colorchecker CLASSIC x-rite mm

10801.

Primus.

Incipit liber primus de veritate catolice fidei ꝯ errores gentiliū: editus a venerabili fratre Thoma de Aq̃no ò ordine fr̃m p̃dicatorꝝ doctore egregio.

Quod sit officiū sapiẽtis. Capitulū primū.

Veritatem meditabitur guttur meū: ⁊ labia mea ò testabunt impiuꝫ: p uerb. viij. Multitudinis vsus quem in rebus noiandis seq̃n dū ph̃m censet: cõiter obtinuit vt sapiẽtes dicant qui res directe ordinãt ⁊ eas bene gubernant. Vñ inter alia q̃ hoies de sapiente ꝓcipiũt: a ph̃o ponit q̃ sapiẽtis est ordinare. Oiuꝫ aũt ordinandorꝝ ad finẽ gubernationis ⁊ ordinis regulam ex fine sumi necesse ẽ. Tunc. n. vnaq̃q; res optime disponit cũ ad suum finẽ cõuenient ordinatur. Finis. n. vniuscuiusq; ẽ bonũ. Vñ videm⁹ in artib⁹ vnã alterius eẽ gubernatiuã ⁊ quasi p̃ncipẽ: ad quã ptinet ei⁹ finis. Sic̃ medicinal' ars pigmẽtarie p̃ncipat: ⁊ eã ordinat p pter hoc q̃ sanitas circa quã medicinal' vsat finis est oium pigmẽtorꝝ q̃ arte pigmentaria cõficiunt Et sile apparet in arte gubernatoria respectu nauifactiue: ⁊ in militari respectu equestris ⁊ oĩs bellici apparat⁹. Que quidẽ artes alie p̃cipãtes architectonice noiant quasi p̃ncipales artes. vñ ⁊ earũ artifices q̃ architectores vocant: nomẽ sibi vendicant sapientiũ. Quia vero p̃dicti artifices singulariũ quarũdã rerꝝ fines ptractantes: ad finẽ vl'ez oiuꝫ nõ pertingũt: dicũt quidẽ sapiẽtes h⁹ vl' illius rei: ꝑm quẽ modũ dr̃. i. ad Cor. iij. Ut sapiẽs architectus fũdamentũ posui. Nomen aũt simpl'r sapientis: illi soli reseruat cui⁹ cõsideratio circa finem vniuersi vsat: q̃ ẽt est vl'alitatis p̃cipiũ. Vñ scõm ph̃m: sapientis ẽ cãs altissimas ꝯsiderare. Finis ãt vltimus vniuscuiusq; rei ẽ q̃ intenditur a primo auctore vel motore ipsi⁹. Prim⁹ aũt auctor ⁊ motor vniuersi est itellect⁹: vt. j. oñdet. Oꝫ. n. vltimũ finẽ vniuersi eẽ bonũ itellect⁹. hic aũt ẽ vitas. Oꝫ igitur vitatẽ esse vltimũ finẽ tot⁹ vniuersi ⁊ circa eius ꝯsiderationẽ p̃cipl'r sapiaꝫ insistere. Et ideo ad vitatis manifestationẽ diuina sapientia carne induta se venisse in mundũ testat dicẽs. Jo. xviij. Ego in hoc nat⁹ sũ ⁊ ad hoc veni in mundũ ut testimoniũ perhibeã veritati. Sed ⁊ primã ph̃iam ph̃us determinat esse sciam vitatis: nõ cuiuslibet sed ei⁹ veritat' q̃ est origo oĩs vitatis. s. que pertinꝫ ad primũ p̃cipiũ essendi oĩbus. vñ ⁊ sua vitas ẽ oĩs vitatis p̃ncipiũ. Sic. n. est dispositio rerum i vitate sicut in esse. Eiusdẽ aũt est vnũ ꝓtrariorꝫ ꝓsequi ⁊ aliud refutare: sicut medicia que sanitatẽ operatur: egritudinẽ vo excludit. vnde sic̃ sapiẽtis est veritatẽ precipue de primo p̃cipio meditari ⁊ alĩs dissereꝫ: ita ei⁹ ẽ falsitatẽ ꝓtrariã ipugnare. Conuenient ergo q̃ ex ore sapie duplex sapietis officiũ in vbis ꝓpositis demonstrat. s. vitatẽ diuinã que anthonomastice ẽ vitas meditatã eloq̃: qõ tangit cũ dicit. Veritatẽ meditabit guttur meuꝫ. Et errorẽ ꝓtra vitatẽ ipugnare: qõ tãgit cũ dicit: ⁊ labia mea detestabunt ipiũ: p qõ falsitas ꝓtra diuinaꝫ ueritatẽ designat que religioni ꝓtraria ẽ: que ipietas noiatur. vñ ẽt falsitas ꝓtraria etiã ei i pietatis sibi nomen assumit.

Que sit i hoc opere auctoris intẽtio. .ii.

Inter oia uero stũdia hominũ sapie studiũ est pfectius sublimi⁹ utilius: ⁊ iucũdius. Perfecti⁹ quidẽ: qz in quãtũ hõ sapie studio dat se: intrñ ve beatitudinis iã aliquã partẽ hz. Vñ sapiens dicit Beatus vir qui in sapia mo. Eccl. xiiij. Sublimi⁹ aũt est: qz per ipsuꝫ homo ad diuinã sili'tudinem p̃cipue accedit qui: oia i sapia fecit. vñ qz sili'tudo cã est dilectionis: sapie studiũ p̃cipue deo per amicitiã ꝯiungit: ꝓpter qõ: Sap. vij. dr̃: q̃ sapia ẽ infinit⁹ thesaur⁹ hoibus: q̃ qui usi sũt: fa. sũt pti. amici. dei. Utilius ãt est: qz per ipsam sapiam ad imortalitatis regnuꝫ puenitur. Cõcupia ãt sapie deducet ad regnũ perpetuũ. Sap. vi. Jucũdi⁹ aũt ẽ: qz nõ hz amaritudinẽ cõuersatio illi⁹: nec tediũ cõuict⁹ illius sed leticiã ⁊ gaudiũ: Sap. viij. Assũpta igit ex diuina pietate fiducia: sapiẽtis officiũ p̃sequendi q̃uis proprias vires excedat ꝓpositũ nr̃e intentionis est veritatẽ quã fides catolica profitet: p nostro modulo manifestare: errores eliminãdo ꝓtrarios. Ut. n. verbis Hilarij vtar Ego hoc vel precipuũ vite mee officiũ debere me deo cõsci⁹ sũ: vt eũ oĩs sermo meus ⁊ sensus loquatur. Cõtra singulorũ aũt errores difficile ẽ ꝓcedere ꝓpter duo. Primo qz non ita sunt nobis nota singulorum errantiũ dicta sacrilega ut ex his que dicũt possimus rões assumere ad eorũ errores destruendos. Hoc eni modo vsi sunt antiqui doctores i destructionẽ erroꝝ gẽtiliũ quoꝝ positiones scire poterãt qz ⁊ ipsi gentiles fuerãt uel saltẽ inter gẽtiles conuersati: ⁊ in eoꝝ doctrinis eruditi. Scõo qz q̃dã eoꝝ ut macometiste ⁊ pagani nõ cõueniũt nobiscũ in auctoritate alicui⁹ scripture per quã possint conuinci: sicut ꝓtra iudeos disputare possumus p vetus testamẽtũ: ꝓtra hereticos per nouũ. hi vero neutrũ recipiũt. vnde necesse ẽ ad nãlẽ rationem

recurrere: cui oēs assentire cogūtur: que tñ i reb⁹ diuinis deficiens ē. Simul aūt veritatē aliquā in uestigātes oñdem⁹ qui errores p eā excludāt: et qūo demōstratiua vitas fidei christiane religiōis concordet.

Quis mod⁹ possibil' sit dine vitat mānifestād .III.

QUia uero nō ois vitatis manifestande modus est idē: disciplinati aūt hois ē tm de vno q̄z fidē cupe tēptare quantū nā rei pmittit ut a pho optime dictū est: z Boetius introducit: necesse est pri⁹ oñdē quis modus possibilis sit ad vitatē ppo sitā manifestandam. Est āt in his q̄ de deo confite mur duplex vitatis modus. Quedā nāq; va sunt de deo que oēz facultatē hūane rōis excedunt: ut deū ee trinū et unū. Quedā vero sūt ad que ēt rō nālis pertingē pōt: sicut ē deū esse deū esse vnū: et alia huiusmōi: que ēt phi demōstratiue de deo p bauerunt: ducti nālis lumine rōis. Q; aūt sint ali q̄ intelligibiliū dinoz: que hūane rōnis penitus excedant igenū: euidentissime apparet. Cū. n. pri cipiū totius scie quā ō aliqua re rō pcipit sit intel lect⁹ substātie ipsius: eo q̄ fm doctrinā phi ōmon stratōis pncipiū est qō quid ē: oz q̄ fz modū quo substātia rei intelligit sit eoz modus que ō re illa cognoscunt. vñ si intellect⁹ hūan⁹ alicui⁹ rei subāz pprehendit: puta lapidis vel trianguli: nullū intel ligibiliū illi⁹ rei facultatē hūane rōis excedet. Q; quidē nobis circa deū nō accidit. nā ad substātiaz ipsi⁹ capiendā: intellect⁹ hūan⁹ nō pōt nāli vtute pertingē: cū intellect⁹ nāi fm modū p̄sentis vite co gnitio a sensu incipiat. Et iō ea que in sensu nō ca dunt: nō pñt humano intellectu capi nisi ātenus ex sensibus earū cognitio colligit. Sensibilia aūt ad hoc ducē intellectū nostz nō pñt vt in eis diui na subā videat q̄d sit: cū sint effectus cāe vtutē nō equātes: ducitur tñ ex sensibilibus intellect⁹ nī in diuinā cognitionē ut cognoscat de deo: qz ē z alia h⁹mōi. q̄ oz attribui pmo pncipio. Sūt igē q̄daz intelligibiliū dinoz que hūane rōi sunt puia. q̄dā vo que oino vim hūane rōis excedūt. Adhuc ex intelligibiliū gradib⁹ idē ē facile vidē. Duoruz eni quorū vn⁹ alio rē aliquā intellect⁹ subtil⁹ itue tur: ille cui⁹ intellect⁹ ē eleuatioz multa intelligit q̄ ali⁹ oino capere nō pōt: sicut patz in rustico q̄ nullo mō phie subtiles ꝓsideratōes capē pōt: intellectus aūt angeli plus excedit intellectuz hūanuz q̄ intel lect⁹ optimi phi intellectū rudissimi idiote: qz hec distātia inter spēi hūane limites cōtinet: quos an gelicus intellect⁹ excedit. Cognoscit q̄dē angelus ō um ex nobiliori effectu q̄ hō: ānto ipsa substātia angeli p quā in dei cognitionē ducit nāli cognitōe est dignioz rebus sensibilib⁹: z ēt ipsa aīa per quā intellectus humanus in dei cognitionez ascendit: multoq; ampli⁹ intellect⁹ diuinus excedit āgelicū: q̄ angelic⁹ hūanū. Ipse. n. intellectus diuinus sua capacitate substātiā suaz adequat: z ideo perfecte de se intelligit quidē: z oia cognoscit que de se ip so intelligibilia sūt. nō aūt nāli cognitiōe angelus de deo cognoscit q̄d est: qz z ipsa subā angeli per quā in dei cognitionē ducitur: est effectus cāe vtu tē nō adequans. vñ nō oia que in se ipso de⁹ itelli git: angelus nāli cognitōe capere pōt: nec ad oñia que angelus nāli sua virtute itelligit: hūana ratio sufficit capienda. Sic igit maxime amentie esset idiota q̄ ea que a pho ꝓponunt falsa cē asser ēt p pter hoc q̄ ea capē nō pōt: ita z multo āplius ni mie stulticie esset hō si ea que diuinitus angelorū ministerio reuelantur: falsa esse suspicatur ex hoc q̄ rōe inuestigari ñ pñt. Adhuc idē manifeste apparet ex defectu quē in rebus cognoscendis q̄t tidie experimur. Rez. n. sensibiliū plurimas pro prietates ignoram⁹: ea z q̄z ꝓprietatū q̄s sensu ap̄ hendimus: rōnē perfecte in pluribus inuenire nō possumus. multo igit āplius illius excellentissime substātie transcendētis oia itelligibilia hūana rō i uestigare nō sufficit. Huic ēt cōsonat dictū phi q̄ i 2o metaphi. asserit q̄ intellect⁹ nī sic se hz ad pma entiū q̄ sūt manifestissima in nā sicut oculus vesp tiliōis ad solē. Huic ēt vitati sacra scriptura testi moniū phibet. dī. n. Job. xi. Forsitan vestigia dei cōprehendes: z oipotentē vsq; ad perfectū reppe ries. Et. xxxvi. Ecce deus magnus vincens sciam nostrā. Et. i. Cor. xiij. Ex parte cognoscim⁹. Non igit oē quod de deo dī quāuis rōe inuestigari non possit statiz quasi falsū ē abūciendū: vt manichei z plures infideliū putauerunt.

Q vitas diuinoz ad quā nālis rō pertigit ꝓuenient hōibus credēda proponitur. IIII.

APlici igitur ue ritate diuinorū intelligibiliū existēte: vna ad quā rōis inquisitio ptingē pōt altera que oē igenū humane rōis excedit: vtraq; cōuenienter diuinitus hōi credenda ꝓponit. hoc aūt de illa ꝓmo ostendēduz est que iquisitōi rōis puia esse pōt: ne forte alicui videatur ex q̄ rōe hū pōt: frustra id supernāli inspiratione credendum traditū esse. Sequerent tñ tria incōueniētia si hec vitas solummō rōi inquirenda relinqueret. Unū est: q̄ paucī hōibus dei cognitio inesset. A fructu eni studiose inquisitionis q̄ est veritatis inuentio: plurimi ipediunt tribus de cāis. Quidā siquidez ꝓpter cōplexionis in dispositionē: ex qua miri na liter sunt indispositi ad sciendum. vñ nullo studio ad hoc pertingere possent vt sūmū gradū hūane

0 30029070

cognitõis attingerent: qui in cognoscendo deum consistit. Quidã vero impediũtur necessitate rei familiaris: oportet.n. esse inter homies aliquos q̃ tẽporalibus administrãdis insistant q̃ tantum tps in ocio cõtemplatiue inq̃sitionis nõ possent expẽdẽ ut ad sũmuz fastigiuz humane inquisitionis p tingerent. s. dei cognitionem. Quidam aũt impediũtur pigritia. Ad cognitionem eniz eorum que de deo ratio inuestigare põt: multa p̃recognoscẽ oportet: cum fere totius phĩe consideratio ad dei cognitionem ordinetur: propter quod metaphisica que circa diuina versatur: inter phĩe partes vltima remanet addiscenda. Sic ergo non nisi cum magno labore studij ad predicte veritatis inquisitionem peruenire potest: quem quidem laborem pauci subire volunt pro amore scie: cui' tamẽ mẽtibus hoium naturalem deus inseruit appetitum

Secundum incõueniens est: q̃ illi qui ad p̃dicte veritatis cõgnitionem vel iuentionem perueni rent: vix post longum tempus pertingerent. tam propter huiusmodi veritatis p̃funditatem ad quam capiendam p uiam rõnis: nõ nisi prius post longum exercitium intellectus humanus ido neus inuenitur: tũ etiam ꝓpter mlta que p̃exigun tur ut dictum est: tum propter hoc q̃ tempore iuuentutis dum diuersis motibus passionuz aia fluctat: non est apta ad tam alte veritatis cognitionem: sed in quiescendo fit prudens ꝛ sciens: vt dicitur in. vij. phisicorum: remaneret igitur humanum genus si sola rationis via ad deum cognoscẽdum pateret: in maximis ignorantie tenebris: cũ dei cognitio que hoies maxime pfectos ꝛ bonos facit nõ nisi quibusdam paucis ꝛ his paucis etiaz post temporis longitudinem ꝓueniret.

Tertium incõueniens est q̃ inuestigationi rationis hũane plerũq̃z falsitas admiscetur ꝓpter debilitatem intellectus nostri in iudicãdo ꝛ fantasmatum permixtionem. Et ideo apud multos in dubitatione remanerent ea que sunt vissime ẽt demonstrata: dum vim demonstrationis ignorant ꝛ precipue cum videant a diuersis q̃ sapientes dicuntur: diuersa doceri.

Inter multa ẽt vã que demonstrantur immiscetur aliq̃n aliq̃d falsum q̃ nõ demõstratur sed aliqua ꝓbabili uel sophistica rõe afferitur: q̃ interdũ demonstratio reputatur. Et ideo oportuit p viam fidei fixa certitudine ipsam veritatem ꝺ rebus diuinis hoibus exhiberi. Salubriter ergo diuina prouidit clementia ut ea ẽt que ratio inuestigare potest fide tenenda perciperet: ut sic omẽs de facili possent diuine cognitionis participes eẽ: et absque dubitatione et errore. Hinc est quod Eph̃.iiij. dicit. Jam. Nũ ambuletis sicut ꝛ gẽtes ambulãt in vanitate sensus sui: tenebris obscurarũ habẽtes intellectũ. Et Isa.liiij. Ponaz vniuersos filios tuos doctos a dño.

Q ea que rõne inuestigari non possunt cõueniẽter fide tenenda hoibus ꝓponunt. V

Videtur autẽ q̃busdam fortasse nõ debere homini ad credendũ ꝓponi illa q̃ rõe inuestigare nõ sufficit: cũ diuina sapiẽtia vnicuiq̃ ꝛm modũ sue nature ꝓuideat. Et ío demonstraduz ẽ q̃ necessariũ sit homi diuinitus credẽda ꝓponi etiaz illa que rationẽ excedũt. Nullus.n. desiderio ꝛ studio in aliq̃d tendit nisi sit ei p̃cognituz. Quia g̃ ad alti' bonũ q̃ expiri in p̃nti vita possit humana fragilitas hoies ꝓ diuina ꝓuidentiã ordinant: vt in sequẽtibus inuestigabitur: oportuit mẽtem euocari i aliquid altius q̃ rõ nostra in p̃senti possit ptingẽ ut sic diceret aliquid desiderare ꝛ studio tendẽ in aliquid q̃ totũ statum p̃sentis vite excedit. Et h̃ p̃cipue xiaĩne religioni ꝓpetit que singulariẽ bona spũalia ꝛ eterna ꝓmittit: vñ ꝛ i ea plurima humanũ sensũ excedẽtia ꝓponũtur. Lex aũt vetus q̃ temporalia ꝓmissa habebat: pauca ꝓposuit que hũane rationis inquisitionẽ excederẽt. Scõm etiaz hũc moduz philosophis cura fuit: vt pz. vij. ꝛ. x. ethicoz ad hoc ut homies a sensibiliũ delectationibus ad honestatez ꝓducerent: oñdere esse alia bona his sensibilib' potioza: quoz gustu multo suauius q̃ vacant actiuis vel ꝓtemplatiuis virtutibus delectant. Est etiam necessariũ huiusmõi veritatem ad credẽdum hoibus ꝓponi ad dei cognitionẽ veriorẽ habẽdã. Tunc.n. solũ vere deuz eognoscim' quãdo ipsũ eẽ credimus supra omne id q̃ de deo cogitari ab hoie possibile ẽ: eo q̃ naturalem homis cognitionẽ diuina substãtia excedit ut supra ostẽsum ẽ. Per hoc ergo q̃ hoi ꝺ deo aliqua ꝓponũt q̃ rationẽ excedũt: firmatur i homine opinio q̃ de' sit aliq̃d supra id q̃ cogitari põt.

Alia etiã vtilitas ide ꝓuenit. s. p̃sũptiõis repressio que ẽ mĩ erroris. Sunt.n. quidã tãtuz de suo ingenio p̃sumentes vt totã naturã diuinaz se reputent suo intellectu posse metiri estimantes scz totũ esse vez q̃ eis vr̃ ꝛ falsũ q̃ eis ñ vr̃. Ut g̃ ab hac p̃sũptione humanus animus liberat' ad modestam inquisitionem veritatis perueniat: necessariuz fuit homini ꝓponi quedam diuinitus que omnino intellectũ eius excederent.

Apparet etiaz alia vtilitas ex dictis phĩ in. x. ethicorũ. Cum.n. Simonides cuidã homi ptermitẽdam diuinã cognitionẽ p̃suaderet: ꝛ humanis rebus ingeniũ applicandũ oportere inquiẽs hũana sapere hoiem et mortalia mortalem: ꝰ cũ phs dicit q̃ homo ꝺz se ad immortalia ꝛ diuina trahẽ quãtũ potest. Ũñ in xi. de aialibus dicit q̃ quis parũ sit q̃ de substantijs superioribus pcipim': tñ id modicũ est magis amatũ ꝛ desideratũ omni

cognitiõe quã de substantijs inferioribus hẽmus. Dicit ẽt in ꝓo celi ⁊ mundi: q cũ de corporibus celestibus q̃stiones possint solui parua ⁊ topica solutione: contingit auditori ut vehemens sit gaudiũ eius. Ex quibus oibus apparet q de rebus nobilissimis quãtũcũq imperfecta cognitio maiaz perfectionez aĩe ꝓfert. Et ideo q̃uis ea que supra rõem sũt: rõ humana plene capẽ nõ possit: tñ mltũ sibi perfectionis acq̃rit: si saltẽ ea qualitẽcũq teneat fide. Et ideo dr Ecci. iij. Plurima supra se sum hois ostensa sũt tibi. Et. i. Cor. ꝟo. Que sunt dei nemo nouit nisi spũs dei. Nobis aũt reuelauit deus per spiritum suum.

Q assentire his que sunt fidei nõ ẽ leuitatis quanuis supra rationez sint. .VI.

HAmsmõi ãt ueritati cui rõ humana experimentũ nõ ꝓbet: fidẽ adhibentes nõ leuit credũt quasi indoctas fabulas secuti: vt. ij. Pet. pria dr. Dec. n. diuine sapie secreta ipsa diuina sapia que oia plenissime nouit dignata ẽ hõibus reuelare q̃ sui presentiã ⁊ doctrine ⁊ inspirationis veritatem cõuenientibus argumtis oñdit: dũ ad ꝓfirmãduz ea que nãlẽ cognitionẽ excedũt opera visibilit oñdit que totius nature superant facultatẽ: vz i mirabili curatione languorũ: mõtuoz suscitatione: celestiũ corpoz mirabili imutatõe: ⁊ qõ est mirabilius hũanarũ mentiũ inspiratione: vt idiote et simplices dono spiritus sancti repleti sũmã sapientiã ⁊ facundiã in ĩstanti consequeret. Quibus inspectis predicte probatõis efficatia: ñ armorum violẽtia: ñ voluptatũ ꝓmissione: ⁊ quod est mirabilissimũ inter persecutorũ tyrannidẽ innumerabilis turba nõ solũ simpliciũ sed ẽt sapientissimorũ hominũ ad fidẽ christianã ꝓuolauit. In q̃ oẽz humanũ intellectũ excedentiã predicant: voluptates carnis cohibent: ⁊ oia que in mundo sũt contẽptui docent. Quibus aios mortaliũ assentire. ⁊ maximũ miraculoz est: ⁊ manifestũ diuine inspirationis opus: ut contẽptis visibilib' sola inuisibilia cupiant. hoc aũt ñ subito neq casu sed diuina dispositione factũ esse manifestũ ẽ ex hoc q hoc se factuz deus multis ante ꝓphetaz predixit oraculis: quorũ libri penes nos in veneratiõe habẽt: vt pote nostre fidei testimonium adhibentes. Hꝫ quidẽ ꝓfirmatõis modus tangitur: Hebr. ij. Que sz humana salus cũ initiũ accepisset enarrari per dñm: ab eis qui audierũt in nos cõfirmata ẽ: ꝓtestante deo signis ⁊ portentis ⁊ varijs spiritib' sci distributionibus. Hec aũt tam mirabilis mundi quersio ad fidẽ christianã: indiciũ certissimũ ẽ ꝓteritoz signoz vt ea vlterius iterari necesse non sit: cum in suo effectu appareant euident. Etenim oibus signis mirabilius: si ad credendũ tã ardua ⁊ ad operandũ tam difficilia: ⁊ ad sperandũ tam alta: mundus absq mirabilibus signis inductus fuisset a simplicibus ⁊ ignobilib' hõibus: quãuis nõ cesset deus ẽt nostris tẽporibus ad ꝓfirmatione fidei per sanctos suos miracia opari. Q Diuero qui sectas erroz introduxerũt ꝓcesserũt via cõtraria: ut pz i maumethe: qui carnaliũ voluptatũ ꝓmissis ad quoz desideriũ carnalis cõcupiscẽtia instigat: populos illexit: precepta ẽt tradidit ꝓmissis conformia: voluptati carnali habenas relaxãs in quibus in ꝓmptu est a carnalib' hõib' obediri Documenta ẽt vitatis ñ attulit nisi que de facili a quolibet mediocriter sapiente nãli ingenio cogĩci possint: q̃n potius vera que docuit multis fabulis ⁊ falsissimis doctrinis imiscuit. Signa ẽt ñ adhibuit supnãliter facta quibus soluz diuine inspirationi conueniens testimonium adhibet: dum operatio visibilis que nõ pot esse nisi diuina ostendet doctorẽ veritatis visibiliter inspiratũ: sed dixit se in armorum potẽntia missuz: que signa ẽt latronibus ⁊ tyrannis nõ desunt. Et ẽt ñ aliqui sapiẽtes i rebus diuinis ⁊ de diuinis ⁊ humanis exercitati a ꝓncipio crediderunt: sed hoies bestiales in defris morantes: ois doctrine diine ꝓsus ignari: p q̃duz mltitudinẽ alios armoz violẽtia i suã legẽ coegit Nulla etiam diuina oracula precedentium ꝓphetarum ei testimoniũ perhibent: quin potius quasi omnia veteris ⁊ noui testamenti documenta fabulosa narratiõe deprauat: ut patz p eius legem inspicienti. vnde astuto ꝓsilio libros veteris ⁊ noui testamenti suis sequacibus non reliquit legendos: ne per eos falsitatis argueret. Et sic pz q eius dictis fidem adhibẽtes leuiter credunt.

Q veritati fidei christiane non ꝟriatur veritas rationis. VII.

HAmis aũt predicta veritas fidei christiane: hũane rõnis capacitatem excedat: hec tñ q rõnãliter indita hz: huic vitati ꝟria esse nõ ꝓnt. Ea enim que nãliter rõi sunt insita: vissima esse cõstat: inmõ ut nec ea esse falsa sit possibile cogitare: nec id qõ fide tenetur cum tam euidenter diuinit' cõfirmatũ sit fas est credere esse falsũ. Quia igitur solum falsum vero ꝟriũ est: ut ex coz diffinitiõnibus inspectis manifeste apparet: ipossibile est illis principijs que rõ nãliter cognoscit predictã vitatẽ fidei ꝟriã eẽ. Item illud idem qõ inducatur i aiaz discipuli a docente: doctoris scientia cõtinet nili doceat ficte: qõ de deo nefas est dicẽ. Principiorũ

autez naturaliter notoꝛ:cognitio nobis diuinit⁹ est indita:cū ipse deus sit auctoꝛ nr̃e nature. hec g̃ ꝓncipia ēt diuina sapia ꝓtinet:quicq̃d igit̃ ꝓncipi is hui⁹ .ꝰriū est est diuine sapie ꝰriatur:nō igitur a deo esse pōt. Ea igitur que ex reuelatione diua per fidē tenentur nō pñt nāli cognitōi esse ꝰria.

Adhuc ꝰrijs rōibus itellect⁹ nr̃ ligatur vt ad vi cognitionē procedē nequeat. si igitur ꝰrie cognitō nes nobis a deo imitterent. ex hoc a vitatis cogni tōe intellect⁹ nr̃ impediretur:qō a deo eē nō pōt.

Amp̃. ea que sunt nālia mutari nō pñt nā ma nente. ꝰrie aūt opiniones simul eidē inesse nō pñt non igit̃ ꝰ cognitionē nālē aliqua opinio vel fides hōi a ꝺo imittit. Et ideo apl̃s dicit Ro.x. Prope est vbum in coꝛde tuo. ꝛ in oꝛe tuo. hoc ē vbū fidei quod predicam⁹:sz qꝛ superat rōem:a nōnullis re putatur quasi ꝓtrariū:qō eē ñ potest. Huic etiaz auctoꝛitas Aug. ꝓcoꝛdat qui in ꝓo super Geñ. ad liam dicit sic. Illud quidē qō vitas patefacit:libꝛi sanctis siue veteris testamenti siue noui nullo mō potest esse aduersuz. Ex quo euidēt colligit que cūq; argumenta ꝰ fidei documenta ponant hec ex pꝛincipijs pꝛimis nature inditis per se notis nō recte pꝛocedere. vñ nec demōstrationis vim hñt: sed vel sūt rōes ꝓbabiles vel sophistice:ꝛ sic ad ea soluenda locus relinquitur.

Qualiꝫ se bēat hūana rō ad vitatē fidei ꝓmā. VIII

Considerādū ēt ui detur qꝫ res quidē sēsibiles ex quibus humana rō cognitionis ꝓncipiū su mit:aliquale vestigiū in se diuine imitationis reti nent:vz qꝫ sūt:ꝛ bone sunt:ita tñ imperfectū qꝫ ad declarandā ipsius dei subāz oino insufficiens iue nitur. Hñt.n.effect⁹ suaꝛ cāꝛ suo modo sil̃itudi nē:cū agens agat sibi sil̃e:non tñ effectus ad perfe ctā agentis sil̃itudinem sēper pertingit. Humana igit̃ rō ad cognoscendū fidei veritatē que soluz videntibus diuā subāz:potest esse notissima:ita se hz qꝫ ad eā potest aliquis veras similitudines colli gere:que tñ nō sufficiūt ad hoc qꝫ predicta vitas q̃ si demōstratiue vel per se intellecta ꝓpehēdatur. Utile tñ est ut in hui⁹mōi rōibus q̃n:ūcūq; debili bus se mens humana exerceat:dūmō desit cōpre hendendi vel demonstrandi pꝛesūptio:qꝛ de reb⁹ altissimis ēt parua ꝛ debili ꝓsideratione aliquid posse inspicere iucūdissimū est:ut ex dictis appa ret. Hui quidē sentētie auctoꝛitas Hilariꝰ ꝓcōdat q̃ sic dicit in libꝛo de tri. loquens de huiusmōi vi tate. Hec credendo incipere spercurreꝛ:perstitere ꝛ si nō peruentuꝛ sciam:gratulaboꝛ tñ pfecturū. Qui.n. pie infinita ꝓsequit:ꝛsi nō cōtingat aliqñ semper tñ pficiet pcedendo. Sed ne te inseras in illud secretū:ꝛ archanū interminabilis veritatis non te immergas: sūmā intelligentie cōpꝛehendē pſumens:sed intellige cōphēsibilia esse.

Quis oꝛdo ꝛ mod⁹ ꝓcedendi sit i hoc ope. IX.

Ex pꝛemissis igituꝛ euidenter apparet sapientis itentōez circa duplicē vitatē diuinoꝛ debere versari:ꝛ circa errores ꝰrios destruendos:ad qꝛū vnā inuestigatio rōis pertingere potest. alia vero oēm rationis excedit industriā. Dico aūt duplicem vitatē diuinoꝛ:nō ex parte ipsius dei que est vna ꝛ simplex veritas:sed ex parte cognitionis nostre que ad diuina cognoscenda diuersimode se hz.

Ad pꝛime igitur veritatis manifestationē ꝓ rō nes demonstratiuas quibus aduersarius ꝓuinci possit ꝓcedendū est. Sed qꝛ tales rōes ad faz veri tatē haberi nō possūt:nō ꝺz esse ad hoc intētō vt aduersarius rationibus cōuincat: sed ut eī rōes quas ꝰ vitatē hz:soluantur:cū vitati fidei rō nāliꝫ ꝰria esse non possit:ut oñsū est. Singularis vero modus ꝓuincendi aduersarium contra huiusmo di veritatē: est ex auctoꝛitate ſcripture diuinitus confirmata miraculis. Que enim supꝛa rationez humanam sunt non credimus nisi deo reuelante. Sunt tamen ad huiusmodi veritatem manifestā dam rationes: alique verisimiles inducende ad fi delium quidem exercitium ꝛ solatium:non autē ad aduersarios conuincendos:quia ipsa rationū insufficientia eos magis in suo errore confirmaꝛz dum estimarent nos pꝛopter tam debiles ratiōes veritati fidei consentire. Modo ergo posito pꝛo cedere intendentes: pꝛimum nitemur ad manife stationez illius veritatis quā fides pꝛofitetur ꝛ ra tio inuestigat:inducendo rationes demonstratias ꝛ probabiles:quarum quasdam ex libꝛis philoso phorum ꝛ sanctorum collegimus per quas veri tas confirmetur ꝛ aduersarius conuincatur. De inde ut a manifestioꝛibus nobis ad minus manife sta fiat pꝛocessus:ad illius veritatis manifestatio nem pꝛocedemus que rationem excedit soluentes rationes aduersariorum ꝛ rationibus pꝛobabili bus ꝛ auctoꝛitatibus quātum deus dederit vita tem fidei declarantes. Intendentibus igitur nobiꝫ per viam rationis pꝛosequi ea que de deo ratio humana inuestigare potest. pꝛimo occurrit consi deratio de his que deo secundum se ipsum conue niunt:secundo vero de pꝛocessu creaturarum ab ipso:tertio autem de oꝛdine creaturarum in ipm sicut in finem. Inter ea vero que de deo secun dum se ipsum consideranda sunt:pꝛemittendum est quasi totius operis necessarium fundamentū: consideratio qua demonstratur deum esse. Quo

non habito suppoita omnis cõsideratio de rebus diuinis necessario tollitur.

¶ De opinione dicentium q deum esse demõstrari non potest: cũ sit per se notum. X.

HEc autem consideratio qua quis nititur ad demõstrandum deuz esse superflua fortasse quibusdam videbitur: qui asserũt q deum esse per se notum est: ita quod eius contrarium cogitari nõ possit: et sic deum esse demonstrari non potest. Quod quidẽ videtur ex his illa enim per se eẽ nota dicũtur que statim notis terminis cognoscũtur sicut cognito quid est totum ⁊ quid est pars: statim cognoscitur q omne totum est maius sua parte: huiusmodi autẽ est hoc quid dicim⁹ deũ esse. Nã nomine dei intelligimus aliquid quo maius cogitari non potest hoc autẽ in itellectu formatur ab eo qui audit ⁊ intelligit nomen dei: ut sic saltem i intellectu iam deũ eẽ oporteat. Nec potest i intellectu solum esse: nam quod in intellectu ⁊ i re est: maius est eo quod in solo intellectu est. Deo autẽ nichil esse maius vt ipsa nominis: ratio demonstrat: vñ restat quod deum esse per se notuz ẽ quasi ex ipsa significatiõe nominis manifestũ sit. ¶ Item cogitari quidez potest quod aliquid sit q nõ possit cogitari non esse: q maius est euidenter eo q põt cogitari nõ esse: sic ergo deo aliquid maius cogitari posset si ipse posset cogitari non esse: q est cõtra rationem nominis. Reliquitur igitur q deum esse p se: notũ est. ¶ Adhuc: propositiões illas oportet esse notissimas p se in quibz idem de se ipso predicatur: ut homo est homo: uel quarũ predicata in diffinitionibus subiectorum includũtur: ut homo est animal. In deo autem hoc pre alijs inuenitur ut infra ostendetur: q suum eẽ ẽ sua essentia: ac si idem sit quod respondetur ad questionem an est. Si ergo cum dicitur deus est predicatum vel est idem subiecto vel saltem in diffinitione subiecti includitur: ⁊ ita deum esse per se notũ erit. ¶ Amplius que naturaliter sunt nota: p se cognoscuntur: non enĩ ad ea cognoscenda inquisitionis studio peruenitur. deum autẽ esse naturaliter notum est: cum in deum naturaliter desiderũ hominis tendat sicut in vltimum finem: vt infra patebit: est igitur per se notum deum esse. ¶ Itez illud per se notum oportet esse: quo omnia alia cognoscuntur. deus autem huiusmodi est. Sicut enim lux solis principium est omnis visibilis pceptionis: ita diuina lux omnis intelligibilis cognitõnis principiũ est: cum sit in quo primum maxime lumen intelligibile inuenitur: oportet igitur q deum esse per se notum sit. Ex his igitur ⁊ similib⁹: aliqui opinantur deum esse sic per se notum exi stere ut ꝓtrariũ mente cogitari non possit.

¶ Reꝓbatõ premisse opinionis: ⁊ solutio rationũ premissaꝝ. Ca. XI.

RRedicta autem opinio prouenit partim quidem ex consuetudie: qua a principio homines assueti sunt nomẽ dei audire ⁊ inuocare. consuetudo autem ⁊ precipue que est a principio vim nature obtinet: ex quo contigit ut ea quibus a puericia minus imbuitur: ita firmiter tenetur ac si essẽt naturaliter ⁊ per se nota. Partim vero contingit ex eo q non distinguitur: quod est notum per se notum. Nam simpliciter quidem deum esse per se notum est: cum hoc ipsum quod deus est sit suum esse. Sed qz hoc ipsum quod deus est mente concipere non possumus remanet ignotum quo ad nos omne totum sua parte maius esse: per se notum est simpliciter. Ei autem qui rationem totius mente non conciperet: oporteret eẽ ignotum. Et sic fit vt ad ea que sũt notissima rerum: noster intellectus se habeat vt oculus noctue ad solez: vt secũdo metaphisice. Nec oportet vt statim cognita huius nominis deus significatione: deum eẽ sit notum: vt prima ratio intendebat. Primo quidẽ quia non omnibus notum est etiam concedentibus deum esse q deus sit id quo maius cogitari nõ possit: cum multi antiquorum mundum istum dixerunt deum esse. Nec etiam ex interpretationib⁹ huius nominis deus: quas Damascenus ponit: aliquid huiusmodi intelligi datur. Deinde q dato q ab omnibus per hoc nomen deus intelligat: aliquid quo maius cogitari non possit: non necesse erit aliquid esse quo maius cogitari non potest in rerum natura. Eodem enim modo necesse est poni rem ⁊ nominis rationem. Ex hoc autem q mente concipitur: quod profertur hoc nomine deus: non sequitur deum esse nisi in intellectu. vnde nec oportebit id quod maius cogitari non potest esse nisi in intellectu: ⁊ ex hoc non sequitur q sit aliquid in rerum natura quo maius cogitari non possit: ⁊ sic nullum inconueniens accidit ponentibus deum non esse. Non enim inconueniẽs est quolibet dato vel in re vel in intellectu aliquid maius cogitari posse nisi ei qui concedit esse aliqd quo maius cogitari non possit in rerum natura. Nec etiam oportet vt secunda ratio proponebat deo posse aliquid maius cogitari si potest cogitari non eẽ. Nam q possit cogitari non eẽ: non ex i perfectione sui eẽ est: vel incertitudine: cum suum

esse sit secundū se manifestissimum: sed ex debili tate nostri intellectus: qui eum intueri non potest p se ipsū: sed effectibus eius. Et sic ad cognoscēdū ipsum esse: ratiocinādo perducitur. Ex quo etiā tertia rō soluitur. Nam sicut nobis per se notum est: q̄ totum sua parte sit maius: sic videntibus ipsam diuinam essentiam per se notissimum ē deū esse: ex hoc esse sua essentia est suum esse: sed quia eius essentiam videre non possumus: ad eius esse cognoscendum non per se ipsum: sed per eius effectus peruenimus. Ad quartam etiam patet solutio. Si enim homo naturaliter deum cognoscit sicut naturaliter ipsum desiderat. Desiderat autē ipsum homo naturaliter in quantum desiderat naturaliter beatitudinem: que est quedam similitudo diuine bonitatis. Sic igitur non oportet q̄ deus ipse in se consideratus sit naturaliter notus homini: sed similitudo ipsius. vnde oportet q̄ per eius similitudines in effectibus repertas in cognitionem ipsius homo: ratiocinando perueniet. Ad quintam etiam de facili patet solutio. Nā deus est quidem id quo omnia cognoscuntur: nō ita q̄ō alia non cognoscātur nisi eo cognito sicut i principijs per se notis accidit: sed quia per eius influentiam omnis causatur in nobis cognitio.

De opinione dicentium q̄ō deum esse demonstrari non potest: sed sola fide tenet. La. XII.

Est autē quedā aliorum opinio predicte positioni cōtraria per quā etiam inutilis redderetur conatus probare' intendentium deum esse. Dicūt enim q̄ deum esse non potest per rationem inueniri: sed per solam viam fidei ⁊ reuelationis est acceptum. Ad hoc autem dicendum moti sunt quidam propter debilitatem rationum: quas aliqui inducebant ad probandum deum esse. Posset tamen hic error fulcimentum aliquod falso sibi assumere: ex quorundam philosophorum dictis qui ostendunt in deo per rationem idem essentiā ⁊ esse scilicet id quod respondetur ad quid est: et ad questionem an est. Alia autem rationis perueniri non potest: vt sciatur de deo quid est. vñ nec ratione videtur posse demonstrari an deus sit. Item si principium ad demonstrandum an ē fm artem philosophi oportet accipere quid significat nomen. ratio vero significata per nomen ē diffinitio fm philosophum in quarto methaphisice. Nulla igitur remanebit via ad demonstrandum deum esse remota diuine essentie uel quidditatis cognitione. Item si demonstrationis principia a sensu cognitionis originem sumunt vt in posterioribus ostenditur: ea que oēm sensum ⁊ sensibilia excedunt videntur in demonstrabilia esse: huiusmodi autem est deum esse: est igitur indemonstrabile. Huiusmodi autem sententie falsitas nobis ostenditur: tum ex demonstrationis arte q̄ ex effectibus causas concludere docet: tum ex ipso scientiarum ordine. Nam si non sit aliqua scibilis substantia supra substantiam sensibilem: non erit aliqua scientia supra naturalem: ut dicitur in q̄rto methaphisice: tum ex philosophorum studio qui deum esse demonstrari conati sunt: tum etiaz apostolica veritate asserente. Ro. ꝑmo Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Nec hoc debet mouere q̄ in deo idem est essētia et esse: vt prima ratio proponebat. Nam hoc intelligitur de esse quo deus in se ipso subsistit: q̄ō nobis quale sit: ignotum est sicut eius essentia non autem intelligitur de esse quod significat cōpositionem intellectus. sic enim esse deum sub demonstratione cadit: dum ex rationibus demōstratiuis mens nostra inducit huiusmōi propositōez de deo formare qua exprimat deum esse. In rationibus autem in quibus demonstratur deum esse non oportet assumi pro medio diuinam essentiaz siue quidditatez: vt sēda rō proponebat: sed loco quidditatis accipitur pro medio effectus: sicut accidit in demōstrationibus: quia ⁊ ex huiusmodi effectu sumitur ratio hui' nominis deus. Nam omnia diuina nomina imponuntur vel ex remotione effectuum diuinorum ab ipso: vel ex aliqua habitudine dei ad suos effectus. Patet etiam ex hoc q̄ ⁊ si deus sēsibilia omnia ⁊ sensum excedat: eius tamē effectus ex quibus demonstratio sumitur ad probandum deum esse sensibiles sunt: ⁊ sic nostre cognitōis origo in sensu ē: ēt de his que sensum excedūt.

Rationes ad ꝓbandū deū esse. XIII.

Ostēso igitur q̄ nō est vanum niti ad demonstrandum deum eē: ꝓcedamus ad ponendum rationes quibus tam philosophi q̄ doctores catholici deū eē ꝓbauerūt. Primo ār ponem' rōes quib' Aristoteles ꝓcedit ad ꝓbandū deū eē q̄ hoc ꝓbare tendit ex ꝑte motus duabus vijs. Quaꝝ prima talis ē. Dē q̄ō mouetur. ab alio mouetur: ꝑz autē sēsu aliq̄d moueri: vtputa solē: g̃ alio mouēte mouet. Aut ergo illud mouens mouetur: aut nō. Si nō mouetur: ēgo habem' ꝓpositū: q̄ō necesse ē ponē aliquod mouēs īmobile: ⁊ hoc dicim' deuz: si autem mouetur: ergo ab alio mouente mouetur: aut ergo ē ꝓcedē i īfinitū: aut ē deuenire ad aliq̄ō mouens īmobile: sed ñ ē procedere in infinitum:

ergo neceſſe eſt ponẽ aliqꝺ primũ mouẽs imobile
In hac ãt ꝓbatõe ſũt oue propoſitões ꝓbande. ſ.
q oẽ motũ mouetur ab alio: 7 qꝺ in mouẽtibus
7 motis nõ ſit procedere in finitum. Quoꝝ ꝓmũ
probat pꝫus tribus modis. ¶ Primo ſic. Si ali
quid mouet ſe ipſũ: oꝫ q in ſe hẽat principiũ mo
tus ſuì aꝫ manifeſte ab alio moueretur. Oꝫ ẽt q
ſit ꝓmo motũ. ſ. q moueat rõe ſui ipſius 7 ñ rõe
ſue ptis ſicut mouet aial per motũ pedis: ſic enim
totũ non moueret a ſe ſed a ſua parte: 7 vna pars
ab alia. Oꝫ ẽt ipſũ diuiſibile cẽ 7 hẽ partes: cum
oẽ qꝺ mouetur ſit diuiſibile: ut ꝓbat in. vi. phico
rũ. His ſuppoſitis ſic arguit. Hoc qꝺ a ſe ipſo po
nitur moueri ẽ ꝓmo motũ: ergo ad quietẽ vnius
partis eius ñ ſeqtur quies totius. Si enì quieſcen
te vna parte alia pars eꝫ mouẽt: tũc ipſũ totũ nõ
eſſet primo motum: ſed pars eius que mouet alia
quieſcẽte. nihil ãt qꝺ quieſcit quieſcente alio mo
uetur a ſe ipſo. Cuius eni quies ad quietem ſequit
alterius: oꝫ q motus ad motũ alterius ſequat: 7
ſic nõ mouetur a ſe ipſo: ꝯ hoc qꝺ ponebat a ſe ip
ſo moueri nõ mouetur a ſe ipſo: nccẽ ẽ ꝯ oẽ quod
mouetur: ab alio moueri. Nec obuiat huic rõni
q forte aliquis poſſet dicere q eꝫ qꝺ ponitur mo
uere ſe ipſũ: pars nõ põt quieſcere. Et iterũ q ptiſ
nõ ẽ quieſcere vel moueri niſi per accidẽs: vt Aui
cẽna calũniatur: qꝛ vis rõis in hoc cõſiſtit: q ſi ali
quis ſe ipſum moueat primo 7 per ſe nõ rõe par
tiũ: oꝫ q ſuũ moueri nõ ꝺependeat ab aliquo. mo
ueri autẽ ipſius diuiſibilis ſicut 7 eꝫ eſſe ꝺepẽdeat
a partibus: 7 ſic nõ põt ſe ipſũ mouere ꝑmo 7 per
ſe. Non requiritur ergo ad vitatem concluſionis
inducte: q ſupponat partẽ mouentis ſcipſũ quieſ
cere ãſi qꝺdam verum abſolute: ſed oꝫ hanc con
ditionalẽ eſſe verã: q ſi quieſcẽt pars q quieſceret
totum: que quidem poteſt eẽ vera ẽt ſi ãtecedẽs
ſit ipoſſibile: ſicut iſta conditionalis eſt vera: ſi hõ
eſt aſinus: eſt irrõnalis. ¶ Scõo ꝓbat per induc
tionẽ ſic. Oẽ qꝺ mouetur per accidens: non mo
uetur a ſeipſo: mouet. n. ad motũ alterius. Silr
neqꝫ qꝺ mouetur per violentiã vt manifeſtũ eſt:
neqꝫ quemouẽtur per nãꝫ vt ex ſe mota: ſic̃ aialia
que conſtat ab aĩa moueri. Nec iterũ que mouẽt
per nãm vt grauia 7 leuia: qꝛ hec mouentur a ge
nerante 7 remouente prohibens. Oẽ ãt qꝺ moue
tur: aut mouetur per ſe: aut per accidẽs. Si ꝓ ſe: ꝭ
per violentiam: vel per nãm: 7 hoc vel motũ ex ſe
vt aial vꝫ non motũ ex ſe: vt graue et leue: ꝯ omne
qꝺ mouetur ab alio mouet. ¶ Tertio probat ſic.
Nihil idem eſt ſimul in actu 7 in potentia reſpcu
eiuſdẽ: ſed oẽ qꝺ mouetur in quantũ huiuſmodi
eſt i potentia: qꝛ motus eſt actus exiſtentis in potẽ
tiã ſcõm q huiuſmodi: oẽ autẽ qꝺ mouet eſt i ac
tu in quantum huiuſmodi: qꝛ nihil agit niſi ſcõm
q eſt in actu: ergo nihil eſt reſpectu eiuſdem actu
mouens 7 motum: 7 ſic nihil mouet ſe ipſũ. Scẽ
dum autẽ q Plato qui poſuit oẽ mouens mouẽ
cõius accepit nomen motus ꝯ Ariſtoles. Ariſto
teles eni ꝓprie accepit motũ ſcõm q eſt actus exi
ſtentis in potentia ſm q huiuſmodi: qualiter nõ
eſt niſi diuiſibiliũ 7 coꝛpoꝝ: ut probat in. vi. phiſi
coꝝ. Secũdũ Platonem autem mouens ſe ipſuz
non eſt coꝛpus. Accipiebat enim motum pro qua
libet operatione: ita q intelligere 7 operari ſit qꝺ
dã moueri: quẽ ẽt modum loquendi: Aꝝ. tangit
in tertio de aĩa. Secũdũ hoc ergo dicebat primũ
mouens ſe ipſũ mouere: q intelligit ſe 7 vult vel a
mat ſe: quod in aliquo non repugnat rationibus
Aꝝ. Nihil enim differt deuenire ad aliquod. pri
mum qꝺ moueat ſe ſm Platonem: 7 deuenire ad
primum quod oio ſit imobile ſcõm Aꝝ. ¶ Alia
autem ꝓpoſitionem. ſ. q in mouentibus 7 motis
non ſit procedere in infinitum: probat tribus rõi
bus. Quartum prima talis eſt. Si in motoribus
7 motis proceditur in ifinitum: oportet omnia hꝰ
modi infinita coꝛpoꝛa eſſe: quia omne quod mo
uetur ẽ diuiſibile 7 coꝛpus: ut probatur in. vi. phi
ſicorum. omne autem coꝛpus quod mouet motũ
ſimul oum mouet mouetur: ergo omnia iſta infi
nita ſimul mouentur oum vnum eoꝝ mouetur:
ſed vnum eorum cum ſit finituz mouetur tẽpore
finito. ergo omnia illa infinita mouentur tempo
re finito. hoc autem eſt impoſſibile: ergo impoſſi
bile eſt q in motoꝛibus 7 motis procedatur in in
finitum. Qꝛ autem ſit impoſſibile q infinita ꝓdic
ta moueantur tempoꝛe finito: ſic probat. Mouẽs
7 motum oportet eſſe ſimul: ut probat inducẽdo
in ſingulis ſpeciebus motus: ſed coꝛpoꝛa non poſ
ſunt ſiꝫ eſſe niſi per continuitatem vꝫ contiguatio
nem: cum ergo omnia predicta mouentia 7 mota
ſint coꝛpoꝛa ut probatum eſt: oportet q ſint qua
ſi vnuz mobile per continuationem vel contigua
tionem: 7 ſic vnum infinitum mouebitur tempo
re finito: quod eſt impoſſibile ut probatur. vi. phi
ſicorum. ¶ Secunda ratio ad idem probanduz
talis eſt. In mouentibus 7 motis oꝛdinatis quoꝝ
ſcilicet vnum per oꝛdinem ab alio mouetur hoc
neceſſe eſt inueniri q remoto primo mouente vel
ceſſante a motione nullũ aliorum mouebit neqꝫ
mouebitur: quí primum eſt cauſa mouendi omni
bus aliis: ſed ſi ſunt mouentia 7 mota per oꝛdinẽ
in infinitum: non erit aliquod primum mouens:
ſed omnia erunt quaſi media mouentia: ergo nul
lum aliorum poterit moueri: 7 ſic nihil mouebiꝫ
in mundo. ¶ Tertia probatio in idem redit niſi
q eſt oꝛdine tranſmutato incipiendo. ſ. a ſuperio
ri: 7 eſt talis. Id quod mouet inſtrumẽtaliter nõ
poteſt mouere niſi ſit aliquid quod principaliter
moueat: ſed ſi in infinitum procedatur in mouen
tibus 7 motis: omnia erunt quaſi inſtrumentalit

mouentia:quia ponentur ſicut mouentia mota. nihil autē erit ſicut ꝓncipale mouens: ergo nihil mouebit. Et ſic ꝑz ꝓbatio vtriuſq; ꝓpoſitionis q̄ ſuppoēbatur i ꝓma demōſtratōis via :qua probat Ar. eſſe primum motorem immobilē. Scōda via talis ē. Si oē mouens mouet:aut hec ꝓpō eſt vā per ſe:aut per accidēs. Si p accīs ḡ nō ē neceſſaria. Qđ enī eſt per accīs verū:nō eſt neceſſariū contingens eſt ergo nullus mouēs moueri:ſz ſi mouens nō mouet:nō mouet :ut aduerſarī dicit:ergo cōtigens eſt nihil moueri. nā ſi nihil mouet:nihil mouet. hoc āt hz Ar. ꝑ impoſſibilē:q. ſ. aliquā do nullus motus ſit:ḡ ꝓmū nō fuit ꝓtingens:quia ex falſo contigenti nō ſequitur falſū ipoſſibile: et ſic hec ꝓpō: Oē mouens mouet:nō fuit per accīs vera. ¶ Itē ſi aliqua duo ſūt iuncta per accidēs in aliquo. ⁊ vnū illoz inuenitur ſine altero: ꝓbabile ē q̄ alterū abſq; illo inueniri poſſit:ſicut ſi albū ⁊ muſicū inueniunt in ſorte:⁊ in Platone inuenitur muſicum abſq; albo: ꝓbabile ē q̄ in aliquo alio poſſit inueniri albū abſq; muſico. Si igitur mouens ⁊ motū ꝓiunguntur in aliquo p accīs:motū āt inuenit in aliquo abſq; eo q̄ moueat: ꝓbabile eſt q̄ mouēs inueniatur abſq; eo q̄ moueatur. Nec ꝯ hoc pōt fieri inſtātia de duob⁹:quoz vnū ab altero dependet. ſed ñ e conuerſo:ut ꝑz de ſubā et accidente:hec enī nō cōiunguntur per ſe ſed per accidens. Si āt predicta ꝓpō eſt vā per ſe:ſil̄r ſequitur i poſſibile uel incōueniens:qr vel oz q̄ mouens moueatur eadem ſpecie motus qua mouet:vel alia. Si eadē: ḡ oportebit q̄ alterans alteretur:⁊ vlterius q̄ ſanans ſanetur: ⁊ q̄ docens doceat:et ſcōz eandem ſcientiā. hoc āt ē ipoſſibile. nā docentem neceſſe ē hīe ſciam:addiſcentē vō neceſſe ē ñ hīe:⁊ ſic idē hēbitur ab eodē ⁊ non habebit:qđ ē ipoſſibile. Si āt ſcōm aliā ſpēm motus moueatur:ita ſcz q̄ alterans moueat ſm locū:⁊ mouens ſm locum augeat:⁊ ſic de alīs cum ſint finita genera et ſpecies motus:ſequetur q̄ non ſit abire in infinitū:⁊ ſic erit aliquod primuz mouens qđ non mouetur ab alio:niſi forte aliq̄s dicat q̄ fiat reflexio. hoc modo: q̄ cōpletis oībus generibus ⁊ ſpēbus motus: iterum oporteat redire ad primum: vt ſi mouens ſcōm locum alteretur ⁊ alterans augeatur:iterū augens moueatur ſcōm locū. Sed ex hoc ſequetur idem qđ prius. ſ. qđ id qđ mouet hz aliquā ſpeciē mot⁹ ſm:eādē moueat:ñ imediate ſz mediate. Reliq̄t ḡ q̄ oz ponē aliqđ ꝓmū q đ ꝓmū quod nō moueatur ab aliquo exteriori. Quia vō hoc habito. ſ. q̄ ſit primuz mouens quod nō moueatur ab aliquo exteriori nō ſequitur q̄ ſit penitus imobile. Ideo ulterius ꝓcedit Ar. dicendo q̄ hoc pōt ē duplicit. Uno modo ita q̄ illud ꝓmū ſit penitus imobile:quo poſito habetur ꝓpoſitū: ſcz q̄ ſit aliquod primū mouēs imobile. Alio mō q̄ illud primū moueatur a ſe:⁊ hoc videt ꝓbabile qr qđ ē per ſe:ſemper ē pr⁹ eo qđ ē per aliud. vnđ ⁊ in motis ꝓmū motū rōnabile eſt per ſe ipſū moueri:nō ab alio. Sed hoc dato:iterū idē ſequetur Nō. n. poteſt dici q̄ mouens ſe ipſū totū moueat toto:qr ſic ſequerent predicta inconuenientia. ſ. q̄ aliquis ſimul docēt ⁊ doceret: ⁊ ſimiliter in alijs motibus. Et iterū q̄ aliq̄d ſimul eſſet in actu ⁊ in potentia. nam mouens in quantū huiuſmodi eſt actu. motū vō in potentia. Relinq̄tur ergo q̄ una pars eius eſt mouens tm̄ ⁊ altera mota:⁊ ſic hēt: idē quod prius. ſ. q̄ aliquid ſit mouēs immobile. Nō āt pōt dici q̄ vtraq; pars moueat:ita q̄ vna ab alia:neq; quod vna ꝑs moueat ſe ipſa ⁊ moueat alterā: neq; q̄ totū moueat ptē:neq; q̄ ꝑs moueat totū:qr ſequerent ꝓmiſſa incōuenientia. ſ. q̄ aliquid ſil̄ moueret ⁊ mouerent ſecūdū eādē ſpēz mot⁹: ⁊ q̄ ſil̄ eē i potētia ⁊ actu:⁊ vlteri⁹ q̄ totuz non eēt primo mouens ſe:ſed rōe ptis. Relinquit ergo q̄ mouentis ſe ipſum oz vnam partē ee imobilē ⁊ mouentem aliā partē. Sed qr in mouētib⁹ ſe que ſunt apud nos. ſ. i aialibus:pars mouens ſcz aia:⁊ ſi ſit imobilis per ſe:mouet tn̄ per accīs ideo vlterius oſtēdit q̄ primi mouentis ſe ipſū:ꝑs mouēs nō mouet neq; per ſe neq; per accidēs:mouentia enī ſe que ſunt apud nos. ſ. aialia cū ſint cōruptibilia pars mouens in eis mouetur per accīs neceſſe ē aūt mouentia ſe corruptibilia reduci ad aliquod primū mouens ſe quod ſit ſempiternuz: neceſſe ergo ē aliquem motorem eē alicuius mouentis ſe ipſū qui neq; per ſe neq; per accīs moueatur. Qđ āt neceſſe ſit ſcōz ſuā poſitionē aliquod mouens ſe ipſū ſēpiternū eē ꝑz. Si. n. mot⁹ ē ſēpiternus ut ipſe ſupponit:oz qđ generatio mouentiuz ſe ipſa que ſunt generabilia ⁊ cōruptibilia ſit ꝑpetua:ſed h⁹ ꝑpetuitat̄ nō pōt eē cā aliquod ipſoz mouentiū ſe:qr nō ſemper eſt:nec ſimul oīa:tum qr infinita eſſent:tum qr non ſūt ſimul. Relinquit ergo qđ oz eē aliquod mouens ſe ipſum ꝑpetuuz: quod cauſat perpetuitatē generationis in his iferioribus mouentibus ſe:⁊ ſic motor eius non mouetur neq; per ſe neq; per accīs. ¶ Itē in mouētibus ſe videmus qđ aliqua incipiūt de nouo moueri ꝓpter aliud motum quod non mouentur a ſe ipſo:ſicut aial cū excitatur a ſōno:digeſto cibo aut aere alterato:quo quidē motu ipſe motō mouens ſe ipſū:mouetur per accīs. Ex quo pōt accipi qđ nullum mouens ſe ipſū mouetur ſemp:cuius motor mouetur per ſe uel per accīs. ꝓmū mouēs ſe ipſum mouetur ſemp:al̄ non poſſet eſſe motus ſempitern⁹:cū oīs alius motus a motu primi mouentis ſe iſpū cāet. Reinq̄tur igitur quod primū mouēs ſe ipſū mouetur a motore qui ñ mouetur: neq; per ſe neq; per accīs. Nec eſt ꝯ hanc rōem: qđ motores inferiorū orbiū mouēt motū ſēpiternū

ꝛ tamē dicūtur moueri per accidens: quia dicun
tur moueri per accidens non rōne sui ipsorū: sed
ratione suoꝝ mobiliū que sequunt motū supioꝝ
oꝛbis. Sed qꝛ deus nō ē pars alicuⁱ mouentis se
ipm: vlterius Aꝛ. in sua methaphisica inuestigat
ex hoc motoꝛe q̄ ē pars mouentⁱ seipsū: aliuz mo
toꝛē separatū oio qui ē deⁱ. Cum enim omne mo
uens seipsuz moueatur per appetitū: oꝛ q̄ motoꝛ
qui est pars mouentis se ipm moueat ꝓpter appe
titū alicuius appetibilis: qd̄ ē eo superius i mouē
do. nam appetens est quoddām modo mouens mo
tū. appetibile aūt ē mouēs oio ñ motuz: oꝛ igitur
esse primū motoꝛē separatū oio imobilē qui deⁱ est.
Predictos aūt ꝓcessus duo videntur infirmare.
Quoꝝ primū est q̄ ꝓcedunt ex suppositōe eterni
tatis moꝝ: quod apud catholicos supponitur eē
falsū. Et ad hoc dicendū q̄ via efficacissima ad ꝓ
bandū deum esse: est ex suppositōe etnitatis mū
di: qua posita vⁱ esse manifestū qd deⁱ sit. Nam si
mundus ꝛ motus de nouo incepit: planū ē q̄ oꝛ
ponⁱ aliquā cām que de nouo ꝓducat mundum
ꝛ motū: qꝛ oē quod d̄ nouo fit ab aliquo innoua
toꝛe oꝛ sumere oꝛiginē: cū nihil educat se de poten
tia in actū vl de ñ eē in eē. Scōm ē qd̄ suppōit
in predictis demōstrationibus primū motū. ſ. cor
pus celeste eē motuz ex se: ex quo seq̄tur ipm esse
aiatū: qd̄ a multis nō ꝓcedit. Et ad hoc dicendū ē
qd̄ si primū mouens nō ponitur motū ex se: oꝛ q̄
moueat imediate a penitus imobili. Unē ēt Aꝛ.
sub diuisione hanc cōclusionē inducit: qd̄. ſ. opoꝛ
teat vel stati deuenire ad primū mouens immobi
le separatū: vel ad mouens se ipsū: ex quo statim de
uēit ad mouens primū imobile separatū. Procedit
aūt phus alia via i. q̄. metaph. ad oñdēdū ñ posse
ꝓcedi in infinitū in causis efficiētibus: sed esse deue
nire ad vnā cām primā: ꝛ hāc dicimus deū. ꝛ hec
via talis est. In oibus cāis efficientibus oꝛdinat⁹.
primū est cā medū: ꝛ mediū ē cā vltimi: siue sit v
nū siue sint plura media. remota aūt cā: remouet
id cuius ē cā ergo remoto primo: mediū cā eē nō
poterit: sed si ꝓcedat i cāis efficiētibus in infinituz
nulla cāꝝ erit prima: ergo oēs alie tollent: q̄ sunt:
medie. hoc aūt ē manifeste falsū: ergo oꝛ ponē ꝑmā
cām efficientē esse: que deⁱ est. Pōt ēt ꝛ alia rō.
colligi ex verbis Aꝛ. in. q̄. lib. metaphi. Oñdit. n.
ibi q̄ ea que sūt maxime vera sūt ꝛ maxie entia
In q̄rto ēt metaphi. oñdit esse aliquid maxie ve
rū: ex hoc q̄ videmus duoꝝ falsoꝝ vnū altero eē
magis falsū. vñ oꝛ ut alterum sit ēt altero verius:
hoc aūt ē ꝑ approximationē ad id qd̄ est simplr
ꝛ maxime uerū. Ex quibus ꝓcludi pōt vlteriⁱ esse
aliquid qd̄ est maxime ens: ꝛ hoc dicimⁱ deū.
Adhuc ēt inducit a Damas. alia rō sūpta ex
rex gubernatōe: quā ēt inuit ꝓm. in ſo phisicorū
ꝛ est talis. ipossibile ē aliqua ꝟria ꝛ dissonātia in
vnum ōrdinē cōcoꝛdare sēper vel pluries. nisi ali
cuⁱ gubernatōe: ex qua oibus ꝛ singulis tribuit:
ut ad certū finē tendant: sed i mūdo videmus res
diuersarū nārū in vnū oꝛdinē cōcoꝛdare: nō ut ra
ro ꝛ a casu: sed ut sēper vel in maioꝛi ꝑte: oꝛ ergo
esse aliqd cuⁱ ꝓuidētia mūⁱ gubernet ꝛ hoc dici
mus deum.

Qꝛ ad cognitionē dei oꝛ vti via remotōis. XIIII.

Ostēso igitur q̄ est aliquod primū ens: qd̄ deū dicimus:
oꝛ eius ꝓditiones inuestigare. Est aūt
via remotionis vtendū ꝑcipue i cōsideratōe dine
subā. Nā dina subā oēm foꝛmā quā intellectⁱ no
ster attingit: sua imensitate excedit: ꝛ sic ipsā apꝑ
hendē non possumus cognoscendo qd̄ ē: sed aliq̄
lē eius habemus noticiā cognoscendo qd̄ non est.
Tanto. n. eiⁱ noticie magis appꝛopinquamⁱ. quā
to plura per intellectū nostrū ab eo poterimus re
mouere: tanto. n. vnūqd̄q; perfectius cognoscamⁱ
quāto dīas eius ad alia pleniꝰ intuemur: hꝫ. n.
res vnaq̄q; in se ipsa esse ꝓpriū ab oibus alīs di
stinctū. vñ ꝛ in rebus quarū diffinitiōes cognosci
mus. primo eas in genere collocamus per quod
scimus in cōi quid est: ꝛ postmodū dīas addimⁱ:
quibus a rebⁱ alīs distinguat: ꝛ sic perficitur subē
rei ꝓpleta noticia. Sed qꝛ in cōsideratiōe subē di
ne nō possumus accipē quid q̄li genⁱ. nec distictio
nē eius ab alīs rebus per affirmatiuas dīas acci
pere possumus: oꝛ eā accipere per dīas negatias
Sicut aūt in affirmatiuis dīīs vna aliā ꝓhit: ꝛ ma
gis ad cōpletā designationē rei appꝛopinq̄t: ſm q̄
a pluribus differre facit ita vna dīa negatiua per
aliā ꝓtrahitur: que a pluribus differre facit: sicut
si dicamus deum non esse accidens per hoc q̄ ab
oibus accidentibus distinguit: deide si addamus
ipsū nō eē coꝛpus: distinguemus ipsū etiā ab aliq̄
bus substantīs: ꝛ sic per oꝛdinē ab oi eo quod est
preter ipsū per negationes huiusmodi distinguet:
ꝛ tunc de subā eiⁱ erit ꝓpria ꝓsideratio: cū cogno
scetur: vt ab oibus distinctus. nō tñ erit pfecta co
gnitio: qꝛ nō cognosceⁱ quid in se sit. Ad ꝓcedēdū
igit circa dei cognitionē per viā remotionis acci
piamus principiū id qd̄ ex superioꝛibus iam mō
stratū est. ſ. q̄ deⁱ sit oio imobilis qd̄ ēt auctōitas
sacre scripture cōfirmat. Dī. n. Malach. iij. Ego
deus ꝛ nō mutoꝛ. Jac. i. Apud quē nō est trāsmu
tatio. Numeri. xxiij. Nō ē deus q̄i hō vt mutetur

Q deus sit eternus. XV.

EX hoc autē appa
ret ulterius deū esse eternū. Nā oīe quod incipit esse vel desinit: per motum vel mutationem hoc patitur: ostensum autem est deum esse omnino immutabilem: est igitur eternus carens principio ⁊ fine. ¶Item illa sola tempore mensurantur que mouentur: eo q̄ tempus est numerus motus: ut patz in quarto phisicoꝝ. deus autez est omnino absq̄ motu. vt iam probatum est: tempore igitur non mensuratur: igitur in ipso non est prius l posterius accipere: non ergo habet esse post nō esse: nec nō esse post esse potest habere: nec aliqua successio in esse ipsius inueniri potest: quia hec sine tempore intelligi non possunt esse igitur carens principio ⁊ fine: totum esse suum simul habens in quo ratō eternitatis consistit. ¶Adhuc si deus aliquando non fuit ⁊ postmodum fuit ab aliquo eductus est de non esse in esse. non autez a se ipso: quia quod non est non potest aliquid agere si autem ab alio illud est prius eo. ostensum est autem deum esse primam causam: non igitur esse incepit. vnde nec eē desinet: quia quod semper fuit habet virtutez semper essendi: est igitur eternus. ¶Amp. videmus in mundo quedam que sunt possibilia esse ⁊ non esse: scilicet generabilia ⁊ corruptibilia. omne autem quod est possibile esse: causam habet: quia cum de se equaliter se habeat ad duo scilicet esse et non esse: oportet si ei approprietur esse q̄ hoc sit ex aliqua causa: sed in causis non est procedere in infinituz: vt supra probatum est per rationez Arz. ergo oportet ponere aliquid quod sit necesse esse. omne autem necessarium vel habet causam sue necessitatis aliunde: uel non: sed est per se ipsum necessarium: non est autem procedere in infinitum in necessarijs que habent causam sue necessitatis aliunde: ergo oportet ponere aliquod p̄mum necessarium quod est per se ipsum necessarium: ⁊ hoc est deus cum sit prima causa ut dictū est: igitur deus eternus est: cum omne necessariuz per se sit eternuz. ¶Ostendit etiam Arz. ex sempiternitate temporis sempiternitatem motus: ex quo iterum ostendit sempiternitatem substantie mouentis. prima autem substantia mouens deus est: est igitur sempiternus: negata enim sempiternitate temporis ⁊ motus: adhuc remanet ratio ad sempiternitatem substantie. nam si motus incepit: oportet q̄ ab aliquo mouente incepit: qui si inceperit ab aliquo agēte incepit: ⁊ sic uel in infinitum ibitur: vel deuenietur ad aliquid quod non incepit. huic autem veritati diuina auctoritas testimonium perhibet. Unde p̄s. Tu autem domine in eternum permanes. Et idem. Tu autem idem ipse es: ⁊ anni tui non deficient.

Q in deo non est potentia passiua sed est actus purus. XVI.

SI autem deus eter
nus est necesse est ipsum non esse in potentia. Omne enim id in cuius substātia admiscetur potentia secundum id quod habet de potentia potest non esse: quia quod potest esse: potest non esse. deus autem secundum se non potest non esse: cum sit sempiternus: in deo igitur non est potentia ad esse. ¶Adhuc quanuis id quod quandoque est in potentia quandoque actu: prius sit tempore in potentia q̄ in actu: tamen simpliciter actus est prior potentia: quia potentia non educit se in actum: sed oportet quod educatur in actum per aliquid qō sit actu. omne igitur quod est aliquo modo in potentia habet aliquid prius se. deus autem est primum ens: et prima causa: vt ex supradictis patet: non igitur habet in se aliquid potentie ammixtum. ¶Item id quod est per se necesse esse: nullo modo est possibile esse: quia qō est per se necesse esse: non habet causam. Omne autem quod est possibile esse: habet causam vt supra ostensum est. Deum autem per se est necesse esse: nullo igitur modo est possibile esse: nihil ergo potentie in sua substantia inuenitur. ¶Item vnumquodq̄ agit secundum quod est actu: quod igitur non est totus actus non toto se agit: sed alio sui. quod autem non toto se agit non est primum agens: agit enim alicui⁹ participatione non per essentiam suam. primum igitur agens quod est deus nullā habet potentiam ammixtam: sed est actus purus. ¶Adhuc vnumquodque sicut natum est agere in quantum est actu: ita natum est pati in quantum est potentia. nam motus est actus in potentia existentis: sed deus est omnino impassibilis: ac immutabilis: ut patet ex predictis: nihil ergo habet de potentia. scilicet passiua. ¶Item videmus aliquid esse in mundo quod exit de potentia in actum. non autem educit se de potentia in actum: quia quod est potentia: nondum est. vnde nec agere potest: ergo oz esse aliq̄d aliud prius quo educatur de potētia i actū.

Et iterum: si hoc est exiens de potentia in actum: oportet ante hoc aliquid aliud poni quo reducat in actum. hoc autem in infinitum procedere non potest: ergo oportet deuenire ad aliquid quod est tantum actu: & nullo modo i potentia: et hoc dicimus deuz.

Qō deus non est materia. XVII.

APparet ēt ex hoc deum nō esse materiaz: quia materia id qō est in potentia est. Itē mā nō est agendi p̄ncipiū. vnde efficiens & mā in idez nō incidunt ſm phm. deo autez cōuenit esse primam causam effectiuā rerum vt supra dictum est: ipse igitur mā non est. Amp̄. sequitur res naturales casu existere his qui in materiam omnia reducebant sicut in causam primam: contra quos agitur i 8o philicoz: si igitur deꝰ q̄ est prima cā sit cā mālis rez: sequitur oia a casu existere. Item mā nō fit cā alicuius in actu nisi ſm q̄ alteratur & mutatur: si igitur deus est imobilis ut probatum est: nullo modo potest esse rerum causa per modum materie. Danc āt veritatez fides catolica p̄fitetur que deum non de sua substantia: sed de nihilo asserit cuncta creasse. In hoc āt insania Dauid deynado confunditur qui ausus est dicere deum esse idem quod prima materia: ex hoc q̄ si non essz idem oporteret differre ea aliquibus differentijs: & sic non essent simplicia. nam in eo quod p̄ differentiam ab alio differt ipsa differētia compositionem facit. hoc aūt processit ex ignorantia qua ne sciuit quid inter differentiam & diuersitatē iterſit. Differens enim ut in. x. methaphisice: determinatur: dicitur ad aliquid. nā omne differens aliquo est differens. diuersum autem aliquid absolute dicitur ex hoc q̄ non est idem. Differentia igitur in his querenda est que in aliquo conueniūt: oportz enim aliquid in eis assignari secundū qō differat: sicut due species conueniunt in genere. vñ oportet q̄ differentijs distinguatur. In his autem que in nullo conueniunt non querendū quo differant: sz se ipsis diuersa sunt: sic enim & oppositе differētie ab inuicem distinguuntur: non enim participant genus quasi partem sue essentie: & ideo non ē querendum quibus differant. se ipsis enim diuersa sunt. Sic etiam deus & materia prima distinguuntur: quorum vnum est actus purus: aliud potentia pura: in nullo conueniētia hñtes.

Qō in deo nulla sit cōpositio. XVIII.

EX premissis antē concludi pōt q̄ in deo nulla sit cōpositio. Nam i omni cōposito oportet esse actū & potentiā: nō. n. plura p̄nt simpliciter fieri vnum nisi aliquid ibi sit actus et aliquid potentia. Que enim actu sunt non vniuntur nisi quasi colligata vel sicut congregata: que non sunt vnum simpliciter: in quibus etiam ipse partes congregate sunt sicut potentia respectu vnionis. sunt enim unite in actu posīq̄ fuerint in potentia vnibiles. in deo autē nulla est potentia: non est igitur in eo aliqua compositio. Item oē compositum posterius est suis cōponentibus. p̄imū eni ens quod deus ē ex nullis cōpositū ē. Adhuc oē cōpositū ē potentia dissolubile quātū est ex ratione compositionis: licet in quibusdam sit aliquid aliud dissolutioni repugnans. quod autem est dissolubile: ē in potentia ad non esse: quod deo non competit. cum sit per se necesse esse: non est ergo in eo aliq̄ compositio. Amp̄. ois ꝓpō indiget aliquo cōponente. si eni cōpositio est: ex pluribus ē: que aūt secūdū se sūt plura in vnum non conueniunt nisi ab aliquo cōponente vnirentur. si igitur compositus esset deꝰ haberet componentem: non enim ipse se ipsum componere posset: quia nihil est causa sui ipsius: esset. n. prius se ipō: quod ē impossibile: ꝓponens autem ē causa efficiens cōpositi: ergo deꝰ haberet causam efficiētem: & sic nō esset causa p̄ma: quod supra habitum ē. Itez in quolibet genere tāto aliquid ē nobilius quanto simplicius: sicut i genē calidi ignis qui nō habet aliquam permixtionē frigidi: quod igitur ē in fine nobilitatis oium entium: oportet esse in fine simplicitatis: hoc autem quod est in fine noibilitatis oium essentium dicimus deum cū sit p̄ima causa: causa. n. est nobilō effectu: nulla igitur ꝓpō ei accidere pōt. Preterea in oi ꝓposito bonū nō ē huiꝰ uel illius partis sed totius: & dico bonum scōm illā bonitatem q̄ ꝓpria totius & pfectio eius: nam pates sūt ipfecte respectu totiꝰ: sicut ptes hois nō sūt homo: ptes. n. numeri senarij: nō habent pfectionē senarij: & si militer ptes linee nō pueniūt ad pfectionem mensure: qui i tota linea inuenitur: si ergo deus ē ꝓpositus: pfectio & bonitas eiꝰ ꝓpria iuenitur in toto nō aūt in aliqua eiꝰ ptiū: & sic nō erit i eo pure id bonū qō est ꝓprium ei: nō ē ergo ipse p̄mū & summū bonū. Item ante oēm multitudinē oz iuenire vnitatem: in oi aūt ꝓposito ē multitudo: igit oz id qō ē añ oia. s. deum omi ꝓpone carere.

Qi deo nihil ē violētū neq̄ p̄ter nāz. XIX.

EX hoc aūt ꝓclūditur q̄ in deo nihil pōt esse violentum neq̄ extra nām. Oīe. n. id in quo ali

quid violentum ⁊ preter nām inuenitur:aliquid sibi additum hz.nam qō est de substantia rei nō potest esse violentuz neqz preternāz. Amp̄.ne cessitas coactionis ē necessitas ex alio vel ab alio. in deo autē non est necessitas ex alio:sed est per se ipsū necessariū ⁊ cā necessitatī alijs:igitur in eo ni hil est coactū. Adhuc ybicunqz est aliquod violentum:ibi potest esse aliquid preter illud qō rei per se conuenit. nam violentum contrariatur ei quod est secundum naturam: sed in deo non est possibile aliquid esse preter id quod secundum se ei conuenit:cum secundum se sit necesse esse ut oñ sum est:non potest igitur in eo esse aliquid violentum. Item omne in quo est aliquid violentuz: vel in naturale:natum est moueri ab alio.naz violentum est cuius principium est extra:nil conferē te vim passo.deus autem est omnino immobilis ut ostensuz est:igitur non potest in eo esse aliquid violentum vel in naturale.

Q⁹ deus non est corpus. .XX.

EX predictis ātostē ditur q⁹ deus non ē corp⁹. Oē ē corp⁹ cū sit cōtinuū cōpositū ē ⁊ ptes habēs de⁹ autem nō est cōposit⁹ ut oñsū ē:igit corp⁹ nō ē Preterea oē q̄tū ē aliq̄ mō i potētia nā q̄tiuuz ē potētia diuisibile i infinitū.nūer⁹ āt i ifinitū ē aug mētabil.oē āt corp⁹ ē q̄tū ḡ oēcōp⁹ ē i potētia.de⁹ āt ñ ē i potētia sed act⁹ pur⁹ ut oñsū ē:ergo de⁹ ñ ē corpus. Adhuc si de⁹ ē corpus oz q⁹ sit aliquod corpus nāle.nam corpus mathematicum nō est p se existens ut ph̄s ꝓbat:eo q⁹ dimensiones accidē tia sūt.non āt est corp⁹ nāle cū sit imobil' ut ostē sū ē.oē aūt corpus naturale mobile ē:de⁹ igit ñ ē corpus. Amp̄.oē corpus finitū ē:qō tā de corpo re circulari q⁹ de recto ꝓbat in prio ce.⁊ mū.qōlz āt corpus finitū intellectu ⁊ imaginatōe trālcēdē possum⁹:si igit de⁹ ē corpus:intellect⁹ ⁊ imagina tio nīa aliquid maius deo cogitare pñt:⁊ sic deus nō ē maior itellectu nēo:qō est in conuenies:ñ ē igit corp⁹. Adhuc cognitio intellectiua certior ē q⁹ sensitiua.inuenit āt aliq̄d obiectū sensus in rez nā:ergo ⁊ intellectu sed ſm ordinē obiectorū ē or do potētiaz sicut ⁊ distinctio:ergo sup oia sēsibi lia ē aliq̄d itelligibile in rez nā existēs.oē āt corp⁹ in rebus exñs ē sensibile:igit sup oia corpora ē ali quid accipe nobiliꝰ:si igit deus ē corp⁹:ñ erit p̄mū ⁊ maximū ens. Preterea quolibet corpe ñ viuē te viuens ē nobilio.quolibet āt cōpe viuente sua vita est nobilior:cū p hoc hēat supra alia corpa nobilitatē:id ergo quo nihil ē nobiliꝰ:cōpus ñ ēr hoc āt ē deus ergo ñ ē corp⁹. Item inueniūt rōes ph̄oz ad idē oñdendū ꝓcedentes ex eternitate mo ⁹:i hūc modū. In oi motu sēpiterno oz q⁹ p̄mū mo uens nō moueat neqz p se neqz p accidēs:sic ex su prādictis pz.corp⁹ āt celi mouet circulariter mo tu sempiterno.ergo p̄m⁹ motor ei⁹ ñ mouet neqz per se neqz p actidēs:nullū āt corp⁹ mouet localit nisi moueat:eo q⁹ oz motū ⁊ mouēs eē sil':⁊ sic cō pus mouēs moueri oz ad hoc q⁹ sit sil' cum corpe moto. Nulla ēt vtus i corpe mouet nisi p accidēs moueatur:ꝺa moto corpe mouetur p accūs vir tus corpis:ergo p̄m⁹ motor celi nō ē corp⁹: ne qz vtus i corpe. hoc aūt ad qō vltio reducitur mot⁹ celi sic ⁊ primū mouēs imoqle ē de⁹:de⁹ igz ñ ē corp⁹. Adhuc nlla potētia ifinita ē po tētia i magnitudie:potētia primi motoris ē potē tia ifinita:ergo ñ ē i aliq̄ magnitudie:⁊ sic de⁹ q̄ est p̄m⁹ motor neqz ē corp⁹ neqz ē vt⁹ in corpore Pria sic ꝓbat. Si potētia alicui⁹ magnitudis ē i finita:aut ḡ ēit magnitudis finite aut ifinite magni tudo ifita nlla ē:ut ꝓbat i.vij.phicoz:⁊ i p̄mo ce. ⁊ mū.magnitudinis āt finite nō ē possibile eē po tētiam infinitā:⁊ sic i nulla magnitudine pōt esse potētia ifinita. Qz aūt i magnitudine ifinita non possit eē potētia ifinita:sic ꝓbatur. Equalez effec tū quē facit potētia minō tpe maiori: facit poten tia maior tpe miori q̄lscūq; sit ille effect⁹ siue sit ſm alteratiōez:siue ſm motū:localem siue quen cunque alium motum: sed potentia infinita est maior oi potētia finita:ḡ oportz q⁹ i miori tēpore pficiat effectum velocit⁹ mouēdo q⁹ potētia q̄cūq; finita. Nec pōt eē q⁹ i minori quoda sit tempore: relinquitur igitur q⁹ hoc erit i indiuisibili tēporis ⁊ sic mouere ⁊ moueri ⁊ motus erunt in instanti cuius contrarium demonstratum est in.vi. phisi corū. Qz āt nō possit potētia ifinita magnitudinis finite mouē i tpe:sic ꝓbat. Si potētia ifinita q̄ ē:a accipiatur pars eius q̄ ē.a.b.ps igitur ista moue bit in tēpore maiori.oportebit tñ eē aliquaz ꝓpō tionē h⁹ tp̄is ad tp̄s i q̄ mouet tota potētia:cum vtrūq; tp̄s sit finitū. Sint igitur hec duo tp̄ra i ō culpa.ꝓportōe se ad iuicē hñtia.nō.n.q̄tū ad hāc rōem differt istā l' aliaz ꝓportōez dicē. Si āt adda tur ad potētiā finitā ꝑdictā:diminui oportebit ō tp̄re ſm ꝓportionē additōis ad potētiā finitā:cū maior potētia i miori tp̄re moueat:si ergo adda tur decuplū illa potētia mouebit i tp̄e qō crit ōci ma ps tēporis in q̄ mouebat p̄ma ps accepta in finite potentie.s.a.b.⁊ tñ hec potentia q̄ est decu plū eius est ꝓportio finita:cū hēat ꝓportōem de t̄minatā ad potētiā finitā. Relinq̄t igl q⁹ i eodē tp̄e mouet potētia finita ⁊ ifinita qō ē ipossibile:ñ igz potētia infinita magnitudis finite potest mouē in tēpore aliquo. Qz aūt potētia p̄mi motoris sit in finita:sic ꝓbatur. Nulla potētia finita pōt mouē tempore infinito:sed potentia primi motoris mo uet tempore infinito: quia motus primus est sē piternus:ergo potentia primi motoris ē infinita

ꝓma sic ꝓbatur. Si aliqua potentia finita ali cuius corꝑis mouet tꝑe infinito: pars illius corꝑis hñs partē potentie mouebit in tēpore mio ri: qz quanto aliquid est maioris potentie: tanto minoꝛi tēpore motuz continuare poterit: ꝛ sic ps predicta mouebit tēpore finito: maioꝛ autem ps in maioꝛi tēpore mouē poterit: ꝛ sic semper scōm q addetur ad potentiaz motoꝛis addetur ad tem pus fm eandem ꝓportionem: sed additio aliquo tiens facta perueniet ad quantitatem totius vel ēt excedet: ergo et additio ex parte temporis perue niet ad quantitatē temporis i quo mouet totum tempus aut in quo totū mouebat dicebatuꝛ esse infinitum: ergo tempus finitū metietur tempus i finitum quod est impossibile.

Obiectiones cōtra hūc ꝓcessum. XXI.

Sed ꝓ hūc ꝓcessum plures sunt obiectiones. Quarū vna est. quia potest poni q illud cōꝑ quod mouet primum motum: non est diuisibile: sicut patet de corꝑe celesti. predicta autē ꝓbatio procedit ex diuisione eius. Sed ad hoc dicendum est q conditionalis potest esse vera cuius antecedens est impossibile: ꝛ si quid est quod destruat veritatem talis conditionalis est impossibile: sicut si aliqs destruēt vitatē huiꝰ ꝓditōnal si hō volat habet alas: esset impossibile. Et secundum hunc modum intelligendus est ꝓcessus ꝓbationis predicte: quia hec conditionalis est vera: corpus celeste diuiditur: pars eius erit minoꝛis potentie q̄ totum: huiꝰ autem conditionalis veritas tollitur si ponatur primum mouens esse corꝑus: propter impossibilia que sequuntur. vnde patet hoc esse impossibile. Et similiter potest responderi si fiat obiectio de augmento potentiarum finitarū: quia non est accipere in rerum natura potentias secundum omnem proꝑtionem quam habet tempus ad tempus quodcunq3: est tamen conditionalis vera qua in predicta probatione indigeꝛ.

Secunda obiectio est: quia ꝛsi corꝑus diuidit: aliqua virtus potest esse alicuius corꝑoris que nō diuiditur diuiso corꝑore: sicut anima rationalis non diuiditur diuiso corꝑore. Et ad hoc est dicendum q processum predictum non probatur q ñ sit deus coniuctus corꝑori: sicut anima rationalis corꝑori humano: sed q non est virtus in corꝑore sicut virtus materialis que diuiditur ad diuisionem corꝑoris: vnde etiam dicitur de intellectu humano q non est corpus: neq3 uirtus in corꝑore. Q autem deus non sit vnitus corꝑori sicut anima: alterī rationis est. Tertia obiectio est: q si cuiuslibet corꝑoris potentia finita et: ut in predicto processu ostenditur: per potentiam autem finitam nō potest aliquid durare tempore infinito: sequitur q nullum corpus possit durare tēpore infinito: ꝛ sic corpus celeste de necessitate corꝛumpetur. Ad hoc autem a quibusdam respondetur q corꝑus celeste secundū potentiam suaz pōt deficere: sed perpetuitatem durationis acquirit ab alio quod est potentie infinite: ꝛ huic solutioni videtur attestari. Plato qui de corꝑoribus celestibus deum loquentem inducit in hunc moduz: Natura uestra estis dissolubilia: uoluntate autez mea in dissolubilia: quia voluntas mea maioꝛ est nexu uestro. Hanc autem solutionem improbat ꝓ̄m. in. xi. methaphi. Nam impossibile est scōm eum q id quod est de se possibile non esse: acquirat perpetuitatem essendi: ab alio: sequetur enim q corꝛuptibile mutaretur incorꝛuptibile: quod ē impossibile secundum ipsum. Et ideo ipse in hūc modum respondet q in corꝑe celesti omnis potentia que est: finita est: non tamen oportet q habeat omnem potentiam. est enim in corꝑore celesti fm Aꝛ. in octauo methaphisice: potentia ad ubi: sed non ad esse: ꝛ sic non oportet q insit ei potentia ad non esse. Sciendum tñ q hec responsio ꝓ̄m. non ē sufficiens: quia si detur q in corꝑoꝛ celesti non sit potentia quasi passiua ad esse: que est potentia materie: est tamen in eo potentia q̄si actiua que est virtus essendi: cum expresse dicat: Aꝛ. in primo ce. ꝛ mun. q celum habet virtutem ut sit sēper. Et ideo melius dicendum est q cum potentia dicatur ad actum oꝛ iudicare de potētia fm moduz actus. motus autem secundum suā rationē quantitatem hz ꝛ extensionē. vnde durationeius ifinita requirit quod potentia mouens sit infinita. esset autem non habet aliquam extensionē quantitatis precipue in re cuius esse est inuariabile sicut celum: ꝛ ideo non oportet q virtus essēdi sit infinita in corꝑore finito licet in infinitum duret: quia non differt q per illam virtutem aliqd duret in vno instanti vel tempore infinito: cum esse illud inuariabile non attingatur a tempore: nisi per accidens. Quarta obiectio est de hoc q non videtur esse necessarium q illud qō mouz tempore infinito habeat potentiam infinitam in illis mouentibus que mouendo non alterantur: quia talis motus nihil consumit de potentia corꝛ vnde non minore tempore mouere possunt post q̄ aliquo tempore mouerunt q̄ ante: sicut solis virtus finita ē: ꝛ qz ī agēdo eiꝰ vtꝰ actiua ñ minuit in finito tꝑe pōt agē i hec iferioꝛa fm nām. Et ad hoc dicimus q corꝑ ñ mouet nisi motū vt patū ē: ꝛ iō si ꝓtigat corꝑus aliqō nō moueri seqꝛ ipsū non mouere. In omni autem quod mouet est potentia ad oppolita: quia termini motus sunt oppositi: ꝛ ideo quantum est de se oē corꝑus

quod mouetur possibile est non moueri: ꝛ quod possibile est non moueri non habet de se vt perpetuo tempore moueatur: ꝛ sic nec ꝙ in perpetuo tẽpore moueat. Procedit ergo predicta demonstratio de potentia finita corporis finiti que non põt de se movere tempore infinito: sed corpus quod de se possibile est moueri et non moueri: mouẽ et non mouere: acquirere potest perpetuitatem motus ab aliquo quod oportet esse incorporeum: ꝛ ideo oportet primum mouens esse incorporeum: ꝛ sic nihil prohibꝫ ſm naturã corpus finitum qõ acquirit ab alio perpetuitatem in moueri: habere etiam perpetuitatem in mouere. Nam ꝛ ipsum ꝑmum corpus celeste secundum naturam potest ꝑpetuo motu inferiora corpora celestia revoluere secundum ꝙ spera mouet speram. Nec est inconueniens secundum ꝓm̃. ꝙ illud quod de se est i potẽtia moueri ꝛ non moueri: acquirat ab alio perpetuitatem motus: sicut ponebatur esse impossibile de perpetuitate essendi. nam motus est quidam defluxus a mouente immobile: ꝛ ideo potest aliquod mobile acquirere ab alio perpetuitatem motus: quam non habet de se. esse autem est aliquid fixum ꝛ quietum in ente: ꝛ ideo quod de se est in potentia ad non esse: non potest ut ipse dicit secundũ viã nature acq̃rere ab alio perpetuitatẽ essendi. Quinta obiectio est ꝙ per predictum processum non videtur maior ratio quare nõ sit potentia infinita in magnitudine q̃ extra magnitudinem. nam vtrobiqꝫ sequitur ꝙ moueat non in tempore. Et ad hoc dicendum ꝙ finitum ꝛ infinitum in magnitudine ꝛ tempore ꝛ motu inueniuntur ſm vnam rationem: sicut probatur in ttio ꝛ i q̃nto phisicoruꝫ: ꝛ ideo infinitum in vno eorũ aufert proportionem finitam in aliꝙs. In his autẽ que carent magnitudine non est finitum ꝛ infinitum nisi equiuoce. vnde predictus modus demõstrandi in talibus potentiꝙs locum non habet.

Aliter autem respondetur ꝛ melius ꝙ celum habet duos motores: vnum proximum qui est finite virtutis: ꝛ ab hoc habet ꝙ motus eius sit finite velocitatis: ꝛ alium remotum qui est infinite vtutis a quo habet ꝙ motus eius possit esse infinite durationis: ꝛ sic patet ꝙ potentia infinita que non est in magnitudine potest mouere corpus nõ immediate in tempore: sed potentia que est in magnitudine oportet ꝙ moucat corpus immediate cum nullum corpus moueat nisi motum. vnde si moueret sequeretur ꝙ moueret non in tempore.

Potest adhuc melius dici ꝙ potentia que nõ est in magnitudine est intellectus: ꝛ mouet per voluntatem. vnde mouet secundum exigentiam mobilis ꝛ non secundum proportionem sue virtutis potentia autem que est in magnitudine non põt mouere nisi per necessitatem nature: quia probatum est ꝙ intellectus non est virtus in corpore: qꝛ ꝛ sic mouet de necessitate ſm ꝓportionẽ sue quantitatis. vnde sequitur si mouet ꝙ moueat i istãti: ſm hoc ergo remotis predictis obiectionibus procedit demõstratio Az. Amp̃. nullus motus q̃ est a mouente corporeo põt esse ꝑtinuꝰ ꝛ reglar: eo ꝙ mouens corporale in motu locali mouet attrahendo vel expellendo. id autẽ qõ attrahitur vl expellitur: non in eadem dispositione se habet ad mouentem a principio motus usq; ad finem: cuꝫ quãdoq; sit propinquius qñq; remouetius: et sic nullum corpus potest mouere motum continuũ ꝛ regularem. motus autem primus est continuus ꝛ regularis: vt probatur in. viij. phicorum: igitur mouens primum motum non est corpus. Itez nullus motus qui est ad finem qui exit de potẽtia in actum potest esse perpetuus: quia cum peruẽtum fuerit ad actum: motus quiescit: si ergo motus primus est perpetuus: oportet ꝙ sit ad finem qui sit sẽper: ꝛ omnibus modis in actu: tale autẽ nõ est aliqõ corpus neq; aliqua virtus in corpore: cũ oia huiusmodi sint mobilia per se vel per accidẽs igitur finis primi motus non est corpus neq; virtꝰ in corpore. finis autem primi motus est primum mouens quod mouet sicut desideratum. hoc autẽ est deus: deus igitur neq; est corpus neq; virtus in corpore. Quanuis autem falsum sit secundum fidem nostram ꝙ motus celi sit perpetuus: ut ifra patebit: tamen verum est ꝙ motus ille nõ deficiet neq; propter impotẽtiã motoris neq; propter corruptionem substãtie mobilis: cum non videatur motus celi per diuturnitatem tẽporis lẽte fcere. vnde demonstrationes predicte suam efficatiam non perdunt. Huic autem veritati demonstrate concordat diuina auctoritas. Dicitur autez Jo. iiij. Spiritus est deus: ꝛ eos qui euz ador i spi. ꝛ ve. ado. oz. Dicitur etiaꝫ ꝑmo Thimoth. primo Regi seculorũ immor. inui. soli deo. Et Ro. prio. Jnuisibilia dei per ea que fa. sunt intel. conspi. Que enim nõ visu sed intellectu conspiciuntur in corporea sunt. Per hoc autẽ destruit error ꝑmoꝝ philoꝝ nãturaliũ qui nõ ponebãt nisi cãs materiales: ut ignẽ uel aquã vel aliq̃d huiusmõi: ꝛ sic prima reꝝ ꝓncipia corpora dicebant: ꝛ eadem vocabant deos. Inter quos etiam quidã fuerũt ponentes causas mouentes amicitiam ꝛ litẽ: qui ẽt propter predictas rationes confutantur. nam cum lis ꝛ amicitia sint in corporibus ſm eos: sequetur prima principia mouentia esse virtutes in corpore. Ipsi etiam ponebant deum esse compositum ex quattuor elementis ꝛ amicitia: per quod datur intelligi ꝙ posuerunt deuz esse corpus celeste. Inter antiquos autem solus Anaxagoras ad veritatez accessit ponens intellectum mouentem omnia separatum. Hac etiam vitate redarguũt gẽtiles

ponẽtes ipsa elemẽta mũdi ⁊ vtutes in eis exĩtes deos eẽ: vt solẽ lunã terrã aquã ⁊ hĩ⁹. occasionem hñtes ex p̃dictis phoꝝ errorib⁹. Predictis etiã ratõib⁹ excludũt deliramẽta iudeorũ ſiplíciũ: tertuliã: vadiãoꝝ ſiue ãtropomõſitaꝝ hẽticoꝝ q̃ dũ cõporalib⁹ lineamẽt⁹ figurabãt: nec nõ ⁊ maiche orũ q̃ quãdã ĩfinitam lucis ſubãz p ĩfinitũ ſpatiũ diſtẽtaz deũ eſtimabãt. Quoꝝ oĩum erroꝝ fuit occaſio q̃ ꝺ oĩnis cogitãtes ad imaginatiõez ꝺedu cebãt: p quã nõ põt accipi niſi coꝛpis ſilitudo: et iõ eaz ĩ incõporeis meditãdis verliq̃re oporꝛz.

Q deus eſt ſua eẽntia. XXII.

EX premiſſis ãt hãi põt q̃ ꝺe⁹ ẽ ſua eẽntia q̃ddítas ſeu nã In oĩ. n. eo qꝺ nõ ẽ ſua eẽntia ſiue q̃ditas: oꝛ aliquã eẽ ꝓpõnẽ: cũ. n. in vnoq̃z ſi eſt ſua eẽntia: ſi nihil i aliquo eẽt p̃ter ei⁹ eẽntiaz: totũ qꝺ res eſt eẽt ei⁹ eẽntia: ⁊ ſic ipm eſſet ſua eẽntia: ſi igĩ eſſe alic⁹ nõ eẽt ſua eẽntia oꝛ aliq̃d in eo eẽ p̃ter ei⁹ eẽntiaz: ⁊ ſic oꝛ i eo eſſe ꝓpoſitiõez: vñ etiã eſſe ĩ ꝓpoſitus ſignat p modũ p̃us: vt hũanitas i hoie: oñſũ ẽ ãt in deo nullã eſſe ꝓpõnẽ: ꝺe⁹ igĩt ẽ ſua eſſẽtia. Ad hoc ſolũ illud videt eẽ p̃ter eẽntiam vel q̃ddítatẽ rei: qꝺ nõ intra diffinitiõez ipius: diffinitio. n. ſignãt q̃d ẽ res ſola ãt accidẽtia rei ſunt que ĩ diffinitiõe nõ cadũt: ſola igĩt accidẽtia ſũt in re aliq̃ p̃ter eẽntiam ei⁹: i deo aũt nõ ſũt aliq̃ accidẽtia: vt oñſum eſt: nihil igĩt ẽ in eo p̃ter eẽntiaz ei⁹: eſt igĩt ipſe ſua eẽntia. Amp̃. foꝛe q̃ ꝺe reb⁹ ſubſiſtẽtibz non p̃dicãtur: ſiue ĩ vnĩverſali ſiue ĩ ſingulari acceptis: ſũt foꝛe q̃ nõ p ſe ſingulariter ſubſiſtũt i ſe ipis ĩdiuiduate non. n. ꝺi⁹ q̃ ſortes aut hõ aut aial ſit albedo: qz albedo nõ ẽ p ſe ſigulariter ſubſiſtẽs ſed ĩdiuiduat p ſubiectũ ſubſiſtẽs: ſiliter etiã foꝛe naturales ñ ſubſiſtũt p ſe ſigulariter ſed i diuiduãt i ꝓpꝛijs materijs: vñ nõ ꝺicim⁹: q̃ hic ł il le ignis aut ignis ſit ſua foꝛa. Ipſe etiaz eẽntie uel q̃ddítates genez vel ſpẽz ĩdiuiduãt fm materiaz ſignatã huĩ⁹ vel illi⁹ ĩdiuiduí: licz ẽt q̃ddítas gñis vel ſpẽi formã icludat ⁊ materiã i cõi: vnde nõ ꝺi q̃ ſors vel hõ ſit hũãnitas: ſz ꝺina eẽntia ẽ p ſe ſingulariꝰ exñs ⁊ in ſe ipſa ĩdiuiduata vt oñſum ẽ: ꝺi una igĩt eẽntia p̃ꝺicat ꝺe ꝺeo ut ꝺicat: ꝺe⁹ ẽ ſua eſſentia. Preẽea eẽntia rei uel ẽ res ipſa uel ſe hz ad ipam aliq̃ mõ ut cauſa: cũ res p ſuam eẽntiam ſpẽm ſoꝛtiat: ſed nullo mõ põt eſſe aliq̃d cã ꝺei: cũ ſit p̃mũ ens ut oñſum ẽ ꝺe⁹ igĩt ẽ ſua eẽntia. Item qõ non ẽ ſua eſſentia ſe habet fm aliq̃d ſui ad ipam vt potẽtia ad actum: vnde ⁊ p modũ forme ſignat eẽntia urpuꝛa hũanitas: ſed in deo nulla ẽ potẽtialitas ut ſupꝛa oñſum ẽ: oporꝛet igitur q̃ ipſe ſit ſua eſſentia.

Q in ꝺeo ꝺem ẽ eſſe ⁊ eſſentia. .XXIII.

EX his aũt q̃ ſupꝛa oſtenſa ſũt vlteri⁹ ꝓbari põt q̃ i ꝺeo ñ ẽ aliꝺ eẽntia ł q̃ddítas q̃ ſuũ eẽ: oñſũ ẽ. n. ſupꝛa aliq̃d eẽ qõ p ſe ncẽe ẽ eẽ qõ ꝺſ ẽ. h igĩ eẽ qõ neceſſe ẽ: ſi ẽ alicui q̃ddítati ꝓiũcũ q̃ ñ ẽ qõ ipſũ ẽ: aut ẽ diſſonũ illi q̃ddítati ſeu repugnãs ſic per ſe exiſtẽ q̃ddítati albedi⁹: aut ei ꝓſonũ ſiue a fine ſic albedini eẽ in alio: ſi p̃mo mõ: illi q̃ddítati ñ ꝓueniet eẽ qõ ẽ p ſe neceſſe eẽ ſicut nec albedini p ſe exiſtẽ: ſi ãt ꝺo mõ: oꝛ q̃ ł eẽ h⁹ mõi ꝺepẽꝺeat ab eẽntia: ł vtrũq̃z ab alia cã: ł eẽntia ab eẽ: p̃ria duo ſũt ꝛõez ei⁹ qõ ẽ p ſe ncẽe eẽ: qz ſi ab alio ꝺpẽꝺet: iã nõ ẽ ncẽe eẽ. Ex tertio ꝺo ſeq̃t q̃ illa q̃ddítas accidentaliter aduẽiat ad rẽ q̃ p ſe ncẽe ẽ eẽ: qz oẽ qõ ſequit ad eẽ rei ẽ ei accñtale: ⁊ ſic ñ erit ei⁹ q̃ddítas ꝺe⁹ igĩ ñ hz eẽntiã q̃ ñ ſit ſuũ eẽ. Sz ꝑ h põt ꝺici q̃ illud eẽ ñ abſolute ꝺepẽꝺet ab eẽntia illa vt oĩo nõ ſit niſi illa eſſet: ſed ꝺepẽꝺet q̃tũ ad ꝓiũctõez q̃ ei ꝓiũgit: ⁊ ſic illud eẽ p ſe ncẽe ẽ: ſz ipſũ ꝓiũgi ñ p ſe ncẽe ẽ. Nec ãt rñſio p̃ꝺca icõueniẽtia ñ euadit: qz ſi illud eẽ põt ĩtelligi ſine illa eẽntia ſeq̃t q̃ illa eẽntia accñtaliter ſe hz ad illꝺ eẽ: ſz id qõ ẽ p ſe neceſſe ẽ eẽ illud eẽ g̃ illa eẽntia ſe hz accñtaliꝛ ad id qõ ẽ p ſe ncẽe eẽ: ñ g̃ ẽ q̃ddítas ei⁹. h ãt quod ẽ p ſe ncẽe eẽ ẽ ꝺe⁹. ñ igĩt illa ẽ eẽntia ꝺei ſz aliqua eẽntia ꝺeo poſterioꝛ. ſi ãt ñ põt intelligi illud eſſe ſine illa eẽntia: tũc illud eẽ abſolute ꝺepẽꝺet ab eo a quo ꝺepẽꝺet cõiũctio ſua ad eẽntiã illã: ⁊ ſic redit idez quod p̃us. Itẽ vnũqꝺq̃z ẽ p ſuũ eẽ: qõ igĩt ñ ẽ ſuũ eẽ ñ ẽ p ſe ncẽe eẽ. ꝺe⁹ ãt ẽ p ſe ncẽe eẽ: g̃ ꝺe⁹ ẽ ſuũ eẽ. Amp̃. ſi eẽ ꝺei ñ ẽ ſua eẽntia. ñ ãt ꝑs ei⁹ eſſe poteſt: cum eſſentia ꝺiuina ſit ſimpler ut oſtenſũ eſt: oporꝛet q̃ huiuſmodi eſſe ſit aliquid preter eſſentiam eius. omne autem quod conuenit alicui quod non eſt de eſſentia eius conuenit ei per aliquam cauſam. ea enim que per ſe non ſunt vnuz ſi coniunguntur oporꝛtet per aliquam cauſam vniri: eſſe igitur conuenit illi quidditati per aliquaz cauſam: aut igitur per aliquid quod eſt de eſſentia illius rei ſiue per eſſentiam ipſam: aut per aliquid aliud. Si primo modo: eſſentia autem eſt ſecundum illud eſſe: ſequitur qõ aliquid ſit ſibi ipſi cauſa eſſendi. hoc autem eſt impoſſibile: quia pꝛius ſecundum intellectum eſt cauſam eſſe q̃ effectum: ſi ergo aliquid ſibi ipſi eſſet cauſa eſſendi: intelligeretur eſſe anteq̃ haberet eẽ quod eſt impoſſibile: niſi intelligat q̃ aliquid ſit ſibi cauſa eſſendi ſecundum eſſe accidentale: quod eſſe eſt ſecundũ quid: hoc. n. eſt ipoſſibile. Inuenitur eni aliquod ens accidentale cauſatum ex principijs ſui ſubiecti ante qõ eſſe intelligitur eſſe ſubſtanle ſubiecti

nunc ãt nõ loquimur ꝺe eſſe accñtali ſz ꝺe ſubãli: ſi aũt illi eẽ ꝓueiat ꝑ aliquã aliã cãz: oẽ aũt qꝺ acq rit eẽ ab alia cã: ẽ cãtũ ⁊ ñ ẽ cã ꝑria. ꝺe' ãt ẽ ꝑria cã nõ hñs cãm: vt ſupra ꝺemõſtratũ ẽ: igr iſta q̃ddi tas q̃ acquirit eẽ aliũde ñ ẽ q̃ddit̃as ꝺei. neceſſe igr eſt q̃ ꝺei eſſe q̃ddit̃as ſua ſit. ¶ Amp̃. eſſe actuz quenꝺã noiat. nõ eni ꝺr eẽ aliq̃ꝺ ex hoc qꝺ ẽ i po tẽtia: ſed ex hoc qꝺ ẽ i actu. oẽ ãt cui aliq̃s act' cõ uenit aliquiꝺ ꝺrſũ ab eo exñs: ſe hz ad ipſũ ut po tentia ad actũ: actus eni ⁊ potentia ad ſe inuicẽ ꝺi cunt: ſi ergo ꝺina eẽntia ẽ aliuꝺ q̃ ſuũ eſſe: ſequit q̃ eſſẽtia ⁊ eẽ ſe ſe hẽant ſicut potẽtia ⁊ act': oñſuz eſt ãt ſupra in ꝺeo nihil eẽ ꝺ potẽtia: ſz ipſũ eẽ pu rũ actũ: nõ igit ꝺei eſſentia ẽ aliꝺ q̃ ſuũ eẽ. ¶ Itez oẽ qꝺ nõ põt eſſe niſi ꝓcurrentib' plurib': ẽ ꝓpoſi tũ: ſed nulla res in qua ẽ aliuꝺ eẽntia ⁊ aliuꝺ eſſe põt eẽ niſi ꝓcurrẽtib' plurib'. ſ. eſſentia ⁊ eẽ: ergo oĩs res in q̃ eſt aliuꝺ eẽntia ⁊ aliuꝺ eẽ: ẽ ꝓpoſita. ꝺe' aũt ñ ẽ cõpoſit': ut oñſũ ẽ: ipſũ igit eſſe ꝺei eſt ſua eſſẽtia. ¶ Amp̃. oĩs res ẽ per ħ q̃ hz eẽ: nulla igr res cui' eſſẽtia ñ ẽ ſuũ eſſe ẽ per eẽntiã ſuã: ſed ꝑticipatione alicui'. ſ. ipſius eẽ: qꝺ aũt ẽ ꝑ ꝑticipa tionẽ alicui' nõ põt eẽ primũ ens: qr id qꝺ aliq̃ꝺ ꝑ ticipat ad hoc q̃ ſit: ẽ eo prr': ꝺe' aũt ẽ primũ ens q̃ nihil ẽ prr': ꝺei igit eſſẽtia ẽ ſuũ eſſe. ¶ Hãc autez ſublimẽ vitatẽ Moiſes a ꝺño ẽ ꝺocť: q̃ cũ q̃rẽt a ꝺño: Exo. iij. ꝺicẽs. Si ꝺixerint ad me filij iſrahel qꝺ eſt nomẽ ei': q̃ꝺ ꝺicã eis: ꝺñs rñꝺit: Ego ſũ qui ſũ ſic ꝺices filijs iſrł: q̃ eſt miſit me ad vos: oñꝺes ſuũ ꝓpriũ nomẽ eẽ qui ẽ. Qꝺlibet ãt nomẽ ẽ inſti tutũ aꝺ ſignificanꝺũ nãm ſeu eſſẽtiã alicui' rei: vñ relinquit q̃ ipſũ ꝺinũ eẽ ẽ ſua eẽntia l'nã. Hãc ẽt vitatẽ catolici ꝺoctões profeſſi ſũt. Ait nãqz Hila ri' in lib. ꝺe tri. Eſſe ñ ẽ accidẽs ꝺeo ſz ſubſiſtẽs vi tal: ⁊ manẽs cã ⁊ nãl' generł ꝓprietas: Boeti' ẽt ꝺicẽ i li. ꝺe tri. q̃ ꝺina ſubã ẽ ipſũ eẽ: ⁊ ab ea ẽ eſſe.

Q̃ in ꝺeo non eſt accidẽs. XXIIII.

EX hac ẽt ueritate ꝺ neceſſitate ſequit: q̃ ꝺeo ſup ei' eẽntiã nihil ſuperueniẽte poſſit neqz aliquiꝺ ei accidentaliť ieſſe. Jpſũ. n. eẽ ñ põt ꝑticipare aliq̃ꝺ qꝺ ñ ſit ꝺe eſſẽtia ſua q̃uis iꝺ qꝺ ẽ poſſit aliq̃ꝺ aliuꝺ ꝑticipare. nihil. n. ẽ fozal' aut ſimplicł q̃ eẽ ⁊ ꝺina aũt ſubã ẽ ipſũ eẽ: g̃ nihil hz qꝺ ñ ſit ꝺ ſua ſubã: nullũ ergo accñs ei ineſſe põt. ¶ Amp̃. oẽ qꝺ ineſt alicui accñtaliť hz cãm q̃re inſit: cũ ſit pt eẽntiã ei' cui ieſt. ſi igiť aliq̃ꝺ accñtaliť ſit i ꝺeo: oz q̃ hoc ſit per aliquã cãm: aut ergo cã accñtł ẽ ipa ꝺina ſubã: aut aliq̃ꝺ aliuꝺ. Si aliq̃ꝺ aliꝺ oz q̃ illꝺ agat i ꝺinã ſubaz: nihil. n. iꝺuc aliquã fozmã vel ſubãlẽ l' accñtalẽ i aliq̃ recipiẽte niſi aliquo mõ agẽ ꝺo i ipſũ: eo q̃ agẽ nihil aliuꝺ ẽ q̃ facẽ aliq̃ꝺ actu: qꝺ q̃ꝺẽ ẽ ꝑ fozaz: g̃ ꝺs patiet ⁊ mouebiť ab aliquo agẽte: qꝺ ẽ ꝺ ꝓdeťmiata. Si ãt ipſa ꝺina ſubã eſt cã accñtł qꝺ ſibi ieſt: ipoſſibile ãt ẽ q̃ ſit cã illi' fz q̃ ẽ recipiẽs ipſũ: qr ſic idẽ fm idẽ facẽt: idẽ hoc ẽ: q̃ ſe ipſũ in actu: g̃ oz ſic eſſe nihil ꝑticipare põt ſi in ꝺeo ẽ aliqꝺ accñs q̃ fm aliuꝺ ⁊ aliuꝺ recipiat ⁊ cauſet accñs illuꝺ: ſicẽ cozpozalia recipiũt ꝓpria ac cidẽtia ꝑ nãm mãe ⁊ cauſãt ꝑ fozmã: ſic igr ꝺe' ẽt ꝓpoſit': cui' ꝺriũ ſupr' ꝓbatũ ẽ. Itẽ oẽ ſubũz acci ꝺentł ꝓpat ad ipſũ ut potẽtia ad actũ: eo q̃ accñs quedã fozma ẽ faciens eẽ actu fm eẽ accñtale: ſz i ꝺeo nulla ẽ potẽtialitas: vt ſupra oñſũ ẽ: i eo igiť nullũ accñs eẽ põt. ¶ Adhuc cuicũq̃ ieſt aliq̃ꝺ accñtalr ẽ aliquo mõ fm ſuã nãz mutabile: accñs eni ꝺe ſe natũ ẽ ieſſe ⁊ nõ ieſſe. ſi igr ꝺe' hz aliquiꝺ acciꝺẽtaliť ſibi ꝓueniẽs ſeq̃tur q̃ ipſe ſit mutabił: cui' ꝺriũ ſupra ꝺemõſtratũ ẽ. ¶ Amp̃. cuicũq̃ ieſt aliq̃ꝺ accñs ñ ẽ q̃cq̃ꝺ hz i ſe: qr accñs ñ ẽ ꝺ eſſentia ſubi: ſz ꝺe' ẽ q̃cq̃ꝺ i ſe hz: i ꝺeo igr nullũ eſt accñs. Media ſic ꝓbatur: vnũqꝺq̃z nobiliꝰ iueitur in cã q̃ in effectu. ꝺe' ãt eſt oĩuz cã: g̃ q̃cq̃ꝺ eſt i eo no bilißimo mõ i eo iuenitur. pfectiſſime ãt ꝓuenit aliq̃ꝺ alicui quod ẽ ipſũmet. hoc. n. pfectꝰ ẽ vnũ: q̃ cũ aliq̃ꝺ alteri ſubãliter vnitur ut foza mãe: q̃ etiã vnio perfectioz eſt q̃ cũ aliq̃ꝺ alteri accñtalr i eſt: reliq̃tur ergo q̃ ꝺe' ſit q̃cq̃ꝺ hz. ¶ Item ſubã nõ ꝺependet ab acciꝺente q̃uis accñs ꝺependeat a ſubã: quod ãt ñ ꝺependet ab aliq̃ põt aliq̃ñ iue niri ſine illo: ergo põt aliq̃ ſubã iueniri ſine accñte hoc aũt precipue vł ſimpliciſſime ſubſtãtie cõue nire qualis eſt ſubã ꝺiuina: ꝺiuine igitur ſubſtan tie ꝺino accñs non ineſt. Jn hanc aũt ſententiam etiã catolici ꝺoctozes cõueniũt. vñ Aug. in lib. ꝺe trini. ꝺicit q̃ in ꝺeo nullum eſt accꝺens. Ex hac aũt veritate oſtenſa: erroz quorundaz in lege ſar racenozuz loquentiũ cõfutatur qui ponunt quaſ ꝺam intentiones ꝺiuine eſſentie ſupaꝺꝺitas.

Q̃ ꝺinũ eſſe nõ poteſt ꝺeſignari per addi tionem alicuius ꝺñe ſubſtantialis. XXV.

QStẽꝺi ẽt ex ꝓꝺic tis poteſt q̃ ſupra ipſũ ꝺiuinũ eſſe nõ poteſt aliq̃ꝺ ſuperaꝺꝺi qꝺ ꝺeſignet ip ſũ ꝺeſignatione eſſentiali: ſicut ꝺeſignatur genus per ꝺñas. ipoſſibile. n. eſt aliquiꝺ eſſe in actu niſi ꝺñbus exñtibus quib' eſſe ſubãle ꝺeſignatur: ñ. n. poteſt eſſe animal in actu quin ſit animal rationa le uel irrationale. vnꝺe etiam platonici ponentes ideas non poſuerunt ideas per ſe exiſtentes gene rum q̃ ꝺeſignantur aꝺ eſſe ſpecie per ꝺifferentias eſſentiales: ſed poſuerũt ideas per ſe exiſtentes ſo ſolarũ ſpecierũ que aꝺ ſui ꝺeſignationem nõ indi gent eſſentialib' ꝺifferentijs: ſi ẽgo ꝺiuinũ eſſe per

aliquid aliud supadditū designetur designatione essentiali: ipsū eē nō erit i actu nisi illo supaddito exīte: ſz ipsū esse diuinū ē sua substātia ut oñsum est ergo substātia diuia nō pōt esse in actu nisi aliquo superueniente: ex q̄ potest cōcludi q̄ nō sit p se necesse eē: cuī ꝓtrariū supra oñsū ē. Itē: oē illud qđ indiget aliquo supaddito ad hoc q̄ possit eē ē potētia respectu illius: ſz diuina substātia non ē aliquo mō i potētia ut supra oñsū ē: ſz sua substātia est suum eē: ergo esse suuz nō pōt designari aliqua designatione substātiali p aliquid sibi supaditū. Amp̄. oē illud p qđ res ꝓsequit eē i actu ⁊ est itrinsecū rei: uel ē tota eētia: uel ps eētie: qđ autē designat aliquid designatione essentiali facit rē eē actu ⁊ ē itrinsecū rei designate: alias per id designari nō posset substātialiter. ēgo oz q̄ sit uel ipa eētia rei uel ps eētie: ſz si aliquid superadditur ad eē dinū homo non potest esse tota eētia dei quia iam oñsū ē q̄ eē dei ñ ē aliud ab eētia eius relinquit ergo q̄ sit pars eētie dine: ⁊ sic deus erit compositus ex partibus essentialiter: cuī ꝓtrariū supra ost ensū ē. Itez q̄ addit alicui ad ōsignatōz alicuī ōsignatiōe eētiali: ñ ꝓstituit eī rōez: ſz solū esse in actu. rōnale. n. additū aiali acq̄rit aiali esse in actu. ñ autē ꝓstituit rōem aialis in quātuz est aial. nā dīa ñ intrat diffinitionē generis: sed si in deo addatur aliquid per qđ designet designatōne essētiali oz q̄ illud cōstituat ei cui addit rōez p prie eius q̄dditatis seu nāe. nā qđ sic addit acq̄rit rei esse in actu. hoc autē. ſ. esse in actu ē ipsa diuina essētia: ut supra oñsū est: relinquit ḡ q̄ supra dinū esse nihil possit addi qđ designet ipsū designatiōe essētiali sicut dīa designat genus.

Q. de⁹ nō sit in aliquo genere. .XXVI.

Ex hoc autē de necessitate ꝓcluditur q̄ ōs ñ sit i aliquo genere. Nā oē qđ ē in aliquo genē hz aliquid in se per qđ nā generi designet ad spēz. nihil. n. ē in genē q̄ ñ sit in aliqua eī⁹ spē. hoc autē in deo ē ipossibile ut oñsū ē: ipossibile ē igit deū esse in aliquo genē. Amp̄. si de⁹ sit in genē: aut ē in genē accidēt aut i genē subē i gnē accñtiſ nō ē. accñs n. ñ pōt esse primū ens ⁊ prima cā: in genē ēt subē esse ñ potest: qz substātia q̄ ē genus ñ ē ipsū esse: alias ois substātia eēt esse suū: ⁊ sic nō esset causatū ab alio cū ratio generi saluet i oīb⁹ que sub genē: ꝓtinentur: ⁊ sit nulla substātia eēt cāta ab alio: qđ eē ñ potest ut pz ex dictis. de⁹ autē est ipsū esse: igit ñ ē in aliquo genē. Itē quicq̄d ē in genē fm esse differt ab aliis que i eodē genē sūt: aī genus ꝺ pluribus nō predicaret. oz autē aī oia q̄ i eodē genere sunt in quidditate generi cōuenire: qz de oībus genus in qđ q̄d ē predicat: eē igit cuiuslibet in genere exīntis ē preter generi quidditatē. hoc autē in deo ipossibile ē: de⁹ igit in genē ñ ē. Amp̄. ynūqđq̄z collocat in genē per rōem sue quidditatis. genus autē predicat in q̄d est: sed quidditas dei ē ipsū suū eē: fm qđ ñ collocat aliq̄d i genē: qz sic ens esset genus qđ significat ipsum esse: relinquitur ḡ q̄ de⁹ nō sit in genē. Qz autē ens ñ possit esse genus: pbat p phm i hunc modū. Si ens esset genus. oportet differētiaz aliquā inuenizi per quā trahēt ad spēm. nullā autē dīa ptícipat genus: ita. ſ. q̄ genus sit i rōe dīe: qz sic genus poneret bis in diffinitōe spēi: sed oz dīaz eē preter id qđ intelligitur in rōe generi. nihil autē potest esse qđ sit ꝓter id quod itelligit p ens: si ens sit de intellectu eoz de quib⁹ ꝓdicatur: ⁊ sic p nullaz dīaz ꝓtrahi pōt: relinquitur ergo q̄ ens ñ sit genus vñ ex hoc de necessitate ꝓcludit q̄ de⁹ nō sit i genē. Ex hoc ēt pz q̄ de⁹ diffiniri ñ potest: qz ois diffinitio ē ex genē ⁊ differētijs. Pz ēt: q̄ ñ potest demōstratio de ipso fieri nisi p effectū: qz ꝓncipiū demōstratōis ē diffinitio eiusdē ꝺ q̄ fit demōstratō. Pōtest autē alicui videri q̄ quis nomē subē deo ꝓpe ꝓuenire ñ possit: qz de⁹ ñ substat accñtib⁹: res tñ signata p nomē ei ꝓueniat: ⁊ ita sit in genē subē. naz subā est ens p se qđ deo ꝓstat ꝓuenire: ex q̄ pbatū est ipsū ñ eē accñs. Sz ad hoc dicēdū ē ex dictis: q̄ in diffinitōe subē ñ ē ens p se: ex hoc. n. quod dī ens ñ posset esse genus: qz ia pbatū ē q̄ ens ñ hz rationē generi. silr nec ex hoc qđ dī p se: qz hoc ñ vī ipōtare nisi negationē tm̄. Dī. n. ens p se ex hoc q̄ ñ ē in alio: qđ ē negatio pura q̄ nec potest nāz vel rationē generi ꝓstituē: qz sic genus ñ dicēt q̄d est res sed q̄d ñ ē: oz igē q̄ rō subē itelligat hoc modo q̄ subā sit res: cui ꝓueiat eē ñ i subiecto: nomē āt rei a q̄dditate iponit: sic nomē enti ab ē: ⁊ sic in rōe subē intelligat q̄ hēat q̄dditatē cui ꝓueniat eē ñ in alio. hoc autē deo ñ ꝓuenit. nā ñ hz q̄dditatē nisi suū esse. Unñ reilquit q̄ nullo mō ē i genē subē: ⁊ sic nec i aliq̄ gnē cū oñsū sit ipsū ñ eē i gnē accñtis.

Q. deus non ē esse formale omnium. XXVII.

Ex his confutatur q̄rūdā error: q̄ dixerūt deū nihil aliud eē q̄ eē formale vniuscuiusq̄z rei. Naz hoc esse diuiditur p eē subē: ⁊ eē accñtī. dinū autē eē ñ ē eē subē nz eē accñtī ut pbatū ē: ipossibile est igit deū eē illud eē q̄ fozalit vnaq̄z res ē. Itē res ad iuicē ñ distiguūt fz q̄ eē hñt: qz i h oia ꝓueniūt si ḡ res differūt ad iuicē: oz q̄ l' ipsū eē specificet p aliqs dīas additas: ita q̄ reb⁹ dīsis sit dīsū eē fm spēz: l' q̄ res dīant p h q̄ ipsū eē dīsis nāis fm spēz ꝓueit: ſz pmū hoz ē ipossibile: qz ēti ñ pōt fieri ali q̄ additio fm modū quo dīa additur generi: ut

dictum est: relinquit ergo q res ꝓpter hoc differāt q̄ habēt diuersas nās quibus acquiritur esse diuersimode. esse aūt diuinū nō aduenit alīq̄ nature: sed est ipsa nā seu essentia diuina ut ostensum est: si igitur esse diuinuz esset formale esse omnū: oporteret oia simpliciter esse vnum. Cāmp. ꝑncipiū nat̄aliē prius ē eo cuius ē principiū. esse aūt in quibusdā reb⁹ hz aliquid q̄i ꝑncipiū: forma. n. dī esse ꝑncipiū essendi: z silr agēs qō facit aliq̄ esse actu. si igit esse diuinū sit eē vniuscuiusq̄z rei: seq̄t q̄ deus q̄ ē suū eē hēat aliquā cām: z sic nō erit ne cesse eē per se: cui⁹ ꝯriū suis ostēsū ē. Ahuc: qō est cōe multis nō est aliquid ꝑter multa nisi sola rōe: sicut aial ñ ē aliud ꝑter sortē z platonē z alia aialia nisi intellectu q̄ apprehendit formaz aīalis expoliatā ab oibus indiuiduātibus z specificantibus. hō eni e qō ve est aīal: al⁹ sequeret q̄ in sorte z platone essēt plura aīalia. s. ipsū aial cōe z hō cōis z ipse plato. multo ergo minus z ipsū esse cōe est aliq̄d ꝑeter oēs res exīstes nisi in intellectu soluz. si igit de⁹ sit cōe esse: deus ñ erit aliq̄ res existēs nisi q̄ sit in itellectu tm̄. oñsū aūt ē supza deū esse aliquid nō solū in itellectu: sz in rez nā: nō est igitur deus ipsū esse cōe oiuz. Itē generatio per se loquēdo est via in eē: z corruptio via in nō eē: nō. n. generatōis termin⁹ est forma z corruptōis ꝑuatio nisi q̄ fōa facit eē z priuatio ñ eē. dato. n. q̄ aliq̄ forma nō facēt esse ñ diceretur generari. i. qō talē formā accipēt: si igitur de⁹ sit oiuz rez esse forma le seq̄tur q̄ sit terminus gnātōis: qō est falsū: cum ipse sit etern⁹: ut supza oñsū ē. Preterea seq̄tur q̄ esse cuilibet rei fuerit ab eterno: nō igz potest esse generatio vel corruptō. si eni sit generatio oz q̄ eē preexistens alicui rei ō nouo acquiratur. aut ergo alicui prius existenti: aut nullo modo pr⁹ existēti Si primo mō: cū vnū sit esse oiuz existentiū: ꝑz positionē ꝑdictā sequetur q̄ res que generari dī: nō accipiat nouū eē sed nouū modū essendi: qō ñ facē generationē sed alterationē. Si aūt nullo mō prius existebat sequetur q̄ fiat ex nihilo qō ē ꝯ rōem generationis. igz hec positio oino generationē et corruptionē destruit: z ideo pz eā eē ipossibilem. Hūc ēt errorē sacra doctrina repellit: dū ꝓfitetur deū excelsū z eleuatū: vt dicit Isa. vi. z eū sup oia esse: vt Ro. ix. habetur. Si eni ē esse oiuz tūc ē aliq̄d oiuz. ñ āt sup oia. Hi ēt errantes cadē snīa propellunt q̄ z idolatre: q̄ incōicabile nomen. s. dei: lignis z lapidibus iposuerunt: vt hētur Sap̄. xiij. Si eni de⁹ est esse oiuz: nō magis dicetur ve lapis est ens q̄ lapis est de⁹. Huic aūt errori quatuor sūt que videntur prestitisse fomentū. Primū ē quarūdam auctoritatū intellectus peruersus. Inuenitur. n. a Dio. dictum q̄rto. ca. cele. ierar. Esse oium supereſſentialis diuinitas. Ex quo intelligē voluerūt ipsū esse formale oiuz reū deū esse: nō cōsiderātes hūc intellectū ipsis verbis consonū esse nō posse. Nā si diuinitas est oiuz esse formale: nō erit super oia sed intra oia: imo aliq̄d oiuz. Cū. n. diuinitatez super oia dixit: oñdit fm nām suā ab oibus distinctum z super oia collocatū. Ex hoc vero q̄ dixit q̄ diuinitas est esse oium: ostendit q̄ a deo i omnibus quedaz diuini esse similitudo reperitur. Hunc etiaz eoz peruersū intellectū alibi apertius excludens: dixit. n. in. ij. ca. de diuinis nominibus: q̄ ipsius dei neq̄ tactus neq̄ aliq̄ cōmixtio est ad res alias: sicut est puncti ad lineam uel figure sigigilli ad ceram. Secundum quod eos in hunc errorem promouit: est rationis defectus. Quia enim id quod cōmune est: per additionem specificatur uel indiuiduatur: estimauerunt diuinum esse cui nulla fit additio: non esse aliquid ꝑprium sed esse cōmune omnium: non considerantes q̄ id quod commune est vel vniuersale: sine additione esse non potest: sed sine additione considerat̄: non enim animal potest esse absq̄z rationali uel irrationali differentia: quāuis sine his differentijs cogitetur: licet etiam cogitetur uniuersale absq̄z additione. non tamen absq̄z receptibilitate additionis est. Nam si animali nulla differētia addi posset genus non esset: z similiter est de oib⁹ alijs nominibus. diuinum autem esse est absque addītione non solum cogitatione: sed etiam in rerum natura. z non solum absq̄z additione: sed ēt absq̄z receptibilitate additionis. vnde ex hoc ipso q̄ additionem non recipit nec recipere potest: magis concludi potest q̄ deus non sit esse cōmune: sz ꝓprium. Etenim ex hoc ipso suum esse ab oīm̄ibus alijs distinguitur: quia nihil ei addi potest. Unde comentator in libro de causis dicit q̄ causa prima ex ipsa puritate sue bonitatis ab alijs distinguitur z quodāmodo indiuiduatur. Tertiuz quod eos in hunc errorem inducit: est diuine simplicitatis consideratio. Quia enim deus infinite simplicitatis est: estimauerunt illud quod in ultio resolutionis inuenitur eorum que sunt in nobis: deum esse quasi simplicissimum: non enim est in infinitum procedere in compositione eorum que sunt in nobis. In hoc etiam eorum deficit ratio: dum non attenderunt id quod in uobis simplicissimum inuenitur: non tam rem completam q̄ rei aliquid esse. deo autem simplicitas attribuitur sicut rei alicui perfecte subsistenti. Quartum ēt quod eos ad hoc inducere potuit: est modus loquendi quo dicimus deum in omnibus rebus esse: non intelligentes q̄ non sic est in rebus quasi aliquid rei: sed sicut rei causa que nullo modo suo effectu deest. Non enim similiter eē dicimus formam in corpore: z nautam in naui.

Q de⁹ nō sit forma alicui⁹ corpis. XXVIII.

OStēso igitur q⁹ deus nō sit esse oiuz: silr oñdi pōt q⁹ de⁹ nō sit alicuius rei forma. Nam diuinū esse nō pōt cē alicuius rei quidditas que nō sit ipsū esse ut ostensū est. qō āt est ipsū esse diuinum nō est aliud q⁹ deus: ipossibile est igit deū esse alic⁹ alterius formā. Amp. forma corporis non ē ipm esse sed essendi principiū. deus aūt est ipsū esse. nō g̃ ē deus forma corporis. Trez ex vnione forme z materie resultat aliquid cōpositū qō est totum respectu materie z forme. partes autē sūt in potētia respectu totius: in deo autē nulla est potentialitas: ipossibile est igit deū esse formā vnitā alicui rei. Adhuc: qō per se hz eē: nobilius ē eo quod habet eē in alio: ois āt forma alicui⁹ corpor̄ habet eē in alio: cum igitur deus sit ens nobilissimum quasi prima essendi causa: nō potest esse alicuius forma. Preterea hoc idē pōt oñdi ex eternitate motus sic. Si de⁹ ē forma alicuius mobilis cū ipse sit primū mouens ꝓpositū: erit mouens se ipsum sed mouēs se ipsū pōt moueri z ñ moueri: utrūq; igitur in ipso est: qō aūt est huiusmōi: nō hz motū indeficientiā ex se ipso: oz igit supra mouens seipsū ponē aliud primū mouens qō largiatur ppetuitatē motus: z sic deus qui est primū mouens non est forma corpor̄ mouentis se ipsū. Est aūt hic processus utilis ponētibus eternitatē motus: quo nō posito eadē pcło haberi pōt ex regularitate motus celi. Sicut eni mouens seipsū pōt quiescere z moueri: ita potest velocius z tardius moueri: necessitas igit vniformitatis motus celi dependet ex aliq̃ principio superiori oio imobili nō qō est pars corporis mouentis se ipsū quasi aliqua forma ei⁹. Huic aūt veritati cocordat scriptura. Dr̄. n. in ps. Eleuata est magnificētia tua sup celos de⁹: z iob xi. Excelsior celo est: z quid facies: Longior terra mensura eius z latior mari. Sic igit gentilium error euacuatur: qui dicebant deum esse animam celi vel ēt animā totius mundi. Et ex hoc errore idolatriā defendebant: dicentes totū mundū esse deū nō rōe corporis sed ratōe anime: quo supposito sequi opinabant q⁹ mundo z partib⁹ eius nō indebite diuinus cultus exhibebatur. Cometator ēt dicit in xi. methaphisice q⁹ hic locus fuit lapsus sapientū gentis zabioz vel. i. idolatrarū: qz scz posuerūt deum esse formā celi.

De perfectione diuina. .XXIX.

LIcet autem ea que sunt z viuunt perfectiora sint q⁹ ea que trm̄ sunt: deus tamen qui nō est aliud q⁹ suū esse ē vniuersaliter ens perfectum. Et dico vniuersaliter perfectuz cui non deest alicui⁹ generis nobilitas. Dis enim nobilitas cuiuscūq; rei est sibi ꝑm suum eē: nulla enim nobilitas esset homini ex sua sapiētia nisi per eam sapiens esset: z sic de alīs. Sic g̃ ꝑm modum quo res habet eē ē su⁹ modus in nobilitate. nā res ꝑm q⁹ suū esse ꝓtrahit ad aliquē spālem modū nobilitatis maiorē uel minorē: dr̄ esse scōm hoc nobilior uel minus nobilis: igitur si aliquid ē cui competit tota virtus essēdi: ei nulla virtus nobilitatis deesse potest que alicui rei cōueniat: sed rei que ē suū esse cōpetit esse ꝑm totā essendi potestatē: sicut si esset aliqua albedo separata: nihil ei de virtute albedinis deesse posset. nā alicui albo aliquid de vtute albedinis deesse pōt ex defectu recipientis albedinē qui eam ꝑm modum suum recipit: z fortasse non ꝑm totū posse albedinis: deus igitur qui est totū suum esse: vt supra ꝓbatum est hz esse ꝑm totā vtutez ipsius esse. nō pōt ergo carē aliqua nobilitate que alicui rei ꝓueniat. sicut aūt ois nobilitas z perfectio ineſt rei ꝑm q⁹ est: ita ois defectus ineſt ei ꝑm q⁹ aliqualiter nō est. deus aūt sicut hz esse totaliter: ita ab eo totaliter abslstit ñ esse: quia per modū per quē hz aliquid esse ōficit a non esse. a deo ergo ois defectus abslstit: est igit vlr perfect⁹. ista vo que trm̄ sūt nō sūt imperfecta propter imperfectionem ipsius esse absoluti: nō enim ipsa hnt esse ꝑm totum suū posse: sed pticipant eē p quendā pticularē modū z ipfectissimū Itē oē ꝑfectū necesse ē ab aliq̃ pfecto pcedē. semē eni est ab aiali uel a planta: igit primū ens oz esse pfectissimū: oñsū aūt est deū eē primū ens: igit est pfectissimus. Amp. vnūqōq; pfectū est in q⁹ tū est actū: iperfectū aūt ꝑm q⁹ ē potētia cū priuatiōe act⁹: id igit qō nullo mō ē i potētia: sed est actus purus oz pfectissimū esse: tale āt ē de⁹: igit ē pfectissimū. Adhuc nihil agit nisi ꝑm q⁹ ē i actu actio igitur cōsequit modū actus in agente: ipossibile ē igit effectū q̃ p actionē educit eē in nobiliori actu q⁹ sit actus agētis: possibile ē trm̄ actū effectus i perfectiorē eē q⁹ sit actus cāe agētis eo q⁹ actō pōt debilitari ex pte ei⁹ in qō terminat. In genē autez cāe efficientis fit reductio ad unā cām que de⁹ ē vt ex dictis pz: a q̃ sunt oēs res ut in sequentibus oñdetur: oz igit q⁹ quicquid actu ē in quacūq; re alia iueniri in deo multo eminētius q̃ sit in re illa non autem econuerso: est igitur deus perfectissimus. Item in vnoquoque genere est aliquid perfectissimum in genere illo ad quod omnia que sunt illius generis mensurantur: quia ex eo vnūqōq; ostenditur magis z minus esse perfectum q⁹ ad mensuram sui generis magis z minus appropinquat: sicut album dicitur esse mensura in omnibus coloribus. Et virtuosum

inter oēs hoies:id āt quod ē mēsura oīuz entiuz nō potest eē aliud q̄ deus qui ē suū esse:ipi igitur nulla deest pfectionū q̄ aliquibus rebus cōueniat al'.nō eēt oium cōis mēsura. Hinc est q̄ cū q̄reret Moises diuinā uidē faciē seu gloriā:respōsū est ei a dño. Ego ostendā tibi oē bonū:ut hī Exodi. xxxiij. per hoc dās intelligere in se oīs bonitatis plenitudinē eē. Dion'. etiā in. v. c. de diui. no. dic Deus nō q̄dāmō est existens sed simpliciter ⁊ icir cūscriptiue totū eē in se ipso accepit ⁊ preaccepit Sciendū tn̄ q̄ pfectio deo cōueniēter attribui nō potest si nominis significatio q̄tum ad sui origiez attēdat:quod.n. factū non est:nec perfectum dici posse videt: sed q⁹ omne quod fit de potētia deductū est i actū:⁊ de nō eē in esse qn̄ factū est: tūc recte perfectum eē dī quasi totaliter factū qn̄ potētia totaliter est ad actū reducta:ut nihil de non eē retineat sed hēat eē cōpletū:p q̄ndā āt nois extēsionē pfectū dicit non solū quod fiendo peruēit ad actū cōpletū:sed id etiā quod ē i actu cōpleto ablatis oi factōe:⁊ sic deū pfectū eē dicimus secūdū illud Math. v. Estote pfecti sicut ⁊ pater uester cele. perfectus est.

De silitudine creature ad deum. XXX.

EX hoc autē q̄ō i rebus possit similitudo ad deū inuēiri uel non possit:cōsiderari pōt. Effect⁹. enim a suis cāis deficiētes non cōueniūt cū eis in nomine ⁊ ratione:necesse ē tn̄ aliquā inter ea silitudinē inueniri :de nā enim agentis est ut agens sibi sile agat:cū vnūquodq⁹ agat fm q̄ actū ē:vn̄ forma effectus in cā excedēte inuenitur quidē aliqualiter:sed fm aliū modū ⁊ aliā rōem:ratiōe cuius causa equiuoca dicitur:sol enim in corporib⁹ inferioribus calorē causat agendo fm q̄ actu est vn̄ oz q̄ calor a sole generatus aliqualē similitudinē obtineat ad vtutē solis actiuam per quam calor in istis inferioribus causatur:ratione cuius sol calidus dicitur q̄uis non vna rōe: ⁊ sic sol oībus illis similis aliqualr dī in quibus suos effect⁹ efficaciter inducit:a quibus tn̄ rursus oibus dissimilis ē:in q̄tū huiusmodi effect⁹ n̄ eodē mō possident calorē huiusmodi quo in sole inuenitur: ita etiā et deus oēs perfectiones rebus tribuit ac per hoc cū omnibus similitudinē hz ⁊ dissimilitudinē simł. Et inde est q̄ sacra scriptura aliqn̄ silitudiné inter deū ⁊ creaturam cōmemorat:ut cū dicitur Gen̄. i. Faciamus hominē ad ima:⁊ simili. nostrā. Aliquando uero similitudo negat. fm illud Isa. xl. cui ergo similē fecistis deum aut quā ima. po. ei. Et in p̄s. Deus qui similis erit tibi. ne ta. ⁊c̄ Huic autē rōi Dion'. pcordat:qui. ix. c. de diui. no. dicit. Eadē silia sūt deo ⁊ sisilia:similia quidē fm imitationē eius q̄ non est pfecte imitabilis q̄lē i eis esse contingit. dissilia aūt fm q̄ cāta habēt minus suis cāis. Scōz tn̄ hāc similitudinē conueniētius dī deo creatura silis q̄ ecōuerso Sile. n. alicui dī q⁹ ei⁹ possidet q̄litatē uel formā q: igitur id qō in deo perfecte ē in rebus alīs per quādā deficientem participationē inuenitur:illō secundū quod silitudo attrēditur. dei q̄dē simplr ē non aūt creature:⁊ sic creatura hz quod dei est: vn̄ ⁊ deo recte similis dī. Nō aūt sic potest dici deum habere quod creature ē. vnde nec conuenienter dī deū creature similē eē sicut nec hominē dicim⁹ sue imagini fore silem:cui tn̄ sua imagō recte silis enūciatur. Multo igitur etiā minus prope dī q⁹ de⁹ creature assimiletur. nā assimilatio motū ad similitudinē dicit:⁊ sic competit ei q⁹ ab alio accipit :vn̄ sile ei sit:creatura autē accipit a deo vnde ei sit similis. non aūt econuerso : non igitur deus creature assimilatur:sed magis econuerso.

Que noia de deo pn̄t p̄dicari XXXI.

EX his etiam considerari pōt q̄d de deo dici uel n̄ dici possit. q̄due de eo tn̄ dicatur. q̄d etiā de eo sil' ⁊ alīs reb⁹. Quia. n. oēm pfectionē creature est i deo inuenire ſz p aliū modū eminētiorem quecūq⁹ noia absolute pfectionē ablatis defectu ō signāt:de deo predicantur ⁊ alīs rebus :sicut est bonitas:sapia:esse. ⁊ alia huiusmodi quecūq⁹ vo noia huiusmodi perfectionē designāt cū mō p̄prio creaturis:de deo dici nō p̄nt nisi per silitudinē ⁊ methaphorā per quā que sūt unius rei alterī solēt adaptari:sicut aliquis hō dī lapis ꝓpter duriciā intellectus:huiusmodi autē sūt oia noia imposita ad designādū spēm rei create. sicut hō ⁊ lapis. nā cuilibet spēi debet ꝓpius modus pfectiōis ⁊ eē:silr etiā quecūq⁹ noia ꝓprietates rez ōsignāt q̄ ex ꝓprijs ꝓncipijs spērū cānt:de deo dici n̄ p̄nt nisi metaphorice:q̄ vo huiusmodi pfectōes exp̄mūt cū supeminētiori mō quo deo ꝓueniūt de solo deo dicūt:sicut sūmū bonū:p̄mū ens ⁊ alia huiusmodi. Dico āt aliqua predictorū noium perfectionē absq⁹ defectu iportare q̄tū ad illud ad qō signādū nomē fuit ipositū:q̄tū vo ad modum signandi oē nomē cū defectu ē. nā noie res exprimimus eo mō quo itellectu cōcipim⁹. Intellectus āt noster ex sensibilib⁹ cog̃scēdi initiū sumēs illū modū nō trālcēdit q̄ i reb⁹ sēsibilibus inuenit i q̄b⁹ aliud ē forma ⁊ hn̄s formā pp formē ⁊ materie ꝓpositionē:forma vo i his reb⁹ inuenit q̄dē simplex ſz ipfecta ut pote nō subsistēs habens uero formam inuenitur quidē subsistēs ſz nō simplex imo concretōez hn̄s:vn̄ intellectus nī q̄cq̄d signat ut subsistēs signat in ꝓcretiōe:quod vo ut simplex signat

nō ut qō ē ſz ut q̄ ē ꝛ ſic i oi noie a nobis dicto q̄n
tū ad modū ſignādi iperfectio ſuenit q̄ deo nō cō
petit q̄uis res ſignata aliq̄ mō eminēti ꝺo ꝓueiat
ut pz in noie bonitatis ꝛ bōi. nā bōitas ſignat ut
nō ſubſiſtēs: bonū aūt ut cōcretū: ꝛ q̄tū ad ḣ nul
lū nomē deo cōueniēt aptat: ſz ſolū q̄tū ad id ad
qō ſignāduz nomē iponit. Pñt igit ut Diony. do
cet hmōi noia et affirmari de deo ꝛ negari. affir
mari q̄dē pp nois rōez: negari vo ꝓpter ſignandi
modū: modus āt ſupeminētie q̄ i deo dicte pfectō
nes ſueniūt p noia a nobis ipoſita ſignari nō pñt
niſi uel p negationē: ſicut cū dicim' deū eternū vl
infinitū: uel ēt per relationē ipſi' ad alia: ut cū dī
prima cā uel ſūmū bonū: nō. n. ꝺ deo cape poſſu
m' q̄d ē ſed quid nō eſt: ꝛ qualiter alia ſe habeāt
ad ipſum ut ex ſupradictis patet

Q̄ diuīa pfectio ꝛ pluralitas noiuz diuinoꝝ di
uie ſimplicitati non repugnāt. .XXXII.

EX predictis etiam
uideri pōt q̄ diuīa pfectō ꝛ plura no
mia dicta de deo ipſi' ſimplicitati nō
repugnāt. Sic. n. oēs pfectōes in reb' alīs ſueētas
deo attribui dixim' ſicut effectus in ſuis cāis equi
uocis ſu eniūtur: q̄ q̄dē effectus i ſuis cāis ſūt vtu
te ut calor i ſole: vtus āt hmōi niſi aliqualit eēt ꝺ
genē caloris: ſol per eū agēs ñ ſile ſibi generaret:
ex hoc igit ſol calid' dī: ꝛ nō ſolū q̄ calorē facit:
ſz q̄ vtus p quā ḣ facit ē aliq̄d ꝓforme calori: p eā
dē āt vtutē per quā ſol facit calorē: facit ꝛ mltos
alios effect' in iferioribus coꝛporibus utpote ſicci
tatē: ꝛ ſic calor ꝛ ſiccitas q̄ i igne ſūt q̄litates diuer
ſe ſoli attribuūꝛ p unā vtutē: ita ꝛ oiuz pfectiones
q̄ rebus alīs ꝑz diuerſas formas cōueniūt: deo ꝑz
vnā eius vtutē attribui ē neceſſe q̄ q̄dē vt' nō ē ali
ud a ſua eēntia: cū ei nihil accidē poſſit ut ꝓbatū
ē. ſic igit ſapiēs deus dī ñ ſolū ꝑz hoc q̄ ſapiam ef
ficit: ſz q̄ ꝑz hoc q̄ ſapiētes ſum' vtutē ei': q̄. ſapi
entes nos facit aliq̄ten' imitamur: ñ āt dī lapis q̄
uis lapides fecerit: q̄ i noie lapidis itelligit mod'
eēndi detminat' ꝑm quē lapis a deo diſtinguit: imi
tatur āt lapis deū ut cām ꝑm eē ꝑm bōitatē ꝛ alia
hmōi ſicut ꝛ alie creature. Hmōi āt ſile inueniri
pōt i potētijs cogſcitiuis ꝛ i vtutib' opatiuis hūa
nis. itellect'. n. unica vtute cognoſcit oia q̄ ps ſēſi
tiua diuerſis potētijs appḧēdit ꝛ ēt alia multa: in
tellect' ēt q̄nto fuerit altior: tāto aliq̄ vno plura co
gnoſcē pōt ad q̄ cogſcēda itellect' iferior ñ ptingit
niſi p multa. Ptās āt regia ad oia illa extēdit ad
q̄ diuerſe ſub ipa ptātes ordinē hñt ſic igit ꝛ deꝰ p
vnū ſimplex ſuū eē oiodā pfectionē poſſidet quā
res alie imo m'to mioꝛē p q̄dā diſa ꝓſequūt. Ex
q̄ ꝑz neceſſitas pluruz noiuz ꝺ deo dictoꝝ. q̄. n.
eū ñ poſſum' ꝯgſcē nāl'r niſi ex effectib' deueēdo
i ipz oz q̄ noia q̄b' pfectionē ipſi' ſignam' diuerſa
ſit: ſic ꝛ pfectōes i reb' iueūūt dīſe. Si āt ipaz eēn
tiā ,put ē poſſem' itelligē ꝛ ei nom ,ppū adaptare:
vno noie tm̄ eā exprimēmus: qꝺ ꝓmittim'. hīs q̄
eū p eēntiā videbūt. zach. vlī. In die illa erit dñs
vn': ꝛ nomen eius unum.

Q̄ nihil ꝺe deo ꝛ alīs rebus vniuoce p̄dicatur.
.XXXIII.

EX hiſ etiam patet
q̄ nihil de deo ꝛ reb' alīs pōt vniuo
ce p̄dicari. Nā effect' q̄ ñ recipit ſoīaz
ꝑz ſpēm ſilez ei p quā agēs agit nomē ab illa ſoma
ſūptū ꝑz uniuocā p̄dicatōez recipe ñ pōt: ñ. n. vni
uoce dī calid' ignis a ſole generat' ꝛ ſol: rez āt q̄
rū de' ē cā: ſoīa ad ſpēm diuie vtutē ñ pueūūt: cuz
diuiſiz v̄ ptīcularit recipiāt qꝺ i deo ſimplr ꝛ vnit
iueēit pz igit q̄ de deo ꝛ reb' alīs vniuoce dici pōt
Amp̄. ſi aliq̄s effect' ad ſpēz cāe ptīgat: p̄dicatōez
nois vniuoce ñ ꝓſeq̄t: niſi ꝑz eūdē eēndi modū eā
dē ſpēm uel formā ſuſcipiat: nō. n, vniuoce dī do
m' que ē i arte ꝛ i mā pp ḣ q̄ forma dom' ḣz eſſe
diſſile utrobiq̄: res āt alie ēt ſi oio ſilez formā ꝓſe
q̄rēt. ñ tñ ꝓſequūt ꝑz eūdē modū eēndi: nā nil ē in
deo qꝺ ñ ſit ipm eē dīnū ut ex dictis pz: qꝺ i alīs
reb' ñ accidit: ipoſſibile ē igit aliq̄d de deo vniuo
ce ꝛ reb' alīs p̄dicari. Ad ḣ oē qꝺ de plib' vni
uoce p̄dicat: ul' ē gen' uel ſpēs uel dīa uel accīa
aut ꝓpuz: de deo āt nihil p̄dicat ut genus nec ut
dīa ut ſupra oñſū ē ꝛ ſilr: nec ut diffinitio nec ēt
ut ſpēs q̄ ex genē et dīa cōſtituit: nec aliq̄d ei ac
cidē pōt ut ſupra demōſtratū ē: et ita nil de deo p̄
dicat neq̄ ut accidēs neq̄ ut ꝓpuz: nā ꝓpuz de ge
nē accñtiū ē: relict igit nihil de deo ꝛ reb' alīs vni
uoce p̄dicari: Ctē qꝺ vniuoce de plibus p̄dicat
utroq̄ illoꝝ ad min' ꝑm itellectū ſimplica' ē: deo
āt neq̄ ꝑm rōez neq̄ ꝑz itellectū pōt eē aliq̄d ſipli
ci': nil igit de deo uniuoce ꝛ alīs reb' p̄dicat q̄
Amp̄. qꝺ de plib' p̄dicat uniuoce: ꝑm ptīcipatōz
cuilibet eoꝝ ꝓueit de q̄ p̄dicat. nā ſpēs ptīcipat dī
gen' ꝛ idiuiduū ſpēm: de deo āt nihil dī p ptīcipa
tiōnē. nā oē qꝺ ptīcipat detminat ad modū ptīci
pati: ꝛ ſic ptītialr ſiue ptīcularit hēt ꝛ ñ ꝑz oēz pfe
ctōis modū: ꝺz igit nihil de deo ꝛ reb' alīs vniuo
ce p̄dicari. Ad hoc qꝺ p̄dicat de aliq̄b' ꝑm ꝓpus
ꝛ posteri' certū ē uniuoce ñ p̄dicari. nā ꝓpus i diffi
nitōe posterioris icludit ſic ſubſtātia i diffinitione
accñtis ꝑz q̄ ē ens: ſi igit dicēt uniuoce ens ꝺ ſubā
ꝛ accñte oportēt ēt q̄ ſubſtātia ponēt i diffinitōe
entis ꝑm q̄ de ſubſtātia p̄dicat: qꝺ pz eē ipoſſibile
nihil āt de deo ꝛ reb' alīs p̄dicat eodē ordic: ſz ꝑz
ꝓpus ꝛ posteri' cū de deo oia p̄dicēt ēntialr. dī. n.
ens q̄i ipa eēntia: ꝛ bon' q̄i ipa bōitas: de alīs āt
fiūt p̄dicatōes p ptīcipatōez: ſic ſortes dī bō: ñ q̄
ſit ipa hūanitas: ſz hūanitatē hūs: ipoſſibile ē igit

Q̄ attributa diuina
creaturis pure equiuo

EX pre
pz q̄ nō quic
dicāt ſm pu
ā ſilr a cāu equiuoca.
equiuoca nullus ordo a
ad alterū: ſed oio p acci
rebus attribuitur: nō. n.
ſm hīc ordinē ad alter
de deo dicāt ꝛ creatur
hmōi noiuz cōitate o
pz nō igitur ſm purā e
deo et rebus alīs predi
ꝛ equiuocatio nulla ſil
ner ſed ſolū unitas nois
nodus ſilitudinis ut ex
ꝛ nō dicanē de deo ſm p
ſolū unū de pluribus
ꝓdicatur i uno eoꝝ no
ne alteri': nā cognitio
nisi ex rōe nois: ex h
manantur in diuinoꝝ c
dicis pz: nō igitur ſm
nisi attributa de deo
uocatio nois ꝓceſſū ar
nihil dicētur de deo et
nulla argumētatio fier
unis ad deū: cuius ꝓri
nois. Amp̄. frustra a
nō ꝓr illud nomē alic
nō predicat de deo ꝛ c
q̄ noia itelligim' de
roꝝ noiuz note ſint nob
ocit frustra igitur dic
deoꝝ: uel ſi q̄d aliud h
nois ſolū de deo cogno
dicit uiuēs q̄ ñ ē de ge
at mis' oportebit q̄ ui
ꝓpriati negatōe iaiati:

Q̄ que dicuntur de
analogice

SIc ig
relinquitur
alīs dicūtu
q̄ p̄dicāt: ſz analogice:
ad aliq̄d unū: qꝺ q̄dē
ꝛ mīra hñt reſpectū a
ad unā ſanitatē aīal d
dicina ut eius effectiu

aliquid de deo ⁊ rebus alijs uniuoce dici.

Q attributa diuina non predicantur de deo ⁊ creaturis pure equiuoce. XXXIIII

EX premissis etiam pz q nō quicq̄d de deo ⁊ reb⁹ alijs p̄ dicāt fm purā equiuocationē dī sicut ea q̄ sūt a cāu equiuoca. Nā in his que sūt a causa equiuoca nullus ordo aut respect⁹ attēdit vnius ad alterū: sed oio p accns est q unū nomē diuersis rebus attribuitur: nō. n. nomē ipositū vni signat ipm hīe ordinē ad alterū. Sic āt nō ē de nōib⁹ q̄ de deo dicūtur ⁊ creaturis. Consideratur. n. in huiusmodi noiuz cōitate ordo cāe et cāti ut ex dictis pz: nō igitur fm purā equiuocationē aliquid de deo et rebus alijs predicatur. Imp̄. ubi ē pura equiuocatio nulla silitudo in rebus illis attēditur sed solū unitas nois: rez āt ad deū ē aliquis modus silitudinis ut ex predictis pz: relinqtur ḡ q nō dicanē de deo fm purā equiuocationē. Jtē qñ unū de pluribus fm purā equiuocationē predicatur i uno eoz nō possum⁹ duci in cognitionē alteri⁹: nā cognitio rez nō dependet ex uocibus sed ex rōe nois: ex his āt que in rebus alijs inueniuntur in diuinoz cognitionē puenim⁹: ut ex dictis pz: nō igitur fm purā equocationē dicunt hmōi attributa de deo ⁊ alijs rebus. Ad h̄ equocatio nois ꝓcessū argumētatōis impedit: si igit nihil dicēt̄ de deo et creaturis nisi pure equocē nulla argumētatio fieri posset ꝓcedendo de creaturis ad deū: cuius ꝯriū pz ex oib⁹ loq̄ntib⁹ de diuinis. Imp̄. frustra aliq̄d nomē de aliq̄ p̄dicat: nisi per illud nomē aliq̄d de eo itelligam⁹: sz si nomē predicat de deo ⁊ creaturis oio equoce: nihil p illa noia itelligim⁹ de deo cū significationes illoruz noiuz note sint nobis solis fm q de creaturis dicūt: frustra igitur dicēt aut ꝓbaret de deo q de ē bon⁹: uel si q̄d aliud hmōi ē. Si āt dicat q̄ p h⁹ noia solū de deo cognoscim⁹ q̄d nō ē ut. ſ. ea rōne dicat uiuēs q: ñ ē de genē rez iaiaz: ⁊ sic de alijs: ad min⁹ oportebit q uiuēs de deo ⁊ creatur dēm ꝓueīat i negatōe iaiati: ⁊ sic non erit pure equocū

Q que dicuntur de deo et creaturis dicuntur analogice .XXXV.

SIc igitur ex dictis relinquitur q ea que de deo ⁊ rebus alijs dicūtur neq̄ equoce neq̄ uniuoce p̄dicāt: sz analogice: hoc ē fz ordinē l respectū ad aliq̄d unū: q̄d q̄dē dupl'r ꝓtigit. Uno mō fm q m'ta hñt respectū ad aliq̄d unū sicē fm respēm ad unā sanitatē aial dī sanū ut eius subiectū: medicina ut eius effectiuū cibus ut eius cōseruatiuū: urina ut eius signū. Alio mō fm q duoz attendit ordo uel respect⁹ ñ ad aliq̄d alterz sz ad unū ipsorū sic ens de substātia ⁊ accnte dī fm q accns ad subāz respectū hz: ñ fz q substātia ⁊ accns ad aliq̄d ꝺ. iū referāt. Dmōi ḡ noia de deo ⁊ reb⁹ alijs ñ dicūt analogice fz ꝑmū modū: oporteret. n. aliq̄d deo ponē ꝑus: sz mō so i hmōi āt analogica p̄dicatione ordo attēdit idē fz nomē ⁊ fz rē q̄q̄z: q̄ñ q̄z vo nō idē. Nā ordo nois ꝺ ordinē cognitōis q: ē signum itelligibil' conceptōis: q̄ñ igitur id q̄d ꝑus ē fm rē inēit ēt cognitiōe ꝑus: idē iuenit ꝑ⁹: ⁊ fm nois rōez: ⁊ fz rei nām sicut substātia ꝑor est accnte nā i q̄tū substātia ē cā accnt⁹: ⁊ cognitōe i q̄tū substātia i diffinitōe accntis pōit: ⁊ iō ens dr ꝑus de substātia q̄ de accnte ⁊ fm nām ⁊ fz nois rōez: q̄ñ vo illud q̄d ē p⁹ fz nām ē posteri⁹ scōz cognitionē: tūc i analogicis ñ ē idē ordo fm rē ⁊ fm nois rōem: sic vtus sanādi q̄ ē i sanatiuis ꝑor ē nā lit sanitate q̄ ē i aiali sic cā effectu: sz q: hāc vtutem p effectū cogscim⁹: iō ēt ex effectu noiam⁹: ⁊ ide ē q sanatiuū ē ꝑus ordie rei: sz aial dr ꝑus sanū fz nois rōem: sic igit q: ex reb⁹ alijs i dei cognitionē puenim⁹: res noium de deo ⁊ rebus alijs dictoruz ꝑ ꝑus ē i deo scōm suū modū: sed rō nois p posteriius: vñ ⁊ nominari dicitur a suis causatis

Q plra noia dca de deo ñ sī synonia. XXXVI.

OStēditur etiam ex dictis q q̄uis noia de deo dca eādem rē significēt: ñ tñ sī synonia. q: non signāt rōem eādē. nā sic dīse res vni simplici rei q deus ē silant ꝑ formas dīsas: ita itellect⁹ nī p diuēsas ꝛceptōes ei aliq̄lr silatur i q̄tū ꝑ diuersas rōes siue pfectōes creaturaz i ipm cogscēdū pducitur ⁊ iō de uno itellect⁹ nī m'ta cōcipiēs ñ ē falsus neq̄ uanus: q: illō simplex eē diuinū hmōi ē ut ei fz formas m'tiplices aliq̄ assil'ari p̄nt ut supra ostē sū ē. Scōm āt dīsas cōceptōes dīsa noia itellect⁹ adiuenit q̄ deo attribuit: ⁊ ita cū ñ fm eādē rōem attribuātur: ꝑstat ea nō eē synonima q̄uis rē oio vnā significēt: nō. n. est eadez nominis significatio cum nomen per prius tam conceptionem intellectus q̄ rem intellectam significet.

Q proponens quas intellectus noster de deo format non sunt uane. XXXVII.

QE hoc etiam ulterius pz q itellectus nī de deo siplici ñ i uanū enūtiationes formar cōponendo ⁊ diuidēdo q̄uis de⁹ oio simplex sit. Quāuis nāq̄ itellect⁹ nī i dei cognitōez p dīsas cōceptōes deueīat ut dictū ē: itellig t tñ id q̄d oibus eis rñdz oio eē unū. ñ. n. itellectus modū quo itelligit reb⁹

attribuit itellectis sicut nec lapidi imalitatē q̄uis eū imālr cognoscat: ⁊ iō rei unitatē ꝓponit p ꝓpō nē vbalē q̄ ē idētitatis nō: cū dicit de⁹ est bon⁹ uel bonitas: ita q̄ si q̄ ē dīsitas i ꝓpōne: ad intellectuz referat: unitas vo ad rē intellectā: ⁊ ex hac rōe qñ q̄z intellectus nī enūtiationē de deo format cum aliq̄ diuersitatis nō ꝓpōnē interponēdo: ut cū dī bōitas ē i deo q̄ i hoc designat aliq̄ dīsitas q̄ ꝓpe tit itellectui: ⁊ aliq̄ unitas quā oz ad rē referre

Q deus est bonus: XXXVIII

QE perfectione aūt diuia quā ostēdim⁹: bonitas ipsi⁹ cō cludi pōt. Jd.n. q̄ unūquodq̄z bonuz dī ē ꝑpa vt⁹ ei⁹: nā ꝑpa vtus uniuscuiusq̄z ē q̄ bo nū facit hñtē ⁊ op⁹ ei⁹ bonū reddit: vt⁹ āt ē pfectō q̄dā. tūc.n. unūqōdq̄z pfectū dicim⁹ qñ attingit ꝑ priā vtutē ut pz i. vij. phi. ex hoc igit unūqōdq̄z bo nū ē q̄ pfectū ē: ⁊ inde est q̄ unūqōdq̄z suā perfecti onē appetit sic ꝑpriū bonū: oñsū āt ē deū eē pfec tū ē igit bon⁹. ¶ Itē oñsū ē supra eē aliqō ꝑmuz mouēs imobile qō deus ē: mouz āt sic mouēs oio imobile qō mouet sicut desideratū: de⁹ igit cū sit ꝑmū mouēs imobile ē ꝑmū desideratū. Desidera tur āt duplr aliquid: aut q̄ ē bonū: aut q̄ appet bonū: q̄z ꝑmū ē qō ē bonū: nā apparens bonum nō mouet p se sz fm q̄ hz aliquā spēz boni. bonū vo mouet per se ipsū: primū igitur desideratū qō ē deus: ē ve bonū. ¶ Ad hoc bonū ē qō oia appe tūt: ut phūs optīe dictū itroducit i. i. ethi: oia aūt appetūt eē actu fm suū modū: qō patz ex hoc q̄ vnūqōdq̄z fz nām suā repugnat corruptōi: esse igit actu bōi rōez cōstituit: vñ ⁊ ꝑ ꝓuationē act⁹ a po tētia cōsequt malū qō ē bono oppositū: ut ꝑ phūz pz i. ix. metha. de⁹ āt ē ens actu ñ i potentia ut su pra ostensū ē: ē igit ve bon⁹. ¶ Amp. cōicatio eē ⁊ bonitatis ex bonitate ꝓcedit: qō q̄dē pz ex ipsa nā bōi et ex ei⁹ rōe: nālit. n. vniuscuiusq̄z bonuz ē actō ⁊ pfectio ei⁹. unūqōdq̄z āt ex hoc agit q̄ actu ē: agēdo āt eē ⁊ bōitatē i alia diffūdit: vñ ⁊ signū pfectōis ē alicui⁹ q̄ sile sibi possit ꝓducē: ut pz ꝑ phūz in. iūj. meth. rō āt bōi ē ex h qō ē appetible qō ē finis q̄ ēt mouet agētē ad agēdū: ꝑp qō dicit bonū eē diffusiuū sui eē: hec āt diffusio deo com petit: ostēsū ē. n. supra q̄ de⁹ alijs ē cā eēndi. sic ꝑ se ens necesse: ē igit uere bon⁹. Hic ē qō i ps. dicit. Quā bon⁹ isrl de⁹ his q̄ rec. sūt corde. Et Treñ. iij dī bon⁹ ē oñs spantib⁹ i se: aie querenti illū.

Q deus est sua bonitas. XXXIX

QE his aūt habe ri pōt q̄ de⁹ sit sua bōitas. Esse enim actu i unoq̄z ē bonū ipi⁹: sz de⁹ nō so lū ē ens actu sz ē ipz suū eē ut supra oñsū ē: ē igit ipa bōitas nō tm bon⁹. ¶ Preterea pfectio uniuscu iusq̄z ē bōitas ei⁹ ut supra oñsū ē: pfectio ā dini eē nō attēdit fz aliq̄d additū supra ipm: sz q̄z ipz fm se ipm pfectū ē ut supra oñsuz ē: bōitas igit dei ñ ē aliq̄d additū sue substātie sz sua substātia ē sua bonitas. ¶ Itē unūqōdq̄z bonū qō ñ ē sua bōitas ꝑ ticipatōe dī bonū: qō āt ꝑ ꝑticipationē dī bonū: aliq̄d añ se ꝑsupponit a q̄ rōez suscipit bōitatis. hoc āt i infinitū nō ē possibile abire: q̄z in cāis fi nalibus nō ꝓcedit i infinitū: infinitū.n. repugnat fi ni: bonū āt rōez finis hz: oz igit deuēire ad aliqō ꝑmū bonū qō nō ꝑticipatiue sit bonū ꝑ ordinez ad aliquid aliud: sz sit ꝑ eēntiā suā bonū: h āt est deus: ē igit deus sua bonitas. ¶ Itē id qō ē ꝑtici pare aliq̄d pōt: ipm āt eē: nihil. qō.n. ꝑticipat po tētia est: eē āt act⁹ ē: sz deus ē ipm eē: ut ꝓbatū est: ñ ē igit bon⁹ ꝑticipatiue sz eēntialr. ¶ Amp. oē simplex suū esse ⁊ id qō ē unū hz. nā si sit aliud ⁊ aliud iā simplicitas tollet: de⁹ āt ē oio simplex ut oñsū ē: igit ipm bonū nō est aliud q̄ ipe: ē igit sua bonitas. Per eādē rōez etiā pz q̄ nullū aliō bonū ē sua bonitas: ꝓpter qō dī Math. ix. Nemo bo nus ni. so. deus.

Q deo non potest esse malum. XL

QE hoc aūtē mani feste apparet q̄ i deo ñ potest eē malū Esse.n. ⁊ bonitas ⁊ oia q̄ ꝑ essentiā di cūt nihil ꝓter se hñt admixtū: sz id qō ē bonū pos sit aliq̄d ꝓter eē ⁊ bonitatē hīe: nihil.n. ꝓhibet h qō ē uni pfectōi suppositū ēt alij suppōi. sic qō ē cor⁹ potest eē albū ⁊ dulce: unūqōdq̄z āt ifra suos rōis ēmios ꝓcludit ut nihil extraneū ifra se capere possit: de⁹ āt est bonitas nō solū bon⁹ ut oñsū est. nō potest igit i eo esse aliq̄d nō bonitas: ⁊ ita ma lū i eo oio eē nō potest. ¶ Amp. id qō ē opposi tū essentie alicui⁹ rei sibi oio ꝓuenire nō pōt duz manet: sicut homini ñ potest conuenire irrōnali tas uel isensibilitas nisi hō esse desistat: sz diuina essentia est ipsa bonitas ut ostensū ē: ḡ malū qō ē bono oppositū in eo locū hīe non potest nisi esse desisteret quod ē ipossibile cuz sit etern⁹ ut supra ostēsū est. ¶ Ad hoc cū de⁹ sit suū eē: nihil ꝑti patiue de eo dici pōt: ut pz ex rōe supra iducta: si igit malū de ipo dicat ñ dicet ꝑticipatiue sz eēntia liter: sic āt malū de nullo dici potest ut sit essentia alicui⁹. ei.n. eē deficēt qō bonū ē ut oñsum ē. In malitia āt nō pōt eē aliq̄d extraneū āmixtū sicut nec i bonitate: malū igit de deo dici ñ pōt. ¶ Itē malū bono oppositū ē: nā āt boni uel rō i pfectōe ꝓsistit ḡ rō mali i iperfectione: defect⁹ āt uel iperfe ctio i deo q̄ ē ve pfect⁹ eē ñ potest ut supra oñsū ē. i deo igit malū eē nō pōt. ¶ Preterea pfectū est aliq̄d fm q̄ ē actū: ḡ umpfectū erit fz qō ē defectus

ab actu:ergo malū ul' ꝑuatio ē uel ꝑuatiōez inclu dit uel nihil ē: ꝑuationis aūt ſubiectū ē potētia: hoc āt i deo eſſe nō pōt. igit nec maluz. ¶ Preterea ſi bonū ē qđ ab oibus appetit: igitur maluz vnaq̄ q̄z natura refugit in q̄tū hmōi: qđ aūt ē alicui cō tra motū nālis appetitus ē violētum ⁊ ꝑter nām: maluz igit i vnoq̄q̄ eſt violētū ⁊ ꝑter naturā ſcōz q̄ ē ei maluz ⁊ ſi poſſit ei eē naturale ſm aliquid eius i rebus cōpoſitis: de' aūt ꝯpoſit' non eſt nec eſſe pōt i eo violētuz uel' ꝓter naturā ut oñſuz ē malū igit in deo eē nō pōt. ¶ Hoc etiaz ſacra ſcri ptura ꝓfirmat. Dicitur.n.i.cano.Jo.i.c. De' lux eſt:⁊ tenebre i eo ñ ſūt vlle. Et in Job. Abſit a deo ipietas ⁊ ab oipotente iniquitas.

Q̄ deus eſt oīs boni bonū. XLI.

OStenditur etiā ex ꝑdictis q̄ deus ſit omnis boni bonuz Bonitas.n.uniuſcuiuſq̄ ē perfectio ipſius ut dictuz ē:deus autē cū ſit ſimplr perfect' ſua perfectione oēs rerum pfectiones cōprehendit ut oſtenſū ē:ſua igitur bonitate omnes bonitatel cōprehendit:⁊ ita eſt omnis boni bonū. ¶ Jtem quod per participationem dicitur aliquale: non dicitur tale niſi in q̄tum habet quādā ſiłitudinē eius qđ per eēntiā dicitur:ſicut ferrū dī ignitum in q̄tum q̄ndā ſiłitudinē ignis participat:ſz deus eſt bonus per eēntiā:oīa vero alia p ptīcipationē ut oſtēſum ē:ſupra igitur nihil dicetur bonū niſi in q̄tuz hz ſimilitudinē aliquam diuine boni: atl eſt igit ipſe bonū omnis boni. ¶ Ad hoc cū vnū qđq̄ appetibile ſit propt̄ finē.hōi aūt rō conſiſtit i hoc quod eſt appetibile:oz q̄ unūquodq̄ dicat bonum:uel q̄z eſt finis:uel q̄z ordinatur ad finē: finis igitur vtrim' eſt a quo oīa rōem boni accipi unt:hoc āt de' eſt:ut infra probabitur:eſt igit de us oīs boni bonū: Hic eſt q̄ dñs ſuā uiſionē Mo ſi ꝓmittēs dicit Exo.xxxiij. Ego oſtēdā tibi oīne bonū. Et Sap̄.vij.dī de diuina ſapientia. Uene rūt mihi oīa bona pariter cum illa.

Q̄ deus ſit ſūmū bonū. XLII

HE hoc antē oſtēdi tur q̄ de' ſit ſūmū bonū. nā bonū vle ꝑmiet oi bono ꝑticulari:ſicut bonū gētis ē melī' q̄ bonū uni' :bōitas.n.tot' ⁊ pfectō ꝑmiet bonitati ⁊ pfectōi pt̄:ſz dina bōitas cōpa tur ad oia alia ſic vle bonū ad ꝑticulare:cū ſit oīs boni bonū ut oſtēſū ē:eſt igit ipſe ſūmū bonū. ¶ Preterea id qđ p eēntiā dicit':vius dicit q̄ id qđ ē p ꝑticipationē dictū.ſz de' eſt bon' p ſuā eēntiaz: alia vo p ꝑticipationē ut oñſū ē.eſt igit ipſe ſūmū bonū. ¶ Jtē quod ē maximū i vnoq̄ genē.ē cau ſa aliorū q̄ ſūt i illo genē.cā.n.potior ē effectū:ex deo āt oīa hñt rōez boni ut oñſū ē: eſt igit ipſe ſū mū bonū. ¶ Amp̄.ſicut albī' ē qđ ē nigro ipmi xtū':ita melī' eſt qđ ē malo ipermixtū':ſz de' ē ma xime malo impmixt' :q⁊ i eo nec actu nec potētia malū eē poteſt:et hoc ei ex ſua nā cōpetit ut oſten ſū ē:eſt igitur ipſe ſūmū bonuz. Dic eſt qđ Exo. ū.dicitur. Non eſt ſanctus ut eſt dñs.

Q̄ deus eſt unus. LIII.

HOc aūtem oſtenſo māifeſtū ē deū ñ eē niſi unū. Nō enim poſſibile ē eſſe duo ſūme bona: qđ.n. p ſupabūdātiā dī:i uno tm̄ iuenit:de' āt ē ſūmuz bonū ut oñſū ē:de' igit ē vn'. Preterea oñſū ē deū oio ꝑfectū eē cui nulla pfectio ōſit ſi igit ſi plures dū:oz eē pla hmōi pfecta. H āt eſt ipoſſibile.nā ſi nulli eoz deeſt aliq̄ pfectio neq̄ aliq̄ ipfectio ei admiſceť qđ req̄rit ad hoc q̄ aliqd ſit ſimplr pfec tuz:ñ erit i q̄ ad iuicē diſtiguāt:ipoſſibile eſt igituz plures deos ponē. ¶ Jtē qđ ſufficienē ſit vno po ſito melī' ē p unū fieri q̄ p mlta:ſz rez ordo ē ſiē melī' pōt eſſe:nō.n.potētia agentl ꝑmi deeſt potē tie q̄ eſt i reb' ad pfectōez:ſufficienē āt oīa ꝯplent reducēdo ad unuz ꝑmum ꝓncipiuz:ñ eſt igit ponē pla ꝓncipia. ¶ Amp̄.ipoſſibile ē unū motū cōti nuuz ⁊ ſingula regulātē a plib' motoꝛib' eē.nā ſi ſil' mouēt:null' eoz ē pfect' motor:ſz oēs ſe hñt loco uni' pfecti motoris:qđ ñ ꝯpetit i prio moto re:pfectū.n.eſt pri' impfecto. Si āt ñ ſil' mouēt q̄ libet eoz ē qñq̄ mouēs ⁊ qñq̄ ñ:ex q̄ ſequt q̄ mo t' ñ ē ꝓtinu' neq̄ regularis:mot'.n.ꝓtinu' ⁊ vn' ē ab uno motoꝛe:motō ēt q̄ ñ ſēp mouet: irregu larit' iuēit mouē. ſic̄ pz in motoꝛib' inferioribus i q̄bus motus uiolent' in principio intendit ⁊ i fi ne remittit:mot' āt nālis ecōuerſo:ſed prim' mo tus eſt unus ⁊ ꝓtinuus ut a plis ꝓbatū ē:g̈ oz ei' motoꝛez eſſe unū. ¶ Ad hoc ſubā coꝛporalis oꝛ diat ad ſpualem ſic̄ ad ſuū bonuz.nā illa bōitas eſt plenioꝛ cui coꝛporalis ſubſtātia intendit aſſimla ri:cū oē qđ eſt:deſideret optimū i q̄tum poſſibi le ē.ſz oēs motus coꝛporalis creature iueniunt ē duci ad unū primū pt̄ quem ñ eſt alius primus q̄ nullo mō reducat in ipm̄ g̈ pt̄ ſubām ſpualem q̄ eſt finis primi motus ñ eſt aliq̄ q̄ ñ reducat i ipaz hoc āt noīe dei intelligimus.ñ eſt igit niſi unus de us. ¶ Amp̄.oīuz diſtoꝛ ordinatoꝛ ad inuicem: ordo eoꝛ ad iuicē ē pp ordinē eoꝛ ad aliqd vnū ſic̄ ordo ptium exercit' ad inuicem:eſt pp ordinē totius exercitus ad ducem:nā q̄ aliq̄ dīſa adinui cez i habitudie aliq̄ uniunt ñ:pōt eſſe ex ꝓpꝛiſ na turis ſm q̄ ſt diuerſa:q⁊ ex hoc magis diſtingue rent nec poteſt eſſe ex diuerſis ordinātibus:q⁊ nō poſſz eſſe q̄ unum ordinem intenderent ex ſe ipiſ ſm qđ ſunt diuerſi:⁊ ſic uel ordo multorum ad

inuicē est ꝑ accn̄s uel oz reducē ad aliquid primū
vnū silicet ordinās qui ad finē quē itēdit oiā alia
ordinat: oēs autē ptes huⁱ⁹ mūdi i uenīūtur ordi
nate ad inuicē fm q̄ quedā a quibusdā iuuant: si
cut corpa iferiora mouētur ꝑ supiora: ⁊ hoc per
substātias icorpeas vt ex p̄dict⁹ patz: sed hoc nō ē
ꝑ accidēs cū sit sp ul' i maiori pte: igitur totus hic
mūdus nō hz nisi vnū ordinatorē ⁊ gubernatorē
sed ꝑter hūc mūduz nō ē alius: nō ē igz nisi vnus
oīuz rex̄ gubernator quez deū dicim⁹. ¶ Adhoc
si sint duo quoz vtrūq; ē necesse eē: oz q̄ ꝓueniāt
in itentiōe nccitatis eēndi: oz igit q̄ distinguāt per
aliq̄d q̄ addit uel vni tm̄ vel vtriq; et sic oz ul' alte
rū vel vtrūq; esse ꝓpositū nullū āt ꝓpositū ē necē
esse ꝑ se ipm̄ sic supra oñsum ē: ipossibile ē igitur
esse plura q̄z vtrūq; sit necē esse: ⁊ sic nec plures
deos. ¶ Amp̄. illud i quo differūt exquo ponūt
ꝓuenire in nccitate essendi: aut req̄ritur ad cōple
mentū necessitatis essendi aliq̄ mō: aut nō: si nō re
q̄ritur: ergo ē aliq̄d accn̄tale: q̄a oīne q̄d aduenit
rei nihil faciens ad esse ipius est accn̄s: g̃ hoc acci
dens hz cāz: aut ergo essentiā ei⁹ q̄d est necē: eē aut
aliq̄d aliud: si essentiā eius cū ipa nccitas essendi
sit essentia ei⁹: ut ex dictis patz: necessitas essendi
erit cā illi⁹ accn̄tis: ⁊ necessitas essendi iuenitur in
vtroq;: g̃ vtrūq; habebit illud accidens ⁊ sic nō di
stiguentur fm illud. Si aūt cā illius accidentis sit
aliq̄d aliud: uisi g̃ illud aliud esset: nō esset hoc ac
cidens: ⁊ nisi hoc accidens esset distinctio p̄dicta
nō esset: ergo nisi esset illud aliud: ista duo q̄ ponū
tur necesse esse nō essent duo ⁊ vnū: ergo esse ꝓ
priū vtriusq; est dependens ab alterō: ⁊ sic neutrū
est necesse esse ꝑ se ipsū. Si aūt illud in quo distin
guūtur sit necessariū ad necessitatez essendi ꝓplen
dā: aut hoc erit q̄ illud icludit i rōe necessitatis es
sendi: sic aiatū i cludit in diffinitōe aialis: aut hoc
erit q̄ nccitas essendi specificat ꝑ illud: sic anial ꝓ
plet ꝑ rōnale: si ꝓmo mō oz q̄ vbicunq; sit nccitas
eēndi sit illud q̄ i ei⁹ rōne dicit: sicut cuicūq; ꝓue
nit aial: ꝓuenit aniatū: ⁊ sic cum ābobus p̄dictis
attribuat nccitas eēndi fm illud distingui nō po
terūt. Si āt scōo mō hoc itez eē nō pōt: naz diīa
specificans gen⁹ nō cōplet generis rōnez ⁊ ꝑ eam
acq̄rit generi eē i actu: rō. n. aialis cōpleta ē añ ad
ditionē rōnal': ⁊ nō pōt eē aial actu nisi sit rōnale
uel irrōnale: sic g̃ aliq̄d ꝓplet necessitatez eēndi q̄
tū ad esse i actu ⁊ nō q̄tū ad itentiōez necessitatis
eēndi: q̄d ē ipossibile ꝓpter duo. Primo q⁹ ei⁹ q̄d
ē nccē esse sua q̄ddit⁹ ē suū esse vt supra ꝓbatū ē.
Secūdo q⁹ sic ipi q̄d ē necesse: acq̄reret eē ꝑ aliq̄d
aliud: q̄d ē ipossibile: nō est ergo possibile ponere
plura q̄z q̄libet sit necesse eē ꝑ se ipm̄. ¶ Adh̄
si sūt duo dū: aut hoc nomē de⁹ de vtroq; p̄dicat
vniuoce ul' eq̄uoce. Si eq̄uoce hoc ē ꝑter itentiōe
p̄item: nā nihil ꝓhibet rē quālibet q̄libet noīe eq̄
uoce noiari sīvsus loquētiū admittat. Si āt dicat
vniuoce oz q̄ d̄ vtroq; p̄dicet ꝑz vnā rōnē: ⁊ sic oz
q̄ i vtroq; sit vna nā fm rōnez. Aut igit̄ h̄ natura
ē in vtroq; fm vnū esse: aut scōz aliud ⁊ aliud. Si
fm vnū: ergo nō erūt duo sed vnū tm̄: duoz. n. nō
est vnū eē si substātialit̄ distiguūtur. Si aūt ē aliō
⁊ aliud esse i vtroq;: g̃ neutrū erit sua q̄ddit⁹ vt
suū esse: ꝛz hoc oz in deo ponē vt ꝓbatū ē: ergo ne
utz illoz duorū ē hoc q̄d itelligim⁹ noīe dei: sic
igitur ipossibile ē ponere duos deos. ¶ Amp̄. ni
hil eoz q̄ ꝓuēiūt huic significato i q̄tū ē h̄ signifi
catū possibile ē alī cōuēire: q⁹ singularitas alic⁹ rei
nō ineſt alteri ꝑter ipm̄ singulare: sed ei q̄d est ne
cesse esse sua necessitas eēndi ꝓuenit in q̄tū habet
esse hoc significatū: ergo i possibile ē q̄ alicui alti
ꝓueniat: ⁊ sic ē ipossibile q̄ sint plura quoz quoli
bet sit necesse eē: ⁊ per ꝓns ipossibile est eē plures
deos. Probatio medie. Si. n. illud q̄d ē necesse eē
nō ē hoc significatū i q̄tū ē necesse eē: oz q̄ dīgna
tio sui eē nō sit necessaria fm se: sed ex alio depen
deat: vnūq̄dq; aūt fm q̄d ē actu distinctū ab oīb⁹
alīs q̄d est esse hoc significatū: g̃ q̄d ē necesse eē d̄
pēdet ab alio q̄tū ad hoc q̄ esse i actu: q̄d est ꝯ rō
nē eius quod est necesse esse: oz igit q̄ id quod est
necesse esse sit necesse esse fm hoc q̄ est significatū
¶ Adh̄. natura significata hoc noīe de⁹ aut est ꝑ
se ipsā idiuiduata i hoc deo aut ꝑ aliq̄d aliud: si ꝑ
aliō oz q̄ ibi sit ꝓpō. si ꝑ ipam: ergo ipossibile est
q̄ alteri ꝓueniat: illud. n. quod est indiuiduatiuū
onis ꝓncipiū nō pōt eē plib⁹ cōe: ipossibile est igit
esse plures deos. ¶ Amp̄. si sunt plures dī: opor
tet q̄ nā deitatis nō sit vna numero i vtq; oz
igit esse aliq̄d distinguens nām dinam i hoc ⁊ illo
sed hoc est ipossibile: q⁹ nā diuina nō recipit addi
tionez neq; dīaz essentialiū neq; accidentaliū vt
supra oñsū est. Nec etiā diuina natura est forma
alicuius matie ut possit diuidi ad matie diuisiōez
ipossibile est igit eē plures deos. b. Itē eē abstrac
tū ē unū tm̄ ut albedo si esset abstracta esset una
tm̄: sed de⁹ est ipm̄ eē abstractū: cū sit suū eē ut ꝑ
batū est supra: impossibile est igitur eē nisi unum
deū. a. Itē eē. ꝓpriū cuiuslibet rei eē tm̄ unuz: sed
deus est eē suū ut ꝓbatū ē supra: ipossibile igit est
eē nisi unū deū. ¶ Ad hoc fm hūc modū rel ha
bent eē q̄ possidēt unitatē: vñ vnūq̄dq; sue diuisi
oni ꝑ posse repugnat ne ꝑ h̄ in nō eē tēdat: sz di
uina nā ē potissime hñs eē: ē igit in ea maxia uni
tas: nullo igit mō in plura distiguit: ¶ Amp̄. in
unoq; genē uidem⁹ mlt̄itudinē ab unitate p̄cedē:
⁊ iō i q̄lz genē inuenit unū ꝓmū q̄d est mēsura oī
um que i illo genē iueniūt: quoꝛūcūq; igit inuenit
i aliq̄ uno genē cōueniētia. oz q̄ ab aliq̄ uno depē
deāt: sed oia in eē cōueniūt: oz igitur esse unū tm̄
q̄ sit rex̄ oium pricipiū q̄d deus est. ¶ Item i q̄li
bet principatu ille qui presidet unitatē desiderat

uoce noiari sīvsus loquētiū admittat. Si āt dicat
vniuoce oz q̄ d̄ vtroq; p̄dicet ꝑz vnā rōnē: ⁊ sic oz
q̄ i vtroq; sit vna nā fm rōnez. Aut igit̄ h̄ natura
ē in vtroq; fm vnū esse: aut scōz aliud ⁊ aliud. Si
fm vnū: ergo nō erūt duo sed vnū tm̄: duoz. n. nō
est vnū eē si substātialit̄ distiguūtur. Si aūt ē aliō
⁊ aliud esse i vtroq;: g̃ neutrū erit sua q̄ddit⁹ vt
suū esse: ꝛz hoc oz in deo ponē vt ꝓbatū ē: ergo ne
utz illoz duorū ē hoc q̄d itelligim⁹ noīe dei: sic
igitur ipossibile ē ponere duos deos. ¶ Amp̄. ni
hil eoz q̄ ꝓuēiūt huic significato i q̄tū ē h̄ signifi
catū possibile ē alī cōuēire: q⁹ singularitas alic⁹ rei
nō ineſt alteri ꝑter ipm̄ singulare: sed ei q̄d est ne
cesse esse sua necessitas eēndi ꝓuenit in q̄tū habet
esse hoc significatū: ergo i possibile ē q̄ alicui alti
ꝓueniat: ⁊ sic ē ipossibile q̄ sint plura quoz quoli
bet sit necesse eē: ⁊ per ꝓns ipossibile est eē plures
deos. Probatio medie. Si. n. illud q̄d ē necesse eē
nō ē hoc significatū i q̄tū ē necesse eē: oz q̄ dīgna
tio sui eē nō sit necessaria fm se: sed ex alio depen
deat: vnūq̄dq; aūt fm q̄d ē actu distinctū ab oīb⁹
alīs q̄d est esse hoc significatū: g̃ q̄d ē necesse eē d̄
pēdet ab alio q̄tū ad hoc q̄ esse i actu: q̄d est ꝯ rō
nē eius quod est necesse esse: oz igit q̄ id quod est
necesse esse sit necesse esse fm hoc q̄ est significatū
¶ Adh̄. natura significata hoc noīe de⁹ aut est ꝑ
se ipsā idiuiduata i hoc deo aut ꝑ aliq̄d aliud: si ꝑ
aliō oz q̄ ibi sit ꝓpō. si ꝑ ipam: ergo ipossibile est
q̄ alteri ꝓueniat: illud. n. quod est indiuiduatiuū
onis ꝓncipiū nō pōt eē plib⁹ cōe: ipossibile est igit
esse plures deos. ¶ Amp̄. si sunt plures dī: opor
tet q̄ nā deitatis nō sit vna numero i vtq; oz
igit esse aliq̄d distinguens nām dinam i hoc ⁊ illo
sed hoc est ipossibile: q⁹ nā diuina nō recipit addi
tionez neq; dīaz essentialiū neq; accidentaliū vt
supra oñsū est. Nec etiā diuina natura est forma
alicuius matie ut possit diuidi ad matie diuisiōez
ipossibile est igit eē plures deos. b. Itē eē abstrac
tū ē unū tm̄ ut albedo si esset abstracta esset una
tm̄: sed de⁹ est ipm̄ eē abstractū: cū sit suū eē ut ꝑ
batū est supra: impossibile est igitur eē nisi unum
deū. a. Itē eē. ꝓpriū cuiuslibet rei eē tm̄ unuz: sed
deus est eē suū ut ꝓbatū ē supra: ipossibile igit est
eē nisi unū deū. ¶ Ad hoc fm hūc modū rel ha
bent eē q̄ possidēt unitatē: vñ vnūq̄dq; sue diuisi
oni ꝑ posse repugnat ne ꝑ h̄ in nō eē tēdat: sz di
uina nā ē potissime hñs eē: ē igit in ea maxia uni
tas: nullo igit mō in plura distiguit: ¶ Amp̄. in
unoq; genē uidem⁹ mlt̄itudinē ab unitate p̄cedē:
⁊ iō i q̄lz genē inuenit unū ꝓmū q̄d est mēsura oī
um que i illo genē iueniūt: quoꝛūcūq; igit inuenit
i aliq̄ uno genē cōueniētia. oz q̄ ab aliq̄ uno depē
deāt: sed oia in eē cōueniūt: oz igitur esse unū tm̄
q̄ sit rex̄ oium pricipiū q̄d deus est. ¶ Item i q̄li
bet principatu ille qui presidet unitatē desiderat

vñ int̄ principat⁹ ē potissima monarchia siue regnū: multorū etiā mēbrorum: unū est caput: ac p hoc euidenti signo apparet ei cui cōuenit principatus unitatē deberi: vñ ⁊ deū q̄ ē oiuz causa oz unū silr cōsistē ⁊ simplr cōfiteri. Hāc āt ostēsionē diuine vnitatis etiā ex sacris eloq̄ijs accipere possumus. Nā Deutro. vi. dr. Audi isrl. dñs de⁹ tu⁹ deus un⁹ ē. ⁊ Exo. xx. Nō habebis deos alienos coꝝ me. Et ad Ephe. iiij. Un⁹ dñs una fides. ⁊c. Hac āt vitate repellūtur gētiles deoꝝ multitudinē ꝓfitētes q̄uis plures eoꝝ vnū deū sūmuz eē dicerēt a quo oīa alios q̄s deos noiabāt creatos esse asserebāt: oīb⁹ substātijs sempitnis dinitatis nomē ascribētes ⁊ precipue rōne sapie ⁊ felicitatis ⁊ rerū gubernatiōis: q̄ q̄dez ꝓsuetudo loquēdi etiā i sacra scriptura iuenit dū sancti āgeli aut etiā homines uel iudices dr noiant. sicut illud ps. Non ē silis tibi i dijs dñe. Et alibi. Ego dixi dr estis: ⁊ mlta hr. per varia scripture loca iueniūtur. Unum magis huic vitati vidēt ꝓrū manichei duo pria ꝓncipia ponētes q̄z alterū alteri⁹ cā nō sit. Danc etiam vitatē arriani suis erroribꝰ ipugnauerunt dū ꝓfitētur pīez ⁊ filiū nō vnū sz plures deos esse: cū tm filiū verū deū auctoritatis scripture credere cogantur.

¶ Q. deus est infinitus. XLIII.

QAm aūtē infinitū quātitatē sequat ut phi tradūt: nō pōt infinitas deo attribui rōe multitudinis: cū oīsum sit solū vnū deuz eē nullāq; i eo ꝓpōnē vel ptiuz ul⁹ accidentū iueniri. Scōm etiā quantitatem ꝓtinuā infinit⁹ dici nō pōt: cum oīsū sit eū i corporeū esse: relinq̄tur igit iuestigare an fm spiritualē magnitudinē esse ifinitū ei ꝓueniat: q̄ q̄dē spūalis magnitudo q̄tuz ad duo attendit. s. q̄tuz ad potentiam ⁊ q̄tum ad ꝓpe nāe bonitatez siue ꝓpletionē: dr. n. aliq̄d magꝰ uel minꝰ albū fm modum q̄ in eo sua albedo ꝓplet. Pensatur etiā magnitudo vtutꝰ ex magnitudine actionis uel factorum. Daz āt magnitudinum vna aliā ꝓsequit: naz ex hoc ipso q aliq̄d i actu est: actiuum est fm igit modū quo i actu suo ꝓplet: est modus magnitudinis sue vtutꝰ: ⁊ sic reliq̄tur res spirituales magnas dici fm modū sue ꝓpletionis: nam ⁊ Aug⁹. dic q i his q̄ ñ mole magna sūt: idem esse ē maiꝰ q̄ melius. Ostendendū est igitur fm hmōi magnitudinis modū deū infinitū eē: non. n. sicut infinitū priuatiue accipiatur: sicut in quātitate dimensiua l' numerali. nā huiusmodi quantitas nata est finez habere: vnde fm subtractionē eorū que sunt nata habere ifinita dicūt: propter hoc in eis ifinituz ipfectionē significat: sed in deo ifinitū negatiue tm̄ itelligitur: q̄ nullus ē perfectiōis sue terminꝰ uel finis: sz est sūme pfectū: ⁊ sic deo ifinituz attribui debet: oē nanq; q fm suam nām finitum est ad generis alicuius rationē determinat: deꝰ āt ñ est in aliquo genere sed eiꝰ perfectio oīum generꝝ pfectiones cōtinet ut supra oñsum est. est igitur i finitus. ¶ Ad hoc oīs actꝰ alteri inherens imiati onē recipit ex eo i quo est: quia q̄ō est in alio: est i eo per modū recipientis: actus igitur i nullo exñs nullo terminatur: puta si albedo eēt per se exñs: pfectio albedinis in ea non terminaretur q̄ minꝰ haberet q̄cquid de pfectione albedinis haberi potest: deus āt est actus nullo modo in alio exñs: q̄a non est forma in mā ut probatū ē: nec esse suū inheret alicui forme uel nāe cū ipe sit suum eē ut supra ostensū est. relinquit g ipm eē infinitum. ¶ Ad hoc in rebus inuenitur aliquid q̄ō est potentia tm̄ ut mā prima: aliquid quod est actus tātū ut deus sicut supra ostensuz est: aliquid quod est actu ⁊ potēcia ut res cetere: sed potentia cū dicat ad actuz non pōt actuz excedere sicut nec in uno q̄z: ita nec simplr: cū igitur materia prima sit infinita in sua potentialitate: relinquit q deus qui ē actus purꝰ sit infinitus in sua actualitate. ¶ Itē tanto actus aliquis est perfectior quanto minus habet potentie pmixtuz: unde omnis actus cui pmiscetur potentia habet terminum sue perfectionis: cui āt nō pmiscetur aliqua potentia est absq; termino perfectionis. deus aūt est actus purꝰ absq; potentia ut supra ostensuz est: est igit infinitus. ¶ Amp. ipm esse absolute consideratuz ifinitū est: nam ab infinitis ⁊ infinitis modis participari possibile est. si igitur alicuius esse sit finitū oz q limitetur esse illud per aliquid aliud q̄ō sit aliq̄ liter cā illius eē uel receptiuū eius. sed esse dinum non potest eē aliqua causa: quia ipse est necesse per se ipm: nec eē eius est receptiuū: cū ipse sit suū eē: g esse suum est infinitū: ⁊ ipse infinitus. ¶ Ad hoc omne q̄ō hz aliquā perfectionē tāto est perfectius quāto illā perfectionē magis ⁊ plenius pticipat: sed ñ pōt eē aliq̄s modus nec etiā cogitari q̄ plenius habeatur aliqua pfectio q̄ ab eo q̄ō per suam essentiā est perfectū ⁊ cuius esse est sua bōitas: hoc aūtē deus est: nullo igitur mō pōt cogitari aliquid melius ul' perfectꝰ deo est igit infinitus in bonitate. ¶ Amp. intellectus noster itelligendo aliquid i infinitum extenditur cuius signū est q̄ quantitate qualibet finita data intellectus noster maiorē excogitare possit. frustra aūt eēt hec ordinatio intellectꝰ ad infinitū nisi eēt aliqua res intelligibilis infinita: oz igitur eē aliquā rem itelligibilē infinitā quā oz esse maximā rerum ⁊ hāc dicimus deū: deus igitur est infinitus. ¶ Itē effectus nō pōt extendi ultra suā cām: intellectus aūt noster non potest esse nisi a deo qui est ꝓma oīuz

cā:non igitur potest aliquid cogitare intellectus noster maī deo:si igitur oī finito pōt aliquid maius cogitare:relinquitur deū finitū nō eē. Amp̄. vtus ifinita nō pōt eē i eēntia finita:qz unūqdqz agit p suā formā que uel est essentia eī uel pī eēntie:vtus ātē p̄ncipiū actionis nominat:sz deus nō hz vtutē actiuam finitam.mouet.n.in tēpore infinito quod non potest esse nisi i vtute ifinita ut supra ostēsū ē:relinquitur ergo dei eēntiā esse ifinitā. Hec ātē rō est fz ponentes eternitatem mūdi qua non posita adhuc magis confirmat opio de infinitate diuine vtutis.nā unūquodqz agens tanto vtuosius est in agendo:qnto potentiam magis remotā ab actu i actum reducit:sicut maiori vtute opus est ad calefaciendū aquā qm aerē:sed illud qd oīo non est est ifinite distās ab actu nec ē aliquo mō i potentia:igitur si mundus factus ē postqm oīo p̄us factus non erat:oz factoris vtutez eē ifinitā. Hec autem rō etiā fm eos qui ponunt eternitatē mūdi ualet ad probādū ifinitatē diuine vtutis.confitent.n.deū esse cām mūdane substantie qm̄ eam sempiternā arbitrentur dicentes hoc mō deū eternū sempiterni mundi cāz existere:sicut pes ab eterno fuisset cā uestigij si ab eē no fuisset ipressus in puluere. Hac autē positōne facta fm rōnem predictam nihilominus sequit dei vtutē infinitā.nā siue ex tēpore fm nos sīū ab eterno fm eos res ꝓduxerit:nihil eē potest in re quod ipse non produxerit cū sit vlē essendi principium:z sic nulla presupposita mā uel potentia ꝓduxit:oportet āt proportionem potentie uel vtutis actiue accipere fm ꝓportionē potentie ul vtutī passiue.nā qnto potentia passiua maior pēxistit uel preintelligitur.tanto a maiori vtute actia in actū complet:reliquitur igitur cū vtus finita ꝓducat aliquē effectū presuppositā potentia materie qz dei vtus que nullā potentiā presupponit non sit finita sed ifinita:z ita essentia ifinita. Amp̄: unaqeqz res tāto est diuturnior qnto eius cā est efficatior.illud igitur cuius diuturnitas est ifinita oz qd hēat eē per cām efficacie infinite:sed diuturnitas dei est infinita.ostensuz est.n.supra ipm esse eīnū:cū igit non hēat aliā cām sui esse preī se ipm oportet ipm esse ifinitū. Huic autem ueritati sacra scriptura testimoniū peribet.ait nanqz ps. Magnus dñs z laudabilis nimis z magnitudis eius non est finis. Huic etiā vitati attestant antiqssimoz phōrum dicta:qui oēs infinitū posuerunt primū rerū p̄ncipium qī ab ipa vitate coacti: ꝓp̄ am.n.uocem ignorabāt existimātes infinitatē p̄ncipij ad modū quātitatis discrete fm Democritū qui posuit athamos infinitos rerū principia z secūdum Anaxagorā qui posuit infinitas partes ꝓsiles rerū principia:uel ad modū quantitatis continue fm illos qui posuerunt aliquod elementuz uel confusum aliquod ifinitū corpus eē primum oīum p̄ncipiū:sed cū ostensū sit p sequentiū phōruz studiū quod nō ē aliqd corp̄ infinitū: z huic p̄iungatur qz oportet esse primū peincipiū aliquo mō ifinitū:cōcludit qz neqz est corp̄ neqz uirtus i corpore infinitū quod est primū principiū

Qz deus est intelligens. XLV.

EX premissis autē ostendi potest qz deꝰ sit itelligens. Oñ sū est.n.supra qz i mouentibus z motis nō est possibile in ifinitū procedere:sz oz oia mobilia reducere ut probatū ē in unū primū mouēs se ipm:mouens āt se ipm se mouet per appetituz z apprehensionē.sola.n.huiusmodi iueniūt se ipsa mouē: utpote in qbus ē mouere z nō moueri: ps igitur mouens inprimo mouente se ipm: opz qz sit appetens z apprehendēs:i motu āt q est per appetitū z apꝓhensionē:appetens z apprehēdēs ē mouēs motū:appetibile āt z apprehensū ē mouens non motum:cū igitur id qō est oīum p̄mum mouēs qō deū dicimꝰ.sit mouēs oīo nō motū:oz qz cōparet ad motorē q est ps mouētis se ipm: sic appetibile ad appetentē .non āt sicut appetibile sensuali appetitu.nā appetitus sensualis nō ē bōi simplr:sed huius pticularis boni cū z apprehensio sensus non sit nisi pticularis:id āt quod est bonum et appetibile simplr:est prius eo quod ē bonū et appetibile:ut hic et nunc:oz igit primū mouens eē appetibile ut itellectū:z ita oz mouēs qō appetit ipm esse itelligens:multo igit magis z ipz primū appetibile erit intelligens qz appetens ipm fit itelligens actu:p hoc qz ei tāqm itelligibili unit: oz igitur deū esse intelligentē facta suppōne:qō p mum motum moueat se ipm uc phi posuerunt.

Ad hoc idē necesse est sequi si fiat iductio mobilium nō tm̄ in aliqd primum mouens se ipm sz i mouēs oīo imobile.nā primū mouens est vlē p̄ncipiū motus:oz igitur cū oē mouēs sic moueat p aliquā formā quā itendit i mouēdo qz foīa p quā mouet p̄mū mouēs sit vlis foīa z vlē bonū . foīa āt p modū vlem nō inuenitur nisi in intellectu:oz igitur primū mouēs qō deus ē eē itelligēs. Amp̄. i nullo ordine mouentiū iuēitur qō mouēs p intellectum sit ist̄z eius quod mouet absqz intellectu sed magis econuerso:oīa āt mouētia que sunt in mūdo cōparāt ad primū mouēs quod est deꝰ sic instrumēta ad agens pricipale:cū igitur i mūdo iueniātur multa mouētia per intellectū ipossibile est qz primū mouēs moueat absqz itellectu : necesse est igitur deū esse intelligentez. Itē ex hoc alires ē intelligens qz est sine mā:cuius signū ē qz forme fiūt itellecte in actu per abstractionē a mā. vñ z intellectus est uniuersaliū z nō singulariū :quia

materia est indiuiduationis principiū. forme aūt itellecte in actu fiūt unū cum intellectu actu intelligēte unde si ex hoc forme sūt intellecte i actu q̄ sunt sine mā: oz rē aliquā ex hoc eē intelligentē q̄ ē sine mā: ostensū est āt supra: deū eē oio imateriālē est igitur intelligens ¶ Ad hoc deo nulla perfectio deest que in aliquo genere entiū iueniat ut supra oñsuz est: nec ex hoc aliqua cōpō i eo cōsequit ut etiam ex superioribus pz: inē pfectōes āt rerū potissima est q̄ aliq̄d sit itellectiuū: nā p hoc ipsum est quodāmō oia hñs in se oiuz pfectōes: deus igitur est intelligens. ¶ Itē oē q̄ tendit determinate i aliquē finē aut ipsū prestituit sibi finem: aut prestituit sibi finis ab alio. aī. ñ magis i hunc q̄ i illū finē tendēt: naturalia āt tendūt i fines determiatos: ñ. n. a cāu nāles utilitates p̄sequūt. sic. n. nō eēnt sēp aut i plūb⁹ sz raro. boz. n. ē cāus: cū g̃ ipa nō prestituāt sibi finē: q̄ rationem finis non cognoscunt: oportet q̄ eis p̄stituatur finis ab alio qui sit nature institutor: hic aūt est q̄ prebet oībus esse et est p se ipm necesse esse quem deum dicim⁹ ut ex supradictis patet: nō aūt posset nature finez prestituere nisi intelligeret: deus igitur ē intelligēs ¶ Amp̄. oñe quod est imperfectū deriuatur ab aliquo perfecto: nā pfecta naturaliter pora sunt i perfectis: sicut actus potētia: sed forme i rebus particularibus exñtes sunt iperfecte: q̄a particulariter et nō scōm communitatez sue rationis: oportet igit̄ q̄ deriuentur ab aliq̄bus formis pfectis et nō particulatis: tales autē forme esse nō possunt nisi intellecte cum nō inueniatur aliqua forma in sua vlitate nisi i itellectu et p ons oportet eas eē intelligentes si sint subsistentes: sic. n. solum possūt esse operantes: deum igit̄ qui ē actus primus subsistentes a quo omia alia deriuant oportet esse intelligētez Hanc aūt veritatem etiā fides catholica cōfitetur Dicitur. n. Job. ix. de deo. Sapiens corde est et fortis robore et. xij. Apud ipm est fortitudo et sapia. Et in ps. Mirabilis facta est sciētia tua ex me. Et Ro. xi. O altitudo diuitiarum sapie et scientie di. Hui⁹ aūt fidei veritas tantū apud homies ualuit vt ab intelligēdo nomē dei in ponerēt. Naz theos quod sm grecos deum signāt dicitur a theaste q̄ est considerare uel videre.

Q̄ intelligere dei ē sua: eēntia. XLVI.

EX hoc aūtez q̄ deus est intelligēs seq̄tur q̄ suū intelligē sit sua eēntia. Intelligē. n. est act⁹ intelligentis in ipo exñs nō in aliq̄d extrinsecū trāsiēs sicut calefactio transit in calefatū: nō. n. aliq̄d patitur intelligibile ex hoc q̄ intelligit: sed intelligēs p̄ficitur q̄cquid aūt est in deo ē dina essentia: itelligē q̄ dei est dina eēntia: et diuinuz esse est ipe deus nam deus est sua eēntia et suū esse. ¶ Dcterea i telligere p̄parat ad itellectū sic eē ad eēntiā: sed eē diuinū est ei⁹ essentia ut supra ꝓbatū est: ergo itelligere diuinum eē est ei⁹ itellect⁹: intellectus autez diuin⁹ est dei essentia als esset accñs deo. oz igit̄ q̄ intelligere dinum sit ei⁹ essentia. ¶ Amp̄ act⁹ secund⁹ est pfectiō q̄ act⁹ primus sicut ꝓsideratio q̄ scia: scia aūt uel itellect⁹ dei ē ipsa eius essentia si ē intelligens ut oñsum est: cuz nulla pfectio ꝓueniat ei pticipatiue sz p essētia ut ex supiorib⁹ pz: si igit̄ sua ꝓsideratio nō sit sua essentia: aliq̄d erit sua essentia nobilius et pfect⁹: et sic nō erit ifinite pfectionis et bonitatis: vnde nō erit primū. ¶ Ad hoc intelligere est actus intelligentis: si igitur deus est intelligens et nō sit suum intelligere: oz q̄ ꝓpet ad ipm sicut potētia ad actum: et ita potentia ēit i deo et actus: quod est impossibile vt supra ꝓbatum est. ¶ Item omis substātia est per suam operatiōem: si igitur operatio dei sit aliquid aliud q̄ diuina substantia: erit finis eius aliq̄d aliud ab ipso: et sic deus nō erit sua bonitas: cū bonum cuiuslibet sit finis eius: si aūt dinum intelligere sit eius esse: necesse ē q̄ intelligere eius sit simplicit̄ eēnuz et inuariabile et actu tantum exñs: et omia que de diuino eē ꝓbata sunt nō igitur deus ē impotētia i telligens aut de nouo aliquid intelligē incipiēs uel quācunq̄ mutationez aut compositionem in itelligendo habens.

Q̄ deus per nihil aliud intelligit q̄ per essentiā suam. XLVII

EX his aūt que sūt supra ostensa euidenter apparet q̄ intellectus diuin⁹ nulla alia spē intelligibili intelligat q̄ sua eēntia: spēs. n. intelligibilis p̄ncipium formale est intellectualis opationis: sicut forma cuiuslibet agentis p̄inciupium est p̄oprie operationis: diuina autem operatio intellectual⁹ est eius essentia ut ostensum est: esset igitur aliq̄d aliud diuine essentie principium et causa si alia intelligibilis specie quam sua essentia intellectus diuinus intelligeret quod supra ostēsis repugnat ¶ Ad hoc per speciem intelligibilem fit intellectus intelligens actu: sicut per speciem sensibilez: sensus actu est sentiens: comparatur igitur species intelligibilis ad intellectum sicut actus ad potentiam: si igitur diuinus intellectus aliqua alia specie intelligibili intelligeret quā se ipso: esset in potentia respectu alicuius: quod esse non potest ut supra ostensum est. ¶ Amp̄. species intelligibilis i itellectu preter essentiam eius exñs: eē accidentale hz: rone cuius scia nāa iter accñtia

cõputat:in deo autem nõ põt esse aliqõ accidens ut supra ostẽsum est:igitur non ẽ in intellectu eⁱ⁹ aliqua spẽs põter ipam diuinã essentiã ¶Ad hoc spẽs intelligibilis ẽ silitudo alicuⁱ⁹ itellecti : si igit in itellectu dino sit aliq intelligibilis spẽs pret eẽntiã ipsius:silitudo alicⁱ⁹ itellecti erit:aut igit diuie essentie:aut alterius rei:ipsiⁱ⁹ quidẽ diuine essẽtie non põt eẽ:qr sic diuina essentia non essz intelligibilis per se ipam sed illa spẽs facẽt eã intelligibilẽ:nec etiã põt eẽ in intellectu eius spẽs alia pret eẽntiã ipsius que sit alterius rei silitudo:illa.n. silitudo iprimẽt ei uel a se uel ab alio:nõ ãt a se ipo qr sic idẽ eẽt agens r patiẽs:eẽtqz aliqõ agẽs qõ ñ suã sed alterius silitudinẽ induceret i patiente:r sic nõ oẽ agens sibi sile ageret:nec ab alio: esse enim aliquod agens pus eo:g ipossibile est qⁱ in ipo sit aliqua spẽs itelligibilis preter ipius eẽntiã ¶Prterea itelligere dei ẽ eⁱ⁹ eẽntia ut supra oñsũ est:si igitur itelligeret p aliquam spẽz que nõ sit sua essentia:esset per aliquod aliud a sua eẽntia quod est impossibile:non igitur intelligit per aliquam spẽm que non sit sua eẽntia.

Qz deus pfecte itelligit se ipsuz XLVIII

AX hoc autẽ ulteri

us pz qⁱ ipse se ipm perfecte intelligit. Cũ.n.p spẽm itellig.bilẽ itellectⁱ i rez itellectã ferat:ex duobus perfectio itellectual' opatõis dependet:unũ est ut spẽs itelligibilis perfecte rei itellecte cõformetur:aliud ẽ ut perfecte intellectui coniũgat:qõ q̃dem tanto fit amplius quãto itellectus i intelligendo maiorẽ efficatiã habz:ipa ãt diuina eẽntia que est species intelligibilis qua itellectⁱ⁹ diuinus itelligit :est ipsi deo penitus idez: estqz intellectui ipsius idem omnino:se ipsum igitur deus perfectissime cognoscit. Adhuc res materialis intelligibilis efficitur per hoc qⁱ a materia r a materialibus conditionibus separatur:quod igitur ẽ p sui nãm ab oi maria r mialibⁱ⁹ cõditõnibⁱ⁹ sepatũ hoc est itelligibile fm suã nãm:sed oẽ itelligibile itelligit fm qⁱ est vnũ actu cũ itelligẽte: ipse ãt deus itelligẽs est:ut supra ẽ pbatũ:igit cuz sit imialis oio r maxie sibi ipsi sit unũ : maxie se ipm itelligit. ¶Itẽ ex hoc aliqd actu intelligit qⁱ itellectus i actu r itellectũ etiã actu unũ sunt diuinus ãt itellectus ẽ semp itelligẽs i actu :nihil.n. ẽ in potẽtia r ipfectũ in deo:eẽntia autẽ dei fm se ipam pfecte itelligibilis ẽ ut ex predictis pz:cũ igit itellectⁱ⁹ diuinⁱ⁹ r eẽntia dina sint unũ ut ex dictis manifestũ ẽ:relinq̃t qⁱ deⁱ⁹ perfecte se ipm itelligat deⁱ⁹.n.ẽ r suⁱ⁹ itellectus r sua eẽntia. ¶Ad h oñe qõ ẽ i aliquo p modũ itelligibilẽ:intelligit ab eo: eẽntia ãt diuina ẽ i deo p modum intelligibilem. nam eẽ naturale dei r eẽ intelligibile unum r idẽ sunt.cum eẽ suum sit suum intelligere:deus igit intelligit essentiam suam:ergo se ipm cum ipe sit sua essentia. ¶Amp.actus intellectus sicut r aliarum anime potentiarum fm obiecta distinguntur:tanto igitur erit perfectio: operatio intellectⁱ⁹ quanto erit perfectius intelligibile:sed perfectissimum intelligibile est essentia diuina:cũ sit perfectissimus actus r prima vitas:opatio autem intellectus diuini ẽ etiã:nobilissima : cũ sit ipm cẽ diuinum ut ostensum est:deus igitur se ipm itelligit ¶Ad hoc rerum omnium perfectões in deo maxime inueniuntur.inter alias autem perfectiones in rebus creatis inuentas maxima est intelligẽ deum:cũ natura itellectualis alijs preemineat.cuⁱ⁹ pfectio est itelligere:nobilissimũ ãt intelligibile deus est:deus igitur maxime se ipm itelligit. Hoc ãt auctoritate dina cõfirmat:ait nãq̃ apls.i.Coi. ij.qⁱ spũs dei scrutat ẽt,pfũda dei

Qz deus pmo r p se solũ se ipe cognoscit. XLIX

EX premissis autẽ apparet qⁱ deus primo r per se solũ se ipm cognoscit. Illa.n.res solũ ẽ pmo r p se ab itellectu cognita cuius spẽz itelligit: opatio.n.forme q̃ est opationis principiũ ꝓportionatur sed id q̃ deⁱ⁹ itelligit nihil ẽ aliud qⁱ sua eẽntia: ut supra ꝓbatũ ẽ.igitur intellectum ab ipo pmo r per se nihil est aliud qⁱ ipe met. ¶Ad hoc impossibile est simul multa primo r per se intelligẽ: vna.n.opatio nõ põt simⁱ multis imminari:deⁱ⁹ ãt qñqz se ipm itelligit ut ꝓbatũ ẽ:si igit intelligit aliqd aliud q̃i pmo r r p se itellectũ oz qⁱ itellectⁱ⁹ mutet ꝺ ꝯsideratõe sui i ꝯsideratõz alteriⁱ⁹ id ãt ẽ ignobiliⁱ⁹:sic igz itelleⁱ⁹ dinus mutat i peius qõ ẽ ipossibile. ¶Amp. opatões itellectus distinguntur penes obiecta:si igit deus itelligit se r aliud a se q̃ si ꝑncipale obiectũ:habebit plures intellectuales operationes.g uel sua eẽntia erit in plura diuisa: uel aliquã itellectualem opationẽ habebit q̃ non ẽ sua substãtia:qrũ utrũqz ipossibile eẽ mõstratũ ẽ.restat igitur nihil a deo eẽ cognitum quasi primo r per se intellectum nisi suam eẽntiam ¶Itez intellectus fm qⁱ ẽ differens a suo intellecto est in potentia respectu illius.si igitur aliquid aliud sit intellectum a deo primo r per se:sequetur qⁱ ipse sit i potẽtia respectu alicuius alterius.quod ẽ impossibile ut ex dictis pz. ¶Prtea intellectⁱ⁹ est perfectio intelligentis:fm enim hoc intellectus perfectus est qⁱ actu itelligit:qõ q̃dẽ ẽ p hoc qⁱ est vnuz cum eo quod intelligitur: si igitur aliquid aliud a deo sit primo itellectum ab ipso erit aliquid aliud perfectio ipsius:r eo nobilius:quod est impossibile. ¶Amp. ex multis itellectis itelligẽtis scia integrat:si igitur sⁱt multa scita a deo q̃ⁱ ꝑncipalit

cognita ⁊ per se: sequitur q̄ scientia dei sit ex mlt̄is cōposita ⁊ sic uel erit essētia dīna composita l̄ scia erit accñs deo q̄z utrūq; ē ipossibile ut ex oīc tis mānifestum est: relinq̄t igit̄ q̄ id qō ē p̄mo ⁊ per se itellectū a deo nō sit aliud q̄ sua substātia. ¶ Ad hoc opatio itellectualis spēm ⁊ nobilitatē hz ꝑz id qō ē p se ⁊ p̄mo itellectum cū hoc sit ei⁹ obiectū: si igit̄ de⁹ aliud a se itelligēt q̄i p se ⁊ p̄mo itellectū: ei⁹ opatio itellectualis spēm ⁊ nobilitatē habēt ꝑm id qō est aliud ab ipo. hoc āt ē ipossibile: cū sua opatio sit ei⁹ essentia ut ostensum est: sic igitur impossibile est q̄ intellectum a deo primo et per se sit aliud ab ipso.

¶ Q deus cognoscit alia a se. L

EX hoc autem q̄ deus se ipsum cog̃scit primo ⁊ p se: q̄ alia a se ipso cognoscat ēt ponē oz. Effect⁹. n. cognitio sufficient̄ hz p cognitionē sue cause. unde scire dicimur vnūq̄q; cum cām eius cognoscimus. ipse āt deus ē per suā essētiā cā essendi alīs: cū igitur suā essentiā plenissīe cognoscat oz ponē q̄ etiā alia cognoscat. ¶ Ad hoc similitudo oīs effectus in sua cā aliqualiter p̄ existit: cum omne agens agat sibi simile: omne āt qō est in aliq̄ ē in eo per modū eius in q̄ est: si igit̄ deus aliquarum rer̄ est cā: cū ipse sit ꝑm suā naturā intellectualis: similitudo cāti sui in eo erit intelligibiliter: quod āt est in aliquo per modum intelligibilem ab eo itelligitur: deus igitur res alias a se ipso vere cognoscit. ¶ Amp̄. quicūq; cognoscit perfecte rē aliquā cognoscit oīa que de re illa uere possunt dici ⁊ que ei conueniunt ꝑm naturā deo āt ꝑm suam naturam conuenit q̄ sit aliorum cā: cū igitur perfecte se ipm cognoscat: cognoscit se esse cām quod esse nō potest nisi cognoscat alia qualr̄ cātum qō est aliud ab ipso: nihil. n. sui ipi⁹ cā est ergo deus cognoscit alia a se. Colligentes igitur has duas conclusiones apparet deum cognoscere se ipm quasi p̄mo ⁊ p se notū: alia vo sicut in essentia sua uisa. Quā quidē vitatem expresse Diony. tradit i. vñ. ca. de diui. no. dicēs nō ꝑm uisionē singulis se imittit: sed ꝑm cāe cōtinētiaz scit oīa. Et. j. Diuina sapia se ipsā cognoscēs scit alia. Cui ēt snie attestari uidet scripture sacre auctorītas. Nā i ps. de deo dicit. Prospexit de excelso sācto suo: q̄i ō se ipo excelso alia uidēs.

¶ Q de⁹ hz ꝑpaz cognitionē de oīb⁹ reb⁹ LI.

QUia uero q̄dā dixerūt q̄ deus de alīs rebus nō hz cognitionē nisi vlez utpote cognoscēs ea in q̄tū sūt entia: ex hoc q̄ nā eēndi cognoscit p cognitionē sui ipi⁹: restat oñdēdū q̄ de⁹ oēs alias res cognoscat: prout ab iuicē sūt distincte qō ē cognoscē res ꝑm ꝑpas rōnes eaz. Ad hui⁹ āt oñsionē deū eē cām oīs entis supponat: qō ex supradictis aliq̄ten⁹ pz: ⁊ j. plenius oñdet. Sic igit̄ nihil i aliq̄ re eē pōt qō non sit ab eo cātū uel mediate uel imediate: cognita aūt cā cognoscitur eius effectus: dcd igit̄ ē i quacūq; re pōt cognosci cognito deo ⁊ oibus cāis medīs q̄ sūt int̄ deū et res: sed de⁹ se ipz cognoscit ⁊ omēs cās medias q̄ sūt int̄ ipm ⁊ rē quāliber: qō. n. se ipsum pfecte cognosat iā oñsū ē se ipso āt cognito cognoscit qō ab ipso imediate ē: q̄ cognito cognoscit iterum qō ab illo imediate est: ⁊ sic de oibus cāis medīs usq; ad ultimū effectū: ergo ōus cognoscit dcd ē i re: hoc āt ē habē ꝑpriā et ⁊ cōpletā cogniti onē de re cognoscē. s. oia q̄ i re sūt ⁊ cōia: ⁊ ꝑpria ōus g̃ ꝑpā ō reb⁹ hz cognitōez ꝑz q̄ sūt ab iuicē distincte. Ad ꝟ oē qō agit p itellectū hz cognitōez ō re quā agit ꝑm ꝑpriā facti rōem: q; cognitio faciēti determiat formā facto: de⁹ āt cā ē rez p intellectum cū suū eē sit suū intelligē: vnūqōq; āt agit i q̄tum est actu: cognoscit igit̄ cātū suū ꝑpe ꝑm q̄ ē distinctū ab alīs. ¶ Amp̄. rez distinctio nō pōt eē cāu hz. n. ordinē certū: oz igit̄ ex alicuius cāe intentione distinctionē i reb⁹ eē ñ āt ex itētione alicu⁹ cāe p necessitatē nature agent̄: q; nā determiat ad vnū ⁊ sic nulli⁹ rei p nāe necessitatē agēt̄ itētio pōt eē ad mlta i q̄tū distincta sūt: restat g̃ q̄ distinctō in reb⁹ ꝓuēit ex itētiōe alic⁹ cāe cog̃scēt̄. vī āt intellect⁹ ꝑpriū eē rez distinctione cōsiderare. uñ ⁊ Anaxagoras distinctōis ꝓncipiū itellectū dixit. vlis āt rerū distinctio nō pōt eē ex itētōe alic⁹ cāz ꝓparuz: q; oēs hmōi cāe sūt de uniuersitate cātorū distinctorū: ē igit̄ ꝟ prime cāe q̄ p se ipm ab oīb⁹ alīs distinguit itendē distinctionē oiuz rerū: deus igit̄ cognoscit res ut distinctas. ¶ Itē dcd de⁹ cognoscit perfectissime cognoscit: ē. n. i eo oīs pfectio sic i sipl̄r pfecto: ut supra oñsuz ē: qō āt cognoscit i cōi tm̄. ñ perfecte cognoscit: ignorāt. n. ea q̄ sūt ꝓcipua illi⁹ rei. s. ultime perfectiones q̄bus pficit ꝑpriū eē eius: unde tali cognitione magis cognoscitur res in potentia q̄ in actu. si igitur deus cognoscendo essentiam suam cognoscit omnia in uniuersali oportet etiam q̄ propriam habeat cognitionem de rebus. ¶ Ad hoc quicunq; cognoscit naturā aliquam: cognoscit per se accidentia illius nature per se autem accidentia entis in q̄tuz est ens sunt unum et multa ut probatur in. iij. metaph. deus igitur si cognoscendo essentiam siue naturam suam cognoscit in uniuersali naturam entis: sequitur q̄ cognoscat multitudinem: multitudo autez sine distinctione intelligi non potest: intelligit igit̄ res ꝑut sūt ab inuicē distincte ¶ Amp̄. dcū q̄z cognoscit perfecte aliquam nām vlem: cognoscit modū quo nā illa pōt haberi: sicut q̄ cognoscit albedinem scit q̄ recipit magis ⁊ min⁹: ꝑz ex dīso mō existēdi cōstituuntur dīsi gradus entium. si igitur deus cognoscendo se cognoscit nām vlem entis:

ñ ãt impfecte: qz ab eo oĩs iperfectio longe est ut supra ꝓbatũ ẽ: oz ꝙ cognoscat oẽs gradꝰ entiũ: ꝛ sic de rebꝰ alĩs a se hẽbit ꝓpriã cognitionem. ¶ Preĕea q̃cũq; cognoscit pfecte aliq̃d: cogñscit oĩa que sũt i illo: sz deus cognoscit se ipm pfecte: g̃ cognoscit oĩa q̃ sũt i ipo ſm potentiã actiuã: sz oĩa ſm ꝓpas formas sũt i ipo ſcom potẽtiã actiuã cũ ipe sit oĩs entis ꝓncipiũ. ipse igitur hz cognitionẽ ꝓpriã ō oĩbus rebus. ¶ Ad h q̃cũq; scit aliquaz nãm: scit an illa nã sit cõicabilis. non. n. aialis nãz sciret pfecte q̃ nesciret eã pluribus cõicabilẽ eẽ: diuina ãt natura cõicabilis ẽ ꝙ silitudinẽ: scit g̃ deꝰ q̃t modis eꝰ essentie aliq̃d silẽ eẽ põt: sed ex hoc sũt diuersitates formarũ qz dina eẽntia res diuersimode imitãt unõ phũs formã naturalẽ dinũ q̃ dã noiat: deꝰ igit de rebꝰ hz cognitõez ſm ꝓpriaſ formas. ¶ Preĕea apõ hoies ꝛ alios cognoscentes hĩ cognitio de rebꝰ ꝓut i sua multitudie ab inuicẽ sũt distincte: si igit deꝰ res i sua distitõe nõ cognoscit: sequet eũ ĩsipiẽtissimũ eẽ: sicut ꝛ illos q̃ ponebãt deũ ñ cognoscẽ lucẽ quã oẽs cognoscũt qõ ꝓ icõueniẽti hz phũs i prio de aia ꝛ in. iij. metha.: ¶ Hoc ẽt auctoritate scripture canõice edocemur. Dĩ naq; Heñ. i. Uidit deꝰ cũcta que fecerat et erãt ualde bona. Et Heb. iij. Nõ ẽ ulla creatura ũisibilis i ꝓspectu eꝰ: oĩa ãt nuda ꝛ apta sũt oculis eius.

¶ Rationes ad inq̃rendũ q̃liter multitudo intellectoꝝ sit in intellectu diuino. .LII.

Sed ne multitudo

intellectoꝝ i intellectũ diuinũ ꝓpõem iducat: inuestigãdus ẽ modꝰ q̃ ista intellecta sũt multa. Nõ ãt hec mltitudo sic intelligi põt q̃i mlta intellecta habeãt eẽ distinctũ i deo: ista n. intellecta aut essẽt idẽ qõ eẽntia diuia: ꝛ sic in eẽntia dei ponẽt aliq̃ multitudo: qõ supra multiplicit ẽ remotũ: aut eẽnt supaddita eẽntie diuine ꝛ sic eẽt i deo aliqõ accñs: qõ supra ipossibile esse oñdimꝰ: nec itez põt põi hmõi formas intelligibiles ꝙ se existere q̃ Plato p̃dicta icõueniẽtia uitãe vĩ posuisse itroducẽdo ideas. nã forme rerũ naturaliũ sine mã existẽ nõ ñt: cũ nec sine mã itelligãtur: qõ etiã si ponerẽt: nec hoc sufficẽt ad ponẽdũ deũ itelligẽ multitudinẽ nã cũ forme predicte sit extra dei eẽntiã: si sine his deꝰ multitudinẽ reruz itellligẽ nõ posset qõ ad pfectionẽ sui itellectꝰ requirit: seq̃ret q̃ sua pfectio i itelligẽdo ab alio dependẽt: ꝛ ꝙ ñs i eẽndo: cũ suũ eẽ sit suũ itelligẽ: cuius p̃riũ supra oñsũ ẽ. Itẽ cũ oẽ qõ ẽ p̃ter essẽtiaz suã sit cãtũ ab eo ut. j. oñdet: necesse ẽ si forme p̃dicte extra deũ sũt ab eo cãtas eẽ. ipe ãt ẽ cã rerũ ꝙ itellectũ ut. j. oñdet: g̃ deũ itelligẽ hmõi itelligibilia p̃exigit ordine nãe ad hoc q̃ hmõi itelligibilia sint: non igit ꝙ hoc deꝰ itelligit multitudinem q̃ itelligibilia multa ꝙ se existũt extra eũ. ¶ Ad hoc itelligibile i actu ẽ itellectꝰ i actu: sicut ꝛ sensibile i actu ẽ sẽsus in actu: ſm võ q̃ itelligibile ab itellectu distiguit ẽ utrũq; i potẽtia sicut ꝛ i sensu ꝙz. nã neq; uisus ẽ uidẽs actu neq; uisibile vĩ actu nisi cũ uisus iformat visibilis spẽ: ut sic ex uisibili ꝛ uisu unũ fiat: si igit itelligibilia dei sũt extra itellectũ ipi: sequet q̃ itellectus suus sit in potẽtia ꝛ silr itelligibilia illius: ꝛ sic indigebit aliquo reducente in actu qõ est impossibile: nã hoc esset eo ꝙ us. ¶ Preterea intellectum oz esse in intelligẽte: non igitur sufficit ponere formas rerum ꝙ se exñtes extra itellectũ diuinum ad hoc qõ deus multitudinem rerum intelligat: sed oportet qõ sint i ipso intellectu diuino.

Rationes qõ huiusmodi multitudo intelligibilium non est nisi in intellectu diuino. .LIII.

Ex eisdem etiã rationibus apparet qõ nõ potest poni q̃

multitudo intelligibilium predictoꝝ sint in aliq̃ alio intellectu p̃t diuinuz uel aie l' angeli siue intelligentie: nam sic intellectꝰ diuin' g̃tũ ad aliquã suã opationẽ dependeret ab aliq̃ posteriori intellectu: quod etiã est impossibile: sicut ẽt res i se subsistentes a õo sũt: ita ꝛ q̃ rebus insunt vñ ꝛ ad esse p̃dictoꝝ intelligibilium in aliq̃ posterioꝝ itellectuum p̃exigit itelligẽ diuinũ per qõ õus ẽ cã: seq̃t etiã itellectũ diuinuz esse i potẽtia cũ sua intelligibilia ñ si ei cõiuncta: sic etiã unicuiq; ẽ ꝓpriuz esse: ita ꝛ ꝓpria opatio: ñ igit esse põt vt ꝙ hoc q̃ aliq̃s intellectus ad opandum diſponat: aliꝰ opationem itellectualẽ exeq̃t: sz ipemet itellectꝰ apõ quẽ diſpõ iuenit sic unũq̃q; ẽ ꝙ essentiaz suã ñ ꝙ essentiam alterius: per hoc igitur qõ itelligibilia multa sunt apud aliquem fouz intellectuum: non poterit esse qõ intellectus primus mltitudinem cognoscat.

Solutio rationum premissarum .LIIII.

Remissa autẽ du

bitatõ facilr solui põt si diligenr ispiciat q̃lr res itellecte ñ i intellectu existãt. Et ut ab itellectu nro ad dini itellectꝰ cognitionez ꝓut est possibile ꝓcedam: ꝓsiderãdũ ẽ qõ res exñtioꝝ itellecta a nobis i itellectu nro ñ existit ſm ꝙ priã nãm: sed oz qõ spẽs eꝰ sit i intellectu nostro per quam fit intellectus in actu. existens autem in actu ꝙ huiusmodi spetiem sic ꝙ ꝓpriã formam intelligit rem ipam nõ ãt ita qõ ipm intelligere sit actio transiens in rem intellectam sicut calefactio transit in calefactum: sed manet in ipso intelligente: et habet relationem ad rem que intelligitur ex eo q̃ species predicta que est pricipiũ itellectualis operatiõis: ut forma est similitudo illꝰ.

Ulteius ãt ꝓsideradũ ẽ ꝙ itellect⁹ ꝑ spẽz rei foꝛa tus intelligẽdo formaꝛ in se ipo q̃ndã intẽtionem rei itellecte:q̃ ẽ rõ ipsius quã significat diffinitio. Et hoc q̃dẽ necessariũ ẽ:eo ꝙ intellect⁹ itelligit in differẽt rẽ abñtẽ ꝛ pñtẽ i quo cũ itellectu imagi natio ꝓuenit:sz intellect⁹ hoc ãpli⁹ hz ꝙ ẽt intelli git rẽ ut sepatam a cõditionib⁹ mãlibus sine q̃b⁹ in reꝛ nã nõ existit:ꝛ hoc nõ posset eẽ nisi intelle ctus intentionẽ sibi predictã formaret:hec aũt in tentio intellecta cũ sit q̃i ꝛminus intelligibilis opa tõis ẽ aliud a specie itelligibili q̃ facit intellectuz i actu:quã oz cõsiderari ut intelligibilis opera tionis ꝓncipiũ:sz utrũq; sit rei itellecte siꝛlitudo Per hoc.n.ꝙ spẽs intelligibilis q̃ ẽ forma itellec tus ꝛ intelligẽdi ꝓncipiũ ẽ siꝛlitudo rei exteriõis sequit ꝙ itellect⁹ intẽtionẽ formet illi rei siꝛlem: q̃a ãle est vnũq̃q; talia opaꝛ:ꝛ ex hoc ꝙ itẽtio itel lecta ẽ siꝛlis alicui rei:sequit ꝙ itellectus forman do hmõi itentionẽ rẽ illã itelligaꝛ:intellect⁹ autẽ diuin⁹ nulla alia spẽ itelligit q̃ eẽntia sua: ut su pra ostensũ ẽ:sz tñ eẽntia sua ẽ siꝛlitudo oiuz rerũ ꝑ hoc ḡ sequit ꝙ cõceptio itellect⁹ diuini: ꝓut se metipm itelligit q̃ ẽ vbũ ipsi⁹ nõ solũ sit siꝛlitudo ipsi⁹ dei intellecti:sz ẽt oiuz q̃q; est diuina essentia siꝛlitudo. Sic igit ꝑ unã spẽm itelligibilẽ q̃ ẽ diui na essẽtia ꝛ ꝑ unã intentionẽ intellectã q̃ ẽ vbum dinũ mꝛta pñt a deo itelligi

Qualr diuina essentia vna ꝛ simplex sit ꝓpa siꝛlitudo ꝛ rõ oiuz intellligibiliũ. .lv.

Sed rursus difficile uꝛ im possibile alicui videri põt ꝙ unũ ꝛ idẽ simplex ut di uina eẽntia sit ꝓpa rõ siue siꝛlitudo di uersoꝛ. Nã cũ diuersaꝛ reꝛ sit distictio rõe ꝓpaꝛ foꝛaꝛ ꝙ alicui fm ꝓpriã formã siꝛle tuerit: al teri necesse ẽ ut dissiꝛle iueniaꝛ:sz vo ꝙ dĩa aliqd cõe hñt nihil ꝓhibet ea vnã siꝛlitudinẽ hre:sic hõ ꝛ asin⁹ i q̃tũ sꝛt aialia:ex q̃ seq̃t ꝙ de⁹ de rebus ꝑ ꝓpriã cognitionẽ nõ hẽaꝛ:sed cõem:nam fz modũ quo siꝛlitudo cogniti ẽ in cognoscente:sequit cogni tionis operatio:sicut ꝛ calefactio scõm modũ ca loris:siꝛlitudo.n.cogniti i cognoscẽte ẽ sicut fõma qua agit:oz igit si de⁹ de plibus ꝓpriã cognicitõez hz ꝙ ipse sit ꝓpa rõ singuloꝛ ꝙ qualr sit iuestigã dũ ẽ. Ut.n.pms dicit in.viij.meth.forme et diffini tões reꝛ q̃ eas signãt sꝛt siꝛles nũeris.nã i nũer⁹ una unitate addita uel subtracta spẽs nũeri uariaꝛ: ut pz i binario ꝛ ternario:siꝛlr ãt ẽ ꝛ in diffinitiõib⁹ nã una dĩa addita uel subtracta uariat spẽz:sub stãtia.n.sẽsibiꝛ absq; rõali:ꝛ irrõnali addito: spẽ differt. Jn his ãt q̃ i se multa cõtinẽt nõ sic se hz itellect⁹ ut nã:nã ea q̃ ad eẽ alic⁹ rei cõiũcti requi runt illi⁹ rei nã diuisa eẽ nõ patiꝛ:nõ.n.remãebit aialis nã si a cõpoze aia subtrahaꝛ:intellectus ue ro ea que sũt i esse cõiũcta:interdũ disiunctim ac cipere potest:q̃n unum eoꝛum in alterius rõnem nõ cadit:et propter hoc in ternario considera:e po test binariũ tm̃:ꝛ in aiali rõali id quod est sẽsibi le tm̃:vnde intellectus id quod plura complectiꝛ potest accipere ut propriã rõem plurimoꝛũ appꝛ hẽdendo aliqua illoꝛ absq; aliꝛ. Potest enim ac cipere denariũ ut propriam rationẽ nouenarij una unitate subtracta ꝛ siꝛlr ut propriam rõnem singulorum nũeroꝛ infra inclusoruz. Similr eti am et i hoie accipere põt propriũ exemplar ania lis irrationalis in quantũ hmõi ꝛ singularũ spẽ rũ eius:nisi aliquas differentias adderẽt positias Propter hoc q̃dã philosophus Clemẽs noie di xit ꝙ nobiliora in entibus sũt min⁹ nobiliũ exem plaria:diuina ãt essentia ꝛ se nobilitates oĩum en tiũ comprehendit:non quidẽ per modũ ꝓpõis sz per modũ pfectionis ut supra ostendũ ẽ. forma ãt ois tã ꝓpa ꝙ cõis fm illõ qõ aliq̃d ponit perfe ctio quedã ẽ:non ãt iperfectionẽ includit:nisi fm ꝙ deficit a vo cẽ:intellect⁹ igit diuin⁹ id qõ ẽ pro priũ unicuiq; i essentia sua cõprehendẽ põt intel ligẽdo i q̃ eⁱ eẽntia imittet ꝛ itelligendo i q̃ a sua pfectione deficit unũq̃q; utpote intelligendo es sentiã suã ut imitabilẽ per modũ uite:ꝛ nõ cogni tõis accipit ꝓpriã formã plãte:si vo ut imitabilẽ per modũ cognitõis ꝛ nõ intellect⁹:ꝓpriã formã aialis:ꝛ sic de aliꝭ. Sic igitur pz ꝙ essentia diuia i q̃tũ ẽ absolute perfecta põt accipi ut ꝓpria rõ singulorum. vnde per eã de⁹ ꝓpriã cognitionẽ de oĩb⁹ hre potest. Quia uero propria ratio uni⁹ di stinguitur a propria ratione alterius:distictõ au tem est pluralitatis ꝓncipiũ:oz i intellectu diuino distinctionem quandam ꝛ pluralitatẽ rõnũ intel lectaꝛ cõsiderare fm ꝙ id qõ ẽ i intellectu diuino ẽ ꝓpria rõ diuersoꝛ. vñ cũ hoc sit fm ꝙ deus in telligit ꝓpũ respectũ assiꝛlatõis quã hz unaquecq; creatura ad ipsũ:reliquitur ꝙ rões rerũ itellectu diuino nõ sũt plures uel distincte nisi fm ꝙ deus cognoscit res pluribus ꝛ diuersis modis esse assi milabiles sibi:ꝛ secũdum hoc Augustinus dicit ꝙ deus alia ratione fecit hominem:ꝛ alia equuz: ꝛ rationes rerum pliter in mente diuina eẽ dicit Jn quo etiam saluatur aliqualiter Platõis opio ponẽtis ideas fz quas fosmantur oĩa que in reb⁹ materialibus existunt.

Qꝛ deus oĩa simul intelligit. lvi

Ex his autem ulte rius apparet ꝙ deus omnia simul in telligit. Jntellectus enim noster simul actu multa intelligere non potest: quia cum in tellectus in actu sit intellectum actu: si plura si mul actu intelligeret:sequeretur ꝙ intellect⁹ siꝛ eẽt plura fm genus unũ qõ est iposibile. Dico ãt

ſm unū gen⁹ q⁹ nihil ꝓhibet idē ſubiectū iformāi diuerſis formis diuerſoꝝ generū: ſicut idē corpus eſt figuratū ⁊ coloratū: ſpēs aūt intelligibiles quib⁹ itellectus format ad hoc q ipa ſint intellecta i actu oēs ſūt uni⁹ generis: hñt.n. unā rōez eēndi ſm eſſe intelligibile lz res q̄rū ſūt ſpēs in una eſſendi nō ꝙueniāt rōez: vnde nec ꝑrie ſūt p ꝑrietatē rerū q̄ ſūt extra aiam. Et ide ē q qñ aliq̄ mlta accipiūt quocūq; mō unita ſil' itelligūt: ſil'.n. itelligit totū continuuz ñ ptē poſt ptē: ⁊ ſil'r ſil' itelligit ꝓpōnē nō pri⁹ ſubiectū ⁊ poſtea predicatū: q⁹ ſm unam tot⁹ ſpēm oēs ptes ꝙhēdit. Ex his igitur accipe poſſum⁹ q q̄cūq; plura vna ſpē cognoſcūt ſimul pñt itelligi: oia aūt q̄ de⁹ cognoſcit una ſpē cogſcit q̄ eſt ſua eēntia ut ex dictis pz: oia igit ſil' itelligere pōt. ¶ Itē uiſ cognoſcitiua nō cogſcit aliq̄d actu niſi adſit intētio: vñ ⁊ fātaſmata in organo ꝙſeruata intēdū ñ actu imaginamur q⁹ intētio ñ refert ad ea. appetit⁹.n. alias potentias i actū mouet in agentib⁹ ꝑ uolūtatē: multa igit ad que ſil' intentio nō fertur non ſil' intuemur: que ā oz ſub una ⁊ ea dē intentione cadē oz ſil' eſſe itellecta: qui.n. cōpationē duoꝝ cōſiderat intētionē ad utrūq; dirigit ⁊ ſil' intuet utrūq;: oia aūt q̄ ſūt i diuia ſcia ſub una itētiōe neceſſe ē cadē: intendit.n. deus ſuā eſſētiaz pfecte uidere qō ē uidē ipam ſm totā vtutē ſuam ſub q̄ oia cōcludūtur. deus igitur uidēdo eſſētiaz ſuā ſil' oia intuetur. Amꝑ. itellect⁹ ſucceſſiue mlta conſideāt impoſſibile eſt eſſe unā tm̄ opatōem cū. n. opationes ſm obiecta differāt: oportebit diuerſam eē operationē intellectus qua cōſideraba tur primū ⁊ q̄ ꝙſiderabat ſm: intellectus aūt diuini eſt una opatio que eſt ē ſua eſſentia: ut ſupra probatū eſt: non igitur ſucceſſiue ſz ſil' oia ſua cognita ꝙſiderat. ¶ Ad hoc ſucceſſio ſine tēpore i telligi nō pōt: nec tp⁹ ſine motu: cū tp⁹ ſit nūerus motus ſm prius ⁊ poſterius i deo aūt impoſſibile eſt eſſe motū aliquez ut ex ſupradictis haberi pōt. nulla igitur i conſideratione diuina ſucceſſio cadit: ⁊ ſic oiā que cognoſcit ſil' conſiderat. ¶ Itē intelligere dei ē ipſum ſuum eſſe ut ex ſupradict⁹ pz: in eſſe aūt diuino nō eſt pri⁹ ⁊ poſteri⁹: ſed ē totū ſimul ut ſupra oſtenſū ē. igitur nec cōſideratio dei hz prius ⁊ poſteri⁹: ſz omnia ſimul intelligit. ¶ Preterea omnis intellectus itelligens unuz p⁹ aliud ē q̄ñq; itelligēs in potētia ⁊ q̄ñq; i actu: duz ñ. i telligit pmū in actu: unteiligit ſm in potentia: intellectus ā diuin⁹ nūq̄ eſt i potētia: ſed eſt ſemper in actu intelligens: non igitur intelligit res ſucceſſiue: ſz oia ſimul intelligit. ¶ Huic aūt ueritati teſtimoniū ſacra ſcriptura affert. Dicitur eni Jac. i. Apud deum non eſt tranſmutatio nec uiciſſitudinis obumbratio.

¶ Q⁹ i deo nō eſt habitualis cognitio. LVII.

Et hoc aūt̄ appa ret q⁹ i deo nō ē habitualis cognitio. In quibuſcūq;.n. eſt habitualis cognitio: nō ſimul omia cognoſcūtur: ſed quedam cogſcūtur actu ⁊ alia cognoſcūtur habitu: deus aūt ſimul actu omnia intelligit ut probatū eſt: non ē igitur in eo habitualis cognitio. ¶ Preterea habens habitū ⁊ non conſiderās ē quodāmō in potencia: aliter tñ q̄ ante intelligēt. oſtēſū ē aūt q⁹ itellectus diuin⁹ nullo mō ē in potētia: nullo igit mō ē in ipo habitualis cognitio. ¶ Amꝑ. oīs intellectus habitualis cognoſcentis aliquid: eſt aliud ei⁹ eēntia q̄ ſua opatio intellectualis: que ē ipſa cōſideratio: intellectui eni habitualis cognoſcēti eſt ſua operatio: nō aūt ei⁹ eſſentia deeſſe ei poteſt: in deo aūt ſua eſſentia eſt ſua operatio ut ſupra oſtēſū eſt: non eſt igitur in ei⁹ intellectu habitual' cognitio ¶ Item intellectus habitualiter tm̄ cognoſcens nō eſt in ſua ultima perfectiōe. vñ nec felicitas que eſt optimū ponit ſm habitū ſz ſm actuz: ſi igitur de⁹ eſt habitualiter cognoſcēs per ſuam ſubſtantiam: ſm ſuā ſnbſtām cōſideratus nō erit vltr perfectus: cui⁹ ꝓriū oſtenſum eſt ſupra. ¶ Amꝑ. oſtēſum eſt q⁹ ipſe de⁹ eſt intelligēs p eſſētiam ſuā. nō aūt per aliquas ſpēs intelligibiles eſſentie ſuperadditas: oīs aūt intellectus i habitu p aliquas ſpēs itelligit: nā habitus uel ē habilitatio q̄dam ad recipiendū ſpēs intelligibiles: quib⁹ actu fiat intelligens: uel ē ordinata aggregatio ipſaruz ſpērū exñtiū in itellectu nō ſm cōpletū actū: ſed medio modo inter potentiā et actū: nō eſt igit in deo habitualis ſciētia. ¶ Preterea habitus q̄dā q̄litas ē: deo aūt ñ pōt nec q̄litas nec aliq̄ accidēs accidere ut ſupra probatū ē: ñ igit deo ꝙpetit habitualis cognitio. Quia vo diſpoſitio q̄ quis ē habitu tantū conſiderans aut uolens aut agens aſſimilatur diſpoſitioni dormientis: hic eſt q⁹ Da uid ut habitualem diſpoſitionem a deo remoueret dicit. Ecce non dormitabit neq; dormiet q̄ cuſtodit iſrl'. Hinc etiam eſt q⁹ Ecc. xxiij. dicitur. Oculi domini multo ſunt lucidiores ſuper ſolem nam ſol ſemper eſt in actu lucendi.

¶ Q⁹ cognitio dei non eſt diſcurſiua uel rōcinatiua. LVIII.

Ex hoc aūt ulterius hī q⁹ dina ꝙſideratio ñ ē rōciatiua uel diſcurſiua. Tūc.n. rōciatiua ē nīa ꝙſideratō q̄ñ ab vno cōſiderato i aliō trāſim⁹: ſic ſyllogizādo a ꝓncipijs i cōcloneſ: nō.n. ex h aliqđ rōciat' l' diſcurrit q⁹ iſpic q̄'r ꝙclo ex pmiſſis ſequat: ſil' utrūq; ꝙſiderās: h.n. cōtigit ñ argumētādo ſz argumēta indicādo ſic nec cognitō mal' ē ex h q⁹ mālia diiudicat: oñſū ē aūt q⁹ de⁹ ñ ꝙſideat vnū p⁹

aliud q̄i succeſſiue: ſz ſil' oia: ñ g cognitio ei⁹ ē rōci
natiua uel diſcurſiua q̄uis oiuz diſcurſū ⁊ rōcia
tionē cognoſcat. Itē ois rōcinās alia ꝓſideratōe
ituet ꝑncipia ⁊ alia ꝓcloez: ñ. n. oportēt ꝓſideratis
ꝑncipijs ad ꝓclusionē ꝓcedē ſi ex hoc ipſo q̄ ꝑnci
pia ꝓſiderāt ꝓcluſiões et cōſiderarēt: oe⁹ ät cogno
ſcit oia opatōe vna q̄ ē ſua eēntia: ut ſupra proba
tū ē: nō ē igit ſua cognitio rōciatiua. Preterea
omis ratiocinatiua cognitio habet aliq̄d ò potē
tia ⁊ aliq̄d de actu: nā cōcl'ones i ꝑncipijs ſūt i po
tētia: i dino ät itellectu potētia: ñ hz locū ut ſupra
oñſū ē: ñ ē igit ei⁹ itellect⁹ diſcurſiu⁹. Amp̄. in oi
ſcia diſcurſiua oz aliq̄d eē cātū: nā ꝑncipia ſt quo
dāmō cā efficiēs ꝓcl'onis: vñ ⁊ demōſtratio dicit
ſyllogiſm⁹ faciēs ſcire: i dina ät ſcia nihil cātū pōt
eē cū ipa dei ſcia ſit ipſe deus ut ex ſupioꝛib⁹ patz
dei igit ſcia nō pōt eē diſcurſiua. Ad hoc ea que
nāl'r cognoſcūt abſq̄z rōciatiōe nobis ſūt nō ſic ò
pmis ꝑncipijs pz: ſz i deo nō pōt eē cognitio niſi
nālis imo niſi eēntialis: ſua. n. ſciā ē ſua eēntia ut
ſupra oñſū ē: dei igit cognitio nō ē rōciatiua. Pre
terea oēm motū neceſſe ē reduci i ꝑmū mouēs qō
ē mouēs tm̄ ⁊ nō motū: illud igit a q̄ ē ꝑma orīgo
mot⁹ oz oio eē mouēs ⁊ nō motū: hoc ät ē itellec
t⁹ diuin⁹ ut ſupra oñſū ē: oz igit intellectū diuinū
oio eē mouētē nō motū: rōciatio ät ē q̄dā mot⁹ i
tellect⁹ trāſeūtis ab uno i aliud: nō ē igit diuin⁹ in
tellect⁹ rōciatiu⁹. Itē qō ē ſupmū i nobis ē ife
ri⁹ ꝺo qō ē i deo. nā iferi⁹ nō attigit ſupi⁹ niſi i ſuo
ſūmo: ſupmū ät i nīa cognitōe nō ē rō ſz itellect⁹
q̄ ē rōis origo: dei igit cognitio nō ē rōcinatiua ſz
intellectualis tm̄. Amp̄. a deo oīs defect⁹ remo
uēd⁹ ē: eo q̄ ipe ē ſimpl'r pfect⁹ ut ſupra oñſū eſt
ſz ex iperfectōe itellectual' nāe ꝓuēit rōciatiua co
gnitio. nā qō ꝑ aliud cognoſcit min⁹ ēnotū eo qō
ꝑ ſe cognoſcitur: nec ad id quod ꝑ aliud ē notuz
nā cogſcētis ſufficit ſine eo ꝑ qō fit notū: i cogniti
one ät rōciatiua fit aliq̄d notū ꝑ aliud: qō ät itel
lectual'r cognoſcit ꝑ ſe ē notū: et ad ipm̄ cognoſcē
dū nā cognoſcēti ſufficit abſq̄z exīoꝛi medio. vnō
mā̄feſtū ē q̄ defect⁹ q̄dē itellect⁹ ē rō: dina igit ſci
entia nō eſt ratiociatiua. Ad hoc abſq̄z rōis di
ſcurſu ꝓpēdū̄t ea q̄z ſpēs ſt i cognoſcēte: nō. n.
uiſus diſcurrit ad lapidē cognoſcēdū cuius ſilitu
do i uiſu ē: diuia ät eēntia ē oiuz ſimilitudo ut ſu
pra ꝓbatū ē: nō igit ꝓcedit ad aliq̄d cognoicēdū̄
ꝑ rōis diſcurſū. Patet ēt ſol'o eoꝛuz qui diſcurſū
in dinā ſciam iducē vidēt: tū ex hoc q̄ ꝑ eēntiam
ſuā alia nouit qō q̄dem oſtenſū eſt nō fieri diſcuꝛ
ſiue cum eius eſſentia ſe habeat ad alia non ſicut
principium ad concluſiones ſz ſicut ſpecies ad res
cognitas: tum ex hoc q̄ inueniens fo⁊te aliquibuſ
uideretur ſi deus ſyllogizare non poſſet: hz enim
ſyllogizandi ſcientiā tāq̄ iudicās ⁊ non ſyllogizā
do diſcurrens. Quic autē ueritati rationibus
probate etia ſacrā ſcripta teſtimoniū ꝓbet. Dici
tur enim. Heb. iiij. Omia nuda ⁊ aperta ſūt ocu
lis eius. Que. n. ratiocinādo ſcimus non ſunt fz
ſe nobis nuda et aperta ſz ratione apiūt ⁊ nudāt
Quoe⁹ ñ itelligit cōponēdo ⁊ diuidēdo. LIX.

PEr eadē etiā oſtē
di poteſt q̄ intellectus diuinus non i
telligit per modū intellectus cōponen
tis et diuidentis: cognoſcit enim omia cognoſcen
do eſſentiā ſuam: eſſentiā autē ſuā nō cognoſcit
componendo ⁊ diuidendo: cognoſcit enim ſe ipz
ſicut eſt: in ipſo autem nulla eſt compoſitio: non
igitur intelligit per modū intellectus componen
tis ⁊ diuidentis. Ad hoc ea que intellectu di
uiduntur ⁊ componuntur nata ſunt ſeoꝛſum ab
eo conſiderari: cōpoſitione enim ⁊ diuiſione op⁹
non eſſet ſi in hoc ipſo q̄ de aliqua apprehende
retur quid eſt: haberetur quid ei ineſſet uel nō in
eſſet: ſi igitur deus intelligeret per modum intel
lectus componētis ⁊ diuidentis: ſequeretur q̄ ñ
uno intuitu omnia conſideraret: ſed ſeoꝛſū unū
quodq̄z cuius contrarium ſupra oſtenſum eſt.
Amp̄. in deo non poteſt eſſe prius et poſteriuſ: ꝺ
poſitio autem ⁊ diuiſio poſterioꝛ eſt conſideratī
one eius quod quid eſt. que eſt ei⁹ principium: i
operatione igitur diuini intellectus: compoſitio
⁊ diuiſio eſſe non poteſt. Item propriū obiec
tū intellectus ē quod quid eſt: vnde circa hoc non
decipitur intellectus niſi per accidēs: circa cōpoſi
tionē ät ⁊ diuiſionē decipit ſicut ⁊ ſenſus q̄ eſt ꝑ
ꝑoꝛū eſt ſemper uerus: in aliis ät fallitur: in itellec
tu autē diuino nō eſt aliq̄d ꝑ accidēs ſz ſolū qō ꝑ
ſe ē: in diuino igit intellectu nō ē cōpoſitio ⁊ diui
ſio ſed ſolū ſimplex rei acceptio. Amp̄. ꝑpōis
ꝑ intellectū ꝓponētem ⁊ diuidentē formata cōpo
ſitio i ipſo intellectu exiſtit nō i re q̄ extra aiam ē
ſi igitur intellelectus diuin⁹ ō rebus iudicat ꝑ mo
dum intellectus componentis et diuidentis erit
intellectus ipſe cōpoſitus quod eſt ipoſſibile ut
ex ſupradictis pz. Itē itellect⁹ cōponēs ⁊ diui
dens diuerſis compoſitionibus diuerſa diiudicat
compoſitio enim intellectus compoſitionis ti̇mi
nos non excedit. vnde compoſitionem qua intel
lectus diudicat hoiem eē aīal: non diudicat trian
gulum eſſe figurā: compoſitio ät uel diuiſio ope
ratio quedā ē itellectus. ſi igitur deus conſideraī
res componendo et diuidendo: ſequetur q̄ ſu
um intelligere non ſit unum tantum ſed multi
plex. ⁊ ſic etiam ſua eſſentia non erit una tan
tum: cum ſua operatio intellectualis ſit ſua eſſē
tia ut ſupra oſtenſum eſt. Non autem ꝑopter ħ
oꝑtet nos dicere q̄ enūciabilia ignoꝛat: nā eſſē
tia ſua cum ſit una ⁊ ſimplex exemplar eſt oīum

multipliciū et compositorū: ⁊ sic per ipsam deus omniū multitudinē ⁊ compositionem tam natuꝝ ꝙ rōis cognoscit. Idis autez sacre scripture auctoritas consonat. Dicitur. n. Isa. lv. Non enim cogitationes mee cogitatiōes uestre: ⁊ tñ in ps. dicitur. Dñs scit cogi. hominū ꝙs constat per cōpositionē ⁊ diuisionē itellectus procedere. Dyon. ēt dicit. vij. ca. de diui. no. Igitur diuina sapientia se ipsam cognoscens: cognoscit omia: et materialia immaterialiter ⁊ indiuisibiliter: diuisibilia ⁊ multa vnitiue

Quod deo non excluditur ueritas enunciabilium LX.

EX hoc aūtem apparet ꝙ licet diuini intellectus cognitio non se bēat ad modū intellectus ꝯponētis ⁊ diuidentis: non tñ excluditur ab eo ueritas que fm phm solū circa cōpositionē ⁊ diuisionē intellectus est: cū enim ueritas intellectus sit adequatio intellectus ⁊ rei fm ꝙ intellectus dicit esse ꝙ est: vel nō ē. qō nō ē: ad id in itellectu veritas pertinet quod intellectus dicit: nō ad opatōez q̄ id dicit: non. n. ad vitatē itellectus exigit ut ipm intelligere rei adequetur: cū res interdū sit materialis: intelligere vō imateriale: sed illud qō intellectus intelligēdo dicit ⁊ cognoscit: oz eē rei eq̄tuz s. ut ita in re sit sicut intellectus dicit: deus autem sua simplici itelligentia i qua non ē cōpositio ⁊ diuisio cognoscit nō solū rerū quidditates sed etiaz enūtiationes ut ostensū est: ⁊ sic illud quod intellectus diuinus intelligendo dicit: est cōpositio et diuisio: non ergo excluditur veritas ab itellectu diuino rōe sue simplicitatis. Amp. cū aliqō i complexū uel dicitur uel intelligitur ipm quidē icomplexū q̄tū ē de se nō est rei equatū nec rei inequale: cum equalitas ⁊ inequalitas fm ꝯparationē dicātur: incōplexū āt q̄tum ē de se non continet aliquā comparationē uel applicationē ad rez vñ de se nec uez nec falsū dici potest: sed tm cōplexū: i quo designatur cōparatio icōplexi ad rez p notā cōpositionis aut diuisionis: intellectus tñ in complexus: itelligēdo quod quid est apprehēdit quidditatē rei i quadā cōparatione ad rē: qr apprehendit eā ut huius rei quidditatē: vñ licet ipz icōplexū et etiā diffinitio non sit fm se uerum uel falsum: tñ itellectus apprehendēs quod qd ē: dicitur q̄dē p se sēp eē uerus ut patet i. iij. de aia: ⁊ si p accidens possit eē falsus i quātū uel diffinitio includit aliquā cōplexionē vel partiū diffinitiōis ad inuicē uel totius diffinitionis ad diffinitū. vñ diffinitio dicet fm ꝙ intelligit ui huius uel illius rei diffinitio fm ꝙ ab itellectu accipitur uel simpliciter falsa si partes diffinitionis nō cohereāt inuicē: ut si dicatur aīal insēsibile: uel falsa fm hanc rē ꝑ put diffinitio circuli accipit vt trianguli. Dato igitur ꝙ impossibile ꝙ sic intellectus diu⁹: solum i complexa cognosceret adhuc eēt ver⁹ cognoscēdo suam q̄ddditatez vt suā. Adhoc. dina simplici tas pfectionez non excludit: quia i suo eē simplici hz quic̄d pfectionis i alīs rebus p quandā aggregationē perfectionuz seu formarū iuenitur: vt supra oñsum est intellectus aūt noster apprehendēdo iconplexa nōdum pertingit ad vltimā sui perfectionē: quia adhoc est i potentia respectu cōpositiōis vel diuisiōis. sicut i nālibus simplicia sunt i potentia respectu cōmixtoꝝ. ⁊ pres respectu totius. deus igit̄ hz suā simplicē itelligentiā illaz perfectionē cogniciōis hz: quam itellectus nī hz per vtrāq̄ cognitionez ⁊ cōplexorum ⁊ icomplexoꝝ. sz veritas ꝯsequit̄ intellectū nām i sui pfecta cogniciōe: qñ iā vsq̄ ad ꝯpōnē peruenit. g̃ ⁊ in ipsa dei simplici itelligentia est veritas. Item cū de⁹ oīs boni bonū sit: vtpote oēs bonitates in se hñs vt supra oñsū est. bonitas itellectus ei deesse nō pōt. sz verum est bonū intellectus vt pz ꝙ phm in. vj. ethicoꝝ. g̃ veritas i deo est. Et hoc est ꝙ dicitur Ro. iij. Est autez deus verax.

Quod deus est veritas LXI

EX premissis aut̄ appāet ꝙ ipse d⁹ ē vitas Veritas. n. q̄dā pfectō itelligēcie ē sine itellectualis opatiōis vt dictū est. intelligē aūt dei ē sua substantia. ipsū etiam itelligere cū sit dīnū eē: vt oñsum ē. nō superueniēte aliqua pfectiōe pfectum est sz est ꝙ seipsū pfectum. sicut ⁊ de dino esse supra oñsū est. relinquit igitur ꝙ dīna substātia sit ipsa veritas. Item. veritas est q̄dā bonitas intellectus fm phm. de⁹ aūt ē sua bonitas vt supra oñsū ē. g̃ est etiā sua veritas. Preterea. de deo nihil ꝑticipatiue dici pōt. cum sit suū eē ꝙ nihil ꝑticipat. sz veritas est in deo vt supra ostensuz ē. si igit non dicat participatiue: oportet ꝙ dicat essentialiter: vt supra oñsuz ē. de⁹ g̃ ē sua vitas. Amp̄ sz verum ꝑprie nō sit i rebus sed i mente: hz phm in. vj. metaph. res tñ interdū vera dī fm ꝙ actuz ꝑprie nature ꝯsequit̄ vt Auicl. dic i sua metaphisica ꝙ veritas rei est ꝑprietas eē vni⁹ cuiuslq̄ rei: qō stabilitū ē ei inq̄tū talis res nata est de se facē verā estimationez. ⁊ inq̄tū ꝑpriā sui rōnez: que ē in mente diuina imitat. sz de⁹ est sua eētia. g̃ si ō veritate intellectus loq̄mur siue de veritate rei. ō us est sua veritas. Hoc autez confirmatur auctoritate domini de se dicentis Joh. xiiij. Ego sum via veritas et vita.

Quod deus est purissima veritas. LXII

Hoc autem ostẽso manifestũ ẽ q̃ in deo est pura ueritas cui nulla falsitas et deceptio admisceri põt: vitas. n. falsitatẽ ñ cõpatitur: sicut nec albedo nigredinẽ: deus ãt nõ solũ est uerus: sed ẽ ipsa veritas: ergo in eo falsitas eẽ non põt. ¶ Amp. itellectus nõ decipitur in cognoscendo qd quid ẽ sicut nec sensus proprio sẽsibili: ois ãt cognitio diuini itellectus se hz ad modũ intellectus cognoscẽtis qd quid ẽ: ut oñsum ẽ: ipossibile est igitur i diuina cognitione errorem siue deceptionez aut falsitatem esse. ¶ Preterea itellectus in primis principijs non errat sed in cõclusionibus interduz: ad ꝙs ex primis principijs rõcinãdo ꝓcedit: itellectus ãt diuinus nõ est rõcinatiuus aut discursiuus: ut supra oñsum est: nõ igitur põt esse in ipso falsitas nec deceptio. Itẽ quanto aliqua uis cognoscitiua est altior: tanto eius propriũ obiectũ ẽ vniuersali" plura sub se continẽs: vñ id qd uisus cognoscit p accidens: hoc sẽsus cõis aut imaginatio apprehẽdit sub proprio obiecto contentũ: sed uis diuini itellectus ẽ i fine sublimitatis in cognoscẽdo: ergo oia cognoscibilia cõparãtur ad ipsũ sicut cognocibilia ꝓprie et per se: z non fm accidẽs: i talibus ãt virtus cognoscitiua non errat: i nullo igitur cognoscibili possibile ẽ diuinũ intellectum errare. Amp. virtus intellectualis est quedã perfectio intellectus in cognoscẽdo: fm ãt uirtutem itellectuale non contingit intellectũ flm dicere: sed sẽper uerũ: verũ. n. dicere ẽ bonus actus itellectus: virtutẽ ãt ẽ actum bonũ reddere: sed diuinus itellectus perfectior ẽ per suam naturã q̃ intellectus humanus per habitũ virtutis: ẽ. n. in fine perfectionis: relinquitur igitur q̃ in itellectu diuino nõ põt esse falsitas. ¶ Ad hec scia intellectus hũani a reb' quodã mõ catur: vnde ꝓuenit q̃ scibilia sunt mensura scie hũane: ex hoc. n. uerũ est q̃ intellectu diuidicatur: qz res ita se hz: z non ecõuerso: intellect' ãt diuinus per suã sciam est cã reruz: vñ oz q̃ scia eius sit mensura rerũ: sicut ars ẽ mẽsura artificiatorũ: quorũ unũqõꝙ in tm perfectum ẽ: in quantũ arti concordat: talis igitur ẽ cõparatio itellect' diuini ad res qualis est rerũ ad intellectuz humanũ: falsitas ãt cãta ex inequalitate intellectus hũani z rei non ẽ in rebus sed in itellectu: si igitur nõ esset oimoda adequatio itellectus diuini ad res: falsitas esset i rebus non in itellectu diuino: nec tm in rebus est falsitas: qz quãtũ unũqõꝙ hz de esse: tm hz de veritate: nulla igitur inequalitas est iter intellectũ diuinũ et res: nec aliqua falsitas in itellectu diuino eẽ põt. Itẽ sicut verũ est bonum itellectus: ita falsum ẽ malũ ipsius: nãliter. n. appetimus uerũ cognoscere: z refutam' falso decipi: malũ ãt in deo esse non põt: ut probatũ est: non põt igitur in eo esse falsitas. Hinc ẽ qd dr Ro. iij. Est ãt deus uerax. Numeri. xxiij. Non est deus quasi hõ: vt mẽtiatur. Jo. i. Deus lux est: z tenebre i eo nõ sunt vlle.

Qz diuina ueritas sit prima z sũma veritas. LXIII.

Ex his autẽ q̃ ostẽsa sũt manifeste habetur q̃ veritas diuina sit prima z sũma veritas. Sicut eni ẽ dispositio rex i eẽ ita z i vitate ut pz per phz i ho. metha. z hoc iõ: quia uerũ et ens se iuicẽ ꝓsequũtur: est. n. uerũ cũ dicitur esse qd ẽ z nõ esse qd non est: sed diuinũ esse est primũ z perfectissimum: ergo et sua veritas est ꝑma z sũma. ¶ Itẽ qd per essentiã alicui conuenit: perfectissime ei conuenit: sed veritas deo attribuitur essentialiter ut oñsũ est: sua igitur ueritas est prima z summa ueritas. ¶ Preterea veritas i nostro itellectu ex hoc est q̃ adequatur rei intellecte: equalitatis ãt cã est vnitas: vt pz in. v. metha. cũ igitur in itellectu diuino sit oino idem itellectus z qd itelligit sua veritas erit prima z sũma ueritas. ¶ Amp. illud qd est mensura in vno quoꝙ genere est pfectissimũ illius generis: vnde oẽs colores mensurãt albo: sed diuina veritas ẽ mensura oĩs ueritatis: veritas. n. nostri itellectus mẽsuratur a re que est extra aiam: ex hoc. n. intellectus noster uerus dr: q̃ consonat rei: veritas ãt rei mensuratur ad intellectũ diuinũ: qui est cã rerum: vt infra ꝓbabitur: sicut veritas artificiatorum ad artẽ artificis: tunc n. uera est archa: qñ consonat arti: cũ ergo de" sit primus itellectus z primũ itelligibile: oz q̃ veritas itellectus cuiuslibet eius veritate mensurẽt: si vnũ qõꝙ mẽsuratur primo sui generis: ut phs tradit i x. metha. diuina igitur veritas est prima summa z perfectissima ueritas.

Rationes uolentium subtrahere a deo cognitionem singularium. LXIIII.

Hinc autẽ quidã qui pfectioni diuine cognitionis singulariũ notitiam subtrahere nituntur. Ad qd quidẽ confirmandũ septẽ vijs ꝓcedũt Prima est ex ipsa singularitatis cõditione. Cũ. n. singularitatis principiũ sit mã signata: non vẽ p aliquã uirtutẽ imaterialẽ singularia posse cognosci: si ois cognitio p quandã assimilationẽ fiat: vnde z i nobis ille sole potẽtie singularia apprehẽdũt: que mãlibus organis utũtur: vt imaginatio z sensus z h" mõi: itellectus ãt qz imaterialis ẽ: singularia non cognoscit: multo igitur minus itellectus diuin" singulariũ ẽ cognoscitiu": q̃ maxime a mã

recedit ꝛ sic nullo mō vī q̄ dē singularia cognoscē possit. Secūda ē q̄ singularia nō sp sī aut igit sēp sciētur a deo aut quādoq; sciēt et q̄ndoq; nō sciētur Primū esse nō pōt quia ō eo qō nō ē non pōt eē scia que solū verorū ē ea aūt q̄ nō sūt vera eē non pñt. Secūdū etiā eē nō pōt q̄a dīni intellectus cognitio ē oīno īuariabilis: ut oñsū est. Tertia ē ex eo q̄ non oīa singularia de nēcitate prouenīūt sed quedā contingēter: vñ de eis certa cognitio hēri ñ pōt. nisi q̄n sunt: certa. n. cognitio ē que falli non pōt: cognitio āt oīs qua est de cōtingēti falli pōt: cū futurum ē: pōt. n. euenire oppositū eius: qō cognitione tenetur: si. n. non posset oppositū eueni re: iā nēcium esset: vnde ꝛ de cōtingētibus futuris non pōt esse i nobis scia: sed cōiecturalis estimatō quedam: supponere āt oz oēm cognitionē dei eē certissimā et infallibilem: vt supra oñsū est: ipossibile est ēt q̄ deus aliq̄d de nouo cognoscere īcipiat ꝓpter eius īmutabilitatem: vt dēm ē: ex his igitur vī sequi q̄ singularia contingentia nō cognoscat. Quarta est: ex hoc q̄ quozūdā singularium cā est volūtas: effectus āt añq̄ sit: non pōt nisi in sua cā cognosci: sic. n. solum esse pōt: añq̄ in se esse incipiat: motus āt uolūtatis a nullo pñt p certitudinem cognosci nisi a volūtate in cuius ꝓtate sunt: ipossibile ē igitur q̄ deus de huiusmōi singularibus que cām ex voluntate sumūt: notitiā certā hēat. Quinta ē ex singulariū infinitate. Infinitū. n. in quātum h⁹ modi est ignotū. Naz omne qō cognoscitur sub cognoscētis cōprehensione quodāmō mensuratur: cū mēsuratio nihil aliud sit q̄ quedā certificatio rei mēsurate: vnde omnis ars infinita repudiat: singularia āt sunt infinita ad minus in potētia: ipossibile igitur vī: q̄ dē singularia cognoscat. Sexta est ex ipsa uilitate singulariū. Cum. n. nobilitas scie ex nobilitate scibil quodāmō pensetur: vilitas ēt scibilis in uilitatem scie redūdate vī: diuinus āt itellectus nobilissim⁹ est: nō igitur eius nobilitas patitur: q̄ dē quedaz vilissima inter singularia cognoscat. Septima est ex malitia que i quibusdā singularibus īuenitur. Cū. n. cognitum sit aliquo mō i cognoscente: malū āt in deo esse non possit: vt supra oñsum ē: vī sequi: q̄ deus malum ꝛ priuationē oīno nō cognoscat sed solū intellectus: qui ē i potentia: priuatio n. non nisi i potentia eē pōt: ꝛ ex hoc sequitur q̄ ñ hēat deus de singularibus notitiam i quibus malum ꝛ priuatio īnuenitur.

Ordo dicendorum circa diuinam cognitionem. LXV.

Adhūius aūt erroris exclusionē: vt ēt diuine scie pfectio oñdatur: oz diligenter ueritatē ingre re circa singula p̄dictoꝝ: vt ea que sūt ueritati cōtraria repellātur: primo ergo oñdemus: q̄ diuinus itellectus singularia cognoscit. Secūdo q̄ cognoscit ea que nō sūt in actu. Tertio q̄ cognoscit contingentia futura ifallibili cognitiōe. Quarto q̄ cognoscit motus uolūtatis. Quito q̄ cognoscit infinita. Sexto q̄ cognoscit quelibet vilia ꝛ minima in ētibus. Septimo q̄ cognoscit mala ꝛ priuationes quaslibet uel defectus.

Q: deus cognoscit singularia. LXVI

Primo igitur ostēdamus q̄ singulariū cognitio deo ñ pōt deesse. Oñsum est. n. supra q̄ deus cognoscit alia in q̄tum ē cā eis: effect' āt diuini subsistētes sūt res singulares: hoc. n. mō deus cāt res in q̄tum facit eas eē i actu: vlia āt non sūt res subsistētes: sed hñt esse solū i singl'aribus: ut ꝓbat i. vij. metha. deus igitur cognoscit res alias a se nō solū in vli sed ēt i singulari. Itē cognitis principijs ex quibus cōstituitur essētia rei: necē est rem illā cognosci: sicut cognita aīa rōnali ꝛ cōpore tali cognoscitur hō: singularis āt essētia cōstituit ex mā designata ꝛ forma idiuiduata: sicut socratis essētia ex hoc corpore ꝛ hac aīa: vt ēt essētia hois vlis ex aīa et corpore: vt pz in. vij. metha. unde sic hec cadūt in diffinitione hois vlis: ita illa caderent in diffinitiōe socratis si posset diffiniri: cuicūq; igit adest cognitio māe ꝛ eorū per q̄ mā designatur: ꝛ forme i mā idiuiduate ei ñ pōt deesse cognitio singularis: sed dei cognitio usq; ad mām ꝛ accidētia idiuiduantia ꝛ formas ptingit: cū. n. suum intelligē sit sua essētia: oz q̄ intelligat oīa q̄ sunt quocunq; mō in eius essētia: i q̄ quidē virtute sūt sicut i prima origine oīa q̄ eē quocūq; mō hñt: cū sit primuz et vle principiū essendi a quibus mā ꝛ accīns nō est alienа: cū mā sit ens i potētia: ꝛ accidēs sit ens i alio: deo igitur cognitio singulariū nō deest. Amp. nā generis nō pōt cognosci nisi ei' dīie pme ꝛ passiones ꝓpie cognoscāt: ñ. n. pfecte sciretur nā numeri si par ꝛ ipar ignorarēt: sed vle ꝛ singulare est dīie vel p se passiōes ētis: si igit de' cognoscedo essentiā suā pfecte cognoscit nām cōem entis: oz q̄ pfecte cognoscat vle ꝛ singulare: sic āt ñ pfecte cognoscēt vle: si cognoscēt intētionē vlitatis: ꝛ ñ cognosceret rē vlem ut hoiem aut aial: ita non pfecte cognoscēt singulare: si cognosceret rōnez singularitatis: ꝛ nō cognoscēt hoc uel illud singulare: oz igit q̄ de' res singulares cognoscat. Ad hec sicut deus est ipsū suū eē: ita ē suū cognoscē: vt oñsū ē: sed ex hoc q̄ est suū eē: oz q̄ in ipo iueniatur oēs pfectiones essendi: sicut in prima essēdi origie: vt supra hītum ē: oz ergo q̄ in ei' cognitiōe iueniatur oīs cognitiōis pfectio sicut i primo cognitio

nis fōte: hoc āt nō esset: si ei singularium noticia deesset: cū i hoc aliquorum cognoscētium pfectio cōsistat: ipossibile ē igitur eū singulariū notitiā nō hēre. Preterea i oībus virtutibus ordiatis cōiter iuenitur q̄ uirt⁹ supior ad plura se extēdit: ⁊ tm̄ est vnita: uirtus uero iferior se extendit ad pauciora: ⁊ tm̄ multiplicat respectu illor: sic p3 in imaginatione ⁊ sēsu. Nā vna uis imaginatiōis se extēdit ad oīa q̄ q̄nq; vires sēsuū cognoscūt ⁊ ad plura: sed uis cognoscitiua i deo ē supior q̄ i hoie: dc q̄d g̃ hō diuersis viribꝰ cognoscit ītellectiuis imaginatiōe ⁊ sēsu: hoc deꝰ vno suo ⁊ simplici ītellectu cōsiderat: ē igit singulariū cognoscitiuus: quod sensu ⁊ imaginatiōe apprehēdim⁹. Amp̄. diuinꝰ ītellectus ex rebus cognitionē nō sumit sic nī sed magis p suā cognitionē ē cā rerū ⁊ mēsura ipsarū: vt ifra oñdet: ⁊ sic eꝰ cognitio quā de rebꝰ alijs h3: ē ad modū practice cognitiōis: practica āt cognitio nō ē pfecta nisi ad singularia pueniatur. nā practice cognitionis finis ē opatio q̄ in singularibus ē: diuina igit cognitio quā de alijs rebꝰ h3 se usq; ad singularia extēdit. Ad hec primū mobile mouet a motore mouēte per ītellectū ⁊ appetitū: vt supra oñsū ē: nō āt posset alios motor p ītellectū cāre motū: nisi cognosceret mobile i q̃tū narū ē moueri fm locū: hoc ē i q̃tū ē hic ⁊ nūc: ⁊ p ꝓns in q̃tum ē singulare: ītellectꝰ igit q̄ ē motor vel cā primi mobilꝭ cognoscit primū mobile i q̃tū est singulare: q̄ quidē motor vel ponit deus: ⁊ sic hētur ꝓpositū: vel aliq̄d q̄ est ifra deū: cuiꝰ intellectus si pōt cognoscere singulare sua virtute: q̄ ītellectus nī non pōt: multo magis hoc poterit intellectꝰ dei. Itē agens honorabiliꝰ ē patiente et actor: sicut actus potētia: forma igitur que ē iferioris gradus nō pōt agendo ꝓducere suā silitudinē in gradū altior ē: ſz forma superior pōt ꝓducere agēdo suā silitudinē i gradū inferiorē: sicut ex uirtutibus icorruptibilibꝰ stellarū ꝓducūtur forme corruptibiles i istis iferioribus: virt⁹ āt corruptibilis nō pōt ꝓducere formā incorruptibilē: cognitio āt oīs fit p assilationē cognoscētis ⁊ cogniti: in hoc tm̄ dīnt: q̄ assilatio i cognitione hūana fit p actionē rerū sēsibiliū i uires cognoscitiuas hūanas: in cognitione āt dei ē ecōuerso: per actionē forme ītellectus diuini i res cognitas: forma igitur rei sēsibilis cū sit p suā mālitatē idiuiduata: sue singularitatis silitudinē ꝓducere nō pōt in hoc q̄ sit oio i mālis: ſz solū usq; ad vires q̄ organis mālibꝰ utūtur. Ad ītellectū āt ꝓducit p uirtutē ītellectus agētis: in q̃tū oio a cōditiōbus mālibus exuit: ⁊ sic silitudo singularitatis forme sēsibilis nō pōt puenire usq; ad ītellectū hūanū: silitudo āt forme ītellectus diuini cū ptingat usq; ad rerū minima: ad q̄ ptingit sua cālitas puenit usq; ad singularitatē forme sensibilis ⁊ mālis: ītellectus igit diuinꝰ pōt cognoscē singularia: nō āt hūanus. Pre. seq̄retur icōuenies q̄ phs ꝯ Empedoclē iducit. s. deū eē insipientissimū si singularia nō cognoscit: q̄ ēt hoies cognoscūt. Dec āt ꝓbata vitas ēt scripte sacre auctate ꝯ firmatur. Di āt Debre. iiij. Nō ē ulla creatura inuisibilis i cōspectu eius. Error ēt ꝯrius excluditur. Eccs. xvi. Nō dicas: a deo abscōdar: ⁊ ex summo q̄s mei memorabitur? Dz ēt ex dctis q̄liter obiectio i cōtrariū fca nō recte cōcludit. Nā id q̄ ītellectus din⁹ itelligit: ⁊si imāle sit: ē tm̄ ⁊ māe ⁊ forme silitudo sicut primus principiū ꝓductiuū utriusq;.

Q⁹ deus cognoscit ea que nō sunt. LXVII.

Ecūdo ostēdēdū ē q̄ deo nō deest noticia eorū ēt q̄ nō sunt. Ut. n. ex supradictis p3: eadē ē cōparatio scie dine ad res scitas q̄ scibiliū ad sciaz nām. Est āt hec cōpatio scibilis ad nām sciam: q̄ scibile pōt eē absq; eo q̄ eius scia a nobis hēatur: vt pōt exēplū phs i ꝓdicamētis de circuli q̄dratura: nō āt ecōuerso: talis g̃ erit cōpatio dine scie ad res alias: q̄ ēt nō exñtiū eē pōt. Itē cognitio diuini ītellectus cōpatur ad res alias sic̄ cognitio artificis ad artificiata: cū p suā sciam sit cā rerū: artifex āt sue artis cognitiōe ēt ea q̄ nōdū sī artificiata cognoscit: forme. n. artī ex eꝰ scia effluūt i exteriorē māz ad artificiatoꝝ ꝓstitutionē: vñ nihil ꝓhibet i scia artificis eē formas q̄ nōdū exterius ꝓdierūt: sic igit nihil ꝓhibet deū eoꝝ q̄ non sūt noticiā hēre. Pre. deꝰ cog̃scit alia a se p essētiā suā i q̃tū ē silitudo eoꝝ q̄ ab eo ꝓcedūt: vt ex supradcis p3: ſz cū essētia dei sit infinite pfectiōis: ut supra oñsū ē: q̄libet āt alia res hēat eē ⁊ pfectionē terminatā: ipossibile ē q̄ uniūsitas reꝝ aliaꝝ adeq̄t essētie diuine pfectionē: extēdit igit se uis sue repñtationis ad multa plura q̃ ad ea q̄ sūt: si igit deꝰ totaliter vtutē ⁊ pfectionē essētie sue cognoscit: extēdit se eius cognitio nō solū ad ea q̄ sūt: ſz ēt ad ea q̄ non sūt. Amp̄. itellectꝰ nī ſz illā opationē q̄ cog̃scit q̄ q̄d ē: noticiā hēre pōt ēt eoꝝ q̄ nō sūt actu: pōt. n. equi vel leōis essētiā cōprehēdē oibꝰ h⁹mōi aialibꝰ ītellectis: itellectꝰ āt din⁹ cog̃scit ad modū cog̃scentis q̄ q̄d ē: nō solū diffinitiōes ſz ēt enūciabilia: vt ex supradict⁹ p3: pōt igit ēt eoꝝ q̄ nō sūt noticiā hēre. Ad hec effectꝰ alios in sua cā p̄cog̃sci pōt ēt añq; sit: sic̄ cog̃scit astrologus eclipsiz futurā ex cōsideratiōe ordis celestiū motuū: ſz cognitio dei ē de rebꝰ oibꝰ p cām: se. n. cog̃scēdo q̄ ē oium cā: alia q̄si suos effectꝰ cog̃scit: vt supra oñsuz: nihil igit ꝓhibet: q̄n ēt q̄ nōdū sūt cog̃scat. Amp̄. intelligē dei successionē nō h3: sic̄ nec eꝰ eē: ē igit totū sil̄ sp manēs: q̄ ō rōe eternitat⁹ ē: tp̄is āt duratio successiōe ꝓr⁹ ⁊ posteriꝰ extēdit: ꝓportio igit eternitatis ad

totã tp̃is durationẽ ẽ sicut ꝓportio indiuisibil' ad ꝓtinuum:nõ q̃dẽ et' idiuisibil' qõ t̃minus ꝓtinui ẽ:q̃ non adest cuilibet pti ꝓtinui.h'.n.sil'itudinez hz instãs tp̃is:sz eius idiuisibil':qõ extra ꝓtinuũ ẽ: cuilibet tñ pti ꝓtinui siue puncto i ꝓtinuo signato coexistit.nã cũ tp̃s motum non excedat:et̃nitas q̃ oio extra motũ est nihil tp̃is ẽ. Rursũ:cũ et̃ni esse nunq̃ deficiat:cuilibet tp̃i uel istanti tp̃is p̃ntialr adest et̃nitas:cuius exẽplũ utcũq; in circulo est ui dere:p̃ctum.n.int' circũferẽtias signatũ:ꝛ si idi uisibile sit non tñ cuilibet p̃cto alq̃ fm situ coexi stit sil':ordo.n.situs ꝓtinuitatẽ circũferentie facit: centrũ uero qõ ẽ extra circũferẽtiã ad qõlibet pũ ctum i circũferentia signatũ directe oppositionẽ hz:q̃cquid igit i q̃cũq; pte tp̃is est coexistit eterno q̃si p̃ns eidẽ:ꝛ si respectu alt'ius ptis tp̃is sit ꝓteri tũ uel futurũ:et̃no ãt non põt aliq̃d p̃ntialiter co existere nisi toti:q; successionis durationẽ nõ hz: q̃cquid igit ꝑ totũ decursũ tp̃is agit':dinus itellec tus i tota sua et̃nitate intuet q̃i p̃ns:nec tñ qõ q̃dã pte tp̃is agitur sp fuit exñs:relinq̃t igit q̃ eoz q̃ hz decursũ tp̃is nondũ st':de' noticiã hz. ¶ Per has igit rõnes appet q̃ deus non entiũ noticia hz non tñ oia non entia eandẽ hñt hitudinez ad et' sciaz: ea.n.q̃ non st' nec erũt nec fuerũt:a deo sciunt q̃si eius uirtuti possibili:vnde nõ cogit'cit ea ut exñtia aliq̃liter i se ipsis sed exñtia solum in diuina potẽ tia:q̃ quidẽ a quibusdã dicũtur a deo cognosci sz noticiã simplicis itelligentie. Ea uero q̃ sũt p̃ntia ꝓterita uel futura nobis cognoscit deus scõm q̃ st' in potentia sua ꝛ in ꝓpr̃ys cãis ꝛ in se ipsis:ꝛ ho rũ cognitio dr̃ noticia uisionis:nõ.n.deus rerum q̃ apud nos nondũ st' uidet solum eẽ qõ hñt in su is cãis:sed ẽt illud qõ hñt in se ipsis:in q̃tum eius et̃nitas est p̃ns sua idiuisibilitate õi tp̃i:ꝛ tñ õe eẽ qõcunq; rei deus cognoscit p essentiã suam.nam sua essẽtia ẽ repr̃esẽtabil' scõm multa q̃ non sunt: nec erũt nec fuerunt:ipsa ẽt est silitudo uirtutũ cu iuslibet cãe:scõm quã prexistũt effectus i cãis:esse ẽt cuiuslibet rei qõ hz in se ipsa ẽ ab ea exemplari ter deductũ:sic igit non entia cognoscit deus in q̃ tũ aliquo mõ habẽt esse uel i potentia dei uel in cãis suis uel in se ipsis:qõ rõni scie non obstit.

Dis ãt q̃ premissa sũt ẽt scripture sacre auctãs te stimonium phibet.Dr̃.n.Ecci.xxiij.Dño deo no stro añq̃ crearent nota st' oia:sicut ꝛ p' pfectũ co gnoscit oia.Et Hiere p̃mo.Priusq̃ te formarẽ i utero:noui te. Hz ãt ex predictis q̃ non cogimur dicere:sicut quidã dixerunt:deũ vl'iter singularia cognoscere:qz cognoscit ea i cãis vl'ibus tm̃: sicut qui cognosceret eclipsim hãc:non put hec:sed p ut p̃uenit ex oppõne:cũ oñsuz sit q̃ diuina cogni tio se extendit ad singularia:put sunt in se ipsis.

¶ Quõ deꝰ cognoscit singularia con tingentia futura. LXVIII.

EX his ãt iam ali qualiter patere põt:q̃ contingentiũ singulariũ ab eterno deus infallibilr sciam hũit:nec tñ contigentia eẽ desistũt. Contin gens.n.certitudini cognitiõis non repugnat: nisi scõm q̃ futurũ ẽ:non ãt scõm q̃ p̃ns est:contigẽs .n.cũ futuz est põt non eẽ:ꝛ sic cognitio estiman tis ipsũ futurũ esse falli põt:falletur. n.si non erit qõ futuz esse estimauit:ex q̃ ãt p̃ns est:p illo tp̃e non põt non eẽ:põt ãt in futurũ non eẽ:sed hoc ñ iã pertinet ad contingẽs put p̃ns ẽ:sed put futu rũ ẽ.vnde nihil certitudini sẽsus depit:cũ quis ui det currere hoiez:q̃uis hoc dẽm sit contigẽs:oĩs igitur cognitio q̃ supra cõtingens ferr put p̃ns ẽ: certa esse põt:diuini ãt itellecꝰ intuitus ab et̃no fertur i unũq̃qq; eoz q̃ tp̃is cursu pagũt: put p̃ns ẽ:ut supra oñsum est:relinq̃t igit q̃ de cõtingenti bꝰ nihil ꝓhibet deũ ab et̃no sciam infallibilez hẽ re. ¶ Itẽ ꝓtingẽs a nccio differt scõm q̃ unũq̃qq; i sua cã ẽ:ꝓtingens.n.sic in sua cã ẽ ut non eẽ:ex ea possit ꝛ esse:nccium autẽ ex sua cã non põt nõ eẽ scõm id uero q̃ utrũq; hoz in se ẽ nõ differt q̃tũ ad eẽ supra qõ fũdat:vez qz in ꝓtingẽti scõz id q̃ in se ẽ non ẽ esse ꝛ nõ esse:sed solũ esse:sz in futuz ꝓtingens possit nõ eẽ:dinus ãt itellecꝰ ab et̃no co gnoscit res nõ solum scõm eẽ qõ hñt in cãis suis: sz ẽt scõm eẽ qõ hñt in se ipsis:nihil igit ꝓhibet ip sũ hẽre et̃nã cognitionẽ de contigentibꝰ infallibi lẽ. ¶ Amp̃ sic ex cã necessaria sequit effectꝰ certi tudinalit':ita ex cã ꝓtingenti cõpleta si nõ impediat: sed cũ deꝰ cognoscat oia:ut ex supradictis pz:scit non solũ cãs ꝓtingentiũ sz ẽt ea quibꝰ p̃nt impediri: scit igit ꝑ certitudinem an ꝓtingentia sint:vel nõ sint. ¶ Ad hec.effectũ excedere sue cãe pfectionẽ non ꝓtingit:in tdũ tñ ab cã deficit.vñ cum i nobis cãet cognitio ex reb' ꝓtingit in tdum q̃ necessaria non p modũ ncctat cognoscimus sz pbabilitat': sic ãt apud nos res st' cã cognitiõis:ita dina cogni tio ẽ cã rez cognitaz:nihil igit ꝓhibet ea i se ꝓtingẽ tia esse:de quibꝰ deus necessariã sciam hz. ¶ Pre. effectꝰ non põt esse necessariꝰ:cuꝰ cã est ꝓtingens: ꝓtingit.n.effectuz esse remota cã:effectꝰ ãt ultimi cã est ꝛ ꝓxima ꝛ remota:si igit ꝓxima fuerit con tingens eius effectũ ꝓtingentez oz esse:ẽt si in cã re mota necessaria sit:sicut plante ñ necessario fruc tificant:q̃uis motꝰ solis sit necessariꝰ ꝓpter cãs i t̃medias ꝓtingentes:scia ãt dei ꝛ si sit cã rerum sci tarum p ipsã:est tñ cã remota eius:igit necessitati scitoruz ꝓtingentia non repugnãt:cũ ꝓtingat cãs int̃medias contingentes esse. Item scia dei uera ñ esst t̃ pfecta:si non hoc mõ res eueniẽt sicut deꝰ eas euenire cognoscit:deus ãt cũ sit cognitor totiꝰ esse cuius est:p̃incipiũ cognoscit unũq̃q; effec tũ non solũ i se sed ẽt in ordine ad qualibet suas

cās proximas:ordo ār cōtingētiū ad ſuas cās pro
ximas ē:vt cōtingēter ex eis proueniāt: cognoſcit
igitur deus aliqua euenire ꝛ cōtīgēter euenire: ſic
igitur diuine ſcie certitudo ꝛ ueritas rerū cōtīgē
tiā nō tollit. Patet igit ex dictis qūo obiectio co
gnitionū contingētiū i deo repugnās ſit repellēda
nō.n.poſterioꝝ uariatio:prioꝝb⁹ uariabilitatē i
ducit:cū cōtingat ex cāis neceſſarijs primis effec
tus ultimos cōtingētes procedere:res ār a deo ſci
te nō ſūt priores eius ſcia ſicut apud nos ē:ſed ſūt
ea poſteriores:nō.n.ſequ⁹:ſi id qō ē a deo ſcitum
uariari pōt:q⁹ ei⁹ ſcia poſſit falli uel qualitercūqz
uariari:ſm ꝓns igit decipimur:ſed qz nīa cognitō
rez uariabiliuz uariabilis ē:ꝓpter hoc i ōi cogni
tiōe hoc nccio accidere putet. Rurſus:cum dī:de
us ſcit uel ſciuit hoc futurū:medium qōdā accipi
tur iter diuinā ſciaz ꝛ rē ſcitā.ſ.tps i quo eſt locu
tio reſpectu cuius id qō a deo ſcitum dī ē futurū:
nō ār reſpectu dine ſcie ē futurū:q i momento eter
nitatis exns ad oia pntialiū ſe hz:reſpectu cuius ſi
tps locutionis de medio ſubtrahat:nō ē dicē hoc
eſſe cognitum q̄i non exns:ut locum hēat qō: q̄ q̄
rit an poſſit nō eſſe:ſed ſic cognituz diceret a deo
vt iā i ſua eſſentia uiſum:quo poſito nō remanet
pdicte qōni loc⁹:qz quod iā eſt ñ pōt q̄tum ad il
lud inſtās nō eſſe:deceptio igit accidit ex hoc: q⁹
tps i q̄ loq̄mur coexiſtit eīnitati:vel ēt tps pītituz
quod deſignat:cum dī:de⁹ ſciuit:vñ hitudo tpis
pītī uel pnī ad futurū eīnitati attribuit:qō oino
ei ñ ꝓpetit:ꝛ ex hoc accidit ſm accidens falli. ¶
Pre.ſi unūquodqz a deo cogſcit ſic pntialr uiſu:
ſic nccium erit eē quod de⁹ cogſcit:ſic nccium eſt
ſortē ſedē:ex hoc q⁹ ſedē vī:hoc ār non nccium ē
abſolute uelut a q̄buſdā dī:nccitate pntis:ſz ſub
ditione uel nccitate pntie:hec.n. ꝓditōnal⁹ eſt ne
ceſſaria:ſi vī ſedē ſedet:vñ ꝛſi ꝓditōalis i cathego
rica tranſferat:ut dicat:quod vī ſedē nccē ē ſedē:
ꝑz eam de dco intellectā.ꝛ cōpoſitā eſſe ueraz:de
re vo intellectā ꝛ diuiſam eſſe flām:ꝛ ſic i his ꝛ i
oībus ſiliīb⁹ q̄ dei ſciam circa ptingētia oppugnā
tes argumentāt:ſecundū cōpoſitionē ꝛ diuiſionē
fallūt. ¶ Qz ār de⁹ futa ptingentia ſciat ēt auctate
ſcripte ſacre oñdit.Dī.n.Sap̄.viij.de diuia ſapi
entia.Signa ꝛ mōſtra ſcit añq̄ fiāt:ꝛ euēt⁹ tpuz
ꝛ ſeclorū.Et Lccē.xxxix.Non eſt q̄cq̄ abſcōditū
ab oculis ei⁹:a ſeclo ꝛ uſqz i ſeculum reſpicit. Et
Iſa.xlviij.Predixi tibi ex tūc:antēq̄ uenirent in
dicaui tibi.

¶ Qz deus cogſcit mot⁹ uolūtatis. LXIX.

Deide oportet oſtē
dere:q⁹ deus cognitiones mentium
ꝛ uolūtates corditū cogſcat vtute in
cā:cum ipſe ſit vle eſſendi pncipiuz. Oē.n.quod
q̄cunqz mō eſt cogſcit a deo:in q̄tum ſuā eſſenti
am cogſcit:ut ſupra oñſum eſt:ens ār q̄ddā i aia
eſt:q̄ ddam i reb⁹ extra aiam:cogſcit igit de⁹ oēs
h⁹entis dīiās:ꝛ q̄ ſub eis ptinent:ens ār in aia eſt
quod eſt in uoluntate uel cogitatiōe:relinq̄t g̃ q⁹
deus ea q̄ ſunt i cogitatione ꝛ uoluntate cogſcat.
¶ Amp. ſic de⁹ cogſcendo ſuaz ēntiā alia cog
ſcit:ſic ꝑ cogitionē cauſe cognoſcunt effect⁹. oia
igit de⁹ cognoſcit ſuā ēntiaz cogſcendo ad q̄ ſua
cālitas extendit.extēdit autez ad opationes intel
lectus ꝛ voluntat⁹:nā cuz q̄libet res opet ꝑ ſuam
formā a q̄ ē aliquod eē rei.oz fontale pncipiuz to
ti⁹ eē:a q̄ eſt etiā ois foza ois opationis pncipiuz
eſſe.cuz effectus cāz ſecundaz in cās pmas pnci
pali⁹ reducāt.cogſcit igit de⁹ cogitationes ꝛ affecti
ōes ment⁹. ¶ Itez.ſicut eſſe ſuuz eſt pmuz ꝛ per
hoc ois eſſe cā.ita ſuuz intelligere eſt pmuz ꝛ per
hoc ois intellectual⁹ opationis intellectual⁹ cā. ſic
igit de⁹ cogſcendo ſuuz eſſe vl intelligēdo cogſcit
eſſe cui⁹libet rei.ita cogſcendo ſuuz intelligē ꝛ vl
le cogſcit oēz cogitationez ꝛ voluntatem. ¶ Ad
hoc.de⁹ ñ ſoluz cogſcit res ꝑz q⁹ in ſeipſis ſunt ſz
etiaz ſecunduz q⁹ ſūt in cauſis ſuis vt ex ſupradict⁹
ꝑz.cogſcit.n.ordinez cauſe ad ſuū effectuz.ſz arti
ficialia ſūt in artificib⁹ ꝑ intellectuz ꝛ voluntatez
artificū:ſic res nāles ſūt in cauſis ſuis ꝑ vtutes cau
ſaz.ſic.n.nāles aſſimilant ſibi ſuos effect⁹ ꝑ ſuas
vtutes actiuas.ita artifex ꝑ intellectuz inducit fō
mā artificiati ꝑ q⁹ aſſimilat ſue arti.ꝛ ſilis rō eſt de
oib⁹ q̄ a ꝓpoſito agunt.ſcit igit de⁹ ꝛ cogitatiōes
ꝛ voluntates Itez deus non min⁹ cogſcit ſubſtā
tias intellectuales q̄ ipſe vl nos ſubſtātias ſenſi
biles:cuz ſubſtantie intellectuales ſint magl cogſci
biles puta magl in actu exns. informationes au
tez ꝛ inclinationes ſubſtantiaz ſenſibiliuz cogſcū
tur ꝛ a deo ꝛ a nobis cuz igit cogitatio aie ſit per
informationez quādaz ipſi⁹:affectio autez q̄dam
ſit inclinatio ipſi⁹ ad aliquod.naz ipſa inclinatio
nez rei nālis appetituz nālez dicim⁹.relinq̄t q⁹ de⁹
cogitationes ꝛ affectiones corditiuz cogſcat. Hoc
aūt teſtimonio ſacre ſcripte ꝓfirmat.Dī.n.in ps.
Scru.cor.ꝛ re.de⁹.ꝛ pv.xv. Infernus ꝛ perditio
corā deo:q̄to magis cōda filioū hoiuz:ꝛ Jo.xx.
Opus ei non erat ut q̄s teſtimoniū phiberet de
hoie:ipſe.n.ſciebat q̄d eſſet in hoie:dñium autez
quod hz uolūtas ſupra ſuos act⁹ ꝑ quod in eius
eſt ꝓtate uelle uel non uelle:excludit determinatio
nem vtutis ad unū ꝛ uiolentiā cāe exterius agen
tis:non ār excludit influentiā ſupioris cāe:a qua
eſt ei eſſe ꝛ oparī:ꝛ ſic remanet cālitas in cā ꝓma
q̄ de⁹ eſt reſpectu motuū uoluntatis: ut ſic deus
ſe ipſum cognoſcendo h⁹mōi cognoſcere poſſit.

¶ Qz deus cognoſcit infinita. LXX.

Poſt hoc oſtendē

dum est qꝫ deꝰ infinita cogſcat. Cogſcendo.n. se esse cām rerum: alia a se cogſcit: ut ex supioꝛibus pꝫ: ipse.n. est cā infinitoꝝ: sed ifinita sūt entia: ē. n. oīum eoꝝ q̄ sūt cā: ē igit infinitoꝝ cogſcitiu⁹. Itē deꝰ suaꝫ virtutē pfecte cognoscit: ut ex supꝛadctis pꝫ: uirtus āt nō pōt cognosci pfecte: nisi cogſcant oia i q̄ pōt: cum scōm ea ꝙtitas uirtutl q̄dāmō attendat: sua āt uirt⁹ cum sit ifinita: ut oñsum est supꝛa: ad ifinita se extēdit: ē igī deꝰ infinitoꝝ cognitoꝝ. Imp̄. si dei cognitio ad oia se extēdit: q̄ q̄ licūqꝫ mō sit: ut oñsum est: oꝝ qꝫ non solū cognoscat ens actu: sed ēt ens i potētia: ſz i reb⁹ nālibus ē infinitū in potētia: ꝛsi nō actu ut pbat phs i. ij. phisico. cogſcit igī deꝰ infinita: sic unitas q̄ ē pncipium numeri: ifinitas spes nūeroꝝ cognosceret: si cognosceret q̄cūq̄ ē in se i potētia: ē. n. unitas potētia oīs nūerus. Imp̄. deus p essentiā suam sicut q̄dā medio exēplari alia cognoscit: ſz cuz sit p fectionis ifinite: vt supꝛa oñsum ē: ab ipso exēplari adeq̄re pñt: ⁊ sic sp remanet nouus modus: q̄ aliq̄d exēplatū ipsum imitari possit: nihil igit phibet ipsum p essētiā suā ifinita cogſcē. Pre. esse dei est suū intelligere: sicut igī suum esse ē ifinitū: vt oñsum ē: ita suū itelligere ē infinitū: sicut āt se hz finitū ad finitū: ita se hz ifinitū ad ifinitum: si igit scōm itelligere nām: qō finitum ē: finita cape possumus: ⁊ deus ſm suū itelligere infinitū: ifinita cape pōt. Pre. intellect⁹ cognoscens maximū intelligibile nō minus cognoscit minoꝛa ſz magis: vt pꝫ p pbm in. iij. de aia: qō ex hoc puenit: qꝛ intellect⁹ ñ coꝛꝛūpitur ex excellēti itelligibili sicut sēsus: ſz magī pficit: ſz si accipiāt ifinita entia: siue sint eiusdē spēi: ut infiniti hoies: siue ifinita spēz ēt si aliq̄ uel oia essent ifinita ſm quātitatē: si hoc esset possibile: vniuersū eoꝝ eēt minoris ifinitatis q̄ deus: nā qōlibet eoꝝ ⁊ oia sil' hērēt esse receptū ⁊ limitatum ad aliquā spēm uel gen⁹ ⁊ sic ſm aliq̄d esset finitū. vñ deficeret ab ifinitate dei: q̄ est infinit⁹ simpl'r: ut supꝛa oñsum ē: cū igit deus pfecte se ipsū cognoscat: nihil phibet euz ēt illā sūmaz infinitoꝝ cognoscere. Ad hec. q̄to alicꝫ itellectus ē efficacioꝛ ⁊ lipidioꝛ in cognoscendo: tanto ex uno pōt plura cogſcere: sicut oīs uirtus q̄to ē foꝛtioꝛ: tanto ē magī unita: itellectus āt dinus ſm efficaciā siue pfectionem ē infinit⁹: ut supꝛa oñsum est: pōt ḡ p unum qō est sua essentia infinita cognoscere. Pre. intellect⁹ dinus ē pfect⁹ simpl'r: sicut ⁊ eius essētia: nulla igit pfectio intelligibilis ei deest: sed id ad qō est in potētia itellect⁹ nī: est eius pfectio itelligibilis: est āt in potētia ad oēs spes intelligibiles: spes āt h⁹ mōi sunt infinite: nā ēt numeroꝝ spes infinite sūt ⁊ figurarū: relinq̄tur igitur qꝫ deus oia infinita h⁹ mōi cognoscat.

Itē cū intellectus nī sit cognoscitiuus infinitoꝛum in potētia: pōt. n. in infinitū spes numeroꝝ multiplicare: si intellect⁹ diuinus nō cognosceret infinita ēt actu: seq̄ret qꝫ uel plurium esset cognoscitiu⁹ intellectus hūanus q̄ diuin⁹: vel qꝫ intellect⁹ diuinus nō cognosceret oia actu quoꝝ ē cognoscitiu⁹ i potētia: q̄rū utrūqꝫ ē ipossibile: ut ex supꝛadictis pꝫ. Ad hec. infinitū cognitioni repugnat: in q̄tū repugnat numeratiōi: nā ptes infiniti numerari scōm se ipossibile est q̄i ꝺictionē iplicans: cogſcere āt aliquid p numerationē suarum ptiū est intellectus successiue cognoscētis ptē p⁹ ptem: nō āt intellectus sil' diuersas ptes apprehēdētis: cuz igit diu n⁹ itellect⁹ absq̄ successione cognoscat oia sil' nō magis ipeditur cognoscere infinita q̄ finita. Imp̄. oīs quātitas in q̄dā multiplicatione ptiuz consistit: ⁊ ꝓpter hoc numerus ē prima quantitatū: vbi ergo pluralitas nullā dīam opat: ibi nec aliquid qō quātitatē cōsequit' aliquā dīam fac: in cognitioe āt dei plura hoc mō cognoscūt ut unū cū nō p dīsas spes ſz p unā spem: q̄ est dei essentia cognoscātur: unde ⁊ simul multa cognoscūtur a deo: ⁊ ita i dei cognitione nullā dīaz pluralitas facit: ergo nec infinitū: qō q̄titatez consequit: nihil ergo differt ad intellectū diuinū infinitoꝝ ⁊ finitoꝝ cognitio: ⁊ sic cuz cognoscat finita: nihil phibet ēt cū cognoscere infinita. Huic āt cōsonat qō in ps dī. Et sapie eius nō ē numerus. Pꝫ ēt ex predictis: q̄re intellect⁹ nī infinitum nō cognoscit sic intellectus diuin⁹. Differt āt itellectus nī ab intellectu diuino q̄tum ad q̄ttuoꝛ: q̄ hāc dīam faciūt. Primū est: qꝫ intellect⁹ nī simpl'r finitus ē: diuin⁹ āt infinitus. Secundū ē: qꝫ cū intellectus nī diuersa p diuersas spes cognoscat: nō pōt infinita scōz unā cognitionem sicut intellectus diuinus. Tertium ē ex hoc pꝛoueniens qꝫ intellect⁹ nī q: p dīsas spes diuersa cognoscit: nō pōt sil' multa cognoscere: ⁊ ita infinita cognoscere ñ posset nisi successiue ea numerādo: qō ñ est in intellectu diuino: qui sil' multa intuetur quasi p unā spem uisa. Quartū est qꝫ intellectus diuinus est eoꝝ q̄ sūt: ⁊ coꝛum q̄ nō sūt: ut oñsum est. Pꝫ ēt quō uerbū phi ꝺicit qꝫ infinitū scōm qꝫ infinituz ē ignotū: pñti ſnie non obuiat: qꝛ cū infiniti rō quantitati cōpetat: vt ipse dicit: infinitū ut infinitū cognoscerētur: si per mēsurationē suarū ptiuz notū esset. hec. n. ē p pꝛia cognitio quātitatis: sic āt deus nō cognoscit. vñ ut ita dicatur nō cognoscit infinitū scōm qꝫ est infinitū sed scōm qꝫ ad suam sciam se hz: ac si ēt finitum ut oñsuz ē. Sciendū ē tñ qꝫ deus infinita nō cognoscit scia uisiōis: ut uerbis alioꝝ utamur qꝛ infinita nō sūt actu: uec fuerūt nec erūt: cuz generatio ex neutra parte sit ifinita scōm fidem catholicā: scit tñ infinita scia simplicis intelligentie: ꝓut scit ēt q̄ non sūt: scit. n. deus infinita: q̄ nec sūt

nec erūt nec fuerūt: q̄ tñ sī in potētia creare: ⁊ scit ēt infinita q̄ sī in potētia sua: q̄ nec sī nec erūt: nec fuerūt. vñ q̄tum ad qōnem de cognitiōe singularium ptinet: rñderi pōt p interēptionez maioris: non. n. singularia sunt infinita: si tñ essent: nihilominus deus ea cognosceret.

Q⁹ deus cognoscit uilia. LXXI.

Hoc autēt habito

noñendum est q⁹ deus cognoscit uilia: ⁊ q⁹ hoc nobilitati scie eius nō repugnat: sed atestat. Quāto. n. aliq̄ uirtus actiua est fortior: tanto i remotiora suā actionē extēdit: ut ēt insensibiliū actionibus appareat: vis āt diuini intellectus in cognoscēdo res sil'atur uirtuti actiue: itellectus. n. diuinus nō recipiendo a reb⁹ cognoscit: sz magis p hoc q⁹ eis influit: cū igitur sit infinite uirtutis i intelligendo: vt ex supradictis pz: oz q⁹ eius cognitio usq; ad remotissima extendat: sed gradus nobilitatis ⁊ uilitatis i oibus entibus attendit fm ꝓpinq̄tatē et distantiā a deo: q̄ est infinite nobilitatis: q̄ q̄tūcunq; uilissima in entib⁹ deus ꝓpter maximā uirtutē sui itellect⁹ cognoscit. Pre. oē qō est in eo q⁹ est: uel q̄le q̄d est: actu est: ⁊ silitudo primi actus est: ⁊ ex hoc nobilitatem hz: q: ēt qō potentia est: ex ordine ad actū nobilitat| ē pticeps: sic. n. esse dī: relinq̄t igit q⁹ unūq̄q; i se ꝓsideratum nobile ē: sed uile dī respectu nobilioris: a deo āt distāt nobilissime aliaz reruz nō minus q̄ ultime rerū creatarū distent a suprēmis: si igitur hec distātia ipediret diuinā cognitionē: mł to magis ipediret illa. ⁊ sic seq̄ret: q⁹ nihil de⁹ cog̃sceret aliud a se: qō supra ip⁹obatum est: si igit aliq̄d aliud a se cognosceret q̄tūcunq; nobilissimū: pari rōne cognoscēt qōlibet q̄tūcunq; dicat uilissimū. Amp̄. bonū ordinis uniuersi nobilius ē qlibet pte uniuersi: cū ptes singule ordinēt ad bonū ordis: q̄ ē i toto sicut ad finē: ut p pḥm pz i. xi. metha. si igit deus cognoscēt aliquā aliā nām nobilē: maxime cognoscēt ordinē uniuersi: hoc āt cognosci non pōt: nisi cognoscāt nobiliora ⁊ uiliora i ārum distātijs ⁊ hitudinibus ordo uniuersi consistit: relinq̄t igit q⁹ de⁹ cognoscit nō solū nobilia: sz ēt q̄ uilia reputāt. Ad hec. vilitas cognitorū i cognoscentē nō redūdat p se: hoc ē. n. de rōne cognitionis ut cognoscēs cōtineat spēs cogniti scōm modū suū: p accns āt pōt redūdare i cognoscentē uilitas cognitorū: vel eo q⁹ dū uilia ꝓsiderat a nobilioribus abstrahit cogitādis: uł eo q⁹ ex ꝓsideratione uiliū in aliquas idebitas affectiones inclinatur: qō quidē in deo eē non pōt: ut ex dictis pz: nō igitur derogat diuine nobilitati uiliū reruz cognitio: sz magis ptinet ad diuinam pfectionē: scōz q⁹ oia in se ipsa hz: vt supra oñsum ē. Ad hec. uir tus aliq̄ non iudicat pua: q̄ in pua pōt: sed q̄ ad p ua determinat: nā uirtus q̄ in magna: pōt ēt i pua pōt: cognitio ḡ q̄ sil' pōt in nobilia ⁊ uilia non ē iudicanda uilis: sed illa q̄ in uilia tñ pōt: sicut in nobis accidit: nā alia ꝓsideratione cōsideram⁹ diuina ⁊ hūana: ⁊ alia scia est utriusq; vñ cōpatione nobilioris iferioz uilioz reputat: i deo āt non ē sic: nā eadē scia ⁊ ꝓsiderotiōe se ipsū ⁊ oia alia ꝓsidrat: non igit eius scie aliq̄ uilitas ascribit ex hoc q⁹ que cūq; uilia cognoscit. Huic āt ꝓsonat qō dī Sap̄. vij. de diua sapia: q⁹ attingit ubiq; ꝓpter suā mūditiā: ⁊ nihil inquinatū incurrit in illā. Pz ēt ex p dictis q⁹ rō q̄ in oppositū obꝟciebat: oñse ueritati non repugnat: nobilitas. n. scie attēdit scōz ea ad q̄ ꝓncipaliter ordiat scia ⁊ nō ad oia q̄cunq; i scia cadunt: sub nobilissima. n. scia apud nos cadunt nō solū suprema i entib⁹ sed ēt ifima. nā phia prima ꝓsiderationē suā extēdit a primo ente ad ens in potētia: qō est ultimū i ētibus. Sic āt sub diuina scia cōprehendūt infima entiū q̄ cum ꝓncipali cognito sil' nota: diua. n. essētia ē principale a deo cognitū: in q̄ oia alia cognoscūt: vt supra oñsum est. Pz ēt q⁹ hec ueritas non repugnat dctis phi i. xi. metha. nā ibi intēdit oñdere: q⁹ diuinus itellectus nō cognoscit aliud a se: qō sit sui intellectus pfectio q̄ principale cognitum: ⁊ fm hunc modū dic̄ q⁹ uilia melius ignorāt q̄ cognoscāt: qñ. s. est alia cognitio uilium ⁊ nobilium: ⁊ uiliū ꝓsideratio cō sideratione nobilium impedit.

Q⁹ deus cognoscit mala. LXXII.

Ē restat ostēdere q⁹ deus ēt cognoscat mala. Bono n. cognito malū oppositū cognoscitur: sed de⁹ cognoscit oia pticularia bona quibus mala opponūt: cognoscit igitur de⁹ mala. Pre. ꝓtrioz rōnes i aīa non sī ꝓtrarie: alˢ nō simul essent i aia: nec sil' cognoscerēt: rō ḡ q̄ cognoscitur malū: nō repugnat bono: sz magis ad rōnem bōi ptinet: si igit in deo ꝓpter suā absolutā pfectionē iueniūt oēs rōnes bonitat|: ut supra oñsum ē: reliquit q⁹ in ipso sit rō q̄ malum cognoscit: ⁊ sic ē ēt maloz cognoscitiuus. Itē uez ē bonū itellectus: ex hoc. n. aliquis itellectus dī bon⁹ q⁹ uez cognoscit: verū āt non solū ē bonuz eē bonū: sz ēt malū esse malū: sicut. n. uerū ē esse quod ē: ita uerū ē nō esse: quod nō ē: bonū igit itellectus ēt in cognitione mali ꝓsistit: sz cū diuinus intellectus sit pfectus bonitate: nō pōt deesse sibi aliq̄ itellectualiū pfectionum: adest igitur sibi maloz cognitio. Amp̄. deus cognoscit rerū distinctionē: ut supra oñsuz ē: sz i rōne distictiōis est negatio: distincta. n. sunt: quorū unū ñ ē aliud: vñ ⁊ prima q̄ se ipis distigūt mutuo negationem icludūt: rōne cuius negatiue

ꝓpositiones i eis sī imediate:ut nulla quātitas ē substātia:cognoscit.n. de⁹ negationez:priuatio āt q̄dā negatio est i subiecto determinato:ut in. iij⁹. metha. oñditur:cognoscit igit ꝑuationē:ꝛ p ꝓns malū q̄ nihil est aliud q̄ priuatio debite pfectionis. ¶Pre. si deus cognoscit oēs spes rerū:ut supra oñsum ē ꝛ ꝓbatū:ꝛ ēt a quibusdā phis cōceditur ꝛ ꝓbat:oz q̄ cognoscat ōria:tū q; q̄rūdam generū spes sī ōrie:tum q; dīie genez sī ꝓtrarie: ut pz in. xi. metha. sed i ꝓtrarijs includitur oppositio forme ꝛ priuatiōis:vt ibidē hētur:ḡ oz q⁹ de⁹ cognoscat ꝑuationē:ꝛ sic p ꝓns malum. ¶Ad hec deus nō solū cognoscit formā sed ēt māz:ut supra oñsum est:mā āt cum sit ens in potētia cognosci pfecte non pōt:nisi cognoscat ad q̄ eius potentia se extēdit:sicut ꝛ in oibus alijs potentijs accidit: extēdit āt se potētia mātie ꝛ ad formaz et ad priuationē:qō.n.esse pōt:pōt ēt ꝛ non eē:ergo deus cognoscit priuationē:ꝛ sic cognoscit p ꝓns malum. ¶Itē si deus cognoscit aliquid aliud a se: maxime cognoscet qō ē optimum:hoc āt ē ordo uniuersi: ad quē sicut ad finē oia particularia bona ordināt: i ordine āt uniuersi sī quedā q̄ sī ad remouenduz nocumēta q̄ possēt ex q̄busdā alijs ꝓuenire:vt pz i his q̄ dātur aialibus ad defensionē:ergo b⁹ moi nocumēta de⁹ cognoscit:cognoscit igitur mala. ¶Pre. i nobis maloz cognitio nūq̄ uituperatur fm id qō p se scie est. i. fm iudicium qō hētur de malis sz p accns:fm q⁹ p ꝓsiderationem maloz uz iterdū aliq̄s ad malum iclinat:hoc āt nō est i deo qz ītabilis ē:ut supra oñsum ē:nihil igit prohibet q̄n deus mala cognoscat. Huic āt cōsonat qō dī Sap̄. vij. q⁹ dei sapiam non uicit malitia. prouer. xv. infernus ꝛ pditio coꝛā dño:ꝛ in ps. Delicta mea a te non sī abscondita. Job. xi. dī. Ipe nouit hoium uanitatē:ꝛ uidens iniquitatē nōne cōsiderat:Sciēdū tn̄ q⁹ circa cognitionē mali ꝛ priuationis aliter se hz itellectus dinus atq; aliter itellectus noster:nā cū itellectus noster singulas res p singulas spes ꝓprias cognoscat ꝛ diuersas: id qō est in actu cognoscit per spem intelligibilem: per quam fit itellectus i actu:vñ et potētiā cognoscē pōt i q̄tum ad talē spem q̄nq; se hz i potentia: ut sicut actum cognoscit p actum:ita ēt potentiaz p potentiā cognoscat:ꝛ qz potētia est de rōne ꝑuationis. nā ꝑuatio est negatio:cuius subiectum ē ens i potentia:sequit q⁹ itellectui nōn cōpetat aliq̄ mō cognoscere priuationē:in q̄tum ē natus eē in potentia:lz ēt dici possit q⁹ ex ipsa cognitione actꝰ se q̄tur cognitio potētie ꝛ ꝑuationis:itellectus āt diuinus q̄ nullo mō est i potentia nō cognoscit mō p̄dicto priuationem nec aliq̄d aliud:naz si cognosceret aliquid per spem que nō est ipse:seq̄retur ō necessitate q⁹ ꝓportio eius ad illā spem esset:sicut ꝓportio potētie ad actum. vñ oz q⁹ ipse itelligat solum p spem q̄ est sua essētia:ꝛ p ꝓns q⁹ itelligat se tantum sicut primū itellectū:ꝛ itelligēdo tn̄ se cognoscit alia:sicut supra oñsum est:non solum āt actus sz potētias ꝛ priuationes:ꝛ hic est sensus verboꝛ quē phs ponit in. iij⁹. de aia dicens:aut q̄ mō malum cognoscit aut nigrū:ōria. n. quodam mō cognoscit:oz āt potentiā esse cognoscēs ꝛ eē i ipso:si uero alicui nō inē cōtrariū. s. i potentia se ipsū cognoscit ꝛ actu est ꝛ sepabile:neoz oz seq̄ ex positionē Auerroys:q̄ vult q⁹ ex hoc seq̄tur q⁹ intellectus qui ē tm̄ in actu:nullo mō cognoscat priuationē:sed sēsus ē q⁹ non cognoscat priuationez per hoc q⁹ est in potētia ad aliquid aliud:sz p hoc q⁹ cognoscit se ipsum:ꝛ est sēper actu. ¶Rursus sciendū:q⁹ si deus hoc mō se ipsū cognoscēt. q⁹ cognoscēdo se non cognosceret alia entia q̄ sī particularia bona:nullo mō cognosceret priuationē aut malū:qz bono qō est ipse non ē aliqua ꝑuatio opposita:cū priuatio ꝛ suum oppositū sint nata eē circa idē:ꝛ sic ei qō est actus purus nulla priuatio opponitur:ꝛ per ꝓns nec malum:vñ posito q⁹ deus se solū cognoscat cognoscendo bonū:qō est ipse non cognosceret malū:sed qz cognoscēdo se cognoscit ēt entia:in q̄bus nate sī esse priuationes: necesse ē ut cognoscat priuatiōes oppositas ꝛ mala opposita particularibus bonis. Sciendū ēt q⁹ sic deus absq; discursu intellectus cognoscēdo se cognoscit alia:vt supra oñsum est:ita nō oz q⁹ eī⁹ cognitio sit discursiua:sī per bona cognoscit mala: nā bonum ē q̄i rō cognitionis mali:cū malū nihil sit aliud q⁹ priuatio boni:vñ fm hunc solum modū ē cognoscibile:nam unūq̄q; q̄tum hz de esse tm̄ habet de cognoscibilitate.

¶Qz deus sit uolens. LXXIII.

Expeditis his que ad dini itellect⁹ cognitionē ptinēt:nūc restat ꝓsiderare de dei uoluntate. Ex hoc.n.q⁹ deus est itelligens seq̄t q⁹ sit uolēs:cū.n. bonū itellectū sit ꝓpriuz obiectū uolūtatis:oz q⁹ bonū intellectum i q̄tū h⁹ sit volitū:itellectus āt dī ad itelligentē:neēe est igit q⁹ itelligens bonū in q̄tū h⁹ moi sit uolēs:deus āt itelligit bonū:cū. n. sit pfecte itelligēs:ut ex supradictis pz:itelligit ens sīl cū rōne boni:est igit uolēs. ¶Ad hec. cuicunq; iest aliq̄ formaz:hz p illā formā hitudinez ad ea q̄ sī i rerū nā:sicut lignū albū p suā albedinem ē aliq̄bus sīle ꝛ q̄busdā dissīle:i itelligēte āt ꝛ sēti ente ē forma rei itellecte ꝛ sensate:cū oīs cognitio sit p aliquā sīlitudinē:oz igī eē hitudinē itelligen

tis ⁊ sẽtiẽtis ad ea q̃ sĩ intellecta ⁊ sẽsata fm q̃ sũt i rerũ nã: ñ ãt hoc ẽ p hoc q̃ itelligũt ⁊ sentiũt: nã p hoc magꝭ attẽderẽt hitudo rerũ ãd itelligẽtez ⁊ sẽtientẽ: q̃ itelligere ⁊ sẽtire ẽ: fz q̃ res sũt i itellectu ⁊ sẽsu scõm modũ utriusq̃: hz ãt hitudinẽ sentiẽs ⁊ itelligẽs ad rẽ q̃ est extra aiam p uolũtatẽ ⁊ appetitũ: vñ oia sentiẽtia ⁊ itelligẽtia appetunt ⁊ uolũt: volũtas tñ ꝓpꝛie in itellectu ẽ: cũ igit deus sit intelligẽs: oz q̃ sit uolẽs: ¶ Amꝑ. illud qõ ꝓse quit õe ens: ꝓuenit enti i q̃tũ ẽ ens: qõ ãt ẽ hꝫ mõi oz q̃ i eo maxime iueniat qõ ẽ pꝛimũ ens: cuilibet ãt enti cõpetit appetẽ suã pfectionẽ ⁊ cõseruatio nẽ sui eẽ: vnicuiq̃ tñ secũdũ suũ modũ: itellectua liꝫ quidẽ p uolũtatẽ: aialibꝫ p sẽsibilẽ appetitũ: carẽtibus uero sẽsu p appetitũ nãlem: aliq̃ tñ que hñt ⁊ q̃ non hñt: nã ea q̃ ñ hñt appetitiuã uirtutẽ sui generis desiderio tẽdũt ad acquirẽdum qõ eis deest: q̃ ãt hñt: quietãt in ipso: hoc igit ꝑmo enti qõ deꝫ ẽ deesse ñ põt: cũ igit ipse sit itelligens: iest sibi uolũtas q̃ plz sibi suũ eẽ ⁊ sua bonitas. ¶ Itez itelligere q̃to pfectius ẽ: tãto delectabilius ẽ itelligẽti: sed deꝫ itelligit: et suũ itelligere ẽ pfectissimũ: vt supꝛa oñsũ ẽ: g̃ intelligẽ ẽ ei delectabilissimum: delectatio ãt itelligibile est p uolũtatẽ sic delectatõ sẽsibilis ẽ p cõcupiscẽtie appetitũ: ẽ igz i deo uolũtas. ¶ Pre. forma p itelletũ ꝓsiderata ñ mouet nec aliq̃d cãt nisi mediãte uolũtate cuiꝰ obiectũ ẽ finis ⁊ bonũ a q̃ mouet aliq̃s ad agendũ: vñ intellectꝰ speculatiuꝰ ñ mouet necꝫ imaginatio pura absqꝫ estiatione boni uel mali: sz forma itellectus dini ẽ cã motꝫ ⁊ eẽ in alĩs: agit. n. res p intellectũ: vt ifra oñdet: oz igitur q̃ ipse sit uolẽs. Itẽ i uirtutibus motiuis ⁊ hñtibꝰ intellectũ ꝑmo iuenit uoluntas: nã uolũtas oẽm potẽtiã applicat ad suuz actũ: itelligimus. n. qz uolumꝰ: imaginamur quia volumꝰ: ⁊ sic de aliis: ⁊ hoc hz qz obiectũ eius est finis q̃uis itellectus ñ secũdũ modũ cãe efficiẽtis ⁊ mouẽtis sz secũdũ modũ cãe finalis moueat uoluntatẽ ꝓponẽdo sibi suũ obiectũ: qõ est finis: ꝑmo q̃ mouẽti ꝓuẽit maxime hẽre uolũtatẽ. ¶ Pre. liberꝫ ẽ qõ sui cã ẽ: ⁊ sic liberꝫ hz rõnem eius: qõ ẽ p se: uolũtas ãt ꝑmo hz libertatẽ i agẽdo: in q̃tũ n. uolũtarie agit q̃: dz libere agere quãcũq̃z actionẽ: ꝑmo igit agenti maxime cõpetit p uolũtatem agere: cui maxime cõpetit p se agere. ¶ Amꝑ. finis ⁊ agens ad finẽ sp uniꝰ ordis iueniũt i rebꝰ: vñ ⁊ finis ꝓximus q̃ est ꝓportionatꝰ agenti icidit in idẽ spẽ cũ agente tã i nãlibus q̃ i artificialibus: nã forma artis p quã artifex agit ẽ spes formẽ q̃ ẽ i mã: q̃ ẽ finis artificis: ⁊ forma ignis generãtis q̃ agit ẽ eiusdẽ spei cũ forma ignis geniti: que ẽ finis generatiõis: deo ãt nihil coordinat q̃i eiusdẽ ordinis: nisi ipse alꝫ essent plura ꝓma: cuiꝰ ꝓrium oñsum est supꝛa: ipse igitur ẽ ꝑmũ agens ꝓpter finẽ qui est ipsemet: ipse igitur ñ solũ ẽ finis appetibilis: sed appetens ut ita dicã se finez ⁊ appetitu intellectuali: cum sit intelligens: qui ẽ uolũtas: est igitur in deo voluntas. Hanc ãt dei uoluntatem sacre scripture testimonia ꝓfitẽt. Dr. n. i ps. Oia q̃cunq̃z uoluit fecit dñs: ⁊ Ro. ix. Voluntati eius quis resistit:

Q. uolũtas dei sit eiꝰ essẽtia. LXXIIII.

SEd hoc autẽ apparet q̃ sua uolũtas non est aliud q̃ sua essentia. Deo. n. ꝓuenit esse uolentem in q̃tum est itelligens: ut oñsum est: est ãt itelligẽs per essentiã suã: vt supꝛa ꝓbatũ est: ergo ⁊ uolẽs: est igitur uolũtas dei ipsa eius essentia. Ad hec. sicut itelligere ẽ pfectio itelligẽtis: ita ⁊ uelle uolentis. utrũq̃z. n. ẽ actio in agente manens non ãt trãsiens i aliq̃d passũ sicut calfactio: sed intelligere dei est eiꝰ esse: vt supꝛa ꝓbatũ est: eo q̃ cũ esse diuinũ sit fm se pfectissimũ nullã supuenientem pfectionẽ admittit: vt supꝛa oñsum est: ẽ igit ⁊ diuinũ uelle esse ipsius: g̃ uolũtas dei ẽ eiꝰ essẽtia. Amꝑ. cũ õe agẽs agat in q̃tũ actu ẽ: oz q̃ deꝰ q̃ est actus purus p suã essentiã agat: velle ãt ẽ q̃daz dei operatio: oz igz q̃ deꝰ p suã essentiã sit uolẽs: sua igit uoluntas ẽ sua essẽtia. Itẽ si uolũtas esset aliq̃d additũ dine substãtie: cũ diuina substãtia sit quid completũ in eẽ: seq̃retur q̃ uolũtas aduenirꝫ ei q̃si accidens subiecto: seq̃retur ẽt q̃ diuina substantia cõpareꝫ ad ipsã q̃ potẽtias ad actũ: ⁊ q̃ eẽt ꝓpõ i deo: q̃ oia supꝛa ꝓbata sẽ: ñ ẽ igitur possibile q̃ dina uolũtas sit aliquid additũ dine essentie.

Q. ꝑncipale uolitũ dei ẽ dina essẽtia. LXXV.

SEd hoc autẽ ulteriꝰ apparet: q̃ ꝑncipale dine uolũtatis uolitũ ẽ eius essẽtia. Bonũ. n. itellectũ est obiectum uolũtatis ut supꝛa dcm est: id ãt qõ a deo ꝑncipaliꝫ itelligit ẽ dina essẽtia: ut ꝓbatũ ẽ: dina igz essentia - id de q̃ ꝑncipaliꝫ est dina uoluntas. Item appetibile cõparatur ad appetitũ sic mouens ad motũ: vt supꝛa dcm est: ⁊ silr se hz uolitũ ad uolentẽ: cũ volũtas sit de genere appetitiuaꝝ potentiarũ i nobis: si igitur uolũtatis dine sit aliud ꝓcipale uolitũ q̃ dei essentia: seq̃t q̃ aliquid aliud sit supius dina uolũtate qõ ipsã mouet: cuius ꝛriũ ex ꝓdctis pz. ¶ Pre. ꝑncipale uolituz unicuiq̃ uolẽti est cã uolendi: cũ. n. dicimꝰ: uolo ambulare: vt saner: cãm nos reddere arbitramur: et si q̃ratur: q̃re uis sanari: ꝓcedetur i assignatione cãrum: q̃usq̃z perueniatur ad finem ultimũ: qui est ꝑncipale uolitũ: qõ est cã uolenti p se ipsum: si igz deꝰ aliquid aliud uelit principaliꝫ q̃ seipsum: sequetur: q̃ aliquid aliud sit ei causa uolendi: sed suum uelle est suum esse: ut ostensum est:

ergo aliquid aliud erit ei cā essēdi: quod ē contra rōnem p̄mi entis. Ad hec. unicuiq; uolēti p̄cipale uolitū ē suus ultimus finis: nā finis ē p̄ se uolit⁹ et p̄ quē alia fiūt uolita: ultimus āt finis ē ipse de⁹ qz ipse ē sūmum bonū: vt oñsum ē: ipse igit ē p̄incipale uolitū sue volūtatis. Amp̄. vnaq; uirtus ad suū obiectū p̄ncipale fm eq̄litatē p̄portionat: nā uirtus rei scōm obiecta mēsurat ut pz per ph̄m in p̄mo ce. et mun. uoluntas igit essētie ex eq̄ p̄portionat suo p̄ncipali obiecto: et sil⁹ itellect⁹ et ēt sēsus: dine āt uolūtati nihil ex eq̄ p̄portionat: nisi eius essētia: igit p̄cipale obiectū dine uolūtatis ē dina essētia: cū āt dina essētia sit dei itelligē et oia alia q̄ i ipso eē dicūt: manifestū est qz eodē mō p̄ncipalit⁹ vult se itelligē: se uelle: se esse unū: et quic qd aliud ē h'mōi

Qz deus volendo se vult ēt alia. LXXVI.

Hinc āt ostēdi potest qz de⁹ volēdo se: vult ēt alia. Cui⁹ n. ē velle finē: eius ē uelle ea q̄ sūt ad finē rōne finis: ē āt de⁹ ultim⁹ rerū finis: vt ex p̄dictis aliq̄ten⁹ pz: ex hoc igit qz vult se eē: ēt alia vult q̄ i ipsū sic i finē ordinant. Itē unusq̄sq; ei⁹ qd est p̄pter se ipsū ab ipso uolitū et amatū pfectionez desiderat: q̄. n. p̄pter se amam⁹: uolumus eē optima et sēp melioza et multiplicari q̄tum possibile ē: ipe āt deus suā essentiā p̄pter se ipam vult et amat: nō āt scōm se augmētabil⁹ et multiplicabilis ē: vt ex supradictis manifestū ē: sz solū multiplicabilis ē secūdū suā sil⁹itudinē q̄ a mult⁹ p̄ticipatur: vult igit de⁹ rerū multitudinē ex hoc qz suā essentiā et pfectionē vult et amat. Amp̄. q̄cūq; amat aliquid secūdū se et p̄pter ipsum: amat p̄ ons oia i q̄bus illud iuenit: ut q̄ amat dulcedinē p̄pter ipsa: oz qz oia dulcia amet: sed de⁹ suum esse et secūdū se et p̄pter ipsū vult et amat: vt supza oñsuz ē: oē āt aliud eē ē q̄dā sui esse secūdū sil⁹itudinē p̄ticipatio: ut ex p̄dictis aliq̄tenus pz: relinq̄t igit qz deus ex hoc ipo qz vult et amat se: vult et amat alia. Ad hec. deus volendo se vult oia q̄ in ipo sūt: oia āt q̄dāmō p̄exist⁹unt in ipso p̄ p̄prias rōes vt supza oñsum ē: deus igit uolēdo se ēt alia vult. Itē qz to aliquid ē pfectioris uirtutis. tanto sua cālitas ad plura se extendit: et in magis remota: ut supza dcm est: cālitas āt finis in hoc consistit qz p̄pter ipsum alia desiderantur: quanto igitur finis est perfectioz et magis uolitus: tāto uoluntas uolētis finē ad plura extēditur rōne finis illius: diuina āt essentia est perfectissima in rōne bonitatis et finis: igitur diffundet suam cālitatem maxime ad multa: vt propter ipsam multa sint uolita: et p̄cipue a deo: qui eam secundū totam suaz uirtutem perfecte vult: Preterea uoluntas conseq̄tur intellectū: sed deus suo intellectu intelligit se p̄ncipaliter: et i se intelligit oia alia: igitur limiliter p̄cipaliter vult se et uolēdo se vult oia alia. Hoc āt auctoritate sacre scripture confirmatur. Dicitur. n. Sap̄. xi. Diligis oia que sunt: et nihil eoz odisti q̄ fecisti.

Qz deus uno actu volūtatis se et omnia alia uelit. LXXVII.

Hoc āt habito sequitur qz de⁹ uno actu uoluntatis se et alia uelit. Omnis enim uir⁹ una operatiōe ul' uno actu fertur in obiectū et in rōnē formalē obiecti: sicut eadē uisione uidemus lumē et colorē: qui fit uisibilis actu per lumen: cū autez aliquid uelimus p̄ter finem tantum: id quod p̄pter finem desideratur: accipit rationez uoliti ex fine: et sic finis cōparatur ad ipsum: sic rō formal' ad obiectum: vt lumē ad colorē. cuz igit de⁹ oia alia velit p̄p̄t se: sicut p̄pter finē vt oñsū est: vno actu voluntat⁹ vult se et alia. Amp̄. quod p̄fecte cogscit et desiderat fm suā totā vtutez cognoscit et desiderat: finis autē vt⁹ est nō solum fm qz in se desiderat sz etiā fm qz alia fiūt appetibilia p̄pter ipsū: q̄ igit pfecte desiderat finē: vtroq; mō ipsuz desiderat: sz nō ē ponē aliquē actuz dei volent⁹ q̄ velit se: et q̄ non velit se pfecte cū in eo nihil sit in pfectū: quolibet igit actu q̄ de⁹ vult se: vult se et alia p̄p̄t se. alia vo a se nō vult: nisi i ordinē vult se vt p̄batuz est: relinquit igitur qz se et alia nō alio et alio actu voluntat⁹ vult sz vno et eodem. Ad hec. sicut ex supradict⁹ pz: in actu cognoscitiue vtutis discursus attenditur secunduz quod semotim cognoscim⁹ p̄ncipia et ex eis in cl̄ones venimus: si. n. in ipsis p̄ncipijs itueremur cl̄ones ipa p̄ncipia cognoscendo non eēt discursus: sicut nec quando aliquid uidemus in speculo: sicut aūt p̄incipia se hñt ad cl̄ones i specularibus: ita finis ad ea q̄ sūt ad finē i opatiuis et appetitis: nā sic cōclones cogscim⁹ p̄ p̄ncipia. ita ex fine p̄cedit appetit⁹ et opatio eoz q̄ sūt ad finē. si igit alicui semoti velit finē et ea q̄ sūt ad finez. erit q̄dā discursus in eius voluntate hoc aūt in deo eē est impossibile. cū sit extra oēm motū. relinq̄t igitur qz sil' et eodē actu voluntat⁹ de⁹ vult se et alia. Itez. cū de⁹ sp velit se. si alio actu vult se: et alio alia. sequet qz sil' sint in eo duo actus vo untatis: quod ē impossibile nam vn⁹ simplicis potētie non sūt sil' due opationes. Preterea. in oī actu uolūtat⁹ volitū p̄pat ad volentē vt mouēs ad motuz. si igitur sit aliq̄ actio voluntat⁹ ex qua vult alia a se: dīsa a voluntate q̄ vult se. in illa erit aliquid aliud mouens oi uinaz voluntatem qua vult se qz est impossibile. Amp̄. velle dei ē suuz esse vt p̄batū est. sz i deo non est nisi vnum esse. ergo non est ibi nisi vnuz velle Item velle competit deo: secundum qz est

intelligens: sicut igit uno actu intelligit se ⁊ alia in ꝙrum essẽtia sua est exemplar oiuz: ita uno actu vult se ⁊ alia i ꝙtũ sua bõitas ẽ rõ ois bonitatis.

Q̃z volitoꝝ multitudo nõ repugnat simplicitati diuine substantie. LXXVIII.

EX hoc autẽ sequi tur ꝙ volitoꝝ multitudo ñ repugnat unitati ⁊ simplicitati diuine substantie. Nã actꝰ secundũ obiecta distinguñt: si igit uolita plura q̃ deꝰ vult inducerẽt i ipso aliquã multitudinẽ: sequẽt ꝙ nõ esset i eo una tm̃ opatio uoluntatꝭ: quod ẽ ꝓtra ꝓfessa. Itẽ oñsum est ꝙ deus alia vult: in ꝙtũ vult bonitatẽ suã: hoc ꝯ mõ ꝓparant aliq̃ ad uolũtatem dei: q̃ ꝓprehẽdũt a bonitate eiꝰ: sz oia in bonitate eiꝰ unũ sũt: sẽ. n. aliq̃ in ipo secundũ modũ eiꝰ. s. mãlia imãlit ⁊ mlta unite: vt ex supradictꝭ pz: relinq̃t igit ꝙ multitudo uolitoꝝ non multiplicat diuinã substãtiã. Ꝓre. dinꝰ itellectꝰ ⁊ uoluntas sit eẽlis simplicitatꝭ. qz utrũq; diuina ẽ substãtia: vt ꝓbatum ẽ: multitudo ãt intellectoꝝ ñ inducit mltitudinẽ in essẽtia dina neq; ꝓpositionẽ in itellectu eiꝰ: ꝯ neq; multitudo uolitoꝝ iducit aut diuersitatẽ i cẽntia dina aut compositionem i uolũtate. Amp̃. hoc inẽ cognitionẽ ⁊ appetitũ itẽst: ꝙ cognitio fit secundũ ꝙ cognitũ est aliq̃ mõ i cogñcente: appetitꝰ ãt non: sz eõ fm ꝙ appetitus refert ad rẽ appetibilẽ: in ꝙtũ appetẽs ãrit in q̃ quiescat: ⁊ ꝓpter hoc bonũ ⁊ malũ q̃ respitiunt appetitũ st̃ in rebꝰ: vez ãt ⁊ flm q̃ respiciunt cognitionẽ st̃ in mente: vt ꝓbus dic̃ in. vi. metha. Q̃ ãt aliquid ad multa se hẽat nõ repugnat simplicitati eiꝰ: cũ ⁊ unitas sit multoꝝ numeroꝝ ꝓncipiũ: multitudo igit̃ uolitoꝝ a deo non repugnat eius simplicitati.

Q̃ volũtas diuina ad singularia bona se extendit. LXXIX.

EX quo etiã appa ret ꝙ non oz nos dicẽ ad ꝓseruandaz simplicitatẽ diuinã: ꝙ uelit alia bõa in q̃dã uniuersitate: i ꝙtum vult se eẽ ꝓncipiũ bonoꝝ: q̃ ꝓñt ab ipso fluere: non ãt uelit ea i ꝑticulari. Nã uelle ẽ fm cõpationem uolẽd ad rẽ uolitã: ñ ãt ꝓhibet diuina simplicitas q̃n possit cõpari etiã ad mlta ꝑticularia. dz. n. deꝰ optimũ ul ꝓmũ ẽt respectu singulariũ: ꝯ sua simplicitas nõ ꝓhibet q̃n in spali uel ꝑticulari alia a se uelit. Itẽ uoluntas dei ad alia compat in ꝙtũ bonitatẽ ꝑticipãt ex ordine ad bonitatem dinam: q̃ est rõ uolendi deo sz nõ solũ uniuersitas bonoꝝ: sed et singulũ eoꝝ a bonitate dina bonitatẽ sortit sic̃ ⁊ eẽ: voluntas igit̃ dei ad singula bonoꝝ se extẽdit. Amp̃. fm phm in. xi. metha. duplex bonũ ordinis iuenit i uniuerso. Unum q̃dem secundũ ꝙ totũ uniuersũ ordinatur ad id quod ẽ extra uniuersũ: sic̃ exercitꝰ ordinatur ad ducẽ. Aliud secũdũ ꝙ ptes uniuersi ordinãt ad inuicẽ: sic̃ ⁊ ptes exercitꝰ ad inuicẽ. Secundus ãt ordo ẽ ꝓpr̃ ꝓmum: deus ãt ex hoc ꝙ vult se: ut finis ẽ: vult ãt alia q̃ ordinãt in ipsũ vt in finẽ: sic̃ ꝓbatũ ẽ: vult igit̃ bonum ordinis totiꝰ ⁊ uniuersi in ipsũ ⁊ bonũ ordinis uniuersi scõm ptes suas ad iuicẽ: bonum ãt ordinis ꝓsistit ex singulis bonis: vult igit̃ et singula bona. Ꝓre. si deus nõ vult singula bona ex quibꝰ ꝓstat uniuersũ: seq̃t ꝙ in uniuerso sit a casu ordinis bonũ: non ẽ. n. possibile ꝙ aliq̃ pars uniuersi oia ptcularia bona componat i ordinez uniuersi: sz sola vlis cã totius uniuersi q̃ deꝰ ẽ: q̃ ꝓ suã uoluntatẽ agit. ut infra oñdet: ꝙ ãt ordo uniuersi sit casualis ẽ ipossibile: qz sequẽt ꝙ mlto magis alia posteriora essẽt casu: relinq̃t igit̃: ꝙ deus ẽt singula bonoꝝ vult. Ad hec. bonũ itellectũ in ꝙtum hmõi est uolitũ: sz deꝰ itelligit ẽt ptcularia bona: vt supra ꝓbatũ ẽ: vult igit̃ et ptcularia bona. Hoc ãt auctate scripte ꝓfirmat: q̃ Gene. ꝓmo ad singula opa cõplacẽtia dine uolũtatꝭ oñdit dicens. Uidit deus lu. ꝙ esset bona: siꝝ de aliis opibꝰ: ⁊ pea de oibus sic̃. Uidit deꝰ cũcta q̃ fe. ⁊ erãt valde bona.

Q̃ deꝰ vult ẽt ea q̃ nondũ sũt. LXXX.

SI autem uelle est ꝑ cõpationẽ uolẽtis ad uolitũ: forte alicui põt uideri ꝙ deꝰ non uelit: nisi ea q̃ sũt: nã relatiua oz sil̃ esse: ut uno itẽpto intimitur altez: vt phs docet: si igit̃ uelle ꝑ cõpationez uolẽd ad volitũ: nullꝰ põt uelle nisi ea q̃ sũt. Amp̃. uolũtas dr̃ ad uolita sicut ⁊ creatura ⁊ creatoꝝ: ñ ãt põt dici deus ẽt creatoꝝ uel dñs uel pr̃: nisi eoꝝ q̃ sũt: ꝯ ñ põt dici uelle: n si ea q̃ sũt. Ex hoc ãt possz ulterꝰ ꝓcludi: si dinum uelle ẽ iuariabile sicut ⁊ suũ eẽ: ⁊ non vult nisi ea q̃ actu sũt: ꝙ nihil uelit q̃n nõ sp sit. Dicũt ãt ad hoc q̃dã: ꝙ ea q̃ non sũt i se ipsis sũt in deo ⁊ in eius itellectu. vñ nihil ꝓhibet ea q̃ nõ sũt i se ipsis deũ uelle: scõm ꝙ i eo sũt: hoc ãt non vr̃ sufficiẽter dcm: nã iõ scõm hoc dr̃ q̃libet uolẽs aliq̃d uelle: ꝙ uolũtas sua refert ad uolitũ: si igit̃ dina uolũtas ñ refert ad uolitũ: q̃n ẽ nisi scõz ꝙ ẽ i ipso uel i eiꝰ itellectu: seq̃t ꝙ deꝰ non uelit illud alit̃: nisi qz vult illud eẽ i se uel i eiꝰ intellectu: hoc ãt ñ itendũt loq̃ntes sz ꝙ deꝰ hmõi q̃ nõdũ sũt: uelit ẽt eẽ i se ipsis. Rursus: si uolũtas compat ad rẽ volitã ꝑ suũ obiectũ: q̃n ẽ bonũ itellectũ: itellectꝰ ãt ñ solũ itelligit bonũ eẽ i se sz ẽt i ꝓpa nã: ⁊ uolũtas compabit ad uolitũ ñ solũ scõm ꝙ ẽ i cogñcente: sz ẽt scõz ꝙ ẽ i se ipso. Dicamus igit̃ ꝙ cũ bonuz apꝓhensum moueat uolũtatẽ: oportet ꝙ ipsum uelle sequatur condtionem apprehensionis: sic̃ ⁊ motꝰ aliozꝝ mobiliũ sequũt cõditiões mouẽtiꝭ: q̃n

ẽ cã motꝰ: relatio ãt apphendentꝭ ad apprehensũ
est ꝓns ad apprehensionẽ ipsã: p hoc.n. refert ap
prehẽdens ad apphensũ q apphendit ipsũ: nõ ãt
solũ apprehẽdens apphẽdit rẽ fm q est i ipso: sz
fm q est in ꝑpria nã: qz non solũ cogscimꝰ rem in
telligi a nobis: q est eã esse i intellectu: sz eã esse vl
fuisse uel futuam esse i prꝑa natura: lz igitur tũc
res illa nõ sit nisi in cognoscẽte: relatio tñ ꝓns ap
prehẽsionẽ est ad eã: non ꝑput est i cogscente: sed ꝑ
ut ẽ fm ꝑpriã nãz q apprehendit apphendẽs: vo
luntatꝭ igit diuine relatio est ad rẽ non exñtem fz
q est i ꝑpa nã scõm aliqꝺ tps: z non solũ scõm q
est in deo cogscente: vult.n. deꝰ rẽ q non est nũc eẽ
scõm aliqꝺ tps: z nõ solũ vult scõm q ipse eã itel
ligit: nec est siꝫ de relatione uolẽtꝭ ad uolitũ z cre
antis ad creatũ: z facientꝭ ad fm: aut dñi ad sub
iectã creaturã. nã uelle est actio i uolentẽ manẽs.
vñ nõ ꝓtingit itelligi aliqd extra exñs actu: sz facẽ
z creare z gubernare significãt actionẽ iminatam
ad extiorem effectũ: sine cuiꝰ exñtia hꝰ mõi actio ñ
põt intelligi.

Qz deus de necessitate vult suum esse z suaz bonitatẽ. LXXXI.

EX his aũt que su
pra oñsa sũt sequit q deꝰ de ncẽitate
velit suũ esse z suã bonitatẽ: nec pos
sit ꝓtrariũ uelle. Oñsũ est supra: q deꝰ vult suũ eẽ
z suã bonitatẽ: vt ꝓncipale obiectũ qꝺ est sibi rõ
uolẽdi alia: i õi igit uolito suũ esse z suã bonitatẽ
vult: sicut uisus i õi colore uidet lumen: ipossibile
ẽ ãt deũ non velle aliqd actu: esset.n. volẽs i potẽ
tia tm: qꝺ ẽ ipossibile: cũ suũ velle sit suum eẽ: ne
cesse igit ẽ: q uelit suũ esse z suã bonitatẽ. Itẽ qui
liber uolẽs de ncẽitate vult suũ ultimũ finem: ut
ex ꝓdictꝭ pz: sic hõ ꝺ ncẽitate vult suã bitudinem
nec põt uelle miseriã: sz deꝰ vult se esse sic ultimuz
finem: vt ex ꝓdcis pz: ncẽio igit vult se eẽ: nec põt
uelle se nõ eẽ. Amꝑ. in appetitiuis z i opatiuis
finis hoc mõ se hz sic pricipiũ idemõstrabile i spe
culatiuis: sic.n. ex ꝓncipijs cõcludũt i speculatiuis
cõclusiões: ita i actiuis z appetitiuis rõ oium agẽ
doꝝ z appetẽdoꝝ ex fine sumit: sz i speculatiuis i
tellectꝰ de ncẽitate assẽtit ꝑmis ꝓncipijs iõmõstra
bilibꝰ: qz cõtrarijs nullo mõ põt assẽtire: g uolũ
tas ncẽio ihẽt fini ultio: vt ñ possit cõtrariũ uelle
z sic si dine uolũtati nõ ẽ alꝰ finis q ipse: ꝺ ncẽita
te vult se eẽ. Ad hec. oia i qtũ sẽ assilantur deo q
ẽ ꝑmo z maxie ens: oia ãt in qtũ sũt: suo mõ nãlr
diligũt suũ eẽ: multo igit magis deꝰ suũ eẽ diligit
nãlr: nã ãt eꝰ ẽ p se ncẽe eẽ: vt supra ꝓbatũ ẽ: deꝰ
igit ex ncẽitate vult se eẽ. Pre. oĩs pfectio z boni
tas q i creatis ẽ deo cõuẽit essẽtialr: vt supra ꝓba
tũ ẽ: diligẽ ãt deũ ẽ sũma pfectio rõnalr create: cũ
p hoc qdãmõ deo uniat: g i deo essẽtialr ẽ: g ex ne
cessitate diligit se: z sic vult se eẽ.

Qz deꝰ ñ de ncẽitate vult alia a se. LXXXII.

SI ãt diuina uolũ
tas ẽ diuine bõitatꝭ z dini eẽ ex ncẽita
te posset alicui uideri: q ẽt aliozuz ex
ncẽitate esset: cũ oĩa alia velit uolẽdo suaz bonita
tẽ: ut supra ꝓbatũ ẽ. Sed tñ recte cõsiderãtibꝰ ap
paret q nõ ẽ aliorũ ex ncẽitate: ẽ.n. aliorũ ut ordi
natorũ ad finẽ sue bonitatis: uolũtas ãt nõ ex ne
cessitate fertur i ea que sũt ad finẽ: si finis sine his
eẽ possit: nõ.n. hz necesse medicꝰ ex suppõne uolũ
tatis quã hz de sanãdo: illa medicamẽta adhibẽ i
firmo sine qbus põt nihilominꝰ ifirmũ sanare: cũ
igitur dina bonitas sine alijs eẽ possit: quũmmo
nec ꝑ alia ei aliquid accrescat: nulla iest ei ncẽitas
ut alia velit: ex hoc q vult suã bonitatẽ. Ad hec.
cũ bonũ itellectũ sit ꝓpriũ obiectũ uolũtatis cu
iuslibet per itellectũ cõcepti põt eẽ uoluntas: ubi
saluatur rõ boni. vnde quãuis eẽ cuiuslibet i quã
tũ hꝰ mõi bonũ sit: nõ eẽ ãt malũ: ipsũ tñ nõ eẽ a
licuius põt cadere sub uolũtate rõne alicuius bo
ni adũcti qꝺ saluatur lz nõ ex necessitate: ẽ.n. bo
nũ aliquid eẽ ẽt alio nõ existẽte: solũ igitur illud
bonũ uolũtas secũdũ sui rõnẽ nõ põt uelle nõ eẽ
quo ñ existẽte tollitur totaliꝫ rõ boni: tale ãt nul
lũ ẽ preꝺ deũ: põt igitur uolũtas secũdũ sui rõnem
velle nõ eẽ: quãcũqz rẽ preꝺ deũ: sed i deo ẽ volũ
tas secũdũ totã suã facultatẽ: oĩa.n. i ipso sũt vlt
pfecta: põt igit deꝰ uelle nõ eẽ quãcũqz rẽ aliã pre
ter se: nõ igit de ncẽitate vult eẽ alia a se. Amꝑ.
deꝰ uolẽdo bõitatẽ suã vult ẽt alia a se: put boni
tatẽ eꝝ ꝑticipãt: cũ ãt diua bõitas sit ifinita ifiniꝫ
mõis ꝑticipabiliter ẽt alijs modis q ab his creatis: q
nũc sũt ꝑticipet. si igit ex hoc q vult bonitatẽ sua
uellet de ncẽitate ea q ipsã ꝑticipãt: seqret q uellet
eẽ ifinitas creatas ifinitis mõis ꝑticipates suã bõi
tatẽ: qꝺ pz eẽ flz: qz si uellet esset: cũ sua uoluntas
sit p: cipiũ essẽdi rebꝰ: ut ifra oñdet: nõ igit ex ne
cessitate vult ẽt ea q nũc sũt. Itẽ sapiẽtꝭ uolũtas
ex hoc q ẽ de cã ẽ de effectu: q ex cã de ncẽitate. se
qt: stultũ.n. eẽt uelle solẽ existẽte sup ꝛrã z nõ eẽ diei
claritatẽ: sz effectũ q nõ ex ncẽitate seqt ex cã: nõ ẽ
ncẽe aliquẽ uelle ex hoc q vult cãm: a deo ãt ꝑce
dũt alia nõ ex ncẽitate: ut ifra oñdet: nõ igit ncẽe ẽ
q deꝰ alia uelit ex hꝰ q vult se. Amꝑ. res ꝑcedũt
a deo sicut artificiata ab artifice: ut ifra oñdet: sz
ãtifex qꝫ uelit se hẽre artẽ: ñ tñ ex ncẽitate vult
artificiata ꝑducẽ: g nec deꝰ ex ncẽitate vult alia a
se eẽ. Est ergo cõsiderãdum: quare deꝰ alia a se ex
necessitate sciat: non autem ex necessitate uelit:
Cum tamen ex hoc q intelligit: et vult se intelli
at z uelit alia. Huius autẽ rõ est: q. n. intellectus

itelligat aliquid:ex hoc ē:q̄ itelligēs se hz quodā mō ex hoc ꝑt aliq̄d actu intelligit:q̄ est eī ſilitu doī intelligēte:ſz q̄ uolens aliq̄d uelit ex hoc est: q̄ ad uolitū aliquo mō ſe hz:uolumus.n. aliquid vel q̄ est finis:vel q̄ ad finē ordinat: eē āt oīa in deo ut i eo intelligi possint ex nccitate requirit di uina pfectio:non āt diuina bonitas ex nccitate re q̄rit alia esse:q̄ in se ipſā ordinant ut in finez:ꝛ ob hoc nccē est deuz alia scire:nō āt uelle.vñ nec oīa vult q̄ ad bonitatē ipsius ordinem hēre possent: oīa āt scit q̄ ad essentiā eius ꝑ quaz intelligit qua lēcunq̄ ordinem hñt.

¶ Rones ducētes ad inconueniēs:si deꝰ alia a se ñ nccio uelit:ꝛ solutio rōnū ꝓmissaꝝ. LXXXIII.

¶ Identur tamē se qui iconueniētia:si deus ea q̄ vult ñ ex nccitate velit. Si.n.dei uolūtas respectu aliquoꝝ volitoꝝ nō determinet q̄tū ad illa vī se ad utrūlibet hēre:oīs āt uirtꝰ q̄ ē ad utrū libet est q̄dāmō in potentia:nā ad utrūlibet ſpes est possibilis contigētis:erit.n.dei uoluntas i potentia:non igit erit dei substātia in q̄ nulla ē potētia:vt supza oñsum ē. ¶ Ad hec:si ens in potētia in quantū hꝰ modi natum est moueri: q̄ qō pōt esse:pōt non esse:sequtur ulteriꝰ diuinā uoluntatē esse variabilē. ¶ Pre.si nāle est deo aliq̄d circa cāta sua uelle nccium est:ināle aūt nihil in eo esse pōt:non.n.i ipso pōt esse aliquid ꝑ accēns neq̄ uolentum:vt supza oñsum ē. Itē si qō ē ad utrūlibet indīnter se hñs:non magis in unū q̄ in aliud tēdit:nisi ab alio determinet:oz q̄ deus uel nihil eorū uelit:ad q̄ ad utrūlibet se hz:cuius ꝓriū supra oñsum est:vel q̄ ab alio determinetur ad unū: et sic erit aliquid eo priꝰ qō ipsum determinet ad vnum:hoꝝ āt nullum ncce est sequi. Ad utrūlibet n.esse alicui uirtuti pōt ꝙuenire dupliꝛ:vno mō ex pte sui:alio mō ex pte eius ad qō dī. Ex parte quidem sui qñ nondū consecuta ē suā pfectionē: ꝑ quā ad unū determinetur.vñ hoc i impfectionez virtutis redūdat:ꝛ oñditur esse potētialitas i ipa sic pz i intellectu dubitātis:q̄ nondū assecutꝰ est ꝓncipia:ex q̄bus ad alterū determinet. Ex pte āt eī ad qō dī iuenit aliq̄ vī ad utrūlibet eē:qñ pfecta opatio uirtutis a neutro dependet:ſz tñ utrūq̄ esse pōt:sic aliq̄s q̄ diuersis instītiis uti pōt eqlit ad idē opꝰ pficiendū:hoc āt ad ipfectionem uirtutis nō pertinet ſz magis ad eī eminētiā in q̄tū utrūlibet oppositoꝝ excedit:ꝛ ob hoc determinet ad neutrū ſz ad utrūlibet se hñs:sic āt est in diuina uoluntate respectu aliorū a se:nā finis eī a nullo aliorū dependet:cū tñ ipsa fini suo pfectissime sit unita:nō igit oz potētialitatē aliquā i diuina volūtate ponē: silr āt nec imutabilitatē. Si.n.i diuina uolūtate nulla ē potētialitas:nō.n.sic ex nccitate alterꝝ oppositorū ꝓaccipit circa sua cāta q̄si ꝓsideret i potētia ad vtrūq̄:ut ꝓmo sit uolens potentia utrūq̄:ꝛ post modū uolēs actu:ſz sp est uolēs actu:q̄cquid vult non solū circa se ſz ēt circa cāta:ſz q̄ volitū ñ hz nccium ordinē ad diuinā bonitatē q̄ est ꝑpriū obiectū diuine volūtatis ꝑ modū quo nō nccia ſz possibilia enūciabilia dicimꝰ:cū non ē nccius ordo ꝓdicati ad subiectū.vñ cū dī:deus vult hoc cātuz: manifestū est esse enūciabile non nccium ſz possibile illo mō q̄ non dī aliq̄d possibile ſm aliquam potentiā:ſz qō non ncce est eē nec ipossibile ē eē: ut phs tradit in.v.metha.sicut triangulū habere duo latꝛa eq̄lia est enūciabile possibile non tñ ſm aliquam potentiā:cū in mathematicis non sit potentia neq̄ motꝰ. Exclusio igit nccitatis ꝓdicte immutabilitatē diuine uolūtatis non tollit:qō etiā scripta sacra ꝑfitet ꝓmo Esdre.xv. Triūphator i isrl penitudie nō flectet. Quāuis āt diuina uoluntas ad sua cāta nō determinet:nō tñ oz dicē q̄ nihil eoꝝ uelit aut q̄ ad uolendū ab aliq̄ extrioꝛi determinet:cū.n.bonū apphensū uolūtatē sicut ꝑpriū obiectū determineti:tellectꝰ āt diuꝰ nō sit extraneꝰ ab eī volūtate:cū utrūq̄ sit sua essētia:si uolūtas dei ad aliq̄d uolēdū ꝑ sui itellectꝰ cognitionē determinet:nō erit determiatio uolūtatis diuine ꝑ aliq̄d extraneū fca:itellectꝰ.n.diuꝰ nō solū apphēdit diuū eē qō ē bonitas eī ſz ēt alia bona:vt supza oñsū ē q̄ q̄dē apphēdit ut ſilitudies q̄sdā diuine bonitatis ꝛ essētie nō ut eī ꝓncipia:ꝛ sic volūtas diuina i illa tēdit ut sue bonitati ꝙueniētia nō ut ad suā bonitatē nccia. Sic āt ꝛ nīa uolūtate accidit q̄ cū ad aliq̄d iclinat q̄i nccīū simplr ut ad finē q̄dā nccita te mouetur i illud:cū āt tēdit i aliq̄d solū ꝑpr cōuenientiā quādā nō nccio i illō tēdit. vñ nec diuina uolūtas tēdit i sua cāta nccio:nec ēt oz ꝑpr ꝓmissa ināle aliq̄d i deo ponere:volūtas nāq̄ sua uno ꝛ eodē actu vult se ꝛ alia:ſz hitudo eī ad se ē necessaria ꝛ nālis.hitudo āt eī ad alia ē ſm cōueniētia quādā nō q̄dē nccia ꝛ nālis neq̄ uiolēta aut i nālis ſz uolūtaria:qō āt uolūtariū ē neq̄ nāle neq̄ uiolētum:neq̄ necesse est esse.

¶ Q; deꝰ vult aliq̄d aliud a se necessitate cōditionis ul' suppōnis. LXXXIIII:

¶ Ex his āt hēri potest q̄ ſz deꝰ circa cāta nihil nccio uelit absolute:vult tñ aliq̄d nccio ex ꝙditiōe uel suppōne. Oñsū ē āt diuā volūtatē immutabilē eē:i q̄libet āt imutabili si sel ē aliq̄d nō pōt pī modū nō ieē:hoc.n.moueri dicimus:qō aliī se hz nūc ꝛ priꝰ:si igit diuina uoluntas est imutabilis: posito q̄ aliq̄d uelit:nccē ē ex suppōne eū h uelle ¶ Itē oe einum ē necessariū:deū āt uelle aliquid catum esse ē einum:sicut.n.esse suū:ita ꝛ velle eī nitate mensuraī:est ꝑ nccium:sed nō absolute cō

sideratū: qz voluntas dei nō hz nccīam hitudinē ad hoc uolitū: est ḡ nccīum ex suppōne. ¶ Pre. quicquid deus potuit: pōt: virtus. n. eius non minuitur sicut nec eius essētia: sed nō pōt nunc non velle qō proponitur voluisse: qz non pōt mutari sua volūtas: ḡ nunq̄ potuit nō velle quicquid voluit: igit est nccīum ex suppōne euz uoluisse quicquid uoluit sicut ꝛ velle: neutrū āt nccīum absolute: sed possibile mō predicto. ¶ Amp̄. quicunq̄z vult aliquid nccio: vult ea que nccio requirūt ad illud: nisi sit ex parte eius defect⁹ uel ꝓpter ignorantiam: vel qz a recta electione eius qō est ad finem: interdū abducit ꝑ aliqnā passionē: q̄ de deo dici non pñt: si igit deus uolendo se vult aliquid aliud a se: nccīum est eū uelle ōe illud qō ad uolitū ab eo de nccitate requirit: sicut nccīum est deū velle aiam rōnalē eē: supposito q̄ uelit hoiem eē.

Qz voluntas dei non est impossibili um secundum se. LXXXV.

EX hoc igitur apparet q̄ volūtas dei nō pōt eē eorū q̄ fm se st ipossibilia: h⁹ mōi. n. sī q̄ in se ipsis repugnantiā hñt ut hoiem esse asinū: in q̄ icludit rōnale esse irrōnale: qō āt repugnat alicui: excludit aliq̄d eorum q̄ ad ipsū req̄runt: sicut esse asinū excludit hois rōnez: si igit nccio vult ea q̄ req̄rūtur ad hoc qō supponitur velle: ipossibile est eū uelle ea q̄ eis repugnant: ꝛ sic ipoſſ bile est eum uelle ea q̄ sunt ipossibilia simplr. ¶ Item sicut supza oñsum est: deus volendo suū esse qō est sua bonitas vult oia alia in q̄tum hñt eius silitudine: fm hoc āt q̄ aliquid repugnat rōni entis: in q̄tum h⁹ mōi: non potest i eo seruari silitudo primi eē. s. diuini: quod est fons essendi: non pōt igit dēus uelle aliquid quod repugnat rationi entis i q̄tū h⁹ mōi: sicut āt rōni hois in q̄tuz est hō repugnat esse irrōnale: ita rōni entis in q̄tū h⁹ mōi repugnat q̄ aliquid sit sil'ens ꝛ non ēs: nō pōt igitur de⁹ uelle: q̄ affirmatio ꝛ negatio sint sil'uere: hoc āt icluditur in oi ꝑ se ipossibili: qō ad se ipsū repugnantiā hz: i q̄tum cōtradictionem iplicat: voluntas igit dei non pōt per se eē impossibiliū. ¶ Amp̄. voluntas non est nisi alicui⁹ boni intellecti: illud igit qō non cadit in itellectu: nō pōt cadere in voluntate: sed ea q̄ sunt fz se impossibilia non cadūt in intellectu: cū sibi ipsis repugnent: nisi forte ꝑ errorē non itelligētis rerū proprietatez: qō de deo dici non pōt: in diuinā ḡ uoluntatē nō pñt cadere q̄ fm se sunt impossibilia. ¶ Ad hec fz q̄ unūqōq̄z se hz ad esse: ita se hz ad bonitatē: sed impossibilia sunt q̄ non pñt esse: ḡ non pñt eē bona: ḡ nec volita a deo qui non vult nisi ea q̄ sūt vel possunt esse bona.

Qz diuina uoluntas nō tollit cōtingētiā a reb⁹ neq̄z eis nccitatē absolutā iponit. LXXXVI.

EX predictis autē hēri pōt q̄ diuina uoluntas cōtingētiā non tollit nec necessitatē absolutaz rebus imponit. Vult. n. deus oia que requirūtur ad rē: quam vult: vt dictū est: sed aliquibus rebus fm modū sue nature competit q̄ sint cōtigentes non nccie: igitur vult aliquas res esse contingētes: efficacia āt diuine uolūtatis exigit: vt nō solū sit qō deus vult: sed ēt ut hoc mō sit: sicut deus vult esse illud: nā ꝛ in agentib⁹ naturalib⁹ cū uirtus agens ē fortis: assīlat sibi suū effectuz nō solū q̄tum ad sp̄em sed ēt q̄tum ad accidētia: q̄ sunt q̄dam modi ipsius rei: igitur efficacia diuine voluntatis contingentiā non tollit. ¶ Amp̄. principalius vult deus bonū vniuersitatis suoꝝ effectuū q̄ aliqō bonum pticulare: q̄to in illo cōpletioꝛ inuenitur sue bonitatis silitudo: cōpletio aūt uniuersi exigit: vt sint aliqua contingētia: alīs non oēs gradus entiū uniuerso cōtinerentur: vult igitur deus aliqua esse contingētia. ¶ Ad hec vniuersi bonū in quodam ordine considerat: ut pz in. xi. metha. requirit āt ordo uniuersi aliquas cās esse uariabiles: cum corpora sint de pfectione uniuersi: q̄ non mouent nisi mota: a cā āt uariabili effectus contingentes sequūtur: non. n. pōt esse effectus firmioꝛis esse q̄ sua cā: unde uidem⁹ q̄uis cā remota sit necessaria: si tñ cā proxima sit contingens: effectum contingentem esse: sicut pz in his que circa inferiora corpora accidunt: que quidem contingētia sūt propter cārum proximarum contingētiam: quāuis cause remote que sūt motus celestes sint ex necessitate: vult igitur deus aliqua cōtingenter euenire. ¶ Preterea necessitas ex suppōne in cā nō pōt concludere necessitatem absolutā in effectu: deus āt vult aliquid in creatura nō necessitate absoluta: sed solum necessitate que est ex suppōne: ut supza ostensū est: ex uolūtate igitur diuina nō pōt concludi i rebus creatis necessitas absoluta: hec āt sola excludit contingentiā: nā ēt contingentia ad utrūlibet redditur ex suppōne nccīa: sicut sortē moueri si currit est nccīum: diuina ḡ uoluntas nō excludit a rebus uolitis contingentiā: nō igitur sequitur: si de⁹ vult aliq̄d qō illud de nccitate eueniat: ꝛz q̄ hec ꝓdōnal' sit va ꝛ nccīa: si de⁹ aliq̄d vult illud erit ꝓtingēs: tñ non oz esse necessarium.

Qz diuie uolūtati pōt rō assignari. LXXXVII.

DOlligere autē ex poctis possum⁹: q̄ diue uolūtatis rō assignari pōt. Finis. n. est rō uolendi ea que sunt ad finem: deus āt vult bonitatē suam tanq̄ finem: oia autem alia vult tāq̄ ea que sūt ad

finem:sua igitur bonitas est rō quare vult alia q̄ sunt diuersa ab ipso. Rursus bonum particulare ordinatur ab bonum totius sicut ad finez:ut iperfectum ad perfectū:sic ät cadunt aliqua sub diuina volūtate:fm q̄ se hñt in ordine boni: relinquitur igitur q̄ bonū vniuersi sit rō quare deus vult vnūqōq; bonum particulare i uniuerso. Item sicut supza oñsum est suppositio q̄ deus aliquid velit:sequitur ex necessitate q̄ uelit ea q̄ ad illud requirūtur:qō ät alīs necessitatē imponit:ē rō quare illud sit:rō igitur quare de' vult ea q̄ requirūtur ad unūqōq; ē:vt sit illud ad qō requiritur. Sic igitur procedere possumus in assignādo diuine volūtatis rōnem:deus vult hominez hēre rōnem:ad hoc ut hō sit:vult ät hoiem eē ad hoc q̄ cōpletio vniuersi sit:vult ät bonū uniuersi esse q̄ adeat bonitatē ipsius. Non tm̄ predicta triplex rō fm eandē hitudinez procedit:nā bonitas diuina neq; dependet a perfectione vniuersi:neq; ex ea aliquid sibi accrescit:pfectio ät vniuersi lz ex aliq̄bus particularibus bonis ex necessitate dependeat que sūt essētiales partes uniuersi:ex quibusdā tm̄ non dependet ex necessitate:sed tm̄ ex eis aliqua bonitas uel decor accrescit uniuerso: sicut ex his que sūt solū ad munimentū vel decorem aliarum partiū uniuersi:particulare ät bonum dependet ex necitate ex his que absolute ad ipsū requirunt ur:lz et hec ēt hēant quedā que sūt propter melius ipsius:aliqñ igitur rō diuine uolūtatis cōtinet solū decentiam:aliqñ utilitatē:aliqñ ät necessitatē:que est ex suppositione:necessitatē ät absolutā solum cum vult se ipsum.

Qz diuine uolūtatis nihil potest esse causa. LXXXVIII.

Manuis autē alicui qua rō diuine uoluntatis assignari possit:nō tm̄ sequitur:q̄ uoluntatis eius sit aliqua cā. Uoluntati.n. cā uolēdi ē finis: finis ät diuine uolūtatis est sua bonitas:ipsa igit̄ est deo cā uolendi:que est ēt ipsum suum velle:aliorum ät a deo volitorum nullū est deo causa uolendi:sed unū eorum est alteri cā:ut ordinem habeat ad diuinam uoluntatē:ꝛ sic itelligitur deus propter unum eorū aliud uelle:patet ät q̄ nō oz discursum aliquē ponere i dei uoluntate:naz ubi est unus actus nō cōsideratur discursus:ut supza circa intellectū oñsum est:deus ät uno actu vult suam bonitatē et oia alia:cum sua actio sit sua essentia. Per predicta autem excluditur error q̄rūdam dicentium omnia procedere a deo secūdū simplicem uoluntatē:vt de nullo oporteat rationem reddere:nisi quia deus vult. Quod ēt diuine scripture contrariatur que deum perhibet secundum ordinē sapientie sue oia fecisse:fm illud ps.

Oia in sapientia fecisti. Et eccs. i. dī: q̄ deus effudit sapiam suam super oia opera sua.

Qz in deo est liberum arbitriū. LXXXIX.

Ex predictis autē oñdi pōt q̄ in deo liberū arbitrium inuenitur. Nam liberū arbitriuz dī respectu eorum que nō necessitate quis vult sz p̄pria sponte:unde i nobis liberū arbitriū ē respectu eius q̄ uolumus currere vel ambulare:deus ät alia a se non ex necitate vult:ut supza oñsum est: deo igitur liberū arbitrium hēre cōpetit. Ad hec voluntas diuina in his ad que non secunduz naturā suam determinatur:inclinatur quodammō per suum itellectū:ut supza oñsum est:sed ex hoc hō dī pre ceteris aialibus liberum arbitriuz hēre:qz ad uolendum iudicio rōnis iclinatur: nō ipetu nature sicut bruta:ergo in deo est liberum arbitriū. Item fm phm in. iij. ethico. uolūtas est finis:electio ät eorum que ad finē sunt: cū igit̄ deus se ipsū tanq̄ finem uelit:ꝛ non sicut que ad finē sunt:alia uero sicut que ad finem sunt: sequitur q̄ respectu sui hēat uoluntatem tm̄: respectu ät aliorū electionem:electio ät semper per liberū arbitrium fit:deo igitur liberum arbitriū competit. Preterea hō per hoc q̄ hz liberū arbitriū dī suoz actuū dñs:hoc ät maxime cōpetit p̄mo agēti:cui' act' ab alio nō dependet:ipse igitur de' libez arbitriuz hz. Hoc ēt ex ipsa nois rōne hēri pōt:nā liberū est:qō sui cā ē:ut pz per phm i p̄n. metha. hoc ät nulli magis competit q̄ p̄time cause que deus est.

Qz in deo nō sūt passiones affectuū. LXXXX.

Ex premissis autē sciri pōt q̄ passiones affectuū i deo nō sūt. Scōm.n. itellectiuā affectionem nō est aliqua passio:sed solū fm sensitiuā:vt pbatur i. vij. phisico. nulla ät talis affectio i deo esse pōt:cū delīt sibi sēsitiua cognitō:ut p supradicta est manifestū:relinquit igit̄ q̄ i deo nō sit affectiua passio Preterea oīs affectiua passio fz aliquā transmutationē corporalē fit:puta fm cōstrictionē uel dilationē cordis aut fm aliquid huiusmōi: quarū nullū i deo possibile ē accidere:eo q̄ non sit corpus neq; uirtus in corpore:vt supza oñsū ē. nō ē igit̄ i ipso affectiua passio Itē i oī affectiua passiōe patiēs aliq̄liter trahit extra suā cōditionem essētialē ul' cōnālē dispōnē:cui' signū ē:q̄ h' passiones si itendāt:aialib' iferūt mortē:sz nō ē possibile deū extra suā nālē cōditionē aliq̄liter trahi: cū sit omnino inutabil':ut supza oñsū ē:pz igit̄ q̄ h' mōi passiōes i deo eē nō pnt. Amp̄. oīs affectō que est secundum passionē determiate i unū fert fm modū et mensuram passionis:passio.n.ipetū

hz ad aliquid vnum sicut ⁊ nã: ⁊ propter hoc rõe oz eã reprimi ⁊ regulari: diuina ãt voluntas non determinatur fm eẽ ad vnũ in his que creata sũt nisi ex ordine sue sapie: vt supra oñsum est: nõ est igitur in ipso passio fm affectionẽ aliquã. Ad hec ois passio ẽ alicuius in potentia exñtis: deus ãt est oino liber a potẽtia: cũ sit actus purus: ẽ igitur agens tm: ⁊ nullo modo aliqua passio in ipso locũ hz: sic igitur ois passio ⁊ noie ⁊ genere a deo remouetur: quedã ãt passiones remouẽtur a deo non solũ rõne sui generis sed ẽt rõne sue spei: ois n. passio ex obiecto spem recipit: cuius igitur obiectũ oino deo est icõpetens talis passio a deo remouetur ẽt fm rõem ꝓprie spei: talis ãt ẽ tristitia ⁊ dolor: nã eius obiectũ est malũ iam inherẽs: sic gaudiũ obiectũ est bonũ pñs ⁊ hitum: tristitia igitur ⁊ dolor ex ipsa sui rõne in deo esse nõ pñt. Ad hec rõ obiecti alicuius passiõis nõ solũ sumit ex bono ⁊ malo: sed ẽt ex hoc ꝙ aliqualiter quis se hz ad alterũ horũ: sic. n. spes ⁊ gaudiũ differũt: si igitur modus ipse se hñdi ad obiectũ qui in rõne passionis icluditur: deo non competit: nec ipsa passio deo conuenire põt ẽt ex rõne ꝓprie spei: spes ãt q̃uis hẽat obiectũ bonũ non tñ bonũ obtentũ sed obtinendũ: qõ quidẽ deo non põt cõpetere rõne sue perfectiõis: que tanta ẽ: ꝙ ei additio fieri non põt: spes igr̃ i deo esse nõ põt ẽt rõne sue spei: ⁊ sil̃r neq̃ desiderium alicuius non hiti. Amp̃. sicut diuina pfectio ipedit potentiã additionis alicuius boni obtinẽdi a deo: ita ẽt mlto amplius excludit potentiã ad malũ: timor ãt respicit malũ qõ põt iminere sicut spes bonũ obtinendũ: duplici ergo rõne sue spei timor a deo excludit: ⁊ qr non ẽ nisi exñtis in potentia: ⁊ qr hz obiectum malũ qõ põt inesse. Itẽ pñia mutationẽ affectus iportat: igr̃ ⁊ rõ pñie deo repugnat: nõ solũ quia spes tristitie est: sed ẽt qr mutationẽ voluntatis i portat. Preterea absq̃ erroꝛe cognitiue virtutis esse nõ pot: vt illud qõ est bonũ apprehẽdat ut malũ: nec est nisi i pticularibus bonis: vt alteri us malũ possit bonum existere alteri i quibus cõruptio uniꝰ ẽ generatio alteriꝰ: vli ãt bono ex nullo bono particulari ꝺperit aliquid: sed ꝓ unũ qõq̃ repñtatur: deus ãt est vle bonũ cuius sil̃itudinẽ participãdo oia dicũtur bona: nulliꝰ igitur malũ sibi põt esse bonum: nec põt esse ẽt ut id qõ est simpl̃r bonum: ⁊ nõ ẽ sibi malũ apprehendat vt malum: qr sua scia est absq̃ erroꝛe: vt supra oñsum est: inuidiã igitur in deo ipossibile est esse etiam fm sue spei rõnem: non soluz qr inuidia spes tristitie est: sed ẽt qr tristatur de bono alteriꝰ: et sic accipit bonum alteriꝰ tãq̃ sibi malũ. Ad hec eiusdem rõnis est tristari de bono ⁊ appetere malum: nã primũ ex hoc ꝙ bonuz estimatur malum: fm vero est ex hoc ꝙ malum estimatur bonũ: ira ãt est appetitus mali alteriꝰ ad vindictã: ira igitur a deo longe est fm rõnem sue spei: non solũ qr effectus tristitie ẽ: sed ẽt qr est appetitus uidicte ꝓpter tristitiam ex iniuria illata cõceptã. Rursus quecunq̃ alie passiones harum specierũ sit: vel ab eis causantur: pari rõne a deo excludũt.

Qz in deo sit delectatio ⁊ gaudium: non tamẽ repugnant diuine perfectioni. LXXXXI.

Dlinc autẽ quedã passiones que hz deo non conueniant fm ꝙ passiones: nihil tñ ex rõne sue speciei iportant repugnans diuine perfectioni: harum ãt est gaudiũ et delectatio: est enim gaudiuz pñtis boni: neq̃ igitur rõne obiecti quod ẽ bonũ: neq̃ rõne modi se hñdi ad obiectum: quod est actu habitum: gaudiũ secundũ sue spei rõnem diuine perfectioni repugnat: ex hoc ãt manifestum ẽ: ꝙ gaudium uel delectatio ꝓprie in deo sit: sicut enim bonũ et malũ apprehensũ sunt obiectuz appetitus sẽsibilis: ita ⁊ appetitus itellectiui: utriusq̃ enim est prosequi bonum: et fugere malum: vel secundum veritatem: vel secundum estimationem: nisi ꝙ obiectum intellectiui appetitus est communius q̃ sensitiui: quia intellectiuus appetitus respicit bonum: uel malum simpliciter: appetitus autem sensitiuus bonum vel malũ secundũ sensum: sicut etiam et intellectus obiectũ est cõmunius q̃ sensus: sed operationes appetituꝰ speciem ex obiectis sortiuntur: inueniũtur igitur i appetitu itellectiuo: qui est uolũtas: similes operationes secundũ rationem speciei operationiꝫ appetitus sensitiui in hoc differentes: ꝙ in appetitu sensitiuo sũt passiones ꝓpter communicationem eius ad organum corꝓorale: in intellectiuo autẽ sunt operationes simplices: sicut enim ꝑ passionem timoris que est in appetitu sensitiuo refugit quis malum futurũ: ita sine passione intellectuus appetitus idem operatur: cũ igitur gaudium ⁊ delectatio deo non repugnent secundum suam speciem: sed solum in quantũ passiones sunt: i voluntate autem sunt secudũ suam speciem non autem ut passiones: relinquitur ꝙ ẽt diuine volũtati non desint. Itez gaudiũ ⁊ delectatio est quedam quietatio voluntatis in suo volito: deus autẽ in se ipso qui est principale suum volituz maxime quietatur: utpote omnẽ sufficientiaz in se habens: ipse igitur per suam uoluntatem in se maxime gaudet ⁊ delectatur. Preterea delectatio ẽ quedam operationis perfectio: ut patet per philosophum. x. ethicoꝝ: perficit. n. operationem sicut pulchritudo iuuentutem: sed deus perfectissimam operationem habet in itelligendo: vt pz ex predictis: si igitur nostrum intelligere propter suã

operationē ē delectabile: dīnū itelligē erit sibi dele
ctabilissimū. ¶Amp vnūqōqz nālit i suo sili gau
det q̄si in cōuenieti p accidēs i q̄tū ē ipeditiuū p
prie vtilitatis: sic figuli ad iuicez corrixant p eo q
vnus ipedit lucrū alteri⁹: oē aūt bonū ē dine boni
tatis silitudo vt ex supradictis pz: nec ex aliq̄ bo
no sibi aliq̄d depit: relinquit igit q deus de oi bo
no gaudet: est igit in eo pprie gaudiū t delectatio.
Differūt aūt gaudiū t delectatio rōne: nā delecta
tio puenit ex bono realit cōiūcto: gaudiū āt hoc
nō requirit sz sola q̄tatis volūtatis sufficit ad gau
dij rōnē: vñ delectatio ē solū de cōiuncto bono si
pprie sumat: gaudiū aūt de exteriori: ex quo patz
q deꝰ ppe i se ipo delectat: gaudet at i se t in alijs.

¶Q̄n deo sit amor. LXXXXII.

Similiter āt opor
tet t amorē i deo eē fm actū volūta
tis eiꝰ. Hoc.n.ē ppe de rōne amoris
q amās bonū amati velit: deꝰ autez
vult bonū suū t alioz vt ex dictis pz: fm hoc igit
deꝰ t se t alia amat. ¶Ad hec ad vitatē amoris
requirit q bonū alicuiꝰ put ē eiꝰ velit cuiꝰ. n. bonū
aliq̄s vult solū put i alterius bonū cedit: p accns
amat: sic qui vult vinū conseruari vt illud bibat:
aut hominē vt sibi sit vtilis aut delectabilis: p ac
cidēs amat vinū aut hoiem: p se aut p se ipm: sed
deꝰ vult bonū vniuscuiusq̄z hz q ē eiꝰ: vult.n. vnū
qōqz cē fm q i se bonū ē: sz ēt vnū ordiet i bonuz
alteriꝰ: deꝰ igit amat vere t se t alia. ¶Amp. cuz
vnūqōqz nālit velit t appetat suo mō ppium bo
nū si hoc hz amoris rō q amās velit aut appetat
bonū amati: pns est q amās t amatū se hēant sic
ad id qō ē cū eo aliquo mō vnū: ex quo vī pria
rō amoris cōsistē i hoc q affectꝰ vniꝰ tēdat in alte
rū sicut i vnū cū ipo aliq̄ mō: ppt qō a Dio. dicit
q amor ē vnitiua vꝫ q̄to q̄ id vñ amās ē vnū cuz
amato ē maiꝰ: tāto ē amor itēsior: magis. n. ama
mꝰ quos nobis vnit gnātiōis origo aut quersatō
nis vsus: aut aliq̄d hꝫ. q̄ eos quos nobis solū vnit
hūane nāe societas. Et rursus: quāto id ex quo ē
vnio ē magis intimū vel vnitū amāti tanto amor
fit firmior: vñ iterdū amor q̄ ē ex aliq̄ passione fit
itēsior amore q̄ ē ex nāli origine vꝫ ex aliq̄ habitu
sed facilius trāsit: id aūt vñ oia deo vniunt. s. eius
bonitas q̄ oia imitant ē maximū t itimū deo cuz
ipse sit sua bonitas: ē igit i deo amor nō solū verꝰ
sed ēt pfectissimus t firmissimꝰ. ¶Itē amor ex p
te obiecti ñ iportat aliq̄d repugnās deo cū sit bo
ni: nec ex mō se hñdi ad obiectū: nā amor ē alicui
rei non minus cū habet sed magis: qz bonū aliq̄ō
fit nobis affinius cū habet: vñ t motus ad finē in
rebus nālibꝰ ex ppinq̄tate finis intendit: q̄nq̄z āt
cōtrariū p accns accidit: vtpote q̄n in amato expi
mur aliq̄d qō repugnat amori: tūc. n. minꝰ amat
q̄n habet: non g̃ amor repugnat diuine pfectioni
fm rōnē sue speciei: ē igit i deo. ¶Preterea amoris
ē ad iuicē mouē vt Dio. dicit cū. n. pp. silitudinez
vꝫ cōueniētiā amātis t amati affectus amantis sit
quodāmō vnit amato tēdit appetituꝰ i pfectionez
vnionis. s. vt vnio q̄ iā ichoata ē i affectu cōpleat
i actu: vñ t amicoz ppriū ē mutua pntia t cōui
ctu t allocutionibus gaudere: deꝰ aūt mouet oia
alia ad vnionē: i q̄tū eni dat eē t alias pfectiones
vnit ea sibi p modū q̄ possibile est deus igit t se t
alia amat. ¶Ad hec ois affectionis principium
ē amor: gaudiū. n. t desideriū nō ē nisi amati bo
ni: timor ēt t tristicia nō ē nisi de malo qō contra
riat bono amato: ex his aūt oēs alie affectiones
oriūt: sed i deo ē gaudiū t delectatio vt supra ostē
sū ē. g̃ in deo ē amor. Posset āt alicui videri q deꝰ
nō magis hoc q̄ illud amet: si. n. itesio t remissio
nāe mutabilis ppe ē: deo cōpetē nō pōt: a quo ois
mutabilitas pcul ē. ¶Rursus nullū alioz que de
deo dicūt p modū opationis fm magis t minꝰ de
ipso dicit: neq̄. n. magis aliq̄d alio cognoscit neq̄
magis de hoc: q̄ de illo gaudet. ¶Sciendū itaq̄z
q cū alie opatiōes aie sint circa vnū solū obiectū
solus amor ad duo obiecta ferri videt. ¶Per hoc
eni q intelligimꝰ vel gaudemꝰ: ad aliq̄ō obiectum
aliq̄lit nos hīe oz: amor. n. aliquid alicui vult hoc
eni amare dicimur cui aliq̄ō bonū volumus fm
modū pdictū: vñ t ea que cōcupiscimus simplr
q̄dē t ppe desiderare dicimur nō āt amare sz po
tius nos ipsos q̄bus ea cōcupiscimus: t ex hoc ip
sa p accns nō ppe dicimur amare: alie igit opatō
nes siue actiōes vigorē fm magis t minꝰ dicūt ha
bē q̄ō i deo accidē nō pōt: nā vigor actiōis fm vir
tutē q̄ agit mēsurat: ois aūt dina actio vniꝰ t eiusꝫ
dē vtutis ē. Amor aūt fm magis t minus duplici
ter pōt dici. Uno q̄dē mō ex bono q̄ō alicui volu
mus fm q illud magis diligere dicimur cui volu
mus maius bonū. Alio mō ex vigore actionis fm
q dicimur illū magis diligē cui t si nō maiꝰ bonū
eq̄le tñ bonū feruentiꝰ t efficatius volumus: pmo
igit q̄dē mō nihil phibet dici q deꝰ aliq̄d alio ma
gis diligat fm q eius maius vult bonū: scōo aūtē
mō dici nō pōt eadē rōne q̄ de aliis dicta ē. Patet
igit ex p̄dictis q de nostris affectionibꝰ nulla est q̄
i deo pōt ppe esse nisi gaudiū t amor q̄uis etiam
hec i eo nō fm passionē sicut in nobis sint. ¶Q̄ āt
in deo sit gaudiū vel delectatio auctoritate sacre
scripture confirmatur. Dicitur. n. in ps. Delecta
tiones i dextera tua vsq̄z in finē t puer. x. Delecta
bar per singulos dies ludens coram eo: dicit diuina
sapientia: q̄ deus est vt ostensuz est. Luc. xv. Gau
dium est in celo sup vno peccatore penitentiā agē
te. Phus etiā dicit in viij. ethicoz q deus semper
gaudet vna t simplici delectatione. Amorem etiā

dei scriptura cõmemorat Deut. xxxiij. Dilexit populos. Jere. xxxi. In charitate perpetua dilexi te. Jo. xvi. Ipse enī pater amat vos. Phi etiã quidã posuerũt rerũ pncipium dei amorẽ: cui consonat Dion. vbũ. iij. c. de diui. no. dicẽtis q̃ dīn' amor nõ pmisit ipsũ sine germie esse. Sciẽdũ tñ etiã alias pfectiones q̃ fm spẽm suã dine pfectioni repugnãt i sacra scriptura de deo dici nõ q̃dẽ ppie vt pbatũ ẽ sed metaphorice ppter silitudinẽ vel effectuũ vel alicuius affectiõis pcedẽtis: dico aũt effectuũ: quia iterdũ volũtas ex sapiẽtie ordine i illũ effectũ tẽdit in quẽ aliquis ex passione defectiua inclinat. Judex. n. ex iusticia punit sicut ⁊ iratus ex ira: deus enī aliq̃n dicitur iratus in quãtũ ex ordine sue sapiẽtie aliquẽ vult punire: fm illud ps. Cũ exarserit in breui ira eius. Misericors vo dicitur i quãtũ ex sua beniuolẽtia miserias hoim tollit: sic ⁊ nos ppter misericordie passionẽ facimus idez. Unñ i ps. Miserator ⁊ misericors dñs patiẽs ⁊ mltũ misericors. Penitẽs etiã iterdũ dicit in q̃tũ fm eternũ ⁊ imutabilẽ ꝓuidẽtie sue ordinẽ facit que pus destruxerat vel destruit que pus fecit sicut et penitentia moti facẽ inueniũt. Unñ Gen. vi. Penitet me fecisse hoiem. Q. aũt hoc ppie itelligi nõ possit: pz p hoc q̃ hẽt pmo. Reg. xv. Triũphator i isrl nõ parcet neq̃ penitudine flectet: dico aũt per silitudinẽ pcedẽtis affectionis: nã amor ⁊ gaudiũ q̃ i deo ppe sũt: pncipia sũt oiuz affectionũ: amor quidẽ p modũ pncipiũ mouentis gaudiũ vero per modũ finis: vnde etiã irati puniẽtes gaudent q̃i finem assecuti: dicit igit deus tristari in q̃tũ accidũt aliq̃ cõtraria his que ipse amat ⁊ approbat sicut ⁊ in nobis tristicia de his que nobis nolẽtibus accidũt ⁊ hoc pz Isa. lix. Uidit deus ⁊ malum apparuit in oculis eius: quia nõ ẽ iudiciũ ⁊ quia nõ est vir: ⁊ aporiatus ẽ: quia nõ est qui occurrat. Ex p̃dictis aũt excludit error quorũdã iudeoz attribuentiũ deo irã: tristiciaz: pniam ⁊ omnes huiusmodi passiones secundũ ppietatẽ nõ distinguentes quid in scripturis sacris propie ⁊ metaphorice dicatur.

Q̃i deo ponãt eẽ vtutes: LXXXXIII.

QOnsequẽs ẽ aũt ex dictis ostẽdere quõ vtutes i deo ponere oportet: oportet enī sicut esse eius ẽ vir pfectũ oim entium pfectiones in se quodãmõ cõprehendens: ita ⁊ bonitatẽ eius õium bonitates in se quodãmõ cõprehendere: vtus aũt ẽ bonitas q̃daz vtuosi: nãq̃ secundum ea dicitur bonus: ⁊ opus eius bonum: oportet ergo bonitatez diuinam omnes virtutes suo modo continere: vnde nulla earum secunduz habitũ i deo dicitur sicut in nobis: deo enī nõ cõuenit bonũ esse per aliquid aliud supadditũ ei sed p essentiã suã cuz sit õnino simplex: nec etiã per aliquid sue essentie additũ agit: cuz sua actio sit suũ esse vt ostensũ est: non est igitur virtus i deo aliqs habitus sed sua essentia. Item habitus iperfectus actus est quasi medius inter potentiã ⁊ actuz. vñ ⁊ habentes habitũ dormientibus cõparant: i deo autẽ est actus perfectissimus: actus igitur in eo ñ est sicut habitus vt sciẽtia sed sicut cõsiderare q̃ est actus vltimus ⁊ perfectus. Ad hec habitus potentie alicuius perfectiu' est: in deo autez nihil ẽ secũduz potentiã sed solũ secũdũ actũ: in eo igit habitus esse non potest. Preterea habitus de genere accidentis est: quod in deo oino non est vt supra ostensum est: igitur nec virtus aliqua in deo scõm habituz dicitur sed solũ scõm essentiã: cum autẽ vtutes humane sint quibus humana vita dirigitur: humana autem vita est duplex contemplatiua ⁊ actiua: que quidem ad actiuã vitam ptinent virtutes prout hanc vitã perficiũt deo cõpetere non possunt: vita enim actiua hominis in vsu corporaliũ bonoruz consistit: vnde ⁊ virtutes actiuam vitam dirigunt quibus his bonis recte vtimur: huiusmodi aũt deo cõuenire non possunt: igitur nec huiusmodi virtutes put hanc vitam dirigunt. Ad hec huiusmodi virtutes mores hominum fm politicã cõuersationẽ pficiunt: vnde illis qui politica cõuersatione nõ vtũtur cõuenire nõ multũ vident: multo igit minus deo cõuenire pñt cuius cõuersatio ⁊ vita longe est a mõ humane vite. Harum etiã virtutuz que circa actiuã vitã sũt quedã circa passiões nos dirigunt q̃s in deo ponere nõ possumus: vtutes enī que circa passiones sunt ex ipsis passionibus spẽm sortiunt sicut ex propriis obiectis: vnde ⁊ tẽperantia a fortitudine differt in quãtum hec circa concupiscibilia est: illa vero circa timores et audacias: in deo autẽ passiões nõ sunt vt ostẽsuz est: igit nec hmõi vtutes i deo eẽ pñt. Itẽ huiusmõi vtutes non in parte intellectiua aie sunt sz i pte sensitiua in q̃ sola passiões eẽ pñt vt pbat in. vij. phisicoz: i deo aũt nõ ẽ sensitiua ps sz solus itellectus: relinq̃tur igit q̃ i deo huiusmõi vtutes eẽ nõ pñt etiã fm p̃as rões. Passionũ aũt circa q̃s vtutes sunt q̃dã sunt fm inclinationẽ appetitus i aliqd corpale bonũ qd ẽ delectabile fm sensũ: sicut sũt cibi ⁊ pot' ⁊ venerea circa quoz concupias ẽ sobrietas: castitas: ⁊ vliter tẽperãtia ⁊ cõtinẽtia: vñ q̃ corpales delectationes oio a deo remote sunt: vtutes p̃dcte nec ppie deo cõueniũt cuz circa passiões sint: nec etiã metaphorice de deo dicunt i scripturis: quia nec est accipe silitudinẽ ipsarũ i deo fm silitudinẽ alicuius effectus. Quedã vo. s. passiones sũt scõz inclinationem appetitus i aliquod spirituale bonũ

ſicut eſt honor:dominiū:victoria:vindicta:ꝛ alia huiuſmōi circa quoꝛ ſpecies ꝛ audacias ꝛ oīno appetitus ſunt fortitudo:magnanimitas: māſuetudo ꝛ alie huiuſmōi v̄tutes q̄ quidē in deo ꝓpe eē non pōſſunt:eo q̄ circa paſſiōes ſunt:dicūtur tamen in ſcriptura metaphoꝛice de deo ꝓpter ſimilitudinem effectus:vt eſt illud primo Regū.ij. Nō eſt fortis ſicut deus noſter:ꝛ Mich.vi. Que rite manſuetum querite bonum.

Q̄ in deo ſunt virtutes morales que ſunt circa actiones. LXXXXIIII.

SUnt autē uirtutes alique vitā actiuā homis dirigentes q̄ n̄ circa paſſiōes ſz circa actiōes ſunt vt v̄itas:iuſticia liberalitas:magnificentia:prudentia:itellectus: cū āt v̄tus ex obiecto vel mā ſpeciez ſortiat:actiones āt q̄ ſūt harū v̄tutū māe vel obiecta dine pfectioni nō repugnant:nec huiuſmōi v̄tutes ſm ꝓpriam speciez hñt aliq̄d ꝓpt̄ quod a dina pfectione excludantur. Item huiuſmōi v̄tutes pfectiōes q̄dā volūtatis ꝛ intellectuſ ſunt que ſunt principia opationū abſq̄ paſſione:in deo aūt eſt voluntas ꝛ intellectus nulla carens pfectione: igit̄ hec deo deeſſe nō pñt. Amp̄.eoꝛ oium q̄ a deo in eſſe ꝓcedunt:rō ꝓpria in dino intellectu eſt vt ſupra oſtenſū eſt:rō aūt rei fiende i mente facientis ars eſt:vñ p̄hus dic̄ in.vi.ethicoꝛ q̄ ars eſt recta rō factibiliū:eſt igit̄ ꝓprie ars in deo:ꝛ iō dicit Sap̄. vij. Oīm artifex docuit me ſapientiā: Itez dina volūtas i his q̄ ſūt alia ab ip̄o deimiatur ad vnuz p̄ cognitionē ſuā vt ſupra oſtenſū eſt:cognitō āt oꝛ dinās voluntatē ad agendū prudentia eſt: q̄ ſm p̄hm in.vi.ethicoꝛuz prudentiā eſt recta ratio agibiliū:ē igit̄ in deo prudētia:ꝛ hoc eſt q̄ dicit Job xxvi. Apud ipſū eſt prudentia ꝛ fortitudo. Ad hec oñſum eſt ſupra q̄ ex hoc q̄ deus vult aliq̄d vult illa que requirunt̄ ad ipſū:q̄ aūt ad pfectionem alic̄ requirit̄ eſt debitū vnicuiq̄:eſt igitur in deo iuſtitia cuī eſt vnicuiq̄ q̄ ſuū eſt diſtribuē: vñ p̄a. Juſtus dñs ꝛ iuſtitiā dilexit. Amp̄. ſicut ſupra oſtenſū eſt finis vltim̄ ꝓpter quē vult deus oīa nullo mō dependet ab his q̄ ſūt ad finē nec q̄tū ad eſſe nec q̄tū ad pfectionē aliquā: vñ n̄ vult alicui ſuā bonitatē ꝓicare ad hoc vt ſibi exide aliquid accreſcat:ſed q̄ ip̄m cōicare ē ſibi cōueniēs: ſicut ſonti bonitatis:dare aūt nō ꝓpter aliq̄d cōmodū ex datione expectatū ſed ꝓpter ip̄am bonitatē ꝛ ꝓuenientiā datiōis eſt actus liberalitatis vt p̄z per p̄hm in.iiij.ethicoꝛ: deus igit̄ eſt maxime liberalis:ꝛ vt Auic̄.dicit.ipſe ſolus liberalis ꝓpe dici pōt:nam omne aliud agens ꝓpter agens p̄ter ipſum ex ſua actione aliq̄d bonū appetit vel acq̄rit q̄ ē finis intent̄. Hāc autem eius liberalitatē ſcriptura oſtendit dicens in p̄s. Aperiente te manuā:oīa iple.bo.ꝛ Jac̄.primo. Qui dat oībus aff. ꝛ nō improperat. Itē oīa que a deo eſſe accipiūt neceſſe eſt vt eius ſilitudinē gerant in quātū ſunt ꝛ bona ſunt ꝛ ꝓpas rōnes in diuino itellectu habent vt ſupra oſtenſum eſt:hoc autem ad virtutē veritatis pertinet vt per p̄hm in.iiij.ethicoꝛ patz vt in ſuis factis ꝛ dictis aliquis ſe talem exhibeat q̄lis eſt:eſt igit̄ in deo veritatis virtus. Ūñ Ro.iij. Eſt aūt deus verax ꝛc̄. Et i p̄s. Omnes vie tue v̄itas. Si q̄ autē v̄tutes ſunt q̄ ad aliquas actiones ordinentur que ſūt ſubiectoꝛ ad ſuperiora talia deo cōuenire non poſſunt:ſicut obiecta:latria:vl aliquid h̄:quod ſupioꝛi debet. Si etiā aliquaꝛ ex p̄dictis v̄tutibus ſint aliqui iperfecti actus ſm illos deo attribui p̄dicte v̄tutes non poſſunt:ſicut prudentia q̄tum ad actū bene conſiliandi deo nō cōpetit:cum eni conſilium ſit quedā queſtio vt dī in.vi.ethicoꝛ:dina aūt cognitio cū non ſit inquiſitiua vt ſupra oſtenſū ē:non pōt ſibi conſiliari eſſe cōueniens:vñ Job.xxvi. Cui dediſti conſiliū:forſitan ei qui non habet intelligentiā:Et Iſa.xl. Cuz quo inūt cōſiliū ꝛ inſtruxit eū:ſm aūt actū illum qui eſt de conſiliatis iudicare ꝛ approbata eligere nihil prohibet prudentiā de deo dici:dicit tamen interdū conſilium de deo vel ꝓpt̄ ſilitudinē occultationis nam conſilia occulte aguntur: vñ q̄ō eſt i dina ſapia occultū per ſimilitudinē conſiliū dicit: vt p̄z Iſa.xxv.ſm aliquā tranſlationē. Conſilium tuum antiquū verū fiat:vel in quātū conſulenti tuum antiquū verū fiat:vel in quātū conſulenti bus ſatisfacit:eſt enim ſine diſcurſu intelligentis i ſtruere inquirentes. Silr etiā iuſtitia quātū ad cōmutationis actum deo cōpetere non pōt cum ip̄e a nullo aliquid accipiat. Unde Ro.xi. Quis p̄or dedit illi:ꝛ retribuet ei.ꝛ Job.xli. Quis ante dedit mihi vt reddam ei?. Per ſimilitudinem tamē aliqua deo dare dicimur:in quantū deus noſtra data acceptat:non igitur ſibi cōpetit cōmutatiua iuſticia ſed ſolum diſtributiua. Unde Dio.dic̄ viij.c.de diui.no.q̄ iuſticia laudat̄ deus ſicut omnibus ſm dignitatem diſtribuēs: ſm illud Mat. xxv. Dedit vnicuiq̄ ſecūdū propriā virtutē. Scire autem oꝛtet q̄ actiones circa quas predicte virtutes ſunt ſecundum ſuas ratiōes ex rebus humanis non dependent non enim de agendis iudicare aut aliquid dare vel diſtribuere ſolius hominis eſt ſed cuiuſlibet intellectū habentis ſm tamē q̄ ad res humanas cōtrahuntur ex his quodammodo ſpeciem ſumunt ſicut curuum in naſo facē ſpeciem ſymi:virtutes igitur predicte ſm q̄ ordinant humanam vitam actiuam ad has actiones ordinantur ꝓut ad res humanas contrahuntur ab eis ſpeciem ſumentes:ſecundum quem modū deo cōuenire non poſſunt:ſm vero q̄ actiones p̄dicte in ſua cōitate accipiuntur poſſūt etiā dinis

rebus aptari: sicut enī homo rerū hūanarū v' pe cunie vel honoris distributor est: ita ⁊ deus oium bonitatum vniuersi: sunt igitur p̄dicte virtutes in deo vniuersaliozis extensionis q̄ in hoīe: nam sic̄ iustícia hois se habet ad ciuitatē vel domū: ita iu stícia dei se habet ad totū vniuersuz: vnde ⁊ diui ne virtutes nostrarū exemplares dicunt: naz que sunt contracta ⁊ particulata simílitudines quedā absolutoz entiuz sunt: sicut lumen candele se hz ad lumen solis: alie vo virtutes que proprie deo n̄ cōueniunt non habent exemplar in diuina natu ra sed solū in diuina sapientia que oium entium ꝓprias cōplectitur rationes: sicut est de alīs cor poralibus rebus.

Q in deo sunt vtutes cōtēplatiue. LXXXXV.

DE contemplatiuis autē virtutibus dubiū eē non potest quin deo maxime cōueniant: si enim sapientia in cognitione altissimarū causarum cō sistit ſm p̄hm in p̄cipio metaphisice: ipe aūt de' precipue se ipz ꝯgscit nec aliq̄d ꝯgscit nisi ꝯgscēdo se ipsū vt probatū est qui ē oium causa p̄ma: māi festū est q̄ sibi potissime sapia debet ascribi. Unī Job. ix. Sapiens corde est: ⁊ Eccī p̄mo. Omnis sapientia a domino deo est: ⁊ cum illo fuit semp. P̄hus etiam dicit in p̄ncipio methā. q̄ est diuina possessiō non hūana. Itē si sciētia est rei cogni tio p ꝓpriam cām: ipse autem omnium causaruz ⁊ effectuum ordinem cognoscit ⁊ per hoc singula rium ꝓprias causas nouit vt supra ostensum est: manifestum est q̄ i ipso proprie scientia est nō tñ que sit per rōcinationem causata sic̄ scia nostra ex demōstratione causatur. Un. j. Regū. ij. Deus sci entiaruz dominus est. Ad hec: si in mālis cogni tio aliquaz rerū absq̄ dficursu intellectus est: de us autem huiusmodi cognitionē de omnibus hz vt supra ostensum est: in ipso igitur ē intellectus. vnde Job. xij. Ipse habet consilium ⁊ intelligētiā De etiam virtutes in deo exemplares sunt nostra rum sicut perfectum imperfecti.

Q deus non potest velle malu. LXXXXVI.

EX his autem que dicta sunt ostendi potest q̄ deus nō potest velle malū. Virtus enim rei ē secundum quam aliquis bene operatur: omnis autem operatio dei est operatio virtutis: cuz sua virtus sit sua essentia vt supra ostensum est: non potest igitur malum velle. Item voluntas nūq̄ ad malum fertur nisi aliquo erroze in ratione exi stente ad. minus in particulari eligibili: cum eniz voluntatis obiectum sit bonum apprehensum n̄ potest voluntas ferri in malum nisi aliquo modo proponatur sibi vt bonum ⁊ hoc sine erroze esse non potest: in diuina autem cognitione nō potest esse erroz vt supra ostensum est: non igitur volun tas eius potest ad malum tendere. Amp̄. deus est summum bonum vt supra probatum est sum mum autem bonum non patitur aliquod consoz tium mali: sicut nec sūme calidum permixtionez frigidi: diuina igitur voluntas nō potest flecti ad malum. Preterea cum bonum habeat rōnem finis: malum non potest incidere in voluntatem nisi per auersionem a fine: voluntas autem diuia a fine auerti non potest: cum nihil possit velle ni si volendo seipsum vt supra ostensum est: non po test igitur velle malū: ⁊ sic patet q̄ liberū arbitriū in ipso naturaliter stabilitū est in bono: hoc autē est qō dicitur Deut. xxxij. Deus fidelis ⁊ absq̄ vl la iniquitate: ⁊ Abacuch p̄mo. Mundi sunt ocu li tui domine: ⁊ respicere ad iniquitatē non pote ris. Per hoc autem confutatur erroz iudiozum qui in thalmut dicunt deum quādoq̄ peccare et a peccato purgari: ⁊ Luciferianozum qui dicunt deum in Luciferi deiectione peccasse.

Q deus nihil odit nec odium alicuius rei ei con uenire potest. LXXXXVII.

EX hoc autē appa ret q̄ odium alicuī rei deo cōuenire nō p̄t. Sic̄. n. amoz se hz ad bonuz ita odiū se hz ad malū: nā his q̄s amam' bonum volum': his vo q̄s odimus malū: si igit voluntas dei ad malū inclinari nō p̄t vt ostensum est ipo sibile ē q̄ ipe rez aliquam odio hēat. Item volūtas dei i alia a se fert vt supra oñsuz est in q̄ tum volendo ⁊ amādo suū esse ⁊ suaz bonitatem vult eam diffundi ſm q̄ possibile est per simílitu dinis cōicationem: hoc igit est qō deus in reb' ali is a se vult vt in eis sit sue bōitatis simílitudo: hoc aūt est bonum vniuscuiusq̄ rei vt simílitudinē di uinam ꝓticipet: nam quelibet bonitas alia non ē nisi simílitudo quedā p̄time bonitatis: igitur de' vnicuiq̄ rei vult bonū: nihil igit odit. Ad hec a primo ente omnia alia originē essendi assumūt: si igitur aliquid eorum que sunt odio hz vult illō non esse: quia hoc est vnicuiq̄ bonuz: vult igitur actionem suam non esse q̄ illud inesse producitur vel mediate vel imediate: ostensuz est enim supra q̄ si deus aliquid vult oportet q̄ illa velit que ad illud requiruntur: hoc autem est possibile: quod quidem patet si res per voluntatē ipsius in esse ꝓ cedant: quia tunc oz actionem qua res producun tur esse voluntariaz: similiter si naturalr sit rerū eā: quia sicut placet sibi sua nā: sic placet sibi ōne illud quod sua natura requirit: nullam igitur na turam deus odit. Preterea illud qō inuenitur in omnibus creaturis actiuis naturaliter precipue i primo agente necesse est inueniri: omnia autē agē

tia suo modo suos effectus amant secundū q̄ huiusmodi: sicut parentes filios: poete poemata: artifices sua opera: multo igitur magis deus nullā rem odit: cū ipe sit oium cā. Hoc aūt est qđ dicit Sap. xi. Diligitis oia q̄ sunt ⁊ nihil odisti eorum q̄ fecisti. Dicit aūt deus aliq̄ odire similitudinarie: et hoc dupliciter. Uno quidē modo ex hoc q̄ deus amādo res volēs eoz bonū esse: vult cōtrariū bono. s. malum non esse: vnde maloz odium habē dicit: nā q̄ nō esse volumus dicimur odio habere fm illud zacha. viij. Unusquisq; malū cōtra amicū suū ne cogitetis in cordibus vestris ⁊ iuramentū mendax ne diligatis: oia enim hec sunt que odi dicit dns: hec autem non sunt effectus vt res subsistentes quoz proprium est odium vel amor. Alius autē modus est ex hoc q̄ deus vult aliqđ maius bonū: qđ esse nō pōt sine priuatiōe minoris boni: ⁊ sic dicitur odire: cuz magis hoc sit amare: sic. n. in quātū vult bonum iusticie vel ordinis vniuersi quod esse non pōt sine punitione vel corruptione alicuius: dicet illa odire quoz punitionē vult vl corruptionē. fm illud Malach. primo. Esau odio habui: ⁊ illud ps. Odisti oēs qui opant iniquitatē pdes oēs q̄ loquūt mēdaciū: virū sanguinum ⁊ dolosū abhominabitur dominus.

Q̄ deus ē viuens. LXXXVIII.

EX his autem que supra ostēsa sūt: de necessitate habet q̄ deus ē viuēs. Ostēsū ē. n. deū esse intelligentē ⁊ volentē: itelligere aūt ⁊ velle nō nisi viuētis ē: est ergo deus viuēs. Ad hoc viuere fm hoc aliquibus attribuū est q̄ visa sūt per se non ab alio moueri: ⁊ ppter hoc illa q̄ vident per se moueri quoz motores vulgus nō pcipit per similitudinē dicim' viuē: sicut aquā viuā fontis fluentis nō aūt cisterne vel stagni stātis: ⁊ argētū viuū qđ motū quēda hīe videt: ppe. n. illa sola mouētur per se que mouēt seipsa cōposita ex motore ⁊ moto sicut aiata: vñ hec sola ppie viuē dicimus alia vo oia ab aliq̄ exteriori mouent vel generāte vel remouēte phibēs vel in pellēte: ⁊ quia opationes sensibiles cū motu sūt: vlterius oē illud quod agit se ad ppas opatiōes q̄uis nō sit cū motu dī viuere: vñ itelligere appetere ⁊ sentire actiones vite sūt: sed de' maxime nō alio sz a se ipo opat cuz sit pma cā agēs: maxime ḡ cōpetit ei viuere. Itē dīnū esse omnē pfectionē essendi cōphendit vt supra ostensum est: viuē aūt ē quoddā esse pfectum vñ viuētia in ordine entiū nō viuētibus pferūtur dīnū ergo esse ē viuere: ipse ḡ est viuens. Hoc autē ēt auctoritate dine scripture confirmatur. Dī. n. Deut. xxxij. ex ore dñi dicā. Uiuo ego in eternuz ⁊ ips: Cor meū ⁊ caro mea exul. in deū me. viuū.

Q̄ deus est sua vita. LXXXIX.

EX hoc patet ulterius q̄ deus sit sua vita. Uita eni viuētis ē ipm viuē in quadā abstractōne signatū: sicut cursus secunduz rē nō ē aliud q̄ currere: viuere aūt viuētiū ē ipm eē eoz vt patet p phm i. ij. de aīa: cū. n. ex hoc aīal dicat viuēs q̄ aīam hz fm quā hz esse vtpote fm ppriā formaz: oz q̄ viuere nihil sit aliud q̄ tale eē ex tali forma ꝓueniens: de' āt ē suuz esse vt supra ꝓbatuz ē: est ergo suū viuere ⁊ sua vita. Itez suum itelligē qđā viuere vt pz p phm in. ij. de aīa: nā viuere ē act' viuentis: de' āt est suū intelligē vt supra oñsuz est: ḡ est suum viuere ⁊ sua vita. Amp. si de' nō eēt sua vita: cū sit viuens vt oñsuz est seq̄ret q̄ eēt viuens p pticipationē vite oē aūt qđ est p pticipatōz reducit ad id quod ē per seipsū: de' ergo reduceret in aliquod ꝑius p quod viueret: q̄ est inpossibile vt ex dictis pz. Adhuc: si sit viuēs deus vt oñsum est oz i ipso vita eē si ḡ non sit ipse sua vita erit aliq̄d in ipso q̄ non est ipe: ⁊ sic erit cōpositus q̄ supra i ꝓbatū ē: est igit de' sua vita: ⁊ hoc ē quod dicit Joh. xiiij. Ego sum vita.

Q̄ vita dei est sempiterna. C

EX hoc autē appareret q̄ vita ei' sit sempiterna. Nihil. n. desinit viuere nisi p sepationez vite: nihil aūt a seipo separi pōt: ois. n. sepatō fit p diuisionē alicuius ab alio: impossibile est ḡ q̄ de' desinat viuē: cū ipe sit sua vita vt oñsū est. Itez: oē illud quod q̄ñq̄z est ⁊ q̄ñq̄z nō est: ē p aliquā cām nihil. n. seipsū de nō eē ad esse adducit: qa quod nōdū est nō agit: dina aūt vita nō hz aliquā cām sicut nec dīnū eē: nō igitur q̄ñq̄z ē viuēs ⁊ q̄ñq̄z nō viuens sz sp viuit: est ḡ vita ei' sempiterna. Ad hoc: in q̄libet opattone opans manet lz interdum opatio transeat fz successionē: vnde ⁊ i motu mobile manz idē subiecto i toto motu lz ñ fm rōnē: vbi igitur actio est ipz agēs oz q̄ nihil ibi p successionē transeat sz totū sil' maneat: intelligē aūt ⁊ viuē dei est ipe de' vt oñsū ē: ḡ ei' vita nō hz successionē sz est tota sil': est igit sempiterna. Amp de' oio imobil' ē vt supra oñsū est: q̄ autem icipit aut desinit viuē vl in viuendo successionē patit: mutabile ē nā vita alic' incipit p gnātōez desinit āt per corruptionē: successio aūt ꝑt motū aliquē ē: de' ergo neq̄z icepit viuē neq̄z desinet viuē neq̄z iuiuēdo successionez patit: est ḡ ei' vita sempiterna. Dic est q̄ dī Deut. xxxij. ex ore dñi. Uiuo ego in eternū: ⁊. i. Joh. vlt. Dic est verus de': ⁊ vita eterna.

Q̄ deus est beatus. C I

RE stat aūt ex p̄miss ostendere deum eē beatuz. Cui' libet

enim intellectual' nãe ꝑtiũ bonũ ẽ bĩtudo: cuz ḡ deus sit itelligẽs: suũ ꝑpũ bonũ erit bĩtudo: nõ aũt cõpat' ad ꝑpũ bonũ sicut qõ i bonũ nõãũ habitũ tẽdit: hoc eni ẽ nãe mobilis ⁊ i potẽtia exñtis ſz sicut qõ iã obtinet ꝑptiũ bonũ: igit bĩtudinez nõ solũ desiderat sicut ⁊ nos ſz ea fruit: est igitur beat'. Amp. illud ẽ maxie desideratũ vel volitũ ab itellectuali nã qõ ẽ pfectissimũ i ipa: ⁊ hoc est et' bĩtudo: pfectissimũ autẽ in vnoquoqz est sua pfectissima opatio: nã potẽtia ⁊ hit' ꝑ opatiõez pficiũt: vnde phus dicit felicitatẽ eẽ pfecã opationẽ: pfectio ãt opatiõis depẽdet ex. 4. ꝑmo ex suo genẽ vt. ſ. sic sit manẽs in ipo opante: dico ãt opationẽ i ipso manẽtẽ: ꝑ quã non fit aliud ꝑt ipam opatiõez: sic vidẽ ⁊ audire: huiusmõi. n. pfectiões sũt eoz q̃rũ sũt opatiões: ⁊ pñt eẽ vltimi qz non ordinãtur ad aliqõ factũ qõ sit finis: opatio vero uł actio ex q̃ seqt' aliqd actũ ꝑter ipam est pfectõ opati nõ opantis: ⁊ ꝓpat' ad ipm sicut ad finẽ: et tõ talis opatio intellectual' nãe nõ ẽ bĩtudo siue felicitas. Scõo ex ꝓncipio opatiõis vt sit altissie potẽtie: vñ ſm opationẽ sensus nõ ẽ in nobis felicitas ſz ſm opationẽ intellectus ⁊ ꝑ habitũ pfecti Tertio ex opatiõis obiecto: ⁊ ꝓpter hoc i nobis vltia felicitas ẽ i itelligẽdo altissimũ itelligibile.

Quarto ex foꝛa opatiõis vt. ſ. pfecte facilit firmiter ⁊ delectabiliter opet: tlis aũt ẽ dei opatio: cuz sit itelligens: ⁊ suu' itellect' altissima vtutũ sit nec indiget hitu pficiẽte: qz in se ipso pfectus ẽ vt suꝑa oñsũ ẽ: ipe aũt se ipm itelligit q̃ ẽ sũmũ intelligibiliũ pfecte absqz oi difficultate ⁊ delectabilit: ẽ igit de' btus. Ad hoc ꝑ bĩtudinẽ desideriũ oẽ q̃etatur: qz ea habita nõ restat aliud desideraduz cũ sit vltim' finis: oz igit eũ eẽ btm q̃ pfect' ẽ q̃tuz ad oia q̃ desiderare põt. vñ Boet' dic q̃ bĩtudo ẽ status oium bonoꝛ ꝙgregatiõe pfectus: ſz talis est dina' pfectio q̃ oẽm pfectionẽ i q̃dã simplicitate ꝓphẽdit vt supra ostẽsũ ẽ: ipe igit vere btus est.

Itẽ q̃diu alicui deest aliqd q̃ idigeat nodũ btus ẽ qz ei' desideriũ nodũ ẽ q̃etatũ: q̃cũqz igit sibi sufficiẽs ẽ nullo idigẽs: ille ve btus ẽ: oñsũ ãt ẽ supra q̃ de' nõ idiget alĩs cũ a nullo exĩoi sua pfectio depẽdeat: nec alia vult ꝑpter se sicut ꝑt finẽ q̃si eis idigeat: ſz solũ qz hoc cõueniẽs est sue bonitati: est igit ipe btus. Preterea ostensũ est supra q̃ de' ñ põt velle aliqõ ipossibile: ipossibile ẽ aũt ei aliqd aduenire qõ nodũ hẽat: cũ ipe nullo modo sit i potẽtia vt oñsũ ẽ: igit nõ põt velle se hre qõ ñ hz: q̃cqd igit vult hz: nec aliqd male vult vt supra oñsũ ẽ: ẽ igit btus ſm q̃ a quibusdã beatus eẽ perhibet q̃ hz q̃cqd vult ⁊ nihil male vult. Eius enĩz bĩtudinẽ sacra scriptura ꝓtestatur. i. Thi. vlt.

Quẽ oñdet de' suis ptibus beatus ⁊ potens.

Q deus sit sua beatitudo. CII.

EX his autez apparet q̃ deus sit sua bĩtudo. Bĩtudo n. eius ẽ itellectualis opatio ipsiuſ vt ostẽsũ ẽ: supra aũt oñdimus q̃ ipsũ dei itelligẽ sit sua substãtia: ipe igit ẽ sua bĩtudo. Itẽ bĩtudo cũ sit vltimus finis ẽ id qõ q̃libet nat' ẽ hre vł habẽs ꝓncipalr vult ostensũ ẽ aũt supra quod deus principalit vult suã essentiã: sua igit essentia est sua beatitudo. Ad hec vnusquisqz in bĩtudinẽ suã ordinat q̃cqd vult: ipa eni ẽ que ꝓpter aliud nõ desideratur ⁊ ad quã termiat motus desideriꝫ vnũ ꝑpter aliud desiderantis ne sit infinit': cũ igit de' oia alia velit ꝓpt suã bonitatẽ q̃ ẽ sua essentia oz q̃ sicut ipse ẽ sua ẽntia ⁊ sua bõitas: ita sit sua bĩtudo: Preterea duo sũma bona esse ẽ ipossibile: si. n. aliqd vni decst q̃ alterũ hẽret neutrũ summũ bonũ esse bĩtudo etiã sũmũ bonũ oñdit esse ex hoc q̃ ẽ vltimus finis: ḡ bĩtudo ⁊ de' sũt idem est igitur deus sua beatitudo.

Q bĩtudo diuina pfecta ⁊ singularis ẽ excedens omnẽ aliã bĩtudinem. CIII.

ULterius autẽ ex ꝓmissis cõsiderari põt bĩtudinis dine excellẽtia. Quãto. n. aliqd ꝓpinq̃us ẽ bĩtudini tãto pfectius beatũ ẽ: vñ etsi aliqs ꝓpt aliquã spẽ bĩtudis obtinẽde beat' dicat: nullo mõ sua bĩtudo cõpat' eius bĩtudini q̃ eam iã actu cõsecutus ẽ: ꝓpinquissimũ ẽ aũt bĩtudini q̃ ẽ ipa bĩtudo q̃ de deo oñsũ ẽ: ipse igit ẽ singulariter pfecte btus. Itẽ cũ delectatio ex amore causet vt ostẽsũ ẽ: vbi ẽ maioꝛ amoꝛ: ⁊ maioꝛ delectatio i cõsecutione amati ſz vnũq̃qz ceteris paribꝫ plus se amat q̃ aliqd aliud: cuius signũ est q̃ q̃to aliquid alicui est ꝓpinquꝫ magis nãlit amat': plus igitur delectatur de' i sua bĩtudine q̃ est ipsemet q̃ alĩ bĩi in bĩtudine q̃ nõ est qõ ipsi sunt: magis igit desideriũ dei quiescit ⁊ pfectioꝛ est bĩtudo.

Preterea qõ ꝑ essentiã ẽ potẽ ẽ eo qõ ꝑ ptcipationẽ dr sicut nã ignis pfectius iuenit in ipso igne q̃ in rebus ignitis: deus aũt ꝑ essentiã suam btus ẽ: qõ nulli alĩ cõpetẽ põt: nihil. n. aliud ꝑter ipm põt eẽ sũmũ bonũ vt ex dictis patẽ põt: ⁊ sic oz vt quicũqz alius ab ipo beatus ẽ ptcipatiue dicatur btus: dina igit beatitudo oẽm aliã bĩtudinẽ excedit. Amp. bĩtudo iperfecta i opatiõe itellectus cõsistit vt oñsum ẽ: nulla aũt alia itellectualis opatio eius opationi eius ꝓpari põt: qõ ꝑz nõ solũ ex hoc q̃ ẽ sua opatio subsistẽs: sed quia, vna opatione deus se ipm ita pfecte itelligit sicut ẽ et oĩa alia que sũt ⁊ que nõ sũt bona ⁊ mala: i alĩs aũt intelligẽtibus itelligere ipm non est subsistens sed actus subsistentis: nec ipsum deũ qui ẽ sũmuz intelligibile aliquis ita perfecte/potest intelligere

sicut ipse perfectus est:cum nullius esse perfectuz sit sicut esse diuinū:nec alicuius opatio possit esse pfectioz q̄ sua substātia:nec ē aliqs alius itellect⁹ q̄ oia etiam q̄ deus facere pōt cognoscat: qz sic dīna essentiā cōphenderet:illa ēt q̄ intellectus alius cognoscit ñ oia vna z eadē opatione cognoscit:ī cōpabiliter igitur deus sup oia btūs ē. Itē q̄n to aliq̄d magis vnitū ē:tanto bonitas eius z vtus pfectioz ē:opatio aūt successiua fm diuersas ptes tpis diuidit:nullo igit mō eius pfectio pōt cōpari pfectioni opationis q̄ est absq; successione tota si mul z pcipue si non ī momēto trāseat sz in einuz maneat:dinū aūt intelligē ē absq; successiōe totū sīl einalit exns:nzm āt itelligē successionē hz i q̄tū adiūgit ei p accns cōtinuū z tēpus:dina igit bītu do i infinitū excedit hūanā:sicut duratio einitatl excedit nūc tpis fluēs. Ad hec fatigatio z ocu pationes varie q̄bus nccē est cōtēplationē nostrā in hac vita iterpolari in qua consistit pcipue hūa na felicitas si qua ē:pntis vite errozes z dubitatio nes z casus varij quibus subiacet pns vita: ostendūt oio icōpabilē esse hūanā felicitatē pcipue h⁹ vite dine beatitudini. Imp. pfectio dine beatitudinis cōsiderari pōt ex hoc q̄ ones beatitudines cōplectit fm pfectissimū modū:de cōtēplatia q̄dē felicitate hz pfectissimā sui z alioz ppetuam cōsiderationē:de actiua vo vita ñ vnius hois aut dom⁹ aut ciuitatis aut regni sz totius vniuersi gubernationem:falsa enim felicitas z terrena nō hz nisi quādam vmbram illius felicitatis pfectissime consistit enim in quiq; secundum Boetium.s.in voluptate:diuitijs:ptāte:dignitate:z fama:hz āt de⁹ excellētissimā delectationē de se z vle gaudiū de oib⁹ bonis absq; cōtrarij admixtiōe: pro diuitijs vo hz oīmodā sufficiētiā i se ipo oium bonorū vt supra ostensū ē:p ptāte hz infinitā vtutē: p dignitate hz oium entiū pmatū z regimē:pro fama āmirationē ois intellectus ipm vtcūq; cognoscētis. Ipse igitur qui singulariter beatus est: honor sit z gloria in secula seculorum amen.

Explicit liber primus Incipis secundus.

Cōtinuatio sequētiū ad precedentia. Cap. I.

Meditatus sum ī oibus operib⁹ tuis:z in factis manuū tuarū meditabar. Rei cuiuslibet perfecta cognitio haberi nō pōt nisi el⁹ opatio cognoscat. Ex mō.n. opatiōis z spē mēsura z q̄litas vtutis pensatur:vtus vo mām rei mōstrat:fm hoc.n. vnumquodq; natū ē opari q̄ actu talē nām sortit. Est aūt duplex rei opatio vt phūs tradit in.ix. metaphisice:Una quidē q̄ in ipso operante manet z ē ipsius opantis pfectio:vt sentire intelligere z velle. Alia vero que in exteri rē rem transit que est pfectio facti qō per ipsam constituit:vt calefacere secare z edificare:vtraq; aūt dictarū opationum cōpetit deo q̄dē pma i eo q̄ intelligit vult gaudet z amat:alia vero in eo q̄ res in eē producit z eas cōseruat z regit. Quia vero prima opatio pfectō opantis ē:secūda vero pfectio facti:agēs aūt nāliter pius facto ē z cā ipsius:oz q̄ pma dictarū opationū sit rō secūde z eam precedat nāliter sicut cā effectū:quod q̄dē in rebus hūanis manifeste apparz. Consideratio enī z volūtas artificis pncipiū est z rō edificationis:pma igit dictarū opationū tanq̄ simplex opātis pfectio:opatiōis vendicat sibi nomē vl etiā actiōis:secūda vo eo q̄ sit pfectio facti factionis nomē assumūt:vñ manufacta dicunt q̄ p actionē huiusmōi ab artifice in cē pcedūt:de pma aūt dei opatiōe in pcedēti libro iā dixim⁹ vbi est actū de cognitiōe z volūtate dina. vñ ad cōplētā dine vitatis considerationē restat nūc de secunda opatione tractare p quaz.s.res pducunt z gubernantur a deo:quē quidē ordinē ex pmissis verbis sumere possumus:pmittit nāq; pme opationis meditationē cuz dicit:medi.sū in oi.op.tu.vt opatio ad dinū intelligere vel velle referat: subiūgit vo factiōis meditationē cū dicit:z in fac.ma.t.me.vt per facta man⁹ ipsius intelligam⁹ celuz et terrā z oia q̄ pcedūt in esse a deo:sicut ab artifice manufacta procedunt.

Q̄z consideratio creaturaruz vtilis est ad fidei instructionem. II

Hijusmōi q̄idez dinoz factoz meditatio ad fidez hūanam instruendā de deo nccaria est. pmo quidē qz ex factoz meditatiōe dinam sapientiā vtcūq; possum⁹ z āmirari z cōsiderare. Ea enim que arte fiunt:ipsius artis sunt repsēt atiua vtpote ad similitudinem artis facta:deus āt sua sapia res in esse pduxit ppter qō in ps dicit⁹ Oia in sapientia fe. Unde ex factoz consideratione dinam sapientiam colligere possumus:sicut in rebus factis z quādam cōmunicationem sue similitudinis spersam. Dicitur.n. Eccī. pmo. Effudit illam.s.sapiam super omnia opera sua. vnde ps cum diceret. Mirabilis fac. est sci.tu.ex me. pfoz. est z non po. ad eā:z adiungeret diuine illuminationis auxilium:cum dicit noz illuminatio mea. rc̄.ex consideratione diuinoz operum se adiutum ad diuinam sapientiam cognoscendam confitetur dicēs. Mirabilia opera tua z anima mea cognoset nimis. ꝯ. hec ꝓsideratio in āmirationem altissime dei virtutis ducit z per ꝓns in cordibus hoīnum reuerentiā dei parit:oportet enim quod virtus facientis eminentioz rebus factis intelligat Et ideo dicitur Sap̄. xiij. Si virtutem et opera eorum scilicet celi et stellarum et elementoz mū

di mirati sunt scilicet phi. ⁊ intelligant qm̃ qui fecit hec:fortior est illis.⁊ Ro.ꝑmo dicit. Inuisibilia dei ꝑ ea que facta sũt intellecta conspiciunt̃ se: quoq; eius vir. Et di. Ex hac aũt admiratiõe dei timor ꝓcedit ⁊ reuerẽtia. Unde Jere.x. Magnũ ẽ nomẽ tuũ in fortitudine:quis ñ timebit te o rex gentiũ. Tertio hec consideratio aias hoiuz i amorẽ dine bonitatis accẽdit:q̃cq̃d.n. bonitatis ⁊ pfectionis in diuersis creaturis pticulariter distributũ ẽ:totum in ipso vniuersaliter est adunatũ sicut in fonte totius bonitatis vt in ꝑmo libro ostensuz est:si igitur creaturarum bonitas pulchritudo et suauitas sic aios hoium allicit: ipsius dei fontis bonitas riuulis bonitatũ in singulis creaturis reptis diligenter cõpata aias hoium inflãmatas totaliter ad se trahet:vnde in ps. dicit. Delectasti me dñe in fac.tu.et in opibus ma.t.ex. ⁊ alibi ꝺ filijs hoium dicit. Inebriabũtur ab vber.do.tue quasi totius creature:⁊ sic torrẽte volup.tu.pota. eos: qm̃ apud te est fons vite:⁊ Sap̃. xiij. dicitur ꝑtra quosdã. Ex his que vident bona.s.creaturis que sunt bona ꝑ quãdã participationẽ nõ potuerunt intelligere eũ qui est.s.vere bonus imo ipsa bonitas vt in ꝑmo ostensum est. Quarto hec cõsideratio hoies i quãdã similitudinẽ dine pfectiõis cõstituit:oñsum est eni in ꝑmo libro q̃ deꝰ cognoscẽdo se ipm̃ in se oia alia intuet:cũ igit̃ christiana fides hoiez de deo ꝓncipaliter instruit:⁊ per lumẽ diuine reuelationis eũ creaturarũ cognitorẽ facit:fit i homine quedaz diuine sapientie similitudo. Hic est qꝺ dr.ꝙ. Cor.i.iij. Nos vero oẽs reuelata facie gloriam dei speculantes in eandẽ imaginẽ trãsformamur. Sic igitur patet q̃ consideratio creaturaz pertinet ad instructionẽ fidei christiane: ⁊ iꝺ dicitur Eccl.xlij. Memor ero operũ dñi:⁊ que vidi ãnũciabo in ꝑmonibus domini opera eius.

Q cognoscẽ naturas creaturarũ valet ad destruẽdum errores qui sunt circa deum. III.

Est etiam necessaria creaturarũ cõsideratio nõ soluz ad veritatis instructionẽ sz etiam ad errores excludẽdos. Errores nanq; qui circa creaturã sunt interdum a fidei vitate abducũt ꝑm q̃ vere dei cognitioni repugnãt:hoc aũt multipliciter contingit. ꝑmo quidẽ ex hoc q̃ creaturaruz nãm ignorãtes i hoc peruertũt q̃nq; q̃ id qꝺ non põt nisi ab alio eẽ ꝓmã cãm ⁊ deũ cõstituũt nihil vltra creaturas q̃ vident estimãtes:sicut fuerũt illi qui corpus qꝺcunq; deũ estimauerũt: de q̃bus dicitur Sap̃.xiij. Qui aut ignẽ aut spiritũ aut citatũ aerẽ aut gyrũ stellarũ aut nimiã aquã aut solem ⁊ lunã deos putauerũt. Scꝺo ex hoc q̃ illud qꝺ dei solus est:creaturis aliquibus ascribũt qꝺ etiã ex errore circa creaturas contingit:qꝺ eni nã rei alicuiꝰ nõ patit̃ ei non attribuit nisi q̃ eius nã ignoratur:sicut si hoi attribuẽtur hẽ tres pedes: qꝺ aũt solius dei est:nã creature ñ patit̃: sicut qꝺ solius hois ẽ nõ patit̃ alteriꝰ rei nã:ex hoc ergo q̃ nã creature ignorat ꝑdictus error cõtingit:⁊ contra hunc errorẽ dr̃ Sap̃.xiij. Incõicabile nomen lignis ⁊ lapidibus ipsuerũt. In hũc errorẽ labũt qui rerũ creationẽ vel futuroꝝ cognitionẽ vl̃ miraculoꝝ operationẽ alĩs causis q̃ deo ascribunt. Tertio vꝺo ex hoc q̃ diuine vtuti i creaturas operanti aliqꝺ detrahitur ꝑ hoc q̃ creature nã ignorat:sicut pz in his qui duo rerũ ꝓncipia cõstituũt ⁊ qui res nõ ex diuina volũtate sed ex necessitate nature a deo procedere asserunt:⁊ illi etiam q̃ res vel oẽs vel quasdã diuine prouidentie subtrahũt: aut eũ nõ posse ꝑter solitũ cursũ opari negãt:hec eni oia diuine derogant ptãti:cõtra q̃s dicit Job xxij. Quasi nihil possit facere oipotẽs estimabãt eum:⁊ Sap̃.xij. Uirtutẽ ostendis tu:qui non crederis eẽ in vtute cõsumatus. Quarto homo q̃ ꝑ fidẽ in deũ ducitur sic in vltimũ finez ex hoc q̃ iġrat nãs rerũ ⁊ ꝑ ꝑñs gradũ sui ordinis i vniuerso aliquibus creaturis se putat esse subiectũ quibus supior ẽ:vt pz in illis q̃ voluntates hominũ astris suppponũt. Contra quos dicit Jere.x. A signis celi nolite metuere q̃ gẽtes timẽt:⁊ in illis qui ãgelos creatores animarũ existimãt:⁊ aias hoim eẽ mortales:⁊ si qua sĩlia hoiuz derogãt dignitati. Sic ġ pz falsam eẽ quorũdã sniam qui dicebãt nihil inẽ esse ad fidei veritatẽ quid de creaturis q̃lcq; sẽtiret dũmꝺ circa deũ recte sentiat: vt Aug⁹. narrat in libro de origie anime.nã error circa creaturas redundat i falsam de deo sciam:⁊ hoium mentes a deo abducit:i quẽ fides dirigere nitit̃:dũ ipas quibusdã aliĩs causis supponit. Et ideo illiꝭ qui circa creaturas errãt penas sicut ifidelib⁹ scriptura cõminat dicẽs in ps. Quoniã nõ intellexerũt opera domini ⁊ in opera manuũ eius destrues illos:⁊ ñ edificabis eos. Et Sap̃.ij. Hec cogitauerunt ⁊ erauerunt:⁊ subiungit. Non iudicauerunt honorem animarum sanctarum.

Q aliter considerat de creaturis philosophus ⁊ aliter theologus. IIII.

Manifestum ẽ autẽ ex predictis q̃ considerationez circa creaturas habet doctrina fidei christiane in q̃tũ in eis resultat q̃dã dei similitudo ⁊ i q̃tũ error in ipsis inducit in diuinoꝝ errorẽ: ⁊ sic alia ratione subiũciuntur predicte doctrine ⁊ phie humane:nã phia hũana eas considerat ꝑm q̃ hꝰ modi sunt: vnde ⁊ ꝑm diuersa rerũ genera diuerse ptes phie iueniunt̃, fides autẽ christiana eas cõ

siderat nō in ꝙtū huiusmōi: utpote ignē in ꝙtuz ignis ē: sed in ꝙtū diuinā altitudinē reputant ꝛ in ipz deū quoꝙ mō ordinat. vt. n. Eccī. xlij. dr. Gloria dñi plenū ē opus eius: nōne dñs fecit enarrare sanctos oia mirabilia sua: ꝛ ꝓpter hoc etiam alia circa creaturas ꝛ philosophus ꝛ fidelis cōsiderāt philosophus nāqz cōsiderat illa q̄ eis ꝑm nām ꝓ priā cōueniūt sicut ignis ferri sursū: fidelis aūt ea solū cōsiderat circa creaturas q̄ eis cōueniunt ꝑm q̄ sūt ad deū relata: utpote q̄ sūt a deo creata q̄ sunt deo subiecta ꝛ huiusmōi: vñ nō ē ipfectioni doctrine fidei imputandū si multas reruz ꝓpetates ꝑtermittat: vt celi figuram: motus qualitatem

¶ Sic enī nec naturalis circa lineā illas passiones considerat q̄s geometra: sz solum ea que accidunt sibi in ꝙtū est īminus corpis nālis. Si q̄ vō circa creaturas cōiter a philosopho ꝛ fideli cōsiderant ꝑ alia ꝛ alia ꝓncipia traduntur: nā philosophus argumētū assumit ex ꝓprijs rerū causis: fidelis aūt ex cā ꝑma: utputa quia sic dinitus ē traditū: vl̄ q̄ hoc in gl̄iam dei cedit: vel q̄ dei ptās est infinita: vñ ꝛ ipa maxia sapia dici debet: utpote sup altissimā cām cōsideras ꝑm illud Deut. iij. Hec ē sapia vra ꝛ intellectus corā pplis. Et ꝓpter hoc sibi q̄si ꝓncipali philosophia hūana deseruit: ꝛ ideo inter dum ex ꝓncipijs philosophie hūane sapia diuina procedit: nam ꝛ apud philosophos ꝑma philosophia vtiq̄ oium scientiarū documētis ad suū ꝓpositū ostendendū: exinde etiam est q̄ nō eodē ordine vtraqz doctrina procedit: nā in doctrina philosophie q̄ creaturas secūdū se ꝓsiderat ꝛ ex eis in dei cognitionē pducit: ꝑma ē cōsideratio de creaturis ꝛ vltima de deo: in doctrina vero fidei que creaturas non nisi in ordine ad deuz considerat: ꝓmo ē cōsideratio dei ꝛ postmodū creaturaruz: ꝛ sic ē pfectior: utpote dei cognitioni similior q̄ se ipsum cognoscēs alia intuet: vñ ꝑm hūc ordinē post ea q̄ in se de deo in ꝓmo libro sūt dicta: de his que ab ipo sunt restat prosequendum.

¶ Ordo dicendorum. V.

QRit autē hic prosecutiōis ordo vt ꝓmo agamus de productiōe rerū i ee: Scdo de eaz distinctiōe. Tertio vō de ipsarū rerū ꝓductarū ꝛ distinctarū nā quātū ad fidei pertinet vitatem.

¶ Q̄ deo cōpetit vt sit alīs ꝓncipiū eendi. VI.

SIpponentes igitur q̄ in superioribꝰ oīa sūt: ostēdamus nūc q̄ cōpetit deo vt sit alīs essendi principiū ꝛ cā. Ostēsū ē. n. supra p demōstrationē. Arī. ee aliquā ꝑmā cām efficientē quā deuz dicimus: efficiēs aūt cā suos effectꝰ cōducit ad ee: deus igit alīs cā eēndi existit. ¶ Itē ostensū ē i primo libro p rōnē eiusdē: ee aliqd ꝓmū mouēs imobile qd̄ deū dicimꝰ: primū aūt mouēs in quolibet ordine motuū ē cā oiuz motuū q̄ sūt illius ordis: cū igitur multa ex moribus celi ꝓducant in esse i quoz ordine deū esse ꝓmū mouēs ostensū est: oz q̄ deus sit multis rebus cā eēndi. ¶ Amp̄. qd̄ p se alicui cōuenit nāliter ei in ee necesse ē: sicut hoi rationale ꝛ igni sursū moueri: agere aūt per se aliq̄ effectū cōuenit enti in actu. nā vnūqdqz agēs secūdum hoc agit q̄ in actu est: oē igitur ens actu natū ē agere aliq̄d actu exīs: sz deꝰ est ens actu vt in ꝓmo libro ostensū est: igit sibi cōpetit agē aliq̄d ens actu cui sit cā essendi. ¶ Ad hec signum pfectionis in rebus inferioribus ē q̄ pñt sibi silia facē vt pz per philosophū in. iij. metaphisice: deus āt ē maxie pfectꝰ vt in ꝓmo ostensum ē: ipsi igit cōpetit facere aliq̄d sibi sile: ens in actu vt sic sit cā essēdi.

¶ Itē ostensū est in ꝓmo libro q̄ deꝰ vult suū ee aliis cōicare p modū similitudinis: de pfectiōe aūt volūtatis ē q̄ sit actionis ꝛ motus ꝓncipiū vt pz in iij. de aia: cū igit dina volūtas sit pfecta nō deerit ei virtus ꝓmunicandi esse suum alicui per modū similitudinis: ꝛ sic erit ei causa essendi. ¶ Ad hec q̄to alicuius actiōis principium est perfectius tāto actionez suam potest in plura extendere ꝛ magis remota: ignis enim si sit debilis solum ꝓpiqua calefacit: si autem sit fortis etiaz remota: actꝰ autem purus qui deus est perfectiōr ē q̄ actꝰ potentie ꝑmixtus: sicut in nobis est. actus aūt actionis principium est: cum igitur per actum qui i nobis est possumus non solum in actiones in nobis manentes sicut sunt intelligere ꝛ velle: sed etiam i actiones que in exteriora tēdunt per quas aliqua facta producimus: multo magis deus potest per hoc q̄ actu est non solum intelligere ꝛ velle: sed etiam producere effectum: ꝛ sic potest alīs esse cā essendi. ¶ Hinc est q̄ dicitur Job. v. Qui facit magna ꝛ mirabilia ꝛ iscrutabilia absq̄ numero.

¶ Q̄ potētia actiua sit in deo. VII

QHoc autē apparet q̄ deꝰ ē potens: ꝛ q̄ ei conuenienter potentia actiua attribuitur. Potentia enim actiua est principium agendi in aliud secundum q̄ est aliud: deo autem conuenit ee alis principium essendi: ergo cōuenit sibi esse potentem. ¶ Amp̄. sicut potentia passiua sequit ens i potentia ita potētia actiua sequitur ens in actu

vnūqǭq̄.n. ex hoc agit q̄ est actu: patit vo ex eo q̄ ē potētia: sz deo cōuenit eē actu igit ꝓuenit sibi potētia actiua: ¶ Ad hec dīna pfectio oiuz pfectō nes in se includit vt in ꝑmo libro ostensum ē: vtus aūt actiua de pfectiōe rei ē: vnūqǭq̄.n. tanto ma iozis vtutis iuenit q̄nto pfectius ē: vtus igit actiua deo nō pōt deesse. Propterea oē qđ agit potēs ē agere: nā qđ nō pōt agere ipossibile ē agere ꝛ qđ ipossibile est agē necē est nō agē: deꝰ āt ē agēs ꝛ mo uēs vt supra ostensū ē: igit potēs ē agē: ꝛ potentia ei cōueniēter ascribitur actiua sz nō passiua. ¶ Hic est q̄ i ꝑs dicit. Potēs es dñe. Et alibi. Potētiam tuā deꝰ ꝛ iustitiā tuā vsq̄ in altissima que fecisti magnalia

Q. dei potētia sit eius substātia. VIII.

EX hoc autē ulteri

us cōcludi pōt q̄ dīna potētia sit ipa dei substātia. Potētia.n. actiua ꝓpe tit alicui fm q̄ est actu deꝰ aūt ē actus ipe: nō aūt ē ens actu p aliquē actū q̄ nō sit qđ ē ipse: cū i eo nulla sit potētialitas vt in ꝑmo libro ostensuz est: est igit ipse sua potētia. ¶ Ad hec ois potēs q̄ nō ē sua potētia ē potēs pticipatiōe potētie alicui⁹: de deo aūt nihil pōt dici pticipatiue: cū sit ipm suū eē vt in ꝑmo libro ostēsū est: ē igit ipe sua potētia. ¶ Amp̄. potētia actiua ad pfectionē ī ptinet vt ex ꝓdictis pz: ois aūt dīna pfectio i ipso suo eē cōtinetur vt i ꝑmo libro ostēsū ē: dīna igit potētia nō est aliud ab ipso eē eius: deꝰ aūt ē suū eē vt i ꝑmo oñ sū ē: ē igit sua potētia. Itē in rebꝰ q̄rū potētie non sunt earū substātie ipe potētie sūt accn̄tia: vñ potētia nālis i secūda spē q̄litatis ponit: in deo āt nō pōt eē aliqđ accn̄s vt i ꝑmo ostēsū ē: deus igitur ē sua potētia ¶ Preterea ōne qđ est p aliud reducit ad id qđ est p se sic ad ꝑmū: alia vo agētia reducūtur in deuz sic in ꝑmū agēs: est igit agens p se: qđ aūt p se agit p suā eēntiā agit id aūt quo q̄s agit ē eius actiua potētia ipsa igitur dei essentia est eius actiua potentia.

Q. dei potētia sit eius actio. IX.

EX hoc autē ostendi pōt q̄ potētia dei ñ sit aliud q̄ sua actio. Que enī vni ꝛ eidem sunt eaꝺ sibi iuicē sūt eadē: dīna aūt potētia ē eius substantia vt ostensum ē: eius etiā actio est eius substātia vt in ꝑmo libro ostensum ē de intellectuali opatōne: eadē enīz rō in alīs cōpetit: igit in deo non est aliud potentia ꝛ aliud actio. Itē actio alicuⁱ rei est quoddā cōplemētū potētie eius: cōpatur enīz ad potētiā sicut secūdus ad ꝑmū: dīna autē potētia non cōplet alio q̄ se ipa: cū sit ipsa dei essentia in deo igit non est aliud potentia ꝛ aliud actio. ¶ Amp̄. sicut potētia actiua est aliqđ agens: ita essentia eius est aliqđ ens: sed dīna potentia ē eius essentia vt ostensū est: g̃ suū agē ē suū esse: sed eius esse est sua substātia: ꝛ sua substātia est sua potentia ꝛ sic vt prius: g̃ dīna actio est sua substantia. ¶ Ad hec: actio que nō est substātia agētis ineset ei sicut accidens subiecto: vnde ꝛ actio inē nouē predicamenta accidentis cōputatur. in deo aūt non potest esse aliquid per modū accidentis: i deo igit sua actio ñ ē aliud a sua substātia ꝛ a sua potētia

Qualiter potētia in deo dicat. X

QUia uero nihil ē

sui ipsius ꝑncipiū: cū dīna actio non sit aliud q̄ eius potētia: manifestum est ex ꝓdictis q̄ potētia nō dicit in deo sicut principiū actionis: sed sicut ꝑncipiū facti: ꝛ q: potentia respectū ad alterū importat i rōne ꝑncipij: ē enī potentia actiua ꝑncipiū agēdi in aliud vt pz p ꝑm in. v. metaph̄. manifestū est q̄ potētia dicit de deo p respectū ad sacra fm rei vitatē nō p respectum ad actionem nisi secundum modum intelligendi prout intellectus noster diuersis conceptionibus vtrūq̄ considerat. s. diuinā potentiā ꝛ eius actionē: vnde si aliq̄ actiones deo cōueniāt q̄ nō i aliqđ factū trāseāt sed maneāt in agēte: respectu harum non dicet in deo potētia nisi secūdū modū intelligēdi nō fm rei veritatē: huiusmōi aūt actiōes sūt intelligē ꝛ velle: potētia igit dei ꝓpe loquēdo non respicit huiusmōi actiones: sed solos effectus: itel lectus igit ꝛ volūtas in deo nō sunt vt potentie: sz solum vt actiones. ¶ Paret etiam ex predictis q̄ multitudo actionū que deo attribuūtur vt itelligere: velle producere res ꝛ similia: non sunt diuerse res: cum quelibet harum actionum in deo sit ipsum eius esse quod est vnum ꝛ idem. ¶ Quomō autem multiplicitas significationis vnius rei vnitati non preiudicet: ex his que in primo libro ostē sa sunt manifestum esse potest.

Q. de deo dicat aliqđ relatiue ad creatas. XI

SI autem potētia

deo ꝓueniat respectu suoꝝ effectuū potētia āt rōnē ꝑncipij hēat vt dēm est: ꝑncipiū autem relatiue ad ꝑncipatum dicitur manifestū ē q̄ aliquid relatiue pōt dici de deo i respectu suoꝝ effectuū. ¶ Itē nō pōt intelligi aliqđ relatiue dici ad alterū nisi ecōuerso illud relatiue diceretur ad ipsum: sed res alie relatiue dicuntur ad deum vtpote secunduz suum esse quod a deo habent vt oñsum est ab ipso dependētes: deꝰ igit ecōuerso relatiue ad creaturas dicetur. ¶ Ad hec similitudo ē relatio queda: deꝰ aūt sicut ꝛ cetera agētia sibi simile agit. dicitur igitur aliqđ relatiue

de ipso. ¶Amp̃. scia ad scitū relatiue dicit: dr⁹ aūt nō solū sui ipsius: sed etiā alioꝝ sciam hz: igit aliq̄d relatiue dicit de deo ad alia. ¶Ad hec mo uēs dicit relatiue ad motū: ⁊ agēs ad factū: de⁹ āt ē agēs ⁊ mouēs nō motū vt oñsum ē: dicūt igit de ipso relationes. ¶Itē p̃mū relationē quādam i portat silr sūmū: oñsum est aūt in p̃mo ipm eē p̃ mū ens ⁊ sūmū bonū: pz igit q̄ multa de deo re latiue dicuntur.

Q̄ relationes dicte de deo ad creaturas ñ sūt realiter in deo. XII.

HUiusmodi aūt re lationes que sūt ad suos effectus reali ter i deo eē ñ p̃nt. Nō. n. i eo eē posset sic accñtia in subiecto: cū in ipo nullū sit accñs vt in p̃mo libro oñsuz ē: nec etiā possent esse ipa dei subiecta: cū. n. relatiua sint q̄ fm eē ad aliud q̄dā mō se hñt vt pbus dicit i p̃dicamētis: oz q̄ dei subiecta hoc ipm qđ ē ad aliud dicerēt: q̄ aūt hoc ipsū qđ ē ad aliud dr: q̄dāmō ab ipo dependet: cū nec esse nec itelligi sine eo posset: oporteret igit q̄ dei substātia ab alio extriseco esset dependens: ⁊ sic ñ eēt p se ipm necē esse vt in p̃mo libro oñsum ē: ñ sūt igit huiusmōi relatiōes fm rē i deo. ¶Itē ostē sū ē in p̃mo libro q̄ de⁹ oium entiū ē mensura: cō pat igit de⁹ ad alia entia sicut scibile ad sciam no strā qđ eius mensura est: nā ex eo q̄ res ē vel non est: opio vel oro vera vel falsa est fm pbm in p̃di camentis: scibile aūt lz ad sciam relatiue dicat tñ relatio fm rē i scibili nō est lz i scia tm: vñ fz pbm in. v. metaphisice: scibile dicit relatiue non quia ipsum referat: lz q⁹ aliq̄d aliud ad ipsum refertur dicte igit relatiōes i deo nō sūt realiť. ¶Ad hec re latiōes p̃dicte dicūt de deo nō solū respectu eoꝝ q̄ sūt in actu lz etiē respectu eoꝝ q̄ sūt i potētia: q⁹ ⁊ eoꝝ sciam hz: ⁊ respectu eoꝝ dicit ⁊ p̃mū ens ⁊ sūmū bonū: lz eius qđ ē actu ad id qđ nō est actu. lz potētia nō sūt relationes reales: alś sequeret q̄ essent infinite relatiōes actu in eodē: cū numeri infiniti in potētia sint maiores binario q̄bus oībus ipse ē prior: de⁹ aūt nō aliter refert ad ea q̄ sūt actu q̄ ad ea q̄ sūt potētia: q⁹ nō mutat ex hoc q̄ aliq̄ producit: nō igit refert ad alia p relationē realiter in ipso exñtem. ¶Amp̃. cuicūq; aliq̄d de nouo aduenit necesse ē illud mutari vel per se vel p ac cidēs: relatiōes aūt quedā de nouo dicunt de deo sicut q̄ de⁹ ē dñs vel gubernator huius rei que de nouo incipit esse: si igit p̃dicaret aliq̄ relatio realiter in deo existēs seq̄ret q̄ aliq̄d deo de nouo ad ueniret: ⁊ sic q̄ mutaret vl p se vel p accidēs: cuius cōtrariū in p̃mo libro ostensum est.

Q̄ relationes q̄bus deus ad res alias refert ñ sūt res extra deum existentes. XIII.

NOn autem potest dici q̄ relationes predicte sint existē tes exterius q̄i res aliq̄ extra deū. Cū eni deus sit p̃mū entiū ⁊ sūmū bonoꝝ oporteret ad illas etiā relatiōes q̄ sūt aliq̄ res dei relationes alias cōsiderare: ⁊ si dicte ille sint iteꝝ res alique oportebit iterū relatiōes aduenire ⁊ sic in ifinitū: nō igit relationes q̄bus deus ad res alias refertur sunt res alique extra deū exñtes. ¶Itē duplex ē modus quo aliquid denoiatiue predicat: denoiat eni aliquid ab eo quod extra ipsū est: sicut a loco dicitur aliquid esse alicubi ⁊ a tpe aliquando: ali quid vo denoiatur ab eo qđ ineſt: sicut ab albedi ne albus: a relatione vo nō iueniť aliq̄d denoiari q̄i exterius existēte sz inherēte: nō en. denoiat ali quis pī nisi a pīnitate q̄ ei inē nō igitur pōt esse q⁹ relationes q̄bus deus ad creaturas refert sint res aliq̄ extra ipz: cū igit ostēsū sit q⁹ nō sint i ipo realiť ⁊ tñ dicūt de deo: reliquit q⁹ ei attribuāt fm so lū itelligētie modū ex eo q⁹ alia referūt ad ipm: in tellect⁹. n. nī itelligēdo aliq̄d referri ad alterū eo i telligit relationē illius ad ipm q̄uis secundū rem q̄nq; nō referat. Et sic etiā pz q⁹ alio mō dicūt de deo p̃dicte relatiōes ⁊ alia q de deo p̃dicant: nam oia alia vt sapia volūtas et⁹ eēntia p̃dicant: relatō nes vo p̃dicte mīme sz fm modū intelligēdi tantū nec tñ itellectus ē falsus. Ex hoc. n. ipso q⁹ intelle ctus nī intelligit relationes dinoꝝ effectuū in inā rī in ipsum deum: aliqua predicat relatiue de ipo sicut ⁊ scibile relatiue itelligimus ⁊ significamus ex hoc q⁹ scientia refertur ad ipsum.

Q̄ multas relationes dici de deo non derogat simplicitatī diuine. XIIII

PAtet etiam ex his q⁹ diuine simplicitati nō derogat si multe relationes de ipso dicuntur q̄ uis eius essentiā nō significēt q⁹ sequūť itelligendi modū: nihil eni prohibet itellectū nostrum intel ligere multa: multipliciter referri ad id quod est i se simplex: vt sic ipsū simplex sub multiplici relatione consideret ⁊ quanto aliquid est magis sim plex tanto est maioris virtutis ⁊ p̃ncipiū plurium ac per hoc multiplicius relatuz intelligitur: sicut punctum plurium est principium q̄ linea et linea q̄ superficies: hoc igitur q⁹ multa relatiue de deo dicuntur eius summe simplicitati attestatur.

Q̄ omia que sūt: a deo sunt. .XV.

QUia uero ostensū est q⁹ deus est aliq̄bus eēndi p̃ncipiuz oportet vlterius oñdere q⁹ nihil p̃ter ipm ē nisi ab ipo. Esse. n. qđ alicui ꝓuenit nō fm

q ipm ẽ p aliquã cãm cõuenit ei: sicut albuz hoi: nam qõ cãm nõ hz: pmũ ⁊ imediatũ ẽ: vnde neces se ẽ q sit per se ⁊ fm hoc q ipm: ipossibile ẽ autez aliqõ vnũ duobus cõuenire ⁊ vtriqz fm q ipsum qõ. n. de aliquo fm q ipsum dicit: ipsum non ex cedit: sicut habere tres angulos duobus rectis eq les non excedit triangulũ q pdicat eidẽ cõuertibi liter: si igit aliqd duob' cõueniat nõ cõuenit vtqz fm q ipm ẽ: ipossibile ẽ igit aliqõ vnũ de duobus pdicari ita q de neutro p cãm dicat: sz oz vel vnũ esse alterius cãm sicut ignis est cã calozis corpori mixto: cũ tñ vtrunqz calidũ dicat: vel oz q aliqõ tertiũ sit cã vtriqz: sicut duabus candelis ignis est cã lucẽdi: eẽ aũt dr de oi eo qõ est: ipossibile ẽ igit esse aliq duo quoz neutrũ hẽat cãm essendi: sed oz vtrũqz acceptoz esse per cãm vel alterũ alteri esse cãm essẽdi: oz igit q ab illo cui nihil est causa essendi sit oẽ illud qõ quocũqz mõ est: deum autẽ supza ostendimus huiusmõi ens esse cui nihil sit cã essendi: ab eo igit est omne quod quocũqz mõ est. Si autem dicat q ens nõ est pdicatũ vniuo cũ: nihilomin' pdicta cõclusio sequit: non eni de multis equoce dr sed p analogiaz: ⁊ sic oz fieri re ductionẽ i vnũ. Amp qõ alicui cõuenit ex sua nã nõ est aliqua cã minozatũ in eo ⁊ defitiens esse non põt: si eni nãe aliqd essentiale subtrahitur vl addit: iã altera nã erit: sicut ⁊ in numeris accidit in quibus vnitas addita vel subtracta spẽm vari at: si aũt nã vel qdditate rei integra manente ali quid minozatũ inueniat: iam pz q illud non sim plr dependet ex illa nã sz ex aliq alia cã per cuius re motionẽ minozat: qõ igit alicui minus cõuenit q aliis nõ puenit ei ex sua nã tm sed ex alia cã: illud igitur erit cã oium in aliquo genere cui maxime cõuenit illius generis predicatio vñ etiã qõ maxie calidum est videmus eẽ cãm calozis in oibus cali dis: ⁊ qõ maxime lucidũ ẽ cãm oium lucidozum: deus aũt est maxime ens vt in pmo libro ostẽsuz est: ipse igitur est causa omnium de quibus ens p dicatur. Ad hec secundũ ordinẽ effectuũ oz eẽ ordinẽ cãrum eo q effectus causis suis pportiona ti sũt: vñ oz q sicut effectus pprij reducũtur i cãs ppzias: ita id qõ cõe est in effectibus pprijs redu cat in aliquã cãm cõmunẽ: sicut supza pticulares causas generationis huius vel illius est sol vniuer salis causa generationis: ⁊ rex est vniuersalis cau sa regiminis in regno supza prepositos regni ⁊ ẽt vrbiũ singulariũ: oibus aũt cõe est esse: oz igit q su pza oẽs causas sit aliqua cã cuius sit dare eẽ: pma aũt cã dr ẽ vt supza ostẽsũ ẽ: oz igitur oia que sũt a deo eẽ. Itẽ qõ p essẽtiã dr ẽ cã oium q p ptici pationẽ dicũt: sicut ignis ẽ cã oium ignitoz in qn tũ huiusmõi: deus aũt est ens per essentiã suã: qa est ipm eẽ: õne aũt aliud ens est ens p pticipatiõez q: ens qõ sit suũ esse nõ põt esse nisi vnũ vt in pri mo ostẽsũ est: dr igit est cã essendi oib' alijs. Pre terea õne qõ est possibile eẽ nõ esse hz aliq cãm: q: in se cõsideratũ ad vtrũlibet se hz: ⁊ sic oz eẽ ali qõ aliud qõ ipm ad vnũ determinet: vnde cũ i in finitũ procedi non possit: oz q sit aliqõ necciũ qõ sit cã oiuz possibiliũ esse ⁊ nõ esse: necessariũ aũt quoddã ẽ hñs cãm sue necessitatis in q ẽt in infini tũ procedi ñ põt: ⁊ sic ẽ deuenire ad aliqd qõ ẽ p se necesse esse: hoc aũt esse nõ põt nisi vnũ: vt i pmo libro ostẽsũ est: ⁊ hoc est dr: oz igitur omne aliud ab ipo reduci in ipm sicut in cãm essendi. Amp. deus secundũ hoc factiuus ẽ rerũ q actu est vt su pza ostensuz est: ipse aũt sua actualitate ⁊ pfectio ne õnes rerũ pfectiones cõphendit vt in pmo pba tum est: ⁊ sic est vtualiter õnia: est igit ipe oiuz fa ctiuus hoc autem nõ esset si aliqd aliud essz natũ esse nisi ab ipso: nihil eni natũ est esse ab alio ⁊ ñ ab alio: q si natũ est ñ ab alio esse: ⁊ p se ipz ncce esse qõ nũq põt ab alio esse: nihil igit põt esse nisi a deo. Itez ipfecta a pfectis sumũt originez: vt semen ab animali: dr aũt ẽ pfectissimũ ⁊ sũmũ ens ⁊ sũmũ bonũ vt in pmo ostensum est: ipe igit est oib' cã essendi pcipue cũ oñsum sit q tale ñ possit esse nisi vnũ. Hoc aũt diuina cõfirmat auctozitas. Dr eni i ps. Qui fecit celũ ⁊ terrã mare ⁊ oia q in eis sunt. Et Joã. pmo Oia p ipm facta sunt ⁊ sine ipso factũ est nihil. Et Ro. xi. Ex quo oia: p quez oia: ⁊ quo oia: ipsi gloria in seculũ. Per hoc autẽ excludit antiquoz naturaliũ error qui ponebãt corpora quedã nõ habere cãm essendi: ⁊ etiã quo rundã qui dicũt deum non esse causam substãtie celi sed solum motus.

Q. dr ex nihilo pduxit res in esse. XVI.

EX hoc autẽ appa ret q dr in cẽ res pduxit ex nullo p existente sicut ex mã. Si. n. est aliqd effect' dei: aut pexistit aliqd illi aut ñ si nõ hẽt p positũ. s. q dr aliquez effectũ pducat ex nullo p existente: si aũt aliqd illi pexistit: aut est pcedere i infinitũ: qõ nõ est possibile in causis materialib': vt philosophus probat in. ij. metaphisice aut erit deuenire ad aliquod primum quod aliud non p supponit: quod quidem non potest esse ipse deus ostensum est enim in primo libro q ipse non est materia alicuius rei nec potest esse aliud a deo cui deus non sit causa essendi vt ostensum est: reli quit igit q deus in pductione sui effectus non re quirit materiã preiacentẽ ex qua operet. Ad hec vnaquecz mã p formã superinductã cõtrahitur ad aliquã spẽm: opari ergo ex mã piacente super inducẽdo formã quocũqz mõ ẽ agentis ad aliquã

determinatã ſpẽz:tale aũt agens eſt agens ꝑticulare:cauſe enī cauſatis ꝓportionales ſunt:agens igitur qõ requirit ex necẽtate mãm ꝓiacentẽ ex qua opatur eſt agens particulare:deus autẽ eſt agens ſicut cauſa vlis eſſẽdi vt ſupra oſtenſum eſt:igitur ipſe in ſua actione mãm ꝓiacentem non req̃rit.

Jtẽ quãto aliquis effectus eſt vlior tanto habet ꝓpriã cãm altiorẽ:quia quãto cã eſt altior tanto ad plura virtus eius extendit:eſſe autem ẽ vlius q̃ moueri:ſũt enī quedã entiũ imobilia:vt ẽt phi tradunt vt lapides t huiuſmõi:oz g̃ q̃ ſupra cãm que non agit niſi mouendo t tranſmutando ſit illa cauſa q̃ eſt ꝓmum eſſendi principiũ:hoc autem oſtendimus eſſe deum:deus igitur non agit tãtũ mõ mouendo t tranſmutando:oẽ aũt qõ nõ põt producere res in eſſe niſi ex mã preiacente agit ſolum mouendo t tranſmutando:facere enī aliq̃d ex mã t per motũ vel mutationem quandã: non ergo ipoſſibile eſt producere res eſſe ſine materia preiacente:producit igitur deus res eſſe ſine mã ꝓiacente. Preterea quod agit tantum p motũ t mutatiõez n̄ ꝓpetit vlr cãe eꝰ qõ ẽ eẽ ñ .n.p motũ t mutationem: fit ens ex non ente ſimpliciter: ſed ens hoc ex non ente hoc:deus aũt eſt vle eſſendi principiũ vt oſtenſum eſt:non igitur ſibi cõpetit agere tantum per motum aut per mutationẽ: neq; igitur ſibi cõpetit indigẽ ꝓiacẽti mã ad aliq̃d faciendũ. Amp. vnũquodq; agẽs ſibi ſile agit quoq̃ mõ agit aõt vnũquodq; agẽs ꝑm q̃ actu ẽt illius igitur agentis erit ꝓducere effectum cãndo aliquo modo formam materie inherentẽ quod ẽ actu per formã ſibi inherentẽ t nõ per totam ſubſtantiam ſuam:vnde philoſophus in. vij. metha. ꝓbat q̃ res mãles habentes formas i materijs generant a materialibus agentibus habentibus formas in mã non a formis per ſe exiſtentibus:deus autem non eſt ens actu per aliquid ſibi inherens ſed per totam ſuam ſubſtãtiam vt ſupra ꝓbatuz eſt:igitur ꝓprius modus ſue actionis ẽ vt producat rem ſubſiſtentem totam non ſoluz rem inherentem.ſ.formam in mã:per hunc autem modũ agit omne agens qõ materiã in agendo non req̃rit:deus igitur mãm preiacẽtem nõ requirit i ſua actione. Jtẽ mã cõpatur ad agens ſicut recipiẽs actionẽ que ab ipſo eſt:actus enim qui eſt agẽtis vt a quo:eſt patientis vt in quo:igitur requiritur mã ab aliq̃ agẽte vt recipiat actionẽ ipſius:ipa.n. actio agentis in patiente recepta eſt actus patientis t forme:aut aliqua inchoatio forme in ip̃o:deus aũt nõ agit actione alqua quã neceſſe ſit in aliquo patiente recipi:quia ſua actio eſt ſua ſubſtantia vt ſupra ꝓbatũ eſt:nõ igit a ꝺ ꝓducẽdũ effectũ requirit mãm preiacentem. Preterea õe agens qõ in agẽdo requirit mãm ꝓiacẽtẽ hz mãm ꝓportionatã ſue actioni vt quicquid eſt in virtute agẽtis totũ ſit ipotẽtia mãe:alias ñ poſſet i actũ producere quicq̃d eſt in ſua virtute actiua: t ſic frustra hẽret vtutẽ ad illa:mã aũt nõ hz talẽ ꝓportionem ad deũ:nõ.n.in mã ẽ potẽtia ad quãtitatez q̃cunq; vt patet per ꝓbm in. iij. phiſicoz:cũ autẽ diua potentia ſit ſimplex t infinita:vt i ꝓmo oñſũ ẽ:deꝰ igit nõ requirit mãm ꝓiacẽtez ex qua de neceſſitate agat. Ad hec diuerſarũ rerũ diuerſe ſũt mãe:nõ.n.ẽ eadẽ mã ſpiritualium t corporalium nec corporum celeſtium t corruptibilium: quod quidem ex hoc pz q̃ recipere qõ ẽ ꝓprietas mãe ñ eiuſdem rõnis ẽ i ꝓdictis:nã receptio que eſt i ſpiritualibus ẽ intelligibilis ſicut intellectus recipit ſpecies intelligibilium non ſm eſſe mãe: corpora vo ſuperceleſtia recipiunt innouationẽ ſitus. Nõ aũt inouationẽ eſſendi ſicut corpa inferiora:nõ ẽ igit vna materia q̃ ſit in potẽtia ad eẽ vle: ipſe ãt deus ẽ totꝰ eſſe alicuius vliter:ipi igitur nulla mã ꝓportionaliter reſpondet:nõ igit mãm ex neceſſitate requirit. Amp:quorũcũq; in rerũ nã ẽ aliqua ꝓportio t aliq̃s ordo:oz vnũ corr eẽ ab alio vel ambo ab aliq̃ tertio oz.n. ordinẽ in vno cõſtitui reſpondẽdo ad aliud:alias ordo vel proportõ eſſet a caſu quẽ in ꝓmis rerũ ꝓncipijs ponẽ ẽ ipoſſibile:q; ſequeret oĩa magis alia eẽ a caſu:ſi igitur ſit aliqua mã dine actiõi ꝓportionata oz vel q̃ alterum ſit ab altero vel vtrũq; a tertio: ſed cuz deꝰ ſit ꝓmũ ens t ꝓma cã:nõ põt eſſe effectus mãe nec põt eſſe ab aliqua tertia cauſa:reliquit igit ſi iuenit aliq̃ mã ꝓportionata diuine actioni q̃ illius ipſe ſit cã. Ad hec qõ eſt in entib' ꝓmũ oz eẽ cauſam eorr q̃ ſũt:ſi enī nõ eẽnt cãta nõ eẽnt ab ipſo ordinata vt iã oſtenſũ eſt:inter actum autez t potentiam talis eſt ordo q̃ licet in vno t eodẽ quod quandoq; eſt potentia quandoq; actu potentia ſit prior tpe q̃ actus licet actus ſit prior natura: tamen ſmpliciter loquendo oportet actum potẽtia priorẽ eſſe:qõ patet ex hoc q̃ potentia non reducitur in actũ niſi per ens actu: ſed materia eſt ẽ ens i potentia:g̃ oz q̃ deus qui ẽ actus primus t purus ſit ſimplr ea prior:t per cõſequẽs cã ipſius non g̃ ſue actioni ꝑſupponitur mã ex neceſſitate.

Jtem materea prima aliquo modo eſt: quia ẽ ens in potentia deus aũt eſt cauſa oĩum que ſunt vt ſupra oſtenſũ eſt:deꝰ igit ẽ cã materie prime cui nulla preexiſtit:diua igitur actio mãm ꝑexiſtentẽ non requirit. Hanc autem veritatem diuina ſcriptura confirmat dicens Geñ ꝓmo. In principio creauit deus celum t terram:nihil enim eſt aliud creare q̃ abſq; materia preiacenti aliquid in eſſe producere. Ex hoc autem confutatur error antiquorum philoſophorum qui ponebant mãe oĩo nullã cãm eẽ eo q̃ actionibꝰ ꝓticulariũ agẽtiũ ſp videbant aliquid actioni preiacere: ex quo opinionem ſumpſerunt omnibus cõmunẽ q̃ ex nihilo

nihil fit: qđ quidē in particularibus agētibus ve rū ē: ad vlis aūt agētis qđ est totius esse actiuū co gnitionē nondū peruenerant quoniā nihil in sua actione p̄supponere necesse est.

Q̄ creatio nō ē motus neq; mutatio. XVII.

HOc autez ostenso manifestū est q̄ dei actio q̄ est absq; mā p̄iacente ⁊ creatio vocatur nō sit motus neq; mutatio p̄pe loquēdo. Mot⁹.n. ois vel mutatio ē actus existētis i potētia ꝑm q̄ huiusmodi: in hac aūt actiōe ñ p̄existit aliq̄d i potentia qđ suscipiat actionē vt iam ostensū est: igit nō est motus neq; mutatio. Itē extrema motus vel mutationis cadūt i eundē ordinē vel q̄ sunt sub vno genē sicut cōtraria vt p̄z in motu augmenti ⁊ alterationis ⁊ ꝑm locū lationis: vel q̄ cōicant in vna potentia mā vt p̄uatio ⁊ fōa in generatione et corruptione: neutrū aūt p̄ōt dici in creatione: potentia.n. ibi nō ē nec aliquid eiusdē generis quod p̄supponat creationi vt p̄batū est: igit non est ibi neq; motus neq; mutatio. Preterea in omni mutatione vel motu oz esse aliquid aliter se hās nūc ⁊ p̄ius: hoc eni ipsum nomē mutationis ostēdit vbi aūt tota substātia rei in eē ꝓducit nō p̄ōt esse aliqđ idē alit ⁊ alit se hās: q̄ illud nō eēt ꝓductū sz ꝓductioni p̄suppositū nō est ḡ creatio mutatio

Ad hec oz q̄ mot⁹ vel mutatio durationē p̄cedat id qđ fit p mutationē vel motū: q̄ factū eē ē p̄ncipium q̄etis ⁊ terminus motus: vnde oz omnē mutationē esse motū vel terminū motus q̄ est successiuus: ⁊ ꝓpter hoc qđ fit non est: q̄ q̄diu durat motus aliquid fit ⁊ non est: in ipso aut̄ termino motus in quo incipit quies: iaz non fit aliq̄d sz factum est: in creatione autem non potest hoc esse: quia si ipsa creatio p̄cederet vt motus vel mutatio oporteret sibi p̄stitui aliquod subiectum: qđ est contra creationis rationem: creatio igitur nō est motus neq; mutatio.

Q̄ creatio nō potest ipugnari p rōnes sūptas ex nā motus vel mutationis. XVIII.

GE hoc autē appa ret vānitas ipugnātiū creationē p rationes sumptas ex nā motus vel mutationis: vtpote q̄ oz creationē vt ceteros motus vel mutationes esse in aliquo subiecto: ⁊ q̄ oz nō esse transmutari in esse: sicut ignis transmutatur in aerē: nō.n. est creatio mutatio sed ipa dependētia esse creati ad p̄ncipiū a quo instituit: ⁊ sic ē de genē relationis: vnde nihil ꝓhibet eam in creato esse sicut in subiecto: dicit tm̄ creatio esse mutatio q̄da ꝑm modū itelligēdi tm̄: in q̄ntuz ſ. intellectus noster accipit vnā ⁊ eandē rē vt nō exīntem ꝓus: et postea existentē. Apparet aūt si creatio relatio q̄dā est q̄ res quedaz ē ⁊ neq; increata est neq; alia creatione creata: cū.n. effectus creatus realiter dependeat a creatore: oz huiusmodi relationē eē rez quādā: ois aūt res a deo in eē ꝓducit: est igit in eē a deo ꝓducta non tm̄ alia creatione creata q̄ ipsa creatura p̄ima que per eā creata dicit: q̄ accidentia ⁊ forme sicut per se non sunt: ita nec per se creantur: cum creatio sit productio entis: sed sicut in alio sunt: ita in alijs creatis creantur. Preterea relatio non refertur ad aliam relationem quia sic esset abire in infinitum sed per se ipsam refertur quia essentialiter relatio est: non igitur alia creationē opus est qua ipsa creatio creatur ⁊ sic in infinitum procedatur.

Q̄ creatio est absq; successione. XIX.

HAp̄paret autez ex p̄dict⁹ q̄ ois creatio absq; successiōe est: nā successio ꝓp̄ria est motui: creatio aūt neq; ē motus neq; terminus motus sic̄ generatio: igitur nulla est in ipso successio Itē i oi motu successiuo ē aliqđ mediū inī eius extrema: quia mediū est ad qđ cōtinue motū p̄mo venit q̄ ad vltimū: inī esse aūt ⁊ nō esse q̄ sunt quasi extrema creatiōis nō p̄ōt esse aliqđ mediū: igit nō est i creatione successio Ad hec in omni factione i q̄ est success o: fieri est ante factū esse vt p̄bat in. vi. phisicoz: hoc aūt in creatione non potest accidē: q̄ fieri qđ ꝓcederet factū esse creature indigeret aliquo subiecto qđ non posset esse ipsa creatura de cuius creatione loquimur: quia illa non est ante factū esse nec etiam in factore: non eni moueri est actus mouētis sed moti: relinquit igit q̄ fieri haberet p̄o subiecto aliquam materiā facti p̄existentem: qđ est contra rationē creationis: ipossibile ē igitur in creatione successionē esse. Amp̄: omnē factionem successiuaz in tēpore oz esse: p̄ius eni ⁊ posterius in motu numerant tēpore: simul autē diuiditur motus ⁊ tempus ⁊ id super quod transit motus: quod quidem in motu locali manifestum est: nam in medietate temporis regulariter motum pertransit mediuz magnitudinis diuisio autem in formis respondens diuisioni temporis attenditur secundum intensionem et remissionē: vt si aliquis in tanto tempore tantum calefit: ⁊ in minori minus: secūdum hoc igit̄ potest esse successio in motu vel quacūq; factione q̄ id ꝑm quod ē motus ē diuisibile vel ꝑm quantitatē vt in motu locali ⁊ in augmento: vel ꝑm intensionē ⁊ remissionem sicut in alteratione: hoc aūt secundum contingit dupliciter Uno modo quia ipsa forma q̄ est terminus motus est diuisibilis secundum intensionē ⁊ remissionem: sicut patet cū aliquid mouetur ad albedinem. Alio modo quia talis diuisio contingit in dispositionibus ad talem formam:

sicut fieri ignis successiuū est p ālterationez pcedentez circa dispōnes ad formā: ipsum autez esse substātiale creature nō est diuisibile mō predicto q; substātia nū suscipit magis ⁊ min⁹: nec i creatō ne pcedunt dispōnes mā ñ pexistēte: naz dispō ex pte māe ē: relinq̄t igit̄ q; i creatiōe nō pōt esse aliq̄ successio. ¶ Preterea successio i reruz factionib⁹ ex defectu māe puenit q̄ nō sufficiēter ē a pncipio ad receptionē fōze dispōsita: vñ qñ mā iam pfecte dispōita ē ad formā: eā recipit i istāti: ⁊ inde est q; q; diaphanū sp ē in vltia dispōne ad lucez statim ad pñtiaz lucidi i actu illūinat: nec aliqs motus p cedit ex pte illumiabilis ꝫ solū mot⁹ localis ex pte illuminātis p quē fit pñs: i creatiōe āt nihil pexigitur ex pte māe: nec aliq̄d deē agēti ad agendū qō postea p motū ei adueniat cū sit imobilis vt in p mo h⁹ opis ostēsuz ē: relinquit igit̄ q; creatio sit in instāti: vñ simul aliq̄d dū creat creatū ē: sic̄ simul illuminat ⁊ illuminatū ē. Et ide ē q; scriptura dīna creationē rez: i idiuisibili factā pnunciat dicēs In pncipio creauit de⁹ celuz ⁊ terrā: qō quidez pncipiū Basilius pncipiuz tpis exponit qō oz esse indiuisibile vt in. vi phīlico⁹ probatur.

Q nullum cor⁹ pōt creare. XX

EX hoc autē apparet euidenī q; nulluz cor⁹ pōt aliq̄d p modū creatiōis pducē. Nulluz. n. co⁹pus agit nisi mōueat eo q; oporteat agēs ⁊ patiens eē sil' vel faciens ⁊ factū: sil' aūt sūt q̄ in eodē loco sūt vt hēt i. v. phīlico⁹: locū aūt nō acquirit corpus nisi per motū: nullū aūt corpus mouet nisi i tpe: q̄cq̄d igit̄ fit p actionez corpis fit successiue creatio aūt vt oñsum est nō hz successionez: nihil igitur potest a corpe q̄cunq; p modū creationis pduci. ¶ Preterea oñe agens qō agit i q̄tū mouet de necitate mouet illud i qō agit: factū. n. ⁊ passū cōsequit dispōnem facientis ⁊ agentis: eo q; omne agens agit sibi sile: vñ si agens ñ i eadem dispōne se hñs agit in q̄tū p motū variat: oz q; etiam i patiente ⁊ facto q̄dam renouatio dispōnum fiat: qō sine motu esse nō pōt: oñe autē corpus nō mouet nisi motū ut probatū est: nihil igit̄ fit a corpis actione nisi p motū vel mutationez fact.: creatio aūt nō est mutatio nec motus vt oñsum est: igit̄ nullū cor⁹ pōt aliq̄d pducē creando. ¶ Item cū agens ⁊ factū oporteat sibi esse silia: ñ pōt esse pductiū totius substātie facti qō nō tota sua substātia agit sicut ecōuerso: pbat phūs in. vij. metaphi. q; foza sine mā q̄ tota se agit ñ pōt esse cā pria gnātionis fm quā sola forma i actu educit: nullū aūt cor⁹ tota sua substantia agit: ⁊ si totū agat: q⁹ cum oñe agens agat p formā q̄ actum est: illud soluz p suā substantiā agere poterit cui⁹ est tota sua substātia forma: qō de nullo corpe pōt dici: cū oñe cor⁹ hēat mām eo q; oñe corpus est mutabile: ꝫ nullum corpus potest aliquid pducere fm totā eius substantiam: quod est de ratiōe creatiōis. ¶ Amp̄. creare nō est nisi potentie infinite: tanto enī est maior potentie agens aliqō quanto potentiā magis ab actu distantez i actum reducere pōt: vt quod pōt ex aq̄ ignez pducē q; quod ex aere vñ vbi oio potātia pexñs subtrahit: excedit ois determinate substantie pportio: ⁊ sic necesse est potentiā agentis q̄ aliq̄d instituit nulla potentia pexistente excedē omnez pportionez q̄ posset ꝓsiderari ad potentiā agentis aliq̄d ex mā faciētis: nulla āt potentia corpis est infinita vt pbatur a philosopho in. viij. phīsico⁹: nullum igitur corpus potest aliquid creare qō est ex nihilo aliquid facere. ¶ Ad hec mouēs ⁊ motū faciens ⁊ factū oz simul esse vt pbat i. vñ. phīlico⁹: corpus autem agens non potest adesse suo effectui nisi per cōtactū quo tāgentia vltima fiunt simul: vñ ipossibile est aliquod corpus agē nisi tangendo: tactus autem alicuius ad altez est ⁊ sic vbi nō est aliquid preexistens preter agens sic̄ in creatione accidit: tactus esse non potest: nulluz igitur corpus potest agere creando. Patet igitur falsitas positiōis quoꝝūdā dicentiū substantiā celestiū corpoꝝ cām materie elementoꝝum esse: cū materia causam habere non possit nisi id qō creando agit: eo q; ipsa est primum motus ⁊ mutationis subiectum.

Q solius dei est creare. XXI.

EX premissis etiam vlterius ostendi potest q; creatio est ꝓpria dei actio: ⁊ q; ei⁹ solius est creare. Cum. n. secundum ordinem agentiū sit ordo actionū eo q; nobiliozis agentis nobiliozis est actō oportet q; pma actio sit pmi agentis propria: creatio autem est prima actio eo q; nullam aliam p supponit: omnes alie presupponunt eam: est igit̄ creatio propria dei solius actio qui est agens primum. ¶ Item ex hoc ostensum est q; deus creat res: quia nihil potest esse preter ipsum ab eo non creatum: hoc autem nulli alij conuenire potest cum nihil aliud sit vniuersalis causa essendi: nisi deus: soli ergo deo competit creatio sicut ꝓpria eius actio. ¶ Ad hec effectus suis causis proportionaliter respondet vt scilicet effectus i actu causis actualibus attribuamus: ⁊ effectus i potentia causis que sunt in potentia: ⁊ similiter effectus particulares causis particularibus: vniuersalibus vero causis vniuersales effectus vt docet philosophus in. ij. metaphīsice: esse autem est causatum primum: quod ex ratione sue cōmunitatis appareret: causa igitur propria essendi prima simpliciter est agens primum ⁊ vniuersale quod deus ē: alia vero agentia non sunt causa essendi simpliciter:

sed cā essēdi hoc vt hoiem vel albū: eē aūt simplr p creationē cātur q̄ nihil pſupponit qz nō pōt ali qd pexistē qō sit extra ens simplr: p alias factiōes fit hoc ens vel tale: nā ex ente pexistēte fit hoc ens vel tale: g̃ creatio ē ꝓpa dei actio. ¶ Amp̄. qcq̄d ē cātū fm aliquā nām nō pōt eē pma cā illius nāe ſz secūda z istrumētalis: ſortes. n. qz hz sue hūani tatis cām: nō pōt eē pma hūanitatis cā: qz hūani tas sua si sit ab aliquo cāta seq̄ret q̄ eēt sui ipſi⁹ cā cū sit id qō est p hūanitatē: z iō oz q̄ generās vni uocū sit q̄i agēs istrumētale respectu eius qō ē cā pmaria toti⁹ spēi. Et ide ē q̄ oz oēs cās inferiores agētes reduci i cās supiores sicut instrumētales in pmarias: ois aūt alia substātia p̄ter deū hz eē cau satū ab alio vt supra ꝓbatū est: ipossibile ē igit q̄ sit cā essēdi nisi sicut instrumētalis z agēs i vi⁹tute alteri⁹: istrumētū aūt nūq̄ adhibet ad causādum aliq̄d nisi p viā mot⁹: ē. n. rō instrumēti q̄ sit mo uēs motū: creatio aūt nō ē mot⁹ vt ostēsū ē: nulla igit substātia p̄ter deū pōt aliq̄d creare. ¶ Itē in strumētū adhibet ꝓpt cōuenientiā ei⁹ cū cato vt sit mediū int cām pmā z cātū z attigat vtrūq̄: et sic influētia pmi ꝓueniat ad cātū p instrumētum: vñ oz q̄ sit aliq̄d recipiēs pmi influentiā i eo qō per instrumētū cātur qō ē contra rationē creationis: nā nihil pſupponit: relinquit igit q̄ nihil aliud p ter deū pōt creare neq̄ sicut pncipale agēs neq̄ si cut instrumētū. ¶ Pterea oē agēs istrumētale exe quit actionē pncipalis agētis p aliquā actionē ꝓ priā z cōnātē sibi: sicut calor nālis generat carnez dissoluēdo z dirigendo: z serra operat ad pfectio nē scamni secando: si igitur aliqua creatura sit q̄ operat ad creationem sicut instrumētū pmi crea tis: oz q̄ hoc operet ꝑ aliquā actionē debitam z ꝓpriam sue nāe: effectus aūt respondēs actioni ꝓprie istrumēti ē poz i via generationis q̄ effect⁹ respōdēs pncipali agēti: ex quo ꝓuenit q̄ pmo agēti finis vltimus respōdet: prius eni est sectio li gni q̄ foza scāni: z digestio cibi q̄ generatō carnis oportebit igit aliq̄d esse effectū ꝓ ꝓpriā operatio nē instrumētalis creātis qō fit prius i via genera tionis q̄ eē qō est effectus respondens actioni pri mi creantis: hoc aūt est impossibile: nā quāto ali q̄d ē cōius tāto ē prius in via generationis: sicut p us est aial q̄ homo in generatione hois sicut phs dic̄ in libro de generatione aialiū: ipossibile est g̃ q̄ aliqua creatura creet sicut pncipale agens aut istrumētalit̄. ¶ Itē q̄ ē fm aliquā nām tm̄: non pōt eē simplr illius nāe cā: eēt. n. sui ipsius cā: pōt aūt esse causa illius nāe in hoc: sicut Plato ē cau sa hūane nature i Sorte: non autē simpliciter eo q̄ ipse est creatus in humana natura: qō autē ē causa alicuius in hoc est attribuens naturā com munē alicui per quod specificat vel indiuiduatur quod non potest esse per creationē que nihil pre supponit cui aliquid attribuat per actionē: ipossi bile ē igit aliquod ens creatū eē causaz alterius p creationē. ¶ Amp̄: cū ōne agens agat fm q̄ actu est oportet modū actiōis esse fm modū actus illi⁹ rei: vñ calidū qō ē magis in actu caloris magis ca lefacit cuiuscūq̄ igit actus determiatur ad genus z ad spēm z accñs: eius virtutē oz eē determinatā ad effectus silēs agēri i q̄tū huiusmōi: ex eo q̄ om ne agens agit sibi simile: nihil aūt qō hz esse deter minatū pōt esse simile effectui generis vel speciei eiusdem nisi secundum rationē generis vel speciei nam secundū q̄ est hoc aliq̄d vnūquodq̄z est ab alio distinctū: nihil igitur cuius esse finitū est pōt per suam actionem esse causa finalis alterius nisi quātū ad hoc q̄ habet genus aut speciem nō aūt quantū ad hoc q̄ subsistit ab alīs distinctū: ōne igitur agens finitū pſupponit ad suā actionem: hoc vnde causatū iuū induuidualiter subsistit: nō ergo creat: sed solū hoc est agentis cuius esse est i finitū qō est ōnis entis cōprehendēs similitudinez vt supra ostēsum est. ¶ Ad hec cū ōne quod fit ad hoc fiat vt sit: oportet si aliquid fieri dicat quod prius fuerit q̄ hoc non fiat per se sed per accidēs: per se vero illud qō prius non fuerit vt si ex albo fiat nigrū fit q̄dē nigrū z coloratū: ſz nigrum per se quia fit ex non nigro: coloratum autem per ac cidens: nam prius coloratum erat: sic igitur cū fit aliquod ens vt homo vel lapis: homo quidē per se fit: quia ex nō homie: ens aūt p accidens: quia non ex non ente simplr sed ex nō ente hoc vt phs dicit in pmo phisicoz: cū ergo aliquid fit ōnino fit ex non ente. ens per se fiet: oportet igitur q̄ ab eo qui est per se causa essendi procedat nam effe ctus proportionaliter reducuntur in causas: hoc autē est primū ens solum quod est cā entis i quā tū huiusmodi est: alia vero sunt causa essendi per accidens z non esse per se: cum igit producere ens ex non ente preexistente sit creare: oportet q̄ sol⁹ de sit creare. ¶ Huic autem veritati sacre scripture auctoritas attestatur que deum oia creasse af firmat Gen pmo. In principio creauit deus celuz z terram Damas. etiam in secūdo sui pmi libri di cit. Quicunq̄z vero aiunt angelos creatores esse cuiuscunq̄z substātie: hi omnes sunt patris sui dia boli filij creature. n. existentes nō sunt creatores. Per hoc autem destruitur quorūdā philosopho rum error qui dixerūt deū creasse primā substan tiā separatā z ab ea fuisse creatā scōaz z sic quodā ordine vsq̄ ad vltimam.

Q⁹ deus sit ōnipotens. XXII.

SEd hoc autē appa ret q̄ dina vt⁹ ñ determiat ad aliquē vnū effectuz. Si eni solius dei creare

est ab ipso imediate ꝓducta esse oꝛ quecūqꝫ a sua cā ꝓduci non possunt nisi, per modū creationis: hmōi autē sūt oēs substantie sepate que non sūt composite ex materia et foꝛma q̄s eē nūc suppoāt ꝛ sil̄r oīs mā coꝛporalis: hec igitur diuersa exīntia p̄dicte uirtutis immediate effectus sunt. nulla autē v̄tus producēs imediate plures effectus: nō ex materia est determinata ad unū effectum dico āt imediate: qꝛ si p̄ media ꝓduceret posset prouenīꝛ diuersitas ex parte mediaꝝ cāꝝ. dico etiā non ex materia qꝛ idē agens ꝛ eadem actiōe cāusat diuerꝛsos effectꝰ ꝓm materie diuersitatē: sicut caloꝛ ignis qui indurat lutū ꝛ liquefacit cerā: dei igitur v̄tus non est determinata ad unū effectū. ¶ Item oīs v̄tus perfecta ad ea omnia se extendit ad que suus p se et proprius effectus se extendere potest: sicut edificatiua ad oīa se extendit si perfecta sit q̄ possunt rationē habere domꝰ. v̄tus autem diuina est p se cā essendi et esse est eius proprius effectus ut ex supradictis pꝛ: ḡ ad oīa illa se extendit que ratiōi entis ñ repugnant: si. n. in quendā tm̄ effectū v̄tꝰ eius posset nō eēt per se cā entis in q̄tū hmōi: ꝛ huius entis. rōi autē entis repugnat oppositū entis quod est non ens. oīa igitur deus potest que i se rōez nō entis nō includūt. hec āt sunt que p̄dictionē inplicāt. relinquitur igit q̄ d̄cd p̄dictionē nō iplicat deus potest. ¶ Ad hoc oē agēs agit i q̄tū actu ē: ꝓm igitur modū actus vniuscuiusqꝫ agentis ē modꝰ sue v̄tutis in agēdo. hō. n. genēat hoiem ꝛ ignis ignē: deꝰ āt est actus pfectus i se oīum pfectiones hñs ut supra oñsū est. Est igit sua uirtus actiua perfecta ad oīa se hñs quecūqꝫ non repugnant ratiōni eius qō est eē in actu: hoc autē est solū qō contradictionē implicat: omnia igituꝛ preter hoc deus potest. ¶ Imp̄. oī potētie passiue respondet potentia actiua: potentia enim pꝛopter actū est sicut materia ꝓpter formā. nō pōt autem ens in potentia ꝓsequi q̄ sit actu nisi per virtutē alicuius exīntis in actu: ociosa eēt igit potētia nisi esset v̄tus actiua agentis: que eā in actu reducere possit cū tm̄ nihil sit ociosū in rebus nāe: ꝛ p hūc moduꝫ uidemus q̄ oīa que sūt i potētia māe generabilīū et coꝛruptibilīū possūt reduci i actū p v̄tutē actiuā que ē i coꝛpoꝛe celesti qō ē p̄mū p̄ncipiū actiuū i nā: sicut āt coꝛpus celeste est primuꝫ agēs respectu coꝛpoꝝ iferioꝝ: ita deꝰ ē p̄mū agēs respectu totiꝰ entis creati: q̄cq̄d igit ē i potētia entis creati: totū hoc deus per suā v̄tutē actiuā facē pōt: i potētia āt entis creati est omne qō enti creato nō repugnat sicut i potētia nāe hūane sūt oīa q̄ naturā humanā nō tollūt. oīa igitur deus pōt. ¶ Preterea q̄ effectus aliq̄s nō subsit potētie alicuius agētis pōt ex tribꝰ contingē. Uno mō per hoc q̄ nō hꝫ cū agente affinitatē uel sil̄itudinē: agens enim oē agit sibi sil̄e aliq̄ modo. vnde v̄tus que ē i semine homis non potest producere brutū uel planta: hominemꝫ autem potest qui tamen predicta excedit. Alio modo ꝓpter excellētiaꝫ effectꝰ q̄ transcēdit ꝓportionē v̄tutis actiue: sicut v̄tꝰ actiua coꝛpalis nō pōt ꝓducere substātiam separatam. ¶ Tertio mō ꝓpter mām determiatam ad efectum i quez agens agere nō potest: sicut carpentarius nō pōt facere serram quia sua arte nō pōt agere in ferrū ex quo fit serra: nullo aūt istorum modoꝝ pōt aliquis effectus subtrahi diuine v̄tuti: neqꝫ enim ꝓpter dissimilitudinē effectus aliq̄d ei impossibile esse pōt: cum oē ens in q̄tum habꝫ esse sit ei simile ut supra ostensū est: nec etiā ꝓpter effectus excellentiā cū ostensuꝫ sit q̄ deus ē supra omia entia i bonitate ꝛ pfectione: nec iteꝝ ꝓpter defectum materie: cū ipe sit causa materie q̄ non est possibilis causari nisi p creationē: ipse etiaꝫ in agendo nō requirit materiā cū nullo p̄existēte rez in eē ꝓducat: ꝛ sic ꝓpter materie defectū eiꝰ actio i pederi nō potest ab effectus ꝓductione: restat igꝫ q̄ diuina virus non determiet ad aliquez effectuꝫ sed simpliciē omia pōt: quod ē euz esse omnipotētem. ¶ Dicit est etiā q̄ diuina scriptura fide tenē dū hoc tradit. Dicit. n. Gen̄. xvij. ex ore dei. Ego deus omipotens ambula coraꝫ me ꝛ esto pfectus: ꝛ Job. xlij. Scio quia oīa potest: ꝛ Luce. i. ex ore angeli. Non erit ipossibile apud deum omne vbū Per hoc aūt euacuatur quorūdā pho̅ꝝ error q̄ posuerūt a deo i mediate ꝓduci vnuꝫ effectuꝫ tantuꝫ quasi virtus eius ad illius ꝓductionē determinata esset: ꝛ q̄ deus nō pōt aliquid facere nisi ꝓm q̄ cursus reꝝ naturaliū se hꝫ: de quibus dicitur Job. xxij. Quasi nihil possit omnipotens estimabant eum.

Quod deus nō agit p nccitatez nāe. XXIII.

HEc hoc autem ostē dit q̄ deꝰ agit in creaturis nō ex necessitate ꝛ p nāe arbitriū uolūtatis. Dis n. agētis p necessitatem nate virtus determiat ad vnū effectum: ꝛ inde est q̄ omia nālia semp eueniunt eodē modo nisi sit impedimētū: nō aūt uolūtaria: diuina v̄tus aūt nō ordinatur ad vnū effectum tantū ut supra ostensum est: deꝰ igit nō agit per nccitatem nature sed per uolūtatem. ¶ Adh̄ quicq̄d nō iplicat ꝓtradictionē sub est diuine potētie vt ostensum est: multa aūt nō sunt i rebus creatis que tm̄ si essent cōtradictiōem nō implicarent: sicut patet p̄cipue circa numeruꝫ ꝛ quātitates ꝛ distantias stellarum ꝛ alioꝝ coꝛporū i quibus si aliter se haberet oꝛdo reꝝ: ꝓtradictio nō iplicaretur: multa igitur subsūt diuine potētie que i rerū natura nō iueniūt: quicūqꝫ aūt eorū que pōt facē quedam facit ꝛ quedam nō facit: agit p electionē

uolũtatis ⁊ non per necessitatẽ nature: deus igit non agit p necessitatem nature: sed per uolũtatẽ

Itẽ unũqq̃ agens hoc mõ agit fm q̃ silitudo facti est i ipo. oẽ. n. agens agit sibi sile: oẽ autẽ qđ est in alio est in eo per modũ eⁱ⁹ i quo ẽ: cũ igr deus sit p essentiã suã itelligens ut supra, pbatũ ẽ oz q̃ silitudo effectus sui sit in eo per modũ itelligibilẽ igitur p intellectũ agit: intellectus autem non agit aliquẽ effectũ nisi mediãte uolũtate cuius obiectũ est bonũ itellectum qđ mouet agẽtez ut finis. deus igit p uolũtatẽ agit non p necessitatem nature.

Amp̃. fm phũz. ix. meth. duplex est actio una q̃ manet i agente ⁊ est pfectio ipsius ut uidẽ. alia que trãsit i exteriora: ⁊ est pfectio facti sicut cõburere i igne: dina ãt actio nõ põt esse de genẽ illaꝝ actionũ que nõ sũt i agẽte cũ sua actio sit sua substãtia ut i pmo ostensũ est. oz igitur q̃ sit đ gñe illaꝝ actionũ q̃ sẽ i agente ⁊ sũt quasi pfectio ipsius. hmõi ãt nõ sunt nisi actiones cog̃scẽtis ⁊ appetentis. deus igit cognoscẽdo ⁊ uolendo agit ⁊ opat: non igit p necessitatẽ nature ſz p arbitriũ uolũtatis.

Ad hoc dcũ agere ꝓpter finẽ ex hoc manifestũ esse põt q̃ vniuersuz nõ est acãu sed ad aliquod bonũ ordinatur. ut pz p pbm in. xi. meth. pmũ autem agens propter finẽ oz eẽ agens per intellectũ ⁊ uolũtatẽ. ea n. que intellectu carẽt: agunt propter finẽ sicut in finem ab alio directa: quod q̃dem in artificialib⁹ pz: nã sagitte motus est ad determinatũ signũ ex directione sagitantis: sile autem esse oz i nãlibus: ad hoc. n. q̃ aliquid directe in finẽ debitum ordinetur requiritur cognitio ipsius finis: ⁊ eius quod est ad finẽ ⁊ debite proportionis inter utrũq̃ q̃ soluz intelligẽtis est: cũ igitur deus sit primũ agens non agit per necessitatẽ nature sed per intellectũ ⁊ uolũtatem

Preterea qđ per se agit ꝑ⁹ est eo quod p alid agit. omne. n. qđ est per aliud reducitur in id quod est per se ne in ifinitũ procedatur: qui ãt sue actõis nõ est dñs nõ per se agit: agit. n. q̃si ab alio actum nõ q̃ per se ipm agens: oz igitur pmũ agẽs h mõ agere q̃ sui actus dñs sit: nõ est ãt aliq̃s dñs sui act⁹ nisi p uolũtatem: oz igitur deũ qui est primũ agens: per uolũtatẽ agere nõ p nature necessitatẽ.

Ad hoc primo agenti debetur prima actio sicut et primo mobili pm⁹ mot⁹: sed nãliter actõ uolũtatis est prior q̃ actio nãe. illud. n. naturaliter ꝑ⁹ est qđ est pfectius ſz in uno q̃dã sit tpre posterius. actio ãt agentis p uolũtatẽ ẽ pfectior quod ex hoc pz q̃ pfectiora sũt ea apud nos q̃ p uolũtatẽ agũt q̃ que p nature necessitatẽ: ergo deo q̃ est primũ agens debetur actio que ẽ per uolũtatem.

Amp̃. ex hoc idẽ apparet q̃ ubi cõtingit utraq̃ actio: superior est uirtus que agit p uolũtatem ea que agit p naturã ⁊ utitur ea q̃ istẽ. nã i hoie supior est itellectus q̃ agit p uolũtatẽ q̃ ania uegetabilis que agit p nature necitatem: dina aũt virtus ẽ supma in oibus entibus igit ipsa agit in res oñes p volũtatem nõ p nature necessitatem.

Item volũtas habz ꝓ obiecto bonũ fm rõnẽ bõi natura aũt nõ attingit ad communẽ rõnem boni sed ad hoc bonũ quod sua perfectio: cum igit omne agens agat secundum q̃ ad bonũ intẽdit: quia finis mouet agẽtem: oportet q̃ agens p volũtatez ad agens p necessitatẽ nature cõpetur sicut agens vniuersale ad agens ꝑticulare: agens autẽ ꝑticulare se habet ad agens vle sicut ea que posteri⁹ ⁊ sic eius istrumẽtum: ergo oportet q̃ primũ agens sit volũtariũ ⁊ non p necessitatem nãe agens. Danc etiam vitatem dina scriptura nos docet. Dicitur. n. in ps. Omia q̃cunq̃ uoluit dñs fecit: ⁊ Eph. i. Qui operatur oia fm cõsilium volũtatis sue: ⁊ Hilariꝰ in libro de synodis. Quibus creaturis substãtiam volũtas dei attulit. Et. j. Talia enim cuncta creata sũt q̃lia ea de⁹ facere uoluit. Per hoc etiaz remouetur error q̃rũdam philoz qui dicebant deũ agere per nature necessitatez.

Q. deus per suam sapiam agit. .XXIII.

Ex hoc ãt apparet q̃ deus effectus suos ꝓducit fm suam sapiam. Volũtas. n. ad agenduz ex aliqua apprehensione mouet: bonũ. n. apprehẽsum est obiectum volũtatis: deus aũt ẽ agens p volũtatem ut oñsum ẽ: cum igit in deo nõ sit nisi itellectualis apprehẽsio nihilq̃ itelligat nisi intelligẽdo se: quem intelligẽ est sapientẽ esse: relinquit q̃ oia deus fm suã sapiam operat.

Itez: oñe agens agit sibi simile: vnde oz q̃ fm hoc agat vnũqq̃ agens fm q̃ habet similitudinem sui effectus: hẽ ignis calefacit scõm modũ sui caloris: sed in quolibet agente p uoluntatẽ in q̃tum hmõi est similitudo sui effectus scõm intellectus apprehensionem si. n. solum scõm nãe dispõnem inesset similitudo effectus agenti volũtario: nõ ageret nisi vnũ: quia rõ naturalis vnius ẽ vna tãtuz: oẽ igitur agẽs voluntariũ ꝓducit effectum scõm rõnem sui intellectus: deus aũt agit p uolũtatem ut oñsum ẽ igitur per sapiam sui intellectus res in esse producit.

Amp̃. fm pbm in pmo metaph. ordinare sapientis est: ordinatio. n. aliquoꝝ fieri non põt nisi per cognitionẽ habitudinis ⁊ ꝓportionis ordinatoꝝ ad inuicem et aliquid altius qđ est finis eoꝝ: đo n. aliquoꝝ ad inuicem ẽ ꝓpter ordinez eoꝝ ad finem: cognoscere aũt habitudines ⁊ ꝓportiones aliquoꝝ ad inuicem ẽ solius habentis intellectuz iudicare aũt de aliquib⁹ p cãm altissimã sapiẽtie est: ⁊ sic oportet q̃ omnis ordinatio p sapiam alicuius itelligẽtis fiat: vnde ⁊ i mecanicis ordinatores

edificiorū sapientes illi⁹ artificȳ dicūt: res āt que sunt a deo ꝓducte ordiez adiuicē habēt no casua lē: cū sit semp uel ut in pluribus. ⁊ sic pz ꝙ de⁹ res iesse ꝓduxit eas ordināndo: deus igit ꝑ suā sapiam res i esse produxit. ¶ Ad hoc ea que sūt a uolūta te: uel sunt agibilia sic act⁹ vtutū q̄ sūt pfectiones operantis: uel transeūt in exteriorē matiaz q̄ facti biles dicūtur: ⁊ sic pz ꝙ res create sūt a deo sic fac te: factibiliū āt rō est ars sic dicit phūs: cōparāt ḡ oēs res create ad deū sicut artificiata ad artificez sed artifex ꝑ ordinē sue sapie ⁊ itellect⁹ artificiata in esse producit: ḡ ⁊ deus oēs creaturas ꝑ ordinez sui itellectus fecit. Hoc āt dina auctoritate confir matur: nā dī in ps. Omnia in sapientia fecisti. et ꝓuer. iij. Dominus sapia fūdauit terrā. Per h̄ āt excluditur q̄rūdā error q̄ dicebāt oia ex simplici dina uolūtate dependere absq; aliq̄ rōe.

¶ Qualiter deus omnipotens dicatur quedam nō posse. .XXV.

EX premissis autē accipi pōt ꝙ q̄uis deus sit oipotēs: ali q̄ tn̄ dicitur nō posse. Ostensū est enim supra in deo eē potentiā actiuā: potētiā vo passi ua in deo nō esse ut supra i primo li. oñsum ē: fm āt utrāq; potentiā dicimur posse: illa igitur deus nō potest que posse potentie passiue est: que aūt hmōi sūt ꝯuestigandū est: primo quidē igitur po tentia actiua est ad agere. potētia āt passiua ad es se: unde in illis solis est potencia ad esse que mām habēt ꝯrietati subiectaz: cū igitur in deo potētia passiua nō sit: q̄cquid ad suū esse nō pertinet: de⁹ nō potest: nō potest igitur deus eē corpus aut ali quid huiusmōi. ¶ Ad hoc hmōi potentie passi ue motus actus ē: deus igitur cui potētia passiua nō competit: mutari nō potest. Potest āt ulteri⁹ ostendi ⁊ concludi ꝙ nō potest mutari fm singu las mutationū spēs: ut ꝙ nō potest augeri uel mi nui aut alt̄ari aut generari aut corrumpi. Amp̄. cum deficere quoddā corrūpi sit: sequitur ꝙ i nul lo deficere potest. ¶ Preterea defectus oīs ꝟz pri uationē aliquā ē: priuationis āt subiectū potētia materie est: nullo igit̄ mō pōt deficere ¶ Ad hoc cū fatigatio fit ꝑ defectū uirtutis obliuio autem ꝑ defectum scientie: pz ꝙ neq; fatigari neq; ob iuisci potest. Amp̄. neq; uinci neq; uiolentiaz pati: hec. n. nō sūt nisi ei⁹ q̄ nātū ē moueri: simi liter āt neq; penitere pōt neq; irasci aut tristari: cuz hec oia i pfectionē ⁊ passionē ⁊ defectū sonēt Rursus q̄ potētie actiue obiectū ⁊ defect⁹ est ens factū: nulla āt potētia operationē hz. ubi⁹ deficit ratio sui obiecti: sicut uisus non uidet deficiente uisibili in actu: oz ꝙ deus dicatur nō posse q̄cq̄d ē ꝟ rōem entis in q̄tū est ens uel facti entis i q̄tū est factū: Que āt sint hmōi inquirenduz est: ꝓio q̄dē igit̄ ꝟ rōnem entis est q̄ō entis rationē tollit tollitur aūt ratio entis ꝑ suū oppositum: sicut rō homis ꝑ oppolita eius vel ꝓticulariū ipsi⁹ oppo situm aūt entis ē nō ens: hoc igitur de⁹ nō pōt vt faciat simul vnuz ⁊ idem eē ⁊ nō eē quod ē cōtra dictoria esse simul. ¶ Adh̄. ꝓtradictio i ꝓtrarijs ⁊ ꝓuatiue oppositis includit: sequit. n. ꝙ si ē albū ⁊ nigrum ꝙ sit album ⁊ nō albuz: ⁊ si est videns ⁊ cecum ꝙ sit videns ⁊ nō vidēs: vnde eiusdē rōnis est ꝙ deus nō possit facere opposita simul in esse eidem fm idē. ¶ Amp̄. ad remotiōez cuiuslibet ꝓncipij ēntialis sequit̄ remotio ipius rei: si igitur deus nō pōt facere rē simul esse ⁊ nō eē: nec etiaz potest facere ꝙ rei desit aliq̄d suorum ꝓncipiorū ēntialiuz ipa remanēte sicut ꝙ homo nō habeat aiam. ¶ Preterea cū ꝓncipia q̄rūdam sciaruz ut logice geometrice ⁊ arithmetrice sumāt ex solis principijs fozalibus rerum ex quib⁹ ēntia rei de pendet: sequit̄ ꝙ cōtraria hoz ꝓnciporum deus facere nō possit sicut ꝙ genus nō sit ꝑdicabile de spē: vel ꝙ linee ducte a cētro ad circūferentiam nō sint eq̄les: aut ꝙ triangulus rectiline⁹ nō habeat tres angulos equales duobus rect̄. Dinc etiam pz ꝙ deus nō potest facere qō ꝓteritum nō fuerit: nā hoc etiam ꝓtradictionē includit: eiusdez nāq; ne cessitatis ē aliq̄d esse dum ē: ⁊ aliquid fuisse dum fuit ¶ Sūt etiam quedā que repugnāt rōi entis facti in q̄tū hmōi que etiam de⁹ facere nō pōt: nā oē quod facit deus oportet eē factuz. Ex hoc aūt patet qō deus nō pōt facere deum: nam de rōne entis fc̄i est qō esse suum ex alia cā dependeat: qō ē ꝓtra rōnem eius qō dicit deus ut ex superiorib⁹ patz. Eadem etiā rōne nō potest de⁹ facere aliq̄d equale sibi: nam id cui⁹ eē ab alio nō dependet ꝓpus est in essendo ⁊ in ceteis dignitatib⁹ eo qō ab alio dependet: quod ad rationez entis facti ꝑtinet. Si militer etiā deus facere nō potest qō aliq̄d ꝓseruetur in eē sine ipo: nam ꝓseruatio esse vni⁹ cuiusq; dependet a causa sua: unde oz qō remota cā remo ueatur ⁊ effectus: si igitur res aliqua possit esse q̄ a deo nō ꝓseruaretur in esse: nō esset effect⁹ eius. ¶ Rursus. qz ipe est ꝑ voluntatem agens illa nō pōt facere que non pōt velle: que aūt velle nō possit ꝟ siderari potest si accipiamus qualiter i dina volū tate necessitas esse possit: nam qō necē est esse: im possibile est non eē: ⁊ qō impossibile est eē: necesse est non eē: patet aūt ex hoc qō non pōt deus facē se non eē vel non esse bonū aut beatum: qz de ne cessitate vult se eē: bonum eē ⁊ beatū: ut in primo ostensum ē. ¶ Item oñsum ē supra qō deus non potest velle aliqō malum: unde patet qō de⁹ pec care nō potest. Similiter oñsū est supra qō dei vo luntas non potest eē mutabilis: sic igit̄ non potest facere id qō est a se volitum nō impleri. ¶ Sciē dum tn̄ qō hoc alio modo dicitur nō posse a pre

missis:nam ꝓmissa deus simplicit nec velle nec facere põt:hmõi aũt q̃dem deus facẽ uel velle põt: si eius voluntas uel potẽtia absolute ꝓsidereꝛ non aũt si ꝓsidereꝛ ꝓsuppositia voluntate de oppositio nam voluntas diuina respectu creaturaꝝ nccita tem nõ habet nisi ex suppositione ut in primo oñ sum est:ꝛ iõ omnes iste locutiones:deus nõ põt facere ꝯria his que disposuit facere:ꝛ quecunq; sic̃r dicũt:intelligunt ꝓpositie:sic.n. implicãt suppositõem dine uolũtatis de oppositio. Si aũt intelligant diuise sũt false qz respiciũt potentiaz et uolũtatem dei absolute. Sic aũt deus agit ꝑ volũtatẽ ita ꝛ per itellectũ ꝛ sciam:ut oñsum ẽ:patet igitur rõe non põt facere que se factuꝝ nõ prescit:aut dimittere que se factuꝝ prescuit:qz ñ potest facere que facere non uult:aut dimittere que uult. Et eodem modo conceditur ꝛ negatur utrũq;.s.ut p̃dicta ñ posse dicat:ñ q̃dẽ absolute: sed sub conditione uel suppositione.

Qz diuinus intellectus non coartatur ad õterminatos effectus. XXVI.

QUontã aũtẽ ostẽsuz est q; dina potẽtia ad õtermiatos effect' non limitatur:ac per hoc q; de necessitate nature nõ agit sed per intellectum et uolũtatem ne cui forte uideat q; ei' intellectus ul scia ad determiatos effect' solũmõ posset extẽdi ꝛ sic agat ex necessitate scie q̃uis non ex necessitate nature. Restat ostẽdere q; ei' scia uel intellect' null' effectuuz limitibus coartat:ostensũ est.n. supra q; deus oia alia q̃ ab eo ꝓcedẽ pñt cõphẽdit suã eẽntiã itelligendo i quo oia hmõi eẽ necessariuz ẽ ꝑ aliqualẽ sili'tudinẽ.sicut effectus ỽtute sũt in causa:si igitur potentia diuina ad determinatos effect' nõ coartat ut supra oñsũ est:nccium ẽ ꝛ de eius intellectu silem sniam ꝓferre. Adhuc diuine essentie infinitatẽ supra ostẽdim'.infinituz ãt quãtalibet aditione finitoꝝ facta adequari nõ põt:quin in infinitũ excedat quantalibet finita: si etiã nũero finita existãt. nihil ãt aliud ꝓter deuz ꝓstat eẽ fm eẽntiã infinitũ cũ oia alia fm essẽtiẽ rõem sub determinatis generibus ꝛ spẽb' cõcludãt qũocũq; igitur diuini effectus ꝛ q̃tũcũq; cõphendant:semp i diuia eẽntia est ut eos excedat: ꝛ ita pluriũ rõ eẽ posset:diuin' igitur intellectus q; perfecte diuinã eẽntiã cognoscit ut supra ostensuz est oẽm infinitatẽ effectuũ trãscẽdit.nõ igit ex necessitate ad hos uel ad illos effectus coartat. Itẽ supra ostensum ẽ q; dinus intellectus infinitoꝝ est cognitor:deus ãt ꝑ sui itellectus sciam res ꝓducẽ i esse.cãlitas igitur dini intellectus ad finitos effectus nõ coartatur. Amp̃.si dini itellect' causalitas ad effectus aliq̃s quasi de necitate agẽs coartaret:hoc eẽt respectu illoꝝ q̃ ab eo ꝓducũt i esse hoc ãt eẽ nõ potest cũ supra ostensũ sit q; deus itelligit etiã que sũt nec erũt nec fuerũt:nõ igitur deus agit ex necessitate sui intellect' uel scie.

Preꝛea dina scia cõparatur ad res ad ipso ꝓductas sicut scia artificis ad res artificiatas quelibet aũt ars se extẽdit ad omia q̃ possũt ꝓtineri sub genere subiecto illi' artis:siẽ ars edificatoria ad oẽs domos:genus aũt subiectũ diuine artis ẽ ens cum ipse ꝑ suum intellectuz sit vle ꝓncipiuz entis ut supra oñsum ẽ:igit intellectus din' ad omia quibus entis rõ nõ repugnat suam causalitatẽ extẽdit h'. ỽo omia q̃tum ẽ de se nata sũt sub ente contineri nõ igit dinus intellect' ad aliquos determiatos effectus coartat. Hinc ẽ qõ in ps.dicit. Magn' dñs ꝛ magna ỽtus eius ꝛ sapie eius nõ ẽ nũerus. Per hoc aũt excluditur q̃rũdam phoꝝ positio dicentium q; ex hoc q; deus se ipm intelligit fluit ab ipso de necessitate talis reꝝ dispositio q̃si nõ suo arbitrio limitet singula ꝛ vniuersa disponat sicut fides catholica ꝓfitetur. Sciendũ tantum q; q̃uis diuin' intellectus ad certos effect' non coartetur: ipse tñ sibi statuit determinatos effectus quos ꝑ suã sapiam ordinate ꝓducat: sicut. Sap̃.xi.dr. Oia in nũero pondere ꝛ mensura disposuisti dñe.

Qz diuina uoluntas ad determinatos effectus nõ artatur. XXVII.

EX his etiam ostẽdi potest q; nec eius volũtas ꝑ quam agit ad determiatos effectus necessitatem habet volũtatẽ.n. suo obiecto ꝓportiõatã eẽ oportet obiectum aũt volũtatis ẽ bonum intellectum ut pz ex supradict':voluntas igit ad q̃libet se nata ẽ extendere que ei intellectus sub boni rõne ꝓponere potest:si igẽ diuinus intellect' ad certos effectus nõ coartatur ut oñsum est: reliquitur qõ nec dina voluntas determiatos effectus de necessitate ꝓducit. Preterea nihil agens ꝑ voluntatẽ ꝓducit aliq̃d non volẽdo: oñsuz est aũt supra qõ deus erga alia a se nihil vult ex necessitate absoluta:non igit ex necessitate diuine voluntatis aliqui effectus ꝓcedunt sz ex ei' libera dispositione.

Qualiter i rerum productione debitum iusticie inuenitur. .XXVIII.

OStendere autez ex predictis oportet qõ deus nõ nccitate opatus est in rez creatione q̃si ex debito iusticie res in esse produxerit. Justicia eniz fm phm in.v.ethicoꝝ ad alterũ est cui debitũ reddit nihil autem vli rerum ꝓductioni presupponitur

cui aliquid debeat. ipa igit̃ ulis rex ꝓductio ex debito iusticie prouenire nō potuit. ¶ Itē cū iusticie actus sit reddere unicuiq; quod suū ē. actū iusticie precedit actus q̄ aliq̄d alicui⁹ suū efficit: sicut in reb⁹ hūanis pz. aliq̄s. n. laborādo meret suū effici qō retributor p actū iusticie sibi reddit ille igit̃ actus q̄ primo aliq̄d suū alicui⁹ efficit nō pōt ee actus iusticie: sed per creationē res creata prio incipit aliq̄d suū hre: ñ igz creatio ex debito iusticie procedit. ¶ Preterea nullus debet aliq̄d alteri nisi per hoc q̄ aliqualr dependet ab ipo: uel aliq̄d accipit ab eo uel ab alio rōe cui⁹ alii dz: sic n. fil⁹ est debitor patri q̄ accipit ee ab eo: dñs ministro q̄ ab eo accipit famulatū q̄ indiget: omis hō ꝓrio pp deū a q̄ bona cūcta suscepimus. sz deus a nullo dependet nec indiget aliq̄ qō ab alio suscipiat ut ex supradictis manifeste apparet. deus igit̃ ñ ꝓduxit res in ee ex aliquo iusticie debito. Amp. in q̄lz genē: qō pp se ē: est pri⁹ eo qō ē ꝓpt̃ aliud: illud igz qō ē primū simplr iter oēs cās est cā ꝓpt̃ se ipm tm̃: qō āt agit ex debito iustitie nō agit pp se ipm tm̃: agit. n. pp illud cui dz: deus igē cū sit prima cā ⁊ primū agens: res in ee ꝓduxit nō ex debito iusticie. Dic est qō Ro. xi. dī. Quis prior dedit illi ⁊ retribuetur ei: qm̃ ex ipo ⁊ p ipz ⁊ in ipo sūt oia. ⁊ Job. xli. Quis ante dedit mihi ut reddā ei. Oia que sub celo sūt mea sūt. Per h āt excluditur q̄rūdā error ꝓbare nitentiū q̄ deus nō potest facere nisi qō facit q̄ nō potest facē nisi qō dz: nō. n. ex debito iusticie res opatur ut oñ suz est. ¶ Licet āt ylez rex ꝓductionē nihil creatū ꝓcedat cui aliq̄d debitū esse possit precedit tm̃ aliqō increatū quod est creatōis p̄cipiū. qō q̄dē dupl̃r cōsiderari pōt. Ipsa. n. diuina bonitas pcedit ut finis ⁊ primū motiuū ad creandū fm Augu. q̄ dicit: q̄ deus bonus ē: sūm⁹. Scia autē eius ⁊ uolūtas precedūt sicut ea q̄bus res i eē ꝓducūt: si igit ipa diuina bōitatē absolute ꝓsiderem⁹: nl̃ lū debitū i creatione rex inuenim⁹. Dicit. n. uno mō aliquid alicui debitū ex ordine alterius ad ipz qō supra in ipsū dz referre quod ab ipso accepit: sicut debitū est benefactori quod ei de beneficio: gratie agant in q̄tū ille qui accepit beneficiū hoc ei dz. hic tm̃ modus debiti i rex creatione locū nō hz cum non sit aliq̄d preexns cui posset competere aliq̄d deo debere nec aliqō eius beneficiū preexistat. Alio modo dicitur aliquid alicui debitū secundum se: hoc. n. est ex necessitate alicui debitū quod ad eius perfectionē req̄rit: sicut hoīni debitū est habere manus uel uirtutē: q̄ sine his perfectus esse non potest. dina aūt bonitas nullo exteriori indiget ad sui perfectionē: non est igit̃ p modum necessitatis ei debita creaturaruz ꝓductio. ¶ Ad hoc deus volūtate sua res i eē ꝓduxit ut supra oñsū est: nō est aūt necessariū si de⁹ suaz bonitatatez vult eē q̄ velit alia a se ꝓduci: h⁹. n. ꝓditionalis ans est necessariū: nō aūt ꝓns: oñsum ē. n. i. i. li. q̄ deus ex nccitate vult suam bonitatē ee: nō aūt ex necessitate vult alia: igit̃ nō ex necessitate debetur dine bonitati creaturaruz ꝓductio. ¶ Amp. oñsum ē q̄ deus ꝓduxit res i esse nō ex nccitate nature neq; ex necessitate scie neq; ex nccitate volūtatis neq; iusticie: nullo igit̃ mō necessitatis dine bonitati est debitū q̄ res i esse p:oducantur. Potest tm̃ dici ee sibi debitus p modū cuiusdam cōdecentie. Justicia aūt ꝓprie dicta debitus necessitatis req̄rit: qō. n. ex iusticia alicui redditr: ex necessitate iuris ei debetur: sicut igit̃ creaturaz ꝓductio nō pōt dici fuisse ex debito iusticie qua de⁹ creatō sit debitō ita nec ex tali ōbito iusticie q̄ sue bonitati sit debitō si iusticia ꝓprie accipiat: large tm̃ iusticia accepta pōt dici i creatione rez iusticia in q̄tum dinam ꝓdecet bonitatē. Si vo diuinam dispōnez ꝓsiderem⁹ quō de⁹ disposuit suo itellectu ⁊ voluntate res in ee ꝓducere: sic rerū ꝓductio ex nccitate dine dispōnis ꝓcedit: nō. n. potest esse q̄ deus aliq̄d ser facturū dispoſuerit qō postmodū ipe nō faciat: alias ei⁹ dispositio uel eet mutabilis uel ifirma: eius igit̃ dispositioni ex necessitate debetur q̄ ipleatur: sed tm̃ hoc debitū nō sufficit ad rōnem iusticie ꝓprie dicte i rerū creatione i qua ꝓsiderari non pōt nisi actio dei creantis: eiusdem āt ad se ipm nō est iusticia ꝓpe dicta ut patz p phm in. v. ethicoz: nō igitur ꝓpe dici pōt q̄ de⁹ ex debito iusticie res in ee ꝓduxerit ea rōne: qa p sciam ⁊ voluntatez se dispoſuit ꝓducturū.

¶ Qz in ꝓductōe alicui⁹ creature ex cōpatiōe posterior ad porē pōt debitū iustice iueiri. XXIX

Si autem alicuius creature productio consideretur: poterit ibi debitum iusticie inueniri ex ꝓparatione posterioris creature ad prioze: dico āt priorem nō solū tpe sed nā: sic igitur in primis diuinis effectibus producendis debitū non inuenit̃ i posteriorū uero productione inuenitur debitū ordine tamē diuerso. nā si illa que sūt priora nāliter sint etiam priora in esse posteriora ex priorib⁹ debitū trahunt. debitū. n. est ut positis causis hē ant actiones per quas producunt effectus: si vo q̄ sunt priora naturaliter sint posteriora in esse: tūc econuerso: priora debitū trahūt a posterioribus sic̃ medicinā debitū ē precedere ad hoc q̄ sānitas ꝓsequatur: ubiq; aūt hoc cōe existit q̄ debitū siue necessitas sumit̃ ab eo quod ē ꝑus nā circa id quod ē natura posteri⁹: necessitas autez q̄ est a posteriori i esse licet sit prius nā nō est absoluta necessitas sed ꝓditionalis: ut si hoc debet fieri ncce ē hoc prius esse. Scōm igitur hanc nccitatē in crea

turaz ꝓductiõe debitũ inuenit triplicit. Primo mõ ut sumat conditionatũ debitũ a tota reruz vniuersitate ad quãlibet ei' ptẽ que ad perfectionẽ requiritur vniuersi. si. n. tale vniuersũ fieri deus voluit debituz fuit ut solẽ z aquã faceret et huiusmodi sine quibus uniuersũ eẽ nõ põt. Ho vt sumatur conditionis debitũ ex una creatura ad aliã: vt si aialia z plãtas deus eẽ voluit: debitũ fuit ut celestia corpora faceret hic ex q̃bus cõseruant z si hõinẽ eẽ uoluit oportuit facẽ plãtas z animalia z alia hmõi quibus hõ indiget ad esse pfectũ q̃uis hec z illa deus ex mera fecerit uoluntate. tertio ut in unaq̃z creatura sumat ꝓ dictionale debitũ ex suis ptibus z ꝓprietatibus z accidẽtib' ex quibus dependet creatura q̃tum ad eẽ uel q̃tum ad aliquã sui perfectionẽ. sicut supposito q deus hõiem facere uellet: debitũ ex hac suppositione fuit vt aiam z corp' in eo cõiũgeret z sensus z alia hmõi adiumẽta tã intrinseca q̃ extrinseca ei preberet: in quibus oibus si recte attenditur: deus creature debitor nõ oz: sz sue dispositioni implende. Inuenit ãt z ali' necessitatis modus in rez nã fm q aliquid dicit necessitatem absolute: que q̃dem necessitas dependet ex cãis pximis in eẽ sicut ex principijs eẽntialib' z ex cãis efficientibus siue manẽtib': sed iste mod' necessitatis in prima rerũ creatione locũ habẽ nõ põt q̃tum ad cãs efficientes: ibi. n. solus deus cã efficiens fuit cuius est solius creare ut supra oñsũ est. Ipse ãt non ex necessitate nature: sed uoluntate opatur creando ut supra ostensũ est: ea vo q̃ uoluntate fiũt necessitatẽ hãe ñ possunt nisi ex sola finis suppõe fm quã debitũ est fini ut ea sint per que peruenitur ad finẽ: sed q̃tum ad cãs fozales uel materiales nihil prohibet etiã i prima reruz creatione necessitatem absolutã inueniri. ex hoc n. q aliqua corpora ex elemẽtis fuerint ꝓposita: neccium fuit ea calida aut frigida eẽ. z ex hoc q aliq̃ superficies producta est triangularis figure neccium fuit q tres angulos equales duobus rectis haberet: hec ãt necessitas est fm ordinẽ effect' ad cãm creatam materialẽ uel formalem: unde secũdũ hanc deus debitor dici nõ potest: sed magis i creaturam debitũ neccitatis cadit: in rerum autẽ propagatione ubi iam creatura efficiens inuenitur potest eẽ necessitas absoluta a cã efficiẽte creata sicut ex motu solis inferiora corpora neccio i mutantur. Sic igitur ex predictis debiti ratiõib' iustícia naturalis in rebus inuenitur: z q̃tum ad rerum creationẽ z q̃tum ad eorum propagatõez z iõ deus dr iuste z rõabiliť oia cõdidisse z gubernare. Sic igitur per predicta excluditur duplex error eoz. s. q diuinã potẽtiã limitãtes dicebãt deũ non posse facere nisi que facit qz sic facere dz z eorum qui dicunt q oia sequũť siplicẽ uolũtatẽ absq; aliqua alia ratione uel quẽnda in rebus uel assignanda.

Qualiter in rebus creatis esse potest necessitas absoluta. XXX.

Licet autem omia ex dei voluntate dependeant sicut ex ꝓma cã q̃ in opando necessitatẽ nõ hz nisi ex sui ꝓpositi suppõne: nõ tñ ꝓpter hoc absoluta neccitas a rebus excludit ut sit necessariũ nos fateri omia ꝓtingẽtia esse qõ posset alicui videri ex hoc q a causa sua nõ ỏ neccitate ꝓcedunt. Sũt. n: quedam in reb' creatis que simpliciter z absolute necesse est eẽ: illaa. n. res simplicit z absolute neccse est eẽ in q̃bus nõ est possibilitas ad nõ esse: quedã aũt res sic sunt ad deo i esse ꝓducte ut in earũ natura sit potẽtia ad non esse: qõ q̃dem cõtingit ex hoc q materia in eis ẽ in potẽtia ad aliam fozaz: ille igit res in q̃bus nõ est materia: uel si ẽ nõ ẽ possibilis ad aliaz fozam nõ habent potẽtiaz ad non esse: eas igit simpliciter z absolute necesse est esse. Si aũt dicatur q ea que sũt ex nihilo q̃tum ẽ de se in nihilũ tẽdunt: z sic omibus creaturis icst potẽtia ad nõ eẽ: manifestũ est hoc ñ sequi: dicũť. n. res create a deo eo modo i nihilũ tendẽ quo sunt ex nihilo: qõ quidem nõ ẽ nisi fm potentiam agẽtis: sic igit z rebus creatis nõ inest potẽtia ad ñ eẽ sed creatori inest potẽtia ut eis det esse ul' eis desinat esse ifluere cũ non ex necessitate nate agat ad rerum ꝓductiõez sed ex uolũtate ut oñsum est.

Item ex quo res create ex dina volũtate in eẽ ꝓcedũt: oportet eas tales eẽ quales de' eas esse voluit: p hoc ãt dicit deum ꝓduxisse res p volũtatẽ nõ p neccitatem: nõ tollitur q̃n voluerit aliq̃s res esse que de necessitate sint z aliquas q̃ sint ꝓtingẽter ad hoc q sit in reb' diuersitas ordinata: nihil igitur ꝓhibet res quasdaz dina voluntate ꝓductas necessarias esse. Adh. ad dinam pfectionez ptinet q rebus creatis suã similitudiem indiderit nisi q̃tum ad illa que repugnant ei qõ est eẽ creatum: agentis. n. pfecti est ꝓducẽ sibi simile q̃tum possibile ẽ: esse aũt necesse simpliciter non regnat ad rõnẽ eẽ creati: nihil. n. ꝓhibet aliquid esse neccẽ quod tñ sue necessitatis cãm hz sicut ꝓclusionel ỏ mõstrationũ: nihil igitur ꝓhibet quaidam res sic esse ꝓductas a deo ut tñ eas esse sit necesse simplr imo hoc dine pfectiõi attestatur. Amp. quanto aliq̃d magis distat ab eo qõ p se ipz ẽ ens. s. ỏ tanto magis ꝓpinquũ est ad nõ esse: quãto igitur aliq̃d est ꝓpinquꝰ deo: tanto magis ẽcedit a nõ esse: que aũt iam sũt: ꝓpinq̃ sunt ad nõ esse: illa igit que sunt deo ꝓpinquissima z per hoc ad non esse

remotissima: talia esse oꝛ ad hoc ꝙ sit ordo rerū completus vtān eis non sit potentia ad nō esse: talia autē sunt necessaria absolute: sic igitur aliqua creata de necessitate habēt esse. Sciendū est itaqꝫ ꝙ si rerū creatarum uniuersitas consideretur ꝓout sunt a primo principio inueniuntur dependere ex uoluntate non ex necessitate principij nisi ncc̃itate suppositionis ut dictuꝫ est. Si vō comparentur ad principia proxima inueniuntur ncc̃itatē habere absolutam: nihil. n. prohibet aliqua ꝓncipia non ex ncc̃itate produci quibus tm̄ positis ō necessitate sequitur talis effectus: sicut moꝛs animalis huius ncc̃itatē absolutā habet propter hoc ꝙ iā ex ꝯrijs est cōpositū q̄uis ipm ex ꝯrijs componi non fuisset necessarium absolute. Similiter autem ꝙ tales rerum nature a deo producerent uoluntarium fuit: ꝙ autem eis sic statutis aliquid ꝓueniat uel existat: absolutā ncc̃itatem hꝫ. Diuersi mode autem ex diuersis cāis necessitas in reb⁹ creatis est. nā qꝛ sine suis essentialibus ꝓncipijs que sunt mā ⁊ forma res esse nō potest qō ex rōne principioꝛ eēntialiū rei competit: absolutam necessitatē in omnibus necesse est habere. Ex his autē principijs ꝑm ꝙ sūt eēndi principia tripliciter sūitur ncc̃itas absoluta i rebus. Uno q̄dem mō ꝓ ordinem ad eē eius cuius sunt: ⁊ qꝛ materia ꝑz id qō est ens in potentia ẽ: quod āt potest eē potest etiā ⁊ nō esse: ex ordine materie necessario res alique corruptibiles existunt sicut aial quod ex cōtrarijs compositum est: quia eius materia contrarioꝛ est susceptiua. forma autem ꝑm id quod est: actꝰ est: ⁊ per eam res actu existunt: vnde ex ipsa ꝓuenit ncc̃itas ad eē in quibusdam: quod cōtingit ut qꝛ res ille sunt forme non in materia: ⁊ sic non est in eis potentia ad non esse: sed per suam formaꝫ semp sunt in vtute eēndi sicut est in substantijs separatis: uel qꝛ forme rerꝫ sua pfectione adequant totam potentiaꝫ materie: ut sic non remaneat potētia ad aliā formam nec per ꝯns ad nō esse sicut ẽ in corporibus celestibus: in quibus uero forma nō complet totā mām potentiaꝫ: remanet adhuc mā in potētia ad aliā formā: ⁊ iō nō ẽ i eis necessitas eēndi: sed vtus eēndi cōsequitur in eis uictoriā forme sup materiā ut ꝑz in elemētis ⁊ elemētatis: fōma n. elemēti non attingit mām ꝑm totū eius posse. non. n. fit susceptiua forme elemēti uniꝰ nisi per hoc ꝙ subijcitur alteri pti ꝯrietatis: forma vero mixti attigit mām ꝑm ꝙ disponitur per determinatū modū mixtionis: idē āt subiectum oꝛ ee ꝯrioꝛ ⁊ medioꝛ oium que sunt ex cōmixtione extremorum: vñ manifestū est ꝙ oia que uel contrarium habēt uel ex ꝯrijs sunt: corruptibilia sunt: q̄ autē hmōi non sūt sempiterna sūt nisi per accns corrumpantur: sicut forme que non subsistunt sed esse earum est per hoc ꝙ insunt māe. Alio modo ex ꝓncipijs eēntialibus est i rebus absoluta necessitas ꝓ ordinē ad ptes matie vl forme si ꝓtingit hmōi ꝓncipia i aliq̄bus nō simplicia esse: qꝛ. n. materia ꝓpria hois ẽ corpꝰ ꝯmixtū ⁊ ꝓplexiōatū ⁊ organizatū: necessariū ẽ absolute homiez q̄libet elemētoruꝫ ⁊ humoꝛ ⁊ organoꝛ ꝓncipaliū in se hꝫ: similit si homo ẽ aial rōnale ⁊ mortale: ⁊ hec ẽ natura uel forma hois. ncc̃ium est ipm ⁊ aial rōnale esse. Tertio vō ẽ in rebus necessitas absoluta ꝓ ordiez ꝓncipiorū essentialium ad ꝓpetates ꝯntes matiā ⁊ formā: sicut necesse serrā qꝛ ex ferro est durā eē ⁊ hoiem disciplie pceptibilē esse. Necessitas vero agēdis ꝓsideratur ⁊ q̄tum ad ipsū agere ⁊ q̄tū ad effectum ꝓsequētem: ꝓma aūt necessitatis cōsideratio similis est necessitati accn̄tis quem habet ex ꝓncipijs fōalibus: sicut. n. alia accidētia ex necessitate ꝓncipioꝛ eēntialiū ꝓcedūt ita ⁊ actio ex necessitate fōe ꝓ quā agēs ẽ actu: sic. n. agit ut actu est. Differenter tamen hoc accidit in actione que i ipso agente manet sicut intelligere ⁊ uelle. ⁊ i actione que in alterum transit sicut calefacere: nā in primo genere actionis seq̄tur ex forma per quaꝫ agens sit in actu necessitas actionis ipsius: q̄a ad eius eē nihil extrinsecū requiritur in q̄ actio terminetur cum enim sensus fuerit factus in actu ꝓ speciem sensibilem necesse est ipm sentire: ⁊ silr cū intellectus est in actu per speciem intelligibilem. In fo autem genere actionis sequitur ex forma necessitas actionis in q̄tum ad vtutem agendi: si enim ignis est calidus necessarium est ipm habere vtutem calefaciendi: tamen non necesse est ipz calefacere eo ꝙ ab extrinseco impediri potest nec ad ꝓpositum differt utrum agens sit unus tm̄ ad actōnes sufficiens per suam formā: uel oporteat multos agentes ad unam actionem agendam congregari sicut multi hoies ad trahendā nauī: nam oēs sunt ut unus agens qui fit actu per aduinationem eorum ad actionem unam. necessitas autē que ẽ a cā agente uel mouente in effectu uel moto non tantum dependet a causa agente sed etiā a ꝓditione ipsius moti ⁊ recipiētis actionē agentis cui vel nullo modo iest potētia ad recipiēduꝫ talis actionis effectū sicut lane ut ex ea fiat ꝓcra: uel ē potētia ipedita ꝓ contraria agentia nel ꝓ ꝯtrias dispositiones inherētes mobili aut formas motori ipedimēto qua fit vtus agentis i agendo: sicut ferruꝫ non liq̄fit a debili calido: oporteꝫ igitur ad hoc ꝙ seq̄tur effectꝰ: ꝙ i passo sit potentia ad recipiēduꝫ ⁊ in agente sit victoria supra passum ut possit ipz trāsmutare ad ꝯriam dispositionē: ⁊ si q̄dez effectus ꝓsequēs in passum ex victoria agentis supra ipm fuerit ꝯria naturali dispositioni patientis ẽit necessitas violētie: sicut cum lapis ꝓiciť sursū. Si vō non fuerit ꝯria naturali dispositioni ipius subiecti non erit necessitas violentie sed ordinis nālis

ſicut ē in motu celi q̄ eſt a p̄mo agente extrinſeco: nō tñ eſt contra naturalez diſpōnez mobilis: ⁊ iō nō eſt motus violētus ſed naturalis: ſimilr ē in alteratione corpoꝝ inferioꝝ a corporib⁹ celeſtib⁹ nam naturalis inclinatio ē in coꝛporibus inferioribus ad recipiendā impſſionē coꝛpoꝝ ſuperioꝝ ſic etiam ē in generatiōe elemētoꝝ: naz foꝛa inducenda p generatiōez non ē ꝓtraria p̄me materie q̄ eſt generatiōis ſubiectum licet ſit cōtraria forme abūciende: nō.n. materia ſub forma ꝓtraria exñs eſt generationis ſubiectū. Ex predictis igitur patet q̄ nc̄itas q̄ eſt ex cā agente in quibuſdā depēdet ex diſpōe agentis tm̄: i quibuſdā vo ex diſpōne agentis ⁊ patientis: ſi igit̄ talis diſpō fm quā o nc̄itate ſequit̄ effectus fuerit neceſſaria ⁊ abſoluta i agente ⁊ patiēte: erit nc̄itas abſoluta i cā agente ſicut i his que agūt ex neceſſitate ⁊ ſemp: ſi āt nō fuerit abſolute neceſſaria: ſed poſſibilis remoueri nō erit nc̄itas ex cā agente niſi ex ſup poſitione diſpōis utriuſq̄ debite ad agendū: ſic i his que ipediūt̄ interdū in ſua opatōe: uel ꝓpter defectū vtutis: uel ꝓpter uiolētiā alic⁹ ōrꝝ. vñ nō agūt ſemp ex nc̄itate: ſed ut in pluribus. Ex cā āt finali ſequit̄ i reb⁹ neceſſitas duplr. Uno quidez mō ꝓut eſt primū in intentione agentis: ⁊ q̄tum ad hoc eodē mō ē nc̄itas ex ſine ⁊ ab agēte: agēs n. i tm̄ agit i q̄tum finē intendit tā in naturalibus q̄ in uolūtarijs: in rebus autem naturalibus intentio finis ꝓpetit agenti fm ſuam foꝛmam p quaz finis eſt ſibi conueniens: vnde opoꝛtet q̄ fm vtutē forme tendat res naturalis in finem: ſic̄ graue ſecundum menſuram grauitatis tendit ad medium. in rebus autem uoluntarijs tantū uoluntas inclinat ad agendum propter finem quem intendit licet non ſemper tantū inclinetur ad agendū hec uel illa que ſunt propter finem quē appetit q̄ñ finis non ſolum per hec uel illa haberi poteſt ſed pluribus modis. Alio uero modo eſt ex fine neceſſitas fm q̄ eſt poſteri⁹ in eſſe. Et hec eſt neceſſitas non abſoluta ſed condicionata ſicut dicim⁹ neceſſe foꝛe ut ſerra ſit feꝛrea ſi oꝛ hāc ſerre opus.

Q̄ nō ē nc̄ciuz creaturaſ fuiſſe ab eēno. XXXI

EX premiſſis autez reſtat oſtendē q̄ nō ē nc̄ciuz res creatas ab eēno fuiſſe. Si.n. uniuerſitatez creaturaꝝ uel quācūq̄ unā creaturā neceſſe ē eē oꝛ q̄ nc̄itatē iſtā hēat ex ſe uel ex alio: ex ſe q̄dez eam hāc nō pōt. oſtenſū ē.n. ſupra q̄ oē ens oꝛ eē a p̄mo ente: qō āt nō hꝫ eē a ſe ipoſſibile eſt q̄ neceſſitatem eēndi a ſe hēat: q⁊ qō neceſſe eſt eē impoſſibile eſt nō eē: ⁊ ſic qō ve ſe hꝫ q̄ ſit neceſſe eē de ſe hꝫ q̄ nō poſſit eſſe nō ens: ⁊ per ꝓñs q̄ ñ ſit non ens ⁊ ita q̄ ſit ens: ſi āt hec neceſſitas creatuꝛ eſt ab alio oꝛ q̄ ſit ab aliqua cā que ſit extrinſeca q⁊ quicq̄d accipiatur intrinſecū creature habz eē ab alio. cā āt extrinſeca eſt uel efficiens uel finis: ex efficiente vo ſeq̄tur q̄ effectū neceſſe ſit eē p h̄ q̄ agentē neceſſe ē agere: p actionē. n. agentis effectus a cā efficiente dependet: ſi igit̄ agentē non neceſſe ſit agere ad ꝓductionē effectuſ. nec effectum neēe eſt eē abſolute: deus autem nō agit ex aliqua neceſſitate ad creaturaruz productionē ut ſupra oſtenſum eſt: non eſt igitur abſolute neceſſe creaturam eſſe neceſſitate pendente a cā efficiente. Similiter nec neceſſitate pendente a cauſa finali. ea enim que ſunt ad finem neceſſitatem a fine non ꝛcipiunt niſi ſecunduz q̄ finis ſine eis uel non pōt eſſe: ſicut conſeruatio uite ſine cibo: uel nō ita bñ eſſe ſicut iter ſine equo. finis autem diuine uoluntatis ex qua res in eſſe proceſſerunt nō poteſt aliud eē q̄ ſua bonitas ut in primo oſtenſuz eſt. que quidez a creaturis non dependet nec q̄tum ad eſſe cum ſit per ſe neceſſe eſſe: nec q̄tum ad bene eſſe cum ſit ſecundum ſe perfecta ſimpliciter: que omnia ſupra oſtenſa ſunt. non eſt igitur creaturā eſſe abſolute neceſſarium. nec igitur neceſſarium eſt ponere creaturam ſemper fuiſſe. Ad hoc quod eſt ex uoluntate non eſt abſolute neceſſarium niſi forte quando uoluntatem hoc uelle ē neceſſarium: deus autem non per neceſſitatem nāe ſed per uoluntatem producit creaturas in eſſe ut probatum eſt: nec ex neceſſitate uult creaturas eſſe ut in p̄mo oſtenſum eſt. non igitur eſt abſolute neceſſarium creaturā eſſe. neqz ergo neceſſarium eſt eas ſēp fuiſſe. Amp̄. oſtenſuz eſt ſupra q̄ deus non agit aliqua actione que ſit extra ipſum. quaſi ab ipſo exiens ⁊ in creaturam terminata ſicut calefactio exit ab igne ⁊ terminatur in ligna: ſed eius uelle eſt eius agere: ⁊ hoc modo ſunt res ſecundum q̄ deus uult eas eſſe: ſed neceſſarium non eſt q̄ deus uelit creaturam ſemper fuiſſe cuz etiam non ſit neceſſarium deum uelle q̄ creatura ſit oīo vt in primo oſtenſum eſt: non igitur eſt neceſſarium q̄ creatura ſemper fuerit. Item ab agente per uoluntatem nō procedit aliquid ex neceſſitate niſi per rationem alicuius debiti. ex nullo autem debito deus creaturam producit ſi abſolute uniuerſalis creature productio conſideret ut ſupra oſtenſum eſt: non igitur ex neceſſitate ꝺus creaturam producit. nec igitur neceſſarium ē ſi deus ſempiternus ſit q̄ creaturam ab eterno produxerit. Preterea oſtenſum eſt ſupra qō abſoluta nc̄itas in rebus creatis ñ eſt per ordinē ad primū principium quod per ſe neceſſe eſt eſſe: ſcilicz deū ſed per ordinē ad alias cās que non ſūt per ſe neceſſarie cauſe. neceſſitas autez ordinis ad id quod non eſt per ſe neceſſe eē nō cogit aliquid ſemper fuiſſe: ſequitur enim ſi aliquid currit q̄

moueatur non tamen neceſſe eſt q̄ ſemper motū fuerit: qz ipſum currere non eſt per ſe neceſſariū nihil ergo cogit creaturas ſemper fuiſſe.

¶ Rationes probare uolentium eternitatez mūdi ex parte dei accepte. .XXXII.

Sed quia multorū poſitio fuit q̄ mundus ſemper ⁊ ex neceſſitate fuerit: ⁊ hoc demonſtrare conati ſunt. Reſtat rationes eoꝝ ponere ut oſtendatur q̄ non de neceſſitate concludūt mūdi ſempitnitatem. ¶ Primo ãt ponēt̄ rationes que ſumūtur ex parte dei ¶ Scōo que ſumūt̄ ex pte creature. ¶ Tertio q̄ ſumūt̄ a mō factionis rerū ꝑm quem ponūtur de nouo icipere eſſe. ¶ Ex parte ãt dei ad eternitatē mūdi oſtendendã ſumūt̄ rōes hmōi. Omne agens quod non ſemp agit mouet̄ ꝑ ſe l̄ ꝑ accñs: ꝑ ſe q̄dē ſic ignis q̄ ñ ſēp cōburebat icipit ꝓburē l̄ qz ò nouo accēdit l̄ qz ò nouo trāſfert ut ſit ꝓpinquū ꝓbuſtibili: ꝑ accñs ãt ſic motō aiāl icipit ò nouo mouē aiāl aliq̄ nouo motu facto circa ipm. uel ex interiori ſicut cū aiāl expgiſcitur digeſtione cōpleta ⁊ incipit moueri uel ab exteriori ſicut cū de nouo ueniūt actiones iducētes ad aliquã actionē de nouo inchoandã. deus autē nō mouet̄ neq̄ ꝑ ſe: neq̄ ꝑ accñs ut⁹ ꝓmo ꝓbatū eſt. dē igit̄ ſemp eodē mō agit: ex ſua ãt actione res create i eſſe conſiſtūt: ſemp igit̄ creature fuerit ¶ Ad hoc effect⁹ ꝓcedit a cã agente ꝑ actionem ei⁹: ſed actio dei ē etna: alī fiēt̄ de potētia agēte actu agens ⁊ oporteret q̄ reduceret̄ i actū ab aliq̄ ꝑori agente actu qō ē ipoſſibile: g̃ res a deo create ab eterno fuerūt. ¶ Imp̄. poſita cã ⁊ ſufficienti neceſſe eſt effectum poni: ſi. n. adhuc poſita cã nō neceſſe eſt effectū poni: poſſibile igitur erit cauſa poſita effectum eſſe ⁊ nō eſſe: conſecutio igitur effectus ad cãm erit poſſibilis tantum. quod autez eſt poſſibile indiget aliquo quo reducatur i actū oportebit igitur ponere aliquam cãm qua fiat ut effectus reducatur in actum ⁊ ſic prima cauſa nō erat ſufficiens: ſed deus eſt cã ſufficiēs productionis creaturaꝝ: alī. nō eēt cã ſed magis in potentia ſe ad cãm haberet. aliquo. n. addito fieret cauſa: quod patet eſſe impoſſibile: vī igit̄ nccium q̄ cuz deus ab eterno fuerit q̄ creatura etiam fuerit ab eterno. ¶ Item agens per uoluntatez non retardat ſuum propoſitum exequi de aliquo faciēdo niſi ꝓpter aliq̄d in futurum expectatū qō nōdum adeſt: ⁊ hoc qñq̄ ē in ipo agente: ſicut cū expectat̄ pfectio ⁊rutis agenduz aut ſublatio alic⁹ impediētis ⁊rutem. Ad agenduz qñq̄ ⁊o ē extra agentez: ſicut cū expectatur pñtia alicuius coz̃ã quo actio fiat: vel ſaltem cum expectatur pñtia alicui⁹ tēporis opportuni qō nōdum adeſt: ſi. n. volūtas ſit ꝑpleta ſtatim potētia exeq̄tur niſi ſit defect⁹ in ipſo ſicut ad impium volūtatis ſtatiz ſequitur motus mēbri niſi ſit defectus potētie motiue exequentis motum: ⁊ ꝑ hoc patet q̄ cū aliq̄s vult aliquid facere ⁊ nō ſtatim fiat: oportet q̄ vel hoc ſit ꝓpter defectum potētie q̄ expectat remouend⁹: vel quia volūtas nō eſt ꝓpleta ad hoc faciēdum: dico autē cōplemētum volūtatis eē qñ vult hoc abſolute facere oībus modis: uoluntas aūt in cōpleta eſt qñ aliquis nō vult facere hoc abſolute exñte aliqua cōditione que nōdum adeſt: uel niſi ſubtracto impedimēto quod adeſt: cōſtat aūt q̄ quicq̄d deus nūc vult q̄ ſit: ab eterno voluit q̄ ſit: non. n. nou⁹ motus uolūtatis ei aduenire pōt nec aliq̄s defect⁹ vel impedimētum potētie eius adeſſe potuit: vel aliquid aliud expectari potuit ad v̄lis creature ꝓductionē cū nihil aliud ſit increatum niſi ipſe ſol⁹ ut ſupra oſtenſum ē: nccīuz igitur videt̄ q̄ ab eterno creaturam in eſſe ꝓduxerit. ¶ Preterea agēs p intellectū ñ p̄elegit vnū alteri niſi ꝓpter p̄eminentiā vni⁹ alterum: ſed ubi nulla eſt dīa non poteſt eē p̄eeminētia: ubi igitur nulla ē dīa non fit p̄eelectio vnius ad altez: ⁊ ꝓpter hoc ab agente ad vtrūlibet ſe habente eq̄liter nulla erit actio: ſic nec a matia: talis. n. potentia ſil̄atur potentie materie ñ entis autem ad non ens nulla pōt eſſe differentia: vnum igitur nō ens non ē alteri p̄eeligibile: ſed p̄ter totam creaturaꝝ vniuerſitatē nihil eſt niſi eternitas dei: in nihilo aūt nō poſſunt aſſignari dīe alique momētoꝝ ut in vno magis oporteat aliquid fieri q̄ſi in alio: ſimilit̄ nec i eternitate que tota ē vnifoꝛmis ⁊ ſimplex ut in ꝓmo oſtēſuz eſt: relinquitur igit̄ q̄ uoluntas dei ſe equaliter hz ad ꝓducēdum creaturā p totam eternitatē: aut igit̄ uoluntas ſua ē de hoc q̄ nūq̄ creatura ſub eternitate eius ꝓſtituatur: aut q̄ ſp conſtat aut q̄ non eſt uolūtas eius de hoc q̄ nunq̄ creatura ſub eiuſ eſſe eterno ꝓſtituat cū pateat creaturas uolūtate eius eſſe inſtitutas: relinquitur igit̄ de nccitate ut dicitur qō creatura ſp fuit. ¶ Adhuc ea q̄ ſūt ad finem neceſſitatē habent ex fine ⁊ maxīe in his q̄ uolūtate aguntur: coz̃ igitur qō fine eodē mō ſe habente ea que ſūt ad finē eodem mō ſe habeant ul̄ ꝓducant̄ niſi aduenīat noua habitudo eoꝝ ad finem: finis aūt creaturarū ex diuina uolūtate ꝓcedentiū eſt dīna bonitas que ſola poteſt eē diuine uoluntatis finis: igit̄ diuina bonitas in tota eternitate eodē modo ſe habeat in ſe ⁊ in compatione ad diuinam uoluntatem: videtur qō eodem modo creature in eſſe ꝓducuntur a diuina uolunta te in tota eternitate: non. n. poteſt dici qō aliqua noua relatio eis aduenerit ad finem ſi penitus ponatur non fuiſſe ante aliquod determinatum tps a'q̄ i cepiſſe ponūt̄. ¶ Adh̄. cū bōitas dīna pfectiſſima ſit nō hoc mō dī q̄ oīa a deo ꝓceſſerūt ꝓp̄

bonitatem eius ut ei aliquid ex creaturis accresce
ret sed qz bonitas est ut se ipam cõicet ꝓput possi
bile est i quo ipsa bõitas manifestat. cũ ãt oia bo
nitatem dei ꝓticipẽt i ꝫtum hñt eẽ ꝑm q diutur
niora sũt magis bonitatẽ dei ꝓticipãt: unde ꝫ esse
ꝓpetuũ speciei dr diuinũ eẽ: bonitas ãt diuina in
finita est: eius igitur est ut se in infinitũ cõicet nõ
aliq̃ determinato tpe tm̃: hoc igitur uidetur ad
diuinã bonitatem pertiere ut creature alique ab
eterno fuerũt. Hec igitur sunt ex pte dei accepta
ꝓ que vr q creature semper fuerunt.

Rationes ex parte creaturaꝝ sũpte ad ostẽdẽ
dũ eternitatem mundi. XXXIII.

SUnt autẽ et alia ex parte creaturarũ accepta que idẽ ostendere uidentur. Qne. n. nõ habẽt potentiã ad non esse: ipossibile est ea nõ eẽ: quidã autem sũt in creaturis in quibus nõ est potentia ad nõ esse: nõ enim põt eẽ potentia ad non eẽ nisi in illis q̃ hñ mãm ꝟrietati subiectam: potẽtia eni ad eẽ ꝫ nõ eẽ est potentia ad priuationẽ ꝫ formaꝝ quorũ subiectũ est mã: priuatio vo semp adiũgit forme ꝟrie: cũ ipossibile sit mãm eẽ abs oi forma sed quedã creature sũt in q̃bus ñ ẽ maria ꝟrietati subiecta uel qz oio nõ hz mariã sicut substatie intellectuales ut. j. ostendẽt. vel nõ hñt ꝟriũ sicut cõpora celestia q eoꝝ motus ostendit q̃ ꝟtrariũ nõ hz: qualsdã igr creaturas ipossibile est nõ eẽ: ꝑ eas necesse est semp eẽ. Itẽ unaq̃q res tm̃ durat in esse quãta est sua vtus eẽndi: nisi ꝑ accñs: sicut in his que uiolẽter corrũpũtur: sed q̃dã creature sũt quibus iest vtus eẽndi nõ ad aliqd determinatuz tpus sed ad sẽp eẽndum sicut corpora celestia ꝫ intellectuales substãtie: incorruptibilia. n. sũt cũ ꝟrium non hẽant: relinquitur igitur q eis competit semp eẽ: qd ãt incipit eẽ nõ semp ẽ: eis ꝑ nõ ꝓpetit ut eẽ icipiãt. Ad hoc q̃ncũq̃ aliqd de nouo i cipit moueri oz q mouẽs uel mota vel utrũq̃ alr se hẽat nũc qñ ẽ motꝰ q̃ pus qñ nõ erat motus: ẽ n. habitudo vel relatio quedã mouentis ad motũ ꝑm q ẽ mouẽs actu. relatio autem noua ñ icipit sine mutatione utriusq̃ uel alterius saltem extre moꝝ: qd ãt se alr hz nũc ꝫ prius mouet: ꝑ oz ante motũ qui de nouo icipit aliũ motũ ꝓcedẽ imobili ul i mouẽte: oz igr q dlz motꝰ ul sit eẽꝰ ul hẽat aliuz motũ añ se: motꝰ igr sẽp fuit: ꝑ ꝫ mobilia: ꝫ sic creature sẽp fuerit. deꝰ. n. oio imobilr ẽ ut i ꝑmo oñsũ ẽ Preterea oẽ agẽs qd genẽat sibi silr itẽdit ꝓseruare eẽ ꝓpetuũ i spẽ qd ñ põt ꝓseruari i idiui duo: ipossibile ẽ aũt nãe appetitũ uanũ eẽ: oz igit q rer generabiliũ spẽs sit ꝓpetue Ad hoc si tẽ pꝰ ẽ ꝓpetuũ oz motũ eẽ ꝓpetuũ cũ sit nũerꝰ motꝰ ꝫ ꝓ ꝟñs mobilia eẽ ꝓpetua cũ motꝰ sit actꝰ mobil sz tps oz eẽ ꝓpetuũ. ñ. n. potest intelligi eẽ tempus quin sit nũc silr nec linea põt intelligi sine pũcto nũc ãt semp est finis ꝑteriti ꝫ ꝓncipiũ futuri: hec n. ẽ diffinitio ipsi⁹ nũc. ꝫ sic quodlibet nũc datuz hz añ se tẽpus ꝑus ꝫ posteri⁹: ꝫ ita nullũ põt eẽ ꝑ mũ necq̃ ultimũ. ꝛliqt igr q mobilia q̃ st substãtie create sint ab eẽno. Itẽ oẽ oz ul affirmare l negare: si igit ad negationẽ alicui⁹ sequt eiꝰ positio: oz illud esse sẽp. tps ãt ẽ hmõi. nã si tẽpꝰ nõ sẽp fuit ẽ accipe ꝑus ñ eẽ ipius q̃ eẽ: ꝫ silr si ñ sẽp sit futuꝝ oz q nõ eẽ eiꝰ sit posteriꝰ ad eẽ eiꝰ: prius ãt ꝫ posteriꝰ ñ põt esse ꝑm ouationẽ nisi tpus sit. nã nũerꝰ ꝓoris ꝫ posterioris tẽpꝰ est: ꝫ sic oportebit tẽpus fuisse anteq̃ icipet: ꝫ futuꝝ eẽ ꝑus q̃ delinat: oz igit tps eẽ eẽnũ: tps ãt ẽ accñs qõ sine subiecto eẽ ñ põt: subiectũ ãt eiꝰ nõ ẽ deus q ẽ supra tps cũ sit oio imobilr ut i ꝑmo ꝓbatũ ẽ. reliqt igit aliquã substãtiam creatã eẽ eẽnã. Amꝑ multe ꝓpões sic se habẽt q q eas negat oz q eas ponat: sic qui negat vitatẽ eẽ põit vitatẽ eẽ: ponit eniz suã negatiuã eẽ vam q̃ ꝓfert. ꝫ silr est de eo q̃ negat h̃ principiũ: ꝟdictionẽ non eẽ silr: negãs. n. hoc dicit negationẽ quã ponit eẽ uerã: oppositã ãt affirmatõez falsã: ꝫ sic nõ de eodẽ utrũq̃ vificari: si igit id ad cuiꝰ remotionẽ sequtur sua positio oz esse semp ut ꝓbatũ est: sequtur q̃ ꝑdicte ꝓpões ꝫ oẽs que ex eis sequũt sint sẽpiterne. he ãt propositiones non sunt deus. ergo aliquid oportet preꝫ deũ eẽ eẽnuz. De igitur ꝫ huiusmodi rationes sumi possunt ex pte creaturarum q creature fuerunt semper.

Rationes sumpte ex parte factionis ad ostẽdẽ
dum eternitatem mundi. ,XXXIIII.

POssunt autẽ sumi alie rationes ex parte ipsius factionis ad idem ostendendum. Quod eni ab omnibus cõiter dicitur: impossibile est totaliter eẽ falsũ. falsa. n. opio infirmitas quedã intellectus ẽ sicut ꝫ fallũ iudiciũ de sensibili ꝓprio ex infirmitate sensus accidit: defectꝰ ãt per accñs sũt qz ꝑter nature intentionẽ qõ ãt est ꝑ accidens nõ põt esse semp ꝫ in oibus sicut iudiciũ ỏ saporibus quod ab oi gustu datur non potest esse falsum: ita iudicium quod ab omnibus de ueritate datur nõ potest esse erroneum. cõis autem snia ẽ oium phoꝝ ex nihilo nihil fieri: oportet igitur esse uerũ. si igitur aliquid est factum: oportet ex aliquo eẽ factũ qõ si etiam factũ sit oz etiã ꝫ hoc ex alio fieri. nõ potest autem hoc in infinitũ procedere: qz sic nulla generatio complẽtur cum non sit possibile infinita transire: oportet igitur deuenire ad aliqõ primũ quod nõ sit factum. omne autem ens qõ non semper fuit oz esse factũ: ꝑ oportet illud ex q

omnia primo fiunt eē sempiternū.hoc autē non est dē:qz ipse nō potest eē mā alicuius rei ut in p̄mo p̄batū est:relinquitur igr̄ q̄ aliq̄d extra deuz sit eternū.s.mā p̄ma: Amp̄.si aliquid nō se hz eo dē mō nūc z p̄us oz illud eē aliqualr mutatū.h.n est moueri nō eodē mō se nūc z prius hīe.oē aūt q̄ de nouo incipit eē nō eodē mō se hz nūc z p̄us oz igitur hoc per aliquē motū uel mutationē accidere:ois āt motus uel mutatio i aliq̄ subiecto est:est.n.actus mobilis:cū āt motus sit prius eo q̄ fit p̄ motū cū ad hoc terminetur motus:oz añ quodlibet factū preexistere aliquod subiectū mobile:z cū hoc non sit possibile in infinituz p̄cedeī oz deuenire ad aliquod primū subiectū nō de nouo incipiens:sed semper existens. ¶Ad hoc omne qō de nouo eē incipit anteq̄ eēt possibile erat ipm eē:si enim possibile non erat ipm eē:necesse erat nō eē:z sic semper fuisset nō ens z nūq̄ esse icepisset:sed qō est possibile eē est subiectū potentia ens:oz igitur ante quodlz de nouo incipiens p̄ existere subiectū potentia ens:z cū hoc in infinitū p̄cedere non possit:oz ponē aliquod primū subiectū q̄ non icepit esse de nouo. ¶Itē nulla substātia permanēs est dū fit:ad hoc.n.fit ut sit:nō enī fieret si iam eēt:sed dū fit oz aliquid eē q̄ sit factionis subiectū:nō.n.factio cū sit accīs sine subiecto esse potest:omne igitur quod fit habz aliquod subiectum preexīs:ꝫ cū hoc in infinitū ire ñ possit:sequitur primū subiectū non eē factum sed sēpiternum ex quo ulterius sequitur aliquid preter deū eē eternū:cū ipse subiectum factionis aut motus esse non possit. Ne igitur sunt rationes quib⁹ aliqui tā q̄ demonstrationibus inherentes dicunt nc̄ūz res creatas semp fuisse i q̄ fidei catholice ꝯ dicūt q̄ ponit nihil p̄ter deū sēp fuisse sed oia esse cepisse preter unum deum eternum

¶Solutio rationum supra positarum: z p̄mo earū que sumuntur ex parte dei. .XXXV:

¶Dortz igitur ostē dere premissas rōes nō ex necessitate cocludē z p̄mo illas que ex p̄te agētis sumūt: Nō.n.oz q̄ p se uel p accidēs deus moueatur si effectus ei⁹ de nouo icipiūt eē ut p̄ma rō p̄cedebat:nouitas.n.effectus iudicare pōt mutatō nē agentis i q̄tū demōstrat nouitatē actōis: ñ.n. pōt eē q̄ i agente sit noua actō nisi aliq̄ mō moueat saltē de ocio i actū.nouitas āt dīni effectus non dēmōstrat nouitatē actōis i deo:cum actio sua sit sua eētia ut supra oñsū ē:unde neq̄ nouitas effectus mutationē dei agentis demōstrare pōt. Nec tñ oz q̄ si p̄mi agentis actio sit eīna q̄ eius effect⁹ sit eīnus ut ꝓa rō cōcludebat. ostensū est enim supra q̄ dē agit uolūtarie i rez p̄ductōe. nō āt ita q̄ sit aliq̄ aliatip⁹ actio media:sicut i nobis actio v̄utis motiue est media int actū volūtatis z effectū ut i p̄cedētib⁹ ostensū est:sed oz q̄ suū itelligē z uelle sit suū facere:effectus āt ab itellectu z volūtate sequit fm determiationē itellectus z iperiuz volūtatis:sic āt p itellectū determiat rei factio z q cūq̄z alia ꝯditio:ita z pscribit ei:tēp⁹.non.n.solū ars determiat ut hoc tale sit:sz ut tūc sit sic medicus ut tūc det potū:unō si ei⁹ uelle p se eēt efficax ad effectū p̄ducēdū:seqret de nouo effectus ab ā tiq̄ uolūtate nulla actione ō nouo exīte. nihil igr̄ p̄hibet dicere actionē dei ab eterno fuisse.effectū āt eius non ab eterno sz tūc cū ab eterno disposuit. ¶Ex q̄ etiā pz q̄ z si deus sit sufficiēs cā p̄ductōis rez i esse.non tamen oportet q̄ eius effectus eternus ponatur eo existente eterno ut tertia rō ꝯcludebat.posita.n.cā sufficiente ponitur eius effectus:nō autē effectus extraneus a cā:hoc.n.eēt ex insufficientia cāe.ac si calidū nō calefaceret:propr⁹ us āt effectus uolūtatis est ut si hoc q̄ uoluntas uult.si autem aliquid aliud eēt q̄ uolūtas uelit ñ poneret effect⁹ propri⁹ cāe.sed alienus ab ea. uoluntas autem sicut dictū est sicut uult hoc esse tale:ita uult hoc esse tunc:unde oz ad hoc q̄ uolūtas sit sufficiens causa q̄ effectus sit quando uolūtas est ut sit:z quando uoluntas effectum esse disposuit:in his autem que a causa naturaliter agēte procedūt:secus est:qr actio nature est ꝓz quod ipsa est.unde ad esse cause sequi oportet effectum uoluntas autē agit nō fm modū sui eē:sed ꝓz modū sui propositi: z ideo sicut effectus naturalr agētis sequit esse agentis si sit sufficiēs:ita effect⁹ agentis per uoluntatem sequitur modū propositi ¶Ex his etiā pz q̄ dine uolūtatis nō retardat effectus q̄uis non semper fuerit uoluntate existente: ut quarta ratio proponebat.nam sub uoluntate diuina cadit nō solum q̄ eius effectus sit sz q̄ tūc sit:hoc igitur uolitum quod est tunc creaturam esse non retardatur:quia tunc incepit creatura esse quando deus ab eterno disposuit. ¶Non est autem ante totius creature inchoationē dūitatez aliquā ptiū alicui⁹ duratōis accipe:ut i q̄nta rōe supponebat:nā nihil mēsurā nō hz nec duratōez dei āt duratio que est eternitas non habet partes sed est simplex oio nō habens prius z posterius: cū deus sit īmobilis ut i p̄mo ostensū ē non est igr̄ cōparare inchoationē tot⁹ creature ad aliqua diuersa signata in aliqua preexistente mensura ad q̄ initiū creaturaruz similiter z dissimiliter se possit habere ut oporteat rationem esse apud agentē quare in hoc signato illius duratiois creaturaz in esse produxerit z non in alio precedenti uel sequenti: que quidem ratio requireretur si aliq̄ duratio in partes diuisibil⁹ esset preter totā creaturā

ꝓductã sicut accidit i particularibus agentibus a quibus ꝓducitur effectus in tempore: nõ ãt ipm tꝑus: deꝰ autem sil' in eẽ ꝓduxit ⁊ creaturã ⁊ tꝑs: non est igit rõ ꝙre nũc ⁊ nõ prius i hoc considerãda ꝫ solũ quare nõ semp: sicut ꝑ sil'e i loco appet: ꝓticularia enim corpora sicut i tpe dei'miato: ita etiã i loco dei'miato producũt: ⁊ qz habẽt extra se tẽpus ⁊ locũ a quibꝰ cõtinẽtur: oꝫ eẽ rõem ꝙre magis i hoc loco ⁊ i hoc tpe ꝓducũt ꝙ in alio: in toto ãt celo extra qõ nõ est locꝰ ⁊ cũ q̃ vlis locus oĩum ꝓducitur: nõ est ratio considerãda quare ḧ ⁊ ñ ibi ꝓstitutũ est: quã rationẽ: qz quidã ꝓsiderandã putabãt deciderũt i errorẽ ut ponerent ifinitũ i corporibus: ⁊ sil'r i ꝓductõe totius creature extra quã nõ est tꝑus ⁊ cũ q̃ tẽpꝰ sil' ꝓducitur: ñ est attẽdẽda ratio quare nũc ⁊ ñ priꝰ ut ꝑ hoc ducamur ad ꝓcedendã tẽporis infinitatẽ: sed solum quare ñ semp uel quare pꝰ non eẽ uel cũ aliq̃ principio. ¶ Ad hoc ãt inq̃rendũ sexta rõ iducebat ex pte finis q̃ solus iducẽ potest necessitatẽ i his q̃ uolũtate agũt. finis autẽ dine volũtatis nõ põt eẽ nisi eius bonitas: non ãt agit ꝓpter hũc finẽ producendũ in eẽ sicut artifex agit ꝓpter ꝓstitutõem artificiati: cũ bõitas eiꝰ sit etna ⁊ imutabilis ita ꝙ ei nihil accrescere põt: nec ẽt potest dici ꝙ ꝓpt eiꝰ melioratiõnẽ deus agat. nec etiã agit ꝓpter hunc finẽ acq̃rendũ sibi: sicut rex pugnat ut acq̃rat ciuitatẽ: ipe. n. est sua bonitas. restat igit ꝙ agat ꝓpt finẽ in q̃tum effectũ ꝓducit ad ꝑticipationẽ finis i ꝓducẽdo igitur res sic ꝓpter finẽ uniformis habitudo finis ad agentẽ non est considerãda ut rõ opoꝛtis sẽpiterni: sed magis est attendẽda habitudo finis ad effectũ qui sit ꝓpt finẽ ut talr ꝓducat effectus qualr ꝙueniẽtius ordinet ad finẽ: vñ ꝑ hoc ꝙ finis uniformiter se hz ad agentẽ non potest ꝓcludi ꝙ effectus sit sempiternꝰ. ¶ Nec est nccium effectũ diuinũ sẽper fuisse ꝓpt hoc ꝙ sic ꝙueniẽtꝰ ordiet ur ad finẽ ut septia rõ ꝓcedẽ uidebat. ſz ꝙuenientius ordinat ad finẽ ꝓpt hoc qõ est non semp fuisse: oẽ. n. agens producẽs effectũ in ꝑticipationẽ sue forme itendit i eo iducere suã silitudinem: sic igit diuine uoluntati conueniẽs fuit ĩ sue bonitatis ꝑticipatõnẽ creaturã ꝓducere ut sua silitudie diuinam bonitatem representaret: non autez potest eẽ talis representatio per modũ equalitatis sicut effectus univocus suam cãz ꝛepresentat ut sic oportebt ab infinita bonitate eternos effectus ꝓduci. sed sicut excedens representatur ab eo quod excediturr: excessus ãt diuine bonitatis supra creaturã per hoc maxime exprimitur qõ creature nõ semp fuerunt: ex hoc. n. apparet expresse qõ oia alia preter ipm: eũ hñt sui esse auctorem: ⁊ qõ virtus eiꝰ non obligatur ad huiusmodi effectus ꝓducendos sicut natura ad effectus naturales ⁊ per ꝛsequens quod est uoluntate agens ⁊ intelligẽs q̃z ꝛria quidã posuerunt eternitatem creaturarum supponẽtes. Sic igit ex pte agentis nihil ẽ qõ eternitatẽ creaturaz nos ponere cogat.

Solutio rõnuz que sumũtur ex parte rerum factarum. XXXVI.

Similiter etiã nec ex pte creature est aliq̃d qõ nos ad eiꝰ eternitatẽ ponendã de ncẽitate inducat. Ncẽitas. n. essendi q̃ in creaturis inuenitur ex q̃ ꝓma rõ ad hoc sũit. est ncẽitas ordis ut in ꝓcedenti bꝰ est oñsũ: ncẽitas ãt ordinis non cogit ipz cui talis ineſt ncẽitas semp fuisse ut ostẽsũ est supra. ſz. n. substãtia celi ꝑ ḧ qõ caret potẽtia ad ñ eẽ. hẽat ncẽitatẽ ad esse: ñ tñ necessitas seq̃tur eiꝰ subãz. vñ substãtia eiꝰ iã in eẽ istituta talis necessitas ipotẽtialitatẽ nõ essendi iducit. ñ aũt fatit eẽ ipossibile celũ ñ esse in cõsideratiõe q̃ agitur de ꝓductione substãtie ipi'. Sil'r etiã vtus essendi semp ex qua ꝓcedebat ꝑa rõ ꝓsupponit substantie ꝓductionẽ vñ cũ de ꝓductiõe substãtie celi agit: talis vtꝰ sẽm pinitatis argumẽtũ sufficiẽs eẽ nõ põt. ¶ Motus etiam sempiternitatem non cogit nos ponere rõ ꝓnter inducta. iam. n. patet ꝙ absq̃ muratiõe dei agentis potest esse ꝙ nouũ agat nõ sempitnũ si ãt possibile est ab eo aliquid agi de nouo patet ꝙ ⁊ moueri. nã motus dispõnẽ uolũtatis esse q̃tur de motu non semper essendo: Similiter etiam intentio naturaliũm agentium ad ſpecierum perpetuitatem ex quo quarta ratio procedebat presupponit naturalia agentia iã ꝓducta: vñ locũ nõ hz hec rõ nisi in rebꝰ naturalibꝰ iã in esse ꝓductis nõ aũt cũ de rex productõe agit: utrũ aũt ne nesse sit ponẽ generationẽ ꝑpetuo duraturã: in sequentibꝰ ostendet. Rõ etiã quinta ex tempore inducta eternitatez motus magis supponit q̃ probet. Cum enim prius ⁊ posterius ⁊ continuital tẽporis sequatur prius ⁊ posterius ⁊ continuitatez motus secundum Ax. doctrinam: patet ꝙ iõ idẽ instans est principiũ futuri ⁊ finis preteriti: quia aliquid signatũ in motu est principium ⁊ finis diuersarum partium motus: non oportebit igitur oẽ instans huiusmodi esse nisi omne signũ ĩ tpe acceptũ sit mediũ inter prius ⁊ posterius i motu quod est ponere motum sempiternum. ponens autem motum esse non sempiternum potest dicẽ primum instans temporis eẽ principiũ futuri ⁊ nlĩ lius preteriti finem. nec repugnat successioni temporis q̃ ponatur in ipso aliquod nunc principiũ ⁊ non finis: propter hoc ꝙ linea in qua ponitur punctus aliquis principium et non finis est stãs ⁊ non fluens: quia etiam in motu aliquo particulari qui etiam ñ est stans sed fluens signatꝰ aliq̃d

poteſt ut principium motus tantum ꝛ non ut finis aliter enim omnis motus eſſet perpetuus qꝺ ẽ ipoſſibile. Quãuꝫ prius ponitur nõ eẽ temporis ꝙ eius eſſe ſi tempus icepit non cogit nos dicere ꝙ ſi ponitur tempus eẽ ponat nõ eẽ ut ſexta rõ ꝯcludebat: nã priꝰ qꝺ dicimꝰ añꝙ tpus eẽt nõ põit aliquã tpis ptem ĩ re ſꝫ ſolũ ĩ imaginatione: cum n. dicimus tpus hꝫ eſſe poſt nõ eẽ: iteliigimꝰ ꝙ ñ fuit aliqua pars tpis ante hoc nũc ſignatũ: ſicut cũ dicimꝰ ꝙ ſupra celũ nihil eſt ñ itelligimꝰ ꝙ aliqs locus ſit extra celũ ꝺ poſſit dici ſupra ĩſpectu celi: ſed ꝙ nõ eſt locus eo ſupior. utrobiꝙ ãt imaginatio põt mẽſurã aliquã rei exñti apponẽ: rõe cuius ſicut nõ eſt ponenda quãtitas corporis infinita ut dr in. iij. phi. ita nec tempus eternũ. Veritas ãt ꝓpõnum quã oꝫ ꝓcedere etiã ꝓpõnes negãtem ex qua ſeptia rõ ꝓcedebat hꝫ neceſſitatẽ ordinis qui eſt predicati ad ſubiectũ. unde nõ cogit aliquã rẽ eſſe ſemp niſi forte intellectũ diuinũ in ꝙ eſt radix oĩs vĩtatis ut i ꝓmo oñſum eſt. Patet igitur ꝙ rões ex creaturis inducte nõ cogunt ad mundi eternitatem ponendam.

Solutio rationum que ſumebantur ex parte factionis rerum. .XXXVII.

BEſtat autem oſtendere ꝙ nec ex pte ꝓductionis rez aliq rõ ſũpta cogẽ poſſit ad idẽ. Coĩs enĩz phõrum poſitio ponẽtiũ ex nihilo nihil fieri ex ꝙ prima rõ procedebat: vĩtatẽ hꝫ ſm illud fieri qꝺ ipſi conſiderabãt: qz enĩ oĩs noſtra cognitio a ſenſu incipit qui ſingulariũ eſt: a ꝑticularibꝰ conſideratoĩbꝰ ad vlres cõſideratio humana ꝓfecit. vnde ꝓncipiũ rerũ perqrentes ꝑticulares factiones entiũ tm cõſiderauerũt inquirẽtes qliter ul hic ignis uel hic lapis fiat: ꝛ iõ ꝓmi magis extrilice ꝙ oportet fieri rẽ ꝯſiderãtes poſuerũt rẽ fieri ſolũ ſm qſdam accñtales diſpões ut rarũ denſũ ꝛ hmõi: dicẽtes per ꝓñs fieri nihil eſſe niſi alterari propt hoc ꝙ ex ente i actu unũquodqꝫ fieri intelligebãt posteriores uero magis itrinſece rerum factiones considerantes ad fieri: iteꝛ ſm ſubãm ꝓceſſerũt ponẽtes ꝙ nõ oꝫ aliqd fieri ex ente i actu niſi per accñs ſed per ſe ex ente in potentia. hoc autem fieri quod eſt entis ex qualicũqꝫ ente eſt factio ꝑticularis entis: qꝺ ꝺem fit i ꝙtum eſt hoc eſt ut hõ l ignis: nõ ãt in ꝙtũ eſt vlter: ens. n. prius erat qꝺ i hoc ens transmutat. Profũdiꝰ ãt ad rez originẽ ingredientes conſiderauerũt ad ultimum totius entis creati ab una prima cauſa proceſſionem ut ex rationibus hoc oſtendentibus ſupra poſitis pz i hac aũt proceſſione totiꝰ entis a deo: nõ eſt poſſibile fieri aliquid ex aliquo alio preiacente: non enim eſſet totius entis creati factio: et hanc ꝺdez factionem non attingerunt primi naturales quorum erat cõmunis ſententia ex nihilo nihil fieri: uel ſi qui eam attingerunt non proprie nomẽ factionis ei competere cõſideraverunt: cum nomen factionis motum ad mutatiõnem importet: i hac autem totius entis origine ab uno primo ente: intelligi nõ poteſt tranſmutatio unius entis in aliũ ut oſtenſũ eſt propt quod nec ad naturalẽ phꝫ pertinet hmõi rerum originem ꝯſiderare: ſꝫ ad phm primũ ꝺ cõſiderat ens cõe ꝛ ea que ſunt ſeparata a motu: nos tñ ſub quadã ſimilitudine etiã ad illã originẽ nomẽ factõis trãſferimꝰ ut dicamꝰ ea fca quorũcunqꝫ eſſentia uel natura ab aliis originez hꝫ. Ex quo pz ꝙ nec ꝓa rõ de neceſſitate cõcludit que ex rõe motus ſumebat: naz creatio mutatio dici nõ poteſt niſi ſm metaphorã ꝓut creatũ conſideratur habere eſſe poſt nõ eẽ rõe cuius aliquid ex alio fieri dr etiã eorũ que inuicẽ trãſmutatõnem non habẽt ex hoc ſolo ꝙ unum eorum eſt poſt alterum ſicut dies ex nocte: nec ratõ motus ĩducta ad hoc aliquid facere poteſt. nam qꝺ nullo modo eſt non ſe habet aliquo modo ut poſſit cõcludi ꝙ quando incipit eſſe alio modo ſe habeat nunc et prius. Ex hoc etiam patet ꝙ non opõtet aliquam potentiam paſſiuam precedere eẽ totius entis creati ut tertia ratio concludebat. hoc enim eſt nccium in illis que per modum eẽndi ꝓncipiuꝫ ſumunt: eo ꝙ motus eſt actus exiſtentis in potentia: poſſibile autem fuit ens creatum eẽ añꝙ eẽt per poteñiam agentis per quam ꝛ eẽ icepit uel propter habitudinem terminorum in quibus nulla repugnantia inuenitur. quod quidem poſſibile ſm nullam potentiam dicitur ut patet per phm in. v. metaph. hoc. n. predicatum quod ẽ eẽ nõ repugnat huic ſubiecto quod eſt mundus ul homo ſicut cõmẽſurabile repugnat diametro: et ſic ſeqtur ꝙ non ſit impoſſibile eẽ: ꝛ per cõſequẽs ꝙ ſit poſſibile eẽ ante ꝙ eẽt etiam nulla potentia exiſtente: in his autem que per motum fiunt oꝫ ꝓus fuiſſe poſſibile per aliquam paſſiuam potẽtiã ĩ quibus phũs i. vĩ. metaph. hac utitur ratione. Patet igitur etiam ex hoc qõ nec quarta rõ ad ꝓpositum concludit. nã fieri non ſimul eſt cã eẽ rei in his que per motũ fiũt i quorũ fieri ſucceſſio inuenitur: in his autem que non fiunt per motuꝫ ñ prius eſt fieri ꝙ eẽ. Sic igitur euidenter apparet qꝺ nihil prohibet ponere mundum non ſemper fuiſſe quod fides catholica ponit Geñ. primo. In principio creauit deus celum ꝛ terram. ꝛ prouerbio. vĩ. de deo dicitur. Ante ꝙ quicquam facẽt a principio ꝛc.

Rationes quibus quidam probare conantur mundum non eſſe eternum. XXXVIII.

Sint autē quedā rōes a quibusdā iducte ad ꝓbādum mūduz ñ semp fuisse sūpte ex his. Dez.n.eē oium rez cām demōstratū est:cām āt oz duratione precedere ea que p actionē cāe fiūt. Itē cū totū ens a deo sit creatū nō pōt dici sēm esse ex aliq̄ ente.7 sic relinquitur q̄ sit factuz ex nihilo.7 p ꝓns q̄ hēat eē post ñ esse. Ad h̄ qa infinita nō est trāsire:si āt mūd⁹ semp fuisset:ceūt iā infinita ptrāsita:qz qō ꝓteritū ē ptrānsitū ē: si āt infiniti dies uel circulatōes solis ꝓterite si mū dus semp fuit. Preterea seq̄t q̄ infinito fiat addi tio cū ad dies uel circulatōes ꝓtitas quottidie ō nouo adat. Amp̄.seq̄t q̄ i cāis efficiētib⁹ sit pro cedere i infinitū si generatio fuit sēp:qō oz dicere mūdo sēp exñte:nā filiꝰ cā ē pr̄:7 h⁹ alⁱ⁹:7 sic i in finitū. Rursus seq̄tur q̄ sint infinita.s. infinitoz hoinū ꝓteritoz aie imortales. Has āt rōes quia usq̄quaq̄ nō de necessitate cōcludūt lz ꝓbabili tatē hēant sufficit tangere solū ne uideat fidei ca tholice i uanis rōib⁹ cōstituta 7 ñ poti⁹ insolidi ssima dei doctrina:7 iō ꝓueniens uī ponē q̄lr ob uietur eis p eos q̄ eternitatē mūdi posuerūt. Qō .n. ꝓmo dr agens de necessitate ꝓcedē effectū q̄ p suā opatōem fit:uerū ē in his q̄ agūt aliq̄d p motuz: qz effect⁹ ñ ē nisi i termio mot⁹.agens āt necesse ē eē ēt cū mot⁹ incipit:i his āt q̄ in instāti agūt hoc nō est necē:sicut sil dū sol ē i pūcto oriētis illūinat nām emisperiū. Qō ēt 2o dr ñ ē efficax:ei.n.q̄ ē ex aliq̄ aliq̄d fieri ꝓdictoriū oz dare si hoc ñ de tur:est ñ ex aliq̄ fieri.nō āt ex hoc qō ē ex nihilo nisi sub sensu primi ex q̄ cōcludi non pōt q̄ fiat p⁹ ñ esse. Qō ēt.iij.ponit nō ē cogēs:nā infinitū 7 si nō sit sil'i actu pōt tñ esse i successiōe qz sic quod libet infinitū acceptū finitū ē:qlibet igitur circula tio ꝓcedētiū transiri potuit qz finita fuit:i omib⁹ āt simⁱl si mūdus semp fuisset ñ eēt accipe ꝑmaz 7 ita nec trāsitū q̄ semp exigit duo extrēa. Qō etiā iiij. ꝑponit debile ē.nā nihil ꝓhibet infinito ex ea ꝑte additionē fieri q̄ est finitū:ex hoc āt q̄ ponitur tꝑus eternū seq̄t qō sit infinitū ex ꝑte añ:lz finitū ex ꝑte p⁹.nā pns est ⁊min⁹ ꝓtiti. Qō etiā.v. obiicit nō cogit qz cās agentes i infinitū procedē ē ipossibi le ꝑm phōs i cāis sil'agentib⁹:qz oporteret effectū dependere ex actōib⁹ infinitis sil'exñtib⁹:7 hmōi sūt cāe per se infinite qz eaz infinitas ad cātū req ritur:i cāis āt ñ sil'agētibus h̄ nō est ipossibile ꝑm eos q̄ ponūt generationē ꝑpetuā:hec āt infinitas accidit cāis.accidit.n.patri sorti q̄ sit alterius fili us uel non filius:nō āt accidit baculo in q̄tū mo uet lapidē q̄ sit motus a manu:mouet.n. i q̄tuz est mot⁹. Qō āt de aiab⁹ obiicit difficilⁱ ē:lz tam rō ñ ē mⁱltū utilis qz multa supponit:q̄dā nanq̄ eternitatē mūdi ponētiū:posuerūt ēt hūanas aias nō esse p⁹ corꝑ⁹.q̄dam vo q̄ ex aiab⁹ nō manz ni si intellectus separ⁹ uel agens ꝑm quosdā uⁱ etiaz possibilis ꝑm alios.q̄dā āt posuerūt circulationē i aialib⁹ dicētes,q̄ eedē aie p⁹ aliqua secla i cōpōe reuertūt:q̄da vo ꝓ icōueniēti nō hñt qō sint aliq̄ infinita actu i his que ordinē nō hñt. Pōt autē efficaci⁹ ꝓcedi ad hoc oñdēdū ex fine dine uolun tatis ut supra tactū est.finis.n.dine uolūtatis i re rū ꝓductiōe ē eius bonitas in q̄tū p cāta manife stat:potissime āt manifestatur dina bonitas 7 v̄ tus p hoc qō res alie ꝓter ipm ñ semp fuerūt. Ex h̄.n.manifeste apparet qō res alie ꝓter ipm ab ip so esse hñt qz ñ semp fuerūt. Ostendit ēt qō non agit p necessitatē nature 7 qō v̄⁹ sua ē infinita in agendo:hoc.n.ꝓuenientissimū fuit dine bōitati ut reb⁹ creatis ꝓncipiū duationis daret. Ex his āt q̄ ꝓdicta sūt uitare possumus dīsos errores gen tiliū phō:um:q̄ruz quidā posuerūt mūdū eternū q̄dā mām mūdi eternā ex q̄ ex aliq̄ tpe mūd⁹ cepit generari uel a cāu l'ab aliq̄ intellectu:aut ēt amoī aut lite. Ab oibus.n.his ponit aliq̄d ꝓter deum eternum:quod fidei catholice repugnat.

Qz distinctio rerū non est a casu. .XXXIX.

Expeditis autē bis q̄ ad rez ꝓductionē ptinēt:restat ꝓ seq̄ ea q̄ si cōsiderāda i rez distinctōe i q̄b⁹ ꝓmo oz ostendē qō rez distictio nō est a cāu casus.n.nō cōtigit nisi i possibilib⁹ alit se habē: q̄ n.sūt ex necessitate 7 semp:nō dicimus eē a casu: ostensū est:āt supra quasdam res creatas eē i qua ruz nā non est possibilitas ad nō esse:sicut sūt sub stantie imateriales 7 absq̄ ꝯrietate:subsātias igi tur eoz ipossibile ē esse a cāu:sūt āt ꝑ suā substa tiā distincte ad inuicem:earum igitur distinctō ñ est a casu. Amp̄. cum casus sit tantum in pos sibilibus aliter se habere.principiū autem huius modi possibilitatis ē mā:non āt forma q̄ magⁱ ō termiat possibilitatē matie ad unū:ea āt quoruz distictio ē a forma ñ distiguūt a cāu:lz forte ea q̄ rū distinctio ē a matia:spēz āt distinctio ē a foia singulariū āt eiusdē spēi a matia.distinctio igitur rerū ꝑm spēm nō pōt eē a casu:sed forte aliq̄ruz i diuiduoz casus pōt eē distinctiuus. Ad h̄ cuz mā sit ꝓncipiū 7 cā rerū cāualiū ut ostensū est in eorum factione pōt eē cāus que ex mā generant: oñsum ē āt supra q̄ prima rez ꝓductio in eē nō ē ex matia:in ea igit cāus locū hze ñ pōt: oz aūt qō prima rerum ꝓductio cum distinctione fuerit: cū multa inueniantur in rebus creat⁹ que neq̄ ex inuicem generantur neq̄ ex aliquo uno cōi: quia non conueniunt in materia:nō est igitur possibi le qō rerum distinctio sit a casu. Ite causa ꝑ se

prioꝛ est ea que est p accidens: si igitur posteriora
sint a cā per se determinata: inconueniens est dicē
priora eē a cā per accidens ideterminata: distictō
ät rex p̄cedit naturalr motū ⁊ opationes rerum
determinati. n. motus ⁊ opatões sūt rex determiata
ruꝫ: ⁊ distinctarū. motus ät ⁊ opatões rex sunt a
cāis p se ⁊ determinatis: cū iueniät aut semp aut in
plurib⁹ ex suis cāis eodē mō ꝓcedere: g̃ ⁊ distictio
rex est a cā per se ⁊ determiata ⁊ non a cāu q̄ est
cā per accidens ideterminata. ¶ Amp̄. cuiuslibꝫ
rei ꝓcedentis ab agente per intellectū et uolūtatē
forma est ab agente itenta: ipsa autez uniuersitas
creaturarū deū hꝫ auctorē q̄ est agens p volūtatē
⁊ intellectū ut ex premissis pꝫ: nec in v̄tute sua de
fectus aliquis esse pōt ut sic deficiat a sua intentō
ne: cū sua v̄tus infinita sit ut supra ostensū est: oꝫ
igitur q⁹ forma uniuersi sit a deo itenta ⁊ uolita:
nō est igitur a cāu: cāu. n. dicimus eē q̄ p̄ter intēti
onē sūt agentis: forma ät uniuersi cōsistit i distin
ctione et ordine ptium eius: nō est igitur distictio
rex a cāu. ¶ Ad hoc id quod ē bonū ⁊ optimuꝫ
i effectu est finis ꝓductionis ipsi⁹: sed bonū ⁊ opti
mum uniuersi consistit i ordine ptiuꝫ ipsi⁹ ad iui
cē q̄ sine distinctiõe eē nō potest: p hunc eniꝫ ordi
nē uniuersū in sua totalitate cōstituit que est opti
muꝫ ipsi⁹ ipse igitur ordo ptiuꝫ uniuersi ⁊ distinc
tio eaꝝ est finis ꝓductionis uniuersi. nō est igit di
stinctio rex a cāu. Hanc autem ueritatē sacra scri
ptura ꝓfitetur ut pꝫ Gen̄. prio. ubi cū prio dicat.
In pricipio creauit ds ce. ⁊ ter. subiūgit: Diuisit
deus lucē a tenebris: ⁊ sic de aliis: ut non soluꝫ re
rum creatio sed etiā rerum distinctio a deo eē oñ
datur nō a cāu sed quasi bonū ⁊ optimū uniuer
si. unde subditur. Vidit deus cūc. que fec. ⁊ erant
ual. bona. Per hoc autem excluditur opinio an
tiquorū naturaliū ponentiuꝫ cām materialem
solā ⁊ unam: ex qua oia fiebant raritate ⁊ ōnsita
te. bas. n. necesse est dicē distinctionē rerū quas i
uniuerso uidem⁹ nō ex alicuius ordināte intentō
ne ꝓuenisse: sed ex materie fortuito motu. Simili
ter etiā excluditur opinio Democriti ⁊ Leusippi
ponētiuꝫ infinita principia materialia. s. indiuisi
bilia corpora eiusdem nature: sed ōia figuris po
sitione ⁊ ordine: ex quoꝝ cōcursu quē oportebat
eē fortuitum cū cām agentem negarent: ponebāt
esse diuersitatem i reb⁹ ꝓpt̄ p̄dictas tres athomo
rū dīias. s. figure ordinis ⁊ positionis. unde seq̄ba
tur distinctionem reruꝫ esse fortuitā quod ex pre
missis pꝫ eē falsum.

Q mā ñ ē ꝓma cā distictōis rex XL

HOC autē ulteri
us apparet q⁹ rerū distictio nō est ꝓp
materie diuersitatē sicut propt̄ ꝓmaꝫ
cām: ex materia enim nihil ōterminatum ꝓueni
re potest nisi casualiter: eo q⁹ materia ad multa
possibilis est ex quibus si unū tm̄ proueniat hoc
ut in pauciorib⁹ contingens necesse est esse: hui⁹
modi autem est quod casualiter euenit ⁊ p̄cipue
sublata intentione agentis: ostensū est autē q⁹ rex
distictio non est a casu: relinquitur igitur q⁹ nō sit
ꝓpter mām dīsitatē sicut propt̄ primā cām. ¶ Ad
hoc ea q̄ sūt ex itētõe agentis nō sūt ꝓpter māz si
cut ꝓpter primā cām: cā. n. agens prioꝛ ē i cāndo
q⁹ matīa: q⁹ mā ñ fit actu cā nisi fm q⁹ ē mota ab
agēte. uñ si aliq̄s effectus cōseqūt dispōnē māe ⁊ in
tētionē agentis ñ ē ex mā sicut ex prima cā: ⁊ pp
hoc uidem⁹ q⁹ ea que reducūt i mā sicut i primaz
cām sūt p̄ter intentionē agentis sicut monstra et
alia peccata nature: forma ät ē ex itentõe agentis
qō ex h̄ pꝫ: agens. n. agit sibi sīle fm formam: ⁊ si
aliq̄n deficiat hoc ē a cāu ꝓpter matīā: forme igit
nō sequūt dispōez matie: sicut primā cām: ſz ma
gis ecōuerso: matīe sic disponūt ut sint tales forē:
distictio ät rex fm spēm est p formas: distinctio
igit rex nō ē pp matie diuersitatē sicut propt̄ pri
mā cām. ¶ Amp̄. distictio rex nō pōt ꝓuenire
ex mā nisi in illis q̄ ex mā p exñte fiūt: multa autē
sūt ab iuicē distincta in reb⁹ que nō p̄ñt ex precxi
stente matīa fieri: sicut pꝫ de corporib⁹ celestibus
q̄ nō habēt p̄riuꝫ ut coꝛ motus ostendit: nō igit
pōt eē prima cā distinctionis rex dīsitas matie.
Item quecūq⁹ hñtia sui cē cām distinguūtur: ha
bēt cām sue distictōis: vnūquodq⁹ n. fm hoc fit
ens fm q⁹ fit unū in se indiuisū ⁊ ab alīs distictū
sed si matīa sui diuersitate est cā distinctionis re
rū oꝫ ponē materias in se eē distinctas: cōstat aūt
q⁹ materia quelibet habet esse ab alio p hoc q⁹ su
pra oñsū est oē qō qualit̄cūq⁹ ē: a deo eē: g̃ aliō ē
cā distictionis matīe: nō igit prima cā distictionis
rex pōt eē diuersitas matie. ¶ Ad hoc cū oīs in
tellectus agat propt̄ bonū nō agit meli⁹ propt ui
li⁹: ſz ecōuerso. silr ē ō nā. oēs ät res ꝓcedūt a deo
p itellectū agentē ut ex supradictis pꝫ: sūt igitur a
deo ullioza pp meliora ⁊ nō ecōuerso. foꝛa ät no
bilior ē matīa cū sit pfectio ⁊ actus ei⁹. g̃ nō ꝓduc̄
tales formas rex ꝓpt̄ tales matias: ſz magis tales
matias ꝓduxit ut sint tales forme: ñ igit distinctō
spēz i reb⁹ q̄ est fm formā est ꝓpter matiam sed
magis matie sūt create diuerse ut diuersis formis
cōueniant. Per h̄ ät excludit opio Anaxagoꝛ po
nēs infinita principia matialia a pricipio q̄de cō
mixta i uno ꝓfuso q̄ postmodū itellect⁹ sepando
ꝓstituit: ⁊ q̄rūcūq⁹ alioꝝ ponētiū dīsa principia
matiala ad distinctione rex cōndam.

Q distinctio rerum non est propter contrari
etatez primorum agentium XLI

EX premissis autē ostendi potest q cā distinctionis rerū nō est diuersitas aut ꝓrietas agentiū Si enī diuersi agentes ex quibus procedit rez diuersitas sūt ordinati ad inuicē: oz q hmōi ordis sit aliq cā una. nā multa nō uniūtur nisi p aliqd. 7 sic illius ordinis est una cā 7 una distictionis rerum. si uero diuersi agentes non sint ad inuicem ordinati: concursus eoz ad diuersitatem rerū ꝑducēdā erit p accns: distinctio igitur rez erit cāu alis cuius ꝓriū supra est ostensū. Itez a diuersis cāis nō ordinatis non procedūt effectus ordinati nisi forte p accns. diuersa āt i q̄tū hmōi ñ faciūt vnū: res āt distincte inueniūtur hīe ordinem ad inuicē non casualiter: cū ut in pluribus unum ab alio mouetur: impossibile est igit m q distictō rerū sic ordinataz sit ꝑpter diuersitatē agentiū nō ordinatoz. Amp. quecūq hñt cām sue distinctionis: nō possunt eē ꝑma cā distictionis rez sed si plura entia ex equo accipiāt necesse ē q habeant cām sue distinctionis. hz. n. cām eēndi cum oia entia sint ab uno ꝑmo ente ut supra oñsum ē idē āt est cā eēndi alicui 7 distinctionis ei⁹ ab alīs sicut oñsuz ē. nō pōt igit esse prima cā distinctōis rez diuersitas agentiū. Itē si diuersitas rerū ꝓcedat a diuersitate uel ꝓrietate diuersoz agentiū maxie hoc uidetur qō 7 plures ponūt de ꝓrietate boni et mali ita q oia bona procedāt a bono principio mala. n. a malo. bonū āt 7 malū sunt i oibus generibus. nō āt potest esse vnū primū ꝑncipium oium malorz. cū. n. ea que sunt per aliud reducant ad ea que sunt per se oportebit ꝑncipiū actiuū malorū eē p se malū: per se āt dicim⁹ tale: qō per essentiam suā tale est. eius igit essētia erit mala. hoc āt est ipossibile: oē. n. qō est i q̄tū ē ens necesse eē bonū: esse nāq suū vnūquodq amat 7 coseruari appetit. signū āt ē qz ꝛ pugnat vnūqō q̄ sue corruptioni. bonū āt est qō oia appetunt: non potest igitur distinctio i rebus ꝓcedere a duobus ꝛriis principijs q̄z unū sit bonū 7 aliud malū. Ad hoc oē agens agit i q̄tu ē actu: i q̄tum vo est actu: ē vnūqōq perfectū. pfectū vo oē i q̄tū hmōi bonū dicimus: oē igitur agens in q̄tum hmōi bonū est: si quid igitur per se malū est ñ poterit eē agens: si āt ē malorz primū ꝑncipiū oz eē p se malū ut ostensū est: ipossibile est igit distictō nē i rebus procedere a duob⁹ principijs bono 7 malo. Amp. si oē ens i q̄tū huiusmodi bonū ē. malū igitur i q̄tuz est malū est non ens: nō ens] āt i q̄tum huiusmodi non est ponere cām agētez cū oē agens agat i quāruz est ens actu. agit autem unūquodq sibi sile: mali igitur in quantum est hmōi non est ponere cām per se agentem: non est igitur fieri reductionē malorū in unā ꝑmam cāz que per se sit cā oium malorz. Adhuc qō educitur preter intentionem agentis non hz cām per se sed incidit per accidens sicut cū quis inuenit thesauru fodiēs ad plantandū: sed malū in effectu aliquo nō potest prouenire nisi preter intentionē agentis. cū omne agens aliquod bonū itēdat. bonū. n. est qō oia appetūt. malū igitur non habet cām p se sed per accns incidit in effectibus cāruz: non igitur est ponere unū primū principiū oium malorz. Item ꝓriorum agentiū sūt ꝓtrarie actiones: eoz igitur que per unā actionē ꝑducūt non sunt ponenda ꝑncipia cōtraria. bonū āt 7 malū eadem actione producuntur: eadem enim actiōe a qua corrumpitur 7 aer generatur: nō sunt igit ꝑpter differentiam boni 7 mali in rebus inuētā ponenda principia contraria. Amp. qō oino non est. nec bonum nec malum est: quod autez ē in q̄tum est bonū est ut ostensuz ē. oz igit maluz eē aliquid in quantum est non ens: hoc āt ē ens puatū. malū igitur i q̄tū hmōi ē ens priuatū 7 ipsum malū est ipsa priuatio. priuatio āt nō hz cāz p se agentē: qz omne agens agit in q̄tum habz fōmā. 7 sic oz per se effectum agentis eē habens formam cū agens agat sibi sile nisi per accidens. relinquitur igitur q malū ñ hz cām per se agentem sz incidit per accidens in effectibus cāz per se agentium: non est igitur unū primū 7 p se malorū ꝑncipiū sed primū oium principium ē unū ꝑmum bonū i cuius effectibus consequitur malū per accidens. Hinc ē q Isa. xlv. dr. Ego oñs 7 nō ē alter deus formās lucē 7 creās tenebras: faciēs pacez 7 creans malū. ego oñs faciens oia hec. Et Ecc. xi. Bona 7 mala uita 7 mors paupertas 7 hōestas a deo sūt: 7 eodē. xxxiij. Contra malū bonū est: 7 ꝛ uirū iustū est peccator: 7 sic intuere in oia opera altissimi: duo ꝛ duo 7 unū ꝛ unū. Dicitur autem deus facē mala uel creare in q̄tū creat ea q̄ fm se bona sūt 7 tñ aliqs sūt nociua: sicut lupus q̄uis in sua spē quoddā bonū nature sit tñ oui est malus 7 silr ignis aque i quātum est hmōi corruptiuus et p silem modū ē cā malorū in hōibus que penedicuntur. Unde dr Amos. iij. Si est malū in ciuitate qō dñs nō fecerit. 7 hoc ē qō Greg. dic. Etiā mala que nulla sua natura subsistūt creant a domino: sed creare mala dicitur cū res in se bōas creatas nobis male agentibus in flagellum formant. Per hoc autē excludit error ponētiū prima ꝑncipia ꝓria: qui erroz primo icepit ab Empedocle. posuit. n. duo prima principia agentia amicitiaz 7 litem. quoz amicitiā dixit eē cām generatōnis litē vo corruptionis ex q̄ vī ut Auz. dicit i primo metha: hec duo bonū 7 malū prima principia cōtraria posuisse: posuit āt 7 pytagoras duo ꝑma bonū et malū sed non per modū principioz agēti um sed per modū formaliū principiorū. ponebat

enim hec duo esse genera: sub quibus oia alia cõ
prehẽderẽtur: ut pz per phz i primo metha. Hos
ãt ãtiquissimoz̃ phoz errores qui ẽt sũt p poste
riores phos sufficienter excluſi quidã puersi sẽsuſ
hoices doctrine xp̃iane adiũgere presũpserunt: q̃z
prim⁹ fuit Martion a quo martioniste sĩt dicti: q̃
sub noĩe xp̃iano heresim ꝓdidit: opiat⁹ duo sibi
diuersa principia: quẽ secuti sĩt cerdoniani: ꝛ post
modũ manichei q̃ hũc errorẽ maxie diffuderũt.

Qz cã distinctionis rerum non est secun
dozum agentiuz ozdo. LXII.

EX eisdem ẽt ostẽ
di põt: q̃ rez distinctio ñ cãtur ex oz
dine secũdoz agentium sicut q̃dã di
cere uoluerũt. Qz deus cuz sit un⁹ ꝛ simplex facit
tm̃ unũ effectum: q̃ ẽ substãtia ꝓmo creata: q̃ da
simplicitati ꝓprie cãe adeq̃ri ñ põt: cũ ñ sit actus
purus: sed hẽat aliquid de potẽtia admixtũ hz a
liquã mltiplicitatẽ ut ex ea iõ plalitas aliq̃ possit
ꝓdire: ꝛ sic sẽper effectib⁹ a simplicitate cãz defi
cientib⁹: dũ multiplicãtur effect⁹ dĩsitas uero reruz
pstituit: ex q̃bus uniuersũ ꝓsistit: hec igit positio
toti rez diuersitati nõ unã cãm assignat: sz singu
las cãs ꝺeterminatas effectib⁹: totã ãt diuersitatẽ rez
ex ꝓcursu oium cãz ꝓcedere ponit ea ãt a cãu eẽ
dicimus: q̃ ex ꝓcursu dĩsaz cãz ꝓueniunt ꝛ non
ex aliq̃ una cã determinata: distinctio igitur rerum
ꝛ ozdo uniuersi erit a casu. Amp̃. id q̃ ẽ opti
mum i reb⁹ creatis reducitur ut in primã cãm in
id q̃ est optimũ i cãis: oz igitur effect⁹ ꝓportiõa
les eẽ cãis: optimum ãt in oibus entibus creatis ẽ
ozdo uniuersi: i q̃ bonũ vniuersi ꝓsistit: sicut et in
rebus hũanis bonũ gentis ẽ dignius q̃ bonũ uni⁹:
oz igitur ozdinẽ uniuersi sicut in ꝓpriã cãz reduce
re in deũ: quẽ supza oñdimus esse sũmum bonũ:
non igitur rez distinctio in quo ozdo ꝓsistit uni
uersi cãtur ex cãis secundis: sz magis ex intẽtione
cãe prime. Ad hec. Absurdũ vẽ id q̃ est opti
mũ in reb⁹ reducere sicut in cãm i rez defectuz:
optimũ ãt in rebus creatis est distictio ꝛ ozdo ip
soz: ut oñsum est: incõueniens igit est dicere: q̃ ta
lis distictus ex hoc cãetur q̃ secũde cãe deficiunt
a simplicitate cãe prime. Itẽ in oibus cãis agenti
b⁹ ordinatis ubi agit ꝓpter finẽ: oz q̃ fines cãruz
secũdarũ sint ꝓpter finẽ cãe prime: sicut finis mi
litaris ꝛ eq̃stris ꝛ frenifactiue ẽ ꝓpter finẽ ciuilis:
ꝓcessus ãt entiũ a primo ente ẽ p actionẽ ordina
tã ad finem: cũ sit per itellectum: vt oñsum est: in
tellectus ãt hoĩs ꝓpter finẽ agit: si igitur i ꝓducti
one rerũ sĩt aliq̃ cãe secũde: oz q̃ fines earum ꝛ ac
tiones sint ꝓpter finẽ cãe prime: q̃ est ultimus fi
nis i rebus cãtis: hic ãt ẽ ozdo uniuersi ptium et
distinctio qui ẽ q̃i ultima forma: non ẽ igitur di
stinctio i reb⁹ ꝛ ozdo ꝓpter actiones secũdarũ cã
rũ: sed magis actiones secũdaz cãrum sĩt ꝓpt oz
dinem ꝛ distinctionẽ in rebus cõstituendã. Ad
hec. Si distinctio ptium uniuersi ꝛ ozdo earũ est
ꝓprius effectus cãe prime q̃i ultima forma ꝛ opti
mum i uniuerso: oz rez distinctionem ꝛ ordinem
eẽ in intellectu cãe prime: in rebus. n. q̃ per itellec
tum agũtur forma q̃ in reb⁹ factis ꝓducit: ꝓueit
a forma sili q̃ ẽ in itellectu: sicut dom⁹ q̃ ẽ i mã a
domo q̃ est i intellectu: forma ãt distinctiõis ꝛ oz
dinis ñ põt esse i itellectu agẽte: nisi sint ibi forme
distinctoz ꝛ ordinatozum: sũt igitur in itellectu
diuino forme distictarũ rerum diuersaz ꝛ ordia
tarum: nec hoc simplicitati eius repugnat: ut su
pza oñsum est: si igitur ex formis q̃ sĩt i itellectu p
ueniãt res extra aĩam in his q̃ p intellectũ agũt:
poterũt a prima cã imediate cãri plura ꝛ diuersa
nõ obstãte dina simplicitate: ꝓpter quã q̃dã in p
dictã põnem inciderũ. Itẽ actio agẽtis p intellec
tũ terminat ad formã quã intelligit nõ ad aliam
nisi p accidẽs ꝛ a casu: de⁹ ãt agẽs est p intellectũ
ut oñsum ẽ: non põt igitur ei⁹ actio esse casualis:
cuz nõ possit in sua actiõe deficere: oz igitur q̃ p
ducat effectũ suum ex hoc q̃ ipsum effectũ intelli
git ꝛ intendit: sed per quã rõnem intelligit unum
effectum: põt ꝛ multos effectus alios a se intellige
re: põt igitur multa cãre statim abs q̃ medio. Amp̃. Sicut supza oñsum est: virtus dina non li
mitatur ad unũ effectum: ꝛ hoc ex ei⁹ simplicita
te ꝓuenit: q̃ q̃to aliqua uirtus ẽ magis unita: tã
to ẽ magis infinita: ꝛ ad plura se põt extẽdere: q̃
ãt ex uno nõ fiat nisi unum: ñ oz nisi q̃ñ agens ad
unum effectũ determinat: nõ oz igit dicere: q̃ da
de⁹ ẽ un⁹ ꝛ oio simplex: ex ipso mltitudo ꝓuenire
ñ possit nisi mediãtibus aliq̃bus ab eius simplici
tate deficiẽtibus. Ꝑre. Oñsum est supza: q̃ solus
de⁹ põt creare: multa ãt si rez q̃ ñ pñt ꝓcedere
in esse nisi p creationẽ: sicut oia que nõ sũt cõpo
sita ex mã ꝛ forma ꝛ rietati subiecta: h⁹ mõi. n. in
generabilia oz eẽ: cuz oĩs generatio fit ex ꝓtrario
ꝛ ex mã: talia ãt sĩt oẽs itellectuales substãtie ꝛ oia
corpora celestia ꝛ ẽt ipsa mã prima: oz igit ponere
oia h⁹ mõi imediate a deo sũpsisse sui eẽ principi
uz. Dic ẽ q̃d dĩ Gen̄. ꝓmo. In ꝓn. c. de. c. ꝛ t. ꝛ Job
xxxvij. Tu fortitã fabricat⁹ es celos q̃ solidissimi
q̃i ere fundati sũt? Excludit aũt ex p̃dictis opinio
Aluice. q̃ dicit q̃ deus intelligẽs se ꝓduxit unã itel
ligentiã primã: in q̃ ia ẽ potẽtia ꝛ actus: q̃ in q̃tũ
itelligit deũ: ꝓducit intelligentiã secũdam: i q̃tũ
uero intelligit se fm q̃ est in actu ꝓducit aiam oz
bis: i q̃tum uero itelligit se fm q̃ est in potentia:
ꝓducit substãtiã orbis primi ꝛ inde ꝓcedẽs diuer
sitatẽ rez instituit per cãs secũdas. Excluditur ẽt
opio quoꝝdã antiquoz hereticoruz: q̃ dicebant
deũ non creasse mundũ: sz angelos: cuius erroris

dicitur primo fuisse Simon magus inuentor.

Quo distinctio rerū non est per aliquem angelū inducentem in mām diuersas formas. XLIII.

SUnt at quidam moderni heretici qui dicūt deū oīuz uisibiliū creasse mām: sed per aliquē angelum p̄ dīsas formas fuisse distinctā: cuius opinionis falsitas mānifeste apparet: ñ. n. celestia corpora i qb⁹ nulla p̄trarietas inuenit ex aliq̄ mā p̄it eē formata: ōe. n. qō fit ex mā p̄exīte oz ex p̄trario si erit: ipossibile est igit q̄ ex aliqua mā p̄us a deo creata angelus aliquis celestia corpora formauerit.

Amp̄. celestia corpora aut i nulla mā conueniunt cū corpibus inferioribus: aut nō p̄uenunt in aliq̄ mā nisi in p̄ma: ñ. n. celū est ex elīs cōpositus nec nāe elīaris: qō eius motor oñdit a motib⁹ oīuz elīorum diuersus: mā at prima ñ pōt p̄fuisse per se ipsā añ oīa corpora formata: cū non sit nisi potētia tm̄. ōe. n. esse in actu est aliqua forma: ipossibile est igitur q̄ ex mā p̄ius creata a deo aliquis angelus oīa uisibilia corpora formauerit.

Ad hec. ōe qō fit: ad hoc fit ut sit: est. n. fieri uia in eē: sic igitur unicuiq̄ creato p̄uenit fieri sicut sibi cōuenit esse: esse at ñ p̄uenit forme tm̄ nec matie tm̄ sz cōpositō: mā. n. nō ē nisi in potentia: forma vo ex q̄ aliq̄d est: ē. n. actus. vñ restat q̄ cōpositus p̄prie sit: eor igitur solius est p̄prie fieri ñ materie p̄ter formā: nō est igitur aliud agēs creans mām sola: et aliud inducens formam. Itē prima inductio formar in mā nō pōt esse ab aliq̄ agente per motum tm̄: oīs. n. motus ad formam ē ex forma determinata in formā determinatā: et sic q̄ matia non pōt esse absq̄ oī forma: p̄supponitur aliq̄ forma in matia: sed ōe agens ad formā solā materialem oz q̄ sit agens p motū: cū. n. forme materiales nō sint p se subsistētes: sz ear esse sit in eē matie non p̄ñt p̄duci in eē nisi uel p creationē totius cōpositi uel p trāsmutationem matie ad talē uel talem formā: ipossibile est igit: q̄ prima inductio formar in matia sit ab aliq̄ creante formā tm̄: sz ab eo q̄ est creator tot⁹ cōpositi.

Ad hec. mot⁹ ad formā est posterior naturalr motu secūdū locū: cū sit actus magis ipfecti: vt p̄bat phs: posteriora at i entibus naturali ordine cāntur a p̄oribus: mot⁹ igit ad formam cātur a motu fm locū: p̄mus at mot⁹ fm locum est mot⁹ celestis: mot⁹ igitur oīs ad formam fit mediāte motu celesti: ea igitur q̄ nō p̄ñt fieri mediāte motu celesti nō p̄ñt fieri ab aliq̄ agēte: q̄ non pōt agere nisi p motū q̄lem oz esse agentem: q̄ non pōt nisi inducere formaz in materia ut oñsum est: p motū at celestem nō p̄ñt p̄duci multe forme sēsibiles nisi mediātibus determinatis p̄incipijs suppositis: sicut aialia quedā ñ fiunt nisi ex semine: prima igitur institutio harū formarū ad q̄rū p̄ductionem nō sufficit motus celestis sine p̄existentia siliū formar in spe: oz q̄ sit a solo creante: Itē sicut dī in. iij. phisico. idez est mot⁹ localis p̄tis et totius: vt tot⁹ īre et unius glebe: ita mutatio generationis ē eadē totiue et p̄tis: p̄tes at horū generabiliū et corruptibilium generātur acquirētes formas in actu a formis quī sūt in matia: nō at a formis extra materiā exīntibus: cuz oporteat generās esse silē generato ut p̄bat phs in. vij. metha. neq̄ igit totalis acquisitio formar in matia pōt fieri p motū ab aliq̄ substātia separata cuius modi est angelus: sed uel oz q̄ hoc fiat mediante agente corporeo uel creante qui agit sine motu.

Ad hec. sicut esse ē primū in effectibus: ita rndet p̄me cāe: ut p̄prius effectus: esse at ē p formam: et non p materiā: p̄ma igitur cālitas formar maxime est p̄me cāe attribuenda.

Amp̄. cū omne agens agat sibi sile: ab illo acq̄rit effect⁹ formā cui per formam acquisitā silatur: sicut domus in materia ab arte q̄ est spes dom⁹ i aia: sz oīa silant deo: q̄ est actus purus in q̄tū hz formas per q̄s sunt in actu: et in q̄tum formas appetunt: dīnā silitudinē appetere dicūt: absurdum igit est dicere q̄ rer formatio ad alium p̄tineat q̄ ad creatorē omnium deū. Et inde est q̄ ad excludendū istum errorē Gen: p̄mo Moyses p⁹ q̄ dixerat deū in p̄cipio celū et terrā creasse: subdidit quō oīa in p̄pas spes formando distinxerat: et aplus dicit Col. p̄mo q̄ in ipso cōdita sī oīa uniuersa siue que in celis sūt siue q̄ in terris: siue uisibilia siue inuisibilia.

Quo distinctio rerū non processit ex meritoruz uel demeritorum diuersitate. XLIIII.

NUnc superest ostēdere q̄ rer distictio nō p̄cessit ex diuersis motibus liberi arbitrij rōnalium creaturarū: ut posuit Origenes in lib. p̄archon: uolēs. n. resistere antiq̄r hereticor obiectiōibus et erroribus: q̄ oñdere nitebātur diuersā naturaz boni et mali eē i reb⁹ ex p̄trarijs actoribus p̄pter multā distātiā inuentā: tā i reb⁹ nālibus q̄ i reb⁹ hūanis: quā nulla merita p̄cessisse uidētur. s. q̄ corpora q̄dam sūt lucida: q̄dā obscura: q̄dā homines ex barbaris quidā ex xp̄ianis nascūtur: coact⁹ ē ponere oēz diuersitatē in rebus inuētā ex diuersitate meritor fm dei iusticiā p̄cessisse. Dicit. n. q̄ de⁹ ex sola sua bonitate p̄imo oēs creatas eq̄les p̄duxit et oēs spuales et rōnales q̄ per liberū arbitriū diuersimode simote: q̄dā adherentes deo plus uel min⁹: q̄dā ab eo recedētes magis uel minus: et fm hoc dīsi gradus i substantijs spualib⁹ ex dīna iusticia sūt subsecuti: ut q̄dā essent āgeli fm diuersos ordines: q̄daz aie hūane ēt fm diuersos stat⁹: q̄dā ēt demōes in statib⁹ diuersis: et p̄pt diuersitatē rōnaliū creaturar

dicebat diuersitatē corporalium creaturarū deū
istituisse: vt nobiliorib⁹ corporib⁹ nobiliores spu
ales substātie adiūgerēt: vt diuersimode corporalis
creatura spualiū substātiaruz diuersitati q̄busli
bet modis alīs deseruiret. Hec āt opio esse falsa
māifeste cōuincit: q̄to. n. aliquid ē melius i effec
tib⁹: tāto ē pri⁹ i itentiōe agētis: optimū āt i reb⁹
creatis ē pfectio uniuersi: q̄ cōsistit i ordie distincta
rū rerū: i oibus. n. pfectio totius p̄eminet pfectio
ni singulariū ptiū: igit diuersitas rerū ꝓuenit nō
ex diuersitate meritoꝝ: sz ex ꝓncipali intētiōe pri
mi agētis. Ad hec. si oēs create rōnales a prin
cipio fuerūt eq̄les create: oz dicere q̄ una earū in
sua opatione ab alia nō dep̄det: qđ āt ꝓuenit ex
ꝓcursu diuersaꝝ cārum q̄rū una ab alia non de
p̄deat ē casuale: igit scōm p̄dēam pōnē tal' distinc
tio z ordo reꝝ ē casualis: qđ est ipossibile: vt su
pra oñsum ē. Amp̄. qđ est alicui nāle ñ acq̄rit
ab eo p uolūtatē: mor⁹. n. uolūtatis siue liberi ar
bitrij p̄supponit exñtiā uolētis: ad quā eius natu
ralia exigūtur: si igit p motū liberi arbitrij acq̄si
tus ē diuersus gradus rōnaliū creaturaruz: nulli
create rōnali erit suus gradus nālis sz accñtalis:
hoc āt ē ipossibile: cū. n. dūa specifica sit unicuiq̄
nālis: seq̄tur q̄ oēs substātie rōnales create sint v
nius spēi. s. āgeli demones z aie hūane z aie cele
stiū corpoꝝ: q̄ Origenes aīata ponebat: z hoc eē
fm: diuersitas actionū nāliū declarat: ñ. n. est
idē modus q̄ nāl'r itelligit itellectus hūanus: q̄ sē
su z fātasia indiget: z itellect⁹ āgelic⁹ z aia solis ni
si forte fingam⁹ āgelos z celestia corpora hēre car
nes z ossa z alias h⁹mōi ptes ad hoc q̄ possint or
gana sēsuū hēre: qđ est absurdū: relinq̄t igitur q̄
diuersitas substātiarū itellectualiū ñ ꝓseq̄t diuer
sitatē meritoꝝ: q̄ si fm motus liberi arbitrij. Ad
hec. si ea q̄ sī nālia non acq̄rūt p motū liberi arbi
trij: aiam āt rōnalem tali corpi uniri si acq̄ritur
ei ꝓpter p̄cedēs meritū uel demeritū fm motū li
beri arbitrij: seq̄t q̄ ꝓiūctio h⁹ aie ad hoc corp⁹ ñ
sit nālis: g̃ nec cōpositū est nāle: hō āt z sol fz Ori
genē z astra sī cōpōsita ex substātijs rōnalibus et
corpib⁹ talib⁹: g̃ oia h⁹mōi q̄ sī nobilissima iter
corporeas substātias sī mālia. Itē si huic substan
tie rōnali non ꝓuenit in q̄tū ē talis substātia huic
corpi uniri: sz magis i q̄tum ē sic merita huic cor
pori uniri: ñ ē ei p se sz p accñs: ex his āt q̄ p accñs
uniūtur: ñ resultat aliqua spēs: q: ñ fit ex eis unū
p se: non. n. ē aliq̄ spēs hō albus uel hō uestit⁹: re
linquit igitur q̄ hō non sit aliq̄ spēs nec sol nec lu
na nec aliquid h⁹mōi. Amp̄. ea q̄ ad merita cōse
quūtur: p̄ñt i melius uel i pei⁹ mutari: merita aūt
z demerita p̄ñt augeri uel minui z p̄cipue secūdū
Origenē: q̄ dicebat libeꝝ arbitriū cuiuslibet cre
ature sp ee in utrāq̄ ptē flexibile: si igit aia rōnal'
hoc corp⁹ cōsecuta ē ꝓpter p̄cedēs meritū uel de
meritū: seq̄tur q̄ possit iteꝝ ꝓiungi alteri corpi z
nō solū q̄ aia hūana assumat aliud corpus hūa
nū: sz ēt q̄ assūat q̄nq̄ corpus sidereū: qđ est fm
pitagoricas fabulas quālibet aiam qōlibet corp⁹
ingredi: hoc āt z fm ph̄iam apparet eē erroneū:
fm quā determinatis formis z motoribus assignāt
determinate māe z determinata mobilia: z fm fidem
hereticū: q̄ aiam i resurrectione idē corp⁹ resumē
p̄dicat: qđ deponit. Pre. cū multitudo sine diuer
sitate esse nō possit: si fuerūt a ꝓncipio create rō
nales i q̄dā multitudine ꝓstitute: oportuit i eis ali
quā diuersitatē fuisse: aliq̄d g̃ hūit una eaꝝ: qđ ñ
hūit altera: z si hoc ex diuersitate meriti ñ proce
dat: pari rōne nec fuit necē: ut gradus diuersitas
ex meritoꝝ diuersitate ꝓueniret. Itē oīs distinctio
aut ē fm diuisionē quātitatis q̄ i solis corpibus ē
unde i substātijs ꝓmo creatis fm Origenē eē nō
potuit: aut fm diuisionē formalē q̄ sine gradu di
uersitate eē non p̄ōt: cū talis diuisio reducat ad p̄
uationem z formam: z sic oz q̄ alia formarū ꝓdi
uisarū sit melior z alteta uilior: vñ fm ph̄m spēs
reꝝ sī sicut numeri quoꝝ un⁹ alteri addit aut mi
nuit: sic igitur si fuerūt a principio multe substā
tie rōnales create: oz q̄ fuerit i eis gradus diuersi
tas. Itē si creature rōnales sine corpibus subsistē
p̄ñt: ñ fuit necēium ꝓpter diuersa merita rōnaliuz
creaturaꝝ diuersitatē in nā corpali istituti: qz et si
ne diuersitate corpoꝝ poterat diuersus gradus i
substātijs rōnalibus ueniri: si aūt create rōnales
sine corpibus subsistere nō p̄ñt: g̃ a ꝓncipio sil' cuz
creatura rōnali ē ēt creatura corpalis istituta: ma
ior ē āt distātia corpalis create ad spualē q̄ spua
lium creaturaꝝ ad inuicē: si igitur a ꝓncipio de⁹
tā magnā distantiā i suis creaturis instituit absq̄
aliq̄bus meritis p̄cedētibus: ñ oportuit merita di
uersa p̄cedere ad hoc q̄ i diuersis gradibus create
rōnales istituerētur. Ad hec. si diuersitas crea
ture corpalis rñdet diuersitati create rōnalis pari
rōne z uniformitati rōnalium creaturaꝝ rñdēt
uniformitas nāe corpalis: fuisset g̃ nā corpalis cre
ata ēt si diuersa merita rōnalis creature ñ p̄cessi
sent sed uniformis: fuisset igit creata mā ꝓma: q̄ ē
oibus corpibus cōis: sed sub una tm̄ forma: sī āt
i ipsa plures forme i potētia: remālisset igit ipfec
ta sola una ei⁹ forma reducta i actu qđ ñ ē dīne ꝓ
uenies bōitati. Itē si dīsitas cōpal' create seq̄t di
uersos mor⁹ liberi arbitrij rōnal' create oportebit
dicē q̄ cā q̄re ē tm̄ un⁹ sol i mundo sit q̄a tm̄ una
rōnal' creatura sic mota ē p libeꝝ arbitriū vt tali
corpi mereat adiūgi: hoc āt fuit a casu: q̄a una tm̄
sic peccaret ē igit a cāu q̄ sit vn⁹ sol i mūdo z nō
ad necitatē corporalis nature. Pre. cū creata
spirtual' ñ mereat descēdē nisi p pcēm: descendit
āt a sua sublimitate: in qua iuisibilis ē: per hoc q̄
visibilibus corpibus vnitur: vñ sequi: q̄ uisibilia

corpora sint eis adiuncta ppt pcām'qō vī ppiquū
errori manicheoz ponētiū hec uisibilia ex malo
pncipio pcessisse. Huic ēt opioni auctoritaſ sacre
scripture mānifeste ꝺdicit:q̄ in singulis opibus ui
sibiliū creaturaz tali mō loq̄ndi utitur Moises.
Videns dē q̄ esset bonū nē. et postmodū de ūctis
sil' subiungit. Vidit dē cūc.q̄ se. et erant ualde bo
na. Ex quo mānifeste datʒ itelligi q̄ creature corpo
rales et visibiles iō sūt facte:qz bonuz ē eas esse:qō
ē ꝺsonū diuine bonitati et nō ꝓpter aliq̄ creatura
rū rōnalium merita uel pcā. Videt āt Origenes
non ppēdisse:q̄ cum aliq̄d nō ex debito ſz libera
liter damus:non est ꝺ iusticiā:si ieq̄lia dam⁹: nul
la diuersitate meritoz pensata:cū retributio me
rentib⁹ debeat:de⁹ āt ut supra oñsum ex nullo de
bito sed ex mera liberalieate res iesse ꝓduxit: vñ
diuersitas creaturarū diuersitatē meritoz non p̄
supponit. Itē cū bonuz toti⁹ sit melius q̄ bonuz
priū singularium:nō ē optimū factoris diminuē
bonum toti⁹:ut aliq̄z partiū augeat bonitatem:
non.n.edificator fūdamento tribuit eā bonitatē
quā tribuit tecto:ne domum faciat ruinosaz: fac
tor igitur oīum dē nō faceret totū uniuersū suo
genere optimum:si faceret oēs p̄tes eq̄les:qz mul
ti gradus bōitatis i uniūso deessēt:et sic eēt ipfectū.

Que sit prima cā distictiōis rez ſz vitatē. XLV.

OStendi āt ex pre
dictis pōt:q̄ sit uere pria distictionis
rerum cā. Cū.n. ōe agens intēdat su
am sil'itudinem i effectum iducere ſm q̄ effectus
capere pōt:tanto hoc agit pfectius:q̄to agens p
fect⁹ est:pz.n.q̄ q̄to aliquid ē calidius tanto fac
magis calidum:et q̄to est aliquis melior artifex:
tanto formā artis pfectius iducit i mām:deus āt
ē pfectissimum agēs:suā igitur sil'itudinem i reb⁹
creatis ad deū ptinebat iducere pfectissime q̄tuz
natē create ꝓuenit: sed pfectā dei sil'itudinem nō
pñt cōsequi res create ſz unam solā ſpem create:
qz cum cā excedat effectū:qō est i eā simplr et uni
te:i effectu iuenitur cōpōsite et multiplr:nisi effec
tus ptīgat ad ſpem cāe:qō i ꝓposito dici nō pōt:
non.n.creatura pōt esse deo eq̄lis:opōtuit igitur
esse multiplicitatē et uarietatē in rebus creatis ad
hoc q̄ iueniretur i eis dei sil' tudo pfecta scōz mo
dū suum. Amp̄.sicut ea que fiunt ex mā:sē in
potentia mae passiua:ita que fiūt ab agēte oz eē
in potētia actiua agentis:nō āt potentia passiua
mae pfecte reduceret i actū:si ex mā fieret unum
tm̄ eorū ad q̄ mā est in potentia:ergo si aliq̄s agēs
cuius potentia est ad plures effect⁹ faceret unum
illoz tm̄:potentia eius nō ita cōplete reduceret i
actum:sicut cū facit plura:per hoc āt q̄ potentia
actiua reducitur i actū effectus cōsequitur sil'itudi
nem agētis:g̃ ñ esset pfecta dei sil'itudo i uniuersō
si esset unus tm̄ gradus oīuz entiū:ꝓpter hoc igit
ē distinctio i rebus creatis:vt pfectius dei sil'itudi
nē ꝺsequantur p̄ multa q̄ p unū. Ad hec.q̄to
aliq̄d in pluribus ē deo sile:tāto pfectius ad eius
sil'itudinē accedit:i deo āt est bōitas et diffusio bo
nitatis i alia:pfectius igitur accedit res creata ad
dei sil'itudinem:si ñ solum bona ē:sed ēt ad boni
tatē aliorz agere pōt:q̄ si solū i se bona esset:sicut
silius est soli q̄ lucet et illuminat q̄ q̄ lucet tm̄:nō
āt posset creatura ad bonitatē alter⁹ creature a
gere nisi esset i rebus creatis pluralitas et ieq̄litas
qz agens ē aliud a patiente et honorabil⁹ eo:opō
tuit igitur ad hoc q̄ in creaturis esset pfecta dei
imitatio q̄ diuersi gradus in creaturis iuenirēt.
Itē plura bona uno bono finito sūt meliora : hñt
n.hoc et ad hec ampli⁹:oīs āt creature bonitas fi
nita ē:est.n.deficiens ab infinita dei bōitate:pfec
tius est igitur uniuersū creaturaz si sūt plures q̄
si esset unus tm̄ gradus rez: summo āt bono cō
petit facere qō melius est:ergo ꝓueniens ei fuit:vt
plures faceret creaturaz gradus. Ad hec.bōi
tas spēi excedit bonitatē idiuidui sicut formale id
qō est māle:magis igitur addit ad bōitatē uniuer
si multitudo spērum q̄ multitudo idiuiduoz in
una spē:est igitur ad pfectionē uniuersi ptinens:
non solū q̄ multa sint indiuidua:sed q̄ sint ēt di
uerse rez spēs:et per ꝓñs diuersi gradus i rebus.
Itē o qō agit p itellectuz repñtat spēz sui itellec
tus in re facta:sic.n.agēs sibi per artē facit sile:de⁹
āt fecit creaturā ut agens p itellectuz et nō per ne
cessitatem nāe:ut supra oñsum est:spēs igitur itel
lectus dini repñtatur in creatura per ipsū fca:itel
lectus āt multa itelligens nō sufficiēter repñtat i
vno tm̄:cū igitur intellect⁹ dinus multa itelligat:
vt in primo ꝓbatum ē:pfectius se ipsū repñtat: si
plures vniuersoz graduū creaturas ꝓducat:q̄ si
unum tm̄ ꝓduxisset. Amp̄.opi a sūmo bono ar
tifice fco nō debuit deesse sūma pfectio:sed bonū
ordinis diuersorum est meli⁹quolibet illoz ordi
natorū p se sūpto:est.n.formale respectu singula
rium sicut pfectio totius respectu ptiū:non debu
it ergo bonū ordinis operi dei deesse:hoc aūt bo
num esse non posset:si diuersitas et ineq̄litas crea
turarū non fuisset:est igit diuersitas et ineq̄litas i
rebus creatis non a casu:nō ꝓpter mae diuersita
tē:non ꝓpter interuētū aliq̄rum cārum uel meri
toz:sed ex ꝓpria dei intentione pfectionē crea
ture dare uolētis q̄lem possibile erat eā habere.
Hinc ē qō dī Gen̄.primo. Vidit deus cuncta que
fecerat:et erant ualde bona:cum de singulis dixis
set q̄ sunt bona:qz singula quidem sūt in suis na
turis bona:sil' āt oīa ualde bona propter ordinez
uniuersi:que est ultima et nobilissima perfectio
in rebus.

Q̃ oportuit ad perfectionẽ uniuersi alĩas creaturas intellectuales esse. XLVI.

Hac igitur existẽte cã diuersitatis i rebus: restat nũc de ipsis rebus distictis ꝓsequi quantuz ad fidei ueritatem pertinet: qõ erat tertium a nobis ꝓpositorum: ⁊ oñdemus primo q̃ ex dina dispositione pfectionẽ rebus creatis scõm suuz modũ optimum assignante: ꝓñs fuit q̃ q̃dam creature itellectuales fierẽt i summo rerum uertice constitute: tũc. n. effectus maxime perfectus ẽ qñ i sum redit principiũ: vñ et circulus inter omnes figuras: ⁊ motus circularis inter omnes motus est maxime pfectus: qz in eis ad principium reditur: ad hoc igitur q̃ uniuersum creaturarũ ultimam pfectionem cõsequatur: oz creaturas ad suũ redire principium: redeunt ãt ad suum principiuz singule ⁊ oẽs creature: in quãtuz sui ꝓncipij silitudinẽ gerunt scõm suum esse et suã nãm i quib⁹ quãdam perfectionẽ hñt sicut ⁊ oẽs effectus tunc maxime perfecti sũt: qñ maxime siles fiantur cãe agenti: ut domus qñ maxime siles fiatur arti: ⁊ ignis qñ maxime siles fiatur generanti: cum igitur intellectus dei creaturarũ ꝓductionis principium sit: ut supra oñsum ẽ: necce fuit ad creaturarũ pfectionẽ: q̃ alique creature essent itelligẽtes. ¶ Amp̃. pfectio secũda i rebus addit supra primã perfectionẽ: sicut ãt esse et natura rei cõsideratur secũdum primaz pfectionẽ: ita operatio scõm perfectionẽ secũdã: oportuit igitur ad cõsũmatam uniuersi perfectionẽ esse aliquas creaturas: q̃ in deũ redirent: nõ solum scõm nature silitudinem sed ẽt ꝑ operationẽ q̃ quidem nõ põt esse nisi per actum itellectus et uolũtatis: qz nec ipse deus aliter erga se ipsũ operationẽ hz: oportuit igitur ad pfectionem optimaz vniuersi esse aliquas creaturas intellectuales. ¶ Ad hec. ad hoc q̃ perfecte diuine bonitatis repñtatio per creaturas fieret: oportuit ut supra ostẽsum est non solum q̃ res bone fierent: sed ẽt q̃ ad aliorũ bonitatem agerent: assiles fiatur ãt perfecte aliquid alteri i agendo: qñ non solum ẽ eadẽ ſpes actionis: sed ẽt idem modus agendi: opõtuit igitur ad sũmã rerum perfectionẽ q̃ essent alique creature q̃ agerent hoc mõ quo deus agit: oñsum est ãt supra q̃ deus agit ꝑ intellectũ ⁊ uolũtatẽ: oportuit igitur aliquas creaturas eẽ itelligentes ⁊ uolentes. ¶ Amp̃. silitudo effectus ad cãm agentez attenditur scõm formam effectus: qui preexistit i agente: agens. n. agit sibi sile in forma scõm quaz agit: forma ãt agentis recipitur quidẽ i effectu qñq̃ scõm eundẽ modũ essẽdi quo est in agẽte: sicut forma ignis generati eundẽ essẽdi hz modũ cum forma ignis generãtis: qñq̃z uero secũdum aliuz modũ essendi: sicut forma domus que est itelligibiliter in mẽte artificis recipitur mãliter i domo q̃ est extra aiam: pz igitur pfectionẽ esse primã silitudinem q̃ secũdam: pfectio ãt uniuersitatis creaturarũ consistit in silitudine ad deũ: sicut ẽt pfectio cuiuslibet effectus in silitudine ad cãm agẽtẽ: requiritur igitur sũma uniuersi perfectio: non solum secũdam assilationẽ creature ad deum: lz ẽt prima q̃tum possibile ẽ: forma ãt per quam deꝰ agit creaturã est forma itelligibilis i ipso: est. n. agens per intellectum: ut supra oñsuz est: oz igitur ad sũmam perfectionẽ uniuersi esse aliquas creaturas i quibus scõz esse intelligibile forma diuini intellectus exprimatur: ⁊ hoc est esse creaturas secundum suã nãm intellectuales. Itẽ ad ꝓductionem creaturarũ nihil aliud mouet deum nisi sua bonitas quã rebus alĩas cõicare uoluit scõm mõz assilationis ad ipsũ: ut ex dictis pz: silitudo ãt unius inuenitur i altero duplr. Uno mõ q̃tuz ad eẽnãe: sicut silitudo caloris ignei est in re calefacta per ignem. Alio modo scõm cognitionẽ: sicut silitudo ignis est i uisu ul tactu. Ad hoc igitur q̃ silitudo dei perfecte esset in rebus modis possibilibꝰ oportuit q̃ diuina bonitas rebus per silitudinem cõicaretur nõ solũ in essendo sed ẽt cognoscendo cognoscere ãt diuinam bonitatẽ soluꝫ itellectꝰ potest: oportuit igitur esse creaturas itellectuales. ¶ Ad hec. i oibus decenter ordinatis hitudo secundoꝝ ad ultima imitatur hitudinem primi ad oia secũda ⁊ ultima: lz qñq̃ deficiẽter: oñsum ẽ ãt q̃ deus i se oẽs creaturas cõprehẽdit: ⁊ hoc repñtat i corporalibꝰ creaturis: lz per aliũ modũ: sp. n. iuenitur superius corpus cõprehendẽs ⁊ cõtinens inferius: tñ scõm extẽsionem quãtitatis: cũ deꝰ oẽs creaturas simplici modo ⁊ nõ quãtitatis extẽsiõe ꝓtineat. Ut igr̃ nec in hoc mõ cõtinendi dei imitatio creaturis deesset:: facte sũt create itellectuales que creaturas corpales ꝓtinerẽt non extensione quãtitatis sed simpliciꝫ per modum intelligibilẽ nam q̃ intelligit est in intelligẽte: ⁊ eius intellectuali opatione ꝓprehenditur.

Q̃ substãtie itellectuales sit volẽtes. XLVII.

Das ãt substãtias intellectuales necesse est esse volentes Jnest. n. oibꝰ appetitus boni. cũ bonũ sit q̃ omnia appetũt vt phi tradũt: huiusmõi ãt appetitꝰ i his quidẽ qui cognitione carẽt dr̃ nãlis appetitꝰ: sicut dicit q̃ lapis appetit esse de ꝛsũ: in his aũt q̃ cognitionẽ sensitiuã hñt dicit appetitus animalis q̃ diuiditur in ꝓcupiscibilẽ ⁊ irascibilem in his vero que intelligũt dicit appetitus intellectualis seu rõnalis qui est voluntas: substantie igit intellectuales create hñt volũtatẽ. Ad hec: id q̃ est per aliud: reducitur ad id quod est ꝑ se tanq̃

in ꝑus: vñ et fm phz i. viij. phicoꝝ mota ab alio reducunt i ꝓma mouẽtia i se ipsa: in sillogismis ẽt conclusiones que sũt note ex alijs reducũtur in ꝓma ꝓncipia q̃ sunt nota per se ipsa: iueniũtur ãt i substãtijs creatis quedã q̃ non agũt se ipsa ad operandũ: sed agũtur ui nature sicut inaiata plãte ⁊ aialia bruta: non.n. est in eis agere ⁊ non agere: oꝝ ergo ꝙ fiat reductio ad alia ꝓma que se ipsa agant ad operandum: ꝓma ãt i rebus creatis sũt substãtie itellectuales: ut supra oñsuꝝ ẽ: he igitur substãtie se agunt ad operandũ: hoc ãt ẽ ꝑ ꝓmum uolũtatis: per quã substantia aliqua est dña sui actus: utpote in ipsa exñs agere ⁊ non agere: substãtie igitur itellectuales create hñt uolũtatẽ. Imp̃. ꝓncipium cuiuslibet opationis est forma p quã aliquid est actu: cũ omne agẽs agat i ꝙtum ẽ actu: oꝝ igitur ꝙ scõm modum forme sit modus opationis ꝓñtis formã: forma igitur q̃ non ẽ ab ipso agente p formam cãt operationẽ cuius agẽs non ẽ dñs: si qua uero fuerit forma que sit ab eo: qui p ipsã operatur: ẽt ꝓñtis opationis dñiuꝝ hẽbit: forme ãt nãles ex quib' sequũtur mot' ⁊ opationes nãles non sũt ab his quoꝝ sunt forme sed ab exterioribus agẽtibus totaliter: cũ per formaꝝ nãlem unũquodq̃ hẽat esse in sua nã: nihil ãt potest sibi esse cã essendi: ⁊ iõ que mouẽtur nãliter non mouent se ipsa: non.n. graue mouet se ipsuꝝ deorsum: sed generans quod dedit ei formam. In aialibus ẽt brutis forme sẽsate uel imaginate mouẽtes nõ sũt adinuente ab ipsis aialibus brutis: sz sunt recepte in eis ab exterioribus sẽsibilibus que in sensũ agunt et diiudicate p nãleꝝ estimationẽ. vñ licet quodã mõ dicãtur' mouere se ipsa i ꝙtũ eoꝝ una pars est mouens ⁊ alia est mota: tñ ipz mouere non est eis ex se ipsis: sed partim ex exterioribus sẽsatis et partim a nã: in quãtum.n. appetitus mouet mẽbra: dicuntur se ipsa mouere: qõ hñt supra inaiata ⁊ plantas in q̃tũ vo ipsũ appetere seq̃tur de neccitate in eis ex formis acceptis p sensũ ⁊ iudicium nãlis estimationis non sibi sunt cã ꝙ moueãtur: vñ non hñt oñium sui actus: forma ãt intellecta p quam substãtia intellectualis operatur est ab ipso intellectu: utpote per ipsum cõcepta ⁊ quodãmodo excogitata: ut pz õ forma artis: quam artifex concipit ⁊ excogitat: ⁊ per eã operatur: substantie igitur intellectuales se ipsas agunt ad operandũ ut hñtes sue opationis dñiũ: hñt igitur uoluntatem. ¶ Item actiuum oꝝ esse ꝓportionatum passiuo ⁊ motiuũ mobili: sed in hñtibus cognitionem uis apprehensiua se hz ad appetitiuã: sicut motiuum ad mobile: nam comprehensũ per sensum uel imaginationẽ uel itellectum mouet appetitum itellectualem uel aialem: apprehensio ãt intellectiua non determinatur ad quedam sed est oium: vñ et de intellectu possibili phs dicit in. iij. de aia ꝙ ẽ quo ẽ oia fieri: appetit' igit intellectualis substantie est ad oia se hñs: hoc ãt est ꝓp̃ium uoluntatis ut ad oia se hẽat: vñ ⁊ i iij. ethicoꝝ phs dicit ꝙ est possibilium ⁊ impossibiliũ: substãtie igitur intellectuales hñt uolũtatẽ.

Q. substantie intellectuales sunt liberi arbitrij in agendo. XLVIII.

QVE hoc autẽ appareat ꝙ predicte substãtie sũt liberi arbitrij i operãdo. Q.n. arbitrio agãt manifestum ẽ ex eo ꝙ per cognitionẽ intellectiuã iudiciũ hñt de operãdis: libertatez ãt necce est eas hẽre: si hñt dñium sui actus: vt ostensum est: sũt igitur predicte substãtie liberi arbitrij in agendo. Item liberũ ẽ: qõ sui cã ẽ: qõ ergo nõ ẽ sibi causa agendi: non ẽ liberũ in agẽdo: q̃cunq̃ ãt non mouẽtur neq̃ agunt nisi ab alijs mota: nõ sũt sibi ipsis cã agendi: sola ergo mouẽtia se ipsa libertatez in agendo hñt: ⁊ hec sola iudicio agunt: nam mouens se ipsũ diuiditur in mouẽs ⁊ motũ: mot' ãt ẽ appetitus ab intellectu uel fantasia aut sẽsu: motus q̃ est iudicare: horum igit hec sola libere iudicant q̃cunq̃ in iudicãdo se ipsa mouent: nulla ãt potẽtia iudicans se ipsam ad iudicandũ mouet: nisi supra actuꝝ suũ reflectatur: oꝝ.n. si se ad iudicandũ agit: ꝙ suum iudiciũ cognoscat: qõ quidez solius intellectus est: sũt igitur aialia irrõnalia q̃dam mõ liberi quidẽ motus siue actionis non ãt liberi iudicij: inaiata ãt que solum ab alijs mouẽtur: neq̃ libere actionis sũt aut mot': intellectualia uero non solum actionis sz ẽt liberi iudicij: qõ est liberũ arbitrium hẽre. ¶ Ad hec. forma apprehensa ẽ ꝓncipium mouẽs scõm ꝙ apprehenditur sub rõne boni uel cõueniẽtis: actio. n. exterior in mouentibus se ipsa ꝓcedit ex iudicio quo iudicatur aliquid esse bonũ uel conueniẽs p formã predictam: si igitur iudicãs ad iudicandũ se ipsũ moueat: oꝝ ꝙ per aliquã altiorem formã apprehẽsã se moueat ad iudicãdum. que q̃dem esse nõ põt: nisi ipsa rõ boni uel conuenientis per quam de q̃libet determinato bono uel cõueniẽti iudicatur: illa igitur sola se ad iudicandũ mouẽt: q̃ cõez boni uel conueniẽtis rõnem apprehendũt: hec autẽ sunt sola intellectualia: sola igitur itellectualia se non solum ad agendũ sed etiã ad iudicandũ mouent: sola igitur ipsa sunt libera in iudicando: qõ est liberum arbitrium habere. ¶ Imp̃. a cõceptione uniuersali non sequitur motus et actio nisi mediante particulari apprehẽsione: eo ꝙ motus ⁊ actio erga particularia est: itellectus ãt naturaliter est uniuersaliũ apprehensiuus: ad hoc igitur ꝙ ex apprehensiõe itellectus sequatur motus aut q̃cunq̃ actio: oꝝ ꝙ vlis itellectus cõceptio applicet

ad particularia:sed vle continet ī potētia multa ꝑticularia:pōt igitur applicatio ꝓceptiōis itellectualis fieri ad plura ꝛ diuersa:iudicium igitur intellectus de agibilib⁹ nō est determinatū ad unuz tm̄:hñt igitur oia itellectualia libez arbitriū. ¶ Pre.iudicū libertate carent aliq̄ uel ꝑpter hoc q̄ nullū hñt iudiciū:sicut q̄ cognitiōe carent ut lapides ꝛ plante:vel q: hñt iudicium a nā determinatū ad unū sicut irrōnalia aialia:nāli.n. estimatione iudicat ouis lupū sibi nociuū:ꝛ ex hoc iudicio fugit ipsū:silr āt in alijs:q̄cunq̄ igitur hñt iudicium de agendis nō determinatū ad unū a nā:nccē est liberū arbitrium eē: h⁹mōi āt sūt oia intellectualia:itellectus.n.apprehēdit non soluz hoc uel illud bonū:sed ipsū bonum cōe:vñ cuz itellectus ꝑ formā apprehensam moueat uolūtatem:in omnibus āt mouēs et motū oz esse ꝑportionata: uolūtas substātie intellectualis nō erit determiata a nā nisi ad bonuz cōe:quicquid igit offert sibi sub rōne boni poterit uoluntas inclinari ī illud nulla determinatione nāli in ꝓtrarium ꝓhibente:oia igitur itellectualia liberā uoluntatē hñt ex iudicio itellectus uenientē:q̄ est liberꝝ arbitrium habē: q̄ diffinitur liberum de rōne iudicium.

¶ Q substantia intellectualis nō sit corpus. XLIX.

EX premissis autē oñditur q̄ nulla substātia itellectualis ē corpus. Nullū.n.corpus iuenit aliquid ꝓtinere nisi ꝑ cōmensurationē quātitatis vñ ꝛ si se toto totū aliq̄d ꝓtinet:ꝛ partē ꝑte continet:maiorē quidē maiore:minorē āt minore: itellect⁹ āt ñ cōprehendit rem aliquā intellectā ꝑ aliquam quātitatis cōmensurationē:cū se toto itelligat ꝛ cōprehendat totum ꝛ ꝑtem maiora ī quātitate ꝛ minora:nulla igitur substātia intelligens ē corpus. ¶ Imꝑ.nullū corp⁹ pōt alterius corpis formā substantialē recipere nisi ꝑ corruptionē sue formā amittat:itellectus āt nō corrūpitur:sed magis ꝑficitur:ꝑ hoc q̄ recipit formas oīum c ꝛ por:ꝑficitur.n.itelligendo:itelligit āt scōm q̄ hz ī se formas itellectoꝝ:nulla igitur substātia intellectualis ē corpus. ¶ Ad hec.prīcipiū diuersitatis idiuiduoꝝ eiusdē spēi est diuisio māe secundū quātitatē:forma.n.h⁹ ignis a forma illi⁹ ignis nō differt:nisi per hoc q̄ est ī diuersis ꝑtibus:in quas mā diuiditur nec aliter q̄ diuisione quātitatis sine qua substātia ē idiuisibilis:q̄ āt recipitur ī cōpore:recipitur in eo secundū quātitatis diuisionē ergo forma nō recipitur in corpore nisi ut indiuiduata:si igitur itellectus esset corpus:forme rerū intelligibiles nō reciperētur ī eo nisi ut indiuiduate:itelligit āt itellectus res ꝑ formas eaꝝ q̄s penes se hz:nō q̄ intellectus itelligit vlia:sz solū particularia:q̄ ꝓz esse falsū:nullus igitur itellectus ē corpus. ¶ Itē nihil agit nisi fm suam spēm eo q̄ forma est ꝓncipiū agēdi in uno quoq̄:si igitur intellectus sit corpus:actio ei⁹ ordinē corpoꝝ nō excedet:nō igitur itelliget nisi corpa:hoc āt ꝓz esse falsū:itelligimus.n.multa q̄ nō sunt corpora:itellectus igitur nō ē corpus. ¶ Ad hec. si substātia intelligens est corpus:aut ē finitū aut infinitū: corp⁹ āt eē infinitū actu est impossibile:ut in phisicis probatur:ē igitur finitū corpus:si corpus eē ponitur hoc āt est impossibile:ī nullo.n.corpore finito pōt esse potentia infinita:vt supra ꝓbatum ē: potētia āt itellectus ē quodāmō infinita ī itelligendo:infinitum.n.intelligit spes numeroꝝ augendo:ꝛ silr spes figurarū ꝛ ꝓportionū:cognoscit ēt vle qō est uirtute infinitum fm suum ambitū:ꝓtinet. n.indiuidua q̄ sunt potētia infinita: nō ē igitur itellect⁹ corpus. ¶ Amꝑ.impossibile est duo corpora se inuicē ꝓtinere:cū ꝓtinens excedat ꝓtentum:duo āt intellectus se inuicē continent:ꝛ cōprehendūt:dū vnus alium itelligit:itellectus igitur nō ē corpus. ¶ Itē nullius corpis actio reflectitur super agentē.oñsum est.n.in phisicis:q̄ nullū corpus a se ipso mouetur nisi fm ꝑtem:ita.s.q̄ una pars ei⁹ sit mouens:alia mota:itellectus āt supra se ipsū agēdo reflectitur:intelligit.n.se ipsū non solū ꝑz partem sed fm totū:non ē igitur corpus. ¶ Ad hec actus corpis ad actionē nō terminatur:nec mot⁹ ad motū:vt in phisicis ꝓbatū est:actio āt substātie itelligētis ad actionē terminat:intellectus.n.sicut intelligit rem:ita intelligit se intelligere:ꝛ sic ī infinitum:substātia igitur itellect⁹ non est corp⁹. Hinc ē q̄ sacra scriptura substātias intellectuales spūs nominat:ꝑ quē modum ꝓsueuit deum incorporeum noiare:scōm illud Jo.iiij. Deus spūs est. Dī āt Sap̄. vij. Est āt in illa.s.diuina sapia spūs intelligentie:qui capiat oēs spūs intelligibiles. ¶ Per hoc āt excluditur error antiquoꝝ nāliū: q̄ nullam substātiam nisi corporeaz esse ponebant. vñ ꝛ aīam credebant esse corpus uel ignem uel aerez uel aquā uel aliquid h⁹mōi:quā quidē opionem in fidem xp̄ianam quidā inducere conati sūt dicētes aīam esse corpus effigiatum:sicut corpus exterius figuratum.

¶ Q substātie itellectuales sunt imateriales. L.

EX hoc autē appareret q̄ substātie intellectuales sūt immateriales. Unūq̄q̄z.n.ex mā ꝛ forma cōpositū est corpus:diuersas.n.formas mā ñ nisi secūdū diuersas partes recipere pōt:q̄ quidē diuersitas ptium in mā eē nō pōt: nisi scōm q̄ p diuisiōes ī mā exñtes vna cōis mā ī plures diuidit subtracta.n.quātitate substātia idiuisibil' ē:oñsū

ē ār q̄ nulla substātia itelligēs ē corpus: relinquit igit q̄ nō sit ex mā ⁊ forma cōposita. ¶ Amp. sicut hō nō ē sine hoc hoie: ita mā non est sine hac maria: dcd igit in rebus ē subsistēs ex mā ⁊ forma cōpositū: est cōpositū ex mā ⁊ forma idiuiduali: intellect⁹ ār non pōt eē cōpositus ex mā ⁊ forma indiuiduali: spes. n. rez intellectaz fiūt intelligibiles actu p hoc q̄ a mā idiuiduali abstrahūt fm ār q̄ sunt intelligibiles actu fiunt unū cuz itellectu: vñ ⁊ intellectū oz eē absq; mā indiuiduali: non ē igitur substātia itelligens ex mā ⁊ forma cōposita. Ad hec. actō cuiuslibet ex mā ⁊ forma cōpositi non ē tm̄ forme nec tm̄ māe sz cōpositi: et⁹ n. ē agere cui⁹ est esse: eē ār ē cōpositi p formā: vñ ⁊ cōpositū p mām et formā agit: si igitur substantia itelligens sit eōposita ex mā ⁊ forma: itelligere erit ipsi⁹ cōpositi: act⁹ ār terminat ad aliq̄d simile agenti: vñ ⁊ compositū generans non generat formā sz compositū: si igit intelligere sit actio cōpositi: nō intelliget nec mā nec forma sz tm̄ cōposituz: hoc ār pz esse falsū: nō ē igit substantia intelligēs cōposito ex mā et forma. ¶ Itē forme rerū sensibiliū pfectius esse hñt in intellectu q̄ in reb⁹ sensibilibus: sūt. n. simpliciores ⁊ ad plura se extendētes: p unā. n. formā hois intelligibilē: oēs hoies intellect⁹ cognoscit: forma ār pfecte in mā exñs facit esse actu tale. s. uel ignē uel coloratuz: si ār non faciat aliq̄d esse tale est ipfecte in illo: sicut forma calōris in aere ut ideferente: ⁊ sicut uirt⁹ primi agentis i instīo: si igit intellectus sit ex mā et forma cōpositus: forme rez intellectaz facient intellectuz esse actu talis nature q̄lis ē qō intelligit: ⁊ sic seq̄t error Empedoclis qui dicebat q̄ ignē igne cognoscit aia: ⁊ terrā tra ⁊ sic de aliis: qō pz esse inconueniens: non ē igitur substātia intelligēs cōposita ex mā ⁊ forma ¶ Pre. ōe quod ē i aliq̄ est i eo p mōz recipiētl: si igit intellect⁹ sit cōpositus ex mā ⁊ forma: forme rerū erunt in intellectu mālit sicut sūt extra aiam: sicut igitur extra aiaz nō sūt intelligibiles actu: ita nec existētes in intellectu. ¶ Itē forme ꝓtrariorz fm esse qō hñt in maria sūt ꝓrie: vñ ⁊ se inuicē expellunt: fm ār q̄ sunt in intellectu nō sūt ꝓrie: sed unū ꝓriorz est rō intelligibilis alteri⁹ qz unū p aliud cognoscit: non igit hñt esse maiale in intellectu: g̃ intellect⁹ non ē cōpositus ex mā ⁊ forma. ¶ Ad hec. maria non recipit aliquam formā de nouo nisi p motū uel mutationē: itellectus ār nō mouet p hoc q̄ recipit formas: sz magis quiescēs pficit ⁊ intelligit: ipeditur ār in intelligendo p motū: non igit recipiunt forme in intellectu sicut in maria uel in re mariali: vñ pz q̄ substātie intellelligentes imariales sunt sicut ⁊ incorporee. Hinc ē q̄ Dio. dicit. iiij. c. de diui. no. Propter diuine bonitatis radios substiterunt intellectuales oēs substātie: q̄ sic incorpales ⁊ imāles oēs itelligūt

Quō substantie itellectuales non sunt forme materiales sed subsistētes. LI.

Per eadē ostēditur q̄ nature itellectuales sunt forme subsistētes nō ār exñtes in maria q̄ eē earū a maria dependeat. Forme. n. scōm se a materia dependentes nō ipse ꝓprie hñt esse sz cōposita p ipsas: si igit nate itellectuales essent h⁹mōi forme: seqūretur q̄ hērent esse mariale: sicut ⁊ si essēt ex materia ⁊ forma cōposite. ¶ Ad hec. forme q̄ p se nō subsistunt: non pñt p se agere: agūt ār composita p eas: si igitur nature intellectuales h⁹mōi forme essent: seq̄ret q̄ non intelligerēt sz cōposita ex eis ⁊ maria: ⁊ sic intellectus esset compositū ex materia ⁊ forma: qō est ipossibile: ut oñsū est. ¶ Amp. si intellectus esset forma in maria ⁊ non p se subsistēs: seq̄retur q̄ id qō recipitur i intellectu: reciperetur in materia: h⁹mōi. n. forme q̄ hñt esse in materia: obligatū non recipiunt aliq̄d qō in materia nō recipiatur: cū igitur receptio formarz in intellectu non sit receptio formarz in maria: ipossibile ē q̄ intellectus sit forma mārialis ¶ Pre. dicere q̄ intellectus sit forma nō subsistens sed materie immersa idē est scōm rē: ac si dicat q̄ intellect⁹ sit cōpositus ex materia ⁊ forma: differt ār soluz scōm nomen: nā primo mō diceret intellectus forma ipsa cōpositi. Secūdo vo mō diceretur intellectus ipsū cōpositum: si igitur falsū est intellectū esse cōpositum ex maria et forma: falsū erit q̄ sit forma nō subsistens seo materialis.

Quō in substantijs itellectualibus creatis differt esse ⁊ quod est. LII.

Non ē autē opinā dum q̄ q̄uis substātie intellectuales non sint corpozee nec ex maria ⁊ forma compositе nec i maria exñtes sicut forme materiales: q̄ ꝓpter hoc diuine simplicitati adequēt inuenitur. n. in eis aliqua cōpositio ex eo q̄ nō ē idem in eis esse ⁊ qō est: si. n. esse est subsistens: nihil preter ipsū esse ei adiungitur: qz ēt in his quorum esse non est subsistēs: qō ineſt exñti preter eē eius: est quidem exñti unitum: non ār est unuz cū esse eius nisi per accns in q̄tum est unuz subiectū hns esse: ⁊ id qō est preter eē: sicut pz q̄ sorti ꝓter suuz esse substātiale ineſt albū: quod quidē diuersum est ab eius esse substantiali: non. n. est idē esse sortē ⁊ esse album nisi per accidēs: si igitur nō sit esse in aliqua substātia nō remanebit aliquis modus in quo possit ei uniri illud qō est preter esse: esse ār in q̄tum est esse nō pōt esse diuersū: pōt ār diuersificari per aliquid quod ē preter esse: sic eē lapidis est aliud ab esse hois: illud igitur quod est subsistens non pōt esse nisi unum tm̄: oñsum ē ār

q̄ de⁹ est suū esse subsistēs: nihil igitur aliud p̄ter ipsum p̄ot esse suū eē: oz igitur in oī substātia q̄ ē preter ipsum aliud esse ipsam substantiā: ⁊ aliud eius esse. Amp̄. natura cōis si separata intelligatur: non p̄ot esse nisi una: q̄uis hñtes naturam illā plures possint inueniri: si n. natura aialis per se separata subsisteret: non hēret ea que sūt bouis: vel que sunt bouis: iā. n. non esset aial tm̄: sed hō uel bos. remotis āt differentijs cōstitutiuis sp̄erū remanet natura generis indiuisa: q⁹ eedē differentie que sunt cōstitutiue sp̄eruz: sunt diuisiue generis: sic igitur si hoc ipsum qō est esse sit cōe sic̄ genus esse separatum per se subsistēs nō p̄ot esse nisi vnum: si uero non diuidatur in differētijs sicut genus: sed per hoc qō est h⁹ uel illius esse: iam hz magis esse uerum: qō non p̄ot esse per se exñs nisi vnum: relinquitur igitur q⁹ cuz deus sit esse subsistens: nihil aliud p̄ter ipsuz est suū eē Ad hec ipossibile est q⁹ sit duplex esse oio infinitū: eē. n. qō oio est infinitum omnez perfectionem essendi cō prehendit: ⁊ sic si duobus talis adesset infinitas: non inueniretur quo unuz ab altero differret: eē āt subsistens oz esse infinitum: q⁹ non terminatur aliquo recipiēte: impossibile est igitur eē aliquod esse subsistens p̄ter p̄imum. Itez si sit aliqō esse per se subsistens: nihil competit ei nisi quod ē entis in quātum est ens: quod enim dicitur de aliquo non in quantum huiusmodi non cōuenit ei nisi per accidens ratione subiecti: unde si separatim a subiecto ponatur: nullo modo ei competit: esse autem ab alio causatum non cōpetit enti i q⁹ tum est ens: alias omne ens esset ab alio causatū: ⁊ sic oporteret p⁹cedere in infinitum in causis: quod est ipossibile: ut supra ostensuz est: illud igitur esse quod est ens subsistens oz q⁹ sit non causatum: nullum igitur ens causatum est suum esse.

Amp̄. substantia uniuscuiusq⁹ est ens per se ⁊ non per aliud: vnde esse lucidum actu non est de substantia aeris: quia est ei per aliud: sed cuilibet rei create suum esse est ei per aliud: alias non esset creatum: nullius igitur substantie create suū esse est sua substantia. Item cum omne agens agat in quantum est actu p̄imo agenti: quod est perfectissimum competit esse i actu perfectissimo modo: tanto autem aliquid est perfectius in actu quanto talis actus est in uia generationis posterior: actus enim est tempore potentia posterior in uno ⁊ eodem quod de potentia ad actum procedit: perfectius est quoq⁹ in actu quod est ipse actⁿ q⁹ quod est habēs actum: hoc enim p⁹pter illud actus est: his ergo sic positis constat ex supra ostēsis q⁹ deus solus est p̄imum agens: sibi ergo soli competit esse i actu perfectissimo modo: vt scilicz sit ipse actus perfectissimus: hoc autez est esse ad quod generatio et omnis motus terminatur: omnis enim forma ⁊ actus est in potentia: antequaz esse acquirat: soli igitur deo competit q⁹ sit ipsuz esse: sicut soli competit: q⁹ sit p̄imum agens. Amp̄. ipsum esse competit p̄imo agenti secūduz propriam naturam: esse enim dei est eius substantia: ut supra oñsum est: q⁹ autem competit alicui sm̄ ꝓpriam naturaz suam non conuenit alijs nisi per modum participationis: sicut calor alijs corp̄oribus ab igne: ipsum igitur esse competit omnibus alijs a p̄imo agente per participationē quādam: quod autem competit alicui per participationem non est substantia eius: impossibile est igitur q⁹ substantia alterius entis p̄ter agens p̄mū sit ipsum esse. Hinc est q⁹ exo. ihū proprium nomē dei ponitur esse qui est: quia eius solius p⁹pium est q⁹ sua substantia non sit aliud q̄ suum eē.

Q⁹ in substantijs intellectualibus creatis est actus et potentia. LIII.

Ex hoc aūt euidenter apparet q⁹ in substātijs intellectualibus creatis est compositio actus et potentie. In quocūq⁹ n. inueniuntur aliqua duo quorum unum est complementum alterius: ꝓportio unius ad alterum est sicut p⁹portio potentie ad actum: nihil. n. completur nisi per p⁹portiū actum in substātia āt intellectuali creata inueniunt duo. s. substantia ipsa ⁊ esse eius quod non est ipsa substantia: ut oñsum est: ipsū āt esse est cōplementuz substātie exñtis: unūq⁹q⁹z. n. actu ē per hoc q⁹ esse hz: relinquitur igitur q⁹ in qualibet p̄dictarum substātiaz sit cōpositio actus ⁊ potētie. Amp̄. qō ineſt alicui ab agēte oz eē actū eius agētis. n. est facere aliquid actu: oñsum est āt supra q⁹ oēs alie substātie hñt esse a p̄imo agente: ⁊ p hoc ipe substātie create sūt q⁹ esse ab alio hñt: ipsum igitur esse ineſt substantijs creatis: ut quidam actus earum: id autem cui actus ineſt potentia est: nam actus in quantum huiusmodi ad potentiaz refertur: in qualibet igitur substantia creata ē potentia et actus. Item omne participans aliq̄d comparatur ad ipsum quod participatur: ut potentia ad actum: per id. n. quod participatur: fit participās actuale: ostensum est āt supra q⁹ solus deus est essentialiter ens: omnia autem alia participant ipsum esse: comparatur igitur substantia oīs creata ad suum esse sicut potētia ad actū. Pre. assil'atio alicuius ad causam agentem fit p actū: agens. n. agit sibi simile in quātum est actu: assil'atio autem cuiuslibet substantie create ad deum est per ipsum esse: ut supra oñsum est: ipsum igitur eē cōparatur ad oēs substātias creatas: sic actus eaz: ex quo relinq̄tur q⁹ i qualibet substantia creata sit cōpositio actus ⁊ potētie.

Q⁹ nō est idem compositio ex substantia ⁊ esse: ⁊ ex materia ⁊ forma. LIIII.

NOn est autez eius dez rōnis cōpositio ex materia ⁊ forma ⁊ ex substātia ⁊ esse: q̄uis utraq; sit ex potentia ⁊ actu: primo quidem q⁹ mā nō ē ipsa substātia rei: naz sequeretur oēs formas esse accn̄tia: sicut antiqui nāles opinabantur. sed mā est ps substātie. Secūdo āt q⁹ ipsum esse nō est ꝓ prius actus māe sed substātie totius: eius. n. actus ē eē: de quo possumus dicere q̄ sit: esse āt non dī de mā sed de toto. vñ mā non pōt dici q̄ est: ꝛ ipsa substantia est id qō est. Tertio q⁹ nec forma est ipsum esse: sed se hn̄t ꝛ ordinē: cōparat. n. forma ad ipsū esse: sicut lux ad lucē uel albedo ad albuz eē: deinde q⁹ ad ipsā ēt formā cōparatur ipsuz eē ut actus: ꝓ hoc. n. in cōpositis ex mā ⁊ forma: forma dī esse principium essēdi: q⁹ est cōplementum substātie cuius actꝰ ē ipsū esse: sicut diaphonū est aeri principiū lucendi: q⁹ facit eū ꝓprium subiectuz lumis: vñ in cōpositis ex mā et forma nec mā nec forma pōt dici ipsum qō est nec ēt ipsum esse: forma tn̄ pōt dici q̄ est ſm q̄ est essendi principiū ipsa āt tota substātia est ipsū qō est: ⁊ ipsū eē est q̄ substātia denominat ens: in substātijs āt intellectualibus q̄ non sūt ex mā et forma composite: ut oñsum est: sed in eis ipsa forma est substātia substens: forma ē qō est: ipsū āt esse ē actus ⁊ q̄ est: ⁊ ꝓpter hoc in eis est unica tn̄ cōpositio actꝰ ⁊ potentie: q̄. ſ. est ex substātia et eē: q̄ a quibusdā dī ex qō est ⁊ esse: uel ex qō est: ⁊ q̄ est: in substātijs aūt cōpositis ex mā ⁊ forma ē duplex cōpositio actus ⁊ potētie: ꝑma q̄dez ipsius substātie: q̄ cōponitur ex mā ⁊ forma: secūda uero ex ipsa substātia iam cōposita ⁊ eē: q̄ ēt pōt dici ex qō ē ⁊ esse: uel ex qō est ⁊ q̄ ē. Sic igitur ꝑz q⁹ cōpositio actus ⁊ potentie ē in plus q̄⁹ cōpō forme ⁊ māe: vñ mā ⁊ forma diuidunt substantiā mālem: potentia autē ⁊ actꝰ diuidunt ens cōe: ⁊ ꝓpter hoc q̄cunq; quidē cōsequūtur potentiam ⁊ actū in q̄tū hᵐoi sūt cōia substātijs mālibus ⁊ imālibus creatis: sicut recipē ⁊ recipi: pficere ⁊ perfici: q̄cunq; uero sunt ꝓpria māe ⁊ forme in quātum hᵐodi sicut generari ⁊ corrūpi ⁊ alia hᵐoi: hec sūt ꝓpria substantiaꝝ materialiū: ⁊ nullo mō conueniūt substātijs ūmaterialibus creatis.

Q⁹ substātie itellectuales sūt icorruptibiles. LV.

EX hoc autē aperte oñditur q⁹ oīs substantia itellectualis est icorruptibilis. Oīs. n. corruptio est ꝑ sepationē forme a mā: simplex q̄dem corruptio per sepationem forme substātialis: corruptio āt ſm quid ꝑ sepationem forme accidentalis: forma. n. manente oz rem esse: ꝓ formaz. n. substā tia fit ꝓprium susceptiuū eius qō est eē: vbi āt nō est cōpositio forme ⁊ māe: ibi non pōt esse sepatō earūdem: igitur nec corruptio: oñsuz est āt q⁹ nulla substantia itellectualis est cōposita ex materia ⁊ forma: nulla igitur substātia itellectualis est cōruptibil'. Imp̄. qō ꝓ se alicui cōpetit de nc̄ita te ⁊ sp ⁊ ipsepabiliter ei ineſt: sicut rotundū per se quidē ineſt circulo: ꝓ ac̄ns āt eri. vñ es quidē fieri non rotundū est possibile: circulū āt nō esse rotundū ē ipossibile: eē āt ꝓ se ꝓsequitur ad formā: ꝓ se. n. dicimus qō ſm ipsū: unūqōq; āt hz eē ſm q̄ hz formam: substantie igitur ipse q̄ non sūt forme pn̄t ꝓriuari esse ſm q̄ amittūt formam: sic es ꝓuatur rotūditate ſm q̄ desinit esse circulare substantie uero que sūt ipse forme nunq̄ pn̄t ꝓriuari esse: sicut si aliqua substātia esset circulus: nunq̄ posset fieri non rotūda: oñsum est āt supra q⁹ substantie itellectuales sunt ipse forme subsistentes: i possibile est igitur q⁹ ipse esse desināt: sunt igitur icorruptibiles. Ad hec. i oī corruptione remoto actu manet potentia: nō. n. corrūpitur aliquid in oīc non ens: sicut nec generat aliq̄d ex oīo non ente: in substātijs āt intellectualibus ut oñsum est actꝰ ē ipsū eē: ipsa āt substantia est sicut potentia: si igitur substātia itellectualis corrūpatur: remanebit pⁿ suā corruptionē: qō ē oīo impossibile: oīs igitur substātia itellectualis est icorruptibilis. Item in oī qō corrūpitur oz q⁹ sit potentia ad nō eē: si q̄d igitur est in quo non est potētia ad nō eē hoc non pōt eē corruptibile: in substātia āt itellectuali non ē potentia ad non eē: manifestū ē. n. ex dictis q⁹ substantia completa est ꝓprium susceptiuum ipsius esse: ꝓprium āt susceptiuum alicuius actus ita cōpatur ut potentia ad actum illum: q⁹ nullo mō est i potētia ad oppositū: sicut ignis ita cōparatur ad calorē ut potētia ad actuz: q⁹ nullo mō ē i potētia ad frigus: vñ nec i ipsis substātijs cōpozalibⁿ ē potētia ad ñ eē in ipa substātia cōpleta nisi rōne māe: i substātijs āt itellectualibⁿ ñ ē mā: ſz ipse sūt substātie cōplete simplices: igī i eis ñ ē potētia ad nō eē: si igit icorruptibiles. ꝑre. i q̄buscū q⁹ ē cōpō potētie et actus id qō tz locū ꝑme potētie siue primi subiecti ē icorruptibile vñ ēt i substātijs corruptibilibⁿ mā ꝑma est icorruptibilis: ſz in substātijs itellectualibⁿ id qō tenet locū potētie ꝑme ⁊ subiecti ē ipsa eaꝝ substātia ꝓpleta: igit substātia ipsa ē icorruptibil': nihil āt ē cōruptibile: nisi ꝓ h̄ q⁹ sua substātia cōrūpit: igī oēs itellectuales nāe sūt icorruptibiles. Imp̄. oe qō corrūpit: uel corrūpit ꝑ se uel ꝑ accn̄s: substātie āt itellectuales nō pn̄t ꝑ se corrūpi: oīs. n. corruptio ē a ꝯrio: agēs. n. cū agat ſz q⁹ ē actu sp agēdo ducē ad aliqō cē actu vñ si ꝑ hᵐoi eē actu aliquid corrūpatur desinēs

esse actu: oz q̄ hoc ꝓtingat per ꝓtrarietatē eorum ad iuicem. nā ꝓtraria sunt q̄ mutuo se expellunt: ⁊ ꝓpter hoc oz oē qđ corrūpitur p se uel hēre cō trarium: uel esse ex cōtrarijs cōpositum: neutruz āt hoꝝ substātijs itellectualibus conuenit: cuius signū est q̄ i itellectu ea ēt q̄ fm suā nām sunt con traria desinunt eē ꝓtraria: albū. n. ⁊ nigrū in in tellectu nō sī ꝓtraria: non. n. se expellunt: imo ma gis se cōsequūtur: p intellectū. n. unius eoꝝ intelli gitur aliud: substātie igitur itellectuales non sunt corruptibiles per se. Silr āt neq̄ per accīs: sic. n. corrūpuntur accīa et forme nō subsistētes: oñsū ē āt supra q̄ substātie itellectuales sūt subsistētes: sūt igitur oio incorruptibiles. Ad hec. corrup tio est mutatio q̄dam: quā oz esse terminū motus vt in phicis est probatū: vñ oz q̄ oē qđ corrūpitur moueat: oñsum ē āt in nālibus q̄ oē qđ mouet ē est corpus: oz igitur oē qđ corrūpitur eē corpus: si p se corrūpatur: uel aliquā formam seu uirtutem corporis a corpore dependentē si corrūpatur per accīs: substātie āt itellectuales nō sūt corpora ne q̄ uirtutes seu forme a corpore depēdentes: ergo neq̄ p se neq̄ per accīs corrūpunt: sūt igitur oio incorruptibiles. Itē oē quod corrūpit: corrūpit p hoc q̄ aliquid patit: nā ⁊ ipsū corrūpi ē qđaz pati: nulla āt substantia itellectualis pōt pati ta li passione q̄ ducat ad corruptionem. nā pati reci pere quoddā est qđ āt recipitur a substātia itellec tuali oz q̄ recipiat in eo p modum ipsius. s. itelli gibiliter: qđ uero sic in substātia intellectuali reci pitur est pficiens substātiam intellectualē ⁊ non corrūpens eaz: itelligibile. n. ē pfectio itelligentis: substantia igitur intelligēs ē incorruptibilis. Pre. sicut sēsibile ē obiectū sēsus: ita intelligibile ē ob iectū itellectus: sēsus āt ꝑpa corruptione non cor rūpitur nisi p excellētiam sui obiecti: sicut visus a valde fulgidis ⁊ auditus a sonis fortib⁹ ⁊ sic de alijs: dico āt ꝓpria corruptione: qz sensus corrum pitur ēt p accīs ꝓpter cō:uptionē subiecti: qui tñ modus corruptionis nō pōt accidere itellectui: cū non sit actus corpis ullius q̄i a corp⁹ dependens: ut supra oñsum est: pz āt q̄ nec cōrūpitur p excel lentiā sui obiecti: qz qui intelligit ualde intelligibi lia non minus intelligit minus itelligibilia ſz ma gis: intellectus igitur nullo mō est corruptibilis. Amp. intelligibile est ꝓpria perfectio itellectus: vñ intellectus in actu: ⁊ intelligibile in actu sunt unum: quod igitur conuenit itelligibili in q̄tum est intelligibile oz conuenire itellectui in q̄tuz hu iusmodi: qz perfectio ⁊ perfectibile sunt uniꝰ ge neris: intelligibile āt i q̄tuz est itelligibile est neces sarium ⁊ incorruptibile: necessaria. n. pfecte sunt i tellectu cognoscibilia: contingentia uero i q̄tum h⁹mōi non nisi deficienter: hētur. n. de eis nō scia sed opio: vñ ⁊ corruptibilium intellectus sciaz hz fm q̄ sunt incorruptibilia: in q̄tum. s. sunt vlia: oz igitur intellectum esse incorruptibilem. Ad hec. vnūqq̄q perficitur secundū moduz sue sub stantie: ex mō igitur perfectionis alicuius rei pōt accipi modus sustātie ipsius: intellectus āt non p ficitur per motū: ſz per hoc q̄ ē extra motū exīs perficitur. n. secundū intellectiuā aiam scia ⁊ pru dentia sedatis permutatiōibus ⁊ corpalibus aie passionibus: vt pz per pḣm in. vij. phicorum: mo dus igitur substantie intelligētis est q̄ esse suū sit supra motū: ⁊ per ꝓñs supra tp̄s: cē āt cuiuslibet rei corruptibilis subiacet motui ⁊ tp̄i: ipossibile ē igitur sustantiam intelligentem esse corruptibilē. Pre. impossibile est nāle desiderium esse ianē na. n. nihil facit frustra: sed quodlibet intelligens nāliter desiderat esse perpetuum: nō solum ut p petuetur esse secūdū spem: sed ēt fm individuuz: qđ sic pz: nālis. n. appetitus quibusdam quidem inest ex apprehensione: sicut lupus nāliter deside rat occisionem aialium de quibus pascitur: ⁊ hō naturaliter desiderat felicitatem: quibusdam ue ro absq̄ apprehensione ex sola inclinatione natu ralium principiorum: qui naturalis appetitus in quibusdam dicitur: sicut graue appetit esse deoꝝ sum: utroq̄ autez modo est in rebus naturale de siderium essendi: cuius signum est: quia ⁊ ea que cognitione carent: resistunt corrūpentibus ſz uir tutem suoꝝ principioꝝ naturaliū: et ea que co gnitionem hñt resistūt eisdem scōm modum sue cognitionis: illa igitur cognitione carentia quo rum principijs inest uirtus ad conseruandum eē perpetuum: ita q̄ maneant semper eadem fm nu merum naturaliter appetūt esse perpetuum etiā fm idem numero: quorum āt principia non hñt ad hoc uirtutem sed solū ad cōseruanduz eē ppe tuū fm idē spē: ⁊ sic nāliter appetūt ppetuitatez: hāc igē dīiam oz i his iueniri: q̄bus desideriū essē di cū cognitiōe iest: ut. s. illa q̄ non cognoscūt esse nisi ut nūc: desiderāt eē vt nūc: ñ āt sp: qz eē sepiē nū nō appetūt: desiderāt tñ eē spei perpetuum tñ absq̄ cognitione: qz uirtus generatiua q̄ ad hoc deseruit ꝓambula est ⁊ nō subiacens cognitiōi: il la igitur q̄ ipsū esse ppetuū cognoscūt ⁊ apꝑhen dūt: desiderāt ipsū nāli desiderio: hoc āt cōuenit oībus substātijs itellectualib⁹: oēs igitur substātie itellectuales nāli desiderio appetūt eē ppetuū: g̈ i possibile ē q̄ eē deficiāt. Ad hec. q̄cunq̄z icipiunt eē ⁊ desinunt per eandē potentia hñt utrūq̄z: ea dem. n. est potētia ad esse ⁊ non esse: sed substātie itellectuales non potuerunt incipere esse nisi per potentiam primi agentis: non enim sunt ex mate ria que potuerit prefuisse: ut ostensum est: igitur nec est aliqua potentia ad ñ eē eaz nisi i ꝑmo agē te fm q̄ pōt non influere eis esse: sed ex hac sola potentia nihil potest dici corruptibile: tum quia

res dicũtur nccie ⁊ ptigentes scom potentiã que ẽ in eis ⁊ non fm potentiam dei: ut supra oñsuz ẽ: tuz ẽt qz deus qui ẽ istitutor naturẽ nõ subtrahit rebus: qõ est ꝓprium naturis earũ: oñsuz est autẽ q ꝓprium naturis itellectualibus est q sint perpetue: vñ hoc eis a deo nõ subtrahetur: sũt igit substantie itellectuales ex omni parte icorruptibiles. Hinc ẽ q i ps. Laudate dñm de celis: ꝓnumeratis angelis et celestibus corpibus subiũgitur. Statuit ea in eternũ ⁊ i seculũ seculi: ꝑ qõ predictorum perpetuitas designatur. Dio. ẽt in. iij. ca. de diui. no. q ꝓpter diuine bonitatis radios substiterunt itelligibiles ⁊ itellectuales substãtie: ⁊ sũt ⁊ uiuũt ⁊ hñt uitã indeficientez et iminorabilẽ ab uniuersa corruptione ⁊ generatione et morte mũde existentes ⁊ eleuate ab instabili et fluxa uariatione.

Utrum substantia intellectualis possit corpori vniri: et per quem modum. LVI.

QUm autez supra oñsum sit substantiam intellectualẽ non esse corpus neqz uirtutẽ aliquã a corpore dependentẽ: restat inuestigandũ utrum aliqua substãtia itellectualis corpori possit uniri. Est ãt primo manifestũ q substantia itellectualis nõ põt corpori uniri per modũ mixtionis. Que n. miscẽtur oz ad inuicẽ alterata esse: qõ non contingit nisi in his quorũ ẽ mã eadem: ⁊ q̃ pñt eẽ actiua ⁊ passiua ad inuicẽ: substãtie ãt itellectuales non cõicant in mã cum corporalibus: sũt. n. imãles: vt supra oñsum est: non sũt igitur corpori miscibiles. Ad hec. q̃ miscentur mixtione iaz facta non manent actu sed uirtute tm̃: nã si actu manerent non esset mixtio sed cõfusio tm̃: vnde corpus mixtum ex elemẽtis nullum eorũ est: hoc autem impossibile est accidere substantijs intellectualibus: sũt. n. incorporales: vt supra oñsum est: nõ igitur põt substantia itellectualis uniri corpori p modum mixtionis. Silr ãt pz q substantia intellectualis non põt uniri corpori per modum contactus ꝓprie sũpti: tactus. n. non nisi corporum est: sunt. n. tangentia quorum ultima sũt simlr: ut puncta uel linee aut superficies que sũt corpoz ultima: non igitur per modum contactus substãtia itellectualis corpori uniri põt. Ex hoc ãt relinquitur q neqz continuatione neqz compõne aut colligatione ex substantia intellectuali ⁊ corpore unum fieri possit: oia. n. hec sine contactu fieri ñ pñt: est tñ quidam modus contactus quo substãtia intellectualis corpori uniri põt: corpora. n. naturalia tangendo se alterant: ⁊ sic ad inuicem uniuntur: non solum scom ultima quantitatis sed ẽt scom similitudinem qualitatis aut forme dum alterans formam suam inprimit in alteratum: ⁊ q̃uis si considerentur solũ ultima quantitatis etiaz oz i oibus mutuũ esse tactũ: ñ si attẽdatur ad actionem ⁊ passionẽ: inuenietur aliqua eẽ tãgentia tm̃: ⁊ aliqua tacta tm̃: corpora. n. celestia tangunt qdẽ hoc mõ elemẽtaria corpora in q̃tum ea alterãt: non ãt tãgũtur ab eis: qz ab eis nõ patiũtur: si igitur sint aliqua tangẽtia que i quantitatis ultimis non tãgant: dicẽtur nihilominus tangere in q̃tum agunt: scom quẽ modum dicimus q cõtristãs nos tangit: hoc igitur mõ tangendi possibile est uniri substãtiã intetellectualez corpori p ꝓtactũ: agũt. n. substãtie itellectuales i corpora: ⁊ mouent ea: cum sint imãles ⁊ magis in actu existẽtes hic ãt tactus nõ est quãtitatis sed uirtutis: vñ differt hic tactus a tactu corporeo in rebus: primo qz hoc tactu id qõ est idiuisibile põt tãgere diuisibile: qõ i tactu corporeo nõ põt accidere: nã punctum non põt tangi nisi idiuisibile aliqõ: substantia ãt itellectualis q̃uis sit idiuisibilis: põt tãgere quãtitatẽ diuisibilem i q̃tum agit in ipsã: alio. n. mõ ẽ idiuisibile punctũ: ⁊ substãtia itellectualis: pũctum quidẽ ẽ sicut quãtitatis termin⁹: ⁊ iõ hz sitũ determinatum i continuo: ultra quẽ porrigi non põt: substãtia ãt itellectualis est idiuisibilis quasi extra genus quãtitatis exñs: vñ nõ determinatur ei idiuisibile aliqd quãtitatis ad tangendũ. Secũdo qz tactus quãtitatis est solũ scom ultima: tactus ãt uirtutis est ad totum qõ tangitur: sic. n. tãgitur: scom q patitur et mouet: hoc ãt fit scom q est i potentia: potẽtia ãt ẽ scom totũ ⁊ non secundũ ultima totius: vñ totũ tãgitur. Ex quo pz tria dia: qz i tactu quãtitatis q̃ fit secũdũ extrema: oz eẽ tãgens extrinsecũ ei qõ tãgitur: ⁊ ñ põt icedere p ipsũ: sz ipeditur ab eo: tact⁹ ãt uirtutis q̃ cõpetit substãtijs itellectualib⁹ cũ sit ad ĩtima fac substãtiã tangentẽ esse ĩtra id qõ tãgitur ⁊ incedentẽ p ipsã absqz ipedimẽto: sic igit substãtia itellectual' potest corpori uniri per contactum uirtutis: que autem uniuntur secundũ talem contactũ nõ sũt unũ simplr: sũt. n. unum in agendo ⁊ patiendo: quod non ẽ esse unũ simplr: sic. n. dz eẽ unũ qũo ⁊ ens: eẽ ãt agẽs nõ significat eẽ simplr: vñ nec eẽ unũ i agẽdo ẽ esse unum simplr. Unum aũt simpliciter tripliciter dicitur: vel sicut indiuisibile: vl sicut continuum: uel sicut quod est ratione unũ: ex substantia autem intellectuali ⁊ corpore non potest fieri unum: quod sit indiuisibile: oportet enim illud esse compositum ex duobus. Nec iterum q̃ sit continuum: qz partes continuq̃ sunt. Relinquitur igitur inquirenduz utrũ ex substantia intellectuali et corpore possit fieri vnum sicut qõ est ratione vnum: ex duobus aũtẽ permanentibus non fit ratione vnum nisi sicut

ex forma ſubſtantiali et mā: ex' ſubſtātia. n. et accidente non fit ratione vnum: nō. n. eſt eadez ratio hominis et albi: hoc igitur īgrenduz reliquitur vtrū ſubſtātia intellectualis corpis alicui⁹ forma ſubſtātialis eſſe poſſit. Videt ăt rōnabiliter ꝓſiderantib⁹ hoc eē ipoſſibile: ex duabus. n. ſubſtātijs actu exīntibus ñ pōt fieri aliq̄ unū: act⁹. n. cuiuſlibet eſt id q̄ ab altero diſtinguit: ſubſtātia uero intellectualis ē ſubſtātia actu exīs: ut ex p̄miſſis apparet: ſiḿ ăt corpus: non igitur pōt aliq̄d unum fieri ut vī ex ſubſtātia itellectuali et corpore. Ad hec. forma et mā in eodē genere cōtinent: cōe. n. genus p actum et potentiā diuiditur: ſubſtātia ăt intellectualis et corpus ſt diuerſa genera: non igitur vī poſſibile unū eſſe formā alterius. Amp̄. cōe illud cuius eſſe ē i mā oz eſſe māle: ſed ſi ſubſtātia itellectualis ē forma corporis: oz q̄ eſſe eius ſit in mā corporali: non. n. eē forme eſt p̄ter eſſe māe: ſeqūtur igit q̄ ſubſtātia itellectualis nō ſit imālis: ut ſupra oñſum eſt. Itē ipoſſibile eſt id cuius eē eſt i corpe eſſe a corpore ſeparatū: itellectus ăt oñdit a phīlicis eſſe ſepatus a corpe: et q̄ neq̄ eſt corp⁹: neq̄ uirtus in corpe: nō ē igit itellectualis ſubſtātia forma corporis: ſic. n. eſſe eius eſſet i corpore. Ad hec. cuius eſſe eſt cōe corpi oz et opationem eōem eſſe: unūq̄q̄z. n. agit ſcōm q̄ ē ens: nec uirtus opatiua rei pōt eſſe ſublimior q̄ eius eſſētia: cum uirtus eſſētie p̄cipia cōſeqūtur: ſi ăt ſubſtantia itellectualis ſit forma corporis: oz q̄ eſſe eius ſit ſibi et corpori cōe: ex forma. n. et mā fit aliquid vnum ſimplr: qō eſt ſcōm eſſe unū: erit g̃ et operatio ſubſtātie itellectualis cōis corpori et uirtus eī⁹ virt⁹ i corpore: qō ex p̄emiſſis pz cē ipoſſibile.

Poſitio platonis de uniōe anime intellectualis ad corpus. LVII.

EX his ăt et ſimilibus rōnibus aliqui moti dixerunt: q̄ nulla ſubſtātia itellectualis pōt eſſe forma corpis: ſed q̄ huic pōni ipſa hois nā cōtradicere uidebatur: q̄d ex aīa itellectuali et corpore vī eſſe cōpoſitus: excogitauerūt q̄ſdam uias p q̄s nām hois ſaluarent. Plato igitur poſuit et ei⁹ ſequaces: q̄ aīa intellectualis nō unitur corpori ſicut forma materie: ſz ſolū ſicut motor mobili dicens aiam eſſe in corpe ſic nauta i naui: et ſic unio aīe et corpis non eſſet niſi p cōtactū uirtutis: de q̄ ſupra dām eſt: hoc ăt vī incōueniens: ſcōm. n. p̄dictuz contactū non fit aliq̄d unuz ſimplr: ut oñſum eſt: ex unione ăt aīe et corporis fit hō: relinq̄t igitur q̄ hō non ſit unum ſimplr: et p q̄ñs nec ens ſimplr ſed ens p accidēs. Ad hoc ăt euitandum: plato poſuit q̄ hō non ſit aliquid cōpoſitū ex aīa et corpore: ſed q̄ ipſa aīa utens corpore ſit hō: ſic petrus non eſt aliquid cōpoſitum ex homine et dumēto: ſed hō utēs idumēto. Hoc ăt eſſe ipoſſibile oñditur: aial. n. et hō ſt q̄dam ſēſibilia et nālia hoc ăt non eſſet: ſi corpus et eius p̄tes non eſſent de eſſentia hois et aialis: ſed tota eſſētia utriuſq̄z eſſet aīa ſcōm pōnem p̄dicaz: aīa. n. non ē aliq̄d ſenſibile neq̄z māle: ipoſſibile eſt igitur hoiem et aial eſſe aiam utentē corpore: non ăt aliq̄d ex aīa et corpe cōpoſitum. Itē ipoſſibile ē q̄ corp⁹ q̄ ſunt diuerſa ſcōz eſſe ſit opatio una: dico ăt opationē vnā non ex p̄te eius i quod terminatur actio: ſz ſm q̄ egredit̄ ab agente: multi. n. trahentes nauim vnā actionem faciūt ex p̄te opati: qō eſt unū: ſed tñ ex p̄te trahentiū ſunt multe actiones: q̄ ſūt diuerſi īpulſus ad trahendū: cū. n. actio ꝓſeqūtur formā et uirtutē: oz q̄ quoz ſūt diuerſe forme et uirtutes et actiōes eſſe diuerſas: q̄uis ăt aie ſit aliqua opatio p̄pria i q̄ non cōicat corpus ſicut itelligere: ſunt tn̄ aliq̄ opatiōes cōes ſibi et corpori: ut timere et iraſci et ſentire et h⁹mōi: hec. n. accidunt ꝓz aliquā trāſmutationem alicuius determinate p̄tis corporis: ex quo pz q̄ ſiḿ ſi aie et corporis opationes: oz igitur ex aīa et corpore unū fieri: et q̄ ñ ſint ſcōm eē diuerſa: huic ăt rōni ſcōm platonis ſñiam obuiat: nihil. n. icōueniēs ē mouētis et moti: q̄uis ſcōm eſſe diuerſorum eē eundē actum. nā motus ē idez qō actus mouētis ſicut a quo ē: moti ăt ſicut in quo eſt: ſic igit plato poſuit p̄miſſas opationes eſſe aie corporisq̄z cōes: vt uidelicet ſint aie ſicut mouētis: et corporis ſicut moti: ſed hoc eſſe non poteſt: quia ut probat philoſophus i ſecūdo de anima: ſētire accidit in ipſo moueri a ſenſibilibus exterioribus: vnde non poteſt homo ſentire abſq̄z exteriori ſenſibili: ſicut nō poteſt aliq̄d moueri abſq̄z mouente: organū igitur ſenſus mouetur et patitur in ſentiendo: ſed ab exteriori ſenſibili: illud autem quod patitur eſt ſenſus: quod ex hoc patet: quia carentia ſenſu non patiuntur a ſenſibilibus tali modo paſſionis: ſenſus igitur eſt uirtus paſſiua ipſius organi: anima igitur ſenſitiua non habet ſe in ſentiendo ſicut mouens et agens: ſed ſicut quo patiens patitur: quod impoſſibile eſt eſſe diuerſum ſecundum eſſe a patiente: non eſt igitur anima ſenſibilis ſecundum eſſe diuerſa a corpore animato. Preterea licet motus ſit communis actus mouentis et moti: tamen alia operatio eſt facere motum et recipere motū: vnde et duo p̄dicamenta ponuntur facere et pati: ſi igitur in ſentiendo anima ſenſitiua ſe habet ut agens: et corpus ut patiens: alia erit operatio anime et alia corporis: anima igitur ſenſitiua habebit aliquam operationem p̄priam: habebit igitur et ſubſiſtentiam p̄priam: ñ igitur deſtructo corpore eſſe d ſinet: anime igitur ſenſitiue etiā irrōnalium animalium erūt immortales: qō q̄dē

impꝛobabile uidetur:tñ a platonis opinione non diſcoꝛdat:ſed de hoc infra erit locus querendi.
Amp̃.mobile non ſoꝛtitur ſpeciez a ſuo motoꝛe. Si igitur anima non coniungitur coꝛpoꝛi: niſi ſi cut motoꝛ mobili:coꝛpus ꝛ paꝛtes eius non conſe quũtur ſpeciem ab anima:abeunte igitur anima remanebit coꝛpus et paꝛtes eiuſdem ſpeciei: hoc hoc autem eſt manifeſte falſum:nam caro ꝛ os ꝛ manus et huiuſmodi paꝛtes poſt abſceſſum ani me non dicuntur niſi equiuoce:cum nulli haꝛum paꝛtium pꝛopꝛia opeꝛatio aſſit:que ſpeciem con ſequitur:non igitur vnitur anima coꝛpoꝛi ſolum ſicut motoꝛ mobili uel ſicut homo veſtimento.
Ad hec.mobile non habet eſſe per ſuum motoꝛẽ ſed ſolum motum:ſi igitur anima uniatur coꝛpo ꝛi ſolummodo vt motoꝛ:coꝛpus mouebitur qui dem ab anima:ſed non habebit eſſe per eam: ui uere autem eſt quoddaz eſſẽ uiuentis:non igitur coꝛpus uiuet per animam. Item mobile neqz generatur per applicationem motoꝛis ad ipſum: neqz per eius ſeparationem coꝛꝛumpitur:cum ñ dependeat mobile a motoꝛe ſecunduz eſſe ſed ſe cundum moueri tantuz:ſi igitur anima uniatur coꝛpoꝛi ſolum ut motoꝛ:ſequetur ꝙ in uniõe ani me et coꝛpoꝛis non eꝛit aliqua generatio neqz in ſeparatione coꝛꝛuptio:et ſic moꝛs que conſiſtit in ſeparatione anime ꝛ coꝛpoꝛis non eꝛit coꝛꝛuptio animalis:quod eſt manifeſte falſũ. Pꝛe.õe mo uens ſe ipſum ita ſe habet ꝙ in ipſo eſt moueri et non moueri mouere et non mouere:ſed anima ſe cundum platonis opinionem mouet cõpus ſicut mouẽs ſe ipſũ:eſt ergo in poteſtate anime moue re coꝛpus ꝛ non mouere:ſi ergo non unitur ei ni ſi ſicut motoꝛ mobili eꝛit in poteſtate anime ſepa rari a coꝛpoꝛe cum uoluerit:ꝛ iterum uniri ei cũ uoluerit:quod patet eẽ falſũ. Qꝛ ãt ut pꝛopꝛia foꝛ ma anima coꝛpoꝛi uniatur ſic pꝛobatur. Illud q̃ aliquid fit de potẽtia ente actu ens eſt foꝛma ꝛ ac tus ipſius:coꝛpus ãt per aiam actu fit ens de potẽ tia exiſtente:uiuere.n.eſt eſſe uiuentis:ſemen aũt ante animationem eſt uiuens ſolũ in potentia: ꝙ aiam autem fit uiuens actu:eſt igitur anima foꝛ ma coꝛpoꝛis animati. Amp̃.quia tam eſſe ꝙ operari non eſt ſolum foꝛme neqz ſolum materie ſed cõiuncti:eſſe ꝛ agere duobus attribuitur quo rũ unum ſe hz ad alterum ſicut foꝛma ad materi am:dicimus.n: ꝙ homo eſt ſanus coꝛpoꝛe et ſani tate:ꝛ ꝙ ẽ ſciens ſcientia et anima:quoꝛum ſcien tia eſt foꝛma aie ſciẽtis ꝛ ſanitas coꝛpoꝛis ſani: ui uere ãt ꝛ ſentire attribuitur anime ꝛ coꝛpoꝛi:dici mur.n.uiuere ꝛ ſẽtire anima et cõpoꝛe.ſed aia tñ ſicut pꝛincipio uite et ſenſus:eſt igitur aia foꝛma coꝛpoꝛis. Ad hec.ſimiliter ſe habet tota aia ſẽ ſitiua ad totũ coꝛpus ſicut paꝛs ad paꝛtẽ:paꝛs ãt ita ſe habet ad paꝛtem:ꝙ eſt foꝛma ꝛ actus eius: viſus enim eſt foꝛma ꝛ actus oculi:ergo anima ẽ foꝛma ꝛ actus coꝛpoꝛis.

Qꝛ nutritiua ꝛ ſenſitiua ꝛ intellectiua non ſunt i homine tres anime. LVIII

Poteſt autem pre dictis rõnibus ſecundũ opinionem platonis obuiari quãtum ad pñtem intentionem pertinet. Ponit.n.plato non cẽ ean dẽ aiam i nobis ītellectiuã nutritiuã ꝛ ſenſitiuaz. vnde et ſi aia ſenſitiua ſit foꝛma coꝛpoꝛis:nõ opõ tebi tꝛopter hoc dicere ꝙ aliqua ītellectualis ſubſtãtia foꝛma coꝛpoꝛis eſſe poſſit. Qꝛ ãt hoc ſit ipoſſibile:ſic oñendum eſt. Que attribuuntur alicui eidẽ ſecũdum diuerſas foꝛmas pꝛedicantuꝛ de inuicem per accidens:album.n.dr̃ eſſe muſicũ per accidens:qꝛ ſocrati accidit albedo ꝛ muſica: ſi igitur aia intellectiua ꝛ ſenſitiua ꝛ nutritiua ſi diuerſe virtutes aut foꝛme in nobis:ea que ſcõm has foꝛmas nobis conueniũt de iuicez pꝛedicabũ tur p accidẽs:ſed ſecundũ aiam ītellectiuam dici mur hoies:ſecũdum ſenſitiuã aialia: ſcõm nutri tiuã viuẽtia:eꝛit igitur hec pꝛedicatio per accñs: hõ eſt aial:vel aial eſt uiuum:eſt ãt per ſe talis p̃ dicatio:nam hõ ſcõz ꝙ eſt hõ eſt aial:ꝛ aial ſecũ dum ꝙ eſt animal eſt uiuuz:eſt igitur aliquid ab eodem pꝛincipio aial hõ et uiuũ. Si ãt dicatur ꝙ ẽt pꝛedictis aiabus diuerſis exñtibus non ſeq̃tur p̃dictas pꝛedicatiões foꝛe per accidens:eo ꝙ aie il le ad inuicẽ oꝛdinẽ hñt.hoc iterũ remouetur:naz oꝛdo ſenſitiui ad ītellectiuũ ꝛ nutritiui ad ſenſiti uũ ẽ ſicut oꝛdo potentie ad actum:nã ītellectiuuz ſẽſitiuo ꝛ ſenſitiuum nutritiuo poſteꝛius ſecũdũ generationẽ ẽ:pꝛius.n. generatione fit animal ꝙ hõ:ſi igitur iſte oꝛdo facit pꝛedicatiões pꝛedictas eſſe p ſe:hoc nõ eꝛit ſecundũ illũ modũ dicendi p ſe:q̃ accipit̃ ſecundũ foꝛmã: ſed ſecundum illum qui accipitur ſecũdũ materiã ꝛ ſubiectũ:ſicut di ſuperficies coloꝛata:hoc aũt eſt ipoſſibile:qꝛ iſto mõ dicendi per ſe id qõ eſt foꝛmale pꝛedicatur p ſe de ſubiecto:ut cuz dicimus:ſupficies ẽ alba:vel numerus ẽ par:ꝛ iterũ hoc mõ dicẽdi p ſe ſubiec tũ ponit̃ i diffinitiõe p̃dicati:ſicut numer⁹ in diffi nitione paris:ibi ãt econtrario accidit:non.n.ho mo p ſe p̃dicatur de aia ſed ecõuerſo.ꝛ iterũ non ponitur ſubiectũ i diffinitione pꝛedicati ſed econ uerſo:nõ igitur p̃dicte p̃dicationes dicunt p ſe rõ ne dicti oꝛdinis. Pꝛe.ab eodẽ aliq̃d hz eẽ ꝛ uni tatem:unum enim conſequitur ad ens:cuz igitur a foꝛma una queqz res habeat eſſe:a foꝛma etiaz habebit unitatem:ſi igitur in homine ponantur plures anime ſicut diuerſe foꝛme:homo non eꝛit unũ ens ſed plura:nec ad unitatez hominis oꝛdo

formarum sufficiet: quia esse unum secundum ordinem nō est esse unū simpliciter: cū unitas ordinis sit minima unitatū. Item ad hec redibit ꝓdictū inconueniens: ut. ſ. ex aīa intellectiua ⁊ corpore non fiat unum simplr: ſz ſm accēs tm̄: oē. n. quod alicui aduenit post esse completum : aduenit ei accidentaliter: cum sit extra essētiā eius: q̄libet āt forma substātialis facit ens cōpletū in genere substātie: facit. n. ens actu ⁊ hoc aliq̄d: q̄cquid igitur p' primam formā substātialē aduenit rei: accidētaliter aduenīet: cū igitur aīa nutritiua sit forma substātialis: uiuū. n. substātialr de hoīe predicat ⁊ de aīali: seq̄tur q̄ aīa sensitiua aduenīat accīntaliter: ⁊ silr intellectiua: ⁊ sic n. q̄ aīal neq̄ hō simpliciter significat unū: neq̄ aliq̄ genus neq̄ spēs in predicamento substātie. Amp̄. si hō secundū platonis sīniam non est aliq̄d ex aīa ⁊ corpore cōpositum: sed ē aīa utens corpore: aut hoc itelligit solū de aīa intellectiua aut de aīab' tribus: si tres si: siue de duabus earū: si de tribus uel duabus: sequitur q̄ hō non sit unū: sed sit duo uel tria: est. n. tres aīe uel saltē due. Si āt hoc intelligatur de aīa itellectiua tm̄: ita. ſ. q̄ intelligat aīa sensitiua esse forma corporis: ⁊ aīa itellectiua utēs corpe aīato ⁊ sēsificato sit hō: seq̄ntur ad hec icōueniētia. ſ. q̄ hō non sit aīal: sed utat aīali: nā p aīam sensitiuā aliq̄d est aīal: ⁊ q̄ hō non sētiat: ſz utatur re sētiēte: q̄ cū sint icōuenientia: īpossibile est tres aīas substātia differētes cē i nobis intellectiuū sēsitiuū ⁊ nutritiuū. Ad hec. ex duobus aut pluribus ñ pōt fieri unū: si non sit aliq̄d uniēs: nisi unū eorū se hēat ad alterū ut actus ad potentiā: sic. n. ex mā et forma fit unum nullo uiculo extraneo eos colligante. si āt in hoīe sint plures aīe q̄ nō se hīnt ad inuicē sicut mā ⁊ forma: sed oēs ponūtur ut actus q̄dam ⁊ p̄incipia actionū: oz igitur si uniantur ad faciendū aliquid unū puta hoīem uel aīal q̄ sit aliquid uniens: hoc āt non pōt esse corpus: cū magis corpus uniatur per aīam: cuius signum ē: q̄ decedente aīa corpus dissoluitur: relinq̄t igit̄ q̄ oz aliquid formalius eē: qō facit ex illis pluribꝰ unū: ⁊ hoc magis erit aīa q̄ illa plura q̄ per ipsū vnīūtur: si igitur hoc iterū ē hīs ptes diuersas: ⁊ non ē unū scōm se: oz adhuc esse aliq̄ uniens: cū igitur nō sit abire in īfinitū: oz deuenire ad aliq̄d qō sit scōm se unum: ⁊ hoc maxime est aīa: oz igitur in uno hoīe uel aīali unam tm̄ aīam esse.

Item si id qō ē ex pte aīe in hoīe est ex pluribꝰ cōgregatum: oz q̄ sicut totū congregatum se hz ad totū corpus: ita singula ad singulas partes corporis: qō ēt a positione platonis non discordat : ponebat. n. aīam rōnalem in cerebro: nutritiuam in epate: concupiscibilem in corde: hoc aūt apparet esse falsum dupliciter. primo quidez: quia aliqua pars est anime que non potest attribui alicui parti corporis. ſ. intellectus de quo supra ostensum ē q̄ non est actus alicuius partis corporis. Secūdo quia manifestum est q̄ in eadez parte corporis apparent diuersarum partium anime operationes: sicut patet in animalibus que decisa uiuūt: quia eadem pars habet motum ⁊ sensum ⁊ appetitū: quo mouetur: ⁊ similiter eadem pars plante decisa nutrit augetur et germinat: ex quo apparet q̄ diuerse partes anime i una ⁊ eadē parte corporis sint: non igitur sunt diuerse anime in nobis diuersis partibꝰ corporis attribute. Amp̄. diuerse uires que nō radicantur in uno principio non impediunt se inuicem in agendo: nisi forte earum actiones essent contrarie: quod in proposito non contingit: uidemus autem q̄ diuerse operationes anime impediunt se: cum enim una est intensa: altera remittitur: oportet igitur q̄ iste actiones ⁊ vires que sunt eorum proxima principia reducātur in unum principium: hoc autem principium non potest esse corpus: tum quia aliqua actio est in q̄ non communicat corpus scilicet intelligere: tum quia si principium harum uirium et actionū cēt corpus in quantum huiusmodi inuenirentur in omnibus corporibus: quod patet esse falsum : et sic relinquitur q̄ sit principium earum forma aliqua una per quam hoc corpus est tale corpus: q̄ est anima: relinquitur igitur q̄ omnes actiones anime que sunt in nobis ab ipsa una procedunt: ⁊ sic non sunt in nobis plures anime. Huic autem consonat quod dicit in libro de ecclesiasticis dogmatibus. Neq̄ duas animas esse credimus i uno homine: sicut iacobus ⁊ alij syrorum scribūt unā animalem: que animatur corpus : ⁊ immixta sit sanguini: et alteram spiritualem que rationez ministrat: sed dicimus unam eandem esse animam i homine: que et corpus sua societate uiuificat: ⁊ se metipsam sua ratione disponat.

Q. intellectus possibilis hominis non est substantia separata. LIX.

QUerunt āt et alii alia adinuentione utentes in sustinēdo : q̄ substantia intellectualis non possit uniri corpori ut forma . Dicunt enim q̄ intellectus etiam quem Aristotiles possibilem uocat est quedam substantia separata non coniuncta nobis ut forma. Et hoc confirmare nituntur. Primo ex uerbis Aristotilis: qui dicit de hoc intellectu loquens q̄ est separatus ⁊ immixtus corpori et simplex et impassibilis: que non possēt dici de eo : si esset forma corporis. Item per demonstrationem eiusdem qua probat: q̄ quia intellectus possibilis recipit oēs species rez̄ sensibiliū

ut in potentia ad eas exñs:oz q̄ oībus careat: sic̄ pupilla q̄ recipit oēs ſpēs colozuz:caret ōi colore: ſi.n.hēret de ſe aliquem colorē:ille color ꝓhibēt videri alios colores:quūmo nihil uideret: niſi ſub illo colore:z ſilr ptingeret de itellectu poſſibili:ſi hēret de ſe aliquā formam ſeu nām de rebus ſēſibilibus:hoc āt oporteret eē:ſi eſſet mixtus alicui corpori:z ſilr ſi eſſet forma alicuī corporis:qz cū ex mā z forma fiat unū:oz q̄ forma pticipet aliquid de nā eius cuius ē forma:ipoſſibile ē igitur intellectū poſſibilē eſſe mixtū corpori:aut eſſe actū ſeu formā alicuius corporis. ¶Ad hec. Si eſſet forma alicuius corporis mālis eſſet eiuſdez generis receptio hꝰ intellectꝰ z receptio māe prime: id.n.qō ē alicuius corpis:forma nō recipit aliqd abſq̄ ſua mā:mā āt prima recipit formas indiuiduales:imo p hoc idiuiduātur q̄ ſūt i mā: itellectus igitur poſſibilis reciperet formas:vt ſi indiuiduales:z ſic nō cognoſceret vlia:qō pz eē falſuz. ¶Pre.mā prima non ē cognoſcitiua formaruz q̄s recipit:ſi g̃ eadē eſſet receptio itellectus poſſibilis et māe prime:nec itellectus poſſibilis cognoſceret formas receptas:qō ē flm. ¶Amp̄.ipoſſibile eſt eē in corpore uirtutē infinitam: vt ꝓbatur ab Ariſto.in.viij.phiſico.itellectus igit poſſibilis eſt q̄dām̄ uirtutis infinite:iudicamus.n.p ipſū res infinitas fm numeꝝ in q̄tuz per ipſum cognoſcimus vlia ſub q̄bus cōprehēdūtur pticularia infinita in potētia:non eſt igit itellectus poſſibilis uirtus in corpore. Ex his āt morꝰ ē Auerrois z q̄dā antiqui:ut ipſe dicit ad ponendū intellectum poſſibilē:q̄ intelligit aīa eē ſepatum fm eſſe a corpore z non eē formā corpis. Sed qz hic itellectus nihil ad nos ptineret:nec ipſū itelligeremus niſi nobiſcū aliq̄ mō coniūgeret:determiat ēt modū q̄ cōtinuatur nobiſcū dicēs:q̄ ſpēs itellecta in actu ē forma itellectus poſſibilis:ſicut uiſibile i actu ē potētia forme uiſiue:vñ ex itellectu poſſibili z forma itellecta in actu fit unū:cuicūq̄ igitur cōiungit forma itellecta p̄dicta ꝓiungitur itellectus poſſibilis ꝓiungit āt nobis mediante fantaſmate:qō eſt ſubiectū qōdam illius forme itellecte:per hūc ēt modū itellectus poſſibilis nobiſcū continuat. Quāt hec friuola ſunt z ipoſſibilia facile eſt uidere:hñs n.itellectum ē intelligēs:itelligit āt id cuius ſpēs itelligibilis itellectui unitur:p hoc āt q̄ ſpēs itelligibilis intellectui eſt unita i hoie p aliquem mōm non hēbit hō q̄ ſit itelligēs:ſed ſolū q̄ itelligatur ab intellectu ſepato. ¶Pre.ſic ſpecies intellecta i actu eſt forma itellectus poſſibilis:ſicut ſpēs uiſibilis in actu ē forma potentie uiſiue ipſius oculi: ſpēs āt itellectualis ſic ſe hz ad fantaſmata :ſicut ſpes uiſibilis in actu ad coloratum:qō eſt extra animā:z hac ſilitudine ipſe utitur z ēt Ariſto.ſilr igitur cōtinuatio ē intellectꝰ poſſibilis p formam intelligibilē ad fantaſma qō in nobis ē:z potētie uiſiue ad colorē qui ē i lapide:hec āt ꝓtinuatio ñ facit lapidē uidere ſed ſolum uidere:g̃ z predicta ꝓtinuatio itellectus poſſibilis nobiſcū nō facit nos intelligere ſed intelligi ſolū:planum āt ē q̄ ꝓprie z uere dī q̄ hō intelligit:non.n.nām itellectus inueſtigaremus:niſi per hoc q̄ nos itelligimus:non igitur ſufficiens eſt p̄dictꝰ ꝓtinuatiōis modus. ¶Ad hec.ōe cognoſcēs p virtutem cognoſcitiuam ꝓiungitur obiecto z ñ ecōuerſo:ſicut z opans ōe p uirtutē opatiuam coniūgit opato:hō āt eſt itelligens p itellectum ſicut per uirtutē cognoſcitiuā: non igitur p formā itelligibilem itellectui ſed magis p intellectum itelligibili cōiungit. ¶Amp̄.id q̄ aliquid opatur oz eſſe formā eius: nihil.n. agit niſi ſcōm q̄ eſt actu:actu āt non eſt aliquid niſi p id qō eſt forma eius:vnde z Ariſto. ꝓbat aiam eſſe formā:p hoc q̄ aiaꝫ per aiam uinit z ſentit:hō āt intelligit z non niſi p intellectū. Unde z Ariſt. inqrens de pricipio quo itelligimus tradit nobis nām intellectus poſſibilis:oz igit intellectuz poſſibilem formalr uniri nobis z non ſolum p ſuū obiectum. ¶Pre.intellectus in actu:z intelligibile in actu ſi unum:ſicut ſenſus in actu z ſenſibile in actu:non āt intellectꝰ i potentia z intelligibile in potentia:ſicut nec ſenſus in potētia z ſenſibile in potentia:ſpēs igitur rei ſecundū q̄ eſt i fātaſmatibus nō eſt intelligibilis actu:non n.ſic eſt unū cū intellectu in actu:ſed ſcōm q̄ eſt a fātaſmatibꝰ abſtracta:ſicut nec ſpēs coloris eſt ſenſata in actu ſz q̄ eſt in lapide:ſz olumſ ſcōm q̄ eſt in pupilla: ſic āt ſolum cōtinuatur nobiſcū ſpēs intelligibilis ſz q̄ eſt i fantaſmatibus ſecundū poſitionez predictam:non igitur cōtinuatur nobiſcū fm q̄ ē unuz cū intellectu poſſibili:ut forma eius cui non pōt eſſe medium quo continuetur intellectus poſſibilis nobiſcum:quia ſecundum q̄ cōtinuatur cum intellectu poſſibili nō continuatur nobiſcum nec econuerſo. ¶Paret autem eum qui hanc poſitionem induxit equiuocatione deceptum fuiſſe:colores enim extra animam exiſtentes preſēte lumine ſunt uiſibiles actu:vt potentes mouere uiſum non autē ut actu ſenſata:ſecundum q̄ ſūt unum cum uiſu in actu:z ſimiliter fantaſmata p lumen intellectus agentis fiūt actu intelligibilia:vt poſſint mouere intellectum poſſibilem:nō autem ut ſint intellecta actu:ſecundum q̄ ſunt unum cum intellectu poſſibili facta in actu. ¶Item ubi iuenitur altior operatio uiuentis:ibi inuenitur altiō ſpecies uite correſpondens illi actioni:in plantis enim inuenitur ſola actio ad nutritionē pertinēs: in animalibus autem inuenitur altior actio ſcilz ſentire et moueri ſecundum locū. vnde z animal uiuit altiori ſpecie uite:ſed ad hec in hoie inuenit altior operatio ad uitam pertinens q̄ in animali

ſ.intelligē:ergo hō habebit altiorez ſpēz vite:ſz vita ē p aiam: hēbit igit hō altiorez aiaz qua viuit q̄ ſit aia ſenſibilis: nulla āt ē altior q̄ itellect⁹: eſt igit itellectus aia hoiſ 7 p ꝓñs foza ipus. ¶Adh: qō cōſequit ad opationē alicui⁹ rei non largit alicui ſpēm:qz opatio ē act⁹ ſecūdus:foza aūt p quā aliq̄d hz ſpēm ē actus ꝑm⁹: vnio aūt intellect⁹ poſſibilis ad hoiez ſm poſitionē p̄dictā ꝓſequtur hois opationē:fit eni mediāte fātaſia q̄ ſm phm ē motus fact⁹ a ſenſu ſm actū ex tali igit vnione nō ꝓſequit hō ſpēm: nō igit differt hō ſpē a brutis aialibus p hoc q̄ ē itellectum hñs. ¶Amp̄.ſi homo ſpēm ſortit p hoc q̄ ē rōnalis 7 intellectū hñſ:qui cūq̄ ē in ſpē hūana ē rōnalis 7 itellectuz hñs: ſed puer etiā añq̄ ex vt̄o egrediat ē in ſpē hūana in q̄ tñ nōdum ſūt fātaſmata q̄ ſūt itelligibilia actu: ñ eſt igit homo itellectū hñs p hoc q̄ intellect⁹ cōtinuatur hoi mediāte ſpē intelligibili cuius ſubiectum eſt fanſma.

Q̄ homo ſortitur ſpeciem per intellectum paſſiuum 7 intellectum poſſibilem. .lx.

His aūt rōibuſ obuiatur ſm p̄dictā pōnez. Dicit.n. predict⁹. Auerroys q̄ hō differt ſpecie a brutis p̄ itellectū quē Ar. vocat paſſiuū q̄ eſt ipſa vis cogitatiua q̄ eſt ꝑpa hoi: loco cui⁹ alia aialia hñt quādaz eſtimatiuā naturalē. Hui⁹ aūt cogitatiue vtutis ē diſtiguere itēciones idiuiduales 7 ꝓpare eas ad iuicē:ſic itellectus q̄ eſt ſepat⁹ 7 imixtus ꝓpat 7 diſtinguit inē itentiones vles: 7 quia p hanc vtutē ſil' cū imaginatiua 7 meōratiua prepārātur fātaſmata ut recipiant actionē itellect⁹ agētis a quo fūt intelligibilia actu:ſic ſunt aliq̄ artes p̄parates matiā artifici p̄ncipali. iō p̄dicta virtus vocatur noie itellect⁹ 7 rōnis de q̄ medici dicūt q̄ hz ſedē i media cellula capitis:7 ſm hui⁹ diſpōnē vtutis differt hō vnus ab alio in ingenio 7 i alijs q̄ ptinēt ad itelligēdū:7 p vſum hui⁹ 7 exercitiū acq̄rit homo habitum ſcie: vnde habit⁹ ſciaz ſunt in hoc itellectu paſſiuo ſicut i ſubiecto:7 hic intellectus paſſiuus a p̄ncipio adeſt puero p quē ſortituz ſpēm hūanam añq̄ actu intelligat. Q̄ aūt hec ſit falſa 7 abuſiue dicta euidēter apparet:operatōes n.vite cōpātur ad aiam ut actus ſecūdi ad p̄mū vt patet p phm in.ij.de aia:actus aūt p̄m⁹ i eodez precedit tpe actū ſcōm:ſicut ſcientia ē añ ꝓſiderare:in quocūq̄z igitur inuenitur aliqua opatio vite oz in eo ponere aliquā partē aie q̄ comparat ad illam opationē ſicut act⁹ primus ad ſcōm:ſed hō hz ꝑriā opatōem ſupza alia aialia.ſ.intelligē:et rōcinari que ē opatio hois in q̄tū hō eſt:vt Ar. dicit in.i.ethicorū:ergo oz in hoie ponē aliquod p̄ncipium quod ꝓpe dat ſpeciem homini q̄ ſe habeat ad intelligere ſicut actus primus ad ſcōz. hoc āt non poteſt eſſe intellectus paſſiuus p̄dict⁹: qz p̄ncipium predicte operationis oz eſſe impaſſibile 7 non mixtū corpori vt phs ꝓbat:cuius ꝓriū apparet ō intellectu paſſiuo :non igitur ē poſſibile q̄ per vtutem cognitiuam que dī intellect⁹ paſſiuus hō ſpēm ſortiatur per quā ab alijs aialibus differat. ¶Adhuc q̄ eſt paſſio partis ſenſitiue ñ poteſt poni in altiori genere vite q̄ ſit vita ſenſitiua:ſicut quod eſt paſſio aie nutritiue ñ ponit in altiori genere vite q̄ ſit vita nutritiua.cōſtat autē q̄ fantaſia 7 huiuſmodi potentie q̄ ad ipſā cōſecūtur ut memoratiua 7 cōſil'es ſūt paſſiones p̄ti ſenſitiue:vt ꝓbat phs in lib.de memoria:non igitur per predictas vtutes vel aliquā earū aial aliquod poteſt poni in altiori genē vite q̄ ſit aia ſenſitiua. hō āt eſt in altiori genē vite:qō pz per phm in.ij. de aia:qui diſtinguens genera vite ſuperaddit itellectiuum qō hōi attribuit:ſenſitiuo qō attribuit cōiter oi aiali:non igitur hō eſt viuens vita ſibi p̄pria per virtutē cogitatiuā predictā. ¶Amp̄.oē mouens ſe ipſum ſm q̄ ꝓbat phūs in.viij.phiſic. ꝓponitur ex mouente 7 moto.hō aūt ſicut 7 alia aialia eſt mouens ſe ipſum:ergo mouens 7 motū ſunt partes ipſius.primū āt mouens in hoie eſt intellectus.nā ite lectus ſuo intelligibili mouet volūtatem:nec poteſt dici q̄ ſolus intellectus paſſiuus ſit mouens: qz intellectus paſſiuus eſt ſoluz particulariū : in mouendo aūt accipit 7 vlis opio que eſt intellectus poſſibilis 7 particularis q̄ pōt eſſe i tellectus paſſiui: vt pz per Ar. in.iij.de aia:7 i.vij ethicoz:ergo intellect⁹ poſſibil' eſt aliq̄ pars hois 7 eſt dignißimum 7 formaliſſimū in ipſo:ergo ab eo ſpēm ſortit 7 non ab intellectu paſſiuo. ¶Ad hoc intellectus poſſibilis probatur nō cē act⁹ corporis alicuius ꝓpter hoc q̄ eſt cognoſcitiuus oiuz formarū ſenſibiliū in vli:nulla igitur virtus cuius operatio ſe extendere poteſt ad vlia oium foza ſenſibilium poteſt eſſe actus alicuius corporis.voluntas aūt eſt huiuſmodi.oium.n.eorum que intelligimus poſſumus habere voluntatem ſaltem ea cognoſcendi:apparet etiam actus voluntatis i vli:odimus.n.vt dicit Ar. i ſua rhetorica i vli latronum genus.iraſcimur autez particularib⁹ tm̄: voluntas autem non poteſt eſſe actus alicuius ptis corpor⁊ nec conſequi aliquam potentiam que ſit actus corporis.ois autem pars aie eſt actus alicuius corporis preter ſolū intellectū ꝓprie dictum: igitur volūtas in intellectiua parte eſt.vñ 7 Ar. dicit in.iij.de aia q̄ voluntas in ratōe eſt.iraſcibilis autem 7 concupiſcibilis in parte ſenſitiua ꝑtē quod 7 actus concupiſcibilis 7 iraſcibilis cuz paſſione ſunt.non autem actus voluntatis:ſed cum electione.voluntas autez hois non ē extriſeca ab

hõie quasi quadam subã separata fundata: sed ẽ in ipso hoie: aliter. n. non esset dñs suarum actionũ: qz ageretur voluntate cuiusdã subẽ separate: et in ipso essent tm̃ potentie appetitiue cũ passiõe operantes. s. irascibilis z concupiscibilis que sunt in parte sensitiua sicut z in ceteris aialibus q̃ magis agunt q̃ agant. hoc aũt ẽ impossibile z destructiuum totius moralis pr̃ie z politice conuersationis: oportet igitur intellectũ possibilem i nobis eẽ per quez a bruris differamus z ñ solũ fm intellectũ passiuũ. ¶ Item sic̃ nihil est potens agere nisi per potẽtiã actiuã in ipso exñtez: ita nihil potens est pati nisi per potentiam passiuam que est i ipo: ꝓbustibile. n. est potens comburi nõ solum q̃ ẽ aliquid potens comburere ipsũ: sed ẽt qz in se hz potentiam vt comburatur. intelligere aũt quoddaz pati est: vt dr̃ in. iij. de aia: cum igitur puer sit itelligens potentia: z si non actu intelligat: oz q̃ sit in eo aliqua potentia qua sit potens intelligere. hec aũt potẽtia est intellectus possibilis: oz igit̃ q̃ puero iam sit ꝓiũctus itellectus possibl̃ anteq̃ actu intelligat nõ ẽ igit̃ ꝓtinuatio itellectus possibil̃ cum hoie p formã intellectã in actu: sed ipse intellectus possibilis iest homi a pncipio sicut aliq̃d ei⁹. Huic aũt rõni respondet Auerrois pdict⁹: dicit. n. q̃ puer dicit potẽtia intelligẽ duplici rõne. Uno mõ qz fantasmata q̃ sũt in ipo sũt intelligibilia in potẽtia. Alio modo qz itellectus possibilis ẽ potẽs ꝓtinuari cũ ipso z nõ qz intellect⁹ sit iam vnitus ei. Ostendẽduz ẽ aũt q̃ vteroz mod⁹ sit insufficiens: alia. n. potẽtia ẽ qua agẽs põt agere: z alia potẽtia qua patiẽs põt pati: z ex opposito diuidũt: ex eo igitur q̃ ꝓuenit alicui q̃ possit agere nõ cõpetit ei q̃ possit pati: posse aũt intelligẽ ẽ posse pati: cuz intelligẽ q̃daz pati sit fm pr̃m: nõ igit̃ dicit puer potẽs itelligẽ ex eo q̃ fãtasmata i eo pñt eẽ itellecta in actu cũ hoc ptineat ad posse agere: fãtasmata eni mouẽt intellectum possibilez ¶ Adh̃. potẽtia ꝓsequens spẽm alicui⁹ nõ competit ei fm id q̃ spẽm nõ largitur: posse aũt intelligẽ ꝓsequtur spẽz hũanã: ẽ. n. itelligẽ opator hois i q̃tũ hmõi: fantasmata aũt nõ dãt speciez hũanã iz magis ꝓsequũt opationẽ homis: nõ ergo ratiõe fantasmatũ potest dici puer potẽtiaz itelligens. Similr aũt neq̃z põt dici puer posse intelligẽ: qz itellectus possibil̃ põt ptinuari cum ipso: sic n. aliq̃s dr̃ potentia agẽ vel pati p potẽtiam actiuã uel passiuaz sicut dicit albus p albedinez: non aũt aliq̃s dr̃ albus añq̃ albedo sit ei ꝓiuncta: ergo neq̃z dr̃ aliq̃s potẽs agẽ l̃ pati añq̃ potẽtia actiua vel passiua ei adsit: nõ ergo de puero posset dici q̃ est potẽs itelligẽ añq̃ intellectus possibilis q̃ est potẽtia itelligẽdi sit ei ꝓtinuatus. ¶ Preterea aliter dicit aliq̃s potẽs operari añq̃ hẽat naturaz qua operetur z aliter post quã iam habet naturã sed impedit per accñs ab operãdo: sicut aliter dicitur corpus potens ferri sursũ anteq̃ sit leue: z aliter postq̃ iam ẽ genẽatũ leue sed ipeditur in suo motu: puer aũt ẽ in potẽtia intelligens nõ q̃si nonduz habens naturaz itelligendi sed hñs impedimẽtuz ut nõ intelligat: ipeditur. n. ab intelligẽdo ꝓpter multimodos mot⁹ in ipso existentes ut dr̃ in. viij. phisicoꝝ. nõ igit̃ ꝓpter hoc dicitur potẽs itelligere. qz intellect⁹ possibilis q̃ est intelligendi pncipium põt ꝓtinuari sibi: sed q̃a iam est ꝓtinuatus z impeditur ab actione ꝓpria: vñ ipedimẽto ãmto stati itelligit. ¶ Itẽ habitus est q̃ quis opatur cum voluerit: oz igitur eiudẽ esse habitum z opationẽ q̃ est fm habitum sed ꝓsiderare intelligẽdo qõ est act⁹ huius habit⁹ q̃ est scie non potest esse intellectus passiui sed ẽ ipsius itellectus possibilis: ad hoc. n. q̃ aliqua potẽtia intelligat oportet q̃ non sit actus corpor̃ alicuius: ergo et habitus scie non est intellectu passiuo sed in tellectu possibili: scia autem in nobis est fm quam dicimur scientes: ergo et intellectus possibilis est in nobis nõ secũdum esse a nobis sepat⁹ Adhoc scientie est assimilatio scientis ad rem scitam. rei autem scite i quantum est scita non assimilatur sciens nisi scõm speciem vl̃es: scia eni de huiusmodi est species autem vl̃es non possunt in intellectu passiuo esse cum sit potentia vtens orgãno: sed solum in itellectu possibili. scia igit̃ ñ ẽ i itellectu passiuo: sz solũ i itellectu possibili. ¶ Amp̃. intellectus in habitu ut aduersarius confitetur est effect⁹ intellectus agentis. intellectus autem agentis effectus sunt intelligibilia in actu quoꝝ propriũ recipiens est intellectus possibilis: ad quem cõpat agẽs: sicut ars ad mãm: ut Arz. dicit in. iij. de aia: oz igẽ intellectum i habitu q̃ est hitus scie esse i itellectu possibili non passiuo. ¶ Preterea ipossibile ẽ q̃ perfectio superioris substantie dependeat ab inferiori. perfectõ autem itellectus possibilis depẽdet ab operatione hominis: dependet enim a fantasmatibus que mouent itellectum possibilem: non igitur est itellectus possibil̃ aliqua substãtia superioz hoie: ergo oportet qõ sit aliq̃d hois ut actus z forma ipsius. ¶ Adhuc quecunq̃z sunt separata scõm esse hz etiam separatas operatões. nam res sunt propter suas operationes sicut actus primus propter secũdũ. vnde Arz. dicit in primo de aia q̃ si aliqua operationum anime est sine cõpore qõ possibile est aiam separari. operatio autem intellectus possibilis indiget corpore: dic̃. n. phũs in. iij. de aia: qõ aia potest agere per se ipam. s. intelligere qñ intellectus est factus in actu per spẽm a fantasmatibus abstractam que non sunt sine cõpore: igitur intellectus possibilis non est omnino a corpore separatus. ¶ Amp̃. cuicũq̃z competit aliqua operatio scõm nam sunt ei a natura attributa ea sine quibus illa operatio ꝓpleri non põt:

sicut Aꝛ. ꝓbat in scdo lib. ō celo: qō si stelle mouerentur motu ꝓgressiuo ad moduꝫ animaliuꝫ q̄ nā oedisset eis oꝛgana motus ꝓgressiui: sꝫ opatio intellectus possibilis cōpletur per oꝛgana coꝛporea in quibus necesse est eē fantasmata: nā igit intellectū possibilem coꝛporeis vnuit oꝛganis: nō est igit ꝑm esse a coꝛpoꝛe sepatus. Itē si sit ꝑm eē a coꝛpore sepatus: magis intelliget substātias que sunt a mā sepate q̄ foꝛmas sensibiles: q̄ sūt magis intelligibiles ꝛ magis ei ꝓportiones. nō pōt aūt intelligere subās oīno a mā sepatas: q̄ eoꝝ nō sūt aliqua fantasmata. hic aūt intellectus nequaq̄ sine fantasmate intelligit: vt Aꝛ. dicit in. iij. de aīa: sūt enim: ei fantasmata sicut sensibilia sensui sine q̄bꝫ sēsus ñ sentit: ñ ē igitur subā sepata a coꝛpe ꝑm eē

Ad hec: in oī gnē tantū se extēdit potētia passiua quatū potētia actiua illus generis: vñ nō est aliqua potētia passiua ī nā cui nō reſpōdeat aliqua potētia actiua nālis: sꝫ itellect⁹ agens nō facit intelligibilia nisi ꝑ fantasmata: ergo nec intellect⁹ possibilis mouetur ab alīs intelligibilibus nisi a spē bus a fantasmatibus abstractis: ꝛ sic substātias separatas intelligere non potest. Cmp̄. in substātijs separatis sunt species rerum sensibilium intelligibiliter per quas de sensibilibus scientiaꝫ habent: si igitur intellectus possibilis intelligit substantias separatas: in eis acciperet sensibilium cognitionem: non ergo acciperet eam a fantasmatibus: quia natura non abundat superfluis. Si autem dicatur q̄ substantijs separatis non adest cognitio sensibilium: saltem oportebit dicere q̄ eis adsit altior cognitio: quam oportet non deesse intellectui possibili si predictas substantias itelligit: habebit igitur duplicem scientiam: vnam ꝑ modum substantiarum separatarum: aliam a sēsibus acceptam: quarum altera superfluueret. Preterea intellectus possibilis est quo itelligit anima ut dicitur in. iij. de anima: si igitur intellect⁹ possibil⁹ itelligit subās separatas ꝛ nos intelligim⁹ eas: quod patet esse falsum: habemus enim nos ad eas sicut oculus noctue ad solem ut Aꝛ. dicit Dis aūt rñdetur ꝑm positiōeꝫ ꝓdictā. Intellectus n. possibilis ꝑm q̄ est in se subsistens intelligit substātias sepatas ꝛ ē in potētia ad eas sic diaphonū ad lucem scām autem q̄ continuatur nobis a ꝑncipio est in potentia ad foꝛmas a fantasmatibus abstractas. Unde nos a principio non intelligimus per eum substantias separatas: sed hoc stare non potest: intellectus enim possibilis ex hoc dicit ꝑm eos continuari nobis q̄ persicitur per species intelligibiles a fantasmatibus abstractas: pr⁹ igit est considerare intellectū vt in potentia ad huiusmodi species āꝫ vt continuetur nobis: non igitur per hoc q̄ cōtinuatur nobis est in potentia ad h⁹ modi species. Preterea ꝑm hoc esse in potētia ad predictas spēs non esset ei ꝑm se conueniens: sꝫ per aliud: per ea autē que non conueniunt alicui ꝑm se non debet aliquid diffiniri: non igitur ratio intellectus possibilis est ex hoc q̄ in potentia est ad predictas species vt diffinit ipsum Aꝛ. in ꝛtio de aīa. Adhuc ipossibile ē intellectū possibilez sil⁹ multa intelligere nisi vnū per aliud intelligat: non eni vna potentia sil⁹ pluribus actibus perficitur nisi ꝑm ordinem: si igitur intellectus possibilis intelligat substātias separatas ꝛ spēs a fantasmatibus abstractas: oꝛ q̄ vel intelligat per species h⁹ modi subās separatas vel ecōuerso. q̄dcūq̄ autē detur sequitur q̄ nos intelligimus subās separatas: q̄ si nos intelligimus naturas sensibiliū in q̄tum intelligit eas intellectus possibilis. intellectus āt possibil⁹ intelligit subās eas ꝑ h⁹ q̄ itelligat separatas: ꝛ silicer nos intelligemus: ꝛ sil⁹ si sit eꝓuerso. hoc autem est manifeste: falsum: non igitur intellectus possibilis intelligit substantias separatas: non est igitur substantia separata.

Q̄ ꝓdicta positio est ꝯ sentētiā Aꝛ. LXI.

Sed q̄ huic pōni Auerrois prestare robur auctoritatis nititur ꝓpter hoc q̄ dicit Aꝛ: ita sensisse ostendemus manifeste q̄ predicta positio est ꝯ sententiā Aꝛ. primo quidem: q̄ Aꝛ. in ꝥo de aīa diffinit animam dicens q̄ est actus primus phisicī coꝛporis organici ꝛ potentia vitam hñtis: ꝛ postea subiungit q̄ hec est diffinitio vl⁹ dicta de oī aīa: non sicut predictus Auerrois fingit sub dubitatione hoc ꝓferens vt pꝫ ex exēplaribus grecis ꝛ translatione Boetij. postmodū aūt in eodez capīo subiungit eē quasdam partes anime separabiles que non sunt nisi intellectiue: relinquitur igitur q̄ ille partes sunt actus corporis. Nec est ꝓra hoc q̄ postea subiungit: de intellectu autem ꝛ ꝑfectiua potentia nihil est adhuc manifestum: sed videtur anime alterum genus esse Non enim per hoc vult iutellectum alienare a cōmūi diffinitione aie sed a ꝓpꝛijs naturis aliaꝛ partium sicut qui dicit q̄ alterum genus aialis est volatile a grefibili non auferret a volatili cōem diffinitionem animalis. vnde vt ostenderet in quo dixerit alteꝛ subiungit: ꝛ hoc solum cotingit separari sicut ꝑpetuum a coꝛruptibili Nec est intentio Aꝛ. vt ꝓñ. predictus fingit: dicere q̄ nondum est manifestum de intellectu vtrū intellectus sit aia sicut ō alīs ꝓncipijs ñ. n. textꝰ vel⁹ hꝫ nihil est declaratū siue nihil est dictum: sed nihil est manifestum: q̄ intligendū est quantum ad id quod est ꝓpriuꝫ ei non quantū ad cōem diffinitionem. Si autem ut ipse dicit aīa equiuoce dī de intellectu et alīs.

ꝑmo distinxisset equiuocationē: ꝑ ea diffiniuisset sicut ē cōsuetudo sua alias ꝓcedūt i equoco q̄ ñ ē i sciētijs demōstratiuis. ¶ Itē i scō de aīa intellectū numerat inᵗ potētias aīe ⁊ in auctoritate etiam predicta noīat ꝑspectiuā potētiā: nō est igitur ītellectus extra aīam hūanā sz ē q̄daz potētia eⁱ⁹ ¶ Itē in tercio de aīa icipiens loqui de ītellectu possibili noīat eū ptē aīe dicens. De parte aūt aīe quia cognoscit aīa et sapit: in quo manifeste oñdit quod intellectus possibilis sit aliquid anime. ¶ Ad hec aūt māifestiꝰ per id qō ꝑ ea subiūgit declarat naturaz intellectus possibilis dicens. Dico autem intellectum quo opinatur ⁊ intᵉlligit anima: in quo manifeste ostenditur intellectum esse aliquid anime humane quo anima humana itelligit: est igitur p̄dicta positio ꝫ sñiam Aꝛz. ⁊ ꝫ vitatem. vñ tanq̄ ficticia repudianda est.

Contra opinionem Alexandri de ītellectu possibili. LXII.

HIs igitur uerbis Aꝛz. consideratis Alexander posuit ītellectum possibilem esse aliquā virtutem in nobis vt sic diffinitio cōis de aīa assignata ab Aꝛz. in ꝓo. de aīa possit sibi cōuenire. Quia uꝛo intelligere non poterat aliquam substantiam ītellectualem esse coꝛporis formam posuit predictam vtutem non esse fundataz i aliqua ītellectuali substantia ⁊ consequentē cōmixtionē elemētorum in coꝛpore humano: ꝺterminatus enim mixtionis humani coꝛporis modus facit hominez eē in potentia ad recipiendum ifluentiam intellectᵘ agentis q̄ semper est in actu: ⁊ secūdū ipsum est q̄dam subā separata: ex qua influentia hō fit intelligens actu. id autem in homine per qō ē potētia intelligens ē ītellectus possibilᵉ: ⁊ sic videbatur sequi q̄ ex cōmixtōe determinata in nobis sit ītellectus possibilᵉ. Uidetur autem in primo aspectu hec positio verbis ⁊ demonstratōi Aꝛz. eē ꝓtraria ostendit enim Aꝛz. in tertio de anima vt dictum ē q̄ intellectus possibilis est immixtus coꝛpori: hoc autē ē impossibile dici de aliqua virtute conseq̄ntem mixtionem elementorum: quod. n. huiusmodi ē oz q̄ in ipa elemētorum cōmixtōe fundetur: sicut videmus de sapoꝛe ⁊ odoꝛe ⁊ alīs huiusmodi: nō igitur qō predicta Alexandri pōt stare cuz vbis ⁊ ꝺmōstratōe Aꝛz. vt videtur. ¶ Ad hec aūt Alexander ꝺicᵗ q̄ ītellectᵘ possibilis ē ipa ꝓpatio in nā humana ad recipiendū ifluentiā intellectus agentᵘ. ꝓparatō aūt ipa non ē aliqua nā sensibilis determinata neque est mixta corpori: est enim relatio quedam et ordo vnius ad aliud. ¶ Sed h manifeste discordat ab intentōne Aꝛz. ꝓbat. n. Aꝛz. ex hoc intellectum possibilem nō habere ꝺterminate aliquam naturā sensibilium ⁊ ꝓ ꝓñs ñ eē mixtum coꝛpori: q̄ ē receptiuus omnium foꝛarū sensibilium ⁊ cognoscitiuus earum: quod ꝺ ꝑparatōe nō pōt itelligi: q̄ eius nō ē recipere: sz magis preparari: nō igitur ꝺemonstratio Aꝛz. procedit de preparatione sz ꝺ aliquo recipiente ꝑparata. ¶ Amp̄. si ea que ꝺicit Aꝛz. de intellectu possibili cōueniunt ei in quantū ē ꝑparatō ⁊ nō ex nā subiecti preparati sequetur q̄ oī preparatōi cōueniant. in sensu autem est preparatō quedam ad sensibilia i actu recipienda: g̃ idē ꝺicendum ē de sēsu ⁊ intellectu possibili: cuius contrarium manifeste subiungit Aꝛz. ostēdens oīaz inᵗ receptionē sēsus ⁊ intellectus ex hoc q̄ sensus coꝛrūpitur ex excellētia obiectoꝛ. nō aūt itellectus. ¶ Item Aꝛz. attribuit possibili intellectui pati ab intelligibili: suscipere species itelligibiles: eē i potētia ad eas: cōparat ēt eum tabule in qua nihil est scriptum que q̄dem omnia non pñt ꝺici ꝺe preparatōe: sed ꝺ subiecto ꝑparato: est igitur cōtra intentōem Aꝛz: q̄ intellectus possibilis sit ꝑparatio ipa. ¶ Ad hec agens est nobilioꝛ patiente ⁊ faciens facto sicut actus potentia. quanto aūt aliq̄d ē imatialius tanto est nobilius: non potest igitur effectus esse imatialioꝛ ista causa. omis aūt vtus cognoscitiua in quātum est huiusmodi ē imatialis. vnde ⁊ ꝺe sensu q̄ est infimus in ordine vtutum cognoscitiuaruz ꝺicit Aꝛz. i scō de aīa q̄ ē susceptiuus sensibilium ipe rum sine materia: ipossibile ē igitur a cōmixtiōe elementoꝛum causari aliquā vtutē cognoscitiuā: intellectus autez possibilis ē suprema vtus cogñscitiua in nobis: ꝺic. n. Aꝛz. in. iij. de aīa qō itellectus possibilis est quo cognoscit ⁊ intelligit aīa: itellectus igitur possibilis non causatur ex cōmixtione elementoꝛ. ¶ Amp̄. si principium alicuius opationis ab aliquibus causis procedit oz operatōez illam non excedere causas illas cum causa secūda agat vtute prime. operatō autem aīe nutritiue ēt excedit vtutem qualitatum elementarium: ꝓbat enim Aꝛz. in secūdo de aīa q̄ ignis non est ca augmenti: sed cōcausa aliquo mō principalis autem causa est aīa: ad quam cōparatur caloꝛ sicut istrumētū ad artificē: nō igitur pōt aīa vegetabilis ꝓduci ex cōmixtione elementorum: multo igit minus sensus ⁊ intellectus possibilis. ¶ Item intelligere est quedam operatio i qua ipossibile est cōi care aliquod organum coꝛporeū. hec autē operatō attribuit aīe vel ēt hōi: ꝺ. n. q̄ aīa itelligit vel hō per aīam: oz igitur aliqꝺ p̄ncipium i hoīe eē a cōpoꝛe non ꝺpendens q̄ sit p̄ncipium talis operatōnis. preparatō aūt sequens cōmixtōem elemētoꝛ a coꝛpoꝛe ꝺependet manifeste: non est igitur ꝑparatio tale p̄ncipium. ē autem intellectus possibilis ꝺicit. n. Aꝛz. in. iij. de aīa q̄ itellectus possibilis est

quo aia opinatur ⁊ nō intelligit: non est igitur in tellectus possibilis ꝓparatio. Si autez dicatur q̄ ꝑncipium ꝑdicte operationis in nobis ē spēs itelligibilis facta in actu ab intellectu agente: hoc videtur nō sufficere: q⁹ cū homo de potentia intelligente fiat actu intelligens. oportet q̄ nō solum intelligat p spēm intelligibilē per quam fit actu itelligens sed per aliquam potentiam intellectiuaz q̄ sit ꝑdicte opationis ꝑncipium sicut ⁊ in sensu accidit: hec aūt potentia ab Alx. ponitur itellect⁹ possibilis. intellectus igitur possibilis ē nō dependens a corpe. Preterea spēs nō est intelligibilis actu nisi ſm q̄ est deputata ab esse mali: hoc aūt non pōt accidere dum fuerint in aliqua potētia materiali que. ſ. sit cāta ex ꝑncipijs mālibus vel que sit actus materialis orgāni. oportet igit poni aliquā potētiam intellectiuā in nobis immālem que est intellectus possibilis. Ad hec intellectus possibil⁹ ab Alx. dicitur ꝑs anime, aia aūt non est ꝑparatio sed actus. ꝑparatio. n. est ordo potentie ad actuz. sequit tn̄ ad actum aliqua ꝑparatio ad vlteriorē actum. sicut ad actum diaphonitatis sequitur ordo ad actum lucis. intellect⁹ igit possibilis nō est ipsa prepatio sed actus q̄dam. Amp̄. homo ꝓsequitur spēm ⁊ naturaz hūanam ſm partem aie sibi ꝑpriam que q̄dem est intellectus possibilis. nihil aūt consequitur spēm ⁊ naturam ſm q̄ est in potentia sed scōm q̄ est actu. cum igit prepatō nihil sit aliud q̄ ordo potentie ad actuz. impossibile ē q̄ intellectus possibilis nō sit aliud q̄ prepatio q̄dam in natura humana existens.

Q anima non sit complexio ut posuit Galienus. LXIII.

Predicte autē opinioni Alxandri de intellectu possibili ꝑpinqua est opinio Galieni medici ō anima. dicit. n. aiam esse cōplexionē. ad hoc autē dicendum motus ē p hoc q̄ videmus ex dīsis cōplexionibz cāri in nobis dīsas passiones q̄ attribuūtur aie: aliquā eni ꝓplexionē hntes ut colericā de facili irascūtur: melācolici vo ō facili tristātur: vñ ⁊ per ealdē rōnes hec opio improbari pōt p q̄s ꝛ probata est opio Alexādri et p aliquas ꝑprias. oīsū est enim supra q̄ opatio aie vegetabilis ⁊ cognitio sensitiua excedit vtutē qualitatū actiuaz ⁊ passiuaz ⁊ multo magis opatio intellectus. cū plexio aūt cāt ex q̄litatibz actiuis ⁊ passiuis non pōt igitur ꝓplexio esse principiū opationum aie. vnde impossibile est q̄ aliqua anima sit cōplexio. Adhuc complexio cum sit quoddā ꝓstitutum ex ꝓrijs qualitatibus quasi medium inter eas impossibile est q̄ sit fouma substantialis. nam substē nihil est contrarium: nec suscipit magis ⁊ minus. anima autem est forma substantialis et non accidentalis: alias per animam non sortiretur aliquid genus vel speciem anima igitur non est complexio. Ad hec complexio non mouet corpus animalis motu locali: sequeretur enim motum dominantis: ⁊ sic semper deorsum ferretur aia autem mouet animal in omnem partem: non est igitur anima complexio. Amplius anima ꝛgit corpus et repugnat passionibus que complexiōcz sequuntur: ex complexione enim aliqui sunt magis alge ad concupiscentias vel iras apti qui tamē magis ab eis abstinent propter aliquid refrenans ut patet in continentibus. hoc autem non facit complexio: non est igitur anima complexio. Deceptus autem fuisse videtur Galienus ex hoc q̄ ñ consideravit aliter passiones attribui complexioni ⁊ aliter anime: complexioni namq; attribuuntur sicut disponenti ⁊ quantum ad id quod ē materiale in passionibus: sicut feruor sanguinis ⁊ h⁹ modi: anime autem tanquam principali cause ex parte eius q̄ō est in passionibus formale: sicut ire appetitus vindicte.

Q anima non sit armonia. LXIIII.

Similis aūt ꝑdicte positioni est positio dicentiuz animā esse armoniam. Non enim intellexerit animam esse armoniam sonorum sed contrariorum ex quibus videbant cōponi corpora aiata: q̄ quidem opinio in lib. de aia videtur attribui Empedocli. Gregorius autem nissenus attribuit eam Dinorcho: vnō ⁊ improbat sicut ⁊ precedēs: ⁊ ad hec proprijs rationibus. Omne enim corpus mixtum armoniaz habet ⁊ complexionem: nec armonia potest mouere corpus aut regere ipsum vel repugnare passionibus sicut ⁊ complexio intenditur et ⁊ remittitur sicut ⁊ ꝓplexio: ex quibus oīb⁹ oñdit q̄ aia non sit armonia sicut nec ꝓplexio. Adhuc rō armonie magis conuenit qualitatibus corporis q̄ aie. nam sanitas est quedā armonia humorum: fortitudo neruorum: ⁊ ossiū pulchritudo membrorum: ⁊ colorum. non autē pōt assignari qualium armonia sit sensus aut itellectus ⁊ cetera q̄ ad aiam ptinēt: nō est igitur aia armonia. Amp̄. armonia dicitur duplicit. vno modo ipsa ꝓperatio: alio modo rō ꝓpationis aia aūt ñ est ꝓpo: quia oportet q̄ vnaqq̄ ps aiē eēt ꝓpō aliquaz ptiū corpis: q̄ nō est assignare: silter ñ ē ratio cōpositōis: quia cū in dīsis ptibz corporis sunt diuerse rōes seu proportiones comparationis singule partes corporis haberent singulas animas: aliam enim animam haberet os Et

⁊ caro ⁊ neru⁹ cũ sint ꝑm diuersaꝫ ꝓportionem ꝯposita qđ pꝫ eẽ falsũ: nõ est igitur aĩa armonia

Q aĩa non sit corpus. LXV.

Q Uerunt autem et alij magis errãtes ponẽtes aĩam eẽ corpus: quorum opiones lꝫ fuerit diuerse et varie sufficit eas hic coiter reprobare: Uiuẽtia. n. cũ sint quedam res nãles sunt ꝯposita ex mã ⁊ fõra: ꝯponũtur autẽ ex corpore et aĩa que facit viuẽtia actu: igitur oportet alterũ istoꝝ esse formã ⁊ alterũ mãꝫ: corpus aũt nõ potest esse forma: qꝛ corpus non ẽ ĩ altero sicut in materia ⁊ subiecto: aĩa igitur erit forma: ergo nõ est corpus: cũ nullũ corpus sit forma. Ad hec ipossibile est duo cõpora eẽ sil̃. anima aũt non est seorsum a corpore dum viuit: nõ ẽ igr̃ aĩa corp⁹. Amp̃. oẽ corp⁹ dĩsibile ẽ: oẽ ãt dĩsibile ĩdiget aliquo ꝯtinente ⁊ vniente partes eius: si igit̃ aĩa sit corpus hẽbit aliquid aliud cõtinens ⁊ illud magis erit anima: videmus enim anima recedẽte corpus dissolui: ⁊ si hoc iterum sit diuisibile: oportebit uel deuenire ad aliquod indiuisibile ⁊ incorporeũ qđ erit aĩa: vel erit in infinitum procedere: qđ ẽ impossibile: non est igitur aĩa corpus. Itẽ sicut supra probatũ est ⁊ i. viij. phisicoꝝ ꝓbat̃ oẽ mouens se ipsum cõponitur ex duobus quoꝝ alterum est mouens ⁊ non motum ⁊ alterũ est motum: sed animal est mouens se ipsum. mouens ãt in ipso est aĩa: motũ autẽ corpus: anima igitur est mouens non motum. nullum autem corpus mouet nisi motum: vt supra probatum est: anima igitur non est corpus. Preterea supra ostẽsum est q̃ intelligere non potest esse actio alicuius corporis. ẽ aũt actus anime: aĩa igitur ad minus ĩtellectiua nõ est corpus. Ea aũt quibus aliqui conati sunt probare animam esse corpus facile est soluere: ostendunt. n. aĩam esse corpus. per hoc q̃ filius assimilatur patri etiã in accidentibus aĩe: cũ tñ filius generetur a patre per decisionem corporalem: ⁊ qꝛ aĩa cõpatit̃ corpori: ⁊ qꝛ separat̃ a corpore: separari aũt est corporũ se tangentium. Sꝫ ꝯ hoc iam dictum est q̃ cõplexio corporis est aliq̃liter causa anime passionum per modum disponentis: anima etiam non cõpatitur corpori nisi ꝑ accidens: quia cum sit forma corporis mouet̃ per accidens moto corpore separatur ẽt aĩa a corpe ñ sicut tangens a tacto: sed sicut forma a materia q̃uis ⁊ aliquis tactus sit incorporei ad corp⁹: vt supra ostensum est. Mouit etiam ad hanc põnem multos: qꝛ crediderunt qđ nõ est corp⁹ nõ eẽ imaginẽ transcendere non valentes que solum circa corpora versatur. Unde hec opinio: Sap̃. ꝟo. ex persona insipientium proponitur dicentium de anima. Fumus ⁊ flatus est in naribus nr̃is: ⁊ ꝟmo scintille ad mouendum cor.

Contra ponẽtes ĩtellectũ ⁊ sensũ esse idẽ. LXVI.

H Is aũt propiquũ fuit q̃ quidam antiquorũ phoꝝ intellectũ a sensu differre non opinabant̃: qđ quidem impossibile est. Sensus enim in omnibus aĩalibus inuẽitur. alia aũt aĩalia ab hoĩe ĩtellectum non hñt: qđ ex hoc apparet: qꝛ non opantur diuersa ⁊ opposita quasi ĩtellectũ hñtia: sꝫ sic̃ a natura mota ad determinatas quasdã operatõnes ⁊ vniformes in eadẽ spẽ: sicut oĩs Irũdo similiter nidificat: nõ ẽ igit̃ idẽ intellectus ⁊ sensus. Ad hec sensus non est cognoscitiuus nisi singulariuꝫ: cognoscit. n. oĩs sensitiua potentia per spẽs indiuiduales cũ recipiat spẽs reꝝ in organis corpalibus intellectus aũt est cognoscitiuus vl̃iuꝫ ꝑ experimẽtũ pꝫ: differt igitur intellect⁹ a sensu. Amp̃. cognitio sensus nõ se extendit nisi ad corporalia qđ ex hoc pꝫ q̃ qualitates sensibiles que sunt propa obiecta sensuum nõ sũt nisi in corporalibus. sine eis aũt sensus nihil cognoscit: ĩtellectus aũt cognoscit incorporalia sicut sapientiam veritatẽ ⁊ relationes reꝝ: non est igitur idẽ intellectus ⁊ sẽsus. Item nullus sensus se ipsum cognoscit nec suaꝫ operationẽ: visus enim nõ videt se ipsũ nec videt se videre: sed hoc superioris potentie est: vt ꝓbat̃ ĩ lib. de aĩa. intellectus autẽ cognoscit se ipsũ et cognoscit se intelligere: non est igitur idẽ intellectus ⁊ sensus. Preterea sẽsus corrumpitur ab excellenti sensibili. intellectus aũt nõ corrũpit̃ ab intelligibilis excellentia: q̃nĩmo qui intelligit maiora potest melius postmodũ minora intelligere: ẽ igit̃ alia virtus sensitiua ⁊ intellectiua.

Contra ponentes intellectum possibilem esse imaginationem. LXVII.

H Hic autẽ opiniõi affine fuit q̃ quidam posuerunt intellectũ possibilẽ nõ eẽ aliud q̃ imaginationẽ: qđ quidem pꝫ eẽ falsuꝫ. Imaginatio eni ẽ etiã ĩ alijs aĩalibus: cuius signum est q̃ abeuntibus sensibilibus fugiunt vel persequũt̃ ea: qđ nõ esset nisi in eis imaginaria apprehensio sensibiliũ remaneret. intellectus aũt in eis non ẽ: cum nullum opus intellectus in eis appareat: nõ est igitur idẽ intellectus ⁊ imaginatio. Ad hec imaginatio non est nisi corporaliũ ⁊ singularium cũ fantasia sit motus factus a sensu ꝟm actum: ut dr̃ in lib. de aĩa: intellectus aũt vl̃iuꝫ ⁊ ĩcorpaliuꝫ

est:non est igitur intellectus possibilis imaginatio
Amp.ipossibile ē idē esse mouens ꝛ motū:sed
fantasmata mouent intellectum possibilē sicut sē
sibilia sensū:vt Aꝛ.dicit in ctio de aīa:ipossibile
est igitur ꝙ sit idē intellectus possibilis ꝛ imagia
tio: Preterea probatum est in tertio de aīa : ꝙ
intellectus non est actus alicuius partis coꝛporis.
imaginatio aūt habet organū coꝛporale determi
natum:nō est igitur idem imaginatio ꝛ itellectus
possibil. Hinc est qō dī Job.xxxv. Qui docꝛ nos
super iumenta terre : ꝛ super volucres celi erudit
nos. Per qō datur intelligi ꝙ hois est aliqua vīus
cognoscitiua supra sensum ꝛ imaginationē q̄ sūt
in alijs aīalibus.

Qualiter subā intellectualis possit esse forma coꝛporis. LXVIII.

EX premissis igitur
rōibus concludere possumus ꝙ intel
lectualis subā potest coꝛpori vniri :vt
forma. Si.n.subā intellectualis non vnitur coꝛpi
solum vt motoꝛ vt plato posuit:neq; cōtinuatur
ei solum per fantasmata vt dixit Auerꝛois:sed ut
forma neq; tm intellectus quo homo intelligit ē p̄
paratio in humana nā:vt dixit Alexander:neq;
cōplexio vt Galienus:neq; armonia ut Empedo
cles neq; coꝛpus vel sensus vel imaginatio ut ātiq̄
dixerūt:relinquitur ꝙ aīa humana sit intellectua
lis subā coꝛpori vnita vt forma : qō quidē sic pōt
fieri manifestum . Ad hoc.n.ꝙ aliquid sit forma
subālis alterius duo requirunt:quoꝛ vnum ē vt
forma sit p̄ncipiū essendi subāliter ei cuius ē for
ma. p̄ncipium autem dico nō effectiuuz :ꝛ for
male quo aliquid est ꝛ denoiatur ens. vnde seq̄t
aliud.s.ꝙ forma ꝛ mā ꝓueniant in vno eē qō nō
ꝓtigit ò p̄ncipio effectiuo cū eo cui dat esse ꝛ h̄ eē
ē in quo subsistit subā ꝓposita q̄ ē vna fm esse ex
mā ꝛ forma constans .non aūt impedit subā intelle
ctualis per hoc ꝙ est subsistens vt probatū est:eē
formale p̄ncipium essendi māe quasi esse suū cōi
cans māe:non est.n. inconueniens ꝙ idē sit esse in
quo subsistit cōpositū ꝛ forma ipsa:cū cōposituz
non sit nisi per formā:nec seoꝛsū vtrūq; subsistat
Pōt autem obīci ꝙ substantia intellectualis
esse suū māe coꝛporali cōicare nō possit vt sit vnū
esse subē itellectualis ꝛ māe coꝛpal:diuersoꝛū eniz
generuz est diuersus modus essendi:ꝛ nobilioris
subē nobili? esse.hoc aūt ꝓuenienter diceret si eo
dē modo illud esse materie eēt sicut esse subē intel
lectualis.nō ē aūt ita: ē enī māe coꝛporalis vt reci
pientis ꝛ subiecti ad aliquid alteriuſ eleuati.subē
aūt intellectualis vt p̄cipū ꝛ fm ꝓprie nāe ꝓgru
entiā:nihil igitur prohibet substantiā intellectua
lem esse formā coꝛporis hūani que ē aīa hūana
Hoc aūt mō mirabilis ꝛex ꝓnexio ꝓsiderari pōt:
semper.n.inuenitur infimū supremi generi conti
gere supremū inferioris generis:sicut quedam in
fima in genere aīaliū parū excedūt vitam plāta
sicut ostrea que sūt immobilia ꝛ solū tactū h̄nt ꝛ
terre i modum plātarū astringunt. vñ ꝛ bīus Dio
nysius dicit in.vij.cap.ò diui.no.ꝙ dīna sapia cō
iungit fines superioꝛ p̄ncipijs inferioꝛ:ē igitur
accipere aliquid in genere coꝛpoꝛ.s.coꝛpus hūa
num equaliter cōplexionatū qō attigit at infimū
superioris generis.s.ad aīam hūanā que tenet vl
timū gradū in genē itellectualiū subārū vt ex mō
intelligendi ꝓcipi pōt. Et inde ē ꝙ aīa itellectualis
dī esse q̄si quidā oriꝛon ꝛ p̄sinū coꝛporeoꝛ ꝛ in
coꝛpeoꝛ i quātū est subā icoꝛpea coꝛpis:tm forā.
nō aūt minus est aliquid vnū ex substantia itelle
ctuali ꝛ mā coꝛpali q̄ ex forma ignis ꝛ eius mā:ꝛ
forte magis:qꝛ quāto forma magis vincit mātiaꝛ
ex ea ꝛ mā magꝭ efficit unū. Quāuis āt sit vnū eē
forē ꝛ materie:nō tm oꝛ ꝙ mā sēp adequet eē forē
immo quāto forā ē nobilioꝛ tāto in suo esse sēper
excedit materiā:qō ꝓ inspicienti operationes foꝛ
maꝛ ex q̄rū cōsideratione eaꝛ nās cognoscimus:
vnūqōq;.n.operatur ꝛ qō est vñ forā cuius opa
tio excedit cōditionē materie : ꝛ ipsa fm dignita
tem sui esse superexcedit materiā:inuenimus eniz
aliquas infimas formas que in nullā opatōez pñt
nisi ad quā se extendunt qualitates q̄ sūt dispōsi
tiones māe vt calidū frigidū humidū ꝛ siccū:raꝛ
densū graue ꝛ leue ꝛ his silia sicut forē elemētoꝛ
vñ iste sūt forme oio māles ꝛ totaliter imerse ma
terie : super has inueniuntur forme mixtoꝛ cor
poꝛ q̄ ꝛ nō se extendant ad aliqua opata que nō
pñt ꝓpleri per qualitates predictas:interdū tamē
operāt illos effectus altiori virtute corporali quā
tm sortiūtur ex coꝛporibus celestibus que ꝓsequit
eoꝛ spēm:sicut adamas retrahit ferrū:super has
iterū inueniuntur alique forme quaꝛ operatōes
extenduntur ad aliq̄ opata q̄ excedūt virtutē q̄li
tatū p̄dictaꝛ : q̄uis q̄litates predicte organice ad
haꝛ opatōes deseruiūt:sicut sūt aīe plantaꝛ que
ēt assilantur nō solū virtutibus coꝛpoꝛ celestiuz
in excedendo q̄litates actiuas ꝛ passiuas:sed ipis
motoribus corporū celestiū in quātū sūt pricipia
motus rebus viuentibus que mouent se ipsas:su
per has formas inueniuntur alie forme silES supe
rioribus substātijs nō solū in mouēdo:sed ēt ali
qualiter i cognoscendo:ꝛ sic sūt potētes in opera
tōes ad quas nec organice qualitates predicte de
seruiūt cuz operatōes huiusmōi non cōplent nisi
mediante organo corporali sicut sūt aīe brutorū
aialū:sentire.n.ꝛ imaginari non cōplent calefaci
endo ꝛ i frigidādo lz hec sine nccia ad debitā ōga
ni dispōnē.sup oēs āt has foꝛas inuenit foꝛa similis

ſuperioribus ſubſtantijs etiã quantũ ad genus cognitionis qõ eſt intelligere: ⁊ ſic eſt potẽs in opatõ nẽ que ꝓpletur abſq; organo corporali oio: ⁊ hec eſt aĩa intellectiua. nã itelligere nõ fit per organuz corporale. vñ oz ꝙ id principiũ quo hõ intelligit qõ eſt aĩa intellectiua ⁊ excedit mãe ꝓditionẽ corporalis: nõ ſit totaliter cõprehenſa a mã aut ei immerſa ſicut alie forme materiales: qõ eius opatio intellectualis oſtendit in qua non cõicat materia corporalis: qz tñ ipſuz intelligere aie hũane idiget potentijs que per quedã organa corporalia opantur. ſ. imaginatõe ⁊ ſenſu: ex hoc ipſo declaratur ꝙ nãliter vnit corpori ad cõplendã ſpẽm hũanã.

¶ Soluto rationũ quibus ſupra ꝓbabat ꝙ ſubã intellectualis nõ põt vniri corpori vt foza. LXIX.

His aũt ꝓsideratis non ẽ difficile ſoluere que ꝯ predictã vnionẽ ſupra poſita ſũt. ¶ In prima eni rõe falſum ſupponitur: nõ. n. corpus ⁊ aĩa ſũt due ſubẽ actu exñtes ſz ex eis duobus fit vna ſubã actu exñs: corpus. n. hois non eſt idẽ actu preſẽte aĩa ⁊ abſente: ſed aia facit ipſũ actu eſſe. ¶ Qõ aũt ꝙ obijcit formã ⁊ mãz in eodẽ genẽ cõtinerẽ i: nõ ſic verũ eſt quaſi vtrũq; ſit ſpẽs vnius generis ſed qz ſũt principia eiuſdem ſpẽi: ſic igitur ſubã intellectualis ⁊ corpus que ſeozſũ exñtia eſſẽt diuerſoz generũ ſpẽs: put vniuntur ſũt vni⁹ generi vt ꝓncipia. Nõ autem oz ſubãz intellectualẽ eſſe formã mãlẽ ꝙuis eſſe eius ſit in mã vt tertia rõ ꝓcedebat: nõ. n. eſt i materia ſicut materie immerſa vel a materia totaliter ꝓprehenſa: ſed alio mõ vt dictũ eſt. Nec tamẽ per hoc ꝙ ſubã intellectualis vnitur corpori vt forma remouetur qõ a phis dẽ intellectũ eẽ a corpore ſeparatũ ⁊ eſt quarta rõ: ẽ eni in aĩa cõſiderare ⁊ ipli⁹ eſſentiã ⁊ potẽtiã ei⁹ ſm eſſentiã quidem ſuam dat eſſe tali corpori: ſz potẽtiã vo operationes ꝓprias efficit: ſi igit operatio aie per organũ corporale ꝓplet: oz ꝙ potentia aie que eſt illius operationis ꝓncipiuz ſit actus illius ptis corpozis per quã operatõ eius completur: ſicut viſus eſt actus oculi. ſi aũt opatio ei⁹ non cõpleatur per organũ corporale: potentia ei⁹ non erit actus alicuius cõpozis: ⁊ per hoc dẽ intellectus eſſe ſeparatus non ꝺn ſubã aie cuius eſt potentia intellectus nec aĩa intellectiua ſit corporis actus vt forma dans tali corpori eẽ. Nõ eſt autez neceſſariũ ſi aĩa ſm ſuam ſubãm eſt forma corporis ꝙ ois eius operatio fit per corpus ac per hoc omnis eius virtus ſit alicui⁹ corporis actus vt ꝺn ta rõ ꝓcedebat: iam eni oſtenſũ eſt ꝙ aĩa humana non ſit talis forma que ſit totaliter imerſa matie ſed eſt inter oẽs alias fozas maxime ſupza materiam eleuata. vnde ⁊ operationẽ ꝓducere põt abſq; corpore. i. quaſi non dependens a corpore in operando: qz nec etiam in eẽndo dependet a corpore. Eodẽ etiã modo ꝓz ꝙ ea quibus Auerrois ſuam opinionem confirmare nititur non probant ſubſtãtiã intellectualẽ corpori nõ vniri vt forma: verba eni Aẏz. que dicit de intellectu poſſibili ꝙ eſt i paſſibilis ⁊ imixtus ⁊ ſeparatus: non cogũt cõfiteri qõ ſubã intellectiua non ſit vnita corpori ut forma dans eſſe: verificatur enim etiam ſi dicatur ꝙ intellectiua potẽtia quã Aẏz. vocat potentiã ſpectiuã non ſit alicuius organi actus quaſi ꝑ ipſum ſuam exercens operationẽ: ⁊ hoc ẽt ſua demõſtratio declarat: ex operatiõe. n. intellectuali qua aia intelligit oſtendit ipſum immixtum eſſe vel ſeparatũ. operatio aũt pertinet ad potentiã vt ad principiũ. vnde ꝓz ꝙ nec demonſtratio Aẏz. hoc cõcludit ꝙ ſubã intellectiua nõ vniatur corpori ſic forma: ſi eni ponamus ſubãm aie ſm eſſe corpori ſic unitã. itellectũ aũt nullius organi actum eſſe: non ſequitur ꝙ intellectus habeat aliquam naturã determinatam: de naturis dico ſenſibilium: cum nõ ponatur armonia uel ratio alicuius organi: ſicut de ſenſu dicit Aẏz. in. ij. de anima ꝙ eſt quedam ratio organi: non enim habet intellectus operatõnem cõmunẽ cum corpore. Qz autem per hoc ꝙ Aẏz. dicit itellectũ eſſe imixtũ vel ſeparatũ non intendat excludere ipſum eſſe partem ſiue potẽtiaz anime que eſt forma totius corporis: patet per hoc qõ dicit in fine primi de anima contra illos q̃ dicebãt animam in diuerſis partibus corporis diuerſas ſui partes hẽre: ſi tota aĩa oẽ corpus cõtinet conuenit ⁊ partium vnãquãq; aliquid corporis continere. hoc autem videtur impoſſibile: qualẽ enim partem aut quomodo intellectus continet: graue eſt fingere: patet etiam ꝙ ex quo intellectus nullius partis corporis actus eſt ꝙ non ſequitur receptionem eius eſſe receptionem materie prime ex quo eius receptio ⁊ operatio ẽ oino abq; corporali organo: nec etiam infinita virtus intellec⁹ tollitur cum non ponatur virtus in magnitudine ſed in ſubſtantia intellectuali fundata ut dictũ ẽ.

¶ Qz ſcõm dicta Aẏz. oportet ponere itellectũ vniri corpori ut forma. LXX.

¶ Et quia auerrois maxime nititur ſuam opionẽ confirmare ꝑ verba ⁊ demõſtrationẽ Aẏz. oñendenduz reſtat ꝙ nccẽ ẽ dicẽ ſm opinionẽ Aẏz. itellectũ ſm ſuã ſubſtãtiam alicui corpori vniri ut forma probat enim. Aẏz. i libro phiſicoz ꝙ i motoribz ⁊ motis impoſſibile ẽ ꝓcedere i infinitũ vnõ ꝓcludit ꝙ neceſſe ẽ ꝺuenire ad aliquod ꝓmũ

motū q̄ uel moueat ab immobili uel moueat se ipsū: ⁊ de his duobus accipit secūdum scilicz q̄ p̄ mus mobile moueat seipsū ea ratione: q̄a q̄ō est p̄ se: semp̄ ē p̄us eo q̄ō est per aliud. Deinde ostendit q̄ mouens se ipsū de necitate diuiditur in duas partes quaꝝ vna ē mouens ⁊ alia est mota. oportet igitur p̄mū se ipsū mouens p̄poni ex duabus partibz quarū vna ē mouens omne aūt huiusmodi ē animatū: primū igitur mobile similiť. celū ē animatū ſm operationē. Aꝝ. vnū ⁊ in secūdo de celo dicitur expresse q̄ celū est animatū: et ꝓpť hoc oz in eo ponere differentias positionis nō solū qui ad nos sed etiam ſm se. Inquiramus igitur ſm opinionē Aꝝ. qua aīa sit celū animatū probat etiā in. xi. metaphisice: q̄ i motu celi est ꝑsiderare aliquid q̄ō mouet oio īmotū et aliquid q̄ mouet motum: id aūt quod mouet oio īmotū mouet sicut desiderabile: nec dubiū quia ab eo q̄ mouetur ostendit āt q̄ non sicut desiderabile desiderio ꝓcupie q̄ō est desideriū sensus sed sicut desiderabile itellectuali desiderio vñ dicit quod primū mouens nō motū ē desiderabile ⁊ itellectuale igitur id quod ab eo mouetur scilz celū ē desiderans ⁊ intelligens nobiliori modo quā nos ut ſubsequenť ꝓbat. ē igitur celū cōpositū ex opionez Aꝝ. ex aīa itellectuali ⁊ corpore et hoc signat i secūdo de aīa ubi dicit quod quibusdā ie̅st intellectiuū ⁊ itellectus vt hoīb̄: ⁊ si aliquid huiusmodi est actiuū aut honorabilib̄ scilicet celū ꝓstat autē quod celū non habet aīam sensitiuā scōm opinionē Aꝝ. haberet eniz diuersa organa que nō ꝓpetunt ſimplicitati celi: et ad hoc signandū subiungit Aꝝ. quod quib̄ de nūero corruptibiliū ineſt itellectus insunt oēs alie potētie: ut daret itelligere q̄ aliqua icorruptibilia hñt itellectū que nō hñt alias potentias aie: scilicet corpora celestia: nō potest igitur dici q̄ intellectus cōtinuetur cōporibus celestibus per fantasmata sed oportebit dicē q̄ intellectus ſm suā substātiā vniatur corpori celesti ut forma: sic igit ⁊ corpis hūani q̄ō ē inter oia cōpa inferiora nobilissimū ⁊ eq̄litate sue complexionis celo ab omni contrarietate absoluto ſimillimum ſm intentionem Aristot. ſubā itellectual' vnitur non per aliqua fantasmata ſz ut forā ipsius. Hoc aūt q̄ō dictū est de aiatione celi nō diximꝰ quia asserēdo scōm fidei doctrinā ad quā nichil ptinet siue sic siue aliter dicat. vñ Aug. i li. de enchiridiō dic̄ nec illud q̄dē certū hēo vtrū ad eandē societatē. ſ. āgelozz ptineāt sol ⁊ luna ⁊ cūcta sidera quā uis nōnullis lucida esse corpora: nō tñ ſensu vel i telligētia videantur.

Q̄ō aīa imediate vnit̄ corpori. XXVI.

EX premissis āt cō cludi pōt q̄ aīa imediate corpi vnitur nec oz ponē aliq̄ō mediū q̄ aīam corpi vniēs vel fātasmata sic̄ dic̄ Auerrois l' potētias ipsi' sic̄ q̄dā dicūt: l' ēt ſm corpalē sic̄ alq̄ dixerit: oñsū ē. n. q̄ō aīa vnit̄ corpi ut forma ei'. forma āt vnit̄ matie absq̄ oī medio: p se. n. ꝓpetit forme q̄ō sit act' corpis ⁊ nō p aliq̄d aliō. vñ nec ē aliq̄d vnū faciēs ex materia ⁊ forma nisi agēs q̄ō potētia reduc̄ ad actū: vt ꝓbat Aꝝ. i. viij. metaph. nā matēia ⁊ forma hñt se ut potētia ⁊ actus. Pōt tñ dici aliq̄d ee mediū iter aiaz ⁊ corp' ⁊si ñ i essendo tñ in mouēdo ⁊ i uia generatōis: i mouendo q̄dē: q̄a i motu quo aīa mouet corp' ē q̄dā ordo mobiliū ⁊ motoꝝ: aīa. n. omēs opatōes suas efficit p suas potētias. vñ mediante potentia mouet corpus ⁊ ad hec mēbra mediāte ſpū ⁊ ulterius unū organū mediante alio organo in via aūt generationis dispositiones ad formam precedunt formā in materia q̄uis sint posteriōes in essēdo. vnde ⁊ dispōnes corpis q̄b' fit propriū pfectibile tal' forme hoc mō possūt dici medie inter aiam et corpus.

Q̄ō aīa sit tota in toto ⁊ tota i q̄libz pte. LXXII.

PEr eadez āt ostēdi potest aīam totā in toto corpe eē ⁊ totā in ſingulis partibus: oz. n. propriuz actū in proprio pfectibili esse. aīa āt ē act' corpis organici nō uni' organi tm̄: ē igit in toto corpe ⁊ nō in una parte tm̄ ſm suā eēntiā ſm quā ē forma corpis. sic āt aīa est forma toti' corpis q̄ ēt forma ſingl'aꝝ ptiū: ſi. n. cēt forma toti' ⁊ nō ptiū: nō cēt forma ſubāl' tal' corpis: sic̄ forma domus que est forma totius ⁊ non est ſingularū partium est forma accidentalis. Q̄ō autem anima est forma ſubālis totius et partium ꝑz per hoc q̄ō ab ea sortitur ſpēm ⁊ totū ⁊ partes. unde ea absc̄endente neq̄ totum neq̄ partes remanent eiusdem ſpeciei. nam oculꝰ mortui et caro eius non dicuntur nisi equiuoce: si igitur anima est actus ſingularum partium: actus autem est in eo cuius est actus relinquitur. q̄ō sit secundum suam essentiam in qualibet parte corporis. Q̄ō aūt tota: manifestū est: cū. n. totū dicatur per reuelationem ad partes: oportet totuz diuersimode accipi sicut diuersimode accipiuntur partes. Dicitur autem pars dupliciter. Uno quidem modo in quantū diuiditur aliquid secūdum q̄titatez sicut bicubitum est pars tricubiti. Alio modo in quantū diuiditur aliquid scōm diuisionem essentie sicut forma ⁊ materia dicunt partes cōpositi: dicit ergo ⁊ totum scōm q̄titatē ⁊ scōm essentie perfectionē: totū aūt ⁊ partes scōm q̄titatem dicte formis nō conueniūt nisi per accidens ſcz in quātū diuiduntur diuisione ſubiecti quantitatē habentꝭ. totū aūt ul ꝑs scōm pfectionē essentie inuenitur in formis p se: de hac igit totalitate loquēdo que per se formis competit in qualibet

ſoꝛa apparet quod eſt tota in toto ⁊ tota in qua libet parte eius: nã albedo ſicut ſecundũ totã rõ nem albedinis eſt in toto coꝛpoꝛe ita et in parte qualibet eius ſecus aũt eſt de totalitate qui peꝛ ac cidens attꝛibuitur foꝛmis ſic enim nõ poſſumus dicere ꝙ tota albedo ſit in qualibet paꝛte. ſi igitur eſt aliqua foꝛma que non diuidatur diuiſione ſubiecti. ſicut ſunt aie animaliũ peꝛfectoꝛũ: non eꝛit opus diſtinctione cum eiſ non competat niſi una totalitas: ſed abſolute dicendũ eſt eaz totã eſ ſe in qualibet coꝛpoꝛis paꝛte: nec eſt hoc difficile apꝛehendeꝛe ei qui intelligit aĩmam non ſic eſſe indiuiſibilem ut punctum: neque ſic incoꝛpoꝛeũ coꝛpoꝛeo coniũgi ſicut coꝛpeꝛa ad inuicem con iungũtuꝛ ut ſupꝛa expoſitum eſt. Non eſt autẽ in conueniens aiam cum ſit quedaz ſoꝛa ſimpleꝛ eſ ſe actum paꝛtiũ tam diueꝛſoꝛum: quia vnicuique foꝛme aptatuꝛ mateꝛia ſecũdum ſuam cõgruẽtiã quãto autem aliqua foꝛma eſt nobilioꝛ ⁊ ſimpli cioꝛ: tanto eſt maioꝛis viꝛtutis: vnde aia que eſt nobiliſſima inteꝛ foꝛmas infeꝛioꝛes ⁊ ſi ſimpleꝛ ſit in ſubſtãtia eſt tamen multiplex in potẽtia ⁊ multaz operationum: vnõ idiget diueꝛſis oꝛga nis ad ſuas operationes cõplendas quaꝝ diueꝛſe aie potentie proꝓꝛiꝝ actus eſſe dicũtuꝛ: ſicut viſus oculi auditus auriũ et ſic de aliꝭ. propteꝛ quod animalia peꝛfecta hñt maximã diueꝛſitatẽ in oꝛ ganis: plãte vo mimã. hac igitur occaſione a qui buſdã philoſophis dictũ ẽ aiaz eſſe in aliqua pte coꝛpis ſicut ab ipſo. Aꝛz. in libꝛo de cauſa motuſ aĩalium dicitur eẽ in coꝛde: quia aliqua potentia ruz eius illi paꝛti coꝛpoꝛis attꝛibuit vis enim mo tiua: de ꝙ Aꝛiſtot. in libꝛo illo agebat eſt pꝛinci paliteꝛ in coꝛde peꝛ quod aia in totũ coꝛpꝰ motũ ⁊ alias huiuſmodi opeꝛationes diffundit.

De intellectus poſſibilis non eſt vnus. in omibus hoibus. LXXIII.

EX premiſſis aũtez euidenteꝛ oſtenditur nõ eſſe vnũ intellectũ poſſibilẽ oĩum hoiuz ꝙ ſunt et qui eꝛunt ⁊ ꝙ fueꝛũt vt Auꝛeꝛois in teꝛtio de aia fingit. Oſtenſuz eſt autem ꝙ ſubã intellectus vni tuꝛ coꝛpoꝛi humão vt foꝛma. ipoſſibile ẽ aũt vnã foꝛmã eſſe niſi vnius mãe. qz pꝛopꝛius actus i pꝛo pꝛia potẽtia ſit: ſũt eni ad inuicem ꝓpoꝛtionata non eſt igitur intellectus vnus oĩum hoiuz. Ad hec vnicuiqz motoꝛi debent ꝓpꝛia inſtꝛa: alia eniz ſunt inſtꝛa tibicinis ⁊ aꝛchitectoꝛis. intellectus aũt cõꝓaꝛatuꝛ ad coꝛpus ut motoꝛi ipſius ſicut Aꝛz. ỏ claꝛat ⁊ deteꝛminat in. iĳ. de aia: ſicut igitur ipoſ ſibile eſt ꝙ aꝛchitectoꝛ vtatuꝛ inſtꝛumentis tibici nis: ita impoſſibile ẽ ꝙ intellectus vnius hois ſit intellectus alteꝛius hois. Pꝛeteꝛea Aꝛz. i pꝛio de anima ꝛepꝛehendit antiquos de hoc ꝙ dicẽtes de aia nihil de pꝛopꝛio ſuſceptibili dicebant qua ſi eſſet contingẽs ſm pytagoꝛicas fabulas quãlibz animã qõlibet coꝛpus indui: nõ eſt igitur poſſibi le ꝙ anima canis ingꝛediatuꝛ coꝛpus lupi: uel aia homis aliud coꝛpꝰ ꝙ homis: ſed que eſt ꝓpoꝛtio anime hois ad coꝛpus homis eadẽ eſt ꝓpoꝛtio aie huiꝰ homis ad coꝛpus huiꝰ homis. non eſt igitur poſſibile aiam huiꝰ homis ingꝛedi aliud coꝛpꝰ ꝙ iſtius hois. ſed aia huius homis ẽ p quã ẽ homo intelligit. homo. n. p aiam intelligit ſm ſententiã Aꝛz. in ꝓmo de aia. non eſt igitur vnus intellectus iſtius ⁊ illius hois. Amꝑ. ab eodem aliqd hz eſſe ⁊ vnitatem. vnũ. n. et ens ſe conſequitur. ſed vnũ quodqꝫ hz eſſe p ſuam foꝛmã. ergo ⁊ vnitas ꝛei ſequitur vnitatẽ foꝛme. impoſſibile ẽ igit diueꝛ ſoꝝ indiuiduoꝝ hoium eſſe foꝛmã vnaz. foꝛma aũt huius hois eſt aia intellectiua. impoſſibile eſt igit oĩum hominũ eſſe vnũ intellectũ. Si aũtẽ di catuꝛ ꝙ aia ſenſitiua huius hois ſit alia ab aia ſẽ ſitiua illius ⁊ p tãto nõ eſt vnus homo licz ſit vnꝰ intellectus: hoc ſtaꝛe non põt. ꝓpꝛia. n. opatio cu iuſlibet ꝛei ꝓſequitur ⁊ demõſtꝛat ſpẽm ipſius. ſicut aũt aialis ꝓpꝛia opatio ẽ ſentiꝛe. ita homis ꝓpꝛia opatio eſt intelligẽ Aꝛz. dicit in ꝓmo ethicoꝝ. vñ oꝓꝛtet ꝙ ſicut hoc indiuiduũ eſt aial ꝓpteꝛ ſẽſũ ſm Aꝛz. in. ĳ. de anima. ita ſit homo ꝓpteꝛ id ꝙ i telligit. id aũt quo intelligit aia uel homo p aiam eſt intellectus poſſibilis ut dicit in. iĳ. de aia. ẽ igit hoc idiuiduũ homo p intellectuz poſſibilez. ſi igit ẖ homo hz aliam animã ſẽſitiuaz cũ alio homie nõ aũt alium intellectũ poſſibilez ſed vnũ ⁊ eũdez ſeqꝫtuꝛ ꝙ ſint duo aialia ſed nõ duo hoies. qõ pꝛi poſſibile eſſe. nõ igitur ẽ vnus intellectꝰ poſſibilis oĩuz hoium. His aũt rõnibꝰ ꝛndet ꝓm. ꝓdictꝰ in. iĳ. de aia dicens ꝙ itellectus poſſibiľ cõtinuat nobiſcũ p foꝛmã ſuaz. ſ. p ſpẽm intelligibilẽ cuius vnũ ſubiectũ ẽ fãtaſma in nobis exiſtẽs qõ eſt in di uerſis diuerſũ. ⁊ ſic intellectꝰ poſſibiľ nũeꝛat in di uerſis nõ rõne ſue ſubſtãtie ſz rõe ſue foꝛme. Quia aũt hec rñſio nulla ſit apparet p ea q̃ ſupꝛa dicta ſũt. oñſũ eſt. n. ſupꝛa ꝙ nõ eſt poſſibile hoiem itel ligẽ ſi ſic ſolũ intellectꝰ poſſibiľ ꝓtinuaꝛet nobiſcũ oato ãt ꝙ ꝑdicta ꝓtinuatio ſufficẽt ad hoc ꝙ hõ eẽt itelligẽs. adhuc rñſio dicta rõnes ſupꝛa dictas nõ ſoluit. ſm. n. dictã põnẽ nihil ad intellectũ pti nens remanebit nũeꝛatũ ſm multitudinẽ hoium niſi ſolũ fãtaſma ⁊ hoc ipſũ fãtaſma non eꝛit nũe ratũ ſm ꝙ itellectũ ẽ i actu: qz ſic ẽ in itellectu poſ ſibili ⁊ eſt abſtꝛactũ a mãlibus ꝓditioꝛibꝰ p intelle ctũ agẽtez. fãtaſma aũt ſm ꝙ ẽ itellectũ i potentia nõ excedit gꝛadũ aie ſẽſitiue. Ad ẖ.ũ remane bit aliꝰ hic hõ ab illo niſi p aiaz ſenſitiaz. ⁊ ſeqꝫ pꝛe dictũ incõueniẽs ꝙ nõ ſint pluꝛes hoies hic ⁊ ille

Preterea nihil sortit spēz p id qō ē i potētia: sed p id qō est actu: fantasma autem scōm q est numeratum est tm̄ in potentia ad esse intelligibile: ergo per fantasma scōm q numerat non sortitur hoc indiuiduū spēm aialis intellectiui qō est rō hois: z sic remanebit illud qō spēm humanam vat nō esse numeratuz in diuersis. Ad hec illud p qō spēm sortitur vnūqōq viuens: est perfectio pma z nō perfectio secūda vt pz per Ar. in scō ō aia fantasma aūt non est perfectio pma: sed pfectio scōa: est enim fantasia motus factus a sensu scōm actum vt dicitur in lib. de aia: non est igitur ipsuz fantasma quod numeratur a quo hō speciez hz. Amp̄. fantasmata q̄ sūt: intellecta in potētia dīa sūt: illud aūt quo aliquid spēm sortit oz esse vnū: nā spēs vna est vni⁹: nō igitur per fātasmata: put ponūt numerari i diuersis ut sūt intellecta in potentia homo speciem sortitur. Item illud q̄ homo sortitur speciez oportet semper esse manēs in eodem indiuiduo dum durat: alias indiuiduū non semper esset vnius z eiusdem. speciei: sed q̄n doque huius quandoque illius fantasmata autē non semper eadem manent in vno homine: sed quedam de nouo adueniunt z quedam preexistē tia abolentur: indiuiduum igitur hominis neqz per fantasma sortitur speciem neqz per ipsum cō tinuatur principio siue speciei quod est intellectus possibilis. Si autem dicatur q hic homo non sortitur speciez ab ipsis fantasmatibus: sed a viz tutibus in quibus sunt fantasmata scilicet imagi natiua memoratiua z cogitatiua que est propria homini quam Aristot. in tertio de anima passi uum intellectum vocat: adhuc sequuntur eadem inconueniētia: quia cum virtus cogitatiua habe at operationem solum circa particularia quoruz intentiones diuidit z componit: z habeat organū corporale per quod agit: non transcendit genus anime sensitiue. homo autem ex anima sensitiua non habet q sit homo: sz q sit animal: adhuc igit relinquitur q numeretur in nobis soluz id quod pperit hoi i q̄tū ē aial. Preterea: vtus cogitatiā cū opretur p organū nō est in quo intelligim⁹: cū itelligere nō sit opatō alic⁹ organi: id aūt quo itel ligim⁹ ē id quo hō ē hō: cū itelligē sit ppa opatio hois ꝓsequēs ei⁹ speciem: nō est igitur hoc indiui duuz hō p virtutē cogitatiuā: neqz hec vtus ē id p q hō substancialiē differt a brutis ut ꝓm̄. predic tus fingit. Ad hec vtus cogitatiua nō hz ordi nē ad itellectū possibilē quo itelligit hō nisi p suū actū quo ꝑpātur fātasmata ut p intellectuz agētē fiāt itelligibilia actu z pficiētia itellectū possibilē. opatio aūt ista nō sp eadē māet i nobis: ipossibile est igitur: q hō p eā l'ptiuetur pncipio spēi hūane uel p eam habeat spēm: sic igitur pz q pdicta rn̄ sio oio cōfutāda est. Item: id quo aliquid opat aut agit est pncipium ad qō sequitur opatio non solū q̄tum ad esse ipsi⁹ sed etiā quantum ad mul titudinē aut vnitatem: ab eodē n. calore nō ē nisi vnū calefacere siue vna calefactō actiua q̄uis pos sit eē mutiplex calefieri siue mlte calefactiōes pas siue fm diuersitatē calefactoz simul p vnuz calo rez: intellectus aūt possibilis ē quo itelligit aia ut dicit Ar. in. iij. de aia: si igit intellectus possibilis hui⁹ z illius homis sit vn⁹ z idem nūero: necē ēit etiam itelligere vtriusq eē vnuz z idem: qō patet eē impossibile: nam diuersoz indiuiduoz impos sibile est eē opationez vnam: ipossibile ē igz itellec tum possibilez eē vnuz hui⁹ z illius. Si aūt di catur q ipm intelligē multiplicat fm diuersitatē fantasmatū: hoc stare nō pōt: sicut enī dictuz est: vnius agētis vna est actio que multiplicat solum fm diuersa subiecta in que trāsit illa actio intelli gere aūt z velle z hmōi nō sūt actiōes trāseūtes i exteriorē materiam sed manēt i ipso agēte quasi pfectiones ipius agētis ut patet per Ar. in. xi. me taph̄. nō potest igit vnū intelligē itellectus possibi lis mltiplicari p diuersitatez fātasmatū. Preter ea fātasmata se hñt ad intellecū possibilē ut acti uuz quodāmō ad passiuū: fm q Ar. dicit in. iij. de aia q intelligere qōdam pati ē: pati aūt ipz pa tient diuersificat fm diuersas fozas actiuoz siue spēs: nō scōm diuersitatez eoz in nūero: in vno. n. passiuo sequtur simul a duob⁹ actiuis. s. calefaci ente z desiccāte calefieri z desiccari: nō aūt a du obus calefaciētibus sequtur in vno calefactibili du plex calefieri sz vnū tm̄ nisi forte sint diuēse spēs caloris: cum. n. calor duplex vnius spēi nō possit eē in vno subiecto: motus aūt numerat fm termi nū ad quez: si sit vni⁹ tpis z eiusdē subiecti nō po terit eē duplex calefiēi i vno subiecto: z hoc dico nisi sit alia spēs caloris: sicut ponit in semie calor ignis celi z aie: ex diuersitate igit fātasmatū intelli gere itellect⁹ possibilis nō multiplicatur nisi scōm diuersaz spērum itelligētiā ut dicamus q aliud ē eius itelligē put intelligit hoiem: z put intelligit equū: sed hoz vnuz intelligē simul ꝓuenit oībus hoibus: ergo ad h. sequetur q idez intelligē nūero sit hui⁹ homis z illius. Adhuc intellect⁹ possi bilis itelligit hoiem nō scōm q est hic homo sed in q̄tum est hō simplr fm rōnez spēi: hec aūt ra tio vna est q̄tūcunq fantasmata hois multiplicē tur uel in vno hoie uel in diuersis fm diuersa in diuidua homis quoz ppie sūt fātasmata: multi plicatio igit fantasmatū nō pōt esse causa q mul tiplicetur ipm intelligē itellect⁹ possibilis respectu vni⁹ spēi: z sic adhuc remāebit una actō nūero di sorum hoium: Item ppriū subiectum habit⁹ scie est intellect⁹ possibilis: qz eius actus ē ꝓsidera re fm sciam. Accidens aūt si sit vnuz nō multipli catur nisi scōm subiectum si igitur intellect⁹ possi bilis sit vnus omnium hoiuz necesse erit q sciētie

habitus sit idem secundum speciem: puta habi
tus grāmatice sit idem numero in ominibus ho
minibus quod est inopinabile: non est igitur in
tellectus possibilis vnus in omnibus. Sed ad hoc
dicunt q̄ subiectum habitus sciencie non est in
tellectus possibilis sed intellectus passiuus: et vir
tus cogitatiua: quod quidem esse non potest. nā
sicut p̄bat Ar̄. in scō ethic. ex similibus actibus
fiunt similes habitus ⁊ similes etiam act⁹ reddūt:
ex actibus autē intellectus possibilis fit habitus
sciētie in nobis: ⁊ ad eosdem actus potētes sumus
secundum habituz scientie: habitus igitur scientie
est in intellectu possibili: non passiuo. ¶ Adhuc.
scia est de p̄clusionibus demonstrationum: nā de
monstratio est syllogismus faciens scire ut. Ar̄.
dicit in primo posteriorum: conclusiones aūt de
monstrationum sunt vles sicut et principia: ē igi
tur in illa virtute que est cognoscitiua vliuz: intel
lectus aūt passiuus nō ē cognositiuus vniuersaliū
sed particularium iutentionum: nō ē igitur subie
ctum habitus scie. ¶ Preterea ꝫ hoc sunt plures
rōes adducte supra cū de vnione intellectus possi
bilis ad hominem ageretur. Uidetur aūt ex hoc
fuisse decceptio i ponendo habitum scientie in in
tellectu passiuo esse: q⁊ hoines inueniuntur ꝑmp
tiores vel minus prompti ad sciaz consideratōes
secundum diuersam dispositionem virtutis cogi
tatiue ⁊ imaginatiue: sed ista promptitudo depē
det ab illis virtutibus sicut ex dispositionibus re
motis prout etiam dependet a bonitate tactus et
corporis cōplexione ſm q̄ dicit Ar̄. in ſo de aia:
hoies boni tact⁹ ⁊ moll carnis esse bene aptos mē
te: ex habitu autē scie ineſt facultas ꝓsiderandi sic
ex proximo principio actus: oz enim q̄ habitus
scie perficiat potentiā qua intelligimus ut agat cū
voluerit faciliter sicut ⁊ alī habitus potentias in
quibus sunt. ¶ Item dispositōes predictarū vtu
tum sunt ex parte obiecti. ſ. fantasmatis qō ꝓpter
bonitatē harū virtutū p̄parat ad hoc q̄ facilē
fiat intelligibile actu per intellectū agentē. dispoſi
tōes aūt que sunt ex parte obiectoz non sunt ha
bitus: sed que sūt ex parte potentiaz: nō. n. dispo
sitiones quibus terribilia fiunt magis tolleranda
sunt habitus fortitudinis: sed dispositio qua pa⁊
sie. ſ. irascibilis disponitur ad terribilia sustinēda
ergo manifestum est q̄ habitus scie nō ē i itellectu
passiuo vt ꝓn̄. predictus dicit: sed magis in intelle
ctu possibili. ¶ Item si vnus est intellectus possi
bilis oium hoiuz: oz ponere intellectum possibilē
sp fuisse si hoies sēp fuēt sic ponūt: ⁊ mlto magis i
tellectum agentem: q⁊ agens est honorabilius pa
tiente: vt Ar̄: dicit: sed si agens est eternum ⁊ reci
piens eternum oz recepta eē eterna: ergo spēs itel
ligibiles ab eterno fuerūt in intellectu possibili: nō
igitur de nouo erit q̄ recipiat aliquas spēs itelligi
biles: ad nihil aūt sensus ⁊ fantasia sunt necessaria
ad intelligendū nisi ut ab eis accipiant spēs intel
ligibiles: sensus igitur non erit necessari⁹ ad intelli
gendū neq⁊ fantasia: ⁊ redibit opinio platonis q̄
scientiam nō acquirimus per sensus: sed ab eis ex
citamur ad rememorandum prius scita. ¶ Sed
ad hoc respondet predictus ꝓn̄. qō species intelli
gibiles habent duplex subiectum: ex vno quoruz
habent eternitatem: scilicet ab intellectu possibi
li. ab alio autem habent nouitatem scilicet a fan
tasmate: sicut etiam speciei visibilis subiectum ē
duplex scilicet res extra animam: et potentia visi
ua. hec autem responsio stare non potest: impossi
bile enim est q̄ actio ⁊ perfectio eterni dependeat
ab aliquo tempozali. fantasmata autem tempo
ralia sunt ⁊ de nouo quottidie in nobis facta ex
sensu impossibile est igitur q̄ species itelligibiles
q̄bus intellectus possibilis fit actu ⁊ operat depen
deat a fantasmatibus: sicut species visibilis depen
det a rebus: que sūt extra animā. ¶ Imp̄. nihil
recipit qō iam habet: q⁊ recipiēs oz esse denudatū
a recipiente ſm Ar̄. sed species intelligibiles āte
meum sentire vel tuum fuerunt in intellectu pos
sibili: non enim qui fuerunt añ nos intellexissent
nisi intellectus possibilis fuisset reductus in actū
per species intelligibiles: nec pōt dici q̄ species ille
prius recepte in itellectu possibili esse cessauerūt:
quia intellectus possibil non solum recipit sed cō
seruat que recipit. vnde in ⁊tio de aia dī esse lo. us
specierum: igitur ex fantasmatibus nostris nō re
cipiuntur spēs in intellectu possibili: frustra igit p
intellectum agentem fiunt intelligibilia actu nia
fantasmata. ¶ Item receptum est in recipiente p
modum recipientis: sed intellectus scōm se est su
pra motuz: ergo quod recipitur in eo recipitur fi
xe ⁊ immobiliter ¶ Preterea cū intellectus fit sup
ioz vtus q̄ sensus oportet q̄ sit magis vnita: ⁊ ex
hoc videmus q̄ vnus intellectus habet iudicium
de diuersis generibus sensibilium: que ad diuer
sas potentias sensitiuas pertinent. vnde accipere
possumus qō operationes pertinentes ad diuer
sas potentias sensitiuas in vno intellectu adunan
tur. potentiarum autem sensitivarum quedam
recipiunt tantum vt sensus. quedam autem reti
nent vt imaginatio ⁊ memoria. vnde et thesau
ri dicuntur oportet igitur qō intellectus possibi
lis et recipiat ⁊ retineat iam recepta. ¶ Amplius
in rebus naturalibus vanum est dicere qō id ad
quod peruenitur per motum non permaneat:
sed statim esse desinat ¶ Propter quod repudia
tur positio dicentiū omnia semper moueri: opor
tet enim motum ad quietem terminari: multo igi
tur minus dici potest qō receptum in intellectu
possibili non conseruetur. ¶ Ad hec si ex fantas
matibus q̄ sunt in nobis intellectus possibilis nō

recipit aliquas ſpecies intelligibiles: quia iaz recepit a fantaſmatibus eorum qui fuerunt ante nos pari ratione a nullorum fantaſmatibus recipit: quas alij receperunt: ſed quoſlibet aliqui alij precesserunt ſi mundus eternus eſt ut ponunt: nunquam igitur intellectus poſſibilis recipit aliquas ſpecies a fantaſmatibus: fruſtra igitur ponitur intellectus agens ab Aza. vt faciat fantaſmata eſſe intelligibilia actu. ¶ Preterea ex hoc videtur ſequi qꝺ intellectus poſſibilis non indigeat fantaſmatibus ad intelligendum. nos autem per intellectum poſſibilem intelligimus: neqꝫ igitur nos ſenſu ⁊ fantaſmate indigebimus ad intelligendum: quod eſt manifeſte falſum: ⁊ contra ſententiam Aza. ¶ Si autem dicatur qꝺ pari ratione non indigemus fantaſmate ad conſiderandum ea quorum ſpecies intelligibiles ſunt in intellectu conſeruate etiam ſi intellectus poſſibiles ſint plures i diuerſis: quod eſt contra Aza. qui dicit qꝺ nequaqꝫ ſine fantaſmate intelligit anima: patet qꝺ non eſt conueniens obuiatio: intellectus enim poſſibilis: ſicut ⁊ quelibet ſubſtantia operatur ſecundum modum ſue nature. ſecundum autem naturam ſuam eſt forma corporis. vnde intelligit quidem immateria: ſed inſpicit ea in aliquo materiali: cuius ſignum eſt qꝺ in doctrinis vniuerſalibus exempla particularia ponuntur in quibus quod dicitur inſpiciatur: alio ergo modo ſe habet intellect⁹ poſſibilis ad fantaſma quo indiget ante ſpeciem intelligibilem: ⁊ alio modo poſtqꝫ recepit ſpeciē intelligibilem: ante enim indiget eo vt ab eo accipiat ſpeciem intelligibilez. vnde ſe habet ad intellectum poſſibilem ut ad obiectum mouens: ſed poſt ſpeciem in eo receptam indiget eo quaſi inſtrumento ſiue fundamento ſue ſpeciei. vnde ſe habz ad fantaſmata ſicut cauſa efficiens: ſecundum. n. imperium intellectus formatur in imaginatione fantaſma conueniens tali ſpeciei intelligibili i quo reſplendet ſpecies intelligibilis ſicut exemplar in exemplato ſiue in imagine: ſi ergo intellectus poſſibilis ſemper habuiſſet ſpecies: nunquaz compararetur ad fantaſmata ſicut recipiens ad obiectū motiuum. ¶ Item intellectus poſſibilis eſt quo anima ⁊ homo intelligit ſecundum Aza. ſi autem intellectus poſſibilis eſt vnus omnium ac eternus oportet qꝺ in ipſo iam ſint recepte omnes ſpecies intelligibiles eorum que a quibuſlibet hominib⁹ ſunt ſcita vl fuerunt: quilibet igitur noſtrum qui per intellectum poſſibilem intelligit immo cuius intelligere eſt ipſum intelligere: intellectus poſſibilis intelliget omnia que ſunt uel fuerunt a quibuſcunqz intellecta: quod patet eſſe falſum. Ad hoc autem ꝓm. predictus reſpondet dicens. quod nos non intelligimus per intellectum poſſibilem niſi ſecundum qꝺ continuatur nobis per noſtra fantaſmata: ⁊ quia non ſunt eadem fantaſmata apud omnes: nec eodem modo diſpoſita: nec ꝺc quid intelligit vnus intelligit alius: ⁊ videtur hec reſponſio conſonare premiſſis. nam etiam intellectus poſſibilis non eſt vnus: non intelligimus ea quorum ſpecies ſunt in intellectu poſſibili niſi adſint fantaſmata ad hoc diſpoſita. Sed qꝺ dicta reſponſio non poſſit totaliter inconueniens euitare: ſic patet: cuz intellectus poſſibilis factus eſt actu per ſpeciem intelligibilem receptam poteſt agere per ſe ipſum: vt dicit Aza. in tertio de anima. vnde videmus qꝺ illud cuius ſcientiam ſemel accepimus eſt in poteſtate noſtra iterum conſiderare cum volumus: nec impedimur propter fantaſmata: quia in poteſtate noſtra eſt formare fantaſmata accommoda conſiderationi quam volumus: niſi forte eſſet impedimentum ex parte organi cuius eſt: ſicut accidit in freneticis ⁊ litagicis qui nō poſſunt habere liberum actum fantaſie ⁊ memoratiue: ⁊ propter hoc Ariſtotel. dicit in octauo phiſicorum: qꝺ ille qui iam habet habitum ſcientie licet ſit potentia conſiderans non indiget motore qui reducat eum de potentia in actum: niſi remouens prohibens: ſed poteſt ipſe exire in actum conſideratic nis vt vult. Si autem in intellectu poſſibili ſunt ſpecies intelligibiles omnium ſcientiarum quod oportet dicere ſi eſt unus ⁊ eternus: neceſſitas fantaſmatum ad intellectum poſſibilem erit ſicut eſt illius qui iam habet ſcientiam ad conſiderandum ſecundum ſcientiam illam: quod etiam ſine fantaſmatibus non poſſet: cum igitur quilibet homo intelligat per intellectum poſſibilem ſecundum qꝺ eſt reductus in actum ꝑ ſpecies intelligibiles quilibet homo poterit conſiderare cum voluerit ſcita omnium ſcientiarum: quod eſt manifeſte falſum: ſic enim nullus indigeret doctore ad acquirendum ſcientiam: non igitur eſt vnus et eternus intellectus poſſibilis.

De opinione Auicenne qui poſuit formas itelligibiles non conſeruari in itellectu poſſibili. LXXIIII.

PRedictis autem pratōibus obuiare videntur que Auicenna ponit. Dicit enim in ſuo libro de anima qꝺ in intellectu poſſibili non remanent ſpecies itelligibiles niſi q̄diu actu intelligūt: qꝺ ꝺ dē ex hoc ꝓbare nititur: qz q̄diu forme apꝓhēſe manēt i potētia apꝓhēſiua actu apprehēdūt: ex hoc enim fit ſēſus in actu: ⁊ ſimiliter intellectus i actu eſt intellectum in actu. vnde videtur qꝺ quando cumqz ſenſus vel intellectus eſt factus vnum cum ſenſato vel intellecto ſecundum hoc qō habet

formam ipsius fit apprehensio in actu per sensum: vel per intellectū. vires autem que conseruant formas non apprehensas in actu dicit non esse vires apprehensiuas sz thesauros vtutū apprehēsiuaz sicut imaginatio q̄ est thesaurus forārū apprehēsarū p sēsū: ⁊ memoriā scōm ipsum que est secūdꝰ thesaurus intētionū apprehēsaz absq; sēsu: sicut cū ouis apprehendit ūmicitiā lupi: hoc autē ꝓtingit huiusmodi virtutibz q̄ cōseruant formas nō apprehensas actu i quātum habēt quedā organa corporea in quibus recipiuntur forme receptione ꝑpinqua apprehensioni: ⁊ propt̄ hoc virtus app̄hensiua cōuertens se ad huiusmodi thesauros apprehendit in actu constat āt q̄ intellectus possibilis est virtus apprehensiua ⁊ q̄ nō hz organuz corporeū. vñ ꝓcludit q̄ ipossibile est q̄ spēs itelligibiles conseruentur in itellectu possibili nisi q̄zdiu intelligit actu: oz ergo q̄ vel ipe species intelligibiles conseruentur in aliquo organo corporeo siue i aliqua virtute hñte organū corporeū: vl̄ oz q̄ forme intelligibiles sint per se existētes ad quas cōpetur intellectus possibilis nī sicut speculum ad res que videntur i speculo: vel oz q̄ spēs itelligibiles fluāt in intellectū possibilē de nouo ab aliquo agēte separato q̄cūq; actu itelligit. Primū aūt horū tū est impossibile: qz forme existētes in potentijs vtētibus organis corporalibus sūt intelligibiles in potentia tm̄. Secūdū aūt est opinio Platonis quaz reprobat Azz. i methaph. vñ ꝓcludit tertiū q̄ q̄ cūq; intelligimus actu fluunt ipēs itelligibiles i intellectū possibilē nostrū ab intellectu agente quē ponit ipse quandam subām sepatā. Si vo aliquis obꝯciat ꝯ eū q̄ tunc non ē differentia inter hoiez cum primo addiscit ⁊ cū postmodū vult cōsiderare in actu que prius didicit. Rñdet q̄ addiscere nihil aliud ē q̄ acquirere perfectā habitudinē cōiūgendi se intelligentie agenti ād recipiendum ab eo formā intellig.bilē: ⁊ ideo ante addiscere est nuda potentia in hoie ad talē receptionē: addiscere vo est sicut potentia adaptata. Uidet ēt huic opinioni ꝓsonare: qđ Azz. in lib. de memoria ostēdit memoriam nō cē in parte intellectiua: sed in parte anime sensitiua: ex quo videtur q̄ cōfuatio spēruz intelligibiliū nō ptineat ad partē intellectiuā. Sz si diligenter ꝓsideretur hec positio q̄zū ad oziginē parū aut nihil differt a pōne Platonis: posuit. n. Plato formas itelligibiles ee quasdam substātias sepatas a quibus scia fluebat in aias nostras. hic aūt ponit ab vna substātia sepata que ē intellect⁹ agens scōm ipsū sciam i aias nzas fluere. nō autez differt quātū ad modū acquirendi sciam vtrū ab vna vel pluribus substantijs separat⁹ nostra causetur scia: vtrobiq; eni sequet̄ q̄ scia nostra ñ cāet a sensibilibus: cuꝰ ꝯriū apparet per hoc q̄ qui caret aliquo sensu caret scia sensibiliū que cognoscū tur per sensū illuz. Dicē āt q̄ per hoc q̄ intellect⁹ possibilis inspicit singularia que sunt in imaginatione: illustratur luce intellectus agentis ad cognoscendum vle: ⁊ q̄ actiones viriū inferiorū. s. imaginationis ⁊ memoratiue et cogitatiue sunt aptantes animam ad recipiendam emanationem intelligentie agētis: est nouum. Uidemus enim q̄ anima nostra tanto magis disponitur ad recipiendū a substantijs separatis quanto magis a corporalibus ⁊ sensibilibus remouetur: per recessum enim ab eo quod infra est acceditur ad id quod supra est: non igitur est verisimile qđ per hoc q̄ anima respicit ad fantasmata corporalia q̄ disponat ad recipiendam influentiam intell gentie separate. Plato autem radicem sue positionis melius est p secutus. posuit enim qđ sensibilia non sunt disponentia animam ad recipiendum influentiam formarum separatarum: sed solum expergescētia intellectum ad considerandum ea quorum scientiā habebat ab exteriori causatam: ponebat enim q̄ a pricipio a formis separatis causabatur scientia in animabus nostris omnium scibilium. vnde addiscere dixit esse quoddam reminisci: ⁊ hoc necessariuz est scōm eius positionem. nam cum substantie separate sint immobiles a semper eodem modo se habentes: semper ab eis respiendet scientia rerum in anima nostra que est eius capax.

¶ Amplius quod recipitur in aliquo est in eo per modum recipientis. esse autem intellectus possibilis est magis firmum q̄z esse materie corporalis: cum igitur forme fluentes in materiam corporalem ab intelligentia agente secundum ipsam conseruentur in ea: multo magis conseruentur in intellectu possibili. ¶ Ad hoc cognitio intellectiua est perfectior sensitiua: si igitur in sensitiua cognitione est aliquid conseruans apprehensa: multo fortius hoc erit in cognitione intellectiua. ¶ Itez videmus qđ diuersa que in inferiori ordine potentiarum pertinent ad diuersas potentias: in superiori ordine pertinent ad vnum: sicut sensus communis apprehendit sensata omnium sensuum ꝓpriorum: apprehendere igitur ⁊ ꝓseruare que in parte anime sensitiue pertinent ad diuersas potētias: oportet qđ in suprema potentia: scilicet intellectu vniantur. ¶ Preterea intelligentia agens secundum ipsum influit omnes scientias: si igitur addiscere nihil est aliud q̄z aptari vt vniatur intelligentie agenti: qui addiscit vnam scientiam non magis addiscit illam quā aliam: quod patet esse falsum: patet etiam qđ hec opinio est contra sētētiam Azz. qui dicit in tertio de anima q̄ intellect⁹ possibilis ē loc⁹ specierz: quod nihil aliud est dicere q̄z ipsum esse thesaurum intelligibilium specieruz vt verbis Auic. vtamur. ¶ Item postea subiungit qđ quando intellectus possibilis acquirit

scientiã est potens operari per se ipsum ꝛ ñ actu intelligat: non igitur indiget influentia alicui⁹ superioꝛ agentis. Dicit ẽt in. viij. phisicoꝝ q ante addiscere ẽ hõ i potẽtia eẽntiali ad sciãm: ꝛ iõ i diget motore p quẽ reducatur i actũ: nõ ãt postq̃ iã addidicit idiget p se motore: ergo nõ idiget i fluẽtia intellectus agẽtis. Dic etiã in ꝛ de aiã q fantasmata se hñt ad intellectũ possibilẽ sicut sensibilia ad sẽsũ: vñ pz q spẽs i telligibiles sũt intellectu possibili a fantasmatib⁹ ꝛ ñ a substãtia sepata. Rõnes aũt q̃ videt i cõtrariũ eẽ nõ ẽ difficile soluẽ: intellect⁹ eni possibil ẽ in actu pfecto ꝛm spẽs in telligibiles cũ ꝓsiderat actu: cum vo nõ cõsiderat actu nõ est i actu pfecto ꝛm illas spẽs: ꝛ se hz medio moꝺ inẽ potẽtiã ꝛ actu: ꝛ hoc ẽ qõ Arꝛ: dic in tercio de aia q cũ hec ps. a. intellect⁹ possibil vna q̃q sciat sciens dr ẽm actum. hoc aut accidit cũ possit opari per se ipsũ: est quidem: ꝛ tunc potentia sile quo dam⁹: nõ tamẽ silr est ante ãdiscere aut inuenĩ. Memoria vero in pte sensitiua ponitur: q: ẽ act⁹ alicuius: put cadit sub determinato tempoꝛe: nõ est nisi preteriti: ꝛ iõ cũ nõ abstrahatur a singularibus ꝺditiõibus nõ pertinet ad partẽ intellectiuã que est vniuꝛ: sed per hoc nõ excludit q̃n itellectus possibilis sit ꝓseruatiuus itelligibiliũ que abstrahunt ab oib⁹ ꝺditiõibus particularibus.

Solutio rationũ quibus videt ꝓbari vnitas: itellectus possibilis. LXXV.

AD ꝓbandũ aũt vnitatẽ intellectus possibilis quedam rõnes addcuntur quas oꝛ oñdẽ efficaces nõ eẽ. Videt. n. q oĩs forma que ẽ vna ꝛm ipẽz ꝛ multiplicatur ꝛm numerũ indiuiduet per mãm que eni sunt vnũ spẽ ꝛ multa ꝛm numeꝛ cõueniunt in fõma ꝛ distinguntur ꝛm mãm: si igitur itellectus possibilis in diuersis hõibus sit multiplicatus ꝛm numerum cũ sit vn⁹ ꝛm spẽm oꝛ q sit indiuidual⁹ in hoc ꝛ in illo per mãz. nõ aũt per mãz q̃ sit ꝓsui: qz sic esset receptio eius de genere receptionis materie prime ꝛ reciperet formas indiuiduales: qõ est ꝺ nãm intellectus. relinquit ergo q idiuiduetur per nãm que est coꝛpus hoĩs cui⁹ ponit forma. oĩs aũt forma indiuiduata per materiam cuius ẽ actus est forma mãlis: oꝛ eni q esse cuiuslibet rei dependeat ab eo a quo dependet idiuiduatio ei⁹: sicut. n. ꝓncipia coĩa sunt de eẽntia spẽi: ita ꝓncipia idiuiduantia sũt de essẽtia hui⁹ indiuidui sequit ergo q itellectus possibilis sit forma mãlis ꝛ ꝓ ꝓñs q ñ recipiat aliq̃d neq̃ opet sine oꝛgano coꝛpali: qõ ẽ ẽt ꝺ nãm intellectus possibilis: igitur intellectus possibilis non multiplicatur in diuersis hominibus sed est vnus omnium hominum.

Item si intellectus possibilis esset alius in hoc ꝛ in illo homine oporteret q species intellecta essz alia numero in hoc. ꝛ in illo vna vero in specie. cum enim specierum intellectarum in actu ꝓprium subiectum sit intellectus possibilis: oportet q multiplicatio intellectu possibili multiplicentur species intelligibiles secunduz numerum in diuersis. species autem aut forme que sunt eedem secũdum speciem ꝛ diuerse scõm numerum sunt foꝛe indiuiduales que non possunt esse forme intelligibiles: qz intelligibilia sunt vniuersalia non particularia: impossibile est igitur intellectum possibilem esse multiplicatum in diuersis indiuiduis hominum: necesse est igitur q sit vnus in omnibus.

Adhuc magister sciam quam habet trasfundit in discipulum: aut igitur eandem numero aut aliam diuersam in spẽ. secundum videtur impossibile esse: quia sic magister carent scientiam suaz in discipulo sicut causat formam suam in aliquo generando sibi simile in specie quod videtur pertinere ad agentia materialia: oportet ergo qõ eandem scientiam numero causet ĩ discipulo quod eẽ non posset nisi esset vnus itellectus possibilis vtriusq̃: necesse igitur videtur intellectum possibilem esse vnum omnium hominum. Sicut aũt predicta positio veritatem non habet vt ostensuz est: ita rationes posite ad ipsam confirmandaz facile solubiles sunt. Confitemur enim intellectum possibilem esse vnum spẽ in diuersis hominibus plures autem secundum numerum: ut tamen nõ fiat in hoc vis q partes hominis non ponuntur ĩ genere vel spẽ scõm se: sed solum ut sunt principia totius: nec tamen sequitur q sit forma materialis scõm esse dependens a coꝛpoꝛe: sicut enim anime humane scõm suam ꝛpẽm competit q tali coꝛpori scõm spẽm vniatur: ita hec aia differt ab illa numero solo ex hoc qõ ad aliud numero coꝛpus habitudinem habet: ꝛ sic indiuiduantur anime humane: ꝛ per consequens intectus possibilis qui est potentia anime humane scõm coꝛpora non quasi indiuiduatione a coꝛpoꝛib⁹ causata. Secunda vero ratio ipsius deficit ex hoc q non distinguit inter id quo intelligitur ꝛ id quod intelligitur: species enim recepta in intellectu possibili non habet se vt quod intelligitur: cum enim de his que intelliguntur sint omnes artes ꝛ scientie: sequeretur qõ omnes scientie essent de speciebus existentibus in intellectu possibili quod patet esse falsum: nulla enim scientia de eis aliquid considerat nisi naturalis ꝛ methaphisica: sed tamen per eas que cunqz sunt i omnibus scientijs cognoscuntur: habet se igitur species intelligibilis recepta in intellectu pdssibili in intelligendo sicut id quo intelligit: sicut ꝛ spẽs coloꝛis in oculo non ẽ id qõ videt sed id quo videm⁹: id vero qõ itelligitur ẽ ipa rõ

reruz existentium extra animam: sicut etiã ꝛ res extra aiam exñtes visu corpali videretur: ad hoc .n. iuente sũt artes ꝛ scientie ut res i suis naturis: cognoscantur: neque tñ oportet ꝙ si scie sunt de vniuersalib⁹ ꝙ vl̃a sint extra aiaz ꝑ se subsistẽtia sicut ꝓplato posuit: quãuis eni ad vitatẽ cognitiõ nis ncce sit: ut cognito rei rñdeat: nõ tñ oz ꝙ idem sit mod⁹ cognitionis ꝛ rei: q̃ eniz cõiũcta sũt in re ĩdũ diuisim cogſcũt: sil̃.n. vna res ẽ ꝛ alba ꝛ dul cis: visus tñ cognoscit solã albedinẽ ꝛ gustus solã dulcedinẽ: sic etiã ꝛ intellect⁹ intelligit lineã in mã sensibili exñtẽ absqz maria sensibili: lz etiã cũ mã sẽsibili itelligere posset: hec aũt diuersitas accidit ſm diuſitatẽ spẽz intelligibiliũ i intellectu recep tarũ que q̃qz ẽ similitudo quãtitat⁹ tm̃: q̃qz vo substatie sensibil̃ quãte. Siliter autẽ licz natura generis ꝛ spẽi nũquã sit nisi i his idiuiduis: intelli git tñ itellectus naturã spẽi ꝛ gener⁹ nõ intelligẽdo pricipia induiduãtia ꝛ hoc ẽ intelligere vl̃a: ꝛ sic hec duo nõ repugnãt ꝙ vl̃a non subsistant extra aiam: ꝛ ꝙ intellectus itelligens vl̃a intelligat res q̃ sũt extra aiam: ꝙ aũt itelligat intellectus naturã generis uel speciei ꝺnudatã a principijs idiuiduã tibus ꝓtigit ex ꝓditione spẽi intelligibilis i ipso re cepte q̃ ẽ imaterialis effecta ꝑ intellectũ agẽtẽ ut pote abstracta a materia et ꝓditionibz materie q̃ bz aliquid indiuiduatu: et iõ potẽtie sensitiue nõ pñt cognoscẽ vl̃a: quia ñ pñt recipere formã ima terialẽ cũ recipiãt sp in organo corporali: nõ igit̃ oz eẽ nũero vnã spẽm intelligibilẽ hui⁹ intelligẽ tis ꝛ illi⁹: ad hoc.n. sequeretur eẽ vnũ intelligẽ. nũero hui⁹ ꝛ illi⁹: cũ opatio sequat formã q̃ est principiũ spẽi: sz oz ad hoc ꝙ sit vnũ intellectũ ꝙ sit vni⁹ ꝛ ei⁹dẽ sil̃itudo: ꝛ hoc est possibile si spẽs intelligibiles sint numero dĩse: nihil.n. pro hibet vnius rei fieri plures imagines differẽtes: et ex hoc contigit ꝙ vn⁹ hõ a plurib⁹ videtur: nõ igi tur repugnat cognitioni vl̃i intellectus ꝙ sint dĩse species intelligibiles in diuersis. Nec ꝓpter hoc oz ꝙ si species itelligibiles sint plures numero ꝛ eedẽ spẽ ꝙ non sint intelligibiles actu: sed potentia tm̃ sicut alia indiuidua: nõ eni hoc qõ est eẽ idiuidu um repugnat ei qõ ẽ esse intelligibile actu: oz eniz dicere ipsũ intellectũ possibilẽ ꝛ agentẽ si ponant quedã subẽ sepate corpori nõ vnite ꝑ se subsisten tes quedã indiuidua esse: ꝛ tñ intelligibilia sũt: sed id qõ repugnat intelligibilitati ẽ mãlitas: cuius si gnũ est ꝙ ad hoc ꝙ fiant forme rez mãliũ intelli biles actu oz ꝙ a mã abstrahant: ꝛ iõ in illis i qb⁹ indiuiduatio fit per hanc mãz signatã indiuidua ta non sunt intelligibilia actu: si aũt indiuiduatio fiat nõ per mãz nihil phibet ea que sunt idiuidua esse actu intelligibilia. spẽs ãt intelligibiles indiui duant per suũ subiectũ qui ẽ intellectus possibilis sicut ꝛ oẽs alie forme. vñ cũ intellectus possibilis non sit mãlis non tollitur a spẽbus indiuiduatis ꝑ ipsum quin sint intelligibiles actu. Preterea in rebus sensibilibus sicut nõ sũt itelligibilia actu in diuidua que sũt multa i vna spe vt equi uel hoies ita nec indiuidua que sunt vnica in sua specie: vt hic sol ꝛ hec luna: eodẽ autẽ modo indiuiduã tur species per intellectũ possibilẽ siue sint plures intellectus possibiles siue vn⁹: sed nõ eodẽ modo multiplicantur in eandẽ spẽ: nihil igit̃ refert ꝙtuz ad hoc ꝙ species recepte in itellectu possibili sint i telligibiles actu utrũq intellect⁹ possibilis sit vnus in oibus aut plures. Item intellectus possibil⁹ ſm ꝓm̃. predictũ est vltimus in ordine intelligibili um subãz que quidẽ ſm ipsũ sunt p ures: nec po test dici q̃n alique superioz subãz habeãt cogni tionẽ eoz que intellect⁹ possibil⁹ cogſcit in motori bus.n. orbiũ vt ipse ẽt dicit sunt forme eoz q̃ cau sant per orbis motũ: adhuc igit̃ remanebit lz intel lect⁹ possibilis sit vnus ꝙ forme intelligibiles mul tiplicent in diuersis intellectibus. Lz ãt diximus ꝙ spẽs intelligibil⁹ in itellectu possibili recepta nõ sit qõ intelligit̃: sed quo intelligit̃: ñ tñ remouetur q̃n per reflexionem quandã intellectus seipsũ itel ligat ꝛ suũ intelligere ꝛ spẽm qua intelligit. suũ ãt intelligẽ intelligit dupliciter. vno mõ i pticulari: i telligit. n. se nũc itelligẽ: alio mõ in vl̃i ſm ꝙ rõãa tur de ipsius actus nã. vñ ꝛ intellectũ ꝛ spẽm itelli bilẽ intelligit eodez mõ dupliciter ꝛ pcipiendo se esse ꝛ habere speciem intelligibilem quod est cogſ cere in particulari: ꝛ considerando suam ꝛ specici intelligibilis naturam quod est cognoscere in vl̃i: ꝛ ſm hoc de intellectu ꝛ intelligibili tractatur in scientijs. Per hec autem que dicta sunt ꝛ itie ratõis apparet solutio: ꝙ enim dicit sciam in disci pulo ꝛ in magistro esse numero vnam: partiz qui dem vere dicitur partim autem non: est enim nu mero vna quantum ad id quod scitur: non tamẽ quãtum ad species intelligibiles quibus sciturꝫ ne ꝙ quantum ad ipsum scientie habitum: non tam oportet ꝙ eodem modo magister causet sciam in discipulo sicut ignis generat ignem: non enim idẽ est modus eorum que a nã generant ꝛ eoruz que ab arte: ignis quidem generat ignẽ nãliter reducẽ do materiam de potentia in actu sue forme. magi ster vo causat scientiam in discipulo per modum artis: ad hoc enim datur ars demonstratiua: quã Aꝛ. in posterioribus tradit: demonstratio enim syllogismus faciens scire. Sciendum tamen ꝙ ſm ꝙ Aꝛ. in. vij. metaphi. docet: artium quedaz sunt in cuius materia non est aliquod principium agens ad effectum artis producendum: sicut patz in edificatiua: non enim est in lignis ꝛ lapidib⁹ ali qua vis actiua mouens ad domus constitutionez sed aptitudo passiua tantum: aliqua vero est ars in cuius materia est aliquod actuum principium

mouẽs ad ꝓducendũ effectũ artis: sicut patz i medicatiua: nã in corpore infirmo ẽ aliqd actiuũ ꝑncipiũ ad sanitatẽ: ꝛ ideo effectum artis ꝑmi generis nunq̃ producit nã sed sp fit ab arte: sicut domus ois est ab arte: effectus autem secundi generis fit ꝛ ab arte ꝛ a nã sine arte: multi enim per operatõnem nãe sine arte medicine sananꝫ. ¶ In his aũt q̃ ꝑñt fieri ꝛ arte ꝛ nã: ars imitat nãm: si q̃s. n. ex frigida cã infirmet: nã eũ calefaciendo sanat. vnde ꝛ medicus si eũ curare debeat calefaciendo sanat.

¶ Huic aũt arti silis est ars docẽdi: in eo. n. qui docetur ẽ ꝑncipiũ actiuũ ad sciam. s. intellectus ꝛ ea q̃ naliter intelligunt. s. ꝑma ꝑncipia: ꝛ iõ scia acq̃rit duplicit ꝛ sine doctrina p inuẽtionẽ: ꝛ p doctrinã: docẽs igit hoc mõ incipit docere sicut inueniens incipit ĩuenire offerẽdo. s. cõsiderationi discipuli ꝑncipia ab eo nota: q̃ ois disciplina ꝛ ois scientia ex ꝑexñti fit cognitione: ꝛ illa principia i cõclusiones deducẽdo ꝛ ꝓponẽdo exempla sensibilia ex q̃bus in aia discipuli. formentur fãtasmata necessaria ad intelligendũ: ꝛ q̃ exĩor opatio docentis nihil opet nisi adeẽt ꝑncipiũ intrinsecũ scie q̃ ineſt nobis dinit': iõ apud theologos dicit q̃ hõ docet misteriũ exhibẽdo: deꝰ aũt interiꝰ opando: sicut ꝛ medicꝰ dicit nature mister in sanando sic igitur causatur scientia in discipulo p magistꝝ nõ mõ nãlis actionis sed artificialis vt dictum est.

¶ Preterea cũ cõm. ꝓdictus ponat habit' sciaꝝ ẽ in ĩtellectu passiuo sicut in subiecto: vnitas ĩtellectus possibilis nihil facit ad hoc q̃ sit vna scia numero in discipulo ꝛ magistro: intellectũ. n. passiuũ cõstat nõ eẽ eũdẽ i diuersis cũ sit potẽtia mãlis. vñ hec rõ nõ est ad ꝓpositum ſm eꝰ põnem.

Q itellectus agens non sit substantia separata sed aliquid anime. LXXVI.

¶ Ex his autem coñcludi põt q̃ nec intellectus agens ẽ vnꝰ in oĩbus. vt Alexander etiam ponit ꝛ Auic. q̃ ñ ponũt ĩtellectũ possibilẽ esse vnũ oĩuz. cũ eni agens ꝛ recipiẽs sint ꝓportionata oz q̃ vni cuiꝫ passiuo respõdeat ꝓpriũ actiuũ: ĩtellectꝰ aũt possibilis cõpat agẽtẽ vt ꝓpriũ passiuũ siue susceptiuũ ipsius: hz. n. se ad eũ agẽs sicut ars ad mãm vt dicit in. iij. de aĩa: si igit intellectus possibilis est aliquid aie hũane multiplicatũ ſm multitudinez ĩdiuiduoꝝ vt ostensũ ẽ: ꝛ intellectꝰ etiã agẽs erit huiusmodi ꝛ nõ erit vnus oĩuz. Ad hec intellectꝰ agens nõ facit spẽs intelligibiles actu vt ipse p eas intelligat maxie sicut substãtia separata cũ nõ sit in potẽtia: sed vt p eas ĩtelligat intellectꝰ possibilis: ñ igit facit eas nisi tales q̃les cõpetũt intellectui possibili ad intelligendũ: tales autem facit eas qualis est ipe: nã oẽ agẽs agit sibi simile: ẽ igit intellectus agẽs ꝓportionatus intellectui possibili: ꝛ sic cũ intellectus possibilis sit ps aie: intellectus agẽs non erit substãtia separata. ¶ Imp. sicut mã ꝑma pficit p soꝛias nãles que sũt extra animã: ita intellectꝰ possibilis pficit p formas intellectas in actu: ſz forme nãles recipiũt in mã ꝑma nõ p actionẽ alicuꝰ substantie separate tm̃ ſz p actionẽ foꝛe eiusdẽ generis s. q̃ ẽ in mã: sicut hec caro generat p formã q̃ est i his carnibus ꝛ in his ossib' vt ꝓbat Ar. in. vij. phisicoꝝ: si igit intellectꝰ possibilis sit ps aie ꝛ ñ sit substãtia separata vt ꝓbatũ ẽ: itellectꝰ agẽs p cuius actionẽ fiũt spẽs itelligibiles in ipo nõ erit aliq̃ substãtia separata ſz aliq̃ ꝟtus actiua aie. ¶ Itez Plato posuit sciam in nobis cãri ab ideis q̃s ponebat eẽ quasdã substãtias separatas: quã q̃dez positionẽ Ar. ipꝛobat in ꝑmo metaphisice: ꝓstat ãt q̃ scientia nãa depẽdet ab intellectu agente sicut ex primo principio: si igitur intellectus agens est quedã substantia separata: nulla esset vel modica differẽtia inᵗ opinionẽ istã ꝛ platonicã a pho i probatã. ¶ Ad hec si intellectus agẽs est quedaꝫ substãtia separata: oz q̃ eꝰ actio sit cõtinua ꝛ nõ intercisa: vel saltẽ oz dicere q̃ nõ cõtinuet ꝛ incidatur ad nũm arbitriũ: actio aũt eꝰ est facere fantasmata ĩtelligibilia actu: aut igit hoc ſp faciet aut ñ semp: si nõ semp nõ tm̃ hoc faciet ad arbitriũ nostrum: sed tũc intelligimus actu q̃n fantasmata fiunt intelligibilia actu: igit oz q̃ vel semp intelligamus vel q̃ nõ sit in ptãte nostra actu intelligere.

¶ Preterea cõpatio substãtie separate ad oĩa fantasmata que sunt in quibuscunq; hominib' ẽ vna sicut cõpatio solis est vna ad omnes calores: res ãt sensibiles similiter sentiunt sentientes ꝛ insciũ: ꝛ p cõsequẽs eadẽ fantasmata sunt in vtriſq;: silr igit fient intelligibilia ab intellectu agente: vterq; q̃ similiter intelliget. ¶ Põt aũt dici q̃ intellectꝰ agẽs ſp agit q̃tũ in ſe ẽ ſz nõ semp fantasmata fiunt in intelligibilia actu ſz solum q̃n sũt ad hoc dispositi disponunt autẽ ad hoc per actũ cogitatiue ꝟtutis cuius vsus est in nostra potestate: ꝛ ideo intelligere actu est in nostra potestate ꝛ ob hoc etiam contingit q̃ non omnes homines intelligunt ea quoꝝ habent fantasmata: quia non omnes hñt actum virtutis cogitatiue conuenientem: sed solũ qui sunt instructi ꝛ consueti. ¶ Videtur autem q̃ hec responsio non sit omnino sufficiens: hec. n. dispositio que fit per cogitationem ad intelligendum: oportet q̃ sit vel dispositio intellectus possibilis ad recipiendum formas intelligibiles ab itellectu agente fluentes vt Auic. dicit: vel quia disponuntur fantasmata vt fiant intelligibilia actu sicut Auerrois ꝛ Alexander dicunt: primũ autez horum nõ videtur esse cõueniens: quia intellectꝰ possibilis secundum suam naturã est in potentia

ad ſpecies intelligibiles actu. vnde cõparatur ad eas ſicut diaphonũ ad lucẽ vel ad ſpecies colorũ: nõ aũt indiget aliq̃d in c' nã ẽ recipe formã aliq̃ diſponi vlteri' ad formã illã niſi forte ſint illa ꝯrie diſpõnes: ſicut mã aque diſponit ad formã aeris p remotionẽ frigiditatis ⁊ denſitatis: nihil autez cõtrariũ ẽ in intellectu poſſibili qõ poſſit ipedire cuiuſcunq; ſpẽi iteligibilis ſuſceptionẽ: nã ſpẽs intelligibiles ẽt cõtrariox i intellectu nõ ſũt contrarie vt pbat Ariſ. i. vi. metaphi. cũ vnũ ſit rõ ꝓgnoſcẽdi: aliud falſitas aũt q̃ accidit i iudicio itellect' cõponẽtis ⁊ diuidẽtis ꝓuenit nõ ex eo q̃ in intellectu poſſibili ſint aliq̃ intellecta: ſz ex eo q̃ ei aliq̃ deſũt: nõ igit q̃tũ in ſe ẽ intellectus poſſibilis indiget aliq̃ ꝓparatione vt ſuſcipiat ſpẽs intelligibiles ab intellectu agente fluẽtes. ¶ Preterea colores facti viſibiles actu p lucẽ p certo iprimũt ſuã ſilitudinẽ in diaphono ⁊ p cõſequẽs in viſũ: ſi igit ipa fantaſmata illuſtrata ab intellectu agẽte ñ ipmũt ſuas ſilitudines in intellectuz poſſibilẽ ſz ſolũ diſponũt ipm ad recipiendũ: nõ eſſet cõpatio fantaſmatũ ad intellectũ poſſibilẽ ſicut colox ad viſuz vt Ariſ. ponit. ¶ Itẽ ſcoz hoc fantaſmata ñ eẽnt p ſe neceſſaria ad intelligendum ⁊ p cõſequẽs nec ſenſũ: ſed ſolũ p accidẽs q̃i excitãtia ⁊ ꝓparantia intellectũ poſſibilẽ ad recipiẽdũ: qõ ẽ opionis platonice ⁊ ꝯ ordinẽ generationis itellect' ⁊ ſcie quẽ ponit Ariſ. i ꝓmo metaph. ⁊ vltio poſterioz dicẽs q̃ ex ſenſu fit memoria: ex multis memorijs vnũ ex perimẽtũ: ex multis exprimẽtis vlis acceptio q̃ eſt ſcie ⁊ intellectus. ¶ Eſt aũt hec poſitio Auic. ꝓpria his q̃ de generatione rerũ nãlium dicit: ponit enĩ q̃ oĩa agentia iferioza ſolũ per ſuas actiones ꝓparant mãm ad ſuſcipiendas foꝛas q̃ effluũt in mãs ab intelligẽtia agẽte ſepata. vñ ⁊ eadẽ rõne ponit q̃ fantaſmata ꝓparant itellectũ poſſibilẽ: foꝛe ãt inteligibiles fluũt a ſubſtatia ſepata: ſilr aũt q̃ p cogitationẽ diſponũt fantaſmata ad hoc q̃ fiant intelligibilia actu ⁊ mouẽtia intellectũ poſſibilez cõueniẽs nõ videt ſi intellectus agẽs ponat ſubſtãtia ſepata: hoc. n. videt eẽ cõformẽ põni dicẽtium q̃ inferioꝛa agẽtia ſũt ſolũ diſponẽtia ad vltimaz pfectionẽ: vltia aũt pfectio ẽ ab agẽte ſepato qõ ẽ cõtra ſniam Ariſ. in. viij. metaphi. nõ. n. videt imp fectius ſe habere aĩa hũana ad intelligendũ q̃ iferioꝛa nãe ad ꝓprias opationes. Imꝑ. effectus nobiliozes in iſtis inferiozibus ꝓducunt nõ ſoluz ab agentibus ſuperiozibus: ſed requirũt agentia ſui generis: hoiem. n. generat ſol ⁊ homo: ⁊ ſimiliter videmus in alijs aialibus pfectis q̃ quedã ignobilia aialia ex ſolis tm̃ actiõe generant abſq; principio actiuo ſui generis: ſicut pz in aialibus generatis ex putrefactione: intelligere aũt eſt nobiliſſim' effectus q̃ eſt in iſtis inferiozibus: nõ igitur ſufficit ponẽ ad ipſum agens remotũ niſi etiam ponatur agens ꝓximũ: hec aũt rõ cõtra Auic. nõ ꝓcedit: nã ipſe ponit oẽ aial poſſe generari abſq; ſemine. ¶ Ad hec intentio effectus demõſtrat agentez: vñ aialia generata ex putrefactione non ſunt ex intẽtione nature inferiozis ſz ſuperiozis tm̃ quia ꝓducuntur ab agente ſuperiozi tantũ: ꝓpter qõ Ariſ. in. viij. metaphi. dicit ea fieri caſu: aialia autẽ que fiunt ex ſemine ſunt ex intentione nãe ſuperiozis ⁊ inferiozis. hic autẽ effectus qui ẽ abſtrahere formas vles a fantaſmatib' eſt in intentione noſtra non ſolum in itentione agentis remoti: igitur oz i nobis ponere aliquod ꝓximũ principium talis effectus: hoc autem eſt intellectus agens: non ẽ igit ſubſtãtia ſeparata ſed aliqua virtus aie noſtre. ¶ Item in natura cuiuſlibet mouentis eſt ꝓncipiũ ſufficiens ad operationẽ naturalẽ eiuſdẽ: ⁊ ſi quidem operatio illa conſiſtat in operatione adeſt ei principium actiuũ ſicut patet de potentijs anime nutritiue in plantis: ſi vero operatio illa conſiſtat in paſſione: adeſt ei principium paſſiuuz ſicut pz de potentijs ſenſitiuis in animalibus: homo autẽ eſt perfectiſſimus inẽ õnia inferiora mouẽtia: eius autẽ ꝓpria ⁊ naturalis operatio eſt itelligere que non cõpletur ſine paſſione quadam in q̃tũ q̃libet intellectus patitur ab intelligibili: ⁊ eſt etiam ſine actione in quãtũ intellectus facit intelligibilia in potentia eſſe inte'ligibilia in actu: oportet igitur in natura hominis eſſe vtriuſq; proprium principium. ſ. intellectum agentem ⁊ poſſibilem ⁊ neutrum ſecundum eſſe ab anima hominis ſparatuz eſſe. ¶ Ad huc ſi intellectus agens eſt quedã ſubſtantia ſepata: manifeſtum eſt q̃ eſt ſupra naturã hois: opatio autem quã homo exercet ſola virtute alicuius ſupnaturalis ſubſtãtie eſt operatio ſupernaturalis: vt miracula facere ⁊ ꝓphare ⁊ alia huiuſmodi que diuino munẽ hoĩes operant: cuz igitur homo nõ poſſit intelligere niſi vtute intellectus agentis: ſi intellectus agens eſt quedã ſubſtãtia ſepata ſeq̃tur q̃ intelligere non ſit operatio ꝓpria ⁊ naturalis hominis: ⁊ ſic homo non poterit diffiniri per hoc q̃ eſt itellectiuus aut rationalis. ¶ Preterea nihil operatur niſi per aliquã virtutem que formaliter in ipſo eſt. Unde Ariſ. in. ij. de anima oſtendit q̃ quo viuimus ⁊ ſentimus ẽ forma ⁊ actus ſed vtraq; actio. ſ. intellectus poſſibil' ⁊ intellectus agentis conuenit homini: homo enĩ ſpecies abſtrahit a fantaſmatibus ⁊ recipit mente intelligibilia actu: non enim aliter in notitiam harum actionum veniſſemus niſi eas in nobis experiremur: oportet igitur q̃ principia quibus attribuuntur hec actiones ſcilicet intellectus poſſibilis ⁊ agens ſint virtutes quedam i nobis formaliter exiſtentes. ¶ Si autem dicatur q̃ hec actiones attribuuntur homini in q̃tum predicti intellectus continuantur nobis vt Auerrois dicit: iã

ſupra oſtenſū ē q̄ cōtinuatio intellectus poſſibil' nobiſcū ſi ſit quedā ſubſtātia ſepata: qualē ipſe i telligit nō ſufficit ad hoc q̄ ipſum intelligamus. Siliter etiam p̄z de intellectu agente: cōparatur enim intellectus agens ad ſpēs intelligibiles recep tas in intellectu poſſibili ſicut ars ad formas arti ficiales que per artem ponunt in mā vt p̄z ex exē plo Ar̄ſ in .iij. de aia: forme autem artis non con ſequunt actionē artis ſz ſolū ſimilitudinē formalē vnde nec ſubiectum harum formarum poteſt per huiuſmōi formas actiōez artificis facē: ḡ nec hō p hoc q̄ ſunt in ipſo ſpēs intelligibiles actu facte ab intellectu agēte pōt facere opationē intellect' agē tis. Ad hec: vnūquodq̄ qō nō pōt exire i p̄o pria opationez niſi p̄ hoc qō mouet ab exteriori p̄ncipio magis agit vt ad opanduz q̄ ſe ipſū agat irrationalia magis agūtur ad opandum q̄ ſe ipa agant: quia omnis operatio eoruz dependet a p̄n cipio extrinſeco mouente: ſenſus aūt motus a ſēſi bili exteriori ip̄imit in fantaſiā: ꝛ ſic p̄ ordinē p̄o cedit in oibus potētijs vſq̄ ad motiuas: opatio āt p̄pria hois ē intelligere cui' p̄mū p̄ncipiū ē intel lectus agens qui facit ſpēs intelligibiles: a q̄b' pa titur quodammodo intellectus poſſibilis qui fa ctus in actu mouet voluntatē: ſi igitur intellectus agens eſt quedam ſubſtantia extra hominē: tota operatio hois dependet a principio extriſeco: nō igitur erit homo agens ſeipſū ſed act' ab alio: et ſic non erit dominus ſuarū operationū: nec mere tur laudem aut vituperium: ꝛ peribit tota ſciētia moralis ꝛ conuerſatio politica: qō eſt incōueniēs: non eſt igitur intellectus agens ſubſtantia ſepara ta ab homine.

Q̄ non eſt impoſſibile intellectum poſſibilem ꝛ agētē i vna ſubſtātia aie cōuenire. LXXVII

Videbitur autem forſan alicui hoc eē ipoſſibile q̄ vna ꝛ eadez ſubſtātia. ſ. noſtre anime ſit in potentia ad oia intelligibilia qō pertinet ad in tellectuz poſſibilem: ꝛ facit ea actu quod eſt intel lectus agentis: cū nihil agat p̄m q̄ eſt in potentia: ſed p̄m q̄ eſt i actu: vnde nō videbitur q̄ agens et poſſibilis intellectus poſſint i vna ſubſtantia aie cōuenire. Si quis autem recte inſpiciat nihil icō ueniens aut difficile ſequit. nihil. n. phibz hoc re ſpectu illius eſſe p̄m quod in potentia ꝛ p̄m aliud in actu ſicut in rebuſ naturalibuſ videmus aer. n. eſt actu humidus ꝛ potentia ſiccus: terra autem econuerſo: hec autem opatio inuenitur eſſe inter animam intellectiuam ꝛ fantaſmata: habet enim anima intellectiua aliquid in actu ad quod fātaſ ma eſt in potentia ꝛ ad aliquid quod in fātaſma tibus actu inuenit: hz eni ſubſtātia anime hūane imaterialitatē: ꝛ ſicut ex dictis p̄z ex hoc hz mām intellectualez q̄r oīs ſubſtātia imaterialis ē huiuſ modi: ex hoc aūt nōduz hz q̄ aſſimuleē huic uel illi rei determiate qō requiritur ad hoc q̄ anima noſtra hanc vel illam rez determinate cognoſcat omnis enim cognitio fit ſecūdum ſimilitudinem cogniti in cognoſcente: remanet igitur ip̄a anima intellectiua in potentia ad determiatas ſimilitudi nes rerum cognoſcibiliū a nobis que ſunt nature rerum ſenſibilium: ꝛ has quidē determiatas nās rerū ſenſibiliū p̄ſentant nobis fantaſmata q̄ tn̄ nondū puenerūt ad eſſe intelligibile cū ſint ſimili tudines rerū ſenſibſlium etiā ſecūdum conditiōeſ materiales que ſūt p̄p̄rietates indiuiduales: ꝛ ſūt etiam in organis materialibus: non igitur ſunt in telligibilia actu: ꝛ tamen quia in hoc hoīe cuius ſimilitudinez repꝛeſentant fantaſmata ē accipere naturam vniuerſalem denudatā ab oībus cōdi tionibus indiuiduantibus: ſunt intelligibilia i po tentia: ſic igitur habent intelligibilitatem in potē tia: determinationē autem ſimilitudinis rez̄ i ac tu: e contrario aūt erat in anima intellectiua: ē igi tur in anima intellectiua virtuſ actiua i fantaſma ta faciens ea intelligibilia actu: ꝛ hec potētia ani me vocatur intellectus agens: eſt etiā in ea vtuſ q̄ eſt impotentia ad terminatas ſimilitudines reruz ſenſibiliūm: ꝛ hec eſt potentia intellectus poſſibi lis. Differt tn̄ hoc quod inuenitur in anima ab eo quod inuenitur in agentibus nālib'. quia ibi vnuz eſt impotētia ad aliud p̄m eūdem moduz quo in altero inuenitur actu nam mā aeris eſt in poten tia ad formā aque eo modo quo eſt in aqua: et i deo coꝛpoꝛa naturalia que comunibant in mā eo dem oꝛdine agunt et patiuntur ad inuicem: ani ma autez intellectiua non eſt in potentia ad ſimi litudines rerum que ſunt in fantaſmatibus per modum illum quo ſunt ibi: ſed ſecunduz quod il le ſimilitudines eleuantur ad aliquid altius vt ſci licet ſint abſtracte a conditionibus imdiuiduanti bus materialibus ex quo fiunt itelligibiles actu: ꝛ ideo actio intellectus agentis in fantaſmate p̄rece dit receptionem intellectus poſſibilis ac ſic p̄inci palitas actionis non attribuitur fantaſmatibus ſed intellectui agenti: p̄opter quod Ar̄ſ. dicit q̄ ſe habet ad poſſibilem ſicut arſ ad materiā. Hui' autem exemplum oīo ſimile eſſet ſi oculus ſimul cum hoc quod eſt diaphonum ꝛ ſuceptiu' colo rum haberet tantum de luce quod poſſet coloreſ facere viſibiles actu: ſicut quedam animalia dicū tur ſui oculi luce ſufficiēter ſibi illuminare obſtā tia: p̄opter quod de nocte vident magis in die vo minuſ: ſunt enim debilium oculoꝛum quia a pua luce mouentur: ad multam autem confundunt cui etiam ſimile eſt in itellectu nīo qui ad ea que ſunt mālfeſtiſſima ſe hz ſicut oculus noctue ad ſo

lem. vñ paruū sūme intelligibile qđ ē nobis cōnaturale sufficit ad nostrū intelligere. Q; aūt lumē intelligibile nostre aie cōnaturale sufficiat ad faciendum actionē intellectus agentis pz si quis consideret necessitatē ponēdi intellectū agentē: iuenie batur. n. aia nostra in potētia ad intelligibilia sic sensus ad sensibilia: sicut. n. nō semper sentimus: ita nō semp itelligimus: hec aūt itelligibilia que aia itellectiua hūana itelligit Plato posuit eē itelligibilia per se ipsa. s. ideas. vñ non erat ei necessarium ponē intellectū agentē itelligibilia. Si autē hoc esset verū: oporteret q; quāto aliqua sunt fm se magis intelligibilia magis intelligerent a nobis qđ pz eē falsū: nā magis sūt nobis intelligibilia q̄ sunt sensui primiora q̄ in se sunt minus intelligibilia: vñ Arł. fuit motus ad ponendū q; ea q̄ sunt nobis intelligibilia nō sūt aliqua existētia itelligibilia per se ipsa sed q; fiunt ex sensibilibus: vnde oportuit q; poneret vtutē q̄ hoc faceret ⁊ hec ē intellectus agēs: ad hoc ḡ ponit itellectus agēs vt faceret itelligibilia nobis proportionata: hoc aūt ñ excedit modū lumis intelligibilis nobis connātis: vnde nihil ꝓhibet ipsi lumini nře aie attribuē actionē intellectus agentis: ⁊ ꝑcipue cū Arł. intellectum agentem cōparet lumini.

Q; nō fuit sntia Arł. de intellectu agente q; sit substantia sepata sz magis q; sit aliqđ aie. LXXVIII.

QUia uero plures opinioni supra posite assentiunt credentes eā fuisse opionē Arł. ostendē dum est ex verbis eius q; ipse hoc non sensit de intelletu agente q; sit substantia sepata. Dicit. n. ꝑmo q; sic in oi nā ē aliquid q̄si mā i vno quoq; genere ⁊ hoc est in potētia ad oia q̄ sūt illius generis ⁊ altera cā ē q̄i efficiēs qđ facit oia que sūt illi⁹ generis sicut se hz ars ad materiā: necesse ē ⁊ i aia eē has differētias: ⁊ huiusmōi q̄dē. s. q; in aia ē sicut materia intellectus possibilis i q̄ fiūt oia itelligibilia: ille vo q̄ in aia ē sic efficiēs cā ē itellectus i q̄ est oia facē. s. intelligibilia i actu. i. itellectus agens q̄ ē sicut habitus ⁊ nō sicut potētia: q̄liter aūt dixerit itellectū agentē habitū exponit subiungēs q; ē sicut lumē: quodā. n. mō lumē facit potentia colores eē actu colores in quantū. s. facit eos visibiles actu: hoc aūt circa intelligibilia attribuit intellectui agēti. Ex his aūt manifeste habet q; intellect⁹ agens nō sit substātia sepata sz magis aliquid aie: expresse eni dicit q; intellectus possibilis ⁊ agēs sūt differētie aie ⁊ q; sūt in aia neutra ergo earū ē substātia separata. Ad hec rō eius hoc idē ostendit: quia in ōni materia in qua inuenitur potētia ⁊ actus est aliquid q̄i materia quod est in potētia ad ea que sunt illius generis: ⁊ aliqđ q̄si agens qđ reducit potētiā in actū sicut in artificialibus ē ars ⁊ materia: sed aia intellectiua ē quedā natura i q̄ iuenit potētia ⁊ act⁹: cū q̄q; sit actu intelligēs et q̄q; in potētia: est igitur in natura aie itellective aliquid q̄i materia qđ ē in potētia ad oia intelligibilia qđ dicit intellect⁹ possibilis: ⁊ aliqđ q̄i cā efficiens qđ facit oia in actu ⁊ dī intellectus agens: vterq; igit intellectus fm demōstrationē Arł. est i natura aie ⁊ nō aliqđ sepatū fm eē a corpe cuius aia ē actus. Amp. Arł. dicit q; intellectus agens est sicut habitus qđ ē lumē: habit⁹ aūt non signat vt aliqđ p se existēs sz alicui⁹ hñtis: nō ē igit intellectus agēs aliq̄ substātia sepati p se existēs sed est aliqđ aie hūane. Nō aūt itelligit līa Arł. vt hitus dicat eē effectus intellectus agētis: sz vt sit sensus intellect⁹ agens facit hoiez intelligē oia qđ ē sicut habit⁹: hec. n. ē diffinitio habit⁹ vt cōm. Aluerro ibidē dicit q; hñs habitū intelligat per ipsū qđ est sibi ꝓpriū ex se: ⁊ qñ voluēit absq; hoc q; indigeat in eo aliquo extrinseco: expresse. n. assimulat habitui non ipsū factū sz intellectū q̄ est oia facē: nec tñ intelligendū ē q; intellectus agēs sit habit⁹ p modū quo habit⁹ ē in scōa spē q̄litatis fm q; q̄ dā dixerūt intellectū agentē eē habitū principioꝝ q; habit⁹ ille ꝓncipioꝝ ē acceptus a sensibilib⁹ vt ꝓbat Arł. in. ij. posteriorꝝ: ⁊ sic oz q; sit effectus intellect⁹ agētis: cui⁹ est fantasmata q̄ sūt intellecta in potētia facē intellecta in actu: sz accipit habit⁹ fm q; diuidit cōtra priuationē ⁊ potentiā: sic oia forma ⁊ actus pōt dici habit⁹ ⁊ hoc apparet q; dicit hoc mō intellectū agentē esse habitū: sicut lumen habitus ē. Deide subiūgit q; hic intellectus sclicz agens ē separatus ⁊ imixtus ⁊ ipassibilis ⁊ substātia actu ē: horū aūt q̄ttuor que attribuit itellectui agenti duo supra expresse de itellectu possibili dixerat. s. qđ sit imixtus ⁊ qđ sit sepat⁹: tertiuz. s. qđ sit ipassibilis sub distinctiōe dixerat: oñdit. n. primo quod nō ē passibil sicut sensus: ⁊ postmoduz oñdit quod coiter accipiendo pati passibil ē in q̄tū ē. s. in potentia ad itelligibilia: q̄rtū vo oio ne gauerat de itellectu possibili dicēdo quod erat in potētia ad itelligibilia ⁊ nihil hoꝝ erat actu ante itelligere: sic igit in duob⁹ ꝓmis intellectus possibilis cōuenit cū agente: in tertio ꝓtim conuenit ⁊ p tiz differt: i quarto aūt oio differt agēs possibili.

Quas quattuor cōditiones agentis ꝓbat p vnā rōnem subiūgēs. Sp. n. honorabil⁹ ē agens patiente ⁊ ꝓncipiuz. s. actiuū mā: supra. n. dixerat qđ intellectus agēs est sicut cā efficiēs: ⁊ possibil sicut mā: per hoc aūt mediū cōcludunt duo ꝓma sic: agens est honorabil⁹ patiēte ⁊ mā: sz possibilis q̄ est sicut patiēs ⁊ mā est sepatus ⁊ imixtus vt supra ꝓbatū est: g̃ multo magis agens: alia vo per hoc medium sic excluduntur: agens in hoc est

honorabilius patiente ⁊ mā q̄ cōparat ad ipsum sicut agens ⁊ actu ens ad patiens ⁊ ens in potētia intellectus aūt possibilis est patiēs quodā modo ⁊ potentia ens: intellectus igit agens ē nō patiens ⁊ actu ens. ¶ Patet aūt q̄ nec ex his v̄bis Arīſ. haberi pōt q̄ intellectus agēs sit quedā substantia separata ſz q̄ sit ſepatus hoc mō quo supra dixit ō possibili. ſ. vt nō habeat organū: quod aūt dicit q̄ ē substātia actu ens nō repugnat ei q̄ substātia aie est in potētia vt supra ostensū est. ¶ Deinde subiungit. Idē aūt ē fm actū scia rei i quo cōm. dic̄ q̄ differt intellectus agēs a possibili: nā in intellectu agēte idē est intelligens ⁊ itellectū: nō aūt i possibili: hoc aūt manifeste est cōtra intentionē Arīſ. nā supra eadē v̄ba dixerat de intellectu possibili vbi dixit de intellectu possibili q̄ ipse intelligibil' ē sicut intelligibilia: in his.n. que sine mā sunt idē est intelligens ⁊ qō intelligit: scia nāq̄ speculatiua ⁊ qō speculatū ē idē ē: manifeste.n. per hoc q̄ itellectus possibilis ꝓut est actu intelligens idē est cū eo qō intelligitur: vult ostendere q̄ itellectus possibilis intelligitur sicut alia itelligibilia: ⁊ primus supra dixerat q̄ intellectus possibilis est quodam modo intelligibilia: sed nihil actu est anteq̄ intelligat: vbi expresse dat intelligere q̄ per hoc q̄ itelligit actu fit ipsa intelligibilia: nec est mirū si hoc dicit de intellectu possibili: quia hoc etiam supra dixerat de sensu ⁊ sensibili secundum actū: sensus enim fit actu per speciez sensatam in actu: ⁊ similiter intellectus possibilis fit actu per speciem intelligibilem actu: ⁊ hac ratione intellectus in actu dicitur ipsum intelligibile in actu. ¶ Est igitur dicendum q̄ postquā Arīſ. determinauit de intellectu possibili ⁊ agēte: hic incipit determiare de intellectu in actu dicens q̄ sciētia in actu est idē rei scite in actu: Deinde dicit: qui v̄o fm potentiā tpe prior in vno ē oino aūt neq̄ in tpe: q̄ quidē distinctione inter potentiā ⁊ actū in pluribus locis vtit ſ. q̄ actus secūdum naturā ē ꝓor potētia: tpe vero in vno ⁊ eodē qō mutat de potētia in actū ē prior potentia actu: simplr v̄o loquēdo nō est potentia etiaz tpe prior actu: qz potētia nō reducit in actuz nisi per actū: dicit ergo q̄ itellectus q̄ ē secūdū potentiā. ſ. possibilis ꝓut est in potētia ꝓor est tpe q̄ intellectus in actu: ⁊ hoc dico in vno ⁊ eodē: ñ tñ ōino. i. vliter: qz intellectus possibilis reducit in actū per intellectū agentē q̄ est in actu vt dixit: et iterū per aliquē intellectū possibilē factum actu: vnde dicit in. iij. phisicoruz q̄ ante addiscere indiget aliquis docente vt reducatur de potentia i actum: sic igitur in verbis istis ostendit ordinem intellectus possibilis prout est in potentia ad intellectum in actu. ¶ Deinde dicit ſz nō aliquādo quidē intelligit ⁊ aliq̄n non intelligit: in quo ostēdit differentiam intellectus in actu ⁊ intellectus possibilis: supra enī dixit de intellectu possibili q̄ nō ſp i telligit ſz q̄nq̄z nō intelligit qñ. ſ. ē in potētia ad itelligibilia: q̄nq̄z intelligit qñ. ſ. in actu ipsa: intellectus aūt per hoc fit actu q̄ est ipsa itelligibilia vt iam dixit vnde non cōpetit ei q̄nq̄z intelligere ⁊ q̄nq̄z non intelligere. ¶ Deinde subiūgit. Sepatū aūt hoc solū quod vere est: qō nō pōt intelligi de agente: nō enī ipse solus est separatus: qz iā idē dixerat de intellectu possibili: nec pōt intelligi de possibili: quia iam idem dixerat de agente: relinq̄tur ergo q̄ dicatur de eo quod ꝓpendit vtrūq̄ ſ. de intellectu in actu de quo loquebatur: qz hoc solum in anima nostra est separatum non vtens organo quod pertinet ad intellectum in actu. i. illa pars anime qua intelligimus actu comprehendens possibilem ⁊ agentem. ¶ Et ideo subiungit: q̄ hoc soluz aie est imortale ⁊ ꝑpetuū quasi a corpore non dependens cum sit separatum.

Q̄ aīa hūana corrupto corpe nō corrumpitur. LXXIX.

EX premissis igitur manifeste ostēdi pōt aiam hūanā nō corrūpi corrupto corpore. Ostensuz ē enī supra oēm substātiā itellectualē eē icorrupti bilem: aīa aūt hois ē quedā substātia intellectual' vt ostensū est: oz igitur aiam humanā incorrupti bilē eē. ¶ Ad hec: nulla res corrumpit ex eo in q̄ ꝓstitit sua pfectio hec.n. mutatiōes sūt ꝓrie. ſ. ad pfectiōez ⁊ corruptionē: pfectio āt aie hūane cōsistit i abstractiōe q̄dam a corpe: pficit.n. aīa scia ⁊ virtute: secundū sciam aūt tāto magis pficit quāto magis in mālia cōsiderat: v̄tutis aūt pfectio cōsistit in hoc q̄ hō corpis passiones nō sequat' sed eas fm rōnē tempet ⁊ referent: non ergo corruptio aie ꝓsistit in hoc q̄ a corpe sepet. ¶ Si autez dicatur q̄ pfectio aie ꝓsistit i sepatiōe ei' a corpe secundum operationem: corruptioni autem in seperatione secundum esse: non conuenienter obuiatur: operatio enim rei demōstrat substantiam ⁊ esse ipsius: quia vnūqōq̄z operatur secundum quod est ens: ⁊ ꝓpria operatio rei sequitur ꝓpriam ipsius nām: nō pōt igitur perfici operatio alicuius rei nisi secundū q̄ pficitur eius substantia: si igitur anima secundum opationē suam perficitur in relinquēdo corpus: ⁊ corpea substātia sua in esse suo nō deficiet per hoc q̄ a corpore seperatur. ¶ Item, propriuum pfectiuū hois secundum aiam est aliquid incorruptibile: ꝓpria enim opatio hominis in q̄tum huiusmodi est intelligere: p hanc enim differt a brutis ⁊ plantis ⁊ inaiatis: itelligere enim vliuz ⁊ est incorruptibilium in q̄tū h' modi: perfectiones aūt oportet esse perfectibilū

ꝓportionatas:ergo anima hūana ē icorruptibil'.

Amp̄. impossibile est appetitum nālem eē frustra:sed hō naturaliter appetit ꝑpetuo manere: qō patet ex hoc ꝙ esse est qō ab oībus appetit:hō aūt per intellectū apprehendit eē nō solū vt nunc sicut bruta animalia sz simpliciter: cōsequit ergo hō perpetuitatē secūdū animā q̄ esse simplr̄ z fm omne tēpus apprehendit. Itē vnūquodq̄z qō recipit in aliquo recipit in eo secūdum modū ei⁹ in quo est:forme aūt rerū recipiunt in intellectu possibili prout sunt intelligibiles actu: sunt aut tē intelligibiles actu prout sunt immateriales et vniuersales z per cōsequēs incorruptibiles:ḡ intellectus possibilis est incorruptibilis:sed sicut ꝓbatum est supra intellectus possibilis est aliquid aie humane:ē igitur anima hūana incorruptibilis. Ad hec:esse intelligibile est permanētius ꝙ eē sensibile sed id qō se hz in rebus sensibilibus per modū ꝓpriū primi recipiētis ē icorrupt.bile fm suaz substantiā.s.mā prima:multo igitur fortius intellectus possibilis qui est receptiuus formaruz itelligibiliuz: ḡ z aia hūana cui⁹ intellectus possibilis est pars est incorruptibilis. Amp̄. faciens ē honorabilius facto vt etiā Arl.dicit: sed intellectus agens facit actu itelligibilia vt ex p̄missis patet: cum igitur intelligibilia actu i quātū huiusmodi sint incorruptibilia:multo fortius intellect⁹ agens erit incorruptibilis:ergo z aia hūana cuius lumē est intellectus agens vt ex premissis patet. Itez nulla forma corrūpit nisi vel actione contrarij:vl per corruptionem sui subiecti:vel per defectū sue cause:per actiōez quidē ꝓtrarij sicut calor destruitur per actionē frigidi:p corruptionē aūt sui subiecti sicut destructo oculo destruit vis visiua: per defectum autem cause sicut lumē aeris deficit defitiēte solis presentia que erat ipsius causa:sz aia hūana nō pōt corrūpi per actionē cōtrarij:nō est enī ei aliquid contrariū:cum per intellectū possibilem ipsa sit cognoscitiua z receptiua omniū cōtrariorū:similiter autem neq̄ per corruptionē sui subiecti:ostensuz est enim supra ꝙ anima hūana est forma non dependens a corpore fm suum eē: similiter autem neq̄ per deficientiaz sue cause qz non potest habere aliquā cām nisi eternā vt infra ostendetur:nullo igitur modo aia humana corrū pi pōt. Ad hec si aia humana corrumpit ꝑ corruptionem corporis oz ꝙ eius esse debilitetur per debilitatem corporis:si aūt aliqua virtus anime debilitetur debilitato corpore hoc non est nisi ꝑ accidens in quātum.s. virtus anime indiget organo corporali:sicut visus debilitatur debilitato organo per accidēs tamen:quod ex hoc patet si.n. ipsi virtuti per se accideret aliqua debilitas nūq̄ restauraretur organo reparato: videmus autem ꝙ quantūcunq̄z vis visiua videatur debilitata si organum reparetur vis uisiua restauratur: vnde dicit Arl. in primo de anima ꝙ si senex accipiat oculum iuuenis videbit vtiq̄z sicut iuuenis: cum igitur intellectus sit virtus anime que non indiget organo vt ex premissis patet: ipse nō debilitatur neq̄z per se neq̄z per accidens per senium vel per aliquā aliam debilitatem corporis:si autem i operatione itellectus accidit fatigatio aut impedimētū propter infirmitatem corporis hoc non est propter debilitatem ipsius intellectus sed propter debilitatem viriuz quibus intellectus indiget scilicet imaginationis memoratiue z cognitiue virtutuz patet igitur ꝙ intellectus humanus est incorruptibilis: ergo z anima humana que est intellectiua quedam substantia. Hoc etiam apparet per auctoritatem Arl:dicit enim in primo de anima ꝙ intellectus videtur quedam substantia esse z ñ corrumpi:ꝙ autem hoc non possit intelligi de aliq̄ substantia separata que sit intellectus possibilis ut agens:ex premissis haberi potest. Preterea apparet ex ipsis verbis Arl.in.xi.metaphi.vbi dicit contra platonem loquēs ꝙ cause mouētes preexistūt:cause vero formales sunt simul cū his quoz sunt cause:quando enim sanatur homo tūc sanitas est z non prius:cōtra hoc ꝙ plato posuit formas rerum preexistere rebus. Et his dictis post modum subdit. Si autez z posterius aliquid manet perscrutandum est:nam in quibusdā nihil prohibet vt si est anima tale non omnis sed intellect⁹ ex quo patet cum loquatur de formis ꝙ vult intellectum qui est forma hominis post materiam remanere.s. post corpus:patet autem ex premissis vbis Arl. ꝙ licet ponat animam esse formam non tamē ponit eā nō subsistentē z p ꝓñs corruptibilē sicut Greg⁹ nissen⁹ ei iponit.nā a gnālitate aliarū formaz animā intellectiuā excludit dicēs eā post corp⁹ remanē z substantiā quādā eē. Premissis autē snīa catholice fidei cōcordat. dr.n. in libro ō ecclesiasticis dogmatib⁹. Solū hoiem credim⁹ habere aiaz substātiuā q̄ z exuta corpe viuit z sensus suos atq̄z igenia viuacit̄ tenet neq̄z cū corpe morit̄ sicut arabs asserit: neq̄z post modicū interuallū sicut zenon ḍa substātialr̄ viuit. Per hoc aūt excludit errorē ipiorz ex quoz psona dicit Sap̄.ij. Ex nihilo nati sum⁹ z post hoc erimus tanq̄ nō fuerimus.z ex quoz psona dicit Salomon Ecclīastes iij. Un⁹ est interit⁹ hois z iumentorz z eq̄ vtriusq̄z cōditio.sicut morit̄ hō sic z illa moriunt. siliter spirant oīa.z nihil hz hō iumēto amplꝰ. Qr.n. non ex psona sua sed ipiorū dicat patet p hoc qō in fine libri quasi determinādo subiūgit. Donec reuertatur puluis in terrā suaz vnde erat.z spūs redeat ad eum qui dedit illū. Infinite etiam sunt auctoritates sacre scripture que immortalitatem anime protestantur.

Rōnes p̄bantes aiam humanā corrūpi corrupto corpore. LXXX.

Videtur autē quibusdā rōnibus posse p̄bari aias humanas ñ posse remanere post corp̄. Si.n. aie hūane multiplicant fm multiplicatiōez corpoz vt supra ostensū est: destructis ergo corpibus nō p̄nt aie in sua multitudine remanere: vñ oportet alterū duoz sequ: aut q̄ totaliter aia hūana esse desinat: aut q̄ remaneat vna tm̄: qō videt esse fm opinionē eorum q̄ ponunt incorruptibile solum id quod ē vnū in oībus hoībus siue hoc sit intellectus agens tantum vt Alexander dicit: siue cum agente etiam possibilis vt dicit Auerrois. Amp̄. rō formalis est causa diuersitatis fm speciē. sed si remanent multe aie post corpoz corruptionē: oz eas esse diuersas: sicut eni idē ē qō est vnū secundū substantiā: ita diuersa sunt que sūt multa secūdū substantiā: nō p̄t aūt eē in aiabus remanentibus post corpus diuersitas nisi formal' non eni sunt cōpositē ex mā ⁊ forma vt supra probatuz est de oi substātia intellectuali: relinquitur igitur q̄ sūt diuerse secūdū spēm: nō aūt p̄ corruptionem corporis mutant aie ad aliā spēm: qz ōne qō mutat de spē in spēm corrūpit: relinquit ḡ q̄ anteq̄ essent a corporibus sepate erant secunduz speciem diuerse: cōposita aūt sortiunt spēm secundū formā: ergo ⁊ indiuidua hominū erat secūdū spēm diuersa qō ē icōueniens. ḡ impossibile videt q̄ aie humane multe remaneant post corpa. Ad hec videt oio eē ipossibile fm ponētes eternitatē mundi: ponere q̄ aie hūane i sua multitudine remaneāt post mortē corporis: si eni mūdus est ab eterno: motus fuit ab eterno: ergo ⁊ generatio est eterna: ꝛz si generatio est eterna: infiniti hoies mortui sunt ante nos: si ergo aie mortuoz remanent post mortem in sua multitudine: oz dicere aias infinitas esse nunc in actu hominū p̄us mortuoruz hoc aūt est impossibile: nā infinitū actu non p̄t esse in natura: relinquitur igit̄ si mundus est eternus q̄ aie nō remaneāt multe post mortē. Itez qō aduenit alicui ⁊ discedit ab eo preter sui corruptionez aduenit ei accidētaliter: hec eni est diffinitio accidentis: si ergo aia hūana nō corrūpitur cōpore abscedente sequetur q̄ aia hūana accidentaliter corpori vniat: ḡ homo est ens per accidens q̄ est cōpositus ex anima ⁊ corpore: ⁊ sequet vlteri' q̄ non sit aliqua species humana: nō enim ex his que cōiunguntur per accidens fit species vna: nā homo albus non est aliqua species. Amp̄. impossibile est aliquam substantiam esse cuius non sit aliqua operatio: ꝛz omnis operatio anime finit cum corpore quod quidem patet per inductionez

naz virtutes anime nutritiue operantur per' qualitates corporeas ⁊ per instrumentum corporeum ⁊ in ipsum corpus quod perficitur per animam quod nutritur ⁊ augeē ⁊ ex quo deciditur semen ad generationem: operationes etiam omnes potentiarum que pertinent ad animam sensitiuam complentur per organa corporalia: ⁊ quedaz earum complentur cum aliqua transmutatiōe corporali: sic̄ que dicuntur anime passiones vt amor gaudium ⁊ huiusmodi intelligere aūt etsi non sit aliquod organū corporale exercita tamē obiecta eius sunt fantasmata que ita se habent ad ipsam vt colores ad visum: vnde sicut visus nō potest videre sine coloribus: ita aia intellectiua nō p̄t itelligere sine fantasmatibus: indiget etiam aia ad intelligendum virtutibus preparantibus fantasmata ad hoc q̄ fiant intelligibilia actu. s. virtute cogitatiua ⁊ memoratiua de quibus constat q̄ cū sint actus quorundam organoruz corpis per que operantur q̄ nō possunt remanere post corpus. vnde ⁊ Ar̄ dicit q̄ nequaq̄ sine fantasmate intelligit aia: ⁊ q̄ nihil intelligit sine itellectu passiuo quez vocat vtutez cogitatiuā que est corruptibilis ⁊ p̄pter hoc dicit in primo de aia q̄ intelligere hois corrumpitur quodaz iterrius corrupto .s. fantasmate vel passiuo intellectu: ⁊ in .iij. de aia dī q̄ non remiscimur post mortē eoz q̄ sciuim' in vita sic igitur p̄z q̄ nulla opatio aie p̄t remanere post mortem: neq̄ igit̄ substātia eius manet: cum nulla substātia possit eē absq̄ operatione.

Improbatio p̄dictaz rōnum. LXXXI.

Has aūt rōnes quia falsum cōcludūt vt ex premissis oñsū est: temptanduz ē soluere: ac p̄mo sciēdum est quecūq̄ oportet esse iuicem coaptata et ꝓportionata sil' recipiūt multitudinē vel vnitatez vnūqōq̄ ex sua cā: si igitur eē vnius dep̄deat ab altero: vnitas vel multiplicatio eius etiam ex illo dependet aliq̄n ex alia cā itrinseca: formā igitur ⁊ materiā sp oportet eē ad inuicē ꝓportionata ⁊ q̄t naturali' coaptata: quia p̄prius actus in ꝓpria materia fit: vnde sp oportet q̄ materia ⁊ forma ꝓ sequantur se inuicem in multitudine ⁊ vnitate: si igitur eē forme ō̄pendet a materia: multiplicatio ipsius a materia dependet: ⁊ si inter vnitas: si aūt nō erit quidem nec̄iū multiplicari formā secūdū multiplicationē materie. i. sil' cum materia: ⁊ proportionē ipsi': nō aūt ita q̄ dependeat vnitas vel multitudo ipsius forme a materia: oñsum est aūt quod anima humana est foīa secundum suuz eē a materia non dependēs: vnde sequitur q̄ multiplicantur quidē anime secundum q̄ multiplicant corpora non tm̄ multiplicatio corpoz erit cā multiplicatōis aiaz: ⁊ ideo non oportet q̄ destructis

corporibus esset pluralitas aiarū vt ꝑma rō con cludebat. Ex quo etiam de facili patet responsio ad secūdā rationē: nō eni quelibet formarū diuersitas facit diuersitatē secundū speciez sed solū illa que ē fm principia formalia vel scōm diuersā rationē forme: cōstat eni q alia est essentia forme hꝰ ignis ⁊ illius nec tamen est alius ignis neq alia fō ma secūdū speciē: multitudo igit aiarū a corpibꝰ separatarū cōsequit quidē diuersitatē formarum secūdū substātiā q alia est substantia huꝰ aie ⁊ illius: nō tn ista diuersitas ꝓcedit ex diuersitate principioꝝ essentialiū ipsius aie nec ē secūdū diuersaz rationem ipsius aie: sed ē scōm diuersā cōmēsurationē aiarū ad corpora: hec eni aia ē cōmensurata huic corpi ⁊ nō illi: illa aūt alij: ⁊ sic de oibꝰ: huiusmōi aūt cōmēsurationes remanēt in aiabꝰ etiā pereūtibus corporibus: sicut ⁊ ipse earū substantie manēt q̄ a corpibus secūdū eē nō dependētes: sūt. n. aie scōm substātias suas forme corporꝝ: alias accidētaliꝛ corpori vniret: ⁊ sic ex aia ⁊ corpe nō fieret vnū per se sz vnū per accns: in quātū aūt forme sūt oportet eas eē corporibus cōmēsuratas vnde patet q ipse diuerse cōmēsurationes manēt in aiabus separatis ⁊ per cōsequēs pluralitas. Occasione aūt tertie rationis inducte aliqui eternitatem mundi ponētes in diuersas opiniones extraneas inciderūt. Quidam enim conclusionem simpliciter cōcesserūt dicētes aias hūanas cū corpibꝰ penitꝰ interire. Alij vo dixerūt q de oibus aiabꝰ remanet aliqd vnū separatū qō ē oibꝰ cōe. s. itellectꝰ agens secūdū quosdā: vel cū eo intellectꝰ possibilis scōm alios. Alij aūt posuerūt aias in sua multitudine post corpora remanere: sed ne cogerentur animarum ponere infinitatem dixerunt animas easdē diuersis corporibus vniri posse determinatū tēpus: ⁊ hec fuit platonicoꝝ opinio de qua. j. agetur. Quidā vero oia ꝓdicta vitātes dixerūt nō eē icōueniēs aias separatas actu existere infinitas: esse eni infinitū actu in his que nō hñt ad iuicē ordinē est eē infinitū per accns: qō ponere nō reputāt icōueniēs ⁊ ē positio Auicēne ⁊ Algazelis. Quid aūt hoc Ar. senserit ab eo expresse nō inuenit cū tn expresse mūdi eternitatē ponat: vltima tamen predictarum opinionū principijs ab eo positis repugnat: nā in. ij. phisicoꝝ ⁊ in ꝑmo celi ⁊ mundi ꝓbat infinitū nō esse actu i corporibus naturalibꝰ: nō aūt in substātijs imaterialibus: certū tamen ē circa hoc nullā difficultatē poni catholice fidei professores qui eternitatē mundi non ponentes. Nō est etiā necessariū q si aia manet corpore destructo q fuerit ei accidentaliter vnita vt quarta rō cōcludebat: accidēs. n. describit qō pōt adeē vel ab esse ꝓter corruptionē subiecti cōpositi ex mā ⁊ fō ma: si autē referat ad principia cōpositi subiecti: verū non inuenitur: constat. n. materiā primā in genitā ⁊ incorruptibilem esse vt probat Ar. in ꝑmo phisicoꝝ: vnde recedente forma manz in sua essentia: non tn forma accidentaliter ei vniebatur sed essentialiter: vniebatur enim ei secūdū eē vnū similiter aūt aia vnit corpori scōm esse vnū vt supra ostensum est: vnde licet maneat post corpus: substantialiter ei vnitur nō accidentaliter: q autē materia prima remaneat actu post formā nō est nisi fm actum alterius forme: anima autem hūana manet in actu codez: ⁊ ex hoc contingit q aia humana est forma ⁊ actus: materia autem ꝑma potentia ens. Quo autē q̄nta ratio ꝓponebat nullam operationem posse remanere in anima si a corpore separetur: dicimus esse falsum: manēt. n. operationes ille que per organa non exercentur: huiusmōi aūt sunt intelligere ⁊ velle: que aūt per organa corporea exercētur sicut sunt operationes anime nutritiue ⁊ sensitiue ⁊ hec non manēt. Sciendū tamē est q alio modo intelligit aia separata a corpore ⁊ corpori vnita sicut ⁊ alio mō est: vnumquodq eni secundum hoc agit secundum q̄ē eē quidem anime humane dum est corpori vnita ⁊ si sit absolutuz a corpore nō dependēs: tamē stra mētum quoddā ipsius ⁊ subiectū ipsum recipiēs est corpus: vnde ⁊ consequenter operatio ꝓpria eius q̄ est intelligere etsi nō dependeat a corpore q̄ si per organum corpale exercita: habet tn abiectū in corpore. s. fantasma. vnde q̄ diu est aia in corpore nō pōt intelligere sine fantasmate nec etiam reminisci nisi per virtutē cogitatiuā ⁊ memorati uam per quā fantasmata ꝓparantur vt ex dictis patet: ⁊ ꝓpter hoc intelligere q̄tū ad hunc modum ⁊ similiter reminisci destruit corpore destructo: esse vo anime separate est ipsi soli absq corpore vnde nec eius operatio que est intelligere explebitur per respectum ad aliqua obiecta in corporeis organis existentia que sunt fantasmata: sed intelliget per se ipsam per modum substantiarum que sunt totaliter secūdū esse a corporibus separate: de quibus infra agetur: a quibus etiā tanq̄ a superioribus vberius influentiam recipere poterit ad pfectius intelligendum: cuius signuz etiam in viuētibus apparet: naz anima quando impeditur ab occupatione circa corpus ꝓprium: redditur debilior ad intelligendum aliqua altiora: vnde ⁊ vtus temperantie que a corporeis delectationibus retrahit animā precipue facit homines ad intelligendum aptos: homies etiā dormiētes q̄n corporeis sensibus non vtuntur nec est aliqua perturbatio humoꝝ aut fumositatum impediens: precipiūt de futuris ex superiorum impressione aliqua que modum ratiotinatiōis humane excedunt: ⁊ hoc multo magis accidit in syncopizātibus ⁊ extasim passis: quāto magis fit retractio a corporeis sensibus nec immerito hoc accidit: quia cum anima

humana vt supra ostensum est sit in confinio corporum z incorporearum substantiarum quasi in orizonte existens eternitatis z tẽporis recedẽs ab infimo appropinquat ad sũmum: vnde z quãdo toraliter erit a corpore separata perfecte assimilabitur substantijs separatis quantum ad modum intelligendi: z habendi intelligentiam influentiam ex recipiet: sic igitur z si intelligere nostruz secũdum modum presẽtis vite corrupto corpore corrumpat: succedet isti modo alius tamen modus intelligendi altior reminisci. autẽ cum sit actus p corporeum organum exercitus vt in libro de memoria z reminiscentia Ar. probat: non poterit post corpus in anima remanere nisi reminisci eq̃ uoce sumatur pro intelligentia eorum que quis prius nouit: quam oportet anime separate ad eẽ etiam eorum que uouit in vita: cum species intelligibiles in intellectu possibili indebiliter recipiantur vt dictum est supra: circa alias vero anime operationes sicut est amare gaudere z alia huius modi est equiuocatio cauenda: naz quandoqz sumuntur vt sunt anime passiones z sic sunt actus sensibilis appetitus secundum sensibilem vel irascibilem cum aliqua permutatione corporali: sic in anima manẽ nõ possunt post mortem vt Ar. probat in libro de anima: sumuntur autem quãdoqz pro simplici actu voluntatis q̃ est absqz passione: vnde Ar. in .vij. ethicorum: q̃ deus vna simplici operatione gaudet: z in .x. q̃ in cõtemplatione sapientie est delectatio admirabilis: z in .viij. amorem amicitie ab amatione que est passio distinguit: cum vero voluntas sit potentia nõ vtẽs organo sicut nec intellectus: palam est huiusmodi secundum q̃ sunt actus voluntatis in anima separata remanere: sic igitur ex predictis rationibus concludi non potest animam hominis esse.

Q anime brutorum animalium non sunt immortales. LXXXII.

EX his autem que dicta sũt euidenter ostenditur brutorum aias nõ eẽ imortales. Jã enim ostensum est q̃ nulla operatio sensitiue partis eẽ sine corpe põt: in aiabus aũt brutoz nõ ẽ iuenire aliquã operationẽ superiorẽ opationibus sensitie partis non enim intelligunt neqz rõcinant: quod ex hoc apparet: quia omnia animalia eiusdẽ spẽi ei similiter operantur: quasi a natura mote z nõ ex arte operantes: ois. n Jrũdo similiter facit nidũ z ois aranea similiter telam: nulla igitur operatio ẽ aie brutoz que possit sine corpore eẽ: cum igitur omnis substantia aliquam operationẽ habeat nõ poterit aia bruti absqz corpore esse: ergo peunte corpe perit. Jtẽ ois forma separata a materia est intellecta in actu: sic enim intellectus agens facit species intelligibiles actu in q̃tum abstrahit eas vt ex supra dictis patet: sed si anima bruti manet corrupto corpe: erit forma a materia separata ergo erit forma intellecta in actu: sed in separatis a materia idẽ est intelligens z intellectum vt Ar. dicit in. iij. de aia: ergo aia bruti si post corpus manet erit intellectualis quod est impossibile. Ad huc in qualibet re que põt pertingere ad aliquaz p̃fectionẽ inuenitur naturalis appetitus illius perfectionis: bonũ enim est q̃ oia appetunt: ita tamẽ q̃ vnũquodqz ꝓpriũ bonũ: in brutis aũt non inuenitur aliquis appetitus ad esse perpetuum nisi vt perpetuentur secundũ speciẽ in quãtũ in eis inuenitur appetit9 generationis p quã spẽs perpetuat quod quidẽ inuenit z in plantis z in rebus inanimatis: nõ aũt quãtũ ad proprium appetitum animalis in quantũ ẽ animal qui est appetitus apprehẽsiõnẽ consequens: nam cum anima sensitiua nõ appẽhendit nisi hic z nunc: ipossibile est q̃ apprehendat esse perpetuum: neqz ergo appetit appetitu animali: non est igitur anima bruti capax perpetui esse. Jmp̃. cũ delectationes operationes p̃ficiant vt patet per Ar. in ꝓmo ethicoz: ad hoc ordinat opatio cuiuslibet rei sicut i finẽ in q̃ sua delectatio figit: delectationes aũt brutoruũ animaliũ oẽs referunt ad p̃seruatiã corporis: nõ. n. delectãt in sonis: odoribꝰ: z asuectibus nisi ex q̃ sit indicatiua ciborũ vel venereoz circa que ẽ ois eoz delectatio: tota igitur operatio eoz versatur ad cõseruationem eẽ corporei sicut i finem: igitur est eis aliqõ esse absqz corpore. Huic autez sententie doctrina catholice fidei concordat: dicitur enim Leñ. viij. de animalibus brutis. Alia illius in sanguine est: quasi dicat: ex sanguinis pmanẽtia esse illi9 dependet: z in li. de ecclesiasticis dogmatib9. Solum hominem dicimus animam substãtiuam habẽ i. per se vitalem: brutoz vero animas cum corporibus interire. Aug. etiam in. iij. de anima dicit q̃ intellectiua pars anime seperatur ab alijs sicut incorruptibile a corruptibili. Per hoc autem excluditur positio platonis qui posuit etiam brutoruz animas esse immortales. Videtur tamẽ posse probari brutorum animas esse imortales. Cuius enim est aliqua operatio per se seperatim: z ipsuz est per se subsistens: sed anime sensitiue in brutis est aliqua operatio per se subsistens in qua non comunicat corpus scilicet se mouere: nam mouẽs ꝓponitur ex duobus quorum vnum est mouens z alterum est motum: vnde cum corpus sit motũ relinquitur q̃ anima sola sit mouẽs: ergo est per se subsistens: non igitur potest per accidens corrumpi corpore corrupto: illa enim solum per

accidens corrũpunt que per se non hñt eẽ: per se
aũt non potest corrũpi cũ neq; contrarium hẽat
neq; sit ex ꝓtrariꝫ ꝓposita: reliquit igit ꝙ sit oio
incorruptibilis. Ad hoc etiam videbat redire
platonis rõ q̃ ꝓbabat oẽm animã esse imortalez:
quia. s. anima ẽ mouẽs seipsũ: õne aũt mouẽs seip
sum oportet esse imortale: corpus eni nõ mouitur
nisi abscedente eo a quo mouebatur idẽ aũt seip
so nõ põt discedere: vnde sequit secundum ipsuz
ꝙ mouẽs seipsum non possit mori: ⁊ sic relinque
batur ꝙ aia ois motiua eẽt imortalis etiã bꝛutoꝝ
Ideo aũt hanc rationẽ in idẽ redire diximus cuz
premissa: quia cum secundum platonis positiõez
nihil moueat nisi motum: id qõ est seipsũ mouẽs
est per se ipsũ motiuũ ⁊ sic hz aliquã operatiõez
per se: Nõ solũ aũt in mouẽdo sz etiã in sentiẽdo
ponebat Plato animã sensitiuã ꝓpriaz opatiõez
habere: dicebat enim ꝙ sentire est motus quidaz
ipsius anime sentientis ⁊ ipsa sic mota mouebat
corpus ad sentiendum: vnde diffiniens sensum di
cebat ꝙ est motus anime per corpus. Nec autez
que dicta sunt pz esse falsa: nõ enim sentire est mo
uere sed magis moueri: nã ex potẽtia sentiente fit
aial actu sentiens per sensibilia a quibus sensu im
mutantur: non autem potest dici similiter sensuz
pati a sensibili sicut patitur itellectus ab intelligi
bili vt sic sentire possit esse operatio aie absq; cor
poreo instrumento sicut est intelligere: naz intelle
ctus apprehendit res in abstractione a materia ⁊
materialibus conditionibus que sunt indiuidua
tionis principia nõ aũt sensus: qõ exinde apparet
quia sensus est pticulariuz intellectus vero vliuꝫ
vnde patet ꝙ sensus patiunt a rebus fm ꝙ sunt i
materia: nõ aũt intellectus sz fm ꝙ sunt abstracte
passio igitur intellectus est absq; mã corporali nõ
autez passio sensus. Ad hec diuersi sensus sũt
perceptiui diuersoruz sensibiliũ: sicut visus colo;
auditus sono;: hec autez diuersitas manifeste ex
dispositione organoꝝ diuersa contingit: naz or
ganuz visus oportet esse in potentia ad omnes co
lores: organum auditus ad oẽs sonos: si autẽ hec
receptio fieret absq; organo corporali: eadẽ potẽ
tia esset omniũ sensibiliũ susceptia: nã virtus ima
terialis se hz equaliter quãtũ de se est ad õnes hꝰ
mõi qualitates: vnde intellectus qui nõ vtit̃ orga
no corporali oia sensibilia cognoscit: sentire igit̃ ñ
fit absq; organo corporeo. Preterea sẽsus cor
rũpitur ab excellẽtia sensibiliũ nõ aũt intellectus
quia qui intelligit altiora itelligibiliũ nõ minꝰ po
terit alia speculari sed magis: alterius igitur gene
ris est passio sensus a sensibili: ⁊ intellectus ab itel
ligibili: intellectus quidez passio fit absq; organo
corporali: passio vero sensus cum organo corpo
rali: cuius armonia soluitur per sensibilium excel
lentiam. Q; aũt Plato dixit animã eẽ mouen
tẽ seipsam certum esse videt ex hoc qõ erga corpa
apparet: nullũ eni corꝰ videt mouere nisi sit mo
tũ: vnde Plato ponebat oẽ mouens moueri: ⁊ qz
nõ itur in infinitum vt vnũquodq; motũ ab alio
moueatur: ponebat primũ mouens in vnoquoq;
ordine mouere seipz ⁊ ex hoc sequebatur animã
que ẽ pmũ mouẽs i motibus animaliũ esse aliqõ
mouẽs seipsum. Hoc aũt pz eẽ falsũ dupliciter: p
mo quidẽ quia probatũ est ꝙ õne quod mouet p
se ẽ corpus: vnde cũ aia nõ sit corpus ipossibile ẽ
ipsam moueri nisi per accidens. Scõo qz cũ mo
uens in quãtũ huiusmõi sit actu: motũ aũt in õn
tũ huiusmõi sit i potẽtia: nihil aũt põt eẽ fm idez
actu ⁊ potẽtia: ipossibile erit ꝙ idẽ fm idẽ sit mo
uẽs ⁊ motũ: sz oz si aliquid dicit se ipm mouẽs ꝙ
vna ps eius sit mouẽs ⁊ alia pars sit mota: ⁊ hoc
mõ dicitur aial mouere se ipm: qz aial ẽ mouẽs ⁊
corpus est motũ. Sz qz Plato animã nõ pone
bat esse corpus: licet vteret noie motus qui ꝓpie
corporũ ẽ: nõ tamẽ ẽ hoc motu ꝓprie dicto intelli
gebat: sed accipiebat motũ cõmuniuz ꝙ qualibet
operatione ꝓput etiã Ar. dicit in. iij. de aia ꝙ sen
tire ⁊ intelligere sunt motus quidam: sic autẽ mo
tus non est actus existentis in potentia sed actus
pfecti. vnde cũ dicebat animã mouere se ipsam in
tendebat p hoc dicere ꝙ ipsa operat absq; admi
niculo corporis econtrario ei quod accidit in aliis
formis que non agunt absq; mã: non enim calor
calefacit seperatim sed calidum: ex quo volebat
concludere omnem animam motiuam esse imor
talem: nam quod per se habet operationem: ⁊ p
se existentiaz habere põt: sed iam ostensum est ꝙ
operatio anime brutalis que est sentire non põt
esse sine corpore: multo autem magis hoc appa
ret in operatione eius quod est appetere: nã oia q
ad appetitum sensitiue partis pertinent manife
ste cum transmutatione aliqua corporis fiunt: vn
de et passiones anime dicuntur: ex quibus sequit
ꝙ nec ipsum mouere sit operatio anime sensitiuꝫ
absq; organo: non eniz mouet anima brutalis ni
si per sensum ⁊ appetitum: nam virtus que dici
tur exequens motum facit membra esse obedien
tia imperio appetitus: vnde magis sunt virtutes
perficientes corpus ad moueri q̃ virtutes moti
tes: sic igitur patet ꝙ nulla operatio anime bru
talis potest esse absq; corpore: ex quo de nece
sitate concludi potest ꝙ anima brutalis cum
corpore intereat.

Q. anima humana non incipiat cuz corpore sed fuerit ab eterno. LXXXIII.

Sed q̄ eedem res
siueniūt ⁊ esse incipe ⁊ finē essēdi hīe
potest alicui videri q̄ ex quo aīa hu
mana finē essendi non habet q̄ nec principium es
sendi habuerit sed fuerit semp: quod quidē videt
his rōnib⁹ posse ꝓbari: nā id qō nūq̄ esse desinet
hz v̄tutē vt sit sp: q̄ āt hz v̄tutē nūq̄ de eo verū est
dicere nō esse: quia quātū se extendit virtus essen
di tantum res durat in esse: oē autē quod incepit
esse: est alqñ verū dicere non esse: qō igitur nunq̄
desinet esse nec esse aliquādo incipiet. Ad huc
veritas itelligibiliū sicut est incorruptibilis ita q̄
tū est de se ē etiā eterna: est. n. necessaria: oē aūt ne
cessarium est eternū: q⁊ quod necesse est esse ipossi
bile est non esse: ex incorruptibilitate autem veri
tatis intelligibilis ostendit aīa secūdū esse incorru
ptibilis pari ergo ratione ex eius eternitate pōt ꝓ
bari aie eternitas. Amp̄. illud ñ ē pfectū cui plu
rime suaꝝ partiū principaliū desunt: pz aūt prin
cipales partes vniuersi esse intellectuales substan
tias in quarū genere ostensū est supra eē aīas hūa
nas: si igitur quottidie de nouo tot aie humane
esse incipiant quot hoies nascūt: pz quottidie vni
uerso plurimas principalium suarū partiū ad di
⁊ plurimas ei deesse: sequit igitur vniuersum eē i
perfectū: quod ē impossibile. Ad hoc etiā quidā
argumentant ex auctoritate sacre scripture: dicit
enim Gen̄: ñ ꝓmo q̄ deus die septimo cōpleuit op⁹
suū qō fecerat: ⁊ requieuit ab omni opere quod
patrarat: hoc autem nō esset si quottidie nouas
aīas faceret: nō igit aie hūane eē incipiūt sz a prin
cipio mūdi fuerūt. Propt̄ has aūt ⁊ silles ratiōes
q̄dā eternitatē mūdi ponētes dixerūt animā hūa
nam sicut est incorruptibilis ita etiaz ⁊ ab eterno
fuisse: vñ qui posuerūt aīas hūanas in sui multi
tudine eē imortales. s. platonici posuerunt easdez
ab eterno fuisse ⁊ nūc quidē corporib⁹ vniri: nūc
aūt a corporibus absolui hac vicissitudine ꝑm de
terminata annorum curricula obseruata. Qui
vo posuerunt aīas hūanas eē imortales sz aliq̄d
vnum qō ex oībus hominibus manet p⁹ mortem
posuerūt hoc ipm vnuz ab eterno fuisse siue hoc
sit intellectus agens tñ vt posuit Alexander siue
cum eo etiam intellect⁹ possibilis vt posuit Auer
rois: hoc etiā vident sonare ⁊ Ari. v̄ba: nam de in
tellectu loquēs dicit ipm nō solū incorruptibilem
sed etiā perpetuū eē. Quidā vero catholicā fidez
pfitētes platonicoꝝ doctrinis imbuti viā media
tenuerūt: q⁊. n. ꝑm fidē catholicā nihil ē eternū p̄
ter deū: hūanas quidē aīas eternas nō posuerunt
sed eas cū mūdo siue potius ante mundū visibilē
creatas eē ⁊ tñ eas de nouo corpib⁹ alligari: quā
quidē pōnē ꝓmus inter christiane fidei ꝓfessores
Origenes posuisse inuenit: ⁊ post eum plures ip
sum sequētes: que quidē opinio vsq̄ hodie apud
hereticos manet: quoꝝ manichei eas etiā eternas
asserunt cū platone ⁊ eas de corpore ad corp⁹ trā
sire. Sz de facili ostēdi pōt ꝑmissas pōnes nō esse
veritati subnixas. Q. n. nō sit vnus oiuz itellect⁹
possibilis neq̄ agens iā supra est ostensuz. Unde
restat cōtra istas pōnes ꝓcedē q̄ dicūt plures aias
esse hoium ⁊ tñ ponūt eas añ corpa extitisse siue
ab eterno siue a mūdi cōstitutione: qō quidē vide
tur incōueniens his rationibus. Ostensū ē. n.
supra animā vniri corpori vt forma ⁊ actum ipsi
us: actus autem licet sit naturaliter prior poten
tia: tamen in vno ⁊ eodem tempore est posterior
mouetur enim aliquid de potentia in actuz: pri⁹
igitur fuit semen quod quidem est potentia vnū
q̄ esset anima que est actus vite. Ad hec vni
cuiq̄ forma naturale est proprie materie vniri.
alioquin constitutum ex forma ⁊ materia esset
aliquid preter naturam: prius autez attribuitur
vnicuiq̄ quod conuenit ei secundum naturam q̄
qō cōuenit ei p̄ nām: qō. n. ꝓuenit alicui p̄ nām
inē ei ꝓ accñs: qō āt ꝓuenit ei ꝑz natā iē ei ꝓ se q̄
autem per accidens est: semper posterius ē eo qō
est per se: aie igitur prius cōuenit esse vnitam cor
pori q̄ esse a corpore separatam: non est igit crea
ta ante corpus cui vnitur. Amp̄. omnis pars
a suo toto separata est imperfecta: anima autez cuz
sit forma vt probatū est est pa. s speciei humane:
igitur existens per se absq̄ corpe est iperfecta: per
fectum autem est prius imperfecto i rerū natura
lium ordine: non igitur cōpetit nature ordini q̄
anima fuerit ꝓpus creata a corpore exuta q̄ corpo
ri vnita. Amp̄. si anime sunt create absq̄ cor
poribus: querendum est quomodo sint corpori
bus vnite: aut enim hoc fuit violenter: aut ꝓ na
turam: si autem violenter: omne autem violentuz
est contra naturam: vnio igitur anime ad corpus
est preter naturaz: homo igitur qui ex vtroq̄ cō
ponit est quid inaturale: qō patet esse falsū. Pre
terea substantie intellectuales altioris ordinis sūt
q̄ corpora celestia: in corporibus autem celestib⁹
nihil inuenitur violentum neq̄ contra naturam
multo igitur minus in substantijs intellectualib⁹
si autem naturaliter anime sunt corporib⁹ vnite
naturaliter igitur anime in sui creatione appetie
runt corporibus vniri: appetitus autem natura
lis statim prodit in actum nisi sit aliquid impedi
ens: sicut patet in motu grauium ⁊ leuium: natu
ra enim semper vno modo operatur: stati ergo
a principio siue creationis fuissent corporib⁹ vni
te nisi esset aliquid impediens: sed omne ipediens
executionem naturalis appetitus est violentiam
inferens: per violentiam igitur fuit q̄ anime es
sent aliquo tempore a corporibus separate: qō
est inconueniens: tamen quia in illis substātijs nō

potest esse aliquid violentuz vt supra ostensū ē: tñ qz violentū z qō ē cōtra naturā cū sit per accidēs nō pōt esse prius eo q ē fm naturā neqz tota spēz consequens: Preterea cū vnūquodqz natura liter appetat sua pfectiōez materie ē appetere for mā z nō ecōuerso: aia aūt cōparatur ad corpus sicut forma ad materiā ut supra ostensū est: nō igi tur vnio aie ad corpus fit per appetitū aie sed ma gis per appetitū corporis. Si aūt dicat q vtrūqz est aie naturale. s. vniri corpori z esse a corpore se paratam p diuersis tpibus: hoc videtur esse ipos sibile: qz ea que naturaliť variant circa subiectuz sūt accidētia sicut iuuētus z senectus: si igit vniri corpori z separi a corpore naturaliter circa aiam variet: erit accidēs aie corpi vniri: z sic ex hac vni one hō cōstitutus nō erit ens p se sed per accidēs. Preterea ōne illud cui accidit alteritas aliq secun dū diuersitatē tēpoz: est subiectum celesti motui quē sequitur totus tēporis cursus: substātie aūt i tellectuales z icorporee iter qas sūt aie sepate exce dūt totū ordinē corporis vñ nō pñt esse subiecte celestibus motibus: ipossibile est igit q secūdū di uersa tēpora nāliter vniant qñqz z separēť qñqz: vel naturaliter nūc hoc nūc illud appetāt. Si āt dicat q neqz per violentiā neqz per naturā corpi bus vniunt sed spōtanea volūtate: hoc esse ñ pōt nullus eni vult in statū peiorē venire nisi decepť: aia aūt sepata ē altioris status q corpori vnita: et pcipue fm platonicos qui dicūt q ex vnione cor poris patit oblīuionē eoz que prius sciuit z retar datur a cōtēplatione pura veritatis: nō igit volēs corpori vniť nisi decepta: deceptiōis aūt nulla i eo cā pōt existere cū ponat fm eos sciētiā omniū hīe nec posset dici q iudiciū ex vniuersali cā procedēs in pticulari eligibili subuertatur ꝓpter passiones sicut accidit in cōtinentib⁹. qz passiōes huiusmōi nō sūt absqz corporali trāsmutatiōe: vñ nō pñt eē in aia sepata relinquit igit qz aia si fuisset añ cor pus nō vniret corpori ꝓpria volūtate Preterea ois effectus ꝓcedens ex cōcursu duarū volūtatuz ad iuicē nō ordinatarū est effectus casualis: sicē pz cū aliquis intēdēs emere obuiat in foro creditori illuc nō ex cōdicto veniēti: volūtas aūt patris ge nerātis ex q̄ dependet generatio corporis nō hz or dinē cū volūtate aie sepate vniri volētis: cū igitur absqz vtraqz volūtate vnio corporis z aie fieri nō possit sequtur q sit casualis: z ita generatio hois ñ ē a natura sz a casu: qō pz eē falsū cū sit vt i pluri bus. Si aūt rursus dicat q nec ex natura nec ex p pria volūtate aia corpori vniť: sz ex diuina ordina tione: hoc etiā nō videť cōueniēs si aie añ corpora fuerūt create: vnūquodqz. n. deus instituit secun do cōuenientē modū sue nature. vnde z Ben. pri mo de singulis creatis dr. Uidēs deꝰ qō eēt bonū: z simul de oibus. Uidit deꝰ cūcta q fecerat z erāt valde bona: si igit aias creauit a corporibus sepa ratas oz dicere q hic modus essendi sit cōueniēti oz nature earū: nō ē aūt ad ordinatiōez diuine bo nitatis ptinēs res ad inferiorē statū reducē sz ma gis ad meliorē ꝓmouere: nō igit ex dīna ordiatio ne factū fuisset q aia corpori vniret. Preterea ñ pertinet ad ordinē dine sapie cū superioruz detri mēto ea que sūt infima nobilitare: ifima aūt in re rū ordine sunt corpora generabilia z corruptibi lia: nō igit fuisset ꝓueniēs ordini dine sapie ad no bilitandū hūana corpora aias ꝓexistētes eis vnire cū hoc sine detrimēto eaz eē nō posšit vt ex dictis pz. Hoc aūt Origenes cōsideras cuz poneret aias hūanas a principio fuisse creatas dixit q ordina tione diuina aie corporibus sūt vnite: sz in eaz pe nā: nā añ corpora eas peccasse estimauit z pro qn titate peccati corpibus nobiliorībus vel minꝰ no bilibus eas vnitas esse quasi quibusdā carceribꝰ inclusas. Sed hec positio stare non potest: pena enim bona nature aduersatur z ex hoc dicit ma la: si igitur vnio anime z corporis ē quoddā pena le nō est bonū nature qō ē ipossibile: est enim iten tum per naturam: nam ad hoc naturalis genera tio terminat z iterū sequeretur q esse hominem non esset bonum secundum naturam: cum tamē Ben. ꝓmo dicat post hominis creatiōez. Uidit de us cūcta que fecerat z erāt valde bona. Preter ex malo nō ꝓuenit bonū nisi per accidēs: si igit ꝓ pter peccatū anime separate hoc constitutū est q aia corpori vniatur cum hoc sit quoddam bonū per accidens erit: casuale igitur fuit q homo fie ret: quod derogat diuine sapientie de qua dicitur Sapien. xi. q omnia in numero pondere z mēsu ra instituit. Ad hec autē z hoc repugnat apo stolice doctrine manifeste: dicitur. n. Ro. ix. de Ja cob z Esau q cū nondum nati essent aut aliquid boni aut aliquid mali egissent: dictum est q ma ior seruiet minori: non igitur antēq hoc verbum diceretur aliquid eorum anime peccauerant: cuz tamen hoc post eorum conceptionem dictum fue rit ut patet Gen. xxv. Sunt autem supra cum de distinctione rerum ageretur plura contra Orige genis positionem inducta que etiam hic possent assumi: z ideo eis preter missis ad alia transeūduz est. Item necesse est dicere q anima humana aut indigeat sensibus aut non: videtur autez ma nifeste per id quod experimur q indigeat sensib⁹ quia qui caret sensu aliquo non habet scientiam de sensibilibus que cognoscuntur per sensum illū sicut cecus natus nullā sciam habet nec aliquid i telligit de coloribus. Et preterea si non sunt ne cessarij humane anime sensus ad intelligenduz non inueniretur in homine aliquis ordo sensi tiue et itellectiue cognitiōis: cuius ōrīj expiemur nā ex sēsibus sīūt i nobis mēorie ex qb⁹ expimēta

de rebus accipimus: per que ad comprehendēdū vniuersalia sciarū ⁊ artiū pncipia puenimus: si g̃ aia hūana ad intelligēdū sensibus idiget: natura aūt nulli deficit in necessarijs ad ppriaz operatiōē explēdā: sic aialibus habētibus aiam sensitiuā ⁊ motiuā dat cōueniētia organa sensus ⁊ mot⁹: ñ fuisset aia hūana sine necessarijs adminiculis sē suū istituta: sensus aūt nō opant sine organis corporeis: vt ex dictis patet: nō igit fuit instituta aia sine corporeis organis. Si aūt aia hūana nō indiget sensibus ad intelligenduz ⁊ ppter hoc dicitur ablq; corpe fuisse creata: oz dici q̃ ātēq̃ corpi vniret oīuz sciarū veritates intelligebat p se ipam q̃ platonici cōcesserūt dicētes ideas q̃ sūt forme rez intelligibiles sepate fm platonis sniaz cām scie eē: vñ aia sepata cū nullū ipedimētū adesset plenarie oīuz sciarū cognitionē accipiebat: oz igit dicere q̃ dū corpori vnit cū ueniat ignorās obliuionē pha bite scietie patiat qō ēt platonici cōfitent: hui⁹ rei signū eē dicētes q̃ quilibet quātūcūq; ignoret or dinate interrogat⁹ de his q̃ in sciētijs traduntur: vi tatē respōdet: sicut cū aliqs iā oblito aliquoz q̃ p us sciuit seriatim ꝓponit ea que prius fuerat obli tus: in eoz memoriā ipsū reducit: ex quo etiā seq̃ batur q̃ addiscē ñ eēt aliud q̃ reminisci. Sic igit ex hac positione de necessitate ꝓcludit q̃ vnio corporis ⁊ aie pstet intelligentie aie ipedimentū: nulli aūt rei natura adiūgit aliq̃d p qō sua operatio ipediat sz magis ea per que fiat cōueniētior: ñ igit erit vnio corpis ⁊ aie naturalis: ⁊ sic homo ñ erit res naturalis nec ei⁹ generatio naturalis: que pa tent eē falsa. Preterea vltim⁹ fīnis rei cuiuslibet est id ad qō res puenire nitit p suas operationes: sz p oēs ppias ordinatas opationes ⁊ rectas hō puenire nitit in vitatis cōtēplationē: nā opatiōes vtutū actiuarū sūt quedā ꝓparatiōes ⁊ dispōnes ad vtutes cōtēplatiuas: finis igit hois est puenire ad vitatis cōtēplationē: ppter hoc igit aia est vnita corpi qō est esse hoiem: nō igit per hoc q̃ vnit corpi sciam habitā perdit: sz magis ei vnit vt sciē tiam acquirat. Itez si aliqs sciarū ignarus de his que ad scietias pertinēt interroget nō respōdebit veritatē nisi de vniuersalib⁹ pncipijs que nullus ignorat sz sūt ab oibus eodē mō ⁊ naturaliter cognita: postmodū aūt ordinate interrogatus respondebit vitatē de his que sunt ppinqua pncipijs habito respectu ad pncipia: ⁊ sic deinceps quouscq; veritatē ꝓmoz pncipioz ad ea de qb⁹ interrogat applicare potest. Ex hoc igit manifeste apparet q̃ p pncipia prima in eo qui interrogat causat cognitio de nouo: nō igitur prius habite notīcie reminiscit. Preterea si ita esset aie naturalis cognitio cōclusionū sicut pncipioz: eadez esset scientia apud ōnes de conclusionibus sicut de pncipijs: quia q̃ sūt naturalia sūt eadē apud ōmnes: nō est autē eadē scia apud oēs de cōclusionibus sz solū de pncipijs: pz igit q̃ cognitio pncipiorum est nobis naturalis ñ aūt cōclusionū: qō aūt nō ē naturale nobis acq̃rimus p id qō ē naturale: sicut etiam in exterioribus p mar⁹ instituim⁹ oia artificialia: nō g̃ cōclusionū scia ē in nobis nisi ex pncipijs acquisita. Ad hec cum natura semper ordinetur ad vnum vnius virtutis oportebit esse naturaliter vnum obiectum: sicut visus colorem ⁊ auditus sonū itellectus igit cum sit vna vis est eius vnū naturale obiectū cuius p se ⁊ naturaliter cognitionē habet: hoc autem oz esse id sub quo cōphendunt oia ab intellectu cognita sicut sub colore ꝓprehendunt oēs colores qui sūt p se visibiles: qō nō ē aliud q̃ ens naturaliter igit intellectus noster cognoscit ens ⁊ ea q̃ sunt p se entis in q̃tū huiusmōi: i q̃ cognitiōe fundat ꝑmoruz pncipioz noticia vt nō eē simul affirmare ⁊ negare ⁊ alia huiusmōi: hec igit sola pncipia intellect⁹ noster naturaliter cognoscit: conclusiones aut ē p ipa: sicut per colorē cognoscit visus oia sensibilia tam cōmunia q̃ sensibilia per accidens. Preterea id quod per sensum in nobis acquirit non infuit aie ante corpus: sed ipsorū pncipioz cognitio in nobis ex sensibilibus causat: nisi enīz aliq̃ totum sensu percepissemus non possemus intelligere q̃ totū esset maius parte: sicut nec cecus natus aliquid percipit de coloribus: ergo nec ipsoz pncipioz cognitio affuit anime ante corpus multo igitur minus aliorum: non igitur firma est platonis ratio q̃ anima fuit anteq̃ vniretur corpori. Item si omnes anime preextiterunt corporibus quibus vniuntur: consequens videtur q̃ eadē anima secundum vicissitudinez temporum diuersis corporibus vniatur quod quidez aperte consequitur ponentes eternitatez mundi: si enim generatio hominuz est sempiterna oportet infinita corpora humana generari ⁊ corrumpi secūdū totum temporis decursum: aut ergo oportebit dicere aias ꝑtitisse actu infinitas si singule anime singulis corporibus vniuntur: aut oportebit dicere si anime sunt finite q̃ eedem vniantur nūc his nunc illis corporibus. Idem autem videtur sequi si ponantur anime prefuisse corporibus: ⁊ cū generatio non sit eterna etsi enim ponatur humana generatio non semper fuisse: tamen nulli dubium est quin secundum naturam in infinitum possit durare: sic enim est vnusquisq; naturaliter istitutus nisi per accidens impediatur vt sicut est ab alio generatus ita possit alium generare: hoc autem eēt impossibile si animalib⁹ existentibus finitis vna pluribus corporibus vniri non possit: vnde ⁊ plures ponentium animas ante corpora ponunt transitum anime de corpore in corpus: hoc aūt ē ipossibile: nō igit aie añ corpora ꝑextiterūt.

Q; aũt sit ipossibile vnã animã diuersis corporib⁹ vniri sic patet: anime. n. hũane non differunt spẽ ab iuicẽ sz nũero solo: alioquin ꝛ hoies spẽ differẽt: differentia aũt fm numeꝝ ineſt fm principia mãlia: oz igitur diuersitatem animarũ hũanaruz fm aliquid mãle sumi: nõ aũt ita ꝙ ipsius aie sit materia pars: ostensum est eni supra ꝙ ẽ substantia itellectualis ꝛ ꝙ nulla talis substãtia materiaz hz: relinquit ḡ ꝙ scõm ordinẽ ad diuersas materias quibus aie vniunt diuersitas ꝛ pluralitas aiarũ sumat eo mõ quo supra dictũ est: si igit sunt diuersa corpora necesse ẽ ꝙ hẽant diuersas animas sibi vnitas: non igitur vna pluribus vnitur. Ad huc ostensuz est supra aiam vniri corpi vt formaz formas aũt oz eẽ ppꝛũs materiꝛ̃s ꝓportionatas cũ se hẽant ad iuicẽ sicut potẽtia ꝛ actus: ppꝛius ãt actus ppꝛie potentie respõdet: nõ ḡ vna aia pluribus corporibus vnit. Amp virtutẽ motoꝛis oz esse suo mobili ꝓportionatã: nõ. n. quecunqꝫ vt mouet quodcũqꝫ mobile: aia aũt ꝛsi nõ sit forma corporis nõ tn põt dici ꝙ nõ sit motor ipsius: aiatum autem ab inaiato distinguim⁹ sensu ꝛ motu oz igit fm diuersitatẽ corꝝ esse diuersitatẽ aiarũ. Itẽ in his que generant ꝛ corrũpunt impossibile est per generationem reiterari idẽ numero: cuz eni generatio ꝛ corruptio sit motus in substantiã in his que generantur ꝛ corꝝumpunt non manet substantia eadem sicut manet in his que secũduz locũ mouentur: sed si vna anima diuersis corpibus generatis vnitur successiue: redibit idẽ numero homo per generationẽ: qõ fm platonẽ de necitate sequit qui dixit hoiem eẽ aiam corpe indutã sequitur etiã ꝛ in malis quibuscunqꝫ: quia cũ vnitas rei sequat formã sicut ꝛ esse: oz ꝙ illa sint idẽ numero quoꝝ ẽ forma numero vna: nõ igit ẽ possibile vnã animã diuersis corporib⁹ vniri: ex q̃ ẽt sequit ꝙ nec aie fuerũt ante corpora. Huic autez veritati catholice fidei sntia cõcordat. Dr. n. in ps Qui finxit sigillatim corda eoꝝ qz. s. vnicuiqꝫ seorsũ ꝓprie deus aiam fecit: nõ aũt simul oẽs creauit nec vnã diuersis corporibus adiũxit. Dic etiã i libro de ecclesiasticis dogmatibus dr. Alias hoium dicimus nõ esse ab initio inter ceteras intellectuales naturas nec simul creatas sic Origenes finxit.

Solo rõnũ ꝓmissarũ. LXXXIIII.

Rationes autẽ quibus ꝓbaꝛ aias ab eterno fuisse vt saltẽ corpibus preextitisse facile ẽ solvere. Qõ eni ꝓmo dr aiam hẽre vtutẽ vt sit sp concedi oz. Sz sciẽdũ ꝙ vtus ꝛ potentia rei non se extẽdit ad id qõ fuit sz ad id qõ ẽ vel erit: vnde ꝛ in ꝓteritis possibilitas locũ nõ hz: ñ igit ex hoc ꝙ aia hz vtutẽ vt sic sp põt cõcludi ꝙ sp fuerit: sz ꝙ sẽp erit. Preiea ex vtute nõ sequit id ad qõ ẽ vt⁹ nisi ꝓsupposita vtute: q̃uis igit aia hẽat virtutẽ vt sit sp: nõ tn põt cõcludi ꝙ aia sit sp: nisi postq̃ hãc vtutẽ accepit: si aũt sumat ꝙ hãc vtutẽ ab eterno habuerit: erit petitũ id qõ oportebit ꝓbari. s. ꝙ fuerit ab eterno. Quod vero. ij. obꝟcitur de eternitate veritatis quam itelligit aia cõsiderare oportet ꝙ intellecte veritatis eternitas potest intelligi dupliciter: vno modo quantuz ad id quod intelligitur: alio modo quantum ad id quo intelligitur: etsi q̃dem veritas intellecta sit eterna quantum ad id quod intelligitur: sequetur eternitas rei que intelligitur: non autem intelligentis: si autem veritas intellecta sit eterna quãtum ad id quo intelligitur sequeretur intelligentem animam esse eternam: sic autem veritas intellecta non est eterna sed primo modo. Ex premissis enim patet ꝙ species intelligibiles quibus anima nostra intelligit veritatem de nouo nobis aduenire ex fantasmatibus ꝓ intellecium agentem: vnde non potest concludi ꝙ anima sit eterna sed ꝙ veritates intellecte fundentur in aliquo eterno: fundantur autem in ipa prima veritate sicut in causa vniuersali contenta omnis veritatis: ad hoc autem eternũ cõparatur anima non sicut subiectum ad formam sed sicut res ad ꝓprium finem: nã verum est bonum intellectus ꝛ finis ipsius: ex fine autem argumentuz accipere possumus de rei durationẽ sicut ꝛ de initõ rei argumentari possumus per causam agentez: quod enim est ordinatum ad finem sempiternuz: oportet esse capax perpetue durationis: vnde potest ꝓbari ex eternitate veritatis intelligibilis i mortalitas anime non autem eius eternitas. Q vero non possit ꝓbari ex eternitate agentis patet ex his que supra dicta sunt cum de eternitate creaturarum quereretur. Qõ etiam tertio obꝟcitur de perfectione vniuersi necessitatem non habet: vniuersi enim perfectio attenditur quãtũ ad species non quãtum ad indiuidua cum continue vniuerso plurima indiuidua addantur preexistẽtium specierum: anime autem humane non sunt diuerse secundum speciem sed solum numero vt ꝓbatum est: vnde nõ repugnat perfectioni vniuersi si anime de nouo creentur. Ex quo etiam patet solutio ad id quod. iiij. obꝟcitur. Scilicet enim ꝙ dicitur Gen̄. ꝓmo ꝙ deus cõsumauit opera sua ꝛ ꝙ requieuit ab omni opere qõ patrarat sicut ergo consumatio siue perfectio creaturaruz secũdum spẽs consideratur ꝛ non fm indiuidua: ita quies dei est intelligenda secundum cessationem a nouis speciebus condendis non autez a nouis indiuiduis quorum similia secundum species ꝓcesserunt: ꝛ sic cum oẽs anime hũane sint vnius spẽi sicut ꝛ oẽs homines: non repugnat predicte

quieti si deus quotidie nouas animas creat.

Sciendum autem est quod ab Arz. non inuenitur dictū q intellect⁹ human⁹ sit eternus: qđ tñ dicē cōsuenit i his q̄ fz suā opionē sp fuerūt: dicit aūt ipm eē ppetuū: qđ q̄dē pōt dici de his q̄ sp erūt ēt si nō semp fuerūt. vnde z in .xi. metaphisice cum anima intellectiua a cōditione aliaz formarum exciperet: nō dixit q hec forma fuerit añ mām: q̄ tñ Plato de ideis dicebat: z sic videbat cōuenies marie in qua loq̄batur vt aliquid tale de aia dicer: fz dixit q manet post corpus.

Q. aia nō sit de substantia dei. LXXXV.

EX his etiam patet aiam nō esse de substantia dei. Ostensum ē.n. supra dinam substātiaz esse eternaz nec aliq̄d eius de nouo icipe: aie aūt hūane non fuerit añ corpa vt oñsum est: nō igitur aia potest esse de substantia dina. Amp. oñsuz est supra q⁹ de⁹ nulli⁹ rei foza eē pōt: aia aūt hūana est forma corpis vt oñsū ē: non igit ē de substātia dina. Preterea oē illud ex q̄ fit aliq̄d est in potētia ad id qđ fit ex eo: substātia āt dei nō est in potētia ad aliq̄d cū sit purus actus vt supra oñsuz ē: impossibile est igit q ex substātia dei fiat anima l' qđ cūque aliud. Adhec: illud ex q̄ fit aliud: aliq̄ mō mutat: de⁹ aūt est oio immobil' vt supra ꝓbatum est impossibile ē igit q ex eo aliq̄d fieri possit. Amp. in anima manifeste apparet variatio scōm sciētiā z vtutez z eoz oppositā: de⁹ aūt est oio inuariabil' z p se z p accidēs: ñ igit anima pōt eē de diuina substātia. Itē: supra oñsū ē q de⁹ est actus pur⁹ in q̄ nulla potentialitas inuenit: in anima aūt hūana inuenit z potētia z act⁹: est.n. in ea intellect⁹ possibil' q̄ ē potētia ad oia intelligibilia: z intellectus agēs vt ex supradictis pz: nō est igitur anima hūana ō nata diuina. Itez: cū substātia diuina sit oio inpartibil': ñ pōt aliq̄d substātie ei⁹ eē anima nisi sit tota substātia ei⁹: substantiā aūt diuinā ē inpossibile eē nisi vnā vt supra oñsū ē: sequit igit q oiū hoiuz sit tm̄ anima vna q̄tū ad intellectū: z hoc supra ꝓbatum ē: ñ ē igit aia ō substātia diuina. Videt āt hec opio ex triplici fōte pcessisse. Quidā.n. posuerūt nullā substātiā icorporeā ēe vñ nobilissimū corpoz deū eē dicebāt sive hoc eēt aer sive ignis sive qōcūq; aliō ꝓncipiū ponebāt z de nā huiusmōi cōpis aiaz eē dicebāt nā oēs id q ponebāt ꝓncipiū: aie attribuebant vt pz p Arz. in ꝑmo de aia: z sic seq̄bat aiā eē de substātia dina: z ex hac radice pululauit positio machei q̄ estimauit deū eē quādā lucē cōpeā p infinita spatia distēsā: c⁹ quādā pticulā hūanā aiā eē dicebat: hec āt positio supra i ꝓbata ē p hoc q oñsū ē deū non esse corpus: z per hoc quod oñsum est animā humanam corpus non esse nec aliquaz intellectualez substātiā. Quidā vo posuerūt intellectū oiuū hominuz esse vnum vel agentem tm̄ vel agentez z possibilem sil' sicut supra dictum est et quia quālibet substantiaz sepatam antiqui dū esse dicebant: sequebatur animam nāz. i. intellectum quo intelligimus esse diuine nature: vnde et a quibusdam nīi tpis xp̄iane fidei ꝓfessoribus ponētibus intellectū agentē sepatū dictū ē expresse q intellectus agēs sit de⁹: hec aūt positio de vnitate intellectus nīi supra ipzobata ē. Potuit aūt z ex ipsa silitudine aie nīe ad deū hec opinio nasci. Intelligē.n. qđ maxime estimat ꝓpriū dei nulli substantie in mundo iferiozi cōuenire inuenit nisi homini ꝓpter aiam: vnde videri potuit aiam ad naturam dinā ptinere z p̄sertim apud hoies i quoz opionib⁹ erat firmatū q aia hois eēt imortalis.

Ad hoc etiā coadiuuare videt qđ Heñ. primo posti dictū est: Faciam⁹ hoiem ad imaginē z similitudinē nīam: subdit. Formauit de⁹ hoiem de limo terre: z inspirauit in faciem eius spiraculū vite: ex q̄ quidā accipe voluerunt q aia sit de nā diuina: qui.n. in faciē altrius spirat: idē numero qđ in ipso erat i aliuz emittit: z sic videt scriptura innuere q aliquid diuinū a deo i hoiem ad ipsū vificandū imissū sit. Sed silitudo p̄dicta nō ostēdit animā hois esse aliq̄d substātie dine cū intelligēdo defectū multiplicit patiat: qđ de deo dici nō pōt. vñ hec silitudo magis ē idicatiua cuiusdā ipfecte imaginis q̄ alicui⁹ substātialitatis: quod etiā scriptura inuit cū dicit ad imaginez dei hoiem fctū: vñ z inspiratio p̄dicta ꝓcessum vite a deo in hoiem p̄m quādā similitudinē demōstrat nō p̄m vnitatē substātie: ꝓpter qđ z in faciē spūs vite dicitur inspirat⁹ q: cū in hac pte corpis sint plurium sensuum organa sita in ipsa facie euidentius vita monstratur: sic igit deus inspirasse in faciem hois spiraculum vite dicit: q: spm̄ vite hoi dedit nō eū ex sua substātia decidēdo: nā qui z corpaliter in sufflat in faciē alicui⁹: vñ videt sūpta eē metaphora: aerē in faciem ei⁹ ipellit: nō aūt aliquā sue substātie ptez i ipsum emittit.

Q. aia hūana ñ traducat cū semie. LXXXVI.

EX premissis autē ostendi pōt q aia hūana nō traduci ē cū semie q̄ p coitū seminata. Quorūcūq;.n. ꝓncipioz opatiōes nō p̄nt eē sine corpe nec eoz initiū sine corpe eē pōt: sic.n. res hz eē sic z operat: cū vnūquodq; opet in q̄tū ē ens: ecōtrario vo q̄rū ꝓncipioz opationes sine corpore sunt generatio eoz nō est per generationem corporis: operatio autem aie nutritiue z sensitiue non pōt esse sine corpore vt ex p̄missis pz: opatio aūt aie intellectiue ñ fit per organū corporeū vt supra habitū ē: igit aia nutritiua z sēsitiua per generationez

corporis generant nō aūt aia itellectiua: sed traductio semis ad corporis generationez ordinat: igit aia nutritiua ⁊ sensitiua eē icipiūt p semis traductionē nō aūt itellectiua. Ad hec si aia hūana p traductionē semis esse incipet: hoc non possz eē nisi duplicit. Uno mō vt intelligeret eē in semine actu q̄i p accīs diuisa ab aia generātis sicut semē diuidit a corpe: vt videm⁹ in aialibus anulosis q̄ decisa viuūt in q̄bus est aia vna in actu ⁊ multe i potētia: diuisio aūt corpe aialis p̄dicti in qualibz pte viuēte incipit aia esse actu. Alio mō vt intelligatur in semie eē vtus p̄ductiua aie itellectiue: vt sic aia intellectiua ponat eē in semie vtute sz nō actu. Primū aūt horz ē impossibile duplici rōne: p mo q̄ cū aia itellectiua sit pfectissima aiaz ⁊ maxime vtutis eius p̄pū pfectibile ē corpus hīs magnā diuersitatē in organis p q̄ pnt multiplices eī opationes expleri. vñ nō pōt eē q̄ fiat actu i semie decisio: q̄ nec etiā aie brutorz pfectorz p decisiōez multiplicant put contingit in aialibus anulosis. Scdo q̄ cū intellectus q̄ est propria ⁊ principalis vtus aie intellectiue nō sit alicuius ptis corpis act⁹: nō pōt diuidi per accīs fm corpis diuisioē. vnde nec anima intellectiua. Secūdū etiā ē impossibile: vtus.n. actiua q̄ est in semie agit ad generationez aialis trāsmutādo corpus ñ.n. aliter agere pōt vtus q̄ ē i mā: sz ois forma que incipit eē p transmutationē māe: hz eē a mā dependēs: transmutatio.n. māe reducit eā de potētia i actū: ⁊ sic determinat ad eē actu māe q̄d est per vnionē forme: vñ si p hoc etiā incipiat esse forme simpliciter: esse forme nō erit nisi in hoc q̄d ē vniri māe: ⁊ sic erit fm esse a mā dependēs: si igit aia hūana p̄ducat in eē p virtutē actiuā que est in semie: sequitur q̄ eē suū sit dependens a mā sicut eē aliarū formarū materialiū cui⁹ contrariū supra ostensū est: nullo igit mō aia intellectiua p̄ducit in esse per semis traductionem. Amp̄. ois forma que educitur in esse p materie transmutationez est forma educta de potentia māe: hoc.n. est mām transmutari de potentia in actu reduci: aia aūt intellectiua non pōt educi de potētia māe: iam.n. supra oñsū est q̄ ipa aia itellectiua excedit totū posse māe cū hēat aliquā opationē absq̄ mā vt supra ostēsū ē: nō igit aia itellectiua in eē educit p transmutationē māe ⁊ sic neq̄ per actionē vtutis q̄ est in semie. Preterea nulla vtus actiua agit vltra suū gen⁹: sz aia intellectiua excedit totū gen⁹ corporū cū habeat opationē sup oia corpa eleuatā q̄ est intelligere: nulla igit vtus corpea pōt p̄ducere animā intellectiuā: sz ois actio vtutis que est i semine est per aliquā corpoream vtutē: agit.n. vtus formatiua mediante triplici calore. s. ignis celi: ⁊ calore aie nō igit pōt p̄duci in eē aia intellectiua per virtutem q̄ ē in semie. Preterea ridiculū est dicere aliquā intellectualē substātiā vel per diuisionē corpis diuidi vel etiā ab aliq̄ vtute corpea p̄duci: sz aia hūana ē quedā intellectualis substātia vt supra oñsū est: nō igit pōt dici q̄ diuidat p diuisionē seminis neq̄ q̄ p̄ducat in eē a vtute actiua q̄ ē i semine: ⁊ sic nullo mō p semis traductiōez aia hūana incipit eē. Preterea si generatio alic⁹ ē cā q̄ aliq̄d sit: corruptio eius erit cā q̄ illud eē desinat: corruptio aūt corporis nō est cā q̄ aia hūana eē desinat cuz sit imortalis vt supra ostensū ē: neq̄ igit generatō corporis est cā q̄ aia incipiat esse: sed traductio semis ē cā p̄pria generationis corpis: nō est igit traductio semis causa generatiōis aie in eē. Per hoc aūt excluditur error. Apollinaris ⁊ sequatiū ciusq̄ qui dixerunt animas ab animalibus generari sic a corporibus corpora.

Q. anima humana producatur in esse a deo per creationem. LXXXVII.

Hec his autem que dicta sunt ostendi potest q̄ solus deus aiam humanā in esse p̄ducit. Q̄ enim q̄d i eē p̄ducit vel generat p se aut p accīs: vl creatur: aia aūt hūana ñ generat p se cū nō sit p̄posita ex mā et forma vt supra oñsū ē: neq̄ generat p accidēs: cū enī sit forma corpis generat p corpis generationē q̄ ē ex vtute actiua semis q̄d iprobatū est: cū ḡ aia hūana de nouo esse icipiat: nō enī ē etna nec pexistit corpi vt supra ostensū est: relinquit q̄ exeat in eē p creationē: oñsum ē āt supra q̄ solus deus pōt creare: solius igit ipse animaz humanā in esse p̄ducit. Amp̄. ōne illud c⁹ substātia nō ē suum esse: hz sui esse auctorē vt supra ostensum ē: aia āt hūana nō est suū esse: hoc.n. solius dei ē vt supra hz igit cām actiuā sui eē: sed q̄d per se hz eē per se etiā agit: q̄d vo nō hz eē p se sz solū cū alio nō p se fit sed alio facto: sicut forma ignis fit igne generato aia aūt hūana hoc hz ppriū inter alias formas q̄ ē in suo eē subsistens ⁊ eē q̄d est sibi ppriū corpi cōmunicat: aia igit p se hz suū fieri pter modū aliarū formarū que fiunt per accidēs compositis factis: sed cum anima humana non habeat materiam partem sui: non potest fieri ex aliquo sicut ex materia: relinquitur ergo q̄ ex nihilo fiat ⁊ sic creatur: cum igitur creatio sit opus proprium dei vt supra ostensum est: sequitur q̄ a solo deo immediate creatur. Ad hec eorum que sunt vni⁹ generis est idem modus prodeundi in esse vt supra probatum est: anima autem est de genere substantiarum intellectualium que non possunt aliter intelligi prodire in esse nisi per viam creationis anima igitur humana exit in esse per creationem a deo. Item quicquid producitur in esse ab aliq̄

agente: acquirit ab ipo uel aliquid quod ē principium essendi in tali specie uel ipm eē absolutum anima āt nō potest sic produci in eē q acquirat ei aliqd qō sit principiū eēndi sicut contingit in rebus compositis ex mā ⁊ forma que generāt p hoc q acquirūt formā i actu. ñ. n. hz aia aliqd i se ipa qō sit sibi ꝓncipiū ēēndi cū sit substātia simplex ut supra oñsū ē. relinquitur igit q̄ nō ꝓducatur in esse ab aliquo agente nisi per hoc q ꝓsequitur ab ipo eē absolute: ipm āt eē ē ꝑpus effectus primi ⁊ ultis agentis: ꝓa. n. agentia agunt per hoc q impmūt silitudines suaz formaz i rebus factis que sunt formē factoz. aia igit nō pōt produci in esse nisi a ꝓmo ⁊ ultī agente qō ē deꝰ. ¶ Preterea finis rei respondet ꝓncipio eiꝰ: tūc enim res perfecta est cū ad primū principium ꝓtingit uel per similitudinē uel q̄cunq mō. finis autem aie hūane ⁊ ultima eius perfectio est q per cognitionē ⁊ amorē trāscendat totū ordinē creaturaz ⁊ ptigat ad primū principiū quod deus ē: igitur ab eo hz ꝑpe sue origis ꝓncipiū. Hoc etiā innuere vī sacra scriptura Gen. ꝓmo. cū. n. de institutiōe aliorū animaliū loquens eoz aias alīs cāis ascribat: utpote cū dicit. ¶ Producāt aq reptile aie uiuentis: ⁊ silr de alīs ad hominē ueniēs aiaz eiꝰ a deo creari ostendit dicens. formauit deꝰ hoiem de limo terre ⁊ inspirauit in faciē eius spiraculū uite. Per hoc autem excluditur error ponentiū animas ab angelis esse creatas.

¶ Rationes ad probandū qō anima hūana causetur ex semine. .LXXXVIII.

¶ Sunt autē quedā que ꝓmissis videntur eē aduersa. Cū n. homo sit aial in q̄tuz hz animam sensitiuā rō autez aialis uniuoce hoi ⁊ alīs aialibus ꝓueniat: videt q aia sensitiua homis sit eiusdem generis cū aiabus aliorum aialiuz que autē sūt vnius generis eundez modū habēt ꝓdendi in eē: aia igitur sensitiua homis sicut ⁊ aliorz aialiū p vtutē que est in semine i esse ꝓcedit: est aūt idez fm substātiaz aia intellectiua ⁊ sensitiua in hoie ut supra oñsum est: videtur igit q etiā aia intellectiua p virtutez semis ꝓducatur. ¶ Preterea sic docet Aꝛ. in. li. de genātione aialium ꝑus tēpore est fetus aial q̄ homo: sed cuz est animal ⁊ nō homo habet aiam sensitiuam ⁊ nō intellectiuā quā quidez sēsitiuā non ē dubium ex vtute actiua seminis ꝓduci sicut ⁊ i cētis aialibus ꝓtingit: illa āt met aia sensitiua ē in potētia ut sit intellectiua: sicut illud aial est in potentia ut sit animal rōnale: nisi forte dicatur q aia intellectiua supueniens sit alia substantia: qō supra in probatum ē: videtur igitur q substātia anime intellectiue sit ex vtute que est in semie. ¶ Item aia cuz sit forma corpis vnitur corpi scōz suū eē: sed ad ea que sūt vnuz secūduz eē termiatur vna actio ⁊ vniꝰ agētis: si. n. sūt diuersa agētia ⁊ ꝑ ꝓñs diuerse actiōes: seq̄tur q̄ sint facta diuersa fm esse: oz vnius agētis vnaz actiōem termiari ad esse anime ⁊ corpis: ꝓstat āt q corpus sit pactionē virtutis que ē in semie: ģ ⁊ ab eadem est aia que ē eiꝰ forma ⁊ nō ab agēte separato. ¶ Imp. homo generat sibi simile scōm spēm p vtutez que est in seie decisō: omē aūt agēs immobilit genāt sibi simile in spē p hoc q causat formaz generati a qua est eiꝰ spēs: aia igitur hūana a qua est spēs hominis ꝓducitur ex virtute q̄ est in semie. ¶ Item Apollinar⁹ sic argumētatur. Quicūq dat ꝓplemētū opi coopatur agenti: sed si aie creantur a deo ipse dat cōplemētuz generatōi pueroz qui q̄ñq ex adulteris nascūtur: ergo deus coopatur adulteris: qō sibi incōueniēs videtur. ¶ Inueniūtur aūt in libro qui Greg. nisseno inscribitur quedaz rōnes ad hoc idem ꝓbanduz. Argumētat aūt sic. Ex anima ⁊ corpe fit vnū qō est homo vnus: si igitur aia fiat prius q̄ corpꝰ aut corpus ꝑpus q̄ aia: idem erit priꝰ ⁊ posteriꝰ se ipso quod videtur ipossibile: simul igit fit corpꝰ ⁊ aia sed corpꝰ incipit fieri in decisione semis: ergo ⁊ p decisionē semis aia in esse ꝓducitur. ¶ Adhuc. imperfecta videtur esse opatio agentis q̄ñ totaz rem in eē ꝓducit sed solum eius alteraz ptez: si igē deus aiam in esse ꝓduceret: corpus vō virtute seminis formaretur que duo sūt ptes vniuꝰ. ſ. hoīs vtriusq̄ opatio. ſ. dei ⁊ semiatiue vtut⁹ impfecta videretur: quod pz esse incōueniens: ab vna igit ⁊ eadem cā ꝓducitur aia ⁊ corpus homis: cōstat aūt corpꝰ hoīs ꝓduci vtute semis ģ ⁊ aia. ¶ Itez in oibus que generant ex semie omēs ptes rei gnate simul ꝓphendūtur vtute in semie licet actu nō appareāt sicut videmꝰ in tritico aut in q̄libz alio semie q herba ⁊ culmus ⁊ inīnodia ⁊ fructꝰ ⁊ ariste vtute ꝓphendunt in ꝓmo semie: ⁊ postea ꝓtenditur semē ⁊ declaratur quadam cōuenientia nāli ad pfectiōem nō assumēs aliq̄d extrinsecum cōstat aūt aiam eē ptem hoīs: in semie igitur hominis vtute ꝓtinetur aia humana nō aūt ex aliq̄ exteriori causa ꝓncipiū sumit. ¶ Imp. eoꝝ q̄z inuenitur idem processus ⁊ terminus oportet eē idē originis principium: sed in generatione hominis idem processus corporis ⁊ anime ⁊ idem īminus ꝟenitur: fm. n. q figuratio ⁊ q̄ntitas mēbrorum procedit ⁊ aie operationes magis ac magis manifestantur: nam priꝰ apparet operatio aie sensitiue: ⁊ tādem corpore completo operatio aie intellectiue: ergo idem est principium anime et corporis: sed principium originis corporis est p decisionē seminis: ergo est ⁊ principiū origis aie.

Adhuc qꝫ configuratur alicui constituit ex actõe eius cui ꝓfiguratur: sicut cera q̃ ꝓfiguratur sigillo accipit hãc cõfigurationẽ ex ipressiõe sigilli: constat ãt corp⁹ hois ⁊ cuiuslibet aialis esse ꝑ pe aie configuratũ. talis est enim organoꝝ dispositio qualis cõpetit ad operationes aie ꝑ eas exercendas. corpus igitur formatur ex actõe aie. vnꝺ etiã Aꝝ. dicit i ꝺo de aia qꝫ aia ẽ efficiẽs cã corporis: hoc ãt nõ eẽt nisi aia eẽt in seie: nã corp⁹ ꝑ virtutẽ que est in seie ꝓstituit. est igꝫ aia humana in semine hominis: ⁊ ita ex decisione seminis oꝛigine hꝫ. Item nihil uiuit nisi per aiam: semẽ ãt est viuũ: quod pꝫ ex tribus: primo quidez qꝛ a uiuente deciditur. ꝺo qꝛ in seie apparet caloꝛ uitalis ⁊ opatio uite que sũt rei uiuentis indicia: ẽrtio ꝺa seia plantarũ terre mandata nisi in se uitam haberent: ex terra que est exanimis nõ possent calescere ad uiuendũ. ẽ igitur aia in seie: ⁊ sic ex decisione seis vitam habet ⁊ originem capit. Amp̃. si aia non ẽ añ corpus ut ostensũ ẽ neqꝫ incipit eẽ cũ seis decisione: sequitur qꝫ ꝑus formet corpus ⁊ postea ei infũdatur aia de nouo creata: sed si hoc est uerum seqtur ulterius qꝫ aia sit ꝑp corpus: qꝺ eni est ꝓpter aliud iuenitur eo posteriꝰ: sic uestimẽta sũt propter hoiez: hoc autem est falsuz: nã magis est corpus ꝓpter aiam: finis enim semper nobilioꝛ est: oporꝛtet igitur dicere qꝫ anima simul cũ decisione seminis oꝛiatur.

Solutio rõnum premissaꝝ. LXXXIX

AD facilioꝛez uero premissaꝝ rõnuz solutionẽ premittẽda sũt quedã ad exponẽdũ ordinẽ ⁊ ꝓcessum generationis humane ⁊ generaliter aialis. Primo itaqꝫ sciendũ ẽ falsã esse opionem q̃rũdã dicẽtiũ qꝫ opa uite que apparent in embrione añ ultimũ cõplemẽtũ non sũt ex aliqua anima ul vtute anime in eo exñte sed ex aia matris: si. n. hoc esset uerꝫ iã embrio nõ esset aial cũ oẽ aial ex aia ⁊ coꝛpoꝛe ꝓfet: opationes etiã uite nõ ꝓueniunt a ꝓncipio actiuo extrinseco sꝫ ab intranea vtute in quo precipue a nõ uiuẽtib⁹ uiuẽtia uident discerni quoꝝ ẽ ꝓpriũ mouẽ se ipsa: qꝺ. n. nutrit assimilat sibi nutrimẽtũ. vñ oꝛ in nutrito esse vtutez nutritionis actiuã: cũ agens sibi sile agat: ⁊ mlto est hoc manifestiꝰ in operibus sensus. nã uidere ⁊ audire conuenit alicui ꝑ vtutẽ aliquã in ipo exñtem nõ in alio: vnde cũ embrio inueniatur nutriri ante ultimũ ꝓplemẽtum: ⁊ etiã sentire nõ põt hoc attribui aie matris. Nec tñ põt ꝺici qꝫ in seie ab ipo ꝓncipio sit aia �means suã essentiã ꝓpletaz: cuius tñ opationes nõ apparent ꝓpter oꝛganoꝝ defectũ: nã cũ aia uniatur coꝛpoꝛi ut forma: non vnitur nisi coꝛpi cuiꝰ est ꝓpꝛie actus: ẽ aũt aia actꝰ coꝛpis oꝛganici: nõ est igit añ orgãizationẽ coꝛpis in semie aia actu: sed soluz potẽtia siue vtute: vñ Aꝝ. ꝺicit i ſcꝺo de aia qꝫ semẽ ⁊ fructus sic sũt potentia vitam hñtia qꝫ abꝛiciunt aiam. i. anima carent cũ tamẽ id cuiꝰ anima est actus sit potentia vitam hñs nõ tamẽ abꝛiciens aiam. seqꝛetur etiã si a ꝓncipio aia esset in semie qꝫ generatio aialis esset solũ per decisionem sicut ẽ in aialibus anuloꝝ qꝫ ex uno fiunt duo: semẽ. n. si statim cũ est decisũ animã haberet. iaz haberet formã subãlez. omis aũt generatio subãlis p̃cedit formã subãlem non eaz seqtur. si que vꝺ trãsmutatões foꝛam subãlez sequũtur. nõ ordinãtur ad eẽ gñati: sed ad hñ eẽ ipsius: sic igit gñatio animalis ꝓpleretur in ipa decisione semis: oẽs aũt transmutationes sequentes eẽnt ad gñationẽ iptinentes. Sed adhuc magis ẽ ridiculuz. si hoc de aia rõnali ꝺicatur: tũ quia impossibile est ut diuidatur fm diuisionez corporis ad hoc ut in deciso semie esse posset: tũ qꝛ sequeretur qꝫ in oibus pollutionib⁹ ex qbus ꝓceptus non seqtur nihilominus rõnales aie multiplicarẽtur. Neqꝫ etiam ꝺici põt qꝺ quidem ꝺicũt: ⁊ si a ꝓncipio decisionis in semie nõ sit aia actu sed vtute ꝑpter deficientiam organoꝝ: tñ ipsã met vtutẽ seis qꝺ est corpus organizabile ⁊ si nõ organizatuz eẽ ꝓportionaliter semi animã in potẽtia sed non actu: ⁊ quia vita plãte pauciora requirit õgana qꝫ vita animal⁹: ꝓmo semine sufficiẽter ad vitã plãte organizato ipaz ꝓdictam vtutẽ fieri animã uegetabilem: deinde organis magis perfectis ⁊ multiplicatis eãdez ꝓduci ut sit anima sensitiua: vltraꝰ aũt forma organoꝝ pfecta eãdam aiaz fieri rationalem: nõ qꝺem p actionẽ vtutis semis sed ex influxu exterioris agentis: ꝓpter quod suspicantur Aꝝ. dixisse intellectũ ab extrinseco eẽ in libꝛo de generatione aialiuz. Scõm. n. hanc põnem sqret qꝫ aliqua vtus eadẽ nũero nunc esset ania vegetabilis tantũ ⁊ postmodũ anima sensitiua: ⁊ sic ipa forma subãlis ꝓtinue magis ac magꝫ perficeret: ⁊ vlterius sequeret qꝫ nõ simul sed successiue educeretur forma subãlis de potẽtia in actũ: ⁊ vlterius qꝫ generatio esset motus ꝓtinuꝰ sicut ⁊ alteratio: q̃ omnia sũt impossibilia in natura. Sequeret etiã adhuc maius incõueniẽs. s. qꝫ aia rõnalis eẽt mortalis. nihil. n. formaliter alicui rei coꝛruptibili aduenies facit ipm esse incorruptibile ꝑ naturaz: alias corruptibile mutaretur in icorruptibile quod est impossibile cũ differant fm genus ut ꝺicit i. x. metaph̃. subã aũt anime sẽsibilis cũ ponatur esse ꝑ accns generata a corpe generato i ꝓcessu ꝓdicto: de necessitate est corruptibilis ad corruptionez corpis: si igitur ipsa met sit rationalis quodaz lumine intrinsec⁹ iducto quod foꝛmaliter se habet ad ipsam. est. n. sensitiuũ potententia itellectiuuz:

de necessitate sequitur q̄ anima rationalis corpo re corrupto corrumpitur quod est impossibile ut supra probatum est ⁊ fides catholica docet. Non igitur ipsa met uirtus que cum semine deciditur ⁊ dicitur formatiua: est anima neq; in processu ge nerationis fit anima: sed cum ipsa fundetur sicut in proprio subiecto in spiritu cuius est semen con tentiuum sicut quoddam spumosum operat for matōnem corporis ꝓout agit ex ui aie patris cui attribuitur generatio sicut principali generanti: non ex ui aie concepti etiam postq̄ aia inest: ñ. n. conceptum generat se ipsum: sed generatur a pre ⁊ hoc patet discurrenti per singulas uirtutes aie: non enim potest attribui aie embrionis ratione v̄ tutis generatiue: tum quia uis generatiua non hz suam operationem nisi completo opere nutritie ⁊ augmentatiue que ei deseruiūt: cū generare sit iam perfecti: tum qz opus generatiue nō ordinat ad perfectionem ipsius indiuidui sed ad speciei ꝓ seruationē: nec etiam potest attribui v̄tuti nutri tiue cuius opus est assimilare nutrimētū nutrito quod hic non apparet: non enim nutrimentum in processu formationis trahitur in similitudinē preexistentis sed perducitur ad perfectiorem for mam ⁊ uiciniorem similitudini patris: similī nec augmētatiue ad quam non pertinet mutatio ſm formam: sed solum secundum quantitatem: de sē sitiua autem ⁊ intellectiua patet q̄ non habet ali quod opus formationi tali appropriatum. relin quitur igitur q̄ formatio corporis precipue q̄tū ad primas ⁊ principales partes nō est ab ania ge nita: nec a uirtute formatiua agente ex ui eius. sz agente ex ui anime generatiue patris cuius opus est facere simili generanti secundum speciem: hec igitur uis formatiua eadem manet in spiritu pre dicto a principio formationis usq; in finem: spēs tamen formati non manet eadem. naz primo ha bet formam seminis: postea sanguinis: ⁊ sic ide q̄ usq; ueniat ad ultimum complementuz. licet. n. generatio simplicium corporum non procedat se cundum ordinem eo q̄ quodlibet eorum habet formam immediatam materie prime: i generatō ne tamen corporum aliorum oportet esse genera tionū ordinem propter multas formas interme dias inter primam formam elementi ⁊ ultimam formam ad quam generatio ordinatur: ⁊ iō sūt multe generationes ⁊ corruptiones sese cōsequen tes. Nec est incōueniēs si aliquid itermedioruz ge neratur ⁊ statim postmodum interrumpitur: qz iter media nō hēnt spēm completam sed sunt ut uia ad speciem: ⁊ ideo nō generātur ut ꝑmane ant sed ut per ea ad ultimum generatum peruēi atur. Nec est mirum si tota generatiōis transmu tatio nō est cōtinua sed sunt multe generationes itermedie: quia hoc etiam accidit i alteratione ⁊ augmēto: nō. n. est tota alteratio ꝓtinua neq; to tum augmētum sed solū motus localis est vere ꝓ tinu⁹ ut patet in. viī. phisicorū: quanto igit aliq̄ forma est nobilior ⁊ magis distans a forma elem̄ ti. tanto oportet esse plures formas intermedias quibus gradatim ad formaz vltimaz ueniatur et ꝑ ꝓns plures generationes medias. ⁊ ideo in gene ratōe animalis ⁊ homis in quibus est forma pfec tissima: sūt plurime forme ⁊ generationes iterme die ⁊ ꝑ ꝓns corruptiones: qz generatio vn⁹ est cō ruptio alterius: aia igitur vegetabilis q̄ primo inest cuz embrio viuit vita plāte: corrūpitur ⁊ suc cedit aia pfectior que est nutritiua ⁊ sensitiua sil̄: ⁊ tūc embrio viuit vita animalis. hac aūt corrup ta succedit anima rōnalis ab extrinseco immissa licet precedentes fuerint v̄tute semis. ¶ His igit vilis facile est rñdere ad obiecta. Quod. n. primo obj̄citur oportere aiam sensitiuaz eūdem moduz origīs in homie ⁊ in brutis habere ex eo q̄ aial de eis vniuoce p̄dicatur: dicimus hoc nc̄iū nō eē ⁊ si. n. anima sensitiua in homie ⁊ bruto ꝓuenīat scōm generis rōnem: differunt tñ spē sicut ⁊ ea q̄ rum sūt forme. sicut. n. aial quod ē homo ab alīs aialibus specie differt ꝑ hoc quod est rōnale: ita anima sensitiua homis ab aia sensitiua bruti spē differt ꝑ hoc q̄ est etiā intellectiua. anima igit in bruto habet id quod est sēsitiuuz tātuz: ⁊ per ꝓns nec eē nec eius opatio supra corpus eleuatur. vñ oportet q̄ sil̄ cū generatione corpis generet ⁊ cuz corruptione corrūpatur. ania aūt sensitiua i ho mine cū habeat supra sensitiuam naturā vim itel lectiuā ex qua oportet q̄ ipsa subā anime sit ſm esse ⁊ operationē supra corpus eleuata neq; ꝑ ge nerationem corpis generatur neq; ꝑ eius corrup tionem corrūpitur: diuersus ergo modus ōiginis in animabus p̄dictis nō est ex parte sensitiui ex q̄ sumitur rō generis sed ex parte itellectiui ex quo sumitur dīa speciei. vnde non potest ꝓcludi diuē sitas generis sed sola diuersitas speciei. ¶ Quod vō scōo obj̄citur cōceptum ꝑus eē animal q̄ ho minem: nō ostendit rōnalem aiaz cum semie ꝓpa gari. nam anima sēsitiua ꝑ quā animal erat non manet sed ei succedit anima q̄ est simul sēsitiua ⁊ intellectiua ex q̄ est animal⁹ ⁊ hō sil̄ vt ex dictis ꝑz ¶ Quod vō tertio obj̄citur. diuersorū agētium actiones nō terminari ad vnum factum: intelligē dum de diuersis agētibus nō ordinatis: si. n. ordi nata sint ad inuicem oportet eorū esse vnuz effec tum. nam cā agens ꝑma agit in effectum cāe secū de agentis vehemētius q̄ etiam ipsa cā secūda: vñ videmus q̄ effectus q̄ per instrumētum agit a ꝑn cipali agēte magis ꝓprie attribuitur ꝓncipali agē ti q̄ instrumēto: ꝓtingit autem qñq; q̄ actio prin cipalis agentis pertingit ad aliquid in operato ad quod nō ꝓtingit actio instrumenti sicut uis ue

getatiua ad ſpēm carnis ꝓducit ad quam nō pōt ꝓducere calor ignis qui eſt eius inſtrumētuz licet opetur diſponendo ad eam reſoluēdo ⁊ ꝓſumendo: cum igit oīs virtus nature actiua ꝓpazetur ad deum ſicut inſtrumētum ad primum ⁊ ꝑncipale agens: nihil ꝓhibet in vno ⁊ eodez generato qō ē homo actionez nature ad aliquid hominis terminari ⁊ nō ad totum qō fit actione dei: corpus igit hominis formatur ſimul ⁊ virtute dei quaſi principalis agentis ⁊ ꝑmi. ⁊ etiaz vtute ſemis quaſi agētis ſecundi: ſed actio dei ꝓducit animaz humanā quam vtus ſemis ꝓducere nō pōt ſed diſponit ad eam. Unde patet ſolutio ad quartū. Sic eni homo ſibi ſimile in ſpecie generat in q̄tum virt⁹ ſeminis eius diſpoſitiue opatur ad vltimaz foīaz ex qua homo ſpēm ſortitur. Deum vo adulteris coopari in actione nature nihil ē in cōueniēs: nō n. natura adulterorū mala eſt ſed voluntas. actio aūt que ē ex vtute ſemis ipoz̄ ē naturalis non voluntaria. vnde nō eſt inconueniēs ſi deus illi opationicoopatur ultimā perfectionem inducēdo.

Quod vo. vi. obȳcitur paz q̄ nō de neceſſitate ꝓcludit. ⁊ ſi. n. detur q̄ corpus hois formetur ꝑius q̄ anima creetur aut ecōuerſo. nō ſequitur q̄ idē homo ſit prior ſe ipſo. nō. n. homo eſt ſuū corpuſ neqz ſua anima: ſequitur aūt q̄ aliqua pars eius ſit altera ꝑor quod nō eſt inconueniens. nam materia tempore eſt prior forma maīaz dico ſecundum q̄ eſt in potentia ad formam nō ſm q̄ actu eſt per formā pfecta: ſic. n. eſt ſimul cuz forma. corpus igitur humanū ſm q̄ eſt in potentia ad aiam vt pote cum nōdum habet aiam eſt prius tpe q̄ anima. tunc aūt nō eſt humanū actu ſed potētia tantū. cum vo eſt humanū actu quaſi p aiam humanam pfectū nō eſt prius neqz poſterius anima ſed ſimul cum ea. Neqz etiā ſeqtur ſi aia ex vtute ſemis nō ꝓducitur ſed ſolum corpus q̄ ſit imperfecta opatio tam dei q̄ nature ut ſeptima rō ꝓcedebat. vtute. n. dei vtrūqz fit ⁊ corpus ⁊ anima lz formatio corporis ſit ab eo mediāte vtute ſemis naturali aiam aūt imediate ꝓducat: neqz etiaz ſequitur q̄ actio vtutis ſemis ſit impfecta. cum perficiat hoc ad quod ē. Sciendum etiā in ſemine vtute ꝓtineri omnia illa q̄ vtutem corpoream nō excedunt ſicut fenū culmus internodia: ⁊ ſiliā. ex quo cōcludi nō poteſt q̄ id hominis quod totam vtutem corporeā excedit in ſemie vtute cōtineat vt octaua ratio ꝓcludebat. Quod aūt opationes anime videnť ꝑficere in ꝓceſſu generationis humane ſicut ꝑficiunt corpis partes nō oñdit animam humanā ⁊ corpus idē ꝑncipium habere ſic nona rō ꝓcedebat. ſed oſtendit q̄ diſpoſitio ptiū corpis eſt neceſſaria ad aie operationē. Quod aūt decimo obȳcitur corpus anime ꝓfigurari et ob hoc aiam ſibi corpus ſimile ꝑparare ptiz q̄dē eſt uerum partim autem fīm: ſi enim intelligatur de anima generantis eſt uerum quod dicitur. ſm aūt ſi intelligatur de aīa generati: non. n. vtute aie generati formatur corpus q̄tum ad primas ⁊ ꝑncipuas partes ſed uirtute anime generātis ut ſupra ꝓbatum eſt: ſimiliter etiam omnis materia ſue cōme cōfiguratur: non tamē hec configuratio fit ex actione generati ſed ex actione forme generantis.

Quod autem vndecimo obȳcitur de ſeminis uita in principio deciſionis: pz quidem ex dictis nō eſſe uiuum niſi in potentia. unde tunc aiam actu non habet ſed virtute: in proceſſu autem generationis hz aiam vegetabilem ⁊ ſenſibilē ex uirtute ſeminis que non manēt ſed tranſeūt aia rationali ſuccedente. Neqz etiam ſi formatio corporis aiam humanā precedit: ſequitur q̄ aīa ſit ꝓpter corpus ut duodecima rō inferebat: eſt eni aliquid propter alterū dupliciter. Uno modo ꝓpter eius operationē ſiue conſeruationem ul̄ quicquid huiuſmodi eſt qō ſequitur ad eſſe: ⁊ hmōi ſūt poſteriora eo ꝓpter quod ſunt ſicut ueſtimenta ſūt ꝓpter hominē ⁊ inſtrumenta ꝓpter artificez. Alio modo eſt aliquid ꝓpter alterum. i. propter ēe a⁹: ⁊ ſic quod eſt ꝓpter alterum eſt prius tempore ⁊ natura poſterius. hoc autem mō corpus eſt ꝓpter aiam ſicut ēt oīs materia ꝓpt̄ formā. ſecus aūt ēt ſi ex aīa ⁊ corpore ñ fieret unū ſm eſſe ſicut dicūt qui ponūt aiam nō eſſe corporis formā.

Quod nulli alij corpori niſi humano unitur ſubſtantia intellectualis uel forma LXXXX

Quia uero oſtenſū eſt ſubſtantiam aliquam intellectualem uniri corpori ut formā. ſ. animaz hūanam: inquirendū reſtat utrum alicui alti corpori aliqua ſubſtantia itellectualis ut forma vniatur: ⁊ quidem de corporibus celeſtibus q̄ ſint animata anima itellectuali ſuperius eſt oſtenſuz q̄d de hoc Ar. ſenſit: ⁊ q̄ Aug. hoc ſub dubio dereliq̄t. vñ pñs inquiſitio circa corpora elementaria uerſari debet. Quod autem nulli corpori elementari ſubſtantia itellectualis uniatur vt forma niſi humano: euidenter apparet: ſi. n. alteri corpori vniatur aut vnitur corpori mixto aut ſimplici: nō aūt pōt vniri corpori mixto: q: oporteret illud corp⁹ maxie eē equalis complexionis ſm ſuū genus int cetera corpora mixta: cum uideamus corpora mixta tanto nobiliores formas hīe quāto magis ad temperamētum cōmixtōnis puēiunt: ⁊ ſic q̄ hz formā nobiliſſimā utpote ſubſtantiam itellectualē ſi ſit corpus mixtuz oz eē temperatiſſimū: vñ etiam uidemus q̄ molicies carnis ⁊ bonitas tactus que equalitatē cōplexionis demōſtrāt ſunt ſigna

boni intellectus:complexio aūt maxime equalis est ꝯplexio corporis humani:oz igitur si substantia intellectualis uniatur alicui corpori mixto ꝙ illud sit eiusdē nāe cū corpore humano:forma ēt eius eēt eiusdē nature cū anima humana si esset substātia intellectualis:non igitur eēt differentia ſm ſpēm inter illud aial ⁊ hominē. Similiter āt neq; corpori simplici puta aeri aut aque aut igni aut terre uniri pōt subā itellectualis ut foꝛa vnū quodq; eni hoꝛ coꝛpoꝛ est sīle in toto ⁊ partib⁹ eiusdē eni nature ⁊ ſpeciei est ps aeris ⁊ totus aer eteni eūdē motū hz:⁊ silr de alijs:silibus autem motoribus similes forme debentur:si igitur aliq̄ ps alicuius dictoꝛ coꝛpoꝛū sit aiata aia itellectuali puta aeris:totus aer ⁊ oēs ptes eius eadem rōe erūt aiata. hoc āt mānifeste appet eē ſm. nā nulla opatio uite apparet i ptibus aeris uel alioꝛ simpliciū corpoꝛum. nō igitur alicui pti aeris uel silī um coꝛpoꝛ subā intellectualis vnīt ut forma. Adhec si alicui simpliciū coꝛpoꝛuz vnitur aliqua subā intellectualis ut foꝛa. aut habebit intellectū tm̄. aut habebit alias potentias utpote q̄ ptinent ad ptem sensitiuam aut nutritiuaz sicut ē in hoie si aūt hz intellectū tm̄. frustra vnitur corpi:omis n. foꝛa corpis habet aliquā ꝓpriam opationē per corpus. intellect⁹ aūt habet aliquā opationez ad corpus ptinētem nisi ſm ꝙ mouet coꝛp⁹. intelligē enim ipm nō est opatio q̄ p organū corporis exē ceatur. ⁊ eadem rōne nec uelle eoꝛum etiaz moꝛ⁹ sūt a mouentibus nālibus. ſ. a gnantib⁹ ⁊ nō mouent se ipsa. vnde nō oportet ꝙ ꝓpter eorū motū sint animata. si aūt habet substātia intellectualis que ponīt vniri elemēto aut pti eius alias aie ptes cū ptes ille sint ptes aliquoꝛum organoꝛuz opoꝛtebit in coꝛpe eli iuenire diuersitatem oꝛganoꝛū. qō repugnat simplicitati ipsius. nō igitur substantia intellectualis pōt vniri ut foꝛa alicui elemēto aut pti eius. Amp̄. quāto aliquod corp⁹ est ꝓpinq̄us materie ꝑme tanto est ignobilius utpote magis in potētia exīs ⁊ min⁹ in actu completo. elemēta aūt ipsa sūt ꝓpinq̄oꝛa māe ꝑme ꝙ coꝛpa mixta cum ⁊ ipa sint mixtoꝛ coꝛpoꝛū materia ꝓxima:sūt igitur elemētoꝛum coꝛpa ignobiliora secūdum suam speciem coꝛpibus mixtis. cum igit nobilioris coꝛpis sit nobiliō foꝛa:impossibile ē ꝙ nobilissima forma que est aia itellectiua sit vnita coꝛpibus eloꝛum. Item. si coꝛpa eloꝛū aut alique ptes eoꝛū essent aiata nobilissimis aiabus q̄ sunt anime itellectiue oporteret ꝙ quāto aliqua coꝛpa essent viciniora elemētis essent ꝓpinq̄oꝛa ad vitam. hoc aūt nō apparet sed magis ꝯriū. nā plante minus habent de vita ꝙ aialia cum tm̄ sit ꝓpiquiores terre. ⁊ mineralia que sūt adhuc ꝓpinq̄oꝛa nihil hnt de vita. nō igr substantia intellectualis vnitur alicui elemēto vel pti eius ut forma. Adhuc oīum mouētiū coꝛruptibiliū vita per excellentiā ꝯrietatis corrūpitur:nam aialia ⁊ plante mortificātur ab excellēti calido ⁊ frigido hūido aut sicco. in coꝛpibus aūt elemēto:uz sunt ꝑcipue excellētie haꝛ ꝓtrarietatum. nō igitur est possibile ꝙ in eis sit vita. ipossibile ē igitur ꝙ substantia intellectiua vniatur eis ut foꝛa: Amp̄. elemēta ⁊ si secūduz totū sint incorruptibilia tm̄ singule partes sunt corruptibiles utpote ꝯrietatē habentes. si igit alique partes elemētoꝛum hēant sibi vnitas substantias cognoscentes. maxime videtur ꝙ assignet eis vis discretiua cortumpētium que quidez est sensus tactus q̄ est discretiuus calidi ⁊ frigidi ⁊ similiuz ꝓtrarietatum ꝓpter qō etiaz quasi necessarius ad ꝓseruationē a corruptiōe omnibus aialibus inest. hunc aūt sensum impossibile est in esse corpori simplici cum oporteat organum tactus nō habere actu contrarietates sed potentia quod contingit solum in mixtis tempatis:non igitur est possibile aliquas partes elemētoꝛū eē aiatas anima cognoscitiua. Itē oē corpus viuens aliquo mō ſm aiam localr mouetur: nam coꝛpora celestia si tm̄ sint animata mouētur circulariter:aialia pfecta motu ꝓgressiuo. ostrea āt motu dilatationis ⁊ ꝓstrictionis:plante autem motu augmēti ⁊ decremēti q̄ sunt aliq̄ modo ſm locū sed in elementis nō apparet aliquis motus q̄ sit ab aia sed solū moꝛ⁹ nālis:nō sunt igitur cōpora uiuentia. Si āt dicatur ꝙ substātia itellectual⁹ ⁊ si nō vniat coꝛpori eli aut parti ei⁹ ut forma. vnitur tm̄ ei ut motoꝛ: ꝓmū quidē in aere hoc dici impossibile est:cū. n. pars aeris non sit per se ipaz terminabilis nō pōt aliq̄ pars eius determinata motū propriū hīe propter quem sibi substantia itellectual⁹ uniatur. Preterea si aliqua substantia itellectual⁹ vnit alicui coꝛpori naturalr sicut motō ꝓprio mobili:oz vtutem motiuā illi⁹ substātie limitari ad coꝛpus mobile cui nālr unit:nā cuiuslibet motoris ꝓprij vt⁹ nō excedit in mouendo ꝓprium mobile:ridiculū aūt uidet dicere ꝙ vtus alicuius substantie intellectualis nō excedat i mouēdo aliquā determinatam partē alicuius elementi aut aliquod corpus mixtū. nō uidetur igitur dicēdum ꝙ aliqua substantia intellectualis vniat alicui coꝛpori eli naturalr ut motoꝛ nisi sibi etiaz uniatur ut forma. Item motus coꝛporis eliſ potest ex alijs principijs cāri ꝙ ex substantia intellectuali: superfluū igitur eēt ꝓpter hmōi motus nā lit substantias intellectuales coꝛporibus eliſ uniri. Preterea hoc autem excluditur error ⁊ opio Apulei ⁊ quoꝛūdā plonicoꝛū qui dixerunt demonia eē animalia coꝛpore aerea mēte rōnabilia:aio passiua:tempore eterna:⁊ quoꝛūdā gentiliū ponētium eli eē animata:unde ⁊ eis cultū diuinū instituebant. Excluditur etiā opio dicētiuz

angelos ⁊ demones habere corpora naturaliter sibi unita de nā superiorꝫ vl iferiorꝫ elemētorū.

Q Sunt alique substantie intellectuales cōporibus non vnite. LXXXXI.

EX premissis autē oñdi pōt ee aliquas substantias intellectuales corporibus penitus non vnitas: ostensuꝫ est.n. supra corporibus corruptis intellectus subām q̄ perpetuā remanere: ⁊ si quidem substantia intellectus que remanet sit vna omiuꝫ sicut q̄dam dicūt. de necessitate ꝓsequitur eam ee scōm suuꝫ esse a corpore sepatam. ⁊ sic habeē propositum q̄ substātia intellectualis aliqua sine corpore subsistat. si autē plures aie intellectiue remaneant corpibus destructis. ꝓueniet aliquibus substātijs itellectualibus absq̄ corpe subsistere. ꝑsertim cū ostensū sit q̄ anime nō trāseant de corpore ad corpus ꝓuenit aūt animabus ee a corpibus separatas p accns cū naturaliter sint forme cōporū eo aūt quod ē p accns oportet prius esse id quod est p se. sūt igitur aliq̄ substātie intellectuales aiabus fm naturam ꝑores q̄bus p se ineſt sine corpibus subsistere. Q Imp̄. omē quod est de rōne generis oportet de rōne speciei esse: sunt aūt quedaꝫ que sūt de rōne speciei nō aūt de ratione generis. sicut rōnale est de rōne homis nō aūt de ratione animalis. q̄quid aūt est de ratione spēi nō aūt ō ratione generis nō est necē oibus speciebus generi ineſſe. multe.n. spēs sunt irrationalium aialium substātie aūt intellectuali fm suū genus ꝓuenit q̄ sit p se subsistens cū habeat p se opationē sicut superius est oñsū. de ratione aūt rei per se subsistēti nō est q̄ alteri vniatur. nō ē igitur ō rōne substantie itellectualis fm suū genus q̄ sit corpi vnita. ⁊ si sit hoc de rōe alicuius intellectualis substantie que ē aia: sūt igitur alique substātie intellectuales corpibus nō vnite. Q Adh̄. natura supior in suo in fimo ꝓtingit naturā inferiorez in eī supmo. natura aūt itellectualis est supior corpali. ꝓtingit āt eam fm aliquaꝫ partē sui q̄ est aia intellectiua. oꝫ igitur q̄ sicut corpus pfectum per aiam intellectuam ē supmuꝫ in genere corporū. ita aia intellectua que vnit corpi sit in fima in gne subāzum intellectualiū. sūt igitur alique substātie itellectuales. nō vnite corpibus superiores fm nature ordinem aia. Q Item. si est aliq̄d in perfectū in aliquo gne inuenitur ante illud fm nature ordinem aliq̄d in genere illo perfectū. pfectum.n. natura ꝑus est in perfecto. forme aūt que sūt in materijs sūt actus i perfecti quia nō habent esse cōpletum. sūt igit aliq̄ forme que sūt actus ꝓpleti per se subsistentes ⁊ spēm cōpletam habētes. ois aūt forma p se subsistens absq̄ materia ē subā itellectual. imunitas aūt materie ꝓfert esse intelligibile ut ex premissis patet. sūt ergo alique substātie itellectuales corpibus nō vnite. omē aūt corpus materiā habet. Q Imp̄. subā pōt ee sine quātitate ꝛ quātitas sine substātia esse nō possit. substātia.n. aliorū generū ꝑma est tpe rōne ⁊ cognitione: sed nulla substātia corporea ē sine quātitate. possūt igitur q̄dam ee i gne substātie oio absq̄ corpore. omēs aūt nature possibiles in rerum ordine inueniūt. aliter.n. cēt vniuersū iperfectū. in sēpiternis etiam non differt esse ⁊ posse. sunt igitur alique substātie absq̄ corporibus subsistētes p̄ primā substātiaꝫ que deus est. que nō ē in genere ut supra ostensuꝫ ē ⁊ supra aiam que est corpi vnita. Q Adh̄. si ex aliquibus duob⁹ inuenit aliq̄d cōpositū ⁊ alterū corꝫ inuētur per se quod ē minus pfectū ⁊ alterū qđ ē magis pfectū: ⁊ min⁹ reliq̄ idigens p se inuenit: inuenit āt aliqua substātia ꝓpolita ex substātia itellectuali ⁊ corpore ut ex premissis pz: corp⁹ āt inuenitur per se sicut pz in oīb⁹ corporib⁹ ia iatis: multo igit fortiꝰ inuenīt substantie intellectuales corporibus nō vnite. Item subām rei oꝫ esse proportionataꝫ sue opationi: qz opatio est actus ⁊ bonū substātie opantis: sed itelligere ē ꝓpria opatio substātie intellectualis: oꝫ igitur subām itellectualē talem ee que cōpetat predicte opationi: itelligere autē cuꝫ sit operatio per organū corporeū non exercita ñ indiget corpore nisi in q̄tum intelligibilia sumūt a sensibilibus: h̄ autē est iperfectus modus intelligendi: pfectus.n. modus intelligendi est ut intelligant ea q̄ sunt fm nām suā itelligibilia. Q autem nō itelligāt nisi ea que sūt fm se itelligibilia sed fiūt itelligibilia per intellectū ē iperfect⁹ modus intelligendi: si igit ante oē iperfectū oꝫ ee pfectū aliquid in genere illo oꝫ q̄ ante alias būanas que intelligunt accipiēdo a fantasmatibus sint alique intellectuales substantie itelligentes ea que sūt fm se inteligibilia nō accipientes cognitionē a sensibilibus ac per hoc oio a corporibus fm suā naturaꝫ sepate. Q Preterea Ar. argumētat sic in: xi. metaph̄. Motū ꝓtinuū regularē ⁊ q̄tū i se est deficiēte oꝫ ee a motore qui ñ mouet neq̄ p se neq̄ p accns ut supra ē ꝓbatū. plures ēt mot⁹ oꝫ ee a plib⁹ motoribꝰ. mot⁹ āt celi ē ꝓtinu⁹ regularis ⁊ q̄tū in se ē indeficiēs ē: ⁊ p̄ter primū motū sūt mlti tales mot⁹ i celo sic p ꝓsideratōes astrologoꝝ ꝓbat: oꝫ igit ee plures motores q̄ nō moueāt neq̄ p se neq̄ p accns. nullū āt corp⁹ mouet nisi motū ut ꝓbatuꝫ ē: motor āt icorpore⁹ unit⁹ corpori mouet p accns ad motū corporis sic pz de aia: oꝫ igit ee pluēs motores q̄ neq̄ sint corpora neq̄ corporib⁹ uniti motus āt celestes sūt ab aliq̄ itellectu ut supra ꝓbatū ē: sūt igit plures substātie intellectuales corporib⁹ nō unite. Dis āt concordat sntia Dion⁹. iiij. ca ō diui.

noibus dicẽtis de ãgelis q̃ sicut i mãles ⁊ icorpei i telligũt. Per hoc aũt excludit error saduceorũz q̃ dicebãt spm̃ nõ eẽ: ⁊ positio antiquorũ naturaliũ q̃ dicebãt oẽm substãtiaz corpeaz eẽ. positio etiaz Origenis q̃ dixit q̃ nulla subã p̃ trinitatez oĩnaz absq̃ corpe põt subsistẽ. ⁊ oĩum aliorũ ponẽtiuz oẽs ãgelos bonos ⁊ malos hñe corpa naturaliter sibi vnita.

De multitudine substantiarum separatarum. .LXXXXII.

Sciendũ est autem q̃ Aẽz. pbare nitit nõ solũ eẽ aliquas substãtias itellectuales absq̃ corpe sz etiã q̃ sũt eiusdẽ nũeri cuĩ sũt mot̃ depheñsi in celo neq̃ plures neq̃ pauciores: pbat.n. q̃ nõ sunt aliq̃ motus i celo q̃ a nobis depheñdi nõ possunt p hoc q̃ omis mot̃ q̃ est in celo ẽ ppter motũ alicuĩ stelle q̃ sẽsibilis ẽ: orbes.n. deferũt stellas: motus ãt deferẽtis ẽ ppter modũ delati. Itẽ pbat q̃ nõ sũt alique substãtie sepate a q̃bus non ꝓueniant aliq̃ mot̃ in celo: q̃ cuz motus celestes ordinẽtur ad substãs sepatas sicut ad fines. si essent alie substãtie sepate q̃ ille q̃s nũerat eẽnt aliq̃ motus i eas ordiati sic i fines. alit eẽnt mot̃ ipfecti. vnõ ex his ꝓcludit q̃ nõ sunt plures substantie sepate q̃ mot̃ depheñsi ⁊ q̃ possunt depheñdi in celo p̃fectiz cũ nõ sint plura corpa celestia eiusdẽ spẽi: ut sic ẽt possint eẽ pluẽs mot̃ nobis icogniti. Dec aũt probatio nõ hz necitatẽ: in his.n. que sũt ad finem sumitur necitas ex fine sicut ipemet docet in.ij. phi sicorũ: nõ aũt eꝙuerso. vnde si motus celestes ordinãtur in substãs sepatas sicut i fines ut ipsemet dic nõ põt ꝓcludi necio numer̃ substãtiũ ꝓdictarum ex nũero motuuz. Potest.n. dici q̃ sũt alique substãtie sepate altioris nature q̃ ille q̃ sũt ꝓmi fines motuuz celestiu sicut instia artificialia sũt ꝓpter hoies q̃ p ea operãtur. ⁊ nihil ꝓhibz eẽ alios homies qui p instrumẽta hmõi nõ opantur i mediate sz in pant operãtibus. ⁊ iõ ipse Aẽz. hãc rationẽ nõ inducit quasi neciam sed tanq̃ ꝓbabilẽ dicit n. Quare substãs ⁊ ꝓncipia imobilia rõnabile ẽ tot estimare. necessariuz aũt dimittat fortiõib̃ dicẽ. restat igit oñendum q̃ sũt multo plures substãtie intellectuales a corpibus separate q̃ sint mot̃ celestes: substãtie.n. intellectuales ſm suũ genus trãscendunt oẽm naturã corporeã. oz igit accipe gradum in p̃dictis substãtijs ſm eleuationẽ earum supra corporeã näm. sũt aũt quedam itellectuales substãtie eleuate supra corporeã substãm ſm sui generis näm tm̃ que tm̃ corpib̃ vnũtur ut forme. vt ex premissis pz. ⁊ quia eẽ substãruz itellectualiũ ſm suũ genus nullã a corpe dependentiam hz. ut supra ꝓbatuz ẽ. inuenit altior grad̃ dictarũ substantiarũ q̃ ⁊ si nõ vniant corpibus ut forme: sũt tm̃ ꝓpriũ motores aliquoz corpoz determinatorũ: sicr ãt nã substãtie intellectualis non dependet a mouẽdo cũ mouere sit ꝓpr̃s ad p̃ncipalẽ eorũ operationẽ. que ẽ itelligere. erit igit ⁊ aliquis gradus altior subãz intellectualiũ: que nõ sũt ꝓpriũ motores aliquoz corporũ sz supiores motoribus Imp̃. sicut agens p naturã agit per suã formaz naturalẽ: ita agens per intellectũ agit p formã intellectus ut pz i his q̃ agũt per artẽ: sicut igit agẽs p naturã ẽ ꝓportionatũ patiẽti rõe sue forme nãlis ita agens per intellectũ ẽ ꝓportionatũ patienti ⁊ facto p formã itellect̃: ut. s. hmõi sit forma itellectiua q̃ possit iduci p actõem agentis i matiã recipientẽ: oz igit ꝓprios motores orbiũ q̃ p intellectuz mouẽt si i hoc opionẽ Aẽz. sustinẽ uolum̃ tales intelligentias hñe q̃les si explicabiles p mot̃ orbiuz ⁊ pducibiles in reb̃ matialib̃. sz supra hmõi cõceptiones itelligibiles est accipe aliq̃s uliores. intellectus.n. vlius appheñdit formas rerũ q̃ sit eẽ earũ in reb̃. vnde uidem̃ q̃ ulior ẽ forma itellect̃ speculatiui q̃ practici: ⁊ inf artes practicas vlior est ꝺceptio artis iperãtis q̃ exequentis: oz ãt sub substãtiarũ itellectualiũ grad̃ accipe ſm graduz itellectualis opationis q̃ est eis ꝓpa: sũt igitur alique substantie itellectuales supra illas q̃ sũt ꝓpriũ ⁊ ꝓmi motores determinatoz orbiũ. Adhuc ordo uniuersi exigere uidet ut id qõ ẽ i reb̃ nobilius excedat quãtitate uel nũero ignobiliora: ignobiliora.n. uidentur eẽ propt nobiliora. vnde oz q̃ nobiliora q̃ ꝓpter se exñtia mltiplicẽt q̃tũ possibile est: ⁊ iõ uidemus q̃ corpora icarruptibilia. s. celestia i tm̃ excedũt corporalia. s. elaria ut q̃ hec nõ hẽant nobilẽ quãtitatẽ i cõparatione ad illa: sic ãt celestia corpora digniora sũt elarib̃ ut i corruptibilia corruptibilib̃: ita substãtie itellectuales oĩb̃ corporib̃ ut imobile ⁊ imãle mobili ⁊ mãli excedũt igit in nũero itellectuales substãtie sepate oĩum rerũ materialiũ mltitudinẽ: nõ igit ꝓprehẽdũt nũero celestiũ motuũ. Itẽ spẽs rerũ matialiuz nõ multiplicãt p materiam sed per formã. forme autẽ que sũt extra matiã hñt eẽ cõpleti ⁊ vlĩ q̃ forme que sũt i mã. nã forme i matia recipiũt ſm matie capacitatẽ: nõ uident igit eẽ mioris multitudinis forme q̃ sũt extra matiã q̃s dicim̃ substãs separatas q̃ sint spẽs materialiũ rerũ. Non ãt ꝓpt̃ h dicimus q̃ substantie sepate sint spes istoz sensibiliũ sicut pl̃onici senserũt. cũ. n. ñ possint ad predictarũ substãruz notitiã peruenire nisi ex sẽsibilib̃: appoſuerunt istas substãs eẽ eiusdẽ spẽi cũ istis uel magis spẽs istaz sicut si aliquis nõ uidẽt solẽ ⁊ lunã ⁊ alia astra ⁊ audiret eẽ quedã corpora incorruptibilia nominaret ea noib̃ istoz corpoz corruptibiliũ extimãs ea eẽ eiusdẽ spẽi cũ istis: quod nõ eẽt possibile. Sicr ãt ipossibile est substãs imati

ales eē eiusdē ſpēi cū maīalib⁹ l' ſpēs ipaꝛ cū mā
ſit de rōe ſpēi hoꝛ ſenſibiliū :lz ñ hec mā que ē p
priū principiū idiuidui ſicut de rōe ſpēi hois ſūt
cānes ꝛ oſſa:ñ āt hec carnes ꝛ h oſſa q̄ ſt̄ p̄ncipia
ſortis ꝛ platonis. Sic igit̄ nō dicim⁹ ſubās ſepa
tas eē ſpēs iſtoꝛ ſēſibiliū:ſed eē alias ſpēs nobilio
res iſt q̄to puꝛ ē nobil⁹ pmixto:ꝛ tc̄ illas ſubās
eē plures oꝛ iſtis ſpēb⁹ reꝛ māliū. Adhuc ma
gis eſt aliq̄d multiplicabile ſm ſuū eē itelligibile:
q̄ ſm ſuū eē materiale:multa.n.itellectu capim⁹
q̄ i maīa eē nō p̄nt ex q̄ cōtigit q̄ cuilibet recte li
nee finite pōt mathematice fieri additio: nō autē
nālit raritas etiā coꝛpoꝛ uelocitas motuū ꝛ diuē
ſitas figurarū i infinitū augeri cōphēditur:ſm in
tellectū.quāuis ſit ipoſſibile i natura ſic eē.ſubſtā
tie āt ſepate ſūt i eē itelligibili ſm ſuā naturā: ma
ior igꝛ multiplicitas i eis eſt poſſibilis:q̄ in rebus
materialibus ꝟz ꝓpetatē ꝛ rōnem pēſatā generis
utriuſq;:i ꝓpetuiſ āt nō differt eē ꝛ poſſe: excedit
igꝛ multitudo ſubāꝛ ſepatarū mlt̄itudinē maīa
liū coꝛpoꝛ. Quis āt atteſtat ſacra ſcriptura .dñ
n. Daniel. vij. Milia miliū mini. ei ꝛ ōci. cēte mi.
aſſi. ei. ꝛ Diony. xiij. ca. cele. ierar. dicit q̄ nūer⁹ il
laꝛ ſubāꝛ excedit oēm maīalē mlt̄itudinē. Per
h āt excludit̄ erꝛoꝛ dicētiū ſubās ſepatas ꝟz nūeꝛ
motuū celeſtiū aut ꝟz nūeꝛ ſpaꝛ celeſtiū eē .ꝛ er
roꝛ rabi moiſi q̄ dixit nūeꝛ āgeloꝛ q̄ i ſcriptūa
pōit ñ eē nūeꝛ ſepatarū ſubārū ſz vtutū i iſtiſifeci
oribus: ſicut ſi uis concupiſcibilis dicatur ſpūs ꝓ
cupiſcentie:ꝛ ſic de aliꝭ.

Qꝛ in ſubſtantiꝭ ſeparatis non ſūt multe uni
us ſpeciei. LXXXIII

Ex his autem que
de iſtis ſubſtātiꝭ p̄miſſa ſūt oñdi pōt
q̄ ñ ſūt pl̄es ſubſtātie ſepate uni⁹ ſpēi
oñſū ē.n. ſupra q̄ ſubſtātie ſepate ſūt q̄dā q̄ddita
tes ſubſiſtentes:ſpēs āt rei eſt quā ſignat diffinitō
q̄ eſt ſignū quidditatis rei. vñ quidditates ſubſiſtē
tes ſūt ſpēs ſubſiſtentes:pl̄es q̄ ſubſtātie ſepate eē
nō p̄nt niſi ſint plures ſpēs. Adhuc q̄cūq; ſūt
idē ſpē. dīia āt nūero hñt maīa. dīia at q̄ ex foꝛa
ꝓcedit iducit diuerſitatē ſpēi:q̄ āt ex mā iducit di
uerſitatē ſm nūeꝛ:ſubſtātie āt ſepate ñ hñt oīno
mām:neq; q̄ ſit ꝓs earū neq; cui uniāt ut forme:i
poſſibile ē igꝛ q̄ ſit pl̄es uni⁹ ſpēi. Amp. ad h
ſūt pl̄a idiuidua i una ſpē i rebus coꝛꝛuptibilib⁹:
ut nā ſpēi. que nō pōt ꝓpetue ꝓſeruari in uno idi
uiduo ꝓſeruet i plib⁹:vñ ēt i coꝛpoꝛib⁹ icoꝛꝛuptibi
libus:ñ ē niſi unū idiuiduū i una ſpē.ſubſtātie āt
ſepate natura pōt ꝓſeruari i uno idiuiduo eo q̄
ſūt icoꝛꝛuptibiles:ut ſupra oñſū ē:nō igꝛ oꝛ eē pl̄a
idiuidua in illis ſubſtātiꝭ eiusdē ſpēi. Itē id q̄ ē
ſpēi i unoq;.dign⁹ ē eo q̄ ē idiuiduatōis p̄cipiū
ꝓter rōem ſpēi exñs. multiplicatio igit̄ ſpērū pluſ
addit nobilitatis ꝛ pfectiōis uniuerſo q̄ multipli
catio indiuiduoꝛ in una ſpē. pfectio āt uniuerſi
maxie ꝓſiſtit i ſubſtātiꝭ ſepatis:magis igitur com
petit ad perfectionē vniuerſi q̄ ſint plures ꝟz ſpēz
diuerſe q̄ q̄ ſint multe ſm numeꝛ in eadē ſpecie

Preterea ſubſtātie ſepate ſūt pfectiores quaz
coꝛpoꝛa celeſtia. ſed i coꝛpoꝛibus celeſtibus ꝓpter
eoꝛ pfectionē nō inuenit niſi unū idiuiduū uniuſ
ſpēi:tū q; unūq̄q; eoꝛ ꝓſtat ex tota maīa ſue
ſpēi.tū q; i uno idiuiduo ē pfecte vt⁹ ſpēi ad ꝓplē
dū illud i uniuerſo ad q̄ ſua ſpēs oꝛdiat ſicut ꝑci
pue pz i ſole ꝛ lūa. mlto igꝛ magi i ſubſtātiꝭ ſepa
tis ñ iueīt niſi unū idiuiduū in una ſpecie.

Qꝛ ſubſtantia ſeparata ꝛ anima non ſunt vni
us ſpeciei. LXXXIIII

Ex his autem ulte
ri⁹ oñdit q̄ aia ñ ē ei⁹ dē ſpēi cū ſubſtā
tiꝭ ſepatis:maioꝛ.n.ē dīia aie humāe
a ſubſtātia ſepata q̄ uni⁹ ſubſtātie ſepate ab alia:
ſz ſubſtātie ſepate oēs adiuicē ſpē differūt ut oſtē
ſū ē. multo igꝛ magis ſubā ſepata ab aia. Amp.
unaqueq; res hz ꝓpriū eē ꝟz rōez ſue ſpēi. q̄ꝛ.n.ē
dīſa rō cēndi hoꝛū ē dīſa ſpēs:eſſe āt āie hūane ꝛ
ſubſtātie ſepate nō ē uni⁹ rōis. nā i eē ſubſtātie ſe
pate nō pōt cōicare coꝛpus:ſicut pōt cōicare i eē
aie hūane que ſm eē unit coꝛpoꝛi ut forma maīe
aia igꝛ hūana differt ſpē a ſubſtātiꝭ ſepatis. Ad
huc q̄ hz ſm ſe ipm ſpēm ñ pōt eē eiusdē ſpēi cū
eo q̄ ñ hz ſm ſe ſpēm:ſz ē ꝑs ſpēi:ſubā āt ſepata
hz ꝑ ſe ipam ſpēm:aia āt nō:ſz eſt ꝑs ſpēi humāe:
ipoſſibile eſt igꝛ:q̄ aia ſit eiuſdem ſpēi cū ſubſtā
tiꝭ ſepat⁹:niſi forte hō eēt eiusdē ſpeciei cū ill⁹ q̄
pz eē ipoſſibile. Preterea ex ꝓpria opatōe rei
ꝓcipit ſpēs eius. opatio.n. demōſtrat vtutē q̄ indi
cat eēntiā: ꝓpa āt opatio ſubſtātie ſepate ꝛ aie in
tellectiue ē itelligē. ē ā oio al⁹ modus intelligendi
ſubſtātie ſepate ꝛ aie. nā aia intellīgit a fantaſma
tibus accipiēdo. nō āt ſubā ſepata cū ñ hēat oꝛga
na coꝛpea i q̄bus oꝛ eē fantaſmata:nō ſunt igitur
anima humana ꝛ ſubſtātia ſeparata uniꝰ ſpēi.

Quomodo accipiatur genus ꝛ ſpēs in ſubſtā
tiꝭ ſepatis. LXXXV

Oportet autē conſ
iderare ſm q̄d dīſificat ſpēs i ſubſtā
tiꝭ ſepatis. In rebus.n. maīalibus q̄
ſūt diuerſaꝝ ſpēz unius generis exñtes. rō generis
ex ꝓncipio maīali ſumit: dīia ſpēi a ꝓncipio forā
li :natura.n. ſenſitiua ex qua ſumit rō aīal ē māle
i hōie reſpectu nature itellectiue ex q̄ ſūitur dīia
ſpecifica hōis. ſ. rōale:ſi igꝛ ſubſtātie ſepate ñ ſūt
ex maīa ꝛ forma ꝓpoſite ut ex premiſſis pz ñ ap

paret ꝑm quid in eis genus ⁊ differentia specifica accipi possit. Scire igitur oz ꝙ diuerse rerum spēs gradatim naturā entis possident: statim.n. in prima entis diuisione inuenitur: hoc q̄dem perfectū s. ens ꝙ se ⁊ ens actu: aliud uero imperfectū. s. ens in alio ⁊ ens in potentia: ⁊ eodem modo discurrēti per singula apparet unam speciem supra aliaz aliquem gradū perfectionis adiȝere sicut animalia super plantas: et animalia progressiua super animalia immobilia: in coloribus etiam unā species alia perfectior inuenitur secundum ꝙ ē albedini propinquior. propter quod Ax. in. viȝ. metaphi. dicit ꝙ distinctiones rerū sūt sicut nūerus i qua unitas subtracta uel addita speciem nūeri uariat: per quem modum in diffinitiōibus si una differentia subtrahatur uel addatur diuersa species inuenitur: ratio igitur determinate speciei cōsistit in hoc ꝙ natura cōis in determinato gradu entis collocatur ⁊ qz in rebus ex materia ⁊ forma ꝯ positis forma est quasi terminus. id āt quod imi natur per eam est materia uel materiale: oportet ꝙ ratio generis sumatur ex materiali differentia uero specifica ex formali: et ideo ex differentia ⁊ genere fit unum sicut ex materia ⁊ forma: ⁊ sicut una ⁊ eadem est natura que ex materia ⁊ fōma cōstituitur: ita differentia non addit extraneā quādā naturā super genus sed est quedam determinatio ipius nature generis: ut si genus accipiat animal pedes habens: differentia eius est duos pedes habēs: quam q̄dez differentiā nihil extraneū super genus addē manifestū est. vnde patz ꝙ accidit generi ⁊ dīe ꝙ determinatio q̄dam quaz differentia iportat ex alio principio causetur ꝙ natura generis ex hoc ꝙ natura quā signat diffinitō ē ꝓposita ex materia ⁊ foīa sicut ex terminate ⁊ terminato: si igitur aliq̄ natuara est simplex ipsa quidem ꝑ se ipsā erit terminata nec oportebit ꝙ habeat duas ptes quarum una sit terminās ⁊ alia terminata: ex ipsa igitur rōne nature sumet rō generis: ex terminatiōe aūt eius ꝑm ꝙ est in tali gradu entiū sumet eius dīa specifica. Ex quo etiā patet ꝙ si aliq̄ natura nō ē tminata sz infinita i se sicut supra oñsū est de nā diuina: nō ē in ea accipē neq; gen⁹ neq; spēm: qd̄ est ꝓsonuz his q̄ supra de deo oñdimus. Patet etiā ex ꝑmissis ꝙ cū dīse species i substātijs sepatis accipiātur ꝑm ꝙ diuersos gradus sortiūt: in una aūt spē nō sūt plura idiuidua ꝙ nō sunt in substātijs sepatis due equales ꝑm ordinē sed una naturalit ē altera supior: vñ ⁊ Job. xxxviȝ. dicit. Nūquid nosti ordinē celi: ⁊ Dyo⁹. dicit. x.c. cele. ierar. ꝙ sicut in tota āgelorū multitudine ē ierarchia suprema media ⁊ ifima: ita in qualibz ierarchia ē ordo supⁿ⁹ medius ⁊ ifim⁹ ⁊ in quolibz ordie supmi medij ⁊ ifimi. Per hoc aūt excluditur Origenis positio q̄ dixit a principio oēs subās spūales equales creatas fuisse: inter quas etiā aias ꝓnūerat: diuersitas aūt que i hmōi substātijs inuenit ꝙ q̄dam ē unita corpi q̄dam non unita: ⁊ q̄dam altior quedā vo inferiō: puenit ex differētia meritoꝝ: oñsum ē aūt hanc dīam graduum nālē esse: ⁊ ꝙ aia nō est eiusdez spēi cuz substātijs sepatis: nec ipse substātie sepate ad inuicez: nec etiā ꝑm ordinem nature equales.

Q̄ substantie separate nō accipiūt cognitiōez ex sensibilibus. .LXXXXVI.

Ex premissis ostendi pōt ꝙ substātie sepate nō accipiūt itellectiuā cognitōnē ex reb⁹ sēsibilib⁹ Sensibilia.n. scōm suā naturā nata sūt apprehēdi ꝑ sēsuz sicut itelligibilia ꝑ intellectū. ois igitur substātia cognoscitiua ex sēsibilibus cognitionez accipiēs hz cognitōez sēsitiuā ⁊ ꝑ ꝓñs hz corp⁹ ꝑncipaliter vnitū: cū cognitio sensitiua sine organo corporeo eē nō possit: substātie aūt sepate nō hnt corpora nāliter sibi unita ut supius ē oñsum: non igit intellectiuā cognitionem ex reb⁹ sēsibilibus sumūt. Amp̄. altior ⁊ virtus oportet eē alteri⁹ obiectū: vīus aūt intellectiua substātie sepate ē altiō ꝙ vis itellectiua aie hūane: cuz itellectus aie hūane sit ifimus i ordine itellectuū ut ex premissis habetur: itellectus aūt hūane aie obiectū ē fātasma: vt supra dictum ē qō est supius i ordie obiectoruz ꝙ res sensibilis extra aiam exīs sicut ex ordine vīrtutū cognoscitiuarū apparet: obiectū igit substantie sepate nō pōt eē res exīs extra aiam: ut ab ea immediate accipiat cognitionē: neq; fantasma: relinquitur igitur ꝙ obiectū intellectus substantie separate sit aliquid altius fantasmate: nihil āt ē altius fantasmate i ordine obiectoꝝ cognoscibiliuz nisi id qō est itelligibile actu: substātie igit sepate nō accipiūt cognitionē itellectiuā a sēsibilibus sz itelligūt ea que sūt ꝑ se ipa etiā itelligibilia Ad huc ꝑm ordinem intellectuum est ordo intelligibilium: sed ea que sunt secundum se ipsa intelligibilia sūt supiora i ordie intelligibiliū. his q̄ non sūt intelligibilia nisi quia nos facimus ea intelligibilia: eiusmodi autem oportet esse omnia intelligibilia a sensibilibus accepta. nam sensibilia nō sūt secundum se intelligibilia: huiusmodi autem itelligibilia sunt que intelligit intellectus noster intellectus igitur substantie separate cum sit superior intellectu nostro non intelligit intelligibilia a sensibilibus accepta sz que sūt ꝑm se intelligibilia actu. Amp̄. modus operatōnis ꝓprie alicuius rei proportionaliter respondet modo substantie ⁊ nature ipius: substantia autem separata est itellectus per se existens non in corpore aliquo ope

rō igit itellectual' eius erit intelligibiliū q̄ ñ sunt fūdata in aliq̄ corpore: oīa āt intelligibilia a sēsibilib⁹ accepta sūt i aliquib⁹ corporib⁹ aliqualit fūdata sic intelligibilia nostra i fātasmatibus q̄ sūt in organis corporeis: substātie igit sepate non accipiūt cognitionē ex sensibilib⁹. ¶Adhuc sic mā p̄ma ē infimū i ordine rez sensibiliū ꝛ p hoc est in potētia tm̄ ad oēs formas sensibiles: ita intellect⁹ possibilis infim⁹ i ordine itelligibiliū exñs ē i potentia ad oīa itelligibilia ut ex premissis pz: ſz ea que sunt in ordie sēsibiliū supra mām p̄mā hñt i actu suā formā per quā p̄stituūt i eē sensibili: substātie igit sepate q̄ sūt i ordine intelligibiliū supra itellectū possibilē hūanū sūt actu i eē intelligibili itellectus. n. accipiens cognitionē a sensibilib⁹ nō est actu i eē intelligibili sed i potentia: substantia igit sepata nō accipit cognitionē a sensibilib⁹.
Adhuc pfectio nāe supioris nō dependet a natura iferioꝛi: pfectio āt substātie sepate cū sit itellectualis est i intelligēdo: eaz igit intelligē ñ dependet a reb⁹ sensibilib⁹ sic ꝙ ab eis cognitionē accipiat. Patet āt ex hoc ꝙ i substātijs sepatis nō ē itellectus agēs ꝛ possibil' nisi forte eq̄uoce: itellect⁹ enim possibilis ꝛ agēs in aia itellectiua iueniūt pp hoc ꝙ accipit cognitionē itellectiuā a sensibilibus. naz intellectus agens est qui facit spēs a sensibilibus acceptas eē itelligibiles actu: itellectus āt possibil' est in potentia ad oēs formas sensibiliū cognoscēdas: cū igit substātie sepate nō accipiāt cognitōez a sensibilib⁹ nō est i eis itellectus agens ꝛ possibil' vñ ꝛ Az. i tertio de aia itellectū possibilē ꝛ agentē inducens ducit eos i aia oportere poni. ¶Itez manifestū est i eisdē ꝙ localis distantia cognitionē aie sepate impedire nō pōt: localis. n. distantia p se ꝓpat ad sensū. nō aūt ad intellectū nisi p accñs in q̄tū a sensu accipit. nā sensibilia fm determiatā distantiā mouent sensū: intelligibilia āt actu fm ꝙ mouēt itellectū nō sūt in loco cū sint a materia corporali sepata: cū igit substātie sepate nō accipiant itellectiuā cognitionē a sensibilibus: in eoruz cognitionē distātia localis nihil operat: ¶Palā est etiā ꝙ itellectuali opationi coz ñ admiscetur tpus: sicut. n. itelligibilia actu sūt abq̄ loco ita ēt sūt abq̄ tpe: nā tpus ꝓsequitur motū localē: vnō nō mēsurat nisi ea que aliqualr sūt in loco ꝛ iō i telligere substantie sepate est supra tpus: opatiōi āt intellectuali nostre adiacet tpus ex eo ꝙ a fantasmatib⁹ cognitionē accipim⁹ q̄ determiatū ēspiciūt tpus: ꝛ ide est ꝙ i ꝓpōe ꝛ diuisione semp nr̄ i tellect⁹ adiūgit tpus p̄teritū uel futurū: nō āt itelligendo ꝙ quid est: itelligit. n. qō q̄d ē abstrahēdo itelligibilia a sensibiliū conditionib⁹: vñ fm illaz opationē neq̄ sub tpe neq̄ sub aliqua conditiōe sensibiliū rez itelligibile ꝓpriedit: ꝓpōit āt aut diuidit applicādo itelligibilia p̄us abstracta ad res ꝛ i hac applicatōe necē ē cointelligi tpus.

¶Q intellectus substantie separate semper intelligit actu. LXXXXVII.

EX hoc aūtē appa ret ꝙ itellectus substātie sepate ē sem per itelligēs actu. Qō. n. ē q̄ñq̄ i actu q̄ñq̄ i potentia mēsurat tpe: itellectus āt substantie sepate ē supra tps ut p̄batū ē: nō est igit q̄ñq̄ itelligens actu ꝛ q̄ñq̄ nō. ¶Itē oīs substātia uiuens hz aliquā opationē uite i actu ex sua natūa que inest ei semp: lz alie q̄ñq̄ insint ei in potentia sicut animal a semper nutriūtur licet non semp sentiāt: substantie autem sepate sunt substātie uiuentes ut ex premissis pz: nec habent aliaz operationē uite nisi intelligere: oz igitur ꝙ ex sua natura sint intelligentes actu semper: ¶Item substantie separate mouent per intellectū corpora celestia fm phōrum doctrinā: mot⁹ āt corporum celestiū est semp cōtinuus: intelligere igitur substātiaz sepataz est continuū ꝛ semp: hoc āt idez sequitur ꝛ si non ponātur mouentes corpora celestia cū sint altiores corporibus celestibus: vnde si propria opatio corporis celestis que est mot⁹ ip̄s ē cōtinua multo magis ꝓpa opatio subārū sepataz que est intelligere ¶Amp̄. omne quod q̄ñq̄ operatur ꝛ q̄ñq̄ non operatur mouetur per se uel p accñs: vnde ꝛ hoc ꝙ nos q̄ñq̄ intelligimus q̄ñq̄ non ꝓuenit ex alteratione que est circa ptem sēsibilem ut dicit i. viij. phicoꝛ: sed substantie sepate non mouentur per se quia nō sunt corpora neq̄ mouentur per accidens q: non sunt unite corporibus: igitur opatio propria que est intelligere: est in eis continua ꝛ non interscisa.

¶Quomodo una substantia separata itelligit aliam LXXXXVIII

SI autem substan tie sepate itelligūt ea q̄ sī p se itelligibilia ut oñsū ē: p se āt intelligibila sunt substātie sepate: imūitas. n. a mā fac aliq̄d eē p se itelligibile ut ex supioꝛib⁹ pz: sequit ꝙ substātie separate itelligāt sic ꝓpa obiecta subās sepataz: unaq̄q̄ igit ꝛ se ipam ꝛ alias cognoscet: se ipam q̄dē unaq̄q̄ earū alit cognoscit q̄ itellectus possibilis se ipz intellect⁹. n. possibil' ē ut potētia exñs i eē intelligibili. fit aūt actu p spēm itelligibilē sic mā p̄ma fit actu i eē sēsibili p formā nālē nihil āt cognoscit fz ꝙ ē potentia tm̄: sz fz ꝙ est actu: vnde ꝛ forma ē pncipiū cognitionis rei: que per eā fit actu: similiter autē potentia cognoscitiua fit actu cognoscens per speciem aliquam, intellectus igit possibilis noster

non cognoscit se ipm nisi per spēm intelligibilem que fit actu i eā intelligibili ꝛ ꝓpter hoc dic Auz. in. tertio de aia q̄ est cognoscibilis sicut ꝛ alia: s. p spēs a fantasmatibus acceptas sicut per formas p prias: substantie aut̄ sepate sūt ꝑm suā nām: ut actu exītes in esse intelligibili: vnde unaq̄q; earū se ipam p suā essentiam cognoscit nō per aliquā spēm alterius rei: cū aūt omnis cognitio sit ꝑm q̄ in cognoscēte est silitudo cogniti: vna āt subāz separataz: sit silis alteri ꝑm cōem nām generis: differant āt ab inuicē ꝑm spēm ut ex premissis apparz uidetur sequi q̄ una earz aliā nō cognoscat q̄tuz ad propriā rōem spēi: sed solū q̄tuz ad cōez generis rōem. Dicunt ergo quidam q̄ una subāruz separataruz est cā effectiua alterius. in qualibet autem cā effectiua oz eē similitudinē sui effectus: et silr in quolibet effectu oz eē silitudinē sue cāe. eo q̄ unūq̄q; agens agit sibi simile. sic igitur in supi oꝛi substantiaz separatarz est silitudo inferioris sic in cā est similitudo effectus: in iferiori āt silitudo superioris est: sicut i effectu est silitudo sue cāe. in cāis autem non uniuocis silitudo effectus est i cā eminētius: cāe āt silitudo in effectu inferiori mō. tales āt cās oz eē substātias separatas supiores ispectu iferiorz cū ñ sint unius speciei in diuersis gradibus constitute: cognoscit igitur substantia separata inferior superiorem ꝑm modum substantie cognoscentis non ꝑm modum substantie cognite: sz inferiori mō: superior autem inferiorem eminēti oi mō: ꝛ hoc est qđ in li. de cāis dr q̄ intelligentia scit qđ est sub se: ꝛ qđ est supra se p modū sue substantie qz alia est cā alterius. sed cū supius sit ostesū q̄ substātie separate intellectuales non sunt ꝓpositе ex materia et forma: nō possūt causari nisi p modū creationis: creare āt solꝰ dei ē ut supra oñ sum est: nō poterit igitur una substantiaz separatarum eē alterius cā. Preterea ostensū est q̄ ꝑncipales partes uniuersi omēs sunt a deo imediate create: nō ē igitur una earū ab alia: unaquęq; autem subārū separatarum est de principalibus partibus uniuersi multo amplius cū sol uel luna cum unaquęq; earū habeat propriā spēm ꝛ nobiliorē q̄ quis spēs corporaliū rez: nō igitur una earz cātur ab alia sed omnes immediate a deo: sic igitur ꝑm predicta quelibet subāz separū cognoscit deum naturali cognitione ꝑm modū sue substantie p quā silēs sūt deo sicut cāe: deus āt cognoscit eas sicut propria cā earū oiuz i se silitudinē hās: nō āt hoc mō una subāz separatarū poterit cognoscere aliā cū vna non sit cā alterius. Considerādū est igit̄ q̄ cū nulla hmōi subārū ꝑm suam essentiā sit sufficiens principiū cognitionis omniū aliarū rez. vnicuiq; enim earū supra ꝓpriam subām oz superaddē quasdam intelligibiles similitudines p quas quelibet earū alia in ꝓpria natura cōgscere possit. Hoc autē sic manifestū eē potest: est eniz ꝓprium obiectum intellectus ens intelligibile qđ q̄dem comprehendit omnes differentias ꝛ species entis possibiles: quicquid eniz esse potest intelligi potest: cū autem omnis cognitio fiat per modum similitudinis non potest totaliter suum obiectuz intellectus cognoscere nisi habeat in se similitudinem totius entis ꝛ oīum dīarum eius: talis autem similitudo totius entis esse non pōt nisi nā infinita que non determinatur ad aliquam speciez uel genus entis sed est vl̄e principiū ꝛ vtus actiua totius entis qualis est sola natura diuina ut in ꝓmo ostensū est: oīs autem alia natura cū sit terminata ad aliquod genus ꝛ speciem entis non pōt esse uniuersalis similitudo totius entis: relinqtur igitur q̄ solus deus per suam essentiam omia cōgscat: quelibet autem substantiarum separatarum per suam naturam cognoscit perfecta cognitione suam speciem tm̄: intellectus autem possibilis ne q̄q̄ sed per speciem intelligibilē sicut supra dictū est. Ex hoc āt q̄ substantia aliqua est intellectual' comprehensiua est totius entis: vnde cū substātia separata per suam naturam non fiat actu cōprehēdens totū ens ipa in sua substantia considerata ē quasi potentia ad similitudines intelligibiles quibus totū ens cognoscitur: ꝛ ille similitudines erūt actus eius in q̄tū est intellectualis. Nō āt est possibile quin iste similitudines sint plures qz iam oñ sum est q̄ totius entis ul'is perfecta similitudo eē non pōt nisi infinita: sicut autem natura substantie separate non est infinita sed terminata: ita silitudo intelligibilis in ea exīs non potest esse infinita sed terminata ad aliquā spēm uel genus entis: vñ ad cōprehensionē totius entis requiruntur pluēs hmōi silitudines: q̄to āt aliqua substantia separata est superior tanto eius natura est diuine naturē silior: ꝛ iō est minꝰ contracta utpote ꝓpinquiꝰ accedens ad ens ul'e perfectū ꝛ bonū: ꝛ ꝓpter h̄ uniuersaliorē boni ꝛ entis pticipationē hās ꝛ iō silitudines intelligibiles in suba superiori exīntes sūt minus multiplicate ꝛ magis vles: ꝛ hoc est quod Diony. xij. ca. cele. ierar. dicit q̄ angeli superiores habent scientiam magis uniuersalem: ꝛ in libro de causis dicitur q̄ intelligentie superiores habēt formas magis uniuersales: summū autem huius modi uniuersalitatis est in deo qui per unū. s. per essentiam suā omnia cognoscit: infimū autē in intellectu humano qui ad unūq̄q; intelligibile indiget specie intelligibili propria ꝛ ei coequata: nō est igitur per formas uniuersaliores apud substantias superiores. imperfectior cognitio sicut apud nos: per similitudinem enim animalis p quam cognoscimus aliquid in genere tantum imperfectiorem cognitionem habemus q̄ per similitudinē hominis per quā cognoscim' spēz ꝓpletaz

cognoscere.n. aliquid ſm gen⁹ tm̃ ẽ cognoscere i perfecte ⁊ q̃i in potẽtia. cognoscẽ ãt in ſpẽ est cog̃ scere pfecte ⁊ in actu: intellectus ãt noster q̃ infi mũ gradũ tenet i substãtijs intellectualibus adeo pticulatas similitudines requirit q̃ unicuiq; cog̃ scibili ꝑ̃o oꝛ rn̄dere ꝓpriam silitudinem i ipo: vnde p silitudinẽ aialis nõ cognoscit rõnale ⁊ p ꝓñs nec hominẽ nisi ſm quid: silitudo ãt intelligi bilis que est i substãtia sepata est vlꝛioꝛis vꝛut⁹ ad plura repñtãda sufficiẽs: ⁊ iõ nõ facit imperfectõ rẽ cognitõnẽ sed pfectioꝛẽ: est. n. vlis vꝛtute ad mo dũ forme agentis in cã vli: q̃ q̃to fuerit vlꝛioꝛ tan to ad plura se extendit ⁊ efficaci⁹ ꝓducit: p simili tudinẽ igitur unã cognoscit ⁊ aial ⁊ dias aialis: aut etiã ulꝛioꝛi mõ ⁊ ꝯctioꝛi ſm ordinẽ substanti aruꝫ predictaꝫ. exẽpla igit hui⁹ ut dictũ est in ou ob⁹ extremis accipere possumus. ſ. i intellectu di uino ⁊ hũano de⁹. n. ꝑ unũ quod est sua eẽntia co gnoscit oia: hõ ãt ad diuersa cognoscẽda dis̃as si militudines requirit: q̃n etiã q̃to altioꝛis fuerit i tellectus tãto ex pauctioꝛib⁹ plura cognoscere po test: unde his qui sunt tardi itellectus oꝛ exempla particularia adducere ad cognitionem de rebus sumẽdam: cũ autem substantia sepata in sua na tura considerata sit i potentia ad similitudines q̃ bus totũ ens cognoscatur: non est estimanduꝫ q̃ sit denudata ab omibus huiusmodi similitudini bus: hec enim est diſpositio intellectus possibilis ante q̃ intelligat ut dicitur in tertio de aima neq; est etiam estimandũ q̃ aliquas eaꝫ habeat i actu ⁊ alias in potentia tm̃: sicut materia prima in coꝛ poꝛibus inferioꝛibus habet unam formam i actu ⁊ alias in potentia: ⁊ sic intellectus possibilis no ster cũ iam sumus scientes est actu ſm aliqua in telligibilia: ſm alia uero in potẽtia. cũ. n. ille sub stantie sepate non moueantur neq; per se neq; p accñs ut oñsum est: omne quod est in eis in potẽ tia oportet eẽ in actu: alias exirent de potentia i actuꝫ: ⁊ sic mouerentur per se uel per accidẽs. est igitur in eis potentia ⁊ actus q̃tum ad esse intel ligibile sicut i coꝛpoꝛibus celestibus q̃tum ad esse naturale: materia enim coꝛporis celestis ita pficit ꝑ suã formã q̃ nõ remanet i potẽtia ad aliq̃s for mas: ⁊ silr intellectus substãtie sepate totalr pfici tur ꝑ formas intelligibiles q̃tum ad cognitionem naturalẽ: intellectus ãt possibilis noster ꝓportio naliter se habz coꝛpoꝛib⁹ coꝛruptibilibus quibus vnit ut foꝛa: sic. n. fit actu hñs q̃sdã foꝛas intelligi biles q̃ remanet in potẽtia ad aias: ⁊ ꝓpter hoc dr̃ in li. de cãis q̃ intelligentia est plena formis: q̃. ſ. tota potẽtialitas itellectus ei⁹ ꝓpleta est ꝑ for mas intelligibiles: ⁊ sic ꝑ hmõi itelligibiles species vna substãtia sepata aliã itelligere põt. Forte ãt alicui videri põt q̃ cũ substantia sepata ꝑ eẽntiaꝫ sit intelligibilis nõ oꝛ ponere q̃ ꝑ aliquas species itelligibiles una ab alia intelligatur ſz ꝑ eẽntiã ipi us substantie intellecte: hoc enim q̃ substantia ali qua per ſpẽm intelligibilem cognoscatur uidetur accidere substantijs materialibus ex hoc q̃ ñ sũt per suam eẽntiam intelligibiles actu: vnde oꝛ q̃ ꝑ intentiones abstractas intelligantur. Huic etiã vi detur consonare dictum ꝑ̃hi dicẽtis in. xi. meth. q̃ in substantijs separatis a materia non differt i tellectus intelligere ⁊ qõ intelligitur. hoc autem si concedatur habet dubitationes non paucas: pri mo quidem q̃ intellectus i actu est intellectum in actu ſm doctrinam Aꝫ. difficile est ãt videẽ qõo una substantia sepata sit unũ alteri dũ intelligit ipam. ¶ Adhuc omne agens uel operans opera tur per suam formam: cui opatio rndet sicut cale factio caloꝛi: unde ⁊ illud uidemus: cuius specie u⁹ sus informatur: non uidetur autem esse impos ſsibile q̃ una substãtia sepata sit forma alteri⁹ cuꝫ habeat unaquecq; esse sepatum ab alia: ipossibile igr̃ uidetur q̃ una uideatur ab alĩa ꝑ eẽntiã suaꝫ. ¶ Amꝑ. intellectũ est pfectio intelligentis: nõ po test aũt inferioꝛ substãtia sepata esse perfectio su perioris: sequeretur etiã q̃ superioꝛ inferiorẽ non intelligeret ſi per essentiam suam unaquecq; intel ligeret⁹ ⁊ non per speciem aliam. ¶ Item intel ligibile est intra intellectum q̃tum ad id quo itel ligitur nulla autem substantia illabitur mentini ſi solus deus qui est i oibus per essentiam p̃ntiaꝫ ⁊ potentiam. ipossibile igr̃ uidet q̃ substãtia sepa ta ꝑ eẽntiã suã intelligatur ab alia ⁊ nõ per simili tudinẽ eius i ipsa. Et hoc quidẽ oꝛ uer̃ cẽ ſm sen tentiam Aꝫ. q̃ ponit q̃ intelligere contingit ꝑ h̃ q̃ itellectũ i actu sit unũ cũ intellectu i actu. vnde substãtia sepata q̃uis sit ꝑ se itelligibil̃ actu: nõ tm̃ ſm se itelligit nisi ab intellectu cui ẽ vnũ: sic autẽ subã sepata se ipam itelligit ꝑ eẽntiã suã. ⁊ ſm h̃ est idẽ itellectus ⁊ itellectũ itelligẽ. Scõz ãt põnẽs Plonis itelligẽ fit ꝓ ꝓtactũ itellectus ad rẽ itelligi bilẽ: ſic igit una subã sepata põt aliã ꝑ ei⁹ eẽntiaꝫ itelligẽ dũ eã spũalr ꝓtigit: supioꝛ q̃dẽ iferioꝛẽ q̃ eã sua vꝛtute ꝓcludẽs ⁊ cõtinens: inferioꝛ vo supio rem quasi eam capiens ut sui perfectionem. un de ⁊ Diony. dicit. iiij. cap. de diuinis nominibus q̃ superiores substantie intelligibiles sunt quasi cibus inferioꝛum.

Qꝛ substantie separate cognoscũt mate rialia. .LXXXXIX.

Qeer predictas igi tur formas intelligibiles subã sepata non solum cognoscit alias substãtias sepatas: sed etiã species reꝝ coꝛporaliũ. Cum. n. i tellectus earum sit perfectus naturali pfectiõe ut

pote totus in actu exñs: oz q suũ obiectũ. s. ens in
telligibile vliter comprehendat: sub ente ãt intel
ligibili cõprehẽdũt etiã species rerũ corporalium
eas igitur substãtias separata cognoscit. ¶ Adhuc
cũ species rez distinguãt sicut spẽs nũerozũ: ut su
pra habitũ est: oz q i specie superiori cõtineat ali
qualiter quod est i inferiori sicut maioz nũer⁹ cõ
tinet minorẽ: cũ igitur substãtie separate sint supza
substãtias corporales: oz q ea que sũt in substan
tijs corporalibus p modũ mãlẽ: sicut in substãtijs
separatis per modũ itelligibilẽ: qđ. n. est i aliq̃ est in
eo per modũ ei⁹ i quo est. ¶ Item si substãtie se
parate mouẽt corpora celestia ut pĥi ponũt q̃cq̃d p
uenit ex motu corpoz celestiũ attribuitur ipis cõ
poribꝰ sicut instrumẽtis eo q mouent mota: sub
stantijs ãt separatis mouentibus sicut principalibꝰ
agentibus: agũt autem z mouent per intellectuz:
sunt igitur causantes ea que fiũt per motũ corpo
rum celestiũ: sicut artifex operat̃ per sua instia: fõ
me igitur eoz que generãtur z corrumpũt sũt in
telligibiliter in substantijs separatis. vnde z Boe
tius in li. de trini. dicit q ex formis que sunt sine
materia uenerunt forme que sunt in materia: co
gnoscũt igitur substãtie separate non solũ substãti
as separatas. sed etiã spẽs rez mãlium: nã si cog
scũt species generabiliũ z corruptibiliũ corpoꝛuz:
tãq̃ ꝓpriorum effectuuz: multo magis spẽs cõpo
rum celestium q̃i propꝛioꝛ instrumẽtoꝛ. Quia
vo intellectus substantie separate ẽ i actu habens
oẽs similitudines ad quas est in potentia: hz autẽ
uirtutem comprehendẽdi omnes species z dñias
entis: necesse est q substantia separata quelibz co
gnoscat omnes res naturales z totũ ordinẽ earũ
Cum autem intellectus in actu perfectio sit intel
lectum in actu: potest alicui uideri q subã separata
non intelligat res materiales: inconueniens enim
videtur q res materialis sit perfectio substãtie se
parate. Sed si recte consideretur res intellecta ẽ
perfectio intelligentis ꝑm suam similitudinẽ quã
hz in intellectu: nõ. n. lapis qui est extra aiam est
perfectio intellectus possibilis nostri: similitudo
autem rei materialis in intellectu substãtie separate
est imãlit̃ ꝑm modũ substantie separate nõ ꝑm mo
dũ substantie materialis: vnde non est icõueniens
si hec similitudo dicat ẽ perfectio intellectus⁹ sub
stantie separate sicut propria forma eius

Q substãtie separate cogscũt singularia L

QUia uero similitudines rez i intellectu substãtie separate sũt vtiozes q̃ i itellectu nostro z effi
catiores ad hoc q per eas aliqđ cognoscat: p simi
litudines rez materialiũ substãtie separate nõ so
lum cognoscũt res materiales ꝑm rõem generis l
spẽi sicut intellectus noster: sz etiã ꝑz idiuidua: cũ
n. species rez i intellectu exñtes oporteat esse ima
teriales nõ poterũt ꝑm q sunt i itellectu nostro eẽ
ꝓncipiũ cognoscẽdi singularia que per mãm indi
uiduãtur eo q spẽs itellectus nostri in tm̃ sũt cõ
tracte vtut q una ducit solum in cognitione vni
us: unde sicut sĩlitudo nature generis nõ põt duce
re i cognitionẽ generis z differentie ut per eaz spe
cies cognoscatur: ita sĩlitudo nature speciei ñ põt
ducere i cognitionẽ principiorum speciei z indiui
duãtium que sunt principia materialia ut p eam
idiuiduum i sua singularitate cognoscatur: sĩlitu
do uero intellectus substãtie separate cũ sit ulis vtu
tis q̃i que una z imaterialis exñs põt ducere in co
gnitionẽ principiorũ speciei z indiuiduãtiũ q̃ sũt
principia materialia ita q p eã substãtia separata
nõ solũ nãm generis z spẽi: sed etiã indiuidui cog
scere possit p suũ intellectũ: nec seq̃tur q forma p
quã cognoscit sit mãlis uel q sint infinite ꝑm nũe
rum indiuiduoꝛ. ¶ Adhuc qđ põt inferior vt⁹
potest z superioꝛ sz eminẽtius vñ vtus iferioꝛ opa
tur p multa ubi vt⁹ supioꝛ p unũ tm̃ opat: vt⁹. n.
q̃to est supior tãto magis colligit z unit: eq̃rio vo
vtus iferior diuiditur z multiplicatur: unde uide
mus q diuersa genera sensibiliũ que quinq̃ sẽsus
exterioꝛes pcipiũt una uis sẽsus cõis apprehẽdit:
aia ãt hũana est iferior ordie nãe q̃ substãtia sepa
ta: ipa ãt cognoscitiua est vt̃iuz z singularium p
duo principia. s. p sensũ z itellectũ: substãtia igit̃
separata q̃ est altioꝛ cognoscit utrũq̃ altiori mõ p
unũ ꝓncipiũ. s. itellectũ. ¶ Itẽ spẽs rez itelligibi
les q̃rio ordie pueniũt ad itellectũ nm̃ z ad itelle
ctũ substãtie separate. ad itellectũ. n. nm̃ pueniũt p
uiã relolutionis. s. p abstractionẽ a cõditionibus
materialibus z indiuiduantibus. vnde per eas sĩ
gularia a nobis cognosci nõ possũt: ad intellectuz
autem substantie separate perueniunt species in
teligibiles q̃i per uiam cognitionis: habet enim
species intelligibiles ex assimilatione sui ad ꝑmã
intelligibilẽ speciem intellectus diuini: que quidẽ
non est a rebus abstracta sed rerum factiua: ẽ au
tem factiua non solũ forme sed materie que est i
diuiduationis principium: species igitur intellec
tus substantie separate totam rem respiciunt z ñ
solũ principia speciei: sed etiam principia indiui
duantia: non est igitur singularium cognitio sub
trahenda substantijs separatis licet intellectus nr̃
singularia cognoscere non possit. ¶ Preterea si
coꝛpoꝛa celestia mouentur a coꝛpoꝛibus separati
secundum pĥoꝛum positionẽ: cũ substantie sepa
rate agant z moueãt p intellectũ: oz q cognoscãt
mobile q mouẽt: quod est quoddam parriculare
nã vlia imobilia sunt: sĩtus etiaz qui renouantur
p motum sunt quedam singularia; que nõ possũt

ignorari a substantia mouēte per itellectum: opō tet igitur dicere q substātie sepate singularia cognoscāt istarū māliū rez.

Utrum substantie sepate naturali cognitione cognoscāt omnia simul. Cl

Alia uero intellectus in actu est itellectū i actu sicut sensus i actu est sensibile i actu: idē autez ñ pōt simul eē multa in actu: ipossibile vī q intellectus substātie sepate hēat spēs itelligibiliū diuersas sicut iā supra dictū est. Sed sciendū est q non oē illud est itellectū i actu cuius species intelligibilis actu est i itellectu: cū. n. substātia intelligens sit etiam uolēs ac per hoc sit dña sui act⁹: i ptāte ipius est postq̄ habet spēm itelligibilē ut ea utat ad itelligendū actu: uel si hz plures ut vtat vna ipaz vnde r ea quoz sciam habem⁹ nō oia actu ꝓsideram⁹. substātia igitur itellectualis p plures spēs cognoscēs utitur una quaz uult: cū p hoc sit actu cognoscit oia que p unā spēm cognoscit. omia. n. sūt ut vnū itelligibile in q̄tum sunt per unum cognita: sicut r itellectus noster simul cognoscit multa ad inuicē cōpōsita uel relata ut vnū quoddaz. ea vo que p diuersas spēs cognoscit nō cognoscit simul: r ideo sicut est intellectus unus ita est intellectū in actu unū. est igitur in itellecru substātie sepate quedam intelligentiarum successio: nō tamē motus proprie loquēdo cū ñ succedat actus potētie sed actus actui: itellectus āt diuin⁹ qz p vnuz qd est sua eētia oia cognoscit r sua actio est sua essentia: oia simul intelligit. vñ i itelligentia eius non cadit aliqua successio sed suum intelligere ē totum simul perfectum permanens per omnia secula seculoruz. Amen.

Explicit liber secūdus.

Incipit liber tertius. Laplm I

Probemium.

Deus magnus dñs r rex magnus sup oēs deos Qm̄ nō repellet dñs plebē suā: qz i manu ei⁹ sūt oēs fines terre r altitudies mōtiū ipe cōspicit. Qm̄ ipius est mare r ipe fecit illud: r siccā man⁹ eius formauerūt. Unū esse primū entiū totius eē pfectionē plenā possidens qd deū dicimus oñsuz est supius qd ex sui pfectōis abūdātia oibus exñ tibus eē largit ut nō solū pmū entiū: sed r pmum principiū oium eē ꝓbet: esse āt alīs tribuit ñ ncēitate nature sz ſm sue arbitriū uolūtatis ut ex superioribus est manifestū. unde cōsequēs est ut factorū suoz sit dñs. nā sup ea que nostre uoluntati subdūtur dñamur: hoc āt dñium sup res a se ꝓductas pfectū hz utpote q ad eas ꝓducēdas nō exteriozis agentis āminiculo indiget nec materie fundamēto. cū sit tot⁹ esse vl⁹ effector. Eoruz āt que per uolūtatem ꝓducūtur agentis unūquod qz ab agente in finē aliquem ordinat. bonū. n. et finis est obiectum ꝓprium uoluntatis: unde nēce est ut que ex uolūtate procedūt: ad finē aliquē oz dinētur: finē āt ultimū unaquecz res per suaz cōsequitur actionem quā oz dirigi ab eo q ꝓncipia rebus debit p que agūt. necesse est igit ut deus q ē i se naturaliter pfectus r oibus entibus ex sua potestate esse largitur: oium entiū rector existat a nl lo vtiqz directus nec est aliquid qd ab eius regimine excusetur sicut nec est aliquid qd ab ipo eē nō sortiatur. Est igz sicut perfectus in essendo r causādo ita etiam r in regendo perfectus: huius vo regiminis effectus in diuersis apparet diuersimo de ſm differētiā naturarum. Quedam nāqz sic a deo ꝓducta sūt ut itellectū habētia eius similitudiez gerāt r imaginē repñtent. vñ r ipa nō solū sūt directa sed r se ipsa dirigentia ſm ꝓprias actiones i debitū finem: que si in sua directione regimini diuino subdantur ad ultimum finem consequēduz ex diuino regimine admittūtur: repellūtur autez si secus in sua directione ꝓcesserit. Alia vo intellectu carentia se ipsa in suū finē nō dirigūt: sed ab alio dirigūt: quoz quedā incorruptibilia existētia sicut in esse naturali pati nō possunt defectuz ita in proprijs actionib⁹ ab ordine in finē eis prestitutū nequaq̄ exorbitāt sed indeficienī regimini primi regentis subdūt sicut sūt corpora celestia q rum motus semper uniformiter procedunt: alia uero corruptibilia existētia naturaī esse pati possūt defectum qui tamen ꝑ alterius profectum completur. nam uno corrupto aliud generatur r silr i actionibus proprijs a naturali ordine deficiunt qui tamē defectus per aliquod bonū ide proueniens compensatur. Ex quo apparet q nec illa que ab ordine primi regiminis exorbitare uidēt: potestatem primi regentis euadunt. naz et hec corruptibilia corpora sicut ab ipso deo condita sunt ita potestati eius perfecte subduntur. Hoc igitur diuino repletus spiritu psalmista considerans ut nobis diuinum regimen demonstraret. primo describit nobis primi regentis perfectionem: nāe quidem in hoc quod dicit: deus. ptāt in hoc qd dicit: magnus dominus: quasi nullo indigens ad sue potestatis effectum producenduz: auctoritati in hoc quod dicit: rex magnus super omnes deos quia r si sint multi regentes eius tamen regimini omnes subduntur. Ho autem nobis describit regiminis modum: r quidem q̄tum ad intellectualia

que eius regimẽ ſequentia ab ipſo cõſequũtur vl timũ finẽ qõ ẽ ipe: ⁊ ideo dicit: qr nõ repellet oñs plebẽ ſuã. Qtum vo ad corruptibilia q̃ etiam ſi exorbitẽt interdũ a ꝓprijs actionibus: a ptate tñ primi regentis nõ excludũt. vnde dicit: qr i manu eius ſunt oẽs fines tre. Quãtũ vo ad celeſtia corpora que oẽm altitudinẽ terre excedũt. i. corruptibiliũ corpoꝝ ⁊ ſemp rectũ ordinẽ oĩni regiminis ſeruãt: vnde dicit ⁊ altitudines montiũ ipe cõſpicit. Tertio vo ipſ9 ulis regimis rõnem aſſignat qr neceſſe ẽ ut ea que a deo ſũt condita ab ipo etiaꝫ regant: ⁊ hoc eſt qõ dicit. Qñ ipius eſt mare ⁊c. Quia ergo in primo libro de pfectione diuine nature ꝓſecuti ſum9. in ſo ãt de pfectione ptãtis ipius fm q̃ eſt oĩum rex ꝓductor ⁊ oñs. reſtat igit i hoc tertio libro ꝓſequi de pfecta auctoritate ſiue dignitate ipius fm q̃ eſt oĩum rex finis ⁊ rector. Erit g̃ hoc ordine ꝓcedendũ ut ꝓmo agatur ỏ ipſo fm q̃ eſt rex oĩum finis: ſo de regimine vli ipius fm q̃ oẽm creaturã gubernat: tertio de ſpeciali ipſius regimine prout gubernat creaturas intellectum habentes

Q omne agens agit ꝓpter finem. II

OStendendũ eſt igitur ꝓmo q̃ omne agens i agendo intẽdit aliquẽ finẽ. Jn his.n. q̃ manifeſte ꝓpter finẽ agũt hoc dicimus eẽ finẽ i qõ tendit i petus agentis: hoc.n. adipiſcẽs: oĩ adipiſci finem: deficiẽs ãt dicitur deficere a fine intento: ſicut pz i medico agente ad ſanitatẽ ⁊ hoie currẽte ad cẽtũ iminũ. Nec differt q̃tũ ad hoc utrũ qõ tendit i finẽ ſit cognoſcens uel non. ſicut enim ſignũ ẽ finis ſagittãtis ita eſt finis motus ſagitte: oĩs autẽ agẽtis impetus ad aliquid certũ tedit: nõ.n. ex quacũ q̃ ỽtute queuis actio procedit ſz a caloꝛe quidem calefactio: a frigoꝛe autem infrigidatio: unde ⁊ actiones fm diuerſitatem actiuoꝝ ſpecie differunt: actio uero qñq̃ quidem terminatur ad aliquod factũ ſicut edificatio ad domum ⁊ ſanatio ad ſãitatem: qñq̃ ãt nõ ſicut itelligere ⁊ ſentire: ⁊ ſi quidem actio termiãt ad aliqõ factũ ipetus agentꝭ tẽdit in ipam actionẽ: oz igr̃ q̃ oẽ ogẽs i agendo intẽdat finẽ: qñq̃ quidẽ actionẽ ipaz: qñq̃ aliq̃d per actionẽ factũ. Adhuc i oĩb9 agẽtib9 ꝓpter finẽ hoc eẽ ultimũ finẽ dicim9 ultra qõ agens non q̃rit aliq̃d: ſicut actio medici ẽ uſq̃ ad ſanitatẽ: ea vo ꝓſecura nõ conat ad aliq̃d ulr̃ius: ſed i actione cuiuſlibet agentis eſt uenire ad aliquid ultra quod agens non querit ultra aliq̃d: alias.n. actiones in ĩfinitũ tenderent: quod quidẽ eſt ipoſſibile: qr cuz infinita non ſit ptranſire: agens agere nõ incipet: nihil.n. mouet ad id ad quod impoſſibile eſt peruenire: oẽ igr̃ agens agit ꝓpter finẽ. Amp̃. ſi actiones agentis ꝓcedãt in infinitũ: oz q̃ uel ex iſtis actionibus ſequat aliquod factum uel non: ſi quidem ſequatur aliquod factum: eſſe illius facti ſequetur poſt infinitas actiones: quod autem ꝑexigit infinita impoſſibile eſt eſſe: cum non ſit infinita pertranſire: quod autem impoſſibile eſt eſſe: i poſſibile eſt fieri: ⁊ quod eſt impoſſibile fieri eſt i poſſibile facere: impoſſibile eſt igitur q̃ agens incipiat facere aliquod factum ad quod preexigũtur actiones infinite. Si autem ex illis actionibus nõ ſequitur aliquod factum: oportet ordinẽ huius modi actionũ eſſe uel fm ordinem uirtutum actiuarum: ſicut ſi homo ſentit ut imaginetur: imaginatur ãt ut intelligat: intelligit autẽ ut uelit: ul̃ fm ordinẽ obiectoꝝ ſicut ſi conſidero coꝛp9 ut ꝓſiderem aiam: quam conſidero ut ꝓſiderem ſubãz ſeparatam: quam conſidero ut conſiderem deum: non autem eſt poſſibile ꝓcedere in infinitum neq̃ in uirtutibus actiuis ſicut neq̃ in formis rerũ ut probat i ſo metath. forma.n. eſt agẽdi principium: neq̃ in obiectis ſicut neq̃ in entibus cum ſit unũ ens primũ ut ſupra probatum eſt: non ẽ igr̃ poſſibile q̃ actiones in infinitum procedant: oz igitur eẽ aliquid quo habito conatus agentis q̃eſcat. omne igitur agẽs agit ꝓpter finẽ. Item in his que agũt ꝓpter finẽ omia itermedia inter primũ agens ⁊ ultimũ finẽ ſũt fines reſpectu prioꝝ ⁊ principia actiua reſpectu ſequentium: ſi igit conatus agentis nõ eſt ad aliquid determinatuz: ſz actiones ſicut dictum eſt ꝓcedũt in infinitum: oz principia actiua in infinitũ procedere: quod eſt i poſſibile ut ſupra oſtenſum eſt: neceſſe eſt igitur q̃ cõatus agentis ſit ad aliquid determinatuz. Adhuc oẽ agens uel agit per nãm uel per intellectum: de agentibus autem per intellectum nõ ẽ dubium quin agant ꝓpter finem: agunt enim ꝓconcipiẽtes i intellectu id quod per actiõem cõſequũtur ⁊ ex tali precõceptione agũt: hoc.n. eſt agere per intellectum: ſicut autem in itellectu precõcipiente exiſtit tota ſimilitudo effectus ad quã p actões intelligentis peruenitur: ita in agente naturali preexiſtit ſimilitudo naturalis effect9 ex q̃ actio ad hunc effectũ determinatur: nam ignis generat ignẽ ⁊ oliua oliuã: ſicut igitur agens per itellectũ tendit in finem determinatum per ſuam actionez ita agens per naturam: oẽ igit agens agit propter finẽ. Amp̃. peccato non inuenitur niſi in his q̃ ſũt propter finẽ: nec.n. imputatur alicui ad pccm ſi deficiat ab eo quod non eſt: medico enim non imputatur ad peccatum ſi deficiat a ſanando naturam. non autem edificatori aut grãmatico: ſz peccatum inuenimus in his que fiunt ſecundum artem: ſicut cum grãmaticus non recte loquitur nec in his que ſunt fm naturam ſicut pz in ptib9 monſtruoſis. ergo tam agens ſecundum naturaz

q̄ agens fm artem ⁊ a proposito agit propter finem. ¶Item si agens non tenderet ad aliquē effectum determinatum:omēs effectus essent ei indifferētes:quod autem indifferenter se habet ad multa non magis unū eorum operatur q̄ aliō: unde a cōtingente ad utrunq; nō sequitur aliq̄s effectus nisi per aliquid quod determinet ad vnū impossibile igitur eēt q̄ ageret.oē igitur agens tēdit ad aliquem determinatum effectum quod dicitur finis eius.Sunt autem alique actōes que nō uidētur esse propter finē sicut actōes ludicre ⁊ contemplatorie ⁊ actiones que absq; attētiōe fiunt sic confricatio barbe ⁊ huiusmodi ex q̄bus aliquis opinari potest q̄ sit aliquod agens non ꝓpter finem.Sed sciendum q̄ actiones cōtemplatiue nō sunt propter alium finē sed ipse sunt finis actiones autē ludicre interdū sunt finis cū q̄s solum ludit propter delectationem que in ludo est q̄nq; autem sunt ꝓpter finē cū ludimus ut post modū fortius ꝙo agamus:actiones autem q̄ fiūt sine attentione nō sunt ab itellectu sed ab aliq̄ subita imaginatione uel naturali p̄ncipio sicut inordinatio humoris pruritū excitātis est cā cōfricationis barbe que fit sine attentōne intellectus:⁊ tm̄ hec ad aliquos fines tendūt:licet preter ordinem intellectus. ¶Per hoc autem excluditur antiq̄rum naturaliū error qui ponebāt omnia fieri ex necessitate materie:cām finalem a rebus penitus subtrahentes.

¶Q̄ omne agens agit propter bonum. .III.

HEX hoc autem ulterius ostensum est q̄ oē agens agit ꝓpter bonū. Inde.n.manifestū est oē agens agere propter finem q̄ quodlibet agēs tendit ad aliquod determinatum:id autez ad quod agens determiate tendit oportet esse conueniens ei:non eni tenderet in ipsum nisi propter aliquā conuenientiam ad ip̄m:q̄ autem conueniēs est alicui est illi bonū:ḡ omne agens agit ꝓp̄ bonū. ¶Preterea finis est in quo q̄escit appetitus agētis uel mouentis ⁊ eius q̄ mouetur:hoc āt est ō rōe boni ut terminet appetitū:nā bonum est q̄ omnia appetunt:ois ḡ actio ⁊ motus ē ꝓp bonū. ¶Adhuc omnis actio ⁊ motus ad esse aliq̄ mō ordinari uidetur uel ut conseruetur fm̄ spēm uł indiuiduū vel vt de nouo acquiratur:hoc āt ip̄m quod ē esse bonū est:⁊ iō omnia appetunt esse: ois igitur actio ⁊ motus est propter bonum. ¶Amp̄.ois actio ⁊ motus est ꝓpter aliquam perfectionē:si.n.ip̄a actio sit finis manifestuz est q̄ ē ꝓfectio ꝑa agentis:si autem actio sit transmutatio exterioris materie:manifestū est q̄ mouens intendit aliquam perfectionem inducere in re mota in quam etiam tendit mobile si sit motus naturalis: hoc autem dicimus eē bonū quod est esse perfectum:ois igitur actio ⁊ motus est ꝓpter bonuz. ¶Item omne agens agit fm q̄ est actu:agendo autem tendit in sibi simile:igitur tendit in actuz aliquē:actus autem ois hz rōem boni:nā maluz non iuenitur nisi in potentia deficiente ab actu. ois igī actio est ꝓpter bonū. ¶Ad hoc agens ꝓ intellectum agit ꝓpter finem sicut determinans sibi finem.agens autem ꝓ naturam.lz agat ꝓpter finē ut ꝓbatū est:non tn̄ determinat sibi finē cū nō cognoscat rōem finis:sed mouetur in finez determinatum sibi ab alio:agens autem per intellectū nō determinat sibi finē nisi sub rōe boni intelligibile.n. ñ mouet nisi sub rōe boni quod ē obiectum uolūtatis:ergo ⁊ agens per naturā ñ mouetur neq; agit ꝓpter aliquem finem nisi fm q̄d est bonū:cū agenti per naturam determinetur finis ab aliquo appetitu.omē igitur agens ꝓp̄ bonū agit. ¶Item eiusdem rōis est fugere malū et appetere bonum sicut eiusdem rōis est moueri a deo:sum ⁊ moueri sursum:omia autem inueniūtur malum fugere.nā agentia per intellectum ac rōe aliquid fugiunt:q: apprehendūt illud ut malum.oia autem agētia naturalia quātum habēt de vtute tn̄ resistūt corruptioni que est malū vni uscuiusq;:oia igitur agunt propter bonum. ¶Adhuc quod prouenit ex alicuius agentis actione preter intentionē ipsius dicitur a cāu uel fortuna accidere.uidemus autem in operibus nature uel semper uel frequentius quod melius est:sicut in plantis folia sic eē disposita ut producāt fructus ⁊ partes aialium sic disponi ut aīmal saluari possit:si ḡ hec eueniūt preter intentionez naturalis agentis hoc erit accidens cāu uel fortuna sed hoc est ipossibile:nā ea que accidunt semp vł frequenter non sunt cāualia neq; fortuita:lz que accidūt i pauciorib⁹.naturale ḡ agens itendit ad id quod melius ē ⁊ multo māifestiꝰ q̄ agit ꝓ intellectū:oē igī agēs itendit bonū i agendo. ¶Itē oē q̄ moūet ducit ad terminū motꝰ a mouēte ⁊ agēte:oz igit mouēs ⁊ motū ad idē tēdē in q̄tū mouetur q̄ autem mouetur cum sit in potentia tendit ad actum ⁊ ita ad perfectum et bonum:per motum enim exit de potentia in actum:ergo ⁊ mouens ⁊ agēs semp i mouēdo ⁊ agēdo itēdit bonū Hic ē q̄ phi diffiniētes bonū dixerūt:Bonū ē q̄ oia appetūt:⁊ Diony.iiij.c.ō diui.no.dicit q̄ oia bonū ⁊ optimū cōcupiscūt.

¶Q̄ malū ē ꝓter intentionē in rebus. .IIII.

HEX hoc át apparet q̄ malū est preter intentōnē in rebus

ꝛ incidit preter intentionē agentiū. Quod.n.ex actione cōsequitur diuersū ab eo qd erat in itētio ne siue intentum ab agente: manifestū ē preter in tentionē accidere: malū āt diuersū ē a bono: qd i tendit oē agens: est igitur malū preter intentionē eueniēs. Itē defectus in effectu ꝛ actione cōse quit aliquē defectū in ꝓncipijs actionis: sicut ex a liqua corruptiōe semis sequit partus mōstruosus ꝛ ex curuitate cruris sequitur claudicatō: agēs āt agit fm qꝫ hz de uirtute actiua non scōm id qd de fectū uirutis patitur: scōm āt qꝫ agit: sic itendit fi nē: intendit igitur finē correspondentē uirtuti: qd igitur sequit rndēs defectui uirtutis erit preter in tētionē agētis: hoc āt est malū: accidit igitur ma lū ꝑter intentionē. Ad hec. ad idē tendit motꝰ mo bilis ꝛ motio mouētis: mobile āt tēdit ꝓ se ad bo nū: ad malū āt per accidens ꝛ preter intētionem: qd quidez maxime in generatione ꝛ corruptione apparet: mā.n.cū est sub una forma: ē in potētia ad formā aliam ꝛ priuationē forme iam hite: sic cū est sub forma aeris est i potētia ad formā ignis ꝛ priuationē forme aeris: ꝛ ad utrūqꝫ transmuta tio māe terminatur sil': ad formā quidē ignis fm qꝫ generat ignis: ad priuationē āt forme aeris hz qꝫ corrūpitur aer: nō āt intentio ꝛ appetitus māe est ad priuationē: sed ad formaz: nō.n.tendit ad im possibile: est āt ipossibile mām tm̄ sub priuatiōe esse: esse uero eā sub forma est possibile: igitur qꝫ terminetur ad priuationē ē preter intentionē: ter minatur āt ad eā in ꝗtuz peruenit ad formā quā intendit: quā priuatio alterius forme de necessita te ꝓsequitur: trāsmutatio ergo materie i generati one ꝛ corruptione per se ordinatur ad formam: priuatio uero cōsequitur preter intentionē: ꝛ sil'r oz esse i oibus motibus: ꝛ iō in quolibet motu est generatio ꝛ corruptio scōm quid: sicut cum aliqd alteratur de albo in nigrū corrūpitur albuz: ꝛ fit nigrū: bonum āt est fm qꝫ materia est pfecta per formam: ꝛ potētia per actum ꝓpriū: malū aūt scōm qꝫ est priuata actu debito: oē igitur qd mo uetur tendit in suo motu peruenire ad bonū: per uenit āt ad malum preter intentionē: igitur cum oē agens ꝛ mouens intēdat ad bonū: malum pro uenit preter intētionē agentis. Amp̄. in agenti bus per intellectū ꝛ estimationē quācunqz inten tio sequitur apprehensionē: in illud.n. tendit intē tio quod apprehēditur ut finis: si ḡ ꝓueniatur ad aliquod quod nō hz sp̄em apprehensā erit preter intentionē: sicut si aliquis intēdat comedere mel: ꝛ comedat fel credēs illud esse mel: hoc erit ꝑter i tentionē: sed oē agēs ꝑ intellectū intēdit ad aliqd: secūdū qꝫ accipit illud sub rōne boni: sicut ex supi oribus pz: si ḡ illud nō sit bonū sed malū: hoc erit preter intentionē: agens igitur ꝑ intellectū nō opa tur malū nisi preter intentionē: cū igitur intendē ad bonū sit cōe agēti per itellectum ꝛ per naturā malū non cōsequitur ex intentione alicuius agen tis nisi preter intentionē. Hic est qd Dio. dic. iij. ca. de diui. no. qꝫ malū ē preꝛ itētionē ꝛ uolūtatē.

Rōnes quibus uidetur ꝓbari qꝫ maluz non possit esse preter intentionem in rebus. V.

SUnt āt quedam que huic sentētie aduersari uidētur. Quod.n. accidit preter intentionem agentis dr eē fortuitū ꝛ casuale ꝛ in paucioribus accidēs: malū āt fieri nō dr fortuitum ꝛ casuale: neqz ut i paucioribus accidēs sed sēper uel in plu ribus: i nālibus.n. sēper generationi corruptio ad iūgit: i agētib' ēt ꝓ uolūtatē i plurib' pccz accidit cū difficile sit hz uirtutē agere: sic attingere cētrū in circulo: vt dicit Az. in: ij. ethico. non igitur ui malū eē ꝓueniens preter itentionē. Itē Az. i. iij. ethicoꝝ expresse dicit qꝫ malitia ē voluntariū: et hoc ꝓbat ꝓ hoc qꝫ aliquis opatur iniusta uolun tarie: irrōnabile āt ē operantē uolūtarie iiusta ñ uelle iniustū eē: ꝛ uoluntarie stuprantē non uelle incōtinentē esse: ꝛ per hoc ēt legislatores puniunt malos q̄i uolūtarie operātes mala: nō ui igit ma lum ꝑter uolūtatē uel intentionē eē. Pre. ois motꝰ nālis hz finē intentū a nā: corruptio āt ē mu tatio nālis sicut ꝛ generatio: finis igit eius q̄ ē pri uatio hñs rōnē mali ē intētus a nā sic ēt forma et bonū: q̄s ut generatiōis finis.

Solutio rōnuz ꝓmissaꝝ. VI.

VT āt positarum rōnum solutio manifestioꝛ fiat cōsi derādū ē qꝫ malum cōsiderari pōt uł i substātia aliq̄: vel in actione ipsius: malū q̄dē in substātia aliqua ē ex eo qꝫ deficit ei aliqd qꝫ natū ē ꝛ debet habē: si eni hō ñ habet alas nō ē ei ma luz ḋa non ē natus eas habere: si etiā hō capillos flauos ñ habet nō est malū ḋa ꝛ si natus ē habē: non tm̄ est ei debitū vt habeatur: est tm̄ malū si ñ habeat manus quas natus est ꝛ debet habē si sit pfectus qd tm̄ nō est malū aui: ois aūt ꝓuatio si ꝓ prie ꝛ stricte accipiat ē eius quod ḋs natꝰ ē habē ꝛ debet habere: i ꝓuatione igit sic accepta est rō mali: materia autē cū sit in potētia ad oēs fōmas oēs ḋdez nata est habē: nulla tm̄ ē ei debita cū finē ꝗuis vna earū possit eē pfecta in actu: q̄libet tm̄ eaꝝ est debita alicui eoꝝ que ex mā ꝓstituūt: naz nō pōt eē aqua nisi habet formā aque: nec pōt eē ignis nisi habeat formā ignis: ꝓuatio igit hꝰ mōi forme cōpata ad mām nō est malū nature: hz cō pata ad id cuꝰ ē forma ē malū eius: sicut ꝓuatio

l

forme ignis est malum ignis: ⁊ qz tã ꝓuationes q̃ hitus ⁊ forme nõ dicũtur esse nisi fm q̃ sunt in subiecto: si quidẽ ꝓuatio sit maluz p cõparatiõẽ ad subiectum i quo ẽ: erit malũ simplr: sin aũt erit malũ alicuius ⁊ nõ simplr: hoiem igitur ꝓuari manu ẽ malũ simplr: mãm ãt ꝓuari forma aeris non ẽ malũ simplr: sed ẽ malũ aeris: ꝓuatio ãt ordinis aut cõmensurationis debite in actiõe est malũ actionis: ⁊ qz cuilibet actioni ẽ debitꝰ aliquis ordo ⁊ aliqua cõmensuratio: necẽ est ut talis ꝓuatio i actione simplr malum existat. Dis igit uisis sciendũ est q̃ non õe qõ est ꝓeter intentionẽ oz esse fortuitũ uel casuale: ut ꝓma rõ ꝓponebat si. n. qõ est ꝓeter intentionẽ sit q̃ñs ad id qõ est intentũ uel sẽper: ⁊ sicut frequẽter nõ eueniet fortuito uel casualiter sicut in eo qui itendit dulcedine uini frui: si ex potatione uini seq̃tur ebrietas: non erit fortuitum nec casuale: esset ãt casuale: si seq̃retur ut i pauciorib9: malũ g̃ corruptionis nãlis ⁊ si sequatur p̃ter intẽtionẽ generãtis: ꝓsequitur tñ sp: nã sẽper forma unius est adiũcta ꝓncipio alterius. vñ corruptio nõ euenit casualiter neq; ut in pauciorib9: lz ꝓuatio q̃ñq; nõ sit malũ simplr sed alicuius ut dcm est. Si ãt sit talis ꝓuatio: q̃ ꝓuat id quod ẽ debitum generato erit casuale ⁊ simplr malũ: sicut cuz nascũtur partus mõstruosi: hoc. n. non cõsequitur de ncẽtate ad id quod ẽ intentũ: sed est ei repugnãs: cũ agens itendat perfectionem generati: malum ãt actionis accidit in nãlibus agẽtibus ex defectu uirtutis actiue. vñ si agens hz uirtutẽ defectiuã: hoc malum cõsequit ꝓeter itentionẽ: sed non erit casuale: qz de ncẽtate est ꝓsequens ad talem agentẽ: cũ tale agens uel sẽper uel frequẽter patitur hunc uirtutis defectũ erit ãt casuale: si hic defectus raro talẽ comitatur agentem. ¶ In agẽtibus ãt uolũtarijs itentio est ad bonũ aliqõ pticulare: si dz sequi actio. nã vlia nõ mouent sed pticularia: i quibus est actus si igituz illud bonũ qõ intendit hẽat ꝓiuncta: ꝓuationẽ boni fm rõnem uel sẽper uel frequẽter seq̃tur malum mozale nõ casualiter sed uel sp uel frequẽter sicut pz in eo qui vult uti femina ꝓpter delectationẽ: cui delectationi adiuncta est iordinatio adulterij. vñ malũ adulterij non sequitur casualit: eẽt ãt casuale malũ: si ad id qõ intẽdit seq̃retur aliqõ pcẽm ut i pauciorib9: sicut cuz quis ꝓiciens ad auẽ interficit hoiem: q̃ ãt hꝰ modi bona aliquis i tendat ut in pluribus: q̃bus ꝓuationes boni fm rõnem cõsequant: ex hoc ꝓuenit q̃ plures uiuũt fm sensũ: eo q̃ sẽsibilia sũt nobis manifesta ⁊ magis efficaciter mouẽtia i pticularibus i quibus est opatio: ad plura ãt casualiũ bonoz̃ sequitur pruatio boni fm rõnem. ¶ Ex quo pz q̃ lz malum ꝓeꝛ intentionẽ sit: est tñ volũtariuz: vt scõa rõ ꝓponit lz non per se sed p accñs: itentio. n. ẽ ultimi finis: quẽ quis ꝓpter se vult: uoluntas ãt est eius qõ q̃s vult ꝓpter aliud: ẽt si simplr non ueller: sic̃ qui ꝓiꝛcit merces in mari cã salutis non intẽdit ꝓiectionẽ merciũ sed salutem: ꝓiectionẽ aũt vult nõ simplr sed cã salutis: silr ꝓpter aliquod bonũ sensibile consequendũ vult aliqs facere inordinatã actionẽ non intendens iordinationẽ neq; uolẽs eã simplr sed ꝓpter hoc: ⁊ iõ hoc mõ malitia et pcẽm dicũtur esse uolũtaria: sicut ꝓiectio merciũ in mari. ¶ Eodẽ ãt mõ pz solutio ad tertiã obiectionẽ. Nunq̃. n. inuenitur mutatio corruptiõis sine mutatione generatiõis: ⁊ p q̃ñs nec finis corruptionis sine fine generationis: nã g̃ non intendit finẽ corruptionis seoꝛsũ a fine generatiõis sed silr utrũq;. Non. n. est de intẽtione nature absoluta q̃ nõ sit aqua: sed q̃ sit aer: quo exñte nõ est aqua: hoc g̃ qõ est esse aerem intẽdit nã fm se: qõ uero ẽ nõ esse aquã non intẽdit nisi i q̃tum est coniũctũ ei: qõ est esse aerẽ: sic igitur ꝓuatiões a nã non sũt fm se itente sed secũdũ accidens: forme uero fm se. ¶ Dz ergo ex premissis q̃ illud qõ ẽ simplr malum: hoio est ꝓeter intentionẽ i opibus nãe sic partus monstruosi: qõ uero non est simplr sed alicui malum nõ ẽ intentũ a nã fm se sz fm accñs.

Qz malũ non est aliqua essẽtia. VII.

¶ Ex his ãt apparet q̃ nulla essentia est fm se mala. Malum. n. ut dcm est: nihil est aliud q̃ ꝓuatio eius qõ quis natus ẽ: ⁊ dz hẽre: sic. n. apud oẽs est usus hꝰ nois malum: ꝓuatio ãt non ẽ aliqua essẽtia: sed ẽ negatio in substãtia: malum igit non est aliqua essẽtia in rebus. ¶ Ad hec. vnum qõq; fm suam essentiã hz esse: in q̃tum ãt hz esse hz aliquod bonũ: nã si bonũ est qõ oia appetunt oz ipsum esse bonũ dicere tũ oia esse appetant: fz hoc igitur unũqõq; bonum est q̃ essentiã hz: bonum ãt ⁊ malũ opponũtur: nihil igitur ẽ malum fm q̃ essentiã hz: bonũ ãt ⁊ malũ opponũtur: nihil igitur est malum scõm q̃ essẽtiã hz: nulla igit essẽtia mala est. ¶ Amp̃. oia res uel est agens uel est facta: malũ ãt non pot esse agens: qz q̃cquid agit: agit in q̃tum est actu exñs ⁊ perfectum: ⁊ silr non põt esse factum: nã cuiuslibet generationis ẽ terminus forma ⁊ bonum: nulla igitur res scõm suam essentiã ẽ mala. ¶ Item nihil tendit ad suum ꝓrium: unũqõq;. n. appetit quod est sibi sile ⁊ conueniens: õe ãt ens agendo intendit bonum: ut oñsum ẽ: nullũ igitur ens in q̃tuz hꝰ mõi ẽ malum. ¶ Ad hec. oia essentia est alicui rei nãlis: si n. est in genere substãtie est ipsa nã rei: si uero sit i genere accidẽtis: oz q̃ ex ꝓncipijs alicuius substãtie cãetur: ⁊ sic illi substãtie erit nãlis: lz forte alteri substantie non sit nãlis: sicut caliditas est nãlis

igni:lz sit innālis aque:qō āt est scōm se malū nō
pōt esse alicui nāle:de rōne.n.mali ē priuatio eī:
qō est alicui natum ineē ꝛ debitū ei:malū igit cuz
sit eius qō est nāle ꝑuatio non pōt esse alicui nāle
vñ q̄cq̄d nāliter ineſt alicui est ei bonū:ꝛ malum
si ei desit:nulla igitur essētia est scōm se mala.
Amp̄.q̄cq̄d hz essentiā aliquam aut ipsā ꝛ est for
ma:aut hz formam aliquā:p formā.n.collocatur
unūquodq; in genere uel sp̄e:forma āt in q̄tū h'
mōi hz rōnem bonitatis cū sit principiū actionis
ꝛ finis quē intendit ōe faciens ꝛ actus q̄ unūquod
q; hñs formā pfectum est:q̄quid igitur hz essen
tiā aliquam in quātū h' mōi est bonum: malum
igitur nō hz essentiā aliquā. Itē ens p actuz et
potentiā diuiditur:actus āt in q̄tum h' modi bo
num ē:q; scōm q̄ aliq̄d est actu: scōm hoc aliq̄d
est pfectum:potentia ēt bonum aliquid est: tēdit
n.potentia ad actū:vt in quolibet motu apparet
ꝛ ēt est actui ꝓportionata non ei ꝯria:ꝛ est i eodē
genere cum actu:ꝛ ꝑuatio non cōpetit ei nisi per
accidens:ōe igitur quod ē q̄cunq; mō sit in q̄tuz
est ens:bonuz ē:malū igitur nō hz aliquā essētiā.
Amp̄. ꝓbatum est un secūdo h' q̄ ōe esse q̄cū
q; mō sit est a deo:deum āt esse pfectā bonitatez
i ꝓmo h' oñdimus:cum igitur boni effectū malū
esse non possit:ipossibile est aliquod ens in q̄tuz
est ens eē malum. Hinc ē q̄ ℣eñ. primo dī. Vidit
deus cuncta q̄ fecerat:ꝛ erant ualde bona. Et Ec
clesiastes. iij. Cuncta fecit bona in tp̄e suo:ꝛ ꝓmo
Thimo. iiij. Oīs creatura dei bona. Et Dio'. ca.
iiij. de diui. no. dicit q̄ malum nō ē exñs. s. per se:
nec aliquid in exñtibus q̄i accidēs sicut albedo vl̄
nigredo. ℙer hoc āt excluditur error maniche
orum ponentiū aliquas res secundum suas natu
ras malas esse.

Q malum sit natura aliqua uel res aliq̄:
vt ꝓbant aliquorum rationes. VIII.

Videtur autē qui
busdā rōnib' p̄dicte sñie posse obui
ari. Ex p̄pa.n.dīia specifica unūq̄
q; sp̄em sortitur:malum āt est dīia specifica i ali
quibus generibus. s. in habitibus ꝛ actibus morali
bus:sicut.n.uirtus scōm suam sp̄em est bon' hui'
ita ꝯrium vicium est malus habitus scōm suā sp̄ez:
ꝛ sīlr de actibus uirtutū ꝛ uiciorū:malū igitur est
dās sp̄em aliquibus rebus:est igitur aliqua essen
tia ꝛ aliquibus rebus nālis. ℙre.utrūq; ꝯrio
rū est nā quedā:si.n.nihil poneret alterū ꝯriorū
esset priuatio uel negatio pura:sed bonū ꝛ malū
dicūtur esse ꝯria:malum igitur est nā aliqua.
Itē bonum ꝛ malū dicunt esse genera ꝓtrariorū
ab Ar. in predicamētis:cuiuslibet āt generis est
essentia ꝛ nā aliqua:nam nō entis non sūt sp̄es ne
q; dīie:ꝛ ita q̄ non est non pōt esse genus: malū
est igitur aliqua essētia ꝛ nā. Ad hec.ōe quod
agit ē res aliqua:malū āt agit in quantū malū:re
pugnat.n.bono ꝛ corrūpit ipsum:malū igitur in
quātum malum ē res aliqua. Amp̄.in quibus
cunq; iuenitur magis ꝛ minus:oz q̄ sint res aliq̄
hñtes ordinē:negationes.n.ꝛ priuatiōes nō susci
piunt magis ꝛ minus:iuenitur āt inter mala unū
altero peius:oz igitur ut vī q̄ malum sit res aliq̄.
ℙre.res ꝛ ens conuertūtur:est āt malū in mū
do:ergo est res aliqua et natura.

Solutio rōnum p̄missarum. IX.

Has ár rónes nó
difficile est soluere. Malum.n.ꝛ bo
nuz i moralibus specifice dīie ponū
tur:vt prima rō ꝓponebat:q; moralia a uolunta
te dep̄dent:scōm hoc.n.aliquid ad genus moris
ptinet q̄ est uolūtarium:uolūtatis āt obiectū est
finis ꝛ bonum:vñ a fine sp̄em moralia sortiuntur
sicut ꝛ nāles actiones a forma p̄ncipiū actiui: ut
calefactio a calore:q; igitur bonum ꝛ malū dicūt
ſm ordinē ad finē uel priuationem ordinis oz q̄ i
moralibus p̄me dīie sint bonum ꝛ malum:uni'
āt generis oz esse unā mensurā primā:moralium
āt mēsura est rō:oz igitur q̄ a fine rōnis dicātur
aliqua i moralibus bona ul̄ mala:qō igitur i mo
ralibus sortitur sp̄em a fine:quod ē ſm rōnem dī
scōm sp̄em suam bonū:quod uero sortitur sp̄em
a fine ꝓtrario fini rōnis dī ſm sp̄em suam malū:
finis āt ille ꝛ si tollat finem rōnis: est tñ aliqō bo
num sicut delectabile scōm sensū uel aliq̄d h' mōi
vnde ꝛ i aliquibus aialibus sunt bona ꝛ hōi etiā
cū sunt scōm rōnem moderata:ꝛ contingit quod
est malū uni esse bonum alteri:ꝛ iō nec malū ſm
q̄ est dīia specifica in genere moraliuz iportat ali
quid quod sit ſm essentiam suā malum:lz aliq̄d
quod scōm se est bonum:malū āt hōi in quantū
ꝑuat ordinem rōnis quod est hois bonum. Ex
quo ēt pz q̄ malum ꝛ bonū sūt ꝯria scōm q̄ in ge
nere moraliū accipiūtur:non āt simplr accepta:
sicut secūda rō ꝓponebat:sed malum priuatio ē
boni in quātum est malū. Eodē ēt mō pōt accipi
dictum:q̄ maluz ꝛ bonū ꝓut sūt i moralibus sūt
genera contrariorum ex quo tertia rō ꝓcedebat.
Oium.n.ꝯriorum moraliū uel utrūq; est maluz
sic̄ ꝓdigalitas ꝛ illiberalitas vl̄ unū bonū ꝛ alterꝫ
malū sic̄ liberalitas ꝛ illiberalitas:est igitur malū
morale et genus ꝛ differentia non scōm q̄ est ꝑua
tio boni rōnis:ex quo dī malū sed ex nā actionis
uel habitus ordinati ad aliquē finē qō repugnat
debito fini rōnis:sicut hō totus est hois indiuidu
um:non in quātum est totus sed in quātum ē hic
hō:ꝛ irrōnale est dīia aialis non ꝓpter ꝑuationē

rõnis sed rõne talis nature ad quam sequitur re
motio rõnis. ¶ Põt ẽt dici q̃ Ar. dicit malum
z bonum esse genera non scõm ꝓpriam opionẽ:
cũ inter prima decem genera in quoꝝ quolibet i
uenitur aliqua cõtrarietas ea non cõnumeret: sz
scõm opinionem Pytagore qui posuit bonum z
malũ eẽ prima genera z prima pricipia: z i utro
qz eoꝝ posuit esse decẽ prima cõtraria: Sub bo
no quidẽ finitum: par: unũ: dextrum: masculinũ:
quiescens rectum lucẽ quadratũ: z ultimo bonũ:
sub malo ãt: infinitum: ipar plurale sinistrũ femi
ninum motum curuum tenebre: altera parte lon
gius: z ultimo malum. Sic ãt z in pluribꝰ libro
rũ logicoꝝ locis utitur exẽplis scõm sm̃iam alioꝝ
phorum quasi ꝓbabilibus secundũ illud tẽpus.
Hz tñ z hoc dictum aliquã ueritatẽ: nam impos
sibile est quod ꝓbabiliter dr̃ scõm totum esse sz:
oium. n. ꝓtrariorum unũ ẽ pfectuz z alterũ dimi
nutum quasi priuationẽ quandã hñs admixtam
sicut album z calidũ sunt pfecta: frigidum uero
z nigrũ sunt iperfecta quasi cũ priuatione sunt si
gnata: qr ergo ois diminutio z priuatio ad rõnez
mali pertinet: ois ãt perfectio z cõplementuz ad
rõnem boni sẽper i ꝓtrarijs altez sub rõne bonũ
videtur comprehendi: alterũ ad rõnez mali acce
dere: z secundũ hoc bonũ z malum genera ꝓtra
rioꝝ oium esse videtur. Per hoc ẽt pz qualit ma
lum repugnat bono: ex quo quarta rõ ꝓcedebat
secundũ. n. q̃ forme z fini que hñt rõnem boni z
sunt agendi vera pricipia: ẽ adiũcta priuatio con
trarie forme z finis contrarij actio que sequit ex
tali forma: z tali fine attribuitur ꝑuatio z malo
per accidens quidẽ: nã priuatio secũdũ q̃ hꝰ mõi
non ẽ alicuius actionis principiũ: ꝓpter quod be
ne. iij. ca. de diui. no. dicit Dioꝰ: q̃ malum nõ pu
gnat cõtra bonũ nisi uirtute boni: secundũ se uе
ro ẽ ipotens z ifirmũ quasi nullius actionis prin
cipiũ. Malũ vero corrũpere dr̃ bonum non solũ
agendo uirtute boni: sicut expositũ ẽ sed formalr
secundũ se: sicut dr̃ cecitas corrũpere uisũ: qr ẽ ip
sa uisus corruptio: per quẽ modũ dr̃ albedo pari
etem colorare: qa ipse ẽ parietis color. Dr̃ ãt ali
quid altero magis et minus malũ per recessum a
bono: sic. n. que priuationẽ important: itendũt et
remittũtur sicut inequale z dissimile: dr̃. n. ineq̃li
us quod est ab equalitate magis distans: z silr dis
similius magis a silitudine recedens. vndẽ z ma
gis maluz dr̃ qò ẽ magis priuatũ bono quasi ma
gis a bono distans: priuatiões. n. nõ intẽdũtur q̃i
aliquã essentiã hñtes sicut equalitates z forme:
ut quinta rõ ꝓcedebat: sed per augmẽtum cãe ꝑ
uantis: sicut aer tenebrosior ẽ quãto plura fuerit
iterposita obstacula lucis: sic. n. longius a lucis p
ticipatione distat. ¶ Dicitur ẽt malum esse i mũ
do non quasi essentiam aliquam habeat uel res
quedam existat ut sexta rõ ꝓcedebat. sed ea rõne
quia dicit q̃ res aliqua mala ẽ ipso malo sicut ce
citas z quelibz ꝑuatio eẽ dicitur. quia aial cecita
te ẽ cecum. Ens. n. dupliciter dicit ut phus in me
taphisica docet. Uno mõ scõm q̃ significat essen
tiã rei z diuiditur ꝑ decẽ ꝓdicamẽta: z sic nulla
priuatio põt dici ens. Alio mõ scõm q̃ significat
ueritatẽ cõpositionis: et sic malum z priuatio dr̃
ens in quãtum priuatione dr̃ aliquid eẽ ꝑuatum.

Q Causa mali est bonum. X.

EX premissis ãt cõ
cludi põt q̃ malũ nõ cãtur nisi a bo
no. Si. n. alicuius mali ẽ cã malum:
malũ ãt non agit nisi uirtute boni: vt ꝓbatum ẽ:
oz ipsũ bonũ esse cãm primariã mali. Adhuc
quod non est: nullius ẽ cã: oẽm igitur cãm oz esse
ens aliquod: malũ ãt non est ens aliquod: vt pro
batũ ẽ. malũ igitur nõ põt esse alicuius cã: oz igit
si ab aliquo cãtur malum: qò illud sit bonuz.
Itẽ q̃cquid ẽ ꝓprie z per se alicuius cã tendit i ꝑ
prium effectum: si igitur malũ esset per se alicuꝰ
cã: tẽderet in proprium effectum. s. malũ: hoc ãt
ẽ falsũ: nã oñium ẽ q̃ oẽ agens intendit bonum:
malũ igitur per se nõ ẽ cã alicuius sed solum per
accidens: omnis autez causa per accñs reducit ad
causaz per se: solũ ãt bonũ potest esse causa p se:
sed malum non potest esse per se causa: malum
igitur causatũ ẽ a bono. Preterea ois causa uel
ẽ materia uel forma uel agens uel finis. malũ ãt
nõ põt esse neqz materia neqz forma oñsũ est eni
supra q̃ tam ens actu q̃ ens i potẽtia ẽ bonũ. silr
nõ potest eẽ agens cũ vnũquodqz agat scõm q̃ ẽ
actu z formã habet. neqz etiã põt esse finis. cum
sit ꝓter intentionẽ ut ꝓbatum ẽ. malũ igit nõ põt
esse alicuꝰ causa. si igit aliq̃d sit causa mali opor
tet q̃ sit a bono cãtum. Cũ aũt bonuz z malũ sint
oppositа. vnũ aũt oppositorum nõ potest esse cã
alterius nisi ꝑ accñs: sic frigidũ calefacit ut dicit
i. viij. phisicoꝝ. sequit q̃ bonum possit eẽ cã acti
ua mali nisi per accñs. Hoc ãt accidens i natura
libus põt eẽ z ex pte agentis z ex parte effectus.
Ex parte quidem agentis: sicut cũ agens patitur
defectũ uirtutis: ex quo sequitur q̃ actio sit defec
tiua z effectus deficiens: ut cuz uirtus membri di
gerentis est debilis sequitur imperfecta decoctio
et humor indigestus: que sunt quedam mala
nature: accidit autem agenti: in quantum ẽ agens
q̃ defectuz vtutis patiatur. nõ enim agit secũduz
q̃ deficit ei vtus sed secũdum q̃ habz aliq̃d de vir
tute. si enī penitus vture careret oio non ageret.
sic igitur malũ causatur ꝑ accidẽs ex parte agẽtis
in q̃tũ agẽs ẽ deficientis vtutis. ꝓpter quod dicit
q̃ malum non hz cãm efficientem sed deficientez

q; malum nõ ſequitur ex cauſa agente niſi in q̃tũ eſt deficientis uirtutis: ⁊ p̃m hoc non eſt efficiens. Jn idem ãt redit ſi defectus actiõis ⁊ effectus proueniat ex defectu inſtñ uel cuiuſcunq; alteri⁹: qõ requiritur ad actionem agẽtis ſicut cũ uirtus motiua producit claudicationem ꝓpter tibie curuitatẽ: utroq; n. agens agit ⁊ uirtute ⁊ inſtiõ. Ex p̃te uero effectus malum ex bono cauſatur per accidens: tũ ex parte materie effectus: tũ ex parte ipſius forme. Si. n. mã ſit idiſpoſita ad recipiendam ipreſſionem agentis: nccẽ eſt defectũ ſequi in effectu: ſicut cũ mõſtruoſi partus ſequũtur ꝓpter materie indigeſtionẽ. Nec hoc imputatur ad aliquez defectum agẽtis: ſi mãm indiſpoſitã nõ tranſmutat ad actũ pfectum: vnicuiq;. n. agenti naturali eſt uirtus determiata p̃m modũ ſue nãe: quam ſi non excedat: non propter hoc erit deficiens i uirtute ſed tunc ſolum qñ deficit a mẽſura uirtutis ſibi debite per naturã. Ex parte ãt forme effectus per accidens malũ icidit in q̃tum forme alicui decẽcitate adiungitur priuatio alteriuſ forme: vnde ſimul cũ generatione unius rei nccẽ eſt alteri⁹ rei ſequi corruptionẽ: ſed hoc maluz nõ ẽ malũ effectus intenti ab agente ſicut in precedẽtibus p; ſed alterius. Sic igitur i nãlibus p; q; malũ per accidens tm̃ cãtur a bono. Eodẽ ãt modo ⁊ i artificialibus accidit. Ars. n. i ſua operatione imitat nãz ⁊ ſilr pccm in utraq; inuenitur. Jn moralibus ãt vi aliter ſe hẽre. Non. n. ex defectu uirtutis ſequi uidetur morale uicium: cũ ifirmitas uirtutis morale uicium uel totaliter tollat uel ſaltem diminuat: ifirmitas. n. non meretur penam que culpe debetur ſed magis miam ⁊ ignoſcentiã: voluntariũ n. oz eſſe moris uicium non neceſſariũ. Si tñ diligenter cõſideretur: inuenitur quãtum ad aliquid ſimile quantũ uero ad aliquid diſſimile: diſſimile quidem quantũ ad hoc q; uitium morale in ſola actione cõſideratur non ãt in aliquo effectu producto. naz uirtutes morales nõ ſũt factiue ſed actiue: artes ãt factiue ſunt: ⁊ ideo dictum eſt q; in eis ſilr peccatũ accidit ſic̃ in natura: malum igitur morale non cõſideratur ex mã uel forma effectus ſed ſolum cõſequitur ex agente. Jn actionibus ãt moralibus iueniuntur per ordinem quattuor actiua principia: quorum unũ eſt uirtus executiua ſ. vis motiua qua mouentur membra ad exequẽdum impetum uoluntatis: vnde hec uis a uoluntate mouetur que eſt aliud principium: uoluntas uero mouetur a iudicio virtutis apprehenſiue: q̃ iudicat hoc eſſe bonum vel malum: que ſunt uoluntatis obiecta: vnum ad proſequendum: aliud ad fugiendum: ipſa ãt uis apprehenſiua mouẽt a re apprehenſa. Primũ igitur actuum principiũ in actionibus moralibus eſt res apprehenſa: ſecũdum vis apprehenſiua: tertium uoluntas: quartum uis motiua que exequitur imperium rõnis. Actus ãt uirtutis exequentis iaz preſupponit bonum morale uel malũ: non. n. ad mores h⁹ modi actus exteriores pertinent niſi ſcõm q; ſunt uoluntarij: vnde ſi uoluntatis ſit actus bonus ⁊ act⁹ exteriz bonus dicetur: malus ãt ſi ille ſit malus: nihil. n. ad maliciam moralem pertineret: ſi act⁹ exteriz deficiens eſſet defectu ad uoluntatẽ non ꝑtinente: claudicatio. n. non eſt uitiuz moris ſed nature: h⁹ modi igitur uirtutis exequentis defectus moris uitium uel totaliter excuſat uel minuit. Actus uero quo res mouet apprehenſiuam uirtutẽ immunis eſt a uitio moris: mouet. n. ſcõm ordinẽ naturalẽ viſibile uiſum ⁊ quodlibet obiectuz potentiam paſſiuam. Jpſe ẽt actus apprehẽſiue uirtutis in ſe conſideratus moralẽ uitio caret: cũ eius defectus uitiũ morale vel excuſat vl̃ minuat ſicut ⁊ defectus exequentis uirtutis: pariter. n. infirmitas et ignorantia excuſant peccatum uel minuũt. Relinquitur igitur q; morale uitium in ſolo actu uoluntatis primo ⁊ principaliter inuenitur et rõnabiliter: cuz ex hoc actus moralis dicatur: quia voluntarius eſt. Jn actu igitur uoluntatis querẽda eſt radix et origo peccati moralis. Videtur autem hãc inquiſitionem conſequi difficultas. Cuz n. actus deficiens proueniat propter defectum actiui principiꝫ oz preintelligere defectum in uoluntate ante peccatum morale: qui quidem defectus ſi ſit naturalis ſemper inheret uoluntati: ſemper igitur uoluntas in agendo moraliter peccabit qõ actus uirtutum falſum eſſe oſtendunt. Si aũt defectus ſit uoluntarius iam eſt peccatum morale: cuius cauſa iterũ inquirenda reſtabit: ⁊ ſic rõ in infinitum deducet: oportet ergo dicere q; defectus in uoluntate preexiſtẽs nõ ſit naturalis: ne ſequatur uoluntatem in quolibet actu peccare: neq; ẽt caſualis ⁊ fortuitus: non. n. eſſet in nobis morale peccatum: caſualia. n. ſunt ipremeditata ⁊ extra rõnem: eſt igitur uoluntarium non tamen peccatum morale: ne cogamur in infinituz procedere. Quod quidem qualiter eſſe poſſit conſiderãdũ eſt. Cuiuſlibet ſi quidem actiui principiꝫ perfectõ virtutis ex ſuperiori actiuo dependet: agens enim ſecundũ agit p̃ uirtutem primi agentis: cũ igitur ſecundum agens manet ſub ordine primi agẽtis indeficienter agit: deficit autem in agendo: ſi contingat ipſum ab ordine primi agentis deflecti: ſicut patet in inſtrumento cum deficit a motu agentis. Dictum eſt autem quod in ordine actionũ moralium duo principia voluntatem precedunt ſcilicet vis apprehenſiua ⁊ obiectuz apprehenſiũ qõ eſt finis: cum autẽ vnicui q;mobili reſpõdeat proprium motiuum: non quelibet vis apprehẽſiua eſt debitum motuum cuiuſlibet appetitus ſed huius hec et illi⁹ alia: ſicut igitur appetit⁹ ſẽſitiui

proprium motiuũ est uis apprehẽsiua sensualis: ita uoluntatis ꝓprium motiuuz est rõ ipsa. Rursus cum rõ multa bona ⁊ multos fines apprehendere possit cuiuslibet ãt sit ꝓprius finis ⁊ uolũtatis erit obiectum ⁊ finis ⁊ primum motiuum nõ bonũ quodlibet sed bonum quoddam determiatũ: cũ igitur uolũtas tendit ĩ actum mota ab appꝛ̃hensione rõnis repñtantis sibi ꝓprium bonuz sequitur debita actio: cũ ãt uoluntas ĩ actione prorũpit ad apprehensionẽ apprehensiue sensualis uel ipsius rõnis aliquod aliud bonum repñtãtis a proprio bono diuersum: sequitur in actiõe uoluntatis peccatũ morale: precedit igitur in uoluntate pcc̃m actionis defectus ordinis ad rõnem et ad ꝓprium finem: ad rõnem quidem sicut cũ ad subitam apprehensionem sensus uoluntas in bonũ delectabile ꝑm sensum tendit: ad finez uero debitũ sicut cũ rõ in aliquod bonũ rõcinando deuenit: qõ non ẽ uel nunc uel hoc modo bonũ: ⁊ tam̃ uoluntas ĩ illud tendit quasi ĩ ꝓprium bonũ: hic ãt ordinis defectus uolũtarius ẽ: nam ĩ potestate ipsius uoluntatis est uelle ⁊ non uelle: itẽq; est in pt̃ate ipsius ꝙ rõ actu consideret uel a cõsideratione desistat: aut ꝙ hoc uel illud ꝯsideret: nec tam̃ iste defectus ẽ malum morale: si. n. rõ nihil consideret uel cõsideret bonũ qõcũq;: nondũ est pcc̃m quousq; uoluntas ĩ finem ĩdebituz tendat: quod iã ẽ uoluntatis actus. Sic igitur tã ĩ moralib⁹ q̃ ĩ naturalibus pz ꝙ malum a bono non causatur nisi per accidẽs.

Q malum fundatur in aliquo bono. XI.

Ex premissis etiã oñdi põt ꝙ õe malum est in aliquo bono fundatum. Malũ. n. non põt esse per se exñs: cum non sit essentiam hñs: ut supra oñsum est: oz igitur ꝙ malum sit ĩ aliquo subiecto: õe ãt subiectum cum sit substantia quedam bonũ quoddam ẽ: vt ex premissis pz: omne igitur malũ ĩ bono aliquo est. Adhuc. malum priuatio quedã ẽ: vt ex premissis pz: priuatio aũt et forma priuata in eodẽ subiecto sũt: subiectum autẽ forme est ens in potentia ad formam qõ bonum est: nam ĩ eodem genere sunt potentia ⁊ actus: priuatio igitur quod malum est: ẽ in bono aliquo sicut in subiecto. Amp̃. ex hoc dicitur aliq̃d malum: qr nocet: nõ ãt nisi qr nocet bono: nocere. n. malo bonum est: cum corruptio mali sit bona: ñ ãt noceret formaliter loquẽdo bono nisi esset in bono: sic. n. cecitas hominis nocet in quantum ĩ ipso est: oz igitur ꝙ malum sit in bono. Item malum non causatur nisi a bono et per accidens tm̃: omne ãt quod est per accidens reducitur ad id quod est per se: oportet igitur semper cum malo cãto qõ est effectus boni per accidens eẽ bonũ aliquod quod est effectus boni per se: ita ꝙ sit fũdamentum eius: nam quod ẽ ꝑ accidens fũdatur supra id qõ est per se: sed cũ bonum ⁊ maluz sint opposita: unũ ãt oppositorũ nõ possit esse alterius subiectũ: sed expellat ipsũ: videtur alicui ꝑmo aspectu eẽ inconueniens si bonũ subiectũ mali eẽ dicatur. Non est ãt inconueniens si veritas perq̃ratur: nam bonũ cõiter dicitur sicut ⁊ ens: cuz õe ens in quãtum h⁹ modi sit bonum ut probatũ ẽ: non est ãt incõueniens ut non ens sit in ente sicut ĩ subiecto: priuatio. n. quelibet est non ens: ⁊ tam̃ subiectum eius est substantia: que est ens aliquod non tñ non ens est in ente sibi opposito sicut ĩ subiecto: cecitas. n. non est nõ ens vl̃c sed nõ ens hoc: quo. s. tollitur uisus: nõ est igitur ĩ uisu sicut ĩ subiecto sed in aĩali: similiter ãt malum non ẽ sicut ĩ subiecto ĩ bono sibi opposito: sed hoc per maluz tollitur sed in aliquo alio bono: sicut maluz moris est in bono nature: malum ãt nature quod est priuatio forme est in materia que est bonuz sicut ẽt ens in potentia.

Q malum totaliter consumit bonuz. XII.

Patet autẽ ex predictis ꝙ quantũcunq; multiplicetur malũ: nunq̃ põt totum bonum consumere. Semper. n. oz ꝙ remaneat mali subiectũ si malum remanet: subiectum ãt mali est bonuz: manet igitur semper bonum. Sed cuz contingat malũ in infinitum intendi: sẽper ãt per intensionẽ mali minuatur bonum: uidetur in infinitũ ꝑ malũ diminui bonũ: bonũ ãt quod per maluz diminui potest oz esse finitum: nam ĩfinitũ bonũ non est capax mali: ut in primo libro oñsum est: uidet igitur ꝙ qñq; totum tollatur bonum per maluz: nã si ex finito aliquid ĩfinities tollatur: oz illõ qñq; per ablationem cõsumi. Non ãt põt dici: ut dicunt quidã: ꝙ sequens ablatio scõm eandem proportionem facta: qua ⁊ prior ĩ infinitũ procedẽs: bonũ non possit cõsumere: sicut in continui diuisione contingit: nam si ex bicubitali linea dimidium subtraxeris: itemq; ex residuo dimidium: et sic in infinitum procedas: semper aliquid adhuc diuidendũ remanebit: sed tñ ĩ hoc diuisionis processu sẽper posterius subtractum oportet esse minus ꝑm quantitatem: dimidium. n. totius quod prius subtrahebatur maius est ꝑm quantitatem absolutam q̃ dimidium dimidij: licet eadem proportio maneat: hoc ãt in diminutione qua bonũ per malum diminuitur nequaq̃ põt accidere: nã quanto bonum magis per malum fuerit diminutum: erit infirmius: ⁊ sic per secuuduz maluz magis diminui poterit. rursusq; malũ sequens ꝯtigit

esse equale vel maius prioꝛe: vnde nō sēper secun
do subtrahetur a bono per malum minoꝛ boni
quantitas proportione seruata eadē. Est igit aliꝫ
dicendū. Ex premissis. n. manifestū est ꝙ malum
toraliter bonum cui oppositum ē tollit sicut ceci
tas uisum: oꝫ āt ꝙ remaneat bonum: quod ē ma
li subiectum: qō quidem in quantum subiectum
est: hꝫ rōnem boni scōm ꝙ est potentia ad actum
boni: quod priuatur per malū: quanto igitur mi
nus fuerit in potentia ad illud bonum: tanto mi
nus erit bonum: subiectum āt fit minus potentia
ad formam nō quidē per solam subtractioōē ali
cuius ꝑtis subiecti per hoc ꝙ aliqua pars potē
tie subtrahatur: sed per hoc ꝙ potentia impedit
per cōtrarium actum: ne in actū forme exire pos
sit: sicut subiectū tanto est minus potētia frigidū
quantum in eo magis caloꝛ augetur: diminuitur
igitur bonum per maluꝫ magis apponendo con
trarium ꝙ de bono aliquid subtrahendo: quod
ēt conuenit his que dicta sūt de malo: diximus. n.
ꝙ malum icidit preter intentionē agentis: qō sem
per itendit aliquod bonū ad qō sequitur exclusio
alterius boni quod ē ei oppositum: quāto igitur
illud bonū ad quod preter intentionē agētis seqꝫ
malum magis multiplicatur: tāto potētia ad bo
num cōtrarium diminuitur magis: ꝛ sic magis ꝑ
malum dē diminui bonum. Hec igitur diminutō
boni per malū non pōt in naturalibus in īfinituꝫ
procedere: naꝫ forme naturales ꝛ uirtutes omnes
terminate sunt: et perueniunt ad aliquem termi
nū: ultra quem porrigi non pñt: nō pōt igitur ne
ꝙ forma aliqua cōtraria neꝙ uirtus ꝓtrariꝫ agē
tis in īfinitū augeri: ut ex hoc sequatur i īfinitum
diminutio boni per malum. In moralibus āt po
test ista diminutio in īfinitū ꝓcedere: nam ītellec
tus ꝛ uoluntas i suis actibus terminos non hñt:
pōt. n. ītellectus ītelligendo i īfinitum procedere:
vnde mathematice numeroꝝ spēs ꝛ figurarū in
finite dicūtur: ꝛ similiter uoluntas in uolendo in
infinitū ꝓcedit: qui. n. vult furtū cōmittere potest
iterum uelle ꝛ aliud committere: ꝛ sic in infinitū:
quanto āt uoluntas magis in fines īdebitos tēdit
tanto difficilius redit ad proprium ꝛ debitum fi
nem: quod ꝑ in his i quibus per peccandi cōsue
tudinem iam est hitus uitioꝝ īductus: in īfinituꝫ
igitur per malum moꝛis bonuꝫ naturalis aptitu
dinis diminui pōt: nunquā tñ totaliter tolletur:
sed per naturam remanentem comitatur.

Q malum hꝫ aliquo mō cāꝫ. XIII.

EX predictis autē
oñdi pōt ꝙ ꝛ si malū non hēat cau
sam per se: cuiuslibet tñ mali oꝫ esse
cām per accidens. Quicquid. n. est in aliquo ut i
subiecto: oꝫ ꝙ hēat aliquam cām: cātur. n. uel ex
subiecti principiꝭ uel ex aliqua extrīseca cā: ma
lum āt est in bono sicut i subiecto ut oñsum est:
oꝫ ergo ꝙ malum habeat causam. Item quod est
in potentia ad utrūqꝫ oppositoꝝ non constituīt
in actu alicuius eoꝝ nisi per aliquam cām: nulla
n. potentia facit se esse in actu: maluꝫ āt est ꝓua
tio eius qō quis natus est et dꝫ hēre: ex hoc enim
vnūquodqꝫ dicitur malum esse: est igitur maluꝫ
in subiecto quod est in potētia ad ipsū ꝛ ad suum
oppositum: oꝫ igitur ꝙ malum habeat aliquam
cām. Adhuc quicquid ineſt alicui preter suaꝫ
naturam aduenit ei ex aliqua alia causa: omnia
enim in his que sunt sibi naturalia permanent ni
si aliquid aliud impediat: vnde lapis non fertur
sursum nisi ab aliquo proꝭciente: nec aqua cale
fit nisi ab aliquo calefaciente: malum autē semp
ineſt preter naturam eius cui ineſt: cū sit priuatio
eius quod natū est aliquid ꝛ debet habere: igitur
oporte: ꝙ malum semper habeat aliquam causā
uel per se uel per accidens. Imp. omne malū
consequitur ad aliquod bonum: sicut corꝛuptio
sequitur ad aliquam generationē: ſz omne bonū
habet aliquam causam ꝓter ꝓmum bonum:
in quo non est aliquod malum: ut in primo libꝛo
ostensum est: omne igitur malum hꝫ aliquaꝫ cāꝫ:
ad quam sequitur per accidens.

Q malum est cā per accidens. XIIII.

EX eisdem ēt patet
ꝙ malum ꝛ si non sit cā per seꝛ est ta
men causa per accidens. Si. n. aliqd
est causa alicuius ꝑ se: id quod accidit ei est cau
sa illius per accidens: sicut albū qō accidit edifica
toꝛi est causa domus per accidens: omne autem
malum est in aliquo bono: bonum autem omne
est alicuius aliquo modo causa: materia enim est
quodammodo causa forme ꝛ quodammodo ecō
uerso: ꝛ similiter est de agente ꝛ fine: vnde non se
quitur ꝓcessus in infinitum in causis ꝛ causatis si
qōlibet est alicuius causa ꝓpter circulum inuē
tum in causis ꝛ causatis secundum species diuer
sas causarum malum igitur est per accidens cau
sa. Ad hec: malum est priuatio quedam vt ex
predictis patet: priuatio autem est principium p
accñs in rebus mobilibus sicut materia ꝛ forma
per se: malum igitur est alicuⁱ causa per accidens
Preterea ex defectu cause sequitur defectus i
effectu: defectus autem in causa est aliquod malū:
non tñ potest esse causa per se: quia res nō est cau
sa per hoc ꝙ est deficiens sed per hoc quod ē ens:
si enim tota deficeret nullius esset causa: malum
igitur est alicuius causa per accidens. Item: ſz
oēs speties causaꝝ discurrendo inuenitur maluꝫ

esse per accidens cã: in spe quidẽ cãe efficientis: qz ppter cãe agentis deficientem uirtutẽ sequitur defectus i effectu z actione: i spe uero cãe mãlis: ḋa ex mãe indispositione cãtur in effectu defectus: in spe uero cãe formalis: qz uni forme semp adiũgit alterius forme priuatio: i spe uero cãe finalis: qz i debito fini adiũgitur malũ in ꝯtũ p ipsũ finis debitus impeditur: pz igitur ꝙ malum est cã per accidens: z non põt esse cã per se.

Qz non est summum malum. XV.

EX hoc autẽ patet ꝙ non põt esse aliqõ summũ maluz ꝙ sit oĩum malorũ principiũ. Sum mũ.n. malum oz esse absqz consortio oĩs boni: sicut z sũmuz bonũ est qõ est oĩo separatũ a malo non põt ãt esse aliqõ malũ oĩo separatũ a bono: cũ oñsum sit ꝙ malum fũdatur in bono: ergo nihil est sũme malum. Adhuc si aliquid est summe malum: oz ꝙ per essentiã suam sit malũ: sic z sũme bonum est qõ per suã essentiã bonuz ẽ: hoc ãt est impossibile: cum malũ non hẽat aliquã essẽtiam: vt supra ꝓbatum est: impossibile est igitur ponere sũmum malum: qõ sit malorũ principium. Item illud qõ est primum principiũ nõ est ab aliquo cãtum: õe ãt malum cãtur a bono: ut oñsuz est: nõ est igitur malum primũ principiũ. Amp. malum non agit nisi uirtute boni: vt ex premissis pz: primũ ãt principium agit uirtute ppria: maluz igitur non põt esse primum ꝓncipiuz. Pre. cũ id quod ẽ per accidens sit posterius eo quod est p se: impossibile est ꝙ sit primum: id qõ est per accñs: malũ ãt non euenit nisi per accidens z preter intẽtionem: ut probatum ẽ: impossibile est igitur ꝙ malum sit primum ꝓncipium. Adhuc omne malum hz cãm per accñs: ut ꝓbatum est: primum ãt ꝓncipium non hz cãm neqz per se neqz per accñs: maluz igitur nõ põt esse primũ ꝓncipiũ in aliquo genere. Item cã per se prior est ea que ẽ per accidens: sed malum non ẽ cã nisi per accñs: ut ostẽsum est: malum igitur non põt esse ꝓmum principium in aliquo genere. Per hoc ãt excluditur error manicheorũ ponentium aliquod sũmum malum: quod est principium ꝓmũ oĩum malorum.

Qz finis cuiuslibet rei est bonum. XVI.

OMne ãt omne agẽs agit ppter bonum: vt supra ꝓbatuz est: sequitur ulterius ꝙ cuiuslibet entis bonum sit finis: õe.n. ens ordinatur in finez p suam actionẽ: oz.n. ꝙ uel ipsa actio sit finis ipsi' actionis: finis est ẽt finis agentis: quod est eius bonum. Amp. finis rei cuiuslibet est in quod terminatur appetitus eius: appetit' ãt cuiuslibet rei terminatur ad bonuz: sic.n. phi diffiniunt bonũ: quod oĩa appetũt: cuiuslibet igitur rei finis est aliqõ bonum. Item illud ad qõ aliquid tendit tẽdit: cũ extra ipsũ fuerit: z in quo quiescit: cum ipsũ hũerit: est finis eius: vnũqõqz ãt si perfectione ppria careat i ipsam mouetur ꝯtuz i se ẽ: si uero eam hẽat i ipsa quiescit: finis igitur uniuscuiusqz rei est eius perfectio: perfectio ãt cuiuslibet est bonum ipsius: vnũqõqz igitur ordinatur in bonum sicut in finem. Pre. eodẽ mõ ordinantur in finem ea que cognoscunt finem z ea que finẽ non cognoscunt: lz ea que cognoscunt finẽ per se moueantur in finem: que ãt non cognoscũt finem: tẽdunt i finez quasi ab alio directa: sicut pz de sagitante z sagitta: sed ea que cognoscũt finẽ semper ordinantur in bonum sicut in finẽ: nam uolũtas que est appetitus finis precogniti non tendit i aliquid nisi sub rõne boni quod est eius obiectum: ergo z ea q̃ finem non cognoscunt ordinantur in bonum sicut in finem: finis igitur oĩum ẽ bonuz.

Qz oĩa ordinantur i unum finem quod est deus. XVII.

EX hoc autẽ appa ret ꝙ oĩa ordinãntur i unum bonuz sicut in ultimum finem. Si.n. nihil tendit i aliquid sicut in finem nisi i ꝯtum ipsum est bonum: oz ꝙ bonum in ꝯtum bonuz sit finis qõ igitur est sũmum bonum est maxime oĩum finis: sed sũmum bonum est unũ tm̃ qõ est deus ut in primo libro probatum est: oĩa igitur ordinantur sicut in finẽ in unũ bonũ: qõ est deus. Item quod ẽ maximũ i unoquoqz genere cã est oĩuz illorum que sunt illius generis: sicut ignis qui ẽ calidissimus ẽ cã caliditatis in alĩs corpibus: sũmũ igitur bonum quod ẽ deus ẽ cã bonitatis in oĩb' bonis: ergo z est cã cuiuslibet finis ꝙ sit finis: cuz quicquid est finis sit huiusmodi in quantũ est bonum: propter qõ ãt ẽ unũquodqz z illud magis: deus igitur maxime est oĩum rerum finis. Adhuc in quolibet genere cãrum cã prima est magis cã ꝙ cã secunda: nam causa secunda nõ est causa nisi per causam primam: illud igitur quod est cã prima in ordine causarum finalium oz ꝙ sit magis cã finalis cuiuslibet ꝙ causa final' proxima: lz deus est prima causa in ordine cãrum finalium: cum sit summum in ordine bonorum: est igit magis finis uniuscuiusqz rei ꝙ aliquis finis proxim'. Amp. in omnibus finibus ordinatis oportet ꝙ ultimus finis sit finis omnium precedentium finiuz: sicut si potio conficitur: ut detur egroto: da

tur autem ut purgetur: purgatur autem: ut extenuetur: extenuatur autem ut sanetur: oportet q̄ sanitas sit finis et extenuationis et purgationis ⁊ aliorum precedentium: sed omnia inueniuntur i diuersis gradibus bonitatis ordinata sub uno sūmo bono: quod est causa omnis bonitatis: ac per hoc cum bonum habeat rationem finis: omnia ordinantur sub deo sicut fines precedentes sub fine ultimo: oportet igitur: q̄ omnium finis sit deus. ¶ Preterea bonum particulare ordinatur in bonum commune sicut in finem: esse enim partis est propter esse totius. Unde et bonum gentis est diuinius q̄ bonum unius hominis: bonum autē summum quod est deus: est bonum commune: cum ex eo uniuersorum bonum dependeat: bonum autem quo quelibet res bona est: est bonuz particulare ipsius et aliorum que ab ipso dependent: omnes igitur res ordinantur sicut in finem in unum bonum quod est deus. ¶ Item ad ordinem agentium sequitur ordo in finibus: nam sicut supremum agens mouet omnia secunda agentia: ita ad finem supremi agentis oportet q̄ ordinentur omnes fines secundorum agentium: quicquid enim agit supremum agens: agit propter finem suum: agit autem supremuz agens actiones omnium inferiorum agentium mouendo omnes ad suas actiones et per consequens ad suos fines. vnde sequitur: q̄ omnes secundorum agentium actiones ordinentur a primo agente in finem suū proprium: agens autem primum rerum omniuz est deus: vt in secundo probatuz est: uoluntati autem ipsius nihil aliud finis est q̄ sua bonitas que est ipsemet: vt in primo probatum est: omnia igitur quecunq̄z sunt facta uel ab ipso immediate uł mediantibus causis secundis in deum ordinētur sicut in finem: omnia autem entia sunt huiusmodi. nam sicut in secundo probatur: nihil esse potest: quod ab ipso non habeat esse: omnia igitur ordinantur in deum sicut in finem. ¶ Adhuc finis ultimus cuiuslibet facientis in quantum est faciens: est ipsemet: utimur enim factis a nobis propter nos: ⁊ si aliquid aliquando propter alium homo faciat: hoc refertur in bonuz suum uel utile uel delectabile uel honestum: deus autem ē causa factiua rerum omnium: quorumdam quidem immediate: quorumdam autem mediate siue mediantibus alijs causis: ut ex premissis est manifestum: est igitur ipsemet finis rerum omnium.

Preterea finis inter alias causas primatum obtinet: et ab ipso omnes alie cause habent: q̄ sint cause in actu: agens enim non agit nisi propter finem: ut ostensum est: ex agente autem materia in actum forme reducitur. Unde materia fit actu huius rei materia: et similiter forma huius rei forma per actionem agentis: et per consequens per finem: finis etiam posterior est causa q̄ precedens finis intendatur ut finis. Non enim mouetur aliquid in finem proximum: nisi propter finem postremum: est igitur finis ultimus prima omnium causa: esse autem primam omnium causam necesse est primo enti conuenire: quod deus est: ut supra ostensum est: deus igitur est ultimus omnium finis. ¶ Hinc est quod dicitur p uerbio. xvi. Uniuersa propter semetipsū operatus est deus: ⁊ Apoca: ultimo. Ego suz alpha ⁊ o primus et nouissimus.

Quomodo deus sit finis omnium. XVIII.

REstat igitur iqui rendum quomodo deus sit omniuz finis: quod quidem ex premissis fiet manifestum. Sic enim est ultimus omnium rerū q̄ tamen est prius omnibus in essendo: finis autē aliquis inuenitur: qui etiam si primatum obtineat in causando secundum q̄ est in intentione: est tamen in essendo posterius: quod quidem contingit in quolibet fine quem agens in sua actione cōstituit: sicut medicus constituit sanitatem per suam actionem in infirmo: que tamen est finis eius: aliquis autem finis inuenitur: qui sicut est precedens in causando: ita etiam in essendo precedit: sicut dicitur finis id quod aliquis sua actione uel motu acquirere intendit: ut locum sursuz ignis per suum motum: et ciuitatem rex per pugnam: deus igitur sic est finis rerum: sicut aliquid ab unaquaq̄z re suo modo obtinendum.

¶ Adhuc deus est simul ultimus rerum finis: ⁊ primum agens: ut ostensum est: finis autem per actionem agentis constitutus non potest esse primum agens: sed est magis effectus agentis: non potest igitur deus sic esse finis rerum: quasi aliquid constitutum: sed solum quasi aliquid preexistens obtinendum. ¶ Amplius. Si aliquid agat propter rem aliquam iam existentem et per eius actionez aliquid constituatur: oportet q̄ rei propter quam agit aliquid acquiratuz ex actione agentis: sicut si milites pugnant propter ducem: cui acquiritur uictoria: quam milites suis actionibus causant: deo autem non potest aliquid acquiri ex actione cuiuslibet rei: est enim sua bonitas omnino perfecta: ut in primo libro ostensum est: relinquitur igitur q̄ deus sit finis rerum: non sicut aliquid constitutum aut aliquid effectum a rebus: neq̄z ita q̄ aliquid ei a rebus acquiratur: sed hoc solo modo quia ipse rebus acquiritur. ¶ Item oportet q̄ eo modo effectus tendat i finē quo agens propter finem agit: deus ãt q̄ est p̄mū agēs oīuz rerū non sic agit quasi sua actiōe aliq̄d

acquirat:sed quasi sua actione aliquid largiatur quia non est in potentia ut aliquid acquirere possit sed solum in actu perfecto:ex quo pōt elargiri res igitur non ordinātur i deū sīc i finē cui aliq̄d acquiratur:sed ut ab ipso ipsummet suo mō consequātur:cum ipsemet sit finis.

¶ Quomnia intendunt assimilari deo. XIX.

HEx hoc autem q̄ acquirunt diuinam bonitatē res create similes deo cōstituūtur:si igitur res omnes in deum sicut in ultimū finem tendūt: ut ipsius bonitatem consequantur:sequitur q̄ ultimus rerum finis sit deo assimilari. ¶ Amp̄. agens dicitur esse finis effectus in quantum effect⁹ tendit in similitudinē agentis:vnde forma generati est finis generationis:sed deus ita est finis rerū q̄ est ēt primum agens earū:oia igitur itendunt sicut ad ultimum finem deo assimilari. ¶ Item in omnibus rebus euidēter apparet q̄ esse appetūt naturaliter. vnde ꝛ si qua corrumpi p̄nt naturaliter corrūpentibus resistūt:ꝛ tendūt illuc:ubi conseruentur sicut ignis sursū et terra deorsum: scīz hoc ātem esse hūt oia q̄ deo assimilantur qui est ipsum esse subsistens:cū oia sint solum quasi esse participantia:omnia igitur appetunt q̄i ultimū finē deo assimilari. ¶ Pre.res oēs create sunt quedā imagines primi agentis.s. dei:agens enim agit sibi sile:perfectio.n.imaginis est ut repr̄etet suū exēplar per similitudinem ad ipsum:ad hoc.n. imago constituitur:sūt igitur res oēs ꝓpter diuinam silitudinem consequendam sicut ꝓpter ultimum finem. ¶ Adhuc.omnis res per suū motum uel actionē tendit in aliquod bonum sicut in finem: ut supra oñsum est:i tm̄ ātem aliq̄d de bono participat in q̄tum assilatur p̄me bonitati que deus ē oia igitur per motus suos ꝛ actiones tendunt in dinam similitudinem sicut in finē ultimū.

¶ Quō res imitentur diuinam bonitatē. XX.

PAtet ergo ex his que dicta sūt q̄ assimilari ad deū est vltimus oium finis:id ātem qđ proprie hz rōnem finis est bonum:tendūt igitur res i hoc q̄ assimilentur deo ꝓprie in quantū ē bonus: bonitatē ātem creature non assequūtur eo modo sicut deo ē:lz i dinā bonitatē unaq̄q res imitetur scīz suū modū:dina.n.bonitas simplex ē quasi tota i uno cōsistens:ipsū.n.diuinū esse oēm plenitudinē perfectionis obtinet:ut i primo libro ꝓbatū ē:vñ cū unūq̄q in tm̄ sit bonum in q̄tum est pfectū ipsū diuinū esse ē eius pfecta bonitas:idem.n. est deo eē:uiuere:sapientem eē:beatū esse: ꝛ quicq̄d aliud ad pfectionem ꝛ bonitatē vī pertinere q̄i to ta dina bonitas sit ipsū diuinū eē. ¶ Rursū quia ipsū diuinū eē est ipsa⁹ dei exīntis substātia. In aliis ātem rebus hoc accidē non pōt:oñsū ē. n.i.ij. lib. q̄ nulla substātia creata ē ipsū suū esse:vñ si scīz q̄ res q̄libet bona ē nō ē eaz aliqua suū eē: nulla eaz est sua bonitas:sed eaz q̄libet bonitatis ꝓticipatione bona ē:sicut ꝛ ipsius eē ꝓticipatiōe ē ens. Rursus nō oēs creature i uno gradu bonitatis ꝓstituūtur:nā quorūdam substātia forma ꝛ actus ē.s.cui scōm id qđ ē cōpetit esse actu ꝛ bonū esse: quorūdam uero substātia ex mā ꝛ forma cōposita est:cui cōpetit actu esse ꝛ bonum esse sz secūdū aliq̄d sui.s.fm formam:dina igitur substātia sua bonitas ē:substātia uero simpl x bonitatē participat scōm id qđ ē:substantia ātem cōposita fm aliquid sui. ¶ In hoc ātem tertio gradu substantiarū iterū dīsitas iuenitur q̄tum ad ipsuz eē. Nā quorūdam ex mā ꝛ forma cōpositorū tota māe potētiā forma adiplet:ita q̄ non remāet i mā potētia ad aliā formā:ꝛ p ꝓns nec i aliq̄ alia mā potentia ad hāc formam:ꝛ h⁹modi sūt corpora celestia: q̄ ex tota mā sua constant. Quorūdam uero forma non replet totā māe potentiam:vñ adhuc in mā remanet potentia ad aliā formā:ꝛ in aliq̄ māe p te remanet potētia ad hāc formam:sīc pz i elīs ꝛ elemētatis. Quia uero priuatio est negatio i substantia eius:quod substantie potest iesse : manifestū ē:q̄ cum hac forma q̄ non implet totam māe potentiam adiūgitur priuatio forme:q̄ quidē adiungi non pōt substantie cuius forma iplet totaz māe potentiā:neq̄ illi que est forma p suā essentiam:ꝛ multo minus illi cuius essentia ē ipsū suuz esse:cū ātem manifestum ē q̄ motus non pōt eē ubi non ē potentia ad aliud:qz motus est actus exīntis in potentia:itemq̄ manifestum sit q̄ malum est ipsa priuatio boni:planum est q̄ in hoc ultimo substantiarum ordine est bonum mutabile cum permixtione mali oppositi habens quod in superioribus substantiarum ordinibus accidere non potest:possidet igitur hec substantia ultimo modo dicta sicut ultimum gradum i esse:ita ultimū gradum in bonitate. ¶ Inter partes etiam hui⁹ substantie ex materia ꝛ forma compositе bonitatis ordo inuenitur:cum enim materia sit ens i potentia secundū se considerata:forma uero sit act⁹ eius:substantia uero composita sit actu existens per formam: forma quidem erit secundum se bona : substātia uero composita prout actu hz formam:materia uero fz q̄ est in potētia ad formā. Et lz unūquodq̄z sit bonum in q̄tū est ens:nō tm̄ oz q̄ mā : que est ens solum in potentia sit bona solum in potentia:ens enim absolute dicitur: bonum autem et in ordine consistit : non enim solum aliquid bonum dicitur quia est finis : uel q̄ est obtinens finem:sed etiam si nondum ad finez

pertenerit: dūmō sit ordinatum in finē ex hoc ip
so dicitur bonū: mā ergo non pōt simplr dici ens
ex hoc q ē potētia entis i quo iporatur ordo ad
esse: pōt āt ex hoc simplr dici bona ꝓpter ordinē
ipsū: in quo apparet q bonū quodāmodo ampli
oris est ambitus ꝙ ens: propter quod Dio⁹ dicit
iij. ca. de diui. no. q bonum se extendit ad exñtia
7 non exñtia: nam 7 ipsa non exñtia. s. materia se
cundum q itelligitur priuationi subiecta appetit
bonum. s. esse: ex quo pz q ēt sunt bona: nihil. n.
appetit bonum nisi bonum. Est āt 7 alio mō cre
ature bonitas a bonitate diuina deficiens: nam si
cut dictum est deus in ipso suo esse summam per
fectionē obtinet bonitatis: res āt creata suam per
fectionem non possidet in uno sed i multis: qō. n.
est i supmo unitum multiplex in infimis inuenit.
vnde deus secundū idem dr esse uirtuosus sapiēs
7 opans: creatura uero secundū diuersa: tantoq
perfecta bonitas alicuius creature maiorem mul
tiplicitatem requirit quāto magis a prima boni
tate distans inuenitur. Si uero perfectaz bonita
tem non possit attingere imperfecte retinebit in
paucis: 7 inde est q licet primū 7 summū bonum
sit omnino simplex substātieq ei in bonitate pro
pinque sint pariter 7 quantum ad simplicitatem
uicine: infime tñ substantie inueniūtur simplicio
res quibusdā superioribus eis sicut elementa aīa
libus 7 hoibus: qz non possunt pertingere ad per
fectionez cognitionis 7 intellectus quā consequū
tur aialia 7 hoies: manifestuz est ergo ex dictis q
ꝙ deus secundum suum simplex esse perfectam 7
totam suam bonitatē habeat: creature tamen ad
perfectionem sue bonitatis non pertingunt per
solum suuz esse sed per plura. vnde licet quelibet
earum sit bona in quantū est: non tamen pōt sim
pliciter bona dici si alīs careat que ad ipsius bo
nitatem requirūtur sicut homo qui uirtute spoli
atus uitīs est subiectus dr quidem bonus secūdū
quid. s. in quantum est ens 7 in quantū est homo
non tñ bonus simplr sed magis malus: nō igitur
cuilibet creaturarum idē est esse 7 bonuz esse sim
pliciter: ꝙ quelibet earum bona sit in quantum ē
deo uero simplr idez est esse 7 esse bonuz simplr.
Si āt res quelibet tendit in diuine bonitatis simi
litudinem sicut in finem: diuine āt bonitati assi'la
tur aliquid quantum ad oīa que ad propriā per
tinent bonitatem: bonitas āt rei non soluz in esse
suo consistit sed in oībus alīs que ad suaz perfec
tionē requirūtur: ut oñsum est: manifestū ē q res
ordinātur in deo sicut in finem non solum secun
dum esse substātiale: sed ēt secundū ea que ei acci
dunt pertinentia ad perfectionem ipsius 7 ēt ꝑm
ppriā opationē que ēt ptinēt ad perfectionē rei.

¶ Q̄ res intendunt naturaliter assimilari
deo in hoc q est causa. XXI.

EX his aūtē appa
ret q res intendūt dinā silitudinem:
ēt in hoc q sunt cāe alioz. Tēdit. n.
i dinam silitudinem res creata per suā operatio
nem: per suā āt operationē una res fit cā alterius
ergo i hoc ēt res intendūt dinam silitudinem: ut
sint alīs cause. Adhuc res tendunt in diuinaz
silitudinem: in quantum est bonus: ut supra dēm
est: ex bonitate āt dei est q alīs esse largitur: unū
quodq. n. agit in quātum est actu perfectum: de
siderant igitur generaliter res in hoc deo assimila
ri ut sint alioz cause. Amp. ordo ad bonum
boni rōnem hz: ut ex dictis est manifestū: unūqō
q āt per hoc q est cā alteri⁹ ordiatur ad bonū:
bonū āt solum per se cognoscitur 7 cātur: maluz
āt per accñs tm ut oñsum est: esse igitur alioz cā
est bonum: scōm āt qōlibet bonū ad qō tēdit ali
quid: itendit diuinā silitudinem: cū qōlibet bonū
creatū sit ex participatione dīne bonitatis: inten
dunt igitur res dinam silitudinem i hoc q sint ali
ozū cāe. Itē eiusdē rōnis ē q effect⁹ tēdat in silitu
dinē agētis: 7 q agēs assilet sibi effectum: tēdit igē
effect⁹ i finem in quē dirigitur ab agente: agēs āt
itendit sibi assimilare patiens nō solum q̄tuz ad
ad esse ipsius: sed ēt q̄tum ad cālitatez: sicut. n. ab
agēte cōferūtur effectui nāli pricipia per que sub
sistat: ita principia per que alioz sit cā: sic. n. aīal
dum generatur accipit a generāte uirtutem nutri
tiuam ita ēt uirtutē generatiuam: effectus igitur
tēdit i silitudinem agentis: vt oñsum est non solū
q̄tum ad spēm ipsius: sed ēt q̄tum ad hoc q sit a
lioz um cā: sic āt tendunt res in similitudinem dei
sicut effectus in similitudinem agentis: intendunt
igitur res naturaliter assimilari deo in hoc q sūt
cāe aliorum. Pre. tunc maxime perfectum est
unūquodq: quando potest alterū sibi simile face
re: illud enim perfecte lucet quod alia illumiare po
test: unūquodq autem intendens in suam perfec
tionem tendit in diuinam similitudinem: per hoc
igitur unūquodq tendit in diuinaz similitudinē:
q intendit aliorum causa esse. Quia uero cau
sa i quantum h⁹ modi superior est causato: mani
festū est q tendere i diuinā similitudinē per hunc
modū ut sit alioz cā est superior perfectio in enti
bus. Itē prius est unūquodq i se perfectuz q̄
possit alterū cāre ut dictum ē: hec igitur perfectō
ultimo accidit rei ut aliorum causa existat: cum
igitur per multa tendat res creata in diuinam si
militudinē: hoc ultimuz ei restat: vt diuinam sili
tudinē querat per hoc q sit alioz cā. vnde Dio⁹
dicit. iij. ca. cele. ierar. q oium diuinius est dei co
operatorez fieri: scōm q apls dicit. i. Cor. iij. Dei
adiutorez sumus.

Quõ diũsimode res ordinãt i suos fines. XXII.

Ex premissis autẽ manifestũ esse põt ꝙ ultimũ per qd̃ vnaq̃q; res ordinatur ad finez ẽ eius opatio diuersimode tñ ſz diuersitatẽ operatiõis. Nã quedã opatio ẽ rei ut aliud mouẽtis sicut calefacere ⁊ secare: quedã uero ẽ operatio rei ut ab alio mote sicut calefieri ⁊ secari: q̃dam uero opatio ẽ pfectio operãtis actu exñtis in aliud trãsmutandũ non tendens: quoꝝ prime differũt a passione ⁊ motu: secũde uero ab actiõe trãsmutatiua exterioris matie: hꝰ modi ãt opatio ẽ sicut itelligere sẽtire ⁊ uelle: unde manifestũ ẽ: ꝙ ea que mouẽtur uel opantur tm̃ sine hoc ꝙ moueãt uel faciãt tendũt in diuinam sil̃itudinem quãtuz ad hoc ꝙ sint in se ipsis pfecta: que ãt faciunt ⁊ mouent in q̃tum hꝰ mõi tendũt in diuinã sil̃itudinem i hoc ꝙ sint alioꝝ cãe: que uero p hoc ꝙ mouẽtur mouent: tendũt in diuinã sil̃itudinẽ q̃tum ad utrũq; corpa ãt iferiora ſm ꝙ mouẽtur motibus nãlibꝰ ꝯsiderantur ut mota tm̃ non ãt ut mouentia nisi per accidens: accidit. n. lapidi ꝙ descẽdens aliqd̃ obuians ipellat: ⁊ sil̃r est in alteratiõe ⁊ alijs motibus: vñ finis motus eoꝝ ẽ: ut cõsequãtur dinaz sil̃itudinem q̃tum ad hoc ꝙ sint in se ipsis pfecta vtpote hñtia ꝓpriam formã ⁊ ꝓprium ubi: corpora uero celestia mouent mota: vñ finis motus eoꝝ ẽ ꝯsequi dinam sil̃itudinẽ quãtũ ad utrũq;: q̃tum quidẽ ad ꝓpriã pfectionẽ in q̃tuz corpus celeste sit in aliquo ubi i actu in quo prius erat i potentia: nec ꝓpter hoc minus suã pfectionẽ cõsequitur: q̃uis ad ubi i quo prius erat actu: remaneret in potentia. Sil̃r. n. ⁊ mã prima i suam perfectionẽ tendit: per hoc ꝙ acquirit in actu formã quã prius hẽbat in potẽtia: lz et aliã hẽre desinat quã prius actu hẽbat: sic. n. successiue mã oẽs formas suscipit ad quas ẽ i potentia: vt tota eius potentia reducatur in actum suscessiue: qd̃ sil̃ fieri ñ poterat: vnde cum corpus celeste sit potentia ad ubi sicut materia prima ad formam: pfectionem suã cõsequitur: per hoc ꝙ eius potentia tota ad vbi reducitur in actum successiue: quod sil̃ nõ poterat fieri. In q̃tum uero mouẽdo mouent est finis motus eoꝝ consequi diuinã sil̃itudinez i hoc ꝙ sint cãe alioꝝ: sunt ãt alioruz cãe: p hoc ꝙ cãnt generationem ⁊ corruptionẽ ⁊ alios motus i istis iferioribus: motus igitur corpoꝝ celestiũ in q̃tuz mouent: ordinãtur ad generationẽ ⁊ corruptionẽ que est in istis inferioribus. Non ẽ ãt inconueniẽs ꝙ corpa celestia moueant ad generationẽ horum iferiorum: quanuis hec iferiora corpora sint celestibus corpibus indigniora: cum tñ finem oz esse potiorem eo ꝙ est ad finem: generans aũt agit ad formam generati: cũ tñ generatũ non sit dignius generante: sed i agẽtibꝰ uniuocis sit eiusdẽ spei cũ ipso: intẽdit. n. generãs formã generati q̃ est generatiõis finis nõ q̃i ultimũ finẽ ſz sil̃itudinẽ eẽ dini i ppetuatione spei ⁊ i diffusione bonitatis sue: per hoc ꝙ alijs formã spei sue tradit ⁊ aliorum fit cã. Sil̃r ãt corpa celestia lz sint digniora iferioribus corpibus: nõ tñ itẽdũt generationẽ eoꝝ ⁊ formas generatorum i actum educere per suos motus q̃i ultimum finem: sed per hoc ad diuinam similitudinem intendentes quasi ad ultimum finez i hoc ꝙ cause aliorum existant. Considerandum tñ ꝙ unũquodq; in quantum participat similitudinẽ diuine bonitatis que ẽ obiectum uoluntatis eiꝰ in tm̃ participat de similitudine diuine uolũtatis per quam res producuntur in esse ⁊ conseruãtur superiora autem diuine bonitatis similitudinem participant simplicius ⁊ uniuersalius: iferiora uero particularius ⁊ magis diuisim: unde et inter corpora celestia et inferiora non attenditur similitudo secundum equiparantiam: sicut in his que sunt unius speciei: sed sicut uniuersalis agentis ad particularem effectum: sicut igitur particularis agentis in istis inferioribus intentio contrahitur ad bonum huius speciei uel illius: ita intentio cõporis celestis fertur ad bonum commune substãtie corporalis: que per generationez conseruatur ⁊ multiplicatur ⁊ augetur: cum uero ut dictum est quelibet res mota in quantum mouetur tẽdit in diuinam similitudinez: ut sit in se perfecta: perfectum autem fit unũquodq;: in quantum fit actu: oportet ꝙ intentio cuiuslibet in potentia existentis sit ut per motum tendat in actum: quanto igitur aliquis actus est posterior: ⁊ magis perfectus: tanto principalius in id ipsum appetitus materie fertur. vnde oportet ꝙ in ulr̃iorem ⁊ perfectissimum actum: quem materia consequi potest: tendat appetitus materie: quo appetit formam: sicut in ultimum finem generationis: in actibus autem formarum gradus quidam inueniuntur: nam materia prima est in potentia primo ad formam elementi: sub forma uero elementi existens est in potentia ad formaz mixti: propter quod elementa sunt materia mixti: sub forma autẽ mixti considerata est in potentia ad animam uegetabilem: nam talis corporis anima actus est. Itemq; anima uegetabilis est in potentia ad sensitiuam: sensitiua uero ad intellectiuam: quod processus generationis ostendit. Primo enim in generatione est fetus uiuens uita plante: postmodum uero uita animalis: demum uero uita hominis. Post hanc autem formam nõ inuenitur in generabilibus ⁊ corruptibilibus posterior forma et dignior. Ultimum igitur generationis totius gradus est anima hnmana: et in hanc tendit materia sicut in ultimam formã: sunt ergo elemẽta ꝓpter

cōpora mixta: hec uero ꝓpter uiuētia: in quibus plante sūt ꝓpter aialia: aialia ꝓpter hoiez: hō. n. ē finis totius generatiōis. Quia uero eadē res generatur ⁊ ꝓseruatur in eē ſm ordinem p̄missum i generatiōibus rerū: ē ēt ordo i cōseruatiōibus earūdem: vñ uidemus q̄ corpa mixta sustētantur p elōrum cōgruas qualitates: plāte uero ex mixtis corpibus nutriūtur: aialia ex plantis nutrimētuz hñt: ⁊ quedā ēt pfectiora ⁊ uirtuosiora ex quibus dā iperfectioribus ⁊ ifirmioribus: hō uero utitur oium rex generibus ad sui utilitatē: q̄busda quidē ad esum: q̄busdā uero ad uestitū: vñ ⁊ a nā nudus ē institutus utpote potens ex alijs sibi uestitū prestare: sicut ēt nullum sibi ꝑgruū nutrimentuz nā prepauit nisi lac: vt ex diuersis rebus sibi cibū ꝓquireret: quibusdā uero ad uehiculum: nā i mo tus celeritate ⁊ in fortitudine ad sustinēdos labores multis aialibus infirmior iuenitur quasi alijs aialibus ad auxiliuz sibi p̄paratis: ⁊ super hoc oī bus sensibilibus utitur ad itellectualis cognitiōis pfectionē. vñ ⁊ de hoie in ps dī: ad deum directo sermone. Oia subiecisti sub pedibus eius: ⁊ Ax. dicit in p̄mo politicoꝝ: q̄ hō hz nāle dñium supoia aialia: si igitur motio ipsius celi ordinatur ad generationē: generatio āt tota ordiatur ad hoiez sicut in ultimū finē hⁱ generis: manifestū est: q̄ finis motionis celi ordinat ad hoiem sicut in ultimum finē i genere generabiliū ⁊ mobiliū. Hinc ē q̄ Deutro. iiij. dī q̄ deus cōpora celestia fecit i ministerium cunctis gentibus.

Q̄ celum mouetur ex aliqua intellectuali substantia. XXIII.

EX premissis etiā oñdi pōt primum motiuū motus celi esse aliquid itellectiuū. Nihil. n. fz ꝓpriam spem agens itendit formam altiorez sua forma: intendit. n. ōe agens sibi sile: corpus āt celeste scōm q̄ agit p̄ motum suū itendit ultimaz formam q̄ ē itellectus hūanus: q̄ q̄dem est altior omni forma: vt ex premissis pz: corpus igitur celi nō agit ad generationē scōm ꝓpriam spem sic agens p̄ncipale sed scōm spem alicuius supioris agentis itellectualis: ad qō se hz corpus celeste sicut istrūm ad agens p̄ncipale: agit āt celum ad generationez scōm q̄ mouetur: mouetur igitur corpus celeste ab aliqua intellectuali substātia. Ad hec. omne qō mouetur nccē ē ab aliquo moueri: ut supⁱ ꝓbatum ē: corpus igitur celi ab aliquo mouetur aut ergo illud aliud est oio separatum ab eo: aut est ei unitum: ita q̄ cōpositū ex celo ⁊ mouēte dicatur mouere se ipsum: in q̄tum una pars eius ē mouens ⁊ alia mota: si āt sic ē: ōe āt mouens se ipsum est uiuū ⁊ aiatum: sequitur q̄ celuz sit aiatū: non āt alia aia q̄ intellectuali: non. n. nutritiua: cum i eo non sit generatio ⁊ corruptio: neq̄ sensitiua cū non hēat organoꝝ diuersitatē: sequitur g̃ q̄ moueatur ab aia intellectiua. Si āt mouetur a motore extriseco: aut illud erit corporeū aut incorporeum: ⁊ si quidē corporeū non mouet nisi motū: vt ex superioribⁱ pz: oportebit ergo ⁊ illud ab alio moueri: cū āt non sit procedere i infinitum i corpibus: oportebit deuenire ad primum mouēs incorporeum: qō āt est penitus a corpore separatū oz esse itellectuale: vt ex superioribus pz: motⁱ igē celi qō est primum corporeū ē ab itellectuali substantia. Itē corpora ⁊ leuia mouētur a generāte ⁊ remouēte ꝓhibens: ut ꝓbat in. viij. phisicoꝝ non. n. pōt esse q̄ forma in eis sit mouens ⁊ materia mota: nihil. n. mouetur nisi corpus: sicut autē elōrum corpora sunt simplicia: ⁊ nō ē in eis cōpō nisi māe ⁊ forme: ita ⁊ corpora celestia sūt simplicia: si igitur mouētur sic grauia ⁊ leuia: oz q̄ mo ueātur a generāte p se ⁊ a remouēte ꝓhibens per accns: hoc āt ē ipossibile: nā illa corpa igenerabilia sūt: vtpote non hñtia ꝓtrarietatem: ⁊ motus eoꝝ ipediri non pñt: oz igitur q̄ moueāt illa corpora a mouētibus p apprehensionē: non āt sensitiuā: ut oñsum ē: ergo itellectiuā. Amp̄. si principium motus celi est sola nā absq̄ apprehensiōe aliqua: oz q̄ p̄ncipiū motus celi sit forma celestis corpis sicut ⁊ in elis: lz. n. forme simplices nō sint mouentes: sunt tñ principia motuum: ad eas. n. ꝓsequūtur motus nāles sicut ⁊ oēs alie nāles proprietates: non āt pōt esse q̄ motus celestis sequat formā celestis corpis sicut principium actiuuz: sic n. forma est principium motus localis in quantū alicui corpi scōm suam formam debetur aliquis locus in quem mouetur ex ui sue forme tendētis in locuz illum: quem q: dat generans dicitur esse motoz: sicut igni ſm suā formā cōpetit eē sursuz: corpi āt celesti ſm suā formā non magis cōgruit unum ubi q̄ aliud: non igitur motus celestis p̄incipium est sola natura: oportet igitur q̄ principium motus eius sit per apprehensionem mouētis.

Ad hec. natura semper ad unum tendit: vñ q̄ sunt a natura sēper sunt codē mō: nisi ipediātur: quod ē in paucioribⁱ: qō igitur ex sui rōne hz difformitatem: impossibile est q̄ sit finis in quem tēdit natura: motus āt scōm suam rōnem est hⁱ modi: quod. n. mouetur in quātum huiusmodi dissimiliter se hz ⁊ nunc ⁊ ꝓius: impossibile est igitur q̄ natura intendat motum propter se ipsum: intendit igitur quietem per motū que se hz ad motum sicut unum ad multa: quiescit enim quod si militer se habet nunc ⁊ ꝓius: si enim motus celi sit a natura tm̄: esset ordinatus i aliquam quietē: cuius contrarium apparet: cum sit continuus: nō ē igitur motⁱ celi a natura sicut a pricipio actiuo

sed magis a substãtia intelligente. Item ōi motui q̄ est a nã sicut a principio actiuo oz q̄ si accessus ad aliquid ē nãlis: q̄ recessus ab eodē sit innãlis ꝛ ꝯ nãm: sic̄ graue accedit deorsũ naturaliꝝ: recedit ãt inde ꝯ nãm: si igitur motus celi esset naturalis cũ tendat ad occidentē nãliter: ꝯ nãm ab occidente recedens i orientē rediret: hoc ãt est ipossibile: in motu. n. celesti nihil est uiolentũ ꝛ ꝯ naturam: ipossibile est igitur q̄ p̄ncipiũ actiuum motus celestis sit natura: est igitur p̄ncipium actiuũ ei⁹ aliqua uis apprehēsiua ꝛ per intellectũ: vt ex predictis pz: mouetur igitur corpus celeste a substãtia intellectuali. Non tñ est negandũ motum celestē eē naturalē: dī. n. esse aliquis motus nãlis nō solum ꝓpter actiuũ p̄ncipiũ sed ēt ꝓpter passiuũ: sic̄ pz i generatione simpliciũ corpoꝝ: q̄ quidē non pōt dici naturalis rōne p̄ncipij actiui: mouetur. n. id nãliter a principio actiuo cuius principiũ actiuũ est intra: natura. n. est principiũ motus i eo i quo est: p̄ncipium ãt actiuum generatiōe simplicis cōpositi est extra: nō ē igitur nãlis rōne principij actiui: sed solum rōne principij passiui: quod ē mã cui ineſt naturalis appetitus ad formã naturalē: sic ergo motus celestis corpis q̄tum ad actiuum p̄ncipium non ē naturalis sed magis uolũtari⁹ et ītellectualis: q̄tum uero ad p̄ncipiũ passiuum est naturalis: nã corpus celeste hz naturalē aptitudinē ad talē motũ: hoc ãt manifeste apparet si hītudo ꝓsideretur celestis corpis ad suum ubi: patet. n. ꝛ mouetur unūquodq̄ scōm q̄ ē i potentia: agit uero ꝛ mouetur secūdũ q̄ ē actu: corp⁹ ãt celeste fm suam substãtiam ꝓsideratum inuenitur ut in potētia idifferēter se hñs ad quodlibet ubi: sic mã p̄ma ad quālibet formaz sicut p̄dictum est: aliter ãt ē de corpe graui ꝛ leui: quod i sua natura ꝓsideratum non est idifferens ad oēm locũ sed ex rōne sue forme determinat sibi loc⁹: natura igit corpis grauis ꝛ leuis ē principium actiuũ motus eius natura uero corpis celestis ē motus ipsius passiuuz p̄ncipium. vñ non dz alicui uideri q̄ uiolēter moueatur sic̄ corpa grauia ꝛ leuia q̄ a nobis mouēt p ītellectum: corpibus. n. gratibus ꝛ leuibus īest naturalis aptitudo ad ꝓtrariuz motũ ei quo mouentur a nobis: ꝛ iō a nobis mouētur p uiolentiam: lz motus corpis aialis quo mouetur ab aia ñ sit ei uiolentus in q̄tum ē aiatum: ꝛ si sit ei uiolētus in quantum est graue quoddam: corpa ãt celestia non hñt aptitudinē ad motum ꝓtrarium: sed ad illum in quo mouentur a substantia intelligēte: vñ sil⁹ ē uoluntarius q̄tum ad p̄ncipium actiuum: ꝛ naturalis q̄tum ad p̄ncipium passiuũ. Oz ãt motus celi ē voluntarius fm actiuum p̄ncipiũ non repugnat unitati ꝛ conformitati celestis motus: ex hoc q̄ uoluntas ad multa se hz: ꝛ nō ē determinata ad unum: qz sicut natura determinatur ad unum per suã uirtutem: ita uoluntas determinatur ad unum per suã sapiam: qua uoluntas dirigitur infallibiliter ad vnũ finē. Ꝓz ēt ex p̄missis q̄ i motu celesti non ē cōtra naturam neq̄ accessus ad aliquod ubi neq̄ recessus ab eo: hoc n. accidit in motu grauium ꝛ leuium ꝓpter duo: ꝓmo quidē qz intentio nature ē determiata i gra uibus ꝛ leuibus ad unũ locũ: vñ sicut naturaliter tēdit i ipsum: ita ꝓtra naturā recedit ab eo. Secũdo qz duo motus quoꝝ uno accedit ad mediũ: et altero recedit sunt ꝓtrarij. Si ãt accipiatur i motu grauium ꝛ leuium nō ultimus locus sed medi⁹ sicut ad ipsum acceditur naturaliter: ita ab ipso naturaliter receditur: qz totum stat sub vna itentione nature: ꝛ non sũt motus cōtrarij sed unus ꝛ cōtinuus: ita ãt est i motu celestiũ corpuz: qz nature intētio nō ē ad aliquod: vbi determinatũ ut iam dictũ ē: motus ēt quo recedit corpus circulariter motũ ab aliquo signo non ē ꝓtrarius motui quo illuc accedit: sz ē unus motus ꝛ ꝯtinuus: vñ quod libet ubi i motu celi ē sicut mediũ: ꝛ non sicut extremum i motu recto. Nō differt ãt quãtũ ad pñtē intentionē utrum corpus celeste moueat a substãtia itellectuali ꝓiuncta q̄ sit aia eius: vel a substãtia separata: ꝛ utrũ unūquodq̄ corpum celestium moueatur a deo uel nullum imediate sed mediãtibus substãtijs itellectualibus creatis: aut primũ tm imediate a deo: alia uero mediãtibus substãtijs creatis: dūmō hēatur q̄ motus celestis ē a substãtia itellectuali.

Qz oia appetunt bonũ ēt que cognitiōe carent. XXIIII.

Sed quia corpus celeste a substantia intellectuali mouet: vt oñsum ē: motus ãt corporis celestis ordinatur ad generationē i iferioribus: nccē est q̄ generatiōes ꝛ mot⁹ istoꝝ iferioꝝ ꝓcedãt ex intentiōe substãtie intelligētis. In idē. n. fert finis ꝛ itentio p̄ncipalis agētis ꝛ instīi: celū ãt est cā iferiorũ motuũ fm suũ motũ q̄ mouet a substãtia itellectuali: seqūtur q̄ sit sic̄ instīm itellectual substãtie: si igit forme ꝛ mot⁹ iferioꝝ corpuz a substãtia itellectuali cãte ꝛ itēte sic̄ a p̄ncipali agēte: a corpore vero celesti sicut ab instrumento: oportet autem q̄ species eoꝝ que causantur ꝛ intendũt ab intellectuali agēte ꝓexistãt i intellectu ipsius sicut forme artificiatoꝝ preexistunt in intellectu artificis et ex eis deriuentur in effectus: omnes igitur forme q̄ sunt in istis inferioribus et omnes motus deriuantur a formis intellectualibus que sunt in intellectu alicu⁹ substantie vel aliquarum: ꝛ propt̄ hoc dic Boet⁹ i li. ō trini. q̄ forme q̄ sũt i mã venerũt a fōmis q̄ sũt sine mã: ꝛ q̄tũ ad hoc vificat dictũ plōis

q̄ forē sepate sūt p̄ncipia forāz que sūt in mā: lz posuerit eas p se subsistētes ⁊ causantes imediate formas sensibiliū: nos vō ponim⁹ eas i intellectu exīntes ⁊ causātes formas inferiores p motū celi. Quia vō oē qō mouet ab aliquo p se ⁊ p̄m accñs dirigitur ab eo i finē sui mot⁹: corp⁹ autez celeste mouetur a substātia itellectuali ⁊ cāt per sui motū oēs mot⁹ in istis iferioribꝰ: nccīuz ē q̄ corp⁹ celeste dirigat in finē sui mot⁹ p substātiaz itellectualē. ⁊ p p̄ns oia inferiora corpa in ꝓprios fines. Sic igit nō ē difficile vidē qualiter nālia corpa cognitione carētia moueātur ⁊ agant ꝓpter finem: tendunt.n. i finem sicut directa in finem a substātia intelligente p modū q̄ sagitta tendit ad signū directa a sagittāte: sicut.n. sagitta ꝓseqūtur inclinationē ad signum siue ad finē determinatum ex impulsione sagittātis: ita corpora nālia ꝓsequūtur inclinationem in fines nāles ex mouētibus nālibus ex q̄bus sortiuntur suas formas et uirtutes ⁊ motus: vñ ēt p̄z q̄ qōlibet opus nature est opus substātie intelligētis: nā effectus p̄cipalius attribuitur primo mouēti dirigenti in finē q̄ instrumētis ab eo directis: ⁊ ꝓpter hoc operatiōes nāe iueniūtur ordinate ꝓcedere ad finē sicut opatiōes sapiētis. Planū igitur fit q̄ ea ēt que cognitione carēt p̄nt opari ꝓpter finē ⁊ appetere bonuz naturali appetitu ⁊ appetere dinam silitudinem ⁊ ꝓpriaz pfectionē non ē āt dīa siue hoc siue illud dicatur nā per hoc tendūt i suā pfectionē: q̄ tēdūt ad bonum: cum unūquodq̄z in tantū bonum sit: i q̄tū est perfectum: p̄m uero q̄ tendit ad hoc q̄ sit bonum tendit i diuinā silitudinem: deo.n. assilatur aliquid in q̄tum bonū est: bonū āt hoc uel illud ꝑticulare hz q̄ sit appetibile: i q̄tum est silitudo p̄me bonitatis: ꝓpter hoc igitur tendit i ꝓprium bonū: q̄ tēdit in diuinā silitudinē ⁊ non econuerso: vñ pz q̄ oia appetūt dinā silitudinē q̄i ultimū finē. Bonū āt suū cuiuslibet rei p̄t accipi multipliciter. Uno quidē mō p̄m q̄ est eius ꝓprium rōne indiuidui: ⁊ sic appetit aial suum bonū: cū appetit cibum quo in eē ꝓseruatur. Alio mō secundū q̄ est eius rōne spei: ⁊ sic appetit ꝓprium bonum aial: in q̄tum appetit generationē plis ⁊ eius nutritionē: uel si aliquid aliud opetur ad ꝓseruationē uel defectionē idiuiduoz sue spei. Tertio uero mō rōne generis: ⁊ sic appetit ꝓpriū bonū i cāndo agens equiuocum sicut celū. Quarto āt mō rōne silitudinis analogie p̄incipiatoz ad suum p̄incipium: ⁊ sic deus qui ē extra genus ꝓpter suuz bonum oibus rebus dat eē. Ex quo pz q̄ quāto aliquid est pfectioris uirtutis ⁊ eminētior i gradu bonitatis: tanto appetitū boni cōiorem hz ⁊ magis i distātibus a se bonū querit ⁊ opatur: naz iperfecta ad solū bonum ꝓpriū indiuidui tēdunt: pfecta uero ad bonum spei: pfectiora uero ad bonuz generis: deus āt qui est perfectissimus i bonitate ad bonū totius entis: vñ nō imerito dī a quibusdam q̄ bonū in q̄tum h⁹ mōi est diffusiuuz: q̄ q̄to aliq̄d inuenitur melius: tāto ad remotiora bonitatē suā diffūdit: ⁊ q̄ i q̄libet genere q̄d ē pfectissimū ē exēplar ⁊ mēsura oium q̄ sunt illius generis: oz q̄ deꝰ q̄ est i bonitate pfectissim⁹ ⁊ suā bonitatem cōissime diffūdēs: in sua diffusiōe sit exēplar cēteroz bonitatē diffundentiū: i quātū. n. unūquodq̄z bonitatem diffundit in alia fit altior cā: hinc ēt p̄z q̄ unūquodq̄z tendēs ad hoc q̄ sit aliorū cā tendit in diuinam silitudinem: ⁊ nihilominus tendit in suum bonū. Non ē ergo icōueniens: si motus corporū celestium ⁊ actiones motorū eorum dicant ēe aliōliter ꝓpter hec corpa que generātur ⁊ corrūpūtur: q̄ sunt eis indigniora: non.n. sunt ꝓpter hec sicut ꝓpter ultimū finem: sed intendentes horum generationē intendūt suū bonum ⁊ diuinaz silitudinem tanq̄ ultimum finē.

Q. intelligere deum ē finis omnis intellectualis substātie. XXV.

QUm āt oēs creature ēt intellectu carentes ordinētur in deū sicut in finem ultimū: adhūc āt finem ꝓtingāt oia in quātum de silitudine eiꝰ aliquid ꝑticipāt: itellectuales create aliq̄ spaliori mō ad ipsum pertingūt. s. per suam ꝓpriam operationē itelligendo ipsū: vñ oz q̄ hoc sit finis itellectualis creature. s. intelligere deum: ultimus. n. finis cuiuslibet rei est deus: ut oñsum est: intendit igitur unūquodq̄z sicut ultimo fini deo coniūgi q̄to magis sibi possibile est: uicinius āt coniūgit aliquid deo per hoc q̄ ad ipsam substantiam eiꝰ aliquo modo pertingit quod fit duz aliquid quis cognoscit de diuina substātia q̄ duz consequitur eius aliquā silitudinem: substātia igitur itellectualis tendit i dinā cognitionē sicut i ultimū finē. Itē ꝓpria opatio cuiuslibet rei ē finis eius: ē.n. sēcūda pfectio ipsi⁹. vñ quod ad ꝓpriā opationem bñ se hz dī uirtuosū ⁊ bonū: itelligere āt ē ꝓpria opatio substātie itellectual': ipsa igit ē finis eiꝰ: qō igit ē pfectissimū i hac opatiōe hoc est ultimus finis ⁊ p̄cipue i opatiōibus q̄ non ordinātur ad aliqua opata: sicut ē itelligere ⁊ sētire: cū āt hꝰ opationes ex obiectis spem recipiant: p q̄ ēt cognoscūt oz q̄ tāto sit pfectior aliq̄ istarum opationū: quāto eiꝰ obiectū ē pfectiꝰ: ⁊ sic itelligere pfectissimū itelligibile quod deus est: ē perfectissimuz in genere hꝰ operationis que est intelligere: cognoscere igitur deū itelligendo ē ultimus finis cuiuslibet intellectualis substātie. P̄t āt aliquis dicere itellectualis quidem substantie ultimuz finem consistere i itelligendo optimum intelligibile: nō tamen

illud qō ē optimum itelligibile hʾ uel illius itellectualis substātie ē optimū intelligibile simplr: sed quāto aliqua itellectualis substātia ē altior: tanto suū intelligibile optimum ē altius: ꝛ iō sup: ema itellectualis substātia creata hz ꝑ itelligibili optio id qō est optimū simplr: vñ eius felicitas erit i intelligendo deū: cuiuslibet uero iferioris substātie itellectualis felicitas erit itelligere aliqō inferʾ intelligibile: qō est tñ altissimū eoꝝ q̄ ab ipsa intelligūtur ꝛ p̄cipue intellectus hūani vī q non sit itelligere optimū itelligibile simplr ꝓpter eius debilitatem: hz. n. se ad cognoscendū illud quod est maxime cognoscibile: sicut oculus noctue ad solem. Sed manifeste apparet q̄ finis cuiuslibet substātie itellectualis ēt ifime ē intelligere deū: oñsum ē n. supra: q̄ oium entiuz ultimus finis i quē tēdūt est deus: itellectʾ āt hūanus ꝛsi sit infimus i ordie itellectualiū substātiaꝝ: est tñ supior oibus itellectu carētibus: cū ergo nobiliozis substantie non sit ignobilior finis: erit ēt intellectus hūani finis ipe deus: unūqōqz āt intelligens ꝓsequtur suū finē ultimum: ꝑ hoc q̄ ipsū intelligit: ut oñsum est: intelligēdo igitur ptingit itellectus hūanus ad deū sicut ad finem. ¶ Ad hec. sicut res intellectu carentes tendūt in deū sicut in finē ꝑ uiam assilationis: ita substātie intellectuales ꝑ uiā cognitionis: vt ex p̄dictis pz: res āt intellectu carentes ꝛ i tendāt in similitudinē ꝓximoꝝ agentiū: ñ tñ ibi quiescit natura intētio: sed hz ꝑ fine assilationē ad sūmū bonum ut ex dictis pz: ꝛsi ipfectissime ad hāc silitudinem possint ptingere: itellectus igitur quātūcū qz modicū possit de diuina cognitione p̄cipere: illud erit sibi ꝑfectio fine magis q̄ pfecta cognitio inferioꝝ intelligibiliū. ¶ Imp. vnūqōqz maxie desiderat suum vltimū finē: intellectus āt hūanʾ magis desiderat ꝛ amat ꝛ delectatur in cognitiōe dinoꝝ q̄uis modicū quidē de illis p̄cipere possit q̄ in pfecta cognitione quā hz de rebus infimis: ē igitur ultimus finis hois intelligere quoquo mō deū. ¶ Ad hec. vnūqōqz tēdit in diuinā silitudinē sicut in ꝓpriu: finē: illud igitur ꝑ qō unūqōqz maxime deo assilatur ē ultimus finis eius: deo āt assilatur maxime creatura itellectualis: ꝑ hoc q̄ itellectualis est: hanc. n. silitudinem hz p̄ ceteris creaturis: ꝛ hoc ĩcludit oēs alias: in genere aūt hʾ silitudinis magis assilatur deo secūdū q̄ intelligit actu q̄ ꝼm q̄ itelligit i hītu uel potentia: qz deus sp̄ actu intelligens ē: vt i ꝓmo ꝓbatum est: ꝛ ĩ hoc q̄ itelligit actu maxime assilatur deo ꝼm q̄ intelligit ipsū deū: nam ipse deus itelligendo se intelligit oia alia ut in primo ꝓbatum est: itelligere igit deū est ultimus finis oīs intellectualis substantie.

¶ Itē qō est tñ ꝓpter aliud diligibile: est ꝓpter illud qō ē tñ ꝓpter se diligibile: non. n. ē abire in infinitū i appetitu nāe: qz desiderium nāe frustra retur: cū non sit possibile pertransire infinita: oēs āt scie ꝛ artes ꝛ potētie practice sūt tñ ꝓpter alia ud diligibiles: nā in eis finis non est scire sed opari: scie āt speculatiue sunt propter se ipsas diligibiles: nā finis earū est ipsū scire: nec ĩuenitur aliqua actio i rebus hūanis q̄ non ordinetur ad aliū finē nisi cōsideratio speculatiua: nā ēt ipse actiones ludicre q̄ uidentur absqz fine fieri hñt aliquem finē debitum. s. vt per eas quodaz mō mente releuari magis ſumus pʾmodū potentes ad studiosas opaꝛ tiones: alias esset sp ludendū: ſi ludus ꝓpter se q̄reretur: quod ē incōueniens: ordinātur igitur artes p̄actice ad speculatiuas: ꝛ sīr oīs hūana operatio ad speculationē itellectus sicut ad finem: in oībus āt sciētijs et artibus ordinatis ad illā vī pti nere ultimus finis q̄ est p̄ceptiua ꝛ architectonica aliarū: sicut ars gubernatoria ad quā pertinet finis nauis: qui est vſus ipſius est archytectonica ꝛ p̄ceptiua respectu nauis factiue: hoc āt mō se hz phia prima ad alias scias speculatiuas: naz ab ipsa oēs alie dependent: vtpote ab ipsa accipientes sua p̄ncipia ꝛ directionē ꝑ negantes principia: ipsaqz pma phia tota ordinatur ad dei cognitionē sicut ad ultimum finē: vñ ꝛ scia diuina noiatur: ē ergo cognitio dina finis ultimus oīs hūane cognitionis ꝛ opationis. ¶ Ad hec. in oībus agētibus ꝛ mouētibus ordinatis oz q̄ finis primi agentis ꝛ motoris sit ultimus finis oīuz: sīc finis ducis exercitus est finis oīum sub eo militātium: iter oēs āt hois ptes itellectus inuenitur supior motor: nam itellectus mouet appetitū ꝓponendo ei suum obiectū: appetitus āt itellectiuus q̄ est uoluntas mouet appetitus sēsitiuos: q̄ sunt irascibilis ꝛ concupiscibilis: vñ ꝛ cōcupiscētie nō obedimus nisi uoluntatis iperium adsit: appetitus āt sensitiuus adueniente consensu uolūtatis mouet iam corpus: finis igitur intellectus ē finis oīum actionum humanarū: finis āt ꝛ bonum itellectus ē uerum: ꝛ ꝑ ꝓns ultimus finis primum uerū: est igitur ultimʾ finis totius hois et oīum opationum ꝛ desideriorum eius cognoscere primū uerū: quod est deus: Amp. nāliter ineſt oībus hoibus desiderium cognoscendi cās eorum que uidentur: vnde propter admirationem eoꝝ que uidebantur quoꝝ cās latebant hoies primo phari ceperunt: inuenientes āt cām quiescebant: nec sistit inquisitio quousqz perueniatur ad primam cām: ꝛ tunc perfecte nos scire arbitramur qñ primam cām cognoscimus: desiderat igitur homo naturaliter cognoscere ꝑmam cām quasi ultimum finem: prima āt oium cā deus est: est igitur ultimus finis hominis cognoscere deum. ¶ Ore. cuiuslibet effectus cogniti naturaliter homo causam scire desiderat: intellectʾ autem humanus cognoscit ens vſe: desiderat igit naturaliter cognoscere causam eius que solū dē

est vt in ho probatū est. non est aūt aliquis assecutus finē vltimū quousq; nāle desideriū q̄escat: nō sufficit igitur ad felicitatē humanā que ē vltimus finis: qualiscūq; itelligibil' cognitio nisi diuina cognitio adsit q̄ nāle desideriū quietet sicut vltimus finis: ē igitur vltimus finis hois ipsa dei cognitio.

¶ Amp̄. corpus qō nāli appetitu tendit in suū vbi tanto vehementius ⁊ velocius mouetur quanto magis appropinquat fini. vnde probat Ar. i prio de celo: q̄ mot' nālis rect' nō pōt esse ad infinitū: q̄ nō magis moueretur postea q̄ prius: qō igitur vehement'i aliq̄d tendit post q̄ pri' nō mouet ad infinitū sed ad aliquid determinatū intendit. hoc aūt inuenimus in ō̄siderio sciendi: quāto. n. aliq̄s plura scit tanto maiori desiderio affectat scire: tēdit igitur desideriū nāle hois i sciendo ad aliquez determinatū finē. hoc aūt nō pōt esse aliud q̄ nobilissimū scibile qō deus est: est igitur cognitio diuina finis vltim' hois. vltimus āt finis hōis ⁊ cuiuslibet intellectualis subē felicitas siue beatitudo nomiat: hoc. n. est qō ois subā intellectualis desiōrat tanq̄ vltimū finē ⁊ ppter se tm̄: est igitur beatitudo ⁊ felicitas vltima cuiuslibet subē intellectualis cognoscere deū. Hinc est qō dr̄ Math. v. Beati mundo corde: qm̄ ipsi deū videbūt: ⁊ Jo. xvij. Hec est vita eterna ut cognoscāt te solū deū verū. Huic ēt sententie Ar. i vltimo ethicoz cōcordat vbi vltimā hois felicitatē dicit esse speculatiuam quantuz ad speculationē optimi speculabil'.

¶ Utrū felicitas cōsistat in actu volūtatis vel in actu intellectus. XXVI.

Quia uero intellectualis subā sua opatōe ptīgit ad deū non solum intelligendo sed per actuz ēt voluntatis desiderando ⁊ amando ipsū ⁊ in ipso delectationē hīndo: pōt alicui videri q̄ vltimus finis ⁊ vltima hois felicitas nō sit in cognoscēdo deū sz magis i amādo l' aliq̄ alio actu voluntatis se hīndo ad ipsū: pcipue cū obiectū volūtat' sit bonū qō hz rōem finis: verū ēt qō ē obiectū itellectus nō hz rōem finis nisi in q̄tū ⁊ ipse ē bonū: vñ ñ vī hō cōsequi vltimū finē p actū intellectus: sz magis p actū volūtat'. ¶ Preterea vltia pfectio opatōis est delectatio q̄ pfīc opatōem sicut pulchritudo iuuentutē vt in. x. eth. phs dicit: si igit pfecta opatio est vltim' finis: vī q̄ vltim' finis magis sit fm opatōez voluntatis q̄ intellectus. Ad hec delectatio videtur ita propter se desiderari q̄ nunquam propter aliud: stultum enim est querere ab aliquo quare velit delectari. hec autem est conditio vltimi finis: ut scilicz ppter se q̄ratur: ē igit vltim' finis magis in operatione voluntatis q̄ intellectus vt vī. Item. in apetitu vltimi finis maxime oēs pcordāt cum sit naturalis. plures aūt querūt delectatiōez q̄ cognitionez. magis igit videtur eē finis delectatio q̄ cognitio. ¶ Amp̄. voluntas videtur esse altior potentia q̄ intellect': nā uolūtas mouet intellectum ad finē. intellectus. n. actu ꝓsiderat q̄ hītu tenet cum aliquis voluerit. actio igit volūtatis videt nobilior q̄ actio itellectus. magis igit vī vltimus finis q̄ est bītudo ꝓsistere in actu uolūtatis q̄ actu intellectus. Hoc aūt eē impossibile manifeste oñditur. Cum. n. bītudo sit ppriū bonum intellectualis nature oportet q̄ fm id intellectualē nature ꝓueniat quod est sibi ppriū. appetitus āt nō est ppriū intellectualis nate sed omnib' rebus ineſt licet sit diuersimode i diuersis que tamē diuersitas ꝓcedit ex hoc q̄ res dr̄simode se habēt ad cognitionem que enim dr̄io cognitōe carēt hīnt appetitum naturalē tm̄. que uero habent cognitionem sensitiuam ⁊ appetitū sensibilem habent sub quo irascibil' ⁊ ꝓcupiscibil' ꝓtinentur. que vō habent cognitionē intellectiuam ⁊ appetitum cognitioni ꝓportionatū hīnt. s. voluntatē. voluntas igitur fm q̄ est appetitus nō est ppriuz intellectualis nature: sed solum secundum q̄ ab intellectu dep̄deret. itellect' autē scōz se proprius itellectuali nature beatitudo igitur uel felicitas in actu intellectus ꝓsistit subāliter ⁊ pncipaliter magis q̄ i actu volūtatis. ¶ Ad h in omnib' potētijs q̄ mouētur a suis obiectis. obiecta sūt naturalr ꝓora actibus illarum potētiarz sicut motor nāliter ꝓor est q̄ moueri ipsius mobilis. talis aūt potentia est uolūtas. appetibile. n. mouet appetitum. obiectū igz volūtatis est ꝓius naturaliter q̄ actus eius. ꝑmū igitur eius obiectū precedit oēm actum ipsi': non pōt ergo actus volūtatis primū volitum esse: hoc aūt est vltimus finis que est bītudo: impossibile est igitur q̄ bītudo siue felicitas sit ipe actus volūtat'. ¶ Preterea in omnib' potētijs que possunt cōuerti in suos actus prius oz q̄ actus illius potētie feratur in obiectum aliqō ⁊ postmodū ferat i suū actum: si. n. intellectus itelligit se itelligere prius oportet ponere q̄ intelligat rez aliquā ⁊ ꝓter q̄ intelligat se intelligere: nam ipsū itelligere q̄ intellect' intelligit alicuius obiecti est: vnde oz q̄ ul' ꝓcedatur i infintū: vel si est deuenire ad primū intellectum hoc nō erit ipsum intelligē sed aliq̄ res itelligibilis. similit oz q̄ primū volitum nō sit ipm velle sed aliquid aliud bonuz: primū aūt volituz intellectualis nāe est ipsa bītudo siue felicitas: naz ppter hoc volum' q̄cūq; uolumus: ipossibile ē igitur felicitatē ēntialiter in actu volūtatis cōsistere. ¶ Amp̄. vnūquodq; fm ea que constituūt subām eius hz nature siue vtutem: differt. n. verus homo a picto per ea que subām hominis ꝓstituunt: vera aūt bītudo non differt a falsa scōm actum voluntatis: nam eodē modo se hz volūtas in desiderādo uel amādo uel delectando quicquid

llud quod sibi ꝓponitur ut sūmuz bonū siue ve
siue falso: vtz at ve sit sūmū bonum qō ut tale ꝓ
ponitur uel falso hoc differt ex parte itellectus be
atitudo igitur siue felicitas i intellectū essentialit
magis quā i actu volūtatis ꝓsistit. ¶ Item: si ali
quis actus volūtatis esset ipsa felicitas: hic actus
esset aut desiderare aut amare aut delectari: ipos
sibile ē aūt q desiderare sit vltim⁹ finis ē enim de
sideriū fm quod volūtas tēdit in id qō nōdū hz:
hoc aūt ꝓtrahatur rōni vltimi finis: amare etiaz
nō pōt esse vltim⁹ finis: amatur enim bonū non
solū qñ hētur sed etiā quādo nō habetur: ex amo
re. n. ē quod nō habitū desiderio queratur z si a
mor iā habiti perfectio: sit hoc cātur ex hoc qō
bonū habetur amatū: aliud est igitur hze bonū
qō ē finisquā amare qō añ habere ē ipz fectum
p⁹ habere perfectū: similiter aūt nec delectatio est
vltim⁹ finis: ipsū. n. hze bonū cā ē delectationis.
uel dū bonū nunc habitū sentim⁹: uel dū ꝓius ha
bitum memoramus: vel dū i futuro habendum
spez am⁹: non est igitur delectatio vltim⁹ finis: nul
lus ḡ act⁹ volūtatis pōt ee subsātialit ipa felicitas
¶ Ad hec: si delectatio eet vltim⁹ finis. ipsa fm se
ipsā eet appetēda: hoc autez ē falsum refert. n. q
delectatio appetatur ex eo ad quod consequitur
delectatio. nā delectatio que ꝓsequitur bonas z
appetendas operationes bona est et appetenda.
que autē malas mala ē z fugiēda. hz igitur quod
sit bona z appetēda ex alio nō ē igitur ipsa vltim⁹
finis quod est felicitas. ¶ Ad hec rectus ordo re
rum conuenit cum ordine nature: nam res nāles
ordinantur in suum finē absq errore in nālibus
aūt est delectatio propter opatōem z ñ ecōuerso.
uidemus. n. q nā illis opatōibus aialiū delectatio
nē apposuit que sūt manifeste ad fines nccios ōdi
nate: sicut in usu cibo qui ordinat ad cōseruatō
nem indiuidui z in usu vnereo qui ordinatur
ad ꝓfuationē spēi: nisi. n. adesset ōlectatō aialia a
pdict⁹ usib⁹ necessarijs abstinerēt: ipossibile ḡ ē q
delectatio sit ultimus finis. ¶ Item delectatio ni
hil aliud cē videt q ꝗetatio voluntatis in aliquo
bono conuenienti: sicut desideriū est inclinatō vo
luntatis in aliquod bonū ꝓsequēdū. sicut aūt hō
per voluntatem inclinat in finē z quietatur i illo:
ita corpa nālia hñt inclinatōes nāles in fines ꝑpri
os que quidē quietant fine iam adepto. Ridiculū
āt ē dicere q finis motus corpor⁹ grauis nō sit eē
in loco propo: sed ꝗetatio inclinationis qua in hoc
tendebat: si. n. hoc ꝓncipaliter nā itenderet ut icli
natio quietaret nō daret eā. dat aūt eā vt per hoc
in locū propriū tendat: quo consecuto q̄ fine seq̄t
inclinationis ꝗetatio: z sic quietatio tal nō ē finis
sed ꝓcomitās finē: nec igit delectatio ē finis vltim⁹
sed ꝓcomitans ipsum: multo igit magis nec alīqs
voluntatis actus ē felicitas. ¶ Ad hec si alicuius
rei sit aliqua res exterior finis: illa eius operatio
erit finis vltimus per quā prio ꝓsequit rē illaz
sicut his quib⁹ pecunia ē finis: dō ēt possidere pe
cuniā finis: nō aūt amare neq ꝓcupiscē. finis aūt
vltimus subē intellectual est de⁹: illa igit operatio
hois est subāl⁹ eius beatitudo vel felicitas p quā
prio attingit ad deū. hoc aūt ē intelligere. nā velle
non possum⁹ qō non intelligim⁹: ē igit vltima feli
citas hois in cognoscēdo deū per itellectū subāle
z nō in actu voluntatis. ¶ Iā igitur per ea q̄ dic
ta sūt pz solutio i ꝓriū obiecto. Nō. n. si felicitas
p hoc q hz rationē sūmi boni ē obiectū volūtatis
propter hoc necesse est q sit subāle ē ipse actus vo
luntatis ut prima rō procedebat: imo ex hoc ipso
q est primū obiectū sequitur q nō sit actus e⁹ ut
ex dictis apparet. Nec ēt oportet q oē id quo res
quocūq mō perficitur sit finis illius rei sicut secū
da rō ꝓcedebat: est. n. aliquid perfectio alicu⁹ du
pliciter. vno mō ut hñs iam speciē alio mō ut ad
spēm hñdaz: sicut perfectio domus fm q iam hz
spēm est id ad qō spēs domus ordinatur. s. habitā
nō. n. domus fieret nisi propter hoc. vñ z in diffi
nitione domus oz hoc poni si debeat diffinitio cē
perfecta: perfectio vo ad spēm domus est tam id
quod ordinatur ad spēm cōstituendam sicut prin
cipia substātialia ipsius q̄ id quod ordinatur ad
spēi cōseruationē sicut appodiacula que fiunt ad
sustentationem domus q etiam illa que faciunt
ad hoc q vsus domus sit conuenientior: sicut pul
chritudo domus: illud igitur quod est perfectio
rei fm q iam hz spēm est finis ipsius: ut habitatio ē
finis dom⁹: z similit ꝑpria operatio cuiuslibz rei
que ē quasi vsus eius ē finis ipsius. que aūt sunt p
fectiones rei ad spēm non sūt finis rei imo res ē fi
nis ipsarum: mā. n. z forma sūt ꝓpter spēm: licet
n. forma sit finis gñationis nō tn est finis iam ge
nerati z spēm habētis imo ad hoc q̄rit forma ut
spēs sit cōpleta: similit cōseruātia rē i illa specie:
vt sanitas z vis nutritiua licet perficiāt aial nō tn
sūt finis aialis sed magis ecōuerso: ea etiā quibus
aptatur res ad ꝓprias opationes spēi pficiendas
z ad debitum finem ꝓgruētius cōsequēdum non
sūt finis rei sed magis ecouerso: sicut pulchritudo
homis z robur corpis z alia hmōi: de q̄bus dicit
phus in primo ethicoz q organice deseruiūt feli
citati: delectatio aūt ē pfectio opationis nō ita q
ad ipsam ordinet opatio hz suā spēm sed ordinat
ad alios fines sicut cōestio ordinat ad ꝓfuationē
indiuidui sed est similis pfectioni que ordinat ad
spēm rei: nam ꝓpter delectationē attētius z decen
tius opationi insistim⁹ in qua delectamur: vnde in
x. ethic. phus dicit q delectatio pficit opationē
sicut decor iuuētutem: qui q̄dez ē ꝓpter eū cui in
est iuuētus z nō ecouerso. Neq aūt q delectatio
nem nō ꝓpter aliud volunt homies sed ꝓpter se

ipsam:ē sufficiens signū q delectatio sit vltimus finis sicut tertia rō pcludebat:nam delectatio nō sit vltim⁹ finis est tn vltimū finē pcōitans cum ex adeptiōe finis delectatio psurgat. Non autem ples querūt delectationez q ē i cogscendo ꝙ cognitione.sed plures sūt qui querūt delectatōes ꝙ cognitionē ꝛ itellect⁹ delectatōnē ipsam psequēt̄:qa ea que exterius sūt :magꝭ nota plurib⁹ existūt.eo q a sensibilib⁹ icipit hūana cognitio. Qō ăt quinta rō ꝓponit volūtatez eē altiorē itellectu q̄i eius motiua:falsū eē manifestū est nā primo ꝛ p se itellect⁹ mouet volūtatē:volūtas.n.in quantū huiusmodi mouetur a suo obiecto qō ē bonū apprehē sū volūtas ăt mouet itellectum q̄i p accns i quā tū .s.itelligere ipsū apprehenditur ut bonū:ꝛ sic desideratur a volūtate ex quo sequitur q intellectus actu intelligit ꝛ in hoc ipso voluntatē pcedit nunquā .n. voluntas desideraret intelligere nisi prius itellectus ipsum itelligere apprehendēt ut bonum:ꝛ iterū voluntas mouet itellectum ad operandum i actu p modum quo agens mouere dicitur:intellectus autem voluntatem per modū quo finis mouz:nā bonū itellectū ē finis volūtati agens aūt est posterior i mouendo quam finis nā agens non mouet nisi ꝓpt finem: vñ apparet itellectum simpliciter esse altiorem voluntate: volūtatem vō intellectu per accns ꝛ fm qd.

Q2 felicitas hūana nō cōsistit in delectationibus corporalibus. XXVII.

EX premissis autem apparz q ipossibile ē felicitatē humanā consistere in delectatōibus corporalibus quarū precipue sūt in cibis ꝛ venereis. Ostē sum ē.n.q fm nature ordinem delectatio ē ꝓpter operationē ꝛ nō eꝙuerso si igitur opationes non fuerint vltimus finis delectatōes ꝓnītes eas neque sūt vltim⁹ finis neque pcōitantes vltimū finē:constat aūt q operationes quas ꝓsequūtur pdicte delectatōes nō sūt vltim⁹ finis:ordinātur autē ad alios fines mānifestos sic comestio ad ꝓseruatōnē corpis:coit⁹ aūt ad generātionē ꝓlis:delectatōnes igitur ꝓmisse nō sūt vltim⁹ finis neqz vltimū finē pcōitātes nō ē igitur i his ponēda felicitas. Ad hec volūtas ē supior quā appetitus sensitiuus mouet.n.ipsū sicut superi⁹ dictū est:in actu aūt volūtatis nō ꝓsistit felicitas sicut iam supra oñsū est multo igitur minus in delectatōibus predictis que sunt in appetitu sensitiuo. Aīp.felicitas ē qō dam bonū hois proprīū.nō.n.bruta possūt dici felicia nisi abusiue : delectatōes aūt premisse sunt cōes hōibus ꝛ brutis:nō est igit̄ in eis ponēda felicitas. Itē vltimus finis est nobilissimū eorū q ad rē pertinent:hz.n.rōem optimi,he aūt delectationes non cōueniunt hōi fm id qō ē nobilissimū in ipso qō ē intellect⁹ sz fm sensum: nō est igitur i talibus delectatōibus ponēda felicitas. Aīp. sūma perfectio hois esse nō pōt in hoc q coūgit rebus se inferioribus : sed per hoc q ꝓiūgit alicui rei altiori:finis.n.ē melior eo qō est ad finē.delectationes aūt premisse cōsistunt in hoc q hō fm sē sū cōiungit aliquibus se inferiorbus.s.sensibilib⁹ quibusdā:nō est igitur in talibus delectatōib⁹ felicitas ponenda. Aīp.quod non est bonū nisi fm q est moderatū nō est fm se bonuz sed accipit bonitatē a moderante.vsus aūt predictaꝝ delectationū non est bonus hōi nisi sit moderatus.aliē eni delectationes he se inuicem impedirent:nō sunt igit̄ he ōlectatōes fm se bonū hois.qō aūt ē sūmū bonū : est per se bonū:qz qō per se bonū est:melius est eo qō per aliud:nō sunt igitur tales delectationes sūmū hōis bonū qō est felicitas. Item i ōibus que per se dicūt sequit magis ad magis si simpliciter sequat ad simpliciter:sicut si calidū calefacit:magis calidū magis calefacit:ꝛ maxime calidū maxime calefaciet:si igitur ōlectatōes premisse essent fm se bone:oportēt q maxime vti eis essz optimū. hoc ăt pz esse falsū.nam minus vsus eoruz reputatur in vitiū: ꝛ est ēt corpori noxius ꝛ siluz delectationū impeditiuus:nō sūt igit̄ per se bonum hois:in eis igit̄ non cōsistit hūana felicitas. Preterea actus virtuū sunt laudabiles ex hoc q ad felicitatē ordinant : si igitur in delectationibus premissis cōsisteret hūana felicitas:actus virtuū magis esset laudabil in accedendo ad has delectationes q̄ in abstinendo ab eis.hoc ăt pz esse falsū.nā actus tēperantie maxime laudat in abstinēdo a ōlectationibus.vnde ab hoc denoiatur:nō est igit̄ i delectatōnibus premissis hois felicitas. Aīp. finis vltimus cuiuslibet rei deus est vt ex premissis pz:illud igitur oz vltimū finē hois ponī per quod maxime appropinq̄t ad deum p predictas autem delectationes hō impeditur a maxima appropiquatōe ad deū que fit per ꝓtēplationē quā maxime pdicte ōlectatōes impediunt vtpote ad sensibilia maxime hoiez imergentes :ꝛ per ꝓns ab itelligibilib⁹ retrahētes:nō est igitur in delectationibus corporalibus felicitas hūana ponenda . Per hoc autez excluditur error epicuriorꝝ in his voluptatib⁹ felicitatem hois ponentium ex quoꝝ persona dicit Salomō Eccłastes.v. Hoc itaqꝫ visū est mihi bonū ut comedat quis ꝛ bibat ꝛ fruatur leticia ex labore suo:ꝛ hec est pars illius:ꝛ Sap̄.ſo. Ubiqꝫ relinquamus signa leticie:qm̄ hec est pars nostra ꝛ hec est sors nostra. Excluditur etiā error cherintianorꝝ:q in vltima felicitate post resurrectionem mille annos in regno christi fm carnales ventris voluptates fabulantur futuros.vnde ꝛ chiliastes quasi millenariꝫ sūt appellati. In greco chilia idē

est quod mille. Excluduntur etiam iudeorum et sarracenorum fabule: qui retributiones iustorum in predicti voluptatib⁹ ponūt: felicitas. n. vtut ē pmiū

Q. felicitas hois ñ ꝓsistit in honorib⁹. XXVIII.

EX predictis patet q̄ ēt nec in honoribus ē summū hois bonū qđ est felicitas. Finis. n. vltimus hois & sua felicitas est ei⁹ perfectissima opatio vt ex superioribus pz. honor āt hois nō ꝓsistit in sua operatione sed alterius ad ipsū qui ei reuerentiā exhibet: non est igitur felicitas hois in honoribus ponenda. Ad hec qđ ē ꝓpter alterū bonū & ō siderabile non est vltimus finis. tale autem est honor: ñ. n. aliquis recte honorat nisi ꝓpter aliqđ aliud bonū in eo existens: & ꝓpter hoc hoies honorari querunt quasi boni alicuius qđ in eis ē testimoniū hīe volentes. vñ & magis gaudent hoies a magnis & sapientibus honorari: non est igit in honoribus felicitas hois ponēda. Imp̄. ad felicitatem per vtutem peruenitur. opatões aūt virtutū sūt voluntarie: aliter. n. nō essent laudabiles oz igitur felicitatē ee aliquod bonū ad qđ homo sua voluntate perueniat. hoc āt q̄ honorē asseqūt nō est in potestate hois sz magis i ꝑate honorāt: non ē igit in honoribus felicitas humana ponenda. Itē oē dignū honore nō pōt nisi bōis esse: honorari āt ñ pnt ēt mali: meli⁹ est igitur fieri honore dignū q̄ honorari: nō ē igit honor sūmum hois bonū. Preterea sūmū bonū est perfectū bonū. perfectū āt bonū nō ꝓpatitur aliqđ malū. cui aūt ineſt aliqđ malū ipossibile ē esse malū: ipossibile est igitur esse malū cui adest sūmū bonū. pōt aūt aliquis malus honorem ꝓsequi: nō est igit honor sūmū hois bonum.

Q. felicitas hois nō ꝓsistit i glia mūdana. XXIX.

EX quo ēt apparet q̄ nec i glia q̄ ē i celebritate fāe ꝓsistit sūmū hois bonū. Est. n. glia fm Tullīū frequens de aliquo fama cū laude. et fm Ambrosiū: clara cū laude noticia ad hoc aūt volūt hoies inotescē cū laude & claritate quadā ut ab eis quibus innotescūt honorētur: est igitur glia ꝓpt honorē q̄sita si igitur honor non est sūmū bonū multo minus glia. Ad hec laudabilia bona sunt fm que aliquis onditur ordinatus ad finē qui autez ordinatur ad finē nōdum ē vltimū finē assecut⁹ laus igit nō attribuitur ei qui iam ē vltimū finē assecutus sz magis honor ut phs dicit i ꝑmo ethicoꝝ: non pōt igitur glia ee sūmū bonū cū principl'r i laude ꝓsistat. Imp̄. cognoscere nobilius ē quam cognosci: no. n. cognoscūt nisi que sūt nobiliora ī rebus: cognoscūtur aūt etiā infima non pōt igitur summū hois bonum esse gloria que ꝓsistit in hoc q̄ aliquis cognoscatur. Itez. cognosci aliquis non desiderat nisi in bonis i malis aūt querit latere: cognosci igitur bonū ē & desiderabile ꝓpter bona que in aliquo cognoscūtur: illa igitur sunt meliora: nō ē igitur glia que in hoc ꝓsistit q̄ aliqs cognoscatur: sūmū hois bonū. Preterea sūmū bonum oportet esse ꝑfectum cum quietet appetitum: cognitio aūt fame i q̄ gloria humana ꝓsistit ē imperfecta: est. n. plurimū incertitudinis & erroris habens: nō pōt igitur talis gloria esse sūmum bonum. Item. id qđ est sūmuz hominis bonū oz ee stabilissimum in rebus hūanis: naturaliter n. desideratur diuturna boni cōstantia: glia autem que in fama cōsistit ē instabilissima: nihil. n. ē mutalius opinione & laude hūana: non est igit talis glia sumum hominis bonum.

Q. felicitas hois nō cōsistit i diuitīs. XXX

EX hoc aūt̄ apparet q̄ nec diuitie sūt sūmū hois bonū Non enim appetuntur diuitie nisi ꝓpter aliud ꝑ se enim nihil boni iferūt sed solum vtimur eis uel ad corporis sustentationem uel ad aliquid huiusmodi. qđ aūt est summum est propi se desideratum & non ꝓpter aliud: nō sūt igit diuitie sūmū hois bonū. Ad hec eorū possessio vl ꝓseruatio non pōt esse summum hois bonum q̄ maxime cōferunt hōi in hoc q̄ emittuntur: diuitie aūt in hoc maxime conferunt q̄ expenduntur. hoc eiz eaz usus ē: ñ potest igitur diuitiaz possessio esse sūmū hois bonū. Imp̄. act⁹ vtutis laudabil' est fm q̄ ad felicitatem accedit. magis autē est laudabil' act⁹ liberalitatis & munificentie que sunt circa pecunias ex hoc q̄ pecunie mittuntur quā ex hoc qđ conseruantur: vnde & ab hoc nōia harū virtutū sumunt: non consistit igit hois felicitas in possessione diuitiaz. Itē illud i cuius cōsecutione sūmū hois bonū ē oz esse homie melius. diuitīs āt hō est melior cum sint res q̄daz ad vsū hois ordinate: non ē igitur in diuitīs summū hois bonum. Preterea sūmū hois bonuz fortune non subiacet. nam fortuita absq̄ studio rōis eueniunt. oz āt q̄ per rōem hō propriū finez consequat. in cōsecutione autē diuitiaz maximū locum hz fortuna: non ē igit in diuitīs humana felicitas ꝓstituta. Imp̄. hoc euidens fit ꝑ hoc q̄ diuitie inuoluntarie amittūt & q̄ malis euenire possunt quos necesse est sūmo bono carere et qđ i stabiles sunt & alia huiusmodi que ex superiorib⁹ rationib⁹ colligi possunt.

Q felicitas humana non cõsistit in potẽtia mundana. XXXI.

SImiliter autẽ nec in mũdana potẽtia sũmũ hois bonũ eẽ põt cum i ea obtinẽda plurimum fortuna possit ꝛ instabilis sit ꝛ nõ subiaceat hõis volũtati ꝛ plerũq; malis adueniat q̃ sũmo bono repugnãt ut ex p̃missis pz. Itẽ homo maxime dicitur bonus fm qõ ad sũmũ bonũ attingit. fm aũt qõ habet potẽtiam nõ dicitur bonus neque malus: non.n.est bonus ois qui põt bona facere neq; malus ẽ aliquis ex hoc quod põt mala facẽ sũmum igitur bonum nõ ꝓsistit i hoc qõ ẽ: eẽ potẽtẽ. Ad hec omnis potẽtia ad alterũ ẽ. sũmũ autem bonũ est ad alterꝝ. non est igitur potentia summum hominis bonum. Amp̃. illud quo quis põt ꝛ bene ꝛ male vti ñ põt eẽ sũmũ hois bonum: meli⁹.n.est quo nullus male vti põt. potentia autem aliquis bene et male uti potest. nam potestates rõnales ad oppoita sunt. non est igitur potestas humana sũmũ hois bonum. Preẽea si aliqua potestas est summũ bonuz oz illã eẽ perfectissimã: ptãs autem huãna ẽ impfectissima. ra dicatur enim i hoinum voluntatib⁹ ꝛ opionibus in quib⁹ ẽ maxima inconstantia. ꝛ quãto magis reputatur potestas tãto a pluribus dependet qõ etiam ad eius debilitatem ptinet cum qõ a multꝫ dependet destrui multipliciter possit. non est igit in ptãte humana sũmũ hominis bonum: felicitas igitur hominis i nullo bono exteriori ꝓsistit cum omnia exteriora bona q̃ dicũt bona fortune sub predictis contineantur.

Q felicitas nõ ꝓsistit i bõis corpis. XXXII.

QUod autẽ nec in corporis bonis cuiusmodi sũt sanitas pulchritudo ꝛ robur sit hominis sũmũ bonũ per similia manifeste apparet. hec.n.ẽt bonis ꝛ malis cõia sũt ꝛ instabilia sunt ꝛ voluntati non subiacent. Preterea aia est melior cõpe qõ non viuit: nec p̃dicta bona hz nisi per aiaz: bonũ igit aie sicut intelligẽ ꝛ alia huiusmodi est meli⁹ q̃ bonũ corpis: non est igitur corpis bonũ summũ hõis bonũ. Ad hec. hec bona sunt hõi et alijs aialibus cõia. felicitas ãt ẽ ꝓpriũ hois bonũ: non est igitur in premissis bonis hois felicitas. Amp̃. multa aialia quãtũ ad bona corpis sunt hoie potiora: quedã.n.sũt velociora hoie: quedaz robustiora ꝛ sic de alijs: si igit in his esset sũmum hois bonũ non esset hõ optimũ aialiũ: qõ pz esse falsũ: ñ ẽ igit felicitas hũana i bonis corpis ꝓsistẽs

Q felicitas hũana ñ ꝓsistit i pte sẽsitiua. XXXIII.

PEr eadẽ etiã appa ret q̃ neq; sũmũ hõis bonũ est i hõis sensitiue ptis. nã hec ẽt bona sũt hõni ꝛ alijs aialibus cõia. Itẽ itellectus est melior sẽ su: bonũ igit intellectus est melius q̃ bonũ sensus non igit sũmũ hois bonũ in sensu cõsistit. Ad hec maxime delectationes fm sensum sũt in cibis ꝛ venereis i quibus oportẽt eẽ sũmũ bonũ si in sẽ su esset. nihil est autẽ in his: non est igitur in sẽsu sũmũ hõis bonũ. Amp̃. sensus diligunt ꝓpter vtilitatẽ ꝛ ꝓpter cognitionẽ. tota aũt vtilitas sensuũ ad corporis bona refert. cognitio aũt sensus ad intellectiuã ordinat. vnde aialia itellectu carentia non delectant i sentiendo nisi p cõpatõem ad vtilitatẽ ad corpus pertinentẽ fm q̃ per sensus cognitionẽ ꝓsequunt cibos vel venerea: nõ ẽ igit i pte sẽsitiua sũmũ hois bonũ qõ est felicitas.

Q vltima hois felicitas non consistit in actibus virtutuz moraliũ .XXXIIII.

APparet ãt q̃ nec in operationibus moralibus consistit vltima felicitas hois. Felicitas.n. hũana nõ est ad vlteriorẽ finẽ ordinabilis si sit vltima oẽs aũt operationes morales sũt ordinabiles ad aliquid aliud qõ pz ex his que inter eas sunt precipue: operationes.n. fortitudis que sũt in reb⁹ bellicis ordinant ad victoriã ꝛ ad pacẽ: stultũ eni esset ꝓpter se tm̃ bellare: siliter operatões iusticie ad fuandã pacẽ inter hoies ordinant per hoc q̃ vnusquisq; quiete qõ suũ est possidet: ꝛ siliter pz i omnibus alijs: nõ est igitur in opationibus moralib⁹ vltima hois felicitas. Ad hec vtutes morales ad hoc sunt vt per eas ꝓseruetur medium i passionibus intrinsecis ꝛ exterioribus rebus. nõ est autẽ possibile q̃ modificatio passionũ vel rez exteriorũ sit vltimus finis hũane vite cũ ipse passiones ꝛ exteriores res sint ad aliud ordinabiles: nõ ẽ igit possibile q̃ in actibus virtutũ moraliũ sit vltima hois felicitas. Amp̃. cũ hõ sit hõ ex eo q̃ ẽ rõnẽ hñs: oz q̃ ꝓpium eius bonũ qõ est felicitas sit fm id qõ est ꝓpriũ rõi: magis aũt ẽ ꝓpriũ rõis qõ ipa in se hz q̃ qõ in alio facit: cũ igitur bonuz moralis virtutis quiddã a rõe in rebus alijs a se i stitutũ non poterit esse optimũ hois qõ est felicitas sed magis bonũ qõ ẽ in ipsa rõe situm. Item oñsũ ẽ supra q̃ finis oiuz rez vltim⁹ est assilari ad deuz: illud igit fm qõ hõ maxime assilat deo erit eius felicitas. hoc aũt nõ est fm act⁹ morales cum tales actus deo attribui ñ põt nisi metaphorice.

non.n.deō ꝓuenit habere passiones vel aliq̄ hu iusmodi que sūt circa actꝰ morales:ñ ē igit vltia felicitas hois q̄ ē vltimꝰ eꝰ finis ꝓsistēs i actib⁹ moralib⁹ ¶ Preterea felicitas ē ꝓpriū hois bonū:illō igit qō ē maxie propriū hois int̄ oīa bona hūana respectu alioꝝ aialiū ē i quo querēda ē eꝰ vltia felicitas.huiusmodi aūt nō ē virtutū moraliū actꝰ.nā alia aialia aliquid ꝑticipant vel liberalitatꝭ vl̄ fortitudis.itellectualis āt actionis nullū aial aliquid participat: non est igit vltia hois felicitas i actib⁹ moralibus.

¶ Q̄ vltia felicitas nō sit i actu prudētie. XXXV.

HOC ēt apparet q̄ neq̄ i actu prudentie est vltia hōis felicitas. Actus.n.prudentie ē solum circa ea que sūt moraliū virtutū non ē autē in actibus moralium virtutū vltima hois felicitas:neq̄ igit in actu prudentie. Ad hec vltima felicitas hois ē in optia hominis opatione.optia aūt hois operatio ſm id qō est propriū hois ē in ꝓpatōe ad perfectissima obiecta. operatio aūt prudētie nō est erga obiecta perfectissima intellectꝰ vel rōis:non.n.est erga nccia ꝛz erga ꝓtingētia opabilia:nō ē igit in eꝰ operatōe vltima hois felicitas.

Amp.qō ordinat ad alterū sicut ad finē nō ē vltima hois felicitas.operatio aūt prudentie ordinatur ad alterum sicut ad finē:tū q̄ oīs practica cognitio sub qua continetur prudentia ordinatur ad operationē:tū ēt ꝺa prudentia facit hoiem bñ se hīe in his q̄ sunt ad finē eligenda:sicut ꝓz ꝑ Arꝛ in.vi.ethicoꝝ:non est igitur in operatōe prudētie vltima hōis felicitas. Itē aialia irrōnabilia nō participant aliqd felicitatꝭ:sicut ꝓbat Arꝛ.i ꝑmo ethicoꝝ.participant āt quedā eoꝝ aliqd prudentie vt ꝓz per eūdē in primo metaph.igit felicitas non consistit in operatione prudentie.

¶ Q̄ felicitas nō cōsistit i operatōe artꝭ.XXXVI.

PAtet ēt q̄ neq̄ in opatōe artꝭ q̄ ēt artꝭ cognitō practica est ꝛ ita ad finē ordinat ꝛ ideo ipa ñ ē vltimꝰ finis. Preterea operationū artꝭ fines sunt artificiata q̄ nō pñt esse vltimus finis hūane vite: cū magis nos sumꝰ fines oīuꝝ artificialiū .ōia.n. ꝓpter hōis vsū fiūt:nō pōt igit in operatōe artis esse vltima felicitas.

¶ Q̄ vltia felicitas hōis consistit i ꝓtēplatōe ōi. XXXVII.

IGitur ultima felicitas hōis nō ꝓsistit in exterioribus que dicuntur bona fortune neq̄ in bonis corꝑis neq̄ i bonis aie q̄tū ad sensitiuā partē neq̄ q̄tuz ad intellectiuā ſm actus moraliū vtutū neq̄ ſm intellectuales que ad actionē pertinent.ſ.artem ꝛ prudentiam:relinquit q̄ vltia hois felicitas sit in cōtēplatōe veritatis.hec.n.sola operatio hois est sibi ꝓpria ꝛ i qua nullo mō aliq̄ō alioꝝ cōicat:h̄ ēt ad nihil aliud ordinat sicut ad finē:cū cōtēplatio veritatis ꝓpter se ipsam querit:per hanc etiaz operationē hō substātijs superioribus ꝓiungitur per similitudinē: q̄ hoc tm̄ de operatōibus hūanis in deo ꝛ i substātijs separatis ē:hac etiam operatōe ad illa superiora contingit cognoscendo ipsa quocūq̄ modo:ad hāc ēt operationē hō sibi magis est sufficiēs utpote ad eā i paꝛ auxilio exteriorū reꝝ egens:ad hanc etiaz oēs alie operatōes humane ordinari videntur sicut ad finē. Ad perfectionē.n.ꝓtēplatōis requiritur incolumitas corꝑis ad quā ordinant artificialia oīa que sūt neccia ad vitā:req̄ritur ēt quies a perturbatōib⁹ passionū ad quā peruenitur per virtutes morales ꝛ per prudentiā:ꝛ quies ab exterioribus passionib⁹ ad quā ordinatur totum regimen vite ciuilis vt sic si recte considerent oīa humana officia seruire videant contēplantibus veritatem.non ē āt possibile q̄ō vltima hois felicitas cōsistat in ꝓtēplatōe que est ſm intellectum prīcipioꝝ q̄ ē iperfectissima sicut maxime vīs reꝝ cognitionem i potentia cōtinens:ꝛ est principium non finis humani studij a nā nobis ꝓueniens non ſm studium vtutis neq̄ ēt ſm scias que sunt de rebꝰ infimis:cū oporteat felicitatē esse in operatione intellectus per cōparationē ad nobilissima intelligibilia:relinquit igitur q̄ō in cōtēplatione sapie vltima hois felicitas cōsistat ſm diuinoꝝ cōsiderationē. Ex quo ēt ꝓz inductionis via q̄ō supra rōibus est ꝓbatū: q̄ō vltima felicitas hois nō ꝓsistit nisi i ꝓtēplatōe dei.

¶ Q̄ humana felicitas nō ꝓsistit in cognitōe dei q̄ cōit hēt a pluribus. XXXVIII.

EQuirendum aūt relinquit in quali dei cognitōe vltima felicitas sub̄ intellectual consistit. Est enim quedā cōis ꝛ ꝓfusa dei cognitio que q̄si omnibus hōib⁹ adest siue hoc sit per hoc q̄ō deū esse sit per se notū sicut alia demonstratōis principia sicut quibusdā vī ut i ꝑmo lib.ē dictū:siue q̄ magis verū vī:ꝺa nāli rōe statim hō in aliqualē dei cognitionē peruenire potest:videntes.n.hoies res nāles ſm ōdinē certū currere cū ordinatio absq̄ ordinatore nō sit percipiunt ut in plibus aliquez esse ordinatorē reꝝ quas videmus. Quis autem vel qualꝭ vl̄ si vnus tm̄ est ordinator nāe:nōdum

statim ex hac cõi ꝓsideratõe hẽt: sicut cũ videmus hominẽ moueri ⁊ alia opera agẽ: pcipim⁹ eni ieẽ quandã cãm haꝛ opationũ q̃ alĩs reb⁹ non iest ⁊ hãc cãm aiam nominam⁹ nõdũ tñ sciẽtes q̃d sit aia si ẽ corp⁹ ul' q̃lit' opatões p̃dictas efficiat. Non ẽ aũt possibile hãc cognitionẽ ad felicitatẽ sufficẽ felicitas. n. opationẽ eẽ oꝛ absq̃ defectu: hec autẽ cognitio ẽ multoꝛ errorũ ammixtiõez ꝓsuscipiens Quidã. n. rerum mũdanaꝛ nõ aliuz ordinatorẽ eẽ crediderunt q̃ corpa celestia: vnde corpora celestia deos eẽ dixerunt. Quidã vero vlteri⁹ ipsa ela que ex eis generãtur quasi estimãtes motus ⁊ opationes nãles quas hñt nõ ab alio ordinatore eis i esse ꝛ ab eis alia ordinari. Quidaz vo humanos actus nõ alicui⁹ ordinationi subesse credẽtes nisi humane: hoies qui alios ordinãt deos eẽ dixerũt ista igitur dei cognitio non sufficit ad felicitatem. Amp̃. felicitas ẽ finis hũanorum actuũ: ad p̃dictã aũt cognitionez nõ ordinantur hũani actus sicut ad finẽ: immo quasi statim a principio oibus ad est: non igit̃ in hac dei cognitione felicitas cõsistit.

Itẽ nullus ꝓ hoc vituperabil' apparet qꝛ felicitate careat: animo carentes ea ⁊ in ipsã tendẽtes laudãt. ex hoc ãt q̃ predicta dei cognitõe alĩs caret maxie vitupabil' apparet: designat. n. per hoc maxie hois stoliditas q̃ tã manifesta dei signa nõ percipit: sicut stolidus reputaret q̃ hoiem videns eum hie aiam eũ nõ cõprehẽdẽt. Unũ ⁊ in ps. dr. Dixit insipiens in corde suo nõ ẽ de⁹: nõ ẽ igit hec dei cognitio q̃ ad felicitatẽ sufficiat. Amp̃. cognitio que hẽt de re tñ i cõi non fm aliquid sibi ꝓp̃ũ: ẽ iperfectissima: sic̃ cognitio que hẽt ò hoie ex hoc q̃ mouet: ẽ. n. huiusmõi cognitio per quã res cognoscit i potẽtia tm̃: ꝓpria. n. i cõibus potẽtia ꝓtinent. felicitas autẽ ẽ operatio perfecta: ⁊ sũmũ hois bonũ oꝛ esse fm id q̃ est actu ⁊ non fm q̃ est potentia tm̃. nã potentia per actũ pfecta hz boni rõnẽ: nõ est igit̃ p̃missa dei cognitio ad felicitatẽ nostrã sufficiens.

Qꝛ felicitas hũana nõ cõsistit in cognitõe dei que hẽt per demonstrationem. XXXIX.

RVrsus ẽ quedam alia dei cognitio altioꝛ q̃ p̃missa que de deo per demõstrationẽ hẽt: p quã magis ad propriã ipsi⁹ cognitionẽ accedit: cũ p demonstrationẽ remoueant ab eo multa per quoꝛ remotionẽ ab alĩs discretus intelligit. Oñdit. n. demõstratio deũ esse imobilẽ: eternũ incorporeũ: dio simplicẽ. vnũ ⁊ alia huiusmõi q̃ i li. primo de deo oñdimus. Ad propriã ãt alicui⁹ rei cognitionẽ peruenitur nõ solũ per affirmatões sed ẽt p negationes: sicut. n. ꝓprium hois est esse animal rationale: ita proprium eius est non esse iaiatũ neq̃ irrõnale: sed hoc inter est inter vtrũq̃ cognitõis p prie modũ q̃ per affirmatões propria cognitõe ò re habita scit̃ q̃d est res ⁊ qũo ab alĩs sepaꝛat: p negatões aũt habita ꝓpria cognitõe de re scit̃ q̃ est ab alĩs discreta: tñ quid sit remanet ignotũ. talis aũt est ꝓpria cognitio que de deo hẽt p demõstratões. Nõ ẽ aũt nec ista ad vltimã hois felicitatem sufficiens: ea. n. que sunt alicui⁹ spẽi peruenirũt ad finẽ illi⁹ spẽi ut in plurib⁹: ea vo que sũt a nã sunt semper vl' i plũbus. deficiũt aũt i pauciozib⁹ ꝓpter aliquã corruptionẽ. felicitas ãt est finis hũane spẽi cũ oẽs hoies ipsã nãlit̃ desiderant: felicitas igit̃ est quoddã cõe bonũ possibile ꝓuenire oibus hõib⁹ nisi accidat aliquibus impedimentũ quo sunt orbati. Ad p̃dictã ãt cognitionẽ de deo hũdã per viaz demonstrationis pauci peruenirũt ꝓpter impedimẽta h⁹ cognitiõis que in ꝓncipio libri tetigimus: nõ est igit̃ dei tal' cognitio essentialiter ipsa hũana felicitas. Adhuc esse in actu est finis exĩtis i potẽtia vt ex premissis pz: felicitas igit̃ que est vltim⁹ finis est actus cui nõ adiungit̃ potentia ad vlteriorẽ actũ. tal' aũt cognitio per viam demõstratõis ò deo habita remanet adhuc i potentia ad aliquid vlteriꝰ de deo cogiscendum vl' eadẽ nobiliori mõ posteriores. n. conati sũt aliquid ad dinã cognitõnẽ pertinens adiungẽ his que a prioribus inuenerunt tradita: non ẽ igit̃ tal' cognitio vltima hois felicitas. Amp̃. felicitas oẽm miseriã excludit: nemo. n. sit̃ miser ⁊ felix esse potest. deceptio aũt ⁊ erroꝛ magna pars miserie ẽ. hoc ẽ. n. qò oẽs nãlit̃ fugiunt. predicte aũt cognitioni que de deo habetur multiplex erroꝛ adiungi potest: qò pz in multi q̃ aliqua vã de deo p viã demõstratõis cognouerũt qui suas estimationes sequẽtes dũ demonstratio eis deesset in errores multiplices inciderũt. si aũt aliqui fuerunt qui sic de dinis veritatẽ inuenerũt demonstrationis via q̃ eoꝛ estimatõi nulla falsitas adiungeret patet eos fuisse pauciss̃imos: quod non ꝓgruit felicitati que ẽ cõis finis: non igit̃ est in hac cognitiõe de deo vltima hois felicitas. Preterea felicitas in operatõe perfecta consistit ad pfectionẽ aũt cognitionis requiritur certitudo. vñ scire aliter non dicimur nisi cognoscam⁹ qò ipossibile est aliter se hẽre: vt patet in primo posteriorũ. cognitio aũt p̃dicta multũ incertitudis hz qò demonstrat diuersitas sciaꝛ de diuinis coꝛ qui hoc per viam demonstrationis inuenire conati sunt: non est igitur in tali cognitione vltima felicitas.

Item voluntas cum consecuta fuerit vltimum finem quietatur eius desiderium. vltimus autẽ finis ois cognitiõis humane est felicitas: illa igitur cognitio dei essentialiter est ipsa felicitas q̃ habita non restabit alicuius scibil' desideranda cognitio. tal' ãt non est cognitio quã pbi per demonstrationes de deo habẽ potuerũt: qꝛ adhuc illa cognitõe

habita alia ōsideramus scire que per hanc cognitionē nondū sciuntur: nō est igitur ī tali cognitiōe dei felicitas. Ad hec finis cuiuslibet ī potentia existentis est vt ducatur in actum. Ad hoc enim tēdit per motum quo mouetur in finem. tendit aūt vnūqǭq ens in potentia ad hoc q̄ sit actu scōm q̄ est possibile: aliquid enī ē exīs in potentia cui' tota potentia pōt reduci in actum: vnō hui' finis est ut totaliter in actū reducat: sic graue extra medium exīs est in potentia ad ꝓpriuz ubi aliquid vero cuius potentia tota non pōt simul in actū reduci sicut patet de materia prima: vnde p̄ suum motum appetit successiue in actu diuersaruz formarum exire que sibi ꝓpter earū diuersitatem simul inesse nō possunt: intellectus aūt videtur esse in potentia ad omnia intelligibia vt in secūdo dictum est: quo aūt intelligibilia possūt simul ī intellectu possibili existere fm actum primum que est scientia licet forte nō fm actum secūdum que est cōsideratio: ex quo patet q̄ tota potentia intellectus possibilis pōt reduci simul in actum: hoc ig ē requiritur ad eius vltimū finē qui ē felicitas: hoc aūt non facit p̄dicta cognitio que de deo p demōstrationē haberi pōt: quia ea habita adhuc multa ignoramus: nō est igitur talis cognitio dei sufficiens ad vltimam felicitatem.

Q̄ felicitas humana non consistit in cognitione dei que est per fidem. .XL.

ESt autē ⁊ alia dei cognitio q̄tum ad aliquid supior cognitiōe p̄dicta qua. ſ. deus ab omnib' per fidem cognit̄ que q̄dem q̄tum ad hoc cognitionem que de deo p demonstrationem habet excedit: quia quedam de deo p fidem cognoscimus ad que sui ꝓpter eminentiā ratio demōstrās pue nire non pōt sicut in p̄ncipio huius operis dictū est: nō est aūt possibile neq̄ in hac dei cognitione vltimam hominis felicitatem consistere: felicitas enim est perfecta humani intellectus operatio sicut ex dictis patet: in cognitione autem fidei inuenitur operatio intellectus imperfectissima quantum ad id quod est ex parte intellectus quanuis maxima perfectio inueniatur ex parte obiecti: nō enim intellectus capit illud cui assentit credendo. non est igitur neque in hac dei cognitione vltima hominis felicitas. Item ostensum est supra q̄ vltima felicitas non consistit principaliter in actu voluntatis. in cognitione autem fidei principaliter habet voluntas. intellectus autem assentit per fidem his que sibi ꝓponuntur quia vult. non autem ex ipsa veritatis euidentia necessario tractus: non est igitur in hac cognitione vltima hominis felicitas. Adhuc qui credit: assensū prebet his que sibi ab alio ꝓponuntur: que ipse non videt. Unde fides magis habet cognitionem auditui similem quā visioni non autem crederet aliquis non visis ab aliquo ꝓpositis nisi estimaret eum perfectiorem cognitionem habere de ꝓpositis quā ipse habeat qui non videt: aut igitur estimatio credentis est falsa: aut oportet q̄ ꝓponens habeat perfectiorem cognitionem ꝓpositorum: q̄d ⁊si ipse non solum cognoscit ea sed quasi ab aliquo alio audiens: non potest hoc in infinitum procedere: esset enim vanus et absq̄ certitudine fidei assensus: non enim inueniretur aliquod primum ex se certum quod certitudinem fidei credentium afferret: non est enim possibile fidei cognitionem esse falsam neque vanam vt ex dictis patet in principio libri: ⁊ tamen si esset falsa ⁊ vana: in tali cognitione felicitas non possit consistere: est igitur aliqua hominis cognitio de deo altior cognitione fidei siue ipse homo ꝓponens fidem immediate videat veritatem sicut christo credimus: siue a vidente immediate accipiat sicut credimus apostolis ⁊ prophetis: cum igitur in summa dei cognitione felicitas hominis consistat: impossibile est q̄d consistat in fidei cognitione. Amplius per felicitatem cum sit vltimus finis naturale desiderium quietatur. cognitio autem fidei non quietat desiderium: sed magis ipsum accendit: quia vnusquisque deiderat videre quod credit: non est igitur in cognitione fidei vltima hominis felicitas. Preterea cognitio de deo dicta est finis in quantum vltimo fini rerum: scilicet deo coniungit per cognitionem autem fidei non fit res credita intellectui presens perfecte: quia fides de absentibus est non de presentibus. Unde et apostolus dicit scōo Corinthio. quinto. q̄d quādiu per fidem ambulamus peregrinamur a domino: fit tamē per fidem deus presens affectui: cum voluntarie credens deo assentiat: secundum quod dicitur Ephes. tertio habitare christum per fidem in cordibus nostris: non est igitur possibile q̄ in cognitione fidei vltima felicitas humana consistat.

Utrum in hac vita homo possit intelligere substantias separatas per studium ⁊ inquisitionem scientiarum speculatiuarum. XLI

HAbet autem ēt ad

huc aliam cognitionem: de deo intellectualis substantia. ¶Dictum est enim in secundo libro q̄ intellectualis substātia separata cognoscendo essentiā suā cognoscit ⁊ q̄ō ē supra se ⁊ q̄ō ē sub se ⁊ ꝑm modū sue substātie q̄ō ꝓcipue nccē ē si illud q̄ō est supra ipsā sit cā eius cū oporteat i effectibus simili tudinē inueniri causē: vnde cum deꝰ sit causa oium substātarū itellectualiū creatarum ut ex supioribus pz nccē est q̄ itellectuales substātie separate cognoscēdo suā eēntiā cognoscāt per modū visionis cuiusdam ipsiꝰ deiꝰ: res.n. illa per itellectum visionis modo cognoscitur cuiꝰ similitudo in itellectu existit: sicut ⁊ similitudo rei corporaliter vise ē in sensu vidētis: quicūq̄ g̃ itellectus apprehēdit substātiam separatam cognoscēdo de ea quid ē: videt deum altioꝛ modo q̄ aliq̄ p̄dictarū cognoscātur quia g̃ quidā posuerūt vltimā felicitatē hominis ē in hac vita p hoc q̄ cognoscūt substātias separatas ꝓsiderādū ē vtrum homo i hac vita possit substātias separatas cognoscē hoc aūt q̄nē hz. itellectus.n. nī ꝑm statū pñtez nihil intelligit sine fātasmate quod ita se habet ad itellectū possibilē q̄ intelligimus sicut se hñt colores ad visum ut pz ex his q̄ in scdo tractata sūt si igitur per cognitionem intellectiuā q̄ ē ex fantasmatibꝰ possit peruenire aliquis nostꝝ ad itelligēdas substātias separatas possibile erit q̄ aliq̄s i hac vita itlliget ipsas substantias separatas: ⁊ per ꝓns vidēdo ipas substantias separatas pticipabit modū illius cognitionis: quo substātia separata itelligens se intelligit deū: si aūt per cognitionē q̄ ē ex fantasmatibꝰ nullo modo possit peruenire ad intelligēdas substantias separatas nō erit possibile q̄ homo in statu huiꝰ vite p̄dictū modū oīne cognitionis assequat. Q̄ aūt ex cognitione q̄ est per fātasmata ad itelligendū substātias separatas peruenire possimꝰ alii qui oīsimode posuerunt. Auēpere nāq̄ posuit q̄ per studiū speculatiuaꝝ sciarū possumꝰ ex his intellectis q̄ per fantasmata cognoscimꝰ: peruenire ad itelligēdas substantias separatas: possumꝰ.n. actione itellectus extrahere quidditatē rei cuiꝰlibet hñtis quidditatē q̄ nō est sua quidditas est.n. itellectus natus cognoscere quanlibet quidditatē in quantū est quidditas cū itellectus ꝑpriū obiectū sit q̄ō quid est sit aūt illud quod ꝑmo per intellectū possibilē itelligitur ē aliquid hñs quidditatem: possumꝰ per itellectū possibilē abstrahere quidditatē illius ꝑmo itellecti: ⁊ si illa quidditas hēat quidditatē: possibile erit itez abstrahē quidditatē illiꝰ quidditaꝰ ⁊ cū nō sit ꝓcedere in ifinitū oz q̄ stet alicubi: pōt igitur intellectꝰ nī peruenire via resolutionis ad cognoscēdam quidditatē substantie separate nō habētē aliam quidditatē talis aūt ē quidditas substātie separate: pōt igitur itellectus noster per cognitionē que ex fantasmatibus accipitur peruenire ad intelligēdas substātias separatas. Procedit autē ad oñendum idem per alia silem viam. Ponit.n. q̄ intellectum vnius rei ut puta equi apud me ⁊ apud te multiplicatur solū per multiplicationem spēz spūaliū q̄ sūt diuerse in me ⁊ in te: oz igitur q̄ intellectum q̄ō non sustētatur in aliqua huiusmodi spē: sit idez apud te et apud me: sed quidditas intellecti quā intellectꝰ nī natus est abstrahere: vt probatum est non hz aliquā spēm spūalem ⁊ idiuidualem cum quidditas intellecti non sit quidditas indiuidui neq̄ spūalis neq̄ corporalis: cū intellectū in quantū est huiusmodi sit vle: itellectus igitur nī natus est intelligē quidditatē cuius intellectus est vnus apud oēs. talis aūt est quidditas subē separate: est igitur intellectus nī natus cognoscere subām separatam. Si autē diligenī consideretur: vie iste friuole inueniētur. Cū.n. intellectū in quantū huiusmodi sit vle. oz q̄ quidditas intellecti sit q̄ddita alicuius vlis scilz generi vel spēi. quidditas aūt generis vel spēi: hoꝝ sensibilium cuius cognitionem intellectiuaz per fantasmata accipimus: cōprehendit in se maz ⁊ formā: est igit oio dissimilis quidditati substantie separate: que ē simplex ⁊ imālis: nō est igit possibile q̄ per hoc quod intelligitur quidditas rei sensibilis per fantasmata intelligatur quidditas substantie separate. ¶Preterea non est eiusdem rationis forma que secundum se non potest separari ab aliquo subiecto: eum illa que separatur scōm esse a tali subiecto: lz vtraq̄ ꝑm ꝓsideratione accipiat absq̄ tali subiecto: ñ.n. ē eadē ratō magnitudinis ⁊ subē separate nisi ponamus ma magnidines separatas medias iter spēs ⁊ sēsibilia sicut aliqui plonici posuerūt. quidditas aūt generis vel spēi rerum sensibilium non pōt separari: ꝑm esse ab hac indiuiduali mā nisi forte ꝑm platonicos ponamꝰ reꝝ spēs separatas quod ē ab Alz. improbatū. est igitur oio dissimilis quidditas predicta substautijs separatis que nullo modo est in mā: non igitur per hoc q̄ he quidditates intelligūtur: subē separate intelligi pñt. ¶Ad hec si quidditas subē separate detur cē eiusdē rōis cuz quidditate generi vel spēi istoꝝ sensibiliuz nō poterit dici q̄ sit eiusdem rōis ꝑm speciez nisi dicamus q̄ spēs horum sensibilium sint ipse substantie separate sicut platonici posuerunt: remanet igitur q̄ non erunt eiusdem rationis nisi quantum ad rationem quidditatis in quantum est quidditas.

Hec autem est ratio communis generis: scilicet et speciei et substantie: non igitur per has quidditates de substantijs separatis aliquid intelligi poterit nisi remotum genus ipsarum. cognito autem genere non propter hoc cognoscitur spēs nisi in potentia: non poterit igitur intelligi substantia separata per intellectum harū q̄ddita-

Amꝫ.maioꝛ ē diſtātia ſubē ſepate a ſēſibilibꝰ q̄ vnꝰ ſenſibil' ab alio:ſed intelligere quidditatez vnius ſenſibil' nō ſufficit ad intelligendā quidditatem altꝛiꝰ ſenſibilis:cecus.n.natus ꝓ hoc q̄ itelligit quidditatem ſoni nullo modo pōt puenire ad itelligēdā quidditatē colozis:multo igitur minus ꝓ hoc q̄ itelligat quis quidditatē ſēſibil' ſubſtātie potēit intelligere quidditatē ſubſtantie ſeparate.

Item ſi etiā ponam' q̄ ſubſtātie ſepate oꝛbes moueant ex quoꝝ motibꝰ cauſātur foꝛme ſenſibilium:hic modus cognitionis ſubſtātie ſepaꝛate ex ſenſibilibus non ſufficit ad ſciendaz quidditatem ipꝛaꝝ:nam ꝓ effectum ſcitur cā:uel rōe ſil'itudinis q̄ ē inter effectum ⁊ cauſam uel in q̄tū effectus demonſtrat vtutem cāe:rōne autē ſil'tudinis ex effectu nō poterit ſciri de cā quid ē niſi ſit agens vniuſ ſpēi:ſic āt nō ſe hñt ſubſtantie ſepate ad ſenſibilia ratōne autē vtutis hoc etiam nō pōt cē niſi qñ effectus adeq̄t vtutē cāe:tūc.n.ꝓ effectū tota vt' cāe cognoſcitur:vtus aūt rei demōſtrat ſubſtātiā ipi' hoc aūt i ꝓpoſito dici nō pōt:nā virtutes ſubſtātiarū ſepataꝝ excedūt effectus ſenſibiles oēs quos itellectu cōprehēdimus:ſicut virtus vt' effectum ꝑticularē:non ē igitur poſſibile q̄ ꝓ ſenſibiliū itellectū oeuenire poſſimus ad itelligēdū ſubſtātias ſepatas. Adhuc oīa itelligibilia in quoꝝ cognitionē deuenimus ꝓ iquiſitionē ⁊ ſtudiū: ad aliquā ſciētiarū ſpeculatiuaꝝ ptinent:ſi igitur ꝓ hoc q̄ intelligimus naturas ⁊ quidditates iſtoꝝ ſenſibiliū puenim' ad intelligendas ſubſtātias ſepaꝛatas oporꝛet q̄ intelligere ſubſtātias ſepatas cōtingat ꝓ aliquā ſciaꝝ ſpeculatiuaꝝ:hoc aūt nō videmus nō eſt.n.aliq̄ ſpeculatiua ſcia que doceat de aliq̄ ſubſtātiarū ſepatarum q̄d eſt:ſed ſolū q̄ ſūt:non ē igitur poſſibile q̄ per hoc q̄ intelligim' nās ſēſibilium peueniamus ad intelligēdas ſubſtātias ſepatas. Si aūt dicatur q̄ ē poſſibile eē aliquam talem ſciam ſpeculatiuā q̄uis adhuc nō ſit iuenta: hoc nihil ē:q̄ nō eſt poſſibile ꝓ aliqua pꝛincipia nobis nota ad intelligēdas ſubſtātias ꝓdictas deuenire:oīa.n.ꝓpꝛia pꝛincipia cuiuſcūq̄ ſcie depēdent ex pꝛincipijs pꝛimis idemōſtrabilibus per ſe notis quoꝝ cognitionē a ſēſibilibus accipimus: vt patet in fine poſteꝛioꝝ:ſenſibilia aūt nō ſufficient ducūt i cognitionē rerum ināliū ut ꝓ ſupio res rōes ē ꝓbatū:nō ē g̃ poſſibile aliquā ſciam eē per quā ad intelligendas ſubſtātias ſeparatas peꝛuenire poſſit.

Q. nō poſſumuſ i hac vita intelligere ſubās ſepatas ſicut poſuit Alexander. .XLII.

Alia uero Alexander poſuit q̄ intellectus poſſibilis eſt generabilis ⁊ coꝛꝛuptibilis utpote quedam pꝛepaꝛatio hūane nature ꝓſequēs ꝓmixtionē elemētoꝝ ut i.q̄.hitū ē:nō eſt āt poſſibile ut talis vtus ſupꝛa mālia eleuet:poſuit q̄ itellect' poſſibilis nō nūq̄ poſſit puenire ad itelligēdas ſubſtātias ſepataſ:poſuit tn q̄ nos ſm ſtatū pñtis vite poſſum' ſubās ſepatas intelligeꝛe. Quod q̄dez oñdere nitebat hoc mō. Unūq̄q̄ qñ puenerit ad cōplemētū in ſua gñatione ⁊ ad vltimā pfectionē ſue ſubſtantie:ꝓplebit opatio ꝓpꝛia ſua ſiue actio ſiue paſſio:ſicut.n.opatio ſubām ſequit: ita operationis pfectio perfectionē ſubſtātie: vñ aīal cuꝝ fuerit ex toto perfectū poterit per ſe ābulare: intellect' āt hitualis q̄ nihil ē aliud q̄ ſpēs itelligibiles facte ꝑ intellectū agētez exiſtes i intellectu poſſibili opatio ē duplex:vna ut faciat intellecta i potēcia eſſe itellecta actu:quā habet ex pte itellect' agētis: ſecūda ē intelligere itellecta in actu: hec.n. duo hō pōt facere ꝓ habitū intellectualez:qñ igit completur generatio intellectus i habitu complebitur in ipſo vtraq̄ ꝑmiſſarū opationuz: ſēper autē accedit ad ꝓplemētū ſue gñationis dum nouas ſpēs intellectas acq̄rit:⁊ ſic neceſſe ē q̄ quandoq̄ gñatio ꝓpleatur niſi ſit ipedimētum: qꝛ nulla gñatio eſt ad infinituz tēdens:ꝓplebitur igit qñq̄ vtraq̄ opationū intellectus in habitu per hoc q̄ omia intellecta in potēcia faciet in actu quod ē ꝓplemētū ꝓie operatōis:⁊ ꝓ hoc q̄ intelliget oīa itelligibilia ſeparata ⁊ nō ſepata. Cuꝝ aūt intellect' poſſibilis non poſſit itelligere ſubſtātias ſeparatas iā ſm eius opinionē ut dictum ē intendit q̄ intelligemus ꝓ intellectū in habitu ſubſtātias ſeparatas i q̄tum intellectus agens q̄ ab ipſo ponitur ſubā ſeparata fiet foꝛma intellectus in habitu ⁊ in nobis ipſis: ita q̄ per eum intelligemus ſicut nunc intelligimus per intellectum poſſibilem: et cum de virtute intellectus agentis ſit facere omnia intellecta in actu que ſunt intelligibilia potentia etiam intelligere ſubſtantias ſeparatas: in ſtatu illo intelligemus omnes ſubſtantias ſeparatas: et omnia intelligibilia non ſeparata. Et ſecundum hoc per hanc cognitionem que eſt ex fantaſmatibus peruenimus in cognitōez ſubē ſeparate:nō q̄ ipſa fantaſmata intellecta per ea ſint medium aliquod ad cognoſcendas ſubſtantias ſeparatas: ꝓout accidit in ſcientijs ſpeculatiuis ſicut poſuit opinio ſuperioꝛ: ſed in quantum ſpecies intelligibiles ſunt quedam diſpoſitiones in nobis ad talem foꝛmam que eſt intellectus agens:⁊ hoc eſt primum in quo differunt he due opiniones. vnde quando intellectus in habitu fuerit perfectus per huiuſmodi ſpecies intelligibiles in nobis factas ab intellectu agente fiet ipſe intellectus agens nobis forma: vt dictum eſt Et nominat ipſum intellectum adeptum: de quo dicunt

Ly. dicẽ q̄ sit ab extrinseco: ⁊ sic lz i scietijs specla tiuis non sit pfectio vltima humana sicut supe rior ponebat opinio per eas tñ homo disponitur ad vltimã perfectionẽ ꝑñdam: ⁊ hoc ẽ secũdum in quo differt secũda opinio a prima: tercio aũt differt p hoc q̄ fm p̄mã opinionẽ itelligere itellec tum agẽtem ẽ causa q̄ ꝓtinuetur nobiscũ: fm vo hãc secũdã opinionẽ ẽ ecõuerso. nam ꝓpter hoc q̄ nobiscũ ꝓtinuatur ut forma intelligimus ipsũ ⁊ alias substantias sepatas. Dec aũt irrõnabiliter dicuntur: Intellectus. n. i habitu sicut itellectus possibil' ponitur ab Alexãdro eẽ gnãbil' ⁊ corrup tibil' : eternũ aũt nõ põt fieri foꝛa gnãbil' ⁊ corrup tibilis fm eũ. ꝓpter hoc. n. ponit itellectum possi bilẽ qui vnitur nobis ut forma esse gnãbilẽ ⁊ cor ruptibilẽ: intellectum vo agẽtem qui ẽ incorrupti bilis eẽ substãtiam separatã: cum igitur itellectus agens fm Alexandrũ ponatur eẽ quedam substã tia separata eterna: ipossibile erit qõ intellectus agens fiat forma itellectus i habitu. Preterea foꝛa intellectus in quãtum ẽ intellectus ẽ intelligi bile sicut forma sensus ẽ sensibile: nõ. n. recipit in tellectus aliquid p se loq̄ndo nisi itelligibilit sicut nec sensus nisi sensibiliter: si igitur nõ põt intellec tus agẽs esse itelligibile p intellectum i habitu: im possibile erit q̄ sit foꝛa eⁱ. Item intelligere ali quid triplicit dicimur. vno modo sicut intelligi mus intellectum q̄ ẽ vtus a q̄ egreditur talis ope ratio. vñ ⁊ ipse intellectus intelligere dicitur: ⁊ ip sum itelligere itellectus fit itelligere nim: alio mo do sicut spẽ itelligibili: q̄ quidẽ dicimur intelligẽ non quasi ipsa intelligat sz quia vis intellectiua p ficitur per eam i actu sicut vis visiua per spẽm co loris. tertio mõ sicut medio p cuius cognitionẽ ꝺ uenim⁹ in cognitionẽ alterius: si igitur hõ quãdo que p itellectum agẽtẽ itelligat substãtias separa tas: foꝛ aliquo modoꝛ dictoꝛum hoc dici: nõ aũt dicitur hoc modo tertio quia non concedit Alexander q̄ intelligat itellectum agentem vel itellec tus possibilis uel itellectus i habitu: nec etiã scõo modo: quia itelligẽ per spẽm itelligibilez attribui tur vtuti itellectiue cui⁹ illa species iteligibilis est forma. Nec aũt cõcedit Alexãder q̄ itellect⁹ possi bilis uel itellectus i habitu itelligat substãtias sepa ratas. vñ non põt eẽ qõ sic itelligamus substãtias separatas p itellectum agentem sicut itelligimus aliqua p spẽm itelligibilem: si autem sicut per vir tutem itellectiuã: oportet qõ ipsum itelligere itel lectus agentis sit itelligere hois hoc autem eẽ nõ põt: nisi ex substãtia itellectus agentis ⁊ substãtia hominis fiat vnum fm eẽ ipossibile ẽ enim si sint due subẽ fm esse diuerse qõ operatio vnius sit o peratio alterius: erit igitur itellect⁹ agens vnũ fm eẽ cũ homine: non autẽ fm esse accñtale: q̄ tã nõ esset intellect⁹ agens subã: sed accñs: sic. n. ex colo re ⁊ corꝛpoꝛe fit vnũ fm esse accñtale: relinquit igit q̄ intellectus agens sit cũ hoie vnũ fm esse subãle erit igit vl' aia hũana vl' ps eⁱ ⁊ nõ aliq̄ subã sepa ta sicut Alexander ponit. nõ igit fm opionẽ Alle xãdri põt poni q̄ hõ intelligat subãs sepatas. Amp. si itellectus agens qñq̄ fiet foꝛa istⁱ hois ita q̄ per ipsũ itelligere possit: eadẽ rõe poterit fie ri foꝛa alt̃ius hois per ipsũ silr itelligent. seq̄t ẽgo q̄ duo hoies sil' per intellectũ agentẽ intelligẽt sic per formã suã. hoc aũt est ita qõ ipsũ intelligere i tellectus agent̃ sit itelligere itelligẽt̃ per ipsũ vt iã dictũ ẽ: erit g̃ idẽ itelligẽ duoꝛ itelligentiũ qõ est i possibile. Rõ ẽt sua friuola est oio. ꝓmo q̄dẽ quia qñ pficit gnãtio alicui⁹ gener̃: oꝛ qõ pficiatur sua operatio: sed tñ fm modũ sui gener̃: nõ aũt scõm modum gener̃ altioꝛ: cũ. n. pficit gnãtio aeris: hz gnãtionẽ ⁊ motũ cõpletũ sursũ: nõ tñ vt moueat ad locũ ignis. similit aũt cũ cõplet gnãtio itellectus in hitu: cõplebit eⁱ operatio q̄ ẽ itelligẽ fz suũ mo dũ. nõ aũt fm modũ q̄ intelligunt subẽ sepate: vt. s. intelligat subãs sepatas. vñ ex gnãtione itellectus in hitu nõ põt cõcludi q̄ hõ qñq̄ intelligat subãs separatas. scõo qꝛ eiusdẽ virtutis ẽ cõplementum operationis cuius est operatio ipsa: si igitur intel ligẽ subãs separatas sit complementuz operatõis intellectus in habitu: sequetur q̄ intellectus i ha bitu intelligat qñq̄ subãs separatas: qõ Alexan der non ponit: sequeretur enim qõ intelligere sub stantias separatas contingeret per scientias specu latiuas que sub intellectu in habitu comprehẽdũ tur. tertõ qꝛ eorũ que generari incipiunt cõpletur generatio vt in pluribus: cum omnes generatiões rerum sunt a causis determinatis que ꝓsequuntur effectus suos vel semper vel in maioꝛi parte: si igi tur ad completionem generationis sequitur etiaz complementum actionis: oporꝛet etiam qõ ope ratio completa consequatur ea que generantur vel semper vel in maioꝛi parte: intelligere autem substantias separatas non consequuntur qui ad generationem intellectus in habitu studeꝛt neqz in pluribus neqz semper: quinimo. nullus profes sus est se ad hanc perfectionem peruenisse: non ẽ igitur complementum operationis intellectus in habitu: intelligere substantias sepatas.

Qõ non possumus itelligere in hac vita substantias separatas sicut po suit Auerrois. XLIII.

Quia uero maxia difficultas est in opinione Alexandri ex hoc qõ ponit intellectum possibi lem in habitu totaliter coꝛruptibilem Auer roys faciliorem viam se estimauit adinuenisse

ad ostēdēduz q̄ qñq̄ intelligam⁹ substātias sepa
ratas ex hoc q̄ ponit itellectum possibilē incorru
ptibilem ⁊ a nobis fm esse seperatū sicut ⁊ intelle
ctum agentē: oñdit. n. ꝑmo q̄ necesse ē ponere q̄ i
tellect⁹ agēs se hēat ad principia nāliter cognita a
nobis uel sicut agēs ad instīm uel sicut forma ad
māz: intellect⁹. n. i habitu q̄ itelligim⁹ nō soluz hz
hāc actionē q̄ est itelligere sed etiā hanc que ē facē
intellecta i actu: vtrunq̄z. n. expimur in nīa ptāte
existere: hoc aūt qō ē facere intellecta i actu magi
ꝑprie notificat itellectū i habitu q̄ intelligē: quia
ꝑus est facere intellecta i actu q̄ intelligē: sunt. n.
quedā i nobis facta itellecta in actu nāliter nō ex
studio aut ex nīa volūtate: sicut ꝑma itelligibilia
hoc aūt facere itellecta actu nō ꝓtingit p itellectū
in habitu per quē fiūt intellecta in actu ea q̄ scim⁹
ex studio sed magis sūt initiū intellect⁹ i habitu:
vnde ⁊ hītus hoꝝ intelligibiliū ab Aꝛ. i. vi. ethi
coꝝ itellectus dicit: fiūt aūt intellecta i actu per
solū intellectū agentem: ꝓ hoc aūt fiūt itellecta in
actu alia que ex studio scimus: facē igitur hec cō
sequētia itellecta i actu: est actio ⁊ intellect⁹ i hītu
q̄tum ad ꝑma ꝓncipia ⁊ ipi⁹ intellectus agentis:
vna aūt actio nō ē duoꝝ nisi vnuz eoꝝ compet
ad alterū sicut agēs ad instīm ul sicut foza ad ma
teriā: oz igit q̄ intellectus agēs ꝓpetur ad prima
ꝓncipia itellectus i habitu vel sicut agēs ad istīm
vel sicut foza ad mām. Quod q̄dem q̄liter possit
ē sic oñdit. Intellectus possibilis cū sit fm ei⁹ po
sitionē q̄dam subā separata itelligit itellectū agentē
⁊ alias substātias sepatas ⁊ ēt ꝑma intellecta spe
culatiua: ē igitur subiectū vtroꝝq̄z: q̄cunq̄z autez
ꝓueniūt in vno subiecto: alterū coꝝ ē sicut forma
alterius: sicut cū color ⁊ lux sint i diaphono sicut
in subietto: oz q̄ alterū. s. lux sit quasi foza alteri⁹
s. coloris: hoc aūt neēe est quādo hñt ordinē ad in
uicem nō in his que p accñs ꝓiungūtur in eodem
subiecto sicut albedo ⁊ musica: sūt aūt intellecta
speculatiua ⁊ itellectus agēs ordinē ad inuicez ha
bētia: cū intellecta speculatiua sint facta itellecta
in actu p intellectū agentē: hz se igit intellect⁹ agēs
ad intellecta speculatiua q̄i foza ad materiā: opoz
tet igit q̄ cū intellecta speculatiua sint nobis copu
lata p fatasmata que sunt q̄i q̄dam subiectum
ipsoruz: q̄ etiam intellect⁹ agens cōtinuetur nobi
scū in q̄tū ē forma intellectoruz speculatiuoꝝ qñ
igitur itellecta speculatiua sūt i nobis soluz i po
tentia: intellect⁹ agēs cōtinuatur nobiscū solum i
potentia: qñ āt aliq̄ itellecta speculatiua isūt i no
bis in actu ⁊ aliqua in potētia: ꝓtinuatur nobis p
ti in actu ⁊ pti i potētia ⁊ tūc dicimur moueri ad
ꝓtinuationē p̄dictam: q⁹ quāto plura intellecta i
actu fuerūt in nobis facta: pfectius intellect⁹ agēs
cōtinuatur in nobis: hic aūt pfectus motus ad cō
tinuationē fit p studium in sciētijs speculatiuis p
quod vā intellecta acq̄rimus: ⁊ false opiniōes ex
cludūtur que sūt extra ordinē huius motus sicut
mōstruosa extra ordinē nālis operatōis. vñ ⁊ ad
hunc perfectum iuuant se hoies sicut iuuant se in
uicem in scientijs speculatiuis: qñ ḡ oīa intellecta
in potentia fuerint in nobis facta in actu: tunc in
tellectus agens perfecte copulabitur nobis vt for
ma: et intelligemus per ipsum perfecte sicut nunc
perfecte intelligimus per intellectum in habitu.
vnde cum ad intellectum agentem pertineat intel
ligere substātias separatas: intelligemus tunc sub
stantias separatas: sicut nunc intelligimus intelle
cta speculatiua: ⁊ hoc erit vltima hominis felici
tas in qua homo erit sicut quidam deus. Huius
autem positionis destructio ex premissis sufficien
ter apparet: procedit enim ex suppositione multo
rum que in superioribus sunt improbata. primo
quidem supra ostensum est q̄ intellectus possibi
lis non est aliqua substantia separata a nobis fm
esse. vnde non oportebit q̄ sit subiectuz substātia
rum separatarum: precipue cum Aꝛ. dicat q̄ in
tellectus possibilis est in quo est omnia fieri. vñ
videtur q̄ sit subiectum solum illoꝝ que sunt
facta intellecta. Item de intellectu agente etiaz
supra ostensum est q̄ non est aliqua substantia se
parata: sed pars anime cui Aꝛ. attribuit hāc opa
tionem: scilicet facere intellecta in actu que est in
nostra potestate. vnde non oportebit q̄ intelligere
per intellectum agentem sit nobis causa q̄ possi
mus intelligere substantias separatas: alias semp
intelligeremus eas. Ad hec si intellectus agēs
est substantia separata: non copulatur nobiscum
nisi per species factas intellectas in actu secunduz
eius positionem sicut nec intellectus possibilis: li
cet intellectus possibilis se habeat ad illas species
sicut materia ad formam. intellectus autem agēs
econuerso: sicut forma ad materiam. species au
tem facte intellecte in actu copulantur nobis secū
dum eius positionem per fantasmata: que ita se
habēt ad intellectum possibilem sicut colores ad
visum: ad intellectum vero agentem sicut colo
res ad lucem ut ex verbis Aristotl. in tertio de
anima patet. non autem lapidi in quo est color
potest attribui neque actio visus ut videat neque
actio solis vt illuminet: ergo secundum positio
nem predictam homini non poterit attribui ne
que actio intellectus possibilis vt intelligat neque
actio intellectus agentis vt intelligat substantias
separatas uel vt faciat intellecta in actu. Am
plius secundum positionem predictam intellec
tus agens non ponitur continuari nobiscum ut
forma nisi per hoc q̄ est forma speculatiuorum
intellectorum: quorum etiam ponitur forma:
per hoc q̄ eadem actio est intellectus agentis et
illoꝝ intellectorum. s. facere intellecta in actu,

nō igitur poterit eē forma nobis nisi ſm q̄ cōicāt in actione eius itellecta ſpeculatiua: hoc aūt communicāt in actione eī⁹ que ē intelligere ſubās ſeparatas cū ſint ſpēs rerum ſēſibiliū: niſi redeamus ad opionionē Auenpere q̄ quidditates ſubſtātiarum ſeparatarū poſuit cognoſci p ea q̄ intelligimus de iſtis ſenſibilibus: nullo igit mō p viam p̄dictā poterimus itelligere ſubſtātias ſeparatas. ¶ Preterea intellect⁹ agēs ſm alium ordinē ꝓparatur ad intellecta ſpeculatiua quorū eſt factiuus: ⁊ ſubās ſeparatas q̄rum nō eſt factiuus ſed cognoſcitiu⁹ tm̄ ſm eius poſitionē: nō igitur oportet ſi copuletur nobis p hoc q̄ eſt factiuus intellectoꝝ ſpeculatiuo rum q̄ copuleť nobis ſm q̄ eſt cognoſcitiuus ſubſtātiarū ſeparatarū: ſed in tali ꝓceſſu ē deceptio manifeſte ſcōm accns. ¶ Ad hec ſi p intellectuz agētem cognoſcimus ſubās ſeparatas: hoc nō eſt i q̄tū intellectus agens ē forma hui⁹ uel illius intellecti ſpeculatiui ſed in q̄tuz ſit forma nobis: ſic. n. per ipſum poſſum⁹ itelligere: fit autez forma nobis ēt p prima itellecta ſpeculatiua ſcōm q̄ ipe dicit: ergo ſtatiz a principio homo pōt p intellectū agentem intelligere ſubſtantias ſeparatas. Si autē dicat q̄ nō fit nobis pfecte forma per quedaz intellecta ſpeculatiua intellectus agens ut p ipſuz poſſum⁹ intelligere ſubſtātias ſeparatas: hoc nō eſt niſi quia ipſa itellecta ſpeculatiua nō adequāt pfectionem intellectus agētis in itelligēdo ſubſtantias ſeparatas: ſed nec omnia intellecta ſpeculatiua ſimul accepta adequāt illaz pfectionem intellectus agentiſ ſm q̄ intelligit ſubſtātias ſeparatas: cuz oia hec ñ ſint itelligibilia niſi in q̄tum ſūt facta intellecta: illa vō ſunt intelligibilia ſcōm ſuā naturā: nō igit̄ p hoc q̄ oia ſpeculatiua itelligibilia ſcien⁹: oportebit q̄ ita pfecte intellectus agens fiat nobis foꝛa q̄ p ipſum intelligamus ſubſtātias ſeparatas: vel ſi hoc nō req̄ritur oportebit dicere q̄ itelligēdo q̄libet intelligibile itelligimus ſubās ſeparatas.

¶ Q̄ vltima felicitas homis nō ꝓſiſtit i cognitōe ſubſtātiarum ſeparatarum qualem predicte opiniones figunt. XLIIII.

NOn eſt aūt poſſibile neq̄ felicitatem humanā in tali cognitione ſubſtātiarum ſeparatarum ponere ſicut p̄dicti phi poſuerūt. Manum. n. eſt quod eſt ad finē quez nō pōt ꝓſequi: cum igitur finis homis ſit felicitas in quam tēdit naturale ipi⁹ deſiderium: nō pōt poni felicitas homis in eo ad quod homo puēire nō pōt: alioq̄n ſequeretur q̄ hō eſſet in vanū ⁊ nāle eī⁹ deſideriū eſſet inane: q̄d eſt ipoſſibile. q̄ aūt intelligere ſubās ſeparatas hōi ſit impoſſibile ſm predictas, pōnes: ex dictis eſt manifeſtum: non eſt igitur in tali cognitione ſubāz ſeparataz felicitas hois ꝓſtituta. ¶ Preterea ad hoc q̄ intellectus agens vniat nobis vt forma: ita q̄d per ipſum itelligam⁹ ſubās ſeparatas: req̄rit q̄ gnātio intellect⁹ in habitu ſit cōpleta ſm Alexā drū: vl̄ q̄ oia intellecta ſpeculatiua ſint facta i nobis in actu ſm Auerroim: que duo in idē redeūt. nā ſm hoc intellect⁹ in habitu generat in nobis ſe cūdū q̄ intellecta ſpeculatiua fiunt in nobis i actu. oēs aūt ſpecies rez̄ ſenſibiliū ſūt intellcte i potentia: ad hoc igitur q̄ intellectus agēs copuletur alicui oz q̄ intelligat i actu per intellectum ſpeculatiuū oēs nās rez̄ ſenſibiliū ⁊ oēs vtutes ⁊ operatōes ⁊ mot⁹ eoꝝ: q̄d nō eſt poſſibile aliquē hoiem ſcire per p̄ncipia ſciaz̄ ſpeculatiuaz̄ per q̄s mouemur ad ꝓtinuationē intellectus agentis: vt ipſi dicunt. cū ex his que nr̄is ſenſibus ſubſunt: ex q̄bus ſumuntur p̄ncipia ſcientiarū ſpeculatiuaz̄ ñ poſſit peruenirī ad oia p̄dicta cognoſcenda: eſt igitur impoſſibile q̄ aliquis hō ad illā ꝓtinuationē puēniat per modū ab eis aſſignatū: non eſt igit̄ poſſibile q̄ i tali cōtinuatione ſit hois felicitas. ¶ Ad hec dato q̄ talis ꝓtinuatio hois ad intellectū agētē ſit poſſibilis qualē ipſi deſcribunt: planū eſt q̄d tal⁹ pfectio pauciſſimis hoiuz aduenit in tm̄ q̄ nec ipſi nec aliqui quātūcūq̄z in ſcientijs ſpeculatiuis ſtudioſi ⁊ piti auſi ſunt talē perfectionē de ſe profiteri: q̄nimo oēs plurima a ſe aſſerunt iḡrata: ſicut Alz. quadraturā circuli: ⁊ rōes ordinis corpoꝛuz celeſtiū in quibus ut ipſemet dicit in. ij. de celo: nō niſi topicas rōes reddē pōt: ⁊ quid ſit in is nccīuz et eorum motoribus alijs reſeruat in vndecimo methaphiſice. felicitas autem eſt quoddam commune bonum ad quod plures peruenire poſſunt niſi ſint orbati ut Ariſtot⁹. dicit in primo ethicorum: et hoc etiam verum eſt de omni fine naturali alicuius ſpeciei: quia ipſū conſequuntur ea que ſunt illius ſpeciei vt in pluribus: non eſt ergo poſſibile q̄d vltima hominis felicitas in continuatione predicta conſiſtat: Patet autem q̄d nec Ariſt. cuius ſententiam ſequi conantur predicti philoſophi in tali continuatione hominis vltimam felicitatem opinatus eſt eſſe: probat enim in primo ethicorum q̄d felicitas hominis eſt operatio ipſius ſecundum virtutem perfectam. vnde neceſſe fuit q̄d de virtutibus determinaret quas diuiſit in virtutes morales ⁊ intellectuales. Oſtendit autez in decimo eiuſdem libri q̄d vltima felicitas hominis eſt in ſpeculatione. vnde patet q̄d non eſt in actu alicuius virtutis moralis nec prudentie: nec artis. que tamen ſunt intellectuales: relinquitur igitur quod ſit operatio ſecundum ſapientiam que eſt precipua inter tres reſiduas intellectuales: que ſunt ſapientia: ſcientia: et intellectus: vt oſtendit in ſexto ethicorum ¶ Unde

vnde ⁊ in .x. ethicoꝝ: sapientē indicat esse felicem sapientia aūt ſm ipsum est vna de scientijs specu latiuis caput aliarum ut dicit in .vi. ethicoꝝ. ⁊ in ꝓncipio metaph̄. sciam quā in illo libro tradere i tendit: sapiam noiat. Patet ergo ꝙ opinio Aꝛ. fuit ꝙ vltima felicitas quā hō i hac vita acquirē pōt sit cognitio de rebus oīnis qualis per sciētias speculatiuas haberi pōt: ille aūt posterior modus cognoscendi res diuinas nō per viaz sciarum speculatiuarum sed quodā generationis ordine nāli est confictus ab expositoribꝰ q̄dusdam.

Q. non possumus in hac vita intelligere substantias separatas. .XLV.

QUia igitur secūdum modos p̄dictos substantie separate nō possūt cognosci a nobis in vita ista: inquirēdum restat vtrū aliquo modo in vita ista substātias ipsas separatas intelligē possumus. Q. aūt hoc sit possibile nititur ostendere Themistius p locum a miori. Substātie.n. separate sūt magis intelligibiles ꝙ materialia: hec enī sūt intelligibilia in ꝙtum sūt facta intellecta in actu p intellectum agentez: illa vō sunt ſm se ipsa intelligibilia: si ergo intellect⁹ noster ꝓsequēdit hec materialia: multo magis natus ē intelligē illas substātias separatas. Hec aūt ratio ſm diuersas opiniones de itellectu possibili diuersimode iudicāda ē. Si. n. intellectus possibilis nō sit vtus a materia depēdens ⁊ sit iterū scōm se a corpe separatus ut Auerrois ponit seq̄tur ꝙ nullum nccīuz ordinez ad res materiales habeat: vnde q̄ sunt magis intelligibilia in se ipsis: erūt ei magis intelligibilia: sed tūc sequi videtur ꝙ cū nos a principio p intellectuz possibilem itelligamus: ꝙ a principio intelligam⁹ substantias separatas: quod patet esse falsum. Sed hoc incōueniēs euitare Auerrois nititur ſm ea q̄ ō ei⁹ opinione dicta sūt: que patet eē falsa ex premissis. Si aūt intellectus possibilis nō est a corpore separatus scōm eē ex hoc ipso ꝙ ē tali corpori vnit⁹ ſm esse: habet quēdam necessariū ordinem ad materialia ut non nisi p illa ad aliorū cognitionē puēire possit: vnde non seq̄tur si substātie separate in se ipsis sint magis intelligibiles ꝙ ꝓpter hoc sint magis intelligibiles intellectui nostro: ⁊ hoc demonstrant v̄ba Aꝛ. in .ij. metaph̄. dicit.n. ibidem ꝙ difficultas intelligendi res illas accidit ex nobis non ex illis: nam intellectus nr̄ se habet ad manifestissima rerū sicut se habet oculus vesp̄tilionis ad lucez solis: vnō per materialia itellecta nō p̄nt intelligi substātie separate ut supra ostēsum ē: sequetur qō intellectus possibilis nr̄ nullo mō possit intelligere substātias separatas. Hoc etiaz apparet ex ordine intellectus possibilis ad agentem. Potētia.n. passiua ad illa solum ē in potētia i que pōt ꝓprium eius actiuuz: oi.n. potentie passiue rīdet potentia. actiua in nā: alias potentia passiua esset frustra cū nō possit reduci i actum nisi per actiuā vñ videmus ꝙ visus non est susceptiuus nisi colorū qui illuminantur per lucem. intellectus autem possibilis cū sit virtus quodā modo passiua habz ꝓprium agens sibi respondens. s. intellectū agentem: qui ita se hz ad intellectū possibilem: sicut se hz lux ad visum: nō ē igit itellectus possibilis i potentia nisi ad illa itelligibilia que sunt facta per intellectū agētē. vñ ⁊ Aꝛ. i. iij. ō aīa ōscribēs vtrūq; intellectū dic ꝙ itellect⁹ possibil ē q̄ ē oīa fieri: agēs vō quo ē oīa facē: ut ad eadē vtriusq; potētia ītelligatur hꝰ actiua: illius passiua: cū ꝙ subē separate ñ sint facte intellecte i actu p itellectū agētē: sz solū mālia: ad hec sola se extendit possibil intellect⁹: ñ igit per ipm possum⁹ itelligē substās separatas. Ꝓpt qō Aꝛ. ꝙgruo exēplo vius est. nā oculus vesp̄tilionis nunq̄ pōt videē lucez sol: q̄uis Auerrois hoc exēplū depꝛauare nitat dicēs ꝙ sile ñ est de intellectu nostro ad substās separatas ⁊ oculo vesp̄tilionis ad lucē solis quātū ad ipossibilitatez sed solū q̄tū ad difficultatē: qō talis rō̄e ꝓbat ibi dē: qz si illa q̄ sūt itellecta ſm se. s. subē separate eēnt nobis ipossibiles ad itelligendū: frustra eēnt: sicut si esset aliqō visibile qō a nullo visu videri possit. Que q̄dē rō q̄ friuola sit apparet. Etsi.n. a nobis nunquā ille substantie intelligerētur: tamen intelligerentur a se ipsis. vnde nec frustra intelligibiles essent: sicut nec sol frustra visibilis est: vt Aꝛ. exēplum prosequamur: quia non potest ipsum videē vesp̄tilio: cum possit ipsum videre hō ⁊ alia aīalia: sic ergo intellectus possibilis si ponitur corpori vnitus scōm esse non potest intelligere substantias separatas. Interest tamen qualiter de substātia ipius sentiatur. Si.n. ponatur esse quedam vtus materialis generabilis ⁊ corruptibilis: vt quidam posuerunt: sequitur ꝙ ex sua subā determinatur ad intelligendum materia. vnde necesse est ꝙ nullo modo possit intelligere subās separatas: qz impossibile erit ipm esse separatum. Si autem intellectus possibilis quāuis sit cōpori vnitus: est tamen incorruptibil ⁊ a materia non dependens secundum suum esse sicut supra ostendimus: sequit ꝙ obligatio ad intelligendas res māles accidat ei ex vnione ad corpus. vnde cū anima a cōpore tali fuerit separata: intellectus possibil intelligere poterit ea que secūdum se sunt intelligibilia scilicet substātias separatas per lumen intellectus agentis que est similitudo in anima intellectual luminis qō est in substantijs separatis. Et hec est tōia nīe fidei de intelligendo substātias separatas a nobis post mortē ⁊ non in hac vita.

Q̃ aia i hac vita ñ itelligit se ipsã p se ipsã. XLVI.

VIdet͂ur ãt difficultas q̃dã ꝯ p̃dicta afferri ex quibusdaz Aug̃. vbis que diligenter ptractanda sũt. Dicit. n. in. viij. de trini. q̃ mens sicut corpoꝛea rũ reꝛ noticias per sensus corpoꝛ colligit: sic incorpoꝛeaꝝ reꝝ per semet ipsã: ergo ⁊ se ipsã per se ipsã nouit: qm̃ ipsa ẽ incorporea. Ex his. n. vbis vẽ q̃ mens nostra se p se ipsã intelligat ⁊ itelligẽdo se intelligat subãs separatas: qõ ẽ ꝯ p̃dicta. Inquirẽ ꝯ quõ aia nãa per se ipsã intelligat se: ipossibile est aũt dici q̃ per se ipsã intelligat de se q̃d est: per hoc. n. fit potentia cognoscitiua actu cognoscens q̃ in ea id quo cog̃scitur: ⁊ si quidẽ sit i ea i potẽtia: cognoscit i potẽtia: si aũt in actu cognoscit in actu: si aũt medio mõ: cognoscit habitu. ipsa autẽ aia sẽp adest sibi actu ⁊ nũq̃ in potẽtia vel in habitu tm̃: si igitur p se ipsã aia se ipsã cognoscit q̃d est sẽper actu intelliget de se quid est: qõ pz eẽ falsũ. Ad hec si aia per se ipsã cognoscit de se q̃d est: ois aũt hõ aiam hz: ois igit hõ cog̃scit de aia quid est: qõ pz eẽ falsũ. Amp̃. cognitio q̃ fit p aliq̃d nãlit nobis inditũ ẽ nãr sic p̃ncipia idemõstrabilia q̃ cog̃scũt p lumen itellect' agentis: si igit nos de aia scimus quid est per ipsam aiam. h̃ erit nãliter notũ. in his aũt que nãlit nota sunt nullus pot errare: in cognitõe. n. p̃ncipiorũ idemõstrabiliũ nullus ẽrat: nullus igitur erraret circa aiaz q̃d est: si hoc aia per se ipsã cognoscꝛeret: qõ pz esse falsũ: cum multi opiati sint animã esse hõ vel illud corpus: ⁊ aliqui numeꝝ vel armoniã: nõ igit aia per se ipsã cognoscit de se quid est. Amp̃. i quolibet ordine qõ est per se ẽ pr̃i eo qõ ẽ per aliud ⁊ p̃ncipiũ ei': quod g̃ ẽ p se notũ est pr̃ius notũ oĩb' q̃ per aliud cognoscunt: ⁊ p̃ncipiũ cognoscẽdi ea: sicut pr̃ime ꝓponẽs ꝯclusionibus: si igit aia per se ipsam de se cognoscit q̃d est. hoc erit per se notuz ⁊ p̃ꝓns pr̃imo notũ ⁊ p̃ncipiũ cognoscendi alia. hoc aũt pz esse falsũ. nã quid est aia nõ supponit i scia quasi notũ: sz ꝓponitur ex alĩs iquirendũ: non igit aia de se ipsa cognoscit quid est per se ipsam. Pz ãt q̃ nec ipse Aug'. hoc voluit. Dicit. n. in. x. li. de trini. q̃ aia cũ sui noticiã querit: ñ velut absentẽ se querit cernẽ: sz pr̃esentẽ se curat discernẽ: nõ vt cognoscat se quasi ñ norit sz vt dinoscat ab eo q̃ alterꝝ nouit. Ex quo dat intelligere q̃ aia per se cognoscit se ipsã quasi pr̃esentẽ q̃i ab alĩs distinctã. vñ ⁊ in hoc dicit alios errare q̃ aiam non distinxerunt ab illis que sũt ab ipsa dĩsa: p hoc ãt q̃ scit de re q̃d est: scit res q̃d ẽ, put ẽ ab alĩs distincta. vñ ⁊ diffinitõ q̃ signat q̃d ẽ res: distiguit diffiniti ab oĩbus alĩs: non igitur voluit Aug'. qõ aia de se cognoscat quid ẽ p se ipsã. Nec Aꝝ. hoc voluit. Dicit enim in. iij. de aia q̃ itellect' possibil' intelligit se sicut alia: itelligit. n. se per spẽz itelligibilẽ q̃ fit actu i genẽ itelligibiliũ i se. n. cõsideraꝛ est solũ i potẽtia ad cẽ itelligibile. nihil ãt cog̃scit fm q̃ ẽ i potẽtia sz fm q̃ ẽ i actu. vñ subẽ sepate q̃ruz subẽ sũt vt aliq̃d actu ens in genẽ itelligibiliũ: ꝺ se intelligũt q̃d sũt p suas subãs: itellect' vo possibil' nõ p spẽz itelligibilẽ per quã fit actu itelligens. vñ ⁊ Aꝝ. i. iij. de aia ex ipso itelligẽ demõstrat nãz intellectus possibil'. s. q̃ sit imixt' ⁊ icorruptibil': vt ex premissis pz. Sic igitur secunduz intentionem August. mens nostra per se ipsam nouit se ipsam in quantũ ꝺ se cognoscit qõ est: ex hoc enim ipso qõ percipit se agere percipit se esse, agit autez per se ipsam. vnde per se ipsam de se cognoscit qõ est. Sic ergo ⁊ de substantijs separatis anima cognoscendo se ipsam cognoscit: quia sunt non autem quid sunt: quod est earum substantias intelligere cum enim ꝺ substantijs separatis hoc q̃ sunt intellectuales quedam subẽ cognoscamus vel p ꝺmõstrationem vel per fidem: neutro modo hanc cognitionẽ accipere possumus nisi hoc ipsum quod est intellectuale anima nostra ex se ipsa cognoscẽt vnde ⁊ scientia de intellectu anime oportet vti vt principio ad omnia que de substantijs separatis cognoscimus. Non autem oportet q̃ si per scientias speculatiuas possumus peruenire ad scienduz de anima quid est: qõ possumus ad sciendum qõ quid est de substantijs separatis per huiusmodi scientias deuenire. nam itelligere nostrum: per qõ peruenimus ad sciendum de anima nostra quid est: multuz est remotũ ab intelligentia substantie separate. potest tamen per hoc qõ scitur ꝺ anima nostra quid est: peruenirꝛi ad scienduz aliquod genus remotum substantiarum seꝑataꝝ: quod nõ est eaꝝ subãs itelligere. Sicut ãt de aia scimus qꝛ ẽ per se ipsã in q̃tũ eius actus pcipimus. q̃d ãt sit inquirimus ex actibus ⁊ obiectis p̃ncipia scientiarum speculatiuarum Ita etiam de his que sunt in anima nostra scilicet potentijs ⁊ habitibus scimus quidem quia sunt in quantum actus percipimus. quid vero sint ex ipsoruz actuuz qualitate inuenimus.

Q̃ ñ possum' i hac vita vidẽ dũ p eẽntiã. XLVII.

SI ãt aliaſ substantias seꝑatas i hac vita itelligẽ, ñ possum' ꝓpt̃ ꝓnãlitatẽ itellect' nr̃i ad fãtasmata: multo min' i hac vita dinã essẽtiã vidẽ possum': q̃ trãscẽdit oẽs subãs seꝑatas. Dur' ãt signũ hinc ẽt accipi pot. Quia quãto magis mens nr̃a ad pr̃eplanda spiritualia eleuatur: tãto magis abstrahit a sensibilibus, ultimus autem ĩmin' quo

contemplatio pertingere potest est diuina substã
tia. vnde oportz mentem que diuinam substanti
am videt totaliter a corporalibus sensibus eẽ ab
solutam vel per mortem uel per aliquem raptũ.
Hinc est qõ dr ex persona dei: Exo. xxxiij. Nõ vi
debit me homo z viuet. Q2 autem in sacra scrip
tura aliqui deum vidisse dicuntur: oz itelligi hoc
fuisse per aliquã imaginariã visionem seu etiam
corporalem prout. s. per aliquas cõporeas species
uel exterius apparẽtes vel interius formatas ima
ginatione diuine virtutis pñtia demonstrabatur
vel ẽt fm q alique spũales substãtie aliquã cogni
tionẽ de deo intelligibilem perceperũt. Difficulta
tẽ aũt affezunt quedam verba Aug'. ex quibus vr
q in hac vita possimus intelligere ipsũ deũ: dicit
enim in. viij. lib. de trini. q in eterna veritate ex
qua oia facta sũt: formã fm quã sumus z fz quaz
uel in nobis uel in corporibus vera et recta rõne
quid operamur visu mentis conspicimus: atqz in
de conceptam rerum veracem noticiã apud nos
habemus. Duodecimo ẽt pfess. dicit. Si ãbo vrõ
mus verum esse qõ dicis: z ambo videmus veruz
esse quod dico: ubi queso id videmus: nec ego uti
qz in te nec tu in me: sed ambo in ipsa que supra
mentes nostras ẽ incõmutabili veritate. In lib. ẽt
de va religione dicit q fm vitatem diuinam de oĩ
bus iudicamus. In lib. aũt soliloquioz dicit: q p
us est vitas cognoscenda, per quã pñt alia cogno
sci: quod de veritate diuina intelligere uidet. Vlr
tur ergo ex vbis eius q ipsũ deũ qui sua vitas est:
videamus: z per ipsuz alia cognoscamus. Ad idẽ
etiam pertinere uidentur vba eiusdem que ponit
in. xij. de trini. sic dicens. Rõnis ẽ iudicare de istis
corporalibus fm rões incorporales z sempitnas
que nisi supra mentem hũanam essent icõmuta
biles profecto non essent. rões aũt incõmutabiles z
sempiterne alibi q in deo esse nõ pñt: cum solus
deus fm fidei doctrinã sit sempiternus: videt igit
sequi q deum in ista uita uidere possimus: z per
hoc q eum z in eo rerũ rões uidemus: de alijs iu
dicamus. Non est autem credendum q Augu. in
uerbis premissis senserit q in hac uita deum per
suam essentiam intelligere possimus: cum ẽrium
dicat in lib. de uidendo deũ ad Paulinam. Qua
liter igitur illam incõmutabilez vitatem uel istas
rationes eternas in hac uita uideamus z fm eam
de alijs iudicemus inquirendũ est. Veritatez q dẽ
in aia esse ipse Aug'. in lib. soliloquiorũ cõfitetur
unde ab eternitate veritatis imortalitatẽ aie p bat
non solum aũt sic veritas ẽ in aia sicut deus p essẽ
tiam in rebus omnibus dicitur: neqz sicut in reb'
oĩbus est per suam similitudinem ꝓut unaqueqz
res in tm dicit uera in quantum ad dei similitudi
nem accedit: non enim in hoc anima rebus alijs p
fertur: est ergo spũali mõ in aia in quãtum vitatẽ
cognoscit: sicut igitur anime z res alie uere quidẽ
dicuntur in suis naturis fm q similitudinem illi9
sũme nature hñt quod est ipsa veritas cuz sit suũ
intellectum esse: ita id quod per aiam cognitũ est
uerum est in quantũ illius diuine veritatis quam
deus cognoscit similitudo quedam existit in ipa.
Vnõ z glosa super illud psalmiste: Diminute sũt
veritates a filijs hominum: dicit q sicut ab una
facie resultant multe facies in speculo: ita ab una
prima veritate resultant multe veritates in menti
bus hominum. Quãuis autem diuersa a diuersis
cognoscantur z credantur uera: tamen quedam
sunt uera i quibus omnes hoies cõcordant: sicut
sunt prima principia intellectus tam speculatiui
q9 practici secundũ q vliter in mentibus hominũ
diuine veritatis quasi quedam imago resultat: in
quantum ergo quelibet mens quicquid per certi
tudinem cognoscit in his principijs intuetur scdz
que de omnibus iudicatur facta resolutione i ipa
dr oia in diuina veritate uel in rõibus eternis ui
dere et secundũ eas de oibus iudicare. Et hunc sẽ
sum confirmant vba Aug'. in soliloquijs: qui di
cit q scientiarum spectamina uidentur in diuina
veritate sicut uisibilia in lumine solis que constat
non uideri in ipso corpore solis sed per lumen qõ
est similitudo solaris claritatis i aere z similibus
corporibus relicta. Ex his ergo uerbis Aug'. nõ
habet q deus uideatur secũdũ suam subãm i hac
uita: sed solum sicut in speculo. Qõ z aplus õ co
gnitione bui9 uite confert dicens. i. Loz. xiij. Vi
demus nunc per speculum quod est mens hũana
de propinquiori dei similitudinem repzesentet q in
feriores creature: tamẽ cognitio dei que ex mẽte
humana accipi potest non excedit illud genus co
gnitionis quod ex sensibilibus sumitur: cum z ip
sa de se ipsa cognoscat quid est per hoc q nãs sen
sibilium intelligit: ut dictum est. unde nec p hanc
uiam cognosci deus altiori modo põt q9 sicut co
gnoscatur causa per effectum.

Q ultima felicitas hois ñ sit i hac uita. XLVIII.

Si ergo hũana feli
citas ultima non consistat in cognitio
ne dei qua cõiter ab omnibus uel plu
ribus cognoscitur secundũ quandam estimatõez
confusam. neque iterum in cognitione dei qua co
gnoscitur per uiam demonstrationis in scientijs
speculatiuis: neqz in cognitione dei qua cognoscit
per fidem ut in superioribus est ostensum. nõ aũt
est possibile in hac uita ad altiorem dei cognitõez
peruenire ut per essentiam cognoscatur uel saltez
ita q alie substantie separate intelligantur: ut ex
his possit deus quasi de propinquiori cognosci:

ut oñsum est: oportet aũt in aliqua dei cognitiõe felicitatẽ vltimã põi ut supra ꝓbatũ ẽ: ipossibile est ꝙ in hac vita sit vltima homis felicitas. Vltez vltimus finis hois terminat eỹ naturalẽ appetitũ ita ꝙ eo habito nihil aliõ q̃ritur: si.n. adhuc mouetur ad aliud: nõdum habet finẽ in quo q̃escat: hoc aũt in hac vita accidere non põt: quãto enim plus aliq̃s itelligit: tãto magis in eo desideriũ itelligendi auget qõ ẽ oibus naturale: nisi forte aliq̃s sit qui oia intelligat: quod in hac vita nulli vnq̃ accidit qui eẽt solũ homo: nec ẽ possibile accidẽ: cum in hac vita substantias separatas que sunt maxime itelligibilia cognoscere nõ possumꝰ ut ostensũ est: ñ ẽ igit possibile vltimã hois felicitatẽ i hac vita esse. Adhuc: oẽ ꝙ mouet in finẽ: desiderat naturaliter stabiliri ⁊ quiescere i illo: vnde a loco quo corꝑ naturaliter mouet non recedit nisi p motuz violẽtum qui cõtrariat appetitui: felicitas aũt est vltimus finis quẽ homo naturaliter desiderat est igitur homis desideriũ naturale ad hoc ꝙ i felicitate stabiliat nisi igitur cũ felicitate pariter immobilitaz stabilitatem ꝓsequat: nõdum est felix: eius desiderio nãli nõdum quiescẽte. Cum igitur aliquis felicitatẽ ꝓsequitur: pariter stabilitatez et quietẽ ꝓsequtur: vnde ⁊ oium hec ẽ de felicitate cõceptio ꝙ de sui rõne stabilitatẽ requirat: ꝓpter quod pbus dicit in. i. ethicoz ꝙ nõ estimamꝰ felicem camaleonta quẽdam: in vita aũt ista nõ ẽ aliqua certa stabilitas: cuilibet enim q̃ntũcũq̃ felix dicatur possibile est infirmitates ⁊ ifortunia accidere q̃bus ipeditur ab opatione quecũq̃ sit illa i qua ponitur felicitas: nõ igitur ẽ possibile in hac vita eẽ vltimã hois felicitatez. Amp. inconueniens videtur ⁊ irrationabile ꝙ tꝑus generatiõis alicuỹ rei sit magnum: tempus aũt durationis ipsius sit paruũ: sequeretur. n. ꝙ natura in maiori tẽpore suo fine ꝑuaretur: vnde videmꝰ ꝙ aialia q̃ paruo tẽpore viuũt: paruum etiaz tẽpus ad hoc ꝙ pficiãtur habẽt: si aũt felicitas ꝓsistat in pfecta opatione ſm vtutez pfectam uel intellectualẽ uel moralẽ: impossibile est eam aduenire hoi nisi pꝰ tempus diuturnum: ⁊ hoc maxime i speculatiuis apparet i quibꝰ vltima felicitas homis ponitur ut ex predictis patet: nã vix in vltima etate hõ ad pfectam speculationẽ sciarũ puenire potest: tũc autem ut plurimũ modicũ restat humane vite: non ẽ igitur possibile in hac vita vltimaz hois felicitatez esse pfectã. Preterea. felicitatẽ pfectã qõdã bonum oẽs ꝓfitentur: alias appetitũ nõ quieteret pfectum aũt bonuz ẽ quod omnino caret admixtõne mali: sicut pfectũ albũ ẽ quod ẽ omnino impmixtũ nigro: non ẽ aũt possibile ꝙ homo in statu istius vite omnino sit imunis a malis nõ soluz corꝑalibꝰ siue carnalibus que sũt fames sitis frigus ⁊ alia huiusmodi: sed etiaz a malis aie: nullus n. inuenit q̃ non aliq̃n inordiatis passionibꝰ inqetetur: qui non aliq̃n pretereat mediũ in quo vtus consistit uel in plus uel in minus: qui non etiam in aliquibus decipiatur uel saltem ignoret que scire deberet: aut etiam debili opinione concipiat ea de quibus certitudinem habere uellet: non est igitur aliquis in hac uita felix. Adhuc hõ naturaliter refugit mortẽ ⁊ tristatur de ipa nõ solũ ut nũc cũ eam sentit ⁊ eã refugit: sed etiam cũ eã recogitat: hoc autem ꝙ non moriatur hõ nõ põt assequi in hac uita: non est igitur possibile ꝙ hõ i hac uita sit felix. Amp. felicitas ultia nõ ꝓsistit i habitu sed in opatione: habitus. n. ꝓpter actꝰ sũt sed impossibile est in hac uita continue agere q̃n cũq̃ actionẽ: impossibile est igitur in hac vita hominẽ totaliter eẽ felicem. Itẽ quãto aliquid ẽ magis desideratum ⁊ dilectũ: tanto eius amissio maiorem dolorem ⁊ tristitiã affert felicitas autẽ maxime desideratur ⁊ amatur. maxime igitur eỹ amissio tristiciã habet: sed si sit in hac uita ultia felicitas: certũ ẽ ꝙ amittet saltẽ per mortẽ. ⁊ nõ ẽ certum utrum diuturna sit usq̃ ad mortem: cuz cuilibet homini possibile sit in hac uita accidere morbos quibus totaliter ab opatione vtutis impeditur sicut frenesim ⁊ alia hmõi in quibus ipeditur rõis usus: semper igitur talis felicitas hẽbit tristitiam naturaliter annexã: nõ erit igitur perfecta felicitas. Põt ãt aliquis dicere ꝙ cuz felicitas sit bonum intellectualis nature: perfecta ⁊ vã felicitas est illoꝝ in quibus natura intellectual' pfecta inuenitur. i. in substãtijs sepatis: in hominibus ãt inuenitur imperfecta per modum participatõnis cuiusdaz: ad ueritatem enim intelligendã plene non nisi per quendam inquisitionis motum pꝑtingere possunt: ⁊ ad ea que sunt ſm naturã maxime intelligibilia omnino deficiũt sicut ex dictis pz: vnde nec felicitas ſm suam perfectam rationem potest omnibus hominibus ad eẽ sz aliq̃d ipsius ꝑticipant etiam in hac uita. ⁊ hec uidetur fuisse sñia Azz. de felicitate. unde i primo ethico. ubi inquirit utrum infortunia tollant felicitatem ostenso ꝙ felicitas sit in operationibus uirtutis q̃ maxime permanentes in hac uita eẽ uidentur: ꝓcludit illos quibus talis perfectio in hac uita quidem adest eẽ beatos ut homines quasi non ſplicit er ad felicitatẽ pertingentes sed mõ humano. Q autem predicta responsio rationes premissas non euacuet ostendendũ est: homo enim et si nãe ordine substantiꝝ sepatis sit inferior: creaturis tñ irrationalibus superior est: perfectiori igitur mõ suum finem ultimum consequitur q̃ illa: illa vo sic perfecte suum finem ultimũ consequũtur qõ nihil aliud querunt. graue enim cum fuerit i suo ubi quiescit: animalia etiam cũ fruũtur delectationibus ſm sensum. eorum naturale desiderium

quietatur: oportz igitur multo fortius q̄ cum hō puenerit ad ſuū finem vltimū: naturale eius deſiderium q̄tetur: ſed hoc nō poteſt fieri i vita iſta: ergo homo non ꝓſequitur felicitatem ꝓut eſt finis ꝓpr̄ius ei' in hac vita ut oſtenſū eſt: oportet ergo q̄ ꝓſequatur poſt hāc vitam. Adhuc ipoſſibile eſt naturale deſiderium eſſe inane: natura.n. nihil facit fruſtra: eēt aūt inane nature deſideriuz ſi nūq̄ poſſet impleri: eſt igit implebile deſiderium naturale hois: nō aūt in hac vita ut oñſum eſt: oz igitur q̄ impleat poſt hāc vitā: eſt igitur felicitas vltima hois p' hanc uitam. Amp̄. q̄diu aliq̄d mouet ad pfectionem: nōdum ē in vltimo fine: ſz oēs homines cognoſcēdo vitatem ſēper ſe habēt ut moti ⁊ tendentes ad pfectionem: quia illi q̄ ſe quūtur ſēper inueniūt alia ab illis que a priobus inuēta ſūt ſicut dī in.ij. metaph̄. ñ igitur hoies i cognitione vitatis ſic ſe habēt q̄ſi in vltimo fine exñtes: cum igit in ſpeculatiōe per quaz q̄ritur cognitio vitatis maxime videatur ultima hois felicitas in hac uita ꝓſiſtere ſicut etiā ipſe Ar. ꝓbat in.x. ethicorum: ipoſſibile eſt dicere q̄ hō in hac vita vltimū finem ſuū conſequat. Preterea oē q̄ ē in potentia intendit exire i actum: q̄diu igit non eſt ex toto factū in actu non ē in ſuo fine vltimo: intellectus aūt noſter ē in potentia ad oēs formaſ rerum cognoſcendas: reducitur aūt in actum cuz aliquaz earū cognoſcit: ergo nō erit ex toto in actu nec in vltimo ſuo fine niſi q̄n omia ſaltem iſta materialia cognoſcit: ſed hoc nō poteſt homo aſſequi p ſcientias ſpeculatiuas q̄bus in hac vita vitatem cognoſcimus: non ē igit poſſibile q̄ vltima felicitas hominis ſit in hac vita. Propter has autez ⁊ huiuſmodi rōnes Alexander ⁊ Auerrois poſuerūt vltimā felicitatem hominis nō eē in cognitiōe humana q̄ eſt per ſciētias ſpeculatiuas ſz per ꝯtinuationē cum ſubſtantia ſepata quam eē crdebant poſſibilē homi in hac vita. Quia vero Ar. vidit q̄ nō eſt alia cognitio hominis i hac vita q̄ per ſcias ſpeculatiuas: poſuit homiem nō cōſequi felicitatem pfectam ſed ſuo modo. Jn quo ſatis apparet quātam anguſtiaz patiebātur hinc inde eorum preclara igenia: a q̄bus anguſtijs liberabimur ſi ponamus ſm̄ ꝓbationes p̄miſſas homines ad verā felicitatem poſt hanc vitā puenire poſſe aia hominis immortali exiſtēte: in quo ſtatu anima intelliget p̄ moduz quo intelligunt ſubſtantie ſeparate ſicut in ſecūdo huius opis oſtēſū eſt. Erit igitur vltima felicitas homis in cognitōe dei quam habet humana mēs p' hanc vitā p̄ moduz quo ipſū cognoſcunt ſubſtantie ſepate. Propter quod Math̄. v. dīs mercedem in celis nobiſ ꝓmittit: ⁊ Math̄. xxij. dicit q̄ ſancti erūt ſicut angeli. Qui vidēt deū ſp̄ i cel' ut dī Math̄. xviij Q: ſubſtantie ſeparate nō vident deum p̄ eſſē tiā ex hoc q̄ cognſcūt eū p̄ ſuas eēntias. XLIX.

OPortet autem inquirere utrū hec ipa cognitio q̄ ſubſtantie ſepate ⁊ anime poſt mortez cognoſcūt deuz per ſuas eēntias ſufficiat ad ipazum vltimam felicitatem. Ad cuius vitatis indagationē primo oſtendendum eſt q̄ p̄ talē modum cognitionis non cognoſcitur diuina eſſentia: contingit enim ex effectu cām cognoſcere multipliciter: Uno modo ſm̄ q̄ effectus ſumitur ut mediuz ad cognoſcendū de cā q̄ ſit ⁊ q̄ talis ſit: ſicut accidit in ſcientijs que cauſā demonſtrant per effectum. Alio modo ita q̄ in ipſo effectu uideatur cā in q̄ tum ſimilitudo cauſe reſultat in effectu: ſicut hō uidetur in ſpeculo ꝓpter ſuam ſimilitudinem. et differt hic modus a primo: nā in primo ſunt due cognitiones effectus ⁊ cāe: q̄rum una eſt alterius cā. nam cognitio effectus eſt cauſa q̄ cognoſcatur cā eius. in modo autem ſo: vna eſt uiſio utriuſq̄ ſimul enim oū uidetur effectus uidetur ⁊ cā i ipo tertio modo ita q̄ ſimilitudo cauſe in effectu ſit forma qua cognoſcit cām ſuus effectus: ſicut ſi arcba haꝫ intellectū. ⁊ per formam ſuā cognoſceret artē a q̄ talis forma uelut eius ſimilitudo ꝓceſſit. nullo autem iſtorum modoꝝ per effectū pōt cōgnſci cā quid eſt niſi ſit effectus cāe adequatus i quo tota vtus cauſe exprimatur: ſubſtantie autem ſeparate cognoſcūt deū per ſuas ſubſtātias ſicut cā cognoſcitur per effectum: non autem primo mō q̄ ſic eorum cognitio eſſet diſcurſiua: ſed ſo mō i q̄tum vna uidet deū in alia: ⁊ modo tertio i q̄tū quelibet eaꝝ videt deū in ſe ipſa: nulla autem eaꝝ eſt effect' adequās uirtutem dei: ut in ſo lib. oſtenſū eſt: non eſt igitur poſſibile q̄ per hūc modū cognitionis ipam diuinā eſſentia uideant. Amp̄. ſimilitudo itelligibilis per quam intelligit aliquid ſm̄ ſuam ſubām oz q̄ ſit eiuſdem ſpeciei vel magis ſpecies eius ſicut forma domus que eſt in mente artificis eſt eiuſdem ſpeciei cū forma domus que ē in materia: uel potius ſpecies eius: nō n. per ſpeciem hominis intelligitur de aſino uel equo quid eſt: ſz ipſa natura ſubſtātie ſeparate ñ eſt idē ſpē cū natura diuina quinimmo nec geneꝛ: ut in primo libro oñſum eſt: nō eſt igitur poſſibile q̄ ſubā ſeparata intelligat diuinam ſubām p̄ ꝓpriā nām. Itē oē creatū ad aliq̄d genus uel ſpēm terminat: diua aūt eēntia eſt infinita ꝓbendens in ſe omnem perfectionem totius eē ut in p̄mo libro oñſū eſt: impoſſibile eſt igitur q̄ per aliquod creatū diuina ſubā uideat. Preterea oīs intelligibilis ſpēs per quam itelligit quidditas uel eſſentia alicuius rei comprehendit in repñrando rem illam: unde ⁊ oīones ſignantes quod quid ē

termios ⁊ rões ⁊ diffinitiones vocamus:impossi
bile ẽ aũt q̃ aliqua ſimilitudo creata totaliter de
um repſentet:cũ quelibet ſimiltudo creata ſit ali
cuius generis determiati: nõ autẽ deus vt in pͥo
oſtẽſum ẽ:nõ igitur poſſibile q̃ p aliquam ſimili
tudine creatã dina ſubſtãtia intelligaſ. ¶Amp̃.
diuina ſubã eſt ſuũ eſſe ut in pͥmo oñſuz ẽ:ipſuz
aũt eſſe ſubſtãtie ſepate eſt aliud q̃ ſua ſubſtãtia
vt in ſecũdo ꝓbatum ẽ:eẽntia igitur ſubſtantie ſe
pate nõ eſt ſufficiẽs medium quo deus p eẽnciam
ſuã videri poſſit: cognoſcit tñ ſubſtãtia ſepata p
ſuam ſubſtãtiaz de deo q̃a eſt ⁊ q̃ eſt oium cauſa
⁊ eminẽs oibus ⁊ remotus ab omibus nõ ſolum
q̃ ſũt ſed etiaz que mẽte creata concipi poſſũt: ad
quam etiã cognitionẽ de deo nos utcũq; ptingere
poſſumus.p efectus.n. de deo cognoſcimus q̃a ẽ:
⁊ q̃ cauſa alioz eſt ⁊ alijs ſupeminẽs ⁊ ab oibus
remotus:⁊ hoc ẽ vltimũ ⁊ pfectiſſimuz nr̃e cogni
tionis in hac vita ut Dyo⁹. dicit i libro de myſtica
theologia:cũ deo quaſi ignoto cõiũgimur: quod
q̃dem cõtingit dum de eo quid nõ ſit cognoſcim⁹
quid vo ſit penitus manet ignotum:vñ ⁊ ad hui⁹
ſublimiſſime cognitionis ignorãtiã demõſtrandã
de moiſe dicitur Exo. xx. q̃ acceſſit ad caliginez ĩ
qua erat deus. Quia vo natura in feriõ in ſui ſũ
mo nõ niſi ad infimũ ſupioris nature attingit oz
q̃ hec cognitio ipſa ſit eminẽtior in ſubſtãtys ſep
atis q̃ in nobis. quod p ſingula pz: nam quãto ꝑ
pinquior ⁊ expreſſor alicuius cae effectus cogno
ſcitur tãto euidentõr apparet de cauſa eius q̃ ſit
ſubſtãtie autem ſepate q̃ per ſe ipas deum cogno
ſcunt ſũt ꝓpinq̃ores effectus ⁊ expreſſius dei ſimi
litudinẽ gerentes q̃ effectus p quos nos deuz co
ſcimus:certi⁹ ergo ſciũt ſubſtantie ſepate ⁊ clari⁹
q̃ nos q̃ deus ẽ. ¶Rurſus cũ p negationes ad ꝑ
priam cognitionẽ rei quoq̃ modo perueniatur ut
ſupra dictum ẽ:quãto plura ⁊ magis quiſ ab aliq̃
remota eẽ cognouerit tanto magi ad ꝓpriam co
gnitionẽ ipſius accedit:ſicut magiſ accedit ad pro
priam hois cognitionẽ q̃ ſcit eum nõ eſſe: neq; in
aiatum:neq; inſẽſibilem:q̃ qui ſcit ſolũ eum non
ẽ inaiatũ:licet neuter ſciat de hõine quid ſit:ſub
ſtantie aũt ſepate plura cognoſcunt q̃ nos: ⁊ que
ſũt deo magis ꝓpinqua:⁊ p conſequẽs ſuo intelle
ctu plura ⁊ magi ꝓpinqua a deo remouẽt q̃ nos
magis igitur accedũt ad ꝓpriam ipſius cognitio
nem quã nos:licet nec ipſe per hoc q̃ ſe ipſas ĩtel
ligũt:diuinam eſſẽtiaz videãt. ¶Item tãto aliq̃ſ
alicuius altitudiez magis nouit:quãto altioꝛibuſ
ſcit eum eẽ prelatũ:ſicut ⁊ ſi ruſticus ſciat regẽ ſũ
mũ eẽ i regno:quia tamẽ nõ cognoſcit niſi q̃ſdã
regni ifimos officiales cũ quibus aliquid hz nego
cij:nõ ita cognoſcit regis eminẽtiam ſicut aliquis
qui oium ꝓncipiũ regni dignitatẽ nouit q̃bus ſcit
regem eẽ prelatuz quãuis neuter altitudinẽ regie
dignitatis ꝓhendit:nos aũt ñ ſcim⁹ niſi quadaz
infima entium: lz ergo ſciamus deum oibus enti
bus eminere.nõ tñ ita cognoſcimus eminentiam
diuinam ſicut ſubſtantie ſepate quibus altiſſimi
rerũ ordines noti ſũt:⁊ eis oibus ſupiorẽ deũ eẽ
cognoſcũt. Ulterius manifeſtũ eſt q̃ cãlitas alic⁹
cae ⁊ virtus eius tanto magis cognoſcitur quãto
plures ⁊ maiores eius effectus innoteſcunt. Ex q̃
manifeſtũ fit qõ ſubſtãtie ſepate cãliatẽ dei: ⁊ ei⁹
uirtutẽ magis cognoſcũt q̃ nos:lz nos oium enti
um eũ eſſe cãm ſciamus.

Qi naturali cognitione quã hñt ſubſtãtie ſepate
õ deo ñ q̃eſcit eoꝛ nãliũ deſideriũ L

NOn põt autẽ eſſe qõ in tali dei cognitione q̃eſcat natũa
le deſideriũ ſubſtãtie ſepate. Omẽ.n.
qõ eſt iperfectũ in aliqua ſpecie:deſiderat conſeq̃
pfectionem illius ſpeciei:qui.n.habet opinionez
de re aliqua q̃ imp̃fecta illius rei ẽ notitia:ex hoc
ipſo incitatur ad deſiderãdũ illius rei ſcientiaz: p̃
dicta ã cognitio quã ſubſtãtie ſepate hñt de deo
nõ cognoſcẽtes ipſius ſubãm plene eſt imperfecta
cognitionis ſpẽs:nõ.n.arbitramur nos aliq̃d co
gnoſcere ſi ſubãm eius nõ cognoſcamus:unde et
precipuum in cognitione alicuius rei ẽ ſcire de ea
quid eſt.ex hac igitur cognitione quã hñt ſubſtã
tie ſeparate õ deo non quieſcit nãle deſideriũ ſed
incitatur magis ad dinam ſubãm uidendam. Itẽ
ex cognitione effectuum incitatur deſiderium ad
cognoſcendũ cãm. vnde ⁊ hoies pͥhari inceperũt
cauſas rerum inquirentes:non quieſcit igitur ſciẽ
di deſideriũ naturaliter omnibus ſubſtantijs ĩtel
lectualibus inditũ niſi cognitis ſubſtãtijs effectuũ
etiã ſi ſubãm cauſe cognoſcant:per hoc igitur qõ
ſubſtantie ſepate cog̃ſcũt oiuz reꝛ quaruz ſubſtã
tias uidẽt eẽ deum cãm: ñ q̃eſcit nãle deſideriuz
in ipſis niſi ẽt ipſius dei ſubãm uideãt ¶Adhuc
ſicut ſe habet queſtio ꝓpter quid ad queſtionem
qz.ita ſe hz queſtio quid eſt ad queſtionẽ an ẽ:nã
queſtio ꝓpter quid q̃rit mediũ ad demõſtranduz
qz eſt aliquid puta qz luna eclypſat:⁊ ſĩlr q̃ſtio qz
eſt querit mediũ ad demõſtrãdũ an eſt ſm doctri
nã traditã.in ſo poſteriorũ: videm⁹ autẽ qõ videã
tes naturalr qz ẽ aliquid ſcire deſiderãt quid ẽ ip
ſum:quod eſt intelligere eius ſubſtãtiã:non igr̃ q̃
etatur naturale ſciendi deſiderium in cognitione
dei qua ſcitur de ipo ſolũ qz eſt. ¶Amp̃.nihil ſi
nitũ deſideriũ intellectus q̃etare poteſt:quod ex ĩ
de oñditur qõ.intellectus quolibet finito dato ali
quid ultra molitur apprehendere:vnde qualibet
linea finita data aliquã maiorẽ mollitur apreben
dere ⁊ ſĩlr in nũris:⁊ hec eſt rõ infinite additiõis
in nũeris ⁊ lineis mathematicis:altitudo autez ⁊
ẏtus eſt finita cuiuſlibet ſubſtantie create.non igi

tur intellectus substantie separate quiescit per hoc qō cognoscit subās creatas quantūcūqz eminentes: sed adhuc naturali desiderio tendit ad intelligendū substantiam q̄ est altitudinis infinite ut in p̄mo libro oñsum est de subā diuina. ¶ Preterea sicut naturale desideriū inest oibus intellectualib' naturis ad sciendū: ita inest eis naturale desiderium ignorātiam seu nescientiā pellendi: substantie āt separate sicut iam dictū est cognoscunt predicto cognitionis mō subām dei eē supra se ⁊ supra oē id quod ab eis intelligit: ⁊ p ꝓ̄s sciūt diuinam substantiaz sibi eē ignotam: tendit igit nāle ipsorum ō siderium ad intelligendā diuinam subām. ¶ Item quāto aliquid est fini ꝓpiquius ex maiori desiderio tendit ad finē: vnde uidem' qō mor' natura lis corpor in fine intendit: intellectus āt substātiaz separatarum ꝓpinquores sūt dine cognitōi q̄ nī intellectus: intensius igit desiderāt dei cognitionem q̄ nos: nos aūt quantūcūqz sciam' deū esse ⁊ alia q̄ supradicta sunt: nō q̄escimus desiderio ſz adhuc desideram' deū p eēntiām suā cognoscere: mlto igr magis substātie separate hoc naturalr desiderāt nō igr in cognitione dei predicta eor desideriū q̄etat. Ex quibus cōcludit qō ultima felicitas substantie separate nō est in illa cognitōe dei q̄ deuz cognoscūt p suas subās: cū adhuc eorū desideriū ducat eos usqz ad dei subām. In quo etiā satis appz qō i nullo alio q̄rēda est ultima felicitas q̄ i opatione intellectus cū nullū desideriū tā in sublime ferat sicut desideriū intelligende vitatis: oia nanqz desideria nostra uel delectationis uel cuiuscunqz alterius quod ab hoīe desideratur in alijs rebus quiescere possunt: desideriū autē predictū non q̄escit nisi ad sūmū rer cardinē ⁊ factorem p̄oue nerit: ꝓpter quod cōuenienr sapientia dicit Eccī xxiiij. Ego in altis ha. ⁊ thron' me' i co.nu. Et puer. x. dr qō sapia p ācillas suas uocat ad arcē. Erubescāt igitur qui felicitatē hois taz altissime sitam in infimis rebus querunt.

Quomodo deus per essentiam uideatur. Li.

QUm aūt ipossibile sit naturale desideriū eē inane: qō q̄dem esset si nō esset possibile pueniē ad dinā subām itelligēdam qō naturaliē oēs mētes desiderant: necesse ē dicere q̄ possibile est substātiam dei videri p itellectū ⁊ a substātijs itellectualib' separatis ⁊ a nobis nostris. Modus aūt huius visionis satis iam ex dictis q̄lis esse debeat apparet: oñsum. n. ē supra q̄ diuina substātia nō potest videri p intellctū i aliqua spē creata: vn opōz si dei eēntia videat q̄ p ipammet eēntiā diuinam itellect' ipam videat ut sit in tali visione dina eēntia sit ⁊ quod videt ⁊ quo videtur. Cum aūt intellectus subām aliquā itelligere non possit nisi fiat actu ꝑm aliquā spēm iformātē ipsū q̄ sit similitudo rei intellecte: ipossibile pōt videri alicui q̄ per eēntiā dinā itellect' creat' possit videē ipsa dinaz subām q̄i p q̄dam spēm intelligibilē: cū diuina essētia sit qōdā p se ipsū subsistēs: ⁊ in p̄mo oñsum sit q̄ de' nullius pōt esse forma. ¶ Ad hmōi igit in telligētiā vitatis cōsiderādū ē q̄ substātia que est p se ipsa subsistens ē uel forma tm uel cōpositū ex mā ⁊ forma: illud igit qō ē ex materia ⁊ forma cōpositū nō pōt alteri eē forma: qr forma i eo iam ē ꝓtracta ad illā materiaz vt alterius rei forma esse nō possit: illud aūt quod sic ē subsistēs ut solū tm sit forma: pōt alteri eē forma dūmodo esse suuz sit tle q̄ ab aliquo alio ꝓticipari possit sic in secūdo oñdimus de aia hūana: si vo eē suuz ab altero pticipari nō possit nulli' rei forma eē posset: sic. n. p suū esse determinaret in se ipo sic q̄ sūt materialia p materiā: hoc āt sicut in esse subāli uel nāli inuenitur: sic ⁊ i esse intelligibili ꝓsiderādum ē: cum. n. intellectus pfectio sit verū: illud itelligibile erit ut forma tm in gñe intelligibiliū quod ē vitas ipsa: qō cōuenit soli deo: nā cum verum sequat ad eē: illud tm sua vitas ē qō est suum eē: qō est ꝓpriū soli deo ut in secundo oñsum ē: alia igitur intelligibilia substātia nō sunt ut pura forma in gñe intelligibiliū ſz vt formā in subiecto aliquo hñtes: est. n. vnūqōqz eorū verum nō vitas sicut et est ens nō aūt ⁊ ipsū esse: manifestū ē igitur q̄ eēntia dina pōt ꝓparari ad intellectū creatum ut spēs itelligibilis q̄ intelligit: quod nō ꝓtingit de eēntia alicui' alterius substantie separate: nec tm pōt esse forma alteri' rei sm esse naturale: seqretur. n. q̄ simul cum aliq̄ vnita ꝓstitueret vnā naturā quod esse nō pōt: cum essētia diuina in se pfecta sit in sui natura: spēs autez intelligibilis vnita intellectui nō ꝓstituit aliquam naturā sed pfecit ipsum ad intelligēdū: quod perfectōni dine eēntie nō repugnat. Hec igitur visio i mediata dei repromittitur nobis in scriptura. i. Cor. xiij. Videmus nunc p speculū in enigmate tunc āt facie ad faciem: qō corpali modo nephas est intelligere ut in ipa diuinitate corporalez faciē imaginemur cum oñsum sit deū incorporeum esse: neqz etiam sit possibile ut nza corpali facie deū videamus: cuz visus corporalis qui in facie nostra residet nō nisi rerum corpalium eē possit: sic igit facie deū videbimus: qr imediate eū videbim': sic homiez quē facie ad faciem videmus. Scōm aūt hanc visionē maxime dō assimilamur ⁊ eius beatitudinis ptícipes sumus: nam ipse deus per suaz essentiam suam subām intelligit. ⁊ hec ē felicitas: vnde dicitur. i. Joā. iij. Cū āt apparuerit: similes ei erimus. ⁊. vi. eū sicut est. Et Luce. xxij. oñs dicit. Ego dispono uobis sicut disposuit mihi p̄r meus regnū ut edatis ⁊ bibatis super mēsā meā i regno

meo:qō quidē de corpōali cibo uel potu nō pōt itelligi:sed de eo q̄ ī mēsa sapiētie sumit:de q̄ a sapiētia dr prouer. viij. Comedite panes meos ⁊ bibite uinū qō miscui vobis. Sup mēsā g̃ dei mādu cāt ⁊ bibūt q̄ eadē felicitate fruūt q̄ de⁹ felix ē. uidētes eū illo mō q̄ ipe⁹ uidet se ipm.

Q nulla creata subā pōt sua nāli vtute puēire ad uidēdū deū p eēntiam. LII

NOn est autē possibile q̄ ad istū uisionis dīme modū aliqua creata subā ex vtute ꝓpria possit attingē. Quod. n. ē supioris nature ꝓpriuz: nō potest ꝓsequi natura iferior nisi pactionē supioris nature cui⁹ est ꝓpriū: sicut aqua non pōt esse calida nisi pactionē ignis: videre aūt deum p ipam dinā eēntiam ē ꝓpriū nature diuine: opari aūt scōm ꝓpriā formam ē ꝓpriū cuiuslibet opantis: nulla igitur itellectua alis substantia pōt videē deuz p ipsam dinaz eēntiam nisi deo hoc faciēte. Amp. forma alicui⁹ ꝓpria non fit alteri⁹ nisi eo agente: agēs. n. facit sibi simile ī q̄tuz formaz suam alteri cōicat: videre aūt subām dei ipossibile ē nisi ipsa diuina eēntia sit forma intellectus q̄ intelligit ut ꝓbatum ē: ipossibile ē igitur q̄ aliqua substātia creata ad illā visionem pueniat nisi pactionē diuinam. Adhuc: si aliqua duo debeant ad iuicez copulari quoz vnuz sit formale ⁊ aliud māle: oz q̄ copulatio eoz copuletur pactionē q̄ est ex pte eius quod ē fōrale nō aūt per actionem ei⁹ quod ē maīale: fōra. n. ē ꝑncipiū agendi: mā vo ꝑncipiū pacīēdi: ad hoc aūt q̄ intellectus creat⁹ videat dei subāz oz q̄ ipa dina essentia copuletur itellectui ut fōra intelligibil sicut ꝓbatuz ē: nō ē igit possibile ad hāc per visionē pueniri ab aliquo intellectu creato nisi p actionē dinam. Item quod ē p se: tā est eius qō est per aliud: itellectus aūt diuin⁹ per se ipsā diuinā essentiam vider: nam itellectus diuin⁹ ē ipsa essentia dina qua dei substantia vidētur ut ꝑmo ꝓbatum ē: intellectus aūt creat⁹ videt diuinaz substātam p eēntiam dei q̄i p aliud a se: hec igitur visio nō potest aduenire itellectui creato nisi p actiōez dei. Preterea q̄cquid excedit limites alicui⁹ nāe non pōt sibi aduenire nisi p actionē alterius: sicut aqua non tēdit sursuz nisi ab aliq̄ alio mota: videre aūt dei subāz transcēdit limites oīs nature create: nam cuilibet nāe intellectuali create ꝓpriū est ut intelligat fm modum sue substātie: substātia aūt diuina nō potest sic intelligi ut supra oñsū est: impossibile est igitur pueniri ab aliq̄ intellectu creato ad visionē dine substātie nisi p actionē dei qui oēm creaturā trāscēdit. Dinc ē quod Ro. vi. dicitur. Gratia dei vita eēna In ipa. n. diuina visione ostendūr eē hois beatitudinez q̄ vita eēna dicit: ad quā sola dei gr̃a ducimur ⁊ dicimur peruenire: qz talis visio oēm creature facultatē excedit: nec ē possibile ad eam peruenire nisi dino munire: q̄ aūt sic aduenīūt creature: dei gratie deputantur. Et Joh. xiiij. dñs dicit. Ego manifestabo ei meipm.

Q itellect⁹ creat⁹ indiget aliq̄ ifluētia diuini luminis ad hoc q̄ deū p essentiā vidat. LIII.

OPortet autem q̄ ad tam nobilez visionē intellect⁹ creatus p aliquam dine bonitatis ifluētiā eleuetur. Impossibile. n. est q̄ id quod est forma alicui⁹ rei ꝓpria fiat alterius rei forma nisi res illa pticipet aliquā similitudinem illius cui⁹ ē forma ꝓpria: sicut lux non fit actus alicui⁹ corpis nisi aliquid participet de diaphono: eēntia aūt diuina ē ꝓpria forma itelligibilis itellectus dini ⁊ ei ꝓpōtionata: nam hec tria in deo sūt vnū: itellectus quo itelligit: ⁊ qō intelligitur: ipossibile ē igitur q̄ ipsa eēntia dei fiat intelligibilis fōa alicui⁹ intellectus creati nisi per hoc q̄ aliquā diuinā similitudinem itellectus creat⁹ paticipat: hec igitur dine silitudinis participatio necessaria ē ad hoc q̄ dei substātia uideatur. Adhuc nihil ē susceptiuū forme sublimioris nisi per aliaquam dispositionē ad illi⁹ capacitatem eleuet. ꝓprius. n. actus ī ꝓpria potētia fit: eēntia autem diuina est forma altior omi ī tellectu creato. Ad hoc igitur q̄ essentia dina fiat intelligibilis species alicuius intellectus creati qō requiritur ad hoc q̄ diuina subā uideatur. necesse est q̄ intellectus creatus aliqua dispōe sublimiori ad hoc eleuetur. Amp. si aliqua duo ꝑ us fuerunt nō vnita ⁊ postmodū uniantur oz q̄ hoc fiat per mutationem utriusq̄ uel alteriusl tā tū: si āt ponatur q̄ intellectus aliquis creat⁹ ō nouo incipiat dei subām uidere: oz fm ꝑmissa q̄ diuina essentia copuletur ei de nouo ut intelligibil spēs. impossibile est autē q̄ diuina essētia moueatur sicut supra oñsum est: oz igitur q̄ talis unio īcipiat eē per mutationē itellect⁹ creati: que q̄dem mutatio alit eē nō pōt nisi p hoc q̄ itellectus creatus aliquam dispositionē de nouo acquirat. Jdē autē sequitur si det q̄ a principio sue creationis tali uisione aliquis itellectus creatus potiat. nam si talis uisio facultatē nature create eēcedit ut ꝓbatum est. potest intelligi quis intellectus creat⁹ ī specie sue nature consistere absq̄ hoc q̄ dei substātiam uideat. unde siue a principio siue postmodū deū uidere incipiat: oz eius nature aliquid super addi. Item nihil potest ad altiorem opationē eleuari nisi per hoc q̄ eius uirtus fortificat: ꝙ contingit autem dupliciter alicuius uirtutem fortificari. vno mō p simplicē ipsius vtut itensionē

sicut vtus actiua calidi augetur p intēsiōem calo
ris ut possit efficere vehemētiozez actionē i eadez
spē: alio modo p noue forme appositiōez sicut oi
aphoni vtus auget ad hoc ut possit illuminare p
hoc q̄ fit lucidū actu p formā lucis receptam i ip
so de nouo: ⁊ hoc q̄dem vtutis augmētum req̄rit
ad alterius spēi opationē ꝑfectam: vtus aūt itellec
lectus creati naturalis nō sufficit ad dinam substā
tiaz videndā ut ex p̄dictis patet: ergo oz q̄ augeat
ei vtus ad hoc q̄ ad talem visionē pueniat: nō suf
ficit aūt augmētum p intēsionez nālez vtutis: q⁊
talis visio nō est eiusdē rōnis cū visione naturali i
tellectus creati: qō ex distātia visoꝝ patet: oportz
igitur q̄ fiat augmētū vtutis intellectiue p alicui⁹
noue dispositionis adeptionē. Quia vō in cogni
tionē itelligibiliū ex sēsibilibus pueniū⁹: etiam sē
sibilis cognitionis noia ad intelligibilez cognitio
nē trāsumim⁹ ⁊ p̄cipue q̄ ptinent ad visum q̄ int̄
ceteros sēsus nobilioꝝ ē ⁊ spūalior ac p hoc intel
lectui affinior. ⁊ inde ē q̄ ipa itellectualis cognitō
noiatur visio: ⁊ q⁊ corporalis visio nō ꝑpletur ni
si p lucez: ea a quibus intellectualis visio pficitur
lucis nomē assumūt: vnde ⁊ Aug⁹. in. iij. de aia itel
lectum agentē luci assimilat ex eo q̄ itellect⁹ agēs
facit intelligibilia in actu: sic lux q̄dāmō facit visi
bilia in actu: illa igit dispositio q̄ intellect⁹ creatus
ad intellectualē dine substātie visionē extollitur:
ꝯgrue lux glorie dicit nō ꝓpter hoc q̄ faciat intel
ligibile i actu sicut lux intellectus agētis sz per hoc
q̄ facit intellectū patientē actu itelligere. Hoc aūt
est lumē de quo in ps. dō. In lumine tuo vidēbim⁹
lumē. s. dine substāte: ⁊ Apoc. xxi. dicit. Ciuitas.
s. beatoꝝ nō eget sole neq̄ luna: nam claritas dei
illumiabit illaz: ⁊ Isa. lx. dō. Non erit tibi āplius
sol ad lucendū p diem: neq̄ splēdoꝝ lune illumia
bit te: sed erit tibi dñs in lucem sēpiternam: ⁊ de⁹
tuus in gloriā tuā. Inde est etiam q⁊ deo ē idez eē
quod intelligere ⁊ est oibus cā intelligēdi quod dō
esse lux Jo. i. Erat lux vā que illu. oēm ho. veniē
tem in hunc mūdum: ⁊. i. Jo. i. Deus lux est: ⁊ in
ps. Amictus lumine sic vestimento: ⁊ ꝓpter hoc
etiam tam de⁹ q̄ āgeli in sacra scriptura in figurl
igneis describūt ꝓpter ignis claritatem.

¶ Rationes ꝓbare volentiū q̄ absq̄ diuini luminis
influentia videri potest ab intellectu creato dina
essentia: ⁊ solo earum. .XIIII.

Vltiet aūtē aliqs

contra p̄dicta. Nullum. n. lumē aduc
niens visui pōt visum eleuare ad vidē
dum ea que naturalem facultatē visus corpalis ex
cedūt: nō. n. potest visus uidere nisi colorata: diui
na aūt substātia excedit oēm intellectus creati ca
pacitatem magis q̄ intellectus excedat capacitatē
sensus: nullo igitur lumine supueniēte intellectus
creatus eleuari poterit ad diuinā subām uidēdaz

¶ Preterea lumen illud quod in itellectu creato
recipitur creatū aliquid est: ipm ergo in infinituz
a deo distat. non sic igitur per hmōi lumē intelle
ctus creatus ad diuine eēntie uisionē eleuari pōt

¶ Item si hoc quidē pōt facē lumē predictū p
pter hoc q̄ est diuine substantie similitudo: cū omis
intellectualis subā ex hoc ipo q̄ itellual' ē dinam
similitudinem gerat: ipsa natura cuiuslibet itellectu
alis substātie ad uisionē diuinā sufficiet. Adhuc
si lumē illud creatū est: nihil āt prohibet quod ē
creatū alicui rei create cōnaturale eē: poterit ali
quis intellectus creatus eē qui suo cōnaturali lu
mine dinam subām uidebit: cuius ꝓriū ostensum
est. ¶ Amp̄. infinitū in q̄tum hmōi incognitum
ē: ostensū āt ē i ꝓmo deū eē infinitum. nō igit pōt
diuina subā per lumen predictum uideri. ¶ Ad
huc oz esse proportionem intelligentis ad rem i
tellectam: non est autem aliqua proportio intel
lectus creati in lumine predicto perfecti ad subāz
diuinam cū adhuc remaneat distantia infinita: ñ
potest igitur intellectus creatus ad diuinam sub
stantiam uidendam per lumen aliquod eleuari.
Ex hmōi autem rationibus aliqui moti sunt ad
ponendum q̄ diuina substantia nunquam ab ali
quo intellectu creato uidetur. que quidez positio
⁊ ueram creature rational' beatitudinē tollit que
non potest eē nisi in uisione diuine substantie: ut
ostensum est: ⁊ auctoritati sacre scripture: p̄dicit
ex superioribus pz: vñ tāq̄ falsa ⁊ heretica abici
enda est. ¶ Rōes autem predictas non difficile ē
soluere. Diuina. n. substantia non sic est extra fa
cultatem intellectus creati quasi aliquid omnino
extraneū ab ipso sicut est sonus a uisu uel substā
tia imaterialis a sensu. nam ipsa diuina substātia
est primū intelligibile ⁊ totius itellectual' cognitō
nis ꝓncipiū: sed ē extra facultatē itellectus creati:
sicut excedēs vtutē eius: sicut excellētia sensibiliū
sūt extra facultatē sensuuz: vñ ⁊ phūs in ꝓ meta
ph̄. dicit q̄ intellectus noster se habet ad rez ma
nifestissima sicut oculus noctue ad lucē sol: idiget
igitur confortari intellectus creatus aliquo dino
lumine ad hoc q̄ diuinam eēntiā uidere possit: p
qō prima rō soluitur. Huiusmodi autem lumen
intellectū creatum ad dei uisionem exaltat non p
pter eius indistantiam a diuina substātia: sz ꝓpt
vtutem quam a deo sortitur ad talem effectum:
licet fm suum eē a deo in infinituz distet ut ꝓ rō
proponebat. non enim hoc lumē creatum intelle
ctū deo coniungit fm eē sed fm intelligere solum
Quia uero ipsius dei propriū est ut suam subāz
perfecte cognoscat: lumē predictum dei similitudo ē
q̄tum ad hoc q̄ ad dei substātiā uidēdā p̄ducit:

hoc autem mō nulla itellectual' subā filitudo dei esse pōt: cum. n. nullius substantie create simplicitas sit equal' diuine. impossibile est q̄ totā suam pfectionem creata subā habeat in eodez: hoc. n. ē ꝓpriū dei ut i ꝑmo ostensum est q̄ fm idem ē ens itelligens ꝛ beatus: igitur oz aliud ee in substātia itellectuali creata lumen quo diua visione beatificatur ꝛ aliud quodcūq; lumen q̄ in specie sue nature cōplet ꝛ ꝓportional'r suā subām itelligit: ex quo patet solutio tertie rōis. Quarta vō soluit p hoc q̄ visio diue substantie oēm naturalem vi: tutem excedit ut ostēsū est: vnde ꝛ lumē q̄ itellectus creat' pficit ad diue substātie uisionē oz ee supernaturale. Neq; aūt diue substantie visionē impedire pōt q̄ deus dicit esse infinitus ut q̄nta ratio ꝓponebat: nō. n. dī infinitus p̄uatiue sicut quātitas: hmōi. n. infinitū rōnabiliter ē ignotum: quia est q̄ materia carens forma q̄ est ꝓncipiū cognitionis: finis. n. ꝛ terminus ē forma: sed dī infinit' negatiue q̄i forma p se subsistēs nō limitata p mām recipiētem: vñ quod sic ē infinitū maxīe cognoscibile est fm se. Proportio aūt itellect' creati est quidē ad deū intelligēdū nō fm ꝓmēsurationem aliquā ꝓportōe exīte sed fz q̄ ꝓportio signat q̄n cūq; habitudinē vni' ad alterū ut materie ad forma uel cāe ad effectum: sic. n. nihil ꝓhibet ee ꝓpōtionē creature ad deum fm habitudinē itelligentis ad intellectum sicut ꝛ fm hitudinez effect' ad causā: vnde patet solutio sexte obiectionis.

Oz intellectus creatus non cōprehēdit diuinam substantiam. LV.

QUia uero cuiuslibet actionis modus seq̄tur efficatiam actiui ꝓncipij: magis. n. calefacit cuius caloz vtuosioz ē: oz q̄ etiā modus cognitionis seq̄tur efficatiā p̄incipij cognoscēdi: lumē āt p̄dictū est q̄dam diue cognitionis principium cum per ipm eleuetur itellectus creatus ad diuinā substātiam videdā: oz igitur q̄ modus diue visionis cōmēsuret vtuti p̄dicti lumis: lumē aūt predictū mlt̄um deficit i vtute a claritate diui intellectus: cuz claritas diuini itellect' sit infinita: lumē aūt istud finitū q̄ recipitur i subā finita: impossibile est igē q̄ p hmōi lumē ita pfecte diua' substātia videatur sicut eā videt itellectus diuus: intellectus aūt diuinus substātiaz illā videt ita pfecte sicut pfecte visibilis est: vitas. n. diue substātie ꝛ claritas itellectus diuini sūt eqlia imo magis sūt vnuz: impossibile ē igitur q̄ intellect' creatus p lumē p̄dictuz videat diuinā substantiā ita pfecte sicut perfecte est visibilis: omē aūt qō ꝓprehenditur ab aliquo cognoscēte cognoscitur ab eo ita pfecte sicut cognoscibile ē: qui. n. nouit q̄ triangulus hz tres āgulos eqles duobus rectis q̄i opinabile qōdaz ꝓbabilione q̄ sic a sapientibus dicit: nōdum hoc ꝓphē dit: sed solū ille q̄ nouit hoc quasi qōdam scibile p mediū qō est cā: ipossibile est igitur q̄ itellectus creatus diuinā substantiam ꝓphendat. Adhuc vtus finita nō pōt adequare in sua opatione obiectum infinitū: substantia aūt diua qōdam infinitū est p ꝓperationē ad oēm itellectum creatū: cū ois intellectus creat' sub certa spē termīet: impossibile ē igitur q̄ visio alicui' intellectus creati adeq̄t i videndo diuā substantiam. s. ita pfecte ipsaz vidēdo sicut visibilis ē: nullus igitur intellectus creat' ipsā cōprehendere poterit. Amp̄. oē agens in tm̄ perfecte agit in q̄tum pfecte participat formā que est opationis p̄ncipiū: forma āt intelligibilis q̄ diuina subā vi ē ipa diuina eētia: que ꝛ si fiat forma itellectus creati: nō tn̄ intellectus creat' capit ipam fm totū posse: nō igitur ita pfecte ipam uidet sicut ipsa uisibilis est: nō ergo cōprehendit ab intellectu creato. Itē nullū cōprehensū excedit terminos cōphendētis: si igitur intellect' creatus diuinam subām ꝓprehēdet: diua subā non excederet limites itellect' creati: qō est ipossibile: impossibile est igitur q̄ intellectus creatus diuinam subām cōprehendat. Non autem sic dī q̄ diuina subā ab intellectu creato uideatur: non tamen cōprehenditur: q̄i aliquid eius videatur ꝛ aliquid nō videatur: cū diuina substantia sit simplex omnio sed qz non ita perfecte ab intellectu creato uidet sicut visibilis est per quē modū dī opinās conclusionē demōstratiuā cognoscere sz nō cōprehēdē: qz nō pfecte ipam cognoscit. s. per modum scientie: sz nulla ps eius sit quā non cognoscat.

Oz nullus intellect' creatus uidendo deum uidet oia que in ipso uideri possunt. LVI.

EX hoc autē appa ret q̄ itellectus creatus ꝛ si diuinam subām uideat non tn̄ oia cognoscit q̄ per diuinā substantiam cognosci possunt. Tunc n. solū necesse ē q̄ cognitio alicuo ꝓncipio omēs eius effectus cognoscantur p ipm q̄n ꝓncipiuz cōphendit itellectu: sic. n. ꝓncipiū aliqō fz suaz totā vtutem cognoscitur: q̄n oēs ei' effectus cognoscūt qui cāntur ex ipso. per diuinam autē eētiaz alia cognoscūt sicut cognoscitur effectus ex cā: cuz igē intellect' creat' nō possit diuinam subām cognoscē sic q̄ ipam ꝓprehēdat: non est necessarium q̄ uidendo ipsam omnia uideat que per ipsam cognosci possunt. Item quanto aliquis intellectus ē altior: tanto plura cognoscit uel fm reruz multitudinē uel fm earundem rerū plures rōes: itellectus

aũt dinus excedit oẽm itellectũ creatũ:pla igitur cognoscit q̃ itellectus aliquis creat⁹:nõ ãt cog̃scit aliquid nisi p b q̃ suã essentiã uidet ut i p̃mo oñ sũ ẽ:plura igit sũt cognoscibilia p eẽntiã dinã q̃ aliq̃s itellectus creatus p ipsam uidere possit. ¶ Adhuc quantitas v̈tutis attenditur f̃m ea in que põt:idẽ igit ẽ cognoscẽ oia in que põt aliqua v̈tus ⁊ ipam v̈tutem cõprehẽdẽ:dinã ãt v̈tutẽ cũ sit infinita nõ põt aliquis creatus itellectus cõprehendere sicut nec eẽntiã ei⁹ ut probatũ est:neq̃ igit itellectus creat⁹ põt cognoscere oia i qua diuina v̈tus põt:oia aũt i que diuina v̈tus põt sũt p eẽntiãm diuinã cognoscibilia:oia.n.cognoscit deus et nõ nisi per eẽntiã suã.non igitur intellectus creatus vidẽs diuinã subãm uidet oia que in dei subã videri p̃nt. ¶ Amp̃.nulla uirtus cognoscitiua cognoscit rẽ aliquã nisi f̃m rõem proprĩ obiecti: ñ n.visu cognoscim⁹ aliquid nisi in q̃tum est colorata tũ: ppriũ ãt obiectũ intellectus est qõ q̃d ẽ.i. substantia rei vt dr in.iĩ.de aia:igr quicq̃d itellectus de aliqua re cognoscet cognoscit p cognitionem substãtie illi⁹ rei.vnde i qualibet demõsttatõe pr quã inotescũc nobis ꝓpa accñtia ꝓncipiũ accipim⁹ qõ q̃d ẽ ut dr in li. posteriorr:si ãt subãm alic⁹ rei itellectus cognoscat p accñtia:sicut dr i p̃mo de aia q̃ accñtia magnã ptẽ conferũt ad cognoscẽdũ qõ q̃d ẽ:hoc ẽ p accñs i q̃tũ cognitio itellectus oritur a sensu:⁊ sic p sensibiliũ accñtiũ cognitõez r ad substantie intellectũ puenire:ꝓpt qõ hoc ñ hr locũ in mathematicis sr i naturalib⁹ tm̃. q̃cq̃d igr est in re quod nõ põt cognosci p cognitionem substantie ei⁹:or eẽ itellectui ignotũ:q̃cq̃d autem velit aliq̃s volẽs nõ põt cognosci per cognitionez substãtie ipi⁹.nã uolũtas nõ tẽdit i sua volita oio näliter:pꝑ qõ volũtas ⁊ nã duo principia actiua ponũt.nõ potest igitur aliq̃s itellectus cognoscẽ quid volẽs nisi forte velit cognoscere p aliquod effect⁹:sicut cũ uidem⁹ aliquẽ uolũtarie opantẽ scim⁹ quid voluerit:aut p cãm:sicut de⁹ voluntates nostras sicut ⁊ alios suos effectus cognoscit per q̃ ẽ nobis cã volẽdi:aut p hoc q̃ aliq̃s alĩ suã volũtatẽ ilinuat:ut cũ aliq̃s suũ loq̃ndo affectũ exp mit:cũ igr mlta ex simplici dei voluntate dependeãt:ut pti ex supioribus pr.⁊ adhuc erit ãplius manifestũ.intellect⁹ creatus: ⁊si dei subãm uideat ñ tñ oia cog̃scit q̃ de⁹ per suã eẽntiã videt. ¶ Põt ãt aliq̃s ꝯ predicta obĵcẽ q̃ dei subã ẽ aliq̃d mai⁹ q̃ oia que ipse facere uel intelligere vel velle põt ꝓter se ipm:vñ si itellectus creat⁹ dei subãm uidẽ põt:multo magis possibile ẽ q̃ oia cognoscat q̃ ꝺ us p̃ se ipm uel intelligit vel vult uel facẽ põt. Sz si diligẽt consideret nõ ẽ eiusdẽ rõis aliq̃d cognosci i se ipo:⁊ i sua cã:quedã.n.i se ipis de facili cognoscibilia sũt:q̃ tñ in suis cãis nõ de facili cognoscũt:verr est igr q̃ maius ẽ itelligere dinam subãz q̃ q̃cq̃d aliud:pret ipam:qõ i se ipo cognosci potest:pfectioris ãt cognitõis est cognoscere diuinã subãm ⁊ i ea ei⁹ effect⁹ uidere q̃ cognoscere dinaz subãm sine hoc q̃ uideat effectus in ipa:⁊ hoc q̃dem q̃ diuina subã uideatur absq̃ comprehensione ipsius fieri potest:qõ aũt omnia per ipsum intelligi possint ⁊ cognoscãt:hoc absq̃ cõphensione non potest accidere ut ex predictis appareat.

Quois intellectus cuiuscũq̃ grad⁹ particeps esse potest diuine uisionis. .lvii.

QUm aũtem ad uisionẽ diuine substantie itellectus creatus quodã supernaturali lumie sublimetur ut patet ex dictis non est aliquis intellectus creatus ita secundum naturam infimus qui non ad hanc visionem possit elevari. Ostensum est.n.q̃ lumen illud non potest esse alicui creature connaturale sed omnem creaturaz excedit f̃m virtutem:quod autem fit virtute super naturali non impeditur propter nature diuersitatem cũ diuina virtus sit infinita: vnde in sanatione infirmi que fit miraculose non differt vtruz aliquis parum uel multum infirmetur: diuersus igitur gradus nature intellectualis non impedit quin infimum in tali natura ad illam visionẽ perduci possit predicto lumine. ¶ Adhuc distantia intellectus secundum ordinem nature supremi ad deum est ifinita:i pfectõe ⁊ bõitate:ei⁹ ãt distãtia ad itellectũ ifimũ ẽ finita finiti ãt ẽ ad finituz ñ potest eẽ ifinita distantia:igitur distantia que est inter infimum intellectum creatum ⁊ supremum est quasi nihil in comparatione ad illam distantiam que ẽ inter supremum intellectum creatum ⁊ deuz: qõ autem est quasi nihil non potest variationem sensibilem facere: sicut distantia que est inter centr terre ⁊ visum est quasi nihil in comparatione ad distantiam que est inter visum nostrum ⁊ sperar octauam ad quam tota terra comparata obtinz locum puncti.⁊ propter hoc nulla sensibilis variatio fit per hoc q̃ astrologi in suis demonstrationibus vtuntur visu nostro quasi centro terre: nihil ergo differt quicunq̃ intellectus sit qui ad dei visionem per lumen predictum eleuetur vtruz sumus uel infimus uel medius. ¶ Item: supra probatum est q̃ omnis intellectus naturaliter desiderat diuine substantie visionem:naturale autem ꝺsiderium non potest esse inane: quilibet igitur intellectus creatus potest peruenire ad diuine substantie uisionem non impediente inferioritate nature. Hinc est q̃ Math̃.xxiĵ.dominus hominibus repromittit gloriam angelorum. Erunt inqt de hominibus loquens sicut angeli dei in celo. Et Apoc.x.eadem mensura hominis ⁊ angeli esse p

hibetur: ꝓpter quod ꝛ fere in scriptura sacra ā geli in forma hominum describuntur: vel in toto sicut patet de angelis qui apparuerunt Abrahe in similitudine virorum Gen. xviij. uel in parte sicut patet de animalibus Ezech. i. de quibus dicit ꝙ manus hominis erant sub pennis eorum. Per hoc autem excluditur error quorundam qui dicebant ꝙ anima humana ꝙcunq; eleuetur non potest ad equalitatez superiorum intellectuū puenire.

Q. vm̄ alio ꝓfect⁹ deū uidē pōt. LVIII.

QUia uero modus operationis consequitur formaz que est operationis principium: uisionis autem qua intellectus cratus substantiam dinaz uidet ꝓncipiū quoddā est lumē predictū ut ex dictis pz. necesse ē ꝙ ꝑm modum huius luminis sit modus diuine visionis: possibile est autē hui⁹ luminis diuersos esse participationis gradus ita ꝙ vnus eo ꝓfectius illustretur ꝙ alius: possibile est igitur ꝙ unus deū uidentium imperfectius alio uideat: quāuis uteroz uideat eius substātiam ¶ Adhuc in quocūq; genere est aliq̄ sūmū quod excedit alia: est etiā inuenire magis ꝛ minus ꝑm maiorem propinquitatem uel distantiam ab ipo sicut aliqua sunt magis ꝛ minus calida ꝑm ꝙ magis ꝛ minus appropinquant ad ignem qui est sūme calidus. deus autem suam substām perfectissie uidet vtpote qui solus eā comprehēdit ut supra ostēsum est: igitur ꝛ eum uidentiū vnus alio magis uel minus eius substām uidet ꝑm ꝙ magis uel minus ei appropinquat. ¶ Imꝑ. lumen glorie ex hoc ad diuinam uisionez eleuat ꝙ est similitudo quedam intellectus diuini sicut iam dictuz ē: contingit autē aliquid magis uel min⁹ assiˈlari ꝺo possibile est igitur aliquid perfectius uel minus ꝓfecte diuinam substām uidere. ¶ Item cum finis ꝓportionaliter respondeat his que sunt ad finē: oz ꝙ sicut aliqua diuersimode ꝓparant ad finem ita diuersimode ꝓticipent finem: visio autem diuine substantie est ultimus finis cuiuslibet intellectualis substantie ut ex dictis patet: intellectuales autem substantie non oēs equaliter preparātur ad finē. quedam enim sunt maioris vtutis ꝛ quedam minoris: vtus autē est uia ad felicitatem: oz igitur ꝙ in uisione diuina sit diuersitas ꝙ ꝺdaz ꝓfectū ꝛ ꝺdā min⁹ ꝓfecte dinā substām uideāt. Dicit ꝙ ad hāc felicitatis dignam designandam. dns dicit Jo. xiij. Jnā domo patris m. man. m. sunt. Per hoc autem excluditur error quorūdā dicentium oia premia eē equalia: sicut āt ex modo visionis apparet diuersus gradus glorie in beatis ita ꝓ eo qꝺ uidetur apparet glia eadez. nā cuiuslibz felicitas ex hoc est ꝙ dei substām uidet ut ꝓbatū ē idem ergo est ꝙ omnes beatos facit: non tam̄ ab eo omnes equaliter beatitudinem capiunt. Unꝺ predictis non obuiat qꝺ dominus Math. xx. obus laborantibus in uinea licet non equaliter laborauerint: idem tamen premium reddere docet s. denarium: qz idem est quod omnibus datur in premium ad videndum ꝛ ad fruendū. s. deus. Jn hoc etiam considerandum est ꝙ quodām̄ ꝓrius est ordo corporalium ꝛ spiritualiū motuum: omnium enim corporalium motuum est idez nūero primū subiectū. fines uero diuersi: spiritualiū vō motuū. s. intellectualiū apꝓhensionū ꝛ uolūtatū sūt ꝺdē oīa subiecta ꝑma. finis vō nūero idē.

Q. uidentes diuinam substantiam omnia uideant. LIX

QUia uero uisio diuine substātie est ultimus finis cuiuslibet intellectualis substātie ut patz ex dictis. oīs āt res cū peruenerit ad ultimū finez ꝙ ꝺesciit appetitus eius naturalis: oz ꝙ naturalis appetitus substātie itellectualis ꝺinam substām uidētis oīo ꝺesciat. est āt appetitus naturalis intellect⁹ ut cognoscat oīaz rerū genera ꝛ spēs ꝛ vizutes ꝛ totū ordinē vniuersi: qꝺ demōstrat hūanū studium erga singula predictorum: quilibet igit̄ dinaz substām videntiū cognoscit omnia supradicta. ¶ Imꝑ. i hoc sensus ꝛ intellectus differūt ut patz i tertio de aia ꝙ sensus a sensibilibus excellētib⁹ corrūpitur uel debilitatur ut postmodū minora sensibilia ꝓcipere nō possit: itellectus āt qz nō corrūpitur nec impeditur a suo obiecto sed solum perficitur postꝙ intellexit maius itelligibile non minus poterit alia intelligibilia intelligere sed ꝑ magis: summum autem in genere intelligibilium est ꝺiuina substā: intellectus igitur qui per lumē ꝺinū eleuatur ad uidendum dei substantiam mlto magis eodem lumine perficitur ad omnia alia intelligenda que sunt in rerum natura. ¶ Adhuc esse intelligibile non minoris ambitus est ꝙ esse naturale sed forte maioris: intellectus. n. natus est oīa que sūt in rez natura itelligere. ꝛ quedā itelligit: q̄ nō hñt eē naturale sicut negationes ꝛ ꝓpatiōes quecūq; igit̄ requirūtur ad ꝓfectionē eē naturaˈ requiritur etiā ad ꝓfectionē eē itelligibilis uel etiā plura: perfectio āt esse intelligibilis ē cū itellectus ad suū finē ultimū peruenerit: sicut ꝓfectio eē naturalis in ipsa rerum constitutione consistit: omnia igitur ꝙ deus ad perfectionē uniuersi ꝓduxit intellectui se uidenti manifestat. ¶ Itez ꝙuis uidentium deus unus alio perfectius eum uideat ostensum est: quilibet tamen ita ꝓfecte eū uidet ꝙ

ipletur tota capacitas nālis: q̄nimo ipa uisio oēz capacitatē naturalē excedit ut ostensū est: oz igit q̄ q̄libet uidēs dinā substām i ipa diuina substātia cognoscat oia ad que se extendit sua capacitas naturalis: capacitas āt naturalis cuiuslibet intellectus se extendit ad cognoscēda oia genera ⁊ species ⁊ ordinē rez: hic igitur q̄libet deū uidēt uidz i diuina subā cognoscet. Dinc est q̄ dns Moisi petenti diuine substātie uisionem respōdit Exo. xxxiij. Ego ostēdā tibi oē bonū ⁊ Greg. Quid est qđ nesciat q̄ sciētē oia sciūt. Si āt p̄missa diligēt cōsiderent pz q̄ q̄dām uidētes dinā substām oia uidēt: q̄dā vo mō nō. si. n. p oia illa itelligāt q̄ ad uniuersi perfectionē ptinēt. manifestū ē ex dictis q̄ uidentes dinā substām oia uidēt ut rōes mō inducte ostendūt: cū. n. intellectus sit q̄q̄ mō omnia quecūq; ad perfectionē nature ptinēt. oia ēt pertinēt ad perfectionē eē intelligibil'. ppt qđ scōm Aug. sup Gen. ad lām quecūq; facta sūt per dei vbū ut in p̄ma natura substiterūt: fiebāt etiā i intelligentia angelica ut ab angelis itelligerētur: ō pfectione āt nālis eē sūt nature spēz ⁊ earū proprietates ⁊ vtutes: ad naturas. n. spērū intētio nature fert: idiuidua. n. sunt pp spēm: ptinet igitur ad perfectionē intellectual substātie ut oiuz speciez nās ⁊ vtutes ⁊ ppria accītia cognoscat: hoc igit in finali beatitudie ꝓsequt p dine ēntie uisiōez Per cognitionē āt naturaliū speciez: ⁊ idiuidua sub speciebus hmōi exītia cognoscūt ab intellectu deū uidente ut ex his que dicta sūt supra ō cognitione dei ⁊ angelox pōt eē manifestū: si vo p oia intelligātur oia q̄ de' suā ēntiā uidēdo cog̃ scit: nullus itellect' creat' oia i dei subā uidet. ut supius ostensum est. Hoc āt ꝓsiderari pōt q̄tum ad pla: p̄mo qđē q̄tū ad ea q̄ de' facē potest sed nec fecit nec factur' ē vnq̄. oia. n. hmōi cognosci ñ possunt nisi ei' vtus ꝓprehenderet: qđ non est possibile alicui itellectui creato ut supra oñsuz ē Dic est qđ dī Job. xi. Forsitā uestigia dei ꝓpre. et usq; ad p. oipo. rep. ex celo est. ⁊ qđ sa. ⁊ p̄fū. infer. ⁊ vnde cog. lon. terra mē. ei'. ⁊ la. mari. nō. n. hec dicūt q̄i dimēsionib' q̄ntitatis de' sit magn': sz qz ei' vtus non limitatur ad oia q̄ magna esse uident q̄n possit etiā maiora facē: ſo q̄tuz ad rōnē rerū factarū: q̄s oēs cognoscere nō pōt itellect' nisi diuinam bonitatē comprehēdat: rō. n. cuiuslibet rei facte sumitur ex fine quem faciens intendit. finis āt oium a deo factoz dina bonitas est: rō igit rez factarū est ut dina bōitas diffūdatur i rebus: sic igit alios oēs rōes rez creatarū cognoscēt si cognosceret oia bōa q̄ in reb' creatis ꝓz ordinē dine sapie ꝓuenire possūt: qđ eēt diuinā bonitatē ⁊ etiā sapiam ꝓprehendē qđ nullus intellectus creatus pōt. Dic est quod dī Eccē. viij. Intellexi q̄ oium operū dei non possit hō inuenire rō nē. tertio q̄tū ad ea q̄ ex sola dei uoluntate dependent sicut p̄destinatio: electio: ⁊ iustificatio: ⁊ huiusmodi que ad sanctificationē pertinēt creatuř. Dinc est qđ dī p̄mo. Cor. ij. Que hōis sūt nēo nouit nisi spūs hominis qui in ipso ē: ita ⁊ q̄ sūt dei nemo nouit nisi spūs dei.

Q uidentes deū oia sil' uidēt i ipo LX.

QUm autē ostensū sit q̄ intellectus creatus dinam substantiam uidens i ipsa dei subā omēs species rerum itelligat. quecūq; autez una specie uidentur oz simul ⁊ una visione uideri: cuz visio p̄ncipio uisionis respondeat: necesse est q̄ intellect' qui diuinam substantiam uidet non successiue sed simul oia cōtempleť. Itē sūma ⁊ perfecta felicitas intellectualis nature in dei uisione consistit ut supra ostensū ē: felicitas āt non est fm habitum sed fm actum cum sit ultima perfectio ⁊ ultimus finis: ea igitur que uidentur per uisionem dine substantie q̄ beati sumus oia fm actū uidēt non ergo vnū prius ⁊ aliud posterius: Adhuc unaquecq; res cum uenerit ad suum ultimuz finē quiescit. cum omnis motus sit ad acquirendum finem: vltimus autem finis intellectus est uisio diuine substantie ut supra ostensum est. intellectus igitur diuinam substantiam uidens nō mouetur de uno intelligibili in aliud: omnia igitur que p hanc uisionem cognoscit: simul actu considerat

Amplius in diuina substantia intellectus omnes rerum species cognoscit: ut ex predictis patet: quorundam autem generum sunt species infinite: sicut numerozum ⁊ figurazum ⁊ proportionum: intellectus igitur in diuina substātia videt infinita: non autem omnia ea uidere posset nisi simul videret: quia infinita non est transire: oportet igitur q̄ omnia que intellectus in diuina subā uidet simul videat. Dinc est q̄ Augu. in. xv. ō trini. dicit. Non erunt tunc uolubiles nostre cogitationes ab alīs in alia euntes et redeuntes sed omnem scientiam nostraz vno simul conspectu uidebimus.

Q per uisionem dei aliquis sit ꝓticeps uite ēne. LXI.

EX hoc autē appāret q̄ per uisionem predictam intellectus creatus uite eterne sit particeps. In hoc enim eternitas a tpe differt q̄ tpus i q̄daz successione habet esse: eternitatis uero eē est totū simul: iam autem ostensū ē q̄ in p̄dicta uisiōe ñ ē

aliqua ſucceſſio:ſed omnia que per illã uidẽt ſiũ
ꝛ uno intuitu uidentur:illa ergo uiſio i q̃dã eter
nitatis ꝓticipatõe pficit.eſt ãt illa uiſio quedam
uita:actio.n.intellectꝰ eſt uita q̃dã.fit ergo ꝑ illã
uiſionẽ itellectus creatꝰ uite eterne ꝓticeps. Item
ꝑ obiecta actus ſpecificãt:obiectũ ãt predicte uiſi
onis ẽ dina ſubſtãtia ſm ſe ipam nõ ꝟz aliquã eiꝰ
ſiũtudinẽ creatã ut ſupra oſtenſum eſt:eẽ aũt di
uine ſubſtãtie i eternitate ẽ uel magis eſt ipa eter
nitas:ergo uiſio predicta i ꝓticipatõe eternitatis
eſt. Adhuc ſi aliqua actio ſit in tempore hoc
erit uel ꝓpter ꝓncipiũ actõis qõ ẽ in tpe ſicut ac
tiones rez nãliũ ſũt tpales:uel ꝓpt opationis ter
minũ ſicut ſubãz ſpualiũ que ſũt ſupra tpus q̃s
exercẽt i res tẽpori ſubditas:uiſio ãt predicta nõ
ẽ in tpre ex pte eiꝰ qõ uidet cũ hoc ſit ſubã eina:
neq; etiã ex pte eiꝰ q̃ vi:qõ ẽt eſt ſubã eterna neq;
etiã ex pte uidentis qõ eſt itellectus cuius eẽ ñ ſub
iacet tpi cũ ſit incoꝛuptibilis ut ſupra ꝓbatũ eſt:
eſt igitur uiſio illa ſm eternitatis ꝓticipationẽ ut
pote oio transcendẽs tpus. Amp. aia itellecti
ua ẽ creata i ꝑfinio eternitatis ꝛ tpis ut i li. de cãiſ
dñ. ꝛ ex premiſſis põt eẽ mãifeſtũ:qꝛ eſt ultima in
ordine itellectuũ:ꝛ tñ eius ſubã eſt eleuata ſupra
mãm coꝛporalẽ nõ depẽdens ab ipa:ſed actio eiꝰ
ſm quã cõiũgit inferioꝛibꝰ que ſũt i tpe eſt tpalis
ꝫ actio eiꝰ ꝟz quã cõiũgitur ſupioꝛibꝰ q̃ ſũt ſupra
tpus eternitatẽ ꝓticipat.talis ãt ẽ maxie uiſio q̃
ſubãm dinam uidet:ergo ꝑ hmõi uiſionẽ i paꝛti
cipatõe eternitatis fit:ꝛ eadẽ rõe quicũq; alius in
tellectus creatus deũ uidet. Hic ẽ q̃ dñs dicit Jo
an.xvij.hec eſt uita eina ut cognoſcãt te ſoluz de
um uerum.

Q uidẽtes deũ i ꝓpetuũ eũ uidebũt. .LXII.

Ex hoc autẽ appa
ret q̃ illi q̃ ultimã felicitatẽ cõſequũt
ex uiſione diuina nũq̃ ab illa decidẽt
Oẽ.n.q̃ q̃nq; ẽ ꝛ q̃nq; ñ eſt:tẽpoꝛe mẽſuratur vt
pz i.iij. phicoꝛ.uiſio ãt ꝓdicta q̃ itellectuales cre
aturas facit beatas nõ eſt i tpe ſed i einitate:ipoſ
ſibile ẽ ergo q̃ ex q̃ illiꝰ ꝓticeps aliquis fit: ipam
amittat. Adhuc creatura intellectual ñ puẽit
ad ultimũ finẽ niſi qñ eiꝰ diſideriũ nãle ꝛetaꝛ ſic ãt
nãlr deſideꝛat felicitatẽ:ita nãliꝫ deſiꝺꝛat felicita
tẽ perpetuitatẽ:cũ.n.i ſua ſubã ſit ꝓpetua illõ qõ
ꝓꝑ ſe deſiderat ꝛ nõ ꝓꝑ aliud deſiderat ut ſemp
hñdũ:nõ igz eẽt felicitas vltimꝰ finis niſi ꝓpetuo
ꝑmanẽt. Amp.oẽ illud qõ cũ amoꝛe poſſidet
ſi ſciat q̃ q̃nq; amittat triſticiã iferꝛ:uiſio ãt ꝓdca
q̃ beatos facit cũ ſit maxie delectabilis ꝛ maxime
deſiderata a poſſidẽtibꝰ eã maxie amat. ergo im
poſſibile eẽt eos nõ triſtari ſi ſcirent ſe q̃nq; eam
amiſſuros:ſi autem non eẽt perpetua hoc ſcirent
iam uero oſtenſũ eſt q̃ uidendo diuinã ſubãz eti
am alia cognoſcũt que naturaliter ſũt.vñ mũlto
magis cognoſcũt q̃lis illa viſio ſit utz ꝓpetua uel
q̃nq; deſitura:nõ ergo talis uiſio adeſſet eis ſie tri
ſtitia:ꝛ ita nõ eẽt vꝺa felicitas q̃ ab oĩ malo ĩmunẽ
reddere ꝺz ut ſupra oñſũ eſt. Jtẽ qõ mouet natũa
liter ad aliquid ſicut ad finẽ ſui motus non remo
uetur ab eo niſi per uiolentiã ſicut graue cũ proĵ
citur ſurſũ:cõſtat autem ex predictis q̃ oĩs ſubã
intellectualis nãli deſiderio tendit ad illã uiſionez
non igitur ab illa deficiet niſi ꝑ uiolẽtiã:nihil aũt
tollitur ꝑ uiolentiam alicuius niſi vꝛtus aufferẽtĩ
ſit maiꝺ uirtute cauſantis: uiſionis autem dine
cã eſt deꝰ ut ſupra ꝓbatum eſt:ergo cum nulla vꝛ
tus dinam vꝛtutem excedat ipoſſibile eſt q̃ illa vi
ſio per uiolentiam tollatur:in ꝓpetuũ ꝫ ꝺurabit:
Adhuc ſi aliquis uidere deſinat qõ primo ui
debat:aut hoc erit qꝛ deficiet ei facultas uidendi:
ſicut cũ aliq̃s moꝛit uel cecatur vel aliqualiter ali
ter ipeditur:aut erit qꝛ nõ uult ampliꝰ uidere.ſic
cũ aliq̃s auertit uiſũ a re quã ꝑ us uidebat:uel q̃a
obiectũ ſubtrahit:ꝛ hoc eſt cõiter uerũ:ſiue de vi
ſione ſenſus ſiue de itellectuali uiſione loquamur
ſubſtantie ãt intellectuali uidenti deũ nõ poteſt õ
eẽ facultas uidendi ꝺeum:neq; ꝑ hoc q̃ eẽ deſiat
cũ ſit perpetua ut ſupra oñſũ eſt:neq; per õfectũ
luminis quo deũ uideꝛ:cũ lumẽ illud icoꝛruptibi
liter recipiat ſm cõditionẽ ꝛ recipientis ꝛ dantis:
neq; põt ei õeẽ uolũtas tali uiſione fruẽdi ex quo
ꝓcipit i illa uiſione eẽ ſuã ultimã felicitatẽ. ſic nõ
poteſt uelle nõ eẽ felix:neq; etiã uidẽ deſinet per
ſubtractionem obiecti:quia obiectũ illud quod ẽ
deꝰ ſemp eodem mõ ſe hz:nec elongatur a nobis
niſi in q̃tum nos elõgamur ab ipo:impoſſibile ẽ
igitur q̃ uiſio illa ꝺei q̃ beatos facit vnq̃ deficiat.
Preꝛea ipoſſibile ẽ q̃ aliq̃s a bono quo fruit
uelit diſcedere niſi ꝓpt aliq̃ malũ qõ in fruitiõe
illius bõi eſtimat ſaltem propter hoc q̃ eſtimat i
pedimẽtum maioris boni.ſicut enim nihil deſide
rat appetitus niſi ſub ratione boni:ita nihil fugit
niſi ſub ratione mali:ſed in fruitione illius uiſio
nis non poteſt eſſe aliquid maluz cum ſit optimũ
ad qõ creatura intellectualis puenire põt neq; ẽt
põt eſſe q̃ ab eo qui illa fruitur uiſione eſtiet i ea
eẽ aliquod malũ uel aliquid eo meliuſ cum uiſio
illius ſumme ueritatis omnem falſam eſtimatio
nem excludat.impoſſibile eſt igitur q̃ ſubſtantia
intellectualis que ꝺeum uidet vnquam illa uiſio
ne carere uelit. Jtem faſtidium alicuius quo ꝑ
us aliquis delectabiliter fruebatur accidit ꝓpt
hoc q̃ res illa aliquam immutationem facit in re
corrumpendo uel debilitando uirtutem ipſius.
ꝛ propter hoc uires ſenſibiles quibus accidit
fatigatio in ſuis actionibus propter immutatiõẽ

corporaliū organorū a sensibilib⁹ a q̄bus etiaz si frerit excellētia corrūpūt fastidiūt p⁹ aliq̄ tēpus frui eo q̄ prius delectabiliter sentiebāt: ꝛ ꝓpt hoc ēt intelligendo fastidiū patimur p⁹ longa uł uehemētem meditationē: q̄z fatigāt potentie vtē tes corporalibus organis sine q̄b⁹ ꝓsideratio itel lectus nostri ꝓpleri nō pōt: diuina āt subā non cor rūpit ſz maxīe pficit itellectū. neq̄z ad eā uisionē cōcurrit aliq̄s actus q̄ p organa corporalia exer ceat: ipossibile est igī q̄ illa uisio aliquē fastidiet q̄ prius ea delectabiliter fruebatur: ¶ Amp̄. ni hil q̄ cū āmitatōe cōsiderat pōt eē fastidio sū: q̄z q̄ diu sub āmitatōne est: adhuc desideriū manet diuina āt subā a q̄libet intellectu creato sēp cū am mitatione vł: cū null⁹ intellectus creatus eam cō prehēdat: ipossibile: est igitur q̄ subā itellectalis illā visionē fastidiat: ꝛ ita nō pōt eē q̄ per ꝓpriā uolūtatem ab illa visione desistat. ¶ Adhuc si aliqua duo fuerūt ꝑus unita ꝛ postmodū sepent oz q̄ hoc accidat per mutationē alicuius eorū: re latio. n. sicut non incipit eē de nouo abq̄z muta tiōe alt̄ius relatorū: ita nec absq̄z mutatione alte r⁹ de nouo eē desistit: intellect⁹ āt creat⁹ uidet de um p hoc q̄ ei quodāmō vnit: ut ex dictis ꝑz. si q̄ visio illa desinat unione h⁹ desinēte oz q̄ hoc fiat p mutationē diuine substātie uel intellectus ipsa uidentis: q̄z utrūq̄z est ipossibile: nā diuina subā ē imutabilis ut i ꝓmo li. oñsū est: subā ēt intellectu alis eleratur supra oēm mutationē cū dei subāz videt: ipossibile est q̄ aliq̄s decidat ab illa felicita te q̄ dei subām uidet. Itē quāto aliquid ē deo ꝓ pinquus q̄ ē oio imobilis tanto ē minus mutabile ꝛ magis pseueras: vñ quedā corpora ꝓpt hoc q̄ longe distāt a deo nō possūt in ꝑpetuū durare sic dī in ꝑo de generatione: sed nulla creatura potest deo vicin⁹ appropiquare q̄z q̄ eius subām uidet: creatura igitur itellectualis q̄ dei subām uidet sū mā imobilitatē consequit: nō igitur possibile est q̄ unq̄z ab illa uisione deficiat. Hinc est q̄ in ꝑs. dī. Beati q̄ ha. i do. t. d. in se. se. lau. te. ꝛ alibi: nō cōmouebit in eter. q̄ ha. i ūrlm. ꝛ Isa. xxxiij: Oculi tui videbūt ūrlm ciui. opu. taber. q̄ nē. transf. po. nec auf. cla. eī⁹ in sem. ꝛ oēs fūi. eī⁹ nō rū: quia so. ibi mag. dñs de⁹ nr̄. ꝛ Apoc. iij. Qui uicerit fa ciā il. co. i tem. d. m. ꝛ so. ñ egre amplius. ¶ Per h āt excludit error ꝓlonicoz q̄ dicebāt aias sepatas post q̄z felicitatē ultimā adepte fuissēt itez ad coz pora ire uelle redire ꝛ finita felicitate illi⁹ uite itez miserijs uite h⁹ iuolui: ꝛ ēt error Origenis q̄ dixit aias ꝛ angelos post beatitudinez itez posse ad miseriam deuenire.

¶ Qualiter i illa ultia felicitate oē desideriū hois ꝓplet. .LXIII.

EX premissis āt ap paret q̄ i illa felicitate q̄ ꝓuenit ex uisiōe diuina oē desideriū hūanū iplet fm illō. ꝑs. Qui replet in bōis: desi. tu. ꝛ oē hūanuz studiū ibi suā ꝓsūatōez accipit q̄ō q̄dē pz discurrēti p singula: est. n. q̄dā desideriū hōis i q̄tū itellectual est de cognitione vītal: q̄ō q̄dē hoies ꝓsequūt p studiū ꝓtēplatiue uite: ꝛ hoc q̄dē maxīe in illa uisione cōsumabit: qñ p uisionē ꝑme vītatis oia q̄ intellect⁹ nāl⁹ scire desiderat ei inotescēt ut ex supradict⁹ appz. Est ēt q̄dā hōis desideriū fz q̄ō hz rōz q̄ iferiora dispo nē pōt: q̄ō q̄dē ꝓsequūt hoies p studiū actiue ꝛ ci uil⁹ uite: q̄ō desideriuz ꝑncipal⁹ ad hoc ē ut tota hōis uita fm rōez dispoat: q̄ō ē uiuē fm virtutez cuiuslibet enim uirtuosi finis in operando ē pro prie uirtutis bonum sicut fortis ut fortiter agat. hoc autem desiderium tunc omnino complebit quando ratio in sūmo uigoze erit diuino lumine illustrata ne a recto dēficere possit: consequuntur etiam ciuilem vitam quedam bona quib⁹ homo indiget ad ciuiles operationes sicut honoris sub limitas quā homines inordinate appetentes sup bi ꝛ ambitiosi fiūt: ad summam autem bonor altitudinem per illam uisionem dei homines sub limātur in q̄tum deo quodammodo uniunt: ut supra ostensum est: ꝛ propter hoc sicut ipe deus rex seculorum est: ita ꝛ beati ei coniuncti reges di cuntur. Apoc. xx. Regnabūt cum christo. Consequitur etiam ciuilem uitam aliud appetibile q̄ō est fame celebritas. per cuius inordinatum appe titum homines inanis glorie cupidi dicuntur. be ati autem per illam uisionem redduntur celebres nō fm hōinū qui decipi ꝛ decipere possunt opio nem: sed fm vīssimam cognitionem ꝛ dei ꝛ oium beatorum: ꝛ ideo illa beatitudo i scriptura sacra frequentissime gloria nominatur sicut in ꝑs. dici tur. Exultabunt sancti in gloria. Est etiam et ali ud in ciuili uita appetibile scilicet diuitie p cuius inordinatū appetitū ꝛ amorē hoies illiberales ꝛ i iusti fiūt: i illa āt btitudine ē bonor oiuz sufficien tia i q̄tū beati ꝑfruūt illo q̄ō ꝓphendit bonor oi uz ꝑfectōz: pp q̄ō dī Sap̄. vij. Venerūt mi. o. bo. pit cū illa ꝛ i ps. dī. Glia ꝛ diui. i do. eī⁹. Est ēt ter tiū hois desideriū q̄ō ē sibi ꝛ alīs aialib⁹ cōe ut ō lectatōibus ꝑfruat: q̄ō hoies maxīe ꝓsequūt fm uitā uoluptuosā: ꝛ p eius imoderantiam intēpe rati ꝛ incontinentes fiunt. In illa uero felicitate est delectatio perfectissima tanto quidez perfecti oz ea que secunduz sensus est qua ꝛ bruta anima lia perfruuntur: quanto intellectus rst altioz sen su: tanto etiam illud bonum i quo delectabimur maius est omni sēsibili bono ꝛ magis itimū ꝛ ma gis continue delectans: quanto etiā illa delectatō est magis pura ab oi ꝑmixtōe ꝓtristātis aut solli citudis alicuius molestantis de qua dicitur in ꝑs. Inebriabuntur ab vber. do. t. ꝛ toz. po. t. po. cos.

Est etiã naturale desideriũ oibus reb' cõe ꝑ qõ ꝓ seruationẽ sui desiderãt ſm q possibile est: ꝑ cui' imoderantiã homines timidi reddũt ⁊ nimis a labozibus sibi parcẽtes: qõ q̃dem desideriũ tũc omnino ꝓplebit qñ beati pfectã sẽpiternitatẽ cõsequntur ab oi nocumẽto securi ſm illud Isa. xlviij. et Apoc. xxi. Nõ esurient neq; siti. am. ne. ca. su. il. sol ne. ul. estus. Sic igitur pz ꝑ oiñã uisionẽ consequũt substantie intellectuales ueram felicitatem; q̃ oio desideriũ quietatur: ⁊ i quo est plẽa sufficiẽtia oiuz bonoꝝ que ſm Arz. ad felicitatẽ requiritur. vnde ⁊ Boe. dicit q beatitudo est statꝰ oium bonorũ congregatione pfectus. Huius autẽ pfecte ⁊ ultime felicitatis in hac uita nihil ẽ adeo simile sicut uita contẽplatiũ vitatẽ ſm q est possibile in hac vita: ⁊ iõ phi qui de illa felicitate ultima plenã notitiã habere non potuerũt. in ꝓtẽplatõe que est possibilis i hac uita ultimã felicitatẽ hoiꝭ posuerũt. ꝓpter hoc etiam inter alias vitas i scriptura diuina magis cõtẽplatiua comẽdat dicẽte dño Luce. x. Maria optimã ptem elegit. s. ꝓtem platiõnẽ vitatis: que nõ auferet ab ea: incipit. n. cõtẽplatio vitatis i hac uita q̃z i futura ꝓsũmat. actiua vo ⁊ ciuil uita hꝰ vite termios nõ trãscẽdũt.

Qd de' sua ꝓuidẽtia gubẽnat vniuersa. .LXIIII.

EX his autem que ꝓmissa sũt sufficiẽt hi q de' rez oiuz ẽ finis: ex q̃ haberi põt ulterius q̃ ipe sua ꝓuidentia gubernat ⁊ regit uniuersa: qñcunq; n. aliqua ordinãtur ad aliquem finẽ omia dispositioni illius subiacẽt ad quẽ ꝓncipaliter pertinet ille finis sicut in exercitu apparet: oẽs. n. ptes exercit' ⁊ eoꝝ opa ordinãt ad bonũ ducis qõ est victoria sicut in vltimũ finẽ: ⁊ ꝓpt hoc ad ducẽ ꝓtinet totũ exercitũ gubernare: sil'r ars que est .ò fine iperat ⁊ dat leges arti q̃ est de his que sũt ad finẽ: ut' ciuilis militari: militaris equestri ⁊ ars gubernatoria naui factiue. cũ igit oia ordinẽt ad bonitatẽ diuinã sicut in finẽ ut oñsũ ẽ oz q deus ad quẽ principaliter illa bõitas ꝓtinet sic̃ subãl'r hita ⁊ itellecta ⁊ amata sicut gubernator oium reruz

Adhuc quicũq; facit aliquid ꝓpt finẽ utit illo ad finẽ. ostensũ ẽ ãt supra q oia q̃ hñt eẽ q̃cunq; mõ sũt effectus dei: ⁊ q deus oia facit ꝓpt finez q̃ ẽ ipe: ipe igz utitur oib' dirigẽdo ea i finẽ: hoc aũt est gubernare: est igz de' per suã ꝓuidentiã oium gubernator.

Amp. oñsũ est q de' ẽ ꝓmũ moues nõ motũ: primũ ãt mouẽs nõ mín' mouet q̃ ꝑa mouẽtia sz magis qz sine eo nõ mouẽt alia. oia aũt q̃ mouẽt mouẽt pp finẽ ut supra oñsũ ẽ: mouet igz de' oia ad fines suos ⁊ ꝑ itellectũ: oñsũ est n. supra q nõ agit ꝑ necessitatẽ nature sed ꝑ itellectũ ⁊ uolũtatẽ. nihil ãt ẽ regere ⁊ gubernare ꝑ ꝓuidentiã q̃ mouere ꝑ itellectũ aliqua ad finẽ: de' igit ꝑ suã ꝓuidẽtiaz gubernat ⁊ regit oia q̃ mouẽtur in finẽ siue moueant corporalr siue spũaliter sicut desiderãs dicit moueri a desiderato.

Itez ꝓbatũ est q corpora naturalia mouẽt ⁊ opantur ꝓpt finẽ lz finẽ ñ cognoscãt ex hoc q sẽp ul' freqnti' accidit i eis qõ melius est ⁊ nõ aliter fierẽt per artẽ: ipossibile est ãt q aliq̃ ñ cogiscẽtia finẽ opent ꝓpter finem ⁊ ordinate pueniãt in ipm nisi sit mota ab aliq̃ hñte cognitionẽ finis sicut sagitta dirigitur ad signũ a sagittãte: oz g̃ q tota opatio nãe ab aliq̃ cognitione ordinet. ⁊ hoc q̃dẽ mediate ul' ĩmediate oz reducẽ in deũ: oz. n. q̃ oiꝭ iferiorꝭ azl ⁊ cognitio a supioꝭ ꝓncipia accipiat: sicut i sciẽtijs opatiuis ⁊ speculatiuis apparet: de' igit sua ꝓuidentia mũdũ gubernat.

Adhuc ea q̃ sũt scõm suã nãm distincta i unũ ordinẽ nõ cõueniunt nisi ab uno ordinãte colligant in unũ in uniuersitate aũt rerum sunt res distincte ⁊ ꝓrias naturas habẽtes q̃ tñ oẽs i unũ ordinẽ cõueniũt cũ quedã opationes q̃rũdam excipiũt q̃dã ãt a quibusdã iuuãt uel etiã opãtur: oz igitur q sit uniuersoꝝ vn' ordinator ⁊ gubernator.

Amp. eoꝝ q̃ circa celestiũ corpoꝝ motus apparẽt rõ assignari nõ põt ex necessitate nature cũ quedã eorũ hẽant plẽs q̃busdã ⁊ oio diformes: oz igit q illoꝝ motuũ ordinatio sit ab aliqua prouidentia: ⁊ ꝑ ꝓñs omniũ iferiorũ motuũ v̀ operationum que per illos motus disponuntur.

Itez quanto aliquid propiqui' est cause: tanto plus participat de effectu ipsius: vnde si aliquid tanto participatur perfectius ab aliquibus quanto alicui rei magis appropiquat signum est q illa res sit causa illius quod diuersi mode participatur. sicut si aliqua sint magis calida secundum q magis appropinquat igni signũ est q ignis sit cã caloris: inueniuntur autem aliq̃ tanto perfecti' ordinata esse quanto sũt deo magis ꝓpiqua. nã in corporib' inferioribus que sũt maxie a deo distãtia nature similitudine inuenit esse defectus aliquando ab eo quod est secunduz cursum nature sicut patet in monstruosis ⁊ aliꝭ casualibus quod nunq̃ accidit in coꝝporibus celestib' q̃ tñ sẽ aliq̃ mõ mutabilia: qõ ñ accidit i substãtijs itellectualib' sepat: mãifestũ ẽ ãt q de' ẽ cãtoti' ordinis rerũ: ẽ igz ipe ꝑ suã ꝓuidẽtiã gubernator toti' vniuersitat rerũ. Ad hec sic̃ supra ꝓbatũ ẽ de' res oẽs i eẽ ꝓduxit ñ ex necessitate nãe sz ꝑ itellectũ ⁊ uolũtatẽ. itellect' ãt ⁊ uolũtat ipi' ñ põt eẽ ali' finis ultim' nisi bõitas ei' ut. s. eã reb' cõicaret sic̃ ex ꝓmissis appz: res ãt ꝓticipãt dinaz bõitatẽ ꝑ modũ silitudis i q̃tũ ipe sẽ bone. id aũt qõ est maxie bonũ i reb' creatis est bonum quod est uniuersi ordinis maxime perfectũ ut philosophus dicit. Cui ẽt consonat dina scriptura Gen. i. cũ dz. Vidit de' c. q̃ se. ⁊ e. val. bõa: cũ de singul'

oꝑib⁹ dixisset simplr: qꝺ erāt bōa: bonū igit ordinis rex creatax a deo ē id qꝺ ē ꝑcipue uolitū et creatū a deo: nihil āt aliud ē gubernare aliquam rē q̄ ei ordinē iponē: ipe igī de⁹ oia suo itellectu ⁊ uolūtate gubernat. ¶ Amp̄. vnūqꝺq; intēdens aliquē finē magis curat de eo qꝺ est ꝓpiqui⁹ fini vltio: qz hoc ē etiā finis alioz. ultim⁹ āt finis dine uolūtatis est bonitas ipsius cui ꝓpiquissimū i rebus creatis est bonū ordis totius uniuersi. cuz ordinetur ad ipm sicut ad finē oē pticulare bonum h⁹ uel illi⁹ rei sicut min⁹ perfectū ordiat ad id qꝺ est perfecti⁹. vnde ⁊ q̄libet ps iuenit eē ꝓpt̄ suū totū: id igī qꝺ maxie curat de⁹ in reb⁹ creatis ē ordo vniuersi. ē igit gubernator ipi⁹. Itē quelz res creata cōsequit suā ultimā pfectionē p opationē ꝓpriam: nā oz qꝺ ultim⁹ finis ⁊ pfectio rei sit uel ipsa opatio: uel opationis termin⁹ aut effect⁹. foꝛa vo fm quam res ē: est pfectio ꝑma ut pz in fo de aia ordo āt rex creatax fm distinctionē nārū ⁊ gradu uz ipax ꝓcedit ex dina sapia sicut i fo oñlū est: ꝙ ⁊ ordo opationis p quā res create magis appropiquāt ad ultimū finē ordiare āt actiones aliārū rex ad finē est gubernare ipsas: de⁹ igī p sue sapientie ꝓuidentiā rebus gubernationē ⁊ regimē ꝑ stat. Hic est qꝺ sacra scriptura deū dñz ⁊ regē ꝓ fitet fm illud ꝑs. Dñs ipse ē de⁹ ⁊ idē. Rex ois terre de⁹. Regis. n. est ⁊ dñi suo iperio regē ⁊ gubernāe subiectos: vnde ⁊ rex cui sū sacra scriptura dino ꝓcepto ascribit Job. viij. Qui ꝑcipit soli ⁊ ñ orit ⁊ stel. clau. q̄ sub signa: ⁊ ꝑs. Preceptū po. ⁊ nō ꝑte. Per hoc āt excludit error antiq̄x nāliū q̄ dicebāt oia ex necitate māe ꝓuēire ex q̄ seq̄bat oia a cāu accidē ⁊ ñ ex aliq̄ ꝓuidētie ordine

Qꝺ deus conseruat res in esse LXV.

EX hoc autē ꝙ deus res sua ꝓuidētia regit seq̄t ꝙ in eē ꝓseruet. Ad gubernationē. n. aliq̄uz ptiet oē illꝺ p qꝺ suū finē ꝓsequit: ꝟz h⁹. n. aliq̄ regi l' gubernari dicūt ꝙ ordināt i finē: i finē āt ultimū quē de⁹ itēdit. s. bōitatē dinā ordinat res nō solū p hoc ꝙ opātur sz p hoc ꝙ sīt: qz i q̄tū sūt diuine bōitatī silitudinē gerūt qꝺ ē finis rex ut supra oñlū ē: ad dininā igī ꝓuidētiā ptiet ꝙ res gubernēt i eē. Itē oz ꝙ idē sit cā rei ⁊ gubernationis ipi⁹ nā ꝓseruatio rei nō ē nisi ꝓtinuatio eē ipsius oñlū ē āt supra ꝙ de⁹ ꝑ suū itellectū ⁊ volūtatez ē cā essendi oib⁹ reb⁹. igī ꝑ suū itellectū ⁊ uolūtatē ꝓseruat res oēs i eē. ¶ Itē nullū pticulare agēs vniuocū pōt simplr eē cā spēi: sicut hic hō nō pōt eē cā spēi hūane: eēt. n. cā hois: ⁊ ꝑ ꝑns sui ipi⁹: qꝺ ē ipossibile: est aūt cā h⁹ hō h⁹ hois ꝑ se loquēdo: hic āt hō ē ꝑ hoc ꝙ nā humana est in hac matia q̄ ē indiuiduatōis pncipiū: hic igī hō nō ē cā hois nisi i q̄tū est cā ꝙ foꝛa hūana fiat i hac mā: ⁊ au tē ē esse pncipiū generatiōis h⁹ hois: pz ergo ꝙ nec hic hō nec aliquod aliud agens vniuocū i nā est cā nisi generationis uel h⁹ vel illi⁹ rei. oz: autez ipi⁹ spēi humane eē aliquā ꝑ se cām agētē qꝺ ipi⁹ ꝓpō oñdit ⁊ ordiatio ptiū q eodē mō se hz i oib⁹ nisi ꝑ accñs impediat: ⁊ eadē rō ē de oib⁹ aliis spēb⁹ rex nāliū. hec āt cā est deus uel mediate uel immediate: oñsū ē. n. ꝙ ipe ē oiuz rex cā ꝑma. oz ꝙ ipe se hoc mō hēat ad ꝓseruationē spēz sicut se hz hoc generās in nā ad generationē cui⁹ est p se cā: generatio āt cessat cessāte opatōe generātis ꝙ ⁊ oēs rex spēs cessārēt cessāte opatōe diuina igitur ipe per suā opationē ꝓseruat res in eē. ¶ Ad huc lz alicui exīti accidat mor⁹ tñ mor⁹ est pretez eē rei. nullū aūt corporeū est cā alicuius rei nisi in q̄tū mouetur: qz nullū corpus agit nisi ꝑ motum ut Arx. ꝓbat: nullū igit corꝑ ē cā esse alicui⁹ rei i q̄tū est esse sz ē cā ei⁹ qꝺ ē moueri ad esse qꝺ est fieri rei. eē aūt cuiuslibet rei est esse pticipatū cū ñ sit res aliqua ꝑter deū suuz eē ut supra ꝓbatū est ⁊ sic oz ꝙ ipe deus qui est suū eē sit primo ⁊ per se cā ois esse: sic igī se hz ad eē rex opatio diuina: sicut motio corꝑis mouentis ad fieri ⁊ moueri terū factax uel motax: ipossibile āt ē ꝙ fieri vl moueri alic⁹ rei maneat cessāte motōe mouētis ipossibile ē igī ꝙ eē alic⁹ rei māeat nisi ꝑ opatōez dinā ¶ Amp̄. sicut op⁹ artis ꝑsupponit op⁹ nature ita opus neture ꝑsuppoit op⁹ dei creatis: nam matia artificialiū ē a nā naturaliū vo ꝑ creationē a deo artificialia āt ꝓseruāt i eē vtutē nālium: sicut domus ꝑ soliditatē lapidū: oia igit nālia nō ꝓseruāt in esse nisi vtute dei. ¶ Itē impressio agentis non remanet i effectu cessante actōe agentis nisi vtat in nām effectus: foꝛa. n. generatoꝝ ⁊ ꝓprietates ipsorū remanēt in eis post generationē: qz efficiunt eis naturales ⁊ silr habitus sūt difficile mobiles: qz vtūtur in naturā: dispōnes āt ⁊ passiones siue corꝑorales siue animales manēt aliquantuluz p⁹ actionē agentis: sed non semper qz insunt ut i via ad naturam: quod autem pertinet ad naturā superioris generis nullo mō post actionē agētis manet: sicut lumen non manet in diaphono recedente illuminante: eē aūt nō ē natura uel essentia alicuius rei create sed solius dei ut i ꝓmo oñsū ē: nulla igī res remanē pōt in esse cessante opatōe diuina. ¶ Adhuc circa rerum originē duplex ē positio. una fidei ꝙ res de nouo fuerunt a deo producte in esse: ⁊ positio quorundam philosophoruz ꝙ res ab eterno a deo fluxerunt: secundum autez utranq; positionem oportet dicere ꝙ res cōseruētur a deo in esse. nā si res a deo producte sunt in esse postq̄ non fuerant oz ꝙ esse rerū diuinaz uolūtatem consequat: ⁊ silr nō eē quia permisit res non esse quando uoluit ⁊ fecit res esse cum uolu it: tandiu igitur sunt quādiu deus eas esse uult:

sua igit uolūtas ꝓseruatrix est rez: si ãt res ab eẽ no a deo fluxerũt non est dare tpus aut istans i q̃ ꝑmo a deo effluxerũt: aut igitur nũq̃ a deo ꝓduc te sũt aut sẽper a deo eoꝝ eẽ ꝓcedit quãdiu sunt: sua igitur operatione res in esse conseruat. Hic ẽ qđ dr Deb. i. Portãs oia uerbo vtutis sue ⁊ Au gu. dicit. iiij. sup Gen. ad lĩam. Creatoris potẽtia ⁊ oipotentis atq; oitenentis vt⁹ cã est subsisten di ois creature: q̃ vt⁹ si ab eis que creata sũt re gendis aliq̃n cessaret: ⁊ sil̃r cessaret eoꝝ spẽs: ois q̃ natura cõcideret. neq; n. sicut structurã ediuz cũ fabricauerit quis abscedit atq; illo cessante at q; abscedẽte stat op⁹: ita mũd⁹ uel i ictu oculi sta re poterit si ei regimẽ de⁹ subtraxerit. Per h autẽ excluditur quorũdã loquẽtiũ i lege maurorꝝ positio qui ad hoc q̃ sustinẽ possent mũdũ dei ꝓ seruatõe indigẽ: posuerũt oẽs formas eẽ accñtia: ⁊ q̃ nullũ accñs durat per duo istãtia: ut sic semp rerũ formatio eẽt in fieri: quasi res nõ idigeret cã agente nisi dũ ẽ in fieri: vnde ⁊ aliqui eoꝝ dicunt ponẽ q̃ corpora indiuisibilia ex quib⁹ oẽs subãs dicũt eẽ cõpositas q̃ sola ꝑm eos firmitatẽ habẽt ꝑñt ad horã aliquã remanere: si deus suã gubẽna tionẽ reb⁹ subtraxerit: quoꝝ etiã quidã dicunt q̃ res eẽ ñ desinẽt nisi de⁹ i ipa accñs decisionis cau saret: que omnia patet eẽ absurda.

Q nihil dat esse nisi in quantum agit in vtute diuina .LXVI:

HOC autem mãifestũ ẽ q̃ omnia inferiora agentia nõ dant eẽ nisi in q̃tũ agũt i virtute dina Nihil. n. dat eẽ nisi in q̃tũ est ens actu: deus autẽ ꝓseruat res i eẽ per suã ꝓuidẽtiã ut oñsũ ẽ: ex vtu te igit oĩna est q̃ aliq̃d det eẽ. Amp. qñ aliq̃ agẽ tia diuersa sub uno agẽte ordinãt necesse ẽ q̃ effe ct⁹ qui ab eis cõiter fit sit eoꝝ ꝟz q̃ uniũt i ꝓticipã do motũ ⁊ vtutẽ illi⁹ agent⁹: nõ. n. pla faciũt unũ nisi i q̃tũ unũ sũt sic ꝑz q̃ oẽs q̃ i exercitu sr opan tur ad uictoriã cãndã quã cãnt ꝑm q̃ sũt sub ordi natiõe duc⁹ cuius ꝓpus effect⁹ uictoria est. oñsũ ẽ ãt in ꝑmo q̃ primũ agens ẽ de⁹: cũ igit eẽ sit cõis ef fectus oiuz agentiũ: nã oẽ agens facit eẽ actu: oz q̃ hũc effectũ ꝓducãt i q̃tũ ordinãt sub ꝑmo agẽte ⁊ agũt in vtute ipi⁹. Itẽ i oib⁹ cãis agentib⁹ ordia tis qđ ẽ ultimũ i gnãtõe ⁊ ꝑmũ i itẽtõe ẽ ꝓp⁹ effec tus primi agentis: sic foꝛa dom⁹ q̃ ẽ ꝓprius effect⁹ edificatoris posteri⁹ ꝓuenit q̃ ꝓpatio cemẽti ⁊ la pidũ ⁊ lignoꝝ que fiũt p artifices iferiores q̃ sub sunt edificatori: i oi ãt actõe eẽ i actu est pricipal̃r intentũ ⁊ ultimũ i generatõe. nã eo habito q̃escit agent⁹ actio ⁊ mot⁹ patiẽtis. ẽ igit eẽ ꝓpus effect⁹ p mi agẽtis. s. dei: ⁊ oia q̃ dãt eẽ hoc hñt i q̃tũ agũt i vtute dei. Amp. vltimũ i bonitate ⁊ pfectiõe ĩt ea in q̃ põt agẽs ꝑm est illud i qđ põt ex vtute agẽtis primi: nã cõplemẽtũ vtutis agentis ꝑi ẽ ex vtute agentis primi: qđ ãt est in oib⁹ agentib⁹ pfe ctissimũ est eẽ: q̃lz. n. natura uel forma pficitur p hoc q̃ eẽ actu ⁊ ꝓpat ad eẽ in actu sicut potentia ad actum ipsuz igitur esse ẽ qđ agentia ꝑa agũt i vtute primi agentis. Itẽ ꝑm ordinẽ cãꝝ est or do effectuum: ꝑmũ ãt i oib⁹ effectibus est eẽ. nam oia alia sũt determinationes ipi⁹: igit eẽ ẽ ꝓpri⁹ effect⁹ primimi agentis ⁊ oia alia agũt ipm i q̃tũ agũt in vtute primi agentis. ꝑa ãt agẽtia q̃ sũt q̃li pticulãtes ⁊ determinãtes actõez primi agẽtis agũt sic ꝓprios effect⁹ alias pfectões q̃ determinãt esse Preterea qđ ẽ p eẽntiã tale ẽ ꝓpa cã ei⁹ qđ ẽ p pticipationẽ tale sic ignis ẽ cã oiuz ignitoꝝ: deus ãt sol⁹ ẽ ens p eẽntiã suã: oia ãt alia sũt entia per pticipationẽ. nã i solo deo eẽ est sua eẽntia: eẽ igit cuiuslibet exñtis ẽ ꝓpr⁹ effectus ei⁹: ita q̃ oẽ qđ p ducit aliq̃d i eẽ ꝟ facit i q̃tũ agit i vtute dei. Hinc est qđ dr Sap. i. Creauit de⁹ ut eẽnt oia: ⁊ i plib⁹ scripture locis dr q̃ de⁹ oia facit: ⁊ i li. de cãis dr q̃ nec itelligẽtia dat eẽ nisi in q̃tũ ẽ dina. ⁊ i quãtuz agit in uirtute dina.

Q de⁹ ẽ cã opandi oib⁹ opantib⁹ LXVII.

EX hoc ãt apparet q̃ de⁹ ẽ cau sa oib⁹ opãtib⁹ ut ope rent. Omne. n. opans ẽ aliq̃ mõ cã es sendi uel ꝑm eẽ subãle l̃ accñtale: nihil ãt ẽ cã eẽndi nisi i quãtũ agit in vtute dina ut ostẽ sũ ẽ: oẽ igit operãs opat ꝑ vtutẽ dei. Adhuc oia opatio q̃ ꝓsequtur aliquã vtutẽ attribuit sicut cãe illi rei q̃ dedit illã vtutẽ: sicut motus grauiũ ⁊ leui um naturalis consequitur formã ipoꝝ ꝑm q̃ sũt grauia ⁊ leuia: ⁊ ideo cã ipoꝝ motus dicitur esse generans qui dedit forma. omnis aut ẽ vtus vni⁹ cuiusq; agentis ẽ a deo sicut a principio ois perfe ctionis: ergo cũ ois operatio consequatur aliquã vtutez oz q̃ cuiuslibet operationis cã sit de⁹. Am plius manifestũ est q̃ ois actio q̃ nõ põt ꝑmãere cessante ipressiõe alicui⁹ agentis est ab illo agente sicut manifestatio colorum non posset eẽ cessante actione solis que aerem illustrat. vñ nõ est dubiũ quin sol sit cã manifestationis coloꝝ. ⁊ similiter patet de motu uiolẽto qui cessat cessante uiolẽtia ipellentis: sicut autẽ deus nõ solũ dedit esse rebus cũ primo eẽ inceperũt sed quãdiu sũt eẽ in eis cãt res i eẽ cõseruãs ut oñsũ est: ita nõ solũ cũ res pri mo condite sunt eis uirtutes operatiuas indidit: sed semper eas in rebus causat. vnde cessante in tluentia diuina: omnis operatõ cessaret: omis igi tur rei operatio in ipsum reducitur sicut in causã Jem quicquid applicat uirtutem actiuã ad agẽ dum dicitur esse causa illius actionis: artifex eniz applicãs vturem rei naturalis ad aliquã actõz dr eẽ cã illius actionis: sicut cocus decoctionis que

est per ignem sed omnis applicatio uirtutis ad operationē est principaliter ꝛ primo a deo. applicantur. n. v̄tutes opatiue ad ꝓprias operatiōes ꝑ aliquem motum uel coꝛporis uel anime. ꝑmuꝫ ãt ꝓncipiū utriusqꝫ motus est deus: est. n. ꝑmum mouēs oio imobile ut supra ostensum est: ꝛ similiter omnis motus uolũtatis quo applicãtur alique v̄tutes ad operandũ reducitur in deum sicut in ꝑmũ appetibile ꝛ in primum uolentem omnis igitur aperatio debet attribui deo sicut primo ꝛ ꝓncip ali ãgenti. ¶ Adhuc in oibus cãis agentibus ordinatis semper oꝫ q cãe sequentes agant in virtute cãe ꝑme: sicut in rebus naturalibus coꝛpora inferioꝛa agunt in v̄tute coꝛporum celestiũ: ꝛ in rebus uolũtarijs: omnes artifices inferiores opãt ꝑm imperium supremi architectoris: in ordine ãt cãrum agentium deus ē prima cã ut in primo oñ suꝫ est: ergo oēs cãe inferiores agentes agunt in v̄tute ipius. cã autem actionis magis est id cuius v̄tute agitur quã etiam illud qõ agit sic principale agens magis agit q̄ instim: deus igitur principalius est causa cuiuslibet actionis q̄ etiam secundę agentes. ¶ Item omne operans per suã opationē ordinatur ad finem ultimum: oꝑtet aũt q uel operatio ipa sit finis uel opatum quod est opationis effectus: ordinare ãt res in finē est ipi' dei ut supra ostensum est: oꝫ igr̃ dicere q oē agēs in v̄tute oina agat. ipe igitur est qui est cã actionis omnium rerum. Hinc est q dicitur Isa. xxvi. oia opera nostra operatus es in nobis dñe. ꝛ Joan. xv. Sine me nihil potestis facere: ꝛ phil. ij. Deus est qui operatur in nobis uelle ꝛ perficere ꝑ bõa uolũtate. Et hac rõne frequenter i scriptura nãe effectus opationi diuine attribuũtur qꝛ ipe est q̄ operatur in oi opante per naturam uel per uolũtatē sicut illud Job xi. Nõne sicut lac mulsi. me. ꝛ si. ca. me coa: pel. ꝛ car. ues. me. ossi. ꝛ ner. cõpe. me. ¶ In ps. itonuit de ce. dominus. ꝛ al. de vo. suam: gran. ꝛ carbo. ignis.

Qꝛ deus est ubiq. LXVIII:

Ex hoc aũtē apparet q deũ necesse ē eē ubiq ꝛ in omnibus rebus. Mouēs. n. ꝛ motũ oꝫ simł eē ut ꝓbat phũs i. vij. phicoꝛ: deus ãt oia mouet ad suas opatões ut oñsuꝫ: est igitur in oibus rebꝰ

Itē oē qõ est in loco uel in re quacũq: aliquo mõ contingit ipam. res. n. coꝛporea ē i aliquo sic in loco ꝑm cõtactũ quãtitatis dimẽsiue. res autez icoꝛporea i aliquo esse dicituꝛ ꝑm cõtactũ v̄tutis cũ careat dimensiua quãtitate: sic igitur se hꝫ res in coꝛporea ad hoc q sit i aliquo per v̄tutem suam sicut se hꝫ res coꝛporea ad hoc q sit in aliquo per quãtitatẽ dimẽsiuã: si ãt eẽt aliqõ coꝛpꝰ hñs quãtitatẽ dimẽsiuã infinitã oꝑteret illud eẽ ubiq. ꝯ si sit aliqua res incoꝛporea hñs v̄tutem infinitam oꝑtet q sit ubiq. ostensũ est autẽ i primo deum esse infinite v̄tutis est igitur ubiq. ¶ Adhuc sic se hꝫ cã ꝑticularis ad ꝑticularem effectũ: ita se hꝫ cã vñis ad vñem effectũ. oꝫ autẽ cãm particularem ꝓprio effectui particulari ad eẽ simul: sicut ignis ꝑ suã eẽntiã calefacit ꝛ aia ꝑ suã eẽntiã vitã coꝛpi ꝓfert: cũ igitur deꝰ sit cã uñis totius eẽ ut i. ij. oñsũ ē: oꝫ q i quocũq est inuenire eẽ: ei adsit diuina ꝑsentia. ¶ Amꝑ. quodcũq agens est presens tãtũ uni suoꝝ effectuũ eiꝰ actio nõ põt ꝺriuari ad alia nisi illo mediãte: eo q agens ꝛ patiẽs oꝫ eẽ simul: sicut uis motiua nõ mouet alia mẽbra nisi mediante coꝛde: si igitur deus esset presens uni tm̃ suoꝝ effectuum utpote primo mobili qõ ab eo imediate mouetur: sequeretur q eius actio nõ posset ad alia ꝺeriuari nisi illo mediãte: hoc ãt est inconueniens: si. n. alicuiꝰ agentis actio nõ põt ꝺeriuari ad alia nisi mediãte aliq̄ primo: oꝑtet q illud ꝓportionaliꝝ respondeat agenti ꝑm totã eius v̄tutez aliter. n. nõ posset agens tota sua uirtute uti: sic uidemꝰ q omnes motus quos põt cãre v̄tus motiua expleri possunt per coꝛ. nõ est aũt aliqua creatura per quã posset expleri quicq̄d diuina v̄tus facere potest: cũ diuina v̄tus excedat i infinitum quanlibet rẽ creatam ut apparet ex his que in ꝑmo ostensa sunt: incouenies est igitur dicẽ q ꝺiuina actio nõ se extẽdat ad alia nisi mediãte uno ꝑmo: nõ ē igit̃ pñs i uno tm̃ suoꝝ effectuũ: sed in oibus: eadẽ. n. rõe opiabitur si quis ꝺicat eũ esse i aliquibꝰ ꝛ ñ i oibꝰ: qꝛ q̄cũq mõ effectus diuini accipiant: nõ sufficienter explere poterũt ꝺine vtutis executionẽ. ¶ Preterea necesse est ut cã agens sit sil cũ suo effectu ꝓximo ꝛ imediato: in qualibꝫ ãt re est aliquis effectus ꝓximus ꝛ imediatꝰ ipius dei.: oñsũ est. n. in. ij. q̄ solus deus creare potest. i q̄libet ãt re est aliquid quod per creationẽ cãtur: i rebus quidẽ coꝛporalibus: ꝑma materia: in rebꝰ ãt incoꝛporeis simplices earũ eẽntie ut apparet ex his que i ſo sũt determinata: oꝫ igitur simł deum adesse in oibus rebꝰ ꝑsertim cũ ea q̄ de non esse ad esse ꝓduxit continuo ꝛ semper in eẽ conseruet ut ostensũ ē. Hinc est qõ ꝺr Jere. xxiij. Celũ ꝛ terraz ego ipleo. ꝛ i ps. Si ascendero in celũ tu illic es: et si descẽ. ad ifer. ades. Per hoc aũt excluditur error quoꝝũdã ꝺicẽtiũ ꝺeũ in aliqua ꝑte mũdi ꝺeterminata eẽ puta in ꝑmo celo ꝛ in parte oziẽtis. vñ est ꝓncipiũ motꝰ celi: quoꝝ tm̃ ꝺictũ sustineri posset si sane accipiatur: ut. s. nõ intelligamꝰ deũ aliq̄ determinata mũdi parte esse concluſuz sed q̄ omniũ coꝛporeaꝝ motionũ principiũ ꝑm nature ordinẽ ab aliqua ꝺeterminata incipit parte deo moueñte. ꝓpter quod ꝛ i sacra scriptura deus ꝺicitur

ſpecialiter eſſe in celo ſm illud Iſa. vltio. Celū mi hi ſedes eſt: ⁊ in ps. Celū celi dño ⁊c. ſz ex hoc q̄ p̄ ter nature ordinē etiā i ifimis corpib⁹ de⁹ aliquid opatur. qđ vtute celeſtis corporis cāri nō pōt: ma nifeſte oſtendit deū nō ſolū celeſti corpori ſz etiaz ifimis rebus imediate adeſſe. Nō ē aūt eſtimādū deū ſic eſſe vbiq̄ q̄ per locoz̄ ſpacia diuidatur q̄ ſi vna ps eius ſit hic ⁊ alia alibi: ſz totus vbiq̄ eſt deus. n. cuz ſit oīno ſimplex ptibus caret: neq̄ ſic ſimplex eſt ſicut pūctus qui eſt terminus cōtinui: ⁊ ꝓpter hoc determiatū ſitū in cotinuo hz: vnde non poteſt vnus punctus niſi in vno loco indiuiſi bili eē: deus aūt idiuiſibilis eſt q̄i oīno extra gen⁹ cōtinui exiſtens: vnde nō determinatur ad locum vel magnū vel paruū ex neceſſitate ſue eſſentie q̄i oporteat eum eē in aliquo loco cuz ipſe fuerit ab eterno ante omnē locum ſed imēſitate ſue vtutis attingit oia q̄ ſūt in loco: cū ſit vlis cauſa eſſendi vt dictū eſt: ſic igitur ipſe totus eſt vbicūq̄ eſt: q̄a per ſimplicē ſuā virtutē vniuerſa attingit. Nō eſt tn̄ eſtimandū q̄ ſic ſit in rebus quaſi i reb⁹ mixtus oſtenſum eſt eni in ꝑmo: q̄ neq̄ mā neq̄ forma ē alicuius ſed ē in operibus per modū canſe agētis.

De opinione eoz̄ q̄ rebus naturalibus ꝓpas ſubtrahunt actiones. LXIX

Ex premiſſis aūtē q̄dā occaſionē errādi ſūpſerunt pu tātes q̄ nulla creatura hz aliq̄ actio nez̄ in ꝓductione effectuū naturaliū ita. ſ. q̄ ignis nō calefacit ſz de⁹ cāt calorē p̄ſente igne: ⁊ ſiliter di cūt i oībus alijs effectib⁹ nālibus: Hūc aūt errore rōnib⁹ confirmare conati ſūt oſtēdētes nullā formā neq̄ ſubſtantialē neq̄ accidētalē niſi per viā crea tionis ꝓduci in eē: nō. n. pñt forme ⁊ accidētia fie ri ex mā: cū nō hēant mām partē ſui: vnde ſi fue rint: oz q̄ fiāt ex nihilo qđ ē creari: ⁊ qz creatio ſo lius dei actio ē vt in. ij. oſtenſū ē: ſeq̄ videt q̄ ſolus de⁹ tā formas ſubſtātiales q̄ accidētales i nā ꝓduc at. Huic aūt pōni ptim ēt quorūdā philoz̄ opio concordauit. Quia. n. oē qđ per ſe nō ē: ab eo qđ eſt per ſe deriuatū inuenit: videt q̄ forme rerū q̄ nō ſūt per ſe exiſtētes ſz in mā proueniant ex for mis que per ſe ſine materia ſunt q̄ſi forme in mā exiſtētes ſicut quedā pticipatiōes illarū formarū q̄ ſine mā ſūt ⁊ ꝓpt hoc pplo poſuit ſpēs rerū ſēſi bilū eſſe quaſdā formas ſeparatas que ſūt cāe eſſen di his ſenſibilibus ſcōm q̄ eas pticipant. Auicen na vero poſuit oēs formas ſubſtantiales ab intel ligentia agēte effluē: accidētales aūt formas eē po nebat māe diſpōnes que ex actione inferioz̄ agen tium mām diſponētiū ꝓueniebāt i q̄ a ꝓpe ſtulti cia declinabat. Hui⁹ aūt ſignū eē videbat q̄ nulla vtus actiua iuenit eē i iſtis corporibus niſi accidē talis forma: ſicut q̄litates actiue ⁊ paſſiue q̄ nō vi dēt eē ad hoc ſufficiētes q̄ ſubſtātiales formas cā re poſſint: iueniunt ēt q̄dā in iſtis inferioribus q̄ n generāt ex ſilibus: ſicut aialia ex putrefactione ge nerata: vnde videt q̄ hoz̄ forme ex altioribus ꝓue niāt ꝓncipijs: ⁊ pari rōe alie forme quoz̄ quedaz ſūt multo nobiliores. Quidā vero ad hoc argu mētū aſſumūt ex nāliū corpoz̄ ibecillitate ad agē dū: nā ois corpis forma ē adiūcta quātitati: quā titas aūt ipedit ⁊ actionē ⁊ motū: cui⁹ ſignū po nūt: qz quātū addit in quātitate alicui corpori: tā to fit ponderoſius ⁊ tardatur motus ei⁹: vnde ex hoc concludūt q̄ nullū corpus ſit actiuū ſz paſſi uū tm̄. Hoc etiam nituntur oſtēdere per hoc q̄ oīne patiēs ē ſubiectū agēti: ⁊ oīne agēs ꝓter primuz qō cauſat requirit ſubiectū inferius ſe: nulla aūt ſub ſtantia ē inferior corporali: vnde videt q̄ nullū cō pus ſit actiuū. Addūt etiā ad hoc q̄ corpalis ſub ſtātia ē in vltia diſtātia a ꝑmo agēte: vñ nō videt eis q̄ vtus actiua pueniat vſq̄ ad ſubſtantiā cor poralem: ſz ſicut de⁹ ē agēs tm̄: ita ſubſtātia corpa lis cū ſit ifima i genere rerū ſit paſſiua tm̄. Propt has igit rōnes ponit Anicebron i libro fontis vite q̄ nullū corp⁹ ē actiuū: ſz vtus ſubſtātie ſpūalis p tranſiens p corpa agit actiones q̄ p corpa fieri vi dent. Quidā etiam loquētes in lege Mauroz̄ di cunt ad hoc rōnē inducē q̄ etiā accītia nō ſint ex actione corpoz̄: qz accīs nō tranſit a ſubiecto in ſubiectum: vñ reputāt ipoſſibile q̄ calor tranſeat a corpe calido in aliud corp⁹ ab ipo calefactū: ſed dicūt oia huiuſmodi accidētia creari a deo. Ad ꝓmiſſas aūt pōnes multa icōueniētia ſequūt. Si n. nulla inferior cā ⁊ maxie corpalis aliq̄d opat ſz deus opatur in oībus ſol⁹: deus aūt nō variatur per hoc q̄ opatur in rebus diſis: non ſequet diſus effectus ex diſitate rez̄ in quibus opat: hoc autez ad ſenſuz apparet falſum: nō. n. ex appōne calidi ſequitur infrigidatio ſz calefactio tm̄: neq̄ ex ſemi ne hominis ſequitur gederatio niſi hoīs: nō g̃ cāli tas effectuū inferioz̄ ē ita attribuenda dīne vtuti q̄ ſubtrahat cālitas inferioz̄ agentiū. Item ꝫ rōnez̄ ſapie ē vt ſit aliquid fruſtra i opib⁹ ſapiētis ſit aūt res create nllo mō opent ad effect⁹ ꝓducen dos ſz ſolus deus opetur oia imediate: fruſtra eſ ſent adhibite ab ipſo alie res ad ꝓducendos effec tus: repugnat igitur p̄dicta poſitio diuine ſapien tie. Ad hec: qđ dat alicui aliq̄ ꝓncipale dat ei dem oia que conſequūtur ad illud: ſicut cā que dat corpi eleuari grauitatem dat ei motū deorſuz: facere aūt aliquid actu conſequitur ad quod eſt eē actu vt pz̄ in deo: ipſe. n. eſt actus purus ⁊ eſt ꝑma cā eſſen di oībus vt ſupra oñſū eſt: ſi igitur comunicauit alijs ſimilitudinez̄ ſuam q̄tum ad eſſe in q̄tuz res in eſſe ꝓduxit ꝓpe eſt qđ ꝯmunicauerit eis ſilitu dinem ſuā q̄tū ad agē vt etiam res create habeāt ꝓprias actiones. Impō. pfectio effect⁹ detimiat

perfectionem cause: maiot enim virtus ꝑfectiorē effectuz inducit: deus aūt ē perfectissimū agēs: oz igitur ꝙ res ab ipso create ꝑfectionē ab eo conse quantur: detrahē ergo perfectioni creaturaruz ē detrahere ꝑfectioni dine vtutis: sz si nulla creatu ra hz aliquā actionē ad aliquē effectū ꝓducēdum multū detrahit ꝑfectiōi creature: ex abūdātia. n. ꝑfectiōis ē ꝙ ꝑfectionē quā hz possit alteri cōmu nicare: detrahit igit hec positio diuine vtuti. Itez sicut est boni bonum facere ita sūmi boni est ali quid optime facere: deꝰ aūt ē sūmum bonū vt i ꝓ mo ostensū ē: igit eꝰ ē facē optie oia: melius aūt ē bonū qō alicui collatū sit multoꝝ cōe ꝙ qō sit ꝑ ꝓriū: qz bonū cōe sp inuenit eē diuinꝰ ꝙ bonum vniꝰ tm: sz bonum vniꝰ sit multis cōe si ab vno in alia deriuatur: quod non potest eē nisi in ꝙtū dif fundit ipsuz in alia per ꝓmā actionē: si vero ꝑtā tē nō hz illud in alia trāsfūdendi manet sibi ipi ꝑ ꝓriū: sic igitur deus rebus creatis suā bonitatē cō municauit vt vna res qō accepit posset in aliā rez trāsfūdere: detrahere ergo actiones proprias rebꝰ creatis ē dine bonitati derogare. Ad hec sub trahē ordinē rebꝰ creatis ē eis subtrahē id qō op timū hñt: naz singula in se ipsis sunt bona: simul āt oia sūt optia ꝓpt ordinē vniuersi: sp. n. totum melꝰ ē ptibꝰ ꝛ finis iparū: si aūt rebꝰ subtrahant actiōes: subtrahit ordo rerū ad iuicē: rerum enim que sunt diuerse ꝑm suas naturas ñ ē colligatio i ordinis vnitatē nisi ꝑ hoc ꝙ quedā agūt ꝛ quedā patiunt: icōueniēs igit ē dicere ꝙ res nō hñt ꝓoꝑ as actiones. Amꝑ. si effectus nō ꝓducāt ex actō ne rerū creatarum sed soluz ex actione dei: ipossi bile ē ꝙ ꝑ effectꝰ manifestet vtus alicuꝰ cause crea te: nō. n. effectus ostēdit vtutez cāe nisi rōne actio nis q̄ a vtute ꝓcedēs ad effectū terminat: nā autez cause nō cognoscit per effectū nisi in ꝙtū per ipm ꝙgnoscit vtꝰ eꝰ q̄ nām cōsequēt: si igit res create ñ ha beāt actiōes ad ꝓducēdū effectꝰ: sequit ꝙ nūq̄ nā alicuꝰ rei create poterit cognosci ꝑ effectum: ꝛ sic subtrahit nobis ois cognitio scie nālis i q̄ ꝑcipue demōstratiōes per effectū sumūt. Itē apparet ꝑ inductionē in oibus ꝙ sile agat suū sile: id aūt qō generat in rebꝰ inferiorib' nō ē forma tm: sed ꝓpo situ ex mā ꝛ forma: nā ois generatio ex aliquo est s. ex mā ꝛ ad aliq̄d. s. ad formā: oz igit ꝙ generans nō sit forma tm sz cōpositū ex mā ꝛ forma: ñ igit spēs rez sepata vt platonici posuerūt neqz intelli gētia agēs vt posuit Auicēna: ē cā formarū q̄ sī in matetijs sz magis hoc cōpoitū ex mā ꝛ foꝛa. Itez si agere sequit ad eē in actu: icōueniēs ē ꝙ actus ꝑ fectioꝛ actione destituat: ꝑfectioꝛ aūt actꝰ ē forma substātialis q̄ foꝛa accidētalis: si igit foꝛe accidēta les q̄ sūt i rebus coꝛpalibus hñt ꝓpas actiōes: mul to magis foꝛa substātialis hz aliq̄ ꝓpriā actionez nō ē aūt eiusmōi actio disponere materiā: qa hoc fit per alterationē ad quā sufficiūt forme acciden tales: igit forma generantis ē ꝓncipiuz actionis vt forma substātialis introducat i generatū. Rōnes aūt q̄s iducūt facile ē soluē. Cū. n. ad hoc aliq̄d fi at vt sit: sicut foꝛa nō dicit ens q̄i ipa bēat esse: sed qz ꝑ eā cōpositū ē: ita nec foꝛa ꝓpe fit sz incipit esse ꝑ hoc ꝙ cōpositū sit reductū de potētia i actū q̄ ē forma. Nec ēt oz vt oē qō hz aliquā formā q̄i par ticipatā recipiat eā imediate ab eo qō ē essētialiī forma sz imediate q̄dē ab alio qō hz similē formā simili mō. s. ꝓticipatā qō tñ agat in vtute illꝰ for me sepate si qua sit talꝰ: sic. n. agēs similē effectū si bi producit. Silr ēt nō oz ꝙ qz ois actio inferioꝝ coꝛpoꝝ sit ꝑ qualitates actiuas ꝛ passiuas q̄ sunt accidentia: ꝙ nō ꝓducat ex actiōe eaꝝ nisi accīs: qz ille foꝛe accidētales sicut creant a foꝛa substan tiali que simul cū mā ē causa ꝓpioꝝ accītiū: ita agūt virtute forme substātialis: qō aūt agit i vtu te alterius ꝓducit effectū simile nō sibi tm sz ma gis ei i cuius vtute agit sicut ex actiōe instīi fit i ar tificiato silitudo artꝰ: ex q̄ sequit ꝙ ex actiōe foꝛa rū accītaliū ꝓducūt forme substātiales in ꝙtum agūt instrumētalit i vtute substātialiū formaruz. In aialibꝰ vo q̄ ex putrefactiōe generāt cātur for ma substātialis ex agēte coꝛpali. s. coꝛpe celesti qō ē ꝓmū alterās: vñ oz ꝙ oia mouentia ad formā in istis inferioꝛibꝰ agāt i vtute illius: ꝛ ꝓpter hoc ad ꝓducēdas aliqs foꝛas ipfectas sufficit vtꝰ celestis absq̄ agēte vniuoco. Ad ꝓducēdas aūt foꝛas pfe ctioꝛes sicut sūt ale aialiū pfectoꝝ reqrit cū agēte celesti agēs vniuocū: talia. n. aialia nō generāt nisi ex semīe: ꝛ ꝓpter hoc dicit Arꝛ. i. ij. phicoꝝ ꝙ hō generat hoiem ꝛ sol. Nō ē aūt verū ꝙ quātitas i pediat actionē forme nisi per accidēs in ꝙtū. s. ois quātitas cōtinua ē in mā: forma autē in mā exīs cū sit minoꝛi actualitatis ē per ꝓns minoris vtuꝛ in agēdo: vnde coꝛpꝰ qō hz minꝰ de mā ꝛ plus de forma: sicut ignis: ē magis actiuū. Suppositio āt modo actiōis quam formam in materia existens habere potest quantitas coauget magis ꝙ minu at actionem: nam quanto coꝛpusculū fuerit maꝰ suppositā eq̄ intensa caliditate tāto magis calefac ꝛ suppositā grauitate eq̄ intensa quāto magis fue rit coꝛpus graue tāto velocius mouebit motu nā li: ꝛ inde est ꝙ tardius mouetur motu innaturali quia igitur coꝛpa grauia sūt tardioꝛis motus nā lis cū fuerint maioꝛis quātitatis nō ostenditur ꝙ quātitas impediat actionem sz magis ꝙ coaugeat ipsam. Nō oz etiā ꝙ coꝛpꝰ ōne careat actiōe ꝓpt hoc ꝙ in ordine rerū substantia coꝛpalis ē infima ꝑm suū genꝰ: quia etiam inter coꝛpa vnū est supe rius altero ꝛ formalius ꝛ magis actiuū: sicut igni est respectu inferioꝛum coꝛpoꝝum: nec tamen etiā infimum coꝛpus excluditur ab agēdo: manifestū est enim ꝙ coꝛpus non potest agere se toto cuz sit

cõpositũ ex mã que est ens in potẽtia ⁊ forma q̃ ẽ actus: agit. n. vnũquodq; ſm q̃ est actu: ⁊ ꝓpter hoc ōne corpus agit ſm ſuã formã: ad quã cõpat aliud corpus. ſ. patiens ſm ſuã mãm vt ſubiectũ in quãtũ materia eius est in potẽtia ad formã agẽtis: ſi aũt ecõuerſo: ad formã corporis patiẽtis ſit in potetia materia corporis agentis erũt agẽtia ⁊ patiẽtia ad iuicẽ ſicut accidit i duobus corporib⁹ cẽlaribus: ſin aũt erit vnũ tm̃ agẽs ⁊ alterũ tantuz patiens reſpectu illius: ſicut ẽ cõpatio corporis celeſtis ad corpus cẽlare: ſic igitur corpus agit ſcõm ſubiectũ nõ rõne totius corporis ſz forme ꝑ quaz agit. Nõ est etiã verũ q̃ corpa ſint in vltia remotione a deo: cũ. n. deus ſit actus purus: ſm hoc aliq̃ magis vel min⁹ ab eo diſtant ſm q̃ ſunt plus vel min⁹ in actu vel in potẽtia: illud etiã in entibus ẽ extreme diſtãs a deo qõ ẽ potẽtia tm̃. ſ. materia ꝓma. vñ eius tm̃ ẽ pati ⁊ nõ agere: corpa vo cũ ſint cõpoſita ex materia ⁊ forma accedũt ad dinã ſilitudinẽ in quãtũ hñt formã quã Ariſ. i ꝓmo phico rũ noiat dinũ quoddã: ⁊ ꝓpter hoc ſm q̃ hñt formã agũt. ſm vo q̃ hñt materiã patiunt. Ridiculũ aũt ẽ dicẽ q̃ iõ corpus nõ agat qz accñs non transit de ſubiecto in ſubiectũ: nõ. n. hoc modo oz corpus caliduz calefacere q̃ idẽ numero calor qui est in calefaciente corpore tranſeat ad corpus calefactum: ſed quia virtute caloris qui est in calefaciente corpore alius calor numero fit actu in corpore calefacto qui prius erat in eo in potentia agens eni nãle nõ est traducẽs ꝓpriã formã in alterum ſubiectũ ſed reducẽs ſubiectũ qõ patit de potentia in actũ: nõ igit auferemus ꝓprias actiones rebus creatis: q̃uis oẽs effectus rerũ creatarũ deo attribuamus q̃i in oib⁹ operãti.

Quõ idẽ effect⁹ ſit a deo ⁊ a nãli agẽte. LXX.

QUibuſdam autẽ difficile videtur ad intelligendũ q̃ effectus nãles attribuãt deo ⁊ naturali agẽti. Nã vna actio a duobus agẽtib⁹ nõ videt ꝓuedi poſſe: ſi igit actio ꝑ quã naturalis effectus ꝓducitur ꝓcedit a corpe nãli nõ ꝓcedit a deo. Itẽ qõ põt fieri ſufficiẽt ꝑ vnũ: ſupfluũ ẽ q̃ fiat ꝑ multa: videm⁹. n. q̃ nã nõ facit ꝑ duo inſtrumẽta qõ põt facere per vnũ: cũ igit vⁱtus diuina ſufficiens ſit ad ꝓducendos effectus naturales ſuperfluũ est adhibere ad eoſdẽ effect⁹ ꝓducẽdos etiã nãles vⁱtutes: vel ſi vⁱtus nãlis ſufficient ꝓpriũ effectũ ꝓducit: ſupfluũ ẽ q̃ dina vⁱtus ad eũdem effectũ agat. Preterea ſi de⁹ totũ effectũ naturalez ꝓducit nihil relinquit de effectu naturali agenti ad ꝓducendum: nõ videt igit eẽ poſſibile q̃ eoſdẽ effectus deus ꝓducẽ dicat q̃s res naturales ꝓducũt. Dec aũt difficultatẽ nõ afferũt ſi ꝓmiſſa cõſideret. Inq̃libet. n. agẽte ẽ duo cõſiderare. ſ. rẽ ipam q̃ agit: ⁊ vⁱtutẽ q̃ agit ſicut ignis calefacit per caloreˉ: vⁱtus aũt inferioris agẽtis dependet a vⁱtute ſuperioris agẽtis i q̃tũ ſuperius agẽs dat vⁱtutẽ ipam inferiori agẽti ꝑ quã agit vel cõſeruat eaz aut etiã applicat eã ad agendũ: ſicut artifex applicat inſtrumẽtũ ad ꝓpriũ effectũ cui tñ interdũ formã nõ dat per quaz agit inſtrumẽtũ nec cõſeruat ſz dat ei ſolũ modũ: oz igit q̃ actio inferioris agẽtis nõ ſoluz ſit ab eo ꝑ vⁱtutẽ ꝓpriã ſz ꝑ vⁱtutẽ oiuz ſuperiorũ agẽtiũ: agit eni in vⁱtute oium: ⁊ ſicut agẽs iſimũ iuenit imediatũ actiuũ: ita vⁱ⁹ ꝓmi agẽtis iuenit imediata ad ꝓducendũ effectũ: nã vⁱtus iſimi agẽtis nõ hz q̃ ꝓducat hũc effectuz ex ſe ſz ex vⁱtute ſuperioris proximi: ⁊ vⁱtus illius ex vⁱtute ſuperiorⁱs: et ſic virtus ſupmi agẽtis inuenitur ex ſe ꝓductiua effectus quaſi cã imediata: ſicut ꝑz i ꝓncipijs demõſtrationũ q̃rũ ꝓmũ ẽ imediatũ: ſic igit ñ ẽ inueniẽs q̃ vnaactõ ꝓducat ex aliq̃ agẽte ⁊ ei⁹ vⁱtute ita ñ ẽ inueniẽs q̃ ꝓducat idẽ effect⁹ ab iferiori agẽte ⁊ deo ab vtroq; imediate licet alio ⁊ alio modo. Patet etiam q̃ ſi res naturalis ꝓducat ꝓpriũ effectũ nõ est ſuperfluũ q̃ deus illũ ꝓducat: quia res naturalis nõ ꝓducit ipſum niſi vⁱtute dina: neq; ẽ ſupfluũ ſi deus ſe ipm̃ põt oẽs effectus naturales ꝓducere q̃ per quaſdã alias cauſas ꝓducant: nõ. n. hoc est ex inſufficiẽtia dine vⁱtutis ſed ex imẽſitate bonitatis ipſius ꝑ quã ſuã ſimilitudinẽ rebus cõicare voluit nõ q̃tum ad hoc q̃ eſſent ſed etiam q̃tũ ad hoc q̃ alioruz cauſe eſſent. Dis. n. duobus modis creature cõiter oẽs diuinam ſimilitudinẽ conſequunt vt ſupra oſtenſum est: ꝑ hoc etiam decor ordinis in rebus creatis apparet. Patet autem q̃ non ſic idem effectus cauſe naturali ⁊ diuine virtuti attribuitur q̃i partim a deo ⁊ partim a naturali agẽte fiat: ſed totus ab vtroq; ſecundum alium moduz ſicut idem effectus: totus attribuitur inſtrumẽto ⁊ principali agenti etiam totus.

Quõ diuina prouidentia non excludit totaliter malum a rebus. LXXI.

EX his etiã appa ret q̃ dina prouidẽtia que res gubernat non impedit q̃n corruptio ⁊ defectus ⁊ malum in rebus inueniatur. Diuina enim gubernatio qua deus in rebus opatur nõ excludit operationem cauſarum ſecundarum ſicut iaz oſtenſum est: contingit autẽ ꝓuenire defectum in effectu ꝓpter defectum cauſe ſecũde agẽtis abſq; eo q̃ ſit defectus in primo agente: ſicut cuz in effectu artificis habentis perfecte artem contingit aliquis defectus propter inſtrumenti defectum: ⁊ ſi

cut hominem cuius vis motiua est fortis cōtingit claudicare nō ꝓpter defectū vtutis motiue sed ꝓpter tibie curuitatē cōtingit igit in his que agunt ⁊ gubernant a deo aliquē defectū ⁊ aliqđ malum inueniri ꝓpter defectū secūdoꝝ agentiū ꝛ in ipso deo nullus sit defectus. Amp. pfecta bonitas in rebus creatis nō iueniet nisi eēt ordo bonitatis in eis vt. ſ. quedā sint alīs meliora: nō. n. iplerēt oēs gradus possibiles bonitatis: neq; etiā aliq̄ creatura deo assilaret q̄tū ad hoc q̄ alteri eminēt: tolleret etiā sūmus decor a rebus si ab eis ordo distinctoꝝ ⁊ disparium tolleret: ⁊ qđ ē amplius tolleret multitudo a reb⁹ ineq̄litate bonitatis sublata: cū ꝓ differētias qbus res ab iuicē differūt vnū altero melius existat: sicut aiatū inanimato ⁊ rationale irrationali: ⁊ sic si eq̄litas oīmoda esset in rebus nō eēt nisi vnū bonū creatū: qđ manifeste pfectioni derogat creature: gradus aūt bonitatis supioꝝ est vt aliquid sit bonū qđ nō possit deficere a bōitate: iferioꝝ ār eo ē qđ pōt a bonitate deficē: vtq; igit gradū bonitatis pfectio vniuersi requirit: ad ꝓuidentiā aūt gubernātis ptinet pfectionē i rebus gubernatis cōseruare nō aūt eā minuere: igit non pertinet ad diuinam ꝓuidentiā vt oīo excludat a rebus potētiā deficiendi a bono: hāc aūt potētiaꝝ seq̄t malū: q; qđ pōt dficē q̄nq; defic: ⁊ ipe defect⁹ boni malū ē vt supra ostēsū ē nō est igit ad dinaz ꝓuidentiā pertinens vt oīo maluz a rebus gubernatis ꝓhibeat. Ad hec optimū in gubernatione qualibet ē vt rebus gubernatis secundum modum suū prouideatur: in hoc eni regimis iusticia consistit: sicut igit esset cōtra rationē humani regiminis si impedirent a gubernatore ciuitatis hoies agere secūdum sua officia nisi forte q̄nq; ad horā ꝓpter aliquaz necessitatem: ita esset contra rōnē diuini regiminis si ñ sineret res creatas agere secūdum modū ꝓprie nature: ex hoc autē q̄ creature sic agūt sequitur corruptio ⁊ malū in rebus cum ꝓpter contrarietatē ⁊ repugnātiā q̄ ē in reb⁹ vna res sit alterius corruptiua: nō est igitur ad diuinā ꝓuidentiā ptinēs: malū oīno a rebus gubernatis excludē. Itē ipossibile ē q̄ agens opet aliquod malū nisi ꝓpt hoc q̄ intendit aliqđ bonū sicut ex superioribus apparet: ꝓhibē aūt cuiuscūq; boni itentionē vniuersaliter a rebus creatis nō pertinet ad ꝓuidentiam eius q̄ est oīs boni cā: sic. n. multa bona subtraherentur ab vniuersitate reruz: sicut si subtraheret ignī intentio generandi sibi simile ad quā sequit hoc malū qđ est corruptio rerū cōbustibiliū: tolleret hoc bonū qđ ē generatio ignis ⁊ conseruatio ipsius secūdū suā speciē: non est igit diuine ꝓuidentie malum totaliter a rebus excludere. Ad hec multa bona sunt i rebus que nisi mala essent locū nō haberēt: sicut nō esset patiētia iustoꝝ si nō eēt malignitas persequētiū: nec esset locus iusticie vidicandi si delicta nō eēnt: in rebus etiā nālibus nō eēt vn⁹ generatio nisi esset alteri⁹ corruptio: si g̃ malū totaliter ab vniuersitate rerū ꝓ diuinā prouidētiā excluderet oporteret ēt bonoꝝ multitudinē diminui: qđ esse non debet: quia virtuosius est bonum in bonitate q̄ in malitia malum sicut ex superioribus pz: igitur non debet per diuinā prouidentiam totaliter malum excludi a rebus. Amp. bonum totius preeminet bono partis: ad prouidū igit gubernatorē pertinz negligere aliquē defectū bonitatis i pte vt fiat augmētū bonitatis in toto: sicut artifex abscōdit fūdamentū sub terra vt tota domus habeat firmitatē: sed si malū a quibusdā ptibus vniuersi subtraheret: multum deperiret pfectionis vniuersi c⁹ pulchritudo ex ordinata bonoꝝ ⁊ maloꝝ aduna tione consurgit dum mala ex bonis deficientibus proueniunt: ⁊ tamen ex eis quedam bona consequuntur ex ꝓuidentia gubernantis: sicut ⁊ silentij interpositio facit cantilenam esse suauem: non igitur per diuinam prouidentiam debuit malum a rebus excludi. Ad hec res alie ⁊ precipue iferiores ad bonum hominis ordinantur sicut ad finem: si autem nulla mala essent in rebus: multuz de bono hominis diminueretur ⁊ quatum ad cognitionem ⁊ quantū ad boni desiderium vl amorem: nam bonum ex comparatione mali magis cognoscitur: ⁊ dum aliqua mala perpetrātur: ardentius bona optamus: sicut quantum bonum sit sanitas: infirmi maxime cognoscunt: qui etiaz ad eam magis exardent q̄ sani: non igitur pertinz ad diuinam prouidentiaz mala a rebus totaliter excludere. Propter quod dicitur Isa. xlv. Faciēs pacem ⁊ creans malum. Et Amos. iij. Non ē malum in ciuitate qđ deus non fecerit. Per hoc aūt excluditur quorundam error qui propter hoc q̄ mala in mundo euenire videbant dicebant deum non esse sicut Boetius in primo de consolatione introducit quēdam philosophum querentem: si deus ē vnde malū est: esset autez econtrario arguendum: si malum est: deus est: non enim esset malum sublato ordine boni: cuius priuatio est malū hic autez ordo non esset si deus non esset. Tollitur etiam et erroris occasio per premissa illis q̄ diuinam prouidentiam vsque ad hec corruptibilia extendi negabāt propter hoc quod in eis multa mala euenire conspiciebant: sola autez incorruptibilia diuine prouidentie subdi dicebant i quib⁹ nullus defectus nec malum aliquod inueniturꝰ. Per hoc etiam tollitur errandi occasio manicheis qui duo prima principia agentia posuerunt bonum et malum quasi malum sub prouidentia boni dei locum habere non posset. Soluitur etiam quorundam dubitatio vtrum scilicet actiones male sint a deo. Nam cum ostensum sit ōne agena

actionē ſuā ꝓducē in quātū agit v̄tute diuina et ex hoc deū eē oīum ⁊ effectuū ⁊ etiā actionū cām itēq; oſtenſū ſit q̄ malū ⁊ defectū in his q̄ ꝓuidē tia diuina regūtur accidat ex cōditione ſecūdarū cauſarū in quibus pōt eē deffectus: manifeſtū eſt q̄ actiones male ſecūdū q̄ deficiētes ſūt nō ſunt a deo ſed a cauſis ꝓximis deficiētibus: q̄tū aūt ad id qō hz de actione ⁊ de entitate hñt oz q̄ ſint a deo ſicut claudicatio eſt a v̄tute motiua q̄tuz ad id qō hz de motu: q̄tū vo ad id quod hz de defectu eſt ex curuitate cruris.

Q; diuina ꝓuidentia non excludit contingentiam a rebus. LXXII.

SIcut aūtē diuina ꝓuidentia non excludit vl̄iter malū a rebus: ita etiam non excludit contingētiā nec neceſſitatē rebus iponit Jam eni oſtenſū ē q̄ operatio ꝓuidētie q̄ de⁹ opatur in rebus nō excludit cauſas ſecūdas ſed p eas ipletur in q̄tū agūt v̄tute dei: ex cauſis aūtē ꝓximis aliqui effectus dicūtur neceſſarij vl̄ contingētes: nō aūt ex remotis cauſis: nā fructificatio plante eſt effectus cōtingēs ꝓpter cām ꝓximā que eſt vis germiatiua q̄ pōt ipediri ⁊ deficere: q̄uis cā remota. ſ. ſol ſit cā ex neceſſitate agens: cum igitur inter cauſas proximas multa ſint que deficere poſſunt: nō oēs effectus ꝓuidētie ſubdunt erūt neceſſarij ſz plurimi ſūt cōtingētes. Ad hec ad diuinā ꝓuidentiā pertinet vt gradus entiū qui poſſibiles ſunt adipleant vt ex ſupra dictis patet. ens autem diuiditur per contingens ⁊ neceſſariū ⁊ eſt per ſe diuiſio entis: ſi igitur diuina ꝓuidētia excluderet omnē contingentiam: non omnes gradus entium conſeruarentur. Amp̄: quanto aliqua ſunt ꝓpinquiora deo tanto magis de eius ſimilitudine participans ⁊ quanto magis diſtant tanto magis a ſimilitudine ipſius deficiunt: illa aūt que ſunt deo ꝓpinquiſſima ſunt omnino īmobilia. ſ. ſubſtantie ſeparate que maxime ad dei ſimilitudinem accedūt qui eſt omnino immobilis: ea autem que ſunt his ꝓxima ⁊ mouentur īmediate ab his que ſemper eodem modo ſe habent: quandam īmobilitatis ſpeciem retinent in hoc q̄ ſemper eodem modo mouentur: ſicut corpora celeſtia: conſequitur ergo q̄ ea que conſequuntur ad iſta ⁊ ab eis mota longius ab īmobilitate diſtant vt ſcilicet non ſemper eodem modo moueā tur: ⁊ in hoc ordinis pulchritudo apparet: omne autem neceſſarium in quātum huiuſmodi ſemp eodem modo ſe habet: repugnaret igitur diuine ꝓuidentie ad quam pertinet ordinem in rebus ſtatuere ⁊ conſeruare ſi omnia ex neceſſitate euenirent. Preterea quod neceſſarium eſt eſſe: ſē per eſt: nullum autem corruptibile ſemper ē: ſi igitur diuina ꝓuidentia hoc requirit q̄ oīa ſint neceſſaria: ſequitur q̄ nihil ſit in rebus corruptibile ⁊ per conſequēs nec generabile: ſubtraheret ergo a rebus tota pars generabiliū ⁊ corruptibiliuz: qō ꝓfectioni derogat vniuerſi. Ad hec in omni motu ē quedā generatio ⁊ corruptio: nā in eo qō mouetur aliquid incipit ⁊ aliquid deſinit eſſe: ſi ergo omnis generatio ⁊ corruptio ſubtraheret ſubtracta contigētia rerū ōniuz vt oſtenſū eſt: cōſequēs ē q̄ ⁊ motus ſubtraheret a rebus ⁊ oīa mobilia. Itē debilitatio v̄tutis alicuius ſubſtātie ⁊ eius ipedimētū ex aliquo cōtrario agēte: eſt ex aliq̄ eius imutatiōe: ſi ergo diuia ꝓuidētia nō ipedit motū a rebus: neq; etiā ipediet debilitatio v̄tutis iparū aut ipedimentū ex reſiſtentia alterius: ex v̄tutis aūt debilitate ⁊ eius ipedimēto cōtingit q̄ res naturalis nō ſēper eodē mō opat: ſed q̄q; deficit ab eo qō cōperit ſibi ſecūdū ſuā naturā vt ſic naturales effectus nō ex neceſſitate ꝓueniāt: nō igit pertinet ad ꝓuidentiam diuinā q̄ rebus ꝓuiſis neceſſitatem imponat. Amp̄. in his que ꝓuidentia ō bite reguntur non debet eſſe aliquid fruſtra: cum igitur manifeſtum ſit cās aliquas eſſe contingentes ex eo quod impediri pñt vt non producant ſuos effectus patz quod contra rationem ꝓuidentie eſſet quod oīa ex neceſſitate contingerent: non igitur diuina ꝓuidentia neceſſitatem rebus imponit contingentiam a rebus v̄liter excludens.

Q; diuina ꝓuidentia non excludit arbitrij libertatem. LXXIII.

EX quo etiam pz quod ꝓuidentia diuina voluntatis libertati non repugnat. Cuiuſlibet enim gubernantis ꝓuidentis gubernatio ad perfectionem rerum gubernatarum ordinatur: vel adipiſcendam vel augendam vel conſeruādā quod igitur perfectionis eſt: magis conſeruandū eſt per ꝓuidentiam quam quod eſt imperfectionis ⁊ defectus in rebus autem inaiatis cāz contigentiam ex imperfectione ⁊ defectu eſt: ſecundum enim ſuam nām ſunt determinata ad vnum effectum quem ſp conſequūtur niſi ſit impedimentuz vel ex debilitate v̄tutis vel ex aliquo exteriori agente vel ex māe indiſpoſitione: ⁊ ꝓpter hoc cauſe nāles agentes non ſunt ad vtrūq; ſz vt frequenti eodem mō ſuum effectum ꝓducunt: deficiunt autem raro. Q; autem voluntas ſit cauſa conitngens ex ipſius perfectione ꝓuenit: quia nō hz v̄rtutem limitatam ad vnum ſed habet in ptāte producere hūc effectum vel illum ꝓpter quem

est contingens ad vtrūlibet: magis enim pertinet ad prouidentiam diuinam cōseruare libertatem voluntatis quam cōtingentiam in nālibus causis.

Amp̄. ad puidētiā dinā pertinet vt rebus vta tur fm modū earū modus aūt agēdi cuiuslibz rei cōsequit formā ei⁹ q̄ est pncipiuz actionis: forma aūt per quā agit volūtarie agēs nō est determinata agit eni volūtas p formā apprehēsā ab intellectu nā bonū apprehensū mouet voluntatē vt ei⁹ ob iectum: intellectus autez nō hz vnā formā effect⁹ determinat sed de rōne sua ē vt multitudinē for marū cōprehendat: r ppter hoc voluntas multifor mes effectus pducere pōt: nō igit ad rōnē puiden tie ptinet q excludat libertatis volūtatē. Itē per gubernationē cuiuscunqz puidētis res gubernate deducūt ad finē cōuenientē: vñ r de puidētia di uina Greg⁹. nissenus dicit q ē volūtas dei p quaz oia q̄ sūt cōuenientē deductionē accipiūt: finis aūt vltim⁹ cuiuslibet creature ē vt cōsequat diuinam similitudinē sicut supra ostensū ē: eēt igit dine puidē tie repugnās si alicui rei subtraheret illud p quod assequit diuinā similitudinē agēs aūt voluntariū assequit dinā similitudinē in hoc q libere agit: ostēn sū ē. n. in pmo liberū arbitriū in deo esse: nō igit p puidētiā subtrahit volūtatis libertas. Ad hec puidētia ē multiplicatiua bonoz in rebus guber natis: illud ergo p qō multa bona subtraherētur a rebus nō pertinet ad puidentiā: si aūt libertas volūtatis tolleret multa bona subtraherent: tolle ret eni laus vtutis hūane q̄ nulla ē si hō libere nō agat: tolleret etiā iustīcia pmiātis r puniētis si nō libere hō ageret bonū vl malū: cessaret etiā circū scriptio i cōsilijs q̄ de his q̄ ex necessitate aguntur frustra tractarent: eēt igit cōtra puidentie rōnem si subtraheret voluntatis libertas. Hinc ē qō dr Eccl. xv. Deus ab initio constituit hominē r reli quit illū in manu consilij sui: r iterū. Ante homi nē vita r mors bonū r malū qō placuerit ei dabi tur illi. Per hoc aūt excludit error r opio stoico rū que fm ordinē quēdā earū intransgressibilem quē greci imarminin vocabāt: oia ex necessitate dicebāt prouenire.

Q̄d diuina prouidentia non excludit casum r fortunam. LXXIIII.

EX premissis etiā apparet q diuina puidētia non sub trahit a rebus casū r fortunā. In his eni q̄ i miori pte accidūt dicūt eē fortuna r casus: si aūt puenirēt aliqua vt in miori pte: oia ex necessi tate acciderēt: nā ea que sūt cōtingētia vt in pluri bus in hoc solo a necessarijs differūt q pñt i mio ri pte deficere: eēt aūt cōtra rōnē dine puidētie si oia ex necessitate cōtingerēt vt ostensū ē: igit r cō tra rōnē puidentie diuine eēt si nihil fieret fortui tū r casuale in rebus. Amp̄. cōtra rōnē puiden tie eēt si res puidētie subiecte nō agerēt ppt finez: cū puidētie sit oia ordinare in finē: eēt etiā cōtra pfectionem vniuersi si nulla res corruptibilis eēt nec aliq̄ vtus deficē potēs vt ex supra dictis pz: ex hoc aūt q aliqō agēs ppter finē deficit ab eo qō intendit sequit aliq̄ casu ptingere: eēt igit cōtra ra tionē puidētie r pfectiōis rerū si nō essent aliq̄ ca sualia. Ad hec multitudo r diuersitas causaz ex ordie puidētie diuine r dispōnis pcedit suppo sita aūt cārū dispōne oz vnā alteri q̄q̄ cōcurrē p quā ipediat vel iuuet ad suū effectū pducendū: ex cōcursu aūt duarum cārū vel pluriū contigit aliquid casualiter euenire dū finis nō intentus ex cōcursu alicui⁹ cause puenit: sicut iuēto debitor ab eo q̄ ibat ad forz cā emēdi aliq̄d puenit ex hoc q debitor etiā ad forz venit: nō est igit dine puidē tie cōtrariū q sint aliqua fortuita r casualia i re bus: Itē quod nō est nō pōt esse alicuius cā: vnde oz q vnūquodq̄ sicut se hz ad esse: ita se hēat ad hoc q sit cā: oz igit q fm diuersitatē ordinis in en tibus sit diuersitas etiā ordinis i causis: ad pfectio nē aūt rerū requirit q nō solū sint in rebus entia p se sed etiā entia per accns: res. n. q̄ nō hñt in sua substantia vltimā pfectionē oz q pfectionē aliq̄ psequāt p accntia r tanto per plura quāto maz a dei simplicitate distant: ex hoc autez q aliquod subiectū hz multa accntia sequit q sit aliqō ens p accns: nā subiectū r accidens r etiam duo accntia vnius subiecti sunt vnū r ens sicut homo albus r musicū albū oz igit ad pfectionē rerū q sint etiaz quedā cause per accns: ea āt que ex causis aliqb⁹ pcedūt per accnē dicūt accidere a casu vel a fortu na: nō ē igit cōtra rationē puidentie q̄ pfectionez rerū cōseruat vt aliqua fiant vel casu vel fortuna

Preterea ad ordinē diuine puidentie pertinet ut sit ordo r gradus in causis: quāto aūt ē aliqua superior tanto est maioris virtutis vnde eius cau salitas ad plura se extendit: nullius autem cause naturalis intentio se extendit vltra virtutē eius: es set enim frustra: oz ergo q intentio cause particu laris nō se extendat ad omnia que contingere pos sunt: ex hoc autem contingit aliquid casualiter vl fortuito q eueniunt aliqua pter intentionē agen tiū: ordo igit dine puidētie exigit q sit casus r for tuna in rebus. Hinc est qō dicit Eccl. ix. Vidi nec velocium esse cursum r ē: sed tēpus casūq̄ in oib⁹ scilicet inferioribus.

Q̄d prouidentia diuina sit singularium contin gentium. LXXV.

EX his autem que oſtēſa ſūt manifeſtū ſit q̄ dīna prouidētia ꝓuenit vſq; ad ſingularia generabiliū ⁊ corruptibiliū. Nō eni videt hoc nō eſſe ꝓuidentiā niſi ꝓpter eoꝝ contingentiā ⁊ q̄ in eis multa caſualiter ⁊ fortuito euenīūt: In hoc eniz ſolū differūt ab incorruptibilibus ⁊ vīlibus corruptibiliū quoꝝ dicūt ꝓuidentiā eē: ꝓuidētie autē nō repugnat cōtingētia ⁊ caſus ⁊ fortuna ⁊ neq; voluntariū vt oſtenſū eſt: nihil igit̄ phibet hoc ꝓuidentiā eē ſicut incorruptibiliū ⁊ vīū. Ad hec ſi deus hoc ſingulariū ꝓuidentiā non habet: aut hoc ē q̄ nō cognoſcit ea: aut q̄ nō pōt: aut q̄ nō vult hoc curā habē: nō aūt pōt dici q̄ deus ſingularia non cognoſcat: oſtenſū eni eſt ſupra: q̄ deus eoꝝ noticiā habet: nec etiā pōt dici q̄ deus eoꝝ curā habere nō poſſit cū eius potētia ſit infinita vt ſupra probatū eſt: neq; etiaz hec ſingularia gubernationis nō capacia ſunt: cū videamus ea gubernari rōnis īdustria ſicut patet in hoibus ⁊ p naturalē inſtinctū ſicut patet in apibus ⁊ multis aialibus brutis que quodā naturali inſtinctu gubernant: neq; etiā pōt dici q̄ deus nō velit ea gubernare: cū voluntas ipſius ſit vīter oīs boni: bonū aūt eoꝝ que gubernant in ordine gubernationis marie cōſiſtit: nō igit̄ pōt dici q̄ deus hoc ſingulariū curā nō habet. Amp̄. oēs cāe ſecūde i hoc q̄ cauſe exiſtūt diuina ſimilitudinē cōſequūt vt ex ſupra dictis pz: inuenitur aūt hoc coīt i cauſis ꝓducentibus aliq̄d q̄ curā hñt eoꝝ que ꝓducunt ſicut aialia nāliter nutriūt fet' ſuos deus igitur curam hz eoꝝ q̄ꝝ cā exiſtit: eſt autē cauſa etiam iſtoꝝ particulariū vt ex ſupra dicti pz: hz igit̄ eoꝝ curā. Itē oſtēſū ē ſupra q̄ deus in rebus creatis nō ex neceſſitate nature agit ſed per voluntatē ⁊ intellectū: ea aūt q̄ agunt̄ p volūtatē ⁊ intellectū cure ꝓuidētis ſubdunt̄: que in hoc conſiſtere videtur q̄ per itellectū aliqua diſpenſent: diuine ergo ꝓuidētie ſubdunt̄ ea que ab ipſo agunt̄: oſtenſum ē aūt ſupra q̄ deus opatur in oībus cauſis ſecūdis ⁊ oēs rerū effectus reducunt̄ in deū ſicut in cām: ⁊ ſic oz q̄ ea que in iſtis ſingularibus agunt̄ ſint ſicut ipſius opera: igitur hec ſingularia ⁊ motus ⁊ operatiōes ipoꝝ diuine ꝓuidētie ſubiacent

Preterea ſtulta ē ꝓuidētia alicui' q̄ non curat ea ſine q̄bus ea que curat ñ pñt eē: ꝓſtat aūt q̄ ſi oia deficerēt particularia q̄ vīa eorū remanē non pñt: ſi igit̄ deus vīa tm̄ curat: ſingularia vero iſta oīo derelinquit: ſtulta ⁊ iperfecta erit eius ꝓuidētia. Si aūt dicat aliq̄s q̄ hoc ſingulariū deus curā hz vſq; ad hoc q̄ conſtruent̄ in eſſe nō q̄tuz autē ad alia: hoc oīo eſſe nō pōt: nā oīa alia q̄ circa ſingularia accidūt ad eoꝝ cōſeruationē vel corruptionē ordinant̄: ſi ergo deus habet curā ſingulariū q̄tū ad eoꝝ cōſeruationē: hz etiā curam oium circa ea contingentiū. Poteſt autē aliquis dicere q̄ ſola cura vīum ſufficit ad particulariū cōſeruationē in eſſe: puiſa ſūt. n. cuiuslibz ſpeciei ea p que quodlibet indiuiduū illius ſpeciei pōt cōſeruari in eſſe ſicut data ſunt aialib' organa ad cibū ſumendū ⁊ digerendū ⁊ cornua ad ꝓtegendū ſe: vtilitates aūt hoc nō deficiūt niſi i miori pte cuz ea que ſūt a natura ꝓducūt effectus ſuos vel ſēp vel frequent̄: ⁊ ſic nō pñt oīa indiuidua deficere ⁊ ſi aliquod deficiat: ſed ſcōm hāc rōnē oīa que circa indiuidua contingūt ꝓuidētie ſubiacebūt ſicut ⁊ conſeruatio eorum in eſſe: quia circa ſingularia alicuius ſpeciei nihil pōt accidē q̄ nō reducatur aliquo mō ad ꝓncipia illius ſpeciei: ſic igit̄ ſingularia nō magis ſubiacent diuine ꝓuidētie q̄tū ad cōſeruationē in eſſe q̄ q̄tū ad alia. Preterea in cōpatione reruz ad finē talis ordo apparet q̄ accidētia ſūt ꝓpter ſubſtātias vt p ea pficiunt̄ in ſubſtātijs nature: materia ē ꝓpter formā: p hanc eni participat diuinaz bonitatē pp quā oīa facta ſūt vt ſupra oſtenſū ē. Ex quo pz q̄ particularia ſūt ꝓpter naturā vlem: cuius ſignū ē q̄ in his in q̄b' pōt natura vniuerſalis cōſeruari p vnū idiuiduū nō ſunt multa indiuidua vni' ſpeciei ſicut pz i luna ⁊ ſole: cū aūt ꝓuidētia ſit ordinatiua aliquoꝝ in finē iō oz q̄ ad ꝓuidentiā ꝓtineāt ⁊ fines ⁊ ea q̄ ſūt ad finē: ſubiacent. n. ꝓuidētie nō ſolū vīa ſed etiā ſingularia. Ad hec: hec ē differētia inter ſpeculatiuā cognitionē ⁊ practicā q̄ cognitio ſpeculatiua ⁊ ea q̄ ad ipam pertinēt pficiunt̄ in vīi: ea vo que pertinēt ad cognitionē practicā pficiunt̄ in particulari: nā finis ſpeculatiue ē vītas que ꝓmo et p ſe ⁊ in imatirialib' conſiſtit ⁊ i vīibus: finis vero practice ē operatio q̄ eſt circa ſingularia: vnde medicus nō curat hoīem in vīi ſed hūc hoīem: ⁊ ad hoc ē tota ſcia medicine ordinata: cōſtat aūt q̄ ꝓuidētia ad practicā cognitionē pertinet cū ſit ordinatiua rerū in finē: eēt igit̄ impfecta dei ꝓuidētia ſi in vīibus conſiſteret ⁊ vſq; ad ſingularia nō peruenīret. Itē cognitio ſpeculatiua magis pficit̄ in vīi q̄ in particulari: q̄ magis ſciūt̄ vniuerſalia q̄ particularia: ⁊ ꝓpter hoc vniuerſaliſſimorū principioꝝ cognitio ē cōis: ille vo eſt pfectior in ſcia ſpeculatiua qui nō ſolū vniuerſalē ſed ꝓpriā cognitionem de rebus hz: nā qui cognoſcit in vniuerſali tm̄: cognoſcit rem ſoluz in potentia ꝓpter quod diſcipulus de vīi cognitione ꝓncipioꝝ reducitur in ꝓpriam cognitionez ꝑclonum per mḡrm qui vtrandq; cognitionem hz ſicut aliquid reducitur de potentia in actum per ens actum: multo igitur magis in ſcia practica perfectior eſt qui non ſoluz in vīi ſz etiam in particulari res diſponit ad actum: diuina igitur ꝓuidentia que eſt perfectiſſima vſq; ad ſingularia ſe extendit. Amp̄. cum deus ſit

cā entis in q̄tum est ens vt supra oñsum est opoꝛ tet q ipse sit prouisoꝛ entis in quantum est ens: prouidet enim rebus in q̄tuz est causa earū: dcq̄d ergo quocūq; mō ē sub eius ꝓuidētia cadit: singularia aūt sūt entia ꝛ magis q̄ vlia q: vlia nō subsistūt p se sed sūt solū i singularibus: ē igit dina ꝓuidētia etiā singulariū. Itē creature diuine ꝓuidentie subdūt ꝓut ab ipso i finē vltmū ordinant q ē bonitas sua: pticipatio igit dine bonitatis a rebus creatis ē per dinā ꝓuidentiā: bonitatē aūt dinam pticipant etiā singularia cōtingentia: oꝛ q etiaz ad ea dina ꝓuidētia se extendat. Hinc est qō dicit Math. x. Duo passeres asse venēt ꝛ vnus ex eis nō cadit in terrā sine patre meo: ꝛ Sap. viij. Attigit a fine vsq; ad finē fortit. i. a pmis creatis vsq; ad ifima eoꝛ. Ezech. etiā. ix. arguit opio quorundā q dicebāt. Dereliquit dominus terrā: dñs nō videt: ꝛ Job. xxij. Circa cardines celi ꝑambulat nec nostra cōsiderat. Per hoc aūt excludit opio quorūdā qui dixerūt q dina ꝓuidētia nō se extēdit vsq; ad hec singularia: quā quidē opionē qui dā Arl. ponūt licet ex verbis eius haberi ñ possit.

Oz prouidentia dei sit singularium imediate. LXXVI.

QUidā aūtē cōcesserūt ꝓuidētiā diuinā vsq; ad hec singularia ꝓcedē: sed quibusdā mediātibus causis. Posuit. n. ꝑplo vt Greg' nyssenus dē triplicē ꝓuidentiā: quarū prima ē sūmi dei ē pmo ꝛ pncipaliter ꝓuidet ꝑpr̄ys. i. oībus spūalibus et itellectualibus cōsequēter vo toti mūdo quātum ad genera ꝛ spēs ꝛ vles causas q̄ sūt coꝛpoꝛa celestia. Secūda vo ē qua ꝓuidet singularibus aialiū ꝛ plātaꝛ et eoꝛ generabiliū ꝛ coꝛruptibiliū q̄tū ad eoꝛ generationē ꝛ coꝛruptionē ꝛ mutationes aliās: quā quidē ꝓuidentiā ꝑplo attribuit dīs q̄ celū circueunt. Arl. vero hoꝛ qualitatē attribuit obliquo circulo. Tertiā vo ꝓuidentiā ponit rerū que ad humanā vitā ptinēt quā quidē attribuit q̄busdā demonibus circa terrā existētibus q̄ sm ipsū hūanarū actionū sunt custodes: sz tm̄ secūdū Platonem secunda ꝛ tertia prouidentia a prima dependēt nā deus sūmus secūdos ꝛ tertios statuit ꝓuisoꝛes. Hec aūt positio catholice fidei cōsonat quātū ad hoc q oīum ꝓuidentiā reducit in deuz sicut in primū actorē videt aūt snie fidei repugnare quātū ad hoc q nō oia ꝑticularia dine ꝓuidentie dicit esse subiecta: quod ex predictis ostēdi pot

hz eni deus imediatā singulariū cognitionē nō q̄ ea in suis causis cognoscens tantū sed etiā in seipsis sicut in ꝓmo huius operis est ostensū: icōueniens aūt videt q singularia cognoscēs eoꝛ ordinē nō velit in quo bonū precipuū rerū cōstat cū voluntas sua sit totius bonitatis pncipiū: oꝛ igit q sic imediate singularia cognoscit ita imediate eoꝛuz ordinē statuat. Amp̄. ordo q̄ p ꝓuidetiā in rebus gubernatis statuit ex ordine illo ꝓuenit quez prouisoꝛ i sua mēte disposuit: sicut ꝛ forma artis que fit i materia ab ea ꝓcedit q̄ ē in mēte artificis oꝛ aūt vbi sūt multi ꝓuisoꝛes vnus sub alio q ordinē contentū supioꝛ inferioꝛi tradat: sicut ars inferioꝛi tradat: sicut ars inferioꝛ accipit ꝓncipia a superioꝛi: si igitur secūdi ꝛ tertij ꝓuisoꝛes ponuntur esse sub ꝓmo ꝓuisoꝛe q̄ ē deus sūmus: oꝛ q ordinē statuendū i rebus a sūmo deo accipiāt: nō ē aūt possibile q iste ordo sit in eis pfectioꝛ q̄ in sūmo deo: quūmo oēs pfectiones p modū descensus ab eo in alia ꝓueniūt vt ex superioꝛibus pz: oꝛ āt q ordo rerū sit in secūdis ꝓuisoꝛibus non solū in vniuersali sed etiā q̄tū ad singularia: alias ñ possent sua prouidētia in singularibus ordinē statuē multo magis ordo singulariū ē in dine ꝓuidentie dispōne. Ad hec in his que hūana ꝓuidentia regunt iuenit q aliquis supioꝛ ꝓuisoꝛ circa quedā magna vlia p se ipm excogitat q̄liter sint ordinanda: minoꝛz vero ordinē ipse nō excogitat sed aliis īferioꝛibus excogitādū relinq̄t: ꝛ hoc q̄dē cōtingit per eius defectū in quantū vel singulariū minoꝛz cōditiones ignoꝛat: vel nō sufficit ad omniū ordinē excogitādū ꝓpter laboꝛē ꝛ tpis ꝓlixitatē q̄ requireꝛ: huiusmōi aūt defectus longi sūt a deo: na ipse oia singularia cognoscit: nec intelligēdo laborat aut tēpus requirit: cū itelligēdo sciāt oia alia cognoscat sicut supra ostensū ē: ipse igit oium singulariū ordinē excogitat: eius igit ꝓuidētia ē oiuz singulariū imediate. Itē i rebus hūanis īferiores ꝓuisoꝛes p suā industriā ordinē excogitant in his quoꝛ gubernatio eis a ꝑsidēte cōmittit quā quidē industriā a ꝑsidēte hīe nō pñt nec vsū ipius si vo a supioꝛe eā haberēt iā ordinatio per superioꝛē fieret ipsi aūt essent illius ordinationis nō prouisoꝛes sz executoꝛes: ꝓstat aūt per supra dicta q oīs sapia ꝛ itellectus a sūmo deo i oīb' itellectibus causat: nec itellect' aliquis pōt aliquid intelligere nisi vtute dina: sicut nec aliq̄ agēs opat nisi in quātū agit vtute ipsius: ē igit ipse de' imediate sua ꝓuidētia oia dispēsans: quicūq; vero sub ipo ꝓuisoꝛes dicunt sunt ꝓuidētie ipsius executoꝛes. Preterea superioꝛ ꝓuidētia dat regulas ꝓuidētie īferioꝛi sicut politicus dat regulas ꝛ leges duci exercitus qui dat regulas ꝛ leges cēturionibus et tribunis: si igit sub ꝓma ꝓuidētia dei summi sunt

alie prouidentie: oz ꝙ deus illis secūdis vel tertijs
puisoribus det regulas sui regimis: aut ergo dat
regulas ꝛ leges vniuersales vel particulares: si ād
dat eis vniuersales regulas regimis cū vniuersales
regule non possunt semper ad pticularia applica
ri ꝛ maxime in rebus mobilibus q̄ non semp eo
dē modo se habēt: oporteret ꝙ illi prouisores se
cūdi vel tertij qñq̄ p̄ter regulas sibi datas ordia
rent de rebus sue puisionis subiectis: haberēt er
go iudiciū super regulas acceptas qñ ꝟz eas opor
teret agere ꝛ qñ eas p̄termittere oporteret: quod
eē nō pōt: qz hoc iudiciū ad sperioꝝ pertinet: naz
eius ē interp̄tari leges ꝛ dispensare in eis: cuī est
eas condere: hoc igit iudiciū de regulis vl'ibus da
tis oz ꝙ fiat per supremum prouisorem: quod q̄
dem esse non posset si se ordinationi singularium
imediate non imisceret: oportet igitur secundum
hoc ꝙ sit hoz imediatus puisor: si vero secūdi et
tertij puisores ā sūmo puisore pticulares regias
ꝛ leges accipiūt: manifeste apparet ꝙ horū singu
lariū ordinario sit imediate per puidentiam diui
nam. Amp̄. sp puisor supior hz iudiciū de his
q̄ ab iferioribus puisoribus ordinantur vtrū sit
bene ordinata nec ne: si igit secūdi puisores vl' ter
tij sint sub deo primo prouisore: oportet ꝙ deus
iudicium habeat de his que ab eis ordinantur:
qđ quidē esse nō pōt si hoz singulariū ordinē nō
cōsiderat: hz igit ipse p seipsū curā de singularib⁹

Ad hec si de⁹ p se ipsū imediate inferiora singu
laria non curat hoc a deo est vel qz ea despici vel
eius dignitas inq̄netur: vt quidā dicūt: hoc autez
irrōnabile ē: nā dignius ē puide aliquoz ordina
tionē excogitare ꝙ in eis oparī: si igit deus in oib⁹
opaī sicut supra ostensū ē: nec in hoc aliquid eius
dignitati derogaī: quinimo ptinet ad eius vl'em ꝛ
sūmā vtutē: nullo mō despiciēdū ē ei vel eius di
gnitatē cōmaculat: si circa hec singularia imedia
te puidentiam hēat. Ite ois sapiēs qui puide
sua vtute vtit in agēdo moderat sue vtutis vsum
ordinās ad quid ꝛ quātū pueniat: alias vt' i agē
do sapiam nō sequereī: cōstat aūt ex p̄missis ꝙ di
na virtus in operādo vsq̄ ad ifima rerū puenit:
igit dina sapia ē ordinatiua qui ꝛ quot ꝛ qualiter
ex eius vtute pgrediant effect⁹ ēt i ifimis rebus: ē
igit ipse imediate sua puidētia oūz rerū ordinem
excogitās. Hinc ē qđ dicit Ro. xiij. Que a deo sī:
ordinata sūt: ꝛ Judith. ix. Tu fecisti priora: ꝛ illa
post illa cogitasti: ꝛ hoc factū est: qđ ipse voluisti

Q̄ executio diuine prouidentie fit medianti
bus causis secundis. LXXVII

Ostendendū est āt
ꝙ ad puidentiā duo requirūt: ordia
tio: ꝛ ordinis executio: quoꝝ primuz
fit p vtutē cognoscitiuā: vñ q̄ pfectioris cognitiōis
sīue cogitationis sūt: ordinatores alioꝝ dicūtur:
sapientis. n. est ordinare: secundū vero fit pet vir
tutem operatiuam: ex ꝓtrario aūt se hz i his duo
bus: nam tanto pfectior ē ordinatio: quanto ma
gis descendit ad mīma: mīmoꝝ autem executio
condecet inferiorem virtutem effectui ꝓportiona
tam in deo autē ꝑfectum ad vtrūq̄ sūma perfectio
inuenitur: est enim i eo perfectissima sapia ad or
dinandum ꝛ virtus perfectissima ad operandum
oz ergo ꝙ ipse per sapiam suam oium ordines dis
ponat etiam mīmoꝝ: exequatur vo mīma sīue in
sūma p alias inferiores virtutes per quas ipe opa
tur: sicut virtus vlis ꝛ altior per inferioꝛez ꝛ pticu
larem virtutem. Pueniens est igitur ꝙ sint inferio
res virtutes agentes diuine puidentie executores.
Item oñsuz est supra ꝙ dina operatio non exclu
dit opationes cāꝝ secundaꝝ: ea vo que ex opera
tionibus secundaꝝ cārum pueniunt dine prouī
dentie subiacēt cum deus oia singlaria ordinet p
seipsuz vt supra oñsum est: sūt igitur secunde cāe
dine prouidentie executores. Ad hec. quanto
virtus alicuius agentis est fortior: tanto in magis
remotissimā operationem se extendit: sicut ignis
quanto est maior tāto magis remotissima calefa
cit: hoc autē nō ꝓtingit i agente qđ non agit p me
diū ꝙa qđlibet in ꝙ agit ē sibi primū: cū igit vtus
dine puidētie sit maxia p aliqua media ad vlti
mam suam operationē producere debet. Amp̄.
ad dignitatem regentis pertinz vt habeat multos
ministros ꝛ diuersos sui regiminis executores:
quia tanto altius ꝛ magis suum dominium osten
detur quanto plures in diuersis gradibus ei sub
duntur: nulla autem dignitas alicuius regentis ē
comparabilis dignitati diuini regiminis: conueni
ens igitur est ꝙ per diuersos gradus agentium fi
at diuine prouidentie executio. Preterea con
uenientia ordinis perfectionem prouidētie demō
strat: cum ordo sit proprius effectus prouidentie
ad conuenientiam autem ordinis pertinet ut ni
hil inordinatum relinquatur: perfectio igitur di
uine prouidentie requirit vt excessum aliquarum
rerum supra alias ad ordinem conuenientem re
ducat: hoc autem fit cum ex superabundantia ali
quorum magis habentium prouenit aliquod bo
num minus habentibus: cum igitur perfectio vni
uersi requirat ꝙ quedam alijs abundantibus di
uinā bōitatē participēt vt supra ostēsū ē: exigit di
ne puidētie ofectio vt per ea q̄ plenius diuinam
bonitatem participant executio diuini regiminis
minis compleatur. Ad hec nobilior est ordo

causarū q̄ effectuū sicut causa potior est effectu: magis igitur in eo pfectio ꝓuidētie demōstrat: si aūt nō eēnt aliq̄ cāe medie exequētes dīnā ꝓuidētiā nō eēt in rebus ordo cārū sed effectuū tantum exigit igit dīne ꝓuidētie pfectio q̄ sint cause medie exequētes ipsā. Hinc ē qđ in ps dī. Benedicite domīnū oēs vtutes eius: mi. ei⁹ qui fa. vo. ei⁹: et alibi Ignis grādo nix gla. spi. procel. q̄ fa. vbū eius.

Q Mediātibus creaturis intellectualibus alie creature regūt a deo. LXXVIII.

QUia uero ad prouidētiā diuinā ptinet vt ordo seruet in rebus cōgru⁹ aūt ordo ē vt a supmis ad ifima descēdat ꝓportionaliter: ozq̄ dīna ꝓuidētia fm quādā ꝓportionē vsq̄ ad res vltimas puenīat: hec aūt ꝓportio ē vt sicut supme creature sūt sub deo et gubernant: ab ipso. ita inferiores creature sint sub superioribus et regant ab ipsis: inter oēs aūt creaturas sūt supme intellectuales vt ex supioribus pz exigit igit diuine ꝓuidētie rō vt cetere creature p creaturas rōnales regāt. Amp. quecūq̄ creatura exquirit dīne ꝓuidētie ordinez hoc hz i q̄tū pticipat aliq̄d de vtute sibi prouidētis: sicut instrumētū nō mouet nisi in quantū pmotū participat aliquid de vtute principalis agētis: q̄ igit amplius de vtute dīne ꝓuidētie pticipāt sūt executiua dīne ꝓuidētie i illa que minus pticipāt creature āt itellectuales plus alīs de ipa pticipant: nā cū ad ꝓuidētiā requirat dispositio ordis q̄ fit p cognoscitiuā vtutē et executio q̄ fit p opatiuam: creature rōnales vtrāq̄ vtutē pticipant: relique vo creature vtutem opatiuaz tm̄: p creaturas igitur rōnales oēs alie creature sub diuina ꝓuidentia regunt. Ad hec. cuicunq̄ a deo dat aliqua vtus datur ei in ordine ad effectum ipsius vtutis: sic. n. optime oia disponūtur dū vnūq̄q̄ ordinatur ad oia bona q̄ ex ipso nata sunt ꝓuenire: vtus aūt itellectiua de se ē ordinatiua et regitiua vnde videmus q̄ qñ cōiungūtur in eodem: virtus opatiua sequitur regimē vtutis intellectiue sicut i homīe videmus q̄ ad iperium voluntatis mouet mēbrum. Idem etiā apparet si in diuersis existāt: nam illi hoīes q̄ excedūt in vtute opatiua oz q̄ dirigāt ab illi eq̄ vtute itellectiua excedunt: exigit igit dīne ꝓuidētie rō q̄ creature alie p creaturas itellectuales regant. Ite vtutes pticulares nate sunt moueri a virtutibus vlīb⁹ ut pz tam in arte q̄ in natura: cōstat aūt q̄ vtus itellectiua ē vlīor ōni alia vtute operatiua: nā vtus itellectiua cōtinz fozas vles: oīs aūt vtus opatiua tm̄ ē ex aliq̄ ꝓpa forma opantis: oz igit q̄ per vtutes intellectuales moueant et regant oēs alie creature. Preterea in oībus potētijs ordinatis vna est directiua alterius q̄ magis rōnē cognoscit: vnde videmus in artibus q̄ ars illa ad quā ptinet finis ex quo sumit rō totū artificij dirigit illā et ipat ei q̄ artificiū opatur: sicut ars gubernatoria nauifactiue: et illa que formā inducit ipat ei. q̄ materiaz disponit: instrumēta aūt que nō ꝓgnoscūt aliquā rōnē regūt tm̄: cū ergo sole itellectuales creature rōnes ordinis rerū creatarum cognoscē possint: carū erit regere et gubernare oēs alias creaturas. Ad hec qđ ē p se ē cā ei⁹ qđ ē p aliud: sole aūt creature itellectuales operāt p se ipsas utpote suarū operationū p liberū volūtatis arbitriū oñe exītes: alie vo creature ex necessitate nature operant tanq̄ ab alio mote: creature igit intellectuales p suā opationē sunt motiue et regitiue aliarū creaturarū.

Q Substātie intellectuales inferiores regunt p superiores. LXXIX.

QUm autem inter creaturas intellectuales q̄dā sūt altīs altiores vt ex superiorib⁹ pz: oz q̄ iferiores intellectualiū naturaꝝ p supiōes gubernēt. Ad hec vtutes magis vles sūt motiue vtutū particulariū vt dictū ē: supiores aūt int intellectuales naturas hñt formas magis vles vt supra ostensū ē: sūt igitur regitiue inferiorꝝ intellectualiuz naturarū. Itē potētia itellectiua q̄ ē ꝓpiquior ꝓncipio semp inuenit regitiua itellectualis vtutis q̄ magis a ꝓncipio distat: qđ quidē apparet tā i sciētijs speculatiuis q̄ in actiuis: nam scia speculatiua q̄ accipit ab alia principia ex quibus demōstrat dicit eē illi subalternata: et scia actiua q̄ est ꝓpinquior sint qui ē principiū i operatiuis ē architectonica respectu magis distātis: cū ergo inter itellectuales substātias q̄dā sit ꝓmo principio. s. deo ꝓpiquiores vt supra ostensū ē: ipse erūt aliaruz regitiue. Ad hec supiores itellectuales substātie pfect⁹ dīne sapie influentiā in seipsis recipiūt: cū vnūquodq̄ recipiat aliquid fm modū suuz: p sapiam aūt dīnā oia gubernāt: et sic oz q̄ ea q̄ magis pticipāt dīnā sapiaz sint gubernatiua eoꝝ que mīn⁹ pticipant: substātie igit intellectuales iferiores gubernant p supiores: dicūt igit supiores spūs et āgeli in q̄tū inferiores spūs dirigūt q̄i eis ānūciādo: nā angeli q̄i nūcij dicuntur et mīstri in q̄tū p suā opationem exequūt etiā i reb⁹ corpalibs dīne ꝓuidentie ordinem: nā mīster ē quasi īnstīm aīatum fm pbm: et hoc ē quod dī in ps. Qui facis āgelos tuos spūs: et ministros tuos ignem vrentem.

De ordinatione angelorum ad inuicem LXXX.

QUm aũtẽ corpo
ralia per ſpiritualia regnant ut oſten
ſum ẽ: corpaliũ aũt ẽ quida ordo: oz ꝙ ſupiora cõ
pora p ſuperiores intellectuales ſubſtãtias regãt:
inferiora vero per inferiores: qz vero quanto aliq̃
ſubſtãtia ẽ ſuperior: tãto virtus eius eſt vniuerſa
lior: virtus vero intellectualis ſubſtãtie ẽ vlior vir
tute corpis: ſuperiores quidez inter intellectuales
ſubſtãtias habẽt vtutes ñ explicabiles per aliquã
vtutẽ corporeã: ⁊ iõ nõ ſũt corpibus vnite: inferio
res vo habẽt vtutes pticulatas explicabiles p aliq̃
corporea inſtrumẽta: ⁊ iõ oz ꝙ corporibus vnian
tur: ſicut aũt ſuperiores inter ſubſtantias intellec
tuales ſũt vniuerſaliores vtutis: ita etiã ⁊ perfecti
us diuinam diſpoſitionẽ ab ipo recipiunt in hoc
ꝙ vſq; ad ſingularia ordinis rationẽ cognoſcũt p
hoc qõ a deo accipiũt: hec aũt diuine ordinatiõis
manifeſtatio dinitus facta vſq; ad vltias intellec
tualiũ ſubſtãtiarũ ptingit: ſicut dicitur Job. xxv.
Numquid ẽ numerus militũ eius: ⁊ ſuper quẽ nõ
ſurget lumẽ eꝰ: ſz inferiores intellectus non in ea
pfectione ipam recipiũt ꝙ per eã ſingula q̃ ad or
dinẽ diuine ꝓuidentie ſpectãt ab ipſis exequenda
cognoſcẽ poſſint: ſed ſolũ in quadã cõitate: quan
toz ſũt inferiores tãto per primã illuminationez
diuinꝰ acceptã minus in ſpeciali diuini ordinis
cognitionẽ accipiũt: in tantũ ꝙ intellectus huma
nus q̃ ẽ ifimꝰ ꝑm naturalẽ cognitionẽ ſolũ quorũ
dã vltimorũ noticiã hz. Sic igit ſubſtãtie intelle
ctuales ſuperiores pfectiorẽ cognitionẽ p̃dicti or
dinis imediate conſequuntur a deo: quã quidez
pfectionẽ oz ꝙ alie inferiores per eas conſequant:
ſicut ſupra diximus ꝙ vlis diſcipuli cognitio per
cognitionẽ magiſtri q̃ in ſpeciali cognoſcit pducit
ad perfectũ. Hinc ẽ qõ Diony. de ſuꝑmis intelle
ctualibꝰ ſubſtãtiis quas ꝓme ierarchie. i. ſacri ꝓn
cipatus noiat. vij. c. celꝫ. ierar. dicẽ ꝙ nõ p alias ſub
ſtãtias ſanctificate ſed ab ipſa diuinitate i ipa ime
diate extendunt etiã ad imaterialẽ ⁊ ĩuiſibilẽ pul
chritudinẽ q̃tũ fas eſt in cõtẽplatiõez adducũtur
⁊ ad dinoꝛ opez ſcibiles rõnes: ⁊ p has dicit ſup
poſitas celeſtiũ eſſentiarũ diſpões erudiri. Sic
ergo altiores intellectus in altiori ꝓncipio cogniti
onis perfectionẽ ſuſcipiunt: in qualibet autem diſ
poſitione ꝓuidẽtie ipſa ordinatio effectuũ ex for
ma agentiũ deriuat: oz. n. effectus a cã ſcõm aliq̃
ſimilitudinẽ ꝓcedẽ: ꝙ ãt agẽs ſue forme ſilitudinẽ
effectibus cõicet ẽ ꝓpter aliquẽ finẽ: ꝓmũ ergo ꝓn
cipiũ in diſpõne ꝓuidẽtie eſt finis: ſecundũ forma
agẽtis. tertiũ ipſa diſpõ ordinis effectuũ: ſuꝑmuz
igit in ordine intellectus ẽ ꝙ i fine ordis rõ attẽdat
ſecũdũ aũt ꝙ in foꝛa: tertiũ vo ꝙ ipa ordis diſpõ
i ſeipſa nõ in aliq̃ altiori ꝓncipio cognoſcat: vñ et
ars q̃ ꝓſiderat finẽ ẽ architectonica reſpectu eius
q̃ cõſiderat formam: ſicut gubernatoria reſpectu
nauifactiue: ea vo que cõſiderat formã reſpectu
eiꝰ q̃ cõſiderat ſolũ ordinẽ motuũ q̃ ordinant ad
formã: ſic nauifactiua reſpectu manus artificũ:
ſicut ⁊ inter illos intellectus q̃ imediate in ipo deo
pfectã cognitionẽ ordinis ꝓuidentie dine pcipiũt
ẽ quidã ordo: qz ſuꝑmi ⁊ ꝑmi ordis ꝓuidẽtie rõ
nẽ accipiũt in ipſo vltimo fine q̃ ẽ dina bonitas.
Quidã tñ eoꝛ alĩs clariꝰ: ⁊ iſti dicunt ſeraphim
q̃i ardẽtes vel incẽdẽtes: qz per incendiũ ſolet deſi
gnari itẽſio amoris vel deſideriũ q̃ ſũt de fine: vnõ
Diony. dic̃. vij. c. celꝫ. ierar. ꝙ ex hoc eoꝛ noie deſi
gnat ⁊ imobilitas eoꝛ erga diua feruẽs ⁊ flexibil
⁊ reductio inferioꝛ i deũ ſicut in finẽ. Secũdi ãt
rõnẽ ordinis ꝓuidẽtie i ipſa ſoꝛa dina pfecte ꝓgno
ſcũt: ⁊ hi dicunt cherubi qõ interꝑtat ſcie plenitu
do: ſcia. n. per formã ſcibilis pficit: vñ dicit Dio.
ꝙ talis noiatio ſignat ꝙ ſũt contemplatiui i ꝓma
operatrice vtute diuine pulchritudis. Tertiũ vero
ipſã diſpõnẽ diuinoꝛ iudicioꝛ in ſeipſa conſide
rant: ⁊ hi dicunt throni: nã ꝑ thronũ ptãs iudicia
ria deſignat ſecũdã illud. ſedes ſuper thronũ qui
iu. iuſti. vnde dicit Diony. ꝙ per hãc denoiationẽ
deſignat ꝙ ſũt deifici ⁊ ad oẽs dinas ſuſceptiones
familiariꝰ apti. Nõ aũt ſic ꝓmiſſa intelligẽda ſũt
q̃i aliud ſit dina bonitas ⁊ aliud dina eſſẽtia ⁊ ali
ud ſcia rerũ diſpõnẽ cõtinens ſz qz ꝑm hoc alia et
alia ẽ eius cõſideratio. Itẽ inter potẽtias etiaz
ifeniores ſpũs q̃ dini ordinis p eos exequẽdi pfec
tã cognitionẽ per ſuperiores ſpũs cõſequũt oz or
dinẽ eſſe: nã q̃ inter eos ſũt altioꝛis vtutis etiã ſũt
vlioꝛis in cognoſcendo: vnde cognitionẽ ordinis
ꝓuidẽtie in ꝓncipũs ⁊ cauſis magis vlibus adipi
ſcunt: inferiores vero i cauſis magis pticularibus
altioꝛis. n. intellectus eẽt hõ q̃ ordinẽ oĩum natu
raliũ ꝓſiderare poſſet in corꝑibus celeſtibus q̃
q̃ idiget ad pfectã cognitionẽ ad inferioꝛa ꝓſpicẽ:
illi igit qui in cauſis vlibus q̃ ſũt medie iter deũ q̃
ẽ vliſſima cã ⁊ cãs pticulares pñt ordinẽ ꝓuidẽtie
pfecte cognoſcre: medij ſũt inf illos q̃ in ipſo deo
rõnẽ predicti ordinis conſiderare ſufficiunt: ⁊ eos
qui in cauſis pticularibus neceſſe habent conſide
rare: ⁊ hi a Diony: ponũtur i media ierarchia: q̃
ſicut a ſuꝑmo dirigitur ita dirigit ifimã vt dicit i
viij. c. celꝫ. ierar. Inter has etiã itellectuales ſubſtã
tias oz ꝙ ordo quidã exiſtit: nã ipſa vlis ꝓuidẽtie
diſpõ diſtribuitur quidem primo in multos exe
cutores: quod quidẽ fit per ordinẽ dominationũ:
dñoruz eni ẽ precipẽ quid alĩ exequant: vñ Dio.
dic̃. viij. c. celꝫ. ierar. ꝙ nomẽ dñatiõis deſignat ali
q̃ anagogẽ ſuppoſitã omni ſeruituti ⁊ omni ſub
iectioni ſuperioꝛẽ. Ordo autez ab operante ⁊ exe
quente diſtribuitur ⁊ multiplicatur ad varios ef
fectus quod quidem fit per ordinem virtutum q̃
rum nomẽ vt dicit Dio. ibidẽ ſignificat quãdam

fortē virilitatem in oēs dei formes opationes nō relinquētem sui ibecillitate aliquem dei foꝛaz motum: ꝛ sic pz q̄ p̄ncipium vl̄is opationis ad hunc ordinē ptinet: vnde videt q̄ ad hūc ordinem pertineat motus celestiū coꝛpum ex q̄bus sic a q̄busdā causis vl̄ib' ꝓsequūtur pticulares effectus i natura: ꝛ ideo v̄tutes celoꝝ nomiant Aug. xxi. vbi oꝛ q̄ v̄tutes celorum mouebūtur: ꝛ ad eos etiā spūs ptinere videtur executio dīnoꝝ operum que p̄ter nature ordinē fiunt: ꝛ iō ista sūt sublimissima in diuinis misteriis: ꝓpter q̄ dicit Greg'. q̄ v̄tutes dicunt illi spūs p quos signa frequētiu⁹ fiūt. Et si quid aliud vl̄e ꝛ p̄mum ē in misteriis ouinis exequēdis ꝓueniēs est ad hūc ordinem pertinere. Tertio vo vl̄is ꝓuidētie ordo ia i effectibus ist̄itutus incōfusus custodit dū cohibēt ea q̄ posset hūc ordinē perturbare q̄ quidē ptinet ad ordinē protestatū. vnde Diony. dicit ibidē q̄ nomē ptātum ꝓportat quādā bene ordinatā ꝛ icōfusaz circa diuinas suscepitiōes ordinationē: ꝛ ideo Greg' dicit q̄ ad hūc ordinē pertinet ꝓtrarias ptates arcē. Infimi aūt inter supiores itellectuales substātias sunt qui ordinem diuine prouidentie in particularib' causis ꝓgnoscibilē diuinitus accipiūt: ꝛ hi īmediate rebus hūanis p̄ponūt. vnde Dio. de eis dicit q̄ ista tertia dispō spirituū hūanis ierarchijs p consequentiā p̄cipit: p res aūt hūanas itelligēde sunt oēs inferiores nature ꝛ cāe pticulares q̄ ad hoiez ordināt ꝛ in vsū hois cedūt sicut pz ex p̄missis. Inter has etiā q̄dā ordo existit: nā in rebus hūanis ē aliq̄ bonū cōe q̄ quidē ē bonū ciuitatis vel gētis q̄ videt ad p̄ncipatuū ordinē ptinē: vñ dicit in eodē. c. q̄ nomē p̄ncipatuū ōsignat q̄dā dominium cū ordine sacro ꝓpt̄ q̄ ꝛ Daniel. x. fit mentō de Michaele p̄ncipe iudeoꝝ: ꝛ p̄ncipe persarū et grecoꝝ: ꝛ sic dispō regnoꝝ ꝛ mutatio domiationis de gente in gentē ad ministeriū huius ordinis pertinere oꝛ. Instructio etiam eoꝝ q̄ inter hoies existūt p̄ncipes de his que administrationē sui regimis ptinēt ad hūc ordinē spectare videt. Est ēt aliq̄ hūanū bonū q̄ nō incōicate consistit sz ad vnū aliquē pertinet secūdū seipm: non tamen vni soli sūt vtilia sed multis que sunt ab oibus ꝛ singulis credenda ꝛ seruanda: sicut ea que sunt fidei: et cultus diuinus ꝛ alia huiusmodi: ꝛ hoc ad archāgelos ptinet: de q̄bus Greg' dicit q̄ sūma nūciant sicut Gabriel archāgelū nominam' q̄ vnigeniti v̄bi incarnationē nūciauit ab oibus credēduz est. Quoddā vo hūanū bonū ē ad vnūquodq̄ singulariť ptinēs: ꝛ hoc ad ordinē pertinet angeloꝝ de q̄bus Greg' dicit q̄ ifima nūciant: vnde ꝛ hoium custodes esse dicūt ꝑm illud ps. Angelis suis mā. de te: vt cu. te in om. vi. tu. ꝛc. vnde ꝛ Dio. dicit q̄ archāgeli medij sūt inter p̄ncipatus ꝛ āgelos habentes aliquid cōmune cū vtrisq̄: cū p̄ncipatib' quidē in quātū iferioribus angelis ducatū p̄stant nec imerito quia q̄ sunt p̄pa i hūanis ꝑz ea q̄ sūt cōia dispēsari oꝛ: cū archāgelis vo q̄a annūciāt āgelis et p angelos nobis q̄z ē manifestare hoibus q̄ ad eos ptinēt ꝑz vniuscuiusq̄ analogiā: ꝓpt̄ q̄ ꝛ cōe nomē vltim' ordo q̄i spāle sibi assumit q̄a: s. officium hz nobis immediate nūciādi: ꝛ propt̄ hoc archāgeli nomē ꝓpositū hñt ex vtroq̄: dicūt .n. archāgeli q̄i p̄ncipes angeli. Assignat āt ꝛ Greg' alit̄ celestiū spirituū ordinationē. Nā p̄ncipatus int̄ medios spūs cōnumerat post dñatiōes immediate: v̄tutes vo itel ifimos ante archangelos: sz diligēter ispiciēt̄ib' vtraq̄ ordinatio i modico differt: nā ꝑm Greg'. p̄ncipat' dicūt nō q̄ gentib' p̄ ponūtur sed q̄ etiā ipsis bonis spiritib' p̄ncipāt q̄i p̄existētes i ministeriorū dinoꝝ executione: dic. n. q̄ p̄ncipari ē int̄ alios ꝓrē existere: hoc aūt scōm assignationē añ dictā diximus ad virtutū ordinē ptinere: v̄tutes aūt ꝑm Grego. sūt que ad quasdā pticulares opationes ordinant cū in aliquo spāli casu p̄ter cōem ordinē oꝛ aliqua miraculose fieri ꝑm quā rationē satis ꝓuenienter cū ifimis ordinātur: vtraq̄ aūt ordinatio ex v̄bis apostoli auctoritatez hr̄e pōt. Dicit. n. Eph. ꝓmo. Constituēs illū s. Christū ad dexterā suam in celestib' supra oēz p̄ncipatuz ꝛ potestatē ꝛ virtutē ꝛ dñationē. In q̄ ꝑz q̄ ascendendo supra principatus potestates posuit ꝛ supra has v̄tutes: supra quas dominatiōes collocauit: quē ordinē Dio. obseruauit. Ad Col. autem primo loquens de Christo dicit. Siue throni siue dominationes siue principatus siue potestates omnia per ipsum ꝛ in ipso creata sūt. In q̄ patet q̄ a thronis incipiēs descēdēdo sub eis dominationes: sub quibus principatus: ꝛ sub his potestates posuit: quem ordinem Gregorius obseruauit. De seraphin autem fit mētio Isa. vi. de cherubin autem Ezechielis primo: de archangelis i canonica Jude. cum Michael archāgelus cum diabolo disputans ꝛc̄: de angelis autem i ꝑa vt' dictum est. Est autem in omnibus ordinatis v̄tutibus hoc cōmune: quia in vi superioris virtutis omnes iferiores agunt. vnde id quod diximus ad seraphim ordinem pertinere: omnes inferiōes ex virtute ipsius exequuntur: ꝛ similiter etiam in alijs ordinibus est considerandum.

De ordinatione hominum ad inuicem et ad alia. LXXXI.

Inter alias uero itellectuales substātias hūane aie infimum graduz habent quia sicut supra dictū ē in sui istitutione cognitionē ordinis ꝓuidētie dīne i sola quadā vl̄i cognitione suscipiūt: ad pfectā vo ordinis ꝑm singulariū

cognitionē oz̄ q̄ ex ipsis rebus in quib' oꝛdo diuine puidētie ia ꝑticulariter istitutus ē ꝓducant: vnde oportuit q̄ haberēt oꝛgana coꝛpea ꝑ que a rebus coꝛpalibus cognitionē hauirēt: ex q̄bus tñ ꝓpi debilitatē intellectualis lumis pfectā noticiā eoꝝ q̄ ad hominē spectāt adipisci nō valēt nisi ꝑ lumē supioris spūs adiuuēt hoc exigente diuina dispō ne vt iferiores ꝑ superiores spūs pfectionem acq̄ rant vt supra ostensū est. Quia tñ aliquid hō de lumine itellectuali participat: ei fz puidētie diuie oꝛdinē subdūtur aialia bruta q̄ itellectu nullo mō ꝑticipāt: vnde dr̄ Heñ. j. Faciam' hominē ad ima ginē ⁊ simi. no. s. scōm q̄ intellectū hz: ⁊ ꝓesit. pi. ma. ⁊ vo. ce. ⁊ be. te. Animalia vero bruta ⁊si itel lectu careāt: q̄ tñ cognitionē aliquā hñt: plātis et alīs que cognitione carēt ꝑm diuine puidentie oꝛ dinē ꝓferūt: vñ dr̄ Heñ. j. Ecce dedi vobis omnem her. affe. se. su. terrā: ⁊ vni. li. q̄ hñt in semet ipsis sementē generis sui: vt sint vobis in escā ⁊ cūctis animātibus terre. Inter ea vo q̄ penitus cognitio ne carent vnū subiacet alteri secundū q̄ vnum ē altero magis potētius in agendo: nō. n. ꝑticipant aliq̄d de dispone puidētie fz solū de execution̄e. Que vo hñt intellectū ⁊ sensū ⁊ coꝛpalem vtu tē: hec in ipo ad iuicē oꝛdināt ꝑm diuine puidētie dispōnē ad similitudinē oꝛdinis q̄ in vniuerso iue nitur: nā vtus coꝛpea subdit sensitiue ⁊ intellectie vtuti velut exequēs earū iperiū: ipa vero sensitia potētia intellectiue subdit ⁊ sub eius impio cōtine tur. Ex eadē rōne ⁊ inꝛ ipsos hoies oꝛdo iuenitur nā illi q̄ intellectu ꝑeminēt nālit domināt: illi vo q̄ sunt intellectu deficientes cope vo robustiꝛa nā vident instituti ad seruiēdū: sicut Ar̄. dicit i sua politica. Cui etiā cōoꝛdat sn̄ia Salomōis q̄ dicit puer. xi. Qui stultus est seruiet sapienti. Et exo. xviij. dicit. Prouide de oī plebe viros sapientes ⁊ timentes deum qui iudicent ppl'm oī tpe. Sic aūt in operibus vnius hois ex hoc inoꝛdinatio ꝑ uenit q̄ intellectus sensualē vtutē sequit: sensualis vo vtus ꝓpter coꝛporis indispōnem trahit ad coꝛ poris motū vt in claudicantib' apparet: ita ⁊ i re gimine hūano ioꝛdinatio ꝓuenit ex eo q̄ nō ꝓpt intellectus ꝑeminentiā aliquis ꝑest sed vel roboꝛe coꝛpali dominiū sibi vsurpat vel ꝓpter sensualez affectionē alīs ad regēdū ꝓficit: quā quidē ioꝛdi nationē nec Salomō tacet qui dicit Eccle. x. Est malum q̄ vidi sub sole q̄i per errorē egrediens a facie ꝑncipis: positū stultum in dignitate sublimi. Huiusmōi aūt ioꝛdinatio dīna ꝓuidētiā nō exclu dit: ꝓuenit. n. ꝑmissione diuina ex defetu inferio ꝝ agentiū sic ⁊ de alīs malis dictū ē: fz neq̄ ꝑ hoc mōi ioꝛdinationē totaliter naturalis oꝛdo puer titur: nā stultoꝝ dñiuz infirmū ē nisi sapientū cō silio roboꝛet: vñ dr̄ puer. xx. Cogitatiōes cōsilijs roboꝛabūtur ⁊ gubernaculis tractanda sūt bella ⁊. xxiiij. Clr̄ sapiēs fortis est ⁊ vir doctus robust' ⁊ validus: q̄ cū dispositione initur bellum. ⁊ erit salus vbi multa consilia. Et quia consilians regit eum qui consilium accipit ⁊ quodāmodo ei dñāt dicit ꝓuer. xvij. q̄ seruus sapiens dominabitur fi lijs stultis. Patet ergo q̄ diuina ꝓuidētia omnib' rebus oꝛdinem imponit vt sic verum sit q̄ dicit aplus Ro. xiij. Que a deo sūt: oꝛdinata sunt.

Q̄ inferiora coꝛpora regūtur a deo ꝑ coꝛpora celestia. LXXXII.

Sicūt autem i substantijs intellectualibus ē superius ⁊ inferius: ita etiā in substātijs coꝛpali bus: substantie aūt intellectuales regunt a superi oꝛibus vt dispositio diuine puidentie ꝓportiona liter descēdat vsq̄ ad infima sicut iā dictū ē: ergo pari rōne iferiora coꝛpa ꝑ supiora disponuntur. Clmꝑ. quāto aliq̄ō coꝛp' ē superius loco: tāto inuenit esse formali': ⁊ ꝓpt hoc rōnabiliꝝ locus su perioꝛ ē locus inferioris: nā forme ē cōtineri sicut loci: aqua. n. ē formalioꝛ ⁊ra: aer aqua: ⁊ ignis ae re: sed corpa celestia sūt oīb' loco superiora. ipa igitur sūt magis formalia oībus alīs: ergo magi actiua: agūt ergo i inferiora coꝛpa: sic per ea infe riora disponuntur. Item quod est in sua natura perfectum absq̄ contrarietate: est vniuersaliꝛis virtutis q̄ illud quod in sua natura non perficit nisi in contrarietate: contrarietas enim est ex dif ferentijs determinantibus ⁊ contrahentibus ge nus: vnde in acceptione intellectus quia ē vniuer salis species contrariorum non sunt contrarie cū sint simul: coꝛpoꝛa autem celestia sunt in suis na turis absq̄ omni contrarietate perfecta: non sunt enim leuia neq̄ sunt grauia neq̄ calida neq̄ frigi da: coꝛpoꝛa vero inferiora non perficiuntur in su is naturis nisi cuz aliqua contrarietate: et hoc eti am motus eoꝝ demonstrat: nam motui circu lari coꝛpoꝝ celestium non est aliquid contra rium: vnde nec in eis violentia esse potest: motus autem inferioꝝ coꝛpoꝝ contrarij sunt scili cet motus deoꝛsum motui surs̄um: coꝛpora ergo celestia sunt vniuersaliꝛis virtutis q̄ corpora in feriora: vniuersales autem virtutes sunt motiue particularium sicut ex dictis patet: corpora ergo celestia mouent ⁊ disponunt corpora inferiora Ad hec ostensum est supra q̄ per substantias intellectuales omnia alia reguntur: corpora autē celestia sunt similiora substantijs intellectualibus q̄ alia corpora in quantum sunt incorruptibilia sunt tamen eis propinquaiora in quantum ab eis immediate mouent vt supra ostensū ē: ꝑ ipa igit

regãtur iferioza corpora. Preterea oz primum principiuz motus esse aliquid imobile: que ergo magis accedũt ad imobilitatẽ debẽt eẽ alioz motia: corpa ãt celestia magis accedũt ad imobilitatẽ pmi principiꝫ q̃ iferioza: qz nõ mouẽt nisi vna spẽ mot⁹. s. motu locali: alia vo corpa mouẽt oib⁹ spẽciebus motus: corpa igitur celestia sunt motiua z regitiua omnium inferioz corpum. Amp̃: pmũ in quolibet genere ẽ causa eoz que sunt post: int omnes autẽ alios motus pmus est motus celi. primo quidẽ qz motus localis ẽ pmus inter oẽs motus: z tpe quia solus põt esse perpetuus vt pbat i octauo phicoz: z nãliter: qz sine ipso nõ põt esse aliquis alioz motuũ: non eni augmentat aliquid nisi pexistente alteratiõe p quã qõ prius erat dissimile conuertatur z fiat simile: neq; alteratio põt esse nisi pexistente loci mutatione quia ad hoc q̃ fiat alteratio oz q̃ alterans sit magis propinquus alterato nunc q̃ prius: est etiaz pfectione prioz: qz motus localis non variat rem scõm aliq̃d ei inhe rens sed solũ secũdũ aliquid extrinsecũ: z ppi hoc est rei iã pfecte: Scõo qz etiã int motus locales est motus circularis prioz: z tpe qz solus ipse potest esse ppetuus vt pbatur in. viij. phisicoz: z naturaliter quia est magis simplex z vnus cũ nõ distinguatur in principiũ mediũ z finẽ sed totus sit q̃si mediuz: z etiã pfectione quia reflectit ad pncipiuz Tertio quia solus motus celi iuenitur semper regularis z vniformis: in motibus. n. naturalibus grauiũ z leuiũ fit additio velocitatis in fine: i violentis autem additio tarditatis: oz ergo q̃ motus celi causa sit oium alioz motuũ. Ad hec sicut se habet imobile simplr ad motuz simplr: ita se hz i mobile secundũ hũc motũ ad motũ talẽ: id autez qõ ẽ imobile simpliciter ẽ principium oĩs motus: vt supra probatũ ẽ: qõ q̃ est imobile fm aliationẽ ẽ pncipiũ oĩs aliatiõis: corpa ãt celestia sola inter corpalia sũt ialiabilia qõ demõstrat disp̃ coz q̃ sp eadẽ inenit: est ergo sp corp⁹ celeste cã oĩs altatiõis i his q̃ alterãt: alteratio aũt i his iferiorib⁹ ẽ pncipiũ oĩs motus: nã p aliationẽ puenit ad augmẽtũ z generationẽ: generãs ãt ẽ motor p se i motu locali grauiũ z leuiũ: oz ergo q̃ celũ sit cã õnis motus in istis inferiorib⁹ corpibus. Sic ergo patz q̃ copa iferioza a deo p corpa superioza regunt.

Epilogus pdictoz. LXXXIII.

Ex omnibus autẽ his que ostẽsa sũt colligẽ possum⁹ q̃ q̃tũ ad ordinis excogitationẽ rebus iponẽdi de⁹ oĩa p seipm disp̃oit. vñ sup illud Job xxxiij. Quẽ posuit aliũ sup orbẽ quẽ fabricat⁹ ẽ: dicit Greg⁹. Mundũ quippe per se ipsum regit: q̃ per se ipsũ cõdidit: z Boetius i. iij. de cõsolatione. Deus per se solũ cũcta disponit: sed q̃tũ ad executionẽ iferioza p superioza dispẽsat: corpalia quidẽ p spũalia: vñ Greg⁹ dicit in. iij. dialogi. In hoc mũdo visibili nihil nisi p iuisibilẽ creatura disponi potest iferiores vo spũs per superiores: vñ dicit Diony. iij. c. cele. ierar. q̃ celestes essẽtie itellectua les pmo i se ipsas dinã edũt illuminationẽ z i nos deferũt q̃ supra nos sũt mãifestatiões: iferioza etiã corpa p superioza. vñ Diony. dic. iij. c. de diui. no. q̃ sol generationẽ visibiliũ corpoz cõfert z ad vitã ipam mouet z nutrit z auget z pficit z mũdat z renouat. De his aũt oĩbus sil dicit Aug⁹. i. iij. de trini. Quẽadmodũ corpora grossiora z iferiora p subtiliora z potẽtiora quodã ordine regunt: ita oĩa corpa p spiritũ vite rationalẽ: z spiritꝰ rationalis peccator p spiritũ rõnalẽ iustũ.

Qz corpa celestia non imprimãt in intellectus nostros. LXXXIIII.

Ex his aũtem que pmissa sũt i pmptu apparet q̃ eorũ q̃ sũt circa itellectũ corpa celestia cãe eẽ nõ pñt. Jã. n. ostẽsũ ẽ q̃ dine puidẽtie ordo est vt p superioza regant iferioza z moueant: itellectus aũt ordie nãe oĩa corpa excedit vt ex pdictis pz: i possibile ẽ igit q̃ corpa celestia agant in intellectũ directe: nõ igit possũt eẽ causa per se eoz q̃ sũt circa intellectũ. Ad hec nullũ corp⁹ agit nisi p motũ vt pbat in. viij. phisicoz: q̃ aũt sunt imobilia nõ causant ex motu: nihil. n. cãtur ex motu alicꝰ agẽtis nisi in q̃tũ mouet: passũ aũt mouet: q̃ igit sũt oĩo extra motum nõ pñt eẽ cãta a corpib⁹ celestibus: sed ea que sũt circa itelletũ sũt oĩo extra motum per se loquendo sicut patet per philosophum in septimo phisicorum: quin imo per quietem a motibus fit anima prudens z sciens vt ibidem dicitur impossibile est ergo q̃ corpora celestia sint per se causa eorum que sunt circa intellectum. Amp̃. si nihil causatur ab aliquo corpore nisi in quantum mouet dum mouetur oportz omne illud quod recipit impressionem alicuius corporis moueri: nihil autem mouetur nisi corp⁹ vt probatur in. vi. phisicorum: oportet ergo omne id quod recipit impressionem alicuius corpis esse corpus vel aliquam virtutem corpoream. ostensum est autem in secundo q̃ intellectus neq; est corpus neq; virtus corporea: impossibile est igitur q̃ corpora celestia directe imprimant in intellectum. Item omne quod mouetur ab aliq̃ reducit ab eo de potentia in actũ: nihil aũt reducit ab aliq̃ de potẽtia i actũ nisi p id qõ ẽ actu: oz ergo õne agens z mouens esse aliquo modo actu

respectu eorum ad que passum ⁊ motum est in potentia: corpora autem celestia non sunt actu intelligibilia cum sint quedam singularia sensibilia: cum igitur intellectus noster non sit in potentia nisi ad intelligibilia in actu: impossibile est q̄ corpora celestia directe agant in intellectum. Ad hec ꝓpria operatio rei cōsequit̄ nām ipsius q̄ rebus generatis per generationē acquirit̄ simul cū ꝓpria operatione: sicut patet de graui ⁊ leui q̄ hñt statū ꝓpriū motū in ūmio siue generationis nisi sit aliq̄d impediēs rōne cui⁹ generās dr̄ mouēs: illud ḡ q̄ dō ꝑm principium sue nāe nō est subiectū actionis corporis celestis neq; ꝑm operationē suā pōt ei esse subiectū: ps aūt intellectiua nō cātur ab aliq̄bus ꝓncipijs corpalib⁹ sed ē oio ab extrinseco vt supra ꝓbatū ē: operatio igit̄ intellectus nō directe subiacet corpibus celestibus. Amp̄. ea q̄ cāntur ex motib⁹ celestibus tēpori subdūtur qō ē numerus ꝑmi mot⁹ celestis: q̄ igit̄ oio abstrahunt a tpe nō sūt celestibus motib⁹ subiecta: intellectus aūt i sua operatione abstrahit a tpe sicut ⁊ a loco. cōsiderat. n. vl̄e qō est abstractū ab hic ⁊ nūc: nō igit̄ operatio itellectualis subditur celestibus motibus: Ad hec nihil agit vltra suam speciē: ipm aūt intelligere transcendit spēm ⁊ formā cuiuslibet corpis agentis: quia ois forma corpea est materialis ⁊ idiuiduata: ipm āt intelligē hz spēm a suo obiecto qō ē vl̄e ⁊ imāle: vñ nullū corpus per formā suā corpoream intelligere pōt: multo igit̄ minus pōt qōcūq; corpus cāre ipsum itelligē i alio. Itē ꝑz illō q̄ aliq̄d vnit̄ supiorib⁹ nō ē iferiorib⁹ subiectū: aia aūt nāa ꝑm q̄ itelligit vnit̄ substātijs itellectualib⁹ q̄ sūt supiores ordine nāe corporib⁹ celestibus nō. n. pōt aīa nostra itelligere nisi sōm q̄ lumē intellectuale inde sortit̄: impossibile ē igit̄ q̄ intellectualis operatio directe motibus celestibus subdat̄. Preterea huic rei fidē faciet si consideremꝰ ea q̄ a phīs circa hoc dicta sūt. Antiqui: n. phi nāles vt Democritus Empedocles et hmodi posuerūt q̄ itellect⁹ nō differt a sensu vt pz i. iij. metaphisice ⁊ i. ij. de aīa: ⁊ iō sequebat q̄ intellectus sit quedā virtus corpea sequēs corporuz trāsmutationē: ⁊ iō dixerūt q̄ cū trāsmutatio iferioz corpū sequat̄ transmutationē superioz corpoz itellectualis etiā opatio sequet̄ corpū celestiū motus: ꝑm illud Homeri. Talis est intellectus in dijs ⁊ hōibus terrenis qualē in die inducit pr̄ viro rū deorūq;. i. sol vel magis Jupit̄ quē dicebāt sūmū deū itelligētes p ipm totū celū vt pz p Aug⁹. in libro de ciui. dei. Hinc etiā ꝓcessit stoicoz opio q̄ dicebāt cognitionē itellect⁹ cāri ex hoc q̄ imagines corpū nostris mētibus iprimūtur sicut speculū quoddā imagines ⁊ sic pagina recipit litteras ipressas absq; hoc q̄ aliquid agat vt Boetius narrat in. v. de cōsolatione: ꝑm quoz sentētiā seq̄bat q̄ maxime ex impressione corpoz celestium intellectuales notiones nobis imprimerentur. vnde et stoici fuerunt qui precipue necessitate quadā fata li hoium vitā posuerūt duci. Sed hec positio ide falsa apparet: vt Boetius ibidē dicit q̄ intellectus cōponit ⁊ diuidit ⁊ cōparat suprema ad infima ⁊ cognoscit vniuersalia ⁊ simplices formas que in corporibus nō iueniunt. ⁊ sic manifestū ē q̄ intellectus nō ē sicut recipiēs tm̄ imagines corpum sed habet aliquā vtutem corporibus altioz̄: nam sensus exterior qui solum imagines corpum recipit ad predicta se non extendit: omnes autem sequentes phī intellectum a sensu discernentes causā nostre scientie non aliquibus corporibus sed rebus inmaterialibus attribuerunt sicut Plato posuit causam nostre scientie esse ideas. Aristoti. autem intellectum agentem. Ex his omnibus est accipere q̄ ponere corpora celestia esse causam nobis intelligendi est consequens opinionem eorum q̄ ponebant intellectum a sensu non differre vt patet etiam per Aristo. in libro de anima: hanc opionē mānifestū ē esse falsam: igit̄ ⁊ manifestū ē ⁊ eā esse falsam que ponit corpora celestia esse nobis causas intelligendi directe. Hinc est q̄ sacra scriptura causam nostre intelligentie attribuit: non alicui corpori sed deo Job. xxxv. Ubi est deus qui fecit me: qui dedit carmina in nocte: qui docet nos super iumenta terre: ⁊ super volucres celi erudit nos: ⁊ in ps. Qui docet hoiem scientiam. Sciendum est tamen q̄ licet corpora celestia directe intelligentie nostre cause esse non possunt: aliquid tamen ad hoc operantur indirecte: licet enim intellectus non sit virtus corporea: tamen in nobis intellectus operatio compleri non potest sine operatione virtutuz corporearum que sunt imaginatio ⁊ vis memorativa ⁊ cogitativa vt ex superioribus patet: ⁊ inde est q̄ impeditis harum virtutum operationibus propter aliquam indispositionem corporis impeditur operatio intellectus: sicut patet in freneticis ⁊ litargicis ⁊ alijs huiusmodi: ⁊ propter hoc etiam bonitas dispositionis corporis humani facit aptum ad bene intelligenduz in quantum ex hoc predicte vires fortiores existunt: vnde dicitur in secundo de anima q̄ molles carne aptos bene mente videmus: dispositio autē corporis humani subiacet celestibus motibus. Dicit enim Augustinus i. v. de ciui. dei: q̄ non vlquequaq; absurde dici potest ad solas corporuz differentias afflatus quosdam valere sidereos: et Damas. dicit in. ij. libro q̄ alij ⁊ alij planete diuersas complexiones et habitus et dispositiones in nobis constituunt: ⁊ ideo indirecte corpora celestia ad bonitatem intelligentie operantur: et sic sicut medici possunt iudicare de bonitate intellect⁹ ex corpis ꝓplexione sic ex dispōne ꝓpria astrolog⁹ ex motib⁹ celestibus sic ex cā remota tal⁹

dispõnis: ⁊ p̄ hūc modum põt verificari qõ Ptolome⁹ in centiloq̃o dicit. Cū fuerit Mercurius in natiuitate alicui⁹ i aliq̃ domoꝝ saturni: ⁊ ipse fortis i esse suo dat bonitatē itelligētie medullitus in rebus.

Quę corpora celestia non sunt cause voluntatū ⁊ electionum nostrarum. LXXXV.

Ex hoc ãt ulterius apparet q̄ corpa celestia nõ sũt voluntatū nr̃arū neq; electionū cã. Uolũtas n. in pte itellectiua aīe ē vt pz p p̄hm in. iij. de aia si igit̄ corpa celestia nõ pñt ip̄rimẽ directe in intellectũ nostrũ vt ostensũ ē: neq; etiã in volũtatẽ nostrã directe ip̄rimẽ poterũt. Amp̄. ois electio ⁊ actualis volũtas i nobis imediate ex app̄hēsiõe itellectuali cãt: bonũ. n. intellectũ ē: obiectũ volũtatis vt pz in. iij. de aia: ⁊ ꝓpt̄ hoc nõ põt seq̄ p̄uersitas in eligẽdo nisi intellectus iudiciũ deficiat in ꝑticulari eligibili vt pz p p̄hm in. vj. ethicorũ: corpa ãt celestia nõ sũt cãe itelligētie nostre: ergo nec electiõis nr̃e pñt eẽ cãe. Itẽ q̄cunq; ex ip̄ressione corpũ celestiũ i istis inferiorib⁹ eueniũt nãliter cõtingũt cũ hec inferiora sint nãliter sub illis ordinata: si ergo electiones nostre eueniũt ex ip̄ressiõe corpoꝝ celestiũ: oz q̄ nãliter eueniãt vt. s. sic hõ nãliter eligat opari suas opationes sicut nãli instictu bruta opant̄ ⁊ nãliter corpa inaiata mouent: non g̃ erũt ꝓpositũ ⁊ nã duo p̄ncipia agētia sz vnũ tm̃ qõ ē nã: cui⁹ cõtrariũ pz p Ar⁹. in. ij. phicoꝝ: nõ ē g̃ verũ q̄ ex impressione corpoꝝ celestium nr̃e electiões ꝓueniãt. Preterea ea q̄ nãliter fiũt determiatis medi⁹ ꝓducũt ad finẽ: vñ sp ⁊ eodẽ mõ cõtingũt: nã. n. determiata ē ad vnũ: electiões aũt hũane dīsis dr̃s tendũt ad finẽ tã in moralib⁹ q̄ in artificialibus: nõ igit̄ electiões hũane sũt nãliter. Amp̄. e ⁊ q̄ nãliter fiũt vt plurimũ recte fiũt: nã. n. nõ deficit nisi in pauciorib⁹: si igit̄ hõ nãliter eligeret: vt in pluribus electiões eius essent recte: qõ pz eẽ falsũ: nõ igit̄ hõ nãliter eligit qõ oporteret si ex ipulsu corpoꝝ celestiũ eligeret. Itẽ ea que sũt eiusdẽ spẽi nõ diuersificãt i opatiõib⁹ nãlibus q̄ nãm spẽi ꝓsequũt: vñ ois Irũdo siliter facit nidũ ⁊ ois hõ siliter itelligit ꝑma p̄ncipia q̄ sũt nãliter nota: electio aũt ē opatio ꝓ̃s spẽm hũanã: si igit̄ hõ nãliter eligeret oporteret q̄ oēs homes eodẽ mõ eligerẽt qõ pz eẽ falsũ tã in moralibus q̄ in artificialibus.

Ad hec vtutes ⁊ vitia sũt electionũ p̄ncipia ꝑ pria: nã virtuosus ⁊ vitiosus differũt ex hoc q̄ cõtraria eligũt: vtutes aũt politice ⁊ vitia nõ sũt nobis a nã: sz ex assuetudine vt ꝓbat p̄hs in. ij. ethicoꝝ: ex hoc q̄ ões opatiões assuescim⁹ ⁊ maxime a puero ad tales habitũ hẽm⁹: g̃ electiones nostre nõ sũt nobis a nã: nõ g̃ causãt ex ip̄ressione corporũ celestiũ fm quã res nãliter ꝓcedũt.

Ad hec corpa celestia nõ imp̄rimũt directe nisi i corpa vt ostẽsuz ẽ: si igit̄ sint cã electionũ nostrarũ: aut hoc erit in q̄to ip̄rimũt in corpa nostra aut i q̄tũ ip̄rimũt in exteriora: neutro aũt mõ sufficienẽ pñt eẽ cã electiõis nostre: nõ eni ẽ sufficiens causa nostre electionis q̄ aliqua corpora alia nobis exterius p̄sẽtent: pz. n. q̄ ad occursũ alicuius delectabilis puta cibi vel mulieris: tẽperatus nõ mouet ad eligendũ ip̄m intẽperatus aũt mouet: similiter etiã nõ sufficit ad nostrã electionẽ quecunq; imutatio posset esse in nostro corpore ab ip̄ressiõe corporis celestis cũ per hoc nõ sequatur in nobis nisi quedã passiones vel magis vel minus vehementes passiones autem quantuncunq; uehementes non sunt causa sufficiens electionis: quia per easdem passiones incõtinens inducitur ad eas sequẽdum per electõnem: continens autẽ non inducitur: nõ potest igitur dici q̄ corpora celestia sint cause nostrarum electionuz. Amp̄. nulla virtus datur alicui rei frustra: homo autem habet virtutem iudicandi ⁊ consiliandi de omnibus que per ipsum operabilia sunt siue in vsu exteriorũ rerum siue i admittẽdo ⁊ repellendo intrinsecas passiones: quod q̄dez frustra eẽt si electio nostra causaretur a corporib⁹ celestibus non existens in nostra potestate: nõ est igitur possibile q̄ corpora celestia sit cause nostre electionis. Preterea hõ naturaliter est animal politicũ vel sociale: quod quidem ex hoc apparet q̄ vnus homo nõ sufficit sibi si solus viuat: ꝓpter ea q̄ nã in paucis hoi ꝓuidit susticienẽ dans ei rõnem per quã possit sibi necessaria ad vitã ꝑparare: sicut cibum: indumenta ⁊ alia huiusmodi ad que oia opanda nõ sufficit vnus homo: vnde naturaliter inditũ est homini vt in societate viuat: sed ordo prouidentie non aufert alicui rei quod ẽ sibi naturale: sed magis vnicuiq; prouidetur secũdum suam naturam vt ex dictis patet: non igitur per ordinem prouidentie sic est homo ordinatus vt vita socialis tollatur: tolleretur autem si electõnes nostre ex impressionibus corporum celestium prouenirent sicut naturalis instinctus aliorũ animalium. Frustra etiam darentur leges ⁊ precepta viuendi si homo electionum suarum dominus nõ esset: frustra etiam adhiberentur premia et pene bonis ⁊ malis ex quo non est in nobis hec vel illa eligere: bis autem desinentibus statim socialis vita corrumpitur: nõ ergo homo est sic secundum ordinem diuine prouidentie institutus vt electiones eius ex motibus celestium corporum prouenian̄t. Ad hec: electiones hominum ad bona ⁊ mala se habent: si igitur electiões nostre ex motibus stellarum prouenirẽt: sequeretur q̄ stelle ꝑ se essent causa malarum electionum: quod autez est malum non habet causam in natura: nam malum incidit ex defectu alicuius cause ⁊ non habet

cauſam per ſe vt ſupra oſtenſum eſt: non ē igitur poſſibile q̄ electiōes nr̄e directe ⁊ per ſe a corpor̄ bus celeſtibus ꝓueniant ſicut ex cāis. ¶ Pōt aūt aliquis huic rōni obuiare: dicēdo q̄ oīs mala electio ex alicuius boni appetitu ꝓuenit: ut ſupra oñ ſū ē: ſicut electio adulterij ꝓuenit ex appetitu boni delectabilis qō ē in venereis: ad qō quidem bonū vl̄e aliqua ſtella mouet: ⁊ hoc nc̄cium ē ad generationē aialiuz perficiendā: nec debuit hoc cōe bonū pretermitti ꝓpter malū ꝑticulare h⁹ modi: q̄ ex hoc inſtictu eligit malum. Hec āt rn̄ſio ſufficiens nō ē: ſi ponantur corpa celeſtia per ſe cā electionum nr̄arum: vtpote per ſe ipmentia itellectuz ⁊ uoluntatem: nā ipreſſio vl̄is cāe recipitur i uno q̄z ſcōm modum ſuū: effectus ergo ſtelle mouētis ad delectationē que ē in cōiunctione ordinata ad generationē recipietur in quolibet ſcōm modum ſibi ꝓpr̄ium: ſicut videmus q̄ diuerſa aialia hñt diuerſa tp̄a ⁊ diuerſos modos cōmixtionis ſcōm ꝯgruentiaz ſue nāe: vt Alg. dicit in libro de hiſtorijs aialium: recipient ergo itellectus ⁊ uoluntas i preſſionem illius ſtelle ſcōm modum ſuum: cū āt aliquid appetitur ſcōm modū itellectus ⁊ rōnis: nō accidit pc̄m in electione: que quidem ſemper ex hoc mala ē q̄ non ē ſcōm rōnem rectā: nō igit ſi corpora celeſtia eſſent cā electionū nr̄arum: eſſz vn̄q̄ in nobis electio mala. ¶ Amp̄. nulla uirtus actiua ſe extendit ad ea que ſunt ſupra ſp̄em ⁊ natur̄ agentis: q⁹ cōe agens agit per ſuaz formā: ſed ipſum uelle tranſcendit oēm ſp̄em corpalez ſicut ⁊ ipſū intelligere: ſicut. n. itelligimus vl̄ia: ita ⁊ voluntas nr̄a in aliquod vl̄e fertur: puta q̄ odimus cōe latronum genus: vt ph̄s dicit in ſua rhetorica: nām igitur uelle ñ cātur a corpore celeſti. ¶ Pre. ea que ſūt ad finem ꝓportionātur fini: electiones āt hūane ordinātur ad felicitatez: ſicut ad ultimū finem: que q̄dem non cōſiſtit i aliquibus corporalibus bonis: ſed in hoc q̄ aīa ꝙiungatur per intellectū rebus dīnis: ut ſupra oñſum eſt tā ſcōz ſñiaz fidei q̄ ph̄orum opiones: corpora igitur celeſtia ñ p̄nt eſſe cā electionū nr̄aruz. Hinc eſt qō dr̄ Jere. x. A ſignis celi nolite metuere que timent gentes: q⁹ leges pp̄lorum uane ſunt. Per hoc āt excludit poſitio ſtoicorū: qui ponebant oēs actus noſtros ⁊ ēt electiones noſtras ſecundū corpora celeſtia diſponi: que ēt dr̄ fuiſſe poſitio antiqua phariſeorz qui apud iudeos p̄ciſilianiſte h⁹ modi erroris ēt rei fuerunt: ut dr̄ in lib. de hereſibus. Hec ēt fuit opio antiquorū nāliū qui ponebant ſenſū ⁊ intellectum nō differre. Unde Empedocles dixit q̄ volūtas augetur i hoibus ſicut i alīs aialibus ad p̄ns. i. ſm p̄ns momentū ex motu celi cānte tp̄us: vt Alg. introducit in libro de aīa. ¶ Sciendū tñ ē q̄z corpora celeſtia nō ſint directe cā electionū nr̄arum quaſi directe i uolūtates noſtras ip̄rimentia: indirecte tñ ex his aliqua occaſio noſtris electionibus p̄ſtatur: ſm q̄ hñt impreſſionē ſuper corpa: ⁊ hoc dupl̄r. Uno quidem mō ſm q̄ ip̄reſſiones corpum celeſtiū in exteriora corpora ſ̄t nobis cā alicuius electionis: ſicut cū per corpora celeſtia diſponitur aer ad frigus intenſū: eligimus calefieri ad ignē uel aliqua h⁹mōi facere que cōgruunt tp̄i. Alio mō ſm q̄ ip̄imunt in corpa noſtra ad quorum imutationē inſurgunt nobis aliq̄ motus paſſionum: vel per eorū ip̄reſſionez efficimur abiles ad aliquas paſſiōes: ſicut colerici ſunt ꝓni ad irā: uel ſm q̄ ex eoz ip̄reſſione cātur in nobis aliqua diſpoſitio corporalis que ē occaſio alicuⁿ electionis: ſicut cū nobis ifirmātibus eligimus accipere medicinam. Interdū ēt ex corporibus celeſtibus actus hūani cāntur: in quantum ex idiſpoſitione corporis aliqui amētes efficiuntur uſu rōnis priuati i quibus ꝓpr̄ie electio non eſt ſed mouētur aliquo nāli inſtinctu ſicut ⁊ bruta. Manifeſtum eſt āt ⁊ experimento cognitū q̄ tales occaſiones ſiue ſint exteriores ſiue interiores non ſunt cauſa neceſſaria electionis: cū hō per rōnē poſſit eis reſiſtere uel obedire: ſed plures ſunt qui impetus tales nāles ſequūtur: pauciores āt. i. ſoli ſapiētes qui occaſiones male agendi ⁊ naturales impetus non ſequūtur: ⁊ propter hoc dicit Ptolomeus in centiloquio q̄ aīa ſapiēs adiuuat op⁹ ſtellarum: ⁊ q̄ non poterit aſtrologus dare iudicia ſm ſtellas niſi uim aīe complexionē bñ cognouerit: ⁊ q̄ aſtrologus non dz dicere rem ſp̄aliter ſz vl̄r: q⁹. ſ. impreſſio ſtellarum i pluribus ſortitur effectum: qui non reſiſtunt iclinationi que ē ex corpe: non āt ſp in hoc uel illo qui forte per rōnem nāli inclinationi reſiſtit.

Q⁹ corpales effectus in iſtis inferioribⁿ nō ſequūt ex neceſſitate a corporibus celeſtibus. LXXXVI.

Non ſolum autem corpora celeſtia hūane electioni neceſſitatē inferre non p̄nt: ſed nec ēt cōporales effectus in iſtis iferioribus ex neceſſitate ab eis procedunt. Impreſſiones. n. cārum nāliū recipiuntur in effectibus ſm recipientium moduz: hec āt inferiora ſunt fluxibilia ⁊ nō ſemper eodē modo ſe hñtia propter mām que eſt in potentia ad plures formas: ⁊ propter ꝙtrarietatē formarū ⁊ uirtutum: non igitur impreſſiones corporuz celeſtium recipiuntur i iſtis iferioribus per moduz neceſſitatis. ¶ Itē a cā remota non ſequitur effectus de neceſſitate: niſi ēt ſit cā media neceſſaria: ſicut et in ſillogiſmis ex maiori de neceſſitate ⁊ minori de contingenti non ſequitur concluſio de neceſſitate: corpa āt celeſtia ſunt cāe remote: proxie āt cāe inferiorum effectuum ſūt uirtutes actiue ⁊

ꝛ passiue i istis iferiorib⁹ q̄ nō sūt cāe necessarie: ſz ꝓtigētes pñt.n.deficē ut i pauciorib⁹:nō ḡex cō poribus celestibus sequūtur i istis iferioribus cor poribus effectus de necessitate. ¶Ore.motus ce lestium corpoꝝ sp̄ ē eodem modo:si igitur effect⁹ celestiū corporum in istis iferioribus corporibus ex nccitate ꝓuenirent:sp̄ eodē mō se bērent que i inferioribus sūt:nō āt semper eodē modo se hñt: sed ut in pluribus:uon igitur ex necessitate proue niūt. ¶Adhuc ex multis cōtingētibus nō pōt fi eri unum necessariū:qz sicut qȯlibet contingenti um per se deficere pōt ab effectu:ita ꝛ oia sil̄: con stat āt q̄ singula que i istis iferioribus fiūt ex ipres sione celestiū corporum sūt contingentia:non igit cōnexio eorum q̄ i istis inferioribus cōtingunt ex ipressione celestium corpoꝝ sunt necessaria: ma nifestum ē.n.q̄ qȯlibet eorū ipediri pōt. ¶Imp̄. corpa celestia sunt agentia nāliter que requirunt mām in quam agant:nō igitur ex actione corpuꝝ celestiū tollitur id qȯ mā requirit:mā āt in quaꝝ agunt corpa celestia sūt corpora iferiora:que cuꝝ sint corruptibilia ſm suam uām: sicut deficē pñt ab esse ita ab operari:ꝛ sic eorum nā hoc hz:ut ñ ex nccitate producāt effectus:non igitur ex neces sitate proueniunt effectus celestium corpum i cor poribus iferiōibus. Si āt aliquis forte dicat q̄ ne cessariū ē q̄ effectus corpum celestium complean tur:nec tñ per hoc tollitur possibilitas a rebus in feriozibus eo q̄ quilibet effectus est i potentia añ q̄ fiat:ꝛ tunc dī possibilis:qui āt iam est in actu: transit a possibilitate i necessitatē:ꝛ totū hoc sub iacet celestibus motibus:ꝛ sic non tollitur q̄n ali q̄ñ effectus sit possibilis:ſz nccium sit effectū illuꝝ q̄ñq̄ ꝓduci:sic.n. Albumasar in primo libro sui introductoꝝ defendere nititur possibile. Non est āt possibile q̄ ſm hunc modū possibile defendat possibile.n.quoddā est qȯ ad necessarium sequa tur:nā qȯ nccē est esse:possibile ē esse:qȯ.n. non possibile ē esse:impossibile est esse:ꝛ qȯ ipossibile est esse:nccē est non esse::igitur qȯ necesse ē eē: ne cesse ē non esse:hoc āt est impossibile:ergo ipossi bile est q̄ aliquid nccē sit esse:ꝛ tñ non sit possibi le illud esse:ergo possibile esse sequitur ad nccē eē hoc āt possibile non ē necessariū defendere: quia ꝓtra hoc effectus ex necessitate cāri dicuntur: sed possibile qȯ opponitur nccio ꝓut dī possibile qȯ pōt esse ꝛ nō eē. Non āt dī aliquid per hunc mo dū possibile ꝛ contingens ex hoc solū q̄ q̄ñq̄ sit i potentia ꝛ q̄ñq̄ i actu:ut predicta rñsio ꝓsuppo nit:nam sic ēt in motibus celestium ē possibile et contingens:non.n.sp̄ ē coniunctio uel oppositio solis aut lune in actu:sed q̄ñq̄ quidez in actu: q̄ñ q̄ āt in potentia:que tñ nccia sūt: cum de his dē tur demonstrationes:sed possibile uel contingēs qȯ opponitur necessario hoc in sua rōne hz q̄ ñ sit nccē illud fieri q̄ñ non est:qȯ quidem ē:qz non de necessitate sequitur ex cā sua:sicut.n. dicimus sortē sessurum esse contingēs: ipsū āt esse moztu rū ē nccium:qz ſm horum ex cā sua de necessitate sequitur:non āt primum:si ergo ex motibus cele stibus de nccitate sequitur q̄ eorū effectus sint q̄ñ q̄z futuri:tollitur possibile ꝛ ꝓtingēs:qȯ nccio op ponitur. Sciendum ē āt q̄ ad probandū effectuꝫ celestium corpoꝝ ex nccitate prouenire Auicena i sua methaphisica utitur tali rōne. Si.n.effect⁹ aliquis celestium corpoꝝ impeditur:oz q̄ hoc sit per aliquam cām uoluntariā uel nālem:ois āt cā volūtaria uel nālis reducitur ad aliqȯ celeste pri cipium:ergo ipedimentuz effectuū celestiū corpo rum ꝓcedit ex aliquibus celestibus pricipijs: im possibile est ergo q̄ si totus ordo celestium corpo rū sil̄ accipiatur:q̄ effectus eius unꝙ cassetur. vñ concludit q̄ corpora celestia faciunt nccio esse de bere effectus i istis iferioribus tam uolūtarios q̄ nāles. Hec āt rō ut Aꝛz.in.ij.phicorum dicit:fuit quorūdam antiquoꝝ:qui negabant casū ꝛ fortu nam:per hoc q̄ cuiuslibet effectus est aliqua cau sa determinata:posita āt cā ponitur effectus de necessitate:ꝛ sic cum oia de necessitate ꝓueniant: non ē aliquid fortuitum neqz casuale. Hanc āt rō nem ipse Aꝛz.soluit in. vi.metha.negando duas ꝓpositiones:quibus hec rō utitur:quaꝝ una est: q̄ posita cā quacūqz necesse sit eius effectū ponī. Hoc.n.non oz i oibus cāis:qz aliqua cā ſz sit per se ꝛ ꝓpria cā ꝛ suffitiens alicuius effectus:pōt tñ ipediri ex concursu alterius cāe:ut non sequatur effectus. Alia ꝓpositio est quā negat:q̄ nō oē qȯ est quocūqz mō hz cām per se: sed solum ea q̄ sūt per se:que āt sunt per accidens non hñt aliquam cām:sicut q̄ sit musicum hz aliquam cāz in hoie: q̄ āt hō sit sil̄ albus ꝛ musicus non hz aliquā cau sam:quecūqz.n.sunt simul ꝓpter aliquam cām: ordinem hñt ad inuicē ex illa cā: que āt sunt per accidens non hñt ordinem ad inuicem:nō igitur sunt ex aliqua cā per se agente sed solum per acci dens hoc euenit:accidit.n.docenti musicuz q̄ do ceat hoiem album:est.n.preter eius intentionem sed intendit docere discipline susceptibilem. Sic ergo proposito aliquo effectu dicemus q̄ habuit aliquam cām ex qua non de necessitate sequebat qz poterat impediri ex aliqua alia cā concurrēte per accidens:ꝛ ſz illam cām concurrentem hz re ducere in aliquam cām altioꝛem:tñ ipsum cōcur sum qui impedit non ē reducere in aliquam cām ꝛ sic non pōt dici q̄ impedimentum h⁹ effect⁹ ul illius procedit ex aliquo celesti principio:vñ non oz dicere q̄ effectus corpoꝛuz celestiū ex necessita te proueniant in istis inferioꝛibus. Hinc ē q̄ Da mas.dicit in scdo libro q̄ corpora celestia non sūt causa generationis alicuius eorum que fiūt neqz

corruptionis eorz que corrũpuntur: qr̃. ſ. nõ ex ne ceſſitate ex eis effectus proueniunt. Arz. ēt dicit i ij. de ſõno ⁊ uigilia: q̃ eorum que in corpibus ſũt ſignorum ēt celeſtium uelut aquarum ⁊ ventorũ multa non eueniunt: ſi. n. aliquis alius uehementior iſto accidat motus a quo futurũ eſt ſignũ nõ fit: ſicut ⁊ multa conſulta bñ que fieri expediebat diſſoluta ſũt propter alias digniores ichoatiões. Prolomeus ēt i quadripartito dicit. Rurſus nec eſtimare debemus q̃ ſuperiora ꝓcedunt ineuitabiliter: vt ea que diuina diſpõne cõtingũt: ⁊ que niullatenus ſunt uitanda nec non que ueraciter ⁊ ex neceſſitate proueniũt. In cẽtilogio ēt dic̃. Hec indicia que tibi trado ſunt media inter neceſſarium ⁊ poſſibile.

Q̃ motus celeſtis corpis nõ ſit cã electionũ nr̃arũ: ex vtute aie mouẽtis: ut quidã dicũt. LXXXVII.

Eſt tamen attendẽdum q̃ Auicena vult q̃ motus celeſtium corpum ſint nr̃arum electionum cãe non quidẽ per occaſionem tm̃: ſicut ſupra dictum ẽ ſed per ſe: ponit. n. corpora celeſtia eſſe aiata: vnde oz cum motus celeſtis ſit ab aia ⁊ ſit motus corpis: q̃ ſicut in quantum ẽ motus corporis hz uirtutem tranſmutãdi corpora: ita in q̃tum ẽ ab aia: hẽat uirtutez iprimendi in aias nr̃as: ⁊ ſic motus celeſtis ſit cã electionum nr̃arum ⁊ uolũtatum: ad quod ēt redire vr̃ poſitio Albumaſar in primo ſui introductorij. Hec ãt poſitio irrõnalis eſt: ois. n. effectus qui eſt per inſtm̃ aliquod ab efficiẽte ꝓcedens oz eẽ ꝓportionatum inſtõ ſicut ⁊ agenti: non. n. quolibet inſtõ utimur ad quẽlibet effectum: vnde illud non põt fieri per aliquod inſtrumẽtum ad qõ nullo mõ ſe extendit actio iſtius actio ãt corpis nullo modo ſe extendit ad immutationem itellectus ⁊ uoluntatis: ut ſupra oñſuz eſt: niſi forte per accidens: in q̃tum ex his imutat corpus ſicut predictum ẽ: ipoſſibile eſt ergo q̃ aia celeſtis corpis ſi ſit aiatum intellectum ⁊ uoluntatem iprimat mediante motu celeſtis corporis.

Imp̃. cã agens particularis in agendo ſilitudinẽ gerit cãe agentis vlis ⁊ eſt exemplum eius: ſi autẽ aia humana in aliam aiam humanam aliquid p operationem corporalem iprimeret: ſicut cũ per ſignificationem uocis ſuam intelligentiã pandit: actio corporalis que eſt ab una aia non peruenit ad aliam niſi mediante corpore: vox. n. prolata imutat organum auditus: ⁊ ſic a ſenſu percepta peruenit eius ſignatuz uſq̃ ad intellectũ: ſi igitur aia celeſtis aliquid imprimat in aias nr̃as per motuz corporeum: actio illa non peruenit uſq̃ ad aiam nr̃am niſi per mutationẽ corporis noſtri que quidem non ẽ cã nr̃arum electionum ſed occaſio tm̃ ſicut ex premiſſis pz: nõ igitur erit motus celeſtis cã nr̃e electionis niſi per occaſionem tm̃. Item cũ mouens ⁊ motum oporteat ſil̃ eſſe: ut probat in. vij. phiſicorz: oz q̃ a primo mouente perueniat motus uſq̃ ad ultimũ qõ mouetur quodaz ordine: ut. ſ. mouẽs per id quod ẽ ſibi proximũ moueat id quod ẽ ab eo diſtans: corpori ãt celeſti qõ moueri ponitur ab aia ſibi coniũcta ꝓpinquius eſt corpus noſtrũ q̃ aia: que non hz ordinem ad corpus celeſte niſi mediãte corpore: quod ex hoc pz: qr̃ intellectus ſeparati nullum hz ordinem ad corpus celeſte: niſi forte mouentis ad motũ: imutatio igitur corpis celeſtis ab aia eius procedens non pertingit ad aiam nr̃am niſi mediante corpore: ad motum ãt corporis non mouetur aia niſi p accidens: nec imutationem corpis ſequitur electõ niſi per occaſionẽ: vt dictum eſt: motus igitur celeſtis non põt eẽ cã electionis noſtre per hoc q̃ ẽ ab aia. Pre. fm̃ põnem Auicẽne ⁊ quorũdã phorum alioz intellectus agens ẽ quedã ſubſtãtia ſeparata: que quidem agit in aias nr̃as in q̃tum facit itellecta in potẽtia eſſe intellecta i actu: hoc ãt fit per abſtractionem ab oĩbus mãibus diſpõnibus: vt pz ex his que dicta ſunt i ſcõo libro. quod igitur agit directe in aiam non agit in eam p motum corporeũ ſed magis per abſtractionẽ ab omni corporeo: aia igitur celi ſi ſit aiatuz non põt eẽ cã electionum nr̃arum uel intelligentiarũ per motum celi. Per eaſdẽ ēt rõnes põt probari: q̃ motus celi non ſit cã electionũ nr̃arum per uirtutem ſubſtantie ſeparate ſi quis ponat celum non eſſe aiatum ſed a ſubſtantia ſeparata moueri.

Q̃ ſubſtantie ſeparate create nõ poſſũt eẽ cã directe electionũ ⁊ uoluntatũ noſtrarz: ſed ſolus deus. LXXXVIII.

Non eſt ãt eſtimandum q̃ aie celorum ſi que ſint uel q̃cũq̃ alie ſubſtãtie itellectuales ſeparate create pñt directe uoluntatem nobis imittere aut electionis noſtre cã eſſe. Oium. n. creatorum actiones ſub ordine diuine prouidẽtie continẽtur: vnde preter leges ipſius agere non pñt: ẽ ãt prouidẽtie lex ut unũquodq̃ immediate a proxima ſibi cã moueatur: cã igitur ſuperior creata tali ordie pretermiſſo nec mouere nec agere põt: proximũ ãt motiuum uoluntatis eſt bonum intellectum: quod eſt ſuũ obiectum: ⁊ mouetur ab ipſo: ſicut viſus a colore: nulla igitur ſubſtantia creata põt mouere uoluntatẽ niſi mediante bono intellecto hoc ãt eſt in q̃tum mãifeſtat ei aliquid eſſe bonũ ad agẽdũ: quod ẽ perſuadere. nulla igitur ſubſtãtia creata põt agere i uoluntatẽ ul̃ eẽ cã electiõis noſtre niſi per modum ſuadentis. Itẽ ab illo

agente aliquid natum ẽ moueri ⁊ pati per cuius formam reduci põt in actum: nam õe agens agit per formã suam: voluntas ãt reducitur in actum per appetibile qõ motum desiderij eius quietat: in solo ãt bono diuino quieratur desiderium uoluntatis sicut in ultimo fine: ut ex supradictis pz: solus igitur deus põt mouere uoluntatez per modũ agentis. ¶ Adhuc sicut in re inanimata se hz inclinatio nãlis ad proprium finẽ que appetitus dr nãlis: ita se hz in substantia intellectuali uoluntas: q̃ dr appetitus intellectualis: inclinatiões ãt nãles dare non est nisi illius qui nãz instituit: ergo ⁊ uolũtatem inclinare in aliquid nõ est nisi eius qui ẽ natture intellectualis cã: hoc ãt solius dei est: sicut ex superioribus pz: ipse igitur solus uoluntatẽ nãm in aliquid inclinare põt. ¶ Amp̃. violentum ut dr in. iij. ethicoz ẽ cuius principium est extra nil conferente uiz passo: si igitur uolũtas moueatur ab aliquo exteriori pricipio erit violentus motꝰ: dico ãt moueri ab extrinseco pricipio q̃ moueat per modũ agentis ⁊ non per modũ finis: violẽtũ ãt uolũtario repugnat: impossibile ẽ igitur q̃ uoluntas moueatur a principio extrinseco quasi ab agente: sed oz q̃ oĩs motus uoluntatis ab interiori ꝓcedat: nulla ãt substantia creata coniungitur aĩe intellectuali quantum ad sua interioza nisi solus deus qui solus ẽ cã ipsius ⁊ sustinens eam i eẽ: a solo igitur deo põt motus uolũtarius cãri. ¶ Adhuc uiolentum opponitur nãli ⁊ uoluntario motui: qz utrũq; oz q̃ sit a principio intrinseco: agens ãt exterius sic solum nãliter mouet in q̃tũ cãt in mobili intrinsecum ꝓncipium motus: sicut generans qõ dat formam grauitatis corpi graui generato mouet ipsum nãliter deorsũ: nihil ãt aliud extrinsecum mouere põt absq; uiolẽtia corpꝰ nãle nisi forte per accñs sicut remouens prohibẽs qõ magis utitur motu nãli uel actione: q̃ causet ipsum: illud igitur solũ agens põt cãre motuz uolũtatis absq; uiolentia: qõ cãt principiuz intrinsecum hꝰ motus quod ẽ potentia ipsa uoluntatis: hoc ãt est deus qui aiam solus creat: ut in secũdo oñsum est: solus igitur deus põt mouere uoluntatẽ per modum agentis absq; uiolentia. Hinc est qõ dr puer. xxi. Cor regis in manu dñi: et quocũq; uoluerit inclinabit illud. Et Phil. ij. Deus est qui operatur in nobis et uelle ⁊ perficere pro bona uoluntate.

Q mot⁹ uoluntatis cãtur a deo ⁊ nõ soluz potentia uoluntatis. LXXXIX.

QVidam uero nõ intelligentes qualiter motũ uolũtatis deus in nobis cãre possit absq; ꝓ udicio libertatis uolũtatis: conati sũt has auctoritates male exponere: vt. s. dicerent q̃ deus cãt in nobis uelle ⁊ perficere: in quatum dat nobis uirtutem volẽdi: non ãt sic q̃ faciat nos uelle hoc vel illud: sicut Origenes exponit in. iij. piarchon liar. defendens cõtra auctoritates predictas. Et ex hoc processisse uidetur opio quorũdam: qui dicebant q̃ prouidẽtia nõ ẽ de his que subsũt libero arbitrio. s. de electionibus: sed prouidentia refert ad exteriões euentꝰ: nõ. n. qui eligit aliquod ꝓsequi vel perficere puta edificare uel ditari sẽper potĩt ad hoc peruenire: ⁊ sic euentus actionum nostrarum nõ subiacent libero arbitrio sed prouidẽtia disponuntur: quibus quidẽ auctoritatibus sacre scripture resistitur euidẽter. Dr. n. Isa. xxvi. Oia opera nostra operatus es in nobis dñe: vnde non solum virtutẽ uolendi a deo hẽmus sed ẽt operationem. ¶ Pre. hoc ipsum qõ Salomon dicit. Quocũq; uoluerit uertet illud: oñdit non solum diuinam causalitatem ad potentiam uoluntatis extendi sed ẽt ad actum ipsius. ¶ Item deus nõ solum dat rebus uirtutem: sed ẽt nulla res põt ꝓpria uirtute agere: nisi agat in uirtute ipsius ut supra oñsum est: ergo hõ non põt uirtute voluntatis sibi data uti nisi in quãtuz agit in uirtute dei: illud ãt in cuius uirtute agens agit: ẽ cã non soluz virtutis sed ẽt actus qõ in artifice apparet: in cuꝰ virtute agit instrm̃ ẽt qõ ab hoc artifice propriaz formam nõ accipit: sed solum ab ipso applicatur ad actum: deus igitur est cã nobis non solũ uolũtatis sed ẽt uolendi. ¶ Amp̃. perfectius iuenitur ordo in spualibus q̃ i corpalibus: in corpalibꝰ ãt oĩs motus cãtur a primo motu: oz igitur q̃ i spualibus oĩs motus uoluntatis a prima uoluntate cãetur: que est voluntas dei. ¶ Adhuc superius est oñsum q̃ deus est cã oĩs actionis: ⁊ operatur i õi agente: est igitur cã motuum volũtatis. ¶ Itẽ arguit Ax. in. viij. eudimice ethice per hunc modum. Duꝰ quod aliquis intelligit cõsilietur et eligat ⁊ uelit: oz aliquid esse cãm: qz omne nouũ oz q̃ hẽat aliquam cãm: si ãt est cã eius aliud consilium ⁊ alia uoluntas precedens cuz nõ sit procedẽ in his in infinitum oz deuenire ad aliquod ꝓmũ: huiusmodi ãt primum oz esse aliquid quod ẽ melius ratione: nihil ãt est melꝰ intellectu ⁊ rõne nisi deus: est igitur deus primum principiũ nostrorũ consiliorum ⁊ uoluntatum.

Q electiones ⁊ uoluntates hũane subdũtur diuine prouidentie. LXXXX.

EX quo patet q̃ oz ẽt uoluntates humanas ⁊ electiões diuine prouidẽtie subditas esse. Oia. n. que deus agit: ex ordine prouidentie sue agit: cuz igitur ipse sit cã electionis ⁊ uoluntatis nostre: et

electiones ⁊ uoluntates nostre diuine ꝓuidentie subdũtur. Amꝑ. oia corporalia ꝑ spualia aministrantur: sicut superius est oñsum: spualia ãt agunt i corporalia per uoluntatẽ: si igitur electiones ⁊ motus uolũtatũ intellectualiũ substãtiaruz ad dei prouidentiam nõ pertinẽt: sequitur ꝙ etiã corporalia ipsius prouidẽtie subtrahantur: ⁊ sic totaliter nulla erit prouidẽtia. Itẽ quanto alique sunt nobiliora in vniuerso: tanto oz ꝙ magis participent ordinẽ in quo bonum uniuersi consistit. vñ Aug. in. ij. phicoruz arguit antiquos phos qui ponebant casum ⁊ fortunam in cõstitutione celestium corpoz: non ãt in iferioribus rebus: substantie ãt intellectuales sũt nobiliores substantijs corpalibus: si igitur substãtie corporales ꝙtuz ad suas substãtias ⁊ actiones cadũt sub ordine ꝓuidentie: multo magis substantie intellectuales. Pre. ea que sunt propiquiora fini: magis cadunt sub ordine qui est ad finem: nam eis mediantibus ẽt alia ordinãtur in finem: actiones ãt substãtiaz intellectualium ꝓpinquius ordinantur in deum sicut in finem ꝙ actiones aliarũ reruz: sicut supra oñsum est: magis igitur cadunt actiones intellectualiũ substantiarum sub ordine ꝓuidentie: qua deus oia in se ipsum ordinat ꝙ actiones aliarum rerum. Adhuc gubernatio ꝓuidentie ex amore diuino procedit quo deꝰ res a se creatas amat: in hoc. n. precipue consistit amoz ꝙ amans amato bonum uelit: quanto ergo deus aliqua magis amat: magis sub eius ꝓuidentia cadunt. Hoc ãt ⁊ sacra scriptura docet in ꝑs dicẽs. Dñs custodit oẽs diligentes se: ⁊ ẽt phus in. x. ethicoz tradit dicens: ꝙ deus maxime curat de his qui diligunt intellectum tanꝙ de suis amicis: ex quo ẽt hẽtur ꝙ maxime substãtias intellectuales amat: sub eius igitur ꝓuidentia cadunt earum uolũtates et electiones. Amꝑ. bona interioza hominis que ex voluntate ⁊ electione dependẽt: sũt magis ꝓpria hois ꝙ illa que extra ipsum sũt: ut adeptio diuitiarum uel si quid aliud est hꝰ modi. vnde per illa hõ dr esse bonus non ãt per ista: si igitur electiões humane ⁊ uolũtatis motus non cadunt sub diuina ꝓuidentia sed solum exteriozes prouentus: verius erit ꝙ res humane sint extra ꝓuidentiam ꝙ ꝙ prouidentie subsint: qõ quidez ex persona blasfemãtium inducitur Job. xxij. Circa cardines celi perambulat: nec nostra considerat: ⁊ Ezech. ix. Dereliquit dñs terram: ⁊ dñs non uidet: ⁊ Tren. ij. Quis est iste qui dixit ut fieret dño non iubente? Uidentur ãt quedam in doctrina sacra secundum predictã sñiam sonare. Di. n. Eccl. xv. Deus ab initio constituit hoiez: ⁊ reliquit illũ in manu consilij sui ⁊ infra. Appositi tibi aquam ⁊ ignẽ: ad quod uolueris: porrige manum tuã. Ante hominem uita ⁊ moz bonum ⁊ malum: qõ placuerit ei dabitur illi: ⁊ Deutro. iij. Considera ꝙ hodie ꝓposuerim in conspectu tuo uitam ⁊ bonũ ⁊ econuerso mortem ⁊ malũ. Hec ãt uerba ad hoc iducũtur: vt hoies esse liberi arbitrij oñdãtur: nõ ut eoz electiones a diuina ꝓuidentia subtrahantur. Et silr qõ Greg. nissenus dicit in libro quem de hoie fecit: ꝓuidentia est eoz̃ que non sũt i nobis: non ãt eoz̃um que sũt in nobis. ⁊ Damas. euz sequens dicit in scõo libro ꝙ ea que sũt in nobis: deus prenoscit: sed nõ predeterminat: exponenda sunt ut intelligãtur ea que sũt in nobis diuine determinationi non esse subiecta quasi ab ea necessitatem accipientia.

Quomodo res humane ad superiores cãs reducantur. LXXXXI.

EX his ergo que sũpra oñsa sunt colligere possumus qũo humana ad superiores reducunt cãs: ⁊ non agũtur fortuito. nam electiones ⁊ uoluntates imꝑdiate a deo disponuntur: cognitio uero humana ad intellectum pertinens a deo mediantibus angelis ordinatur: ea uero que ad corpalia pertinent siue sint interioza siue exterioza in usuz hois uenientia a deo mediantibus angelis ⁊ celestibus corporibus dispẽsantur. Dꝰ ãt rõ generalis una est. Nam oportet omne multiforme et mutabile ⁊ deficere potens reduci sicut in principium in aliquod uniforme et immutabile: et deficere non valens: oia autẽ que nobis sunt inueniuntur esse multiplicia variabilia ⁊ defectibilia: pz enim quod electiones nre multiplicitatẽ hñt cum in diuersis ⁊ a diuersis diuersa eligantur: mutabiles etiã sunt tũ ꝓpter ai leuitatez qui non est firmatus in fine vltimo: tũ etiam ꝓpter mutationez rerum que nos extra circunstant: quod autem defectibiles sint: hoiuz peccata testantur. Diuina autez voluntas vniformis est: quia vnũ volendo oia alia vult ⁊ imutabilis ⁊ indeficens est oñsum est in ꝓmo: oportz ergo oiuz voluntatum ⁊ electionũ motus in diuinam voluntatẽ reduci: non aũt in aliquam aliã causam: quia solus deus nostrarũ voluntatũ ⁊ in electionũ causa est: similiter aũt itelligentia nra multiplicationem hz: quia ex multis sensibilibus veritatem intelligibilem quasi ꝓgregamus: est etiam mutabiliꝫ: quia ex vno in aliud discurendo procedit ex notis ad ignota proueniens: est etiam defectibiliꝫ ꝓpter permixtionẽ fantasie ⁊ sensus vt errozes hominũ ostendunt: angelozum autem cognitiones sunt vniformes quia ab ipso vno veritatis fõte scilicet deo accipiunt ueritatẽ cognitionem: ẽ ẽt imobilis: q̃ non discurrẽdo ab effectibus in cãs aut econuerso sed simplici intuitu puram ueritatẽ de rebus intuẽtur: ẽ ẽt idefectibiliꝫ

cum ipsas rerū nās seu quiditates intuētur per se ipsas: circa quas non potest intellectus errare sic nec sensus circa propria sensibilia: nō ăt quiditates rerum ex accidētibus et effectibus cōicamus: oz ergo q nīa intellectualis cognitio reguletur p angelorum cognitionem. Rursus de cōporib⁹ humanis et exteriorib⁹ quibus hoies utuntur: manifestum ē q ē i eis multiplicitas cōmixtionis ⁊ cōtrarietatis: ⁊ q non sēper eodem mō mouentur: qz motus eorum non pñt esse cōtinui: ⁊ q defectibilia sūt per alterationem ⁊ corruptionē: corpora ăt celestia sunt uniformia utpote simplicia absq; oī contrarietate existentia: motus ēt eorum sunt vniformes continui ⁊ semper eodē modo se hñtes: nec i eis pōt esse corruptio uel alteratio vñ necessarium ē q corpora nostra ⁊ alia que in usū nostrum ueniunt: per motum celestium corpoꝝ regulentur.

Quō dī aliq̄s bñ fortunatus: ⁊ quō adiuuat homo ex superioribus cāis. LXXXXII.

EX his ăt appare re pōt quō aliquis possit dici bñ fortunatus. Dī. n. alicui hōi bñ scōz fortunam cōtingere qñ aliquod bonū accidit sibi p ter intentionem: sicut cū aliquis fodiens in agro i uenit thesaurū quem non querebat: contingit ăt aliquem operantē preter intentionē operari pro priam non tñ preter intentionem alicuius superioris cui ipse subest: sicut si dñs aliquis precipiat alicui seruo q uadat ad aliquem locū quo ipse alium seruum iam miserat illo ignorante: iuentio cō serui est preter intētionē serui missi nō ăt preter intentionez dñi mittētis: ⁊ iō lz per comparationē ad hūc seruum sit fortuitū ⁊ casuale: non ăt per comparationez ad dñz: sed est aliquid ordinatū: cum igitur hō sit ordinatus scōm corpus sub corporibus celestibus: scōm intellectū uero sub angelis: sm uoluntatē ăt sub deo pōt contingere aliq̄d preter intentionē hois: qō tñ est sm ordinem celestium corpum uel dispōnem angelorū uel ēt dei: q̄uis ăt deus solus directe ad electionem homis operetur: tñ actio angeli opatur aliquid ad electionē hois per moduz psuadētis: actio uero corpis celestis per modū dispōnētis: in q̄tum corporales celestium corpuz ipressiones i corpa nīa dispōnūt ad aliquas electiōes: qñ igitur aliquis ex ipressione celestiū corpum ⁊ superioꝝ cārum sm predcz modum iclinatur ad aliquas electiōes sibi utiles: quarū tñ utilitatē ꝓpria rōne non cognoscit: ⁊ cū hoc ex lumine intellectualium substātiarum illuminatur itellectus eius: ad eadem itelligenda ⁊ ex diuina operatione inclinante iclinatur eius uolūtas ad aliquid eligendum sibi utile: cuius rōnem ignorat: dī esse bñ fortunatus: ⁊ econtrario male fortunatus qñ ex superioribus cāis ad contraria eius electio inclinatur sicut de quodam dī Jere. xxij. Scribe uirū istum sterilem: uirū qui in dieb⁹ suis non ꝓsperabitur. Sed in hoc ē attendenda dīia: nam impressiones corporū celestiū in corpora nostra cānt in nobis nāles corporum dispositiones: ⁊ iō ex dispōne relicta ex corpore celesti i corpore nostro dī aliquis non solum bñ fortunatus aut male sed ēt bñ natus aut male sm quem modum phūs dicit in magnis moralibus q bñ fortūatum esse ē esse bene natum: non. n. pōt intelligi q hoc ex natura itellectus diuersa procedat q unus vtilia sibi eligat: ⁊ alius nociua preter rōnem propriam: cū nā itellectus vel uoluntatis in oib⁹ hōibus sit una: diuersitas. n. formalis iduceret diuersitatem sm spēm: diuersitas ăt mālis iducit diuersitatē sm numerum: vñ sm q intellectus hois illustratur ad aliquid agendum uel uolūtas a deo instigatur non dī hō bñ natus sed magis custodit⁹ vel gubernatus. Rursus attendēda ē circa hec alia dīia. nam operatio angeli ⁊ corporis celestis est solum sicut disponens ad electiones: operatio ăt dei est sicut perfitiens: cum ăt dispō que est ex corporis qualitate uel itellectus psuasione necessitatē ad eligendū non indncat: non sp hō eligit id qō angelus custodiens intendit: neq; illud ad qō corpus celeste iclinat: sp tñ hoc hō eligit qō deus operatur in eius volūtate. vñ custodia angelorū iterdū cassatur sm illud Jere. primo. Curauim⁹ babilonem: ⁊ non ē curata: ⁊ multo magis inclinatio celestium corpoꝝ: dina uero prouidentia sēp est firma. Est ēt ⁊ alia dīa cōsideranda: nā cū cōpus celeste nō disponat ad electionem: nisi i q̄tū iprimit in corpa nostra: ex quibus hō incitat ad eligendum per modū quo passiones iducunt ad electionem: ois dispō ad electionem que est ex corporibus celestibus ē per modū alicuius passiōis: sicut cū quis inducitur ad aliquid eligendum per odium uel amorem uel iram uel aliquid h⁹ modi ab angelo uero disponitur aliquis ad eligendum per modū intelligibilis cōsiderationis absq; passione: qō quidē contingit dupl̄r. Q̄nq;. n. illumina tur intellectus hois ab angelo ad cognoscendum solum q aliquid ē bonum fieri: non ăt istruit de rōne propter quam est bonū: q̄ sumit ex fine: ⁊ iō hō q̄nq; estimat q aliq̄d sit bonū fieri: si tñ q̄rēt quare rñdere se nescire: vñ qñ perueniet in finē vtilem quem non precōsiderauit erit sibi fortuitū Quandoq; vero per illuminationē angeli instruitur etiam quod hoc sit bonum ⁊ de ratione q̄re est bonum que dependet ex fine: ⁊ sic qñ peruenit ad finem quem precōsiderauit nō erit fortuitum. Sciendum ē ēt q uis actiua sp̄ualis nature sicut est altior q̄ corporalis: ita et ē vlior, vñ non

ad oia ad que se extẽdit hũana electio: se extẽdit dispositio celestis corpis. Rursus qz uirt⁹ hũane aie uel ẽt angeli ẽ particularis i cõparatiõe ad uirtutẽ diuinã: que quidem ẽ vlis respectu oium entium. Sic ergo aliqð bonum accidere põt hõi et preter ꝓpriam itentionẽ z preter iclinationẽ celestium corpoz z preter angeloz illuminationem non ãt preter diuinã ꝓuidentiã que ẽ gubernatiua sicut z factiua entis in q̃tum ẽ ens. vnde oz q̃ oia sub se cõtineat. Sic ergo aliquid fortuitũ bonum uel malum põt cõtingere hõi z per cõparationem ad ipsũ z per cõparationẽ ad celestia corpoza z per cõparationem ad angelos: nõ ãt p cõparationem ad deũ: nam per cõparationez ad ipsum nõ solum in rebus hũanis sed nec i qualibet alia re põt esse aliquid casuale z iprouisũ. Quia vero fortuita sunt que sũt preter intentionez: bona ãt moralia preter itentionem esse non pñt cuz i electione consistant: respectu eorum non põt dici aliquis bene uel male fortunatus: lz respectu eorũ possit aliquis dici bene uel male nat⁹: qñ ex nãli dispositione corporis ẽ aptus ad electiones uirtutũ uel uitioz: respectu ãt exterioz bonorũ que preter intentionem hõi euenire pñt: põt dici hõ z bñ natus z bene fortunatus z a deo gubernat⁹ z ab angelis custoditus. Cõsequitur ãt ex superioribus cãis z aliud auxilium q̃tum ad exitus suarum actionũ: cũ. n. hõ z eligere hẽat z prosecꝙ põ eligit: in utroqz a cãis superioribus adiuuatur interdum z ipeditur ꝑm electionem quidẽ ut dcm ẽ in q̃tum hõ: vel disponitur ad aliquid eligendũ per celestia corpoza: uel ꝙ illustratur per angelorũ custodiam: vel ẽt inclinatur per operationem diuinam: scõm executionem uero i q̃tum hõ consequitur ex aliqua superiori cã robur z efficaciam ad iplendum qð eligit: que quidẽ non soluz a deo z ab angelis esse põt sed ẽt a corpibus celestibus in q̃tum talis efficatia in corpe sita est: manifestũ ẽ. n. ꝙ ẽt inaiata corpa quasdam uires z efficatias celestibus corpibus consequũtur: z ẽt preter eas que ad qualitates actiuas z passiuas elemozum consequũtur: quas ẽt non ẽ dubiuz celestibus corporibus eẽ subiectas: sicut ꝙ magnes attrahit ferrũ hz ex uirtute celestis corporis: z lapides quidem z herbe alias occultas uirtutes: vnde nihil prohibet ꝙ ẽt aliquis hõ hẽat ex ipressione corpis celestis aliquam efficatiam in aliquibus corpibus faciendis: quas alius non hz: puta medicus i sanando: z agricola in plantãdo: z miles i expugnãdo. Hanc ãt efficatiã multo perfectius deus hoibus largitur ad sua opera efficaciter exequenda: quãtum ergo ad primũ auxiliũ qð est in eligendo dz deus hoiem dirigere: quãtum uero ad scõm auxilium dz hoiem confortare: z hec duo auxilia tangũtur sil' in ps ubi dz, Dñs illuminatio mea et salus mea quem timebo: q̃tum ad primum. Deus ꝓtector uite mee: a quo trepidabo: q̃tuz ad scõz. Sed iter hec duo auxilia est dzia duplex. Prima quidem qz ex auxilio primo adiuuatur hõ tam i his que uirtuti hois subdũtur q̃ ẽt in alijs: lz ꝑm auxilium ad illa tm̃ se extendit ad que uirtus hominis ualet: q. n. hõ fodiẽs sepulchrũ iueniat thesaurum ex nulla hois uirtute ꝓcedit. vñ respectu talis prouẽtus adiuuari põt hõ: in hoc q̃ instiget ad querendum ubi est thesaurus: non ãt i hoc q̃ ei aliqua uirtus detur ad thesaurũ inueniendum: in hoc ãt q̃ medicus sanat uel miles in pugna vincat põt adiuuari in hoc q̃ eligat conueniẽtia ad finem: z in hoc q̃ efficaciter exequatur per virtutẽ a superiori cã adeptam: vnde primum auxiliũ ẽ vlius. Secũda dzia ẽ: qz ꝑm auxilium datur ad prosequendũ efficaciter ea que intẽdit: vnde cum fortuita sint preter intentionem: ex tali auxilio ñ põt dici hõ proprie loquẽdo bene fortunatus: sic põt dici ex primo: ut supra oñsum est: cõtingit ãt hõi bene uel male ꝑm fortunam qñqz ipso solo agente: sicut cũ fodiens in terram iuenit thesaurũ quiescentem: qñqz ãt actione alterius cãe concurrente: sicut cũ aliquis uadens ad forum cã emẽdi aliquid: inuenit debitorẽ quem non credebat iuenire. In primo ãt euentu hõ adiuuatur: ad hoc q̃ aliquid sibi bñ contingat ꝑm hoc solum q̃ dirigitur i eligendo illud cui cõiunctum est per accidẽs aliqð commodũ: qð ꝓuenit preter intentionem. In ꝺo ãt euentu oz q̃ uterqz agens dirigatur ad eligendũ actionem uel motum unde sibi occurrat: Oportet ãt z aliud considerare circa ea que dicta sunt: dictum est. n. q̃ ad hoc q̃ hõi aliquid bñ cõtingat uel male ꝑm fortunam: z ex deo est z a corpore celesti esse põt: in q̃tum hõ a deo inclinatur ad eligendum aliquid cui coniunctũ ẽ aliqð commodum uel incõmodum: qð eligens non preconsiderat z in q̃tuz a corpore celesti ad tale aliquid eligendum sic disponitur: hoc ãt commodum vl' incõmodum relatum quidem ad electionem hominis est fortuitum: relatum uero ad deum rõnẽ amittit fortuiti: non autem relatum ad corpus celeste: quod sic patet. Non enim aliquis euentus amittit rationem fortuiti nisi reducatur in causaz per se: virtus autem celestis corporis ẽ causa agẽs non per modum intellectus z electionis sz per modum nature: nature autem est ꝓprium tendere ad vnum: si ergo aliquis effectus non est vnus: nõ potest per se causa eius esse aliqua virtus naturalis: cum aũt aliqua duo sibi per accñs coniũgũt non sunt vere vnum sed solum per accidens: vnõ huius coniunctionis nulla causa naturalis per se causa esse potest. Sic ergo quod iste hõ ex impssione celestis corporis instigetur per modum passionis vt dictum est ad fodiendum sepulchrum

sepulchrū ãt ⁊ locus thesauri non sũt unum nisi per accidens: qz non hñt aliquem ordinem ad inuicẽ: vnde uirtus celestis corporis non põt per se inclinare ad hoc totum q̃ iste fodiat sepulchrum ⁊ locuz ubi est thesaurus: sed aliquis per intellectū agens põt esse cã inclinationis in hoc totum: ꝺa intelligentis est multa ordinare in unum. Patet ẽt q̃ hõ qui sciret thesaurū ibi esse posset aliū ignorantem mittere ad fodiendum sepulchrū in loco eodem: ut preter intentionem suam inueniret thesaurum. Sic igitur huiusmodi fortuiti euẽtus reducti in cãm diuinam amittũt rõnem fortuiti: reducti vero in cãm celestẽ nequaq̃. Per eãdem ẽt rõnem apparet q̃ hõ non põt esse bene fortunat⁹ vl̃r ex uirtute corporis celestis: sed solum q̃tuz ad hoc uel illud. Dico ãt vl̃r ut aliquis hõ hẽat i natura sua impressionem celestis corporis: vt eligat semper ⁊ in pluribus aliqua quibus sint coniũcta per accidens aliqua cõmoda uel incommoda: natura uero nõ ordinatur nisi ad unum: ea ãt scõm que hõi accidit bene uel male ꝑm fortunam non sũt reducibilia i aliquod unuz: sed sũt inderermi nata ⁊ infinita: ut phs in. iij. phicorum dicit: ⁊ ad sensum pz: non ẽ ergo possibile: q̃ aliquis hẽat in natura sua eligere semper ea ad que ẽt p accidẽs sequũtur aliqua commoda: ſz põt esse q̃ ex iclia tione celesti inclinatur ad eligendum aliquid cui coniũgatur per accidens aliquod commodũ: ⁊ ex alia inclinatione aliud: ⁊ ex tertia tertium: nõ autẽ ita q̃ ex una inclinatiõe inclinet ad oĩa: ex una ãt diuina dispositione põt hõ ad oĩa dirigi.

De fato an sit: ⁊ q̃d sit LXXXXIII.

Ex his autẽ que premissa sũt apparet quid sit de fato sentiendum. Uidentes. n. homies multa in hoc mũdo per accidẽs contigere si cãe particulares considerẽtur: posuerũt quidaz q̃ nec ẽt ab aliquibus superiorĩbus cãis ordinentur: ⁊ his videbatur fatum eẽ nihil oĩo. Quidam uero i aliquas ea altiores cãs reducere sũt conati: ex quib⁹ tñ cum quadã dispõne ordinate ꝓcedant: ⁊ hi fatum posuerunt quasi ea que uidẽtur a casu cõtingere sint ab aliqua cã effata siue prelocuta ⁊ põrdinata ut essent. Horz ãt quidam oĩa que hic accidũt a casu contingere reducere sunt conati sicut in cãs in celestia corpa ẽt electiones hũanas in dispositione siderum cui oĩa cũ quadam necessitate subdi ponebant fatũ appellantes: que quidẽ posi tio ipossibilis est ⁊ a fide aliena: vt ex supiorĩbus pz. Quidam uero in dispositiõe diuine ꝓuidẽtie oĩa reducere uoluerñt: quecunq̃ in his inferiorĩbus casu contingere uidẽtur. vnde oĩa fato agi dixerunt: ordinationem que est in rebus ex diuina ꝓuidentia fatum nominantes. vnde Boetius dicẽ q̃ fatũ est inherens rebus mobilibus dispositio ꝓquam ꝓuidentia suis q̃q̃ nectit ordinibus. In q̃ fati descriptione dispositio ꝓ ordinatiõe ponit: rebus ãt inherens ponitur vt distiguatur fatum a ꝓuidẽtia. nã ipsa ordinatio ꝑm q̃ i mente diua est nondum rebus ipressa ꝓuidentia ẽ: ꝑm uero q̃ iã ẽ explicata i rebus: fatũ noiatur: mobilibus ãt dicit: vt oñdat q̃ ordo ꝓuidẽtie a rebus ꝓtingẽtiaz ⁊ mobilitatẽ non aufert: vt quidã posuerũt. Scõm hanc ergo acceptionem negare fatũ est ꝓuidentiam diuinam negare. Sed qz cũ ifidelibus nec noĩa debemus hẽre cõia: ne ex cõsortio noiuz possit sumi errozis occasio: nomen fati non est a fidelibus utendum: ne uideamur illis assentire: qui male de fato seserunt oĩa necessitati siderum subiũcientes. vnde Aug. dicit in. v. de ciui. dei. Si quis uirtutem uel potestatem dei nomine fati appellat: sententiam teneat: lingnã corrigat. Et Hrego. dicit ꝑm eundem intellectum. Absit a fideliuz mentibus: ut fatuz aliquid esse dicant.

De certitudie diuine ꝓuidentie. LXXXXIIII.

Difficultas autem quedam ex premissis suboritur. Si n. oĩa que hic inferius aguntur ẽt cõtingentia ꝓuidẽtie diuine subduntur: oz ut uidet uel prouidentiam non esse certaz uel oĩa ex necessitate contingere: oñdit: n. phs in. vi. metaphi. q̃ si oẽm effectum ponimus habere aliquam causã per se: ⁊ iteruz q̃ quelibet cã per se posita necessarium sit effectum poni: sequetur q̃ omnia futura ex necessitate eueniant: si. n. quilibet effectus hẽat causam per se: quodlibet futurum erit reducere i aliquam causam presentem vel preteritaz: si queratur de aliquo utrũ sit occidẽdus a latronibus: huiusmodi effectum precedit causa. s. occursus latronum: hunc autem effectum precedit alia causa. s. q̃ ipse exiuit domum: hunc autez adhuc alia q̃ vult querere aquam: quam quidem precedit causa. s. sitis: ⁊ hec causatur ex comestione salsorum que iam est uel fuit: si ergo causa posita necesse est effectuz poni: necesse ẽ q̃ si comedat salsa q̃ sitiat: ⁊ si sitit: q̃ uelit querere aquam: ⁊ si vult querere aquam q̃ exeat domuz. ⁊ si exeat domũ q̃ occurrant ei latrones: ⁊ si occurrant q̃ occidatur: ergo de primo ad ultimũ necesse est hunc comedentem salsa a latronibus occidi. Cõcludit ergo philosophus non esse uerum: q̃ posita causa necesse est effectum poni: quia aliqua causa est q̃ potest deficere: neq̃ iterum uerum est q̃ omnis ef

fectus habeat per se causam: quia quod est per accidens. s. istum uolentem aquam querere occurre re latronibus non habet aliquam causaz: ex hac rõne apparet q̃ non omnes effectus reducantar in aliquam causam per se preteritam uel presentem: qua posita necesse sit effectum poni ex necessitate contingere: vel ergo oportet dicere: q̃ non omnes effectus diuine prouidentie subdantur: et sic diuina prouidentia nõ est de omnibus: quod prius fuit ostensum: uel non est necessarium: q̃ prouidentia posita effectus eius ponatur: et sic prouidentia non est certa: aut est necessarium: q̃ omnia ex necessitate contingant: prouidentia enim non solum est in presenti tempore uel preterito sed eterno: quia nihil potest esse in deo non eternum. ¶ Adhuc: si diuina prouidentia est certa: oportet hanc conditionalem esse uerã: si deus prouidit hoc: ergo erit: huius autem conditionalis antecedens est necessarium: quia est eternum: ergo consequens est necessarium: oportet enim omnis conditionalis consequens esse necessarium: cuius antecedens est necessarium: et ideo consequens est sicut conclusio antecedẽtis: quicquid autem ex necessario sequitur: oportet esse necessarium: sequitur igitur si diuina prouidentia est certa: q̃ omnia ex necessitate proueniant. ¶ Amplius: si aliquid est prouisum a deo: puta q̃ talis sit regnaturus: aut ergo possibile est accidere q̃ non regnet: aut non: si quidem non est possibile ipsum non regnare: ergo impossibile est ipsum non regnare: ergo necessarium est eum regnare: si autem possibile est eum non regnare: possibili autem posito non sequitur aliquod impossibile: sequitur autem diuinam prouidentiam deficere: non est igitur impossibile diuinam prouidentiam deficere: aut igitur oportet: q̃ si omnia sint prouisa a deo: q̃ diuina prouidentia non sit certa: aut q̃ omnia ex necessitate eueniant. ¶ Item argumentatur sic Tullius in libro de diuinatione. Si omnia a deo prouisa sunt: certus est ordo causarum: si autem hoc uerum est: omnia fato aguntur: q̃ si omnia fato aguntur: nihil est in nostra potestate: nullum est ergo uoluntatis arbitrium: sequitur ergo q̃ tollatur liberum arbitrium: si diuina prouidentia sit certa: et eodem modo sequitur: q̃ omnes cause contingentes tollantur. ¶ Preterea diuina prouidentia causas medias non excludit: ut supra ostensum est: inter causas autem sunt alique contingentes et deficere ualentes: deficere igitur potest prouidentie effectus: non est igitur dei prouidentia certa. ¶ Oportet autem ad horum solutionez aliqua repetere ex his que supra posita sunt: ut manifestum fiat: q̃ nihil diuinaz prouidentiam effugit: et q̃ ordo diuine prouidentie omnino immutari non potest: nec tamen oportet: q̃ ea que ex prouidentia diuina proueniunt: ex necessitate cuncta proueniant. ¶ Primo nanq̃ considerandum est: q̃ cum deus sit omnium existentium causa rebus omnibus conferens esse: oportet q̃ sue prouidentie ordo omnes res complectatur: quibus enim esse largitus est: oportet q̃ et conseruationem largiatur: q̃ perfectionem in ultimo fine conferat. Cum autem in quolibet prouidente: duo considerari oporteat: scilicet ordinis premeditationem: et premeditati ordinis institutionem in rebus: que prouidentie subduntur: quorum primum ad cognoscitiuam uirtutem pertinet: aliud uero ad operatiuam: hoc inter utranq̃ differt: q̃ in premeditando ordinem tanto est prouidentia perfectior: quanto magis usq̃ ad minima ordo prouidentie potest perduci: q̃ enim nos omnium particularium ordinem premeditari non possumus circa ea: que sunt disponenda a nobis ex defectu nostre cognitionis prouenit: que cuncta singularia complecti non potest: tanto autem vnusquisque in prouidendo solertior habetur: quanto plura singularia premeditari potest: cuius autem prouisio in solis uniuersalibus consisteret: parum de prudentia participaret. ¶ Similе autem in omnibus operatiuis artibus considerari potest. ¶ Sed i hoc q̃ ordo premeditatus rebus imponitur: tanto est dignior et perfectior prouidentia gubernantis: quanto uniuersalior est: et per plura ministeria suam explicat premeditationem: quia et ipsa ministeriorum dispositio magnam partem prouisi ordinis habet oportet autem: q̃ diuina prouidentia in summo perfectionis consistat: quia ipse est simpliciter et vniuersaliter perfectus: ut in primo libro ostensum est. ¶ In prouidendo igitur sue sapientie premeditatione sempiterna omnia ordinat: quantumcunque minima uideantur: quecunque vero rerum aliquid operantur instrumentaliter agunt ab eo mota: et ei obtemperando ministrãt ad ordinem prouidentie ab eterno: ut ita dicam excogitatum explicandum in rebus. ¶ Si autem omnia que agere possunt: necesse est ut in agendo ei ministrent. Impossibile est q̃ aliquod agens diuine prouidentie executionem impediat sibi contrarium agendo. ¶ Neque etiam possibile est diuinam prouidentiam impediri per defectum alicuius agentis uel patientis: cum omnis uirtus actiua et passiua sit in rebus: secundum diuinam dispositionem causata: impossibile est etiam: q̃ impediatur diuine prouidentie executio per prouidẽtis immutationẽ: cũ de' sit oio

immutabilis: vt supra oñsū est: relinquitur ergo q̄ diuina prouisio oio cassari ñ pōt. ¶ Deiceps āt considerandū ē q̄ oe agens intendit ad bonū ⁊ melius qđ pōt: ut supra oñsum ē: bonum aūt ⁊ melius non eodē mō considerantur in toto et i partibus: ī toto. n. toto. n. bonum est integritas: que ex partium ordine ⁊ compōne relinquitur: vnde melius est toti q̄ sit inter partes eius disparitas sine qua ordo ⁊ perfectio totius esse non pōt: q̄ q̄ oēs partes essent equales unaquęq; earum perueniente ad gradum nobilissime partis: quelibet āt pars inferioris gradus in se considerata melior esset: si esset in gradu superioris partis: sicut pz ī corpore humano: dignior. n. pars eēt pes bois si oculi pulchritudinem ⁊ uirtutē hēret: corpus āt totū esset iperfectius: si ei pedis officium deesset: ad aliud igitur tendit intentio pticularis agentis ⁊ vlis nam particulare agens tendit ad bonū partis absolute: ⁊ facit eam q̄to meliorem pōt: vle autem agens tendit ad bonū totius: vnde aliquis defect⁹ est preter intentionem particularis agentis qui ē fm intentionem agentis vlis: sicut pz q̄ generatio femine est preter intentionē nāe particularis. i. h⁹ virtutis que est in hoc semine que ad hoc tendit q̄ perficiat conceptus quanto magis pōt: est autē de intentione nāe vlis. i. uirtutis vlis agētis ad generationem iferiorum: q̄ femina generetur: sine q̄ generatio multorū aialium compleri non posset: ⁊ eodem mō corruptio ⁊ diminutio ⁊ ois defect⁹ ē de intentione nature vlis non āt nature particularis: nam quelibet res fugit defectum: tendit uero ad perfectionem quantuz in se est. ℙatet ergo q̄ de intentione particularis agentis est q̄ effectus suus fiat perfectus quantūcūq; pōt i genere suo: de intētione āt nature vlis ē q̄ hic effectus fiat p fectus tali perfectione puta perfectione masculi: ille āt perfectione femine. Inter partes aūt totius vniuersi prima distinctio apparet scōm contigēs ⁊ nccīum: superiora. n. in entibus sunt neccīa ⁊ incorruptibilia ⁊ immobilia: a qua quidem conditione tanto magis deficiunt: quanto in iferiori gradu constituuntur: ita q̄ infima corrūpuntur quidem quātum ad esse suum: mouētur uero quātū ad suas dispositiones: suos ēt effectus nō de necessitate sed contingenter producunt: qōlibet igitur agens qō est pars uniuersi intendit in q̄tum pōt i suo esse ⁊ naturali dispositione persistere ⁊ suum stabilire effectum: deus āt qui est uniuersi gubernator intendit q̄ effectuum eius hoc quidez stabiliatur p modū nccitatis: hic āt cōtingenter: ⁊ fm hoc diuersas cās eis adaptat: his quidem nccias: his āt cōtingentes: cadit igitur sub ordine diuine prouidentie non solum hūc effectuz esse: sed hūc effectum esse contingenter: alium āt nccio: ⁊ scōz hoc quedam eorū que diuine prouidētie subduntur sunt necessaria: quedam uero contingentia: non autez omnia necessaria. ℙatet ergo q̄ ⁊ si diuina prouidētia sit per se causa huius effectus futuri est etiam presentis et preteriti: magis autem ab eterno: non tamen sequitur ut prima ratio p cedebat q̄ effectus sit de necessitate futurus: est. n. diuina prouidentia per se causa q̄ hic effectus cōtingenter proueniat: ⁊ hoc cassari non potest. ¶ Ex quo etiam patet q̄ hec conditionalis est uera si deus prouidit hoc futurum: hoc erit sicut secūda ratio procedebat: sed sic erit sicut deus prouidit illud esse futurum: prouidit autem illud eē futurum contingenter: sequitur ergo infallibiliter: q̄ erit contingenter non necessario. ℙatet etiam q̄ hoc quod ponitur prouisum esse a deo: ut sit futurum: si sit de genere contingentium: poterit non esse secundum se consideratum: sic enim prouisum est vt sit contingens potens non esse: nō tamen est possibile q̄ ordo prouidentie deficiat q̄n contingēter eueniat: ⁊ sic tertia ratio soluitur: vn de potest poni: q̄ iste non sit regnaturus: si secundum se consideretur: non autem si consideretur vt prouisum. ℑllud autem quod Tullius obiecit secundum premissa friuolum apparet: cum eniz diuine prouidentie non solum subdantur effect⁹ sed etiam cause ⁊ modi essēdi: vt ex premissis patet: non sequitur q̄ si omnia dei prouidentia agūtur: q̄ nihil sit in nobis: sic enim sūt a deo prouisa: vt per nos libere fiant. Neq; etiam defectibilitas causarum secundarum quibus mediantibus effectus diuine prouidentie producuntur certitudinem prouidentie pñt auferre: ut quinta rō procedebat: cum ipse deus i oibus operetur: ⁊ p suo arbitrio voluntatis: ut supra ostensum est. vnde ad eius ꝓuidentia pertinet ut causas defectibiles quandoq; desinat deficere: qñq; eas ad defectum cōseruet. ¶ Ea vo que ad necessitatez ꝓuisorum a deo possent assumi ex certitudine diuine ꝓuidētie supra soluta sūt cuz de dei scia ageret.

¶ Q; immobilitas dine ꝓuidentie vtilitatez orationis non excludit. .LXXXXV.

Considerare etiam oportet q̄ sicut diuine ꝓuidentie immobiltas necessitatez rebus ꝓuisis nō ponit ita etiā nec orationis vtilitatem non excludit. Non. n. ad hoc oratio ad deum fūditur ut eterna ꝓuidentie dispositio imutetur: hoc enī impossibile est: sed ut aliquis aliud qō desiderat assequatur a deo. ℙ̄ps. n. desideriꝰ rationalis creature conueniens ē q̄ deus assentiat: non tanq̄ desideria nīa moueant immobilez deū sz ex sua bonitate procedit ut conueniēter desiderata pficiat. Luz enī oia

naturaliter bonum desiderant: ut supra probatum est: ad supereminentiam aũt diuine bonitatis pti net q esse ⁊ bene eẽ omnibus ordine quodã distri buat: ꝙñs est: ut scõm suaz bonitatẽ desideria pia que per oronez explicantur adipleat. Ad hec. ad mouentẽ pertinet ut illud quod mouetur per ducat ad finem: vnde ⁊ p eandẽ nãm aliquid mo uetur ad finem: ⁊ cõsequitur finẽ: ⁊ in eodẽ quie scit: oe aũt desiderium ẽ quidam motus ad bonũ: qui quidẽ non põt rebus inesse nisi a deo: qui est per essentiam suã bonus ⁊ fons bonitatis: mouẽs n. õe mouet aliquid simile sibi: ad deũ igitur pti net scõm suam bonitatẽ q desideria nãa conueni entia que per orõnem explicantur ad effectũ con uenientẽ perducat. Item quanto aliqua sunt ꝑpiquiora mouenti: tanto efficatius ipressionem mouẽtis assequũtur: nam ⁊ que propiquiora sũt igni: magis ab ipso calefiunt: substãtie aũt itellectu ales propiquiores sũt deo q̃ substãtie naturales i iate: efficatior est igitur impressio diuine motio nis i substãtijs itellectualibus q̃ i substantijs alijs nãlibus: corpora aũt nãlia i tm participant de mo tione diuina q nãlem appetitum boni cõsequunt ex ea: ⁊ ẽt appetitus cõplexionem: qõ quidem fit: dum ꝑprios fines consequuntur: multo igit ma gis intellectuales substãtie desideriorum suorum que per orõnem suam deo offerũt impletionẽ cõ sequũtur. Unꝺ. de rõne amicitie est q amans velit impleri desiderium amati: i q̃tum vult eius bonum ⁊ perfectionẽ: ꝑpter qõ dr q amatorum est idẽ velle: oñsum est aũt supra q deus suam cre aturam amet: ⁊ tanto magis unãquãq; q̃to plus de bonitate participat que est primus ⁊ principa le amatum ab ipso: vult igitur impleri desideria rõnalis creature que perfectissime diuinam boni tatẽ participat iter ceteras creaturas: sua aũt uolũ tas ẽ perfectissima cã rerum: ẽ. n. cã rerũ per suaz voluntatem. vt supra oñsum ẽ: ad bonitatem igit diuinã pertinet ut ipleat desideria rõnalis creatu re sibi per orõnem proposita. Ꝓre. bonũ crea ture deriuatum ẽ scõm quandam sĩlitudinẽ a bo nitate diua: hoc aũt maxime cõmẽdabile in hoib⁹ apparet: vt iuste petẽtibus assensũ non denegẽt: ex hoc. n. vocãtur liberales: clemẽtes: misericordes ⁊ pij: maxime igitur hoc ad dinam bonitatẽ per tinet: ut pias orõnes exaudiat. Dic ẽ qõ dr in ps. Uolũtatẽ timentiũ se faciet: ⁊ orõnes eoz exaudi et: ⁊ sal. fa. eos. Mat. vij. Dñs dic. Ois qui petit: accipit: ⁊ q̃ querit, ĩuenit: ⁊ pulsãti aperietur.

Q̃ petitiones orantiuz non semper admit tuntur a deo. LXXXXVI.

Non ẽ aũt incõue niens si qñq; petitiones orãtiũ nõ ad mittantur a deo. Ea. n. rõne oñsum est q deus de sideria rõnalis creature adiplet: in q̃tum deside rat bonum: qñq; aũt cõtingit q id qõ petitur non est uerũ bonũ sed apparens: simplr aũt malum: nõ est igitur talis oro a deo exaudibilis. Hinc ẽ qõ dr Jaco. iiij. Petitis ⁊ nõ accipitis: eo q male petat. Silr aũt ex hoc q deus ad desiderandũ mouet: oñ sum ẽ cõueniens eẽ q desideria ipleat: mobile aũt ad finẽ motus non perducitur a mouẽte: nisi mo tus cõtinuetur: si igitur motus desiderij p orõnis ĩstantiam nõ cõtinuetur: non ẽ iconueniẽs si oro effectũ debitum nõ sortiatur. Hinc ẽ q dñs dicit Luce. xviij. Oẽm oz semper orare et nõ deficere: ⁊ ꝑmo Thessal. v. dicit apls. Sine itermissione ora te. Rursus oñsum ẽ q deus rõnalis creature decẽ ter desiderium iplet: i q̃tum ei appropinquat: ap propinquat aũt quis ei per contemplationez ⁊ de uotam affectionẽ ⁊ humilẽ ⁊ firmam itentionez: illa igitur oro q̃ sic deo non appropiquat non est a deo exaudibilis. vñ in ps dr. Respexit in orõnẽ humiliũ: ⁊ Jaco. primo. Postulet aũt in fide nihil hesitans. Itẽ oñsum ẽ q rõne amicitie deus uota pioz exaudit: qui igitur a dei amicitia declinat: non est dignum ut eius oro exaudiatur. Hinc ẽ q ꝑuer. xxviij. dr. Qui declinat aurem suam ne au diat legem: oro eius erit execrabilis. ⁊ Isa. primo. Cum multiplicaueritis orationem non exaudiã: manus enim uestre sanguine plene sunt. Ex hac autem radice procedit q quandoq; aliquis dei a micus non exauditur quando pro his rogat qui non sunt dei amici: secundum illud Jere. vij. Tu ergo noli orare pro populo hoc: nec assumas ꝑ eis laudem ⁊ orationem: ⁊ non obsi. mi. quia nõ exaudiam te. Contingit autem quãdoq; q aliqs ex amicitia denegat quod petitur ab amico: quia cognoscit hoc ei esse nociuum uel contrarium ei magis expedire: vt medicus infirmanti quãdoq; denegat qõ petit ꝓsiderãs q nõ expedit ei ad salu tẽ corpis cõsequendam. vnde cum ostẽsum sit: q deus ex amore quem ad creaturam rationalem habet: eius desideria impleat per orationem sibi propositam: non est mirandum si quandoq; eo rum etiam quos precipue diligit: petitionez non implet: ut ipleat quod petenti magis expedit ad salutem: propter quod a paulo stimulum carnis non amouit: quanuis hoc ter peteret prouidens hoc ei esse utile ad humilitatis conseruationem: vt habetur. ij. Cor. xij. vnde ⁊ Mat. xx. quibus dam dicitur. Nescitis quid petatis. Ro. viij. dici tur. Nam quid oremus sicut oportet: nescimus: ⁊ propter hoc Aug. dicit in epistola ad paulinum ⁊ Therasiaz. Bonus dominus qui non tribuit se pe quod volumus ut quod mallemus attribuat. Patet igitur ex premissis q eorum que fiunt a deo causa sunt orationes. et pia desideria.

dñsum ẽ ät supra: q̃ diuina prouidẽtia cãs alias non excludit: quin potius ordinat eas ad hoc q̃ ordo quem apud se statuit rebus ꝑponatur: ꝛ sic cãe secunde ꝓuidentie non repugnant sed magis ꝓuidentie exsequũtur effectũ. Sic ergo oꝛones apud deum efficaces sunt: nõ tñ ordinem imutabilem diuine ꝓuidentie soluũt: qz ꝛ hoc ipsũ q̃ talis petenti hoc ꝓcedatur: sub ordine diuine ꝓuidentie cadit. Simile est ergo dicere non esse oꝛandũ: ut aliquid consequamur a deo: qz ordo sue ꝓuidentie ẽ imutabilis: ac si diceretur q̃ non esset ambulandũ: vt peruenιamus ad locũ: nec comedenduz ut nutriamur: que oia patẽt ẽ absurda. Excluditur ergo ex premissis duplex errꝛ circa oꝛonem. Quidã. n. dixerunt nullum esse oꝛonis fructum: qõ quidam dicebant: tam illi qui negabant diuinam ꝓuidentiam oio sicut epicuri: q̃ illi qui res humanas diuine ꝓuidẽtie subtrahebãt sicut aliqui peripatetico ꝛꝛ: nec non ꝛ illi qui oia q̃ ꝓuidentie subsunt ex necessitate cõtigere arbitrabãtur sicut stoici. Ex his. n. oibus sequitur q̃ nullus sit oꝛonis fructus: ꝛ per ꝓñs q̃ ois deitatis cultus fiat in uanũ: qui quidẽ errꝛ tangit Malech. iij. Dixistis inquit: uanus est qui seruit deo: ꝛ qõ emolumentũ qz custodiuimus ꝓcepta ei⁹: ꝛ qz ambulauimus tristes coꝛã dño exercituũ. Quidã vero ecõtrario diuinam disponez uertibilem oꝛonibus esse dicebant: sicut egyptij dicebant q̃ fatũ oꝛonibus ꝛ quibusdã imaginibus siue subfumigatiõibus siue icãtationibus uertebatur: ꝛ ad hunc sensũ pertinere uidẽtur quedã que i scripturis diuinis dicũtur ꝛz id qõ ꝓma facie apparet ex eis. Dz. n. Isa. xxxviij. q̃ Isaias ex mandato dñi dixit Ezechie regi. Dec dicit dñs. Dispone domui tue: qz morieris tu ꝛ non uiues: ꝛ post oꝛonẽ Ezechie factũ est uerbũ dñi ad Isaiam dicens. Uade ꝛ dic Ezechie: Audiui oꝛonem tuam: ecce ego adjciaz super dies tuos. xv. annos. Et Jere. xviij. dr ex ꝑsona dñi. Repẽte loquar aduersuz gentẽ ꝛ aduersũ regnum: ut eradicẽ ꝛ destruã ꝛ disperdã illud: si pñiam egerit gens illa a malo suo qõ locut⁹ sũ aduersũ eã: agam ꝛ ego pñiam super malo quod cogitaui: ut facerem ei. Et Joel. ij. Conuertimini ad dñm deũ uestrũ: qz benignus ꝛ misericors est: quis scit si cõuertatur ꝛ ignoscat deus. Dec aũt si fm superficiem intelligãtur ad incõueniẽs ducũt. Sequitur. n. primo q̃ uolũtas dei sit mutabilis. Jtẽ q̃ aliquid ex tpe deo adueniat: ꝛ ulterius q̃ aliqua q̃ tpaliter in creaturus sũt: sint cã alicuius exñtis in deo: que sũt mãifeste impossibilia: sicut ex superioꝛibus ꝑz. Aduersãtur ät auctoꝛitatib⁹ sacre scripture que infallibilem continent ueritatem ꝛ expressã. Dr. n. numeri. xxiij. Non est deus quasi homo: vt mentiatur nec ut filꝰ hois ut mutetur: dixit ergo ꝛ non faciet: locutus ẽ: ꝛ non implebit: ꝛ primo Reg. xv. Triumphatoꝛ in isrl nõ parcet: ꝛ penitudine non flectetur: neq̃. n. homo est ut agat pñiam: ꝛ Malach. iij. Ego dñs ꝛ non mutoꝛ. Si quis ät diligenter cõsideret circa ꝓdicta: inueniet q̃ oĩs errꝛ qui in his accidit: ex hoc ꝓuenit q̃ nõ ꝓsideratur dña inter vlem ordinẽ et ꝑticularẽ: cũ. n. oẽs effectus ordinẽ ad inuicẽ hẽãt scõm q̃ i una cã cõueniunt: oꝛ tanto cõioꝛez ordinem eẽ q̃to est vlioꝛ cã: vñ ab vli cã que deus est: ordo ꝓueniens ncce ẽ q̃ oia cõplectatur: nihil igitur ꝓhibet aliquem particularẽ ordinẽ uel ꝑ oꝛonem uel per aliquem alium modum immutari: est enim extra illum ordinez aliquid quod possit ipsum immutare: propter quod non est mirum: si egyptij reducentes rerum humanarum ordinẽ in coꝛpoꝛa celestia posuerunt fatum ex stellis proueniens aliquibus oratiõibus ꝛ titibus posse immutari. nam extra celestia coꝛpoꝛa est supra ea est deus: qui potest celestium coꝛpoꝛum impedire effectum qui in istis inferioꝛibus ex illoꝛum impressione secutus erat: sed extra ordinem complectentem omnia non potest poni aliqd per quod possit ordo ab uniuersali causa dependens euerti: ꝓpter quod stoici qui in deum sicut in causam uniuersalem omnium ordinis rerum reductionem ꝓsiderabant: ponebant q̃ ordo istitutus a deo nulla ratione possit immutari: sed in hoc iterum cõsideratione uniuersalis ordinis recedebant: q̃ ponebant oratiões ad nihil utiles esse tanquam arbitrentur uoluntates hominum et eoꝛum desideria: ex quibus oꝛationes procedũt sub illo uniuersali ordine non comprehendi: cum enim dicunt: q̃ siue oꝛationes fiant siue non: nihilominus idez effectus sequitur in rebus ex uniuersali ordine eorum: manifeste ab illo uniuersali ordine uota oꝛãtium sequestrant: si enim hec sub illo ordine comprehendantur sicut per alias causas: ita ꝛ per hec ex diuina ordinatione aliqui effectus sequuntur. Idem ergo erit excludere oꝛationis effectum ꝛ õium aliarum causarum. Oꝛ si alĩs causis immobilitas diuini ordinis effectus non subtrahit neq̃ oꝛationum efficaciam tollit. Ualent igitur oꝛationes non quasi ordinez eterne dispositionis immutantes: sed quasi sub tali ordine etiam ipse existẽtes: nihil autem prohibet per oꝛationum efficaciam aliquem particularem ordinem alicuius inferioꝛis cause immutari deo faciente: qui omnes supergreditur causas. Unde sub nulla necessitate ordinis alicuius cause continetur: sed econuerso omnis necessitas ordinis inferioꝛis cause continetur sub ipso: quasi ab eo instituta: in quantum ergo per oꝛationem immutatur aliqd de ordine inferioꝛum causarum instituto a deo ꝓpter oꝛationes pioꝛum: dicitur deus conuerti uel penitere: non q̃ eterna eius dispositio mutet:

ſed q: mutatur aliquis eius effect⁹. Ūñ ⁊ Gregor. dicit: q non mutat deus cōſilium: q̄uis qñq; mutet ſñiam: non tñ illā que exprimit diſpōnem eternam: ſed illā ſñiam que exprimit ordinem iferiorū cārum: ſcōm quam Ezechias erat moriturus: vel gens aliqua ꝓ peccatis ſuis puniēda: talis aūt imutatio ſētētie dei tranſūptiua locutiōe dr̄ pñia in q̄tum deus ad penitentis ſilitudinem ſe hz: cuius eſt mutare qō fecerat: per quem modū dicit ⁊ metaphorice iraſci: in q̄tū puniēdo facit iraſcentis effectum.

Quō diſpoſitio diuine ꝓuidentie hēat rationem. LXXXXVII.

EX his aūt que præmiſſa ſūt manifeſte uideri pōt: ut ea que ſunt per diuinam prouidentiaz diſpenſata ſequūtur aliquam rōnez. Dñſum eſt n. q deus per ſuam prouidentiam omnia ordiat in diuinā bonitatem ſicut in finē non āt hoc mō q aliquid diuine bonitati per ea qne fiunt accreſcat: ſed vt ſilitudo ſue bonitatis in quātum poſſibile eſt imprimatur i rebus. Quia uero omnez creaturam ſubſtantiam ꝓſtat a perfectione diuīe bonitatis deficere: neceſſe ē ut perfectius dine bonitatis ſilitudo rebus cōicaretur: oportuit eſſe diuerſitatē i rebus: vt qō perfecte ab vno aliquo repñtari nō pōt: per diuerſa diuerſimode pfectiōl mō repñtaretur: nā ⁊ hō cum mētis conceptum vno uocali vbo videt ſufficienter exprimi ñ poſſe: verba diuerſimode multiplicat ad exprimēdā per diuerſa ſue mentis conceptionem: ⁊ in hoc ēt diuine perfectionis eminētia ꝓſiderari pōt: q perfecta bonitas que in deo eſt unite ⁊ ſimplr: i creaturis eſſe non pōt niſi ſcōm modū diuerſū ⁊ per plura: res āt per hoc diuerſe ſūt: eo q formas habēt diuerſas: a quibus ſpēz ſortiuntur. Sic igitur ex fine ſumitur rō diuerſitatis formaꝝ i reb⁹. Ex diuerſitate āt formarū ſumitur rō ordinis i reb⁹: cum. n. forma ſit ſm quam res hz eſſe: res āt quelibet ſm q hz eſſe accedit ad ſilitudinem dei: qui eſt ipſū ſuuz eſſe ſimplex: neceſſe ē q forma nihil ſit aliud q̄ diuina ſilitudo participata i rebus. vñ cōuenienter Aꝝ. in primo phicoruz de forma loquens dicit q eſt diuinum quoddā ⁊ appetibile: ſilitudo āt ad unū ſimplex cōſiderata diuerſificari non pōt: niſi ſm q magis ⁊ minus ſilitudo ē ꝓpinqua uel remota: q̄to āt aliquid ꝓpinquiꝰ ad diuinam ſilitudinem accedit perfectius eſt: vñ in formis dr̄ia eſſe non pōt: niſi q una perfectior exiſtit q̄ alia: propter qō Aꝝ. in. viij. metha. diffinitiones per quas nature rez ⁊ forme ſignātur aſſimilat numeris in quibus ſpēs uariātur per additionē uel ſubtractionem vnitatis: ut ex hoc detur intelligi q formarū diuerſitas diuerſū gradū perfectionis requirit. Et hoc euidenter apparet nāz rerum ſpeculanti. Inueniet. n. ſi quis diligent cōſideret gradatim rerū diuerſitatem cōpleri. nam ſupra inaiata corpa inueniet plātas: ⁊ ſup has irrōnalia aialia: ⁊ ſuper has itellectuales ſubſtantias: ⁊ in ſingulis horꝝ inueniet diuerſitatē ſm q q̄dam ſūt alijs perfectiora in tm̄ q ea que ſunt ſupma inferioris generis uidentur ꝓpinqua ſuperiori generi ⁊ ecōuerſo: ſicut aialia immobilia ſunt ſilia plātis. Unde ⁊ Dio. dicit. vij. ca. de diui. no. q diuina ſapia coniūgit fines primoꝝ principijs ſecūdoꝝ. vnde pz q rerum diuerſitas exigit q non ſint oia eq̄lia: ſed ſit ordo in rebus ⁊ gradus. Ex diuerſitate āt formarū ſm quas rerū ſpes diuerſificātur ſequitur ⁊ operationū dīa: cum. n. vnūq̄q; agat ſcōm q eſt actu: que. n. ſunt in potentia ſm q huiuſmōi iueniūtur actionis exptia: eſt āt unūq̄q; ens actu per formam: oz q operatio rei ſequatur formā ipſius: oz ergo q ſi ſint diuerſe forme q hēant diuerſas opatiōes. Quia uero per ꝓpriam actionem res quelibet ad proprium finem pertingit: neceſſe eſt ⁊ ꝓprios fines diuerſificari in rebus: q̄uis ſit finis ultimus oibus cōis. Sequitur ēt ex diuerſitate formarū dīa hitudo māe ad res: cū. n. forme diuerſe ſint ſm q quedaz ſunt alijs perfectiores: ſunt inter eas alique in tantum perfecte q ſunt per ſe ſubſiſtentes ⁊ perfecte ad nihil indigentes materie fulcimento: quedam vero per ſe perfecte ſubſiſtere nō poſſunt: ſed materiam pro fundamento requirūt: ut ſic illud qō ſubſiſtit non ſit forma tantum nec materia tantū que per ſe non eſt ens actu ſed compoſitū ex vtro q̄: non autem poſſent materia et forma ad aliq̄d vnum conſtituendum conuenire: niſi eſſet aliqua proportio inter ea: ſi autem proportionata oportet ea eſſe: neceſſe ē q diuerſis formis diuerſe materie reſpondeant: vnde fit ut quedam forme req̄rant materiam ſimplicem: q uedam uero materiam compoſitam: et ſecunduz diuerſas formas diuerſam partium compoſitionem oportet eſſe cōgruentem ad ſpeciem forme ⁊ operationē ipſius. Ex diuerſa āt habitudine ad materiam ſequitur diuerſitas agentium ⁊ patientium: cū enim agat vnūquodq; ratione forme patiatur vero ⁊ moueatur ratione materie: oz q illa quorum forme ſūt perfectiores ⁊ minus materiales agant in illa que ſunt magis materialia: ⁊ quorum forme ſunt imperfectiores. Ex diuerſitate aurem formarum et materiarum ⁊ agentium ſequitur diuerſitas proprietatū ⁊ accidentium: cū. n. ſubſtantia ſit cauſa accidentis ſicut perfectum iperfecti: oz q ex diuerſis principijs ſubſtātialibus diuerſa accidentia ꝓpa conſequantur: rurſus cum ex diuerſis agentibus ſint diuerſe impreſſiones in patientibus: oz

q̄ scōm diuersa agentia diuersa sint accidētia: q̄ ab agentibus iprimūtur. Pz ergo ex dictis: q̄ cuz per diuinam essentiā rebus creatis diuersa accidē tia ⁊ actiones ⁊ passiones ⁊ collocatiōes distribu antur: non hoc absq; rōne accidit. Dic ē q̄ sacra scriptura rez ꝓductionem ⁊ gubernationē sapie ⁊ prudentie diuine attribuit. Dr. n. puer. iij. Dñs sapia fundauit terram: stabiliuit celos prudētia: sapia illius eruperūt abyssi: ⁊ nu. roze concre. et Sap̄. viij. dr de dei sapia: q̄ attingit a fine usq; ad finez fortiter: ⁊ disponit oia suauiter: ⁊. xi. eusdē dr. Oia in mensura ⁊ numero ⁊ pōdere disposui sti dñe: ut per mensurā quantitatē siue modū aut gradū perfectionis uniuscuiusq; rei ītelligamus: per numerū uero diuersitatē ⁊ pluralitatē sperū consequentem ex diuersis perfectionis gradibus: per pondus vero iclinationes diuersas ad propri os fines ⁊ operationes ⁊ ad propria agētia ⁊ pati entia ⁊ accidentia: que sequūtur distinctionē sperum. In predicto āt ordine fm quem rō diuine ꝓ uidentie attēditur primum esse diximus diuinaz bonitatem quasi ultimū finem qui est primū pri cipium in agendis. De hic uero rerū numerosita tem ad quā constituendam necesse est gradus di uersos in formis ⁊ materijs ⁊ agentibus ⁊ patien tibus et actiōibus ⁊ accidentibus esse: sicut ergo p ma rō diuine ꝓuidentie simplr ē diuina bonitas: ita prima rō in creaturis ē earuz numerositas: ad cuius cōseruationem ⁊ constitutionez oia alia or dinari uidētur: ⁊ pz hoc vī esse rōnabiliter a Boe tio dēm in principio sue arismetrice q̄ oia quecūq; a primeua rerū nā constituta sūt ex numeroz uidentur rōne esse formata. Est āt considerandū q̄ opatiua rō ⁊ speculatiua partim quidē conue niunt: ⁊ partim differūt: conueniūt quidē in hoc q̄ sicut rō speculatiua incipit ab aliquo pricipio: ⁊ per media deuenit ad cōclusionem intentā: ita rō operatina icipit ab aliquo primo ⁊ per aliqua media deuenit ad operationē uel operatum qō i tenditur: principium āt in speculatiuis est forma ⁊ quod quid ē: in opatiuis uero finis qō q̄q; est forma: q̄q; aliquid aliud: ꝓncipium ēt in specu latiuis sp oz esse nccīum: in opatiuis āt q̄q; qui dem est nccīum: q̄q; āt nō: necessarium. n. est ho minē uelle felicitatē ut finem: nō nccīum āt uelle domus edificationem. Silr in demonstratiuis sp posteriora ad priora de necessitate sequūtur: non āt in operatiuis sp: sed tunc solū q̄n ad finem nō nisi per hanc uiam peruenire pōt: sicut necessariū est uolenti edificare domum q̄ querat ligna: sz q̄ querat abiegna ligna hoc ex simplici uolūtate ip sius dependet non āt ex rōne domus edificande: sic igitur q̄ deus suam bonitatē amet: hoc nccīuz est: sed hoc nō nccio sequitur q̄ per creaturas re pñtetur: cum sine hoc diuina bonitas sit perfecta vnde q̄ creature in esse ꝓducātur: ⁊ si ex rōne di uine bonitatis originem hēant: tñ ex simplici dei voluntate dependet. Supposito āt q̄ deus creatu ris suā bonitatem cōicare fm q̄ est possibile uelit per similitudinis modū: ex hoc rōnem accipit: q̄ sint creature diuerse: nō āt ex necessitate sequitur q̄ fm hanc uel illam perfectionis mensurā aut se cundū hunc uel illū numez rerū: supposito āt ex diuina uoluntate q̄ hūc numerum i rebus statu ere velit: ⁊ hanc unicuiq; rei perfectionis mensu rā: ex hoc rōnem accipit q̄ hēat formam talem ⁊ mām talem: ⁊ silr in oibus pz: manifestum igitur fit: q̄ diuina ꝓuidentia fm rōnem quādaz res di spensat: ⁊ tñ hec rō sumitur ex suppositione uolū tatis diuine. Sic igitur per premissa duplex errō excluditur: cozuz. s. qui credūt q̄ oia simplicē uo luntatem sequantur absq; rōne: qui ē error loqn tium in lege sarracenorum: vt rabi moises dicit: fm quos nulla dīta est q̄ ignis calefaciat ⁊ infrigi det: nisi qz deus ita vult: excluditur ēt error eoruz qui dicunt cārum ordinem ex diuina prouidētia fm modum necessitatis ꝓuenire: quorum utrūq; pz esse fm ex dictis. Sunt āt quedaz uerba sacre scripture que uidētur oia simplici uoluntati attri buere que non dicūtur ad hoc ut rō tollatur a ꝓ uidentie dispēsatione sed ut oium primum prin cipium dei volūtas oñdatur: sicut iam supra dīz est: sicut illud p̄s. Oia quecunq; uoluit dñs fecit. Et Job. xi. Quis dicē ei pōt: cur ita facis? Et Ro. ix. Voluntati. n. eius quis resistit. Et Aug. dic. iij. de trini. Non nisi dei uolūtas cā p̄ma sanitatis et egritudinis: p̄miorum atq; penarū: gr̄arum atq; retributionum. Sic g̃ cū queritur propter quid de aliquo effectu nāli possumus reddere rōnez ex aliqua proxima cā: dum tñ sicut in primam cām reducamus oia in voluntatē diuinam sicut si que ratur: quare lignum est calefactū ad presentiam ignis: dicitur q̄ calefactio est naturalis actio ignis hoc autem quia calor est proprium accidens ei⁹: hoc āt consequitur propriam formam eius: ⁊ sic inde quousq; perueniatur ad diuinaz uoluntatē: vnde si quis respondet querenti quare lignum ca lefactum est: quia deus voluit: conuenienter qui dem respondet: si intendit reducere questionem i primam causam: inconuenienter uero si intendit oēs alias excludere cās.

Quō deus possit facere preter ordinē sue prouidētie: ⁊ quomodo nō. LXXXVIII.

Ex premissis antē accipi pōt duplicis ordis ꝓsideratio: q̄ rū unus quidē dependet ex prima oiuz cā: vnde ⁊ omnia complectitur: alius āt ptic̄lar qui ex aliqua cā creata dependet: ⁊ continet illa

que cãe illi ſubdũtur: ⁊ hoc quidem multiplex eſt ſm diuerſitatẽ cãrum que iter creaturas inueniũ tur: vnum tñ eoꝝ ſub altero ꝓtinetur ſicut ⁊ cã rum una ſub altera exiſtit: vñ oꝛ q oẽs particula res ordines ſub illo vl̃i ordine contineantur: ⁊ ab illo deſcendant qui iueniũtur in rebus: ſcõm q a prima cã dependent: hm̃oi exẽplum in politicis ꝓſiderari põt: nã oẽs domeſtici unius patriſſami lias ordinem quẽdam ad inuicẽ hñt: ſm q ci ſub duntur. Rurſus tã ipſe paterfamilias q̃ oẽs alij q̃ ſunt ſue ciuitatis ordinem quẽdam ad inuicẽ hñt ⁊ ad p̃ncipem ciuitatis: qui iterum cuꝫ oĩbus qui ſunt in regno aliquẽ ordinem hñt ad regem. Oꝛ dinẽ ãt vl̃em ſm quem oĩa ex diuina ꝓuidẽtia oꝛ dinantur: poſſumus cõſiderare duplr. ſ. q̃tuꝫ ad res que ſubdũtur ordini: ⁊ q̃tũ ad ordinis rõnẽ: que ex principio ordinis dependet: oñſum eſt aũt in ſo q res ipſe que a deo ſub ordine ponuntur ꝓ ueniunt ab ipſo non ſicut ab agente per neceſſita tẽ nature uel cuiuſcũq; alteriuſ ſed ex ſimplici uo luntate maxime quantum ad primã rerum inſti tutionẽ: reliquitur ergo q preter ea que ſub ordi ne diuine ꝓuidentie cadunt: deus aliqua facẽ põt non ãt ẽ eius uirtus ad has uel illas res obligata. Si ãt conſideremus predictũ ordinẽ q̃tuꝫ ad rõ nem a p̃ncipio dependentẽ: ſic preter ordinem illũ deus facere non põt: ordo.n. ille ꝓcedit ut dictũ ẽ ex ſcia et uoluntate dei oĩa ordinante in ſuã boni tatem ſicut in finem: non ẽ ãt poſſibile q deus ali quid faciat qõ non ſit ab eo uolitum: cũ creature ab ipſo non ꝓcedant nãliter ſed per uoluntatem vt oñſum eſt: neq; ẽt eſt poſſibile ab eo aliquid fi eri qõ eius ſcia non cõprehẽdatur: cũ uolũtas eẽ non poſſit niſi de aliquo noto: neq; iterum ẽ poſ ſibile q in creaturis aliquid faciat: quod in ſuam bonitatem non ſit ordinatũ ſicut in finẽ: cum ſua bonitas ſit propriũ obiectũ uolũtatis ipſius: ſiꝛ ãt cum deus ſit oĩo imutabilis: ipoſſibile eſt q aliq̃d uelit qõ prius noluerit: aut aliquid de nouo ĩ cipiat ſcire vel in ſuam ordinet bonitatẽ: nihil igi tur deus facere põt quin ſub ordine ſue ꝓuidẽtie cadat: ſicut non põt aliquid facere: quod eĩ opa tioni nõ ſubdatur: põt tñ alia facere q̃ ea que ſub duntur eius ꝓuidentie uel operationi: ſi abſolute ꝓſideretur eius pt̃as: ſed nec põt facere aliqua: q̃ ſub ordine prouidentie ipſius ab eterno non fue runt: eo q mutabilis eſſe non põt. Hanc ãt diſtic tionem quidam non ꝓſiderantes ĩ diuerſos erro res inciderunt. Quidã uero imobilitatem diuini ordinis ad res ipſas que ordini ſubdũtur extendẽ conati ſũt dicentes: q oĩa neceſſe ẽ eſſe ſicut ſũt: in tñ q quidam dixerunt q deus non põt alia facẽ q̃ que facit: contra qõ ẽ quod hẽtur Mat. xxvi. An putas q; non poſſum rogare patrẽ meum: et exh.bebit mihi pluſq̃ duodecim legiones angelo rum? Quidam ãt econuerſo: mutabilitatem rerũ que diuine prouidentie ſubj̃iciuntur imutabilita tem diuine ꝓuidentie tranſtulerunt de eo carnali ter ſentientes q deus ad modum carnalis homis ſit in ſua uoluntate mutabilis: contra quod dicit Numeri. xxiij. Non eſt deus quaſi hõ ut mentiat nec ut filius hois: vt mutetur. Alij vero contingẽ tia diuine prouidentie ſubtraxerũt: contra quos dr̃ Treñ. iij. Quis eſt iſte qui dixit: ut fieret aliq̃d dño non iubente?

Quõd põt opari prei ordinẽ reb' iditũ ꝓducen do effectus abſq; cauſis ꝓximis. LXXXXIX.

REſtat autẽ oſtẽde re q preter ordinem ab ipſo rebus in ditu deus agere poſſit. Eſt.n. ordo di uinitus iſtitutus: ut inferiora per ſuperiora moue antur a deo ut ſupra dcm eſt: põt ãt deus preter hunc ordinẽ facere: vt. ſ. ipſe effectũ aliquẽ i infe rioribus opetur nihil ad hoc agente ſuperiori agen te: in hoc.n. differt agẽs ſm nccitatẽ nãe ab agẽte ſm uoluntatẽ: q; ab agẽte ſm nccitatẽ nãe effect' non põt ſequi niſi ſm modum uirtutis actiue: vñ agẽs qõ eſt maxime uirtutis nõ põt imediate pro ducere effectũ aliquẽ paruũ: ſed ꝓducit effectum ſue uirtuti ꝓportionatũ: i quo tñ iuenit qñq; mi noꝛ uirtus q̃ in cã: ⁊ ſic per multa media tendẽs a cã ſuꝑma ꝓuenit aliquis puus effectus: i agente ãt per uoluntatẽ non ẽ ſic: nã agens per uoluntа tẽ ſtati ſine medio põt ꝓducere quẽcunq; effectũ qui ſuam nõ excedat uirtutem: artifex.n. pfectiſſi mus põt facere opus quale faciat artifex iperfec tus: deus ãt opatur p uoluntatẽ ⁊ non per neceſſi tatẽ nãe: vt ſupra oñſum ẽ: igitur minores effect' qui fiũt p cãs iferiores põt facere imediate abſq; ſecũdis cãis. Adhuc uirtus diuina cõparatur ad omnes uirtutes actiuas ſicut uirtus uniuerſal' ad uirtutes particulares: ſicut per ſupra dicta pz virtus ãt actiua vl̃is ad particularem effectum ꝓ ducendum determinari poteſt ouplr. Uno modo per cauſam mediam particularem: ſic uir tus actiua celeſtis coꝛporis determinatur ad effec tum generationis humane per uirtutem particu larem que eſt in ſemine: ſicut ⁊ in ſillogiſmis uir tus ꝓpoſitiõis vl̃is determinatur ad particulaꝛẽ concluſionem per aſſũptionem particularẽ. Alio mõ per itellectum qui determinatã formã appre hendit: ⁊ eam i effectũ ꝓducit: dinus ãt itellectus non ſolum eſt cogniſcitiuus ſue eſſẽtie que ẽ q̃ſi vl̃is uirtus actiua: neq; ẽt tm̃ vl̃ium ⁊ primarum cãrum ſed omnium particularium: ſicut ꝓ ſupra dicta pz: põt igitur producere imediate oẽz effec tum: quem producit quodcũq; particulare agẽs.

Amp̃.cum accñtia ꝓsequentur pricipia ſubſtãtia lia rei oz q̃ ille qui imediate ſubſtantiam rei producit:poſſit imediate circa ipſã rem opari quecũ q̃z ad ſubſtantiam eius ꝓsequũtur:generans.n.q̃ dat formam:dat oẽs ꝓprietates ⁊ motus cõſeq̃ntes:oñſum eſt ãt ſupra q̃ deus in prima rerum ĩſtitutione oẽs res per creationẽ imediate ꝓduxit in eſſe:põt igitur imediate unãquãq̃z rem ꝓducere ſiue mouere ad aliquem effectuz abſq̃z mediis cauſis. ¶Item ordo rerũ profluit in res ſm q̃ ẽ precogitatus ĩ intellectu ipſius:ſicut uidemus ĩ rebus hũanis q̃ princeps ciuitatis ordinez apud ſe p̃meditatum cuilibet ĩponit:ĩtellectus ãt diuinus non eſt determinatus ad hũc ordinez de neccitate: vt nullum aliũ ordinem ĩtelligere poſſit:cũ ⁊ nos alium ordinem per intellectum apprehendẽ poſſumus:põt.n.intelligi a nobis q̃ dẽ hoiez ex terra abſq̃z ſemine formet:põt igitur deus preter inferiores cãs effectum illis cãis ꝓprium operari. ¶Pre.hz ordo rebus inditus a prouidentia diuina bonitatem ſuo mõ repñtet:non tñ ipſaz repñtat pfecte:cum nõ pertingat bonitas creature ad eq̃litatem bonitatis diuine:qõ ãt non repñtatur p fecte per aliquod exemplatũ:põt itez preter hoc alio mõ repñtari:repñtatio ãt diuine bonitatis ĩ rebus eſt finis productionis rerũ a deo:ut ſupra oñſum eſt:non ẽ igitur uoluntas diuina determinata ad hũc ordinem cãrum ⁊ effectuum:ut non poſſit uelle effectum aliquem ĩ inferioribus ꝓducere immediate abſq̃z alĩs cauſis. ¶Adhuc uniuerſa creatura magis ẽ deo ſubdita q̃ corpus humanũ ſit ſubditum aie eius:nã aia ẽ corpori proportionata ut forma ipſius:deus ãt oẽm proportionẽ creature excedit:ex hoc ãt q̃ aia imagiatur aliquid:⁊ uehemẽter afficitur ad illud: ſequitur aliqñ immutatio ĩ corpore ad ſanitatẽ uel egritudinẽ abſq̃z actione pricipioz̃ corporaliũ que ſũt nata in corpore egritudinẽ uel ſanitatem cauſare multo igitur magis ex uoluntate dina põt effect9 aliquis ſequi ĩ creaturis abſq̃ cãis que nate ſunt ſm nãm illum effectum ꝓducere. ¶Pre.ſm nature ordinem uirtutes actiue elemẽtoruz ſub uirtutibus actiuis corporum celeſtium ordinantur ꝓprium ãt effectum uirtutum el'arium interduz uirtus celeſtis efficit abſq̃z actione elementi: ſicut pz cum ſol calefacit abſq̃z ignis actione:multo igitur magis ⁊ diuina uirtus abſq̃z actione cãrum creatarũ põt producere ꝓprios effectus earum. Si ãt quis dicat:q̃ cum ordinem iſtũ rebus dẽ ĩ diderit non põt eſſe abſq̃z mutatione ipſius:ut p̃ ter ordinem ab ipſo inſtitutum operetur in reb9 effectus abſq̃z proprijs cãis ꝓducendo:ex ipſa rerum natura repelli põt. Ordo.n.inditus rebus a deo ſm id eſt qõ in rebus frequẽter accidere ſolet non ãt ubiq̃z uel hz id qõ eſt ſemper:multa.n. nã lium cãrum effectus ſuos ꝓducunt eodem mõ ut frequenter non ãt ut ſemper:naz qñq̃z hz ut ĩ paucioribus aliter accidit uel propter defectum uirtutis agentis:uel propter mãe indiſpoſitionem: uel propter aliqõ fortius agens:ſicut cũ natura ĩ hoie generat digitum ſextum:nõ tñ propter hoc deficit aut mutatur prouidẽtie ordo:nam ⁊ hoc ipſũ q̃ nãlis ordo inſtitutus hz ea que ſunt frequẽter qñq̃z deficiat: ꝓuidentie ſubeſt diuine:ſi ergo per aliquam uirtutem creatam fieri põt:ut ordo nãlis mutetur ab eo quod ẽ frequenter ad id qõ ẽ raro abſq̃z mutatiõe ꝓuidẽtie dine:mlto magis dina uirtus qñq̃z aliquid facere põt ſine prouidẽtie ſue p̃iudicio preter ordinẽ naturalibus inditũ rebus a deo:hoc.n.ipſum ad ſue uirtutis manifeſtationem facit interduz:nullo.n.mõ melius manifeſtari põt q̃ tota natura diuine ſubiecta eſt uoluntati q̃ ex hoc q̃ qñq̃z ipſe preter ordinem nãe aliquid opatur. Ex hoc.n.apparet q̃ ordo rerũ pceſſit a deo non per neccitatem nature ſed per liberam uoluntatez. Nec dz hec rõ friuola reputari q̃ deus aliquid facit in natura ad hoc q̃ dẽ ſe mentibus hoium manifeſtet:cum ſupra oñſũ ſit q̃ oẽs creature corporales ad naturam ĩtellectualem ordinãtur quodãmõ ſicut in finem:ipſius ãt ĩtellectualis nãe finis eſt diuina cognitio:ut in ſuperibus eſt oñſum:non ẽ ergo mirum ſi ad cognitionem de deo intellectuali nature prebẽdam ſit aliqua mutatio ĩ natura corporali.

¶Quea que deus facit preter nature ordinem non ſunt cõtra naturam. C.

¶Conſiderádum tamen vẽ q̃ hz deus interdũ preter ordinẽ rebus inditum aliquid operetur: nihil tñ facit contra nãm. Cum.n.deus ſit actus purus:oĩa uero alia hẽant aliquid de potẽtia ad mixtum:oz q̃ deus comparetur ad oĩa ſicut mouens ad motum:⁊ actiuum ad id quod eſt in potentia:quod ãt eſt in potentia ſcõm ordinem naturalem in reſpectu alicuius agẽtis:ſi aliquid imprimatur in ipſũ ab illo non ẽ contra naturã ſimpliciter: ⁊ſi ſit aliqñ contrarium particulari forme que corrũpitur per actionem h9 modi:cuz. n. generatur ignis:⁊ corrũpitur aer igne agente ẽ generatio ⁊ corruptio naturalis: quicquid igitur a deo fit ĩ rebus creatis nõ eſt cõtra nãm: ⁊ſi uideatur eẽ contra ordinem ꝓprium alicuius nãe. Adhuc cum deus ſit primũ agẽs:ut ſupra oñſuz eſt:oĩa que ſunt poſt ipſum:ſũt quaſi quedam inſtrumenta ipſius:ad hoc ãt ſunt inſtrumenta inſtituta ut deſeruiant actioni principalis agentis dum mouentur ab ipſo:unde talis inſtii materia ⁊ forma eẽ dz:vt ſit cõpetens actiõi:quam intẽdit

De miraculis.

¶Hec a

ordinem

q̃z oiui

miramur.n.aliquid

mur:⁊ q: cã vna ⁊

eſt cognita ⁊ a dbuſ

q̃ videntium ſimul al

aliq̃ nõ mirantur.aſt

eclipſim ſolis q: cogn

ſcie nccẽ hz ãmirari

mirũ quo ad hunc n

ſimpliciter miruz ẽ q

⁊ hoc ſonat nomẽ m

one plenum:nõ quo

cã aũt ſimpliciter oc

eſt.n.ſupra q̃ eĩ eſſ

vite intellectu capere

cula dicenda ſunt q̃

cõuer ſeruatũ in reb

uerſi ſũt gradus ⁊

ꝓncipale agẽs: ⁊ ꝓpter hoc nõ est ꝯ nãz istrumẽti ut moueat a ꝓncipali agẽte sed est ei maxime ꝓue niẽs: neqz ergo ẽ ꝓtra nãm cũ res create mouẽtur qualitercũqz a deo: sic.n. istitute sũt ut ei debuiãt.

Preterea in agẽtibus etiã corpalibus hoc viõ tur q̃ mor' qui sũt i istis iferioribus corpibus ex impssione supioꝝ nõ sũt violẽti neqz ꝯ naturã q̃uis nõ videant ꝓueniẽtes motui naturali quem corpus inferi' hz ꝑm ꝓprietatez sue foꝛe: nõ enim dicimus q̃ flux' ⁊ refluxus maris sit motus violẽ tus cũ sit ex impssione celestis corpis: licet natura lis motus aque sit solũ ad vnam ptez. s. ad mediũ multo igit magis q̃cquid a deo fit in q̃libet creatu ra nõ põt dici violẽtum neqz ꝓtra nãm. Item ꝓma mẽsura eẽntie ⁊ nature cuiuslibet rei ẽ deus sicut ꝓmũ ens qõ ẽ omnibus causa eẽndi: cũ aũt p mẽsurã de vnaquaqz resumat iudiciũ: oꝑtet hoc naturale dici vnicuiqz rei p qõ ꝓfõmatur sue mẽsure: hoc igitur erit nãle vnicuiqz rei qõ a deo ei inditũ ẽ: ergo ⁊ si adhec eidẽ rei a deo aliq̃d ali ter impꝛimat nõ est ꝓtra nãm. Imp̃. oẽs creatu re ꝓpantur ad deũ sicut artificiata ad artificez sicut ex premissis pz: vnde tota nã ẽ sicut qõdam artificiatũ diuine artis: nõ est aũt ꝓtra rõnem ar tificij si artifex aliq̃d aliter operet in suo artificio etiã postq̃ ei ꝓmã formã dedit: neqz ergo ẽ ꝓtra naturã si deus in rebus nãlibus alit opetur aliq̃d q̃ ꝓsuetus cursus nãe habz. Dinc est q̃ Aug'. dicit. Deus creator ⁊ ꝓditor oĩũz creaturaꝝ nihil ꝓtra naturã facit: quia id ẽ naturale cuiqz rei qõ facit: a quo ẽ omis modus nũerus ⁊ ordo nãe.

De miraculis. .LI.

Hec autez que ꝑter ordinem cõmuniter in rebus statutũ qñz diuinit' fiũt miracula dici solẽt: ãmiramur. n. aliquid cũ effectũ videntes cãz igno ramus: ⁊ qz cã vna ⁊ eadem a q̃busdam interduz est cognita ⁊ a q̃busdam incognita: inde cõtingit q̃ videntium simul aliquẽ effectuz aliq̃ mirant ⁊ aliq̃ nõ mirantur. astrologus. n. nõ miratur videl eclipsim solis qz cognoscit cãm: ignarus aũt hui' scie ncẽ hz ãmirari cãm ignorans: sic igit ẽ aliq̃d mirũ quo ad hunc nõ autẽ q̃tum ad illuz: illud q̃ simpliciter miruz ẽ qõ habz cãm simplicit' occultã ⁊ hoc sonat nomẽ miraculi ut. s. sit de se ãmirati one plenum: nõ quo ad hũc uel quo ad illum tm̃ cã aũt simpliciter occulta oi hõi est de': probatuz est. n. supra q̃ ei' essentiã nullus hõ in statu hui' vite intellectu capere põt: illa igit simpliciter mira cula dicenda sunt q̃ diuinitus fiunt preter ordinez cõiter seruatũ in rebus. Doꝝ autem miraculoꝝ diuersi sũt gradus ⁊ ordines. Nã sũmũ gradũ int miracula tenent in quibus aliquid fit a deo quod nã nũq̃ facẽ põt: sicut q̃ duo corpora sint sil': ⁊ q̃ sol retrocedat aut stet: q̃ mare diuisũ transeũtib' iter prebeat. Et inter hec ẽt ordo attendit. nã q̃to maiora sunt illa que deus operat ⁊ quãto magis sunt remota a facultate nãe: tanto miraculũ mai' est: sicut maius est miraculũ q̃ sol retrocedat q̃ q̃ mare diuidat. Scõm aũt gradũ i miraculis tenet illa in quibus deus aliq̃d facit qõ nã facẽ põt: sed non per illũ ordinẽ: opus. n. nãe ẽ q̃ aliq̃ aial vi uat videat ⁊ ambulet: sed q̃ p' mortẽ viuat: p' ce citatẽ videat: p' debilitatẽ claudus ãbulet. hoc na tura facẽ nõ põt: sed deus interdũ miraculose ope ratur. Inter hec ẽt miracula gradus attendit ꝑm q̃ id qõ fit magis est a facultate nature remotuz. Tertius aũt gradus miraculoꝝ ẽ cũ de' facit qõ ꝓsueti est fieri operatione nature tñ absq̃ nature ꝓncipijs operantibus: sicut cũ aliquis a febre cura bili per naturam vtute dina curat: ⁊ cũ pluit sine operatione ꝓncipioꝝ nature.

Q̃ solus deus facit miracula. .CII.

Hẽ premissis autez oñdi põt q̃ solus deus põt facẽ mira cula. Qõ. n. ẽ sub ordine totaliter cõ stitutũ nõ põt preter ordinẽ illũ opari. ois aũt crea tura est ꝓstituta sub ordine quẽ de' in reb' statuit. nulla q̃ creatura põt supra hunc ordinẽ opari: qõ est miracula facẽ. Item qñ aliq̃ vtus finita ꝓpr tum effectũ operat ad quẽ determiat: nõ ẽ miracu lũ lz posset eẽ mixt alicui q̃ illã vtutez ñ cõprehen dit: sicut mixt vẽ ignaris q̃ magnes trahit ferꝝ: vl' q̃ aliquis paruus piscis sit retinens nauẽ. ois aũt creature potentia est limitata ad aliquẽ determia tũ effectũ vel ad aliquos: q̃q̃d q̃ vtute cuiuscũqz creature fiat nõ põt dici miraculũ ꝓprie: ⁊ si sit mi rũ creature vtutẽ illi' ñ ꝓphendẽti. qõ aũt fit vtute dina que cũ sit ifinita de se icõphensibil' est: ẽ mi raculũ ẽ. Imp̃. ois creata i sua actõe reqrit sub iectũ aliqõ i qõ agat. soli' aũt dei ẽ ex nihilo aliq̃d facẽ vt supra oñsũ ẽ: nihil aũt qõ reqrit i sua actõe subiectũ põt agẽ nisi illa ad q̃ subiectũ ẽ i potẽtia hoc. n. agẽs in subiectũ aliqõ opat vt educat illud de potẽtia in actũ: nulla igit creata sic nec creare põt: ita; ⁊ nec agẽ põt i aliq̃ re nisi qõ ẽ i potentia illi' rei: fiũt aũt multa miracula diuinit' où i re ali q̃ fit dina vtute qõ nõ ẽ i potẽtia illi' rei: sic q̃ mor tuus reuiuiscat: ⁊ qõ sol retrocedat: ⁊ qõ duo cor pora sint sil'. hec igit miracula nulla vtute creata fieri ꝑñt. Ad hec subiectũ in qõ agit ordinẽ hz ⁊ ad agens qõ ꝺducit ipsũ de potentia i actũ ⁊ ad actũ in quẽ reducit: sicut q̃ subiectũ aliqõ est i po tentia ad aliquẽ determiatũ actũ ⁊ ñ ad quẽlibet:

ita non potest reduci de potentia in actum determinatum: nisi per agens aliquod determinatum: requiritur enim agens diuersimode ad reducendū in diuersū actū. nam cū aer sit i potentia ignis et aq̄: alio agēte fit actus ignis et actu aq̄: similiter etiā pz q̄ matia corpalis in aliquē actū perfectū nō reducit a sola virtute vlī agentis: sz oz eē aliquod agēs ppriū per quod determinet impressio vlīs virtutis ad determinatū effectū. in actum aūt minus perfectum pōt matia corpalis sola virtute vlī absq̄ particulari agente: aialia. n. perfecta nō solū generant ex sola virtute celesti: sed ad hoc requirit determiatus semen. Ad generatōem vo quorūdā iperfectorum aialiū sola virtus celestis sufficit sine semine: effectus igit q̄ in his inferioribus fiunt si sint nati fieri a cāis vlīb⁹ superioribus sine opatōe causaz particulariū inferiorz: non est miraculū si sic fiant: sic nō est miraculū q̄ aialia ex putrefactione sine semine nascāt. si aūt nō sunt nati fieri per solas cās superiores: requirūtur ad eoz cōplementum cāe inferiores particulares. cū aūt aliquis effect⁹ pducit ab aliqua cā superiori mediantibus ppriis pīcipijs nō est miraculū: nullo igit mō virtute superiorz creataz aliqua miracla fieri pñt. Amp̄. eiusdē rōis eē vī q̄ aliquid operetur ex subiecto: et q̄ opetur id ad qō est i potētia subiectū: et q̄ ordinare operetur per determinata media. nā subiectū non fit in potētia ppinq̄ ad vltimū nisi cū fuerit actu i media: sicut cibus nō est stati i potentia caro: sed cū fuerit diuersus in sanguinē. ois aūt creatura ncce hz vti subiecto ad hoc qō aliquid faciat: nec pōt facē nisi ad qō subiectū ē i potentia vt oīsū est: ergo nō pōt facē aliquid nisi subiectū reducat in actū per determinata media: miracla igitur que sunt ex hoc q̄ aliquis effectus pducitur ñ illo ordine quo naturaliť fieri pōt: virtute creature fieri nō pñt: Ad hec inter spēs motus ordo q̄dā naturaľ attenditur. nā primus motuū est motus localis. vñ et cā aliorz existit. primū. n. in quolibet genē cā inuenitur eorz q̄ in illo genē psequuntur. ois aūt effectus qui in his inferioribus pducitur: per aliquā generatōem vel alteratōem ncce ē vt pducatur: oz igitur qō per aliqd localiť motū hoc proueniat si fiat ab aliquo agente incorpali quod pprie localiter mouere nō possit. effect⁹ aūt qui fiūt a substātijs incorporeis per corporea instīa ñ sūt miraculosi: corpora. n. nō opantur nisi naturaliť: non igitur subē incoporee create pñt aliqua miracula facē ppria virtute: et multo minus subē corporee quaz ois actio naturaľ est soli⁹ igitur dei ē miracula facē: ipse. n. est superior ordine quo vniuersa ptinentur: sic a cui⁹ prouidentia tot⁹ hic ordo fluit: ei⁹ ēt virt⁹ cū sit oīo infinita nō determinatur ad aliquē spālē effectū neq̄ ad hoc qō effect⁹ illi⁹ pducatur aliquo determinato mō vel ordine

Hinc est qō in ps dī de deo. Qui facit mirabilia magna solus.

Q Subē spūales aliqua miracula operantur: que tñ ñ sunt vere miracula. CIII.

QJit aūtē positio Auicēne qō substātijs separatis multo magis obedit matia ad productōnem alicuius effect⁹ q̄ ꝯrijs agentib⁹ in natura. vñ ponit q̄ ad apprehensionē predictaz subāz sequit interdū effectus aliqs i istis inferioribus vl pluuiarū vel sanitatis alicui⁹ infirmi absq̄ aliquo corporeo agente medio. Cui⁹ quidē signū ab aia nīa accepit q̄ cū fuerit fortis in sua imaginatione ad solā apprehensionē imutat corp⁹: sicut cū qs ābulans super trabē in alto positā cadit de facili: q: imaginat casū ex timore. nō aūt cadēt si esset trabes illa posita super terrā. vñ casū timere nō posset. manifestuz est aūt q̄ ad solā apprehensionē aie calescit corpus: sicut accidit in cōcupiscentib⁹ vel iratis: aut ēt infrigidat sicut accidit in timentib⁹. Q̄nq̄z imutat ex fortī apprehensione ad aliquā egritudinē puta febrē vel ēt lepā. et per hunc modū dicit q̄ si aia sit pura nō subiecta corporalib⁹ passionibus et fortis in sua apprehensione q̄ obedit apprehensioni ei⁹ nō solū corp⁹ ppriū: sed corpa ēt exteriora adeo q̄ ad ei⁹ apprehensionez sanetur aliqs infirmus vel aliquid aliud huiusmodi accidat. et hoc ponit eē cāz fascinationis: q: aia alicui⁹ vehementer affecta in maliuolētia hz impressionē nocumenti in aliquē maxīe puez q̄ propter corporī tenerituđinē ē facile susceptiu⁹ impressionū. vñ vult qō multo ap̄li⁹ ad apprehensionē subāz separatarū qs ponit aias vel motores orbiū: sequātur aliqui effectus in istis inferioribus absq̄ actione alicui⁹ corpaľ agentis. Hec aūt positio satis consona ē alijs suis pōnibus. Ponit. n. q̄ oēs forme subāles effluāt i hec iferiora a subā separata: et q̄ corpalia agētia nō sunt nisi disponentia māz ad suscipiendam impressionem agentis separati. Qō quidē non ē verz: fm Aīz. doctrinā qui pbat in. viij. metaphi. q̄ formē q̄ sunt in mā nō sunt a formis separatis: sed a formis que sūt i mā: sic. n. inuenit similitudo inter faciens et factū. Exēplū ēt qō sumit de impressione aie in corp⁹: nō multū adiuuat ei⁹ intentionē. Nō. n. ex apprehensione sequitur aliq̄ imutatio corporis nisi apprehensioni adiuncta fuerit affectio aliqua vt gaudij vel timoris vel pcupie aut alteri⁹ passionis. huiusmodi aūt passiones accidūt cuz aliquo determinato motu cordis: ex quo sequit vlterius imutatio totius corporis vel fm motū localē vel fm alterationem aliquā. vñ ad hec remanet q̄ apprehensio spūalis nō alterat corp⁹ nisi mediante motu locali. Qō aūt de fascinatione inducit: non

ob hoc accidit q̄ app̄hensio vnius imediate imu
tet corpus alterius: sed q̄ mediāte motu cordis i
mutat corpus ꝓiunctū cuius imutatio ꝓuenit ad
oculū a quo ifici p̄t aliquid extrinsecū p̄cipue si
sit facile imutabile: sicut etiam oculus mēsurate i
ficit speculū: substantia igit spūalis creata ꝓpria
vtute nullā formam inducere p̄t in materiā cor
poralē quasi materia ad hoc sibi obediēte ut ex
eat in actū alicuius forme nisi p̄ motum localem
alicuius corpis: est. n. hoc in vtute substātie spūal'
create ut corpus obediat sibi ad motum localem
mouēdo aūt localiter aliquod corp' adhibē p̄t
aliqua naturaliter actiua ad effect' aliquos ꝓdu
cēdos: sicut etiā ars fabrilis adhibet ignez ad mo
lificationē ferri: hoc aūt non ē miraculosum ꝓ
prie loquēdo: vnō relinq̄tur q̄ substantie spūales
create nō faciunt miracula ꝓpria vtute: dico aūt
ꝓpria vtute quia nihil ꝓhibet h'moi substantias
spūales in q̄tū agūt vtute oīna miracula facē: qō
etiam ex hoc videtur q̄ un' ordo āgelor spāliter
deputat' ut Greg'. dic ad miracula facienda: q̄ et
dicit q̄ quidam sācti iterdum miracula faciūt ex
potestate: nō soluz ex intercessiōe. ¶ Consideran
dum tn̄ est q̄ cum res aliq̄s naturales uel angeli l'
demones adhibent ad aliq̄s determiatos effect':
vtuntur eis quasi istrumentis q̄busdam: sicut me
dicus vtit ut instrumētis aliq̄bus herbis ad sanan
du: ex istrumēto aūt procedit nō solū sue vtuti cō
respondens effectus sed etiā vltra ꝓpriam vtutez
in q̄tū agit i vtute p̄ncipalis agētis: serra. n. z secu
ris nō possunt facere lectū nisi in q̄tum agunt ut
mote ab arte z ad talē effectum: ne calor natural'
posset carnez gn̄are nisi vtute aie vegetabilis que
vtitur ipo quasi quodam instō: ꝓueniens est igit
q̄ ex ipsis rebus nālibus ꝓueniant aliq̄ alioꝛes
effectus ex hoc q̄ spūales substātie eis vtuntur q̄i
instrumētis q̄busdaz. ¶ Sic ergo licet tales effectus
simp'r miracula dici nō possint q̄ ex naturalibus
causis ꝓueniunt: mirabiles tn̄ reddunt nobis ou
pliciter. ¶ Uno modo ex hoc q̄ spūales substan
tias tales cāe modo nobis inꝓsueto ad ꝓprios ef
fectus apponūtur: vnde ingenioso artificū opa
mira reddunt cum ab aliq̄s non p̄cipitur qualiter
operāt. Allio modo ex hoc q̄ cāe naturales appo
site ad effectus aliq̄s ꝓducēdos aliquid virtutis
sortiūtur ex hoc q̄ sunt instrumēta spūaliuz sub
stantiaz: z hoc magis accedit ad rōnē miraculi.

¶ Q opera magoꝛum non sūt soluz ex impssio
ne celestium corporum. Cliii.

QUerūt aūt quidā
dicentes q̄ h'moi opa nobis mirabilia
que p̄ artes magicas fiūt ñ ab aliq̄b'
spūalibus fiunt substātiis sed ex uirtute celestiū
coꝛpoꝛum: cuius signū videt q̄ ab exercētibus hu
ius'm odi opa stellaruz certus situs consideratur:
adhibent ēt q̄dā herbaꝛ z aliaꝛ coꝛporaliū rerū
auxilia q̄i ad p̄parādā iferioꝛē māz ad suscipiēdā
influentiā vtutis celestis. hoc āt expresse aduersa
tur apparentibus: cū. n. non sit possibile ex aliqui
bus coꝛporeis p̄ncipiis intellectū cāri vt supra ꝓ
batū est: ipossibile ē q̄ effectus qui sunt ꝓpriū itel
lectual' nāe ex virtute celestis coꝛporis causetur: i
huiusmodi aūt operatōibus magoꝛ apparent q̄
dā que sunt ꝓpria rationalis creature opera: red
dunt. n. rōnsa de furti sublatis z de alijs huiusmōi:
qō nō posset fieri nisi per intellectum: nō igit ē ve
rū oēs huiusmodi effectus sola virtute celestiū coꝛ
porū cāri. ¶ Preterea ipsa loquella ꝓpriꝰ actus est
rationalis nāe apparent autē aliqui colloquētes
hoibus in predictis operatōibus z rōcinātes ō di
uersis. non est igit possibile q̄ huiusmōi fiant sola
virtute celestium coꝛpoꝛ. ¶ Si quis aūt dicat q̄ h'
modi apparentie non sūt ꝼm sensū exteriorē: sed
ꝼm imaginationē tn̄: hoc quidē primo nō vī vez
nō eni alicui apparent foꝛe imaginate q̄si res vere
nisi fiat alienatio ab exterioꝛibus sensibus: q̄ non
p̄t esse q̄ silitudinibus attēdatur tanq̄ rebus ni
si ligato nāli iudicio sensus. huiusmodi aūt collo
cutiones z apparitōes fiunt ad hoies qui vtuntur
libere sensibus exterioribus: nō est igit possibile
q̄ huiusmodi visa vel audita sint ꝼm imaginatio
nē tn̄. Deinde ex quibuscūq̄ foꝛis imaginatis nō
p̄t alicui prouenire intellectual' cognitio vltra fa
cultatē nālē vel acquisitā sui itellect' : qō z in sōnijs
pz: in quibus q̄si sit aliq̄ p̄signatō futuroꝛum: nō
tn̄ quicūq̄ videns sōnia eoꝛ signata intelligit. per
huiusmodi āt visa vel audita q̄ apparēt i opibus
magoꝛ plerūq̄ aduenit alicui itellectual' cognitō
aliquoꝛ que sui intellectus facultatē excedūt: sic
reuelatio occultoꝛ thesauroꝛ: mānifestatio futoꝛ:
z qñz ēt de aliquibus documentis scie alicui' aliq̄
bus vera rñdent. oꝛ q̄ q̄ vel illi apparentes z collo
quētes non videant ꝼm imaginationem tn̄: ul' sal
tem q̄ hoc fiat vtute alicuius intellect' superioris
qō hō per huiusmōi imaginationes in cognitōez
taliū adducat' z nō fiat hoc solū uirtute celestium
coꝛpoꝛ. ¶ Ad hec qō vtute celestiū coꝛpoꝛ fit est
effectus nālis. nā foꝛe nāles sunt que in iferioꝛibus
causāt ex vtute celestium coꝛpoꝛ: qō igit nulli rei
potest esse nāle non p̄t fieri vtute celestiū coꝛpo
rū: quedā autē talia fieri dicuntur per operatōes
predictas sicut qō ad p̄tiā alicui' q̄cūq̄ sera ei
pandatur: qō aliq̄s inuisibil' reddat z multa hu'
modi narrantur: non est igitur possibile hoc fieri
vtute celestium coꝛpoꝛ. ¶ Amp̄. cuicūq̄ vtute
celestiū coꝛpoꝛ cōfert qō posterius est: confert et
ei qō prius est. moueri aūt per se consequit' ad hōe

animam:animatoꝝ.n.ꝓprium est ꝙ moueāt se ipsa:ipossibile est igit fieri virtute celestiū corpoꝝ qȯ aliqȯ inaiatū per se moueat.fieri āt hoc p magicas artes dī qȯ aliqua statua per se moueat aut vocē emittat: nō est igit possibile ꝙ effectus magicarū artium fiat virtute celesti. Si aūt dicatur ꝙ statua illa sortit aliqȯ principiū vite vtute celestiū corpoꝝ :hoc est ipossibile:ꝓncipiū:n. vite i ōibus uiuentibus est forma substālis:uiuere.n.est esse uiuentibus ut phs dicit in ttio de aiā.ipossibile ē aūt ꝙ aliquid recipiat aliquā formā substālē ȯ nouo nisi amittat formaꝝ quā ꝓius habuit:generatio.n.unius ē corruptio alterius:i fabricatione āt alicuius statue nō adq̄rit aliqua forma substālis:ꝛ fit transmutatio soluꝝ fm figurā que ē accīs:manet.n.forma cupri uel alicuⁱ hᵓ modi:non igitur possibile ē ꝙ hᵓ statue sortiantur aliqȯ ꝓncipium uite. Ad hec si aliqd per pricipiuꝝ uite mouetur:necesse est qȯ hēat sensum:mouens.n.ē sēsus uel intellectus.intellectus aūt in generabilibus et corruptibilibus non est sine sensu.sensus autē nō pōt esse ubi nō ē tactᵓ nec tactᵓ sine organo mediē tēpato.talis aūt tēperies non inuenitur in lapide uel cera uel metallo ex quo fit statua:non ē igitur possibile qȯ huiusmōi statue moueātur per ꝓncipium uite. Imp̄. uiuentia perfecta non soluꝝ generantur ex vtute celesti:sed ēt ex semie: hō enī generat hoiem ꝛ sol:q̄ vo ex sola vtute celesti sine semine generant sūt aialia gnāta ex putrefactione que inter alia ignobiliora sunt : si igitur per vtutem celestez solā hᵓ statue sortiuntur principium vite per qȯ moueant seipsa:oꝛ ea esse ignobilissima inter aialia: qȯ tñ esset falsū si per ꝓncipium vite intrinsecū operarent. nā in earū actibus apparēt nobiles operatōes cū respōdeant de occultis: non est igit possibile qȯ operent uel moueantur ꝓ ꝓncipium vite. Itē effectū nālē vtute celestiū corporū ꝓductū ꝓtingit inueniri absq; artis opatōe ꝛsi.n.aliquo artificio aliqs operet ad generatōez ranarū vel aliquarū huiusmodi:ꝓtingit tñ generari ranas absq; oi artificio:si ḡ vtute celestiū corporū hᵓ statue que per artē necromanticā fiunt sortiantur principium vite : erit inuenire generationē taliū absq; huiusmōi arte.hoc āt nō uenit manifestū ē igitur ꝙ hᵓ modi statue nō hnt ꝓncipium uite neq; mouentur vtute celestis corporis.

Per hoc aūt excluditur positio Hermetis qui sic dixit:ut Aug⁹.refert.viij.de ciui.dei. Deus sic effector est deoꝝ celestiū:ita hō fictor est deoꝝ qui in tēplis sūt humana ꝓximitate ꝓtenti statuas dicoaiatas sensu ꝛ spu plenas tantaq; faciētes ꝛ talia: statuas futuroruꝝ pscias.casdē de sōnys ꝛ multis alys rebus pdicentes :ꝛ ibecillitates hoibus faciētes:eosq; curantes:tristiciā leticiāq; dantes ꝓ meritū. Hec āt positio auctoritate diuina destruitur dī in ps. Simulacra gentiū ar.ꝛ au.o.ma.ho.os ha.ꝛ nō lo.neq; enim est.sēper in ore ipsoꝝ. Nō videtur aūt omnino negādum ḋn in pdictis ex vtute celestium corpoꝝ aliquid vtutis esse possit: ad illos tñ solos effectus quos vtute celestium corpoꝝ aliq̄ inferiora corpora ꝓducere pnt.

Uñ magoruꝝ opatōes efficatiā hēant. CV.

Inuestigandū āt relinquit vnde artes magice efficatiaꝝ habent quod q̄dem facile ppēdi pōt si modus opationis eaꝝ attendat. In suis enim operationibᵓ vtūtur vocibus q̄busdam significatiuis ad oētmiatos effectus ꝓducēdos: vox autez in ꝙtum ē significatiua nō habet vtutē nisi ex alio quo itellectu vel ex itellectu ꝓferentis uel ex intellectu eius ad quē ꝓfert. Ex ꝓferēt q̄dē intellectu: sicut si aliquis intellectus sit tante virtutis ꝙ sua conceptione res posset causare : quā quidem conceptionem vocis officio producendis effectibus quodammodo presentat. Ex intellectu autem eius ad quem sermo dirigitur : sicut cum per significationem vocis in intellectum receptam audiēs inducitur ad aliquid faciendum . Non autē pōt dici ꝙ voces ille significatiue a magis prolate efficaciam hnt ex intellectu proferentis : cum enim virtus essentiaz cōsequat: vtutis dīlitas eentialiū ꝓncipiorum diuersitatē ostendit.intellectus autē cōit hominū hᵓ dispositiōis inuenit ꝙ eᵓ cognitio ex rebus cātur magis q̄ sua ꝛceptiōe res causare possit:si igit sint aliqui hoies q̄ vbis ꝛceptionem sui intellectus exꝑmentibus res possint trāsmutare propria virtute:erūt alterius speciei:ꝛ dicētur eq̄uoce hoies. Imp̄. vtus faciendi nō acq̄rit per disciplinā:sed solum cognitio aliq̄d faciēdi ꝓ disciplinam aūt aliq̄ acquirunt ꝙ hmōi opationes magicas efficiat :ñ ē igit in eis ad huiusmodi effectus ꝓducēdos vtus aliqua sed cognitio sola. Si quis autem dicat ꝙ huiusmodi homines sua natiuitate ex vtute stellarum sortiunt pre ceteris virtutē predictā ita ꝙ quātūcūq; alū instruantur qui hoc ex natiuitate nō habent efficaces i hmōi operibus esse nō pnt. ꝓmo q̄dē dicendū est ꝙ corpora celestia super intellectū imprimē nō possunt vt supra ostensū est:non igitur ex virtute stellarū sortiri pōt intellectus alicuius hanc virtutez ꝙ representatio sue conceptionis per vocem sit alicuⁱ effectiua. Si aūt dicatur ꝙ etiam imaginatio aliquid in prolatione uocum significatiuarū opatur super quā possūt corpora celestia imprimere cum huius opatio sit per organū corporale:hoc nō potest esse ḡtum ad oēs effectus qui per huᵓ artes fiunt:onsum ē.n.ꝙ nō possunt oēs effectus

virtute stellaruꝫ ꝓduci: ergo neq; ex virtute stellaruꝫ aliq̃s sortiri potest hanc virtutem vt eosdē effectus producat: relinquit igit̄ q̄ h⁹ effectus compleantur per aliquē intellectum ad quē sermo ꝓferentis h⁹ voces dirigit̄. h⁹ ãt signum est. nam h⁹ significatiue voces quibus magi vtunt̄ inuocatões sunt: supplicatões: adiurationes: aut ēt imperia q̄si ad alterū colloquentis. Jtē in obseruationib⁹ hui⁹ artis utuntur quibusdã caracteribus ⁊ figuris determinatis. figura ãt nullius actionis principiū ē neq; passiōis: alias mathēatica cōpora essēt actiua ⁊ passiua: non g̃ potest per figuras determinatas disponi mã ad aliquē nālē effectū suscipiēdū non g̃ vtunt̄ magi figuris aliquibus quasi dispōnibus. relinquitur ergo qō vtunt̄ eis solum q̄si signis non. n. ē aliquid determinatū dare. signis ãt non vtimur nisi ad alios intelligētes: hñt ergo magice artes efficaciã ab illo intelligēte ad quē sermo magi dirigit̄. Si quis aũt dicat q̄ figuꝫ aliqꝫ appropiantur aliquibus celestium corpoꝝ: ⁊ ita corpa inferiora determinant per aliquas figuras ad aliqꝫ celestiū cōpoꝝ ipressiões suscipiēdas: vī ñ rōabiliter dicī: non. n. ordinat aliquod patiens ad suscipiendas ipressiones agentis nisi per hoc quod est i potētia: illa ergo tm̄ determinant ipsū ad specialē ipressionē suscipiendā per que i potentia sit q̄dāmodo. per figuras ãt nō disponitur mã ut sit in potētia ad aliquã formã: q̄ figura abstrahit ꝼz suam rōem ab oi mã ⁊ forma sensibili cū sit q̄dã mathematicū: non ergo per figuras ⁊ caracteres determinatur aliq̄ corpus ad suscipiendam aliquam influentiam celestis corporis. Preterea figure aliqꝫ appropriant corporibus celestibus ut effectus ipsarum. nã figure inferioꝝ causant a cōporibus celestibus. predicte ãt artes non vtunt caracteribus aut figuris quasi effectibus celestiū corporū: sed sunt effectus hois operantis per artem: appropriatio igit̄ figuraꝝ ad aliq̄ celestia corpora nihil ad propositū facē vī. Jtez per figuras nō disponitur aliq̄ mã nālis ad formã ut ostensuꝫ ē: corpora igitur in quibus sunt impresse hui⁹ figure sunt eiusdem habilitatis ad recipiendam influentiam celestem cum aliis corporibus eiusdē spēi. Q aũt aliquid agat in vnum eorum que sunt eq̄liter disposita propter aliquid sibi appropriatum ibi inuentū ⁊ non in aliud: non est operantis p necessitatē nãe: sed per electionē: pz g̃ q̄ h⁹ artes figuris utentes ad effectus aliquos ꝓducendos ñ hñt efficaciam ab aliquo agente per nãm: sed ab aliq̄ intellectuali subã per intellectū agēte. Hoc ēt demōstrat ⁊ ipsū nomen qō talibus figuris ponunt caracteres eos dicentes: caracter. n. signū est in quo datur intelligi q̄ figuris h⁹ non vtuntur nisi ut signis exhibitis alicui intellectuali nature. Quia vō figure in artificialibus sūt quasi forme specifice: potest aliquis dicere q̄ nihil prohibet q̄n constitutionem figure que dat speciem imagini cōsequatur aliqua virtus ex influentia celesti nō ꝼm q̄ figura est: sed ꝼm q̄ cãt spēm artificiati quod adipiscit̄ virtutē ex stell̄. Sed de liis quibus iscribitur aliquid in imagine uel alijs caracteribus nihil aliud pōt dici q̄ qō signa sūt. vñ ñ hñt ordinē nisi ad aliquē intellectū. Q ēt ostendit̄ per sacrificia ꝓstratiões ⁊ alia huiusmodi quibus vtuntur: que non pñt esse nisi signa reuerentie exhibite alicui intellectuali nature.

Q substantia intellectualis que prestat efficatiã magicis operib⁹ nō est bona. CVI.

EST aũt ulterius inquirendum que sit hec intellectualis nã cui⁹ vtute tales operatões fiũt. Et ꝼmo quidē apparet q̄ non sit bona ⁊ laudabilis. Prestare. n. patrociniū aliquibus que sunt cōtria vtuti nō est alicuius intellectus bene dispositi. hoc ãt sit et huius artibus: fiunt. n. plerūq; adulteria furta: homicidia: ⁊ alia h⁹mōi maleficia ꝓcurantur. vnde vtentes his artibus malefici vocantur: non est ergo bene disposita ꝼm vtutē intellectualē nãe cuius auxilio h⁹ artes inituntur. Jtez non est intellectus bene dispositi ꝼm virtutem familiarem esse ⁊ patrociniuꝫ exhibere sceleratis ⁊ non q̄ busubet optimis viris. huius ãt artib⁹ utūtur plerūq; hoies sceleratī: non ē igitur intellectualē nã: cui⁹ auxilio he artes efficaciam hñt: bene dispositā ꝼm virtutem. Ad hec itellectus bene dispositi ē reducere hoies in ea que sunt hoium propria bona que q̄dē sūt bona rōis: adducē igitur ab istis ꝓtrahendo ad aliqua minima bona est intellectus indecēter dispositi. per h⁹ aũt artes non adipiscūtur hoies aliquem profectum in bonis rōnis que sunt scie et vtutes: sed in quibusdam minimis: sīc in inuētõe furtoꝝ ⁊ in deprehensione latronum ⁊ his sil̄b⁹: nō igz̄ subē intellectiue quoꝝ auxilio he artes vtūtur sūt bñ dispositē ꝼm vtutē. Amp̄. in operatõibus predictaꝝ artiū illusio queda vī et irrōnabilitas: requirunt. n. h⁹ artes hoiez re venerea non attrectatū: cū tm̄ plerūq; adhibeantur ad illicitos concubitus consiliandos. in operatõe ãt intellectus bene dispositi nihil irratiõabile ⁊ sibi diuersum apparet: non igitur huius artes vtūtur patrocinio intellectus bene dispositi ꝼm virtutez. Preterea nō est bene dispositus ꝼm intellectuz qui per aliqua scelera commissa prouocatur ad auxilium alicui ferendum. hoc autem fit in istis artibus. nam aliqui in executione harum legūtur innocentes pueros occidisse: non igitur sunt boni intellectus quoꝝ auxilio ista fiunt. Jtem

bonum ꝓprium intellectus est veritas: cum igit̃ boni sit bonum adducere: cuiuslibet intellect⁹ bñ dispositi eē vī alios perducere ad veritatē. in operibus autē magoꝝ plerūq; fiunt quibus ludificēt hoies: ꝛ decipiantur: itellect⁹ igit̃: cui⁹ auxilio vtūtur non ē bene dispositus ſm morem. ¶ Ad hec intellect⁹ bene dispositus veritate aliq̃citur in q̃ delectatur non ãt mendacijs. magi aũt in suis inuocatōnibus utunt quibusdam mendacijs quibus aliq̃ciant eos quorum auxilio vtūtur: cōminãtur enī quedaꝝ impossibilia: sicut q̃ nisi ille qui inuocatur opem ferat inuocans celum ꝓminuet aut sidera deponet: vt narrat Porꝓhir⁹ i epla ad Anebzitem: ille igī intellectuales subē quibus adiuuantibus operatōes magorum perficiuntur nō videntur eē bene dispositē ſm intellectuꝫ. ¶ Amp̃. nō vī eē bñtis intellectum bene dispositum ut si sit supior ipanti sibi subdatur: sicut inferior: aut si sit i inferior ut sibi ab eo q̃i superiori supplicari patiatur. magi autē inuocant eas quorum auxilio vtūtur suppliciter quasi superiores. cum aũt aduenerint ipant eis quasi inferioribus: nullo igitur mō videntur esse bene dispositi ſm intellectum. Per hoc autem excluditur error gentilium qui h⁹mōi operationes dījs attribuebant.

Qr subã intellectualis cui⁹ auxilio magice ãtes ptūt nō ē mala ſm suã nãz. CVII.

QOn est ãt possibile q̃ sit nãlis malicia i substantijs intellectualibus q̃rū auxilio magice artes operantur. in illud enim i qō aliq̃d tendit ſm suã nãm non tendit per accñs ſz per se: sicut graue deorsum: sed si h⁹ subē intellectuales ſm suã nãm essent male nãliter in malū tenderēt: nō igit̃ p accñs sed per se tendunt ad malū. hoc aũt ē impossibile: ostensuꝫ ē. n. supra q̃ oia per se tendunt ad bonū ꝛ nihil tendit ad malum nisi per accidens: nō igit̃ h⁹ itellectuales subē sunt scōm suã nãz male. Ad hec q̃cq̃d est i rebus oz q̃ cā vel cātū sit alioq̃n ad alia ordinē non bīent: aut igit̃ h⁹ subē sunt cause tm̃ aut ēt cāta. Si aũt cāe. malū ãt nō põt esse cā alicuius nisi per accñs ut supra oñsū est. oē autez qō est per accñs oz reduci ad id qō ē p se: oz igitur q̃ in eis sit aliud primū q̃ eoꝝ malicia per qō sint cause. primū aũt in vnoq̃q; est ei⁹ nã ꝛ essētia: nō igit̃ ſm suã naturã sūt male h⁹ subē. Idē ēt sequit si sint causata. nam nullus agens agit nisi intēdēs ad bonū. malū ergo nō põt eē effect⁹ alicui⁹ cāe nisi per accñs. qō aũt cāt p accñs tm̃ nō põt eē ſm nata: cū oīs nata determinatū modū bēat q̃ procedit in eē: nō ē igit̃ possibile q̃ h⁹ subē sint male: ſm suã naturã. ¶ Amp̃. vnūq̃q; entiū bz ꝓpū esse ſm modum sue nature. esse ãt in q̃tū h⁹ ē bonū: cuius signū ē q̃ oia eē appetunt: si igī h⁹ subē ſm suã naturã esset male nullū esse bīent. ¶ Itē ostensū est supra q̃ nihil põt esse q̃n a ꝓmo ente eē bēat: ꝛ q̃ primū ens est sūmū bonū. cū ãt oē agēs in q̃tū h⁹ agat sibi sile: oz q̃ ea q̃ a primo ente sūt bona sint: predicte igit̃ subē ſm q̃ sūt ꝛ naturam aliquã bñt non põt eē male. ¶ Amp̃. ipossibile est aliquid eē q̃ sit vliter ꝑuatum pticipatione boni: cum. n. idem sit appetibile ꝛ bonum: si aliq̃d esset omnino expers boni nihil haberet in se appetibile. vnicuiq; autem ē appetibile suū eē: oz igitur q̃ si aliquid ſm suã naturã dicat malū qō hoc nō sit q̃si simpliciter malū: sed qz est malū huic vel q̃tū ad hoc: sicut venenū nō ē simplr malū sed huic cui est nociuū. vñ qō ē alīq venenū ē alterius cib⁹. hoc ãt cōtingit ex eo q̃ bonū particulare qō est ꝓpriū: h⁹ q̃riū ē bono pticulari qō ē ꝓpriuz alter⁹: sicut calor qui ē ꝓpriū ignis est q̃ri⁹ frigori qō ē bonū aq̃ ꝛ destruit ipsū: illud igit̃ qō ſz suam naturã ordinat i bonū nō pticulare ſz simplr: impossibile ē q̃ neq; ſm hunc modū possit nataliter dici malū. tale ãt est ois intellectus. nã ei⁹ bonū est in ꝓꝑa opatōe q̃ ē vtiuz ꝛ eoꝝ q̃ sunt simpliciter: non ē igit̃ possibile q̃ aliq̃s itellect⁹ ſz suã naturã sit malus non soluz simpliciter: ſz nec etiã ſm qd. ¶ Itē in vnoq; bñte intellectū naturali ordine intellectus mouet appetitū: ꝓpriū. n. obiectū voluntat⁹ ē bonū itellectū. bonū aũt voluntatis ē in eo qō sequit̃ intellectū: sicut in nobis bonū est: qō est ſm rōem. qō ãt ē ꝓter hoc malū est nataliter igit̃ ordine subã intellectualis vult bonū: ipossibile ē igitur q̃ ille subē itellectuales quaꝝ auxilio magice artes vtūtur sint nãliter male. ¶ Preterea cū uolūtas tēdat in bonū intellectū nãliter sicut i ꝓpriuz obiectū ꝛ finē: ipossibile est q̃ aliqua intellectualis subã malaz ſm nãm bēat volūtatez nisi naturaliter itellect⁹ erret circa iudiciū boni: null⁹ aũt intellectus talis põt eē: falsa. n. iudicia i opationib⁹ itellectus sūt sicut mōstra in rebus nãlibus que nō sūt ſm suam naturã ſz ꝑter nãm: nã bonū itellectus ꝛ eius finis nãlis ē cognitio vītatis: ipossibile est igī q̃ aliq̃s intellectus sit qui naturaliter in iudicio veri decipiat: neq; igī possibile ē q̃ stet aliqua subã intellectua bñs naturaliter malã volūtatem. ¶ Ad hec nulla potētia cogscitiua ꝺfic a cognitione sui obiecti nisi ꝑꝑt aliquē defectum aut corruptiōez suã cū ſm ꝓpriã rōnem ad cognitionē talis obiecti ordinetur: sicut uis⁹ nō deficit a cognitiōe coloris nisi aliqua corruptiōe circa ipm exñte: omis aũt defectus ꝛ corruptio ē ꝑter nãm quia natura itendit eē ꝛ pfectiōez rei: impossibile ē igitur q̃ sit aliqua vtus cogscitiua q̃ naturaliť ꝺficiat a recto iudicio sui obiecti: ꝓpriū aũt obiectum itellectus ē verū; ipossibile ē igitur q̃ sit aliq̃s

intellect' naturalit circa cognitionē veri obe⁊rans neq⁊ igit volūtas aliq̄ naturalit pōt a bono deficē Hoc etiā autoritate sacre scripture ꝓfirmat. Dī. n.i. Timoth. iiij. Omīs creata dei bona: vñ Hen. i. Vidit de' cūcta q̄ fe. t e. val. bo. Per hoc autē excludit error manicheo⁊ ponētiu⁊ hui' subās itel lectuales q̄s demões ꝓsueto noīe dicimus uel dia bolos: eē naturaliter malas. Excludit etiā opinio quē Porphirius narrat in epla ad Anebriotem dicēs q̄sdam opinari eē q̄daz spūuz genus cui ex audire magos sit ꝓpriū nā falax oiforme simulās deos t demones t alias defūctoruz: t hoc ē quod efficiat hec omia q̄ vident eē uel bona uel praua: ceiaq⁊ circa ea que v̄e sūt bona nihil opitulari im mo vo ista nec nosse: sed t mala ꝓsiliare t ilsimu lare atq⁊ ipedire t iuideri vtutis sedulos sectato res t plenū esse temeritatis t faust' gaudē odori bus adulatiōib' capi. Hec q̄de' Porphirij verba malitiā demonū q̄rū auxilio artes magice vtūtur satis apte declarant: in hoc aūt solo reprehensibilia sūt q⁊ hanc malitiā nālit eis dicit iesse.

¶ Rationes quibus ꝓbari uidet q⁊ in demonib' non possit esse peccatum. .CVIII.

SJ āt i demonibus nō est naturalis malita: oñsuz ē autez supra eos eē malos: nccio relinquitur q⁊ sint volūtate mali: oz igit inq̄rere quō hoc pos sibile sit: videtur. n. oio hoc ipossibile eē. Oñsuz ē n. in scōo nullā subām naturalē esse corpori natu raliter vnitam nisi aiaz hūanā: uel fm q̄sdaz aias corpoz̄ celestiū: de q̄b' inconuenies ē estimare q⁊ sint male cū motus celestiū corpoz̄ sit ordinatissi mus t totius ordis naturalis q̄dā modo ꝓncipiū ois aūt alia cog̃scitiua potētia ꝓter itellectū vtit organis corꝑalibus aiatis: nō ē ergo possibile q⁊ i hmōi subātijs sit aliq̄ v̄t' cognoscitia nisi itellect' q̄cquid igit cognoscūt intelligūt: in eo aūt quod q̄s itelligit nō errat: ex defectu. n. intelligendi pue nit ois error nō pōt igit esse alic̄ error i cognitio ne subāz taliū: nullum aūt voluntatis ꝑcm pōt eē absq⁊ erroꝛe: q⁊ voluntas sp tēdit in bonū app̄ hensū: vnde nisi i app̄hensiōe boni erret non pōt in volūtate eē pcm: videt igitur q⁊ in hui' substā tijs nō possit eē voluntatis pcm. ¶ Ad hec i no bis pcm uolūtatis accidit circa ea de q̄bus in vli sciam uerā habemus ꝑ hoc q⁊ in ꝑticulari ipedit iudiciū rōnis ex aliqua passione rationē ligante: he aūt passionib' i demonib' eē nō possūt: q⁊ he passiones sūt ptis sensitiue q̄ nullā hz opationez sine orgāno corꝑali: si igitur huius substatie sepa te hñt rectā sciam in vli: impossibile ē q⁊ defectuz cognitōis i ꝑticlari uolūtas i malū tēdat. Amp. nulla virtus cognoscitiua circa ꝓpriuz obiectuz decipitur: sed solū circa extraneū: visus. n. non de cipitur in iudicio coloꝛ: sed dū hō per visum iu dicat de sapoꝛe vel de spē rei: in hoc deceptio acci die. ꝓpriuz aūt obiectum intellectus est quidditas rei: in cognitione igit intellect' deceptio accidē ñ ꝓpōt si puras rerum q̄dditates apprehendat: sed ois deceptio intellectus accidē vī ex hoc q⁊ appre hendit formas reꝛ permixtas fantasmatib' vt in nobis accidit. talis autem modus cognoscēdi nō est in substātijs itellectualib' coꝛpoꝛi non vnitis: q⁊ fantasmata nō pñt esse absq⁊ coꝛpoꝛe: nō ē igit possibile q⁊ in substantijs sepatis accidat erroꝛ in cognitione: g̃ neq⁊ peccatū voluntatis. ¶ Itē i no bis falsitas accidit in operatōe itellect' cōponētis t diuidentis ex hoc q⁊ non absolute rei quidditā tem apprehendit: sed rei apprehense aliquid ꝓpo nit. in operatione āt intellect' q̄ apprehendit: qō quid est non accidit falsum nisi per accñs scōm q⁊ in hac etiā operatione permiscetur aliquid ō ope ratione intellectus cōponentis t diuidentis: qō q̄ dē cōtingit in quātū intellectus noster nō statim: sed quodam inquisitionis ordine ad cognoscēdaz q̄dditatē rei alicuius pertingit: sicut cum ꝑmo ap prehendimus aīal t diuidentes per oppositas dīi as altera relicta unam generi apponimus q̄usque peruenīamus ad diffinitionem spēi: in quo quidē ꝓcessu pōt falsitas accidere si accipiatur: vt dīia generi id qō nō est generis dīia. sic āt procedē de aliquo ad cognoscendū qō quid ē itellect' rōcinā do discurrentis de uno ad aliud: qō nō competit substantijs intellectualibus sepaꝛat' ut supra ostē sum est: nō vī igitur q⁊ possit aliquis erroꝛ accidē in cognitōe h' subāz. unde nec in uoluntate eaz peccatū accidē pōt. ¶ Preterea cū nullius rei ap petitus tendat nisi in ꝓprīū bonū. ipossibile vī id cuius est singulariter unum solū bonū q⁊ i suo appetitu errat: t ꝓpter hoc ꝛsi pcm accidat in rebus nālibus ꝓp defectum contingentē in execu tione appetitus: nunq̄ tñ peccatū accidit in appe titu nāli: sēper. n. lapis tendit deoꝛsum siue peruē niat siue impediat. in nobis āt pcm accidit in ap petendo: q⁊ cum sit natura nīa cōpōsita ex spūali t coꝛporali sunt in nobis plura bona: aliud. n. est bonum nostrū fm intellectū t aliud fm sensū uel ēt fm coꝛpus. hoꝛ āt diuersoz̄ q̄ sunt hois bōa: ordo quidā ē fm q⁊ id qō est minus ꝓncipale t ad ꝓncipali' referēdū est. unde pcm uoluntat' i no bis accidit cum tali ordine non seruato appetim' id qō est nobis bonum fm q̄d ꝓpa id qō est nobis bonum simpliciter. tal' āt ꝓpō t diuersitas bono rū non ē in substātijs separatis q̄nimo oē eoz̄ bo nū est fm intellectum: non ē igitur in eis possibile q⁊ sit peccatū uoluntatis ut uidet. ¶ Ad hec i no bis pcm uoluntatis accidit ex superabūdātia: uel

defectu in quoꝝ medio virtus consistit. vnde i his in quibus non est accipere superabūdantiā ⁊ ōfectū: sed solū mediū non cōtingit voluntatē peccare: nullus.n. peccare pōt i appetēdo iusticiā. nā ipsa iusticia mediū qōdā ē. subē ät itellectuales sepate nō pñt appetē nisi bona itellectualia: ridiculuꝫ est.n. dicē q bona cōpalia appetant q fm suam nām incōrpei sūt: aut bona sēsibilia quib' nō ē sē sus. in bonis aūt itellectualib' ñ ē accipe superabuntiā. nā fm se media sūt superabūdātie ⁊ defect': sic vero mediū iter duos errores q̄ꝝ vnū ē fm plus aut fm̄ min'. vñ ⁊ sēsibilia ⁊ cōpalia bona i medio sūt sic fm rōem sūt: nō vī igit q subē itellectuales sepate fm volūtatē peccare possint. Amp. magl a defectib' remota vī subā icōrporea q̄ cōpalis. i substātijs ät cōpeis q̄ sunt a ꝓtrarietate remote nullus defectus accidē pōt. s. i cōrpib' celestib': mlto igitur min' i substātijs sepatl ⁊ a ꝓtrietate remotis ⁊ a mā ⁊ a motu ex quibus vī defect' aliq̄s posse ꝓtigere: aliq̄ō pc̄m ꝓtingē pōt.

Qui demōib' possit eē peccatū ⁊ q̄lit. CIX.

QUod aūt i demōibus sit peccatū volūtatis. manifestū ē ex aucte sacre scripte. Dī.n.i. Joā. iij. qō diabol' ab ūtio peccat: ⁊ Jo. viij. ō diabolo dī qō ē mēdax ⁊ pī ē mēdacij. ⁊ q homicida erat ab initio: ⁊ Sap. ij. dī q̄ inuidia diaboli mors introiuit in orbē terrarū. Si q̄s ät seq̄ vellet plonicoꝝ pōnes facil' esset via ad soluēdū predicta. Dicunt eni demones esse aialia cōpore aerea: ⁊ sic cū habeant sibi cōpora vnita pōt in eis esse ēt ps sensitiua. vñ ⁊ passiōes que nobis sunt cā peccati eis attribuunt: scilz īram ⁊ odium: ⁊ alia huiusmodi propter qō dicit Apuleius q̄ sunt animo passiua. Preter hoc etiam q̄ vniti cōporibus phibentur: scōm pōnē platonis forte posset in eis aliud genꝰ cognitionis poni q̄ intellectus. nam secunduꝫ platonem etiam anima sensitiua incorruptibilis est vnde oꝫ q̄ hēat operationē cui non cōicet corp': ⁊ sic nihil prohibet operatōeꝫ sensitiue aie inueniri in subā aliq̄ intellectuali q̄uis cōpori nō vnita ⁊ per ꝑñs passiones: ⁊ sic manet in eis eadē radix peccandi q̄ est in nobis: sed vtrūq̄ p̄missoꝝ ē ipossibile. Q.n. non sint alique alie substantie intellectuales vnite cōporibus p̄ter animas humanas: ostensuꝫ est supra. Q aūt opationes sensitiue anime non possunt esse sine cōpore hinc apparet q̄ corrupto aliquo organo sentiendi corrumpitur operatō vna sensus: sicut corrupto oculo visio deficit: propter quod corrupto organo tactus sine q̄ non potest esse animal: oportet qō animal moriatur: Ad euidentiam autem premisse dubitatō nis considerandum est qō sicut est ordo in causis agentibus: ita etiam in causis finalibus: vt scilicet secundarij finis a principali dependeat sicut secūdarium agens a principali dependet. accidit autē peccatum in causis agētibus quando secundariū agens exit ab ordine principalis agentis: sicut cuꝫ tibia deficit propter suam curuitatem ab executōne motus quem virtus appetitiua imperabat: sequitur claudicatio: sic igitur ⁊ in causis finalibus cum finis secundarius non continetur sub ordine principalis finis est peccatum voluntatis cuius obiectum est bonum ⁊ finis. quelibet autem volūtas naturaliter vult illud quod est proprium volētis bonuꝫ: scilicet ipsum esse perfectum: ⁊ non potest contrarium huius velle: in illo igitur volente nullum potest peccatum voluntatis accidere cui' bonum est vltimus finis: quod non continetur sub alterius finis ordine: sed sub eius ordine omnes alij fines continentur. huius autem volens est deus cuius esse est summa bonitas que est vltim' finis: in deo igitur peccatum voluntatis esse non potest. in quocunq̄ autem alio volente cuiuſ proprium bonum necesse est sub ordine alterius boni contineri potest peccatum accidere uoluntatis si in sua natura consideratur: licet enim naturaliꝫ inclinatio uoluntatis insit unicuiq̄ uolenti ad uolendum et amandum sui ipsius perfectionem: ita qō contrarium huius uelle non possit: non tamē sic est ei inditum naturaliter: ut ita ordinet suam perfectionez in alium finem qō ab eo deficere nō possit: cum finis superior non sit sue natnre proprius: sed superioris natuꝫ: relinquitur igitur suo arbitrio qō propriam perfectionem in superiorē ordinet finem: in hoc enim differunt voluntatem habentia ab his que uoluntate carent q̄ habētia uoluntatem ordinant se et sua in finem. unde et liberi arbitrij esse dicuntur. que autem uoluntate carent non ordinant se in finem: sed ordinantur a superiori agente quasi ab alio acta in finem: nō autem a se ipsis: potuit igitur in uoluntate substātie separate esse peccatum ex hoc q̄ propriuꝫ bonum et perfectionem in ultimum finem non ordinauit: sed inhesit proprio bono ut fini. Et quia ex fine necesse est ut regule actionis sumantur: necesse est ut ex se ipsa in quo finem constituit alia regulariter disponeret: et ut eius uoluntas ab alio superiori non regularetur. hoc autem soli deo debetur. Et secundum hoc intelligendum est qō appetijt dei equalitatem non quidem ut bonum suum esset diuino bono equale: hoc enim in intellectu cadere non poterat: ⁊ hoc appetendo appeteret se non esse: cum distinctio specierum secūdū diuersos gradus rerum proueniat ut ex supra dictis apparet. uelle autem alios regulare ⁊ uolūtatē suam a superiori non regulari est velle precisse et

quodam modo non subꝯcit quod est peccatū superbie: vnde conuenienter dr̄ qō pmū peccatuz de modis fuit supbia. Sed ꝗa ex vno errore circa principium varius ⁊ multiplex error consequit: ideo ex prima inordinatione voluntatis que fuit in demone consecutum est multiplex peccatum i voluntate ipsius et odij ipsius ad deum ut resistē tem sue superbie et punientem iustissime suaz cul pam et inuidiam ad hominem et multa alia hu iusmodi. Considerandum est etiam qō cum pro prium alicuius bonum habet ordinem ad plura superiora: liberum est volenti ut ab ordine alicu ius superiorum recedat et alterius ordinem non derelin quat siue sit superior siue sit inferior sicut miles q̄ ordinat sub rege ⁊ sub duce exercit⁹: pōt uoluntatē suā ordinare i bonū duc ⁊ nō regis: aut econtrario: ſz si dux ab ordine regis recedat: bōa ēit uolūtas militis recedentis a uolūtate ducis dirigē tis uolūtatē suā i regē. mala aūt uolūtas militis se quētis uolūtate ducis ꝫ uolūtatē regis: ordo. n. ife rioris ꝑncipij dependet ab ordie supioris. subē āt sepate nō solū ordinant sub deo: sed una ēt earuz ordiat sub alia a pria usq; ad ultimā ut i scdo oñ sum est: ⁊ quia i quolibet uolente sub deo potest esse peccatum uoluntatis si in sua natura conside retur. possibile fuit ꝙ aliqua de superioribus aut ēt suprema inter oēs peccaret ꝑm uolūtatē: et hoc quidē satis ꝓbabile est: nō. n. i suo bono q̄euisset: sicut in fine nisi suū bonū ualde perfectū esset: po tuit igit fieri ꝙ de inferioribus altiq̄ ꝑ ꝓpria uolū tatē bonum suum ordinarēt i ipsam recedentes a diuino ordine que similiter peccauerunt: alie vo seruantes in motu sue uoluntatis diuinum ordi nem ab ordine peccantis quāuis superioris secun dum nature ordinem recte recederent. Quomo do uero in bonitate ul' malicia immobiliter utro runq; uoluntas perseuerat ostendetur in quarto: hoc enim pertinz ad penas ul' premia bonorum: ul' malorum. hoc autem differt inter hominem ⁊ subām sepatam ꝙ in uno homie sunt plures ap petitiue uirtutes quarum una sub altera ordina tur: quod quidem in substantijs sepatis non con tingit: una tamen earum ē sub altera. peccatū āt in uoluntate contingit qualitercūq; appetit⁹ infe rior deflectatur: sicut igitur pcm in substātijs se paratis eēt ul' ꝑ hoc qō aliq̄ eaz iferior deflecteēt ab ordie alicuius supioris sub ordie diuino manē tis: ita in hoīe uno ꝓtigit peccatū dupl'r. vno mo do: ꝑ hoc qō uoluntas humana bonum propuz nō ordinat i deum: quod quidē peccatum ē cōmu ne sibi ⁊ subē sepate. alio modo ꝑ hoc ꝙ bonum inferioris appetitus non regulatur scōm supiorē puta qñ delectabilia carnis in q̄ ꝓcupiscibil' tēdit: uolumus nō ꝑm ordinē rōis. h⁹ mōi āt pcm non ꝓtigit i substātijs sepatis esse.

Solutio rationum premissarum. .CX.

Hic ergo hec q̄ ob iecta sūt nō difficile ē soluē. Nō. n. co gimur dicē ꝙ error fuit i itellectu sub stātie sepate iudicādo aliq̄d bonū ꝙ bonū ñ sit: ſz nō ꝓsiderādo bonū supi⁹ ad qō ꝑpū bonū referē dū erat: cui q̄dē ꝓsideratōis rō potuit eē uolūtas in ꝑpriū bonū itēse ꝓuersa: ē. n. liberum volūtati in hoc ul' i illō magis ucl min⁹ ꝓuerti. Ꝑz ēt ꝙ nō ap petijt aliqō bonū nisi vnū qō ē sibi ꝑpū: ſz i hoc fuit pcm ꝙ ꝑmisit supi⁹ bonū i qō debuit ordiā ri: sic. n. i nobis pcm ē ex hoc ꝙ bona iferiora. ſ. corpis appetim⁹ absq; ordie rōis ita i diabolo pec catū fuit i hoc ꝙ ꝑpū bonū ñ rettulit ad dīnū bo nū. Ꝑz ēt ꝙ mediū vtuꝫ ēt ꝑmisit i q̄tū se supio ri ordini ñ subdit: ⁊ sic pl⁹ dedit sibi q̄ debuit: de āt min⁹ q̄ ei deberet cui oia debēt eē subiecta ut ꝑ me regule ordināti: māifestū est igī ꝙ i pcco illo ñ ē ꝑtermissū mediū ꝑ supabūdātiā passionis ſz so lū ꝑ ieq̄litatē iusticie q̄ ē cirē opatōes: i substātijs. n. sepatis opatiōes eē pñt: passiōes vo neq̄q̄. Nec et oz ꝙ si i supioribꝰ corpibꝰ null' pōt eē defectus ꝙ ꝓpter hoc i substātijs sepatis pcz eē nō possz corpa. n. ⁊ oia q̄ rōe carēt agūt tm̄ ⁊ nō agūt se ip sa: nō. n. sui act⁹ oñiuz hñt vñ nō pōt exire a regu la ꝑmi ipsa agētis ⁊ mouētis nisi ꝑ h ꝙ rectitudiez ꝑme regle sufficiēter recipe ñ pñt. qō q̄dē ꝓtigit ex indispōne māe. ⁊ ꝓꝑ h supioza corpa i qb⁹ idispō māe locū ñ hz: nūq̄ a recutudie ꝑme regle deficē pñt: subē vo rōales siue itellectuales ñ tm̄ agūt: ſz ēt agūt se ad ꝑpos act⁹: qō q̄dē tāto magis ueniēt i eis quāto pfectior ē ipaz nā: q̄z. n. nā e: ē ⁊ pfec tior corz vius i agēdo: vñ nature pfectio non ipe dit q̄n pcm i eis accidē possit mō ꝓdicto ex hoc. ſ. qō se ipis ihēnt ōdiez supioꝝ agētis ñ attēdēres.

Qꝫ speciali quadam ratione creaturre rōnales diuine ꝓuidentie subduntur. .CXI.

Ex his quidē que supra determiata sūt manifestū est qō diuina ꝓuidentia ad oia se extendit: oportet tamen aliquam rationem ꝓuidentie spe cialez obꝫuari circa intellectuales ⁊ rationales na turas pre alijs creaturis: precellunt eniz alias crea turas et i pfectione nate ⁊ i dignitate finis. In per fectione q̄dez nate: qz sola creatura rōnalis habet dīnū sui actus libere se agēs ad opāduz: cetere vo creature ad opa ꝑpria magis agūt q̄ agant ut ex supra dictis pz. In dignitate aūt finis: qz sola crea tur itellectualis ad ipsū vltimum finem vniuersi sua operatione pertingit scilicet cognoscendo et amando deum: alie vo creature ad finez vltimuz ptingere nō possunt nisi ꝑ aliqualem similitudis ipsius ꝓticipationem: oīs autez ratio opis variat

ſm diuerſitatem finis ⁊ eoꝝ que operationi ſubiiciuntur: ſicut rō operandi per partem diuerſa eſt ſm diuerſitatē finis ⁊ māe: aliter.n. operatur medicus ad egritudinem pellendam ⁊ ad ſanitatem ꝓferendaꝫ: atq; aliter i coꝛpoꝛibꝰ diuerſimode cōplexionatis: ⁊ ſimiliter oꝫ in regimine ciuitatis diuerſam rōem ordinis obſeruari ſm diuerſas ꝓditiones eoꝝ qui ſubiiciuntur regimini ⁊ ſm diuerſa ad que ordinantur: oꝫ.n. aliter diſponi milites vt ſint preparati ad pugnam: ⁊ artifices vt bñ ſe habeant circa ſua opera: ſic igitur ⁊ alia eſt ordinis rō ſm quā creature rōnales ꝓuidētie diuine ſubdūtur: ⁊ alia ſm quā ordinant cetere creature.

¶ Oꝛ creature rōnales gubernant ꝓpter ſe ipſas alie vero in ordine ad eas. CXII.

PRimum igitur ip
ſa cognitio intellectualis nāe ſm quam eſt dña ſui actus: prouidentie curaꝫ requirit qua ſibi ꝓpter ſe prouideatur: aliorum vō conditio que non hñt dñium ſui actus hoc idicat q eis non propter ipſa cura impendat: ſed velut ad alia ordinatis: quod.n. ab altero tm̄ agit rōem inſtrumēti hꝫ: qō vero per ſe agit habet rōnē principalis agentis. inſtrumentum autem non queritꝰ ꝓpter ſe ipſum: ſed vt eo ꝓncipale agens utatur. vnde oꝫ q oīs operationis diligentia que circa inſtrumenta adhibetur: ad principale agens referat ſicut ad finem. quod autem circa principale agēs vel ab ipſo vel ab alio adhibetur in quantum eſt principale agens: propter ipſuꝫ eſt: diſponūtur ergo a deo intellectuales creature quaſi propter ſe procurate: creature vero alie quaſi ad rationales creaturas ordinate. ¶ Ad hec quod dñiuꝫ ſui actus habet: liberum eſt in agendo: liber enim eſt q ſui cā eſt. quod aūt quadaꝫ neceſſitate ab alio agitur ad operandum: ſeruituti ſubiectum eſt. omis autez alia creatura nāliter ſeruituti ſubiecta ē: ſola vō nā intellectualis libera eſt: in qlibet aūt regimine liberi ꝓuidet ꝓpter ſe ipſos. huis āt ut ſint i uſū liberoꝝ: ſic igit̄ per dinā ꝓuidētiā itellectualibus creaturis ꝓuidet ꝓpter ſe. ceteris āt creaturi ꝓpt̄ ipſa. ¶ Amplius quādocūq; ſunt aliqua ordinata ad finem aliquem: ſi qua inter illa ad finem ꝓtingere non poſſunt per ſe ipſa: oportet ea ordinari ad illa que finem conſequūtur que propt̄ ſe ordinantur in finem: ſicut finis exercitus eſt victōria: quam milites conſequuntur per proprium actuꝫ pugnando: q ſoli propter ſe in exercitu querūtur. omnes autem alij ad alia officia deputati: puta ad cuſtodiendum equos: ad operandum arma: ꝓpter milites in exercitu queruntur. cōſtat autem ex premiſſis finem vltimum vniuerſi deum eſſe quem ſola intellectualis natura conſequetur i ſe ipſo eum ſcz cognoſcendo ⁊ amando vt ex dictis patet: ſola igitur intellectualis nā eſt ꝓpter ſe que ſita in vniuerſo. alia aūt oīa ꝓpter ipſam. ¶ Itē in quolibet toto partes principales propter ſe exiguntur ad conſtitutionem totius: alie vero ad conſeruationem vel ad aliquam meliorationeꝫ eaꝝ. inter omēs autem partes vniuerſi nobiliores ſūt intellectuales creature: quia magis ad ſimilitudinem diuinam accedunt. nature ergo intellectuales ſunt propter ſe a diuina prouidentia procurate: alia vero omia propter ipſas. ¶ Preterea manifeſtum eſt partes omnes ordinari ad perfectionem totius: non enim eſt totum propter partes: ſed partes propter totum ſunt. nature autem intellectuales maiorem habent affinitatem ad totū q alie nature: nam vnaquaq; intellectualis ſubſtātia eſt quodam modo omnia in quantū totꝰ ētis cōprehenſiua eſt ſuo intellectu. quelibet autē alia ſubſtantia particularem ſolam entis participationem habet: conuenienter igitur alia propter ſubſtantias ꝓintellectuales prouidentur a deo. ¶ Ad hec ſicut agitur vnūqq; curſu nāe ita natum eſt agi. ſic autem videmus res curſu nature currere: quia ſubſtantia intellectualis omnibus alijs vtit: ꝓpter ſe vel ad intellectus perfectionem: quia in eis veritatem ſpeculatur: vel ad ſue virtutis executionem ⁊ ſcientie explicationem: ad modum quo artifex explicat artis ſue conceptionem in materia coꝛporali: vel etiam ad coꝛporis ſuſtentationem: qō eſt vnituꝫ anime intellectuali: ſicut in hominibus patet: manifeſtum eſt igitur q ꝓpter ſubſtātias intellectuales omnia alia diuinitus ꝓuident.

¶ Amp̄. qō aliquis propter ſe querit: ſemper illud querit. qō enī propter ſe eſt: ſemp eſt: quod vō aliquis ꝓpter aliud querit: nō oꝫ q ſēper q̄rat illud ſed ſm q cōpetit ei ꝓpter qō queritꝰ. eſſe aūt rerū ex diuina voluntate profluxit vt ex ſuperioribus eſt manifeſtū: que igitur ſemper ſūt in entibus ſūt ꝓpter ſe a deo volita: que āt non ſemp ſunt: non ꝓpter ſe ſed propter aliud. ſubē autem intellectuales maxime accedunt ad hoc q ſunt ſemper quia ſunt incoꝛruptibiles. ſunt autem mutabiles ſoluꝫ ſm electionem: ergo ſubſtantie intellectuales gubernantur propter ſe: alie vō propter ipſas. Nō ē aūt ei qō premiſſis rationibus eſt oſtenſum: q̄riū q oēs partes vniuerſi ad perfectionē totiꝰ ordinātur: ſic enim ad perfectionem totiꝰ oēs partes ōdinant i q̄tū una deſeruit alteri ſicut in coꝛpoꝛe humano apparet q pulmo i hoc ē de pfectōe coꝛporis q deſeruit coꝛdi. vnde non eſt q̄riū pulmonez eſſe ꝓpt̄ coꝛ ⁊ pp totū aīal: ⁊ ſiliter nō ē q̄riu aliaſ nās eſſe pp intellectuales ⁊ propter pfectionē vniuerſi: ſi enim deeſſent ea que requirit ſubē intellectualis perfectio non eſſet vniuerſum completuꝫ.

Similiter etiam ꝓdictis non obuiat q̄ idiuidua sunt ꝓpter proprias spēs: per hoc enim q̄ ad suas species ordinat: ordinem hñt vlt̄ ad intellectualē naturam: non enim aliquod corruptibilium ordinatur ad hominem ꝓpter vnum indiuiduum hominis tm̄: sed ꝓpter totā humanaz speciem. toti aūt humane speciei non posset aliquod corruptibilium deseruire nisi ꝑm suam speciem totā: ordo ergo quo corruptibilia ordinantur ad hominem requirit q̄ indiuidua ordinentur ad speciem. Per hoc autem q̄ dicimus substantias intellectuales propter se a diuina prouidentia ordinari: non intelligimus q̄ ipsa vlterius non referantur in deuz z ad perfectionem vniuersi: sic igitur propter se ꝓ curari dicuntur: z alia propter ipsa: quia bona q̄ propter diuinam prouidentiam sortiuntur non eis sunt data propter alterius vtilitatem: que vero alīs dantur: in eorum vsum ex diuina ordinatione cedunt. Hinc est quod dicitur Deutero. q̄r to. Ne videas solem et lunam z cetera astra z erroze deceptus adores ea que creauit dñs deꝰ tuꝰ in mi. cūc. gē. q̄ sub ce. sūt: z in ps. dī. Oia subie. sub pe. eī. o. z bo. vni. isuper z pe. campi. z Sap. xv. Tu autez dñator virtutis cū tran. iudi. z cū magre. disdo. nos. Per hoc autem excluditur error ponentiuz homini esse peccatum si animalia bruta occidat: ex diuina enim prouidētia naturali ordine in vsum hominis ordinantur. vnde absq̄ iniuria homo eis vtitur occidendo vel quolibet alio modo: ꝓpter quod z dñs dixit ad Noe Gen. ix. Sicut olera virentia dedi vobis omnem carnem. Si qua vero in sacra scriptura inueniantur prohibentia aliquid crudelitatis in animalia bruta cōmitti: sicut de aue cum pullis non occidēdo. hoc fit vel ad remouendū hois aiuz a crudelitate in homines exercēda: ne aliqs exercendo crudelia circa bruta: ex hoc procedit ad homines: vel q̄ in tpīa le dānū hois ꝓuenit aialibus illata lesio siue inferentes siue alterius: vel ꝓpter aliquā significatōez sicut apostolus exponit illud de non ligando ore bouis triturātis.

Q̄ rōalis creatā dirigit a deo ad suos actꝰ n̄ solū ꝑz ōdinē ad spēz sz ēt ꝑz q̄ ꝓgruit idiuiduo. CXIII.

HOc ho ät apparet q̄ sola rōnalis creatura dirigit a deo ad suos actus non solū ꝑm ꝓgruētiā speciei: sed etiam scōm congruentiaz indiuidui. Ois. n. res ꝓpter suam opatōem eē vī operatio. n. est vltima perfectio rei: sic igitur vnū qq̄ a deo ad suum actum ordinatur secundum q̄ diuine prouidentie substat. creatura autem rationalis diuine prouidentie substat sicut secundū se gubernata z puisa n̄ solū ꝓp spēz ut alie corruptibiles creature: q̄r indiuiduū q̄ gubernat solum ꝓpter spēm non gubernat ꝓpter se ipsū: creata āt rōnalis ꝓpter se ipsā gubernat: vt ex dictis mānifestū ē: sic igit sole rōnales creature directionē a deo ad suos actus accipiunt nō solū ꝓpter spēm: sz se cūdū indiuiduū. Ad hec quecūq̄z directionez hñt in suis actibus solū scōm q̄ ptinēt ad spēz: nō est in ipsis agē vel nō agē: q̄. n. ꝓsequunt spēm sūt cōia z naturalia oīb' idiuiduis sub spē ptētis. naturalia aūt nō sūt in nobis: si igit hō hāet directionē i suis actibus solū scōm ꝓgruētiā spēi: nō esset i ipso agere uel non agē: sed oportēt q̄ sequeret inclinationē naturalē toti spēi cōem vt ptigit i oībus irrationalibus creaturis: manifestum est igitur q̄ rationales creature actus directionem habēt nō solum scōm speciem: sed etiam secundum indiuiduum. Amp̄. sicut supra ostensum est diuina puidentia ad omnia singularia se extendit etiam munima: quibuscūq̄z igitur sunt alique actiones preter inclinationez speciei: oportet q̄ per diuinā prouidentiaz regulentur in suis actibus preter directionem que pertinet ad speciem: sed in rationali creatura apparent multe actiones ad quas non sufficit inclinatio speciei: cuius signum est q̄ non similes sunt in omnibus: sed varie in diuersis: oz igitur q̄ rationalis creatura dirigatur a deo ad suos actus non solum secundum speciem: sed etiā scōm indiuiduum. Ite deus vnicuiq̄z nature ꝓuidentes secundum ipsius capacitatem: tales enim singulas creaturas condidit quales aptas esse cognouit ut per suam gubernationem peruenirent ad finem. sola autem creatura rationalis ē capax directionis qua dirigitur ad suos actus non solū secundum speciem: sed etiam scōm indiuiduum: habet enim intellectum z rationem vnde ꝓcipere possit qūo diuersimode sit aliquid bonū vel malū scōm q̄ congruit diuersis indiuiduis tpīb' et locis: sola igitur creatura rationalis dirigitur a deo ad suos actus non solum secundum speciem: sed etiam secundum indiuiduum. Preterea creatura rationalis sic diuine prouidentie subiacet q̄ non solum ea gubernatur: sed etiam rationem prouidentie vtcunq̄z cognoscere potest. vnde sibi competit etiam alīs prouidentiam: z gubernationem exhibere: quod non contingit in ceteris creaturis que solum prouidentiaz participant in quantum prouidentie subduntur. per hoc autez q̄ aliquis facultatem prouidendi habet: potest ēt suos actus dirigē z gubernare: ꝓticipat igit rōnal creatura diuinā prouidentiā nō solū scōm gubernari: sed ēt scōm gubernare: gubernat. n. se in suis actibus ꝓpis z ēt alia. ois āt inferior puidētia diuine prouidentie subdit̄ q̄si supreme: gubernatio igitur actuum rationalis creature i quantuz sunt

actus personales ad dīnā ꝓuidentiā ptinz. Itē act⁹ personales rōnalis create sūt ꝓpie act⁹ q̄ sūt ab aia rōnali. aia āt rōnalis nō solū fm spēm ē p petuitatis capax sicut alie create: sed ēt fm indiui duū: actus g̈ rōnalis creature a diuina prouidētia dirigunt nō solū ea rōe qua ad spēm pertinent: sz etiā in quantū sunt psonales act⁹. Hinc est q̄ licet diuine ꝓuidentie oia subdantur: tñ in scripturis sacris spāliter ei hoiuz cura attribuitur fm illud ps. Quid ē hō q̄ memor es ei⁹: aut fi. ho. q. re. eū: z. i. Corin. ix. Nūq̄d deo cura ē de bob⁹: que q̄dez ideo dicuntur q̄a de hūanis actibus deus curam habet non solum prout ad speciem pertinent: sed etiam fm q̄ sūt actus psonales.

Q. diuinit⁹ hoibus leges dant. CXIII.

HOC āt apparet q̄ necessariuz fuit homi diuinit⁹ legez dari. Sicut enim actus irrōnalium creaturarum dirigūtur a deo ea ratione qua ad spēm pertinēt: ita actus hoium diriguntur a deo secundū q̄ ad indiuiduum ptinent: ut ostēsū est: sed actus creaturarum irrationalium prout ad speciem pertinent diriguntur a deo quadam naturali iclinatione: que naturam speciei consequitur: ergo supra hoc oandū est aliq̄d hominibus quo in suis personalibus actib⁹ dirigant: z hoc dicimus legem. Adhec rōnalis creatura ut dictum ē sic diuine ꝓuidentie subditur q̄ etiam similitudinez quādam diuine ꝓuidentie participat in q̄tum se in suis actibus z alia gubernare pōt: id āt quo aliquoz actus gubernant dicitur lex: cōueniens igitur fuit a deo hominibus legem dari. Item cum lex nihil aliud sit q̄ queda rō z regula operandi: illis solū ꝓuenit dari legem qui sui operis rationem cognoscunt: hoc āt cōuenit solum rationali create: soli igī rōnali create fuit ꝓueniēs dari legem. Pretrea illis dāda est lex in quib⁹ est agere z nō agere. hoc autem cōuenit soli ratōnali creature: sola igitur rōnalis creatura ē susceptiua legis. Amp. cum lex nihil aliud sit q̄ rō operis: cuiuslibet āt operis ratio a fine sumitur ab eo vnusq̄sq̄z legis capax suscepit legem a quo ad finem perducit: sicut inferior artifex ab architectore: z miles a duce exercitus: sed creatura rōalis finem suū vltimuz in deo z a deo ꝓsequit ut ex superioribus pz: fuit igitur cōueniens a deo legez hominibus dari. Hinc ē q̄ dicitur Jere. xxxi. Dabo legē meā i visceribus eoz. Et Osee. viij. Scribaz eis multi le. me.

Q. lex diuina principaliter ordinat homi nem in deum CXV.

HEC hoc āt sumi potest: ad quid lex diuinitus data principaliter tendat. Manifestum est enim q̄ vnusquisq̄ que legislator ad suum finem p̄cipaliter per leges homies dirigere intendit: sicut dux exercitus ad victoriā: z rector ciuitatis ad pacē: finis autez quem deus intendit est ipemet deus: lex igit diuina homiem p̄cipaliter in deū ordinare intendit.

Adhuc lex sicut dictum est est quedam ratio diuine ꝓuidentie gubernantis rōnali creature ꝓposita: sed gubernatio prouidentis dei singula ad propos fines ducit: per legem igit diuinitus dataz homo ad suū finem p̄cipue ordinatur: finis autez humane creature ē adherē deo: in hoc. n. felicitas eius ꝓsistit ut supra ostensum ē: ad hoc igitur p̄cipaliter lex diuina homiez dirigit ut deo adhereat.

Amp. intentio cuiuslibet legislatoris est eos q̄ bus legē dat facē bonos. vñ p̄cepta legi debēt eē d actib⁹ vtutū: illi igitur actus a lege diuina precipue intēdūt q̄ sūt optimi: sed int oēs hūanos act⁹ illi sūt optimi q̄bus hō adheret deo utpote fini ꝓpiquio res: g̈ ad hos act⁹ p̄cipue lex diuina ordinat hoies.

Itē illud p̄cipuū dz eē in lege ex q̄ lex efficatiaz hz: sed lex diuinit⁹ data ex hoc apud hoies efficaciā hz q̄ hō subdit deo: non. n. aliquis alicui⁹ regis lege artat qui ei subditus nō ē. hoc igit p̄cipuū in diuina lege esse dz ut mens humana deo adhēat. Hinc ē q̄ dī Deut. x. Et nunc israel q̄d dñs deus tu⁹ petit a te nisi vt timeas dñm deū tuū: z ābules in vijs eius: z diligas eū: ac ꝓuias dño deo tuo: i toto corde tuo: z i tota aia tua.

Q. finis legis diuine ē dilectio dei. CXVI.

QVia uero intētio diuine legis ad hoc principaliter est: ut homo deo adhereat. homo autez potissime adheret deo per amorem: necesse est q̄ intētio dine legi p̄cipr ordinet ad amādū. q̄ō āt p amorē hō maxie deo adhereat māifestū ē: duo eni sūt i hoie: q̄b⁹ deo pōt adhē: itellect⁹. s. z volūtas. nā fm inferiores aie ptes deo adhē nō pōt: sz inferioribus rebus. adhesio aūt q̄ ē p itellectū cōplexionē recipit p eā q̄ ē volūtatis: q: p nolūtatez hō q̄dāmō ꝺescit in eo q̄ō intellect⁹ apprehendit. voluntas aūt adhēt alicui rei vel ꝓpter amorem: vel ꝓpter timorē: sz differenter. nā ei q̄dē cui ihēt ꝓpter timorē inhēt ꝓpter aliud: vt. s. euitet malū: q̄ō si ñ adhereat: ei imineat: ei vō cui adhēt ꝓpter amorē adheret ꝓpter se ipsū. q̄ō āt ē ꝓpter se p̄cipali⁹ est eo q̄ ē ꝓpter aliud: adhesio igit amori ad deum est potissimus modus ei adherendi: hoc igitur est potissime intentum in diuina lege.

Item finis cuiuslibet legis z precipue diuine ē homines facere bonos. homo autem dicit⁹ bonus

ex eo q̄ hz volūtatez bonā per quā reducit i actū q̄cq̄d boni i ipso ē. uolūtas āt bona ē ex eo q̄ vult bonū z p̄cipue maximū bonū qō ē finis: q̄rto igit h̄ moī bonū magis volūtas vult: tāto magis hō est bonus: sz magis vult: hō id qō vult ꝓpter amorē q̄ id qō vult ꝓpter timorē tm̄. nā qō vult ꝓpt timorē tm̄ oz mixtū i uolūtario: sicut aliquis vult in mari proiectionē merciū ꝓpter timorem: ergo amor sūmi boni. s. dei maxie facit bonos z est maxime intentū i dīna lege. ¶ Preterea bonitas hominis ē per virtutē: vtus. n. ē q̄ bonū facit hñtem. vñ z lex intendit hoies facē vtuosos: z p̄cepta legis sunt de actibus virtutū: sed de cōditōe vtutis ē ut vtuosus z firmiter z delectabiliter operet. hoc āt facit maxime amor. nā ex amore aliq̄d firmiter z delectabilit facimus. amor igit boni ē vltimū intētū in lege dīna. ¶ Ad hec legislatores ipio legi edite mouēt eos quibus lex dat. in oibus āt q̄ mouēt ab aliquo p̄mo mouente tanto aliq̄d perfectī⁹ mouetur quāto magis participat de motione primi mouentis z de silitudine ipsi⁹. de⁹ āt qui ē legis dīne dator oia facit ꝓpter suuz amorē: q̄ igit hoc mō tendit in ipsum. i. amando: perfectissime mouetur in ipsū. oē āt agens intendit perfectionez in eo qō agit. h̄ igit est finis totius legislatoris ut hō deū amet. Hinc ē qō oz. i. Thimot. p̄mo. Finis p̄cepti charitas est: z Mathe. xxij. oz: q̄ p̄mū z maximū mādatū in lege ē. Diliges dñm deū tuū. Inde est qō lex noua tāq̄ pfectior oz lex amoris. lex āt vetus tanq̄ ipfectior: lex timoris.

¶ Q̄ lege dīna ordiamur ad dilectōz primi. CXVII

EX hoc āt sequitur q̄ dīna lex dilectionem p̄rimi itēdat. Oz. n. vnionē eē affectus iter eos q̄b⁹ est vnus finis cōis. cōicant aūt hōies i vno vltimo fine beatitudis ad quē dīnit⁹ ordināt: oz igit q̄ vnicant hoies ad inuicē mutua dilectione. ¶ Ad hec q̄cūq̄z diligit aliquē: p̄ñs ē ut ēt diligat dilectos ab eo z eos qui cōiuncti sunt ei. hoies āt dilecti sūt a deo q̄bus sui ipsius frutionē q̄si vltimū finē p̄dīs posuit: oz igit vt sicut aliquis sit dilector dei: ita ēt fiat dilector proximi. ¶ Amp̄. cū hō sit nālit aial sociale indiget ab alīs hominibus adiuuari ad consequendum proprium finem: quod conueniētissime fit dilectione mutua inter homines existēte: ex lege igitur dei que homines in vltimum finem dirigit precipitur in nobis mutua dilectio. ¶ Item ad hoc qō homo diuinis vacet indiget tranquillitate z pace. ea vero que pacem perturbare possunt precipue per dilectionem mutuam tolluntur: cum igitur lex diuina ad hoc ordinet homines vt diuinis vacent: necessarium est q̄ ex lege diuina in hominibus mutua dilectio ꝓcedat. ¶ Preterea lex diuina profertur homini in auxilium legis naturālis. est autem omnibus hominibus naturale ut se inuicem diligant: cuius signum est q̄ quodam naturali instinctu homo cuilibet homini etiam ignoto subuenit in necessitate puta reuocando ab errore vie: erigendo a casu z alīs huiusmodi ac si omnis homo omni homini esset familiaris z amicus: igitur ex diuina lege mutua dilectio hominibus precipitur. Hic est qō dicitur Joan. xv. Hoc est preceptū meū vt diligatis inuicē z p̄mo Joan. q̄rto. Hoc mandatum habemus a deo: ut qui diligit deum: diligat z fratrem suum: z Mathe. xxij. dicitur q̄ secundum mandatum est: Diliges proximum tuum tē.

¶ Q̄ per dīnā legē hoies ad rectā fidē obligantur. CXVIII.

EX hoc aūtē appāret q̄ per diuinaz legem homines ad rectā fidē obligant. Sicut. n. amationis corporalis principium est visio que est per oculū corporalē: ita ēt dilectōis spūalis initiū esse oz visionē intelligibilē diligibil⁹ spūalis. visio aūt illi⁹ intelligibilis spūalis qō ē de⁹ i p̄sti hāi nō potest a nobis nisi per fidē eo q̄ nālē rōem excedit: z precipue fm q̄ i ei⁹ fruitiōē nīa beatitudo p̄sistit: igitur ex lege diuina in fidē rectā iducimur. ¶ Item lex diuina ad hoc ordinat hominem vt sit totaliter subditus deo: sed sicut homo subditur deo amando quantum ad voluntatem: ita subditur deo credendo quantuz ad intellectum. non autem credēdo aliquid falsum: quia a deo qui est veritas nullum falsum homini proponi potest. vnde qui credit aliquod falsum non credit deo: ex lege igitur diuina ordinantur homines ad fidem rectam. ¶ Ad hec quicūq̄z errat circa aliquid quod essētia rei non cognoscit illam rē sicut si aliquis app̄hēdēt aial rōnale estimās hoc eē hoiez nō cogn̄scēt hoiem. sec⁹ āt esset si erraret circa aliquod accidētium eius: sed in compositis qui errat circa aliqō p̄ncipiorum essentialium: z si non cognoscat rem simpliciter tamen cognoscit eam scōm quid: sicut qui estimat hominem esse animal rationale cogn̄scit eum scōm genus suum: in simplicibus autem hoc non potest accidere: sed quilibet error totaliter excludit cognitionē rei. de⁹ aūt ē maxie simplex: q̄ quicūq̄z errat circa deum non cognoscit deum: sicut qui credit deum esse corpus nullo modo cognoscit deū: sed apprehēdit aliq̄d aliud loco dei. secundum autem q̄ aliquid cognoscitur fm hoc amatur z desiderat: qui q̄ errat circa deum: nec amare potest deum nec desiderare ipsum ut finez:

cum igitur lex dina ad hoc tendat vt hoies amẽt ꝛ deſiderent deũ: oz ꝙ ex lege diuina hoies obligẽ tur ad rectã fidẽ hñdã de deo. Imp̃. falſa opi nio ita ſe hz in itelligibilib⁹ ſicut vitiũ vtuti oppo ſitum i moralib⁹. nã bonũ itellect⁹ ẽ vez: ſed ad le gem dinã pertinet vitia prohibere: ꝙ ad eam etiã ptinet falſas opiniones de deo ꝛ ō his que ſũt dei excludere. Dinc eſt quod dr̃ Hebre. xi. Sine fi de impoſſibile eſt placẽ deo: ꝛ Deut. vi. añꝫ alia p̃cepta legis ponantur p̃ſtituitur recta fides ō do cũ dr̃. Audi iſrael: dñs deus tuus vnus eſt. Per h añt excluditur erroꝛ quoꝛũdã dicentiũ ꝙ nihil re fert ad ſalutẽ hois cũ q̃cũqz fide ſuiat deo.

Q̃ p q̃dã ſenſibilia mẽs nra dirigit i deũ. CXIX.

QUia uero cõnatũ rale eſt hõi vt per ſenſus cognitõez ac cipiat: ꝛ difficillimũ eſt ſẽſibilia tran ſcendente: prouiſũ eſt diuinitus homini vt etiam in ſenſibilibus rebus diuinoꝛũ ei ꝓmemoratio fie ret vt per hoc hois intẽtio magis reuocaretur ad diuina: ille etiaz cui⁹ mens non eſt valida ad dina in ſe ipſis contemplanda: ꝛ ꝓpter hoc inſtituta ſũt ſenſibilia ſacrificia que homo deo offert: nõ ꝓ pter hoc ꝙ deus eis indigeat: ſed vt repreſentetur hõi qõ ſe ipſum ꝛ oia ſua debet referre in ipſum ſicut in finem ꝛ ſicut i creatoꝛem ꝛ gubernatoꝛem ꝛ dominũ vniuerſoꝛ. Adhibentur ẽt hõi quedã ſanctificationes per quaſdam res ſenſibiles quib⁹ homo lauatur aut vngitur aut paſcitur aut pota tur cum ſenſibilium uerborum prolatione ut ho mini repreſentetur per ſenſibilia: intelligibilium donoꝛum proceſſum in ipſo ab extrinſeco fieri ꝛ a deo cuius nomen ſenſibilibus vocibus exprimi tur. Exercentur etiam ab hominibus quedam ſẽ ſibilia opera non quibus deum excitent: ſed q̃bus ſe ipſi prouocent in diuina: ſicut proſtrationes ge nuflexiones: uocales clamoꝛes: et cantus: que non fiunt quaſi deus his indigeat: quia omnia nouit: ꝛ cuius uoluntas eſt immutabilis ꝛ affectum mẽ tis ꝛ etiam motum coꝛpoꝛis non propter ſe accep tat: ſed propter nos facimus: ut per hec ſenſibilia opera intentio noſtra dirigatur in deum et affec tio accendatur: ſimul etiam per hoc deum profite mur anime ꝛ coꝛpoꝛis actoꝛem cui ꝛ ſpiritualia ꝛ cõpoꝛalia obſequia exhibemus. Propter hoc nõ eſt mirum ſi heretici qui coꝛpoꝛis noſtri deum eẽ actoꝛem negant: huius coꝛporalia obſequia deo fieri reprehendũt. In quo etiam apparet ꝙ ſe ho mines eſſe non meminerunt duz ſenſibilium ſibi repreſentationem: neceſſariam non iudicant ad interiorem cognitionem et affectionez: nam expe rimento apparet quod per coꝛporales actus ani ma excitatur ad aliquaz cognitionem uel affectio nem. unde manifeſtum eſt conuenienter etiaz coꝛ poralibus quibuſdã nos uti ad mentis noſtre ele uatõez in deum. In his autem coꝛporalibus deo exhibendis cultus dei conſiſtere dicitur. Illa enim colere dicimur quibus per noſtra opera ſtudium adhibemus: circa deum autem adhibemus ſtudi um noſtro actu non quidem vt proficiamus ei: ſi cut cuz alias res noſtris operibus colere dicimur: ſed qz per huius actus proficimus i deum: ꝛ quia per interioꝛes actus directe in deum tendimus: iõ interioꝛibus actibus proprie deum colimus: ſed tamen ꝛ exterioꝛes actus ad cultum dei pertinẽt in quantum per huius actus mens noſtra eleua tur in deum ut dictum eſt. Dinc eſt ꝙ dei cultus religio nominatur: quia huiuſmodi actibus quo dammodo homo ſe ligat ut ab eo non euagetur: et quia etiam quodam naturali: inſtinctu ſe ob ligatum ſentit vt deo ſuo modo reuerentiam im pendat a quo eſt ſui eſſe ꝛ omnis boni principiuz. Dinc eſt etiam ꝙ religio nomen accepit pietatis, nam pietas eſt per quam honoꝛem debitum pa rentibus impendimus. vnde conuenienter ꝙ deo parenti omnium honoꝛ exhibetur: pietatis eſſe videtur: propter quod qui his que ad diuinum cultum pertinent aduerſantur: impij dicuntur. Quia uero deus non ſolum eſt noſtri eſſe cauſa ꝛ principiuz: ſed totum noſtrum eſſe in poteſtate ipſius eſt: ꝛ totum quod in nobis eſt ipſi debem⁹: ac per hoc vere dominus noſter eſt: id quod i ho noꝛem dei exhibemus ſeruitium dicitur. eſt au tem deus dominus non per accidens ſicut omnis homo: ſed per naturam: ideo aliter debetur ſer uitium deo et aliter homini cui per accidens ſub dimur. Et quia habet aliquod particulare in re bus dominium ꝛ a deo deriuatur. vnde ſeruiti um quod debetur deo ſpecialiter apud grecos la tria vocatur.

Q̃ latrie cultus ſoli deo eſt exhibendus. CXX.

QUerũt ãt aliqui q̃ latrie cultum nõ ſolum primo rerum principio exhibendum eſtimauerunt: ſed omnibus etiam creaturis que ſupra homies ſunt. vnde quidam licet opinarentur deum eſſe. vnum primum: ꝛ vniuerſale rerum principium. latriam tamen exhibendam eſtimauerunt. pri mo quidem poſt ſummum deum ſubſtantijs in tellectualibus celeſtibus quas deos eſſe vocabant ſiue eſſent ſubſtantie omnino a coꝛporibus ſepa rate ſiue eſſent anime oꝛbiuz aut ſtellarum. Se cundo etiam quibuſdaz ſubſtãtijs intellectualib⁹

quas vnitas eē credebant corpibus aeris quos demones eē dicebāt: ⁊ tñ q3 supra hoies eos eē credebant sic corp⁹ aereū ē supra terrestre huiusmodi: etiam substantias colendas dīno cultu ab hoibus ponebant: ⁊ i ꝓparatōe ad homines deos illos eē dicebant q̄ medios inter hoies ⁊ deos et quia animas bonoꝝ p hoc q̄ a corpore sepantur in statū altioꝛē q̄ sit status p̄sentis vite trāsire credebant: etiam aiab⁹ mortuoꝝ quas heroycas aut manes vocabant: dīnū cultū exhibēdum eē opinabātur Quidā vo deum eē aiam mūdi estimantes crediderunt q̄ toti mūdo ⁊ singulis eius ptib⁹ eēt cult⁹ dinitatis exhibendus non tñ ꝓpter corpus sz propter aiam quā deum eē dicebant: sicut ⁊ homini sapienti honor exhibetur non propter corpus: sed propter animam. Quidam vero etiam ea que ītra homiez sūt fm naturā homi tñ colenda esse dicebāt dīno cultu in q̄tum in eis ptic̄pat aliquid vtutis supioris nāe: cum quasdam imagines p homies factas sortiri crederent aliquaz vtutem supnaturalem: vel ex ifluentia celestū corporum: vel ex p̄ntia aliquorum spirituū: dicebāt huius imaginib⁹ diuinū cultum esse exhibēdum: q̄s etiam imagines deos vocabāt: propter q̄ ⁊ idolatre sūt dicti: q3 latrie cultum idolis. i. imaginibus impēdebant. Est autē irrōnabile ponētibus vnuz tñ p̄ncipiū sepatum: cultum dīnū alteri exhibē: cultum enim deo exhibem⁹ ut dictū ē nō quia ipe hoc indigeat sed ut in nobis firmetur etiā p sensibilia opinio vera de deo: opinio aūt de hoc q̄ de⁹ sit vnus supra oia exaltatus: per sēsibilia firmati non pōt in nobis nisi p hoc q̄ ei aliq̄d separatum exhibem⁹ q̄ dicim⁹ cultum diuinū: pz ergo q̄ va opinio de vno p̄ncipio debilitatur si cultus diuinus pluribus exhibeat. Preterea sicut dictū ē supra: hmōi cultus exterior homi necessari⁹ ē ad hoc q̄ aīma hois excitetur in spūalē reuerētiam dei: ad hoc autē q̄ amim⁹ hois ad aliquid moueatur: multum opat ꝓsuetudo: nam ad ꝓsueta facilius moueī: habet autē hoc humana ꝓsuetudo q̄ honor qui exhibetur ei q̄ sūmuz locū in re publica tenz puta regi uel imꝑatori nulli alij exhibet: ē igitur anim⁹ hois excitādus ad hoc q̄ estimet eē vnū summū rez p̄ncipiū per hoc q̄ ei exhibeat quod nulli alti exhibetur: ⁊ hoc dicim⁹ latrie cultum. Item: si cult⁹ latrie alicui deberet q3 est superioꝛ ⁊ nō quia summus: cum hominum vnus alio sit superioꝛ ⁊ etiā angeloꝝ: sequeret q̄ vnus homo exhibere latriā alteri deberet ⁊ āgelus angelo: ⁊ cum ille inē homies qui supior ē q̄tum ad vnum sit inferioꝛ q̄tū ad aliud: videtur q̄ mutuo sibi hoies latriam exhibere deberēt: quod ē inō ueniens. Ad hec fm hoium ꝓsuetudinē ꝑ speciali beneficio spālis retributio debet: est autē q̄dam spāle beneficium q̄ homo a deo sūmo percipit. ſ. creationis sue: ostensū est. n. in. ij. libro q̄ solus deus creator est: debet ḡ homo aliq̄d speciale deo reddere in recognitionē beneficij specialis ⁊ hoc ē latrie cult⁹ Amp̄. latria fuitiū dī: fuitiū āt dño debet. dñs āt ꝓpe ⁊ ve ē q̄ alīs p̄cepta operandi dispensat ⁊ a nullo regulā opandi sumit: q̄ eni exequit q̄ a supioꝛi fuerit dispositū magis est minister q̄ dñs. de⁹ āt q̄ ē sūmū rez p̄ncipiū ꝑ suā ꝓuidentiā oia ad debitas actōes dispōit ut supra dñsū ē. vñ ⁊ i sacra scripta ⁊ angeli ⁊ supioꝛa corpora ministrare dicuntur: ⁊ deo cui⁹ ordinationē exequūtur: ⁊ nobis in quoꝝ vtilitatē actiones eorū proueniūt: nō est igitur cult⁹ latrie q̄ sūmo debetur dño exhibendus nisi summo rez p̄ncipio. Item inter alia que ad latriā pertinent singulare vi ē sacrificiū. nā genuflexiones: prostratōes ⁊ alia huiusmodi honoꝛis indicia: ēt hōibus exhiberi p̄ñt lz alia intentione q̄ deo. sacrificiū āt nullus offerendū censuit alicui nisi q3 eū deū estimauit aut estimare se finxit. exterius āt sacrificiū repntatiuū est interioꝛi veri sacrificij fm q̄ mens hūana seipsā deo offert. offert aūt se mens nīa deo. ſ. q̄si sue creatōis p̄ncipio: q̄si sue opatōis actoꝛi: quasi sue beatitudinis fini: q̄ q̄dē ꝓueniūt soli sūmo rez p̄ncipio. dñsū ē āt supra: q̄ aie rōnalis cā creatrix solus de⁹ sūmus est: ipse. n. solus hois voluntatez pōt iclinare ad qōcūq̄ voluerit: vt supra dñsū est pz ēt ex supioꝛib⁹ q̄ in ei⁹ soli⁹ fruitōe vltia hois cōsistit felicitas: soli igitur sūmo deo hō sacrificiū ⁊ latrie cultū offerre dz. nō aūt substātijs q̄buscūq̄ spūalibus. Lz āt positio q̄ ponit deū sūmū nō esse aliud quā anima mundi magis a veritate recedat vt supra ostensum est. illa vero que ponit deum separatum esse et ab ipso existere omnes alias intellectuales substantias siue separatas siue corpori coniunctas sit vera. hec tamen positio rationabilius mouetur ad exhibendum latrie cultum diuersis: exhibendo enim latrie cultum diuersis rebus videntur vni summo deo latriam exhibere: ad quem secundum eorum positionem diuerse partes mundi comparantur sicut ad animaz hominis diuersa corporis membra. Sed etiam ei ratio obuiat: dicunt enim mundo non esse exhibendum latrie cultum ratione corporis sed ratione anime quam deum esse dicunt. Licet autem corpus mundi diuisibile sit in partes diuersas: anima tamen indiuisibilis est: non est igitur diuinitatis cultus diuersis rebus exhibendus: sed vni tantum. Ad hec si mundus ponitur animam habere; que totum animet: et omnes partes ipsius: non potest hoc intelligi de anima nutritiua vel sensitiua: quia harum partium anime operationes non competunt oī bus partibus vniuersi: dato etiam q̄ mundus haberet animam sensitiuam: vel nutritiuam:

nō ꝓpter huiusmodi aias deberet ei latrie cultꝰ sicut nec brutis aialibus nec plātis: relinquitur ḡ ꝙ hoc ꝙ dicūt deū cui debetur latria esse animā mūdi intelligatur de aia intellectuali: que quidē aia nō est perfectio determinataꝫ partiū corporis sz aliquo modo respicit totū: qō etiā i nīa aia que ē ignobilioꝛ pz: nō. n. itellectus habz aliquod organum corporale ut ꝓbatur i tertio de aia: nō igitur exhibēdus eēt cultus diuinitatis diuersis partibus mūdi sed toti mūdo ꝓpter aiam eius scōm eoꝫ radicē. ¶ Amp̄. si fm eoꝫ positionem vna tm̄ sit aia que totum mūdum animat ⁊ ptes oēs ipsius: mūdus aūt nō dicitur deus nisi ꝓpter animam: erit ḡ vnꝰ tm̄ deus ⁊ sic cultus diuinitatis non debetur nisi tātuz vni: si vō sit vna aia totius ⁊ diuerse ptes itez habeant ōrās aias oz eos dicē ꝙ aie ptū sub aia totius ordinētur: eadem. n. est ꝓportio pfectionū ⁊ pfectibiliū: existentibus autē pluribus substātijs itellectualibꝰ ordinatis: illi tātuz debetur latrie cultus q̄ sūmū locum in eis tenet ut oīsū est cōtra aliā positionē: nō erit igitur exhibendus latrie cultus ptibus mūdi sz solū toti. ¶ Preterea manifestū ē q̄sdā ptes mūdi non habere aiam ꝓpriā: eis igitur nō erit exhibēdꝰ latrie cultus: ⁊ tamen ipsi colebant animas ⁊ mūdi elementa .s. terrā aquam ignē ⁊ alia huiusmodi inanimata cōpora. ¶ Item manifestū ē quod supius non debet inferiori latrie cultum: hō aūt supioꝛ ē ordine nāe ad minꝰ oībus inferioribꝰ coꝛpibꝰ quāto perfectioꝛē habz formā: nō igitur ab hoie eēt exhibēdus latrie cultus inferioribus coꝛporibus si ꝓpter ꝓprias eorū aīmas eis cultus deberetur. ¶ Eadē etiā inconueniēcia sequi ncce ē si quis dicat quod singule partes mundi habeāt ꝓprias aias non aūt totū hz aliquā vnam cōem: oportebit eni quod suprema pars mundi habeat aiam nobiliorē cui soli fm premissa debeē latrie cultus. ¶ Dis aūt positionib' irrōnabilioꝛ ē illa q̄ dicit imaginibus eē latrie cultum exhibēdum. Si. n. huiusmodi imagines hñt vīrutem aut aliquā dignitatē ex coꝛporibus celestibz: non ꝓpter hoc debetur eis latrie cultus: cum nec ipsis coꝛporibus celestibus debeatur nisi forte ꝓpter eorum animas ut quidam posuerunt. he aūt imagines ponūtur vīrutem aliquā cōsequi ex corporibus celestibꝰ fm eorum coꝛporalē virtutē. ¶ Preterea manifestum ē nō consequi ex celestibus corporibus tam nobilē perfectionē sicut ē aia rōnalis: sūt ḡ infra gradum dignitatis cuiꝰlibet hois: non igitur ab hoie debetur eis aliquis cultꝰ. ¶ Adhuc causa potioꝛ est effectu: haꝫ aūt imaginum factores sūt hoies: nō igitur homo debz eis aliquē cultū. Si āt dicat ꝙ huiusmodi imagies hñt aliquā virtutem aut dignitatē ex hoc ꝙ eis adherent alique spūales substātie debeatur latrie cultus nisi soli summe

¶ Preterea nobiliori modo aia rōnalis adheret corpi hois q̄ aliq̄ spūalis substātia adhereat predictis imaginibꝰ: adhuc igitur hō remanet in maiori dignitate q̄ ꝑdicte imagines. ¶ Ad hec cum huiusmodi imagines interdum ad aliquos noxios effectꝰ fiāt mānifestū ē ꝙ si ꝙ aliq̄s spūales substās effectum sortiātur ꝙ ille spūales substantie sint vitiose: qō etiā mānifestius ꝓbatur ꝑ hoc ꝙ respōsionibus decipiūt ⁊ aliqua ꝓtraria vtuti exigūt a suis cultoꝛibus: ⁊ sic sūt bonis hominibus iferioꝛes non ergo eis debetur latrie cultus. Manifestum ē ergo ex dictis ꝙ latrie cultꝰ soli vni sūmo deo debetur. ¶ Hic ē qō dr. Exo. xxij. Qui īmolat dīs occidetur ꝑter domino soli. ⁊ Deut. vi. Dominū deū tuū adorabis ⁊ illi soli seruies: ⁊ Ro. i. dr de gētilibus. Dicētes. n. se eē sapientes: stulti facti sūt ⁊ mutauerūt gloriā icoꝛruptibil' dei i siliꝫudinē imagis coꝛruptibil' hois ⁊ volucrū ⁊ q̄drupedū et serpentū: ⁊.ĵ. Qui cōmutauerūt veritatē dei i mēdaciū ⁊ coluerūt ⁊ seruierūt creature potiusq̄ creatoꝛi q̄ super oia deꝰ bñdictus in secula. Quia ḡ i debitū est ꝙ latrie cultus alteri exhibeat q̄ primo rez p̄ncipio. ad indebita aūt incitare nō ē nisi rōnalis creature male dispōsite: manifestū ē ꝙ ad p̄dictas indebitas culturas instinctū demonū hoies ꝓuocati fuerunt qui se ēt loco dei hōibus colēdos exhibuerūt dīnū appetētes honorē. Hinc ē qō dr in ps. Oēs dīj gentiū demonia: ⁊.ĵ. Lozin. x. Que immolant gentes demonīs ⁊ non deo. Quia igit est p̄ncipal' legis dīne intentio vt hō deo subdatur ⁊ ei singularē reuerentiā exhibeat nō solū corde: sed ēt oze ⁊ opere coꝛpali: iō primit' Exo. xx. ubi lex dīna proponitur: iterdicit cultus pluriū deoꝛ vbi dr. Non habebis deos alienos corā me: ⁊ non facies tibi sculptile neq̄ oēm siliꝫitudinē. scōo idicit hōi ne irreuerenter diuinū nomen oze ꝓnunciet ad ꝓfirmationē. s. alicuius falsi: ⁊ hoc est qō dicit. Non assumes nomen dei in vanū. tertio indicitur requies fm aliqō tēpus ab exterioribus exercitijs ut mēs diuine cōtēplationi vacet: ⁊ iō dr. Memēto vt diē sabbati sanctifices.

Qz dīna lex ordinat hoiem fm rōem circa coꝛpalia ⁊ sēsibilia. CXXI.

Sicut autem per coꝛpoꝛalia ⁊ sensibilia mens hois eleuari potest in deuz: si quis eni reuerētia dei debito modo vtatur: ita ēt eoꝫ indebitus vsus mētē uel a deo totaliter abstrahit: dū i iferioribus reb' cōstituitur volūtatis finis: vel mētis intentionem a deo retardāt dū vltra q̄ nesse sit ad huiusmodi res afficimur: est aūt dīna lex ad hoc

principaliter data: ut hō adhereat deo: pertinet igitur ad legem dīnam ordinare hoiem circa corporalia ⁊ sensibilium affectionez ⁊ usum. Ad huc sicut mens hois ordinatur sub deo: ita corp' sub alia ordinātur: ⁊ inferiores uires sub rōne: pti net āt ad diuinam ꝓuidentiam cuius quidem rō hōi a deo ꝓpōsita dīna lex est ut singula suū ordinem teneāt: est igitur sic hō ordinandus lege dīna vt interiores uires rōni subdantur ⁊ corpus aie ⁊ exteriores res ad necessitatem hōis deseruiant. Ad Timō. quelibet lex recte ꝓpōsita inducit ad uirtutem: virtus āt in hoc consistit: ꝙ tā iteriores affectiones ꝙ corpalium rerum usus rōne regulētur: est igitur hoc lege diuina statuēdum. Ppre. ad vnūquēq; legislatorem pertinet ea lege statuere sine quibus lex obseruari non pōt: cum āt lex rōni ꝓponatur: hō legem nō sequeretur nisi alia oia: que pertinent ad hominē rōni subderentur: pertinet igitur ad legem diuinam precipere: ut oia q̄ sunt hois rōni subdantur. Hinc ē qō dī Ro. xij. Rōnabile obsequium uestrum. Et. i. Thessa. iiij. Hec est uoluntas dei: sāctificatio uestra. Per hoc āt excluditur quorūdam error dicentium illa solum esse peccata quibus proximus aut offēditur aut scādalizatur.

Qua rōne fornicatio simplex sm legē dīnaz sit pcēm: ⁊ ꝙ mīmonium sit nāle. CXXII.

Sed hoc autē appa ret uanam eē rōnem quorūdam dicentium fornicationem simplicē nō esse pcēm. Dicunt. n. sic. Aliqua mulier a uiro soluta que sub nullius potestate uel patris uel alicuius alterius existat: si quis ad eam accedat ea uolente: non facit illi iniuriam: qz sibi placet: ⁊ sui corporis hz plātem: ⁊ alteri non facit iniuriam: quia sub nullius plāte esse ponitur: non uidetur igitur esse pcēm. Non āt vī esse rnsio sufficiens: si quis dicat ꝙ facit iniuriam deo. Non. n. deus a nobis offēditur: nisi ex eo ꝙ contra nostrū bonum agimus: vt dictum ē: hoc āt non apparet contra hominis bonum: vnde ex hoc nō vī deo aliqua iniuria fieri. Silr ēt non vī sufficiens rnsio ꝙ per hoc fiat iniuria proximo qui scādalizatur: contingit n. de aliquo qō scōm se non est pcēm aliquē scandalizari: ⁊ sic fit pcēm per accidens: nunc aūt non agimus: an fornicatio simplex sit pcēm per accns sed per se: oz igitur ex superioribus solutionē inq̄rere. Dictū ē. n. ꝙ deus uniuscuiusq; curam hz: hz id qō est ei bonum: est āt bonum uniuscuiusq; ꝙ finē suum cōsequatur: malum āt eius est qō a debito fine diuertat: sicut āt in toto ita ⁊ in partib' ꝓsiderari oz: ut. s. vna quecq; pars hois ⁊ quilibet actus eius finem debitū sortiatur: semen aūt et li sit superfluum q̄tum ad idiuidui conseruationē: est tn nccium q̄tum ad ꝓpagationez spēi: alia uero superflua ut egestio urina sudor et silia ad nihil nccia sunt: vnde ad bonum hois pertinet solū ꝙ emittātur: non solum āt hoc queritur in semie sed ut emittatur ad generationis utilitatē ad quā coitus ordinatur: frustra āt esset hois generatio: nisi ⁊ debita nutritio sequeretur: qz generatū nō remaneret debita nutritione subtracta: sic igitur ordiata dz esse semis emissio: vt sequi possit ⁊ generatio conueniens et geniti educatio. Ex quo pz ꝙ contra hois bonum ē ois emissio seminis tali modo: qz generatio sequi non posset: ⁊ si ex proposito hoc agatur: oz esse pcēm. Dico āt modum ex quo generatio sequi non pōt scōm se: sicut ois emissio seminis sine nāli coniūctione maris et femine propter qō h' modi pcēa contra nām dicuntur. Si āt per accidens generatio ex emissione seminis sequi non posset: hoc nō ē contra nām nec peccatum: sicut si contingat mulierē sterilē eē. Similiter ēt oz cōtra bonum hois esse: si semē talit emittatur ꝙ generatio sequi posset: sed educatio conueniens impediatur. Est. n. considerandū ꝙ i aialibus in quibus sola femina sufficit ad prolis educationem: mas ⁊ femina post coitum nullo tē pore cōmanent: sicut pz in aialibus: quecunq; uero aialia sunt i quib' femina non sufficit ad educationem prolis: mas et femia sīl post coitū commanent quousqz nccium ē ad prolis educationez ⁊ instructionez: sicut pz in quibusdā auibus: quorum pulli non statim postq̄ nati sunt: pñt cibum sibi querere: cum. n. auis non nutriat lacte pullos qō iu promptu est uelut a natura preparatū: sicut in quadrupedibus accidit: sed oz ꝙ cibū alienum pullis querat ⁊ ꝓter hoc in cibādo eos foueat: non sufficeret ad hoc sola femella: vnde ex diuina prouidentia est nāliter inditum mari in talibus aialibus: vt commaneat femelle ad educationem fetus: manifestuz est āt ꝙ in spē hūana femina minime sufficeret sola ad prolis educationez: cum necessitas humane uite multa requirat que per vnum solum parari non pñt: est igitur conueniens sm nām humanam ut homo post coitum mulieri commaneat: ⁊ non statim abscedat idifferenter ad quācunq; accedens: sicut apud fornicātes accidit. Non āt huic rōni obstat ꝙ aliqua mulier suis diuitijs potens est: vt sola nutriat fetum: qz rectitudo naturalis in humanis actibus non ē sm ea que per accidens contingunt in uno indiuiduo: sed sm ea que totam spēm consequuntur. Rursus considerandum est ꝙ in specie humana proles non indiget solū nutritione q̄tum ad corpus ut in alijs aialibus sed ēt instructione q̄tum ad aiam: nam alia aialia hz naturaliter suas prudentias: quibus sibi prouidere pñt: hō aūtē rōne

viuit: quē per longi tp̄is experimentū ad p̄uden
tiā peruenire oz: vñ nec̄e est ut filij a parētibus q̄
iam expertis instruāt̄ur: nec h̄modi instructiōis
sunt capaces mox geniti sed post longū tp̄s ꝛ pre
cipue cum ad annos discretionis perueniunt. Ad
hanc ēt instructionem longum tp̄s requirit: ꝛ tūc
ēt ꝓpter ipetus passionum quib̄ corr̄ūpit estima
tio prudentie indigēt non solū istructione sed eti
am repressiōe: ad hoc āt mulier sola non sufficit:
sed magis in hoc requiritur opus maris in quo ē
ꝛ rō perfectior ad instruendū ꝛ uirtus potentior
ad castigandum: oz igitur in sp̄e hūana nō p par
uum tp̄s insistere p̄motioni p̄olis sicut i auib̄
sed per magnū spacium uite. vnde cū nec̄ium sit
marem femine cōmanere in oīb̄ aialibus quo
usq; opus patris nec̄ium est ꝓli: nāle est hōi q̄ nō
ad modicum tp̄s sed diuturnaz societatē habeat
vir ad determinatam mulierē: hanc āt societatez
matrimoniū vocamus: est igitur matrimonium
hōi nāle ꝛ fornicarius coitus qui est preter matri
moniū est cōtra hois bonum: ꝛ ꝓpter hoc opor
tet ipsum esse peccatum. Nec tñ oportet reputari
leue pec̄m esse: si quis seminis emissionem ꝓcuret
preter debitum generationis ꝛ educationis finē:
ꝓpter hoc q̄ aut leue aut nullus pec̄m est: si quis
aliqua sui corp̄is parte utatur ad aliuz usū q̄ ad
eum ad quem est ordinata fm nām: ut si quis uer
bi gr̄a manibus ambulet: aut pedibus operet ali
quid manibus operandum q; per h̄modi inordina
tos usus bonum hois non multū impeditur. In
ordinata vero semis emissio repugnat bono nāe:
qō est conseruatio sp̄ei. vñ post pec̄m homicidiū
quo nā humana iam in actu existens destruitur:
h̄modi genus peccati vī fm locum tenere quo i
peditur generatio humane nature. Hec aūt q̄
p̄missa sunt diuina auctoritate firmantur. Or
n. emissio seminis ex qua p̄oles sequi non p̄t: sit
illicita: pz: dī. n. Leuit. xviij. Cum masculo nō cō
miscearis coitu femineo: ꝛ cum oī pecore non coi
bis: ꝛ. i. Cor. vi. Neq; molles neq; masculorū con
cubitores regnum dei possidebunt. Or ēt fornica
tio ꝛ ois coitus preter ꝓpriam uxorem sit illicit⁹
pz. Dī. n. Deutro. xxiij. Non erit meretrix de filia
bus isrl: neq; scortator de filijs isrl: ꝛ Tobie. iiij.
Attende tibi a fornicatione: ꝛ preter uxorem tuā
non patiaris tē. ꝛ. i. Cor. vi. Fugite fornicationem
tē. Per hoc āt excluditur error dicentium in
emissione seminis non esse maius peccatum q̄ in
aliarum superfluitatum emissione: ꝛ dicentiū for
nicationem non esse peccatum.

Qr mīmoniuz debeat eē idiuisibile. CXXXIII.

Si quis aūt recte
consideret: predicta rō non soluz ad
hoc perducere vī ut societas maris ꝛ femine quā
mīmonium appellamus sit diuturna sed ēt q̄ sit
per totam uitam. Possessiones. n. ad cōseruatio
nem naturalis uite ordinātur: ꝛ qr nālis uita que
conseruari non p̄t in patre perpetuo quasi qua
dam successione fm sp̄ei similitudinem conseruatur
in filio fm nām: est conueniens ut in his que sūt
patris succedat et filius: naturale est igitur ut soli
citudo patris ad filium maneat usq; ad finem ui
te sue: si igitur solicitudo patris ō filio cāt ēt i aui
bus cōmanentiam maris ꝛ femine: ordo nālis re
quirit q̄ usq; ad finem uite in hūana sp̄e mater ꝛ
pater sīl cōmaneāt. Videtur ēt equitati repugna
re: si predicta societas dissoluatur. Femina. n. idi
get mare non solum ꝓpter generationem sicut in
alijs aialibus sed ēt ꝓpter gubernationem: quia
mas est ꝛ rōne perfectior ꝛ uirtute fortior: mulier
vero ad viri societatem assumitur ꝓpter neces
tatem generationis: cessante igitur fecūditate mu
lieris ꝛ decore impeditur: ne ab alio assumatur: si
quis igitur mulierem assumens tp̄e iuuentutis: q̄
ꝛ decor ꝛ fecunditas ei adsunt eam dimittere pos
set postq̄ etate ꝓuecta fuerit: dannum iferret mu
lieri contra naturalem equitatem. Item mani
feste apparet incōueniens: si mulier uirum dimit
tere posset: cum mulier naturaliter uiro subiecta
sit tanq̄ gubernatori: non est āt in potestate eius
qui alteri subīcitur: vt ab eius regimine discedat
contra naturalem igitur ordinem esset: si mulier
virum deserere posset: si ergo uir deserere posset
mulierem non esset equa societas uiri ad mulierē
sed seruitus quedaz ex parte mulieris. Pre. na
turalis quedaz solicitudo ineſt hoibus de certitu
dine p̄olis qō ꝓpter hoc nec̄ium est: quia filius
diuturna patris gubernatione indiget: quecunq;
igitur certitudinem p̄olis impediūt sunt ꝓtra na
turalem instinctum humane specici: si āt uir pos
set mulierez dimittere uel mulier uirū ꝛ alteri co
pulari ipediretur certitudo p̄olis: dum mulier a
primo cognita postmodum a secūdo cognoscere
tur: est igitur contra naturalem instinctuz speciei
humane q̄ mulier a uiro separetur: sic igitur nō
solum diuturnam sed indiuiduam oz esse in hūa
na specie maris ꝛ femine coniunctionē. Amp.
amicitia quanto maior est tanto debet esse firmi
or ꝛ diuturnior: inter uirum āt ꝛ uxorem maxia
amicitia esse uidetur: adunantur. n. non solū i ac
tu carnalis copule que ēt inter bestias quandā su
auem amicitiam facit: sed ad totius domestice cō
uersationis consortium: vnde in signum hui⁹ ho
mo propter uxorem et patrem ꝛ matrē dimittit:
vt dicitur Genesi. ij. inconueniens est igitur q̄ ma
trimonium sit omnino dissolubile. Ulterius
autem considerandum est q̄ inter naturales act⁹
sola generatio ad bonum commune ordinatur:

nam comestio ⁊ aliarum superfluitatum emissio ad idiuiduum pertinent: generatio uero ad cōser uationem speciei. vñ cum lex īstituatur ad bonuz cōe: ea que pertinent ad generationez prolis oz le gibus ordinari ⁊ diuinis ⁊ humanis: leges autem posite oportet q̄ ex naturali īstinctu p̄cedāt si hu mane sunt: sicut ⁊ in scientijs demonstratiuis om nis humana inuentio ex principijs nāliter cogni tis initium sumit: si āt diuine sunt: nō solum īstic tum nāe explicant: sed ēt defectus nālis instinctuſ supplent: sicut ea que diuinitus reuelantur: supe rant nālis rōnis capacitatem. Cuz igitur īstinctꝰ nālis sit in spe humana ad hoc q̄ coniunctio ma ris ⁊ femine sit idiuidua: ⁊ q̄ sit una unius: opor tuit hoc lege hūana ordinatum esse: lex āt diuinq̄ supernālem quandam rōnem apponit ex signifi catione īseparabilis cōiunctionis xp̄i ⁊ ecclesie: fi est una unius. Sic igitur ordinationes circa actū generationis non solū īstinctui naturali repugnāt sed ēt leges diuinas ⁊ humanas transgrediuntur: vnde ex hoc ēt magis circa hoc peccatur ex inor dinatione q̄ circa sūptionem cibi aut alteriuſ hu iusmodi. Quia uero necesse ē ad id quod est op timum i hoie alia oia ordinari coniunctio maris ⁊ femine non solū sic est ordinata legibus ꝑz q̄ ad prolem generandā pertinet: vt est i alijs aialibus: sed ēt ꝑz q̄ conuenit ad bonos mores: quos ratio recta disponit uel q̄tum ad hoiem ꝑm se: vel scōz q̄ hō ē pars domestice familie aut ciuilis societa tis: ad quos quidem bonos mores pertinet idiui dua coniūctio maris ⁊ femie: sic.n. fidelioz amor vnius ad alterum erit: dū cognoscunt se idiuisibi liter cōiunctos. Erit ēt utriusq̄ solicitioz cura in rebus domesticis dū se perpetuo cōmensuros i ea rūdem rerum possessione estimant. Subtrahun tur ēt ex hoc discordiarum origines: quas oporte ret accidere: si uir uxorem dimitteret iter euz ⁊ p piquos uxoris: ⁊ firmioz iter affines dilectio. Tol luntur ēt adulteriorum occasiones que darentur si uir uxorem dimittere posset aut ecōuerso: per hoc.n. daretur uia facilioz solicitandi matrimōia aliena. Hinc ē qō dī Mat. xix. ⁊ i. Cor. vij. Ego āt dico uobis uxorē a uiro nō discedere. Per hoc āt excluditur consuetudo dimittentium uxores: quod tñ i ueteri lege permissū fuit iudeis propter eoz duritiā: qz. s. proni erant ad occisionem uxo rum: permissum ergo fuit minus malum ad exclu dendum maius malum.

Q̄ matrimonium debeat esse unius ad vnam. CXXIIII.

Onsideranduz āt videtur q̄ innatum est mentib⁹ om nium aialium que coitu vruntur q̄ consortium in cōpari non compatiuntur vnde p̄ pter coitum pugne in animalibus existunt: ⁊ qui dem q̄tum ad oia animalia ē vna cōmunis ratio quia quodlibet animal desiderat libere frui volu ptate coitus sicut ⁊ voluptate cibi: que q̄dē liber tas impeditur per hoc q̄ ad vnaz plures accedāt aut econuerso: sicut in libertate cibo fruendi im peditur aliq̄ animal si cibuz quem ipsum sumē cupit aliud animal vsurpet: ⁊ ideo similiꝫ ꝓpter cibum ⁊ propter coitū animalia pugnant. In ho minibus autem est ratio ꝑcālis: quia vt dictuz est homo naturaliter desiderat certuſ esse de prole: que quidez certitudo oio tolleretur si plures essēt vnius: ex naturali igitur instinctu procedit q̄ sit v na vnius. Sed in hoc differentia consideranda est: q̄tum enim ad hoc q̄ vna femina a pluribus maribus non cognoscatur: vtraq̄ p̄dictarum ra tionum concurrit: sed q̄tum ad hoc q̄ vnus maſ plures feminas non cognoscat: non facit ratio se cunda: non enim certitudo prolis ipedit si vnus mas plures feminas cognoscat: facit aūt contra hoc ratio prima: nam sicut libertas vtendi femia tollitur a mare si femina habeat aliuz: ita ⁊ eadē libertas a femina tollitur si mas habeat plures: ⁊ ideo quia certitudo prolis est principale bonuz q̄ ex matrimonio queritur: nulla lex aut consuetu do humana permisit q̄ vna esset plurium vxor: Fuit etiam hoc incōueniens reputatum apud an tiquos romanos de quibus refert Ualerius maxi mus q̄ credebant nec propter sterilitatem fidem coniugalem debere dissolui. Item in oi animal' specie in quo patri inest aliqua solicitudo de pro le: vnus mas nō habet nisi vnam feminam: sicut patet in omnibus auibus que simul nutriunt pul los. non enim sufficeret vnus mas auxiliuz prestare in educatione prolis pluribus feminis. In ani malibus autem in quibus maribus nulla est solici tudo de prole indifferenter mas habet plures fe minas ⁊ femina habet plures mares sicut in cani bus gallinis ⁊ hꝰ: cum autē masculo inter omnia animalia sit magis cura de prole in specie hūana: manifestū ē q̄ nāle est hōi q̄ vnꝰ maſ vnā feminā hēat ⁊ ecōuerso. Adhuc. amicitia i q̄dā eq̄litate ꝑsi stit: si igitur mulieri non licet habere plures viroſ quia hoc est contra certitudinem prolis liceret au tem viro habere plures vxores: non esset libera lis amicitia vxoris ad virum: sed quasi seruilis: ⁊ hec ēt rō experimento comprobatur: qz apud viros habentes plures uxores: vxores quasi ancil le hñtur. Pre. amicitia intensa non hētur ad multos: vt ꝑz per phm in. viij. ethicoruz: si igitur vxor hz unum uirum tm̄: vir āt hz plures uxores non erit equalis amicitia ex utraq̄ parte: nō igit erit amicitia liberalis ſz quodammodo seruilis.

Amp̄. sicut dictum est matrimonium i hoibꝰ

oz ordinari fm q competit ad bonas uxores: est ãt contra bonas uxores q vnus hẽat plures uxores: qz exhoc sequitur discordia i domestica familia ut experimento pz: non est igitur conueniens: q vnus homo habeat plures uxores. Hinc est qõ dr Gen. ij. Erunt duo i carne una. Per hoc ãt excluditur consuetudo hñtiuz plures uxores 7 opinio Platonis qui posuit uxores debere esse communes: quẽ i noua lege secutus ẽ Nicolaus unus ex septem diaconibus.

Q matrimonium non debeat fieri inter propinquos: CXXV.

Propter huiusmõdi ẽt cãs rõnabiles ordinatum est legibus q certe personẽ a mãimonio excludantur que fz originem sunt coniuncte. Nã cuz i mãimonio sit diuersarũ personarũ coniunctio: ille persone que debent se reputare quasi unum propter eandem originẽ conueniẽter a mãimonio excluduntur: vt dum se per hoc unum esse recognoscunt: feruentius se diligant. Item cum ea que iter uirũ et uxorẽ aguntur: quandam naturalẽ verecundiã habent ab his mutuo agendis illas personas prohiberi oportuit: quibus propter cõiunctionẽ sanguinis reuerentia debetur: que qui dẽ rõ uidetur i ueteri lege iducta: propter hoc q dr. Turpitudinẽ sororis tue non discooperias: et silr de alijs. Pre. ad corruptionẽ bonoruz morum pertinet q homines sint nimis dediti uoluptatibus coitus: qz cũ hec voluptas maxime mentẽ absorbeat ipediretur rõ ab his que recte agẽda essent: sequeretur ãt nimius voluptatis usus: si liceret homini per coitũ coniungi illis personis quibus commorandi hz necessitatẽ sicut sororibus 7 aliqs propinquis: quia talib' occasio coitus subtrahi non posset: conueniens igitur fuit bonis moribus ut talis coniunctio legibus ihiberetur. Adhuc delectatio coitus maxime corrũpit estimationẽ prudentie: multiplicatio igitur talis delectationis repugnat bonis moribus: talis aũt delectatio augetur per amorẽ personarũ que coniungũtur. esset igitur contrariuz bonis moribus propinquis coniungi: quia in eis coniungeretur amor qui est ex cõione originis et connutritione amore concupiscentie: 7 multiplicato amore necesse est magis aiam delectationibus subdi. Amp. i societate humana hoc est maxime necessarium ut sit amicitia inter multos: multiplicatur autem amicitia inter homines: dum persone extrane per matrimonia colligantur conueniens fuit igitur legibus ordiari q matrimonia contraherentur cuz extraneis personis 7 non cũ propinquis. Adhuc. inconueniens est ut illis personis aliquis socialiter coniungatur: quibus naturaliter debet eẽ subiectus: naturale autẽ est q aliquis parẽtibus sit subiectus: ergo iconueniens esset q cum parentibus aliquis matrimonium contraheret: cum i matrimonio sit quedam coniunctio socialis. Hinc est quod dr Leuitl. xviij. Omnis homo ad proximã sanguinis sui non accedat. Per hoc autez excluditur consuetudo eorum: qui propinquis suis se carnaliter cõmiscent. Sciendum est autem q sicut naturalis inclinatio est ad ea que sunt: ut in pluribus: ita et lex posita est secundum id quod i pluribus accidit. Non est autez predictis rationibus contrarium: nisi i aliquo aliter possit accidere: non enim propter bonum vnius debet pretermitti bonum multorũ: cum bonuz multitudinis semper sit diuinius q bonum uniu. Nec tamen defectus qui in aliquo possit accidere oino absq; medela remaneat: residet apud legislatores 7 eis similes auctoritas dispensandi i eo quod cõmuniter est statutum: fz q est necessariuz i aliquo casu particulari: 7 si quidez lex sit humana per homines similem potestatem habentes dispensari potest: si autẽ lex sit diuinitus posita auctoritate diuina dispensatio fieri potest: sicut i veteri lege ex dispensatione idultum uidetur uxores plures habere et concubinas 7 uxoris repudiũ.

Q non omnis carnalis commixtio est peccatum. CXXVI.

Sicut autem contra rationem est vt aliquis carnali q iunctione vtatur contra id quod cõuenit proli generande 7 educande: ita etiam secũdum rationem est q aliquis carnali coniunctiõe vtatur secundum q cõgruit ad generationem et educationem prolis: lege autem diuina hec solum prohibita sunt que rationi aduersantur vt ex supra dictis pz: inconueniens est igitur dicere q oĩs carnalis cõiuntio sit peccatum. Adhuc: cum mẽbra corporis sint quedam aie instrã: cui' libet mẽbri finis est vsus eius sicut 7 cuiuslibet alteri' instrũi: quorundaz autem mẽbrorum corporis vsus ẽ carnalis commixtio: carnalis igitur cõmixtio ẽ finis quorundam mẽbrorum corporis: id aũt quod est finis aliquarum nãlium rerum nõ põt esse fz se malũ: quia ea que naturaliter sunt ex diuina p uidentia ordinantur ad finez: vt ex supra dictis patet: ipossibile est igitur q carnalis cõmixtio sit secundũ se mala. Amp. naturales icliationes insunt rebus a deo qui cuncta mouet: ipossibile est igitur q naturalis iclinatio alicuius speciei sit ad id quod est secundũ se malũ: sed oĩbus animalibus perfectis inest naturalis inclinatio ad coniunctionem carnalem: impossibile est igitur: q carnalis

cōmixtio sit ꝼz se mala. Itē illud sine quo non po
test esse aliquid quod est bonū et optimū non est
ꝼm se malū: sed perpetuitas speciei non conserua
tur i aialibus nisi per generationē: que est ex com
mixtione carnali: ipossibile est igitur ꝙ cōmixtio
carnalis sit ꝼm se mala. Hinc est quod dī. i. Lor.
vij. Mulier non peccat si nubat Per hoc aūt ex
cluditur error quorūdam dicentiū oēz carnalem
coniunctionē esse illicitā. vnde totaliter mīimoni
um et nuptias dānant: quorū quidez hoc ideo di
cunt: qz credunt tēporalia non a bono sed a malo
pricipio esse.

Qz nullus cibi usus est pcēz ꝼz se. CXXVII

Sicut autem uene
reorum usus absq; peccato ē si scōm
se rōnez fiat: ita ēt et usus ciborum: sit
aūt vnūquodq; ꝼz rōnez qñ ordinatur ꝼz ꝙ cōgru
it debito fini: finis aūt debitus sūptionis ciborum
est conseruatio corporis per nutrimentū: quicun
q; igitur cibus hoc facere potest: absq; pecccato
potest sumi: nullius igitur cibi sūptio ꝼz se est pec
catū. Adhuc nullius rei usus ꝼm se malus est:
nii sres ipsa ꝼz se mala sit: nullus autē cibus scōm
naturā malus est: qz ois res ꝼz suaz naturā bona
est: vt supra ostensū est: potest autē aliquis cibus
esse alicui malus i quantū contrariatur salubrita
ti ipsius ꝼz corpus: nullius igitur cibi sūptio ꝼz ꝙ
est talis res est pcēm ꝼz se: sed pōt esse pcēm: si pre
ter rationē aliquis ipso utatur ꝼm suā salutē. Aug.
sup. vti rebus ad hoc ꝙ sunt non est ꝼz se malū
sunt autē plante propter aialia: aialium vero que
dam propter alia et omnia propter hoiem: sicut
ex superioribus patet: vti igitur uel plātis vel ani
malium carnib⁹ uel ad esuz ul ad quicquid aliud
sunt hōi vtilia: non est scōm se peccatū. Itē de
fectus peccati ab aia deriuatur ad corpus et non
econuerso: peccatū. n. dicimus ꝼm ꝙ deordinatur
voluntas: cibi aūt imediate ad corpus pertinēt nō
ad aiam: non igitur ciborū sumptio ꝼm se potest
esse peccatum: nisi quatenus repugnat rectitudi
ni uoluntatis. Quod quidem contingit vno mo
do propter repugnantiam ad propriū finem ci
borum: sicut cū aliquis propter delectationē que
est in cibis utitur cibis contrariantibus corporis
saluti uel scōm speciem ciboz uel scōm quantita
tez. Alio modo ꝼm ꝙ repugnat conditio eius qui
utitur cibis uel eorum cū quibus conuersatur: pu
ta cū quis accuratius cibis utitur q̄ sua facultas
sustineat: et aliter q̄ eorum mores habeant cū qui
bus conuiuit. Tertio modo ꝼz ꝙ cibi sunt aliqua
lege prohibiti propter aliquam cām specialē: pu
ta in ueteri lege quidam cibi prohibebantur pro
pter significationem: in egypto prohibebatur an
tiquitus comestio carnis bouine: ne agricultu
ra ipediretur: uel etiam scōm ꝙ alique regule pro
hibent aliquibus cibis uti ad concupiscentiam re
frenandā. Hic est ꝙ dñs dicit Mat. xv. Quod in
trat i os: non coīquinat hoiez: et. i. Lor. x. dicitur.
Omne quod i macellum venit manducate nihil
iterrogantes propter conscientiā: et. i. Thimo. iiij.
dicitur. Ois creatura dei bona est: et nihil reīciē
dum quod cū gratiarum actione percipitur. Per
hoc aūt excluditur quorūdam error qui vsuz quo
rūdam ciborū scōz se dicunt esse illicitum: de qui
bus apostolus dicit ibidez. In nouissimis tempo
ribus discedent quidem a fide: prohibentium nu
bere: abstinere a cibis quos deus creauit ad perci
piendum cū gratiarum actione. Quia vero vsus
ciborum et uenereorum non est scōz se illicitus: ꝼz
solum scōz ꝙ exit ab ordine rōnis illicitus esse po
test: ea uero que exterius possidentur: necessaria
sunt ad sūptionem ciborum ad educationem pro
lis et sustentationē familie et ad alias corporis ne
cessitates: consequens est ꝙ nec scōm se ēt diuitia
rū possessio est illicita: si ordo rōnis seruetur: ita
s. ꝙ iuste homo possideat que hz et ꝙ i eis finē uo
luntatis sue non constituat: et ꝙ eis debito modo
utatur ad suam et aliorū utilitatem. Hinc ꝙ apo
stolus s. i. Thimo. vlti. diuites non condemnat: sed
eis certam regulam diuitijs utendi tradidit dicēs.
Diuitibus hⁱ seculi precipe non sublime sapere:
neq; sperare in icerto diuitiarum: sed in deo uiuo
qui prestat nobis oia abunde ad fruendum: bene
agere: diuites fieri i bonis operibus: facile tribue
re: cōicare: et Eccl. xxxi. Beatus diues qui iuentus
est sine macula: et qui post aurū non abijt nec spe
rauit i pecunie thesauris. Per hoc ēt excluditur
quorūdam error qui ut Aug. dicit i lib. de hereti
bus aplicos se arrogantissime uocauerunt: eo ꝙ i
suam cōionem non acciperent utentes coniugib⁹
et res propias possidentes quales habet catholi
ca ecclesia et monachos et clericos plurimos: sed
iō isti heretici sūt: qm̄ se ab ecclesia separātes nul
lam spem putant eos habere qui vtūtur his reb⁹
quibus ipsi carent.

Quomodo secundum legez dei homo ordinatur ad proximū. CXXVIII.

Ex his ergo que
dicta sunt manifestum est ꝙ scōm le
gem diuinam homo iducitur: ut or
dinez rationis seruet in omnibus que in eius vsū
venire possunt: inter omnia autem que in usum
hominis ueniunt precipua sunt etiam alij hoies:
homo autez naturaliter animal sociale est: idiget

enim multis que per unum solū parari non pñt: oz igitur q̄ ex lege diuina instituatur homo ut se cundū ordinem rōnis se hēat ad alios homines.

Adhuc finis diuine legis est ut homo deo adhereat: iuuatur āt unus hō in hoc ex alio tam q̄ tum ad cognitionem q̄ ēt quantū ad affectionē: iuuant.n. se homines mutuo in cognitione ueritatis ⁊ unus alium prouocat ad bonū: ⁊ retrahit a malo. vnde prouer. xxvij. dī. Ferrum ferro acuitur: ⁊ homo exacuit faciez amici sui. ⁊ Eccēs. iij. Melius est duos esse q̄ unum: hñt.n. emolumentum societatis sue: si un⁹ ceciderit: ab altero fulcietur: ve soli: q⁊ cū ceciderit non h3 subleuātē se: ⁊ si dormierint duo: fouebuntur mutuo: unus q̄o calefiet: ⁊ si quispiam preualuerit contra vnū: duo resistūt ei: oportuit igitur lege diuina ordinari societatem hoium ad inuicē. Amp̄. lex diuina est q̄dam rō diuine prouidētie ad homines gubernādos: ad dinam āt prouidentiam pertinet singula: que ei subsunt sub debito ordine continere: ut. s. suum locum ⁊ gradum teneat unūquodq⁹: lex igitur diuina sic homines ad inuicem ordinat: ⁊ unusquisq⁹ suum ordinē teneat: qd̄ est homines pacē hēre ad inuicem: pax.n. hoium nihil aliud est q̄ ordinata cordia: vt Augu. dicit. Item quātūcunq⁹ aliq ordinantur sub aliquo: oz illa concorditer esse ordinata ad inuicē: alias se inuicem impedirent i consecutione finis cōis: sicut pz i exercitu qui concorditer ordinatur ad victoriā: que ē finis ducis: vnusquisq⁹ āt hō per legem diuinam ordinatur ad deum: oportuit igitur per legem diuinam iter homines ne se inuicem impedirent ordinatam concordiā esse: qd̄ ē pax. Hinc ē qd̄ i ps dī. Qui posuit fines tuos pacem: ⁊ dñs dicit Jo. xvi. Hec locutus sum uobis: vt i me pacem hēatis. Tunc āt ordinata cordia iter homines seruatur qñ unicuiq⁹ qd̄ suum ē redditur: qd̄ ē iusticie. Et ideo dicitur Isa. xxxij. Opus iusticie pax: oportuit igitur per legem diuinā iusticie precepta dari: vt unusquisq⁹ alteri redderet qd̄ suum est: ⁊ abstineret a nocumentis ei inferendis: iter homines āt maxime est aliquis parentibus debitor: ⁊ iō inter p̄cepta legis que nos ad ꝓximum ordinant Exo. xx. ponitur. Honora patrem tuum ⁊ matrē tuam: in quo itelligitur precipi ut tā parētibus q̄ ēt alīs unusquisq⁹ reddat quod dz: cōm illud Ro. xiij. Reddite oībus debita. Deinde ponūtur precepta quibus precipitur abstinēdum esse a nocumentis proximo iferendis: vt ne q⁹ factis eum offendamus in persona propria: qdām est. Non occides: neq⁹ in persona coniuncta q⁊ scriptum est. Non mechaberis: neq⁹ ēt in exterioribus rebus: q⁊ scriptum est. Non furtum facies. Prohibemur ēt ne contra iusticiam proximū verbo offendamus: quia scriptum est. Nō loquaris contra proximum tuū falsum testimoniū. Et q⁊ deus ēt cordiū iudex est: prohibemur ne corde proximū offendamus concupiscēdo. s. uxorē aut aliquā rem eius. Ad huiusmodi āt iusticiam obseruandam que lege diuina statuitur: duplicit homo inclinatur: uno modo ab iteriori: alio modo ab exteriori. Ab iteriori quidez dū homo uoluntarius est ad obseruanduz ea que precipit lex diuina: qd̄ quidem fit per amorem hois ad deum ⁊ proximū: qui.n. diligit aliquem sponte ⁊ delectabiliter ei reddit qd̄ dz ⁊ ēt liberaliter supaddit: vnde tota legis iplētio ex dilectione dependet sm illud apli Ro. xiij. Plenitudo legis est perfectio. Et dñs dicit Mat. xxij. q⁹ i duobus preceptis. s. in dilectione dei et proximi uniuersa lex pendet. Hz q⁊ aliqui interius non sunt sic dispositi: vt ex se ipsis sponte faciant: qd̄ lex iubet: ab exteriori trahēdi sunt ad iusticiam legis iplendam: qd̄ quidez fit dum timore penarū non liberaliter sed seruiliter legem implent. vnde dicitur Isa. xxvi. Cū feceris iudicia tua in terra. s. puniendo malos iusticiam discent omnes habitatores orbis. Aliq uero sic sūt dispositi ut ex se ipsis sponte faciāt: qd̄ lex iubet. Secundi igitur sibi ipsi sunt lex hñtes charitatez que eos loco legis inclinat ⁊ liberaliter operari facit: lex igitur exterior non fuit necessarium q⁹ pp ter eos poneretur: sed propter illos qui ex se ipsis non inclinātur ad bonū. vnde dicitur. i. Thimo. primo. Justo lex non est posita sed iniustis. Qd̄ non est sic intelligendum: quasi iusti non teneant ad legem iplendam: ut quidam male itellexerūt: sed quia isti inclinantur ex se ipsis ad iusticiaz faciendam ēt sine lege.

Q⁊ in actibus humanis sunt aliqua recta secundū naturam ⁊ non soluz quasi lege posita. CXXIX.

EX premissis autē apparet q⁹ ea que diuia lege precipiuntur rectitudinem habent non solum quia sunt lege posita: sed etiam secunduz naturam. Ex preceptis enim legis diuine mens hois ordinatur sub deo: ⁊ omnia alia que sunt in homine sub ratione: hoc autem naturalis ordo requirit q⁹ inferiora superioribus subdantur: sunt igit ea que lege diuina precipiuntur secundum se naturaliter recta. Ulpre. homines ex diuina prouidentia sortiuntur naturale iudicatorium rationis ut principium propriarum operationum: naturalia autem principia ad ea ordinantur que sunt naturaliter: sunt igitur alique operationes naturaliter homini conuenientes que sunt secundum se recte: ⁊ non solum quasi lege posite. Prete. quorūcunq⁹ est natura determinata oz eē opationes

determinatas que illi nature conueniant: propria enim operatio uniuscuiusq; naturam ipsius sequitur: constat autem hominū naturam esse determinatam: oz igitur operationes esse aliquas secundū se homini conuenientes. ¶ Adhuc cuicunq; est aliquid naturale: oz etiam esse naturale id sine q̄ illud haberi non potest: natura.n. non defficit in necessarijs: est autez homini naturale q̄ sit animal sociale: quod ex hoc ostenditur q̄ unus homo sol' non sufficit ad omnia que sunt humane uite necessaria: ea igitur sine quibus societas humana ꝓ seruari non pōt: sunt homini naturaliter cōuenientia: huiusmodi autem sunt: unicuiq; quod suū est conseruare: ⁊ ab iniurijs abstinere: sunt igitur aliqua in humanis actibus naturaliter recta. ¶ Amp̄. supra ostensuz est q̄ omnis homo naturaliter hoc habet q̄ utatur rebus inferioribꝰ ad sue vite necessitatem: est autem aliqua mēsura determinata ſm quam usus predictarum rerum hūane uite est conueniens: que quidem mensura si p̄termittatur fit homini nociuum: sicut apparet i sumptione inordinata ciborum: sunt igitur aliq̄ actus homini naturaliter conuenientes. ¶ Item ſm naturalem ordinem corpus hominis est propter animam: ⁊ inferiores uirtutes anime propter rationem: sicut ⁊ i alijs rebus materia est propter formam: ⁊ instrumenta propter principalem agētem: ex eo āt q̄ est ad aliud ordinatum dicitur ei auxilium prouenire non autem aliquod impedimentum: est igitur naturaliter rectuz q̄ sic procuretur ab homine corpus et inferiores uires anime ex hoc ⁊ actus rationis ⁊ bonum ipsius minime impediatur q̄ magis autem iuuetur: si autem secus accideret erit naturaliter peccatum: violentie igitur ⁊ comessationes ⁊ inordinatus uenereoꝝ usus per que actus rationis impedit ⁊ subdi passionibus que liberum iudicium rationis esse non sinunt: sunt naturaliter mala. ¶ Pre. unicuiq; naturaliter conueniunt ea quibus tendit in suum finem naturalem: que autem econtrario se habēt sunt ei naturaliter inconuenientia: ostensum ē. n. supra: q̄ homo naturaliter ordinatur in deum sicut in finem: ea igitur quibus homo inducitur in cognitionem ⁊ amorem dei sunt naturaliter recta: quecunq; uero econtrario se habent: sunt naturaliter homini mala: patet igitur q̄ bonū ⁊ malum in humanis actibus non soluz sunt secundū legis positionem sed secundum naturalē ordinē. Hinc est quod in p̄a dicitur q̄ iudicia domini sūt vera iustificata in semetipsis. Per hoc autem excluditur positio dicentium q̄ iusta ⁊ recta sunt secundū legez posita.

¶ De cōsilijs que dantur i lege diuina. CXXX.

QUia uero optimum hominis est ut mēte deo adhereat ⁊ rebus diuinis: impossibile autem est q̄ homo intēse circa diuersa occupetur: ad hoc q̄ liberius feratur in deum mens hominis: dantur in diuina lege consilia: quibus homines ab occupationibus presentis uite quantū possibile est retrahantur terrenam uitam agētes: hoc autem non est ita necessarium homini ad iusticiam: vt sine eo iusticia esse non possit: non eīm virtus ⁊ iusticia tollitur: si homo secundum ordinem rationis corporalibus ⁊ terrenis rebus utat: ⁊ ideo huiusmodi diuine legis ammonitiones dicuntur consilia ⁊ non precepta in quantuz suadetur homini: vt propter meliora minus bona pretermittat. Occupatur autez humana solicitudo secundum communem modum humane uite erga tria. primo quidem circa propriam personam quid agat: aut ubi conuersetur. Secundo autem circa personas sibi coniunctas precipue uxorem ⁊ filios. Tertio circa res exteriores procurandas: quibus homo indiget ad sustentationez uite. ¶ Ad amputandam igitur solicitudinem circa res exteriores datur homini in lege diuina consilium paupertatis: vt scilicet res huius mundi abijciat: quibus animus eius solicitudie aliqua implicari posset. Hinc est quod dominus dicit Mat. xix. Si uis perfectus esse uade et vēde omnia que habes ⁊ da pauperibus: ⁊ ueni sequere me. Ad amputandam aūt solicitudinem uxoris ⁊ filioruz datur homini consilium de uirginitate uel continentia. Hinc est quod dicitur: i. Cor. vij. De uirginibꝰ āt preceptum domini non habeo: consilium autē do. Et huiusmodi consilij rationem assignās subdit: Qui sine uxore est solicitus est que domini sit, quomodo placeat deo. Qui autem cum uxore ē: solicitus est que sunt mundi quomō placeat uxori: ⁊ diuisus est. ¶ Ad amputandam autem solicitudinem hominis etiam circa se ipsum datur consilium obedientie per quam homo dispositionez suoꝝ actuum committit superiori: propter qō dicitur hebre. vltimo. Obedite prepositis uestris ⁊ subiacete eis: ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus uestris reddituri. Quia uero summa perfectio humane uite in hoc consistit: q̄ mens hominis deo uacet: ad hanc autem mentis vacationem predicta tria maxime uidētur disponere: et conuenienter ad perfectionis statum pertinere uidentur non quasi ipse sint perfectiones: sed quia sunt dispositiones quedam ad perfectionem que consistit in hoc q̄ deo uacetur: ⁊ hoc expresse ostendunt uerba domini paupertatem suadentis: cum dicit. Si uis perfectus esse uade ⁊ uē de omnia que habes et da pauperibus et sequere

me:quasi in sua sequela uitam perfectionis cõsti
tuens. Possunt ẽt dici perfectionis effect⁹ ⁊ signa:
cum.n.mẽs uehementer amore ⁊ desiderio alicu
ius rei afficitur consequens est ꝙ alia postponat:
ex hoc igitur ꝙ mens hominis amore ⁊ desiderio
feruenter i diuina fertur:in q̃ perfectionem cõsta
re manifestum est:consequitur ꝙ oia que ipsum
pñt retardare quo minus feratur i deuz abȷ̈ciat
non solũ rerum curam ⁊ uxoris ⁊ prolis affectuz:
sed ẽt sui ipsius:et hoc signãt uerba scripture : dz
n. Lanti. viij. Si dederit homo oẽm substãtiam
domus sue ad mercandam dilectionem quasi ni
hil computabit eaz:⁊ Mat. xiij. Simile ẽ regnũ
celorũ hõi negociatori querenti bonas margari
tas:inuenta ãt una pciosa margarita abȷ̈t ⁊ uen
didit oia que habuit ⁊ comparauit eam:⁊ Phil.
iij. Que mihi aliq̃ fuerunt lucra:arbitratus sũ
ut stercora ut xp̃m lucrisacerez. Quia igitur pre
dicta tria dispões ad perfectiones sũt ⁊ effectus
⁊ signa:conuenienter qui predicta tria deo nouẽt
in statu perfectionis esse dicuntur:pfectio autem
ad quam predicta disponunt:i uacatione mentis
circa deum consistit:vnde ⁊ predictoꝝ professo
res religiosi dicuntur quasi se deo ⁊ sua i modum
cuiusdam sacrificij dedicantes:⁊ quantũ ad res p
paupertatem:⁊ q̃tum ad corpus per cõtinentiã:
⁊ q̃tum ad uoluntatez per obedientiã:religio igi
tur in cultu diuino consistit:vt supra dictuz ẽ.

De errore impugnantium uoluntari am paupertatez. CXXXI.

QUerunt autẽ ali qui paupertatis propositum impro bantes contra euangelicaz doctrinã quorũ primus. Vigilantius inuenitur quem tam postmodum aliqui sunt secuti dicentes se esse legi doctores non itelligentes neq̃z que loquuntur ne q̃z de quibus affirmant:q̃ ad hoc his ⁊ similib⁹ rõnibus sunt inducti. Naturalis. n. appetitus req̃ rit ut unũq̃q̃ aial sibi ꝓuideat i necessarijs sue vite:vnde aialia que non quolibet tempore anni necessaria sue uite inuenire pñt:quodam naturali ĩstinctu ea que sunt sue uite necessaria congregãt illo tempore quo inueniri pñt ⁊ ea conseruant: si cut pz de apibus ⁊ formicis:hoies autez ad sue ui te conseruationem multis indigent:que non om ni tempore inueniri possunt:inest igitur naturali ter homini ꝙ congreget ⁊ conseruet ea que sunt sibi necessaria:est igitur contra legem naturalem oia congregata dispergere per paupertatem. Adhuc naturalem affectum hñt oia ad ea quib⁹ esse suum conseruatur:in q̃tum oia esse appetũt sed per substantiam exteriorez bonorũ uita hois cõseruatur:sicut igitur ex naturali lege unusq̃sq̃z suam uitam conseruare tenetur:ita ⁊ exteriorem substantiam:sicut est ergo contra legem nature: ꝙ aliquis sibi manum inȷ̈iat:ita ⁊ ꝙ aliquis ne cessaria uite sibi subtrahat per uoluntariaz pau pertatez. Amp̃. naturaliter homo est animal sociale ut supra dictum est : societas autem inter homines conseruari non posset:nisi unus alium iuuaret:est igitur naturale hominibus:ꝙ un⁹ ali um i necessitatibus iuuet: ab hoc autem auxilio ferendo se faciunt impotentes:qui exteriorez sub stantiam abȷ̈iunt:per quam plurimũ alijs auxi lium fertur. Est igitur contra naturalem instinctũ ⁊ contra amicitie ⁊ charitatis bonuz ꝙ homo p voluntariam paupertatem omnem substantiam mundi abȷ̈iat. Item si habere substantiã hu ius mundi malum est:bonum est autẽ proximos liberare a malo:malum autem eos in maluz edu cere:consequens est ꝙ dare alicui indigenti substã tiam huius mundi sit malum:auferre autem ha benti bonum sit:quod inconueniens est:est igitur bonum habere substantiam huius mundi : eam igitur per uoluntariam paupertatẽ totaliẽ abȷ̈ce re malum est. Pre. occasiones malorum uitã de sunt:est autem paupertas occasio mali:qz pp ter eam ad furta:adulationes periuria ⁊ his simi lia aliqui inducuntur:nõ est igitur paupertas vo luntarie assumenda sed magis ne aduenìat uitan da. Amp̃.cum uirtus consistat in medio:utra q̃z extrema corrumpunt:est autem uirtus libera litas quedaz:que dat danda ⁊ retinet retinenda: vicium ãt est i minus illiberalitas:que retinet reti nenda ⁊ non retinenda:est autem ⁊ uicium i pluꝭ ꝙ omnia denẽ:quod faciunt qui uoluntarie pau pertatem assumunt:est ergo hoc uiciosum ⁊ pro digalitati simile. Ihe autem rõnes auctoritate sacre scripture confirmari uidentur. Dicitur eim prouer. xxx. Mendicitatem ⁊ diuitias ne dederis mihi:prebue tm̃ uictui meo necessaria:ne forte sa tiatus illiciar ad negandum:⁊ dicam:quis est do minus:⁊ egestate compulsus furer:⁊ periurez no men dei mei.

De modo viuendi eorum qui uoluntariaz paupertatem sectantur. CXXXII.

VIdetur aũtẽ hec questio magis urgeri si quis ſpalius exequatur modos quibus necesse ẽ viuere eos qui uoluntariam paupertatem sectan tur. Est enim unus modus uiuendi ꝙ possessiões singulorum vendantur ⁊ de precio omnes cõmu niter uiuant:quod quidẽ sub aplis seruatum vz

in irlm. Dī. n. Act. iiij. Quotquot possessores agrorū aut domorū erāt uendētes afferebāt precia eorū que uendebant: ⁊ ponebant ante pedes apostolorū ⁊ di. sin. put cuiq; op' erat. Hic āt modus non vī efficaciter ꝓuidere hūane uite: ꝑmo quidē q; nō ē facile q; plures ēt hñtes magnas possessiones hanc uitā assumāt: ⁊ si ꝓferatur iter multos preciū quod ex possessionibus paucorū diuitum assūptum ē non sufficiet in multū tps. Deinde q; possibile ⁊ facile est h' preciū uel fraude dispensatorū uel furto aut rapina deperiri: remanebūt igitur illi qui talem paupertatem sectātur absq; sustentatione uite. ¶Item multa accidentia sunt: quibus homines coguntur locum mutare: nō igitur erit facile prouidere his quos oportet forte p diuersa loca dispergi de precio assūpto de possessionibus in communi redacto. ¶Est autem ali' modus ut possessiones habeant communes: ex q̄bus singulis prouideatur prout cuiq; opus fuerit sicut in monasterijs plurimis obseruatur. ¶Sed nec huiusmodi modus uidetur conueniens. Possessiones enim terrene solicitudinem afferunt ⁊ ꝓpter procurationum fructuum ⁊ propter defensionem earum contra fraudes ⁊ violentias: ⁊ tāto maiorem ⁊ a pluribus oportet habere solicitudinem quanto maiores possessiones esse oportet: q̄ sufficiant ad plurium sustentationem: deperit igitur in hoc modo finis uolūtarie paupertatis ad minus quantum ad multos quos oportet esse circa procurandas possessiones solicitos. ¶Item cōmunis possessio solet esse causa discordie: non. n. videntur litigare qui nihil habent commune ut hispani et perse: sed qui simul habēt aliquid cōmune: propter quod etiam inter fratres sunt iurgia: discordia autem maxime impedit uacationē mentis circa diuina: vt dictum est: videtur igitur iste modus uiuendi ipedire finez uoluntarie paupertatis. ¶Adhuc autez est tertius modus uiuēdi: vt de laboribus manuum suarum uiuant qui voluntariam paupertatem sectantur: quem quidem uiuendi modum ℣ Paulus apostolus sequebatur: et alijs obseruandum suo exemplo ⁊ institutione dimisit. Dicitur enim. ij. Thessalo. tertio. Non gratis panem manducauimus ab aliquo: sed in labore ⁊ fatigatione nocte ⁊ die operantes ne quem uestrum grauaremus non quasi nō habuerimus potestatem: sed ut nosmetipsos formā daremus uobis ad imitandum nos: nam et cum essemus apud uos hoc denūciabam' uobis: quoniam si quis non vult laborare non manducet. Sed nec iste modus uiuendi uidetur esse cōueniens: labor enim manualis necessarius est ad sustētationem uite: secundum q; per ipsum aliquid acquiritur: vanum autez uidetur q; quis relinqnēs illud quod necessarium est: iterum acquirere laborem: si igitur post uoluntariam paupertatez est necessarium iterum acquirere unde aliquis sustētetur per laborem manualem: uanum fuit illa dimittere omnia que habebat ad sustentationez uite. ¶Adhuc uoluntaria paupertas ad hoc consulitur: vt per eam aliquis disponatur ad expeditius sequendum christum: per hoc q; a solicitudinibus secularibus liberatur: maiorem autem solicitudinem requirere uidetur: q; aliquis proprio labore sibi uictum acquirat q̄ q; his que habuit vtatur ad sustentationem uite: et precipue si habuit possessiones moderatas: aut etiam aliqua mobilia ex quibus in promptu erat: vt sumeret victus necessaria: non igitur uiuere de laboribus manuum uidetur esse conueniens proposito assumentium uoluntariam paupertatez. ¶Ad hoc autem accedit: q; etiam dominus solicitudinem terrenorum a discipulis remouens sub similitudine volucrum ⁊ liliorum agri uidetur eis laborem interdicere manualem. Dicit enim. Respicite volatilia celi: quoniam neque serunt: neque congregant in horrea: et iterum. Considerate lilia agri quomodo crescunt: et non laborant: neq; nent. Uidetur autem hic modus uiuendi insufficiens. Nam multi sunt perfectionem uite desiderantes: quibus non suppetit facultas aut ars vt possint labore manuum uitam transigere: q; non sunt in his nutriti nec instructi: sic enim melioris conditionis essent ad perfectionem uite capescendam rustici et opifices: q̄ qui sapientie studio uacauerunt et in diuitijs et in delitijs quas ꝓpter christum deserunt sunt nutriti: contingit etiam aliquos uoluntariam paupertatem assumentes infirmari aut alias impediri quo minus operari possent: sic ergo remanerēt destituti necessarijs uite. ¶Item non modici temporis labor sufficit ad necessaria uite querenda: quod patet in multis qui totum tempus ad hoc expendunt: vix tamen sufficientem sustentationem acquirere possunt: si autem uoluntariam paupertatem sectantes oporteret labore manuali uictum acquirere: sequeretur q; circa huiusmodi laborem maius tēpus sue uite consumerent: et per consequens impedirentur ab ab alijs magis necessarijs actionibus: que etiam magnum tempus requirunt: sicut sunt studium sapientie et doctrina et huiusmodi alia spiritualia exercitia: et sic paupertas uoluntaria magis impediret perfectionem uite: q̄ ad ipsam disponeret. ¶Si quis autē dicat q; labor manualis necessarius est ad tollendum ocium: hoc non sufficit ad propositum: melius enim esset tollere ocium per occupationes in uirtutibus moralibus quibus deseruiunt organice diuitie: puta in elemosynis faciendis et alijs huiusmodi q̄ per laborem manualem. ¶Pre. uanū esset dare ꝓsiliū

de paupertate ad hoc solū q̄ hoies pauperes fac
ti abstinerent ab ocio uitam suam laboribus ma
nualibus occupātes nisi ad hoc daretur: q̄ nobi
lioribus exercitijs uacarent q̄ illis que sunt scōm
uitam cōem hominum. Si uero aliquis dicat: q̄
necessarius est labor manualis ad carnis concupi
scentias domandas: hoc non est ad propositum:
querimus. n. utrū sit nccium q̄ uictum per manu
alem laborem uoluntariam paupertatē sectātes
acquirant. ¶ Pre. possibile est multis alijs mo
dis domare concupiscentias carnis. s. per ieiunia
vigilias ⁊ alia huiusmoi: labore etiā manuali ad
hunc finem uti possent ēt diuites qui nō hñt nccē
laborare propter uictum querendū. ¶ Inuenitur
ām ⁊ alius modus uiuendi: ut. s. voluntariam pau
pertatem sectantes uiuant de his que ab alijs ife
runtur qui ad hanc perfectionem uolūtarie pau
pertatis proficē uolunt diuitias retinentes: ⁊ hūc
modum uidetur dñs cuz suis discipulis obseruas
se. Legitur. n. Luce. viij. q̄ mulieres quedā seqbāt
xp̄m: ⁊ ministrabant illi de facultatibus suis. Sz
iste ēt modus uiuendi non videtur cōueniens: nō
n. videtur rōnabile: q̄ alicꝫs dimittat sua: ⁊ uiuat
de alieno. ¶ Pre iconueniens uidetur q̄ aliquis
ab aliquo accipiat: ⁊ nihil ei rependat: i dādo. n.
⁊ recipiendo equalitas iusticie seruatur. ¶ Pōt ām
sustineri q̄ illi de his que ab alijs iferuntur uiuāt
qui eis seruiūt i aliquo officio: propter quo ⁊ mi
nistri altaris ⁊ predicatores qui doctrinam ⁊ alia
diuina populo dant non inconuenienter uidētur
ab eis sustentationem uite accipere: dignus est. n.
operarius cibo suo: vt dñs dicit Mat. x. propter
quod apostolus dicit. i. Cor. ix. q̄ dñs ordinauit:
vt bi qui euangelium annunciant: de euangelio
viuant: sicut qui altari seruiunt: cū altari partici
pātur: illi ergo qui in nullo officio populo mini
strant: iconuēiens uidetur si a populo necessaria
uite accipiant. ¶ Item ille modus uiuendi uidet
esse alijs dānosus: sunt. n. quidam quos ex neces
sitate oz aliorū bñficijs sustentari: qui propi pau
pertatem ⁊ ifirmitatem sibi nō pñt sufficere: quo
rum bñficia oz q̄ diminuātur si illi: qui uolunta
rie paupertatem assumunt ex his que alijs dātur
debeant sustentari: cum homines non sufficiant
nec sint prompti ad subueniendum magne multi
tudini pauperum. vnde ⁊ apls. i. Timo. v. mādat
q̄ si aliquis hz uiduam ad se pertinentem eam su
stentet: vt ecclesia sufficiat his que uere uidue sūt:
est igitur inconueniens ut hoies paupertatem eli
gētes hunc modū uiuendi assumant. ¶ Adhuc
ad perfectionem uirtutis maxime requiritur ani
mi libertas: hac. n. sublata de facili homines alie
nis peccatis cōicant uel exp̄esse consentiēdo aut
per adulationem leniendo uel saltē dissimulādo:
huic ām libertati magnum preiudiciuz generatur
ex p̄dicto mō uiuendi: non. n. pōt esse q̄n hō veat
offēdere eum cuius bñficijs uiuit: p̄dictus igi mo
dus uiuēdi ipedit perfectionē uirtutis q̄ ē finis uo
lūtarie paupratis: ⁊ ita nō vī cōpetere uolūtarie
paupibus. ¶ Amp̄. eius qō ex alterius uolnnta
te depēdet: facultatē non hēmus: sed ex uolūtate
dātis dependet q̄ ex propijs det: non igitur suffi
cieter p̄uidetur i facultate sustentatiōis uite uo
luntarijs pauperibus p hūc modum uiuendi. ¶
Pre. necesse ē q̄ pauperes qui ex his que ab alijs
dantur: sustentari debēt necessitates suas alijs ex
ponant: ⁊ necessaria petant: huiusmodi autez ne
cessitas reddit contemptibiles mendicantes ⁊ eti
am graues: homines enim superiores se estimant
illis qui per eos sustentari necesse habent: et cum
difficultate dant plurimi: oportet autem eos qui
perfectionem uite assumunt in reuerentia habe
ri ⁊ diligi: ut sic homines eos facilius imitentur:
⁊ uirtutis statum emulentur: si autem contrari
um accidat: etiam uirtus ipsa contemnitur: est igi
tur nociuus modus ex mendicitate uiuendi i his
qui propter perfectionez uirtutis uoluntarie pau
pertatem assumunt. ¶ Preterea perfectis uiris
non solum sūt uitanda mala: sed etiaz ea que ma
li speciem habent. Nam apostolus dicit Roma.
xij. Ab omni specie mali abstinete uos: ⁊ philoso
phus dicit: q̄ uirtuosus non solum debet fugere
turpia: sed etiam que turpia uidentur: mēdicitas
autem habet speciem mali: cum multi propter q̄
stum mendicent: non est igitur hic modus uiuen
di perfectis uiris assumendus. ¶ Itez ad hoc da
tur consilium de paupertate voluntaria: vt mēs
hominis a solicitudine terrenoꝝ remota libe
rius deo uacet: hic autem modus ex mendicitate
viuendi habet plurimum solicitudinis: maioris
enim solicitudinis uidetur esse acquirere aliena:
q̄ propꝛijs uti: non ergo uidetur conueniens esse
hic modus uiuendi paupertatem uoluntariam
assumentibus. ¶ Si quis autem mendicitatem
laudare velit propter humilitatem: videtur om
nino irrationabiliter loqui: laudatur enim humi
litas secundū q̄ contēnitur terrena altitudo que
consistit in diuitijs: honoribus: fama ⁊ huiusmōi
non autem secundum q̄ contēnitur altitudo uir
tutis: respectu cuius oportet nos magnanimos es
se: esset igitur uituperanda humilitas: si quis pp
ter humilitatē aliquid facēt: quod altitudini vtu
tis derogaret: derogat autem ei mendicitas: tum
quia uirtuosius est dare q̄ accipere: tum quia ha
bet speciem temporis lucri ut dictum est: non est
igitur propter humilitatem mendicitas laudan
da. ¶ Fuerunt etiam aliqui qui perfectionem uite
sectantibus dicebant nullam solicitudinē esse ha
bendam neqꝫ mendicando neqꝫ laborando neqꝫ
sibi aliq̄d reseruando: sed oportere eos a solo deo

sustentationez uite expectare: propter qd dicitur Mat. vi. Nolite soliciti esse aie uestre quid manducetis aut bibatis: aut corpori uestro quid induamini: ⁊ iterũ. Nolite in crastinuz cogitare. Hoc āt vr oio irrōnabile: stultum. n. est uelle finem ⁊ p̄ termittere ea que sūt ordinata ad finem: ad finez āt comestionis ordinatur solicitudo humana: ꝑ quam sibi uictũ procurat: qui igitur absq; comestione uiuere non pñt: aliquam solicitudinem de victu querendo debent hēre. Pre. solicitudo terrenorũ non est uitanda: nisi quia impedit contēplationem eternorũ: non pōt āt hō mortalem carnem gerens uiuere quin multa agat: quibus contemplatio interrũpatur sicut dormiēdo comedēdo ⁊ alia huiusmodi faciendo: neq; igitur pretermittenda est solicitudo eorum que sunt nccia ad vitam propter īpedimentũ contēplationis. Seqt̄ ēt mira absurditas. Pari. n. rōne pōt dicere ꝙ nō uelit ambulare: aut aperire os ad edendum: aut fugere lapidem cadentem: aut gladium irruentē: sed expectare ꝙ deus operetur: quod est deũ tētare: non est igitur solicitudo uict⁹ totalt̄ abijciēda.

Quō paupertas sit bona. CXXXIII.

Ut āt premissorũ ueritas manifestetur: quid de paupertate sentiendum sit: ex diuitijs considerem⁹. Exteriores quidē diuitie sūt nccie ad bonum uirtutis: cũ per eas sustentemus corpus: ⁊ alijs subueniamus: oz āt ꝙ ea que sunt ad finē ex fine bonitatem accipiant: necesse est ergo ꝙ exteriores diuitie sint aliquod bonũ homis non tñ pricipale sed quasi secũdarium: nam finis pricipalit̄ est bonum: alia uero scōm ꝙ ordinantur in finē: propter hoc q̄busdā uisũ est ꝙ uirtutes sint maxima bona hois: exteriores āt diuitie quedam minima bona: oz āt ꝙ ea que sunt ad finem modũ accipiant ꝑm exigentiaz finis: in tm̄ igitur diuitie bone sunt in quantũ proficiũt ad usum uirtutis. Si uero iste modus excedatur: vt īpediatur vsus uirtutis: nō iam īter bona cōputanda sunt sed inter mala. vnde accidit quibusdam bonũ esse hēre diuitias qui eis utũtur ad uirtutes: quibusdā uero malũ est eas hēre qui per eas a uirtute retrahunt̄ uel nimia solicitudine: vel nimia affectione ad ipsas: vel ēt mentis elatione ex eis consurgente: sed cum sint uirtutes actiue uite ⁊ contemplatiue: aliter utreq; diuitijs exterioribus indigent: nam uirtutes contemplatiue indigent ad solam sustentationē nature: virtutes āt actiue indigent ⁊ ad hoc ⁊ ad subueniendũ alijs cum quibus conuiuendũ est: vnde ⁊ contēplatiua uita ēt in hoc perfectior est: qr paucioribus indiget: ad quā quidem uitaz vr pertinere ꝙ totaliter hō diuinis rebus uacet: quā quidem perfectionē doctrina xp̄i hōi suadet vnde hāc perfectionem sectantibus mīmuz de exterioribus diuitijs sufficit q̄tuz. s. necesse est ad sustentationez nature. vnde ⁊ apl̄s dicit. i. Thimo. vi. Hñtes solum alimenta ⁊ quibus tegamur: his contenti simus. Paupertas igitur laudabilis est ī quantũ hoiez liberat ab illis uicijs quibus aliqui per diuitias īplicātur. In quātum āt solicitudinē tollit: q̄ ex diuitijs consurgit est utilis quibusdaz: q̄. s. sūt ita dispositi: ut circa meliora occupentur: quibusdā uero nociua qui ab hac solicitudine liberati ī peiores occupationes cadūt. vñ Grego. in vi. moral̄. Sepe qui occupati bñ humanis usibus uiuerent: gladio sue quietis extincti sunt. In quātum uero paupertas bonũ qd ex diuitijs prouēit s. subuentionē aliorũ ⁊ sustentationē propriā impedit: simpl̄r malũ est: nisi in quātum subuētio q̄ ī tp̄alibus proximis subuenitur per maius bonũ pōt recōpensari. s. per hoc ꝙ hō diuitijs carens liberius pōt diuinis ⁊ sp̄ualibus uacare: bonũ aūt sustentationis proprie adeo necessariuz est ꝙ nullo alio bono recompensari potest: nullius enī boni obtentu debet homo sibi sustentationem uite subtrahere: paupertas igitur talis laudabilis est: cuz homo a solicitudinibus terrenis liberatus liberius diuinis ⁊ spiritualibus uacat: ita tñ ꝙ cuz ea remaneat facultas homini per licitum moduz sustentandi se ipsum: ad quod nō multa requirũtur: et quanto modus uiuendi in paupertate minorem solicitudinem exigit: tanto paupertas est laudabilior: non autem quanto paupertas fuerit maior: non enim paupertas secundum se bona ē: sed in quantum liberat ab illis quibus homo impeditur quo minus spiritualibus intendat. vnde secundum modum quo homo per eaz liberatur ab impedimentis predictis est mensura bonitatis ipsius: ⁊ hoc est commune omnibus exterioribus que in tantum bona sūt in quātum proficiunt ad virtutē: non āt scōm se ipsa.

Solutio rationum supra inductarum contra paupertatem. CXXXIIII.

His aūtez uisis rōnes predictas quibus paupertas impugnatur dissoluere non est difficile quanuis enim homini naturaliter insit appetit⁹ congregandi ea que sunt necessaria ad uita: ut p̄ma ratio proponebat: non tamen hoc modo: ꝙ oporteat quemlibet circa hoc opus occupari: nec enim in apibus omnes eidem uacant officio: sed quedam colligunt mel quedam ex cera domos ꝯstituunt: reges etiaz circa hec opera non occupāt̄. Et sil̄r necesse est in hoibus eē: qr. n. multa nccia sunt ad hois uitam: ad que unus hō per se sufficē

non posset: nccium est per diuersos diuersa fieri: puta ut quidã sint agricultores: quidã aialiuz custodes: quidaz edificatores ⁊ sic de aliis: ⁊ quia vita hoium non solum idiget corporalibus sz magis spualibus: nccium est ẽt ut quidam uacent spualibus rebus ad meliorationem aliorz: quos oportet a cura tpalium absolutos esse: hec ãt distributio diuersorum officiorũ i diuersas personas fit diuina prouidentia scõz q̃ quidam magis inclinãt ad hoc officiũ q̃ ad alia. Sic ꝑ patet q̃ qui tẽporalia relinquũt non sibi subtrahunt sustentationẽ uite: vt secunda rõ proponebat: remanet enim eis spes probabilis sue uite sustentãde uel ex labore ꝓprio uel ex aliorz beneficijs: siue accipiant ea i possessionibus cõibus siue in uictu quotidiano: sicut. n. qõ per amicos possumus: per nos aliqualiter possum⁹: vt philosophus dicit: ita ⁊ quod ab amicis hẽtur: a nobis aliqualiter hẽtur: oz autẽ inter hoies ad inuicem esse amicitiam: scõm q̃ sibi inuicẽ subseruiunt uel in spiritualibus uel terrenis officijs. Est ãt maius subuenire alteri in spualib⁹ q̃ i tpalibus: q̃to spualia sunt tpalibus potiora ⁊ magis nccia ad finẽ beatitudinis consequenduz. vnde qui subtrahit sibi facultatem subueniendi aliis i tpalibus per uoluntariaz paupertatem: ut acquirat spualia: per que utilius põt aliis subuenire non facit contra bonũ societatis humane: vt tertia rõ concludebat. Ꝑz ẽt ex predictis q̃ diuitie qõdam bonum hois sunt: scõm q̃ ordinant ad bonũ rationis: non autem secundũ se: vnde nihil prohibet paupertatem melius esse si per eam ad perfectius bonum aliquid ordinatur: ⁊ sic soluitur quarta rõ. Et qz neqz diuitie neqz paupertas neqz aliquid exteriorum est scõz se hois bonũ sed solum scõm q̃ ordinantur ad bonum rõnis: nihil prohibet ex quolibet eorum aliquod vicium oriri: qñ non ueniunt in usum hois secundum regulam rõnis: nec tñ propter hoc sunt simplr mala iudicanda sed malus vsus eorum: ⁊ sic neqz paupertas est abijcienda propter aliqua uicia que ex ea accidentaliter qñqz procedunt ut quinta ratio ostendere uidebatur. Hinc ẽt considerandum est q̃ medium uirtutis non accipitur secundũ quantitatem exteriorum que in usũ veniunt sed secundum regulam rõnis: vnde qñqz contingit q̃ illud quod est extremum scõm quantitatem rei exterioris: scõm regulam rõnis est medium: neqz. n. est aliquis qui ad maiora tendat q̃ magnanimus: vl qui in sũptibus magnificum magnitudine superet: medium ergo dr̃ non quantitate sumptus aut alicuius huiusmodi: sed i quantum non transcẽdit regulam rõnis: nec ab ea deficit: que quidez regula non solum metitur quantitatem rei que in usũ venit sed conditionem persone et intentionẽ eius opportunitatẽ loci ⁊ tpis ⁊ alia huiusmodi: que in actibus uirtutum requiruntur: non igitur aliqs per uoluntariam paupertatem contrariatur uirtuti: quãuis omnia deserat: nec hoc prodigaliter facit: cum hoc faciat debito fine ⁊ aliis cõditionibus debitis seruatis: plus. n. est se ipsum morti exponẽ: qõ tñ aliquis per virtutẽ fortitudinis opat debitas circũstantias seruans q̃ oia sua relinquere debito fine: ⁊ sic soluitur rõ sexta. Quod autẽ ex uerbis Salomõis iducitur non est contrariũ: manifestũ ẽ. n. q̃ loquitur de coacta paupertate: que furãdi solet esse occasio.

Solutio eorum que obijciebantur contra dictos modos uiuẽdi eorum qui assumũt uolũtariã pauptatẽ. CXXXV.

Post hoc autẽ cõsiderandum est de modis quibus oz viuere eos qui paupertatem uoluntariam sectantur. Et primus quidem modus ut s. de ꝑcio possessionũ uenditarũ oẽs cõiter uiuãt: sufficiens ẽ non tñ ad longũ tps ⁊ iõ apli hũc modũ uiuendi fidelibus i rlm istituebãt: q̃ puidebãt p spm scm: q̃ non diu i irlz sil cõmorari deberẽt: tũ ꝓpter plecutiones ⁊ iniurias eis inferẽdas a iudeis: tũ ẽt propter instantem destructionem ciuitatis et gẽtis. vnde nõ fuit nccium nisi ad modicũ tps fidelibus prouidere: ⁊ propter hoc transeũtes ad gentes in quib⁹ firmanda ⁊ perduratura erat ecclesia: hunc modum uiuendi non leguntur instituisse. Non est autem contra hunc modum uiuẽdi fraus que potest per dispensatores committi: hoc enim est commune in omni modo uiuendi: i quibus aliqui ad inuicem conuiuunt: in hoc autẽ tanto minus quanto difficilius contingere uidet: q̃ perfectionem uite sectantes: fraudem committant. Adhibetur etiam contra hoc remedium p prouidam fidelium dispensatorũ institutionem. vnde sub apostolis electi sunt stephanus ⁊ alij q̃ ad hoc officium idonei reputabãtur. Est autez et secundus modus uiuendi conueniens uoluntariam paupertatem sectantibus: ut scilicet de possessionibus communibus uiuant: nec per hunc modum aliquid deperit perfectioni ad quam tendũt paupertatem voluntariam assumentes. Ꝑpotest enim fieri per vnius, vel paucorum solicitudinem: vt possessiones modo debito procurentur: ⁊ sic alij absqz temporalium solicitudine remanẽtes libere possunt spiritualibus uacare: quod est fructus voluntarie paupertatis: nec etiam illis deperit aliquid de perfectione vite: qui hãc solicitudinem pro alijs assumunt: quod enim amittere videntur in defectu quietis recuperant in obsequio charitatis: in quo etiam perfectio uite consistit.

Nec ēt per hunc modum uiuendi cōcordia tollit occasione cōium possessionū: tales. n. debēt uolū tariā paupertatē assumere qui tp̄alia contēnant: ⁊ tales p tp̄alibus cōibus discordare nō p̄nt: p̄e sertim cū ex tp̄alibus nihil p̄eter nccīa uite debe ant expectare: ⁊ cum oispēsatores oporteat esse fi deles. Nec ppter hoc q̄ aliqui hoc modo uiuēdi abutātur: hic modus uiuēdi pōt ip̄robari: cuz ēt bonis mali utātur male sic ⁊ malis boni bñ utūt. Tertius ēt modus uiuēdi paupertatē uoluntariā assumētibus conuenit: vt. s. de labore manuuz ui uant. Non. n. vanum est tp̄alia dimittere: vt itez acquirātur per laborem manuū sicut p̄ima rō i cōtrarium ꝓponebat: qz diuitiarū possessio ⁊ so licitudinem requirebat i procurando vel saltem i custodiendo: ⁊ affectum hoīs ad se trahebat: qō non accidit dum obsequūs per laborem manuuz quotidianum victū acquirere studet. Pz ātq̄ ad acquirendum per laborem manuū uictum q̄tuz sufficit ad nature sustentationem: modicū tēpus sufficit ⁊ modica solicitudo nccīa est: sed ad diui tias congregandas uel superfluum victū queren dum per laborez manuū sicut seculares artifices intendūt: oportet multum tp̄s impendere ⁊ ma gnam solicitudinem adhibere: in quo pz solutio secunde rōnis. Considerandum est ātq̄ dñs i euangelio non laborem ꝓhibuit: sed solicitudinē mentis pro necessarijs uite: non. n. dixit: nolite la borare: sed nolite soliciti eē: qō a minori probat. Si. n. ex diuina prouidētia sustētantur aues ⁊ li lia que iferioris conditionis sūt ⁊ non p̄nt labora re illis operibus quibus hoies sibi necessariū uic tum acquirunt: multo magis prouidebit hoibus qui sunt dignioris conditionis ⁊ quibus dedit fa cultatem per proprios labores victum querendi: vt sic non oporteat anxia solicitudine de necessa rijs uite affligi. vnde pz q̄ per uerba dñi que indu cebātur huic modo uiuendi non derogatur. Nec ēt iste modus uiuendi pōt reprobari per hoc q̄ ñ sufficiat: qz hoc ut in pauciorib⁹ accidit: q̄ aliqs non possit tm̄ labore manuum acquirere: qō suf ficiat ad necessarium victū uel ꝓpter infirmitatē uel ꝓpter aliquid huiusmodi. Non est ātq̄ ꝓp ter defectum qui in pauciorib⁹ accidit aliqua or dinatio repudianda: hoc. n. ⁊ in nālibus ⁊ ēt i uo luntarijs ordiationibus accidit: nec ē aliquis mo dus uiuendi per quem ita ꝓuideatur hōi: q̄n q̄n q̄z possit deficere: nam ⁊ diuitie furto aut rapina p̄nt auferri: sicut ⁊ qui de labore manuum uiuit: pōt debilitari: remanet tm̄ aliquod remdiū circa predictum modum uiuendi: vt. s. ei cuius labor ad ꝓprium victum non sufficit: subueniatur vl̄ per alios eiusdē societatis qui plus laborare p̄nt: q̄ eis necessarium sit: vel ēt per eos qui diuitias possident fm̄ legem charitatis ⁊ amicitie natura lis: qua unus homo alteri subuenit indigenti: vñ et cum apostolus dixisset. ij. Thessal. iij. Qui nō vult operari non manducet ꝓpter alios: qui si bi non sufficiunt ad uictum querendum proprio labore: subdit ammonitionem ad alios dicens. Uos autem nolite deficere benefacientes. Luz etī am ad uictum necessarium pauca sufficiant: non oportet eos qui modicis sunt contenti magnum tempus occupare in necessarijs querendis labore manuum: et ita non impediuntur multum ab alijs operibus spiritualibus: propter que pau pertatem uoluntariam assumpserunt ⁊ precipue cum manibus operando possunt de deo cogitare ⁊ eum laudare ⁊ alia huiusmodi facere: que sin gulariter sibi uiuentes obseruare oportet: sed ne omnino in spiritualibus operibus impediantur: possunt etiam aliorum fidelium beneficijs adiu uari. Licet autem uoluntaria paupertas non assumatur ꝓpter ocium tollendum: aut carnē macerandam opere manuali: quia hoc ⁊ diui tias possidentes facere possunt: non tamen est du bium: quin labor manualis ad predicta ualeat: etiam sub modica uictus necessitate: cum ociuz per alias occupationes utiliores potest auferri: ⁊ carnis concupiscentia ualidioribus remedijs edo mari: vnde ꝓpter huiusmodi non imminet ne cessitas laborandi his qui alias habent uel habe re possunt: vnde licite uiuant: sola enim necessi tas uictus cogit manibus operari. Unde ⁊ apo stolus dicit. ij. Thessalo. iij. Qui non vult opera ri non manducet. Quartus etiam modus ui uendi de his: que ab alijs inferuntur est conueni ens illis qui uoluntariam paupertatem assumūt. Non enim hoc est inconueniens: ut qui sua di misit ꝓpter aliquid quod in utilitatem aliorū uergit: de his que ab alijs dantur: sustententur: nisi enim hoc esset: societas humana permane re non posset. Si enim aliquis circa sua ꝓpria tantum solicitudinem gereret: non esset qui com muni utilitati deseruiret: oportunum est igitur bonorum societati: q̄ illi qui pretermissa pro priorum cura utilitati communi deseruiunt ab his: quorum utilitati deseruiunt sustentētur: p pter hoc enim et milites de stipendijs aliorum viuunt: et rectoribus reipublice de communi prouidetur: qui autem voluntariam pauperta tem assumunt: ut christum sequantur: ad hoc vtiq̄ omnia dimittunt: ut communi utilitati de seruiant: sapientia et eruditione: et exemplo po pulum illustrantes vel oratione et intercessione sustentantes. Ex quo etiam patet q̄ non turpi ter viuunt de his que ab alijs dantur: ex quo ip si maiora rependunt ad sustentationem tempo ralia accipientes: et in spiritualibus alijs profi cientes. Unde et apostolus dicit. ij. Cor. viij.

Uestra abundantia ſcilicet in temporalibus illorum inopiam ſuppleat. ⁊ in eodem. Ut et illoruꝫ abundantia ſcilicet in ſpiritualibus vīe inopie ſit ſupplemētū. Qui enī alterꝫ iuuat: pticeps fit opis eius et in bono ⁊ in malo. Dum āt exemplis ſuis alios ꝓuocant ad uirtutes: fit ut hi qui eorum exēplis ꝓficiūt: minus ad diuitias afficiūtur dum vidēt alios ꝓpter pfectionem uite diuitias oio deſerere: q̄to at aliquis min⁹ diuitias amat: ⁊ ē vti magis itentus: tanto facilius diuitias i aliorum neceſſitates diſtribuit: vñ qui pauptatem uolūtariam aſſumētes de his que ab alīs dantur uiuūt magis fiunt alīs pauperibus utiles alios ad mie opa uerbis ⁊ exemplis ꝓuocando q̄ fiant dānoſi ad ſuſtentationem uite aliorū bñficia accipiētes.

Ꝑz ēt q̄ hoīes i qualibet uirtute perfecti cē oz qui paupertatē uoluntariā ſectātur diuitias cōtēnentes libertatem animi non perdunt ꝓpter aliq̄ modica que ad ſuſtentationem uite ab alīs accipiunt: cū hō libertatē animi nō perdat niſi propter ea que i affectu ſuo dñantur. vñ ꝓpter ea que hō contēnit ſi ſibi dentur libertatem non perdit. Lz āt ſuſtentatio eorum qui uiuūt de his que ab alīs dātur ex uolūtate dantiū dependeat: non tñ ꝓpter hoc inſufficiens ē ad ſuſtentandā uitaꝫ pauperū xp̄i: non. n. dependet ex voluntate unius: ſz ex uolūtate multorum: nō ē āt ꝓbabile q̄ i multitudine fideľ ppli non ſint multi qui prompto aio non ſubueniant neceſſitatibus eoꝝ quos i reuerētia hñt ꝓpter perfectionē uirtutis. Non ē āt iconueniens ſi ēt neceſſitates ſuas exponāt: ⁊ nccīa petant uel ꝑ alīs uľ pro ſe: hoc. n. ⁊ apl̄s feciſſe legūtur nō ſolū ab illis quibus predicabāt nccīa accipientes: qđ magis pīatis erat q̄ mēdicitatis propter ordinationē dñi: vt qui euangelio deſeruiunt: de euāgelio viuāt: ſed ēt ꝑ paupibus qui erant in irlm: qui ſua dimittentes i paupertate uiuebant: nec tñ gentibus predicabāt: ſed eoꝝ ſpualis ꝙuerſatio poterat illis ualere a quibus ſuſtētabātur. vñ ⁊ apl̄s talibus non ex nccītate ſed ex uolūtate dantium pſuadet in elemoſynis ſubueniendum: qđ nihil eſt aliud q̄ mēdicare: hec āt mēdicitas ñ reddit hoies contēptibiles ſi moderate fiat ad neceſſitatem nō ad ſuperfluitatē ⁊ ſine opportunitate cōſiderata cōditione pſonarum a quibus petitur: ⁊ loci ⁊ tp̄is qđ nccē eſt obſeruari ab his qui perfectionem uite ſectātur. Ex quo ēt pz q̄ talis mēdicitas non hz aliquā ſp̄em turpis quā bēret: ſi cū ꝙportunitate ⁊ idiſcrete fieret ad ſuꝑfluitatez vel voluptatem: manifeſtū ē āt q̄ mēdicitas cum quadā abiectione fit: ſicut. n. pati ignobilius ē q̄ agere: ita accipere q̄ dare: ⁊ regi obedire q̄ gubernare ⁊ iperare: q̄uis ꝓpter aliquid ad uictū poſſz recōpenſatio fieri. Ea uero que abiectionis ſunt ſponte aſſumere ad humilitatem pertinet non q̄ dem ſimpl̄r: ſed ſm q̄ nccīuz eſt: cū. n. humilitas ſit virtus nihil idiſcrete operatur: non eſt igit̄ humilitatis ſed ſtulticie ſi quis qđcunq; abiectuz aſſūpſerit: ſed id qđ nccīum eſt fieri ꝓpter uirtutez aliquis ꝓpter abiectionē non reculat: puta ſi charitas exigat: q̄ proximis aliquod abiectum officium ipendatur: hoc ꝓpter humilitatem aliquis non recuſet: ſi igitur nccīum eſt ad pfectionē pauperis uite ſectandā q̄ aliquis mendicet: hāc abiectionem ferre humilitatis ē. Oñq; ēt abiecta aſſumere uirtutis: ⁊ ſi nīm hoc offīm non requirat ut alios i nīo exēplo ꝓuocemus. quibus icumbit: ut id facilius ferant: nā ⁊ dux iterduz militis officio fungitur: vt alios ꝓuocet: qñq; ēt abiectis utimur per uirtutē ut medicina quadam: puta ſi alicuiuſ animus ad imoderataz excellentiā ſit pronus uti liter debita moderatione ſeruata abiectis utitur vel ſponte uel alīs ipoſitis ad elationez animi cōpīmendam: dū per hec que gerit ſibi ipſi quodā mō pificat ēt infimos hoies qui circa uilia officia occupātur. Eſt āt oio irrōnabilis erroꝝ illorū qui putant oēm ſibi ſolicitudinē a dño iterdictaz de victu querendo: oīs. n. actus ſolicitudinez req̄rit: ſi igitur hō nullām ſolicitudinē de rebus tp̄alibus bēre dz: ſequitur q̄ nihil tp̄ale agere debeat qđ neq; poſſibile neq; rōnabile ē obſeruari: deus n. unicuiq; rei ordinauit actiones ſm ꝓprietatez ſue nāe: hō āt ex ſp̄uali ⁊ coꝛpali nā conditus eſt: nccīum ē igitur ſm diuinam ordiationē: ut coꝛporales actiones exerceat: ⁊ ſp̄ualibus itendat: ⁊ tāto perfectioꝛ ē q̄to plus ſp̄ualibus itendit. Non ē igitur modus perfectiōis humane q̄ nihil coꝛporale agatur: qꝛ cū coꝛporales actiones ordinentur ad ea que ſunt neceſſaria ad cōſeruationē uite: ſi quis eas pretermittit: uitam ſuam negligit: quaz quilibet obſeruare tenetur. Expectare aūt a deo ſubſidium in quibus ſe aliquis poteſt per propriam actionem iuuare pretermiſſa propria actiōe eſt inſipientis ⁊ deum tentantis: hoc. n. ad diuinā bonitatem pertinet: ut rebus prouideat non immediate omnia faciendo ſed alia mouendo ad ꝓprias actiones: vt ſupra dictum eſt: non eſt igitur expectandum a deo: ut omni actiōe propria quaſibi aliquis ſubuenire poteſt pretermiſſa deus ei ſubueniat: hoc enim diuine ordinatiōi repugnat et bonitati ipſius. Sed quia licet in nobis ſit agere non tamen in nobis eſt ut actiones noſtre debitum finem conſequuntur propter impedimenta que poſſunt contingere: hoc diſpoſitioni diuine ſubiacet quid cuiq; ex actione ſua proueniat: precipit ergo dominus nos non debere eſſe ſolicitos de eo quod ad nos non pertinet ſcilicet de eventibus noſtrarum actionum: non autem prohibuit nos eſſe ſolicitos de eo quod ad nos pertinet. ſ. de noſtro opere: non igitur ꝯ preceptū dñi agit q̄ de

his que ab ipso agenda sunt: solicitudinē habet: sed ille qui solicitus est ō his que pñt emergere ēt si ipse ꝓprias actiones exequatur: ita ꝙ debitas actiones pretermittat ad obuiandū hm modi euentibus: contra quos debemus in dei ꝓuidentia sperare: per quam ēt aues ꝛ herbe sustentātur: talez n. solicitudinem hēre vī pertinere ad errorem gētilium: qui diuinam ꝓuidentiā negant: ꝓpter qō dñs concludit ꝙ non simus soliciti in crastinū: ꝓ qō non prohibuit quin ꝓseruemus ea que sūt nobis in crastinum necia suo tpe: sz ne ō futuris euentibus solicitaremur cū quadam despatione diuini auxilij: uel ne preoccupet hodie solicitudinem que erit habenda i crastino: qz quelibet dies suaz solicitudinē hz: vnde subditur. Sufficit. n. diei malitia sua. Sic igitur pz ꝙ diuersis modis conuenientibus uiuere pñt qui uoluntariam paupertatē sectātur: iter quos tanto aliquis laudabilior est: ꝙto magis a solicitudine tpalium ꝛ occupatione circa ea hois animum reddit immunem.

De errore eorum qui perpetuam continentiam impugnant. CXXXVI.

Sicūt āt cōtra pau pertatis pfectionem: ita ꝛ contra continentie bonum quidam peruersi sensus hoies sunt locuti: quorū quidem bonū continentie his ꝛ sīlibus rōnibus excludere nituntur. Viri. n. ꝛ mulieris coniūctio ad bonum spēi ordinatur: diuinius āt ē bonū spēi ꝙ bonū indiuidui magis ergo peccat qui oio abstinet ab actu quo conseruatur spes ꝙ peccaret si abstineret ab actu quo conseruatur indiuiduum: sicut sūt comestio potus ꝛ alia hm modi. Adhuc ex diuina ordiatione dantur hōi membra ad generationem apta ꝛ ēt uis ꝛcupiscibilis icitans ꝛ alia hm modi ad hoc ordinata: vī igitur contra diuinā ordinationē agere: qui oio ab actu generatiōis abstinet. Item si bonum ē ꝙ unus cōtineat: melius est ꝙ multi ꝛ optimū qō oēs: sed ex hoc sequitur ꝙ genus hūanum deficiat: non igitur bonum est ꝙ aliquis hō oio contineat. Amp. castitas sicut ꝛ alie uirtutes in medio consistit: sicut igitur cōtra uirtutem agit: qui oio concupiscētias insequitur: ꝛ itēperatus est: ita ꝛtra uirtutem agit: qui oio a concupiscentijs abstinet: ꝛ insensibilis est. Pre. non est possibile quin i hoie concupiscentie venereorum oriantur: cum nāles sint: resistere āt oio concupiscētijs ꝛ quasi continuam pugnam hēre: maiorez inquietudinem aio tribuit: ꝙ si aliquis moderate cōcupiscētijs uteretur: cū igitur iquietudo animi maxime perfectioni uirtutis repugnat: vī perfectioni uirtutis aduersari ꝙ aliquis perpetuam cōtinentiam seruet. Hec igitur contra perpetuā continentiā obīci uidētur: quibus ēt adiūgi pōt preceptuz dñi qō primis parētibus legitur esse datū Gen. primo ꝛ. ix. Crescite ꝛ multiplicamini: ꝛ replete terram: qō non est remotū: sed magis vī a dño i euāgelio esse confirmatū Mat. xix. ubi dicitur. Quos deus cōiunxit: hō non separet: de coniūctione mīmonij loquens: cōtra āt hoc preceptum expresse faciunt qui perpetuā continentiā ꝓfuant: vī igitur non esse licitum perpetuam continentiā seruare. Hoc āt non difficile ē soluere fm ea q̄ ꝓmissa sunt. Considerandū. n. est ꝙ alia rō ē hūana in his que ad necitatem uniuscuiusqz hois ptinēt atqz alia in his que ptinent ad multitudinis necessitatem: in his. n. que ad uniuscuiusqz necessitatē pertinent: oz ꝙ cuilibet prouideatur: hm modi aūt sunt cibi ꝛ potus: ꝛ alia que ad sustentationē idiuidui ptinent. vñ necium est ꝙ q̄libet cibo ꝛ potu vtatur. In his āt que necia sunt multitudini non oz ꝙ cuilibet de multitudie attribuatur: neqz ēt ē possibile: pz. n. multa ē necia multitudini hoiuz vt cibus potus īdumentum domus ꝛ alia hm modi que ipossibile est ꝙ per vnū ꝓcurentur: ꝛ iō diuersorum oz esse diuersa officia: sicut ēt i corpore diuersa membra ad diuersos actus ordinantur: qz igitur generatio non est de necitate idiuidui sed de necessitate totius spēi: non ē necius ꝙ oēs hoies actib⁹ generationis uacent: sed q̄dam ab his actibus abstinentes alijs officijs mācipentur puta militie vī contēplationi: ex quo pz solutio ad fm. Ex dina n. ꝓuidentia dantur hōi ea que sunt toti spēi necessaria: nec tamē oportet ꝙ quilibet homo quolibet illorum utatur: data est enim homini industria edificandi: virtus ad pugnandum: nec tamē oportet ꝙ omnes sint edificatores aut milites. Si militer licet sit homini diuinitus prouisa uirtus generatiua: et ea que ad actum eius ordinantur: non tamen oportet ꝙ quilibet actui generationis intendat: vnde etiam patet solutio ad tertium. Ab his enim que sunt multitudini necessaria ꝙuis quantum ad singulos melius sit ꝙ abstineat melioribus deditus: non tamen est bonum ꝙ omnes abstineant: sicut ꝛ in ordine uniuersi apparet quanuis enim substantia spiritualis sit melior ꝙ corporalis: non tamen esset melius uniuersum: in quo esset solū substātie spirituales: sed iperfectius: ꝛ q̄uis sit melius oculus pede in corpore animalis non tamen esset perfectum animal nisi haberet oculum ꝛ pedem: ita etiam nec multitudo humani generis haberet statum perfectum nisi essent aliqui intendentes generationis actibus ꝛ aliqui ab his abstinentes ꝛ contemplationi vacātes

Quod autem. iij. obīcitur ꝙ necesse est virtutem in medio esse: soluitur per id quod supra ia⁊ ō pauptate dc⁊ ē. Mediū igī virtutis ñ accipit sēp fz quātitatem rei q̄ ordinat rōne sz fm regulam

rationis que debitum finem attingit: et circūstantias conueniētes metitur: ꝛ sic ab oīb⁹ uenereozū delectationibus abstinere preter rōnem uiriū insē sibilitatis dī: si āt fm rōnem fiat: virt' ē ēt q̄ cōem hoīs modum excedit: facit. n. hoīes esse in diuine quadam silitudinis participatiōe: vñ uirgitas angelis dī esse cognata. Ad quintū dicendum q⁹ solicitudo ꝛ occupatio quā hñt hi qui cōiugio utūt de vxoribus filijs ꝛ necessarijs uite acquirendis ē continua: inquietatio āt quam hō patitur ex pugna ꝓcupiscētiarum ē ad aliquam horā que etiā minoratur p hoc q⁹ eis aliquis non cōsentit: nam q̄to magis aliquis delectabilibus utitur: tāto magis crescit in eo delectabilis appetitus. Debilitāt n. concupiscētie per abstinentiā ꝛ alia exercitia cōporalia: que conueniūt his qui continētie propositū hñt: usus ēt corpalium delectabiliū magis abducit mentem a sua altitudine: ꝛ impedit a contēplatione spualium q⁹ inquietudo que prouenit i resistendo cōcupiscētijs horū delectabilium: q⁹ p vsum delectabilium ꝛ maxime venereorum mēs maxime carnalibus inheret: cū delectatio faciat quiescere appetitum i re delectabili: ꝛ iō his qui ad contēplationē dinorum ꝛ cuiuslz ueritatis intendunt maxime nociuū est uenereis deditos eē ꝛ maxime utile ab eis abstinere:: nihil āt ꝓhibet q⁹ uis vl⁹ dicatur uni hoī melius esse cōtinentiaz seruare q⁹ mīmonio uti: quin alicui illud melius sit: vñ ꝛ dñs facta de continentia mentiōe dicit. Nō oēs capiunt verbum hoc: sed qui pōt capere capiat. Ad id āt q̄ dō de precepto primis parentib⁹ dato ultimo positum ē: pz rñsio per ea que dicta sunt: preceptum. n. illud respicit inclinationez naturalem que est in hominibus ad conseruandam spem per actum generationis: q̄ tñ nō est nccīuz per oēs exequi: sed per aliquos ut dictū est: sic āūt non expedit cuilibet oī tpe actui generationis uacare: ita ꝛ ab eo oī tpe abstiere: maxime q̄ necessaria erat multiplicatio generationis vl⁹ propt hominum paucitatem sicut in principio q̄ hūanū genus cepit multiplicari: siue propter paucitatez fidelis ppli: q̄ oportebat ipsum per carnalem generationē multiplicari: vt fuit in ueteri testō: ꝛ iō consiliū de continentia perpetua obseruanda reseruatum est tpibus noui testamēti: q̄ spual' populus p spualem generationē multiplicatur.

Contra eos qui mīmoniū uirginitati equabant. CXXXVII.

Q Uerunt āt et alii qui lz ꝓtinentiam perpetuā non improbarēt: tñ ei statū mīmonij equabāt: q̄ ē hereſis Jouiniani: sed h⁹ erroris falsitas satis ex predictis apparet: cū per ꝓtinētiā hō reddatur habilioꝛ ad mētis eleuationē i spualia ꝛ diuina ꝛ quodāmō supra statum hoīs ponat i quada silitudine angelorū. Nec obstat q⁹ aliqui pfectissime virtutī uiri mīmonio usi sūt vt Abraham Jsaac ꝛ Jacob: q⁹ q̄to uirtus mentis ē fortior: tāto minus pōt p q̄cunq⁹ a sua altitudie deijci: nec tñ q⁹ ipsi mīmonio usi sūt minus contēplationē veritatis ꝛ dinorum amauerunt. sed fm q⁹ cōditio tpis req̄rebat: mīmonio utebant ad multiplicationē ppli fidelis: nec tñ perfectio alicuius persone ē sufficiens argumentū ad pfectionē stat⁹: cū aliq̄s pfectiori mēte possit uti minori bono q̄ alius maiori bono ipfectiori mente: nō igit q⁹ Abraham vel moises pfectior fuit multis q̄ continentiā seruāt: ꝓpter hoc status mīmonij est pfectior q⁹ status cōtinentie vel ei equalis.

De erroze eorum qui uota impugnant. CXXXVIII.

Q Uibusdam āt uisū est stultum eē obligare se uoto ad obediendum alicui aut ad q̄cunq⁹ seruandū. Cnūq̄q⁹. n. bonū q̄to liberius agitur tāto uirtuosius eē vī: q̄to āt ex maiōi nccītate q̄s ad aliquid obseruandū astrīgitur: tāto minus libere id agē vī: vī igit derogari laudabilitati uirtuosorū actuū p hoc q⁹ ex nccītate obie ul' uoti fiūt. Uidenť āt h⁹ mōi hoīes nccītatis rōnez ignorare. Est. n. duplex nccītas: quedā coactiōis: ꝛ hec laudē uirtuosorū actuū diminuit: q⁹ uolūtario ꝓriatur: coactū. n. est q̄ō est uolūtati ꝓrium. Est aūt q̄dā nccītas ex interiori iclinatiōe ꝓcedēs: ꝛ hec laudē vtuosi act⁹ non minuit sz auget: facit. n. uoluntatē magi itense tēdere i actuz uirtutis: pz. n. q⁹ habit⁹ vtutis q̄to fuerit perfectior: tāto uehementi⁹ voluntatē facit tēdere in bonū vtutis ꝛ minus abeo deficere: q⁹ si ad finē pfectionis deuenerit: quādā nccītatem iſert ad bñ agendū: sicut est i beatis qui peccare ñ pñt: vt infra patebit: nec tñ ꝓpt hoc aut libertati uolūtatis aliquid deperit aut actus bonitati. Est āt ꝛ alia nccītas ex fine: sicut cum dī alicui nccē hēre nauez: ut transeat mare: patet autem q⁹ nec huiusmodi necessitas libertatem uolūtatis diminuit nec actuum bonitatē: quin potius q̄ō quis agit quasi nccium ad finem: ex hoc ipso laudabile est: ꝛ tanto laudabilius q̄to finis fuerit melior: necessitas autem obseruandi que quis uouit aut obediendi ei cui se supposuit: nō est necessitas coactionis: sed nec etiam ex interiori inclinatione prouenies: sed ex ordine ad finem: est enim necessarium uouenti hoc uel illud agere: si debet votū ipleri: aut obia fuari cū igī hi fines laudabiles sint utpote quibus hō se deo subīcit: necessitas predicta nihil diminuit de laude uirtutis. Est

aũt vlterius ꝓsideraduz ꝙ dum implẽtur aliqua que ꝺs vouit ul' que sibi ꝓcipiunt ab eo cui se subdidit ꝓpter deũ maiori laude ⁊ remuneratione sũt digna. Contingit aũt vnũ actum duoꝝ vitiorum esse oĩ actus vnius vitij ad finẽ alterius vitij ordinatur: ut cũ quis furat ut fornicet: actus quidem ſm spẽm ſuã est auaritie: ſm intẽtionez vero luxurie. Eodem aũt mõ ⁊ in vtutibus ꝓtingit ꝙ actus vnius vtutis ad aliã vtutẽ ordinat: sicut cũ quis dat sua ut cũ altero amicitiam hẽat caritatis actus ꝗdem ex sua spẽ est liberalitatis: ex fine aũt charitatis: hmõi ãt actus maiorem laudez habet ex amore vtutis. ſ. ex charitate ꝙ ex libẽalitate: vñ ⁊ si remittatur i eo quod liberalitatis est ex eo ꝙ ad charitatẽ ordinat laudabilior ⁊ maiõi mercedẽ dignus erit ꝙ si liberaliꝰ ageret non in ordine ad charitatem. Dõamus ꝙ aliquẽ opus aliquod virtutis agentẽ puta ieiunãtem uel ꝓcitinẽtem se a venereis: ⁊ quidem si absq; voto hoc faciat: erit actus uel castitatis uel abstinentie: si aũt ex voto: refertur vlterius ad aliam vtutẽ cuiꝰ ẽ deo aliquid vouere. ſ. ad religionez que potior est castitate uel abstinẽtia utpote faciẽs nos recte habere ad deũ: erit ergo actus ꝓtinẽtia uel abstinẽtie laudabilior in eo qõ ex voto facit etiam si nõ ita delectetur in abstinẽtia uel cõtinẽtia ex eo ꝙ delectatur in potiori vtute que ẽ religio. Item: id quod potissimũ est in vtute est debitus finis: nam ex fine ꝑncipaliter rõ boni manat: si ergo finis fuerit eminentior etiã si i actu aliqs se remissius habeat: erit eiꝰ actus vtuosior: sicut si aliqs ꝓponat ꝓpter bonũ vtutis longã uiam agere alius aũt breuẽ. laudabilior erit qui maiꝰ aliqd ꝓpter vtutem intẽdit licet in ꝓgressu vie lentus ꝓcedat. Si aũt aliquis facit aliqd ꝓpter deum: illum actũ deo offert: sed si ex voto hoc faciat nõ solum actũ sed etiam potẽtiaz offert deo: ⁊ sic ꝑz ꝙ ꝓpositum suuz ẽ ad aliquid maius deo exhibẽdum: erit ergo actus eius vtuosior rõne maioris boni intẽti ⁊ si i executione aliꝰ videatur feruẽtior. Preterea uolũtas ꝑcedens actum manet vtute in tota ꝓsecutione actus ⁊ ipz laudabilem reddit etiã qñ de ꝓposito voluntatis ꝓpter qõ actum icipit in executione opis non cogitabat: nõ. n. oportet ꝙ ꝺ ꝓpter deum aliqõ iterarripuit: in ꝙlibet parte itineris de deo cogitet actu. patet aũt ꝙ ille qui vouet se aliquid facturum intentius illud voluit ꝙ qui simpliciter facere ꝺi sponit qz nõ solum facere voluit: sed uoluit se firmare ut nõ deficeret a facendo: ex hac igit uoluntatis itentõe redditur executio uoti cuz itentione quadã laudabilis etiã qñ uoluntas uel non actu fertur i opus uel fertur ẽmisse: sic ergo laudabiliꝰ fit quod ex uoto fit ꝙ quod fit sine uoto: ceteris tamen paribus.

Qz merita ⁊ peccata nõ sũt paria. LXXXIX

EX his autez manifestum est ꝙ necz omnia bona opera necz omnia peccata sunt paria. Consilium enim non datur nisi de meliori bono: dantur autem consilia in lege diuina de paupertate cõtinẽtia ⁊ aliꝭs hmõi ut supra dictum est: hec igitur meliora sunt ꝙ matrimõio uti ⁊ temporalia possidere: ſm que tamẽ contingit vtuose agere ordine rõnis seruato ut supra ostensum est. nõ igitur oĩa actus vtutum sunt pares. Adhuc actus spem recipiunt ex obiectis: quãto igitur obiectum ẽ melius tanto ⁊ actus erit vtuosior ſm speciem suaz: finis autem melior est his que sunt ad finem. ꝙz tanto aliquid melius est quanto est fini propinquus: inter actus igitur hũanos ille est optimus qui in ultimum finem. ſ. deuz immediate fertur: post quem: tanto actus melior est ſm suam spẽz quanto obiectum est deo propinquius Imp. bonũ in actibus humanis est ſm ꝙ ratione regulantur contingit autem aliquos aliꝭs ad rationez magis accedere qñ actus qui sunt ipsius rationis magis habẽt de bono rõnis ꝙ actus inferiorum virium quibus ratio impat: sunt igitur iter actus humanos aliqui aliꝭs meliores. Item precepta legis optime ex dilectione implentur ut supra dictum est. contingit autem aliquem alio ex maiori dilectione quod faciendum est facere: erit igitur uirtuosorũ actuum unꝰ alio melior. Preterea si ex vtute actus hominis boni redduntur: contingit ãt intentionẽ etiam eandem maiorem esse in uno ꝙ in alio: oportet ergo ꝙ humanorum actuum sit vnus alio melior. Item si ex uirtutibus actus humani boni redduntur: oportet meliorem esse actum qui est melioris uirtutis. contingit autem uirtutem vnam altera meliorez esse: puta magnificentiam liberalitate: ⁊ magnanimitatem moderantia: erit igitur humanorum actuum vnꝰ alio melior. Hinc est qõ dr. i. Cor. vij. Qui matrimonio iungit uirgines suas: bene facit: qui autem nõ iungit: melius facit. Ex eisdem etiam rationibus apparz: ꝙ non omnia peccata sunt paria: cũ per unum peccatum magis discedatur a fine ꝙ per aliud: ⁊ magis peruertatur ordo rationis et maius nocumentum proximo inferatur. Hinc ẽ quod dicitur Ezech. xvi. Sceleratoria feciſti illis in omnibus vijs tuis. Per hoc autem excluditur quorundam erroꝝ dicentium omnia merita ⁊ peccata paria eẽ. Qz tamen omnes uirtuosi actus sint equales. ex hoc uidebatur aliquam rõez habere: quia omnis actus virtuosus est ex fine boni: vnde si omnium bonorum actuum est idem finis boni: oportet omnes equaliter bonos esse: licz autem sit unus finis ultimus boni: actus tamẽ ꝺ ex illo bonitatem habent diuersũ bõitatis gradũ

accipiunt. est.n. in his bonis que ad ultimum fi
nem ordinantur: differentia gradus secundum q
quedam sunt alijs meliora ꝛ fini vltimo propin
quiora: vnde ꝙ in uoluntate ꝛ actibus eius grad⁹
bonitatis erit ꝑm diuersitatem bonorum ad que
terminatur uoluntas ꝛ eius actus: licet ultimus
finis sit idem. Similiter etiam ꝙ omnia peccata
sint paria: uidetur ex hoc habere rationem. quia
peccatū i actib⁹ hūanis accidit ex h̄ solo ꝙ aliq̄s
ꝓterit regulam rōis ita āt ꝓ̄it regulā rōis q̄ i mo
dico a ratione recedit sicut qui in magno. uidetur
igitur peccatum equale siue in modico siue in ma
gno peccetur. Huic autē rationi uidetur suffra
gari quod in humanis iudicijs agitur: nam si ali
cui statuatur limes quem non transgrediatur: ni
hil refert apud iudicē siue multum siue modicuz
sit transgressus: sicut non refert ex quo pugil limi
tes campi exiuit utrum longius progrediatur:
ex quo igitur regulam rationis pertransijt: nō re
fert utrum in modico uel in magno ipsam transi
uerit. Sed si quis diligenter inspiciat: in omnib⁹
quorum perfectio ꝛ bonū in quadam comensu
ratione consistit: quanto magis a debita commē
suratione receditur tanto maius erit malum: sic
sanitas consistit in debita commensuratione hu
morum: ꝛ pulchritudo in debita proportōne mē
brorum. ueritas autem in cōmensuratione intel
lectus uel sermonis ad rem: patet autem ꝙ quan
to est maior inequalitas in humoribus tanto est
maior infirmitas: ꝛ quanto est maior inordinatō
in membris tanto est maior turpitudo: ꝛ quanto
magis a ueritate receditur tanto ē maior falsitas
non. n. ē tā magna falsitas estimātis tria esse qui
q̄: sicut eius qui estimat tria esse centum: bonum
autem virtutis in quadam cōmensuratione con
sistit. est enim medium secundum debitam limitati
onem cricūstantiarum inter contraria vitia cōsti
tutum: quanto igitur magis ab hac armonia re
ceditur tanto est maior malitia. Non est autē si
mile ꝟtutem transgredi: ꝛ terminos a iudice posi
tos transire: nam virtus est secundum se bonum:
vnde virtutez transgredi est secunduz se malum:
ꝛ ideo oportet ꝙ magis a virtute recedere sit mal⁹
malum: transgredi autem terminuz a iudice posi
tum non est secunduz se maluz sed per accidens i
q̄tum. s. est prohibituz. In his autem que sunt p
accidens: non est necessariuz ꝙ si simpliciter sequi
tur ad simpliciter: ꝛ magis sequatur ad magis: sz
solum in his que sunt per se: non enim sequitur
si album est musicuz ꝙ magis albuz sit magis mu
sicum: sequitur autez si album est disgregatiuum
visus ꝙ magis albuz sit magis disgregatiuū visus
Est autē hoc inter peccatorum differentias atten
dendum ꝙ qȯdam est mortale: ꝛ quoddā veniale
mortale autē est quod animā spirituali vita ꝑuat
cuius quidem vite ratio ex duobus sumi pōt ꝑm
similitudinem vite naturalis: viuit enim corpus
naturaliter per hoc ꝙ aīe vnitur que est ei princi
pium vite: corpus autē viuificatum p aīam ex se
ipso mouetur: sed corpus mortuū: uel immobile
manet: uel ab exteriori tantum mouetur: sic enim
ꝛ voluntas hominis cum p rectaz intentionē vlti
mo fini cōiungitur quod est eius obiectū ꝛ quod
dammodo forma ꝛ vita est: cū p dilectionez deo
ꝛ ꝓximo inheret: ꝛ ex interiori ꝑncipium moueꝫ
ad agendum recta: intentionez autez vltimi finis
ꝛ dilectōne remota: anima fit velut mortua: quia
non mouetur ex se ipsa ad agenduz recta: sed uel
omnino ab eis agendis desistit: vel ad ea agenduz
solum ab exteriori inducitur. s. motu penarum:
quecūq̄ igitur peccata intētioni vltimi finis ꝛ di
lectioni opponūtur: mortalia sunt: si vero his sal
uis: aliquis in aliquo recto ordine rōnis deficiat:
non erit mortale peccatū sed veniale.

Quact⁹ hois puniūt vl ꝑmiāt a deo. CXL.

EX premissis aūtez
manifestum est ꝙ actus homis puniū
tur vel premiantur a deo. Cuius. n. est
punire vel premiare: cuius est legem imponē: legi
autem latores ꝑ premia ꝛ penas obseruantiā legi
inducunt: sed ad diuinam prouidentiaz ꝑtinet ut
legem homibus poneret ut ex supradictis patet:
ergo ad deum ꝑtinet homines punire uel ꝑmiare
Preterea ubicūq̄ ē aliq̄s debit⁹ ordo ad finē: oz
ꝙ ordo ille ad finem ducat recessus aūt ab ordine
finem excludat. ea enim que sunt ex fine: necessita
tem sortiūtur ex fine ut. s. ea necesse sit esse si finis
debeat sequi. ꝛ eis absq̄ ipedimento existenbus fi
nis consequatur: deus autem iposuit actibus ho
minum ordinē aliquem in respectu ad finem bōi
vt ꝫ predictis patet: oportet igitur ꝙ si ordo ille
recte positus ē: ꝙ incedentes ꝑ illum ordinez finez
boni cōsequātur quod est premiari: recedētes aūt
ab illo ordine per peccatum a fine boni excludi:
quod ē puniri. Adhuc: sicut res naturales ōdi
ni diuine prouidentie subduntur: ita ꝛ actus hūa
ni ut ex predictis patet: vtrobiq̄ autem conuenit
debitum ordinem seruari uel etiam pretermitti:
hoc tñ itereſt ꝙ obseruatio uel transgressio bebi
ti ordinis est in potestate humane uoluntatis cō
stituta: nō autem in potestate naturaliū reruz est
ꝙ a stebito ordine deficiat uel ipm sequat. oz aūt
effectus causis per conuenientiā respondere: sicut
igitur res naturales cū in eis debitus ordo nāliuz
principioꝝ ꝛ actionum seruatur sequitur ex ne
cessitate nature conseruatio ꝛ bonum in ipsis: cō
ruptio āt ꝛ malum cū a debito ꝛ naturali ordine

receditur:ita etiam in rebꝰ humanis oꝛ q̄ cū hō uolūtarie ſeruat ordinem legis diuinitus ipoſite conſequatur bonū non uelut ex neceſſitate ſed ex diſpenſatione gubernantis:qō eſt premiari:ꝛ ecō uerſo:malū cū ordo legis fuerit pretermiſſus ꝛ h̄ eſt puniri. Imp̄. ad pfectam dei bonitatem pertinet q̄ nihil inoꝛdinatū in rebus reliquat:vñ in rebus naturalibus uidemus contingere q̄ omē malū ſub ordine alicuius boni cōcludit:ſic̄ corruptio aeris eſt ignis generatio:ꝛ occiſio ouis eſt paſtus lupi:cū igit̄ actus hūani diuine ꝓuidentie ſubdant̄ ſicut ꝛ res naturales:oꝛ malū quod accidit in hūanis actibus ſub ordine alicuꝰ boni concludi:hoc āt conuenientiſſime fit per hoc q̄ pcca puniūtur:ſic enim ſub ordine iuſticie que ad eq̄litatē reducit comprehendūt ea que debitā quantitatem excedūt:excedit āt hō debitū ſue quātitati gradū dū volūtatē ſuam dine uolūtati p̄fert ſatiſfaciēdo ei ꝑ ordinationē dei:que q̄dē iequalitas tollit dū ꝑ volūtatē ſuā hō aliquid pati cogit ſm ordinationē dinā.oꝛ igit̄ q̄ peccata hūana pūiantur diuinitus:ꝛ eadez rōe bona facta remūeratōez accipiāt. Itē diuina ꝓuidentia nō ſolū diſponit rez ordinē ſed etiā mouet oia ad ordis ab eo diſpoſiti executionē ut ſupra oſtenſū eſt:uolūtas āt a ſuo obiecto mouetur quod ē bonum uel malum:ad diuinā igitur ꝓuidentiā ꝓtinet q̄ homib⁹ bona ꝓponat in premiū vt volūtas ad recte procedendū moueat ꝛ mala ꝓponat in penā ad hoc q̄ inoꝛdinationē uitet. Preterea diuina ꝓuidētia hoc mō res oꝛdinauit q̄ una alti proſit: cōuenientiſſime āt hō ꝓficit ad finē bōi tā ex bono alterius hois q̄ ex malo dū excitatur ad bene agendum per hoc q̄ uidet bene operantes premiari: ꝛ dū reuocatur a male agendo ꝑ hoc q̄ uidet male agentes puniri:ad diuinam igitur ꝓuidentiam ꝓtinet q̄ mali puniantur ꝛ boni p̄mient. Hinc eſt quod dicit Exo.xx. Ego ſū deus tuus uiſitās iniquitatē patruz in filios:ꝛ faciens miſericordiā his qui diligūt me ꝛ cuſtodiunt precepta mea. ꝛ in p̄s. Reddes unicuiq̄ iuxta opa ſua: ꝛ Roma. ij.reddet unicuiq̄ ſecundū opera ſua his quidez qui ſūt ſm patiam boni operis gloriā ꝛ honorez: his autem qui nō acquieſcūt vitati credūt āt iniquitati:iram ꝛ indignationem. Per hoc āt excluditur error quorūdam dicentium q̄ deus ñ punit.dicebāt.n. Marchiō ꝛ Valētin⁹ aliū eē deum bonū ꝛ aliū eſſe deū iuſtum qui punit.

De differentia ꝛ ordine penaꝝ. CXLI.

Quia uero ſicut ex predictis pz premium eſt qō uolūtati proponitur quaſi finis quo excitatur ad bene agendū:e⁹rio pena uolūtati proponitur vt a malo retrahat quaſi aliquid fugiēdū ꝛ malū ſicut de rōne p̄mij ē q̄ ſit bonū ꝛ voluntati conſonum:ita de rōne pene ē q̄ ſit malum ꝛ ꝓtrarium volūtati:malū āt eſt priuatio boni:vnde oꝛ q̄ ſe cūdum differentiā ꝛ ordinez bonoꝝ ſit etiaz ordo ꝛ diefferentia penarū:eſt āt ſummū bonū hominis felicitas q̄ eſt vltimus finis eiꝰ:quanto ergo aliquid eſt huic fini ꝓpinq̄us tanto p̄eemiet intra homis bonū: huic āt ꝓpinquiſſimuz ē vtus ꝛ ſi q̄d aliud ē qō ad bonā opaꝛ̄onē hoiem perficiat qua ꝓuenitur ad beatitudinē:ꝓſequit autem ꝛ debita diſpoſitio rōnis ꝛ viriū ei ſubiectarum:poſt hoc āt ꝛ coꝛpis incolumitas que neceſſaria eſt ad expeditam opationez:demū autē ea q̄ exteriꝰ ſūt quibus q̄i āminiculātibus vtimur ad vtutez. Erit igit̄ maxima pena hoiez a beatitudie excludi poſt hanc āt vtute ꝑuari ꝛ pfectione q̄cunq̄ naturalium vtutuz aie ad bene agenduz:de hinc naturaliū potentiaꝝ aie deoꝛdinatio:poſt hoc autē coꝛporis nocumētum:demū autē exterioꝛum bonoꝛum ſublatio.Sed quia de rōne pene ē non ſolum q̄ ſit priuatiua boni ſed etiā q̄ ſit ꝓtraria voluntati:non āt cuiuſlibet hois voluntas eſtimat bona ſm q̄ ſūt:ꝓtingit interduz q̄ id qō eſt maioris boni ꝑuatiuum ē minus ꝓtrariū volūtati:ꝛ ꝑpter hoc minus penale eē videt:ꝛ inde ē q̄ plures homies qui bona ſenſibilia ꝛ coꝛpalia magis eſtimāt ꝛ cognoſcunt intelligibilia ꝛ ſpūalia: plus timent coꝛpales penas q̄ ſpirituales:ſm q̄ꝝ eſtimationem ꝓtrarius ordo videt penarū ordini ſupra dicto:apud hos.n.maxia pena eſtimātur leſionef coꝛpis ꝛ damna rez exterioꝝ: deoꝛdinatio autez aie ꝛ damnū vtutis ꝛ amiſſio fruitionis dine in q̄ cōſiſtit vltima hois felicitas:aut modicum aut nihil reputatur ab eis. Dic āt ꝓcedit q̄ hoiuz peccata a deo puniri nō eſtimāt:quia vident pleūq̄ peccatoꝛes in columitate coꝛpis vigere ꝛ exterioꝛi fortuna potiri:quib⁹ interdū hoies vtuoſi ꝑuant Qō recte ꝓſiderātibus mirū videri nō debet: cū. n.omia exteriora ad interioꝛa ordinētur:coꝛpꝰ āt ad aiam:intantum exteriora ꝛ coꝛpalia bona ſūt homi bona in q̄tum ad bonū rōnis ꝓficiunt:ſm vo q̄ bonum rōnis impediūt homi vtuntur i mala:nouit autem reꝛ diſpoſitoꝛ deus mēſuram virtutis humane: vnde interdū homi vtuoſo coꝛporalia ꝛ exteriora bona miniſtrat in adiutorium uirtutis ꝛ in hoc ei beneficium preſtat: interdum vo ei predicta ſubtrahit eo q̄ cōſiderat hmōi eē ſibi ad impedimētum vtutis ꝛ fruitionis diuine ex hoc autē exteriora bona vtuntuꝛ homini i mala ut dictuz ē:vnde ꝛ eoꝝ amiſſio eadem rōne homi vtitur in bonum:ſi igitur omis pena malū eſt nō eſt autez malū hoiem exterioꝛibus ꝛ coꝛporalibus bonis priuari ſm q̄ expedit ad pfectum virtutis: nō erit hoc homi vtuoſo pena ſi priuet

exteriorib⁹ bonis ĩ adiuuam⁹tũ vtutis. econtra rio ãt erit malis in penã si eis exteriora bona concedũt quibus prouocãt ad malũ. vñ 7 Sap. xiiij dr q creature dei in odiũ facte sunt. 7 in tẽtatiõez aie hominũ 7 in muscipulã pedib⁹ insipientium. Quia uero de rõe pene est non solũ q sit malũ sz etiã q sit ꝓtrariũ uolũtati: ãmissio corporaliuz et exteriorũ bonorũ etiã qñ est hõi in ꝓfectũ vtutis 7 non in malũ dicit pena abusiue ex eo q est ꝓtra uolũtatẽ: ex inordinatione ãt hois ꝓtingit q hõ ñ estimet res fm q sũt sz corporalia spũalib⁹ pferat iordinatio ãt talis aut est culpa aut ex aliqua culpa precedẽte ꝓcedẽs: vñ ꝓnter pz qõ pena nõ sit i hoie ẽt fm qõ est ꝑ uolũtate nisi culpa precedẽte. Hoc ẽt ex alio pz: qz ea que sũt fz se bona nõ verterẽt hõi in malũ per abusũ nisi aliqua iordiatõe in hoie exñte: itẽ qõ oporteat ea q̃ uoluntas accepta eo qõ sũt naturalr bona hõi subtrahi ad pfectũ vtutis: ꝓuenit ex aliqua hõis deordinatõe q̃ uel est culpa uel sequtur culpã: manifestũ est. n. qõ p peccatũ precedẽs sit quedã iordinatio i affectu hũano ut facilius postmodũ ad peccatũ inclinet Nõ ergo ẽ absq; culpa etiã qõ oz hominẽ adiuuari ad bonũ vtutis p id quod ẽ ei quodãmõ penale i q̃tũ est absolute ꝑ uolũtatẽ ipi⁹ sz qñq; sit uolitũ fm qõ rõ recipit finẽ. seo de hac inordiatõne i nã hũana exñte ex pcco originali posteri⁹ dicet: nũc ãt i tãtũ manifestũ sit qõ deus punit hõies ꝓ peccatis. 7 qõ nõ punit absq; culpa.

Q ñ oia ꝑmia 7 pene sũt eq̃les. CXLII.

QUm autez diuina iusticia id exigat qõ ad equalitatẽ i rebus seruandã ꝓ culpis pene reddant 7 ꝓ bonis actib⁹ ꝑmia: oportet si est grad⁹ in uirtuosis actibus 7 i peccatis ut oñsũ est q sit etiam gradus ꝑmioꝝ 7 penarũ: aliꝫ eniz nõ seruaret eq̃litas si nõ plus peccãti maior pena aut melꝰ agẽti maius ꝑmiũ redderet: eiusdẽ. n. rõnis esse videtur q differẽter retribuat fm differentiaz boni 7 mali 7 fm dr̃iam boni 7 melior] uel mali 7 peior]

Preterea talꝭ ẽ equalitas distributie iusticie ut iequalia ineq̃libus reddãtur: nõ ergo eẽt iusta reꝓpẽfatio ꝓ penas 7 premia si oia ꝑmia 7 oẽs pene essent eq̃les. Adhuc ꝑmia 7 pene a legislatore ꝓponũtur ut hoies a malis ad bona trahãt ut ex supra dictis pz: oportet aũt homies nõ solũ trahi ad bõa 7 retrahi a malis sed etiã bonos allici ad meliora 7 malos retrahi a peioribus qõ nõ fieret si ꝑmia 7 pene eẽnt equalia: oportet igit 7 penaꝭ 7 ꝑmia ineq̃lia esse. Amp̃. sicut ꝓ disponẽs nãle⁹ aliq̃s disponit ad formaz: ita ꝓ opera bona 7 mala aliq̃s disponitur ad penas 7 premia: sed hoc hz ordo quẽ: diuina ꝓuidẽtia statuit in rebus q̃ magis disposita pfectionem formã ꝓsequũtur: ergo secũdum dispositẽ bonoꝝ opeꝝ uel malorum oportet q sit diuersitas penarum 7 ꝑmioꝝ. Itez cõtingit excessũ esse i opibus bonis 7 malis duplicit vno modo fm numeꝝ ꝓut vnus alio hz opa pla bona uel mala: alio mõ fm qualitatẽ opum ꝓut vnus alio uel melꝰ uel peius opꝰ habet: oz autez q excessui q̃ est fm numerũ opum rñdeat excessꝰ premioꝝ uel penarũ: alias nõ fieret recõpensatio in dino iudicio ꝓ oibus que q̃s agit si aliqua mala remanerẽt ipunita 7 aliqua bona irremunerata: pari ergo rõne excessui q̃ est fm equalitatẽ operum ineq̃litas ꝑmioꝝ 7 penarum rñdet. Hinc est qõ dicitur Deut. xxv. Pro mẽsura pcci erit 7 plagarum modus: 7 Isa. xxvij. In mẽsura ꝓtra mensuram cũ abiecta fuerit vindicabo eaz. Per hoc aũt excludit error q̃rundaz dicẽtiũ in futuro oia ꝑmia 7 penas esse equales.

De pena q̃ debet peccato mortali 7 veniali ꝑ respectũ ad vltimũ finez. CXLIIII.

QUst autẽ ex predictis manifestum q̃ duplicit ꝓtingit peccare: vno modo sic q̃ totaliter intẽtõ mẽtis aduertatur ab ordine ad deũ q̃ est vltimus finis bonoꝝ 7 hoc ẽ pcm mortale: alio modo sic q̃ manẽte ordine humane mẽtis ad vltimũ finem impedimẽtũ aliqõ afferatur quo retardat ne libẽ tendat in finẽ: 7 hoc dr̃ peccatum veniale: si ergo fm differentiã pcorum oportet esse differentiam penaꝝ: ꝓñs est q̃ ille q̃ mortaliter peccat sit puniẽ dus sic q̃ excidat ab homis fine: qui aũt peccat venialiter nõ ita q̃ excidat sed ita q̃ retardet aut difficultatem patiat in adispicendo finez: sic. n. iusticie seruatur equalitas ut quõ homo peccãdo voluntarie a fine diuertit ita penaliter ꝓtra suaz voluntatem i finis adeptione ipediatur. Adhuc sicut ẽ volũtas in homibus: ita est inclinatio nãlis in rebus naturalib⁹: si aũt ab aliqua re naturali tollat iclinatio eius ad finẽ. oio finez illum ꝓsequi nõ põt. sicut corꝰ graue cũ grauitatez amiserit ꝑ corruptionẽ 7 factum fuerit leue: nõ pueniet ad mediũ: si aũt fuerit in suo motu impedituz iclinatione ad finem manẽte: remoto ꝓhibẽte pueniet ad finẽ: in eo aũt qui peccat mortaliꝫ oio auertit intentio volũtatis a fine vltimo: in illo aũt qui venialiter peccat manet intẽtio cõuersa ad finem: sed aliqualiter ipeditur ex hoc q̃ plus debito iheret his que sũt ad finez: igitur ei q̃ peccat mõtaliꝫ hec pẽa debet ut oio excludat a ꝓsecutõne finis: ei ãt qui peccat venialiter q̃ difficultatez aliquã patiatur añq̃ ad finem ꝓueniat. Amp̃. cũ aliquis ꝓ

sequit aliqđ bonum quod nõ itendebat: ẽ a fortuna ꝛ casu: si igitur ille cuius itentio ẽ auersa a fine ultimo finẽ ultimũ assequat erit hoc a fortuna ꝛ cãu: hoc ãt incõueniens est qꝛ ultimꝰ finis ẽ bonũ intellectus: fortuna ãt itellectui repugnat: qꝛ fõtuita absq; ordinatione intellectus ꝓueniũt: inconueniens ãt ẽ qꝝ intellectus suũ finẽ ꝓsequatur non per uiam itelligibilẽ: nõ ergo ꝓsequet finẽ ultimũ q̃ peccãs mortaliter hz intentionẽ auersã ab ultio fine. ¶ Itẽ mã nõ consequitur formã ab agente nisi fuerit ad formã dispositа conuenient: finis ãt ꝛ bonũ est perfectio uolũtatis sicut forma mãe: uolũtas igitur nõ ꝓsequetur ultimũ finẽ nisi fuerit dispositа cõuenient: disponit ãt ad finem uolũtas ꝑ itentionẽ ꝛ desideriũ finis: non igitur consequet finẽ cuius intentio a fine auertit. ¶ Preterea in his que sunt ordiata ad finẽ talis habitudo inuenitur qꝝ si finis est uel erit: necesse est ea que sũt ad finẽ fore: si ãt ea que sũt ad finẽ ñ sũt nec finis erit: si.n. finis eẽ põt etiã nõ exñtibꝰ illis que sunt ad finem: frustra ꝑ hmõi media q̃rit finis: ostẽsũ est ãt apud oẽs qꝝ hõ ꝑ opa vtutũ i quibꝰ ꝑcipuũ ẽ intentio finis debiti: cõsequit suũ ultimũ finem qui est felicitas: si ergo aliquis ꝓtra uirtutez agat ab intentione ultimi finis auersus ꝓueniẽs ẽ qꝝ ultio fine ꝑuet. Vnde ẽ qđ dr Math. vij. Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem:

¶ Qꝛ per peccatum mortale ultimo fine aliquis in eternum priuatur CXLIIII

Oportet aũt hanc penã q̃ quis priuatur ultimo fine esse iterminabilem: Priuatio enim alicuius nõ est nisi qñ natum ẽ haberi: non.n. catulus moꝛ natus dicit visu ꝑuat: vltimuz aũt finẽ non ẽ homo aptus natus ꝓsequi in ha cvita ut probatum est: priuatio ergo hmõi finis oz qꝝ sit pena ꝑ hanc vitã: sed post hãc vitã ñ remanet hoi facultas adispiscendi vltimũ finem: aia.n. indiget corpoꝛe ad cõsecutionẽ sui finis in q̃tuz per coꝛpⁿ perfectionem acq̃rit ꝛ in scia ꝛ in vtute: amia autem postq̃ fuerit a coꝛpoꝛe sepate nõ redit iterum ad hunc statum qꝝ ꝑ coꝛpus pfectionẽ accipiat sicut dicebãt trãsmigrationem ponentes ꝓtra quos superius disputatũ est: necesse est igitur qꝝ ille q̃ hac pena punitur vltimo fine ꝑuetur ꝛ in etnũ priuatus remãeat. ¶ Adhuc si q̃s priuatur eo quod ẽ in natura eiꝰ ut hẽatur: impossibile ẽ illud reparari nisi fiat resolutio in ꝓiacẽtem matiã ut itez aliꝺ de nouo generetur: sicut cũ aĩal amittit visuz aut alĩum sẽsum: impossibile ẽ aũt qꝝ id quod iã generatum est iterũ generet nisi primũ corrũpat: ꝛ tũc ex eadem materia potit aliud itez generari non idem nũero sed spẽ: res aũt spiritualis ut aia uel ãgelꝰ ñ.põt resolui ꝑ coruptioez i aliquã ꝓiacẽtez mãm ut iterum generetur illud idẽ spẽ: si igitur ꝑuetur eo qđ est in natura ipsius ut hẽat: oportet qꝝ in ꝑpetuũ maneat talis ꝑuatio: est aũt i natura aie ꝛ angeli ordo ad vltimũ finem qui ẽ deus: si q̃ ab hoc ordine decidat ꝑ aliquã penam: i ꝑpetuũ talis pena manebit. ¶ Item nãlis equitas hoc habere videtur qꝝ vnus quisq; ꝑuetur bono contra qđ agit: ex hoc.n. reddit se tali bono idignuz: ꝛ inde ẽ qꝝ ꝛ ciuilẽ iusticiã: qui ꝓtra rem publicã peccat societate rei publice ꝑuat omnino uel per mortẽ uel ꝑ exilium ꝑpetuũ nec attenditur quanta fuerit mora temporis in peccando sed quid fit ꝫ qđ peccauit: eadem autẽ est cõpatio totius vite ꝓsẽtis ad rem publicam terrenã ꝛ totius eternitatis ad societatẽ beatoꝝ qui ut supra oñsum est vltimo fine eternali potiũtur: qui q̃ ꝓtra vltimuz finẽ peccat ꝛ ꝓtra charitatem ꝑ quaz est societas beatoꝝ ꝛ tendẽtiuz in beatitudinẽ: in etnũ debet puniri q̃uis aliqua breui tpis mora peccauerit. ¶ Preterea apud dnum iudiciũ voluntas pro facto ꝓputatur qꝛ sicut homies vident ea que exterius agũtur. ita deus inspicit horuz corda: qui aũt ꝓpter aliquod tpale bonum auersus ẽ ab vltimo fine qui in etnũ possidet: ꝓposuit fruitionẽ temporalẽ illius boni tpalis eterne fruitioni vltimi finis. vnde pz qꝝ multo magis voluisset in eternum illo bono tpali frui: q̃ fm diuinum iudiciuz ita puniri debz ac si etnaliter peccasset: nulli aũt dubium ẽ quin ꝑ eterno pcõ eterna pena debeatur: debet igitur ei q̃ ab vltimo fine auertit pena eterna. ¶ Adhuc eadẽ iusticie rõne: pena peccati redditur: ꝛ bonis actibꝰ ꝑmiũ: ꝑmium aũt vtutis est beatitudo q̃ quidem ẽ eterna ut supra oñsuz ẽ: ergo ꝛ pena qua q̃s a beatitudine excludit debet esse eterna. Hinc est, quod dicit Math. xxv. Ibũt hi in supplicium eternũ: iusti autẽ in uitã eternã Per hoc aũt excluditur error dicentium penas maloꝝ qñq; esse terminandas: que quidẽ positõ oꝛtũ habuisse uidetur a positione quoꝛundã phoꝛum qui dicebãt oẽs penas purgatorias esse ꝛ ita qñq; terminandas. uidebat ãt hoc ꝓsuabile: tuz ex humana consuetudine: pene.n. humanis legibus inferuntur ad emendationem uitioꝛum. vñ sicut medicine quedam sũt: tũ etiã rõe. si enim pena nõ ꝓp aliud iferretur a pũiẽte sed ꝓpter se tm̃ sequitur qꝝ in penis propter se delectentur: quod bonitati diuine non congruit: oz igit penas ꝓpteꝛ aliud inferri: nec uidetur alius cõuenientioꝛ finis q̃ emendatio uitioꝛũ: uidetur igitur conueniẽter dici omnes penas purgatorias esse: ꝛ per ꝓñs qñq; terminãdas: cũ etiam illud quod est purgable accñtale sit rõe creature ꝛ possit remoueri absq; consũptione substantie. Est autẽ ꝓcedẽdũ qꝝ pene

inferũtur a deo nõ ꝓpter se quasi deus in ipis de lectetur: sed ꝓpt aliud. s. ꝓpter ordinẽ imponẽ dum creaturis: in quo bonũ vniuersi ꝓsistit. Exigit aũt hoc ordo rerum ut proportionalit omnia diuinitus dispẽsentur ꝓpter qõ dicitur in libro. Sap̃. q deus oia facit in põdere numero ⁊ mẽsura: sicut aũt p̃mia proportionaliter rñdent actib⁹ vtuosis. ita pena peccatis: ⁊ qbusdã pcis proportionãtur pene sẽpiterne ut oñsum est: infligit igit deus pro qbusdã peccatis penas eternas ut debitus ordo seruet in rebus q eius sapiam demõstrat Si quis tñ pcedat omẽs panas ad emẽdationem vitiorum iduci ⁊ nõ propter aliud: nõ tñ propter hoc cogitur ponẽ omẽs penas purgatorias ⁊ terminabiles eẽ: nam ⁊ p̃m leges humanas alic̃ morte puniũtur: nõ quidem ad emẽdationem sui sed aliorum. Hinc ẽ qõ prouer. xix. dicit. Pestilente flagellato stultus sapiẽtior erit. Quidã etiam p̃m hũanas leges a ciuitate ꝓpetuo exilio excludũtur vt eis subtractis ciuitas purior reddat: vnde dicit puer. xxv̄. Eũce derisorem ⁊ exibit cũ eo iurgium cessabunt cãe ⁊ ꝓtumelie. Nihil igitur ꝓhibz etiã si pene nõ nisi ad emẽdationem moꝛ adhibeant: quin p̃m oinum iudiciuz alic̃ debeant a societate bonoꝛ ꝓpetuo separari ⁊ i eternũ puniri ut ex p petue pene timore homies peccare desistant: ⁊ bonorum societas purior ex eoꝛ separatiõe reddat sicut dicit Apoc. xx. Non intrabit i ea. i. in irlm celestem: p quã designatur societas bonoꝛ: alicd coinq̃natum ⁊ faciens abominationẽ ⁊ mẽdaciũ.

Q. peccata puniuntur etiam per experientiaz alicuius nociui. CXLV

NOn solum autem qui ꝓtra deũ peccant puniẽdi sunt p hoc q a beatitudine ꝓpetuo excludãt sed etiam per expimẽtum alicuius nociui. Pena. n. debet ꝓportionaliter culpe rñdere ut supra oñ sum ẽ: in culpa aũt nõ solum auertit mens ab vltimo fine sed etiã in debite ꝓuertitur in alia quasi in fines: non solũ g̃ puniendus ẽ qui sic peccat per hoc q excludatur a fine sed etiaz p hoc q ex alĩs rebus sentiat nocumẽtum. Amp̃. pene inferũtur pro culpis ut timore penaꝛ homies a peccati retrahant ut supra dictum est: nullus autẽ timet amittere id quod non desiderat adipisci: qui ergo hñt voluntatem auersã ab vltimo fine nõ timent excludi ab illo. nõ ergo p solam exclusionẽ ab vltimo fine a peccãdo reuocarẽtur: oz igitur peccãtibus⁹ aliam penã adhiberi. quã timeant peccãtes Item: si quis eo qõ est ad finẽ iordinate vtitur nõ solum fine ꝓuat sed etiã aliud nocumẽtuz incurrit ut pz in cibo iordinate assumpto qui nõ solũ firmitatem nõ affert sed etiã egritudinẽ iducit: q aũt in rebus creatis finẽ ꝓstituit eis nõ vtitur p̃m q debet referendo. s. ad vltimũ finez: non ergo solum oz puniri per hoc q beatitudie careat sed ẽt per hoc q aliqõ nocumẽtuz ab ipis experiat. Preterea sicut recte agẽtibus debẽtur bona: ita peruerse agentib⁹ debẽtur mala: sed illi q recte agũt: in fine ab eis intento pcipiũt pfectionẽ ⁊ gaudiũ: ecõtrario ergo debeẽt hec pena peccãtib⁹ ut ex his in qbus sibi finẽ ꝓstituũt afflictionẽ accipiãt ⁊ nocumẽtum. Hinc est q dina scriptura peccatorib⁹ cõminatur non solum exclusionẽ a gloria: sed etiam afflictionẽ ex alĩs rebus. dñ. n. Mathei. xxv. Discedite a me maledicti i ignẽ eternũ qui parat⁹ est diabolo ⁊ angelis eius: ⁊ in ps. Pluet sup peccatoꝛes laqueos ignis ⁊ sulphur ⁊ spiritus procellarum pars calicis eoꝛ. Per hoc autem excludit opio Algazelis. q posuit q pccoꝛib⁹ hec sola pena reddet q affligẽt ꝓ amissione ultimi finis.

Q. iudicibus licet penas inferre. CXLVI.

QVia uero penas a deo inflictas aliqui puipendũt ꝓpt hoc q sensibilibus dediti solum ea q uidentur curãt: ideo per diuinã prouidentiaz ordinatum est ut in terris sint homines qui per penas sensibiles ⁊ presentes alios ad obseruantiam iusticie cogãt: quos manifestũ est non peccare dũ malos puniũt. Nullus. n. peccat ex hoc q iusticiã facit: iustũ autez est malos puniri. quia per penã culpa ordinat ut ex supradictis patet: nõ igit iudices peccant malos puniẽdo. Adhuc hoies q in terris sup alios cõstituũt sũt quasi dine ꝓuidẽtie executoꝛes. deus. n. p sue ꝓuidentie ordinẽ per superiora inferioꝛa exequitur ut ex supradictis patet: nullus aũt ex hoc q exequitur ordinem diuine ꝓuidentie peccat: hz aũt hoc ordo dine ꝓuidentie ut boni ꝓemineãt ⁊ mali puniantur ut ex supradictis patet: nõ igitur hoies qui alĩs presũt peccãt ex hoc q bonos remunerant ⁊ puniũt malos. Amp̃. bonũ non indiget malo sed ecõuerso: illud igitur qõ est necessarium ad conseruationẽ boni: nõ põt esse p̃m se malũ: ad conseruatiõez aũt concordie inter homines necessarium est q pene malis infligantur: punire igitur malos non ẽ p̃m se malũ. Item bonũ cõe melius ẽ q̃ bonũ ꝓticulare vn̄: subtrahendũ est igitur bonũ particulare ut ꝓseruet bonũ cõe. uita autẽ quorũdam pestiferoꝛum impedit cõe bonũ quod est concordia societatis humane. subtrahendi igitur sũt huiusmodi homines per mortem ab hominũ societate. Preterea sicut medicus in sua opatione ĩtẽdit sanitatẽ que consistit in ordinata concordia humoꝛ ita rectoꝛ ciuitatis intendit i sua opatiõe

pacē que cōsistit in ciuiū ordinata cōcordia. medi cus aūt abscidit mēbrū putridū bene ⁊ utilit si p ipm imineat corruptio corporis. iuste igit ⁊ absq3 peccato rector ciuitatis hoies pestiferos occidit ne pax ciuitatis turbetur: Hinc est q dicit apl's. i. Lo rin. v. Nescitis q3 modicū fermentū totā massam corrūpit: ⁊ post pauca subdit. Auferte malum ex uobis ipsis: ⁊ Ro. xiij. dicitur de potestate terrēa q nō sine cā gladiū portat. Dei. n. minister est vin dex in irā ei qui male agit: ⁊. i. Pet. ij. dō subiecti estote oi hūane creature ꝓpter deū: siue regi qua si precellēti siue ducib' tāq ab eo missis ad uidi tam malefactorz: laudē uero bonorū. Per h aūt excluditur error quorūdā dicētiū uindictas cōpo rales non licere fieri qui ad sui fulcimētū errorīs inducūt qō dicitur Exo. xx. Non occides. Indu cūt etiam quod dicitur Math. xiij. q dns mīstris uolētibus zizaniā colligē de medio tritici. respon dit sinite utraq3 crescē usq3 ad messem: per zizani am āt filij nequā intelligūt: per messem āt seculi finis ut ibidē dī: nō igit mali subtrahendi sunt de medio bonorū ꝓ occisionē. Inducūt etiam q hō ꝑdiu in mūdo est potest in melī trāsmutari: non ergo est per occisionē subtrahendus a mūdo sed ad pniam reseruādus. Hec āt friuola sūt. nā in le ge que dicit. Nō occides: postmodū subdit. Ma lificos nō patieris uiuere. Ex quo datur intelligi occisionē hominū iniustā ꝓhibitā esse: qō etiā ex vbis dñi apparet Math. v. nā cū dixisset. Audi stis q3 dictū ē antiquis: nō occides subiūxit. Ego autem dico uobis. qui irascitur fratri suo ⁊c. Ex quo dat intelligere illam occisionē eē ꝓhibitā q ꝓcedit ex ira: nō āt illā que ꝓcedit ex zelo iusticie Qō etiā dns dicit: Sinite utraq3 crescere usq3 ad messem: qualiter intelligendū sit apparet ꝑ illud quod sequitur. Ne forte colligentes zizania eradi catis simul ⁊ triticū. Ibi ergo interdicitur malorz occisio ubi hoc sine ꝑiculo bonorz fieri non pōt qō plerūq3 contingit quando mali nondū discer nūtur a bonis per manifesta peccata: uel quando timetur periculum ne mali multos bonos post se trahant. Quero mali q̄diu uiuūt emendari pos sunt: non prohibet quin iuste possint occidi quia ꝑiculum qō de eorum uita imminet ⁊ mal' ē ⁊ certi us q̄ bonū q de eorz emēdatione expectatur: ha bēt etiam in ipso mortis articulo facultatē ut per pniam conuertantur ad deum: q si adeo sunt ob stinati q etiam in mortis articulo corz eorū a ma litia nō recedit: satis ꝓbabilit estimari potest q nūquam a malicia resipiscant.

¶ Qhomo indiget diuino auxilio ad beatitudi nem conseq̄ndam. LXLVII.

¶ Quia uero ex supe rioribus manifestum est q diuina ꝓ uidētia aliter disponit creaturas ratō nales q̄ res alias sm q in ꝓditione nature ꝓprie ab alijs differūt: restat oñendum q etiam ex di gnitate finis altioris gubernatiōis modus a diuina ꝓuidētia eis adhibetur: manifestum ē aūt q sm ꝓuenientiā sue nature ad altiorē ꝑticipationez fi nis peruenīūt. Quia. n. intellectual' nature sūt: ꝑ suam operationē intelligibilem vitatem attingē pnt quod alijs rebus nō ꝓpetit que itellectu carēt ⁊ sm q ad intelligibilem vitatem nāli operatiōe peruenīūt: manifestū est eis aliter ꝓuideri diuini tus q̄ alijs rebus in q̄tum hoi datus est intellect' ⁊ ratio per que veritatem ⁊ discernē ⁊ inuestiga re possit. Date sūt etiam ei vires sensitiue ⁊ interi ores ⁊ exteriores quibus ad iuestigādam vitatez adiuuetur. Datus ē ei etiam loquele vsus per cui' officium vitatem quā aliquis mente ꝓcipit alteri manifestare possit ut sic homies se ipsos iuuent i cognitiōe vitatis: sicut ⁊ in alijs rebus necessarijs vite cū sit homo amial naturaliter sociale. Sz vl terius vltim' finis hominis in q̄dam vitat cogni tione ꝓstitutus est que nālem facultatem ipius ex cedit ut. s. ipsam ꝑmam vitatem videat in se ipsa sicut supra oñsum ē: hoc aūt inferioribus creatu ris nō ꝓpetit ut. s. ad finem peruenire possint qui eorum facultatem nālem excedat: oz igit ut etiaz ex hoc fine attendat diuersus gubernationis mo dus circa homies ⁊ alias inferiores creaturas: ea enim que sūt ad finem: necesse ē fini esse ꝓportio nata: si igitur homo ordinat in finez qui ei' facul tatem naturalē excedit: necesse ē ei aliq̄ō auxiliuz diuinitus adhiberi supernāle per qō tendat i finē

¶ Adhuc res inferioris nature in id qō est ꝓpri um superioris nature nō pōt pduci nisi vtutem illius superioris nature: sic luna q̄ ex se ñ lucet fit lucida vtute ⁊ actione solis: ⁊ aqua q̄ per se nō ca let fit calida vtute ⁊ actione ignis: videre aūt ipaz ꝑmam vitatez in se ipsa ita transcēdit facultatem humane nāe q est ꝓprium solius dei ut supra oñ sum est: indiget igitur homo auxilio dīno ad hoc q in dictum finē perueniat. ¶ Item: vnaq̄q res per opationē suam vltimū finem ꝓsequitur: opa tio aūt vtutez sortitur ex ꝑncipio opante: vnde p actionē semis generatur aliq̄d in determiata spē cuius vtus i semie ꝑexistit: nō pōt igitur homo ꝑ operationem suā peruenire in vltimū finem suū qui transcēdit facultatem nālium potentiarz nisi eius operatio ex diuna vtute efficatiaz capiat ad finem ꝑdictum ¶ Amꝑ. nullum instrumentum sm virtutem ꝓprie forme pōt ad vltimam perdu cere perfectionem sed solū sm uirtutem ꝑncipalis agentis: q̄uis sm ꝓpriam virtutem aliquā dispo

sitionē facere possit ad vltimaz perfectionē:a ser
ra.n.fm rōnem proprie forme est sectio ligni: sed
forma scāni est ab arte que vtitur instrumēto:sili
ter resolutio z cōsūptio i corpore aialis est a calo
re ignis sed generatio carnis z determinatio aug
mēti z alia hmōi sunt ab anima vegetabili q̄ utit
calore igneo:sicut instīo:sub deo aūt qui ē prim⁹
intellectus z uolēs ordinātur oēs itellectus z uo
luntates sicut instrumēta sub principali agēte.oz
igitur q̄ eorum operationes efficatiā nō habeāt
respectu ultime perfectionis que ē adeptio final⁹
beatitudinis nisi per vtutē diuinā.indiget igitur
rōalis natura diuino auxilio ad consequēdū ul
timū finē. ¶ Preterea hōini sūt ipedimēta pluri
ma perueniendi ad finem: impediturenim debi
litate rationis q̄ de facili trahitur in errorē per
quē a recta uia pueniendi in finē excluditur : ipe
ditur etiam ex passionibus partis sensitiue et ex
affectionib⁹ quibus ad sensibilia z inferiora trahi
tur quibus quanto magis inheret.longi⁹ ab vlti
mo fine distat:hec eni infra hominē sūt:finis au
tem superior eo existit:ipeditur etiā plerūq; cor
poris infirmitate ab executione vtuosoz actuuz
quibus ad beatitudinē tenditur.indiget igitur au
xilio dīno hō ne per hmōi ipedimēta totaliter ab
ultimo fine deficiat. Hinc est qđ dr Jo. vi. Nemo
potest uenire ad me nisi pr̄ q̄ misit me traxerit il
lū.z.xv. Sicut palmes nō potest ferre fructū a se
met ipso nisi manserit in uite:sic nec vos nisi i me
manseritis. Per hoc aūt excluditur error pellagia
norū qui dixerūt q̄ per solū liberū arbitrium hō
poterat dei gloriam promereri.

¶ Quod per auxilium diuine gratie homo non cogit
ad virtutem. CXLVIII.

POsset autē uideri
alicui q̄ per dīnū auxiliū aliq̄ coactō
homini inferatur ad bene agenduz ex
hoc q̄ dictū ē. Nemo pōt uenire ad me nisi pat̄ q̄
misit me traxerit eū.z ex hoc qō dicitur Ro.viij.
Qui spiritu dei agūtur hi filij dei sūt:z.ij. Cor.
v. Charitas christi urget nos: trahi.n.z agi z ur
geri coactionē iportare uidēt:hoc autem non eē
uerum manifeste ostenditur. Diuina.n.prouiden
tia rebus omnibus prouidet fm modū eorum ut
supra ostensum est:est aūt propriū hōi z oi rōnali
creature q̄ voluntarie agat z suis actibus dñetur
ut ex supradictis pz:huic aūt coactio contrariat
non igitur de⁹ suo auxilio hominē cogit ad recte
agendū. ¶ Adhuc dīnū auxiliū sic intelligit ad
bene agendū hōi adhiberi q̄ in nobis nostra opa
opatur:sicut cā pma opatur opationes cārū secū
darū z agēs pncipale opat̄ actionē instīi: vnde dī

Isa.xxvi. Omia opa nostra opatus es in nobis do
mine:causa aūt prima causat operationē cause se
cunde fm modum ipsius:ergo et deus causat in
nobis nostra opera fm modum nostrum qui est
ut uoluntarie z non coacte agamus:nō igitur di
uino auxilio aliquis cogitur ad recte agendum

¶ Amp. homo per uolūtatem ordinatur i finē:
obiectū enim uoluntatis est bonum z finis. auxi
lium autem diuinum nobis ad hoc precipue im
penditur ut consequamur finem.eius ergo auxili
um non excludit a nobis actum uolūtatis sed ipz
precipue in nobis facit. vnde z apostolus dicit ad
Phil.ij. Deꝰ est qui opatur in nobis uelle z perfi
cere pro bona uoluntate:coactio autem excludit
in nobis actū uolūtatis:coacte.enim agimus cuꝰ
contrarium uolumus.non ergo deus suo auxilio
nos cogit ad recte agendū. ¶ Item homo perue
nit ad ultimum suum finē per actus uirtutum fe
licitas enim uirtutis premiū ponitur : actus aūt
coacti nō sūt actus vtutū:nam in vtute precipuū
est electio que sine uolūtario eē non potest cui ui
olentum ꝯrium est:non igitur diuinitus hō cogit
ad recte agendum. ¶ Preterea ea que sunt ad fi
nem debent eē fini proportionata:finis aūt ultimꝰ
qui est felicitas non competit nisi uoluntarie agē
tibus qui sunt domini sui actus:vnde neq; inania
neq; bruta aīmalia felicia dicimus sicut nec for
tunata aut infortunata nisi fm metaphoram:au
xilium igitur quod homini datur diuinitus ad fe
licitatem consequendam non est coactiuum. Hic
est quod Deut.xxx. dicitur. Considera q̄ hodie p
posuerit dominus in conspectu tuo uitam z bo
num z econuerso:mortē z malū ut diligas dñm
deū tuū z ambules in vijs eiꝰ:si autem auersū fue
rit cor tuuz z audire nolueris:predico tibi hodie
q̄ peas nē.z Ecc.xv.dī. Añ hoiez ē uita z mors
bonū z malū quod placuerit ei dabitur illi.

¶ Quod predictum diuinum auxilium homo pro
mereri non potest. CXLIX.

EX predictis aūtē
manifeste ostenditur q̄ auxiliū dīnuz
hō pmereri non potest. Quelibet.n.
res ad id quod supra ipam ē māliter se hz:mā aūt
nō mouet se ipam ad suā pfectionē:sed oz q̄ ab
alio moueatur:hō igitur non mouet se ipm ad h
q̄ adipiscatur diuinū auxilium quod supra ipm
est:sed potius ad hoc adipiscendū a deo mouet:
motio autem mouentis precedit motum mobilis
ratione et causa:non igitur propter hoc dat̄ no
bis auxiliū diuinū quia nos ad illud p bona ope
ra promouemur sed potius qui bona opera pro
ficimus: quia diuino auxilio preuenimur: ¶ Ad

hue agens instrumentale non disponit ad perfectionem inducendam a principali agente nisi secundum q̄ agit ex uirtute principalis agēt|: sicut calor ignis non magis preparat materiam ad formam carnis q̄ ad aliam formam nisi in q̄tum agit in ṽtute anime: sed anima nostra operatur sub deo sicut agen instrumentale sub principali agente: nō igitur potest se anima preparare ad suscipiendum effectum diuini auxilij nisi secundum q̄ agit ex ṽtute diuina: preuenitur igitur diuino auxilio ad bene operandum magis q̄ diuinum auxilium preueniat quasi merendo illud uel per se preparādo ad illud. Amplius nullum agens particulare potest vniuersaliter preuenire actionem primi vniuersalis agentis: eo q̄ omnis actio particularis agentis originem habet ab vniuersali agente: sicut in istis inferioribus omnis motus preuenitur a motu celesti: sed anima humana ordinatur sub deo sicut particualare agens sub vniuersali: impossibile est ergo esse aliquem rectum motum in ipsa quē non preueniat actio diuina: vnde ⁊ Joā. xv. dñs dicit. Sine me nihil potestis facere. Item merces proportionatur meritorum in retributione mercedis equalitas iustície obseruetur: effectus ãt diuini auxilij qui facultatem nature excedit non ē proportionatus actibus quos homo ex naturali facultate producit: non igitur per huiusmodi actus pōt homo p̄dictum auxilium mereri. Preterea cognitio precedit voluntat|motum: cognitio autem supernaturalis finis: est homi a deo cum per ratōnem naturalem in ip̄m attingere homo nō possit eo q̄ facultatem naturalē excedit: oportet ergo q̄ motus voluntatis nr̄e in vltimum finem auxilium diuinum preueniat. Hinc est quod dicit Titum. iij. Non ex operibus iusticie que fecimus nos sed scōm suam misericordiam saluos nos fecit: ⁊ Ro. ix. Non est volentis. ſ. velle nec currētis ſ. currere: sed miserentis dei: quia. ſ. oportet q̄ ad bene volendum ⁊ operandum homo diuino p̄ueniatur auxilio: sicut consuetum est q̄ effectus alicui non attribuitur proximo operanti sed p̄mo mouenti: attribuitur. n. victoria duci que labore militum perpetratur: non ergo per huiusmodi ṽba excluditur librum voluntatis arbitrium sicut quidam male intellexerunt quasi homo non sit dominus suorum actuum interiorum ⁊ exteriorum sed ostenditur deo esse subiectum. Et Treñ. v. dr Conuerte nos domine ad te ⁊ conuertemur: p̄ qō patet q̄ conuersio nostra ad deum preuenitur auxilio dei nos conuertētis. Legitur tamen Zach. i. ex persona dei dictum. Conuertimini ad me ⁊ cōuertar ad vos: non quin dei operatio nr̄am p̄uersionem preueniat ut dictum est: sed quia conuersionem nostram qua ad ipsum cōuertimur adiuuat subsequenter eam roborando ut ad effectum perueniat: ⁊ stabiliendo ut finem debitum consequatur. Per hoc autē excluditur error pelagianorū q̄ dicebant huiusmodi auxiliuz propter merita nobis dari ⁊ q̄ iustificationis nostre initium ex nobis sit: consummatio aūt a deo

Qr predictum dīnum auxilium gratia nomiatur: ⁊ quid sit gratia gratum faciēs. LL

QUia ūero hoc qō dat alicui absq; suis meritis p̄cedētib⁹ gratis ei dicitur dari: cum diuinū auxilium homi exhibitum ome meritum humanū preueniat ut ostensum est: p̄sequit̄ q̄ hoc auxiliū hōi gratis impendatur: ⁊ ex hoc cōuenienter gr̄ie nomē acceperit. vñ ⁊ ap̄l's dicit Ro. xi. Si gr̄a ē iam non ex operibus: alioquin gratia iam non est gr̄a Est ãt ⁊ alia rō p̄pter quā predictū dei auxilium gratie nom̄ accepit. dicitur enī aliquis alicui esse gratus quia est ei dilectus: vnde ⁊ qui ab aliquo diligitur dicitur gratiam ei⁹ habere: est autez de ratione dilectionis ut diligens: bonū uelit ei quez diligit ⁊ operetur. ⁊ quidem deus bōa uult ⁊ operatur circa omnem creaturam. ipsum. n. eē creature ⁊ omnis eius perfectio ē a deo uolente ⁊ operante ut supra ostensum est. vnde dicitur Sap̄. xi. Diligis omnia que sunt: ⁊ nihil odisti eoruz q̄ fecisti: sed specialis rō diuine dilectionis ad illos consideratur quibus auxilium prebet ad hoc q̄ cōsequātur bonū qō ordinē nature eoruz excedit ſ. perfectam fruitionem non alicuius boni creati sed sui ipsius: hoc igitur auxilium conueniēt dr gratia non solū qr gratis datur ut ostēsuz ē: sz etiam qr hoc auxilio homo speciali quadam prerogatiua redditur deo gratus: vnde ⁊ ap̄lus dicit Ephe. p̄mo. Predestinauit nos in adoptionē filiorum ſm propositum uoluntatis sue in laudem gl̄ie sue i qua gratificauit nos in dilecto filio suo. Oportet autē hāc gratiā aliquid i hoīe gratificato eē quasi quandam formam ⁊ perfectionem ipsius: Qō. n. in aliquē finē dirigitur. oz q̄ hēat continuuz ordinē in ip̄m: nā mouens p̄tinue mutat quousq; mobile per motum finem sortiatur: cum igitur auxilio diuine gratie homo dirigatur in ultimum finem ut ostensum est: oportet q̄ continue homo isto auxilio potiatur quousq; ad finem perueniat: hoc autem non esset si predictum auxilium participaret homo ſm aliquem motū aut passionem ⁊ non ſm aliquā formā manētem ⁊ quasi quiescentē in ipso: motus enīz ⁊ passio talis non eēt in hoīe nisi qñ actu p̄uerteret i finē: qō non continue ab homine agitur ut precipue pz i dormientibus. est ergo gr̄a gratū faciēs aliq̄ forma ⁊ perfectio in homine manēs ēt qñ non operat.

Adhuc dilectio dei est causatiua boni quod in nobis ē sicut dilectio hominis prouocatur ⁊ causatur ex aliquo bono quod in dilecto ē. sed hō ꝑ uocatur ad specialiter aliquē diligendum ꝓpter aliquod speciale bonum in dilecto preexīs: ergo ubi ponitur specialis dilectio dei ad hominē. oz q ꝓnter ponatur aliqđ speciale bonuz hōi a deo collatum. cū igitur fm predicta gratia gratum faciens designet spālem dilectionem dei ad hōinez oz q aliqua specialis bonitas et perfectio p ḣ hōi ineſſe designetur. Amp̄. unūquodq; ordinat in finē sibi conuenientē fm rōem sue forme: diuersa zum .n. spēz diuersi sunt fines: sed finis in quem hō dirigitur per auxilium diuine gratie ē supra naturam humanā: ergo oportet q homini super addatur aliqua supnaturalis forma ⁊ perfectio p quā conuenienter ordinetur in finem predictū.

Itē oz q homo ad ultimū finē per ꝓprias operationes perueniat unūquodq; ār operatur ex ꝑ priam formā: oportet igitur ad hoc q hō perducatur in ultimū finē ꝑ ꝓprias opationes q superaddatur ei aliqua forma ex qua ei' opationes ali quā efficaciam accipiāt promerendi ultimū finez

Preterea diuina prouidentia oīb' ꝓuidet fm modū sue nature ut ex supradictis pz: est ār ḣ modus ꝓpri' homīb' q ad pfectionē suarū opationum oportet eis ieſſe supnaturales potētias quasdā perfectiones ⁊ habitus quibus quasi ꝓnaturaliter ⁊ facilitez ⁊ delectabiliter bonū ⁊ bñ operentur: igit auxiliū gratie qđ hō a deo ꝓsequit ad perueniendū in ultimū finē aliquā formā ⁊ pfectōez hōi ineſſe designat. Hinc est q gratia dei i scriptura quasi lux quedā designat: dicit. n. apls Eph. v. Erat aliqn tenebre: nūc ār lux i dño decent ār p fectio per quā hō ꝓmouet in ultimū finē q in dei uisione ꝓsistit dr lux q est ꝓncipiū uidendi. Per hoc autem excluditur opio qrūdā dicētiū q gra dei nihil in homie ponit: sicut nihil i aliq̄ pōit ex hoc qđ dr gratiā regis habē sed solū in rege diligē te. Patet ergo eos fuisse deceptos ex hoc qđ non attenderūt dīam int dilectionē dīnā ⁊ humanā: diuina. n. dilectio ē causatiua boni quod in aliq̄ diligit: non semper autem humana.

Q. gratia gratum faciens causat in nobis dilectionem dei. .CLI.

EX premissis autē manifestū fit q per auxiliū gratie die gratū facientis hoc hō ꝓsequit qđ deuz diligat. Gratia. n. gratū faciēs est i homie dine dilectionis effect'. ꝓprius ār dine dilectōis effectus i hoie eē vt qđ deū diligat. hoc. n. ē ꝓcipuū i itētōe diligētis ut a dilecto reamet. ad hoc. n. ꝓcipue stu diuz diligentis tendit ut ad sui amorem dilectum attrahat: ⁊ nisi hoc accidat oz dilectione dissolui igī ex gratia gratū faciēte hoc i hoie ꝓsequit qđ deū diligat. Adhuc eoz quoz est unus finis: oz aliquam vnionem esse in ḡtum ordinantur ad finem: vnde ⁊ in ciuitate homines per quandā concordiam adunantur ut possint consequi reipublice bonū: ⁊ milites in acie oportet vniri ⁊ cōcorditer agere ad hoc qđ victoriam q̄ est cōis finis ꝓsequātur: finis autem ultimus ad quē homo per auxilium diuine gratie perducitur est uisio dei p eēntiā que propria ē ipius dei: ⁊ sic hoc finale bonū cōicatur homini a deo: ñ potest igitur homo ad hūc finem pduci nisi uniatur deo per cōformitatē uolūtat q ē ꝑp' effect' dilectōnis: nā amicoz ꝓpriū est idē uelle ⁊ nolle ⁊ de eisdez gaudē ⁊ dolere: p gratiā ergo gratum facientē hō constituit dei dilector cū p eā hō dirigatur i finez ei cōi catū a deo. Amp̄. cū finis ⁊ bonū sit ꝓprium obiectū appetitus siue affectus: oportet qđ p gratiam gratum facientem que hominem dirigit in ultimū finem affectus hominis principaliter perficiatur: principalis autem perfectio affectus est dilectio: cuius signū est qđ oīs motus affectus ab amore deriuat: nullus enim desiderat aut sperat aut gaudet nisi propter bonū amatum: silr autē neqz aliquis refugit aut timet aut tristat aut irascit nisi ꝓpter id quod ꝓriat bono amato principalis ergo effectus gratie gratum facientis est ut homo deū diligat. Itē forma p quā res ordinatur in aliquē finē assimilat quodāmō rem illam fini: sicut corpus per formā grauitatis acquirit similitudinē ⁊ ꝓformitatem ad locū ad quē nāliter mouet: ostensum est ār qđ gratia gratū faciēs est quedā forma in homine p quaz ordinatur ad ultimuz finē q̄ de' ē: p gratiā ergo hō dei similitudinē cōsequit: silitudo ār est dilectiōis cā: de. n. simile di igit sibi simile: p gratiā ergo hō efficitur dei dilector. Preterea ad perfectionē opatōis req̄ritur qđ aliqs constāter ⁊ ꝓmpte operetur: hoc autē precipue facit amor pp quē etiā difficilia ⁊ grauia leuia uidētur: cū igitur ex gratia gratum faciente oporteat hōis operatōnes pfectas fieri ut ex dictis pz: necessariū est qđ per eandē gratiā dei dilectio constituatur in nobis. Hinc est qđ dic apostolus Ro. v. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris: per spiritum sanctum qui datus ē nobis. dominus autem dilectoribus suis uisionem suaz repromittit dicens Joā. xiiij. Qui diligit me diligetur a patre meo: ⁊ ego diligam eum et manifestabo ei me' ipsum: vnde patet qđ gratia que ad finem diuine uisionis dirigit: dilectionē dei causat in nobis.

Q. diuina gratia cāt in nobis fidez, CLII

EX hoc aũtez q di
uina gratia charitatẽ i nobis cãt: ne
cessariũ ẽ q etiã i nobis fides p gr̃am
causet: Motus.n. quo p gratiã i ultimũ finẽ diri
gimur ẽ uolũtari⁹ nõ uiolẽtus ut supra ostensum
est: volũtari⁹ ãt motus i aliquid eẽ nõ potest nisi
sit cognitũ: oz igitur q per gratiã i nobis cognitio
ultimi finis p̃stituat ad ꝺ q uolũtarie dirigamur
in ipm: hec ãt cognitio nõ põt esse fm apertã uisi
onẽ in statu isto ut supra ꝓbatũ est: oz igitur qõ
sit cognitio per fidem. Amp̃. in quolibet cog
scẽte modus cognitionis consequitur modũ ꝑpe
nature: vnde alius modus cognitionis est angeli:
hois z bruti aialis fm q eorũ nature diuerse sũt
ut ex premissis pz. sz homini ad ꝓsequẽdũ ultimũ
finẽ addit aliqua pfectio sup ꝑpriã nãm. s. gratia
ut ostensuz est: oz igitur q etiã sup cognitionẽ nã
lẽ hois addat in eo aliqua cognitio que rõem nã
lẽ excedat: z hec est cognitio fidei que est de his q̃
nõ uidentur per rõem naturalẽ. Item q̃cũq;
ab aliquo agente mouet aliquid ad id qõ est ꝑpri
um illi agenti: oz q a p̃ncipio ipm mobile subdat
ipressionibus agentis i pfectõe q̃i alienis z nõ pro
prijs sibi quousq; fiãt ei prope i ĩmio motus: sic
lignũ ab igne primo calefit: z ille calor nõ est ꝑ⁹
ligno sed ꝑter naturã ipsi⁹: i fine ãt q̃n iã lignum
ignitũ est: fit ei calor ꝑpri⁹ z cõnaturalis: z silr cũ
aliquis a magistro docet oz q a p̃ncipio cõceptio
nes magistri recipiat nõ q̃i eas per se itelligens: sz
p modũ credulitatis q̃i supra suam capacitatem
existentes: in fine aũt q̃n iã edoct⁹ fuerit eas pote
rit intelligere: sicut aũt ex dictis pz auxilio diuine
gratie dirigimur in ultimũ finẽ: ultim⁹ autẽ finis
est manifesta uisio p̃me ṽitatis in se ipsa ut supra
ostensũ ẽ: oz igit q anteq̃ ad istũ finẽ ueniat: intel
lectus hois deo subdat p modũ credulitatis diua
gratia hoc faciente. Preterea in p̃ncipio hu⁹
operis posite lũt utilitates ꝑpter quas necessariũ
fuit diuinã ṽitatẽ hoĩb⁹ p modũ credulitatis ꝓpõi:
ex quibus etiã cõcludi potest q necessariũ fuit fi
dẽ eẽ diue gratie effectũ in nobis. Vnde est q apls
dicit Eph̃. 2o. Gratia saluati estis p fidẽ et hoc nõ
ex uobis: dei.n. donũ est: Per hoc autez excludit
errorem pelagianorum qui dicebant q̃ initium fidei
i nobis non erat a deo sed a nobis.

QUod diuina gratia causat in nobis spem future
beatitudinis. CAP. LIII.

EX eisdẽ etiam ostẽ
di potest q oportet in nobis per gr̃am
spem future beatitudinis cãri: dilectõ
n.que est ad alios prouenit in hoie ex dilectione
hois ad se ipm i q̃tum ad amicũ aliquis se habz
sicut ad se. dililigit aũt aliq̃s se ipm in q̃tũ uult sĩ
bi bonũ sicut aliũ diligit in q̃tum uult ei bonuz:
oz ergo q hõ per hoc q circa ꝑpriũ bonũ afficit
pducatur ad hoc q afficiatur circa bonũ alteri⁹
per hoc igitur q aliquis ab allo sperat bonũ: fit
homini uia ut illũ diligat a quo bonũ sperat fm
se ipm q̃n diligens bonum eius uult etiam si nihil
ei inde proueniat: cũ igitur per gratiã gratũ faciẽ
tem causetur i homine q deũ propter se diligat:
p̃ns fuit ut etiã per gratiã hõ spẽ de deo adipiscẽt
pre amicitia ṽa q̃ quis aliuz fm se diligit etsi non
sit propter ꝑpriam utilitatem habet tamẽ mul
tas utilitates consequentes fm q unus amicoruz
alteri subuenit ut sibi ipsi: vnde oz q cum aliquis
alium diligit ut cognoscit se ab eo diligi: q de eo
spem habeat: per gratiam autem ita constituitur
homo dei dilector secundum charitatis effectum
q etiam instruitur per fidem q a deo prediligat:
fm illud quod habetur. i. Jo. iiij. In hoc est dilec
tio non quasi nos dilexerimus deũ sed quoniam
ipse prior dilexit nos: consequitur igitur ex dono
gratie q homo de deo spem habeat: ex quo etiaz
patet q sicut spes est preparatio hominis ad ṽaz
dei dilectionem: ita et econuerso ex charitate ho
mo in spe confirmatur. Amplius in omni di
ligente causatur desideriũ ut uniatur suo dilecto
in quantum possibile est. z hinc est q delectabilis
simum est amicis conuiuere: si ergo per gratiam
homo dei dilector constituitur: oportz q i eo cau
setur desideriũ unionis ad deum secundũ q pos
sibile est: fides autem que causatur ex gratia ꝺcla
rat possibilem esse unionem hominis ad deum se
cundum pfectam fruitionem in qua beatitudo
consistit: huius igitur fruitionis desiderium in ho
mine consequitur ex dei dilectione: sed desideriuz
rei alicuius molestat animam desiderantis: nisi
adsit spes de consequendo: conueniens igitur fu
it ut in hominibus in quibus dei dilectio z fides
causatur per gratiam q etiam causetur spes futu
re beatitudinis adipiscende. Item in his que
ordinantur ad aliquem finem desideratum si ali
qua difficultas emerserit solacium affert spes ꝺ
fide consequendo sicut amaritudinem medicine
aliquis leuiter fert propter spem sanitatis: in ꝓ
cessu autem quo in beatitudinem tendimus que
est finis omnium desideriorum nostrorum mul
ta difficilia imminent sustinenda. nam uirtus per
quam ad beatitudinem itur circa difficilia est.
ad hoc igitur ut leuius et promptius homo in
beatitudinem tenderet necessarium fuit ei spem
de obtinenda beatitudine adhibere Preterea
nullus mouetur ad finem ad quem estimat es
se impossibile peruenire: ad hoc ergo q aliquis

pergat in finem aliquem: oportet q̄ afficiatur ad finē illū tāq̄ possibilē haberi: ⁊ h̄ est affectus spei: cū igitur per gratiā hō dirigatur in ultimuz finē: beatitudinis necessarium fuit ut per gratiaz ip̄rimeretur humano affectui spes de beatitudie consequēda. Hic est qō dī. i. Pet. p̄mo Regenerauit nos i spē uiuā i hēditatē imarcessibilē ꝓserua tā i celis. ⁊ Ro. viij. dī. Spe salui facti sumus.

De donis gratie gratis date. In quo ⁊ de diuinationibus demonum. .LIIII.

QUia uero ea que hō per se nō uidet cognoscere nō pōt nisi ea recipiat ab eo q̄ uidet. fides aūt ē de his que ñ uidem⁹: oz cognitionē fidei eoz de qb⁹ ē fides ab eo deriuari qui ea p se uidet: hic āt de⁹ ē q̄ se ipm pfecte cōprehendit ⁊ naturaliꝛ suā eēntiā uidet: de deo. n. fidē habem⁹: oz igitur ea, q̄ per fidē tenem⁹: a deo in nos puenire: cū āt que a deo sūt ordine quodā agāt ut supra ostensū ē: in manifestatione eoz que sūt fidei ordinē quendaz obseruari oportuit. s. ut q̄dā imediate a deo reciperent: alīj vo ab his ⁊ sic p ordinē usq̄ ad ultīos i quibuscūq̄ āt est alicuz ordo: oz q̄ quāto alicui ē ꝓpinquⁿ primo principio: tāto vtuosⁿ inueniatur: qō in hoc ordine manifestationis dīne appareret: inuisibilia. n. q̄z uisio beatos facit de quibus fides ē: p̄mo a deo reuelāt angelis beatis p aptā uisionē ut ex supradictis pz: deinde angeloz iterueniente offō manifestat quibusdā hoibus non q̄ dē per apertā visionē sz p quādā certitudinē ꝓueniente ex reuelatione dīna: que quidē reuelatō fit quodā interiori ⁊ intelligibili lumie mētē eleuāte ad percipiendū ea ad q̄ per lumē nāle itellectus ptingere non pōt: sicut. n. p lumē naturale itellectus redditur certus de his q̄ luie illo cognoscit ut de primis p̄ncipijs: ita de his que supnaturali lūi ne apprehēdit certitudinē hz: hec āt certitudo necessaria est ad hoc q̄ alīs ꝓponi possint ea q̄ dīa reuelatione pcipiūtur. non. n. cū securitate aliqs ꝓferimus de quibus certitudinē non habem⁹: cum predicto autem lumine mentem interius illustrāte adsunt aliquando in diuina reuelatiōe aliqua exteriora uel interiora cognitionis auxilia: utpote aliquis sermo exterius sensibiliter auditus qui diuina vtute formet aut p imaginationē interius deo faciente perceptus siue etiam aliqua corporaliter uisa exterius a deo formata uel etiam interius in imaginatione descripta ex quibus homo p lumen interius menti impressum cognitionez accipit diuinorum: vnde huiusmodi auxilia sine interiori lumine ad cognitionem diuinoꝝ nō sufficiunt: lumen autem interius sufficit sine istis: hec autem inuisibilium dei reuelatio ad sapientiam pertinet que proprie est cognitio diuinoꝝ: et iō dicitur Sap̄. vij. q̄ sapientia dei per nationes i animas sanctas se transfert. neminē enim diligit deus nisi eū qui cū sapientia inhabitat: ⁊ Ecc̄. xv. dicitur Impleuit eum dominus spiritu sapientie tie ⁊ intellectus: Sed quia inuisibilia dei per ea q̄ facta sunt intellecta conspiciuntur: per diuinam gratiam: non solum reuelantur hominibus dīna sed etiam aliqua de rebus creatis: quod ad scientiam pertinere uidetur. vnde dicitur Sap̄. vij. ip se dedit mihi horum que sunt scientiam ueram: ut sciam dispositionem orbis terrarum et uirtutes elementoꝝ: ⁊ ꝙ paralipo: primo dominus dixit ad Salomonem. Scientia et sapientia data sunt tibi. Ea vo que hō cognoscit: in notitiam alterius ꝓducē conueniēter non pōt nisi p ꝓmōez qz igitur illi qui a deo reuelationē accipiunt secūdum ordinē diuinitus institutū aliquos instruē debent: necessariū fuit ut etiā his gratia locutōis daretur ꝑz q̄ exigeret utilitas eoz qui erant instruē di: vnde dicitur Isa. l. Dominus dedit mihi linguam eru. ut sciam sustentare eū qui lapsus ē verbo: ⁊ dominus discipulis dicit Luce. xxi. Ego dabo vobis os ⁊ sapientiam cui non po. resi. ⁊ p̄di. oēs aduersa. uestri. vnde ⁊ propter hoc etiam q̄n oportuit per paucos vitatem fidei in diuersis gētibus predicari: instructi sūt quidā diuinitus ut liguis uarijs loquerētur sicut dicitur Act. ij. Repleti sunt oēs spū sancto ⁊ ceperunt loqui uarijs linguis prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. Sz qz sermo propositus confirmatione indiget ad h̄ q̄ recipiatur nisi sit per se manifestus: ea āt q̄ sūt fidei: sunt humane rationi imanifesta: necessariū fuit aliquid adhiberi quo confirmaretur sermo predicantium fidem: non autem confirmari poterat per aliqua principia rōnis per modum demonstrationis: cum ea que sunt fidei rōnem excedant: oportuit igitur aliquibus indicijs cōfirmari predicantium sermonez: quibus manifeste oñderetur huiusmodi sermonem processisse a deo dum predicantes talia operarentur sanando infirmos ⁊ alias uirtutes operando que non posset facere alius nisi deus. vnde dominus discipulos ad predicandum mittens dixit Math. decimo. Infirmos curate: mortuos suscitate: leprosos mundate: demones eijcite. ⁊ Math. ulti. dicitur. Illi autem ꝓphete predicauerunt ubiq̄ domino cooperante ⁊ sermone confirmante sequentibus signis. Fuit autem ⁊ alius confirmationis mod⁹: ut dum predicatores ueritatis uera inuenirentur dicere de occultis que postmodū manifestari possunt: eis crederetur uera dicentibus de his que homines experiri non possūt: vnde necessarium fuit donum ꝓphie p qō futura ⁊ ea q̄ cōiter hoies

latent deo reuelante possent homines cognoscere ⁊ alijs indicare: ut sic oū i his inueniret̄ va dicere i his que sūt fidei eis crederet. unde aplūs dicit primo ad Corī. xiiij. Si āt oēs pphetēt: intret āt q̄s infidelis uel idiota: cōuincit ab oīb⁹: diiudicatur ab oīb⁹: occulta. n. cordis ei⁹ mānifesta fiūt: ⁊ ita cadēs i faciē adorabit deū pronūtiās q̄ deus uere i uobis sit: nō āt p̄ hoc pphie donū sufficiēs testimoniū fidei adhiberet nisi eēt de his q̄ a solo deo cognosci possūt sicut ⁊ miracula talia sūt q̄ sol⁹ deus ea pōt opari: hmōi āt precipue sūt i rebus inferioribus occulta cordium q̄ solus deus cognoscē pōt ut supra ostensū est: ⁊ futura p̄tingentia q̄ ēt soli oīne cognitioni subsunt: q⁹ ea in seipsis uidet: cū sint ei p̄ntia rōne sue eternitatis ut supra oñsuz est. possūt tñ aliqua futura cōtingētia etiā ab hominib⁹ p̄cognosci nō quidē in q̄tū futura sūt sz i q̄tū in cāis suis p̄existūt: q̄bus cognitis uel ꝑm se ipsas uel p̄ alios effectus eaz manifestos. q̄ signa dicūt de aliquibus effectibus futuris pōt ab hoie p̄cognitio haberi sicut medic⁹ precognoscit mortē uel sanitatē futurā ex statu ⁊utis nālis quā cognoscit pulsu: urina ⁊ hmōi signis: hmōi āt cognitio futuroz p̄tim quidē certa est: p̄tm quidē incerta: sūt. n. quedā cāe p̄existētes ex quib⁹ futuri effectus ex necessitate p̄sequūt sicut p̄exīte p̄pōne ex p̄rijs i aiali ex necessitate sequitur motus. Quibusdā uero cāis p̄exītib⁹ sequūt futuri effectus ñ ex necessitate sed ut frequēt: sicut ex semine hominis in matricē p̄iecto ut in pluribus sequitur hō p̄fectus. q̄nq̄ tñ monstra generantur p̄pter aliq̄d i pedimētū supueniens opationi naturalis ⁊utis p̄moz igitur effectuū precognitio infallibiliter certa hz: horū aūt que posteri⁹ dicta sunt nō ē precognitio infallibiliter certa: p̄cognitio aūt que de futuris habet ex reuelatione dīna ꝑm gr̄am p̄phetalē est oīo certa: sicut ⁊ diuina p̄cognitio ē certa: ñ. n. de⁹ precognoscit futura solū p̄ut sūt in suis cāis sz infallibiliter ꝑm q̄ sūt in se ipis sicut supius ostensuz est: unde ⁊ cognitio p̄phetica per eūdez modū datur hoi de futuris cū certitudine p̄fecta nec tñ hec certitudo repugnat contingentie futuroz̄ sicut nec certitudo scientie diuine ut supra ostensum est. Reuelantur tamen aliquando alicui futuri effectus prophetis nō ꝑm q̄ sunt in se ipis sed ꝑm q̄ sunt in causis suis: ⁊ tūc nihil p̄hibet sicāe impediātur ne perueniāt ad suos effectus: quin etiā p̄phetie p̄nuntiatio imutetur. sicut Isaias p̄phetauit Ezechie egrotanti. Dispone domui tue q⁹ morieris ⁊ non uiues: qui tñ sanatus est: ⁊ Jonas propheta p̄nūtiauit q̄ post. xl. dies Ninive subuerteret: nec tamē est subuersa. prenunciauit enim Isaias mortem futuram Ezechie ꝑm ordinem dispositionis corporis ⁊ aliarum causarum inferiorum ad istum effectum ⁊ Jonas subuersionem Ninive secundum exigentiam meritorum utrobiq̄ tamen aliter euenit secundum operationem dei liberantis ⁊ sanantis. Sic igitur pphetica denuntiatio de futuris. sufficiens est fidei argumentum: quia licet homines aliqua de futuris precognoscant non tamen de futuris contingentibus est precognitio cum certitudine sicut est precognitio prophetie: ⁊ si enim aliquando fiat p⁹phete reuelatio secundum ordinem causarū ad aliquem effectū: siml' tñ uel postea fit eidem reuelatio de euentu futuri effectus q̄liter sit imutād⁹ sicut Isaie reuelata fuit sanatio Ezechie ⁊ Jone liberatio Niniuitarum. Maligni autem spiritus ueritatem fidei corrumpere molientes: sicut abutuntur operatione miraculorum ut errorem iducant ⁊ argumentum uere fidei debilitent tamen non uere miracula faciendo sed ea que hominibus miraculose apparent ut supra ostensum est: ita etiam abutuntur prophetica pronuntiatione non quidem uere prophetando sed prenuncianndo aliqua secundum ordinem causaruz homini ocultarum ut videantur futura precognoscere i se ipsis: ⁊ licet ex causis naturalibus effectus contingentes proueniant: predicti tamen spiritus subtilitate intellect⁹ sui magis possūt cognoscere q̄ homines: quia cognoscunt quando ⁊ qualit̄ effectus naturalium causarum impediri possint: et ideo in prenunciando futura mirabiliores ⁊ veraciores apparent q̄ homines quantuncunq̄ scientes: inter causas autem naturales supreme ⁊ a cognitiōe nīa magis remote sūt uires celestiuz cōporum quas predictis spiritibus cognitas esse secūdum proprietatez sue nature ex superioribus patet: cum ergo omnia inferiora corpora secundum uires ⁊ motum superiorum corporum disponantur. possunt predicti spiritus multo magis q̄ aliquis astrologus prenunciare uentos ⁊ tempestates futuras: corruptionē aeris ⁊ alia huiusmodi que circa mutationes inferiorum corporum accidunt ex motu superiorum corporum causata et licet celestia corpora super partem intellectiuam anime directe non possunt imprimere. ut supra ostensum est: plurimi tamen sequuntur impetus passionum ⁊ inclinationes corporales in quas efficatiam habere celestia corpora manifestum est solum enim sapientum quorum paruus numer⁹ est huiusmodi passionibus obuiare: et inde est q̄ etiam de actibus hominum multa predicē possunt: licet quandoq̄ et ipsi in prenunciando deficiant propter arbitrij liberalitatem. Ea uero que precognoscunt: prenuntiant quidem nō mētem illustrando sicut in reuelatione diuina. non enim eoruz intentio ē ut mens humana perficiat ad ueritatem cognoscendam: sed magis q̄ a ueritate auertatur: prenunciāt autez quādoq̄ q̄dez

fm imaginationis imutationē uel in dormiēdo: sicut cū per somnia aliquorum futurorz indicia monstrant. siue etiam uigilando sicut in arepti cūs ⁊ freneticis patet qui aliqua futura prenūci ant: aliqñ uero per aliqua exteriora indicia: sic ꝙ motus ⁊ garritus auiū ⁊ per ea que apparent in extis animalium: ⁊ in punctorum quorundam de scriptione ⁊ in similibus que forte quedam fieri uidentur. aliquando autem uisibiliter apparen do ⁊ sermone sensibili prenunciando futura. Et licet horum vltimū manifeste per malignos spi ritus fiat: tamē alia quidā reducere conantur in aliquas cās naturales: dicūt enim ꝙ cū corꝑ ce leste moueat ad aliquos effectus in istis inferiori bus: ex eiusdem corporis impressione in aliq̄bus rebus illius effectus signa quedam apparent: ce lestem. n. impressionem diuerse res diuersimode recipiunt: fm hoc ergo dicūt ꝙ imutatio que fit a corpore celesti i aliqua re potest accipi ut signū imutationis alterius rei: ⁊ ideo dicunt ꝙ motus qui sunt preter deliberationem rationis: ut visa somniantiū ⁊ eorum qui sunt mente capti ⁊ mo tus ⁊ garritus auium ⁊ descriptiones punctorum cum quis non deliberat quot puncta debeat scri bere: sequuntur impressionē corporis celestis. ⁊ ideo dicūt ꝙ huius possunt esse signa effectuum futurorum qui ex motu celesti causantur. Sed quia hoc modicam rationem habet: magis esti mandū est ꝙ prenunciationes que ex huiusmodi signis fiūt. ab aliqua intellectuali substantia ori ginez hēant: cuius vtute disponūt ꝑdicti motꝰ ꝑ ter deliberationem existentes secundum ꝙ ꝓgru it obseruationi futurorum. Et licet quandoq; h disponantur voluntate diuina ministerio bono rum spirituum quia ⁊ a deo multa per somnia re uelantur sicut Pharaoni ⁊ Nabuchodonosor: ⁊ sortes que mittuntur in sinu: qñq; etiā a domi no temperantur ut Salomon dicit: tamen plerū q; ex operatione spirituū malignorū accidūt ut ⁊ sancti doctores dicūt ⁊ etiam ipsi gentiles cēsu erunt. dicit enim maximus Ualerius ꝙ obserua tio auguriorum ⁊ somniorum ⁊ huiusmodi: ad religionem pertinent qua idola colebantur: ⁊ iō in ueteri lege simul cum idolatria hec omnia pro hibebantur: dicitur enim Deutro. xviij. Nec imi tari uelis abominationes illarum gentium: que. s. idolis seruiebant: nec iuēniat i te q̄ lustret filiū su um aut filiā ducens per ignē: aut qui ariolos sci scitet aut obseruet sōnia atq; auguria: ne sit male ficus: nec icantator: neq; phitones cōsulat nec di uinos ⁊ querat a mortuis vēritatem: attestatur āt predicationi fidei ꝓphetia per aliū modū i q̄tuz s. aliq̄ fide tenēda predicātur q̄ tpaliter agūt: sic natiuitas christi: passio: ⁊ resurrectio ⁊ hmōi: ⁊ ne hmōi: ficta a predicātibus eē credātur aut cāu aliter euēisse: ostenduntur longe ante ꝑ ꝓphas ꝑ dicta. vñ apls dicit Ro. ꝑmo. Paulus seruus Jesu christi uocatus apostolus segregatus i euangeliū dei ꝙ ante promiserat ꝑ ꝓphetas suos in scriptu ris sanctis de filio suo qui factus est ei ex semine Dauid secūdum carnem. Post gradū autem il lorum qui imediate reuelationē a deo recipiunt: est necessarius alius gratie gradus. Quia enim homines reuelationem a deo accipiunt non solū pro presenti tempore: sed etiam ad instructionez oiuz futurorz: necessariū fuit ut non solū ea que ipsis reuelant sermone narrarentur presentibus seo etiam scriberentur ad instructionē futurorū vnde ⁊ oportuit aliquos esse qui huiusmodi scri pta interpretarentur ꝙ diuina gratia esse oportz sicut ⁊ ipsa reuelatio per gratiā dei fuit. vnde et Heñ. xl. dī. Nunquid non dei est iterpretatō. Se quitur aūt ultimus gradus eorz. s. qui ea q̄ aliis si reuelata ⁊ per alios interpretata fideliter credūt hoc autem dei donū esse superius ostensum est. Quia uero per malignos spūs aliqua similia fiūt his quibus fides confirmatur tā in signorz opati one q̄ in futurorum reuelatione ut supra dictuz est ne per hmōi homines decepti mēdatio credāt necessarium est ut adiutorio diuine gratie instru antur de huiusmodi spiritibus discernēdis secun dum ꝙ dicitur. i. Jo. iiij. Nolite omni spiritui cre dere sed ꝓbate spiritus si ex deo sūt: hos aūt gra tie effectus ad instructionem ⁊ cōfirmationem fi dei ordinatos apostolus enumerat. i. ad Corint. xij. dicens. Alij per spiritum datur sermo sapien tie. alij autem sermo scientie fm eundem spiritū alteri fides in eodem spiritu: alij gratia sanitatuz in uno spū: alij operatio uirtutuz: alij prophetia alij discretio spirituum: alij genera liguarum alij interpretatio sermonum. Per hoc autem ex cluditur error quorundam manicheorum qui di cunt corporalia miracula non esse a deo facta: si mul etiam excluditur eorum error q̄tum ad hoc ꝙ dicunt prophetas non esse spiritu dei locutos Excluditur etiam error Prisille ⁊ Mōtani qui dicebant prophetas tanq̄ arcpticios non intel lexisse que loquebantur: quod diuine reuelatio ni non congruit secundum quam mens princi palius illuminatur. In premissis autem gratie ef fectibus considerāda est quedam differētia. naz etsi omnibus gratie nomē cōpetat qz gratis absq; precedenti merito conferuntur: solus tamen dile ctionis effectus ulteri⁹ nomen gratie meret ex h ꝙ gratum deo facit. dicitur. n. ꝓuer. viij. Ego di ligētes me diligo: vnde fides et spes ⁊ alia que ad fidem ordinantur possunt esse in peccatoribus q̄ non sunt deo grati: sola autem dilectio est propri um donum iustorum. Quia qui manet in chari tate in deo manet: ⁊ deus in eo ut dicit. i. Jo. iiij.

Est autē ⁊ alia differentia in predictis effectibus gratie cōsiderāda. nā q̄dā eoꝝ sūt ad totā uitam hōis necessariꝫ utpote sine quibus salu⁹ eē nō potest: sicut credere: sperare: diligere: ⁊ preceptis dei obedire: ⁊ ad hos effectus necesse est habituales qualdā perfectiones hōib⁹ in eē ut fm eas agere possint cuꝫ fuerit tps. Alīꝫ vō effectus sūt nccariꝫ nō per totā uitā sz certis tpib⁹ ⁊ locis: sicut facē miracula: prenūtiare futura ⁊ hmōi: ⁊ ad hos nō habituales pfectiones: sz ipssiones q̄dā fiūt a deo q̄ cessant actu cessante: ⁊ eas oz iterari cū act⁹ itari fuerit oportunū: sicut prophē in qualibet reuelatione nouo lumine illustrantur: ⁊ in qualibet miraculorum operatione oportet adesse nouaz efficaciam diuine uirtutis

Quō homo indiget auxilio gratie ad perseuerādum in bono. LLV

INdiget etiam hō dīne gratie auxilio ad hoc q̄ pseuēt in bono. Dē. n. qō ō se ē uariabīle ad hoc q̄ figat i uno idiget auxilio alic⁹ mouentis i mobilis: hō. n. variabilis ē ⁊ de malo i bonū ⁊ de bono in malū: ad hoc igr q̄ imobilr pseueret i bono qō est pseuerare indiget auxilio dīno. Ad huc ad illud qō excedit uires liberi arbitrīj idigz hō auxilio dīne gratie: sz vtus liberi arbitrīj nō se extendit ad hūc effectū q̄ ē pseuerare finalr in bono qō sic pz: ptās. n. liberi arbitrīj est respectu eorū que sub electōe cadūt: qō āt eligit ē aliqō particulare opabile: particulare āt opabile ē qō ē hic nūc: qō igr cadit sub ptāte liberi arbitrīj ē aliq̄d: ut nūc opandū: pseuerare āt nō dicit aliq̄d ut nō opabile sz ꝓtinuationē opatōis p totū tps: iste igr tur effectus q̄ ē pseuerare i bono ē supza ptātez liberi arbitrīj: indiget igr hō ad pseuerādū in bono auxilio diuine gre. Amp. lz hō p uolūtatez ⁊ libeꝝ arbitriū sit dōs sui actus: nō tn ē dōs suarū nāliū potētiaꝝ: ⁊ iō lz liber sit ad volēdū l' ad nō volēdū aliq̄d: n tn uolēdo facere pōt q̄ uoluntas i eo q̄ uult ad id qō uult uel eligit imobilr se hēat: h at reqrit ad pseuerātiā ut. s. uolūtas i bono imobilit pmaneat: pseuerātia igit nō ē i potestate liberi arbitrīj: oz igr adesse hōi auxiliū dīne gratie ad hoc ut pseuēt. Preterea si sūt pla agētia successiue q̄ꝝ. s. unū agat p⁹ actionē alī⁹ cōtinuitas actōis istoꝝ nō pōt cāri ex aliq̄ uno istoꝝ qr nullū eoꝝ semp agit: nec ex oib⁹ qr nō sil' agūt vn oz q̄ causet ab aliq̄ supiori qō semp agat sicut phūs pbat in. viij. phicoꝝ q̄ ꝓtinuitas generationis i aialib⁹ cātur ab aliq̄ superiori sempiterno. pōam⁹ āt aliquem perseuerantem i bono eo igr sūt mlti mor⁹ liberi arbitrīj i bonū tēdētes sibi i uicē succedētes usq̄ ad finē: h⁹ igr continuatiōis boni quod est perseuerantia non potest esse causa aliquis istorum motuum: quia nullus eorum semper durat: nec omnes simul: quia cum non simul sunt: non possunt simul aliquid causare: relinquitur ergo q̄ ista continuatio causetur ab aliquo superiori: indiget igitur homo auxilio superioris gratie ad pseuerādū in bono. Itez si sint multa ordinata ad unum fioem: totus ordo eorū quousq̄ peruenerint ad finem est a primo agente dirigente in finem: in eo autem qui perseuerat in bono sunt multi motus et multe actiones pertingentes ad unum finem: oportet igitur q̄ mot⁹ ordo istorum motuum ⁊ actionum causetur a p̄mo dirigente in finem: ostensum est autem q̄ per auxilium diuine gratie diriguntur in ultimum finem: igitur per auxilium diuine gratie est tot⁹ ordo ⁊ continuatio bonorum operum in eo qui p̄seuerat in bono. Hinc est quod dicitur ad Phū. primo. Qui cepit in vobis opus bo. perfi. usq̄ in diē Jesu christi. ⁊. i. Pet. ulc. Deus omnis gratie qui uocauit nos in eter. glo. suam mo. pas. ipse perficiet confir. solidabitq̄. Inueniuntur etiaz in sacra scriptura multe orationes quibus a deo petitur perseuerantia. sicut in ps. Perfice gressus meos in semitis tuis ⁊ non mo. ue. me. Et. ij. ad Thessal. ij. Deus pater noster exhor. cor. uestra ⁊ confir. in omi opere ⁊ ser. bono. hoc etiam ipsuz in oratione dominica petitur maxime cum dicitur adueniat regnum tuum: non enim nobis aduenit regnum dei: nisi in bono fuerimus perseuerantes: derisorium autem esset aliquid a deo petere cuius ipe datoe non esset: est igitur perseuerantia hominis a deo. Per hoc autem excluditur error pelagianorum qui dixerunt q̄ ad perserandum in bono sufficit homini liberum arbitrium nec ad hoc indiget auxilio gratie. Sciendum tamen est q̄ cū ille qui gratiam habet petat a deo ut perseueret in bono: sicut liberum arbitrium non sufficit ad istum effectum q̄ est perseuerare in bono sine exteriori dei auxilio: ita nec ad hoc sufficit aliquis habitus nobis infusus: habitus enim qui nobis infunduntur diuinitus secundum statum presentis uite non auferunt a libero arbitrio totaliter mobilitatem ad malum: licet per eos liberum arbitrium aliqualiter stabiliatur in bono: ⁊ ideo cū dicimus hominem indigere ad perseuerandum finaliter auxilio gratie non intelligimus q̄ sup gratiam habitualem prius infusam ad bene operandum: alia desuper infundatur ad perseuerandū: sed intelligimus q̄ habitis omnibus habitibus gratuitis adhuc indiget homo diuine prouidētie auxilio exteri⁹ gubernantis.

Quō ille qui decidit a gratia per peccatū potest iterum per gratiam reparari. LLVI.

EX his ãt apparet q̄ per auxiliũ gratie hō etiam si nō p seuerauerit sed in peccatũ ceciderit pōt reparari ad bonũ. Eiusdē.n. virtutis est cōtinuare salutē alicuius ⁊ iterruptā repare: sicut.n. p vtutem naturalē cōtinuatur sanitas in corpore: ita p eādem vtutē naturalē sanitas interrupta repatur hō ãt perseverat in bono: auxilio dine gratie ut ostēsum est: igitur si per peccatũ lapsus fuerit eīdem gratie auxilio poterit reparari. Adhuc agens quod requirit dispositionē in subiecto potest suũ effectũ iprimē i subiectũ qualitercunq̄ dispositũ. ⁊ ꝓpter hoc deus qui in agendo nō requirit subiectũ dispositum potest absq̄ dispōe subiecti formã naturalē inducē. utpote dũ cecũ illuminat ⁊ mortuum uiuificat ⁊ sic de similib' sed sicut nō requisit dispōem naturalem i subiecto coporeo: ita nō requirit meritũ in uolunta te ad gratiam ꝓferēdam q̄ sine meritis datur ut ostensum est: ergo gratiã gratũ facientem p quã peccata tollũt deus alicui conferre pōt etiã post q̄ a gratia cecidit per peccatũ. Imp̄ hec sola hō recuperare amissa non potest que per gnãti onē ei adueniunt sicut potẽtias naturales ⁊ mẽbra eo q̄ hō non potest iterum generari: auxiliũ ãt gratie datur homini nō per generationē sz p' q̄ iã est: pōt igitur post amissionē gratie per peccatũ itez reparari ad peccata delenda. Itē gra est quedam habitualis dispositio in aia ut onsũ est: sed habitus acq̄siti p actus si amittãt possũt itez reaquiri per actus p quos acquisiti sunt mlto igitur magis gratia deo coniũgens ⁊ a peccato liberans si amittat diuina operatione repari potest. Preterea in operibus dei nō est aliq̄d frustra sicut nec i operibus nature. hoc.n. ⁊ natura hz a deo: frustra autem aliquid moueretur nisi posset peruenire ad finē motus: necessariũ est ergo quod natum est moueri ad aliquem finē: sit possibile uenire in illũ finē: sed hō postquã i peccatum cecidit q̄diu status huius uite durat rẽanet in eo aptitudo ut moueatur ad bonũ cui' signa sunt desideriũ de bono ⁊ dolor de malo q̄ adhuc in homine remanēt post peccatũ: est igit possibile hominē post peccatũ itez redire ad bonũ qd gratia in homine opatur. Imp̄ nulla potentia passiua iuenitur in rez nã que ñ possit reduci in actũ p aliquã potentiã actinã naturalē multo igitur min' ē aliq̄ potẽtia i aia humana q̄ nō sit reducibilis in actũ per potentiã actiuaz dinã. manet ãt in aia humana etiã post peccatum potentia ad bonũ: q̄ per peccatũ nō tollũt potẽtie nãles quib' aia ordinatur ad suum bonũ: potest igitur p dinaz potẽtiã repari i bono: ⁊ sic auxilio gratie hō pōt conseq̄ remissionē peccatoꝝ. hic est quod dicitur Isa. i. Si fuerit peccata vra ut coc. q̄ nix deal. ⁊ puer. x. Uniuersa deli. opit ca. hoc etiã quottidie a dño nō frustra petim' dicentes: dimitte nobis debita nostra. Per hoc autem excluditur error nouacianorum qui dixerũt q̄ de peccatis que hō post baptismum peccat: hō ueniam consequi non potest.

Q homo a peccato liberari non potest nisi p gratiam. CLVII.

EX eisdem ẽt ostendi potest q̄ hō a peccato mortali resurgere nō potest nisi per gratiam: p peccatũ. n. mortale hō ab ultio fine auertitur in ultimũ ãt finẽ hō non ordinatur nisi per gratiã p solam igitur gratiam hō potest a peccato rsurgere. Adhuc offensa non nisi per dilectionem tollitur: sed per peccatũ mortale hō offensaz dei incurrit. dicitur.n. q̄ deus peccatores odit i q̄tũ uult eos priuare ultimo fine quẽ his quos diligit preparat: non ergo hō potest a mortali peccato resurgere nisi per gratiam p quã fit quedaz amicitia inẽ deũ ⁊ hominẽ. Ad hoc etiã iduci pñt oēs rões supius posite de gratie nccitate. Hic ē q̄ dr Isa. xliij. Ego sũ ipse q̄ deleo iniq̄tates tuas ꝓpter me: ⁊ in ps. remisisti iniq̄tatẽ plebis tue: operuisti oia peccata coz. Per hoc ãt excludit error pelagianoꝝ qui dixerũt hominẽ posse a peccato resurgere per liberũ arbitriũ.

Qualiter homo a peccato liberatur. CLVIII

IDia uero hō non pōt ad unũ oppositoꝝ redire nisi recedat ab alio: ad hoc q̄ homo auxilio gratie ad statũ rectitudinis redeat. necessariũ ē q̄ a peccato p q̄ a rectitudine decliauerat recedat ⁊ q: hō i ultimũ finẽ dirigitur ⁊ ab eo auertitur p̄cipue p uolũtatem non solum necessarium ē q̄ hō exteriori actu a peccato recedat peccare desinens: sed ẽt q̄ recedat uolũtate ad hoc q̄ per gratiã a peccato resurgat: voluntate ãt hō a peccato recedit dũ ⁊ de preterito penitet ⁊ futuꝝ uitaī ꝓponit: nccium est igitur q̄ hō a peccato resurgẽs ⁊ de peccato preterito peniteat ⁊ futura uitare ꝓponat: si.n. hō nō ꝓponeret desistere a peccato ñ eẽt peccatũ fm se ꝺriũ uolũtati: si vo uellet dsistẽ a peccato non tñ doleret de peccato preterito: ñ eẽt illud idẽ peccatũ qd fecit: ꝺriũ uolũtati. ē aũt ꝺrius motus q̄ ab aliq̄ recedit: motui quo ad illd puenit: sicut dealbatio ꝺria est denigrationi: vñ oz qd per ꝺria uolũtas recedat a peccato his per que i peccatũ inclinata fuit. fuit ãt inclinata i peccatũ p appetitũ ⁊ delectationē circa res iferiores:

oportet igitur q̄ a pctō recedat p aliqua penalia quibus affligāt p hoc q̄ peccauit. sicut .n. p delectationez tracta fuit voluntas ad ꝓhibitū pcti. sic per penas ꝓfirmatur in abominatione pcti. Itē vide m⁹ q̄ etiam bruta aialia a maximis voluptatib⁹ retrahūtur p dolores verberū oz eū qui de pctō resurgit nō solū detestari pecatū preteritū: sed etiā vitare futurū: est igit cōueniēs vt affligat p peccato vt sic magis cōfirmet i ꝓposito vitādi peccata.

¶ Preterea ea que cuz labore z pena acq̄rimus magis amamus z diligētius ꝓseruamus: vnde illi qui per proprīū laborē acquirūt pecunias: minus eas expendūt q̄ q̄ sine labore accipiunt vel a parētibus vel quocunq; alio mō: sed hoi resurgenti a peccato hoc maxie necessariū ē vt statū gīe z dei amorē diligenter cōseruet quē negligēter per peccatū amisit: est g̃ cōueniēs vt laborē z penā sustineat p peccatis cōmissis. ¶ Ad hec ordo iusticie hoc requirit vt peccato pena reddat: ex hoc aūt q̄ ordo seruatur in rebus sapia dei gubernantis apparet: pertinet igit ad manifestationē dine bonitatis z dei gloriā q̄ pro peccato pena reddat: sed peccator peccādo cōtra ordinē diuinitus institutū facit leges dei pretergrediendo: est igit cōueniēs vt hoc recōpenset i seipso puniēdo qō prius peccauerat: sic eni totaliter extra ioordinationē cōstituet. Per hoc ergo patet q̄ postq̄ homo per gīam remissionem peccati cōsecutus ē z ad statū gīe reductus: remanet obligatus ex dei iusticia ad aliquā penā pro peccato cōmisso: quā quidē penā si ꝓpria voluntate a se exegerit: per hoc deo satisfacere dicit i q̄tū cū labore z pena ordinē diuinitus institutuz exequitur pro peccato se puniendo quē peccando transgressus fuerat ꝓpriā volūtatē sequēdo: si aūt a se hanc penā ñ exigat cū ea que diuine prouidētie subiacēt iordinata remanere non possint: hec pena infligetur ei a deo: nec talis pena satisfactoria dicetur cū ñ fuerit ex electione patiētis: sed dicet purgatoria quia alio puniente q̄i purgabit dū quicq̄d inordinatū fuit in eo ad debitum ordinez reducet. hinc est quod apostolus dicit. i. ad cor. xi. Si nos metipsos diiudicaremus: nō vtiq; iudicaremur: dū iudicamur aūt a domio corripimur: vt nō cum hoc mūdo dānemur. Cōsiderandū tñ q̄ cū mens a peccato auertitur: tā vehemens pōt esse peccati displicētia z inhesio mētis ad deū q̄ ñ remanebit obligatio ad aliquā penā: nā vt ex predictis colligi potest pena quā quis patit post peccati remissionē: ad hoc necessaria est vt mens firm⁹ bono inhereat: hoie per penas castigato: pene eni medicine q̄dā sūt: z vt etiā ordo iusticie seruetur dū qui peccauit sustinet penā: dilectio aūt ad deū sufficit mentē hominis firmare in bono p̄cipue si vehemens fuerit: displicētia aūt culpe preterite cū fuerit intensa magnū affert dolorem: vñ p vehemētiam dilectiōis dei: z odū pcti ꝓteriti: excludit necessitatis satisfactorie vel purgatorie pene: z si nō sit tanta vehemētia q̄ tōlit penā excludat: tñ quāto vehemēti⁹ fuerit tanto minus de pena sufficiet. Qō vero p amicos facim⁹: per nos ipos facere videmur: quia amicicia ex duob⁹ facit vnū per affectuz z p̄cipue dilectio charitatis: z iō sicut per seipsum ita z p aliuz pōt aliq̄s satisfacē deo p̄cipue cū necessitas fuerit: nam z penā quam amicus ꝓpter ipsum patit reputat aliq̄s ac si ipse pateret: z sic pena ei non deest dū patienti amico ꝓpatit z tanto amplius quāto ipse est ei cā patiēdi: z iterum affectio charitatis i eo qui p amico patit facit magis satisfactionez deo acceptam q̄ si pro se pateret: hoc enim est ꝓmpte charitatis: illud aūt est necessitatis: ex quo accipit q̄ vnus p alio satisfacē pōt duz vterq; in charitate fuerit. Hinc ē q̄ aplūs dic Gal. vj. Alī alterius onera portate: z sic adimplebitis legem xp̄i.

Q Rōnabilit hoi imputat si ad deū nō cōuertat q̄uis hoc sine gratia ñ possit. CLIX.

DUm aūt sicut ex premissis habetur in finem vltimum aliquis dirigi non possit nisi auxilio dine gīe: sine qua etiam nullus pōt habē ea que st nēcia ad tendēdum in vltimū finē sicut est fides: spes: dilectio: z perseuerantia: pōt alicui videri q̄ non sit hoi iputandū si predictis careat p̄cipue cū auxiliuz dine gīe mereri nō possit nec ad deū ꝙuēti nisi deus eū ꝙuertat: nulli .n. iputat qō ab alio dependet: q̄ si hoc ꝓcedat plura incōueniētia ꝓsequi manifestū est: sequit eni qō ille qui fidē nō hz nec spem nec dilectōz dei nec pseuerantiā i bono: ñ sit pena dign⁹: cū exp̄sse dicat Joh. iij. Qui icredul⁹ est filio: nō vi. vi. sz ira dei ma. su. eū: z cū null⁹ ad beatitudinis finē sine p̄missis pueniat sequet vlt⁹ q̄ aliq̄ hoies sūt q̄ nec btitudinē ꝓsequāt nec penā patiātur a deo: cui⁹ cōtrariū ondit ex eo qō dicit Math. xxv. qō oib⁹ in dino iudicio exītib⁹ dicet Uenite pos. para. vobis reg. vel discendite i ignez eternū. ¶ Ad h⁹ aūt dubitatiōis solutionē ꝓsiderandū ē q̄ sz aliq̄s p motum liberi arbitrīj dinā gīaz nec ꝓmereri nec aduocari possit: pōt tñ seipsum impedire ne eā recipiat: dī. n. ō qbusdā Job. xxj. dixerunt deo. Recede a nobis sciam: via. t. no. z Job xxiij. Ipi fuerunt rebelles lui: z cū hoc sit i ptāte liberi arbitrīj impedire dine gīe receptiōez vl̄ non impedire: nō imerito in culpā iputat ei q̄ impedimētū p̄stat gīe receptiōi: deus. n. q̄tū i se ē paratus ē oib⁹ gīam dare: vult. n. oēs ho. sal. fieri: z ad agnitiōez vitat venire vt dī. i. ad Thimot. ij. sz illi soli gīa puāt: q̄ i seipsis gīe impedimētū p̄stāt: sicut sole mū duz illumināte in culpā imputatur ei qui oculos

claudit si ex hoc aliquod malū sequat licz videre nō possit nisi lumine solis pueniat.

Q Oz hō in peccato existens sine gr̃a pctm̃ vitare non potest. CLX.

QUod autē dictuz est i potestate liberi arbitrij esse ne ipedimētū gr̃e pstet .ꝓpetit his i q̃b⁹ nālis potētia integra fuerit. si aūt per iordinatōnē p̃cedentē declinauerit ad malū nō erit oīo in ptāte ei⁹ nullū ipedimētū gr̃e pstare. ꝛsi.n.ad aliq̃d momētuz ab aliquo pcti actu priculari possit abstinē ꝓpa ptāte. si tm̃ diu sibi relinq̃t i pctm̃ cadet p q̃d gratie ipedimētū pstatur. Cū.n.mens hois a statu rectitudinis declinauerit manifestū est q̃ recessit ab ordine debiti finis. illud igit q̃d deberet eē in affectu p̃cipuū tāq̃ vltim⁹ fis efficit mi⁹ dilectū illo ad q̃d mēs iordiate ꝓuersa ē sicut in vltimū finē. q̃ncūq̃ igit occurrerit aliq̃d pueniēs iordinato fini repugnās fini debito. eligetur nisi reducat ad debitū ordinē ut finē debitum oīb⁹ pferat q̃d ē gr̃e effect⁹. dū aūt eligit aliq̃d q̃d repugnat vltio fini. ipedimētū pstat gr̃e q̃ dirigit i finem. vñ manifestū est q̄ p⁹ pctm̃ nō pōt hō abstinere ab oī pctō añq̃ p gratiam ad debitū ordinez reducat. Preterea .cū mēs iclinata fuerit ad aliq̃d ñ se iam hz equaliter ad vtrūque oppositoꝝ sz magis ad illud ad q̄ est iclinata. illud autem ad q̃d mens magis se hz eligit nisi p rōis discussionē ab eo q̃dā sollicitudie abducat. vñ ꝛ i repētis signū iterioris habit⁹ p̃cipue accipi pōt. non est aūt possibile mētē hois ꝓtinue i ea vigilantia esse ut p rōnē discutiat q̃cq̃d debet velle uel agere. vñ ꝓsequit q̄ mens aliq̃n eligat id ad q̃d ē iclinata inclinatiōe manēte. ꝛ ita si inclinata fuerit in peccatuz non stabit diu quin peccet ipedimētū gr̃e pstās nisi ad statū rectitudis reducat. Ad hec etiā opāt iper⁹ corpaliū passionum ꝛ appetibilia sm̃ sensū ꝛ plurime passiones ꝛ occasiones male agēdi q̃b⁹ de facili homo ꝓuocat ad peccādū nisi retrahat p firmā inhesionem ad vltimū finē quā gr̃a facit. Unde apparet stulta pelagianorū opio q̃ dicebāt hoiem i pctō existētē sine gr̃a posse vitare pctā. cui⁹ ꝓtrariū apparet ex hoc q̄ ps. petit. Dū defecerit virt⁹ mea ne dere. me et dñs orare nos docz: Et ne nos iducas i temptationē. sz libera nos a malo. Quāuis aūt illi qui in pctō sunt vitare nō possūt p ꝓpam ptātem quin ipedimētū gr̃e pstēt uel ponāt ut oñsū est nisi auxilio gr̃e pueniat. nihilominus tñ hoc eis iputat ad culpā: quia hic defectus ex culpa p̃cedente in eis relinquit: sicut ebri⁹ ab homicidio nō excusat q̃ p ebrietatē cōmittit quā sua culpa incurrit. Preterea licet ille qui ē in peccato nō hēat hoc in potestate ptāte q̄ oīo vitet peccatū: habet tñ potestatē nūc vitare hoc uel illud pctm̃ vt dictum est. vñ q̃ cunq̃ cōmittit: voluntarie ꝓmittit. ꝛ ita non imerito ei iputatur ad culpam.

Q Uod dē aliquos a pctō liberat. ꝛ aliquos i peccato reliquit.

LIcet autem ille q peccat ipedimētū gratie p̃stet: ꝛ in q̃tū ordo rerū exigit gratiā nō deberet recipere: tñ quia deus ꝓter ordinē rebus inditū operari pōt: sicut cū cecū illumiat vel mortuū resuscitat: iterdū ex abundātia bonitatis sue etiā eos q̃ ipedimētū gratie pstant auxilio suo puenit auertēs eos a malo ꝛ cōuertēs ad bonū: ꝛ sicut ñ oēs cecos illuminat nec oēs languidos sanat vt ex illis q̃s curat opus virtutis eius appareat ꝛ in alijs ordo nature seruet: ita nō oēs q̃ gratiā ipedit auxilio suo pueit vt auertāt a malo ꝛ cōuertat ad bonū: sz alios i q̃b⁹ vult suā misericordiā apparere ita q̄ in alijs iustitie ordo manifestet. Hinc ē q̄ ap̄lus dicit Ro. ix. volēs deus ostēdere irā ꝛ notā facere potētiā suā sustinuit i multa patia vasa ire apta in interitū vt ostēderet diuitias glorie sue in vasa misericordie q̃ preparauit in gloriā. Cū aūt deus hoies q̃ in cisdē peccatis detinent: hos q̃dem ꝓueniens ꝓuertat: illos aūt sustineat siue ꝓmittat sm̃ ordine rerū ꝓcedere: nō ē rō inquirēda quare hos cōuertat ꝛ nō illos: hoc aūt ex simplici eius voluntate dep̃det: sicut ex simplici eius voluntate p̃cessit q̄ cū oīa fierēt ex nihilo: quedā facta sūt alijs digniora: ꝛ sicut ex simplici voluntate ꝓcedit artificis vt ex eadez materia similiter dispositā q̃dā vasa format ad nobiles vsus ꝛ quedā ad ignobiles. Hinc ē q̄ ap̄lus dicit ad Ro. ix. In non hz potestatē figulus luti ex eadē massa facē aliud q̃dē vas in honorē: aliud vero in contumeliā. Per hoc aūt excludit error Origenis qui dicebat hos ad deū cōuerti ꝛ non alios ꝓpter aliqua opera q̃ anime eoꝝ fecerāt anteq̄ corpibus vnirent q̃ q̃dē positio in. ij. libro improbata est.

Q Uo deus nemini est causa peccandi CLXII.

HAuis aūt quosdam peccatores dē⁹ ad sen̄ cōuertat sz in peccatis secūdū eoꝝ merita eos relinquat: nō tamē eos ad peccādū inducit: hoies eni peccant p hoc q̄ deuiāt ab ipso qui est vltim⁹ finis vt ex superioribus pz: cū aūt omne agēs agat ad ꝓpriū finē ꝛ sibi ꝓuenientē: impossibil ē q̄ deo agente aliqui auertant ab vltimo fine q̃ deus ē:

ipossibile igitur ē q̄ deus aliquos peccare faciat.

Item bonuz causa mali esse non potest: sz peccatū est hois malum: cōtrariat eni ꝓpo hominis bono qō ē viuere secūdū rōez: ipossibile est igitur q̄ deus sit alicui cā peccandi. Preterea ois sapientia z bonitas hois deriuatur a sapiētia z bonitate diuina sicut quedā similitudo ipsius: repugnat āt sapie z bonitati humane q̄ aliquē peccare faciat igitur multo magis diuine. Ad hec peccatum omne ex aliquo defectu ꝓuenit ꝓximi agentis nō aūt ex influentia primi agētis: sicut peccatū claudicationis ꝓuenit ex indispositione tibie nō autez ex virtute motiua cū tñ ex ea sit q̄cq̄d de pfectiōe motus in claudicatione apparet: ꝓximū āt agēs peccati humani ē voluntas: est igitur defectus peccati ex voluntate hois nō autem ex deo qui est ꝑmus agēs: a quo tamē ē quicq̄d ad perfectionem actionis ptinet i actu peccati. Hinc est q̄ dr Eccl. xv. Non dicas: ille me iplanauit: non eni necessarij sūt ei hoies ipj z infra. Nemini mādauit ipie agere: z nemini dedit spatiū peccandi: z Jac. primo dr. Nemo cū tēptatur dicat quoniā a deo tē tet: deus eni interpretator malorū ē. Jnueniuntur tamen quedā in scripturis ex quibus videtur q̄ ō us sit aliquibus causa peccādi: dicitur enim Exo. x. Ego induraui cor Pharaonis z seruoz illius: z Isa. vi. Excreca cor populi huius: z aures eius. ag. ne forte videant oculis suis z cōuertantur: z sanē eos: z Isa. lxiij: Errare nos fecisti de vijs tuis: indurasti cor nostrū ne timeremus te: z Ro. primo dr Tradidit illos deus in reprobū sensum vt faciant que nō conueniunt: que ois secundū hoc intelligēda sūt quod dez aliquib⁹ nō confert auxiliū aduitandum pctm̄ quod alijs quibusdā cōfert: hoc āt auxiliuz nō solum infusio gr̄e sz etiam exterioz custodia per quā occasiōes peccandi hoi ex ōina ꝓuidentia tolluntur: z prouocantia ad pctm̄ comprimūt: adiuuat etiā deus hoiem contra pctm̄ p naturale lumē rōnis z alia naturalia bona que hoi confert. cū ergo hec auxilia aliq̄b⁹ subtrahit pro meriro sue actionis secundum q̄ eius iustitia exigitur dicitur eos obdurare vel excecare vel aliquid eoz que dicta sunt.

De p̄destinatione. reprobatiōe z electione diuina. CLXIII

Quia uero ostēsū est q̄ diuina operatione aliqui diriguntur in vltimū finez per gr̄az adiuti: aliqui vero eodem auxilio gr̄e deserti ab vltimo fine decidunt: oia autem que a deo aguntur: ab eterno per eius sapiam prouisa z ordinata sunt vt supra ostensum est: necesse est predictam hoiuz distinctionē ab eterno a deo esse ordinatā: secunduz ergo q̄ quosdā ab eino ꝓordinauit vt dirigēdos i vltimū finē dicit eos p̄destinasse: vnde aplus dicit ad Eph̄. primo. Qui p̄destinauit nos i adoptionem filioz̄ sm̄ ꝓpositum voluntatis sue. Illos āt quibus ab eterno disposuit se gr̄am nō daturum dr reprobasse vl odio habuisse: sm̄ illud qō habetur Malach. primo. Jacob dilexi. Esau āt odio habui. rōne vo ipius distinctiōis scōm q̄ quosdā reprobauit z quosdā p̄destinauit attenditur dīna electio: de qua dr Eph̄. pmo eligit nos in ipso āte mūdi constitutionē. Sic igitur pz q̄ p̄destinatio z electio z reprobatio est quedam ps diuine ꝓuidentie secundum q̄ homines ex diuina prouidentia ordinātur i ultimū finem: vñ per eadem manifestū esse potest q̄ p̄destinatio z electio necessitatez non inducunt: quibus z supra ostensum est q̄ dīna prouidentia cōtingentiam a reb⁹ non aufert. Qu autem predestinatio z electio causam non habeant ex aliquibus hūanis meritis: pōt fieri manifestum non solum ex hoc q̄ gr̄a dei que est p̄destinatiōis effectus meritis non preuenitur sed oia merita precedit humana vt ostensū est: sed etiam manifestari pōt ex hoc q̄ diuina voluntas z ꝓuidentia est prima causa eoz̄um que fiunt: nil autez potest esse causa voluntatis z prouidentie diuine licet effectuum prouidentie z similiter predestinationis vnus possit alterius esse causa. Quis enim vt apostolus dicit prior dedit illi z retribuetur ei: quoniam in ipso z in ipso z per ipsum sūt omnia ipsi honor z gloria in secula seculoz̄ amē.

Explicit liber tertius. Incipit quartus.
Capitulum. I. Proemium.

Tce hec ex parte dicta sunt viarum eius: z cuz vix paruam stillā sermonū eius audiuerimus: quis poterit tonitruū magnitudinis eius itueri: Job. xxvj. Intellect⁹ hūanus a rebus sensibilibus cōnaturaliter sibi scientiam capiens ad intuendā diuinā substantiā in seipsa q̄ super omnia sensibilia imo super omnia alia entia ꝓportionaliter eleuatur ptingere p̄ seipsum nō valet. Sed quia p̄fectum hominis bonum est vt quoquo mō deum cognoscat: tam nobilis creatura omnino in vanū esse videretur velut finem proprium attingere nō valens: datur homini quedam via per quam in dei cognitionez ascendere possit vt. s. quia omnes rerum perfectiones quodam ordine a summo rerum vertice deo descendunt: ipse ab inferioribus incipiens z gradatim ascendens in dei cognitionē ꝓficiat. Nam z in corporalibus motibus eadez

ē via q̄ descendit ⁊ ascēdit rōne ꝓncipiꝝ ⁊ fines distincta. Predicti autē descensus pfectionuz a deo duplex est ratio. Una quidem ex parte prime rerū orignis: nam diuina sapientia vt perfectio essz in rebus res ꝓduxit in ordine ut creaturaruz vniuersitas ex sūmis rerū ⁊ infimis compleret. Alia vero ratio ex ipis rebus procedit: nā cū cause sint nobiliores effectibus: ꝑmo quidē cāta deficiūt a ꝑma cā que deus ē q̄ tñ suis effectibus ꝑeminent: ⁊ sic deinceps quousq; ad vltia rerū pueniat. Et q̄ in sūmo rerū vertice deo pfectissima vnitas inuenitur: ⁊ vnūquodq; quāto ē magis vnū tanto est magis vtuosū ⁊ dignius: cōsequēs ē vt quātuz a ꝑmo principio receditur: tanto maior diuersitas ⁊ variatio inueniat in rebus: oz igitur ꝓcessuz emanationis a deo vniri: quidē in ipso principio: multiplicari aūt ꝑz res infimas ad quas termiat: ⁊ ita secūdū diuersitatē rerū apparet viarū diuersitas quasi ab vno principio inchoatarū: ⁊ termiatarū ad diuersa. Per has igitur vias intellectus noster in dei cognitionez ascendē pōt: sed ꝓpter debilitatē intellectus nostri nec ipsas vias pfecte cognoscē possumus nā cū sensus vnde nostra cognitio incipit circa exteriora accidētia vſet que sūt ꝑm se sensibilia: vt color ⁊ odor ⁊ huiusmodi: itellectus vix per huiusmodi exteriora pōt ad pfectā noticiā exteriorū nature peruertē etiā illarū rerū quarū accidentia sensu pfecte cōprehendit: multo igit min⁹ pertingere poterit ad ꝓprehendendū naturas illarū rerū quarū pauca accidentia capimus sensu: ⁊ adhuc minus illoz quorū accidētia capi non pñt ⁊si per quosdā deficientes effectuſ pticipant: sed ⁊ si ipse nature rerum essent nobis cognite: ordo tamen earum secundum q̄ a diuina ꝓuidētia ⁊ adinuicem disponunt ⁊ dirigunt in finem tenuit nobis notus esse potest: cū ad cognoscendā rationem diuine ꝓuidentie non pertingamus: si igitur ipe vie imperfecte cognoscūtur a nobis: quomodo ꝑ eas ad pfecte cognoscendum ipsarum viarū ꝓncipiū poterimuſ puenire: quia sine proportione excedit vias predictas: etiam si vias ipsas cognosceremus perfecte nondū tamē pfecta principiū cognitio nobis adesset. Quia igitur debilis erat dei cognitio ad quā homo ꝑ vias predictas itellectuali quodā quasi intuitu ptingere poterat ex superabūdanti bonitate vt firmior esset hois de deo ꝓgnitio quedam de seipo hoibus reuelauit que intellectū humanū excedit: in qua quidē reuelatione ꝑm congruentiaz hois quidā ordo seruat vt paulatim de imperfecto veniat ad pfectuz sicut in ceteris reb⁹ mobilibus accidit: ꝑmo igit sic homini reuelātur vt tñ non intelligantur sed soluz quasi audita credant: quia intellectus hois ꝑm hūc statuz quo sensibilibus ē cōnexus ad ea intuenda que oēs ꝓportiones sensus excedit ōnino eleuari nō potest: sed cū a sensibiliū cōnexione fuerit liberatus tunc eleuabitur ad ea que releuant intuenda. Est igit triplex cognitio hois de dīs: quarū ꝑma ē secūduz q̄ homo naturali lumine rōis per creaturas in dei cognitionē ascendit. Secūda ē ꝓut diuina vitas intellectū humanū excedens per modū reuelationis i nos descendit: nō tamē quasi demonstrata ad videnduz sed quasi sermone prolata ad credendū. Tertia est secundun q̄ mens humana eleuatur ad ea que sunt reuelata perfecte intuenda. Hanc igitur triplicem cognitionē Job in vbis ꝑpositis insinuat. Q̄ō eni dicit. Ecce hec ex parte dicta sunt viarū eius: ad illā cognitionē pertinet qua per viā creaturarū in dei cognitionē noster intellectus ascendit: ⁊ q̄ has vias imperfecte cognoscimus: recte adiūxit ex parte. Ex parte eni ꝓgnoscimus: sicut aplus dicit. i. ad Cor̄. xiij. Quod vo subdit: ⁊ cū vix paruā stillā sermonū eius audiuerimus: ad secundā cognitionē pertinet ꝓut d uia nobis credenda per modū locutiōis reuelant. Fides eni vt dicit Ro. x. est ex auditu: auditus autez per verbū dei: de quo etiā dicit Job. xvij. Sanctifica eos in veritate: sermo tuus veritas est sic igit quia reuelata veritas de diuinis non videnda sed credenda ꝓponitur: recte dicit audiuerimus: q̄ vero hec iperfecta cognitio effluit ab illa perfecta cognitione q̄ diuina vitas in seipa videt dū a deo nobis mediantibns angelis reuelat qui vident faciez patris: recte nomiant stillā: vñ ⁊ Jobel. iij. dī. In die illa stillabunt montes dulcedinem: sed q̄ nō omnia mysteria que in prima veritate visa angeli ⁊ a ꝙ beati ꝓgnoscunt sed quedam pauca nobis reuelant: signanter addidit paruā: dicit enim Eccli. xliij. Quis magnificabit eu⁊ sicut est ab initio: multa abscondita sunt maiora his: pauca eni vidimus operum eius: ⁊ dominuſ discipulis dicit Johā. xvj. Multa habeo vobis dicere sed non potestis portare modo: hec etiam pauca que nobis reuelantur sub quibusdā similitudinib⁹ ⁊ obscuritatibus verborum nobis preponuntur vt ad ea quoq; capienda soli studiosi perueniāt: alij vero quasi occulta venerentur: ⁊ increduli lacerare non possint: vnde dicit apostolus. ꝑmo ad Cor̄. xiij. Videmus nunc per speculum in enigmate signanter igitur addidit vix: vt difficultas ostenderetur: quod vero subdidit. Quis poterit tonitruum magnitudinis eius intueri: ad tertiam cognitionem pertinet qua prima veritas cognoscetur: non sicut credita sed sicut visa. Videbimus eni eū sicuti est vt dicitur ꝑmo Joannis tertio: vnde dicit intueri. nec aliq̄d modicū de diuinis mysteriis percipietur sed ipsa maiestas diuina videbitur ⁊ ois bonoꝝ perfectio: vnde dns ad Moysez dixit Exo. xxxiij. Ego ostendā tibi oē bonum: recte ergo dicit magnitudinis. Non autem proponetur

ueri

tas hoi aliquibus velaminibus ocultata sed oio manifesta. vñ dominus discipulis suis dicit Joh. xvj. Uenit hora cum iam nō in ꝓuerbijs lo. vo. fz palā de ꝑte meo ānuntiabo vobis signanter ergo dicit tonitruū ad manifestationē insinuādā. Lōpe tunt aūt verba ꝑmissa nīo ꝓposito: nam in ꝓce cedentib⁹ de diuinis sermo ē habitus fz q⁹ ad cogni tionē diuinoꝝ naturalis rō per creaturas perue nire pōt: imperfecte tñ ꝛ fm ꝓpriū possibilitatez ingeniū: vt sic possimus dicere cuz Job: Ecce hec ex parte dicta sunt viaꝝ eius. Restat autē sermo habendus de his que nobis reuelata sunt diuitus vt credenda excedentia intellectuz humanū. Circa que qualiter procedendū sit ꝑmissa verba nos⁹ do cent: cum enim veritatem vix audiuerim⁹ i sermo nibus sacre scripture q̄si stillam paruā ad nos de scendentē: nec possit aliquis in huius vite statu to nitruū magnitudinis ituer': erit hic modus seruā dus vt ea que in sermonibus sacre scripture sunt tradita quasi ꝓncipia sumātur: ꝛ sic ea que in ser monibus predictis occulte nobis tradūtur studea mus vtcūq⁹ mente capere a laceratiōe infidelium defendendo: vt tñ ꝓsumptio pfecte cognoscendi non assit probanda. n. sunt h⁹mōi auctoritate sa cre scripture nō autem ratione naturali: sed tamē ostendendū est q⁹ rōni nāli non sunt opposita vt ab impugnatione infidelium defendantur: qui e tiam modus in principio huius operis predeter minatus est. ¶ Quia vero naturalis ratio per creaturas in dei cognitionem ascendit: fidei vero cognitio a deo in nos econuerso diuina reuelatio ne descendit: est aūt eadem via ascensus ꝛ descen sus: oportet eadem via ꝓcedere in his que supra rationem creduntur: qua in superioribus ꝓcessū est circa ea que ratione inuestigantur de deo vt ꝑ mo scilicet ꝛ ea tractentur que in ipso deo supra rationē credenda ꝓponunt: sicut est cōfessio tri nitatis. ¶ Secundo autem de his que supra rati onem a deo sunt facta: sicut op⁹ incarnationis et que sequūtur ad ipsaz. ¶ Tertio vero ea que su pra rationem in vltimo hoīum fine expectantur: sicut resurrectio ꝛ glorificatio corpoꝝ: ꝑpetua bea titudo animarum: ꝛ que his cōnectuntur.

¶ Q̄ sit generatio: paternitas et filia tio in diuinis. I I

QRincipium aūtē considerationis a secreto diuine ge nerationis sumentes: quid de ea se cunduz sacre scripture documenta teneri debeat premittamus: de hinc vero ea que contra verita tem fidei infidelitas adinuenit: argumenta po namus: quoꝝ solutione subiecta: huius con siderationis ꝓpositum consequemur. ¶ Tra dit igitur nobis sacra scriptura in diuinis pater nitatis ꝛ filiationis nomina. Jesum christum fili um dei contestans: quod in scriptura noui testi frequentissime inuenitur: dicitur enim Mathei. xj. Nemo nouit filium nisi pater neque patrem quis nouit nisi filius. Ad hoc Marcus suum euā gelium icepit dicens. Jnitium euangelij Jhu chri sti filij dei. Johanes etiam euangelista hoc frequē ter ostendit: dicitur enim Joh. iij. Pater diligit fi lium ꝛ omnia dedit in manu eius: ꝛ Joh. v. Sic pater suscitat mortuos ꝛ viuificat: sic et filius quos vult viuificat Paulus etiam apostolus hec verba frequenter interserit: dicit enim Romanos ꝓmo. Segregatum in euangelium dei quod aī ꝓmiserat per ꝓphetas suos in scripturis scis ō filio suo: ꝛ ad Hebreos ꝓmo Multiphariā mul tisq̄modis olim deus loquens patribus in ꝓphe tis: nouissime diebus istis locutus est nobis in fi lio. Hoc etiam traditur licet raꝛius in scriptura veteris testi dicitur enim ꝓv. xxx. Quod nomē est eius: ꝛ quod nomen filij eius sit nosti? Jn ꝑs etiam legitur: dominus dixit ad me: filius meus es tu: ꝛ iterum Ipse inuocauit me: pater meus es tu. Et q̄uis hec duo vltima verba aliqui vellent ad sensum alium retoꝛquere: vt quod dicitur: do minus dixit ad me filius meus es tu: ad ipsū Da uid referatur: qō v̄o dicitur: Ipse inuocauit me pater meus es tu. Salamōi attribuatur: tamē ea que coniunguntur vtriq⁹ hoc non oino ita esse o stendunt: neq⁹ enim Dauid potest competere qō additur: ego hodie genuite: ꝛ quod subditur. Da bo tibi gentes hereditatem tuam ꝛ possessionem tuam terminos terre: cum eius regnum non vsq⁹ ad terminos terre fuerit dilatatum vt historia li bri reguz declarat. Neq⁹ etiam Salomōi potest omnino competere quod dicitur: ipse inuocauit me pater meus es tu: cum subdatur. Ponaz in se culum seculi se.ci⁹. ꝛ thꝛo. eius si. di. ce. vnde dat i telligi q⁹ quia quedam ꝓmissis uerbis annexa Dauid uel Salomoni possint congruere: quedaz vero nequaq̄: q⁹ de Dauid ꝛ Salomone hec v̄ba dicantur fm morem scripture in alterius figuraz in quo vniuersa compleātur. Quia vero nomia patris ꝛ filij generatione aliqua cōsequūtur: ipsū etiā diuine generationis nomen scriptura non ta cuit: nam ꝛ in ps. ut dictū ē legitur: ego hodie ge nui te: ꝛ puer. viij. dicitur. Nonduz erant abyssi: ꝛ ego iam concepta eram: ante colles ego parturi ebar: uel secundum aliam litteram. Ante omnes colles generauit me dominus: dicit ēt Jsa. vltimo Nūquid ego qui alios parere facio: ipse nō pariā dicit dominus: si ego qui genātionē ceteris tribuo

sterilis ero ait dominꝰ deꝰ? Et licz dici possit hoc esse referēdū ad multiplicationē filiozꝫ isrl de captiuitate reuertētiū in terrā suā: quia ꝓmittit. Parturiuit ⁊ peperit syon filios suos: tamen hoc ꝓpposito nō obstitit: ad quodcūqꝫ n. rō aptet: ipsa tñ rō que ex dei ore iducit firma ⁊ stabilis manz: vt si ipse alīs generationē tribuat sterilis ñ sit. Nec esset cōueniens vt qui alios vere generare facit: ipse non vere sed per similitudinē generet cū oporteat nobilius esse aliq̄d i causa q̄ in causatis vt ostē sū ē. Jo. etiā ꝓmo dicit. Vidimꝰ gloriā eius gloriā quasi vnigeniti a patre: ⁊ iterū. Unigenitus filius qui est in sinu patris ipse enarrauit: ⁊ Paulus: dicit Hebre. ꝓmo. Et cū iterū introducit primogenitū in horbē terre: dicit: ⁊ adorēt eū ōnes angeli dei.

Q. filius dei sit deus. III.

Onsideranduz tamen q̄ ꝑdictis nominibꝰ diuina scriptura vtit etiaz ad creationē rerum ostendēdam. dī. n. Job. xxxviij: Quis ē pluuie pr̄ vel quis genuit stillas rozis: de cuius vtero egressa ē glacies: ⁊ gelu de celo quis genuit. Ne igit nihil aliud ex paternitatis filiationis ⁊ generatiōis vocabulis intelligeret q̄ creationis efficatia: addidit scripture auctozitas vt eū quē filiuz ⁊ genitū noiabat etiā deū esse nō taceret vt sic ꝑdicta generatio aliquid amplius q̄ creatio intelligeret. dī. n. Joā. ꝓmo. In principio erat verbū ⁊ verbū erat apud deū: ⁊ deus erat verbū. Et q̄ verbi nomine filius intelligat: ex cōsequētibus ostendit: nam subdit. Uerbum caro factū est: ⁊ habitabit in nobis: et vidimus gloriā eius gloriaz quasi vnigeniti a pr̄e: ⁊ Paulus dicit Titum. iij. Apparuit benignitas ⁊ hūanitas saluatozis nostri dei. Hoc etiam veteris testamēti scriptura nō tacuit Christū deuz nominans: dicitur eni in ps. Sedes tua deus in seculum seculi: virga directionis virga regni tui: dilexisti iusticiā ⁊ odi. iniqui. Et q̄ ad Christum dicat patet per id quod subdit: ꝓpterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie pr̄e consortibus tuis: ⁊ Isa. ix. dicitur. Paruulus natus est nobis: ⁊ filius datus est nobis: ⁊ factus ē principatus super humerū eius: ⁊ voca. no. eius admi. consi. deus for. pat fu. secu. prin. pacis. Sic igitur ex sacra scriptura docemur filium dei a deo genitum: deum esse: filium autem dei Jesum Christū Petrus confessus est: ei dicens. Tu es Christus filius dei viui: ipe igitur ⁊ vnigenitus est ⁊ deus est..

Q. Quid opinatus sit Fotinus de filio dei: ⁊ eius improbatio. IIII.

Quius autem doctrine vitatē quidam peruersi hoies suo sensu metiri ꝑsumētes de premissis vanas ⁊ varias opiones cōceperūt quozum q̄dam considerauerunt hanc esse scripture consuetudinem eos q̄ diuina gratia iustificant filios dei dici secūdum illud Jo. ꝓmo. Dedit eis potestatez filios dei fieri his qui credunt in noie eius: ⁊ Ro. viij. dicit. Ipse. n. spiritus testimonium reddit spiritui nostro q̄ sumus filij dei: ⁊ ꝓmo Jo. iij. Uidete qualem charitatē dedit nobis pater vt filij dei nominemur ⁊ simus: quos etiaz a deo genitos eē scriptura non tacet: dicitur. n. Jac. ꝓmo. Uoluntarie eni genuit nos verbo veritatis: ⁊ ꝓmo Jo. iij dicit. Omnis qui natus est ex deo peccatum non facit: quoniā semen ipsius in eo manet: ⁊ quod est mirabilius eisdem nomen diuinitatis ascribitur: dominus enim dixit ad Moisen Ego constitui te deum Pharaonis: ⁊ in ps. Ego dixi dij estis: et fi. ex. oēs: ⁊ sicut dominus dicit Joan. x. illos dixit deos: ad quos sermo dei factus est. Per hunc modum opinantes Jesum Christum purū hominez esse ⁊ ex Maria virgine initiū sūpsisse: ⁊ per beate vite meritū diuinitatis honorem pr̄e ceteris fuisse adeptum: estimauerūt eum similiter alīs hominibus per adoptionis spiritum dei filium et p gratiā ab eo genitū ⁊ per quādaz assimilationem ad deū in scripturis dici deū: non per nām sz per consortiū q̄dam dina bonitatis: sicut ⁊ de sanctis dicitur. ij. Pet. ꝓmo Ut efficiami diuine cōsortes nature fugientes eius que in mūdo est ꝛcupie corruptionem. Hanc aūt pōnem sacre scripture auctoritate confirmare nitebantur dicit enim dominus Mathꝫ. vlt. Data est mihi oīs ptās in celo ⁊ i terra: q̄ si añ tpa deus esset: ptātem ex tpe non accepisset. Item Ro. primo dicitur de filio q̄ factus est ei scilicet deo ex semie Dauid secundum carnē ⁊ q̄ predestinatus est filius dei in virtute: qō autē predestinatur ⁊ factū est: videtur nō esse eternuz. Idem aplꝰ dicit ad Phil. ij. Factus est obediēs vsque ad mortē: mortem autem crucis: ꝓpter qō ⁊ deꝰ exaltauit illū: ⁊ dedit illi nomē quod est super oē nomē: ex quo videtur ostendi q̄ ꝓpꝑ obdiētie ⁊ passionis meritū dino sit honore donatus ⁊ super oīa exaltat. Petrus etiā dicit Act. ij. certissime ergo sciat oīs domus isrl q̄a dñz eū ⁊ xp̄z deus fecit hunc Jhm quē vos crucifixistis: videt igitur ex tpe deꝰ eē factus nō añ tpa natꝰ. Adducūt etiā in fulcimētū sue opionis ea que in scripturis ō xp̄o ad defectū ptinē videt: sicut q̄ femineo portatur vio: ⁊ perfectū etatis accepit: esurie passus est: ⁊ lassitudie fatigatus: ⁊ morti subiectus: q̄ sp ꝓfecit: iuditq̄ se nescire diez confessus est: ⁊ mortis terroze

ꝓcussus ē ⁊ alia hᵐ̃oi q̃ deo ꝑ naturā exñti ꝓuẽ
nire nō posset: vñ ꝓcludūt q ꝑ meritū honorē di
nū adeptᵘ est ꝑ gr̃ā nō q eēt nãe dine. ¶ Hanc ãt
pōnē ꝑmo adiuenerūt q̃dã antiqui heretici Che
rintus ⁊ Ebion quã pᵐea Paulus samosetanus
ĩstaurauit ⁊ postea a Fotino ē ꝓfirmata vt q̃ hec
dogmatizant fotiniã nũcupent. Diligent autē ver
ba sacre scripture cõsiderãtibus apparet nõ hũc
sensũ in ea cõtineri quez p̃dicti hoies sua opione
cõceperũt: nã cũ Salomon dicat. Nõdũ erãt ab
yssi ⁊ ego iã cõcepta erã: satis oñdit hãc generatõ
nẽ añ oia corporalia extitisse: vnde relinquit q fili
us a deo genitus initiũ essẽdi a Maria nõ sũpsit.
Et licet hec ⁊ alia similia testimõia deprauari co
nati fuerint peruersa expõne dicentes hec ꝑm pre
destinationẽ debẽ intelligi: qz. s. ante mũdi cõstitu
tionẽ dispositũ fuit vt ex Maria vgine dei filius
nasceret nõ q dei filius fuerit ante mudũ: ꝑ ea tñ
q̃ sequũt ꝓz q nõ solũ in p̃destinatione sz etiã rea
liᵗ fuerit añ Mariã: nã post ꝑmissa vba salomõis
subiũgit. Qñ appẽdebat fũdamẽta terre cum eo
erã cũcta cõponẽs: si aũt i sola p̃destinatione fuis
set: nihil agere potuisset. Hoc etiã ex vbis Joãnis
euãgeliste habetur: nam cũ ꝑmisisset: in ꝓncipio
erat vbũ: q̃ noie filius dei intelligit vt oñsum ē: ne
quis hoc ꝑm predestinationẽ accipe posset subdi
dit. Oia ꝑ ipsũ facta sũt ⁊ sine ipso factũ ē nihil:
qõ verũ esse nõ posset nisi realiᵗ añ mũduz extitis
set. Itẽ de dei filio dicit Jo. iij. Nemo ascendit in
celũ nisi qui descẽdit de celo: filius hois qui ẽ in ce
lo: ⁊ itez Joã. vi. Descẽdi de celo non vt faciã vo
lũtatẽ meã sed volũtatẽ eius qui misit me: appa
ret g eũ fuisse añq̃ de celo descenderet. ¶ Prete
rea ꝑm predictã pōnem hõ ꝑ vite meritũ ꝓfecit i
deũ: apl̃us aũt ecõuerso oñdit q cũ deus eẽt factᵘ
ẽ hõ: dicit eni ad Phil. ij. Cũ in forma dei esset ñ
rapinã arbitratus ẽ esse se equalẽ deo sed semetip
sũ exinaniuit formã serui accipiẽs in similitudinẽ ho
minũ factus: ⁊ habitu inuẽtᵘ vt hõ: repugnat igit
p̃dicta positio apostolice ſnie: Ad hec iter ceteros
q̃ dei gratiã habuerũt Moises habuit eã copio
se: de q̃ dicit Exodi. xxxiij. q loquebat ei oñs fa
cie ad faciẽ: sicut loqui solet hõ ad amicuz suũ: si
igit Jesus Christus nõ diceret dei filius nisi ꝓpter
gratiã adoptiõis sicut alĩ sancti: eadẽ rõne Moi
ses filius dei diceret supra qua ⁊ Christus: licet ẽt
abũdantiori gr̃a Christus fuerit dotatus: nã ⁊ in
ter alios sanctos vnus alio maiori gratia repletur
⁊ tñ oẽs eadẽ ratione filĩ dei dicunt. Moises aũt
nõ eadẽ rõne dicit filius qua ⁊ Christus distiguit
eni apostolus Christũ a Moise sicut filiũ a seruo
Dicit. n. ad Hebre. iij. Moises quidẽ fidelis erat i
tota domo eius tanq̃ famulus in testimoniũ eoz
que dicẽda erãt: Christus aũt tanq̃ filius i domo
sua: manifestum est ergo q Christus non dicitur
dei filius per adoptionis gratiam sicut alĩ sancti
Similis etiaz rõ ex pluribus alĩs scripture locis
colligi potest q̃ quodã sigulari modo Christum ꝑ
alĩs dei filiũ noiat: qñq̃ quidẽ absq̃ alĩs singula
riter eũ filiũ nominans sicut vox patris intonuit
in baptismo. Hic est filius meus dilectus i q̃ mihi
cõplacui: qñq̃ eũ vnigenitũ noiat sicut Jo. ꝑmo
Vidimus eũ quasi vnigenitũ a patre: ⁊ itez. Uni
genitus qui est in sinu patris ipse enarrauit: si aũt
ꝓmuni mõ sicut ⁊ alĩ filius diceret: vnigenitus di
ci nõ posset: qñq̃ etiã ⁊ ꝑmogenitᵘ noiat vt q̃daz
deriuatio filiatiõis ab eo in alĩs ostẽdat ꝑm illud
Ro. viij. Quos ꝑsciuit ⁊ p̃destinauit fieri confor
mes imagini filĩ eius vt sit ipse primogenitus in
multis fratribus: ⁊ Gal. iiij. dicit. Misit deᵘ filiũ
suum vt adoptionem filiorum reciperemus alia
ergo ratione ipse est filius: per cuius filiationis si
militudinem alĩ filĩ dicuntur. ¶ Itẽm. quedaz
opera in scripturis sacris ita deo proprie attribu
untur q alteri cõuenire non possunt: sicut sancti
ficatio animarum: ⁊ remissio peccatorum. Dicit
enim Leuit. xx. Ego dominus qui sanctifico vos
⁊ Isa. xlij ¶ Ego sũ qui deleo iniquitates vestras
propter me: vtrunq̃ autem horum Christo scrip
tura attribuit: dicitur enim ad Hebre. ij. Qui san
ctificat ⁊ qui sanctificantur ex vno omnes: ⁊ ad
Hebre. vlt. Jesus vt sanctificaret per suum sãgui
nem populum: extra portam passus est. Ipse etiã
dominus de se protestatus est q haberet potesta
tem remittendi peccata ⁊ miraculo confirmauit:
vt habetur Mathei. ix. ⁊ hoc etiam angelus de
ipso pronunciauit ¶ Ipse inquiens saluum faciet
populum suum peccatis eorum: non igitur Chri
stus ⁊ sanctificans ⁊ peccata remittens sic dicitur
deus sicut dicuntur dñi hi qui sanctificant ⁊ quo
rum peccata remittuntur: sed sicut virtutez ⁊ na
turam diuinitatis habens. Illa vero scripture te
stimonia quibus ostendere nitebãtur q Christus
non esset deus per naturam: efficatia non sunt ad
eorum propositum ostendendum: confitemur. n.
i Christo dei filio post icarnatiõis mysteriũ duas
naturas hũanã. s. ⁊ diuinã: vñ de eo dicunt ⁊ que
dei sũt ꝓpa rõne diuine nãe ⁊ q̃ ad defectũ ptinẽ
dent rone hũane nature vt ifra plenᵘ explana
bit: nũc ãt ad p̃tẽ ꝓsiderationẽ de dina generatõ
ne hoc sufficiat monstratũ esse ꝑm scripturas q
Christus dei filius ⁊ deus dicitur ñ solũ sic̃ purus
hõ ꝑ gr̃am adoptiõis sz ꝓpter diuinitatis nãm.

¶ Opinio Sabellĩ de filio dei ⁊ eiᵘ iprobatio. V.

QUia uero omniũ
de deo recte sentientium hec est fixa
mentis cõceptio q non possit eẽ nisi

vnus naturaliter dē: quidā ex scripturis cōcipiē
tes q̄ Christus sit vere ⁊ naturaliter deus ac dei fi
lius vnū deum esse confessi sunt Christū dei filiuz
⁊ deū patrē: nec tamē q̄ dē filius dicat p̄m suā na
turā aut ab eterno ſz ex tūc filiatiōis nomē accepit:
ex q̄ de Maria v̄gine natus ē p̄ icarnatiōis myste
riū ⁊ sic oia q̄ Christus p̄m carnē sustinuit deo pa
tri attribuebāt: puta eē filiū virginis: cōceptuz et
natū eē ex ipa: passū: mortuū: ⁊ surrexisse: ⁊ alia
oia que scripture de Christo p̄m carnē loquuntur.
¶ Hāc āt positionē cōfirmare nitebant scripture
aucto: itatibus: dicit. n. deut. lxvi. Audi israel dñs
deus tuus vnus est: ⁊ Deutro. xxxij. videte q̄ ego
sim solus: ⁊ non sit alius deus p̄ter me: ⁊ Jo. v.
Pat in me manens ipse facit opera: ⁊. xiij. Qui
videt me videt ⁊ patrem ⁊ ego in patre ⁊ pater in
me ē. Ex quibus oibus cōcipiebant deū patrē ip
sum filium dici ex virgine incarnatū. Hec autē
fuit opinio sabellianoz q̄ ⁊ patripassiani dicti sūt
eo q̄ patrē passū esse cōfitentur asserentes ipsum
patrem eē Christū. Hec aūt positio ⁊si a p̄dicta
differat q̄tū ad Christi diuinitatē: nā hec Christū
verū ⁊ naturalē deū esse confitetur qō p̄ma nega
bat: tū q̄tū ad generationē ⁊ filiationē ⁊ generati
onē vtraq; est cōfo: mis opio: nā sicut p̄ma positō
filiationē ⁊ generationē q̄ Christus filius dicit nō
fuisse añ Mariā: ita ⁊ hec opio cōfitet: neutra igi
tur positio generationē ⁊ filiationē ad diuinā na
turā refert sed solū ad naturā humanā. Hz etiā ⁊
hoc p̄priū ista positio q̄ cū dicit filius dei: nō desi
gnat aliq̄ subsistēs p̄sona: ſz q̄dā p̄prietas supueni
ens p̄existenti p̄sone: nā ipse p̄ p̄m q̄ carnē sūpsit
ex virgine filiū nomē accepit ñ quasi filius sit aliq̄
subsistens p̄sona a persona patris distincta. Hui⁹
aūt positionis falsitas manifeste ostendit auctori
tate scripture: nā Christus nō solū virginis filius
dicitur in scripturis sed etiā filius dei vt ex supio
ribus pater: hoc aūt esse nō potest vt idē sit filius
sui ipsius: cū eni filius generet a p̄e: generās autē
det esse genito: sequeret q̄ idē eēt dās ⁊ accipiens
esse: qō oio eē nō pōt: nō ē igit deus p̄ ipse filius
ſz ali⁹ ē filius ⁊ alius pater. Itē dñs dicit. Descēdi
de celo nō vt faciā voluntatē meā sed voluntatez
eius qui misit me: Jo. vi. ⁊. xvij. Clarifica me pat
apud temetip̄m. Ex quibus oibus ⁊ silibus osten
ditur filius esse alius a patre. Pōt aūt dici ſz hāc
positionē q̄ Christus dicit filius dei patris solum
p̄m humanā nām q̄. s. ipe deus p̄ humanā nām
quā assūpsit creauit ⁊ scificauit: sic igit ipse p̄m di
uinitatem sui ipsius p̄m hūanitatez dicit p̄: ⁊ ita
etiam nihil ꝓhibet eundē p̄m hūanitatē distinctū
esse a seipso p̄m diuinitatē. Sed secundū hoc seq̄
ret q̄ Christus dicat filius dei sicut ⁊ alij homes vl
rōne creationis vel rōne sanctificationis: ostensuz
ē autē q̄ alia rōne Christus dicit dei filius q̄ alij
sancti: nō igit mō predicto pōt intelligi q̄ ipse pat
sit Christus ⁊ filius sui ipius. ¶ Preterea vbi est
vnū suppositū subsistens: pluralis predicatio nō
recipit: Christus aūt de se ⁊ de patre pluraliter lo
quit dicēs. Ego ⁊ p̄ vnū sumus: nō est ergo filius
ipe pater. ¶ Ad hec si filius a patre nō distingui
tur nisi per incarnatiōis mysteriū: ante incarnatō
nē oio nulla distinctio erat: iueniť aūt ex sacra scri
ptura etiā ante incarnationē filius a patre fuisse
distinctus: dicit. n. Jo. p̄mo. In principio erat ver
bū ⁊ verbū erat apud deum: ⁊ deus erat verbuz:
verbū igit quod apud deū erat: aliquā distinctio
nē ab ipso habebat: habet eni hoc consuetudo lo
quendi vt alius apud aliū esse dicat. Similiter ēt
puer. viij.. genitus a deo dicit. Cū eo erā cōponēs
oia: in quo rursus associatio ⁊ quedam distinctio
designat: dicit etiā Osee p̄mo. Domui Juda mise
rebor: ⁊ saluabo eos in domino deo suo: vbi deus
pater de saluandis in deo filio pplis loquit quasi
de p̄sona a se distincta que dei noie digna habet:
dicit etiā Gen. p̄mo. Faciamus hominē ad imagi
nē ⁊ similitudinē nostrā: in quo expresse pluralitas
⁊ distinctio facientiū hoiem designat: hō aūt per
scripturas a solo deo conditus esse docet: ⁊ sic dei
patris ⁊ dei filij pluralitas ⁊ distinctio fuit etiam
ante Christi incarnationē: nō igit ipse pater filius
dicit ꝓpter incarnationis mysteriū. ¶ Amp̄. vā
filiatio ad ip̄m suppositū ptinet eius qui dicit fili
us: nō eni manus vel pes hois filiationis nomē p
prie accipit ſz ipse hō cuius ista sunt ptes: paterni
tatis aūt ⁊ filiationis noia distinctionē requirunt
in illis de quibus dicunt sicut ⁊ generās ⁊ genituz
oportet igitur si aliquis vere dicit filius q̄ suppo
sito a patre distiguat: Christus aūt vere ē dei fil⁹:
dicit. n. i. Jo. vltō. Ut simus in vero filio eius Jhu
Christo: oz igit q̄ Christus sit suppositō distinct⁹
a patre: non igitur ipse pater est filius. Ad hec: p⁹
incarnatiōis mysteriū pater de filio protestatur:
hic est filius meus dilectus: hec aūt demonstratio
ad suppositū refert: Christus igit p̄m suppositum
est alius a patre. ¶ Ea vero q̄bus Sabellius suā
positionē nititur cōfirmare id quod intendit: nō
ostendūt vt infra plenius ostendet: non eni per hoc
q̄ deus ē vnus vel q̄ p̄ est in filio ⁊ filius i patre
habet q̄ filius ⁊ pater sit vnū suppositō: pōt eniz
⁊ duoz suppositō distinctoz aliq̄ vnitas esse.

De opione Arrij circa filiū dei. VI.

DAm autē doctri
ne sacre nō cōgruat q̄ filⁱ dei a Ma
ria initiū sūpserit vt Fotinus dicebat

neqz vt is qui ab eterno deus fuit ⁊ pater est: per carnis assumptionē filius esse ceperit vt Sabellius dixerat: fuerūt alij hanc de dīna generatiōe quaz scriptura tradit opionē sumētes q̄ filius dei ante incarnationis mysteriū extiterit ⁊ etiā ante mūdi conditionē. Et quia iste filius a deo patre ē alius: estimauerunt eum non esse eiusdē nāe cū deo pre nō eni intelligere poterāt nec credere volebant q̄ aliqui duo fm psonam distincti habeant vnā essentiā ⁊ naturā: ⁊ quia sola nā dei patris fm fidei doctrinā eterna creditur: crediderunt naturā filij non ab eterno extitisse licet fuerit filius ante alias creaturas. Et quia omne quod non est eternuz ex nihilo factū est ⁊ a deo creatū: filiū deū ex nihilo factū esse ⁊ creaturā predicabant. Sed q̄ auctoritate scripture cogebāt vt etiā filiū dei nominarēt sicut i superioribus ē expressū: dicebāt eū vnū cū deo patre: nō quidē per naturā sed p quandā cōsensus vnionē ⁊ per dine similitudinis participationē super ceteras creaturas: vñ cū supreme creature quas angelos dicimus in scripturis ⁊ dij ⁊ filij dei nominent: fm illud Job. xxxviij. Ubi eras cū me laudarēt astra matutina: ⁊ iubilarent oēs filij dei: ⁊ i ps. Deus stetit in synagoga deoz: hūc dei filiū ⁊ deū pre alijs dici oportebat: vt potenobilioz ē inter ceteras creaturas in tantū q̄ per euz deus pī omnē aliā condiderit creaturā. ¶ Hanc aūt positionē cōfirmare nitebant sacre scripture documētis: dicit eni filius Joā. xvij. ad patrem loquēs. Hec est vita eterna: vt cognoscāt te solū deū verū: solus ergo pater deus verus ē: cū ergo filius non sit pater: filius deus verus eē nō pōt. ¶ Itez aplus dicit. i. ad Thimoth. vlt. Serues mandatū sine macula irrepħēsibile vsq̄ i aduentū domini nostri Jesu Christi: quem suis tēporibus ostēdet beatus ⁊ solus potens rex regū ⁊ dominus dominātiū: q̄ solus hz imortalitatē: ⁊ lucē habitat inaccessibilē. In quibus vbis ostenditur distinctio dei patris ostendentis ad Christū ostensū: solus ergo deus pater ostendens est potens rex regum ⁊ dñs dñatium: ⁊ solus hz imortalitatē ⁊ lucez habitat inaccessibilem: solus ergo pater deus verus est: ñ ergo filius. Preterea dñs dicit Jo. xiiij. ¶ Pater maior me est: ⁊ apostolus dicit filiū patri esse subiectū. i. ad Cor. xv. Cū oia subiecta illi fuerit: tūc ipse filius subiectus ē illi. s. patri qui sibi subiecit oia. si aūt esset vna nata patris et filij eēt etiā vna magnitudo ⁊ vna maiestas. non. n. filius essz minor patre nec patri subiectus. relinquitur ergo ex scripturis q̄ filius nō sit eiusdem nature cū patre vt credebant. ¶ Ad hec. natura patris nō patit indigētiam. i filio aūt indigētia inuenitur. ostēditur. n. ex scripturis q̄ a patre recipit. recipe āt indigentis est. dicit. n. Math. xv. Oia tradita sūt mihi a patre meo. ⁊. Joh. 3. Pater diligit filium ⁊ oia dedit i manu eius. videtur igit filius nō esse eiusdem nature cū patre. ¶ Amp. doceri ⁊ adiuuari indigētib' est. filius aūt a patre docetur ⁊ iuuatur dicitur: n. Joh. v. Non pōt filius a se facē q̄dq̄ nisi q̄ viderit patrē facientē. ⁊ ita. Pat diligit filiū. ⁊ oia demōstrat ei q̄ ipē facit et Jo. xv. filius dic discipulis Oia quecūq̄ audiui a pre meo: nota feci vobis: non igit videt esse eiusdez naturē filius cum patre. ¶ Preterea preceptum recipe: obedire: orare et mitti inferioris esse videt: hec aūt de filio legunt: dicit enim filius Joh. xiiij. Sicut mādatuz dedit mihi pater: sic facio: ⁊ Phil. ij. factus est obediēs patri vsq̄ ad mortem: ⁊ Joh. xiiij. Ego rogabo pīem: ⁊ aliū paraclytū dabit vobis: ⁊ Gal. iiij. dicit aplus. Cum venit plenitudo tēporis misit deus filium suū: est ergo filius minor pre ⁊ ei subiectus ¶ Item filius clarificatur a pre sicut ipe dic Joh xij. Pater clarifica nom tuum: ⁊ sequitur. Ueit vox de celo. Et clarificaui: ⁊ iterum clarificabo. Aplus etiam dicit ad Ro. viij. q̄ deus suscitauit Jhm xpm a mortuis: ⁊ Petrus dicit Act. ij. q̄ ē dextera dei exaltatus: ex quibus videtur q̄ sit patre inferior. ¶ Preterea in natura patris nullus defectus esse potest: in filio autem inuenitur defectus potestatis. dicitur eniz Mathei vigesimo. Sedere ad dexteram meam vel sinistram nō est meum dare vobis: sed quibus paratum est a patre meo ¶ Defectus etiam scientie: dicit eni ipse Mathei. xxiiij. De die autem illa ⁊ hora nemo scit neqz angeli in celo neqz filius nisi pater ¶ Inuenitur etiam in eo defectus quiete affectionis cum in eo scriptura asserat tristiciam fuisse ⁊ iram ⁊ alias huiusmodi passiones: non igitur videtur filius esse eiusdem nature cum patre. ¶ Ad hec expresse in scripturis inuenitur q̄ filius dei sit creatura. dicitur enim Eccle siastici vigesimo quarto. Dixit mihi creator omnium: ⁊ qui creauit me requieuit in tabernaculo meo: et iterum. Ab initio et ante secula creata sum: est igitur filius creatura. ¶ Preterea filius creaturis connumeratur: dicitur enim Eccle siastici vigesimo quarto: ex persona sapiētie. Ego ex ore altissimi prodij primogenita ante omnem creaturam: ⁊ apostolus ad Collossen. primo dicit de filio q̄ est primogenitus creature: videtur ergo q̄ filius ordinem cum creaturis habeat quasi primum inter eas obtinens gradum. ¶ Amp. filius dicit Joannis decimoseptimo pro discipulis ad petrem orans. Ego claritatem quam dedisti mihi dedi eis vt sint vnum: sicut ⁊ nos vnuz sumus: sicut igitur pater ⁊ filius vnum sunt: sic discipulos vnum esse volebat: non autez volebat discipulos esse per essentiam vnum: non ergo pater ⁊ filius sunt p essentiā vnū: ⁊ sic seqt̄ q̄ sit creatura ⁊ patri subiectus. Est āt hec positio Arrij ⁊

Eunomij: ⁊ videt a platonicoruz dictis exorta q̄ ponebant sūmū deū patrē ⁊ creatorē oīum reruz a quo p̄mitus effluxisse dicebant quandā mentē in qua essent omniū reruz forme superiorem omnibus alijs rebus quaz paternum intellectum nominabant: ⁊ post hanc: animaz mundi: ⁊ deinde alias creaturas. ¶ Quod ergo in scripturis sacris de dei filio dicitur: hoc de mente predicta intellgebant: ⁊ precipue quia sacra scriptura dei filiū dei sapientiam nominat ⁊ verbum dei. Cui etiaz opinioni cōsonat positio Auicenne qui supra animā primi celi ponit intelligentiam primam mouentē primū celuz: supra quā vlterius deum in summo ponebat. Sic igitur Arriani de dei filio suspicati sunt q̄ esset quedā creatura supereminens omnibus alijs creaturis: qua mediante deus omnia creasset: precipue etiam cum quidā phi posuerūt quodam ordine res a primo principio processisse ita q̄ per primum creatum oīa alia sint creata.

¶ Improbatio opinionis Arrij circa filium dei. VII.

Hanc autem positionez diuine scripture repugnare manifeste pōt percipere si quis sacrarū scripturarum dicta diligenter consideret. Cum enim scriptura diuina ⁊ Christum dei filium ⁊ angelos dei filios nominet: alia tamen ⁊ alia ratiōe: vnde aplus Hebreo. p̄mo dicit. Cui dixit aliquando angeloꝝ filius: filius meus es tu: ego hodie genui te: quod ad Christum asserit esse dictum. Secundū autem positionez predictā eadem ratione angeli filij dei dicerent ⁊ Christus: vtrisq̄z eni vnū nomen filiationis cōpeteret secundum quandam sublimitatez nature in qua creati sunt a deo: nec obstat si Christus sit excellentioris nature pre alijs angelis: quia etiā inter angelos ordines diuersi inueniunt vt ex superioribus patet: ⁊ tamē ōnibus eadē filiationis ratio cōpetit: non igitur Christus filius dei dicit secūduz q̄ asserit predicta positio. ¶ Item cum ratione creationis nomen filiatiōis diuine multis cōueniat: quia omnibus angelis et sanctis: si etiam eadem ratione Christus filius diceretur non esset vnigenitus: licet per excellentiaz sue nature inter ceteros primogenitus posset dici asserit autem eum scriptura esse vnigenitum Jo. p̄mo. Uidimus eum quasi vnigenitum a patre: non igitur ratione creationis dei filius dicitur. ¶ Amp̄. nomen filiationis proprie ⁊ vere generationem viuentium consequitur in quibus genitum ex substantia generantis procedit: alias eniz nomen filiationis non secundum veritatem sed potius secundum similitudinem accipitur: cum filios dicimus: aut discipulos aut hos quoruz gerimus curā: si igit Christus non diceretur filius nisi ratione creationis: cum id quod creatur a deo non ex substantia dei deriuetur: Christus vere filius dici non posset: dicitur aūt verus filius. i. Joā. vlt. Ut simus inquit in vero filio eius. Jesu Christo: non igitur dei filius dicitur quasi a deo creatus in quantacunq̄z nature excellentia: sed quasi ex dei substantia genitus. ¶ Preterea si Christus ratione creationis filius dicitur non erit verus deus: nihil enim creatum deus potest dici nisi per quandam similitudinez ad deum: ipse autem Jesus Christus est verus deus: cum enim Jo. dixisset ¶ Ut simus in vero filio eius: subdidit. Hic est verus deus ⁊ vita eterna: non igitur Christus filius dei dicitur ratione creatiōis. ¶ Amp̄. apostolus ad Ro. ix. dicit. Ex quibus Christus ē secundum carnem qui ē super omnia deus benedictus in secula amen: ⁊ Titum. ij. Expectantes beatam spē ⁊ aduentum glorie magni dei ⁊ saluatoris nostri Jesu Christi. ⁊ Jere xxiij. dicitur. Suscitabo Dauid germen iustum: ⁊ postea subditur. Et hoc est nomen quod vocabunt eum: dominus iustus noster: vbi in hebreo habetur nomen tetragramatō quod de solo deo certum est dici: ex quibus apparet q̄ filius dei est verus deus. ¶ Preterea si Christus verus filius est: de necessitate sequitur q̄ sit verus deus: non enim vere filius potest dici quod ab alio gignitur: etiam si de substantia generātis nascatur: nisi in similem speciem generantis procedat: oportet enim q̄ filius hominis homo sit: si igitur Christus est ver⁹ filius dei: oportet q̄ sit verus deus: non est igitur aliquod creatum. ¶ Item nulla creatura recipit totam plenitudinez diuine bonitatis: quia sicut ex superioribus patet: perfectiones a deo in creaturas per modum cuiusdam descensus procedunt. Christus autem habet in se totam plenitudinem diuine bonitatis: dicit enim apostolus ad Col. ij. In ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis: Christus ergo non est creatura. ¶ Ad hec: licet intellectus angeli perfectiorez cognitionem habeat q̄ intellectus hominis: tamen multum deficit ab intellectu diuino: intellectus autem Christi non deficit in cognitione ab intellectu diuino: dicit enim apostolus ad Col. ij. q̄ in Christo sunt omnes thesauri sapientie ⁊ scientie absconditi: non est igitur Christus filius dei creatura. ¶ Amplius: quicquid deus habet in seip̄o est eius essentia vt in primo ostensum est: omnia autem que habet pater sunt filij: dicit enim ipse filius Joannis xvi. Omnia que habet pater mea sunt: ⁊ Joannis. xvij. ad patrē loquens ait. Mea omnia tua sūt: ⁊ tua mea sunt: est ḡ eadē eēntia et

natura patris ⁊ filij: nō est igitur filius creatura. Preterea aplus dicit Phil.ij. q̄ filius anteq̄ exinaniret semetipm formā serui accipiēs: in forma dei erat: per formā aūt dei non aliud intelligitur q̄ natura diuina sicut per formam serui non itelligitur aliud q̄ humana natura: est ergo filius in natura diuina: non est igitur creatura. Item nihil creatum pōt esse deo equale: filius autem ē patri equalis: dicitur enim Joannis. v. Querebāt eum iudei interficere quia non soluz soluebat sabbatum sed ⁊ patrem suum dicebat deum equalē se deo faciens: hec est ergo euangeliste narratio cuius testimonium verum est q̄ Christus filium dei se dicebat ⁊ deo equalem: ⁊ ꝓpterea eum iudei p̄sequebantur. Nec dubium est alicui Christiano quin illud quod Christus de se dixit verum sit: cū ⁊ apostolus dicat Phil.ij. Hoc non fuisse rapinā q̄ equalem se esse patri arbitratus est: est ergo filius equalis patri: non est igitur creatura. Amp̄. in ps. legitur non esse similitudinem alicuius ad deum etiam inter angelos qui filij dei dicuntur. Quis inquit similis deo in filijs dei? ⁊ alibi. Dē quis similis erit tibi? quod de perfecta similitudie accipi oportet quod patet ex his que in primo libro tractata sunt: Christus autem perfectam sui similitudinem ad patrem ostendit etiam in viuēdo dicitur enim Joannis quinto. Sicut pater habz vitam in semetipso: sic dedit ⁊ filio vitam habere in semetipso. non est igitur Christus computādus inter filios dei creatos. Ad hec nulla substantia creata repꝛesentat deum quātum ad eius substantiam: quicquid eni ex perfectione cuiuscūq̄z creature apparet minus est q̄ qō deus est: vnde p̄ nullam creaturam sciri potest de deo quid est: filius autem repꝛesentat patrem: dicit enim de eo apostolus ad Col. ꝓmo: q̄ est imago inuisibilis dei: ⁊ ne estimet esse imago deficiens essentiam dei non repꝛesentans per quam nō possit cognosci de deo quid est: sicut vir dicitur imago dei. i. Cor. xi. ostenditur perfecta esse imago ipsam dei substantiam repꝛesentans. Hebꝛeorum ꝓmo dicente apostolo. Cum sit splendoꝛ glorie ⁊ figure substantie eius: non est igitur filius dei creatura. Preterea nihil quod est in aliquo genere est vniuersalis cā eoꝝ que sunt in genere illo: sicut vniuersalis causa hominum non est aliquis homo: nihil eniz sui ipsius est causa. sed sol qui est extra genus humanum est vniuersalis causa generationis humane: ⁊ vlterius deus filius autem est vniuersalis causa creaturarum. dicitur enim Jo. primo. Omnia p̄ ipsum facta sunt: ⁊ prouer. viij. dicit sapientia genita. Cum eo eram cōponens omnia: ⁊ aplus dicit ad Col. primo. In ipso condita sunt vniuersa in celo ⁊ in terra: ipse igitur non est de genere creaturarum. Item ex ostensis i secundo libꝛo manifestum est q̄ substantie icoꝛpoꝛee quas angelos dicimus non possunt aliter fieri q̄ per creationez ⁊ etiam ostensum est q̄ nulla substantia potest cāre sed solus deus: sed dei filius Jesus Christus est causa angeloꝝ eos in esse producens dicit eniz apostolus. Sive throni: sive dominationes: sive principatus: sive potestates: omnia per ipsuz ⁊ in ipso creata sunt: ipse igitur filius non est creatura Preterea cum propria actio cuiuslibet rei sequat naturam ipsius: nulli cōpetit propria actio alicuius rei cui non cōpetit illius rei natura: quod eniz non habet humanā speciem: nec actionez humanam habere potest proꝑie autem actiones dei cō ueniunt filio sicut creare vt iam ostensum est cōtinere ⁊ conseruare oia in esse ⁊ peccata purgare q̄ est proꝑium ipsius dei vt ex superioꝛibus patz dicitur aūtē de filio ad Col. ꝓmo: q̄ oia in ipso cōstāt: ⁊ ad Hebꝛe. ꝓmo: dicitur q̄ portat omnia v̄bo virtutis sue purgationem peccatoꝝ faciens filius igitur dei est nature diuine ⁊ non est creatura. Sed quia posset Arrianus dicere q̄ hoc filius facit non tanq̄ principale agens sed sicut instrumētū principalis agentis quod per propriam virtutez non agit: sed solum per virtutem principalis agentis. Hanc positionem dominus excludit Joannis. v. dicens. Quecunq̄z enim ille fecerit hec ⁊ filius similiter facit: sicut igitur pater per se operatur ⁊ ꝓpria virtute: ita ⁊ filius. Ulterius ēt ex hoc verbo concluditur q̄ sit eadē virtus ⁊ potestas filij ⁊ patris: non solum enim dicit q̄ filius similiter operatur. Sed q̄ eadē operatur filius sic ⁊ pater: ⁊ similiter: idē autem nō potest eē operatum eodem modo a duobus agentibus nisi dissimiliter: sicut idē fit a principali agēte ⁊ instrumēto: vel similiter oportet q̄ conueniant in vna virtute que quidem virtus quādoq̄z congregatur ex diuersis virtutibus i diuersis agētibus iuentis: sic ꝑz in multis trahētibus nauē: oēs eni similiter tꝛahunt: ⁊ quia virtus cuiuslibet imperfecta est ⁊ insufficiens ad istum effectum: ex diuersis virtutib⁹ congregatur vna virtus omnium que sufficit ad trahendum nauem: hoc autem non potest dici a patre ⁊ filio: virtus enim dei patris non est imperfecta sed infinita vt in ꝓmo ostensum est: oportet igit̄ q̄ eadē numero sit virtus patris ⁊ filij: ⁊ cum virtus sequatur naturam rei oportet q̄ eadez numero sit natura ⁊ eēntia patris ⁊ filij: qō etiā ex ꝓcedētib⁹ cōcludi pōt: nā si i filio est natura diuina vt multipliciter ostensuz ē cum natura diuina multiplicari nō possit vt i ꝓo libro ostensum est: sequitur de necessitate q̄ sit radem numero natura et essentia in patre ⁊ filio. Itē vltima nātabitudo i solo deo ē i q̄ ēt sola spes hoīs dēt poni

ꝛ cui ſoli eſt honoꝛ latrie exhibẽdus vt i.iij.ē oſtẽ
ſũ:beatitudo ãt nr̃a i dei filio eſt:dicit.n.Jo. xvij.
Hec ē vita eterna vt cognoſcant te ſcilicet patrẽ:
ꝛ quem miſiſti Jeſum Chriſtum:ꝛ.j. Joan.vltio
dicitur de filio ꝙ eſt verus deus ꝛ vita eterna:cer
tum eſt autem nomine vite eterne in ſcripturis ſa
cris vltimam beatitudinem ſignificari:dicit enim
Jſaias de filio vt apoſtolus inducit. Erit radix
ieſſe ꝛ qui exurꝛ:re.ge.in eo gentes ſperabunt:dici
tur enim in p̃s. Et adorabunt eum omnes reges:
omnes gentes ſeruient ei : ꝛ Joannis.v.dicitur.
Omnes honorificent filium ſicut honorificant
patrem ꝛ iterum in p̃s. dicitur. Adorate eum
omnes angeli eius:quod de filio apoſtolus intro
ducit. Hebreoꝝ p̃mo. Manifeſtum igitur filium
dei verum deum eſſe. Ad hoc etiam oſtenden
dum valent ea que ſuperius contra Fotinum in
ducta ſunt ad oſtendendum Chriſtum deum eſſe
non factum ſed verum. Ex premiſſis igitur ꝛ con
ſimilibus ſacre ſcripture documentis eccleſia ca
tholica docta Chriſtum verum ꝛ naturalem dei
filium confitetur coeternum patri ꝛ equalem et
verum deum eiuſdem eſſentie ꝛ nature cuꝝ patre
genitum non creatum nec factum. Unde patet ꝙ
ſola eccleſie catholice fides vere cõfitetur genera
tionem in deo dum ipſam generationem filij ad
hoc refert ꝙ filius accepit diuinaꝝ naturam a pa
tre. Alij vero heretici ad aliquam extraneam na
turam hanc generationem referunt. Fotinus qui
dem ꝛ Sabellius ad humanam. Parrius autem
non ad humanam ſed ad quandã naturam crea
tam digniorem ceteris creaturis:differt etiam Ar
rius a Sabellio ꝛ Fotino ꝙ huiuſmodi generati
onem predictam aſſerit ante mundum fuiſſe : illi
vero eam fuiſſe negant ante natiuitatẽ ex virgine
Sabellius tamen a Fotino differt in hoc ꝙ Sa
bellius. Chriſtum verum deum confitetur ꝛ natu
ralem:non autem Fotinus:ſed neqꝝ Arrius : ſed
Fotinus purum hominem:Arrius autem quaſi
cõmixtum ex quadam excellentiſſima creatura
diuina ꝛ humana hi aliam eſſe perſonam patri
ꝛ filij confitẽtur:quod Sabellius negat. Fides er
go catholica media via incedens confitetur cum
Arrio ꝛ Fotino contra Sabellium aliam perſo
nam patris ꝛ filij ꝛ filium genitum:patrem vero
omnino ingenitum cum Sabellio vero contra
Fotinum ꝛ Arrium. Chriſtum verum ꝛ natura
lem deum ꝛ eiuſdem nature cum patre licet non
eiuſdem perſone. Ex quo etiam iudicium ve
ritatis catholice ſumi poteſt:nam vero hic philo
ſophus dicit etiam falſa teſtantur falſa vero non
ſolum a veris ſed etiam ad iuicem diſtant.

Solutio ad auctoritates quas
Arrius ꝓ ſe iducebat. VIII.

Quia uero ueritaſ veritati contraria eſſe nõ poteſt:ma
nifeſtum eſt ea que ex ſcripturis veri
tatis ab arrianis introducta ſunt ad
ſuum errorem confirmandum : eorum ſententie
accommoda non eſſe. Cum enim ex ſcripturis di
uinus oſtenſum ſit patris ꝛ filij eandem numero
eſſentiam eſſe ꝛ naturam diuinaꝝ ſecundum quã
vteroꝝ verus dicitur deus:oporꝛtet patrem ꝛ filiũ
non duos deos ſed vnum deum eſſe : ſi enim plu
res dij eſſent oporꝛteret per conſequens diuinitatis
eſſentiam in vtroꝝ partitam eſſe : ſicut in duob⁹
hominibus eſt alia ꝛ alia humanitas numero: et
precipue cum non ſit aliud diuina natura ꝛ aliud
ipſe deus vt ſupra oſtenſum eſt. Ex qua auctoꝛi
tate conſequitur ꝙ exiſtente vna natura diuina i
patre ꝛ filio ꝙ ſint pater ꝛ filius vnus deus : licet
ergo ꝛ patrem confiteamur deum:ꝛ filium deuꝝ:
non tamen recedimus a ſententia qua ponitur
vnus ſolus deus quam in primo ꝛ rationibus et
auctoꝛitatibus firmauimus : vnde ꝛſi ſit vnus ſo
lus verus deus:tamen hoc ꝛ de patre ꝛ de filio p̃
dicari confitemur:cum ergo dominus ad patrem
loquens dicit:vt cognoſcant te ſolum deum verũ
non ſic intelligendum eſt ꝙ ſolus pater ſit verus
deus:quaſi filius non ſit verus deus:quod tamen
manifeſte ſcripture teſtimonio probatur:ſed ꝙ il
la que eſt vna ſola vera deitas patri conueniat
ita tamen ꝙ non excludatur inde ꝛ filius: vnde
ſignanter non dixit dominus: vt cognoſcant te
ſolum verum deum:quaſi ſolus ipſe ſit deus: ſed
dixit:vt cognoſcant te:et addidit:ſolum deum ve
rum:vt oſtenderet patrem cuius ſe filium prote
ſtabatur eſſe deum in quo inuenitur illa que ſo
la eſt vera diuinitas:et quia oporꝛtet verum filiuꝝ
eiuſdem nature eſſe cum patre: magis ſequitur
ꝙ illa que ſola eſt vera diuinitas filio conueniat
ꝙ ab ea filius excludatur:vñ ꝛ Joãnes.iij. in fine
ſue canonice quaſi hec uerba domini exponens
vtrunqꝝ iſtoꝝ vero filio attribuit que hic do
minus dicit de patre:ſcilicet ꝙ ſit verus deus: et
ꝙ in eo ſit vita eterna dicens:vt cognoſcamus ve
rum deum ꝛ ſimus in vero filio eius:hic eſt ver⁹
deus ꝛ vita eterna. Si tamen confeſſus eſſet filiuſ
ꝙ ſolus pater eſſet verus deus:non propter hoc a
vera diuinitate filius excludi intelligendus eſſet:
nam quia pater ꝛ filius ſunt vnus deus vt oſten
ſum ẽ: q̃quid rõne diuinitatis de patre dicit: idẽ
eſt ac ſi de filio diceret ꝛ ecõuerſo:ñ.n.ꝓpter hoc ꝙ

dominus dicit Mathei.xi. ¶Nemo nouit filium nisi pater:neq; patrem quis nouit nisi filius vt intelligitur vel pater a sui cognitione excludi vel filius. Ex quo etiam patet q; vera filij diuinitas non excluditur ex verbis apostoli quibus dicit: quem suis temporibus ostendens beatus ⁊ solus potēs: rex regum dominus dominantium:non enim in his verbis pater nominatur sed id quod est commune patri ⁊ filio:nam q; ⁊ filius sit rex reguz et dominus dominantium: manifeste ostenditur Apocal'.xix. vbi dicitur ¶Uestitus erat veste aspersa sanguine:⁊ vocabat nomen eius verbum dei. ⁊ postea subditur: Et habet in vestimento ⁊ in femore suo scriptum:rex regū ⁊ dominus dominantium. Nec ab hoc qō subditur: Qui solus habet imortalitatem :excluditur filius:cum ⁊ sibi credentibus imortalitatez cōferat:vnde dī Joh. xj. Qui credit in me nō morietur in eternū. Sed ⁊ hoc q; subditur: quē nemo hominum vidit sed nec vidēre potest:certū est filio cōuenire:cū domin' dicat Math.xj. Nemo nouit filium nisi pater. Cui nō obstat q; visibilis apparuit:hoc enim fm carnem factum est autē inuisibilis fm deitatez sicut ⁊ pat': vnde apostolus in eadem epistola dicit manifestū magnum est pietatis sacramētū qō manifestuz ē in carne. Nec cogit q; hec de solo patre dicta intelligamus:quia dicitur quasi oporteat aliū esse ostēdentem ⁊ alium ostensū:nam ⁊ filius seipsum oī dit:dicit enim ipe Joh.xiij. Qui diligit me:diligetur a patre meo:⁊ ego diligam eum ⁊ manifestabo ei meipsum:vnde ⁊ ei dicimus: Ostende faciez tuam ⁊ salui erimus. Quautē dominus dicit: pat' maior me est:qualiter sit intelligendū apostolus docet:cum enim maius referatur ad minus:oportet intelligi hoc dici de filio scōm q; est minorat': ostendit aūt apostolus eum esse minoratum secū dum assumptionem forme seruilis ita tamē q; ōo patri equalis existat scōm formā diuinam : dicit enim ad Phil'.ij. Luz in forma dei esset non rapinam arbitratus est esse se equalē deo:sz semetipsū exinaniuit formā serui accipiens. Nec est mirum si ex hoc pater eo maior dicatur:cum etiam ab ā gelis eum minoratum apostolus dicat Debreo.ij. eum inquit qui modico ab angelis minoratus est vidimus Jesum propter passionem mortis gloria ⁊ honore coronatum. ¶Ex quo etiam patet q; secundum eandem rationem dicitur filius esse patri subiectus.ſ. secundum humanam naturam : quod ex ipsa circunstantia littere apparet : premiserat enim apostolus:per hominem mors: ⁊ per hominem resurrectio mortuorum : ⁊ postea subiunxerat q; vnusquisq; resurget in suo ordine primum Christus:deinde hij qui sunt Christi:et postea addidit:deinde filius cum tradiderit regnuz deo ⁊ patri:⁊ ostenso quale sit hoc regnum quia scilicet oporteret ei omnia esse subiecta: cōsequēter subiungit. Cum subiecta illi fuerint omnia : tunc ipse filius subiectus erit illi qui sibi subiecit ōnia . Ipse ergo contextus littere ostendit hoc de Christo debere intelligi secundum q; est homo: sic enim mortuus est ⁊ resurrexit:nam secūdum diuinitatez cum omnia faciat que facit pater vt ostensum est etiam ipse sibi subiecit omnia . vnde ⁊ apostolus dicit ad Phil'.iij. Saluatorem expectamus dominum Jesum Christum qui reformabit corpus humilitatis nostre cōfiguratuz corpori claritatis sue secundum operationem qua possit sibi subijcere oia. Ex eo autem q; pater filio dare dicitur in scripturis ex quo per scripturam sequitur ipsum recipere. non potest ostendi aliqua indigentia esse i ipso:sed hoc requiritur ad hoc q; filius sit:nō enī filius dici posset nisi a patre genitus esset : omne autem genitum a generante naturam recipit generantis:per hoc ergo q; pater filio dare dicitur: nihil aliud intelligitur q; filij generatio secundum quam pater dedit filio suam naturam. ⁊ hoc ipz ex eo quod datur intelligi potest:dicit enim dominus Joannis.x. ¶Pater quod dedit mihi: maius omnibus est:id autem quod maius omnibus est: diuina natura est in qua filius est patri equalis q; ipsa verba domini ostendunt:premiserat enim q; oues suas nullus de manu eius rapere posset : ad cuius probationem inducit verbum propositum scilicet q; id quod est sibi a patre datum maius omnibus sit:⁊ quia de manu patris vt subiūgit nemo rapere potest:ex hoc sequitur q; nec de manu filij:non autez sequeretur nisi per id quod est sibi a patre datum esset patri equalis. Unde ad hoc clarius explicandum subdit. Ego ⁊ pater vnum sumus:similiter etiam apostolus ad Philippenses.ij. dicit. Et dedit illi nomen quod est super omne nomen vt in nomine Jesu omne genu flectatur celestium terrestrium ⁊ infernorum : nomen autez omnibus nominibus altius quod omnis creatura veneratur : non est aliud q; nomen diuinitatis:ex hac ergo generationis datione generatio ipsa intelligitur secundum quam pater filio veram deitatem dedit. ¶Item etiam ostenditur ex hoc q; omnia sibi dicuntur esse data a patre:non autem essent sibi data omnia nisi omnis plenitudo diuinitatis que est in patre esset in filio sic igitur ex hoc q; sibi patrem dedisse asserit se verum filium confitetur contra Sabellium:ex magnitudine vero eius quod datur patri se confitetur esse equalem vt Arrius confundatur: patet igitur q; talis donatio indigentiam in filio non designat non enim ante fuit filius q; sibi daretur:cū generatio eius sit ipsa donatio:neq; plenitudo dati hoc patitur vt indigere possit ille cui cōstat esse donatiū. Nec obuiat predictis q; ex tpe filio pater

dediſſe legitur i ſcripturis: ſicut dominus poſt re
ſurrectionez dicit diſcipulis. Data eſt mihi omnis
poteſtas in celo ⁊ in terra: ⁊ apoſtolus ad Phil.
ij. dicit q̄ propter hoc de⁹ ipſuz exaltauit ⁊ dedit
illi nomē qđ ē ſup omne nomen: quia factus fuit
obediens vſq; ad mortem: quaſi hoc nomen non
habuerit ab eterno: eſt eni cōſuetus ſcripture mo
dus vt aliqua dicant eſſe vel fieri qñ innoteſcunt:
hoc autē q̄ filius ab eterno vniuerſalem poteſta
tē ⁊ nomē diuinū acceperit: poſt reſurrectionez p̄
dicātib⁹ diſcipulis mūdo ē mānifeſtatū: ⁊ hoc etiā
verba dei oſtendūt: dicit eni dominus Joh. xvij.
Clarifica me p̄ apđ temetip̄z claritate quā habui
p̄uſq̄ mūdus fieret: petit eni vt ſua gloria quā ab
eterno a patre recepit vt deus in eo iā homine fa
cto eſſe declareť. Ex hoc aūt manifeſtū ē quomō
filius doceatur cum non ſit ignorans oſtenſum ē
eni in primo libro q̄ intelligere ⁊ eſſe in deo idem
ſunt: vñ cōmunicatio diuine nāe eſt etiam itelligē
tie communicatio. Communicatio autem intelli
gentie demonſtratio vel locutio ſiue doctrina po
teſt dici: per hoc ergo q̄ filius ſua natiuitate a p̄e
nām dinā acceperit dī vel a p̄e audiuiſſe vel p̄
ei demonſtraſſe vel ſi quid aliud ſimile legit i ſcri
pturis: nō q̄ prius filius ignorans aut neſciēs fue
rit: ⁊ poſtmodū eum pater docuerit: confiteť eniz
apl̄us. i. ad Cor. .primo Chriſtum dei virtutē ⁊ dei
ſapientiam. Non eſt autem poſſibile q̄ ſapientia
ſit ignorans neq; q̄ virtus infirmetur: ideo etiam
qđ dicit: non poteſt filius a ſe facere quicq̄: nullā
infirmitatem agendi demonſtrat in filio: ſed quia
cum deo non ſit aliud agere q̄ eſſe: nec ſua actio
ſit aliud q̄ ſua eſſentia vt ſupra probatum eſt: ita
dicitur q̄ filius non poſſit a ſe agere ſed agat a pa
tre: ſicut q̄ non poteſt a ſe eſſe ſed ſolum a patre:
ſi enim a ſe eſſet: iam filius non eſſet: ſicut ergo fi
lius nō poteſt nō eſſe filius: ita a ſe agere ñ poteſt:
quia vero eandē naturā accipit filius quā habet
pater: ⁊ ex conſequēti eandez virtutē: licet filius a
ſe non ſit nec a ſe operetur: tamen eſt per ſe ⁊ per
ſe operať: q⁊ ſicut eſt per ꝓpriā naturā quā acce
pit a patre: ita per ꝓpriā naturā a patre acceptaz
operať: vnde poſtq̄ dominus dixerat. Nō p̄ōt fi
lius a ſe facere quicq̄ vt oſtenderet q̄ licet nō a ſe
tamē per ſe filius operatur: ſubiungit. Quecūq;
ille fecerit ſcilicet pater: hec ⁊ filius ſimiliter facit.
Ex premiſſis etiam apparet qualiter pater preci
piat filio ut filiuſ obediat patri: aut patrem oret:
aut mittatur a patre: hec eni omnia filio conueni
unt ſecundum quod eſt patri ſubiectus: quod nō
eſt niſi ſecundū humanitatē aſſumptā vt oſtenſū
eſt: pater ergo filio precipit vt ſubiecto ſibi ſecun
dum humanam naturam: ⁊ hoc etiam verba do
mini manifeſtant: nam cum dominus dicat. Ut
cognoſcat mūdus quia diligo patrem: ⁊ ſicut mā
datum dedit mihi pater ſic facio: quod ſit iſtud
mandatum oſtenditur per id quod ſubditur.
Surgite eamus hinc: hoc enim dixit ad paſſiōez
accedens: mandatum autem patiendi manifeſtuz
eſt filio non competere niſi ſecundum humanam
naturam. Similiter vbi ait. Si precepta mea ſer
uaueritis: manebitis in dilectione mea ſicut et
ego precepta patris mei ſeruaui ⁊ maneo in eius
dilectione: manifeſtum eſt hec precepta ad filiuz
pertinere prout a patre diligebatur vt homo ſi
cut ipſe diſcipulos vt homines diligebat. Et q̄
precepta patris ad filium accipienda ſint ſecūduz
humanam naturam a filio aſſumptam: aposto
lus oſtendit docens filium obedientem patri fuiſ
ſe in his que pertinent ad humanam naturam:
dicit enim ad Philippenſes. ij. Factus eſt obedi
ens patri vſq; ad mortem. Oſtendit etiam apo
ſtolus q̄ ozare filio conueniat ſecunduz humanā
naturam. Dicit enim ad Hebreos quinto. q⁹i die
bus carnis ſue preces ſupplicationeſq; ad euz qui
poſſit illum ſaluum a morte facere cum clamore
valido ⁊ lachrymis offerens exauditus eſt ꝓ ſua
reuerentia. Secundum quid etiam miſſus a pa
tre dicatur: apoſtolus oſtendit ad Gal. iiij. dicēs.
Miſit deus filium ſuum factuz ex muliere: eo er
go dicitur miſſus quo eſt factus ex muliere: quod
quidem ſecundum carnem aſſumptam certum ē
ſibi conuenire. Patet igitur q̄ per hec omnia nō
poteſt oſtendi filius patri eſſe ſubiectus niſi ſecun
dum humanam naturam. Sed tamen ſcienduz
eſt q̄ filius mitti a patre dicitur etiam inuiſibili
ter in quantum deus: ſine preiudicio equalitatis:
quam habet ad patrem vt infra oſtendetur cum
agetur de miſſione ſpiritus ſancti. Similiter eti
am patet q̄ per hoc q̄ filius a patre clarificatur
vel ſuſcitatur vel exaltatur: non poteſt oſtendi q̄
filius ſit minor patre: niſi ſecundum humanam
naturam: non enim filius clarificatione indiget
quaſi de nouo claritatem accipiens cum eam pro
fiteatur ſe ante mundum habuiſſe: ſed oportebat
q̄ ſua claritas que ſub infirmitate carnis erat o
cultata: per carnis glorificationem ⁊ miraculorū
operationem manifeſtaretur in fide credentium
populorum: vnde de eius ocultatione dicitur.
Iſaie. liij. Uere abſconditus eſt vultus eius:
vnde nec reputauimus eum. Similiter autem
ſecundum hoc Chriſtus ſuſcitatus eſt qui eſt paſ
ſus ⁊ mortuus ſecundum carnem: dicitur enim
primo Petri quarto. Chriſto paſſo in carne et
vos eadem cogitatione armamini: exaltari etiam
eum oportuit ſecundum hoc q̄ fuit humiliatus:
nam ⁊ apoſtolus dicit Phil. ij. Humiliauit ſe
met ipſum factus obediens vſq; ad mortem: pro
pter quod deus exaltauit illū. Sic ergo p̄ hoc q̄
pater clarificat filiuz ſuſcitat ⁊ exaltat: filius non

Philippen. ij. Humiliauit semetipsum factus obediens vsq; ad mortem: propter quod deus exaltauit illum. ¶ Sic ergo per hoc q; pater clarificat filium suscitat et exaltat: filius non ostenditur minor patre nisi secūdū humanam naturā nā secūdū diuinā nām q̄ ē patri equal' ē eadē v̄ tus patris ⁊ filij ⁊ eadē operatio: vñ ⁊ ipse filius p̄ p̄a v̄ute se exaltat: p̄m illud ps. Exaltare dñe i v̄ tute tua. ¶ Ipse se ipsum suscitat: quia de se dicit Joh. x. Potestatē habeo ponendi animā meaz ⁊ iterū sumere eā. Ipse etiam nō soluz seipsū clarifi cat sz etiā patrem: dic̄ enim Joh. xvij. Clarifica filium tuum vt ⁊ filius tuus clarificet te: nō q; pater velamine carnis assumpte sit occultatus sed sue in visibilitate nature: quo etiā modo filius ē occultus sz diuinā natā: nā p̄i ⁊ filio cōe est q; dr̄ Isa. xxxv Uere tu es deus absconditus sctūs isr̄l saluator: fi lius āt patrem clarificat nō claritatē ei dando sz eum mūdo manifestādo: nā et ipse ibidē dic: Manifestaui nomē tuū hoibus. ¶ Non ē aūt credendum q; in dei filio sit aliqs potestatis defectus cuz ipse dicat: Data ē mihi oīs potestas in celo ⁊ i tra ¶ Unde quod ipse dicit Sedere ad dexteram meam vel sinistram non est meum dare vobis sz quibus paratum est a patre meo: nō oñdit q; fi lius distribuendaz celestiū sedium potestatē non habeat: cū p huiusmōi sessionē p̄ticipatio vite eterne itelligat: cuius collationē ad se p̄tinere oñdit cū dic Joh. x. Oues mee vocez meā audiūt: ⁊ ego cognosco eas: ⁊ sequūt̄ me: ⁊ ego vitā eīnā do eis: dr̄ etiā Joh. v. q; p̄r oē iudicium dedit filio: ad iudicium aūt pertinet vt p̄ meritis aliq; in celesti gloria collocent: vñ ⁊ Math. xxv. dr̄ q; filius hois statuet oues a dexterā ⁊ edos a sinistris: p̄tinet ergo ad potestatē filij statuere aliquē vl̄ a dextris vel a sinistris sive vtrūq; referat ad differentē gl̄ie p̄ticipatiōez siue vnū referat ad gl̄iam ⁊ alterū referat ad penā oportet igit̄ vt v̄bi p̄positi sensus ex p̄missis sumatur: Premittit nāq; q; mater filioz Zebedei accesserat ad Jh̄m petēs vt vn' filioz ei' sederet ad dx terā ei' ⁊ alius ad sinistrā: ⁊ ad hoc petendū mota videbat ex quandā fiducia ꝓpinquitatis carnal' quā habeabt ad hominē xp̄z: dñs ergo sua respō sione non dixit q; ad eius potestatē nō pertineret dare qd̄ petebat: sz q; ad deum non pertinebat illis dare ꝓ quibus rogabat: nō enim dixit: sedere ad dexteram meam vl̄ sinistram nō est meū dare alicui: q̄n potius ostendit q; suum erat hoc dare illis quibus erat paratum a p̄re suo: non enim hoc dare ad eum pertinebat secundum q; erat filius virginis sed secundum q; erat filius dei: ⁊ ideo ñ erat suum hoc dare aliquibus propter hoc q; ad eum p̄tinebat secundum q; erat filius virginis sz propiquitatē carnalē sed propt̄ hoc q; pertinebat ad eum secundum q; erat filius dei quibus scilicet paratum erat a patre per p̄destinationem eternā: sed q; etiam hec preparatio ad potestatem filij dr̄i pertineat ipse dñs confitetur dicens Joh. xiiij. In domo patris mei mansiones multe sunt: si quo minus: dixissez vobis: quia vado parare vobis locum mansiones autem multe sunt diuersi gradus p̄cipande beatitudinis qui ab eterno a deo in p̄ destinatione preparati sunt: cum ergo dñs dicit q; si in aliquo minus esset. i. si deficerent preparate mansiones hominibus ad beatitudinem introducendis: ⁊ subdit dixissez: quia vado parare vobis locum: ostendit huiusmodi preparationem ad suam potestatem p̄tinere. ¶ Nec; etiam potest intelligi q; filius hoīa aduētus sui ignoret: cū i eo sint oēs thesauri sapiētie ⁊ scie absc̄oditi vt aplus dic̄: ⁊ cū id quod maius est perfecte cognoscat. s. p̄ez sz hoc intelligendū ē q; filius inter hoies hō cōsti tutus ad modū ignorātis se habuit dū discipulis nō reuelauit: est eni cōsuetus modus loquendi in scripturis vt de' dicat aliqd cognoscere si illud cognoscere facit: sicut habet Gen. xxij. Nūc ꝓgnoui q; timeas dñz. i. nūc ꝓgnoscē feci: ⁊ sic p̄ oppositū filius nescire dicit qd̄ nō facit nos scire. ¶ Tristi cia vo ⁊ timor ⁊ alia hmōi manifestū est ad xp̄m p̄tinere scd̄m q; homo: vnde ⁊ p hoc nulla minoratio pōt i dīnitate filij deph̄endi. ¶ Q; aūt dicitur sapiaz eē creatā: primo q̄dē pōt itelligi ñ de sapiētia q̄ est filius dei sed de sapia quā deus indidit creaturis: dicit̄ n. Eccl. i. Ipse creauit eā. s. sapiam in spū sancto: ⁊ effudit illaz super omia opa sua. Pōt etiam referri ad naturā creatā assūptaz a filio ut sit sensus. Ab initio ⁊ ante secula creata sū. i. p̄uisa sū creature vniri. Uel p hoc q; sapia ⁊ creata ⁊ genita nūcupatur: mod' dīne gnātionis nobis īsinuatur: i generatione. n. quod generat accipit nām generātis: qō perfectionis ē: sed i generatiōibus que sūt apud nos generās ipse muratur: quod ipfectionis ē: in creatione vo creans nō mutatur: sed creatū nō recipit naturā creātis: dicitur ergo sil' filius creatus ⁊ genitus ut ex creatione accipiat imutabilitas patris ⁊ ex generatiōe vnitas nāe i patre ⁊ filio: ⁊ sic hmōi scripture itellectū sz nodus exposuit ut p̄ Hilariuz patet. Q; vo filius dicitur p̄imogenitus creature: non ex hoc est q; filius sit in ordinatione creaturarum: sed quia filius est a patre ⁊ a patre accipit. a quo sunt ⁊ accipiunt creature. sed filius accipit a patre eandez naturam non autem creature: vnde ⁊ filius non solum p̄imogenitus dicitur: sed etiam vnigenit' p̄opter singularem modum accipiendi. ¶ Per hoc autem q; dominus ad patrem dicit de discipulis vt sint vnum sicut ⁊ nos vnū sumus: ostenditur quidem q; pater ⁊ filius sunt vnum eo modo quo discipulos vnum esse oportet scilicet per amorem. ¶ Dic tamen vnionis modus non

excludit essentie vnitatē sed magis eā demōstrat: dr enī Joānis.iij. Pater diligit filiū ⁊ oīa dedit in manu eius: p qd plenitudo dinitatis ostenditr esse in filio vt dictū est. Sic igit pz q testimonia scripturarū q̄ arriani pro se assumebāt nō repugnant veritati quā fides catholica confitet.

Solutio ad auctoritates Fotini ⁊ Sabellij. IX.

HEc his autē considerātis apparet q nec ea q̄ Fotin⁹ et Sabellius pro suis opionibus ex sacris scripturis adducebāt: eoz errores cōfirmare pñt: nā qd dñs post resurrectionē dicit Math. vltio. Data ē mihi oīs ptās in celo ⁊ in terra: non ideo dr q tūc de nouo hāc potestatē accepit: sz q ptās quā filius dei ab eterno acceperat in eodē hoie facto apparere iceperat p victoriā quā d morte habuerat resurgēdo. Qd vero apl⁹ dicit ad Ro. primo de filio loquēs. Qui factus ē ei ex semine Dauid: manifeste ostendit q̄liter sit intelligendum ex eo qd addit scdm carnē: nō. n. dixit q filius dei esset simpliciter factus sed q factus esset ex semine Dauid scdm carnē p assumptionē hūane nature: sicut ⁊ Jo. primo dicit. Uerbū caro factū est: vnde etiā pz p hoc qd sequit. Qui predestinatus ē filius dei in vtute fm humanā naturā ad filiū pertinet. Cū enī humana natura filio dei vniret vt sic hō posset dici filius dei: nō fuit ex humanis meritis: sed ex gratia dei predestinantis. Similiter etiam qd idē apl⁹ ad Phil. dicit q deus Christus ppt passionis meritū exaltauit: ad humanā naturam referendū ē i qua fuerat humilitas passionis: vñ ⁊ qd subdit. Dedit illi nomē qd ē super omne nomen: ad hoc referendū est q nomē cōueniēs filio ex natiuitate eterna: manifestandū esset in fide populoz hoc cōuenire filio incarnato: p qd ⁊ manifestū ē q id qd dicit Petrus q dē Jesū Christum ⁊ dñm fecit: ad filiū referendū ē fm humanā nām in qua incepit id habere ex tempore qd i natura diuinitat habuit ab eterno. Qd etiā Sabellius itroducit de vnitate deitatis: Audi israel: dns deus tuus deus vnus est: ⁊ videte q ego sim solus ⁊ nō sit alius deus preter me: sic catholice fidei nō repugnat que patrē ⁊ filiū nō duos deos sed vnum deū esse cōfitet vt dictū est. Silr etiā qd dicit. Pater in me manēs ipse facit opera: ⁊ ego in patre ⁊ pater in me est: ñ ostēdit vnitatē psone vt volebat Sabellius sed vnitatē essentie quaz Arrius negabat: si enī esset vna persona patris ⁊ filij: non congrue diceret pr ē in filio ⁊ filius in patre: cum nō dicat ppie idē suppositū in se ipso esse sz solū ratione ptiū: q enī ptes in toto sūt: ⁊ qd cōuenit ptibus solet attribui toti: q̄qz dicit aliqd totū ē in seipso: hic aūt modus loquēdi nō cōpetit in dinis in quibus ptes ee nō pñt vt in primo ostensū ē: relinquit igit cū pater i filio ⁊ filius in patre esse dicat q pater ⁊ filius nō sint idē supposito: sed ex hoc ostenditur q patris ⁊ filij sit essentia vna hoc enī posito manifeste apparet qualiter pater ē in filio ⁊ filius in patre: nā cū pater sit sua essentia: quia i deo nō est aliud esse ⁊ essentiā habēs vt in primo ē ostensū: relinquit q in quocūq; sit essētia pris sit pater: ⁊ cadere ratione in quocunq; est essentia filij est filius: vnde cū essentia patris sit in filio ⁊ essentia filij in patre eo q vna est essētia vtriusq; vt fides catholica docet: sequit manifeste q pater sit in filio ⁊ filius sit in patre: ⁊ sic eodem verbo ⁊ Sabellij ⁊ Arrij error psutat:

Rationes contra generationem ⁊ processionē diuinam. X.

OMnibus igitur diligenter psideratis manifeste apparet hoc nobis de generatiōe dina in sacris scripturis ponī credendū q pater ⁊ filius ⁊si psonis distinguant sūt tamē vnus deus ⁊ vnā hnt essentiā seu naturā. Quia vero a creaturarū natura hoc inuenitur valde remotū vt aliq̄ duo supposito distinguantur ⁊ tamen eoz sit vna essētia: humana ratio ex creaturarū pprietatibus p cedens multipliciter in hoc secreto dine generatonis patit difficultatē: nam cū generatio nobis nota mutatio quedā sit cui opponitur corruptio difficile videt in deo generationē ponere qui est imutabilis incorruptibilis ⁊ eternus vt ex superioribꝰ patet. Amp. si generatio mutatio est: oportet omne quod generatur mutabile eē: quod āt mutat exīt de potentia in actū: nam motus ⁊ actus existentis in potentia fm q huiusmodi: si igit filius dei est genitus videt q neqz eternus sit tanq̄ d potentia in actū exiēs: neqz verus deus ex quo nō ē actus purus sed alquid potentialitatis habens. Ad hec genitum naturam accipit a generante si ergo filius genitus est a deo patre: oportet q naturam quam habet: a patre acceperit: non est āt possibile q acceperit a patre aliam naturam numero q̄ pater habet ⁊ similem speciem sicut fit i generacionibus vniuocis vt cum homo generat hominem ⁊ ignis ignem: supra enim ostensum est q impossibile est esse plures numero deitates: videtur etiam esse impossibile q receperit eandem naturam numero quam pater habet: quia si recipit partem eius sequit diuinam naturam esse diuisibilē: si autem totam videtur sequi q natura diuina si sit tota transfusa in filium desinat esse i patre: ⁊ sic pater generando corrumpitur. Neqz

iterū pōt dici q̄ natura diuina p̄ quādā exuberā
tiam effluat a patre in filiū ſicut aqua fontis efflu
it in riuū ⁊ fons nō euacuatur: q̄ natura diuina
ſicut nō poteſt diuidi ita nec augeri: videtur g̃ re
liquū eſſe q̄ filius nām a patre acceperit nō eādē
nūero nec ſpecie quam p̄ hz ſed oio alteriuſ gene
ris ſicut accidit in generatione equiuoca ut cū ai
malia ex putrefactione nata v̄tute ſolis generant
ad cuius ſpēm non attingūt: ſequitur ergo q̄ dei
filius neq̄ uerus filius ſit cū non habeat ſpeciem
patris: neq̄ uerus deus cū non recipiat diuinam
naturā. ¶ Item ſi filius recipit nām a deo patre
oz q̄ in eo aliud ſit recipiens ⁊ aliud natura rece
pta: nihil enim recipit ſeip̄m. filius igitur non eſt
ſua eſſentia uel natura: non eſt igitur uerus deus
¶ Preterea ſi fili⁹ nō eſt aliud q̄ eēntia diuina:
cū eſſentia diuina ſit ſubſiſtens ut i primo p̄batū
eſt: cōſtat āt q̄ etiā pater ē ipſa eſſentia diuina: v̄
rel inq̄ q̄ pater ⁊ filius conueniant in eadez re ſub
ſiſtente: res aūt ſubſiſtens i intellectualibus natu
ris uocatur perſon: aſequitur ergo ſi filius ē ipſa
diuina eēntia q̄ pater ⁊ filius conueniant in p̄ſo
na: ſi āt filius nō eſt ipſa diuina eſſentia: non ē ve
rus deus: hoc. n. de deo probatū ē in p̄mo li. uidē
tur igitur q̄ uel filius non ſit uerus de⁹ ut dicebat
Arrius uel non ſit alius perſonaliter a patre ut
Sabellius aſſerebat. ¶ Adhuc illud qō eſt p̄nci
piū indiuiduationis i vnoquoq̄ mō ipoſſibile ē
ineſſe altezi quod ſuppoſito diſtinguatur ab eo:
quod. n. in multis eſt: non ē indiuiduationis pri
cipium: ipſa autē non eſt aliud q̄ ipſe deus eēntia
dei eſt per quā deus indiuiduat: nō enim eſſentia
dei eſt forma in materia ut p̄ materiā indiuiduāi
poſſet: nō eſt igitur aliud in deo patre per quod
indiuiduetur q̄ ſua eēntia. eius igitur eēntia i nl̄
lo alio ſuppoſito eē poteſt. aut igitur nō eſt in fi
lio: ⁊ ſic filius non eſt uerus deus ſm arrium: aut
filius non ē alius ſuppoſito a patre: ⁊ ſic eſt eadez
p̄ſona utriuſq̄ ſm Sabelliū. ¶ Amp̄. ſi pater et
fili⁹ ſūt duo ſuppoſita ſiue due p̄ſone: ⁊ tn̄ ſūt i eſ
ſentia unū: oportet in eis eē aliquid preter eſſētiā
p̄ quod diſtinguātur: nā eēntia cōis utriq̄ ponit:
qō aūt cōe eſt non pōt eē diſtinctionis principiuz
oz igitur id quo diſtinguuntur p̄ ⁊ filius eſſe ali
ud ab eēntia diuina: eſt ergo perſona filij cōpoſi
ta ex duobus: ⁊ ſil⁹ perſona patris. ſ. ex eēntia cōi
⁊ ex p̄ncipio diſtinguēte: vterq̄ igitur eſt cōpoſit⁹
neut ergo eſt uer⁹ de⁹. Siquis aūt dicat diſtiguūt
ſola relatione prout unus eſt pater alius q̄ eſt fi
lius que aūt relatiue predicāt nō aliud uident pre
dicare in eo de quo dicūt ſed magis ad aliud: ⁊ ſic
p̄ hoc oppoſitio nō inducit. Videtur q̄ hec reſpō
ſio nō ſit ſufficiēs ad p̄dicta incōueniētia vitāda:
nam relatio nō pōt eſſe abſq̄ aliquo abſoluto: i
quolibet eniz relatiuo oz itelligi q̄ ad ſe dicit pre
id q̄ ad aliud dicitur ſic ſeru⁹ ad aliquid ē abſolu
te p̄ter id q̄ ad oēm dicitur: relatio igit illa p̄ quā
pater ⁊ filius diſtiguūtur oz q̄ hēat aliquod abſo
lutum i q̄ fūdetur: aut igit illud abſolutū ē vnum
tm̄ aut ſūt duo abſoluta: ſi ē vnū tantum: i eo nō
pōt fūdari duplex relatio niſi forte ſit relatio idē
ptitatis q̄ diſtinctionē opari non pōt: ſicut dī idē
eidē idem: ſi ergo ſit talis relatio q̄ diſtictionez re
quirat opor: tet p̄intelligat abſolutoq̄ diſtictio: nō
ergo videtur poſſibile qō p̄ſone patris ⁊ filij ſolis
relatiōibus diſtinguantur. ¶ Preterea oz dicē q̄
relatio illa que filiuz diſtinguit a patre: aut ſit res
aliqua: aut ſit i ſolo intellectu: ſi aūt ſit res aliqua
nō aūt videtur eē illa res que ē diuina eſſēntia: q̄
diuina eſſentia cōis eſt patri ⁊ filio: erit ergo i filio
aliqua res que nō ē eius eēntia ⁊ ſic non eſt verus
deus: oñſuz ē. n. in p̄mo libro q̄ nihil eſt i deo qō
nō ſit ſua eſſentia: ſi autez illa relatio ſit itellectu
tm̄: nō ergo pōt p̄ſonaliter diſtinguē filium a pa
tre que enim perſonaliter diſtinguūt realiter opō
tet diſtingui. ¶ Item: oē relatiuum dependet a ſuo
correlatiuo: quod aūt dependet ab altero nō eſt ve
rus deus: ſi igit p̄ſona patris ⁊ filij relationib⁹ di
ſtinguātur: neuter erit verus de⁹. ¶ Adhuc ſi pa
ter eſt de⁹ ⁊ filius ē deus: oz q̄ hoc nomen deus ō
patre ⁊ filio ſubſtātialiter p̄dicetur: cū dīnitas ac
cidens eſſe nō poſſit: p̄dicatum aūtē ſubāle eſt q̄
vere ip̄m de quo p̄dicatur: nam cū dicitur: homo
ē animal: qō vere homo ē: aīal eſt: ⁊ ſimiliter cum
dicitur ſortes ē hō: qō vere ſortes ē homo eſt: ex q̄
videtur ſeq̄ q̄ impoſſibile ſit ex pte ſubiectioz ū in
uēiri pl̄alitatē: cū vnitas ſit ex pte ſubālis p̄dicati
nō. n. ſortes ⁊ plato ſūt vnus homo lz ſint vnum
in hūanitate: neq̄ homo ⁊ aſinus ſūt vnuz aīal lz
ſint vnū in animali: ſi ergo p̄ ⁊ filius ſūt due p̄ſo
ne: impoſſibile videt q̄ ſint vnus deus⁹ ¶ Amp̄.
oppoſita p̄dicata pluralitatē oñdunt in eo de q̄ p̄
dicantur: de deo aūt p̄ie ⁊ de deo filio oppoſita p̄
dicantur: nam pat eſt deus igenitus ⁊ generans: fi
lius aūt ē deus genitus: nō igz videt eſſe poſſibile
q̄ pat ⁊ filius ſint vnus de⁹. Hec igit ⁊ ſimilia ſūt
ex q̄bus aliqui dīnoz miſteria ꝓpria rōne metiri
volētes dīnam generationē impugnare nitūt. Sz
quia vitas in ſe ipſa fortis eſt ⁊ nulla impugnatio
ne cōuellitur: oz intendē ad oñendum q̄ vitas fi
dei ratione ſupari nō poſſit.

Quō accipienda ſit generatio in diuinis: ⁊ q̄
de filio dei in ſcripturis dicuntur. .XI.

Principium autez huius intentionis hinc ſumē oz q̄ ſm diuerſitatem naturaz dīſus emanati
onis modus inuenit i rebus: ⁊ quāto aliqua natu
ra eſt altior: tanto id qō ex ea emanat magis eſt
intimū. In rebus. n. oibus inaīata corpa ifimum

.u.

locum tenēt in quibus emanationes aliter esse nō
possunt nisi per actionē vnius eoꝝ in aliqō alte
rū. sic. n. ex igne gnāt ignis dū ab igne cōp⁹ extra
neū alterat ꝛ ad q̄litatē ꝛ spēz ignis ꝓducit p⁹ ia
ta vo corpora ꝓmū locū tenēt plate in quib⁹ iā
emanatio ex interiori ꝓcedit inq̄tū. s. humor plan
te intraneus in semen ꝓuertit ꝛ illud semen terre
mandatū crescit i plātā. iam ḡ hic primus gradus
vite inuenit. nam viuentia sunt que seipsa mouēt
ad agendum. illa vero que non nisi exteriora mo
uere pñt. oio sunt vita carentia. i plātis vero hoc
inditum vite est q̄ id quod in ipsis est mouēt ad
aliquam formam. est tn̄ vita plantaꝝ imperfec
ta quia emanatio in eis lz ab interiori ꝓcedat. tn̄
paulatim ab interioribus exiens quod emanat fi
naliter oio extrinsecū inuenit. humor. n. arboris
primo ab arbore egrediēs fit flos ꝛ tandem fruct⁹
ab arboris cortice discretus sed ei colligatus. per
fectio autē fructus oio ab arbore sepat. ꝛ i trā ca
deres semētina virtute ꝓducit aliā plātā. Si quis
ēt diligenter cōsideret. primū h⁹ emanatiōis prin
cipiū ab exteriori sumit. nā humor intrinsecus arbo
ris ꝑ radices a terra sumit de q̄ planta suscipit nu
trimentū. Ultra plantaꝝ vo vitam altior gradus
vite inuenit q̄ ē fm aiaz sensitiuā cuius emanatō ꝑ
pa ꝛ si ab exteriori ꝓcipiat i interiori ēmiat ꝛ q̄to
emanatō magis icesserit tāto magis ad itima due
nit. sēsibile. n. exteri⁹ formā suā extriozib⁹ sensib⁹
ingerit a quibus ꝓcedit i imaginatiōe. ꝛ vlterius
i memorie thesauꝝ. in quolibet tn̄ huius emana
tiōis ꝓcessu p̄ncipiū ꝛ ēminus ptinēt ad diuersa
nō. n. aliqua potētia sensitiua i seipsam reflectit.
est ergo hic gradus vite tanto altior q̄ vita plāta
rū q̄to opatio h⁹ vite magis i itimis cōtinet. ñ tn̄
ē oio vita p̄fecta cū emanatio sp fiat ex vno i alte
rū. Est igit supmus ꝛ pfectus gradus vite qui est
fm itellectū. nā itellectus in seipm reflectitur ꝛ se
ipsum itelligere pōt. lz ex intellectuali vita dīsi
grad⁹ iueiūt. nā itellectus hūan⁹ ꝛ si seipz cogno
scē possit tn̄ p̄mū sue cognitiōis initiū ab extrise
co sumit qz nō est itelligere sine fantasmate vt ex
suplorib⁹ pz. pfectior igit ē itellectualis vita i āge
lis i quib⁹ itellectus ad sui cognitōnē nō ꝓcedit ex
aliq̄ exteriori. lz p se cogscit seipm. nōdū tn̄ ad vl
timā pfectionē vita ipoꝝ ptingit. qz lz itētio intel
lecta sit eis oio itrinseca. nō tn̄ ipsa itētio itellecta
est eoruz substantia. quia nō est idem in eis intel
ligere ꝛ esse vt ex superioribus patet. vltima igit
perfectio vite competit deo in quo non est aliud
intelligere ꝛ aliud esse vt supra ostensum est. ꝛ ita
oportet q̄ intentio intellecta in deo sit ipsa diui
na essentia. Dico autez intentionem intellectam
id quod intellectus in seipso concipit de re intelle
cta. que quidem in nobis neqz est ipsa res que in
telligitur. neqz est ipsa substantia intellectus. sed
est quedam similitudo concepta intellectu de re
intellecta quā voces exteriores signant. vñ ꝛ ipsa
intentio verbum interius nominatur quod ē ex
teriori verbo signatum. Et quidem q̄ predicta in
tentio non sit in nobis res intellecta inde apparet
q̄ aliud est intelligere rem ꝛ aliud est intelligere
ipsam intentionem intellectā quod intellect⁹ fac
dum super suuz opus reflectitur. vnde ꝛ alie scie
tie sunt de rebus ꝛ alie de intentionibus intellect⁹
Quod aūt intentio intellecta non sit ipse intellec
tus in nobis ex hoc patet q̄ esse intentionis intel
lecte etiam in ipo intellectu consistit. non autem
esse intellectus nostri cuius esse non est suū intelli
gere. cum ergo in deo sit idem esse ꝛ intelligere. in
tentio intellecta in ipo est eius intellectus. ꝛ quia
intellectus in eo est res intellecta. intelligendo eni
se intelligit omnia alia vt in primo ostensum est.
relinquitur q̄ in deo intelligente seipsum sit idem
intellectus ꝛ res que intelligitur ꝛ intentio intelle
cta. His igitur consideratis vtcūq̄ concipere pos
sumus qualiter sit diuina generatio accipienda.
patet enim q̄ non est possibile sic accipi generatō
nem diuinam sicut in rebus inanimatis generatō
inuenitur in quibus generans imprimit suā speci
em in exteriorem materiam. oportet enim fm pō
nem fidei q̄ filius a deo genitus veraz habeat dei
tatem ꝛ sit verus deus. ipa autem deitas non est
forma materie inherens neqz deus est ex materia
exñs vt in primo probatum est. Similiter autem
non potest accipi diuina generatio ad moduz ge
nerationis que in plantis inuenitur ꝛ etiam i ani
malibus que cōicant cum plantis in nutritiua ꝛ
generatiua virtute. separatur enim aliquid quod
erat in planta vel animali ad generationem simil
in spē quod in fine generationis est omnino extra
generantem a deo autem cum indiuisibilis sit nō
potest aliquio separi. ipse etiam filius a deo geni
tus non est extra patrem generantem sed in eo si
cut ex superioribus auctoritatibus patet. Neque
etiam potest diuina generatio intelligi fm modū
emanationis que inuenitur i anima sensitiua. nō
enim deus ab aliquo exteriori accipit vt i alterꝝ
influere possit. non. n. esset primum agens. opera
tiones etiam anime sensitiue non complentur si
ne corporalibus instrumentis. deum autez mani
festum est incorporeum esse. relinquitur igitur q̄
generatio diuina fm intellectualem emanationē
sit intelligenda. hoc autem sic manifestari opor
tet. manifestum est enim ex his que in primo de
clarata sunt q̄ deus seipsum intelligit. omne eniz
intellectum inq̄tum intellectum oz esse in intelli
gente. signat enim ipsum intelligere apprehensio
nem eius quod intelligitur per intellectum. vnde
etiam intellectus noster seipsum intelligens est in
seipso non solum vt idez sibi per essentiam sz ēt

vt a se apphensū itelligēdo. oz igit q ō in seipso sit vt intellectū i intelligēte itellectū āt i itelligēte ē intētio intellecta ⁊ vbū. ē igit i ō intelligēte se ipz vbū dei ās̄i deus intelligēs. sicut vbū lapidis in intellectu est lapis intellectus. Hinc est q Joā. primo dicit. Uerbū erat apud deū. Quia vero intellectus oīn nō exit de potētia in actū sed sp est actu existēs vt i primo pbatū est: ex necessitate oz q sp seipsum intellexerit: ex hoc autē q seipsum intelligit oz q verbum ipsius in ipso sit vt ostensum est. necesse est igit semper verbū eius in deo extitisse. est igit coeternū deo verbū ipsius: nec accedit ei ex tēpore sicut intellectui nō accedit ex tēpore verbū interius cōceptū quod est intētio itellecta. Hinc est q Joā. primo dicit. In principio erat vbum. Cū aūt intellectus diuinus nō solū sit sp in actu sed etiam sit ipse actus purus vt i primo probatū est. oz q substātia intellectus dini sit ipm suum intelligere quod est actus intellectus. esse aūt verbi interius cōcepti siue intētiōis itellecte ē ipm suū intelligi. idem ergo esse est verbi dini ⁊ intellectus diuini. ⁊ p ons ipsius dei qui est suus intellectus. esse aūt dei est eius essentia vel nā q idem ē ipse deus vt i pmo oīnsum est. verbū igit dei ē ipm esse diuinū ⁊ essentia eius ⁊ ipse verus deus. Non autē sic est de vbo intellectus hūani. cū. n. itellect noster seipm intelligit. aliud est esse itellectus. ⁊ aliud ipsum eius intelligere. substantia. n. itellect erat i potentia itelligēs ante q intelligeret actu. se quit ergo q aliud sit esse itentiōis intellecte ⁊ aliō intellectus ipsius cū intētionis intellecte eē sit ipm itelligi. vnde oz q i homine intelligente seipm verbū interius ꝯceptū nō sit hō verus naturale hois esse hās. sed sit hō intellectus tm ās̄i quedā similitudo hois veri ab intellectu apprehensa. Ipsum vo vbū dei ex hoc ipso q est deus intellectus ē verus deus hās naturaliter esse diuinū eo q nō est aliud naturale esse dei ⁊ aliud eius itelligere vt dictum est. Hinc est q Joā. primo dicitur Deꝰ erat verbū. quod qz absolute dicit demōstrat vbū dei vz deū debere intelligi. vbū. n. hois nō posz dici simplicit ⁊ absolute hō sed fz qui. s. hō itellect vnde hec falsa esset hō est vbuz. sed hec vera pōt esse hō intellectus est vbū. cū ergo dicit deus erat vbū. ostendit vbū diuinū non solū esse itētionem itellectā sicut vbū nostrū sed ēt rē in natura exītē ⁊ subsistentē. deus. n. verus res subsistēs est cū maxime sit per se ens. Nō sic aūt natura dei est i verbo vt sit vna specie ⁊ numero differēs. sic enim vbū habet naturā dei sicut intelligere dei est ipsuz esse eius vt dictū est. intelligere autē est ipsum esse diuinū. vbum igit habet ipsam essentiā diuinam non solum spē sed numero eandē. Itē nā que est vna fm spēm nō diuidit i plura fm numeruz nisi ꝓpter māz. diuina aūt natura oio i materiā est. impossibile ē igit q nā diuina sit vna spē ⁊ numero differens. verbū igit dī i eadē natura numero cōicat cū deo ꝓpter quod verbum dei ⁊ deus cuius est vbum non sunt duo dij sed vnus deus. nā q apud nos duo hītes humanā naturaz sint duo hoies ex hoc cōtingit q natura humana numero diuidit i duob. oīnsum ē aūt i primo libro q ea que i creaturis diuisa sunt i deo simpliciter vnū esse sicut i creatura aliud est essentia ⁊ esse. ⁊ i quibusdā est ēt aliud quod substitit i sua essētia ⁊ eius essentie siue natura. nā h hō nō est sua humanitas nec suū esse. sed deus est sua essentia ⁊ suum esse. ⁊ q̄uis hoc in deo vnū sint verissime. tm i deo est quicquid ptinet ad rationē vel substistentis vel essentie vel ipsius esse. cōuenit. n. ei nō esse i alīs in q̄tū est substistēs. esse quid i q̄tū ē essētia ⁊ esse i actu rōne ipsius esse. oz igit cū i deo sit idē intelligēs ⁊ intelligere ⁊ itētio intellecta quod est verbum ipsius. q verissime in deo sit ⁊ quod ptinet ad rōnem intelligentis ⁊ quod ptinz ad rationē eius quod est intelligere ⁊ quod pertinz ad rationē intentionis intellecte siue verbi. est autem de ratione interioris vbi quod est intentio intellecta q procedat ab intelligēte fm suū intelligere cū sit quasi terminus intellectualis operationis. itellectus. n. itelligendo cōcipit ⁊ forma itētionē siue rationem intellectam que est interius verbū. opōtet igit q a deo fm ipsum suum intelligere procedat verbum ipsius. Comparat igitur verbum dei ad deum intelligentem cuius est verbum sicut ad eum a quo est. hoc enim est de ratione verbi. cuz igitur in deo intelligens intelligere ⁊ intentio itellecta siue verbum sint per essentiam vnum ⁊ per hoc necesse sit q quodlibet horum sit deus. remanet sola distinctio relationis prout verbum refertur ad concipientē vt a quo est. Hinc est q Joan. euangelista quia dixerat: deus erat verbū: ne oīo distinctio sublata intelligeret verbi a deo dicente siue concipiente verbum. subiunxit hoc erat i principio apud deum. quasi dicat. hoc verbum quod deum esse dixi. aliquo modo distinctum ē a deo dicente. ⁊ sic posset dici apud deum esse. verbum autem interius conceptum est quedam ratio ⁊ similitudo rei intellecte. similitudo enim alicuius in altero existēs vel habet rationem exemplaris si se habeat vt principium. vel habet potius ratōnem imaginis si se habeat ad id cuius est similitudo sicut ad principium. vtriusq autem exemplaz in nostro intellectu perspicitur. Quia enim similitudo artificiati exīs in mente artificis est principium operationis per quam artificiatum est: cōparatur ad artificiatum vt exemplar ad exemplatum sed similitudo rei naturalis in nostro intellectu ꝓcepta comparatur ad rem cuius similitudo existit vt ad suum principium. quia nostrum intelligere

a sensibus principiū accipit qui p res naturales imutant. cū aūt deus z seipsum itelligat z alia vt in primo ostensum ē. eius itelligere principiū ē rerum itellectaz ab ipso cū ab eo causent p itellectū z voluntatē. sed ad intelligibile quod ē ipse cōpat vt ad principiū. est. n. hoc itelligibile idē cū itellectu intelligēte. cuius q̄dā emanatio est verbū cōceptū. oz igit q̄ vbū dei competˀ ad res alias intellectas deo sicut exemplar ad ipsum deū cuius est vbū sicut eius imago. Vnde ē q̄ de vbo dei dicitur Col. primo q̄ est imago inuisibilis dei. Est autē differentia iter itellectū z sensum. naz sensus apprehēdit rem q̄tū ad exteriora eius accidētia q̄ sunt color. sapor. quantitas. z alia huiusmodi. sed intellectus ingredit ad interiora rei. z quia ois cognitio perficit fm similitudinē que est iter cognoscēs z cognitū oz q̄ i sensu sit similitudo rei sensibilis q̄tū ad eius accn̄tia. in intellectu vero sit similitudo rei intellecte q̄tū ad eius essentiā. verbū igitur i intellectu cōceptū est ymago vel exemplar substantie rei intellecte. cū ergo vbū dei sit ymago dī vt ostensum ē necesse est q̄ sit ymago dei q̄tū ad eius essentiā. Vnde ē q̄ apostolus dicit ad Heb. primo q̄ ē figura substātie dei. ymago aūt alicuius rei ē duplex. est. n. aliq̄ ymago que non cōicat in nā cū eo cuius est ymago siue sit ymago eius q̄tū ad exteriora accn̄tia sicut statua enea ē ymago hominis nec tn̄ est hō siue sit ymago q̄tū ad substantiā rei. Nō. n. hominis in intellectu nō est hō nā z philosophus dicit: lapis non ē i aia sed spēs lapidis. ymago aūt alicuius rei que eādē nām hz cū re cuius est ymago. est sicut filius regis in quo ymago patris apparet z est eiusdem nature cum ipso. ostensum ē at q̄ vbū dei ē ymago dicētis q̄tum ad ipsam eius essentiā z q̄ in eadem natura cū dicēte cōicat. relinquit ergo q̄ vbū dī nō solū sit ymago sed ēt filius. nō. n. sic esse ymaginē alicuius vt eiusdē nature cū illo sit i aliquo inuenit̄ q̄ filius dici nō possit oūmodo hoc i viuētibˀ accipiatur. nā quod pcedit ex aliquo viuēte in similitudine spēi dicit filius eius. Vnde ē q̄ i ps. dī. Dominus dixit ad me filius meˀ es tu. Rursus cōsiderādum ē q̄ cū i q̄libet natura pcessio filij a pre sit natural ex quo vbū dei filius dei dicit. oz q̄ naturaliť generet z a pre pcedat z hoc quidē supra dictis puenit vt ex his que i itellectu nīo accidunt. pspici pōt. itellectus. n. nī aliq̄ naturaliť cognoscit sicut pma itelligibiliū pncipia q̄z itelligibiles pceptiones q̄ vba interiora dicunt nāliť i ipso existunt z ex eo pcedūt. sunt ēt q̄dā itelligibilia q̄ nō nāliť itellectus nī cogscit sz i eoz cognitionem rōcinando ptingit. z hoz cōceptōes i itellectu nīo nāliť nō existūt sz cū studio q̄runt. manifestū est autem q̄ deus seipsum naturaliť itelligit sicut z naturaliť est. suū. n. intelligere ē suū esse vt i pmo pbatū est. vbū igit dei seipm itelligētis nāliť ab ipo pcedit. z cū vbū dei sit eiusdē nature cū deo dicente z sit similitudo ipius. sequit̄ q̄ hic nālis pcessus sit in similitudinē eius a quo ē pcessio cū idemptitate nature. hec ē at ve generatiōis rō i reb' viuētib' q̄ id quod generat a generante pcedat vt sīlitudo ipius z eiusdē nature cū ipo. ē. g̃ vbū dei genitū vere a deo dicente. z eius pcessio generatio l natiuitas dici pōt. Vnde ē q̄ i ps. dī. Ego hodie genui te. i. i eternitate q̄ sp ē pns z nulla ē in eo rō pteriti z futuri. vñ pz falsum esse q̄ Arriani dixerunt q̄ pr genuit filiū volūtate. que. n. volūtarie fiūt nō nālia sūt. Quia vo nō minus ē q̄ ō de seipso nitelligit q̄ q̄ i ipo est: alias ñitellifit se ipz pfecte nec suū ee eet suū itelligere. oz vbū dei deo esse essentiale. hoc aūt est filius dei. est igitur filius dei patri essentialis. Hoc ēt ginc manifestū est q̄ filius dei cū sit verus filius hz spēm z naturam pīs. cuilibet autē nature dei miata quātitas debet. vnde ēt apud nos filius ad equalitatē pīs producit i fine generatiōis z augmēti nisi aliquis ō fectus appet ppter materiā idispositā z ppt debilitatē vtutis actiue i generatiōe. z quidem q̄ a principio filius nascat minor patre ptingit ex hoc q̄ alis generatio pcedit de potētia ad actuz. z paulatim ducit de iperfectiōe ad pfectionem. nihil aūt hoz est possibile i diuina generatione accidere. quia generatio diuina non est ex materia nec per exitū de potētia i actū. nec vtus dei generātis pōt esse deficiēs cū sit infinita. oz igit filū dei patri esse equalē. Itē si filius sit patri inequalis oportet alia numero esse magnitudinē patris z filij. nā eadem nūero quantitas nō pōt seipa esse maior z minor. dina aūt magnitudo nō est aliud q̄ eius essentia vt ex pmo libro apparet. erit igit alia nūro essentia patris z filij cuius q̄riuz supra ostensum ē. oportet igit dicē filiū pīs esse equalem. Vnde ē q̄ Joā: v. dī q̄ Ihs. patrē suū dicebat dū eqlē se deo faciēs. z Phil. ij. dicit q̄ ñ rapinā arbitratus ē esse se eqlē deo. Cōsiderādum ē etiam q̄ id quod generatur q̄diu i generāte manet dicitur esse cōceptū. vbum autem dei ita est a deo genitū q̄ tamen ab ipso non recedit sed in eo manet vt ex superioribus patet. recte ergo vbuz dei potest dici a deo conceptum. Vnde est q̄ prouer. viij. dei sapientia dicit. Nondum erant abyssi. z ego concepta eram. Est autem differentia inter conceptōnem verbi dei z materialem conceptionem que apud nos i animalibus inuenitur. nā proles q̄diu concepta est z in vtero claudit. nondum habz vltimam perfectionem vt per se subsistat a gnānte fm locum differenter. vnde oportet q̄ i corporali generatione animalium aliud sit genite prolis conceptio. atq̄ aliud partus ipsius fm quē etiaz loco sepatur proles genita a generante ab vtero

generantis egrediẽs. uerbũ aũt dei i ipso deo dicẽte existens est pfectum i se subsistẽs distinctũ a ꝺo dicente. nõ. n. expectatur ibi localis distinctõ si sola relatione distinguunt vt dictũ est. Jdẽ ẽ ergo in generatione v̈bi dei ⁊ ꝓceptio ⁊ partꝰ. ⁊ iõ postꝙ ex ore sapientie dictum ẽ. Egoam i cõcepta eram post pauca subdit. Ante colles ego parturiebar. Sz quia ꝓceptio ⁊ partus in rebus corporalibus cũ motu sunt. ⁊ ideo oz i eis quãdã successionem esse cum conceptionis terminus sit esse concepti i cõcipiente: ⁊minus aũt partus sit esse eius qui parturit distinctum a pariente. necesse ẽ igit i corporalibus ꝙ id quod ꝓcipit nõdum sit. ⁊ id quod parturitur tn parturiedo nõ sit a parturiẽte distinctum. Cõceptio autẽ ⁊ partus itelligibilis verbi ñ est cum motu nec cum successiõe. vnde simul dũ cõcipit est: ⁊ simul dum parturit distictũ est. sicut quod illuminatur simul dũ illuminat: illuminatum est. eo ꝙ i illumiatiõe nulla successio est. ⁊ cũ hoc iueniat i itelligibili verbo nostro. multo magis competit v̈bo dei nõ solum quia itelligibilis cõceptio ⁊ partus est sed quia i eternitate existit vtrunq; i qua prius ⁊ posterius esse nõ possunt. Hinc est ꝙ postꝙ ex ore sapiẽtie dictũ est: ante colles ego parturiebar ne intelligeret, qõ duz parturiret nõ esset subdit. Quãdo ꝓparabat celos aderã vt sic cũ i generatiõe carnali aialiũ prius aliquid cõcipiat. deinde parturiat. ⁊ deinde cõueniat sibi adesse parturiẽti quasi sibi cõsociatũ nec ab eo distinctũ. hec oia i diuina generatione simul esse intelligãt: nam uerbum dei simul concipitur pturit ⁊ adest. Et qz quod parturitur ex utero ꝓcedit sicut generatio v̈bi dei: ad insinuandã perfectã distinctionẽ eius a generante dicitur partus: simili rõe dicitur generatio ex utero ſz illud ꝑs. Ex utero ante luciferum genui te: qz tamen non est talis distinctio uerbi a dicente que impediat uerbum esse in dicente ut ex dictis patet: sicut ad insinuandã distinctionẽ v̈bi dicitur parturiri uel ex utero genitus eẽ: ita ad ostendendum qõ talis distictio nõ excludit uerbũ esse in dicente. dr Joã. primo qõ est in sinu patris. Attendendum autem qõ generatio carnalis animalium perficitur per uertutem actiuam et passiuam: ⁊ ab actiua quidem vtute dr pater: a passiua uero dr mater: vnde eoz ꝙ ad generationem prolis req̃runtur quedam conueniũt patri ⁊ quedam ꝓueniũt matri: dare n. nãm ⁊ spẽm proli competit patri: concipe aũt ⁊ parturire competit matri tãꝙ patienti ⁊ recipiẽti: Cũ ãt processio v̈bi ſm hec dicta sit esse qõ deꝰ seipm intelligit: ipsum autem diuinum intelligẽ non est per aliquã vtutem passiuã sed quasi actuam: qz intellectus diuinus non est in potentia ſz in actu tm̃: iõ in generatione uerbi dei ñ ꝓpetit'r matris ſz solũ pr̃is: vnde que in generatione cãnali distinctim patri ⁊ matri conueniunt omnia in generatione uerbi patri attribuuntur i sacris scripturis: dicitur enim pater ⁊ dare filio uitam ⁊ ꝓcipere et parturire.

Quõ filius dei dicat dei sapia. .XII.

Quia uero ea que de sapientia diuina dicũtur ad genẽationẽ uerbi adduximus. ꝓñs est ostendere ꝙ per diuinam sapiam ex cuius persona pre missa v̈ba ꝓponũtur v̈bum dei intelligi possit: et ut a rebus hũanis ad diuinoꝝ cognitionem ꝑueniamus: ꝓsiderare oportet ꝙ spia in homie dicit habitus q̃dem quo mẽs nostra pficitur in cognitione altissimoꝝ: ⁊ hmõi sũt diuina. cum v̈o scõm sapientie hitum i itellectu nostro aliq̃ formatur: ꝓceptio de dinis: ipsa cõceptio intellectus q̃ est interius v̈bum: sapie nomẽ accipere solet ſm illũ modum loquẽdi quo actus ⁊ spẽs noibus habituuz a q̃bus ꝓcedunt noiantur: quod. n. iuste fit: interdum iusticia dicit: ⁊ qõ fit fortiter fortitudo: ⁊ generaliter quod v̈tuose fit v̈tus dicitur: ⁊ ꝑ hũc modum qõ sapiẽter excogitatur dicit sapia alicuius. in deo aũt sapia q̃dẽ oz dici ex eo ꝙ se ipm̃ cognoscit: sed qz ñ cognoscit se ꝑ aliquaz spẽz nisi p esse tiam q̃nimo ⁊ ipsum eius itelligere ẽ eius essẽtia: sapientia dei hitus esse nõ põt sed est ipsa dei essẽtia: manifestũ est aũt ex dictis ꝙ dei filius ẽ v̈buz ⁊ cõceptio dei intelligentis se ipm̃: sequtur igitur ꝙ ipsũ dei v̈bum tanꝙ sapienter mẽte dina ꝓceptuz ꝓprie concepta seu genita spia dicatur: vnde apostolus xp̃m dei sapiam noiat. i. ad Cor̃. i. Jpsum aũt sapie v̈bum mẽte ꝓceptum est q̃dam manifestatio sapie intelligentis: sicut ⁊ in nobis oẽs hitus ꝑ actus manifestãtur. Quia q̃ diuina sapia lux dicitur ꝓput in puro actu cognitionis ꝓsistit: lucis ãt manifestatio splendor ipsius ẽ ab ea ꝓcedẽs: cõueniẽter ⁊ v̈bum dine sapiẽtie splẽdõ lucis noiatur ſm illud apostoli de filio dicẽtis. Cum sit splẽdor glorie: vnde ⁊ filius manifestatiõem p̃is sibi ascribit Joan. xvij. dicẽs. Pater manifestaui noñ tuũ hoibus. Sed tñ licet filius q̃ est dei v̈bum ꝓprie sapiẽtia ꝓcepta dicatur: nomen tñ sapie absolute dictuz oz esse cõe patri ⁊ filio: cum sapia que per v̈bum resplẽdet sit p̃is essentia ut dictũ est. essentia uero p̃is sit sibi ⁊ filio communis.

Qz nõ est nisi vnus filius in dinis. .XIII.

Quia uero deus intelligendo se ipũ oia alia intelligit ut in ꝑmo oñsum ẽ: se ipsum aũt vno ⁊

ſimplici intuitu itelligit: cū ſuum itelligere ſit ſuū eſſe: neceſſe ē ūbum dei eē vnicum tm̄: cum autez i diuis nihil aliud ſit filij generatio q̄ ūbi conceptio: ſeqūtur q̄ una ſola ſit generatio in dīis ⁊ vnicus filius ſolus a patre genitus: vnde Joan. primo dī. Uidimus eū quaſi unigenitū a patre ⁊ iterū. Unigenitus q̄ eſt i ſinu patris: ipſe nobis enarrauit. Uidetur tn̄ ex p̄miſſis ſeqū q̄ ⁊ uerbi dīni ſit aliud ūbū: ⁊ filij ſit alius filius: oſtēſu eſt. n. q̄ ūbū dei ſit deus vus: oz igitur oīa que deo ꝓueniunt: ūbo dei conuenire: deus ām ex neceſſitate ſe ip̄m itelligit: ⁊ uerbū igit dei ſe ip̄m itelligit: ſi igr̄ ex hoc q̄ deus ſe ip̄m intelligit ūbū ab eo genitū in deo ponit: cōſeqū videt q̄ ēt ⁊ ūbo i q̄tū ſe ip̄m itelligit aliud ūbū attribuat: ⁊ ſic ūbi erit ūbū. et filij filij: ⁊ illud obū ſi deꝰ eſt itez ſe ipe itelliget ⁊ habebit aliud ūbū: ⁊ ſic in ſinitū generatio dīna ꝓcedet. Huius ām ſolutio ex p̄miſſis hīi pōt: cum n. oſtēſum ſit q̄ ūbū dei ſit deus: oſtenſū tn̄ ē q̄ ñ ē alius deꝰ a deo cuius eſt ūbū: ſz vnus dīo: ꝫ ſolo ab eo diſtinctū q̄ ab eo eſt ut ūbū ꝓcedens: ſicut ām ūbū ñ eſt aliꝰ deꝰ. ita nec eſt alius itellectus: ⁊ p̄ ꝑns nec aliud intelligere: vnde nec aliud ūbū. nec tn̄ ſeqūt q̄ ſit ūbū ſui ipſiꝰ ſm q̄ ūbū ſe ip̄m itellit: nā i hoc ſolo ūbū a dicēte diſtiguitur ut dictū eſt q̄ eſt ab ip̄o. oīa ergo alia cōiter attribuēda ſunt deo dicēti qui ē pat̄: ⁊ vbo q̄ eſt filius: ꝓpt̄ hoc q̄ etiā ūbū ē deus: ſed hoc ſolū ut ab eo ſit ūbum aſcribēdū eſt ꝓprie patri: ⁊ hoc q̄ eſt eē a ꝺo dicēte: attribuēdū eſt ꝓprie filio. Ex quo etiā patz q̄ filiꝰ nō eſt ipotēs: ⁊ſi generare filiū nō poſſit cū tn̄ pater generet filiū: nā eadē potētia ē patris ⁊ filij ſicut et eadē dīnitas. ⁊ cū generatio in diuinis ſit itelligibilis ūbi conceptio ſm. ſ. q̄ deus itelligit ſe ip̄m: oz q̄ potētia ad generandū i deo ſit ſic̄ potentia ad itelligendū ſe ipſū. ⁊ cū itelligere ſe ip̄m i deo ſit unū ⁊ ſimplex: oz ⁊ potentiā itelligēdi ſe ip̄m que nō eſt aliud q̄ ſuus actus eē vnā tantuz: ex eadē ergo potētia ē ⁊ q̄ ūbū cōcipiat ⁊ qō dicens ūbū cōcipiat: vñ ex eadē potētia ē q̄ pat̄ generet ⁊ q̄ filius generet: nullā ergo potētiā hz pater quā non hēat filius: ſed pater hz ad generare generatiuā potentiā: filiꝰ ām ad generari que ſola relatione differre ex dictis pz. Sed qr apls filium dei dicit ūbū habere: ex quo ſeqū uidetur q̄ filij ſit filius ⁊ ūbi ūbū: conſiderādū ē qualiter ūba apli hoc dicētis ſint itelligēda. dicit. n. Heb. p̄mo Deus iſtis loquutus eſt nobis in filio: ⁊ poſtea: qui cū ſit ſplendor glorie ⁊ figura ſubſtantie eius portans oīa ūbo virtutis ſue ⁊c. hmōi aūt intellectuz ſumē oportet ex his que iam dicta ſūt: dictū ē n. q̄ conceptio ſapiētie que eſt uerbū. ſapientie ſibi uendicat nomē. Uterius ām ꝓcedentibus appet q̄ etiam exterior effectꝰ ex ꝓceptione ſapie ꝓueniens: ſapiētia dici pōt p modū q̄ effectus nom̄ cāe ſibi aſſumit: dicit. n. ſapientia aliꝰ cuiꝰ eē nō ſolum id qō ſapiēter excogitat ſed etiā id qō ſapiēter facit ex quo ꝓtingit ut etiaz explicatio dīne ſapientie p opus in rebꝰ creatis dei ſapientia dicat: ſm illud Eccl. i. Ipſe creauit illā. ſ. ſapientiaz ſpū ſancto: ⁊ poſt ea dicit. Et effudit illam ſup oīa opera ſua: ſic igitur ⁊ id qō ex ūbo efficitur: ūbi nomen accepit: nam ⁊ i nobis expreſſio interioris ūbi p vocem dicitur verbū q̄i ſit ūbuz ūbi qr eſt interioris verbi oſtenſiuū: ſic igit nō ſolum dīni intellectꝰ ꝓceptio dī ūbum qō eſt filius: ſed etiaz explicatio dīni ꝓceptus p opera exteriora ūbum ūbi noſatur: et ſic oz intelligi q̄ filius portet oīa ūbo virtutis ſue ſicut ⁊ id qō in p̄s. legitur. Ignis grādo nix glacies ſpūs ꝓcellarum q̄ faciunt ūbum eius: qr. ſ. p ūtutes creaturarū explicāt dīuine ꝓceptiōis effectus i rebus. Luz vo deus itelligendū ſe ip̄m omnia alia intelligat ut dictū eſt: oz q̄ ūbum in deo ꝓceptuz ex eo qō ſe ip̄m intelligit ſit etiam ūbum vnū et idem oīuz rerum: nō tn̄ eodem mō eſt ūbum dei ⁊ aliaꝝ rerum: nā dei q̄dem ūbuz ē ſicut ab eo ꝓcedēs: aliaꝝ aūt rerum nō ſicut ex eis ꝓcedens: ñ enim deus a rebus ſciam ſumit ſed magis p ſuaz ſciam res in eſſe ꝓducit ut ſupra oñſum ē: oportz igit qō ūbum dei oīuz q̄ facta ſūt ratio pfecta exiſtat. Qualiter aūt ſingulaꝝ ꝓpria rō ēe poſſit: ex his que in p̄mo libro tractata ſūt manifeſtū eſt: ūbi oſtenſū eſt qō deus oīuz ꝓpriā cognitionē habq̄ unq̄ aūt facit aliq̄d p intellectum: opatur p rationem rerū factaꝝ quā apud ſe habet: domꝰ. n. que ē in mā fit ab edificatore p domꝰ rōnem quā habet in mēte: oñſum ē aūt ſupra qō deus res i eē ꝓduxit nō naturali neēitate ſed q̄ſi p intellectū ⁊ volūtatem agens: fecit igit deus oīa p ūbum ſuuz quod ē ratio rez factaꝝ ab ipſo. Hinc ē quod dī Joh. i. Oīa p ipſum facta ſūt: cui ꝓſonat qō Moiſes mūdi originez deſcribēs in ſigulis opibus talī vtitur modo loquēdi. Dixit deus: fiat lux ⁊ facta eſt lux: dixit deus: fiat firmamentum ⁊ ſic de aliꝭ que omia p̄s. ꝓhendit dicēs. Dixit ⁊ facta ſunt: dicere. n. eſt ūbū ꝓducere: ſic ergo intelligendum eſt qō deus dixit ⁊ facta ſūt: qr ūbum ꝓducit p qō res in eſſe ꝓduxit ſicut p earum rōnem pfectam: ſed quia idem ē cauſa ꝓſeruationis rerum ⁊ ꝓductionis ipſaꝝ: ſicut omia p ūbum facta ſūt: ita oīa p dei ūbum conſeruantur in eſſe: vnde p̄s. dicit. Uerbo dñi celi firmati ſūt: ⁊ apls dicit ad Heb. i. de filio qō portat omia ūbo virtutis ſue: quod q̄dem qualiter accipi oporteat iam dictum eſt.

Sciendum tamē qō verbum dei in hoc differt a ratione que eſt in mente artificis: quia ūbum dei deus ſubſiſtens eſt: rō autem artificiati in mente artificis non eſt res ſubſiſtens ſed ſolū itelligibilis forma forme aūt non ſubſiſtenti non competit p ꝓpꝛie ut agat: agere. n. rei pfecte ⁊ ſubſiſtentis eſt ſz

est eius ut ea agat: est.n. fons principium actionis q̄ agens agit: rō igitur domus i mēte artificis n̄ agit domus sed artifex p ea domū facit. Verbum autez dei qđ ē rō rez factarum a deo cū sit subsistens agit nō solum p ipm aliquid agit: z ideo dei sapiē tia loquit. puer. viij. Cum eo eram cūcta cōponēs z Jo. v. dns dicit. Pater meus operatur: z ego operor. Considerādum ē etiam q res facta p intellectum pexistit in rōne itellectus añ etiam q̄ sit in se ipsa: pus.n. domus ē in rōne artificis q̄ producatur in actum: verbū autē dei ē rō oīum eoz que a deo sunt facta ut oñsum ē: oportet igit q̄ oīa que sunt facta a deo pextiterint i verbo dei añq̄ sint etiam i ppria natura: qđ aūt est in aliquo est in eo p modum eius in q̄ est z nō per ppriū modū: dom⁹. n. in mēte artificis itelligibiliter z imāliter existit res igitur itelligende sūt in verbo dei pextitisse scōz modum verbi ipsius: est aūt modꝰ verbi ipsius q̄ sit vnū simplex immāle z non soluz viuēs sed etiam vita cum sit suū esse: oportz igit q̄ res facte a deo pextiterint in verbo dei ab eterno immaterialiter z absqz oi cōpositione: z q̄ nihil aliud in eo sit q̄ ipz verbum q̄ est vita: propter quod dī Joā. i. Quod factum est in ipso: vita erat. i. in uerbo: sicut aūt operans p intellectum z p rōnem quā apud se habet res in esse producit: ita etiam q̄ alium docet p rationem quā apud se habet sciam causat in illo: cuz scia discipuli sit deducta a scientia docentis sicut imago q̄dam ipsius: deus aūt nō solum ē causa p intellectum suū oīuz que naturaliter subsistūt: sz etiaz oīs intellectualꝭ cognitio ab itellectu diuino deriuatur sicut ex supioribus pz: oportet igit q̄ p verbum dei qđ est rō intellectus dīni causet oīs itellectualis cognitio: propter quod dī Jo. i. Vita erat lux hominū: qz. s. ipsū verbum qđ vita est z in quo oīa vita sūt manifestat ut lux quedā mētibus hominū vitatem. Nec ē ex defectu verbi q̄ non omēs homines ad veritatis cognitiōez pueniūt sed aliqui tenebrosi existūt: puenit aūt hoc ex defectu hominū qui ad verbū nō puertunt nec eū plene capere possunt: vñ adhuc in hoibus tenebre remanēt ul' maiores uel minores fm q̄ magis z minus puertunt ad verbū z capiūt ipsū: vñ Joānes ut oēm defectū a manifestatiua verbi virtute excludat cū dixisset: q̄ vita ē lux hominū subiūgit: q̄ intenebris lucet z tenebre eā nō preheēderūt: nō. n. tenebre sūt ex hoc q̄ verbum nō luceat sz ex hoc q̄ aliq̄ lucez verbi nō capiūt sicut luce corporei solis per orbē diffusa tenebre nō sūt nisi ei q̄ oculos clausos uel debiles habz. Hec igit sūt q̄ de generatione diuina z de virtute vnigeniti filij dei ex sacrīscriptur edocti utz q̄ concipere possumus.

Solutio ad rationes supra inductas contra generationem eternam XIIII.

Quia ueo ueritas oēm falsitatem excludit z dubietatez dissoluit in promptu iaz sit ea dissolue que circa generatiōez diuinaz difficultatē afferre videbantur: iam. n. ex dictis patet q̄ in deo genēa tionem intelligibilem ponimus: non autem talem qualis est in materialibus rebus quarum generatio mutatio quedam est corruptioni opposita: qz neqz verbū in intellectu nostro cum aliqua mutatione concipitur: nec hz oppositam corruptionez cui quidē conceptioni simile ē filij dei generatio nē iam pz ex dictis. Similiter etiā uerbū quod i mente nostra concipitur nō exūt de potentia i actuz nisi quatenus intellectus noster procedit ō potentia in actū: nec tñ uerbum oritur ex intellectu nostro nisi prout existit in actu. simul aūt cum i actu existit est in eo uerbū conceptū: intellectꝰ aūt diuinus nūq̄ est in potentia: sz solū in actu ut supra ostensū est: generatio igitur uerbi ipsius nō ē fm exituz de potentia in actum. sed sicut orit ex actu actꝰ ut splendor ex luce: z ratio intellecta ex intellectu in actu: vnde etiam apparet q̄ generatio nō prohibet dei filiū ē ueruz deū: aut ipm ē etnū quin magis necesse est ipm ē coeternuz deo cuiꝰ est verbuz. quia intellectus in actu nunquam est sine uerbo. Et quia filij dei generatio non est mālis sed in intellectu intelligibilis: stulte iam dubitatur si pater totam naturam dedit aut partem. manifestum est enim q̄ si deus se intelligit: opōtet q̄ tota plenitudo ipsius contineatur i uerbo: nec tñ subā filio data desinit esse in patre: quia nec ēt apud nos desinit ē proprīa natura in re que intelligitur ex hoc q̄ uerbum nostri intellectus ex ipsa re intellecta habet ut intelligibiliter eandem nāz nūero contineat. Ex hoc autem q̄ diuina generatio non est materialis. manifestum est q̄ non opōtet in filio dei ē aliud recipiens z aliud naturam receptam. hoc. n. in materialibus generationibus accidere necesse est in quantuz materia generati i cipit formam generantis: in generatione autem i telligibili non sic est: non. n. sic verbū ab itellectu exoritur q̄ ps eius preintelligatur ut recipiens et ps eius ab itellectu effluat. sed totaliter verbū ab i tellectu originē hz: sicut et in nobis totaliter unuz verbum ex alijs oritur ut conclusio ex principijs: ubi autez totaliter aliquid ex alio oritur: non est assignare recipiens z receptū: sed totum qđ exoritur ab eo est a quo oritur. Similiter etiam patet q̄ non excluditur diuine generatiōis vnitas ex hoc q̄ in deo pluriuz subsistentium distinctio ē non possit: essentia enim diuina z si subsistens sit. nō tñ potest separari a relatione quam oz in deo intelligi ex hoc q̄ uerbum conceptum diuine mentis ē ab ipo deo dicente. nam z uerbū est diuia ētia

ut ostensū ē ⁊ dē dicēs a q̄ ē vbū ēt etiā dīna eēn
tia nō alia ⁊ alia ſz eadē nūero: hmōi āt relatiōes
nō ſūt accidentia in deo ſed res ſubſiſtentes: deo
n. nihil accidere pōt ut ſupra probatū eſt: ſūt igī
plures res ſubſiſtentes ſi relationes cōſiderentur
eſt ā una res ſubſiſtens ſi conſideretur eēntia: et
propter hoc dicimus vnū deū eē: q⁹ ē una eſſen
tia ſubſiſtens ⁊ plures pſonas ꝓpter diſtinctōem
ſubſiſtentiū relationū: pſonarū. n. diſtinctio etiā
in rebus humānis nō attenditur ſm eēntiā ſpēi ſz
ſm ea q̄ ſūt nā ſpēi adiūcta: in oībus. n. perſonis
hominū eſt vna ſpēi natura: ſūt tñ plures perſōe
ꝓpter hoc q⁹ diſtinguuntur homines i his q̄ ſunt
adiūcta nature: nō ergo i dīnis dicenda eſt una p
ſona ꝓpter unitatē eēntie ſubſiſtentis ſed plures
ꝓpter relationes. Ex hoc autē pz q⁹ id q̄ dō ē qua
ſi indiuiduationis principiū nō ſeq̄tur eē in alio
nam neq; eēntia diuina eſt in alio deo: neq; pater
nitas eſt in filio: q̄uis autē due perſone patris. ſ.
⁊ filij non diſtīguātur eēntia. ſed relatione: nō tñ
relatio eſt aliud q⁹ eēntia ſm rem cū relatio i deo
accñs eē non poſſit. Nec hoc ipoſſibile reputabi
tur ſi quis diligenter conſideret ea que in primo
determinata ſunt ubi oſtēſū ē q⁹ i deo ſūt omniū
entiū pfectiones nō ſm ꝓpōz aliquā ſed ſm ſim
plicis eēntie vnitatē: nam diuerſe perfectiones q̄s
res creata permultas obtinet formas: deo cōpe
tūt ſm unā ⁊ ſimplicē ei⁹ eēntiā. hō. n. q̄ ē al' per
aliā formā uiuit ⁊ p aliā eſt ſapiēs: ⁊ per aliam ē
iuſtus: q̄ oīa deo p eēntiā ſuā ꝓueniūt: ſicut igitur
ſapia ⁊ iuſticia: in homine quidē ſūt accñtia: i dō
āt ſunt idē q̄ dīna eēntia: ſic aliqua relatio puta
pīnitatis ⁊ filiationis ⁊ſi i hoibus ſit accñs: i deo
eſt dīna eēntia: non aūt iō dicitur q⁹ dīna ſapia ſit
eius eſſentia cū in nobis ſapia ſup eēntiā addat q̄
ſi dīna ſapia a noſtra ſapia deficiat: ſed q⁹ ei⁹ eēn
tia noſtrā eſſentiā excedit ita q⁹ id ad q̄ eſſentia
noſtra non ſufficit. ſ. ſcire ⁊ iuſtū eē: dei⁹ ſm ſuam
eſſentiā hz pfecte: oz igitur q⁹ quicq̄d nobis ꝓueīt
ſm eēntiā ⁊ ſapiam diſtinctim ſimł deo ſm eēnti
am ſuā attribuat: ⁊ ſilis rō in alijs eſt obſeruāda:
cū igit dīna eēntia ſit ipa pīnitatis vel filiatiōis re
latio: oz q⁹ q̄cq̄d ē pīnitat' ꝓpriū deo ꝓueniat: licz
pīnitas ſit ipa eēntia: eſt āt hoc ꝓpriū pīnitat' ut
a filiatione diſtīguat: dī. n. pat' ad filiū q̄ſi ad aliū
⁊ hec eſt rō patris ut ſit filij pī. hz ergo dei⁹ pat' ſit
dīna eēntia: ⁊ ſilr dei⁹ filius: ex hoc tñ q⁹ eſt pat' di
ſtinguit a filio hz ſit vnū ex hoc q⁹ vtq; eſt dīna eſſē
tia. Ex hoc etiā pz q⁹ relatio in dīnis nō eſt abſq;
abſoluto: alit' tñ cōparatur ad abſolutū in deo
q̄ in rebus creatis: nam in rebus creatis compat
relatio ad abſolutū ſicut accidens ad ſubiectum.
non āt in deo ſic ſz p modum idemptitatis: ſicut
eſt ⁊ de alijs que de deo dicuntur: idem autez ſub
iectū non poteſt oppoſitas relationes in ſe habē
ut ſit idem homo pater ⁊ filius ſm idē ſed eſſētia
dīna ꝓpter oīodam eius perfectionē idem ē et ſa
pientie ⁊ iuſticie ⁊ alijs huiuſmodi que apud nos
in diuerſis generibus continentur. Et ſic nihil ꝓ
hibet vnā eſſentiam eē idem ⁊ paternitati ⁊ filia
tioni ⁊ patrē ⁊ filiū vnū deū eē hz pater nō ſit filius
eadē. n. eēntia eſt q̄ eſt res hñs eē realr ⁊ vbū itelli
gibile ſui ipſi⁹. Ex hijs ēt q̄ dicta ſūt pōt eē manife
ſtū q⁹ relationes i deo ſūt fz rē ⁊ nō ſolo itellectu
oīs. n. relatio que conſeq̄t ꝓpriā operationē alicui⁹
rei aut potētiā aut quātitatē aut aliquid hmōi re
aliter in eo exiſtit: aliter. n. eēt in eo ſolo itellectu
ſicut apparet de ſcia ⁊ ſcibili: relatio. n. ſcie ad ſi
bile cōſequitur actionem ſcientis nō aūt actionez
ſcibilis: ſcibile. n. eodē mō ſe hz q̄tū in ſe eſt et q̄n
itelligitur ⁊ q̄n non intelligitur: ⁊ iō relatio i ſciē
te realiter eſt: in ſcibili āt ſm intellectū tm̄: dicitur
n. q̄ō intelligitur ſcibile ad ſciam relatiue ex eo q⁹
ſcia refertur ad ipz. Siłe quoq; appet in dextro
⁊ ſiniſtro: in aialibus enim ſunt diſtincte uirtutes
ex quibus relatio dextri ⁊ ſiniſtri cōſurgit: ꝓpter
quod talis relatio ve ⁊ realiter in animali cōſiſtit
vnde qualitercūq; uertatur animal ſemper rela
tio eodem modo manet. nūq; enim pars dextra
ſiniſtra dicetur. Res uero inanimate que predicti
vtutibus carent non habent in ſe huiuſmodi rela
tiōez realiter exñtem ſed nominā fz relationē de
xtri aut ſiniſtri ex eo q⁹ animalia aliquo modo ſe
hñt ad ipam: vñ eadē colūna nūc dextra nūc ſini
ſtra dī ſm q⁹ aial ex diuerſo ſitu ei cōpat. Relatō
āt vbi ad deū dicentē cuius eſt uerbum: in dō po
nitur ex hoc q⁹ deus ſeipz intelligit: q̄ quidez opa
tio in deo vel magis eſt ipe dei⁹ ut ſupra oſtenſum
eſt: relinquitur igitur predictas relationes i deo
eē uere ⁊ realiter ⁊ non ſolū ſm intellectū noſtrū
q̄uis autem in deo ponatur eſſe relatio non tñ ſe
quitur q⁹ in deo ſit aliq̄d hñs eē dependēs: i nobis
n. habēt relationes eſſe dependens: q⁹ earū eſſe ē
aliud ab eſſe ſubſtantie: vnde habent proprium
modū eſſēdi ſm ꝓpriā rōem ſicut ⁊ in alijs accñti
bus contingit q⁹. n. oīa accñtia ſūt forme quedaz
ſubſtātie ſuperaddite ⁊ a ꝓncipijs ſubſtātie create
oz q⁹ eoz eē ſit ſupadditū ſupra eē ſubſtantie et
ab ipo dependens: ⁊ tanto vniuſcuiuſq; eoz eē ē
prius uel poſterius quanto forma accñtalis ſcōz
propriam rationem fuerit propinquior ſubſtan
tie uel magis perfecta propter quod ⁊ relatio rea
liter ſubſtantie aduenienś ⁊ poſtremū ⁊ imperfec
tiſſimū eſſe hz poſtremū q̄dē: q⁹ ñ ſolū ꝑexigit
eſſe ſubſtantie: ſed etiam eē alioz accidentiuz ex
quibus cauſatur relatio. ſicut vnum in quantita
te cauſat equalitatem et vnum in qualitate ſimili
tudinem imperfectiſſimum autem: q⁹ propria re
lationis ratio conſiſtit in eo q⁹ eſt ad alterum: vñ
eē eius ꝓprium quod ſubſtantie ſuperaddit non

solum dependet ab esse substantie sed etiaz ab eē alicuius exterioris: hoc autem in diuinis locū nō hz quia non est i deo aliquod aliud esse q̄ substā tie: quicquid enim i deo est substātia est: sicut igi tur esse sapientie in deo non est esse dependens a substantia quia esse sapientie est esse substātie: ita nec eē relationis est esse dependens neqz a sub stātia neqz ab aliquo exteriori: quia etiam eē re lationis est esse substantie: nō igitur per hoc q̄ re latio i deo ponitur sequitur q̄ sit i eo aliquod eē dependens sed solū q̄ in deo sit respectus aliquis in quo rō relatōis cōsistit: sicut ex hoc q̄ sapiētia i deo ponitur nō sequitur q̄ sit i eo aliquid accī tale sed solum perfectio quedam i qua ratio sapi entie cōsistit. Per quod etiam patz q̄ ex iperfecti one que i relatōibus creatis esse uidetur: nō seq̄t q̄ persone diuine sint iperfecte que relationibus distinguūtur. sed sequitur q̄ diuinarum persona rum minima sit discretio. Patet etiam ex predic tis q̄ licet deus de patre ⁊ filio substantialiter p dicetur: non tamen sequitur si pater et filius sint plures persone q̄ sint plures dī: sunt enim plures propter distinctionem subsistentiū relationum: hz tamē sunt unus deus propter unitatem essētie subsistentis: hoc autē in hoibus nō contingit ut plures aliqui sint unꝰ homo: quia essentia huma nitatis nō est vna numero in utroqz neqz essētia humanitatis est subsistens ut humanitas sit ho mo: ex hoc autem q̄ in deo est essentie vnitas ⁊ re lationum distinctio: manifestum fit q̄ nihil ꝓhi bet in vno deo oppolita quedam inueniri: illa dū taxat opposita que relationis distinctionem con sequuntur ut generans ⁊ genitum que opponun tur relatiue ⁊ genitum ⁊ ingenitum que opponū tur ut affirmatio ⁊ negatio. ubicunqz enim ē aliq̄ distinctio oportet inuenire negationis ⁊ affirma tionis oppositionē: que enim ꝑm nullaz affirma tionē ⁊ negatōz differūt: pēitus indistincta sunt. oportet enim qd quantum ad omnia unum essz quod et alterum: ⁊ sic essent penitus idem et nul lo modo distincta. Hec igitur de generatione diui na dicta sufficiant.

De spiritu sācto q̄ sit in diuinis. XV

DIuine autez scrip ture auctoritas non soluz nobis in di uinis patrem ⁊ filiuz annūciat sed his duobus spiritum sāctum cōnumerat: dicit.n.do minus Math: vlti. Euntes docete omēs gen. bab. eos in no.pa.⁊ fi.⁊ s.s. Et.i. Jo.v. Tres sūt qui te stimonium dant in celo: pater: verbum ⁊ s.s. Hu ius etiam spiritus sancti ꝓcessionem quādam sa cra scriptura cōmemorat: dicitur.n. Joan.xv. Cū venerit paclitus quem ego mittam uobis a patre spiritum vitatis qui a patre procedit: ille testimo nium perhibebit de me.

Rationes ex quibus aliqui spiritum sanctum estimauerūt esse creaturam. XVI

QUidam autē spiritum scm̄ creaturam esse alijs creaturis excellioꝛem: ad cuī as sertionem sacre scripture testimonijs vtebantur dicit.n. Amos.iiij. ꝑm litteram septuaginta. Ec ce formans mōtes ⁊ creans spiritum ⁊ annūcians homini verbum eius: ⁊ Zach.xij. dicit dominus. Extendens celū: ⁊ fundans terram: et creans spi ritum hominis i eo: videtur igitur qō spiritus sāc tus sit creatura. Adhuc dicit dominus Joan. xvi. de spū sācto loquēs. Nō loqtur a semet ipo sz quecūqz audiet loq̄t: ex q̄ videtur qō nihil vltro nce pīatis auctoꝛitate loqtur sz iubēti ꝓ misterū famulet: loq̄.n.que q̄s audit famulāt eē videt: vi detur igz spūs scūs eē creatura deo subiecta. Itē mitti ifeꝛioꝛis eē videt: cuz i mittēte impoꝛtet auc toꝛitas: spūs āt scs a pīe ⁊ filio mittit: dic.n. dñs Joā.xiij. Paraclitꝰ spūs scs quē mit. pī i no.me. ille vos do oia: ⁊ Jo.xv. Cum venerit Paraclitus quē ego mit.vo.a patre: spūs ergo scūs ⁊ patre et filio mior eē videt. Adh.scriptura dīna filiuz patri assocīās in his q̄ diuinitatis eē videt de spū sancto mētionē nō facit ut ꝑ Math. xi. cuz dñs dicit. Nemo nouit filiū nisi pat: neqz pīem q̄s no uit nisi filius: de spū sancto mētiōe nō fata: ⁊ Jo. xvij.dī. Hec est vita eterna ut cog.te.so. deū ve.⁊ quē mi. Jhm xpm: vbi etiam de spū sancto mētō nō fit. Aplus etiā ad Ro. i. dicit. Gratia uobis ⁊ pax a deo pa.no.⁊ dño Jesu xpo: ⁊.i. ad Coꝛ.viij Nobis vnus deus pat ex quo oia: ⁊ nos in illo: et vnus dñs Jhus xpus ꝑ quē oia ⁊ nos ꝑ ipsum in q̄bus etiā nihil de spū sancto dicitur. videtur igz spūs sanctus deꝰ nō eē. Amp̄. oē quod mouet creatū est: oīsuz.n.ē in ꝑmo deū imobilem eē: spi ritui aūt scō scriptura dīna motum attribuit: dī. n. Gen.i. Spūs dñi ferebatur sup aq̄s ⁊ Joel.ij. Effundam de spū meo sup oēm carnē: videtur igi tur spūs sanctus creatura eē. Preterea omne q̄ pōt augeri uel diuidi mutabile ē ⁊ creatū: hoc autem spū sancto in scripturis sacris attribui vi detur: dicit.n.dñs Nūeri.xi. ad Moisen. Congre ga mihi septuagita viꝛos de senioꝛibus isrl̄: ⁊ aufe ram de spū tuo: tradamqz eis: ⁊.iiij. Regl.ij. dicit qō Heligeus ab Helia petijt. Obsecro qō fiat spiritus tuus duplex in me: et Helias respondit. Si videris quando tollar a te: erit quod petisti vi detur ergo spūs sanctus esse mutabilis ⁊ non esse

deus. Item in deum tristicia cadere nō potest cum tristitia passio quedam sit. deus autem impassibilis est. cadit autem tristicia in spm̄ sanctū. vnde apostolus dicit Ephe. iiij. Nolite cōtristare spm̄ sanctum dei. ⁊ Isa. lxiij. dicitur. Ipi ad iracūdiam prouocauerunt ⁊ afflixerūt spūm sācti eⁱ: uidetur igitur spiritus sanctus deus non eē. Ad huc deo non conuenit orare: sed magis orari spiritum autē sanctū orare conuenit. dicitur. n. Ro. viij. Ipe spūs postulat pro nobis gemitibus ineffabilibus: spiritus ergo sanctus non eē deus uidetur. Amplius nullus congrue donat nisi id cuius hz dominiū: sed deus pater dat spiritū sāctuz ⁊ similiter filius. dicit eni dominus Luce. xi. Pat̄ noster de celo dabit spūm bonū petentibus se: et Act̄. v. Petrus dicit q deus spūz sanctū ōdit obedientibꝫ sibi: ex his igitur uidetur q spiritus sanctus dē non sit. Itez si spiritus sanctus uerus deus eē oportet q naturam diuinam hēat: et sic cū spūs sanctus a patre procedat ut dicitur Joā. xv. necesse est q ab eo naturā diuinā accipiat: qō autem accipit naturam eius a quo ꝓducit ab eo generatur. ꝓpriū. n. est geniti ut in similem spēm sui principiū producatur: spiritus ergo sanctus genitus erit: ⁊ per ꝓns filius: quod sane fidei repugnat. Preterea si spūs sanctus naturam diuinā a patre accipit ⁊ non quasi genitus: oz diuinam naturā duobus modis cōicari. s. per modū generationis quo procedit filius: ⁊ per illū modū quo ꝓcedit spūs scūs: hoc āt uni nature competere non uidetur vt duobus modis cōicetur si quis uniuersas naturas inspiciat: oportet igitur ut uidet cum spūs scūs naturā per generationem non accipiat q nullo mō accipiat eam: ⁊ sic uidetur non eē uerus deus. fuit autem hec positio Arrij qui filium ⁊ spiritum sanctum dixit esse creaturas: filiuz tm̄ maiorem spū scō ⁊ eius ministrū: sicut et filiū ꝫminorem patre esse dicebat. Quem etiam quantuz ad spiritum sanctum secutus est Macedonius q̄ de patre ⁊ filio recte sensit q unius eiusdem substantie sint sed hoc de spiritu sancto credere noluit creaturam eum esse dicens: vnde quidaz macedoniāos semiarriāos uocāt: eo q cū arriānis i ꝓte conueniunt ⁊ in parte differunt ab eisdem

precipue cum membra nostra que templū spūs sancti esse dicit sint membra christi: nam supra p̄ miserat. Nescitis quoniam corpora uestra membra sunt christi: inconueniens autem esset cū christus sit uerus deus vt ex superioribus patet: q m̄ bra christi templum spiritus sancti essent nisi spiritus sanctus deus eēt. Item a sanctis latrie seruitus non nisi uero ōo exhibetur. dicitur. n. Deutro. vi. Dominū deū tuū timebis: ⁊ illi soli seruies seruiūt āt sancti spūi scō. dicit. n. apostolus Phil̄ iij. Nos sumus circūcisio qui spiritui deo fuimus Et licet quidā libri habeant qui spū domini fuimus: tamen greci libri ⁊ antiquiores latini habēt qui spiritui deo seruimus: ⁊ ex ipso greco apparz q̄ h̄ ō seruitute latrie intelligendum est que soli deo debetur: est igitur spiritus sanctus uerus deus cui latria debetur. Adhuc sanctificare homines proprium dei opus est. dicitur eni leuit. xxij. Ego dominus qui sanctifico uos. est autem spūs sanctus qui sanctificat. dicit enim apostolus. primo Corin. vi. Abluti ⁊ sanctificati estis: iustificati estis in nomine domini nostri iesu christi ⁊ i spiritu dei nostri. ⁊. ij. ad Thessal. ij. dicitur. Elegit nos deus primitias in salutem in sanctificatione spiritus ⁊ fide ueritatis: oportet igitur spiritū sāctum deū esse. Amp̄. sicut uita nature corporis ē per animam: ita uite iusticie ipsius anime est p ō um. vnde dominus dicit Joā. vi. sicut misit me viuens pater: ⁊ ego viuo propter pa: ⁊ qui ma. me. ⁊ ipse ui. propter me: huiusmodi autem uita ē p spiritum sanctum: vnde ibidem subditur: Spūs est qui uiuificat: ⁊ ad Ro. viij. dicit apostolus. Si spiritu facta carnis mortificaueritis: uiuetis spiritus ergo sanctus diuine nature est. Preterea dominus in argumentum sue dinitatis ꝓ iudeos qui sustinere non poterant ut se equalez deo faceret: asserit in se esse resuscitandi uirtutem: dicens Jo. v. Sicut pater suscitat mortuos ⁊ uiuificat: sic ⁊ filius quos uult viuificat: virtus autem resuscitatiua ad spiritum santum pertinet: dicit enim apostolus Ro. viij. Si spiritus eius qui suscitauit Jesum christum a mortuis habitat in uobis: qui suscitauit Jesum christum a mortuis uiuificabit ⁊ mortalia corpora uestra propter inhabitantez spiritum eius in uobis: spiritus ergo sanctus ē diuine nature. Item creatio solius dei opus est. ut supra ostensum est: pertinet āt creatio ad spm̄ scm̄. dicitur enim in ps. Emitte spm̄ tuum ⁊ creabuntur. Job. xxvij: dicitur. Spiritus dei feē me. ⁊ Ecē. ꝓmo dī de deo. Ipe creauit illā. s. sapiam spū scō ē ergo spūs. s. diue nature. Adhuc aplūs dicit. i. ad Cor̄. ij. Spūs oia scrutat ēt pfūda dei: q̄s enim scit que sunt hominis nisi spūs hois q̄ i ipo ē: ita ⁊ que dei sunt nemo cognouit nisi spiritus dei: ꝓprehendere autem oia profunda dei non est alic̄ creature. quod patet ex hoc quod dominus dic

Q; spiritus sanctus sit uerus deus. XVII.

Ostēditur āt euidētibus scripture testionūs q. ff. sit deꝰ. Nulli. n. templū consecratur nisi deo vnde ⁊ in ps. dicitur. Deus in tēplo sancto suo: deputatur āt templum spūi sancto: dicit. n. apostolꝰ i. ad Cor̄. vi. An nescitis qm̄ mēbra uestra tēplū sunt spūs sancti: spiritus ergo sanctus deus est ⁊

Mathe.xi. Nemo nouit filium nisi pater: neq3 patrem quis nouit nisi filius. et Jsaie .xxiiij. ex persona dei dicitur. Secretum meum mihi. ergo spiritus sanctus ñ ē creatura. Preterea hz pdcz apli cōpationē spūs scūs se hz ad deū sic ips hois ad hominē: spūs āt hois intrinsec' est hoi 7 nō est extranee nāe ab ipo: sed est aliqd ei'. igitur 7 sps sāctus nō est nāe extranee a deo. Amp. si ds p ferat vba apli premissa vbis Jsaie ppe: māifeste pcipiet spm scm deū eē. dī. n. Jsa. lxiiij. O cul' nō uidit deus absq3 te q prepasti expectātibus te. q ds dē vba apls cū introduxisset subiūgit vba pmis sa. s. q spūs scūs scrutat' pfūda dei. vñ manifestū est q spūs scūs illa pfūda dei cognoscit q prepauit expectātibus eū: si ergo hec nullus uidit preter deū ut Jsa. dicit: manifestū est spm scm deū esse. Jtez Jsa. vi. dī. Audiui uocē dei dicentis: quē mittā et quis ibit nobis.: 7 dixi. ecce ego sū: mitte me: 7 dixit: vade: 7 dices pplo huic: audite audietes: 7 nolite itelligere: hec āt vba Paulus spūi scō attribuit. vnde dī Act'. vlt. q Paulus dixit iudeis. Bene spūs scūs lncut' est p Jsa. pphetā dicēs. Vade ad pplm istū: 7 dic ad eos. Aure audietis 7 non itelligetis: manifestū est ergo 'spm scm deū eē. Ad huc ex sacris scripturis apparet deū eē q locutus ē p pphas. dī. n. Nūeri. xj. ex ore dei. Si ds fuēit inter uos pphā dñi i uisione apparebo ei uel per somniū. i. p spūz meū loq3 ad illū: 7 i ps. dī. Audiam dd loq3 i me dns de': manifeste āt ondit spūz sāctū locutū eē in pphetis: dī. n. Act'. pmo. Oportet. n. impleri scripturā quā predixit spūs scūs p os Dauid. 7 Math. xj. dns dicit. Quō dicūt scribe christū filiū Dauid eē: ipe. n. dicebat i spū scō Dixit dns dño meo sede a dextris meis. 7. ij. Pet'. pmo dicit. Nō. n. volūtate hūana allata est aliqn pphetia: spū scō in pirati locuti sunt sācti dei homines. manifeste ergo ex scripturis colligit spūm sāctū deū eē. Jtē reuelatio misterioz pprium opus dei ostenditur i scripturis: dī. n. Daniel'. ij. Est deus in celo reuelans mysteria: mysterioz autē reuelatio opus spūs sācti ostenditur: dicitur. n. i. ad Cor'. ij. Nobis reuelauit de' per. ss. 7. xiij dī Spiritus loquitur mysteria: spiritus ergo sāctus deus ē. Preterea interi' docē ppriū opus dei est. dī. n. in ps. de deo. Qui docet hominē scientiā 7 Daniel'. ij. Dat sapiam sapiētibus 7 sciam intelligentibus disciplinā: hoc āt ppriū op' spūs sācti eē manifestū est: dicit. n. dns Jo. xiiij. Paraclitus spūs sāctus quē mit. pī i no. me. il. vos doce omia spūs ergo sāctus ē dine nāe. Adhuc quoz ē eadē operatio: oz esse eandem naturā. est autem eadē opatio filij 7. ss. q. n. christus i sanctis loq3t: apls ostendit. ij. ad Cor'. ult. dicēs. An expimētū q̄ritis eius d i me loqtur christus: hoc ēt op'. ss. eē manifeste apparet. dī. n. Math. x. Nō uos estis d loqmini: sz spi. pa. uestri q̄ loqtur in vobis. ē ergo ea dē nā filij 7. ss. 7 p pns patris: cū ostensuz sit pzem 7 filiū unā eē nām. Amp. habitare mētes sācto2 pprz dei ē: vñ apls dic. ij. ad Cor'. vi. Uos estis tēplū dei uiui sicut dic dns: qm̄ habitabo in illis. hoc autem idem apostolus spiritui sācto attribuit: dicit enim primo ad Corin. iij. Nescitis q̄a templum dei estis 7 spiritus sanctus habitat i vobis: est ergo spiritus sanctus deus. Jtem eē vbi q3 proprium dei est: qui dicit Hiere. xxiij. Celum 7 terram ego impleo: hoc spiritui sancto conuēit dicitur enim Sapiē. primo. Spiritus domini re. or. terrarum: 7 in ps. Quo ibo a spiritu tuo: et q̄ a fa. t. fu. 7 si ascen. in ce. tu il. es. 7c̄. dominus etiam discipulis dicit Act'. primo. Accipietis uirtutem superuenientis spiritus sancti in uos 7 eritis mihi testes in irlm 7 in omni iudea 7 samaria et usq3 ad ultimum terre: ex quo patet q spiritus sāctus ubiq3 est qui vbiq3 7 vbicunq3 existens inhabitat: spiritus ergo sanctus deus est. Preterea expresse in scriptura spiritus sanctus nominatur dicit enim Petrus Act'. quinto. Anania cur tentauit Sathanas cor tuum mentiri te spiritui sancto: 7 postea subdit. Non es mentitus hominib' sed deo. spiritus ergo sanctus deus est. Jtē primo Cor'. xiij. dicitur. Qui loquitur lingua: nō hominibus loquitur. sed deo: nemo enim audit: spiritus autem loquitur mysteria. ex quo dat intelligere q spiritus loquebatur in his qui varijs linguis loquebantur: postmodum autem dicit. in lege scriptum est: quoniam in alijs linguis et labijs alijs loquar populo huic: et nec sic exaudiet me dicit dominus. spiritus ergo sanctus qui loqtur mysteria diuersis labijs et linguis deus est Adhuc post pauca subditur. Si omnes prophetent: intret autem quis infidelis uel idiota conuincitur ab omnibus diiudicatur: occulta enim cōdis eius manifesta fiunt. 7 ita cadens in faciem adorabit deum pronuncians q uere deus i uobis sit patet autem per id quod premisit quod spirit' loquitur mysteria q manifestatio occultoruz cordis a spiritu sancto fit quod est proprium diuinitatis signum. dicitur enim Hiere. xvij. Prauum est cor hominis 7 inscrutabile quis cognoscet illō ego dominus scrutans corda et probans renes. vnde ex hoc indicio etiam infidelis perpendere dicitur q ille qui hec occulta cordium loquit sit deus: ergo spiritus santus deus est. Jtem pzū post dicit. Spiritus prophetaruz prophetis subiecti sunt. non enim est discessionis deus sed pacis gratias autem prophetarum quas spiritus prophetaz noiat a spū sācto sūt. spiritus ergo scūs d hmōi gratias sic distribuit ut ex eis ñ sit discessio sed pax sequatur: deus eē ostēdit in hoc q dicit. Non est discessionis deus sed pacis. Amp. ad

optare in filios dei nō pōt eē op' alt̄ius nisi dei. nulla.n. creatura spūalis dī filius dei p nām sz p adoptōis gr̄iam: vn̄ z hoc op' filio dei qui uer' deus ē: apostolus attribuit ad Gal'.iiij.dicēs. Misit deus filiū suū ut adoptionē filiorū recipem': spūs āt scūs ē adoptōis cā: dicit.n. apl's ad Ro.viij. Accepistis spūm adoptōis filiorū in q̄ clamam' abba p̄r: ergo spūs sāctus nō est creatura sed deus. Itē si spūs sactus nō ē deus: oz q̄ sit aliqua creatura: planū est autem q̄ non ē creatura to: pozalis nec ēt spūalis: nulla.n. creatura spūali creature infunditur cū creatura non sit participabilis sz magis pticipans: spūs āt scūs ifūditur sanctoz mētibus q̄i ab eis pticipatus: legitur.n.z. christus plenus fuisse z ēt apl's: ñ est ergo spūs sactus creatura sz deus. Si q̄s āt dicat p̄dicta opa que fūt dei spiritus cō attribui ñ p auctōitatē ut ꝺo sz p misteriū q̄i creature: ex p̄sse hoc eē falsū apparet ex his q̄ apl's dicit.i. Cor'.xij. dicēs. Diuisiones operationuz sūt: idē ꝺo de' q̄ operatur oia i oib': z postea cōnūerat is diuersis donis dei: subdit. Hec oia operat vn' atq̄ idē sp̄s diuidēs singulis put uult ubi manifeste expressit spm̄ scm̄ deū esse tū ex eo q̄ spm̄ scm̄ operi dicit que supra dixerat deū operari: tū ex h̄ q̄ eū p sue uolūtatis arbitrio operari p̄fitet: mā festum est igitur spiritū sanctum deum esse.

Q. spūs scūs sit subsistēs p̄sona XVIII

Sed quia quidam spm̄ scm̄ asserūt nō eē personā subsistentē sed uel ip̄am ꝺinitatē patris et filij ut quidam macedoniani dixisse p̄ibent: ul' etiam aliquā accīntalē p̄fectionē mentis a deo nobis donatā puta sapiam uel charitatē uel aliquid h' que pticipantur a nobis sicut quedā accīntia creata: ꝰ hoc oñdēdū est spm̄ scm̄ non eē aliq̄d hmōi. Nō.n. forme accīntales p̄pe opant sz magis habēs eas p sue arbitrio uolūtatis: hō. n. sapiēs utit sapientia cū uult: sed spūs scūs operat p sue arbitrio volūtatis ut oñsū est: nō igit̄ est estimādus spirit' sanctus uelut aliqua accīntalis perfectio mētis

Itē spūs sāctus vt ex scripturis docemur cā ē omniū p̄fectionū hūane mētis. dicit.n. apl's ad Ro. v. Charitas dei diffusa est in cor'dib' nostris per spm̄ scm̄ q̄ datus ē nobis. z.i. ad Cor'.xij. Alij p spm̄ datur sermo sapie: alij sermo scientie fm eū dē spm̄ z sic de alijs: non ergo spūs scūs est estimādus q̄i aliqua accīntalis p̄fectio mētis hūane: cum ipe oium hmōi perfectionū cā existat: q̄ āt in nomie spūs sācti designet eēntia patris z filij et sic a neutro personalit̄ distinguatur. repugnat his que ꝺina scriptura de spū scō tradit: ꝺi. n. Jo. xv. qꝺ spūs scūs p̄cedit a patre: z Joā. xvi. q̄ accipit a filio: qꝺ nō pōt de ꝺina essentia intelligi cū eēntia ꝺiuina a patre nō p̄cedat nec a filio accipiat. opō tet igitur dicere q̄ spiritus sanctus sit subsistens persona. Item sacra scriptura manifeste ꝺ spiritu sancto loq̄t tāq̄ de persona ꝺiuina subsistente. ꝺi itur enim Act. xiij. Ministrantibus illis ꝺomino et ieiunantibus dicit illis spiritus sanctus: segregate mihi Barnabam z Saulum i opus ad quod assumpsi eos: z.j. Et ipsi quidez missi a spiritu sancto abierunt: z Act. xv. dicitur. Dicunt apostoli: visum est spiritui sancto z nobis: nihil ultra iponere oneris vobis z̄. que de spiritu sancto non dicerentur: nisi eēt subsistens p̄sona: ē igit̄ spūs scūs subsistēs persona. Amp̄. cū pater et filius sint p̄sone subsistentes z ꝺine nature: spūs scūs nō p̄nūeraretur eisdem nisi ipse eēt p̄sōa subsistens i ꝺina nā: cōnumeratur āt eisdem ut patet Math. vlt. ꝺicente ꝺomino ꝺiscipulis. Eūtes docete omnes gen. bap. cos in no. pa. z fi. z. ss. z. q̄. ad Cor'. vlt. Gratia ꝺomini nostri Jesu christi et charitas dei z cōicatio. ss. sit semper cum omib' uobis z.i. Joā. vlt. Tres sunt qui testimonium ꝺant in celo: pater: verbum: z spiritus sanctus: z hi tres unum sunt. Ex quo manifeste ostenditur: q̄ non solum sit persona subsistens sicut pater et filius: sed etiam cum eis eēntie hēant unitatez Posset autez aliquis contra predicta calumniāt ꝺicens: aliud eē spiritum dei z aliud spiritum sāctum. nam in quibusdam premissarum auctoritatum nominatur spiritus dei: in quibusdam vero spiritus sanctus: Sed q̄ idem sit spiritus dei z spiritus sanctus: manifeste ostenditur ex verbis apostoli ꝺicentis. i. ad Corintios .ij. ubi cum premissz nobis reuelauit deus per spiritum sanctum ad huius confirmationem inducit: spūs.n. omia scrutatur etiam profunda dei: z postea cōcludit Jta z que sunt dei nemo nouit nisi spiritus dei ex quo manifeste apparet q̄ idem sunt spūs sanctus z spūs dei.. Itē apparet ex hoc qꝺ Math. x. ꝺominus ꝺicit. Non estis uos q̄ loq̄mini sz spūs p̄ris vestri qui loquitur in vobis: loco āt istorū v̄borū Marc' ꝺicit. Non estis uos loquentes sed spūs sanctus: manifestū est igitur idem eē spiritū scm̄ z spiritum dei. Sic ergo cū ex p̄missis auctoritatibus multipliciter appareat spm̄ scm̄ non eē creaturam sed uerum deum. manifestum ē q̄ nō cogimur eodem modo esse intelligenduz q̄ spūs scūs mētes sanctorū ipleat z eos inhabitet: sicut diabol' aliq̄s implere uel inhabitare ꝺī: hī. n. Joan. xiij. de Juda q̄ post buccellam introiuit in eo Sathanas. z Act. v. ꝺicit Petr' ut q̄ꝺā libri hñt Anania cur impleuit Sathanas cor tuum. cuz enim diabolus creatura sit ut ex superioribus est manifestū: non implet aliquem pticipatione sui: neq̄z pōt mētē ihabitare sua pticipatōe uel p suā subām sed ꝺī aliquos implē p effectū sue malicie:

vñ ⁊ paulus dicit ad quẽdã act̃. xiij. O plene oĩ dolo ⁊ oi fallacia. spiritus autẽ sanctus cũ de⁹ sit per suã substãt ã mẽtẽ inhabitat ⁊ sui pticipatõe bonos facit. ipse. n. est sua bõitas cũ sit deus. qõ ỏ nulla creatura vere esse põt. nec tñ per hoc remouetur quin p effectum sue uirtutis sanctoꝛuꝫ impleat mẽtes.

¶ Quomodo intelligenda sint que de spiritu sancto dicuntur. .XIX.

SAnctarum igitur scripturaꝝ testimonijs edocti. hoc firmiter de spiritu sancto tenemus q̃ vetus sic deus subsistens ⁊ psonaliter distinct⁹ a pre ⁊ filio. oꝛ autẽ cõsiderare q̃liter huiusmodi vitas vtcũq; accipi debeat vt ab impugnationib⁹ infideliũ defendatur. ad cuius euidentiã p̃mitti oꝛ q̃ i q̃libet itellectuali nã oꝛ inueniri voluntatẽ. intellectus. n. fit i actu p formã intelligibilẽ i q̃tũ est intelligens. sicut res nãlis fit actu i esse nãli p ꝓpriã formã. res autẽ nãlis p formã q̃ pficitur i sua spẽ hꝛ iclinationẽ i ꝓprias opationes ⁊ ꝓprium finẽ quẽ p opatiões cõsequitur. q̃le. n. est vnũquodq; talia opatur ⁊ i sibi ꝓueniẽtia tẽdit. vnde etiaꝫ oꝛ q̃ ex forma intelligibili ꝓseqũtur in intelligẽte inclinatio ad ꝓprias opationes ⁊ ꝓpriũ finẽ. hec autẽ inclinatio in itellectuali natura voluntas est q̃ est principiũ operationũ q̃ i nobis sunt quib⁹ intellectus ꝓpter finẽ opaꝫ. finis. n. ⁊ bonũ ẽ voluntatis obiectũ. oꝛ igitur i q̃libet itelligẽte iueniri ẽt ⁊ voluntatẽ. cũ autẽ ad volũtatẽ plures act⁹ ptineã vidãtur. vt desiderare: delectari: odire: ⁊ huiusmodi omniũ tñ amoꝛ ⁊ vnũ pincipiũ ⁊ cõis radix inuenitur. qõ ex his accipi põt. voluntas. n. vt dictũ ẽ sic se hꝛ in rebus intellectualib⁹ sicut nãlis inclinatio in reb⁹ nãlib⁹ q̃ ⁊ nãlis appetitus dr̃. ex hoc ãt oritur inclinatio nãlis q̃ res naturalis hꝛ affinitatẽ ⁊ cõueniẽtiã fm formã quã diximus esse iclinatiõis pincipium: cũ eo ad quod mouetur sic̃ grue cum loco inferiori. vñ ẽt hinc oritur oĩs inclinatio voluntatis eo q̃ p formã intelligibilẽ aliquid apprehenditur vt cõueniẽs vel afficiẽs affici autẽ ad aliq̃d in q̃tuꝫ huiusmõi ẽ amare ipsuꝫ. oĩs igitur iclinatio volũtatis ⁊ ẽt appetit⁹ sensibilis ex amoꝛe originẽ hẽt. ex hoc. n. q̃ aliquid amam⁹ desideram⁹ illud si absit. gaudemus ãt cũ adest ⁊ tristamur cuꝫ ab eo ipedimur. ⁊ odim⁹ q̃ nos abmato impediunt. ⁊ iraſcimur ꝯ ea. sic igit̃ quod amat̃ nõ solũ ẽ in intellectu amãtis sz̃ ẽt in uoluntate ipsi⁹. aliter tñ ⁊ aliter. in intellectu. n. est fm s̃litudinẽ sue spẽi. in uoluntate ãt amãtis ẽ sicut ẽminus motꝰ in ꝓncipio motiuo ꝓportiõato p ꝓueniẽtiã ⁊ ꝓportõnẽ quã hꝛ ad ipsuꝫ sicut in igne q̃dãmõ ẽ locus surſum rõne leuitatis fꝛ quã hꝛ ꝓportionẽ ⁊ ꝓueniẽtiã ad talẽ locũ. ignis vo gnãt⁹ ẽ i igne generãte per ſimilitudinẽ sue forme. Quia igitur ostensum ẽ q̃ i omni natura itellectuali est voluntas. deus aũt intelligẽs est ut in primo ostensum ẽ oꝛ q̃ in ipso sit uoluntas. nõ quidẽ q̃ volũtas dei sit a iquid eius essentie superueniẽs sicut nec itellectus ut supra ostensuꝫ est. sed uolũtas dei ẽ ipsa eius substantia. ⁊ cũ itellect⁹ ẽt dei sit ipsa ei⁹ substantia. sequitur q̃ vna res sint in deo itellectus ⁊ uoluntas. qualiter autem hec que i aliꝭ reb⁹ plures res sunt in deo sint una res. ex his que i p̃mo libꝛo dicta sunt potest esse manifestuꝫ. Et qꝛ ostẽsum est in primo libꝛo q̃ operatio dei sit ipsa eius essentia ⁊ essentia dei sit eius uoluntas. sequit̃ q̃ i deo nõ est uoluntas fm potentiam uel habitum sed fm actum. ostensum est autem q̃ omnis act⁹ volũtatis i amoꝛe radicatur. unde oꝛ q̃ in deo sit amoꝛ. ⁊ quia ut i primo ostensuꝫ ẽ ꝓpriũ obiectũ diuine uoluntatis est eius bonitas. necesse ẽ q̃ deus primo ⁊ principaliter suã bonitatẽ ⁊ seipsum amet. cum aũt ostẽsum sit q̃ amatũ necesse ẽ ali qualiter esse in uoluntate amantis. ipse aũt deus seipsum amat. necesse est q̃ ipse deus sit i sua voluntate vt amatũ i amante. est aũt amatũ in amãte fm q̃ amatur. amaꝛ autẽ quoddã velle est. velle autẽ dei est eius esse sicut ⁊ voluntas eius est ei⁹ esse: esse igitur dei in voluntate sua per modum amoꝛis non est esse accñtale sicut in nobis. sed essẽtiale: vnde oꝛ q̃ deus fm q̃ cõsideratuꝫ vt in sua voluntate existens sit vere ⁊ substantialiter deus. Quod aũt aliquid sit in voluntate vt amatum i amante oꝛdinẽ quendã hꝛ ad cõceptionẽ qua ab intellectu cõcipitur ⁊ ad ipsam rẽ cuius itellectualis conceptio dicit verbum. nõ. n. amaretur aliq̃d nisi aliquo modo cognosceret. nec solũ amati cognitio amaꝛ sed fm q̃ in se bonum est. necesse est igitur q̃ amoꝛ quo deus est in voluntate diuina vt amatũ in amante: ⁊ a verbo dei ⁊ a deo cui⁹ ẽ vbũ: ꝓcedat. cũ ãt ostensum sit q̃ amatũ i amãte ñ ẽ hꝛ ſimilitudinẽ speciei sicut itellectũ in intelligente. omne autem quod ꝓcedit ab altero p modum geniti procedit fm ſimilitudinẽ speciei a generante. relinquitur q̃ processus rei ad hoc q̃ sit i voluntate sic̃ amatũ i amãte ñ sit per modum generationis sicut processus rei ad hoc q̃ sit in intellectu habet rationem generationis vt supra ostensum est. deus igitur procedẽs per modũ amoris non procedit vt genitus. neq; igitur filius dici potest. sed quia amatum in voluntate existit vt iclinans ⁊ quodãmodo impellens itrinsecus amãtem in ipsam rem amatam. impulsus autem rei viuentis ab interiori ad spiritum pertinet. conuenit deo per modum amoris procedenti vt spiritus dicatur eius spiratione quasi quadam aſpiratione existente. Hinc est̃ q̃ apostolus

ſpũi ⁊ amoꝛi ipulſum quẽdã attribuit. dr̃. n. Ro. viij. Qui ſpũ dei agũt. hĩ filij dei ſunt. ⁊. ij. Cor. v. charitas xp̃i vrget nos. Quia vo oĩs itellectua lis motus a termio denominat. amoꝛ aũt ꝓdictus eſt quo deus ipſe amat: ꝙueniẽter deus ꝑ moduꝫ amoꝛis ꝓcedẽs dr̃ ſpũs ſcũs. ea. n. que deo dicata ſunt: ſancta dici cõſueuerũt.

De effectibus attributis ſpũi ſcõ in ſcripturis reſpectu totius creature. XX.

Oportet autem ſe cũdũ cõueniẽtiã ꝓdictoꝝ cõſiderare effectus q̃s ſpũi ſcõ ſacra ſcriptura attribuit. Oñſum eſt. n. i ſupioꝛibus q̃ bonitas dei eſt eius rõ volendi q̃ alia ſint. ⁊ per ſuã volũtatẽ res i eſſe ꝓduxit amoꝛ igit̃ q̃ ſuã bonitatẽ amat ẽ cã creationis reꝝ. vñ ⁊ quidã antiqui phi amoꝛez deoꝝ cãm oĩum reꝝ eſſe poſuerũt vt pz i primo metaph. ⁊ Dio⁹. dic. iiij. c. ò diui. no. q̃ dr̃ amõ nõ pmiſit ipſum ſine germie eſſe. habitũ eſt autẽ ex pmiſſis q̃ ſpũs ſanctus ꝓcedit ꝑ modũ amoꝛis q̃ deus amat ſeipſum. igit̃ ſpũs ſctũs eſt principiũ creatiõis reꝝ ⁊ hoc ſignat in p̃ſ. Emitte ſpiritum tuũ ⁊ creabunt. Ex hoc ẽt q̃ ſpũs ſcũs ꝑ modum amoꝛis ꝓcedit. amoꝛ aũt vim quãdã impulſiuaz ⁊ motiuã habz motus qui eſt a deo in rebus ſpũi ſcõ ꝓꝓie attribui videt. ꝑma aũt mutatio i reb⁹ a deo exñs itelligit̃ ꝑm q̃ ex materia creata infoꝛmi ſpẽs diuerſas ꝓduxit. vnd̃ hoc op⁹ ſpũi ſcõ ſacra ſcriptura attribuit. dr̃. n. Gen. i. Spũs dñi ferebat ſup aq̃s. vult. n. Aug⁹. ꝑ aq̃s itelligi mãz pri mã ſup quã ſpũs dñi ferri dr̃: non q̃ſi ipe moueat ſz qꝛ eſt motionis ꝓncipiũ. Rurſus reꝛ gubernatio a deo ꝑm quãdã motionẽ eſſe intelligit̃ ꝑm q̃ deus omnia dirigit ⁊ mouet in ꝓꝓios fines. ſi igitur impulſus ⁊ motio ad ſpm̃ ſcm̃ rõne amoꝛ ptinet. ꝙueniẽter reꝛ gubernatio ⁊ ꝓpagatõ ſpũi ſancto attribuit. vnde Job. xxxiij. dr̃. Spũs dñi fecit me ⁊ i ꝑſ. Spiritus tuus bo. de. me i terrã rectã. Et quia gubernare ſubditos ꝓꝓius act⁹ dñi eſt: cõueniẽter ſpũi ſancto dominiũ attribuit. dr̃. n. apl̃s. ij. ad cor̃. iij. Spũs autem dñs eſt. ⁊ i ſymbolo fidei dr̃. Credo i ſpũm ſanctũ dñm. Itez vita maxime i motu maifeſtat. viuentia. n. ſeipſa viuere dicimus ⁊ vl̃iter quecũq̃ a ſeipſis agũtur ad opãdũ. ſi igit̃ rõne amoꝛis ſpũi ſancto ipulſio ⁊ motio ꝓpetit. ꝙueniẽter ẽt ſibi attribuit vita. dr̃. n. Joã. vi. Spũs ẽ qui viuificat. ⁊ Ezech. xxxvii. Dabo vobis ſpiritum ⁊ viuetis. ⁊ i ſymbolo fidei nos i ſpũm ſanctũ viuificãtẽ credeꝛ ꝓfitemur. qõ etiam ⁊ nomini ſpiritus conſonat. nam etiaz coꝛ poralis vita aialiũ eſt ꝑ ſpũm vitalẽ a ꝓncipio vite in cetera membra diffuſum.

De effectib⁹ attributis ſpũi ſancto i ſacra ſcriptura reſpectu rõnalis creature q̃tũ ad ea que deus nobis largitur. XXI.

Conſiderandum ẽ ẽt q̃tũ ad effectus q̃s ꝓꝓrie i nã rõnali facit q̃ ex hoc q̃ dine pfectõi vtcũq̃ aſſimilamur huiuſmodi pfectio a deo nobis dari dr̃ ſicut ſapia a deo nobis donat ꝑm q̃ dine ſapiẽtie vtcũq̃ aſſimilamur. cũ igitur ſpũs ſcũs ꝓcedat ꝑ modũ amoꝛis quo deus ſeipſuz amat vt oñ ſum ẽ. ex hoc q̃ huic amoꝛi aſſimilamur dũ amãtes. ſpũs ſcũs a deo nobis dari dr̃. Vñ apl̃s dicit. Ro. v. Charitas dei diffuſa ẽ in cordibus nr̃is per ſpũm ſanctũ qui dat⁹ ẽ nobis. Sciẽdũ tñ ẽ q̃ ea que a deo in nobis ſunt reducunt i deũ ſicut in cãm efficiẽtẽ ⁊ exẽplarẽ. i cãz quidẽ efficiẽtẽ i q̃tũ virtute opatiua dina aliquid i nobis efficit. i cãm q̃dẽ exẽplarẽ ꝑm q̃ id qõ i nobis a deo eſt aliquo mõ deũ imitat. cũ g̃ eadẽ virtus ſit ꝑis ⁊ filij ⁊ ſpũs ſancti ſicut ⁊ eadẽ eſſentia oꝛ q̃ omne id qõ deus in nobis efficit ſit ſicut a cã efficiente ſimul a ꝑre ⁊ filio ⁊ ſpiritu ſancto. verbũ tamen ſapiẽtie q̃ deum cognoſcimus nobis a deo imiſſum. eſt ꝓꝓrie repꝛeſentatiuum filij. ⁊ ſimiliter amoꝛ quo deuz diligimus eſt ꝓꝓrie repꝛeſentatiuũ ſpũs ſancti. ⁊ ſic charitas que i nobis eſt lz ſit effectus ꝑis ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti. tñ q̃dã ſpãli rõne dicit eſſe in nobis per ſpũm ſanctum. Quia vo effect⁹ dini non ſolum diuina opatione eſſe icipiũt: ſed ẽt ꝑ eam tenentur in eſſe vt ex ſupioꝛib⁹ pz. nihil aũt opari põt vbi nõ eſt. oꝛ. n. operãs ⁊ opatum in actu eſſe ſimul ſicut mouẽs ⁊ motuz neceſſe ẽ vt vbicũq̃ ẽ aliquis effect⁹ dei. ibi ſit ⁊ ipſe deu⁹ effectoꝛ. vñ cũ charitas q̃ deũ diligimus ſit i nobis ꝑ ſpm̃ ſcm̃. oꝛ q̃ ipſe ẽt ſpũs ſactus i nobis ſit q̃ diu charitas i nobis eſt. vñ apl̃s dic. i. cor̃. iij. Neſcitis qm̃ templũ dei eſtis. ⁊ ſpũs ſanctus habitat i vobis cũ igitur per ſpũm ſanctum dei amatoꝛes efficiamur. oẽ autẽ amatũ i amãte eſt i q̃tũ huiuſmõi nccẽ ẽ q̃ ꝑ ſpm̃ ſcm̃ pr̃ ẽt ⁊ filius i nobis habitẽt. vñ dñs dic. Joã. xiij. ad eum veniem⁹. ſ. diligẽti dõ. ⁊ mãſionẽ apud eũ faciem⁹. ⁊. i. Joã. iij. dr̃ i hoc ſcim⁹ qm̃ manet i nobis de ſpiritu quẽ dedit nobis. Rurſus manifeſtum eſt q̃ deus maxime amat illos q̃ſ ſui amatoꝛes per ſpm̃ ſcm̃ ꝓſtituit. nõ. n. tantum bonũ niſi amando ꝓferret. vñ ꝑv: viij. dr̃ ex perſona dñi. Ego diligentes me diligo nõ q̃ſi nos ꝓius dilexerimus deum ſed qm̃ ipſe ꝓioꝛ dilexit nos vt dr̃. i. Joã. iiij. omne autẽ amatũ i amante ẽ. neceſſe eſt q̃ ꝑ ſpũm ſcũm nõ ſolum de⁹ ſit i nobis: ſz ẽt nos i deo. vnde dr̃. i. Joã. iiij. Qui manet in charitate in deo manz ⁊ de⁹ in eo. ⁊ iterum. In hoc intelligimus quoniã in eo manem⁹ ⁊ ipſe in

nobis:qm̃ de spū suo dedit nobis. Est aūt hoca amicitie proprium q amico aliqs sua secreta reuelet:cū.n.amicitia cōiungat affectus ⁊ duoz faciat quasi coz vnū:non videtur extra coz suū aliqs illud protulisse quod amico reuelat:vñ ⁊ dns dic discipulis Joā.xv. Jam non dicā vos seruos sz amicos meos:quia oia que audiui a patre meo: nota feci vobis. Quia igitur per spm̃ sanctū amici dei ꝓstituimur:cōuenienter p spiritū sanctum hoibus dicuntur reuelari dina mysteria: vñ apostolus dic.i.ad Cor.ij.scriptū est.q oculus nō vidit nec auris audiuit:nec in coz hominis ascendit que ꝓparauit deus diligentibus se: nobis aūt reuelauit deus per spiritū sanctum. Et quia ex his q̄ hō nouit formatur eius loquela: cōuenienter etiaz per spm̃ sanctū homo loquitur dina mysteria secundū illud.i.Cor.xiij. Spiritus est qui loquitur mysteria. ⁊ Math.x. Non enim vos estis q̄ loq̄mi sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis ⁊ de prophetis dicitur.ij.Petr.primoq spiritu sancto inspirati locuti sunt sci dei hoines: vñ etiam in symbolo fidei dicit de spū sancto: Qui locutus est per prophetas. Non solū autem est p priū amicitie q amico aliquis reuelet sua secreta propter vnitatem affectus:sz eadem vnitas requirit q etiā ea que habet amico coicet:quia cū hō amicum habeat vt se alterū necce est q ei subueniat sicut ⁊ sibi sua ei comunicans:vñ ⁊ proprium amicitie esse ponit velle ⁊ facere bonū amico:fm illud .i. Joā.tertio Qui habuerit substantiā huius mundi ⁊ viderit fratrē suū necessitatē habentē. ⁊ clauserit viscera sua ab eo,quō charitas dei manet in eo:hoc aūt maxime i deo habet locum cuius velle ē efficax.ad effectū. ⁊ iō cōueniēter oia dona dei p spiritū sanctū nobis donari dicuntur fm illud.i. Cor.xij. Alii dat p spiritum fmo sapiētie.alij autē fmo scientie fm eundē spiritum. ⁊ postea multis enumeratis ait. Hec oia operat vnus atq; idem spiritus.diuidēs singulis put vult. manifestū est aūt q sicut ad hoc q corp aliquod ad locum ignis perueniat oz q igni assimuletur leuitatem acquirēs ex q̄ motu ignis ꝓprio moueat: ita ad hoc q hō ad dine fruitiōis beatitudinē q̄ deo ꝓpria est fm suā naturā puenire t necesse est primo quidem q p spūales pfectiones deo assimuletur. ⁊ deinde fm eas operet. ⁊ sic tandē pdictā beatitudiez consequet. Dona aūt spūalia nobis p spiritū sanctū dant vt ostensum est. ⁊ sic p spūm sanctū deo ꝓfiguramur ⁊ p ipsum ad bene operandū habiles reddimur. ⁊ p eundē ad beatitudinem nobis via ꝓparat. que tria apostolus insinuat nobis.ij.cor.i. primo dicēs. Unxit nos deus ⁊ signauit nos. ⁊ dedit pignus spiritus in cordibus nostris. ⁊ Eph.i. primo signati estis spiritu promissionis sancto quiest pignus hereditatis nostre.signatio.n.ad similitudinē cōfigurationis ꝓtinere videt. vnctio autēz ad habilitationē hominis ad pfectas operatiōes. pignus aūt ad spē qua ordinamur i celestē hereditatē que ē beatitudo pfecta. Et quia ex beniuolētia quā q̄s habet ad aliquē.cōtingit q eū sibi adoptat i filiū vt sic ad eū hereditas adoptātis ptineat cōuenienter spirituisancto adoptio filioz dei attribuit fz illud. Ro.viii. Accepistis spiritū adoptionis filioz i q̄ clamam' abba pater. Per hoc aūt q aliqs alterius amicus cōstituit. ois offensa remouet.amicitie.n. offense ꝓtiat. vnde dicit pv. x. Universa delicta operit charitas.cū igit p spūm sanctū dei amici cōstituamur ꝓns est q p ipm nobis a deo remittant pctā. ⁊ iō dns dicit discipulis Joā.xx. Accipite spūm scm̃.q̄z remiseritis pctā remittent. ⁊ iō Math.xi.blasphemātibus spūm sanctū peccatoz remissio denegat. q̄si nō habentibus illud p qd hō remissionē ꝓsequit peccatoz. Jn̄ et est q p spūm sanctū dicimur renouari ⁊ purgari siue lauari fz illud psal. Emitte spiritū tuū ⁊ creabuntur:⁊ renouabis faciē terre. ⁊ Eph.iiij. Renouamini spiritu mētis vestre. ⁊ Esai.iiij. Si abluerit dns sordes filioz syon ⁊ sanguinē filiaz lauerit de medio eius i spū iudicij ⁊ spū ardoris.

De effectibus attributis spūi sancto fm q̄ mouet creaturam in deum. XXII.

Jis igitur considerandum que per spiritum sanctum in sacris scripturis nobis a deo fieri dicuntur oportet considerare quomodo per spiritum sanctum moueamur in deum. Et primo quidem hoc videt esse amicitie maxime proprium simul conuersari ad amicum. conuersatio autē hominis ad deum est p contemplationē ipsius sic ⁊ apostolus dicebat Phil.iij. Nostra conuersatio in celis est.quia igit spiritus sanctus nos amatores dei facit. ꝓsequēs est q per spiritum sanctū dei cōtemplatores constituamur. vnde apostolus dicit ij.Cor.iij. Nos autem omnes reuelata facie gloriā dei speculantes:in eandem imaginem trasformamur a claritate in claritatem tanq̄ a domini spiritu. Est autem ⁊ amicitie proprium q aliquis in presentia amici delectetur in eius verbis ⁊ factis gaudeat ⁊ i eo consolationez contra omnes āxietates inueniat. Unde i tristiciis maxime ad amicos cōsolationis causa cōfugimus. quia igit spiritus sanctus dei nos amicos cōstituit ⁊ eū in nobis habitare facit ⁊ nos i ipo vt oñsum est ꝓns est vt per spm̃ scm̃ gaudiū ō deo ⁊ ꝓsolatiōez hēam' ꝑ oēs mūdi aduersitates ⁊ impugnatiōes.vñ ⁊ i ps.dī. Redde mihi letitiā salutaris tui ⁊ spū pncipali ꝓfirma me. ⁊ Ro.iiij. regnū dī ē iustitia ⁊ pax ⁊ gaudiū i

ſpū ſancto ⁊ Act. viij. dicitur Eccleſia habebat pacē: ⁊ edificabat ambulās in timore dei ⁊ conſolatione ſpūs ſācti replebatur: ⁊ iō dominus ſpm ſanctū paclitū. i. conſolatorē nominat. Joā. xiiij. Paraclitus aūt ſpiritus ſcūs ⁊c. Silr āt ⁊ amicitie propriū eſt conſentire amico in his que uult: uolūtas āt dei nobis p precepta ipſius explicatur ptinet igitur ad amorē quo deū diligim⁹ ut eius mandata impleamus ſm illud Jo. xiiij. Si diligitis me mandata mea ſeruate: vnde cū per ſpm ſāctum dei amatores conſtituamur: per ipm etiam quodāmō agimur ut precepta dei impleamus ſz illud apli Ro. viij. Qui ſpiritu dei aguntur: hi filij dei ſūt. Conſiderandū tn ē q⁹ a ſpū ſancto filij dei aguntur nō ſicut ſerui ſed ſicut liberi: cum. n. liber ſit qui ſui cā ē illud libere agim⁹ quod ex nobis ipis agimus hoc vo ē ex uolūtate agim⁹: qō āt agimus contra uolūtatem nō libere ſed ſeruiliter agimus: ſiue ſit uiolentia abſoluta ut quando totum principiū extra nihil conferentē vim paſſo. puta cum aliquis ui impellitur ad motus ſiue ſit uiolentia uolūtario mixta ut cū aliquis uult facē uel pati quod min⁹ eſt contrariū uolūtati ut eua dat quod magis uolūtati ꝟriatur. Spūs autē ſāctus ſic nos ad agendū inclinat ut nos uolūtarie agē faciat i q̄tū nos amatores dei ꝓſtituit: filij igit dei libere a ſpū ſancto agūtur ex amore: nō ſeruiliter ex timore. Unde apls Ro. viij. dicit. Non accepiſtis ſpm ſeruitutis iterū in timore ſed ſpm adoptionis filioꝝ: cum aūt volūtas ordinetur in id qō eſt vere bonū: ſiue ꝓpter paſſionem ſiue ꝓpter malum habitū aut diſpōnem homo ab eo quod eſt vere bonū auertatur ſeruiliter agit in q̄tum a quodam extraneo iclinatur ſi ꝓſideretur ipſe ordo naturalis volūtatis: ſed ſi ꝓſideretur actus volūtatis ut inclinare in apparens bonum: libere agit cum ſequitur paſſionē aut habitum corruptum: ſeruiliter aūt agit ſi tali voluntate manente ꝓpter timorem legis in ꝓtrariuz poſite abſtinet ab eo quod vult: cum igr ſpūs ſanctus p amorem volūtatem inclinet in verū bonuz in qō naturaliter ordiatur: ⁊ ſeruitutem q̄ ſeru⁹ paſſionis ⁊ peccati effectus ꝓtra ordinem volūtatis agit: ⁊ ſcom vtutem qua ꝓtra motum ſue volūtatis ſm legem agit quaſi legis ſeruus nō amicus: ꝓpter qō apls dicit. ij. Cor. iij. Ubi ſpūs domini: ibi libertas: ⁊ Gal. v. Si ſpū ducimini nō eſtis ſub lege. Hinc eſt q⁹ ſpūs ſanctus facta carnis mortificare dicitur ſecundum qō per paſſionem carnis a vero bono nō auertimur in quod ſpūs ſanctus p amorem' nos ordinat: ſm illud Ro. viij. Si ſpiritu facta carnis mortificaueritis: viuetis.

¶ Solutio rationum ſupra inductarum contra diuinitatem ſpiritus ſancti. .XXIII.

¶ Reſtat aūtē ſoluere ſupra poſitas rōnes qbus concludi vi debatur q⁹ ſpūs ſanctus ſit creatura ⁊ nō deus. Circa quod ꝓſiderandum eſt primo q⁹ nomen ſpūs a reſpiratione aialiuz ſūptū videtur in quo aer cuz quodā motu infertur ⁊ emittitur vnde nomē ſpūs ad omnem ipulſū ⁊ motū vel cuiuſcūq⁹ aerei corpis trahitur: ⁊ ſic ventus dicitur ſpiritus ſm illud ꝑs. Ignis grādo nix glacies ⁊ ſpiritus ꝓcellarum q̄ faciunt uerbum eius: ſic etiam vapor tenuis diffuſus per mēbra ad eorum mot⁹ ſpūs vocatur. Rurſus: q⁹ aer iuiſibilis eſt: tranſlatum ē vlterius ſpūs nomen ad omēs vtutes ⁊ ſubſtantias ⁊ inuiſibiles ⁊ motivas: ⁊ propter hoc ⁊ anima ſēſibilis ⁊ aia rationalis ⁊ angeli ⁊ de⁹ ſpiritus dicūtur: ⁊ ꝓprie deus p moduz amoris ꝓcedens: q⁹ amor vtutem quandā motiuaz inſinuat ſic igitur q⁹ Timos dicit: ⁊ creans ſpm: de uēto intelligit ut noſtra tranſlatio exꝑſſius habet: quod etiam ꝓſonat ei qō p̄mittitur: formans montes. Quod vo Zach. de deo dicit q⁹ ē creans uel fugiēs ſpm hominis in eo: de aia hūana intelligit: vnde ꝓcludi nō poteſt qō ſpūs ſanctus ſit creatura. Similiter aūt nec ex hoc qō dns dicit de ſpū ſancto: nō loquitur a ſemet ipſo ſed q̄cūq⁹ audiet loquet cōcludi pōt qō ſit creatura: oñſum ē. n. qō ſpūs ſanctus eſt deus de deo ꝓcedēs: vnō oportet q⁹ eſſentiam ſuā ab alio habeat ſicut ⁊ de filio dei dictum ē ſupra: ⁊ ſic cū in deo ⁊ ſcia ⁊ virtus ⁊ opatio dei ſit eius eētia: omis filij ⁊ ſpūs ſancti ſcientia ⁊ virtus et operatio ē ab alio: ſed filij a patre tantum: ſpūs aūt ſancti a ꝑe et filio: quia igitur vna de opationibus ſpūs ſancti eſt qō loquatur in ſanctis viris ut oñſum ē: ꝓpter hoc dicitur qō nō loquitur a ſemet ipo q⁹ a ſe nō opatur. Audire aūt ipſius eſt accipere ſciam ſicut et eſſentiam a patre et filio eo qō nos p auditu ſcia⁹ accipim⁹ eſt. n. ꝓſuetum in ſcriptura ut diuina p modum humanorum tradantur: nec mouē oportet q⁹ dicit: audiet: quaſi de futuro loquens: cuz accipere: ſpm ſanctum ſit eternum: nam eterno verba cuiuſlibet temporis aptari poſſunt: eo qō eternitas totum tempus complectitur. ¶ Secundum eadem etiam apparet q⁹ miſſio qua ſpiritus ſanctus mitti dicitur a patre ⁊ filio: non pōt concludē eum eſſe creaturam: dictum eſt enim ſupra q⁹ filij⁹ dei ſecundum hoc miſſus fuiſſe dicitur q⁹ in carne viſibili hominibus apparuit: ⁊ ſic nouo a quodam modo fuit in mundo quo priꝰ non fuerat. viſibiliter: in quo tamen ſemper fuerat inuiſibiliter ut deus: q⁹ autem hoc filius ageret: ei a patre fuit: vnde et ſecundum hoc a patre dicitur miſſ⁹: ſic autem et ſpiritus ſanctus viſibiliter apparuit et in ſpē columbe ſuper xp̄m in baptiſmo: uel in

linguis super apostolos: z lz non fuerit fact⁹ colū
ba vel ignis sicut filius factus hō: tñ sicut in signiſ
quibusdā ipſi⁹ in h⁹ mōi visibilibus spēb⁹ appuit
z sic ēt ipse q̄dā nouo mō. ſ. visibilit i mūdo fuit:
z hoc ei fuit a pīe z filio. vñ z ipse a pīe z filio dī
missus: qō nō minorationē i ipso: sed ꝓcessionem
ostēdit. Est tñ z ali⁹ modus quo tā filⁱ q̄ spūs scs
inuisibiliter mitti dicūt: pz. n. ex dictis q filⁱ ꝓce
dit a pīe per modū noticie qua de⁹ cognoscit se ipsū
z spus scūs ꝓcedit a pīe z filio p modū amoris q̄
deus amat se ipsū. vñ sicut dictū ē: cū aliqs p ſpm
scūm amator dei efficitur: spūs scūs est inhabita
tor ipſi⁹: z sic quodā nouo mō in hoie ē. ſ. fm no
uū ꝓpriū effectū ipsū inhabitans: z q hunc effec
tū in hoie faciat spūs scūs ē ei a pīe z filio: z ꝓpt
hoc a pīe z filio ūisibilit dī mitti: z pati rōe i mē
te hois filius dī mitti inuisibilit cū aliqs sic i dina
cognitōe cōstituit q ex tali cognitōe dei amor ꝓce
dat i hoie. vñ pz q nec iste ēt mod⁹ missionis i filio
aut spū sco minorationē inducit: sed solū ꝓcessionē ab alio. Silr ēt nec ſpz scm a dinitate exclu
dit q pī z filⁱ interdū cōnumerat nō facta mētio
ne de spu sco: sicut nec filiū a dinitate excludit qō
interdū fit mentio de pīe non facta mētione de fi
lio per hoc enim tacite scriptura insinuat q quic
q̄d ad dinitatē pertinens de vno triū dī: de oibus
est intelligendū: eo q sūt vnus deus. Nec ēt pōt de
us pī sine vbo z amore itelligi nec ecōuerso: z pp
hoc in vno triū oēs tres intelligunt. vñ z interdū
fit mentio de solo filio i eo qō cōe ē tribus: sicut ē
illud Mathe. xi. Neq; pīem quis nouit nisi filⁱ:
cū tñ z pī z spūs scūs pīem cognoscant. Silr etiā
de spū sco: dī. i. Lorin. ij. Que sūt dei nemo nouit
nisi spūs dei: cū tñ certū sit q ab hac cognitōe dī
nor neq; pī neq; filⁱ excludantur. Patz ēt q ñ
pōt oñdi spūs scūs esse creata per hoc q de ipso i
scriptura sacra aliq̄ ad motū ptinentia dicta inue
niunt: sūt. n. accipienda metaphorice: sic. n. z deo
aliq̄n scriptura sacra motū attribuit: vt ē illō He.
ij. Cum audissent uocē oñi deambulantis i para
diso: z. xviij. Descendā z videbo vtrū clamorem
opere cōpleuerint. Qō q̄ dī spūs oñi ferebat sup
aquas: itelligendū ē eo mō q̄ dictū est: sicut dī qō
uoluntas fert in volitū: z amor in amatū: q̄uis et
hoc quidā nō ō spū sācto: sz de aere intelligē velit
qui hz nālē locū sup aquā. vñ ad ei⁹ multimodas
transmutationes significādas dictū ē q ferebatur
sup aq̄s. Qō ēt dī effundā ō spū meo sup oēz car
nē: ea rōe dictū esse oz itelligi q̄ spūs scūs dicit mit
ti hoibus a pīe vel filio ut dictū ē. in vbo aūt effu
sionis: abūdantia effect⁹ spūs scti intelligit: z q nō
stabit i vno: sed ad plres deueniet a quib⁹ ēt quo
dā modo in alios deriuet: sicut pz in his q̄ corpali
ter effundunt. Silr āt qō dī: auferā de spū tuo tra
dāq; eis: nō ad ipsā essentiā seu personā spūs sācti
referendū est cū indiuisibilis sit: sed ad ipsi⁹ effect⁹
fm quos in nobis habitat qui in hoie pñt augeri
z minui: non tñ ita q id qō subtrahit vni: z idem
numero alteri cōferat: sicut in rebus cōporalibus
accidit: sed qz aliquid silr pōt accrescere vni i quo
alⁱ decrescit: nec tñ requiritur q ad hoc qō accre
scat vni. i. q alteri subtrahatur: qz res spūal pōt
silr absq; detrimento cuiuslibet a pluribus possi
deri. vñ nec intelligēdū ē q de donis spūalib⁹ opor
tuit aliquid subtrahi Moisi ad hoc q alīs cōfer
ret: sed ad actū siue ad officiū referendū est: quia
qō spūs scūs prius per solū Moisen effecerat: po
stea per plures ipleuit. Sic ēt nec Helise⁹ petijt
vt spūs sancti eentia seu persona duplicata augēt
sed vt duos effectus spūs scti q̄ fuerāt in Helia scz
pphetia: z operatio miraculoz eēnt ēt i ipso qua
uis ēt non sit inconueniens q effectū spūs scti vn⁹
alio abundantⁱ pticipet fm duplā ul quātācūq;
aliā ꝓportionē: cū mīsurata sit virt⁹ vnuscuiusq;
atq; finita: non tñ hoc presūpsisset Helize⁹ petere
vt in effectu spūali suparet magistrū. Pz ēt ex con
suedine sacre scripture q per q̄ndā similitudinē hūa
nā ai passiones transferunt in deū: sicut dī in ps.
Iratus ē furore oñs in ꝓpīm suū: dī. n. de⁹ irat⁹ p
silitudinē effectus: punit. n. qō z irati faciunt. vñ
z ibidē subdit: Et tradidit eos in man⁹ gentium:
sic z spūs scūs ꝓtristari dī per silitudinē effect⁹: de
serit. n. peccatores sicut cōtristati deserunt ꝓtristā
tes. Est ēt consuetus modus loquendi in sacra
scriptura vt illud deo attribuat qō in hoie facit:
fm illud Gen. xxij. Nunc cognoui q timeas oñz
. i. nūc cognoscē feci. z hoc mō dī qō spūs scūs po
stulat qz postulantes facit: facit. n. amorē dei i cor
dibus nīis ex quo desideramus ipso frui z deside
rantes postulamus. cū aūt spūs scūs ꝓcedat p mo
dū amoris q̄ se ipsū de⁹ amat. eodē āt amore deus
se z alia ꝓpter suam bonitatē amat. manifestum
est q ad ispm sctm ptinet amor q̄ deus nos amat:
silr ēt amor quo nos deum amamus: cum nos dī
faciat amatores vt ex dictis pz: z q̄tū ad vtrūq;
spūi sācto cōpetit donari: rōe quidez amoris quo
deus nos amat eo mō loquendi q̄ vnusq̄sq; dicit
dare amorē suū alicui cū euz amare incipit: q̄uis
deus neminē ex tēpore amare incipiat si respiciat
ad uoluntatē dinā q̄ nos amat: effect⁹ tñ sui amo
ris ex tēpore cāt i aliquo cū eū ad se trahit. rōe āt
amoris quo nos deū amam⁹: qz hunc amorē ispe
scūs facit in nobis. vñ fm hunc amorē i nobis ha
bitat ut ex dictis pz: z sic eū habemus vt cui⁹ ope
fruimur: z qz hoc est spūi sācto a pīe et a filio qō
per amorē quē in nobis causat sit z habeat a no
bis: cōuenienter dī a pīe z filio nobis dari: nec p
hoc pīe z filio minor ostēdit: sed ab ipsis hīe ori
ginē: dī ēt z a se ipo dari nobis in quantū amorē
ſz quē nos inhabitat silr cū pīe z filio i nobis cāt.

Quãuis aũt spũs sanctus verus sit deus ⁊ veraz naturam diuinam hẽat a patre ⁊ filio: non tamẽ oz q filius sit: filius. n. dicit aliquis ex eo q genit⁹ est. vnõ si res aliqua naturã alterius ab eo accipe ret non per genituraʒ: sed per aliũ quecũqz modũ: rõe filiatõis carẽt: utputa si aliqs hõ vtute sibi di uinitus ad hoc cõcessa hoiem facẽt ex aliqua sui corporis pte ul' ẽt exterioꝛi mõ sicut facit artificia ta: pductus hõ producentis filius non diceret: qa non procederet ab eo ut natus. pcessio aũt spũs sã cti rõem natiuitatis nõ hz ut supꝛa oñsũ ẽ. vñ sps scũs lz a pẽ ⁊ filio diuinam naturam habeat: nõ tñ coꝛ filius dici põt. Qz aũt in sola natura diuina pluribus modis nata cõicat rõnabile est: qz i solo deo eius ope rõ est suuz esse. vnde cum in eo sicut ⁊ in qualibet intellectuali nã sit intelligere ⁊ velle id quod pcedit in eo per modũ itellectus vt vbũ aut amoris ⁊ voluntatis vt amoꝛ: oz q hẽat eẽ di uinum ⁊ sit deus: ⁊ sic tam filius q̃ spũs sanctus est verus deus. Hec igitur de spũs sancti diuinita te dicta sint. alia vo q̃ circa eius pcessionẽ difficul tatẽ hñt: ex his q̃ de natiuitate filij dicta sũt cõsiꝺ rare oportet.

Q. spũs sanctus procedat a filio. XXIIII.

Quidaz uero circa spũs sancti pcessionẽ errare iuenũtur dicentes spm scm a filio non proce dere: ⁊ ideo ostendendum ẽ spm sactũ a filio pce dere. Manifestũ est. n. ex sacra scriptura q spũs scũs est spũs filij: dz. n. Ro. viij. Si quis spm xpi nõ hz hic non est eius. Sed ne aliquis posset dicẽ q alius sit spũs q̃ pcedit a pẽ ⁊ alius qui est filij: ostenditur ex verbis eiusdẽ apli qõ idẽ spũs sanct⁹ sit patris ⁊ filij. nam hoc qõ inductum est. Si qs spm christi non hz hic non est el⁹: subiunxit post q̃ dixerat: si spũs dei habitat in nobis ⁊c. Nõ aũt potest dici spũs sanctus eẽ spũs xpi ex hoc solo q eũ habuit tanq̃ hõ: fm illud Luce. iiij. Jesus ple nus spu sacto regressus ẽ a iozdane: dz. n. Gal. iiij. Quñ estis filij dei misit deus spm filij sui i coꝛda vza clamante abba pater. Ex hoc g̃ spũs scũs nos facit filios dei in quãtũ est spũs filij dei. efficimur aũt filij dei adoptiui per assimilationẽ ad filiũ dei nãlẽ: fm illud Ro. viij. Quos presciuit et pdesti nauit fieri cõformes imaginis filij eius: vt sit ipe p mogenitus in multis fratribus: sic igit est spũs scs spũs christi in quãtũ est filius dei nãlis. nõ potest autẽ fm aliã habitudinẽ spũs scũs dici spũs filij dei nisi fm aliquã oꝛiginẽ: qz hec sola distinctio in diuinis inuenitur: necesse est igitur dicẽ q spirit⁹ scũs sic sit filij q ab eo procedat. Itẽ spũs scũs a filio mittitur: fm illud Jo. xv. Cum venerit pa raclitus quem ego mittã vobis a patre. mittẽs aũt auctoꝛitatem aliquam hz in missũ: oz igit dicere q filius habeat aliquam auctẽ respectu spũs sci. non aũt dominij vel maioꝛitatis: sed fm solã oꝛi ginem: sic igitur spũs sãctus ẽ a filio. Si quis aũt dicat q ẽt filius mittitur a spu sancto: qz dz Luce q̃rto: q dñs dixit in se ipletũ illud Isa. Spũs dñi super me euangelizare pauperibus misit me. Ad cõsiderandũ est q filius a spu sãcto mittit scõm nãm assumptam. spũs aũt sãctus non assumpsit nãm creatam vt fm eam possit dici missus a filio vel filius habere auctoꝛitatem respectu ipsius: re linquitur igitur q respectu persone eterne filius super spiritũ sanctũ auctoritatem habeat. Am plius Jo. xvi. dicit filius de spũ sancto. Ille me cla rificabit: qz de meo accipiet: ⁊ ãnũciabit uobis. ñ aũt potest dici q accipiat id qõ ẽ filij: non tñ acci piat a filio: vtputa si dicatur q accipiat essentiam diuinam que est filij a patre. vnde ⁊ subdit. Oia quecũqz hz pr̃ mea sunt: ꝓpterea dixi vobis: qa ꝺ meo accipiet: si. n. oia que patris sunt ⁊ filij sunt: oz q auctoritas patris fm quã ẽ ꝓnciꝑium spiritꝰ sãcti accipit ꝺ eo qõ ẽ patris a patre: ita accipit ꝺ eo qõ est filij a filio. Ad hoc ẽt induci pñt auc toꝛitates doctoꝛ ecclesie ẽt grecoꝛ. dicit. n. Athanasius. Spũs sanctus a patre ⁊ filio nõ fact⁹ nec creatus nec genitus: sed procedens. Cirillus etiam in epla sua quam synodus Calcidonensis recepit dicit spũs veritatis noiatur et est spũs vitatis ⁊ p fluit ab eo sicut oeniqz et ex deo patre. Didimus etiam dicit in lib. de spu sancto. Neqz quid est ali ud filius exceptis his que ei dantur a patre: neqz alia est spũs sancti substantia preter id quod qdã concedunt videlicet spm sãctum esse a filio ⁊ pro flurre ab ipso: vbum enim processionis inter oia que ad oꝛiginem pertinent magis inuenitur eẽ cõ mune: quicquid enim quocũqz mõ est ab aliquo: ab ipso procedere dicimus: et qz diuina meli⁹ per cõia q̃ per specialia designantur: vbum processio nis in oꝛiginem diuinarum personarum maxime est attendendũ. vnde si concedatur q spũs sanct⁹ sit a filio vel profluat ab eo: sequitur q ab eo pro cedat. Item habetur in determinatione quint⁹ concilij. Sequimur per oia scõs patres ⁊ doctões ecclesie: Athanasium. Hilarium: Basiliũ: Gre gorium theologum: Gregorium nissenum: Am brosium: Augustinum: Theophilum. Joannem Cõstantinopolitanũ: Cirillũ: Leonẽ: Probum: et suscipimus omnia que de recta fide ⁊ damnatiõe hereticoꝛ exposuerunt. manifestum est autem ex multis auctoritatibus Augu. ⁊ precipue in libro de trini. ⁊ super Joanẽ: q spũs sanctus sit a filio: oz igitur concedi qõ spũs sanctus sit a filio. Hoc etiam euidentibus rõibus apparet. In rebus enim remota materiali distinctione que in diuinis psonis

locum habere non potest non inueniunt aliqua distingui nisi per aliquã oppositionez: que. n. nullam oppositionem hñt ad inuicẽ sil' eẽ pñt i eodẽ vnde per ea distinctio causari non põt: albũ. n. et triangulare lz diuersa sint: qz tñ non opponũtur: in eodẽ eẽ cõtingit: oz aũt supponere ſm fidei catolice documenta q̃ spũs sanct' a filio distinguat aliter. n. non esset trinitas sed dualitas in persõis: oz igit̃ h' modi distinctõem per aliquã oppõnẽ fieri. non aũt oppõne affirmationis ⁊ negationis: qz sic distinguntur entia a non entibus: nec ẽt oppõne ꝓuationis ⁊ habitus: qz sic distinguntur perfecta ab imperfectis: neq̃ ẽt oppositione contrarietatis: qz sic distinguntur: que sunt ſm foꝛaz diuersa: nam ɔrietas ut phi docent est dña ſm formã que quidẽ dña diuinis personis nõ cõuenit: cũ earum sit vna forma sicut vna essentia: ſm illud aposto li ad Phil. ij. de filio dei dicentis: qui cum in forma dei eẽt. s. patris: relinquitur igitur vnã pſonã diuinã ab alia non distingui nisi oppõne relatõis: sic eni filius a pãe distinguitur ſm oppõnẽ relatiuaz pãis ⁊ filij. non. n. in dinis personis alia relatiua oppositio eẽ põt nisi ſm originẽ. nã relatiue opposita ul' super quantitatẽ fundant ut duplũ ⁊ dimidiũ: vel super actõem ⁊ passionẽ vt dñs ⁊ seruus: mouens ⁊ motuz: pãr ⁊ fili'. Rursus relatiuoꝝ que super quantitatẽ fundant: quedam fundãtur super diuersaz quãtitatẽ ut duplũ et dimidiũ: maius et minus: quedã super ipsã vnitatẽ ut idẽ: qõ significat vnũ in subã et equale qõ significat vnũ in quãtitate: ⁊ simile qõ significat vnũ in qualitate: diuine igit̃ persone distingui non pñt relatõib' fundatis super diuersitatẽ quãtitatis: qz sic tolleẽt trium personarum equalitas: neq̃ itez relationibus que fundantur super vnũ: qz h' mõi relatões distinctionẽ non causãt: imo magis ad conuenientiã pertinẽ inueniuntur: ⁊ si forte aliqua eorũ distinctionẽ ꝓsupponunt: in relatõibus vero oĩb' supactõe vel passione fundatis sp alterũ ẽ vt subiectũ ⁊ inequale ſm virtutẽ nisi solũ i relatõibus originis i q̃bus nulla minoratio designatur eo q̃ inueẽtur aliquid ꝓducere sibi sil'e ⁊ equale ſm naturã et vtutẽ: relinq̃tur igz qõ diuine persone distingui non possunt nisi oppõne relatiua ſm originẽ: oz igit̃ q̃ si spũs scũs a filio distinguitur q̃ sit ab eo nõ n. ẽ dicere q̃ fili' sit a spũ sãcto cũ spũs scũs magis filij esse dicat ⁊ a filio det. Jtẽ a pãe ẽ ⁊ fili' ⁊ spũs scũs: oz igz patrẽ referri ⁊ ad filiũ et ad sp̃z sctm ut ꝓncipium ad id qõ est a ꝓncipio. refertur aũt ad filiũ rõe paternitatis. non aũt ad sp̃m scũz qz tunc spũs sãctus esset filius. paternitas. n. non dr̃ nisi ad filiũ: oz igitur in patre esse aliã relatõez: qua referatur ad sp̃m sãctũ ⁊ vocetur spiratio: similiter cũ in filio sit quedam relatio qua refertur ad patrẽ que dr̃ filiatio: oz q̃ in spũ sãcto sit etiaz alia relatio qua referatur ad patrem. ⁊ dicat̃ processio: ⁊ sic ſm originem filij a patre sint due relatões. vna in originante: alia in originato. s. pñitas ⁊ filiatio: ⁊ alie due ex parte origis spũs sancti: scz spiratio ⁊ ꝓcessio: paternitas igit̃ ⁊ spiratio nõ cõstituunt duas personas: sed ad vnam personã patris pertinent: qz non habẽt oppositõem ad inuicem: neq̃ igitur filiatio ⁊ processio duas pſõas constituerent: sed ad vnã pertinerent nisi haberẽt oppositõem ad inuicẽ. non est aũt dare aliã oppõnẽ nisi ſm originẽ: oz igitur q̃ sit oppositio origis inter filiuz ⁊ spũm sanctũ: ita qõ vnus sit ab alio.

Ad hec quecũq̃ cõueninnt in aliquo cõi si distinguantur ad inuicem: oz q̃ distinguantur scõz aliquas dñas per se ⁊ non per accidens pertinẽtes ad illud cõe: sicut homo ⁊ equus conueniũt i aiali ⁊ distinguntur ab inuicem non per album et nigrum que se hñt per accidẽs ad aial: sed per rõnale ⁊ irratõnale que per se ad aial pertinent: qz cuz animal sit habet animam: oportet quod hoc distinguatur per hoc qõ est habẽ animam talem vel talẽ utputa rõnalẽ vel irrationalẽ. manifestuz est autẽ q̃ filius ⁊ spũs sanctus conueniunt in hoc qõ est esse ab alio: qz vter: q̃ est a patre: ⁊ ſm hoc pr̃ cõnenienter differt ab vtroq̃ i quantũ est inascibilis: si igitur spũs sanctus distinguatur a filio: oz q̃ hoc sit per differentias que per se diuidant hoc qõ est esse ab alio: que quidem non possũt eẽ nisi differentie eiusdem generis. s. ad originem pertinentes ut vnus eorum sit ab alio: relinquit igit̃: q̃ ad hoc ut spũs sãctus distinguat a filio: necesse est q̃ sit a filio. Amp. si quis dicat spiritum sãctum distingui a filio non quia sit a filio: sed propter diuersam originem vtriusq̃ a patre: in idem hoc realiter redire necesse est: si enim spũs sanctus est alius a filio: oz qõ alia sit origo vel processio vtriusqz. due autem origines non possunt distingui nisi per terminum vel ꝓncipium vel subiectũ: sicut origo equi differt ab origine bouis ex parte termini ꝓz qõ he due origines terminãtur ad naturas spẽ diuersas. ex parte autẽ pr̃cipij vt si supponamus in eadem specie aialis quedam generari ex virtute actiua solis tãtũ. quedam autem sil' cum hac ex virtute actiua seminis: ex parte vero subiecti differt generatio h' equi ⁊ illius ſm q̃ nã speciei in diuersa materia recipitur. hec autem distinctio que est ex parte subiecti in diuinis personis locum habere non potest cuz sint omnino immateriales: similiter etiaz ex parte termini: ut ita liceat loqui: non potest esse processionum distinctio: quia vnam ⁊ eandem diuinam naturam quã accipit filius nascendo: accipit spiritus sanctus ꝓcedendo: reliquitur igitur qõ vtriusqz originis distinctio non potest esse nisi ex parte pr̃cipij. manifestum est autem qõ pr̃cipium originis filij est

pater solus: si igitur processionis spūs sancti pncipium sit solus pater: nō erit alia processio spūs sancti a generatōe filij: & sic nec spiritꝰ sanctus distinctus a filio: ad hoc igitur q̄ sint alie ꝓcessiones & alij ꝓcedentes necesse ē dicere q̄ spūs sanctus non sit a solo patre: sed a patre & filio. Si quis vō iterū dicat q̄ differūt ꝓcessiones fm pncipiū i quantū pz producit filiū per modū intellectus vt vbū. spūs aūt sanctū per modū voluntatis q̄si amorē: scōm hoc oportebit dici q̄ fm differentiā voluntatis et intellectus i deo patre distiguāt due processiones & duo ꝓcedentes: sed voluntas & intellectꝰ in deo patre non distinguntur fm rem: sed solū fm rōez ut in primo libro oñsū est: sequetur igitur q̄ due ꝓcessiones & duo procedentes differant solū rōe: ea vero que solū rōe differūt de se inuicē p̄dicant: verū. n. est dicere q̄ō dina voluntas est itellectus eius: & ecōuerso. verū ergo erit dicē q̄ spūs sanctꝰ est filius & ecōuerso: q̄ō est sabelliane ipietatis: nō igit sufficit ad distinctionē spūs sancti & filij dicere q̄ō filius procedat per modū intellectus & spūs sanctus per modum volūtatis nisi cū hoc dicat q̄ dicat q̄ spūs sanctus sit a filio. Preterea ex hoc ipso q̄ dī q̄ō spūs sanctus procedit per modū voluntatis & filius per modū intellectus: sequitur q̄ spūs sānctus sit a filio. nā amor ꝓcedit a vbo eo q̄ō nihil amare possumus nisi verbo cordis illud concipiamus. Item si quis diuersas species rerum cōsideret: in eis quidam ordo ostenditur prout viuētia sunt supra non viuentia: & aialia supra plāas & homo super alia aialia: cum in singulis horum diuersi gradus inueniunt fm diuersas species. vñ & plato species rerum dixit esse numeros qui spē variantur per additionē uel subtractionem vnitatis. vnde in substātijs imālibus non potest esse distinctio nisi fm ordinem. in dīnis autē personis q̄ sunt oio imāles non potest esse alius ordo nisi originis: non igitur sunt due persone ab vna ꝓcedentes nisi vna earum procedat ab altera: & sic oportet spiritū sanctū procedē a filio. Ad hec pater & filius quantū ad vnitatem essentie nō differunt nisi in hoc q̄ ꝟ est pz & ꝟ est filius: quicq̄d igit ꝓter hoc est cōe ē patri & filio. esse aūt pncipiū spūs sancti est preter rōem paternitatis & filiatōis. nā alia relatio est qua pz est pz & qua pz est principiū spūs sancti: vt supra dictū est: esse igit pncipiū spūs sancti est cōe patri & filio. Amp. q̄cq̄d non est cōtra rōem alicuius non est impossibile ei conuenire nisi forte per accns. Cū aūt esse pncipium spūs sancti non sit cōtra rōez filij neq; in quantū ē deus: q̄ pater qui est deus ē pncipium spūs sancti: neq; i quātū est filius eo q̄ alia est processio spūs sancti: & alia filij. non est autem repugnās id q̄ō est a principio fm vnam processionem esse pncipium ꝓcessionis alterius: relinquitur igitur q̄ non sit impossibile filiū esse pncipiū spūs sancti. q̄ō autem non est im possibile pōt esse. in diuinis autem non differt cē & posse: ergo filius est pricipiū sps sancti.

Rōes ostendē uolentiū q̄ spūs scūs nō ꝓcedat a filio: & solutio ipsaꝝ. XXV.

Quidā uero pertiaciter veritati resistere volentes quedaz in ꝛriū inducūt q̄ vix responsione sūt digna. Dicunt enim q̄ō dñs de processione spūs sancti loquens: eum a patre ꝓcedere dixit nulla mentione facta de filio: vt pz Jo. xv. vbi dī. Cum venerit paraclitus quem ego mittā vobis a pre spūm veritatis qui a patre procedit. vnde cū de deo nihil sit sentiendum nisi q̄ō scriptura tradit: non ē dicēdum q̄ spūs sanctus ꝓcedat a filio. Sed hoc oio friuolum est. nam propter vnitatem essētie quod in scripturis ō vna persona dī & de alia oz itelligi nisi repugnet proprietati personali ipsius etiaz si dictio exclusiua adderet: lz. n. dicatur Math. xi. q̄ nemo nouit filium nisi pz: non tñ a cognitōe filij vel ipse filius uel spūs sanctus excludit. vñ etiaz si diceretur in euangelio q̄ spiritus sanctꝰ non ꝓcedit nisi a patre: non per hoc remoueretur q̄n procederet a filio cum hoc proprietati filij non repugnet ut ostensū est. Nec est mirum si dñs spiritum sanctū a patre procedere dixit de se mentione nō facta: q̄ oia ad patrē referre solet a quo habet q̄c quid habet sicut cum dicit Jo. vij. Mea doctrina non est mea: sed eius qui misit me patris: & multa hꝰmōi in uerbis domini inueniuntur ad cōmēdā dam in patre auctoritatez principij. Nec tñ in auctoritate premissa oio obstitit se esse spūs sācti pncipium cum dixit eum spūm veritatis. se autē pus dixerat veritatem. Obiciunt etiā q̄ in q̄busdaz conciliis inuenitur sub interminatōe anathematis prohibitum ne aliquid addat in symbolo i cōciliis ordinato: in quo tñ de ꝓcessiōe spūs sācti a filio mentio non hēt. unde arguūt latios anathematis reos qui hoc i symbolo addiderūt. Sz hec efficatiā non hñt. nam in determinatione synodi Calcedonensis dī q̄ patres apud Constantinopolim ꝯgregati doctrinaz Nicene synodi corroborauerunt non quasi aliquid minus esset inferentes: sz ō spū scō itellectū eoꝝ aduersū eos qui dñm euz respuere tentauerunt scripturarū testimonijs declarantes. Et silr dicendum ē q̄ ꝓcessio spūs sācti a filio implicite ꝛtinet. i Cōstantinopolitano symbolo in hoc q̄ ibi dī q̄ō ꝓcedit da q̄ ō pze itelligit oz & de filio itelligi vt dictū est. Et ad hoc addēdū sufficit auctoritas romani pontificis p quā ētiuenitur antiqua concilia esse ꝛfirmata. Inducūt ēt q̄ spūs sānctus cū sit simplex non pōt ē a duob⁹

ꝙ ꝙ ſpūs ſanctus ſi pcecte ꝓcedat a patre: nō ꝓce
dit a filio ꝛ alia huiuſmodi: que facile eſt ſoluē ēt
parū in theologia exercitatis. nā pater ꝛ filꝰ ſunt
vnum ꝓncipiū ſpūs ſancti ꝓpter vnitatē dīne vir
tutis: ꝛ una productōe producunt ſpiritū ſanctuꝫ
ſicut ēt tres perſone ſūt vnuꝫ ꝓncipium creature
et vna actione creaturam producunt.

Qñ ſūt tres pſōe i dīnis. ſ. pr̄ filꝰ ꝛ ſpi. ſ. XXVI.

EX his igitur q̄ dicta ſunt accipere oꝫ ꝙ in dīna nā tres
pſone ſubſiſtūt pr̄ et filꝰ ꝛ ſpūs ſcūs:
ꝛ ꝙ hi tres ſunt vnus deus ſolis relationibus ab i
uicē diſtincti: pater. n. a filio diſtinguit̄ p̄nitatꝫ re
latione ꝛ innaſcibilitate. filius autem a patre rela
tione filiatiōis. pater aūt ꝛ filius a ſpu ſancto ſpi
ratione: ut ita dicat: ſpūs aūt ſanctus a patre ꝛ fi
lio ꝓceſſione amoris qua ab vtroqꝫ ꝓcedit. Pre
ter has tres perſonas non eſt quartam in diuina
nā ponē: perſone. n. diuine cū i eſſētia cōueniant:
non p̄nt diſtingui niſi per relationē originis ut ex
dictis pꝫ. has āt origis relationes accipere oꝫ non
ſm ꝓceſſionem in exteriora tendentē: ſic. n. proce
dens non eēt coēntiale ſuo ꝓncipio: ſed oꝫ ꝙ ꝓceſ
ſio interius conſiſtat. qō āt aliquid procedat ma
nens intra ſuum ꝓncipiū: inuenitur ſolū in opa
tione intellectus ꝛ voluntatis vt ex dictis pꝫ. vnde
perſone diuine multiplicari non p̄nt niſi ſm ꝙ ex
igit proceſſio intellectus ꝛ voluntatis in deo. nō ē
aūt poſſibile ꝙ in deo ſit niſi una ꝓceſſio ſm intel
lectum: eo qō ſuū intelligere ē vnū et ſimplex et p
fectū: qꝛ intelligendo ſe ꝓintelligit oīa alia: ꝛ ſic nō
poteſt eē in deo niſi una v̄bi ꝓceſſio. ſilr aūt oꝫ ꝛ
ꝓceſſionē amoris eē vnā tm̄: qꝛ ēt diuinū uelle eſt
vnū tm̄: ꝛ ſimplex: amādo. n. ſe amat oīa alia: nō
eſt igitur poſſibile ꝙ ſint in deo niſi due perſone ꝓ
cedentes. vna per modū intellect' vt v̄bū. ſ. filius:
ꝛ alia per modum amoris. ſ. vt ſpūs ſcūs: ē etiam
ꝛ una perſona non ꝓcedens. ſ. pr̄: ſolum igit̄ tres
perſone in trinitate eē p̄nt. Itē ſi ſm ꝓceſſionē
oꝫ perſonas diuinas diſtingui. modus aūt pſone
quantū ad proceſſiones non pōt eē niſi triplex ut
ſcꝫ ſit aut oio nō ꝓcedēs quod patris eſt: aut a nō
procedente procedens: qō filꝰ eſt: aut a ꝓcedente
procedens qō ſpūs ſancti eſt: ipoſſibile ē igitur po
nere plures q̄ tres perſonas. Iꝫ āt in alīs viuenti
bus poſſint relationes originis multiplicari vt. ſ.
ſint in nā hūana plures pr̄es ꝛ plures filī: in dīna
nā hoc oio ipoſſibile eſt eſſe. nam filiatio cum in
vna nā ſit vnius ſpēi non poteſt multiplicari niſi
ſm māz aut ſubiectū: ſicut ē ēt de alīs formis. vñ
cum in deo non ſit mā aut ſubiectū ꝛ ipſe relatio
nes ſint ſubſiſtentes ut ex ſupra dictis pꝫ: ipoſſibi
le eſt ꝙ in deo ſint plures filiationes: ꝛ eadem rō ē
de alīa: ꝛ ſic i deo ſunt ſolum tres perſone. Si
quis autē obꝫciens dicat ꝙ in filio cum ſit perfe
ctus deus eſt virtus intellectiua perfecta: ꝛ ſic pōt
producere verbum: ꝛ ſilr cum in ſpu ſancto ſit bo
nitas infinita que eſt cōicationis principium: po
terit alteri diuine perſone nām dīnā cōicare: conſi
derare debet ꝙ filius eſt de' vt genitus nō vt gene
rans. vnde virtus intellectiua eſt in eo ut in proce
dente per modū v̄bi non vt in ꝓducente v̄bū: ꝛ ſi
militer cuꝫ ſpūs ſcūs ſit deus ut ꝓcedens eſt in eo
bonitas infinita ut in perſona accipiente non vt
in cōicante alteri bonitatem infinita: non enim di
ſtinguntur ab inuicez niſi ſolis relationibus ut ex
ſupra dictis pater: tota igitur plenitudo diuinita
tis eſt in filio ꝛ eadem numero que eſt in patre. ſꝫ
cum relatione natiuitatis ſicut in patre: cum rela
tione generationis actiue. vnde ſi relatio patris
attribueretur filio: omnis diſtinctio tolleretur et
eadem ratio eſt de ſpiritu ſancto. Huiuſmodi
autem diuine trinitatis ſimilitudinem in mente
humana poſſumus conſiderare: ipſa enim mēs
ex hoc ꝙ ſe actu intelligit verbum ſuum concipit
in ſe ipſa quod nihil aliud eſt q̄ ipſa intētio intel
ligibilis mentis que ꝛ mens intellecta dicitur i mē
te exiſtens que dum vlterius ſe ipſam amat: ſe ip
ſam producit in voluntate vt amatum. vlterius
autem non procedit intra ſe: ſed concludit circlo
dum per amorem redit ad ipſam ſubſtantiam a
qua proceſſio inceperat per intentionem intelle
ctam: ſed fit proceſſio ad exteriores effectus dum
ex amore ſui procedit ad aliquid faciendum: et
ſic tria in mente inueniuntur: mens ipſa que eſt
proceſſionis principium in ſua natura exiſtens.
Et mens concepta in intellectu: et mens ama
ta in volūtate: non tamen hec tria ſunt vna natu
ra: qꝛ intelligere mētis nō eſt eius eſſe: nec eius vel
le eſt eius eſſe aut intelligē: ꝛ ꝓpter hoc etiā mens
intellecta ꝛ mēs amata nō ſunt pſone cuꝫ nō ſint
ſubſiſtentes: mēs etiā ipſa in ſua natura exiſtens
nō eſt pſona cum nō ſit totum qō ſubſiſtit ſed pa
ſubſiſtentis. ſ. hoīs: in mente igit̄ noſtra inuenitur
ſimilitudo trinitatis dīne q̄tuꝫ ad ꝓceſſionē q̄ mꝰ
tiplicat trinitatez: cum ex dictis manifeſtū ſit eſſe
in diuina natura deū ingenitū q̄ eſt totius diuine
ꝓceſſionis ꝓncipium. ſ. patrez ꝛ deum genitū per
modum v̄bi in ītellectu cōcepti. ſ. filium: ꝛ deū per
modum amoris ꝓcedentem. ſ. ſp̄m ſanctum: vlte
rius aūt intra dīnam naturaꝫ nulla ꝓceſſio inue
nitur ſed ſoluꝫ ꝓceſſio i exteriores effectus. i hoc
autem deficit a repñtatione diuine trinitatis ꝙ pr̄
ꝛ filius ꝛ ſpiritus ſāctus ſunt vnius nature: ꝛ ſin
gulis horum ē pſona pfecta eo ꝙ intelligere ꝛ vel
le ſūt ipſū eſſe diuinum ut oñſuꝫ eſt: ꝛ ꝓpter hoc
ſic ꝓſideratur diuina ſimilido in hoīe ſicut ſimili

tudō Herculis in lapde ꝯtum ad repñtationem
forme nō ꝯtum ad ꝓueniētiam nature: vnde ⁊ in
mēte hominis dicit esse imago dei: ſm illud Gen.
i. Faciamus hoiez ad imaginem ⁊ ſimilitudinem
nām. ¶ Inuenitur etiā in alīs rebus dine trinita
tis ſimilitudo ꝓut q̄libet res in ſua ſubſtātia vna
est et ſpē quadā formatur ⁊ ordinem aliquem hz:
ſicut autem ex dictis patet: ꝓceptio intellectus in
esse intelligibili est ſicut informatio ſpēi in esse na
turali: amor autem est ſicut inclinatio uel ordo in
re naturali: vnde ⁊ ſpecies naturalium reruz a re
motis repreſentat filium: ordo aūt ſpiritum ſanctū
⁊ ideo ꝓpter remotam repñtationem ⁊ obſcuraz
in irrationabilibus rebus dicitur in eis esse trini
tatis veſtigium nō imago: ſm illud Job. xi. Nun
quid veſtigia dei cōprehendes ⁊c. Et hoc de dina
trinitate ad preſens dicta ſufficiant.

¶ De incarnatione ꝓverbi ſecundum traditionē
ſacre ſcripture. .XXVII.

QUoniam autem
ſupra cum de diuina generatione age
retur dictum est dei filio domino Je
ſu christo quedam ſm diuinam naturam quedā
ſecundum humanam ꝓuenire quam ex tempore
aſſumendo dei eternus filius voluit incarnari: de
ipſo nunc incarnationis myſterio reſtat dicenduz
quod quidem inter diuina opera maxime rōnem
excedit: nihil. n. mirabilius excogitari poteſt diui
nitus factum q̄ q verus deus dei filius fieret ho
mo verus: ⁊ quia inter oia mirabiliſſimū est: con
ſequitur q ad hui⁹ maxime mirabilis fidem oia
alia mirabilia ordinent: cum id quod est in vnoq̄
q̄z genere maximū cauſa alioz esse videat. Dane
autem dei incarnationē mirabilez auctoritate di
uina tradente ꝓfitemur: dicitur enim Joā. i. Ver
bum caro factum ē: ⁊ habitauit in nobis: ⁊ aplus
Paulus Philip. ij. dicit de filio dei loquens. Cum
in forma dei esset nō rapinam arbitratus est esse
ſe equalē deo: ſed ſemet ipm exinaniuit formam
ſerui accipiens: in ſimilitudinē hoīum factus ⁊ hā
tu inuentus ut homo. Hoc etiam ⁊ ipius domini
Jeſu christi verba manifeſte oſtendunt cum de ſe
quandoq̄z loquatur humilia ⁊ humana: ut ē illō
Pater maior me est: ⁊ triſtis est anima mea vſq̄z
ad mortē: q̄ ei ſecunduz humanitatem aſſumptā
conueniunt: qñq̄z vero ſublimia ⁊ diuina: ut est il
lud. Ego et pater vnum ſumus: ⁊ omia que habz
pater mea ſūt: que certum est ei ſecunduz naturā
diuinam competere. Oſtendunt etiam hoc ipſi⁹
domini facta que de ipſo leguntur: q. n. timuit:
triſtatus est: eſurīt: mortuus est: pertinet ad hūa
nam naturam: q ꝓpria potestate infirmos ſanat
q mortuos ſuſcitauit: ⁊ q elementis mūdi effica
citer imperauit: q demones expulit: q peccata di
miſit: q a mortuis cum voluit reſurrexit: qō deni
q̄z celos aſcendit: dinaz in eo vtutē demōſtrāt

¶ De errore Fotini circa icarnatiōez. XXVIII.

QUidaz aūtē ſcrip
turarum ſēſum ꝓauantes circa dñi
nostri Jeſu christi dinitatē ⁊ hūanita
tem peruerſū ſenſum cōceperūt. Fuerūt. n. quidā
vt Ebion ⁊ Cherintus: ⁊ poſtea Paulus ſamoſt
tan⁹ ⁊ Fotinus qui i christo ſolū nām hūanā ꝓfi
tent. dinitatē ꝙ nō per nām: ſz p quandam excel
lētē dine glorie participationē quā p opa meruе
rat in eo fuiſſe confingūt ut ſupius dictū ē. Sz ut
alia ptermittamus q̄ ꝓ pōnē huiuſmodi dicta ſūt
ſupi⁹. hec poſitio incarnatōis myſteriū tollit. Nō
n. ſm pōnē huiuſmodi ds carnē aſſūpſiſſet ut fie
ret hō: ſz magis hō carnalis deus factus fuiſſz: et
ſic non verū esſet qō Joānes dicit: vbū caro factū
est ſz magis ecōuerſio. caro vbū facta fuiſſet ſiliter
etiā non cōuenirent dei filio exinanitio aut deſcen
ſio ſz magis homini glorificatio ⁊ aſcēſio: ⁊ ſic nō
verum eēt qō aplus dicit: Qui cū in forma dei eēt
exinaniuit ſemetipſū formam ſui accipiēs: ſz ſola
exaltatio hois in dinā gloriā: de qua poſtmoduz
ſubditur: Propi qō ⁊ de⁹ exaltauit illū: neq̄z verū
ſſz qō dñs dicit: Deſcēdi de celo: ſed ſolum quod
ait. Aſcēdo ad patrē meū: cū iñ vtrūq̄z ſcriptura
coniungat: dicit. n. dñs Jo. iij. Nemo aſcēdit in ce
lū niſi qui de celo deſcendit: filius hois qui ē i celo
⁊ Eph. iiij. Qui deſcēdit ipſe ē ⁊ qui aſcendit ſup
oēs celos: ſic ēt non cōueniret filio q missus esſet
a pīe neq̄z qō a pīe exiuerit ut veniret in munduz
ſz ſolū q ad patrem iret: cū iñ ipſe vtrūq̄z cōiun
gat dicens: Jo. xvi. Uado ad eū qui miſit me: ⁊ ite
rū. Exiui a patre ⁊ veni i mūdū: ⁊ iterū reliq̄ mū
dū ⁊ vado ad patrē. i quorum vtroq̄z ⁊ humani
tas ⁊ diuinitas comprobatur.

¶ De errore māicheoz circa icarnatōez. XXIX.

HUerunt āt et alii
qui vītate incarnatōis negata quādaz
ficticiā icarnatōis ſilitudinē introduxe
runt. Dixerūt. n. manichei dei filiū non verū cor
pus: ſed fantaſticum aſſumpſiſſe. vnde nec verus
homo eſſe potuit ſed apparens: neq̄z ea que ſcōz
hoiem geſſit: ſicut qō natus est: qō comedit: bibit:
ambulauit: paſſus est: ⁊ ſepultus: in vītate fuiſſe:
ſed in quadā aſſimilatione conſequit: ⁊ ſic patz q
totum incarnationis myſterium ad q̄ndā fictoez

deducūr:hec autem positio ꝑmo quidem scriptu re auctoritatem euacuat:cum eni carnis silitudo caro nō sit:neq; similitudo ābulationis ambula tio:et in ceteris similiter:mentit scriptura dicēs v bum caro factum ē.si solum fantastica caro fuit: mentit etiam dicens Jōm christum ābulasse: co medisse:mortuū fuisse:r sepultum si hec i sola fā tastica apparitione ꝓtingerūr: si autez uel i modi co auctoritati sacre scripture derogetur:iaz nihil fixuz in fide nostra eē poterit que sacris scripturi innititur : scōm illud Joan. xx. Hec scripta sunt ut credatis. ¶Potest autē aliq; dicere scripture quidem sacre vitatem nō esse: dum id quod ap paruit refert ac si factum fuisset:q; reruz similitu dines equiuoce ac figurate ipsaruz rerum noibus nūcupantur.sicut homo pict' equoce dicitur ho mo:r ipsa sacra scriptura cōsueuit hoc modo lo quēdi vti ut est illud.i.Cor.x. Petra autem erat christus:plurima autē corpalia i scripturis de ō inueniuntur dici ꝓpter similitudinē solam sicut q; nominatur agnus uel leo uel aliquid huiusmo di. ¶Sed licet rerum similitudines equoce rez sibi nomina interdū assumant:nō tamen compe nit sacre scripture ut narrationē vnius facti totaz sub tali equiuocatiōe proponat:ita q; ex alīs scri pture locis manifesta vitas haberi non possit: qa ex hoc nō eruditio hominū sed magis deceptio se quere:cum tamē apostolus dicat Ro. xv.q; que cūq; scripta sūt ad nostram doctrinā scripta sūt: r ad Thimo.iij. Omis scriptura diuinitus ispirata vtilis est ad docendū r erudiendum. Esset ꝓterea tota euāgelica narratio poetica r fabularis si rez similitudines apparētes quasi res ipsas narraret: cum tm dicatur.ij. Pet.i. Nō enim indoctas fabu las secuti notā faciemus vobis domini nostri Je su christi vtutem . ¶Sicubi vo scriptura narrat aliqua que apparentiā r nō rerum existentiā ha buerūt:ex ipso more narrationis hoc itelligere fa cit:dicitur.n.Gen.xviij. Cumq; eleuasset oculos: Abraham.s.apparuerūt tres viri:ex quo datur i telligi q; scōm apparentiam viri fuerunt : vnde r in eis deum adorauit r deitatem ꝓfessus ē dicens Loquar ad dnm meum cū sim puluis r cinis. Et iterum. Non ē tuum hoc qui iudicas omnē terrā Q; vero Jsaias r Ezechiel r alij ꝓphete aliq; alia descripserūt que imaginarie visa sūt : errorez nō generat q; huiusmodi ponūt non in narratione histozie sed in descriptione ꝓphetie:r tm semper aliquid addūt per quod apparitio designat:sicut Jsa.vi.Vidi dominū sedentez rc.r enim ꝑmo fa cta est super me man' domini vidi rc.Ezech.viij. Emissa similitudo manus apprehendit me r ad duxit:r veni in irlm in visione dei. ¶Q; etiaz ali qua in scripturis de rebus diuinis per similitudi nem dicūtur errorem generare non potest: tuz q; similitudines sumuntur a rebus tam vilibus: vt solum sit hoc quod secundum similitudinem:et non secundum rerum existentiam dicuntur:tum quia inueniuntur aliqua propie dicta in scriptu ris per que veritas expresse manifestatur que sub similitudinibus in locis alīs ocultantur:quod q dem in proposito non accidit.nam nulla scriptu re auctoritas veritatem eorum que de humanita te christi leguntur excludit. Forte autem quis di cat q; hoc datur intelligi per hoc quod apostolus dicit Roma.octauo. Misit deus filium suum in similitudinez carnis peccati:vel per hoc quod dic Philip.scdo. In similitudinē hominum factus r habitu inuentus vt homo. Dic autem sensus per ea que hic adduntur excluditur . non enim dicit solum:in similitudinem carnis:sed addit peccati: quia christus veram quidem carnem habuit:sed non carnem peccati:quia in eo peccatuz nō fuit: sed similem' carni peccati:quia carnem passibilez habuit qualis est facta caro hominis ex peccato. ¶Similiter fictionis intellectus excluditur ab hoc quod dicit in similitudinem hominum fact': per hoc quod dicitur formaz serui accipiens.ma nifestuz est autem formam ꝓ natura poni r nō ꝓ similitudine:ex hoc q; dixerat qui cum in for ma dei esset:vbi ꝓ natura ponitur forma : non enim ponitur q; christus fuerit similitudinarie de us. ¶Excluditur etiam fictionis intellectus per hoc quod subdit:factus obediens vsq; ad mortē non igitur similitudo accipitur ꝓ similitudine apparentie:sed ꝓ natura similitudine speciei sic omnes homines similes specie dicuntur. ¶Ma gis autem sacra scriptura expresse fantasmatis su spicionem excludit. Dicitur enim Mathe.decio quarto.q; videntes discipuli Jesum ambulantem supra mare.turbati sunt dicentes:quia fantasma est:r pre timore clamauerunt:quam quidem eo rum suspitionez dominus conuenienter remouit. vnde subditur statim que Jesus locutus est eis di cens. Habete fiduciam:ego sum.nolite timere:q̄ uis non rationabile videatur q; aut discipulos la teret:q; non nisi corpus fantasticum assumpsisset cum eos ad hoc elegerit vt de eo testimonium per hiberēt veritatis ex his que viderant et audierāt aut si eos non latebat extimatio fantasmatis non incussisset tunc eis timorem. ¶Adhuc autez ex pressius suspicionem fantastici corporis a menti bus discipuloruz remouit dominus post resurre ctionem:dicit enim Luce vlti.q; discipuli contur bati r conterriti extimabant se spiritum videre: dum scilicet viderunt Jesuz:r dixit eis. Quid tur bati estis r cogitationes ascendunt in corda vra: videte manus meas r pedes meos: quia ego ipse suz:palpate r videte:quia spiritus carnem r ossa non habet sicut me videtis habere. frustra enim

se palpandum prebuit si non nisi corpus fantasti
cum habuisset. Item apostoli se ipos idoneos
christi testes ostendunt: dicit.n. Petrus Act.x.
hunc scilicet Jesum: deus suscitauit tertia die: et
dedit eum manifestum fieri non omni populo: sz
testibus preordinatis a deo: nobis qui manducaui
mus z bibimus cum illo postq̃ resurrexit a mor
tuis: z Joannes apostolus i principio sue epistole
dicit. Quod vidimus oculis nostris: quod perspe
ximus z manus nostre contrectauerunt de verbo
vite: hoc testamur. non potest autem efficax sumi
testimonium veritatis per ea que non in rei existē
tia: sed soluz in apparentia sunt gesta: si igitur cor
pus christi fuit fantasticum z non vere manduca
uit z bibit neqz vere visus est z palpatus est: sz fā
tastice tantum: inuenitur non esse idoneum testi
monium apostolorum de christo: z sic inanis est
eorum predicatio: inanis est z fides nostra: vt di
cit Paulus ꝑmo Corin.xv. Amplius autem:
si christus verum corpus non habuit: non vere
mortuus est: ergo nec vere resurrexit: sunt igitur
apostoli falsi testes christi predicantes mundo ip
sum resurrexisse. vnde apostolus ibidem dicit. In
uenimur autem z falsi testes dei: quoniaz testimo
nium diximus aduersus deum q̃ suscitauerit Je
sum quem non suscitauit. Preterea falsitas nō
est idonea via ad veritatem: secunduz illud Eccl.
trigesimoquarto. A mēdace quid verum dicetur
aduentus autem christi in mundum ad ueritatis
manifestationem fuit: dicit enim ipse Joan. decio
octauo. Ego autem in hoc natus sum: z ad hoc
veni in mundum: vt testimonium perhibeam
veritati: non igitur in christo fuit aliqua falsitas.
fuisset autem si ea que dicuntur de ipso: in appa
rentia tantum fuissent. nam falsum est quod non
est vt videtur: omnia igitur que de christo dicun
tur: secunduz rei existentiam fuerunt. Ad hec
Roma. tertio dicitur: q̃ iustificati sumus in sāgui
ne christi: z Apocalip. ḉnto. dicitur. Redemisti
nos domine in sanguine tuo: si igitur christus nō
habuit verum sanguinem neqz vere ꝓ nobis ip
sum fudit: neqz igitur vere iustificati neqz vere re
dempti sumus: ad nihil igitur vtile ē esse i christo
Item si non nisi fantasia intelligendus est aduē
tus christi in mundu̇: nihil nouum in christi ad
uentu accidit. nam z in veteri testamento deus ap
paruit Moisi z prophetis secundum multiplices
figuras: vt etiam scriptura noui testamenti testa
tur. hec autem totam doctrinam noui testamenti
euacuat: non igitur corpus fantasticum: sed veruz
filius dei assumpsit.

De errore Valētini circa icarnatōez. xxx.

His autē et Valē
tinus propinque de mysterio incarna
tionis sensit: dixit eniz q̃ christus nō
terrenum corpus habuit: sed de celo portauit: et
qō nihil de virgine matre accepit: sed per eaz qua
si aque ductum transiuit. Occasionem autem sui
erroris ex quibusdam verbis sacre scripture acce
pisse videtur: dicitur enim Joan. tertio. Nemo as
cendit in celuz nisi qui de celo descendit: filius ho
minis qui est in celo: qui de celo venit: super om
nes est: z Joan. sexto. dicit dominus. Descendi de
celo non ut faciam voluntatem meam: sed volū
tatem eius qui misit me: z ꝑmo Corinthi. xv. Pri
mus homo de terra terrenus. secundus homo de
celo celestis: que omnia sic intelligi volunt vt chri
stus de celo: etiam secundum corpus descendisse
credatur. Procedit autem tam hec Valentini po
sitio q̃ manicheorum premissa: ex vna falsa radi
ce: quia credebant q̃ hec omnia terrena a diabo
lo sint creata. Unde cum filius dei in hoc appa
ruit: vt dissoluat opera diaboli sicut dicitur ꝑmo
Joan. iij. nō ei cōpetebat vt de creata diaboli cor
pus assumeret: cum etiam Paulus dicat. ij. Corin.
vi. Que societas lucis ad tenebras: que autem cō
uentio christi ad bella. Et quia que ab eadem ra
dice procedunt. similes fructus producnnt idem
falsitatis inconuiens relabitur hec positio cum
predicta. Uniuscuiusqz enim speciei sunt determi
nata essentialia principia: materiam dico z for
mam ex quibus constituitur ratio speciei in his
que sunt ex materia et forma composita: sed sicut
caro humana et os z huiusmodi: sunt materia ꝓ
pria hominis: ita ignis aer aqua et terra et huius
modi qualia sentimus sunt materia carnis z ossis
et huiusmodi partiuz. si igitur corpus christi non
fuit terrenum non in ipso vera caro et verum os
sed omnia secundum apparentiam tantum. z ita
etiam non fuit verus homo sed apparens: cum ta
men ut dictum est ipse dicat: spiritus carnem: et
ossa non habet sicut me uidetis habere. Ad
hec corpus celeste secundum suam naturam est
incorruptibile et inalterabile et extra suū vbi nō
potest transferri: non autem decuit q̃ dei filius di
gnitati nature assumpte ad peius aliquid: detra
heret sed magis q̃ eam exaltaret: non igitur cor
pus celeste aut corruptibile ad inferio: a portauit
sed magis assumptum terrenum corpus et passi
bile incorruptibile reddidit et celeste. Item.
apostolus dicit Ro. primo de filio dei q̃ factus ē
ex semine Dauid secundum carnem: sed corpus
Dauid terrenum fuit: ergo et corpus christi.

Amplius idem apostolus dicit Galath. quarto. qõ deus misit filium suum factum ex muliere: et Math. primo dicitur q Jacob genuit Joseph virum Marie de qua natus est Jesus qui vocatur christus. non autem vel ex ea factus vel ex ea natus diceretur si solum per eam sicut per fistulã transisset nihil ex ea assumens: ex ea igitur corpus assumpsit. Preterea non posset dici mater Jesu Maria quod euangelista testatur: nisi ex ea aliquid accepisset. Ad hec apostolus dicit Heb. secundo. qui sanctificat scilicet christus: et qui sanctificantur: scilicet fideles christi ex vno omnes. pter quam causam non confunditur eos vocare fratres dicens: Narrabo nomen tuum fratribus meis: et ifra. Quia ergo pueri cõmunicauerũt carni et sanguini: et ipse similiter participauit eisdem si autez christus corpus celeste solum habuit. manifestum est cum nos corpus terrenum habeam' q non sumus ex vno cum ipso: et per consequẽs: neque fratres eius possumus dici: neque etiam ipse participauit carni et sanguini. Nam notum est qõ caro: et sanguis ex elementis inferioribus componuntur et non sunt nature celestis: patet igitur contra apostolicam sententiam predictam positionem esse. Ea vero quibus innituntur. manifestum est friuola esse. Non enim christus descẽdit de celo secundum corpus aut animam: sed secundum qõ deus: et hoc ex ipsis verbis domini accipi potest: cum enim diceret Joan. tertio. Nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo. Adiunxit filius hominis qui est in celo: in quo ostendit se ita descendisse de celo: q tamen in celo esse non desierit. hoc autem proprium deitatis est ut ita in terris sit qõ et celum impleat: secundus illud Hieremi. vigesimotertio. Celum et terram ego impleo: non ergo filio dei in quantum deus est descendere de celo competit secundum motũ localez. Nam quod localiter mouetur sic ad vnũ locum accedit q ab altero recedit: dicitur igitur filius dei descendisse secundum hoc qõ terrenam substantiam sibi copulauit: sicut et apostolus eus exinanitum dicit in quantum formam serui accepit: ita tamen qõ diuinitatis naturam non perdidit. Id vero quod pro radice huius positionis assumunt ex superioribus patet esse falsum: ostẽsum est enim in secundo libro: qõ ista corporalia non a diabolo: sed a deo sunt facta.

De errore Apollinaris circa corpus christi. .XXXI.

Ratiõabilius ãt his circa incarnationis mysterium Apollinaris erauit: in hoc tñ cũ predictis pcordans q corpus christi non fuit de virgine assumptum: sed quod est magis impium aliquid verbi dicit in carnem christi fuisse conuersum: occasionem erroris sumens ex eo quod dicitur Joannis primo. Uerbũ caro factum est: quod sic intelligendum putauit: quasi ipsum verbum sit conuersum in carnem: sicut et intelligit illud quod legitur Joannis secũdo. Ut gustauit architriclinus aquam vinum factum: quod ea ratione dicitur: quia conuersa est aqua in vinum. Huius autem erroris impossibilitatem ex his que supra ostensa sunt facile est deprehendere. Ostensum est enim supra q deus qõ immutabilis est. omne autem qõ in aliud conuertitur manifestum est in illud mutari: cum igitur uerbum dei sit verus deus ut ostensum est: impossibile est q verbum dei fuerit in carnez mutatum. Item verbuz dei cum sit deus: simplex est: ostensum est enim supra in deo compositionẽ non esse: si igitur aliquid verbi dei est conuersuz in carnem: oportet totum verbum conuersum esse: quod autem in aliud conuertitur desinit esse id quod prius fuit: aqua enim conuersa in vinuz: iam non est aqua sed vinum: igitur post incarnatõem ꝑm positõez predictam verbum dei penit' non erit quod apparet impossibile: tum ex hoc q verbum dei est eternum secundum illud Joan. primo. In principio erat verbum: tum quia post incarnationem christus verbum dicitur: secundum illud Apoca. decimonono. Uestitus erat veste aspersa sanguine: et vocabatur nomen eius verbum dei. Amp. eorum q nõ cõicant i materia et in genere vno: impossibile est fieri conuersionẽ in inuicem: non enim ex linea fit albedo: quia sũt diuersorum generum: neq corpus elementare potest conuerti in aliquod corpus celestium uel in aliquam incorpoream substantiam aut econuerso: cum non conueniunt in materia: verbum autem dei cum sit deus non conuenit neq in genere neq in materia cum quocunq alio eo q deus in genere non est neq materiam habet: impossibile est igitur verbum dei fuisse in carnem conuersuz vel in quodcunq aliud. Preterea de ratione carnis ossium et sanguinis et huiusmodi partiũ est q sit ex determinata materia: si igitur verbuz dei sit in carnem conuersum secundum positionẽ predictam. seqtur q in christo non fuerit vã caro nec aliquid aliud huiusmodi: et sic etiam non erit verus homo sed apparens tantum et alia huiusmodi que supra contra Uelentinum posuimus: patet igitur hoc quod Joannes dicit: verbum caro factum est: non sic intelligendum esse quasi verbum sit ꝑuersũ in carnẽ sz qz carnẽ assũpsit ut cũ hoib' ꝑuersaret et eis visibil' apparẽt: vñ et subdit

Et habitabit in nobis: ⁊ vidimus gloriam eius ⁊c. sicut et in Baruch de deo dicitur: qđ in terris visus est: ⁊ cum hominibus cõuersatus est.

De errore arrij ⁊ Apollinaris circa aiaz xpi. XXXII.

NOn solum aũtem circa corpus christi: sed ẽt circa eius aiaz aliqui male sensisse inueniunt. Posuit eni Arrius qꝫ in christo nõ fuit aia: sz qꝫ solũ carnez assumpsit cui diuinitas loco aie fuit: ⁊ ad hoc ponẽ dum necessitate quadã vt fuisse inductus. Cũ. n. vellet asserẽ qꝫ filius dei sit creata ⁊ minor ꝑe: ad hoc probandũ illa scriptura assũpsit testimõia que infirmitatẽ hũanam ostẽdũt in christo: ⁊ ne aliquis eius ꝓbatõnẽ refellẽt dicẽdo assũpta ab eo testimonia: christo nõ ꝼm diuinã nãm: sed humanam conuenire. nedũ aiam remouit a xpo ut cum quedaz corpori hũano ꝓuenire non possint: sicut qđ miratus est: qꝫ timuit: qꝫ orauerit: necessarium fiat huiusmodi in filium dei minoratione inferre. assumpsit aũt in sue põnis asꝼtionẽ ꝑmissũ vbuz Joan. dicentis: vbũ caro factũ ẽ. ex quo accipẽ vo lebat qꝫ solam carnẽ vbũ assũpserit. nõ aũt aiam. In hac põne ẽt Apollinaris eũ secutus ẽ. manifestum ẽ autẽ ex premissis hanc põnẽ ipossibilẽ eẽ: ostẽsũ ẽ. n. supra qꝫ deus foza corpis eẽ nõ põt: cuz igitur vbũ dei sit deus vt ostẽsum est: ipossibile est qđ vbum dei sit foza corporis vt sic carni ꝑ aia eẽ possit. Utilis aũt ẽ hec rõ ꝺ Apollinarẽ q vbum dei verum deum eẽ confitebatur: ⁊ licz hoc Arrius negaret: tñ ẽt ꝺ eũ predicta procedit rõ: qz nõ solũ deus non põt eẽ forma corporis: sed nec ẽt aliquis super celestiuz spũuz iter quos suppremũ filiũ dei Arrius ponebat nisi forte ꝼm põnẽ Origenis qui posuit aias hũanas eiusdẽ spẽi ⁊ nãe cũ super cele stibus spiritibus esse. Cuius opinionis falsitatem supra ostendimus. Item subtracto eo qđ ẽ de rõe hois verus hõ eẽ nõ põt. manifestũ ẽ aũt aiaz ꝑncipaliter de rõe hois esse cũ sit eius foza: si igit christus aiam non habuit verus homo non fuit: cũ tñ eũ hoiez aplus asserat dicẽs. i. ad Thimoth. ij. Unus est mediator dei ⁊ hoiuz hõ christus Je sus. Ad hec ex aia non solum rõ hois: sz ex singulariũ partiũ eius dependet. vñ remota aia oculus caro ⁊ os hois mõtui equiuoce dicunt: sic oculus pictus aut lapideus: si igitur in christo ñ fuit aia necesse est qꝫ nec vera caro in eo fuerit nec aliq alia partiuz hois: cũ tñ hoc dñs in se esse perhibeat dicens: Luce ulti. Spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Amplius quod generatur ex aliquo viuente filius eius dici non potest nisi in eadem specie procedat: non enim vermis dicitur filius animalis ex quo generatur: sed si xps aiam nõ hiet: nõ esset eiusdẽ spẽi cuz aliis hõibus: q. n. ꝼm foiaz differũt: eiusdẽ spẽi esse nõ pñt: non igit dici poterit qꝫ xps sit filius Marie vginis: aut qꝫ illa sit mater eius: qđ tñ in euãgelica scriptura asserit. Preterea in euangelio exꝑsse dr qꝫ christus aiam habuit: sicut est illud Math. xxvi. Tristis est aia mea vsqz ad mortẽ: ⁊ Jo. xij. Nunc aia mea turbata est. Et ne forte dicant ipz filium dei animã dici eo qꝫ ꝼm eoz positionẽ loco aie ⁊ carnis sit: sumendũ ẽ quod dñs dicit Jo. x. Potestatem habeo ponendi animam meaz ⁊ iterum sumendi eam: ex quo intelligitur aliud quã animam esse in christo quod habuit potestatem ponendi animaz suam ⁊ sumendi. non autem fuit in potestate corporis qꝫ vniretur filio dei vel separaretur a deo cum hoc etiam nature potestatẽ excedat: oportet igitur intelligi in christo aliud fuisse animam ⁊ aliud diuinitatem filij dei cui merito talis potestas tribuitur. Item tristicia ira ⁊ huiusmodi passiones: sunt anime sensitiue ut patet per philosophum in septimo phisicoz. hec aũt in christo fuisse ex euangelijs comꝓbatur: oportet igitur in christo fuisse animam sensitiuam: de qua planum est qꝫ differt a natura diuina filij dei.

Sed qz potest dici: humana in euangelijs metaphorice dici de christo: sicut de deo in plerisque locis sacre scripture loquitur: accipiendum est aliquid quod necesse sit vt proprie dictum intelligatur: sicut enim alia corporalia que de christo euãgeliste narrant proprie intelliguntur ⁊ non metaphorice: ita oportet non metaphorice de ipso itelligi qđ manducauerit et per consequens qđ esurierit. esurire autem non est nisi habentis animam sensitiuam cũ esuries sit appetitus cibi: oz igit qđ christus habuẽit aiam sensitiuã.

De errore Apollinaris dicẽtis aiam rõnalẽ nõ fuisse in christo: ⁊ de errore Origenis dicẽtis aiam xpi añ mundũ fuisse creatam. XXXIII.

HIs autem testimonijs euangelicis Apollinaris ꝓuictus cõfessus est in xpo aiam sensitiuã fuisse tamen sine mente ⁊ intellectu: ita qđ verbuz dei fuerit illi aie loco intellectus ⁊ mentis. Sed nec ꝺ sufficit ad inconueniẽtia predicta vitanda: homo enim speciem sortitur humanam: ex hoc qꝫ mentem humanaz ⁊ rationem habet: si igitur christꝰ hoc non habuit: verus homo non fuit. nec eiusdẽ speciei nobiscuz. anima autem ratione carens ad aliam speciem pertinet qꝫ anima rationem habẽs ⁊ enim scom philosophũ in. viij. metaph. dicit qꝫ in diffinitionibus ⁊ speciebus quelibet differentia essentialis addita. Uel subtracta variat:

ſpeciem ſicut in numeris vnitas. rōnale aūt ē diffa ſpecifica: ſi igitur in xp̄o fuit aia ſenſitiua ſine rōe nō fuit eiuſdē ſpēi cū aia noſtra que ē rōem hns: nec ipſe igit̄ chriſtus fuit eiuſdē ſpēi nobiſcū. Ad hec inter ipſas aias ſenſitiuas rōe carentes diuerſitas fm ſpēm exiſtit: qō p3 ex aialibus irrōnalib' que ab inuicē ſpē differūt: quorū tn vnūqōq3 fm ꝓpriam aiam ſpēm hz: ſic igitur aia ſenſitiua ratione carens eſt quaſi vnū genus ſub ſe plures ſpecies comꝓhendens. nihil autē ē in genere qō non ſit in aliqua eius ſpecie: ſi igitur anima chriſti fuit in genere anime ſenſitiue ratione carentis: oport3 q̄ contineretur ſub aliqua ſpecierum eius vtpote q̄ fuerit in ſpecie anime leonis vel equi aut alicuius alterius belue: quod eſt omnino abſurdum.

¶ Imꝑ. corꝑus cōparat ad aiaz ſicut mā ad formam ⁊ ſicut inſtrumentum ad principale agens. oport3 autem māz ꝓportionatam eſſe forme ⁊ inſtrumentū ꝓncipali agenti: ergo fm diuerſitatē animarum oport3 ⁊ corꝑorum diuerſitatem ee: qō ⁊ fm ſenſum apparet. nam in diuerſis animalibus inueniuntur diuerſe diſpoſitiones membrorum ſcōm q̄ conueniunt diuerſis diſpoſitionibus aiaruz: ſi ergo in chriſto non fuit anima qualis ē anima noſtra: nec membra habuiſſet ſicut ſūt mēbra humana. ¶ Preterea cū ſcōm Apollinarem verbum dei ſit verus deus: ei admiratio cōpetere non poteſt. nam ea admiramur quorum cauſam ignoramus. ſiliter aūt nec admiratio anime ſenſitiue competeret cum ad animam ſenſitiuam non pertineat ſolicitari de cognitione cauſarum. in chriſto ār admiratio fuit ſic ex euangelijs probat: dicitur enim Mathe. octauo q̄ audiēs Jhs vba Centurionis miratus eſt: oz igitur preter diuinitatē uerbi ⁊ aiam ſenſitiuam in chriſto aliq̄d ponere: fm q̄ admiratio ei cōpetē poſſit. ſ. mentē hūanā: manifeſtū eſt igit̄ ex predictis q̄ in chriſto verum corꝑ' hūanū et vera aia hūana fuit: ſic igit̄ quod Joan. dicit: verbū caro factū eſt: non ſic intelligit quaſi verbum ſit in carnem conuerſum: neq3 ſic q̄ verbum carnem ſolam aſſumpſerit: aut aiam ſenſitiuā ſine mente: ſed ſcōm conſuetum ſcripture modum ponitur pars ꝓ toto: ⁊ ſic dictuz ſit: verbum caro factum eſt: ac ſi diceretur: verbum homo factum eſt. nam ⁊ anima interdum ponit ꝓ homine in ſcriptura: dicit. n. Exo. ꝑmo. Erāt omnes anime: que egreſſe ſunt de femore Jacob ſeptuaginta: ſimiliter etiam et caro ꝓ toto hoie ponitur: dicitur. n. Iſa. 40. Videbit omnis caro pariter q̄ os domini locutum eſt: ſic igitur et hic caro ꝓ toto homine ponitur ad expumendam humane nature infirmitatem quam verbum dei aſſumpſit. Si autem chriſtus humanam carnem ⁊ humanam animam habuit ut oſtenſū ē: manifeſtū eſt animam chriſti non fuiſſe añ corꝑoris ei' conceptionē: oſtenſū ē. n. q̄ humane anime ꝓpriꝰ corꝑoribus non preexiſtunt. vñ p3 falſū eē Origenis dogma dicentis animaz chriſti ab initio ante corꝑorales creaturas cum omnibus alijs ſpūalibus creaturis creatam ⁊ a verbo dei aſſumptam ⁊ demum circa fines ſeculorum ꝓ ſalute hominum carne fuiſſe induta3.

De errore Theodori moſueſteni circa vnionem verbi ad hominem. XXXIIII.

EX ꝓmiſſis igitur apparet q̄ chriſto nec diuina nata defuit vt Ebion Cerinthus ⁊ Fotinus dixerunt: nec verū corꝑ' humanū fm errorē Manichei atq3 Valentini: nec ēt hūana aia ſicut poſuerunt Arrius et Apollinaris. His igitur tribus ſubſtantijs in chriſto ꝓuenientib'. ſ. diuinitate aia hūana ⁊ vero hūano corꝑore: circa hoz vnionez quid ſentiendū ſit fm ſcripturaz̄ documēta iq̄rēdū reſtat. Theodorus igit̄ moſueſtenus ⁊ Neſtorius eius ſectator talē ſīniaz de ꝑdicta vnione ꝓtulerūt. Dixerūt. n. q̄ aia hūana ⁊ corꝑ' hūanū nāli vnione cōuenerunt in xp̄o ad ꝓſtitutionē vni' hominis eiuſdē ſpēi ⁊ nature cū alijs hōibus: ⁊ q̄ in hoc homine deus habitauit ſicut in templo ſuo: ſcilicet per gratiam ſicut ⁊ in alijs hōibus ſanctiſ. vnde dicitur Joan. ſcō. q̄ ipſe iudeis dixit. Soluite tēplum hoc ⁊ in tribus diebus excitabo illud ⁊ poſtea euangeliſta quaſi exponens ſubdit. Ille autem dicebat de templo corꝑoris ſui: ⁊ apoſtol' Col'. primo dicit. q̄ in ipſo cōplacuit omnem plenitudinem habitare: ⁊ ex hoc conſecuta eſt viteriꝰ quedam affectualis vnio inter hominem illuz et deum dum ⁊ homo ille bona ſua voluntate ō inhesit ⁊ deus ſua voluntate illum acceptauit: ſecundum illud Joan. octauo. Qui miſit me: mecum eſt: et non reliquit me ſolum: quia que placita ſunt ei facio ſemper: vt ſic intelligatur talis eſſe vnio hominis illius ad deum qualis eſt vnio de qua apoſtolus dicit primo Corin. ſexto. Qui adheret deo vnius ſpiritus eſt: ⁊ ſicut ex hac vnione nomina que ꝓprie deo conueniunt ad homines transferuntur ut dicantur dij ⁊ filij dei ⁊ domini ⁊ ſancti ⁊ chriſti ſicut ex diuerſis locis ſcripture patet: ita ⁊ nomina diuina homini illi conueniunt vt propter dei inhabitationem ⁊ vnionem affect' dicat ⁊ de' ⁊ dei fili' ⁊ dñs ⁊ ſcūs ⁊ xp̄s: ſz tn̄ qz in illo hoie maioꝛ plenitudo gr̄ie fuit q̄ in alijs hōibus ſanctis: fuit pre ceteris tēpluz dei: ⁊ artius deo fm affectū vnitus: ⁊ ſingulari quodam priuilegio diuina nomina participauit: ⁊ propter hāc excellentiam gratie conſtitui' eſt in participatiōe diuine dignitatis ⁊ honoris: vt ſcilicz coadoꝛetur

deo: ꝛ sic ſm predicta opoꝛtet ꝙ alia ſit perſona verbi dei et alia perſona illius hois qui verbo dei coadorat: ꝛ ſi dicatur una perſona vtriuſq; : hoc erit ꝓpter vnionē affectualem predictam: vt ſic dicatur homo ille ꝛ dei verbum vna perſona: ſicꝫ dō de viro et muliere ꝙ iam non ſunt duo ſed vna caro: ꝛ qꝛ talis vnio non facit vt qō de vno dī de altero dici poſſit: non.n. quicquid conuenit viro verū eſt de muliere aut ecōuerſo. ideo in vnione v̄bi ꝛ illius hominis hoc obſeruandū putant ꝙ ea q̄ ſunt ꝓpꝛia illius hois ad hūanā nām pertinentia: de verbo dei aut de deo conuenienter dici nō poſſunt ſicut homini illi conuenit ꝙ ſit natus de virgine ꝙ paſſus mortuus ꝛ ſepultus ꝛ huiuſmodi que omnia aſſerunt de deo uel de dei verbo dici non debere: ſed quia ſunt quedam nomina que etſi deo principaliter conueniant: cōicātur tamē hominibus per aliquem modum : ſicut chriſtus dn̄s ſanctus: ꝛ etiaꝫ filius dei: de huiuſmōi nōib' ſcōm eos nihil ꝓhibet predicta predicari: cōuenienter. n. dicitur ſcōm eos ꝙ chriſtus dn̄s glie vl̄ ſanctus ſanctoꝝ vel dei filius ſit natus de virgine paſſus mortuus et ſepultus. vnde et beatam virginem non matrem dei vel verbi dei : ſed matrem chriſti nominandam eſſe dicunt. ¶ Sed ſi q̄s diligenter conſideret: predicta poſitio veritatē icarnationis excludit : non.n. ſcōm predicta verbum dei fuit homini illi vnitum niſi ſm inhabitatiōez per gratiam ex qua conſequitur vnio voluntatū: inhabitatio autem verbi dei in homine non eſt v̄bum dei incarnati . habitauit enim verbum dei et deus ip̄e in oibus ſanctis a conſtitutione mundi: ſecundum illud apoſtoli ſcōo Corin. vi. Vos eſtis templum dei viui ſicut dicit dominus: q̄m inhabitabo in illis: que tamen inhabitatio incarnatio dici non poteſt . alioquin frequēter ab initio mundi deus incarnatus fuiſſet . Nec etiam ad incarnationis rationem ſufficit ſi verbum dei aut deus pleniori gratia habitauit in illo homine : qꝛ magis ꝛ minus ſpeciem non diuerſificant vniōis: cum igitur chriſtiana religio in fide incarnatiōis fundetur: euidenter apparet qō predicta poſitio fundamentuꝫ chriſtiane religionis tollit. ¶ Preterea ex ipſo modo loquendi ſcripturarum falſitas predicte poſitōis apparet: ihabitationem eniꝫ verbi dei in ſanctis hominibus conſueuit ſacra ſcriptura his modis ſignificare : locutus eſt dominus ad Moiſen vel dicit dominus ad Moiſen : factum eſt verbum domini ad Dieremiam aut ad aliquem aliorum prophetarum: factum ē verbum domin' in manu Aggei prophete. nunquaꝫ autem legitur ꝙ verbum domini factum ſit vel Moiſes vel Dieremias vel aliquis aliorum. hoc autem modo ſingulariter vnionem dei verbi ad carnem chriſti deſignat euangeliſta dicens : Verbum caro factum eſt ut ſupꝛa expoſitum eſt: manifeſtum eſt igitur ꝙ non ſolum per modum ihabitationis verbum dei in homine chriſto fuit ſm traditiones ſcripture. ¶ Item omne quod factuꝫ eſt aliquid eſt illud quod factum eſt ſicut quod factum eſt hō: eſt hō. ꝛ qō factum eſt album: eſt albū ſꝫ v̄bū dei factū eſt homo vt ex premiſſis hēt: igitur verbum dei eſt homo: impoſſibile eſt autez ut duorum differentiū perſona aut Ipoſtaſi vel ſuppoſito vnum de altero predicetur : cum enim dicitur: homo eſt animal : id ipſū quod animal ē: homo ē: ꝛ cum dicitur : hō eſt albus: ipſe homo albus eſſe ſignatur ꝛꝫ albedo ſit extra rōez humanitatis: ꝛ ideo nullo modo dici poteſt ꝙ ſortes ſit Plato vel aliquod aliud ſingularium eiuſdem vl̄ alterius ſpecici : ſi igitur verbum caro factum eſt .i. hō vt euangeliſta teſtatur: impoſſibile ē ꝙ v̄bi dei ꝛ illi' hois ſint due ꝓſone vel due Ipoſtaſes l̄ duo ſuppoſita. ¶ Ad hec ꝓnoia demonſtratiua ad ꝓſona referūtur vel Ipoſtaſim uel ſuppoſitum: nemo enim dicēt ego curro alio currente niſi forte figuratiue vtpote ꝙ alius loco eius curreret: ſed ille hō qui dictus eſt Jeſus dicit de ſe: anteq̄ Habraā fieret ego ſum: Joan. viij. et Joan. x. Ego et pater vnum ſumus: et plura alia que manifeſte ad diuinitatem verbi pertinent: ergo manifeſtum eſt qō perſona illius hominis loquentis et Ipoſtaſis eſt ipſa perſona filij dei. ¶ Amp. ex ſuperioribus ꝓz ꝙ neqꝫ corpus chriſti de celo deſcendit ſecundum errorem Valentini: neqꝫ anima ſecundum errorē Origenis. vnde reſtat ꝙ ad verbum dei pertineat qō dicitur deſcendiſſe non motu locali: ſed ratiōe vnionis ad inferiorem naturam ut ſupra dictum eſt : ſed ille homo ex perſona ſua loquens dicit ſe deſcēdiſſe de celo Joan. vi. Ego ſum panis viuus qui de celo deſcendi: neceſſe eſt igitur perſonam ꝛ Ipoſtaſim illius hominis eſſe perſonaꝫ verbi dei ¶ Item manifeſtū eſt ꝙ aſcendere in celum chriſto homini conuenit qui videntibus apoſtolis eleuatus eſt: vt dicitur Act. primo. deſcendere autez de celo verbo dei ꝓuenit: ſed apoſtolus dic̄ Ephe. quarto. Qui deſcendit ipſe eſt ꝛ qui aſcendit: ipſa igitur eſt perſona ꝛ Ipoſtaſis illius hominis que eſt perſona et Ipoſtaſis verbi dei. ¶ Ad hec ei q̄ originem habet ex mundo et ꝙ ñ fuit antequam eſſet in mundo : non conuenit uenire in mundum : ſed homo chriſtus ſecundum carnem originem habet ex mundo : quia verum corꝑus humanum ꝛ terrenum habuit ut oſtenſum eſt : ſm animam vero non fuit anteq̄ eſſet in mundo: habuit enim veram aiam humanam de cuius nā ē: ut non ſit anteq̄ corꝑi vniatur: relinquitur igit ꝙ hōi illi ex ſua humanitate non cōueniat venire in mundū. ipſe autem ſe dicit veniſſe in mundu. Exiui inquit a patre ꝛ veni in mundum: Jo. xvi.

manifestum est igitur id quod verbo dei cõuenit de hoie illo dr̃ vere. nã q verbo dei conueniat vẽi re in mũdũ:manifeste ostẽdit Joanes euangelista dicens. In mundo erat ⁊ mundus per ipsũ factus est:⁊ mũ.eũ ñ cog.i ꝓpa venit ⁊c.oz igit̃ psonaz ⁊ Jpostasim illius hõis loquẽtis eẽ personã ⁊ Jpo stasim verbi dei. ¶ Jtẽ apostolus dicit Hebre.x. Ingrediens mundũ dicit. hostiam ⁊ oblationem noluisti.corpus aũt aptasti mihi.igrediens autez mundũ verbũ dei est vt oñsũ est:ipsi ergo dei v̈bo corpus aptatur vt.s.sit ꝓpriũ corpus eius:quod dici non posset nisi esset eadẽ Jpostasis v̈bi dei et illi⁹ hois. oz igit̃ eẽ eandem Jpostasim dei uerbi ⁊ illi⁹ hois. Amꝑ.ois mutatio vel passio cõueni ens corpori alicuius potest attribui ei cuius é cor pus:si eniz corpus Petri vulneretur flagellet aut moriatur potest dici q Petrus vulneratur flagel latur aut moritur :sed corpus illius hominis fuit corpus verbi dei vt ostensum est:ergo omnis pas sio que in corpore illius hominis facta fuit potest verbo dei attribui:recte igitur potest dici q v̈buz dei ⁊ deus est passus crucifixus mortuus ⁊ sepul tus:quod ipsi negabant. ¶ Jtem apostolus dicit ad Hebreos secũdo. Decebat eum propter quem omnia:⁊ per quem omnia:qui multos filios i glo riam adduxerat:auctorem salutis eorum per pas sionem consumari:ex quo habetur⁹ qõ ille prop ter quẽ sunt omnia:et per quem sunt omnia:et q̃ homines in gloriaz adducit:⁊ qui est auctor salu tis humane: passus est et mortuus:sed hec quat tuor singulariter sunt dei ⁊ nulli alĩ attribuunt: dicitur eni prouerb.xvi. Uniuersa propter semet ipsum operatus est dominus:⁊ Joan.primo de v̈ bo dei dicitur: Omnia per ipsum facta sunt: ⁊ in psal. Gratiam et gloriam dabit dominus:⁊ alibi. Salus autem iustorum a domino:manifestum ẽ igitur recte dici deum dei verbum esse passum et mortuum. ¶ Preterea licet aliquis homo parti cipatiõe diuini dominij dominus dici possit:nul lus homo tamen neqz creatura aliqua potest dici dominus glorie:quia gloriam future beatitudis solus deus ex natura possidet.alĩ vero per donuz gratie.vnde et psal.dicitur. Dominus virtutum ipse est rex glorie: sed apostolus dicit dominum glorie esse crucifixum.1. Corin.secũdo. Si enim cognouissent: nũquã dominum glorie crucifixis sent:vere igitur dici potest q deus sit crucifixus. ¶ Ad hec verbum dei dicitur dei filius per natu ram ut ex supra dictis pater.homo autem prop ter inhabitationem dei dicitur dei filius per grati am adoptionis:sic igitur in domino Jesu christo secundum positionẽ predictã est accipere utrũqz filiationis modum. nam verbum inhabitans est dei filius per naturam homo inhabitatus est dei filius per gratiam adoptionis.vnde homo ille nõ potest dici ꝓprius vel vnigenitus dei filius:sed solum dei verbum : quod fm ꝓprietatez natiui tatis singulariter a patre genitũ est.attribuit autẽ scripta proprio et vnigenito dei filio passionem ⁊ mortem:dicit eniz apostolus Ro.viij. Proprio filio suo non pepercit:sed pro nobis omnibus tra didit illum:⁊ Joan.tertio. Sic deus dilexit mun dum ut filium suum vnigenitum daret:ut omnis qui credit in illum non pereat sed habeat vitam eternam:⁊ q̃ loquatur de traditione ad mortem: patet per id qõ eadem verba supra premiserat de filio hominis crucifixo dicens :Sicut Moises ex altauit serpentem in deserto:ita oportet exaltari filium hominis vt omnis qui credunt in illuz ⁊c. ⁊ apostolus mortem christi indicium diuine dile ctionis ad mundum esse ostendit dicens Roma. q̃nto. Cõmendat suam charitatem deus in nobis quoniam cum adhuc inimici essemus christus ꝓ nobis mortu⁹ est:recte igitur dici potest q̃ vel bũ dei deus sit passus ⁊ mortuus. ¶ Jtem ex hoc di citur aliquis filĩ⁹ alicuius matris quia corpus ei⁹: ex ea sumitur licet anima non sumatur ex matre: sed ab exteriori sit.corpus autem illius hominis ex virgine matre sumptum est. ostensum est autez corpus illius hominis esse corpus filĩ dei natura lis.i.verbi dei : conuenienter igitur dicitur q̃ bea ta virgo sit mater verbi dei:et etiam dei licet diui nitas verbi a matre non sumatur:non enim opor tet qõ filius totum quod est de sua substantia a matre sumat:sed solum corpus. ¶ Amplius apo stolus dicit ad Gal.quarto. Misit deus filium su um factum ex muliere: ex quibus verbis ostendi tur qualiter missio filĩ dei sit intelligenda:eo enĩ dicitur missus quo factus est ex mulier:quod qui dem verum esse non posset nisi filius dei ante fu isset quã factus esset ex muliere:quod enim in ali quid mittitur prius esse intelligitur q̃ sit in eo in quod mittitur:sed homo ille qui est filius adopti uus secundum Nestorium non fuit antẽ q̃ natus esset ex muliere:qõ ergo dicit misit deus filium su um : non potest intelligi de filio adoptiuo: sed o portet q̃ intelligatur de filio naturali:idest ō deo dei verbo :sed ex hoc qõ aliquis factus est ex mu liere dicitur filius mulieris.deus ergo dei verbum est filius mlieris. ¶ Sed forte diceret aliquis nõ debere verbum apostoli sic intelligi q̃ dei filĩ⁹ ad hoc sit missus ut sit factus ex muliere: sed ita qõ dei filius qui est factus ex muliere ⁊ sub lege ad hoc sit missus ut eos qui sub lege erant redime ret : et secundum hoc quod dicit filium suum : non oportebit intelligi de filio naturali: sed de homine illo qui est filius adoptionis: sed hic sen sus excluditur ex ipsis apostoli verbis. ¶ Non enim a lege potest absoluere : nisi ille qui su pra legem existit : qui est actor legis. ¶ Lex

autez a deo posita est: solius igitur dei est a fratribus legis eripere. hoc autem attribuit apostol⁹ filio dei de quo loquitur: filius ergo dei de quo loquit est filius nãlis. verum ergo est dicere qõ naturalis dei filius i. deus dei verbum est factus ex muliere. ¶ Preterea idem patet per hoc qõ redẽptio hũani generis ipsi deo attribuitur i ps. Redemisti me domine deus veritatis. ¶ Ad hec adoptio filioz dei fit per spiritu⁹ sanctum fm illud Ro. viij. Accepistis spiritum adoptionis filiorum. spũs autez sanctus non est donum hominis: sed dei. adoptio ergo filiorũ nõ causatur ab homine sed a deo: cãtur autem a filio dei misso a deo et facto ex muliere: quod patet per id quod apostolus subdit: ⁊ adoptionez filiorum reciperemus: oz igitur verbũ apostoli intelligi de filio dei naturali: deus igit dei verbum factus est ex muliere idest ex virgine matre. ¶ Item Joannes dicit. Uerbum caro factuz est. non autem habet carnem nisi ex muliere. vbũ igitur factum est ex muliere: idest ex virgine mãe: virgo enim est mater dei verbi. ¶ Amplius apostolus dicit ro. nono. qõ christus est ex patribus: scõm carnem qui est super omnia deus benedict⁹ in secula. non autem est ex patribus nisi mediãte virgine. deus igitur qui est super omnia est ex virgine secũdum carnem: virgo igitur est mater dei: fm carnem. ¶ Ad hec apostolus dicit Phil. ij. ō christo Jesu: qui cũ in forma dei esset exinanuit semetipsum formã serui accipiens in similitudinem hominum factus. vbi manifestum est si fm Nestorium christum diuidamus in duos. s. in hoiem illum qui est filius adoptiuus: et in filium dei nãlez qui est verbum dei: ꝙ nõ põt intelligi ō hoie illo: ille. n. hõ si purus hõ sit nõ prius fuit i forma dei vt postmodum in similitudinem hominum fiẽt: sed magis ecõuerso: homo existens diuinitatis particeps factus est: i quo non fuit exinanitus: sed exaltatus: oz igitur ꝙ intelligatur de verbo dei qõ p̃ us fuerit ab eterno in forma dei: idest in nata dei: ⁊ postmodum exinaniuit semetipsum in similitudinem hominum factus. non potest autem intelligi ista exinanitio per solam inhabitationem verbi dei in homine Jesu christo. nam verbum dei i omnibus sanctis a principio mundi habitauit p gratiam: nec tñ dicit exinanitũ: quia deus sic suã bonitatem creaturis cõmunicat ꝙ nihil ei subtrahitur sed magis quodaz modo exaltatur secũdũ ꝙ eius sublimitas ex bonitate creaturarum appa ret: et tanto amplius: quanto creature fuerint meliores. vnde si verbum dei plenius habitauit i homine christo q̃ in alijs sanctis: minus etiam h q̃ i alijs conueniet exinanitio verbi. manifestum ẽ igitur qõ vnio verbi ad humanam naturam non ẽ intelligenda secundum solam inhabitationem v̄bi dei in homine illo vt Nestorius dicebat: sed secundum ꝙ verbum dei vere factum est homo: sic enim solum habebit locum exinanitio vt scilicet dicatur verbum dei exinanitum idest paruum factum non amissione proprie magnitudinis sed assumptione humane paruitatis sicut si anima preexisteret corpori et diceretur fieri substãtia corpea que est homo non mutatione proprie nature: sed assumptione nature corporee. ¶ Preterea manifestum est qõ spiritus sanctus in homine christo habitauit. dicitur enim Luce quarto. ꝙ Jesus plenus spiritu sãcto. regressus est a iordane: si igitur incarnatõ verbi secundum hoc solum intelligẽda est ꝙ verbum dei in homine illo plenissime habitauit: necesse erit dicere ꝙ etiam spiritus sanctus erit incarnatus: quod est omnino alienum a doctrina fidei. ¶ Ad hec manifestum est verbuz dei in sanctis angelis habitare qui participatiõe verbi intelligẽtia replentur: dicit enim apostolus Debre. secundo. Nusquã ãgelos apprehendit: sed semen Habrahe apprehendit: manifestuz est igitur ꝙ assumptio humane nature a verbo nõ est secũdum solam inhabitationem accipienda. ¶ Ad hec si fm positionem nestorij christus separetur in duos secundũ Jpostasim differentes: idest i verbum dei ⁊ hominem illum: impossibile est ꝙ verbum dei christus dicatur: quod patet tum ex modo loquendi scripture que nunq̃ ante incarnationem domini deum aut dei verbum nominat christum: tũ etiã ex ipsa nois ratõe: oĩ. n. christus quasi vnctus. christus vnctus autem intelligit oleo exultationis. i. spũ sãcto ut petrus exponit Act. iij Non ãt põt dici ꝙ verbũ dei sit vnctũ spũ sco: qa sic spũs scũs esset maior filio ut sãctificãs sãctificato: oportebit igitur qõ hoc nomen christus soluz ꝑ homine illo possit intelligi. Quare dicit aplus ad Phil. ij. Hoc sentite in uobis quod et in christo Jesu: ad hominem illum referendum est. subdit autem. Qui cum in forma dei esset non rapinam arbitratus est esse se equalẽ deo. verum igitur est dicere qõ homo ille est in forma idest i natura dei ⁊ equalis deo. licet autem homines dicãtur dij vel filij dei propter inhabitantem deum: nunq̃ tñ oĩ ꝙ sint equales deo: pz igit qõ homo christus nõ per solã ihabitationẽ dĩ deꝰ. ¶ Itẽ lz nomen dei ad sanctos hoies transferat ꝓpter ihabitationẽ gratie: nũq̃ tñ oia que sunt solius dei sicut creare celũ ⁊ terram aliquid huiusmodi: ō aliquo sanctorum propter inhabitationẽ gratie dĩ Christo aũt homini attribuit in quãtũ creatio: dĩ enim Hebre. iij. Lonsiderate aplm ⁊ pontificem confessionis nostre Jesum christum qui fidelis ẽ ei qui fecit illum: sicut et Moises in omni domo illius quod oportet de homine illo ⁊ non de dei v̄bo intelligi: tum qz ostensum est ꝙ fm positionez Nestorij v̄bũ dei christus dici nõ potest: tuz quia

verbum dei nō est factum sed genitum. Addit āt apl's: āpliori gloria iste pre Moise dignus hit' ē: quanto ampliorez honorem hz domus qui fabricauit illam: homo igitur christus fabricauit domum dei: quod consequenter apostolus probat: subdens. Omnis nanq̄z domus fabricatur ab aliquo. qui autem omnia creauit deus est: sic igitur apostolus probat qd̄ homo christ' fabricauit domum dei per hoc ꝙ deus creauit oīa: que ꝓbatio nulla esset: nisi christus esset deus creans oīa: sic igitur hōi illi attribuitur creatio vniuersorū qd̄ est proprium opus dei: est igitur homo christ' ipse deus ſm Jpostasim ⁊ non ratione inhabitationis tantum. Amp̄. manifestū est ꝙ homo christus loquens de se: multa diuina dicit ⁊ supernaturalia: vt est illud Joā. vi. Ego resuscitabo illuz in nouissimo die: ⁊ Joan. decimo. Ego vitaz eternam do eis: quod quidem esset summe superbie si ille homo loquens non esset secundum Jpostasim ipse deus: sed solum haberet deum inhabitātem. hoc autem homini christo nō competit qui de se dicit Mathei. xi. Discite a me quia mitis sū ⁊ humilis corde: est igitur eadem persona homīs illius ⁊ dei. Preterea sicut legitur in scripturis qd̄ homo ille est exaltatus. dicitur enim Act. ij. Dextera igitur dei exaltatus ⁊c̄. ita legitur ꝙ de' sit exinanitus Philip. scd̄o. Exinaninit semetipsum ⁊c̄. sicut igitur sublimia possunt dici de homine illo ratione unionis qd̄ sit deus ꝙ resuscitet mortuos ⁊ alia huiusmōi. ita de deo possunt dici humilia: vt qd̄ sit natus de virgine: passus: mortuus et sepultus. Ad hec relatiua tam verba q̄ pronomina idem suppositum referunt. dicit eniz apostolus Col'. primo: loquens de filio dei. Jn ipso condita sunt vniuersa in celis ⁊ in terra visibilia et inuisibilia: ⁊ postea subdit. Et ipse est caput corporis ecclesie qui est principium primogenitus ex mortuis. Manifestum est autem qd̄ hoc quod dicitur: in ipso condita sunt uniuersa: ad verbuz dei pertinet. ꝙ autē dicitur: primogenitus ex mortuis. homini christo competit. sic igitur dei verbū ⁊ homo christus sunt vnum suppositum: ⁊ ꝑ cōsequens vna persona. ⁊ oportet qd̄ quicquid dicit̄ de homine illo. dicatur de verbo dei et econuēso. Jtem apostolus dicit. i. ad Corin. viij. Unus ē dominus Jesus christus per quem oīa. manifestū est autem qd̄ iesus christus nomen illius hominis per quem omnia. conuenit verbo dei. sic igitur verbum dei et homo ille sunt unus dominus nec duo domini nec duo filij ut Nestorius dicebat: ⁊ ex hoc vlterius sequitur ꝙ verbi dei ⁊ homīs sit vna persona. Si quis autem diligenter considēt. hec Nestorij opinio quantum ad incarnationis mysterij parū differt ab opinione Fotini: qr vt̄q̄z hoiem illū deum asserebat solum ꝓpter ihabitationē gr̄e: q̄uis Fotinus dixerit ꝙ ille hō nomē diuinitatis ⁊ gloriā per passionē ⁊ bona opa meruit. Nestorius autem cōfessus est ꝙ a pricipio sue cōceptiōis huiusmodi nomē ⁊ gloriam habuit propter plenissimam habitationē dei in ipso. Circa generationem autem eternam uerbi multum differebant. nam Nestorius eam confitebatur. Fotin' vero negabat omnino.

Contra errorē euticetis. XXXV.

Quia ergo sicut multipliciter oñsum est. ita oz. mysteriū icarnationis intelligi ꝙ v̄bi dei et hominis sit vna eadēque ꝑsona: relinquitur tamē q̄dā circa huius ueritatis considerationē difficultas. naturā enim diuinā necesse est ut sua ꝑsōalitas consequatur. Similiter autem uidetur: ⁊ de humana natura. Nam omne ꝙ subsistit in itellectuali uel rationali natura habet rationem persone. unde nō uidetur esse possibile ꝙ sit una persona et sint due nature diuia et humana. Ad huius autem difficultatis solutionē diuersi diuersas positiones attulerunt. Eutices. n. ut unitatem persone ꝯtra Nestoriū ſuaret in xp̄o: dicit in xp̄o esse etiā unā naturā ita ꝙ q̄uis ante unionē eēnt due nature distincte diuina et hūana. i unione tñ coierūt in unā naturā. ⁊ sic dicebat xp̄i ꝑsonam ex duabus naturis esse nō aūt ex duabus naturis subsistere. ꝓpter quod in Calcedonensi synodo ē ꝯdēnatus. Huius aūt positionis falsitas ex mltis apparet. oñsū. n. est supra ꝙ in xp̄o Jhū ⁊ corpus fuit ⁊ aīa rational' ⁊ dīnitas. et maifestū est ꝙ corpus xp̄i etiā post unionē non fuit ipsa uerbi dītas Nā corp' xp̄i etiam post unionem passibile fuit et corporeis oculis uisibile et liniamētis membrorum distinctum. que omnia aliena sunt a diuinitate uerbi ut ex superioribus patet similit̄ etiam anima christi post unionez aliud fuit a diuinitate uerbi. quia anima christi etiam post unionē passionibus tristicie et doloris et ire affecta fuit que etiam diuinitati uerbi nullo modo conuenire possunt ut ex premissis patet. anima autem hūana et corpus constituunt humanam naturam. sic igitur etiam post unionem. humana natura in christo fuit aliud a diuinitate uerbi que ē natura diuina. Sunt igitur in christo etiam post unionē due nature. Jtem natura est secundum quam res aliqua dicitur res naturalis. dicitur autem res naturalis ex hoc quod habet formam sicut et res artificialis. Non enim dicitur domus antequam habeat formam artis. et similiter non dicitur equus antequā habeat formam nature sue. forma igitur rei natural' est eius natura. oportet

¶ dicẽ q̄ in christo sint due forme ẽt post vnionẽ dicit enim apostolus Philip. secundo de christo Jesu qō cum in forma dei esset formam serui accepit. Non autem potest dici qō sit eadem forma dei et forma serui: nihil enim accipit quod iã hz: ꝛ sic si eadez ẽ forma dei ꝛ fōa serui cū iam fōaz dei habuisset nō accepisset fōaz serui: neq; iterū pōt dici q̄ forma dei i xp̄o p̄ vnionẽ sit corrupta qz sic xp̄us post vnionẽ nō eẽt deus: neq; iterum pōt dici q̄ forma serui sit corrupta in vnione qa sic nō accepisset formã serui. Sed nec dici pōt q̄ forma serui sit p̄mixta fōe dei: qz que p̄miscẽt nō manẽt itegra sed ptim vtrūq; corrumpit: vnde ñ diceret q̄ accepisset formã ꝑui sed aliq̄d eius: ꝛ sic oz dici ꝑm uerba apli q̄ in xp̄o etiam p̄ vnionem fuerūt due forme: ergo due nature. ¶ Amp̄. nomẽ nature p̄mo impositū ẽ ad signandū ipam generationẽ nascẽtium: ꝛ ex inde trãslatum est ad signandū p̄ncipiū generationis hmōi: ꝛ inde ad signandū p̄ncipiū motus intrinsecum mobili ꝛ qa hmōi p̄ncipium ẽ mã uel forma: vlterius nã dicit forma uel mã rei natalis hñtis in se p̄ncipiuz motus: ꝛ qz forma ꝛ mã ꝓstituũt eẽntiaz rei nata tal extensiũ est nomẽ nate ad significadũ eẽntiã cuiusc̄ cūq; rei in nata existẽtis ut sic nata alicuius rei dicatur eẽntia quã significat diffinitio: ꝛ hoc modo h̄ de natura ẽ q̄stio: sic.n. dicim⁹ hũanam naturã eẽ in xp̄o ꝛ dinã: si igit ut Eutices posuit hũana nã ꝛ dina fuerunt due ante vnionem sed ex eis in vnione ꝓflata ẽ vna natura: oz hoc eẽ aliquo modorum ꝑm quos ex multis natũ est vnuz fieri. Fit aũt vnũ ex multis vno q̄dem mō ꝑm ordinẽ tãtũ sicut ex multis domib⁹ fit ciuitas: ꝛ ex milᵗis militibus fit exercit⁹. Alio modo ordie ꝛ ꝓpone: sicut ex ptibus dom⁹ cõiunctis ꝛ p tecti colligationem domus fit sed hi duo modi nõ cõperunt ad ꝓstitutionẽ vnius nature ex pluribus: ea igitur q̄ruz forma ẽ ordo uel ꝓpositio nõ sũt res naturales ut sic eoz vnitas possit dici vnitas nature. ¶ Tertio modo ex pluribus fit vnũ p ꝓmixtiõnẽ: sicut ex q̄tuor elemẽtis fit corpus mixtũ: hic etiã mod⁹ nullo modo ꝓpetit ad ꝓpositũ: primo q̄dẽ qz mixtio nõ est nisi eorum que cõicant in matia ꝛ que agẽ ꝛ pati ad inuicẽ nata sũt: quod q̄dez hic esse non pōt: oñsum ẽ.n. in p̄mo libro q̄ deus immãlis et dino impassibilis ẽ. Secũdo qz ex his quoz vnũ multũ excedit aliud mixtio fieri nõ pōt: si quis.n. guttam vini mittat in mille ãphoras aq̄: nõ erit mixtio sed corruptio vini: ꝑpt qō etiã nec ligna in fornace ignis missa dicimus miscẽri igni sed ab igne cõsumi ꝑpter excellentem ignis vtutez: dina aũt natura i ifinitũ hũanam excedit: cum virtus dei sit infinita ut in p̄mo oñsum ẽ: nullo igit mō posset fieri mixtio vtriusq; nature. Tertio q̄a dato q̄ fieret mixtio neutra natura remaẽt saluata miscibilia.n. in mixto nõ saluant si sit vã mixtio: facta igitur p̄mixtiõe vtriusq; nature diuine. ſ. ꝛ humãe: neutra nata remanẽt sed aliq̄d ẽtiũ: et sic xp̄us nõ esset de⁹ neq; hõ. nõ igit sic pōt intelligi quod Eutices dixit ante vnionẽ fuisse duas natas post vnionẽ vo vnã i dño Jesu xp̄o q̄i ex duabus nãis sit ꝓstituta una nã. relinquit ꝑ q̄ h̄ itelligatur hoc mō q̄ altera tm̄ earũ p⁹ vnionẽ remãsit: aut igitur fuit in xp̄o sola nã dina: ꝛ id qō videbatur in eo hũanũ: fuit fantasticũ ut Maniche⁹ dixit: aut dina nã cõuersa ẽ in hũanã nãz: ut Apollinaris dixit ꝺ q̄s supra disputauim⁹. reliq̄t igit hoc eẽ impossibile añ unionẽ fuisse duas nãs in xp̄o: p⁹ vnionẽ vo vnã. ¶ Amp̄. nũq̄ iuenit ex duab⁹ nãis manẽtib⁹ fieri una eo q̄ quelibet nã ẽ qōdã totũ. ea vo ex quib⁹ aliquid ꝓstituit cadunt in rōez partis. vñ cũ ex aia ꝛ corpe fiat unũ: neq; corp⁹ neq; aia nã dici pōt sicut nunc loquimur de nã: qz neutrũ hz spẽm cõpletã: sz vtrūq; ẽ ps vni⁹ nãe: cũ igz nã hũana sit q̄dã nã cõpleta ꝛ silr nã dina: impossibile ẽ q̄ ꝓcurrãt i unã naturã nisi vel utraq; alia corrũpat qō eẽ ñ pōt cũ ex supra dictis pateat unũ xp̄m ꝛ uerꝫ deũ et verꝫ hoiez eẽ: impossibile ẽ igit in xp̄o vnã eẽ tm̄ nataz. ¶ Itẽ ex duob⁹ manentibus: una natura cõstituit ul sicut ptib⁹ corpalib⁹ sicut ex membris ꝓstituit aial: qō hic dici non pōt cum dina nata ñ sit aliq̄d corporeũ ul sicut ex materia ꝛ fōa ꝓstituit aliq̄d vnũ: sicut ex aia ꝛ corpe aial: qō ẽt ñ pōt i ꝓpsito dici: oñsũ ẽ.n. i p̄mo libr. qō deus neq; materia est neq; alicuius fōa esse pōt: si igitur christus est verus deus et uerus homo ut ostensum est: impossibile est qō in eo sit una natura tantum. ¶ Ad hec subtractio uel additio alicuius essentialis principiꝫ variat speciem rei: ꝛ p consequens mutat naturam: que nihil est aliud q̄ essentia quam significat diffinitio ut dictum est: ꝛ propter hoc videmus qō differentiaz specifica addita uel subtracta diffinitioni facit differre sc̄m speciem: sicut animal rationale ꝛ ratione carens specie differunt: sicut ꝛ in numeris vnitas addita uel subtracta facit aliam: ꝛ aliam speciem numeri. forma autem est essentiale principium: omnis igitur forme additio facit aliam speciem ꝛ aliam naturam: sicut nunc loquimur de natura: si igitur diuinitas vbi addat hũane nature sicut forma faciet aliã naturã: ꝛ sic xp̄s ñ erit hũane nate: sed cuiusdam alterius sicut corpus animatum est alterius nature q̄ id quod est corpus tm̄. ¶ Ad hec ea que non cõueniunt in natura non sũt filia: ꝑm spẽm ut hõ ꝛ equ⁹. si ãt natura christi sit composita ex diuina ꝛ humana: manifestum est q̄ nõ erit natura christi in alijs hominib⁹: ergo nõ erit filis nobis ꝑm spẽm: qō est ꝺ apostolum dicẽtem: Hebre. ij. q̄ debuit per omnia fr atribus assimilari. ¶ Preterea ex fōa ꝛ mã lẽp cõstituit una spẽs

que est predicabilis de pluribus actu uel potētia: ꝙtuz est de rōne ſpēi: ſi igitur humane nature diuina natura quaſi forma aduenīat: oportebit ꝙ ex cōmixtione utriuſqz quedā cōis ſpes reſulter: que ſit a multis participabilis: qō pz eſſe falſum: non.n. eſt niſi unus ieſus xp̄s deus ⁊ hō: non igit̄ diuina ⁊ humana nā i xp̄o conſtituerunt unā naturā. ¶ Amp̄. hoc ēt vī a fide alienum eſſe qō Eutices dixit ante unionem i xp̄o fuiſſe duas nās: cū n. humana nā ex aīa ⁊ corpore conſtituatur: ſeq̄t ꝙ uel aīa uel corpus aut utrūqz añ xp̄i icarnationem fuerit: qō per ſupradicta pz eſſe falſū: eſt igitur fidei contrarium dicere ꝙ añ unionem fuerīt due nature xp̄i: ⁊ poſt unionē vna.

¶ De errore Macharij antiocheni ponētis vnā tm̄ uoluntatem i xp̄o. XXXVI.

Vere āt in idez redire vī ⁊ Macharij antiocheni poſitio dicentis in xp̄o eſſe unam tāturz operationē ⁊ uoluntatem. Cuiuſlibet.n. nature ē aliqua operatio propria: nā forma eſt operatiōis p̄ncipiū: ſcōm quā unaquecz nā hz propriā ſpēz: vnde oz ꝙ ſicut dīſarū nārum ſunt diuerſe forme ita ſint ⁊ dīſe actiones: ſi igitur in xp̄o ſit una tm̄ actio: ſequitur ꝙ i eo ſit una tm̄ nā: qō eſt Eutices ane hereſis: reliquitur igitur falſū eſſe ꝙ i xp̄o ſit vna tm̄ operatio. ¶ Item in xp̄o eſt dīna nā perfecta: per quam conſubſtātialis eſt patri: ⁊ humana nā perfecta ſcōm quā eſt unius ſpēi nobiſcuz: ſed de perfectione diuine nāe eſt uoluntatē hēre: vt in primo libro oñſum eſt: ſilr ēt de perfectione hūane nature eſt ꝙ hēat uoluntatem per quā eſt hō liberi arbitrij: oz igitur i xp̄o eſſe duas uolūtates. ¶ Adhuc uoluntas eſt una pars potentialis aie hūane ſicut ⁊ itellectus: ſi igitur i xp̄o non fuit alia uoluntas preter uoluntatē verbi: pari rōne nec fuit i eo itellectus preter itellectum verbi: ⁊ ſic redibit poſitio Apollinaris. ¶ Amp̄. ſi i xp̄o fuit tm̄ una uoluntas: oz ꝙ i eo fuerit ſolum uoluntas diuina: non.n. verbum voluntatē dīnam quā ab eterno hūit amittere potuit: ad uoluntatē aūt diuinā non pertinet meꝛeri: qꝛ meritum eſt alicuius i perfectionē tendentis: ſic igitur xp̄s nihil necq ſibi necq nobis ſua paſſione meruiſſet: cui' cōtrarium docet apl's Phil.ij. dicens. Factus ē obediēs p̄ri uſqz ad mortē: propter qō ⁊ deus exaltauit illum. ¶ Pre. ſi i xp̄o voluntas hūana nō fuit ſequitur ꝙ necz ſm nām aſſūptā liberi arbitrij fuit: nā ſm uoluntatē eſt hō liberi arbitrij: ſic igit̄ non agebat xp̄s hō ad modū hoīs ſed ad moduz alioꝛum aialiuz: que libero arbitrio carent: nihil igitur i eius actibus uirtuoſū ⁊ laudabile aut nobis imitādū fuit: fruſtra igitur dicit Mat. xi. Diſcite a me: qꝛ mitis ſuz ⁊ humilis corde: ⁊ Jo. xiij. Exemplū dedi uobis: vt quēadmodū ego feci: ita ⁊ vos faciatis. ¶ Adhuc i uno hoīe puro q̄uis ſit ſuppoſito unus: ſunt tm̄ plures ⁊ appetitus et operationes ſm diuerſa nālia p̄ncipia: nā ſm rōnalem partem ineſt ei uoluntas: ſm ſenſitiuā eſt ei iraſcibilis et cōcupiſcibilis: ⁊ rurſus nālis appetitus p̄ñs uires nāles: ſilr autē ⁊ ſm oculū uidet: ſm aurē audit: pede ambulat: ligua loquitur: et mente itelligit: que ſunt opationes dīſe ⁊ hoc iō ē qꝛ operatiōes nō multiplicātur ſolū ſm dīſa ſubiecta opatiua: ſed ēt ſz dīſa p̄ncipia: quibus unū ⁊ idem ſubiectum operatur: a quibus ēt operationes ſp̄em trahunt: dīna uero nā multo plus diſtat ab humana ꝙ nālia p̄ncipia humane nāe ab inuicem: eſt igitur alia ⁊ alia uoluntas ⁊ opatio diuine ⁊ humane nāe in xp̄o: lz ipſe xp̄s ſit i utra qz nā unus. ¶ Item ex auctoꝛitate ſcripture manifeſte oñditur i xp̄o duas uoluntates fuiſſe: dic̄ n. ipſe Jo. vi. Deſcendi de celo non vt faciaz uolūtatem meam: ſed uoluntatē eius qui miſit me. Et Luce. xxij. Non mea uoluntas ſed tua fiat: ex q̄bus pz ꝙ i xp̄o fuit quedaz uoluntas ꝓpria ei' p̄ter uolūtatē p̄ris: manifeſtū eſt āt ꝙ in eo fuit uoluntas quedam cōis ſibi ⁊ p̄ri: p̄is. n. ⁊ filij ſicut ē vna nā: ita ēt eſt una uoluntas: ſi igit̄ in xp̄o due voluntates. Idem āt ⁊ de opationibus pz: fuit. n. in xp̄o una operatio ſibi ⁊ p̄ri cōis: cuz ipſe dicat Jo. v. Quecunqz pater facit: hec ⁊ ſilr filius fac̄. Eſt āt i eo ⁊ alia operatio que non conuenit p̄ri: vt dormire eſurire comedere ⁊ alia huiuſmodi: que xp̄s humanitus fecit uel paſſus eſt: vt euangeliſte tradunt: non igitur fuit in xp̄o una tm̄ operatio. ¶ Videtur āt hec poſitio ortum habuiſſe ex hoc ꝙ eius auctoꝛes neſcierūt diſtiguere inī id qō eſt ſimplr unū ⁊ ordine unū: viderūt. n. uolūtatē hūanā i xp̄o oīo ſub uolūtate dīna ordiatā fuiſſe ita ꝙ nihil voluntate hūana xp̄s voluit niſi ꝓz ꝙ eum velle voluntas dīna diſpoſuit: ſimiliter etiaz nihil xp̄s ſecundū humanā nām operatus eſt vel agendo vel patiendo niſi ꝙ voluntas dīna diſpoſuit ſcōz illud Jo. viij. Que placita ſunt ei: facio ſp. Humana etiam operatio xp̄i quādam efficatiam dīnam ex vnīōe dīnitatis cōſequebatur: ſicut actio ſecundarij agentis conſequitur efficatiam quandam ex principali agente ex hoc contingit ꝙ quelibet eius actio vel paſſio fuit ſalubris: ꝓpter quod Dyo' humanā xp̄i operationem vocat theandꝛicā. i. dei vtilem: ⁊ etiam quia eſt dei ⁊ hoīs. Videntes igitur hūanam voluntatē ⁊ opationez xp̄i ſub diuina ordinari ifallibili ordine iudicauerunt in xp̄o eſſe tm̄ voluntatem ⁊ opationez vnā q̄uis non ſit idem ut dictum eſt ordinis vnum ⁊ ſimpliciter vnum.

Cõtra eos qui dixerũt ex aĩa ⁊ corpore non eẽ aliquid vnũ ꝓstitutũ i xp̃o. XXXVII.

EX premissis igitur manifestuz est ꝙ i xp̃o est tm̃ una persona ꝑm fidei assertionem ⁊ due natu re contra id qõ Nestorius ⁊ Eutices posuerunt. Sed quia hoc alienũ vr̃ ab his que naturalis rõ experitur: fuerunt quidã posteriores talez de uni one positionem asserentes: qz. n. ex unione aie et corpis ꝓstituit hõ: sz ex hac aĩa ⁊ ex hoc cõpe hic hõ qõ p̃t hyspostasiz l' psonã hypostasiz ⁊ psonã designat: uolẽtes. n. euitare ne cogerẽt i xp̃o ponẽ aliquã hypostasiz uel psonã vbi: dixerũt ꝙ aĩa ⁊ corpus non fuerunt unita i xp̃o: nec ex eis aliqua substantia fĩa est: ⁊ per hoc Nestorij hereslm uitare uolebant. Rursus qz hoc ipossibile uidetur: ꝙ aliquid sit substantiale alicui: ⁊ nõ sit de nã eiꝰ quam prius hũit absqz mutatione ipsius: verbuz ãt oio imutabile est: ne cogerentur ponere aĩaz ⁊ corpus assũpta pertinere ad nãm verbi quam habuit ab eterno: posuerunt ꝙ uerbum assumpsit aĩam humanam ⁊ corpus mõ accidentali: sic̃ hõ assumit idumentum per hoc errorem Eutices excludere uolentes. Sed hec positio oio doctrie fidei repugnat: aĩa. n. ⁊ corpus sua unione hoiem constituunt: forma. n. materie aduenies spez cõstituit: si igit̃ aĩa ⁊ corpus non fuerint in xp̃o unita: xp̃s non fuit hõ contra ap̃lm dicentem. i. ad Thimo. ij. Mediator dei ⁊ hoium hõ xp̃s iesus. Jtem unusquisqz nostrũ ea rõne homo dicit qz est ex aĩa rõnali constitutus: si igitur xp̃s nõ ea rõne dr̃ hõ: sed solum qz habuit aĩam ⁊ corpus: lz non unita: equiuoce dicetur hõ: ⁊ non erit eiusdem spei nobiscum: contra ap̃lm dicentez hebre. ij. ꝙ debuit per oĩa fratrib' assimilari. Adhuc non omne corpus pertinet ad humanam nãm sz solum corpus humanũ: non ãt est corpus humanũ: nisi qõ est per unionem aie rõnalis uiuificatiꝫ neqz. n. oculus aut manus aut pes uel caro ⁊ os aĩa separata dicuntur nili equiuoce: non igit̃ poterit dici ꝙ uerbũ assũpsit nãm humanam: si corpus aie non unituz assũpsit. Amp̃. aĩa humana nãliter unibilis est corpori: aĩa igitur que nun q̃ corpori unitur ad aliquid constituendum non est aĩa humana: qz qõ est preter nãm non potest esse sp: si igitur aĩa xp̃i non est unita corpori eius ad aliquid constituendum: relinquitur ꝙ non sit aĩa humana: ⁊ sic in xp̃o non fuit humana natura. Preterea. si uerbum vnitum est anime et corpori accidentaliter sicut indumento: natura humana non fuit natura uerbi: verbum igitur post unionem non fuit subsistẽs in duabus naturis: sicut neqz homo idutus dr̃ in duabus naturis subsistere: qõ qz Eutices dicit in Calcidonensi synodo est dãnatus: Jtem idumenti passio non refertur ad indutum: nõ. n. dr̃ hõ nasci qñ induit neqz vulnerari si uestimentũ laceretur: si igit̃ uerbũ assumpsit aĩam ⁊ corpus sicut homo idumẽtũ: non poterit dici ꝙ deus sit natus aut passus ꝓpter corpus assumptum. Adhuc si uerbuz assũpsit humanam naturã solum ut idumentum: quo posset hoium oculis apparere frustra aĩam assumpsisset: que scõm suam nãm inuisibilis est. Amp̃. scõm hoc non aliter assũpsisset filiꝰ carnem humanã q̃ spus sanctus columbe spem in q̃ apparuit: qõ pz esse falsũ: nam spus sanctus non dr̃ factus colũba neqz minor pre scõm nãm assũptam. Jtem si quis diligenter cõsideret ad hanc põnem: dr̃arum heresum inconuenientia sequũtur. Ex eo. n. ꝙ dicit filiũ dei unitũ aie ⁊ carni accidentali modo sicut hoiem uestimẽto: conuenit opioni Nestorij qui scõm inhabitationem uerbi dei hanc in hoie unionem esse factã asseruit: non n. deum esse indutũ põt intelligi per tactũ corporeum sed solum per gr̃iam inhabitantem. Ex hoc ẽt ꝙ dixit accidentalẽ unionem uerbi ad aĩam et carnem humanam sequitur ꝙ uerbum post unionem non fuit subsistens in duabus naturis: qõ Eutices dixit: nihil. n. subsistit i eo qõ sibi accidẽ taliter unitur. Ex eo uero ꝙ dicit aĩam ⁊ carnem non uniri ad aliquid constituendũ: conuenit partim quidez cũ Arrio ⁊ Apollinari qui posuerũt corpus xp̃i non aiatum anima rõnali: ⁊ partim cum Manicheo qui posuit xp̃m non uerum hominẽ sed fantasticũ fuisse. Si. n. anima non ẽ unita carni ad alicuius constitutionem: fantasticum erat: qõ uidebatur in xp̃o sil'r alijs hominibus ex vnione anime ⁊ corporis constituti. Sumpsit ãt hec positio occasionem ex uerbo ap̃li dicentis Phil. ij. habitu inuentus ut hõ: non. n. intellexerũt hoc scõm metaphoram dici: que ãt metaphorice dicuntur: non oz scõm omnia similia esse: bz igitur natura humana assũpta quandã indumẽti similitudinem in quantum uerbũ per carnem uisibilẽ uidebatur: sicut homo uidetur per indumentũ: non ãt q̃tum ad hoc ꝙ unio uerbi ad hũanã nãm in xp̃o fuerit modo accidentali.

Contra eos qui ponunt duo suppo sita uel duas hypostases in una per sona christi. XXXVIII.

HAnc igitur positionem ꝓpter predicta inconuenientia alij quidem uitantes posuerunt ex anima ⁊ carne in dño iesu xp̃o unam substantiam constitutã eẽ, s. hoiem quẽdam eiusdez spei

alīs hoībus: quem quidē hoiem unitum dicunt uerbo dei nō quidem i natura sed in persona: ut s. sit una persona uerbi dei ⁊ illius hois: sed quia hō ille quedam idiuidua substantia ē: qō est esse hypostasim et suppositū: dicunt quidā i xp̄o esse aliam hypostasim illius hois et verbi dei: ꝛ unaꝫ personam utriusqꝫ: rōne cuius unitatis dicūt uerbum dei de hoie illo predicari ⁊ hoiem illum de verbo dei: vt sit sensus: verbū dei est hō. i. persona verbi dei est persona hois ⁊ econuerso: ⁊ hac rō ne quicquid de verbo dei predicatur: dicūt de homine illo posse predicari ⁊ econuerso cuꝫ quadā tñ replicatione ut cū dr: deus est passus: sit sēsus: hō qui est deus ꝓpter unitatē persōe est passus ⁊ hō creauit stellas. i. ille qui est hō. Sed hec positio de necessitate in errorem Nestorij dilabitur: si n. dūa persone et hypostasis attendatur: ꝟuenitur persona esse non alienum ab hypostasi: sed q̄daꝫ pars eius: nihil. n. aliud est persona q̄ hypostasis talis nature. s. rōnalis: qō ꝓz ex diffinitiōe Boetij dicentis q̄ persona ē rōnalis nature idiuidua substantia: ex quo ꝓz q̄ ꝛz non ois hypostasis sit persona ois tñ hypostasis humane nature persona ē si igitur ex sola uniōe aie ⁊ corꝑis cōstituta est in xp̄o quedā substantia particularis: que est hypostasis. s. ille hō: sequitur q̄ ex eadē unione sit cōstituta persona: sic igitur in xp̄o erunt due persone: vna illius hois de nouo constituta: et alia eterna uerbi dei: qō est nestoriane impietatis. Item ⁊ si hypostasis illius hois non posset dici persona: tñ idē est hypostasis uerbi dei qō persōa: si igitur hypostasis uerbi dei non est illius hois neq; etiā persona uerbi dei erit persona illius hois: ⁊ sic fꝫ erit quod dicunt q̄ persona illius hois est persōa uerbi dei. Adhuc dato q̄ persona esset aliud ab hypostasi uerbi dei uel hois ñ posset alia dūa ꝟuenirī: nisi q̄ persona supra hypostasim addit ꝑ prietatem aliquam: nihil. n. ad genus substantie pertinens addere pōt: cum hypostasis sit completissimū i genere substantie: qō dr substantia ꝑma: si igitur vnio fc̄a est ꝑm personam ⁊ non ꝑz hypostasim: sequitur q̄ nō sit facta unio nisi ꝑz aliquā ꝓprietatem accīntalem: qō iterum redit i errorem Nestorij. Amp̄. Cirillus dicit i epla ad Nestoriuꝫ que est in effesina approbata synodo. Si q̄s non confitetur carni ꝑm subsistentiam unitū ex deo patre uerbum unūq; esse xp̄m cū sua carne: eundem uidelicet deū simul ⁊ hoiem anathema sit: ⁊ fere ubiq; in synodalibus scriptis hoc errori Nestorij deputat q̄ posuit duas i xp̄o hyphostases. Preterea Damascen' in. iij. li. dic̄ Ex duab' naturis pfectis dicimus esse factam vnionē non secūdū p̄so: hicā. i. personalem vt dei iimic' dicit Nestorius ꝑz secūduꝫ hypostasim: vnde ꝓz exp̄esse q̄ hec fuit positio Nestorij confiteri vnā p̄sonā ⁊ duas hypostases. Itē hypostasis ⁊ suppositū oportꝫ idē ee: nā de ꝑma substātia que est hypostasis dia alia predicant. s. ⁊ vlia in genē substātie ⁊ accīntia ꝑz ꝑhm in predicamētis: si igitur in xp̄o nō sint due hypostases ꝑ ꝓns neq; duo suppositā. Adhuc si verbū ⁊ hō ille suppositō differunt oportꝫ q̄ suppositō hoie illo non supponat v̄bū dei nec econuerso ꝑz distinct' suppositi necesse est et ea que de ipsis dicunt distingui: nā suppositō hominis nō subueniūt p̄dicta dina nisi ꝓpter v̄bum neq; econuerso seperati igit̄ accipienda erunt que ō xp̄o in scripturis. dicūtur dina. s. et humana: qō est ꝓtra sniam Cirilli in synodo ꝓfirmatā dicentis Si quis psonis duabus v' subsistētijs vel eas que sunt i euāgelicis ⁊ aplicis scripturis ipartit voces aut de xp̄o a scis dictas aut ab ipso de se ⁊ q̄sdaꝫ q̄dem velut hoi ꝓter illud ex deo verbū spāliī itel lecto applicat: q̄sdā vō velut deo docibiles soli ex deo pie verbo anathema sit. Amp̄. fꝫ pōnē predictā ea que verbo dei ꝟueniūt ꝑ nām de illo homine non dicerentur nisi ꝑ quandā associationē in vna psona hoc. n. signat replicatio interposita cū sic exponūt: hō ille creauit stellas. i. filꝰ dei qui est hō ille: ⁊ sic de alīs hmōi: vñ cum dr hō ille ē deꝰ: sic intelligitur hō ille verbo eius deus existit hmōi aūt locutiones ꝓdēnat Cirillus dicēs. Si quis audet dicere assūptū hoiem adorari oportere dei v̄bo ꝓglorificari ⁊ coappellari deum q̄ alterum alterius. id. n. quod est semper quotiens additur hoc intelligi cogit: ⁊ non magis vna adoratione honorificat emanuelē ⁊ vnā ei glorificatiōē adhibet ꝑm q̄ factuꝫ est caro v̄bū: anathema sit. Pre. si hō ille suppositō est aliud a dei uerbo nō pōt ad personam uerbi pertinere nisi per assūptionē qua assūptus est a uerbo: sed hoc est alienū a recto sensu fidei: dr. n. in Effesina synodo ex uerbis felicis pape ⁊ martyris. Credimus in deū nr̄z Jesum de uirgine Maria natum: q̄ ipse est dei sē piternus filius ⁊ uerbum ⁊ nō hō a deo assumptus. vt alī sit preter illum: neq;. n. hoiem assūpsit dei filius: ut sit alter preter ipsuꝫ: sed deus exīs ꝑ sectus factus sit' et hō perfectus icarnatus de uirgine. Item que sunt plura suppositō: simplr plura sunt: nec sunt unum nisi ꝑz quid: si igitur i xp̄o sunt duo suppositā: sequitur q̄ sit simplr duo et non sit unum nisi scōm quid: qō est soluere ieiūnium: q̄ unūqōq; i tñ est: i q̄tum unum est: qō igitur non est simplr unum: nō est simplr ens.

Quid fides catholica sētiat de icarnatione christi. XXXIX.

EX supradictis igitur manifestum est: q̄ scōm catholice fidei traditionem oꝫ dicere q̄ i xp̄o sit

vna nã diuina perfecta: ⁊ humana natura perfecta ex aĩa. ſ. rõnali ⁊ humana carne cõſtituta: ⁊ q̃ he due nãe unite ſunt in xp̃o non per ſolã inhabitationem neq; accñtali mõ: vt hõ unitur uestimẽto neq; i ſola perſonali hitudine et ꝓprietate ſz ſcõz vnam hypoſtaſim et ſuppoſitum vnũ: hoc. n. ſolum mõ ſaluari pñt ea que i ſcripturis circa icarnationem traũdtur: cũ. n. ſcriptura ſacra idiſticte que ſunt dei hõi illi attribuat ⁊ que ſunt illi⁹ hominis deo ut ex premiſſis pz: oz unum et eundem eſſe: de quo utraq; dicantur: ſz qz oppoſita de eo dẽ ſcõm idem dici uere non pñt: dina ãt ⁊ humana que de xp̃o dicuntur: oppoſitionẽ hñt: vtpote paſſum ⁊ ipaſſibile: mortuũ ⁊ imortale ⁊ cetera h⁹ ncẽe eſt q̃ ſcõm aliud et aliud dina ẽt humana predicẽtur de xp̃o: ſic igitur q̃tum ad id de quo vtraq; predicantur: non eſt diſtinctio facienda: ſed iuenitur unitas: q̃tum ãt ad id ſcõm qõ predicãt diſtinctio eſt facienda: nãles ãt ꝓprietates predicãtur de unoquoq; ſm eius nãm: ſicut de hoc lapide ferri. deoꝛ ſum ſm nãm grauitatis: cum igitur aliud ⁊ aliud ſit ſm q̃ diuina ⁊ humana predicãtur de xp̃o: ncẽe eſt dicere i xp̃o eſſe duas nãs icõfuſas ⁊ ipermixtas: id ãt de quo predicãtur ꝓprietates nãles ſm nãm ꝓpriam ad gen⁹ ſubſtantie ꝑtinentem eſt hypoſtaſis ⁊ ſuppoſitum illius nãe: qz igitur indiſtinctum eſt ⁊ unũ id de quo humana ⁊ dina predicantur circa xp̃z: ncẽe ẽ dicere xp̃z eſſe unam hypoſtaſim et unũ ſuppoſitum humane ⁊ diuine nãe: ſic. n. uere ⁊ proꝑie de hoie illo p̃dicabuntur dina ſm hoc q̃ hõ ille ꝑtat ſuppoſitum nõ ſolũ humane nãe ſed diuine ⁊ econuerſo de uerbo dei predicantur humana in q̃tuz eſt ſuppoſitum humane nature. Ex quo ẽt pz q̃ lz filius ſit incarnatus: non tñ oz pẽm uel ſpm ſãctũ eſſe incarnatum: cũ icarnatio non ſit facta ſcõm vnionem in nã: in qua tres perſone diuine conueniũt ſed ſm hypoſtaſim et ſuppoſitum: put tres perſone diſtinguntur: ⁊ ſic ſicut in trinitate ſunt plures perſone ſubſiſtentes in una nã: ita i myſterio incarnationis eſt una perſona ſubſiſtens i pluribus naturis.

Obiectiones contra fidem icarnationis. XL.

Sed contra hanc catholice fidei ſñiam plures difficultates cõcurrũt: ꝓpter quas aduerſarij fidei incarnationem ipugnant. Oñſum ẽ. n. in primo libro q̃ deus neq; corꝑus eſt neq; uirt⁹ i corꝑe: ſi ãt carnem aſſũpſit: ſequitur q̃ uel ſit mutatus in corꝑus: vel q̃ ſit uirtus in corꝑe poſt i carnationem: ipoſſibile igitur uidetur deum fuiſſe icarnatum. Itẽ õe qõ acquirit nouam nãm eſt ſubſtantiali mutationi ſubiectum: ſm hoc. n. aliquid generatur: q̃ naturã aliquam acquirit: ſi igitur hypoſtaſis filij dei fiat de nouo ſubſiſtens i nã humana: uidetur q̃ eſſet ſubſtãtialiter mutata. Adhuc nulla hypoſtaſis alicuius nature extẽditur extra nãm illã quin potius nã inuenitur extra hypoſtaſim: vtpote multas hypoſtaſes ſub ſe hñs: ſi igitur hypoſtaſis filij dei ſit per incarnationez facta hypoſtaſis humane nature: ſequitur q̃ filius dei non ſit ubiq; poſt icarnationem: cũ humana nã ubiq; non ſit. Amp̃. rei unius ⁊ eiuſdem non eſt niſi unũ qõ quid eſt: hoc enim ſignificat ſubſtantiam rei que vnius vna eſt: ſed natura cuiuſlibet rei eſt quod quid ẽ eius: nã. n. rei eſt quam ſignat diffinitio: ipoſſibile eſt igitur ut vñ q̃ una hypoſtaſis i duabus naturis ſubſiſtat. Pre. in his que ſunt ſine mã nõ põt eſſe aliud q̃d ditas rei ⁊ aliud res ut ſupra oñſum eſt: ⁊ hoc p̃cipue eſt i deo: qui non eſt ſolum ſua quidditas ſz ẽt ſuum eſſe: ſed humana natura non põt eẽ idẽ qõ dina hypoſtaſis: ergo ipoſſibile eſſe vñ q̃ dina hypoſtaſis ſubſiſtat in humana nã. Itẽ nã eſt ſimplicioꝛ et formalioꝛ hypoſtaſi: que in ea ſubſiſtit: nam per additionẽ alicuius mãlis nã cõis indiuiduatur ad hanc hypoſtaſim: ſi igz dina hypoſtaſis ſubſiſtat i humana nã: vñ ſequi q̃ humana nã ſit ſimplicioꝛ ⁊ formalioꝛ q̃ diuina hypoſtaſis qõ eſt oio ipoſſibile. Adhuc i his ſolũ que ſũt ex mã et forma compoſita differre ſuenitur ſingulare et quidditas eius: ex eo q̃ ſingulare eſt idiuiduatum per mãm deſignatã: q̃ in quidditate et natura ſp̃ei non icluditur: in ſignatiõe. n. ſocratis iclu ditur hec mã: nõ ãt in rõne humane nãe: oĩs igit hypoſtaſis in nã humana ſubſiſtens eſt conſtituta per mãm ſignatam: qõ de dina hypoſtaſi dici non põt: non ẽ igitur poſſibile ut vñ q̃ hypoſtaſis verbi dei ſubſiſtat i hũana nã. Amp̃. aia ⁊ corꝑus i xp̃o nõ fuerunt minoꝛis uirtutis q̃ i alijs hominibus: ſed in alijs hoibus ex ſua unione conſtituũt ſuppoſitum hypoſtaſim et perſonã: igitur ⁊ in xp̃o ex unione aie ⁊ corꝑoꝛis cõſtituitur ſuppoſitũ hypoſtaſis et perſona: nõ ãt ſuppoſitum hypoſtaſis et perſona uerbi dei que ẽ eterna: igitur in xp̃o eſt aliud ſuppoſitum hypoſtaſis et perſõa ꝓeter ſuppoſitum hypoſtaſiz ⁊ perſonam uerbi dei: vt vñ. Pre. ſicut ex aia et corꝑoꝛe cõſtituit hũana nã in cõi: ita ex hac aia ⁊ ex hoc corꝑe conſtituitur hic hõ: qõ eſt hypoſtaſis hois: ſed i xp̃o fuit hec aia ⁊ hoc corꝑus: igitur ex eoꝛum unione cõſtituta ẽ hypoſtaſis: vt vñ: ⁊ ſic idem qõ prius. Itẽ hic hõ qui eſt xp̃s put cõſideratur ex aia ſolum ⁊ carne cõſiſtens eſt quedã ſubſtãtia: nõ ãt vlis ergo particularis: ergo eſt hypoſtaſis. Ad huc ſi idem eſt ſuppoſitum hũane et diuine nãe i xp̃o: oz q̃ de intellectu hois qui ẽ xp̃s ſit hypoſtaſis dina: non ãt eſt de intellectu alioꝛ hoium: hõ

igitur equiuoce de xp̃o dicetur et alijs: et sic non erit eiusdem sp̃ei nobiscum. Amp̃. in xp̃o tria inueniũtur: ut ex dictis pz. s. corpus aia ⁊ dinitas aia ãt cum sit nobilioz corpore: non est suppositũ corpis sed magis forma eius: neq; igitur id quod est diuinum est suppositum humane nature sed magis formaliter se hñs ad ipsam. Pre. omne quod aduenit alicui post esse completum: aduẽit ei accñtaliter: sed cum verbum dei sit ab eterno: manifestum ẽ q̃ caro assũpta aduenit ei post esse completũ: igitur aduenit ei accidentaliter.

Quomodo oporteat intelligere incarnationez filij dei. XLI.

AD horum igitur solutionem considerandaz paulo altius ichoanduz ẽ. Cũ.n. Eutices unionez dei et hois factã esse posuerit in natura. Nestorius ãt nec in natura nec in persona: fides ãt catholica hoc teneat q̃ sit facta unio in persona nõ in natura: nccium vr precognoscere quid sit uniri i natura: ⁊ quid sit vniri in persona: natura igitur lz multis modis dicatur: nã ⁊ generatio uiuentiũ ⁊ pncipium generationis ⁊ mot' et materia ⁊ forma natura dicũtur. Jtez ⁊ aliqñ natura dr quod quid rei continẽs ea que ad sp̃ei ptinẽt itegritatẽ: sicut. n. dicim' naturã humanã cõem esse oib' hominibus ⁊ sílr i ceteris illa ergo uniũtur i natura ex quibus cõstituitur itegritas sp̃ei alicuius sicut aia et corpus humanũ uniũtur ad cõstituendam sp̃em aialis: ⁊ vlr quecunq; sũt ptes sp̃ei: est ãt impossibile q̃ alicui sp̃ei in sua integritate iã cõstitute aliquid extraneũ uniatur i vnitatem nature: nisi sp̃es soluatur: cũ.n. sp̃es sint sicut numeri i quibus quelibet unitas addita uel subtracta uariat sp̃em: si quid ad sp̃em iam perfectam addatur: necesse est iã aliã sp̃em esse: sicut si substantie aiate tm̃ addatur sẽsibile: erit iã alia sp̃es: nã aial ⁊ plãta diuerse sp̃es sunt: cõtingit tñ id qõ non est de integritate sp̃ei in aliquo idiuiduo sub illa sp̃e cõtẽto repiri: sicut albũ ⁊ uestitũ i sorte uel plone aut digitus sextus uel aliquid h': vñ nihil ꝓhibet aliq̃ vniri i idiuiduo: q̃ non uniuntur i una integritate sp̃ei: sicut humana natura et albedo ⁊ musica in sorte ⁊ h' mõi: q̃ dicũtur esse unũ subiecto ⁊ qr in diuiduum i genere substãtie dr hypostasis: in substãtijs ãt rõnalibus dr ẽt plona: ꝓuenienter oia h' modi dicũtur uniri fm hypostasim uel ẽt scõm plonaz: sic igitur pz q̃ nihil prohibet aliqua ñ unita esse scõm naturã: vniri ãt scõm hypostasim vl̃ personam. Audientes ãt hereticiin xp̃o unionez dei ⁊ hois esse fcaz: cõtrarijs uijs icesserũt ad hoc exponendum pretermisso tramite ueritatis. Alicq̃ n. hanc unionem estimauerũt ad modũ eorũ que vniuntur i unã naturã sicut Arrius ⁊ Apollinaris ponẽtes: q̃ uerbũ erat corpori xp̃i ꝑ aia siue ꝑ mente: ⁊ sicut Eutices qui posuit añ icarnationẽ duas naturas dei ⁊ hois: p' icarnationẽ vo unã. Sed eorũ dẽm oio ipossibilitatem ptinet: manifestũ ẽ. n. naturã uerbi ab eterno i sua itegritate ꝑfectissimã esse: nec oio corrũpi aut mutari posse: vñ ipossibile est aliquid extrinsecũ a natura dina: vtpote naturam humanã uel aliquã partẽ eius i vnitatẽ nature ei aduenire. Alij uero h' põnis ipossibilitatem uidentes in uia contrariam diuerterunt: ea. n. q̃ hñti aliquaz naturã aduenirũt: nec tñ pertinent ad itegritatem nature illius uel accidentia esse uidentur vt albedo ⁊ musica: vel accidentaliter se hẽre ad ipsum: sicut ãnullus uestumẽtum domus ⁊ silia. Considerauerunt ãt q̃ cũ humana natura uerbo dei aduenirat: nec ad eius nature itegritatem pertineat necesse esse putauerũt. q̃ humana natura accidentalem unionem haberet ad uerbum: ⁊ q̃ manifestum ẽ q̃ non põt ieẽ verbo ut accidens:: tum quia deus nõ est susceptiuum accidentis: ut supra probatum est: tuz quia humana natura cum sit de genere substantie nullius accidens esse põt: vnde relinqui uidebatur: q̃ humana natura aduenirat uerbo nõ sicut accñs: sed sicut accñtaliter se hñs ad ipsum. Posuit igit Nestorius q̃ hũana natura ⁊ xp̃i se hẽbat ad uerbũ sicut tẽplum quoddam: ita q̃ ꝓz solã inhitationem erat intelligenda unio uerbi ad humanam naturã: ⁊ qr templũ seor: sũ hz suã idiuiduationez ab eo qui inhabitat templum: indiuiduatio autẽ cõueniens hũane nãe est plonalitas: reliquũ erat q̃ alia eẽt personalitas humane nature ⁊ alia vbi ⁊ sic verbũ ⁊ ille hõ erãt due persone. Q̃ quidez incõueniens alij vitare volentes circa hũanaz naturam talem dispõnem itroduxerũt vt ei plonalitas proprie ꝓuenire non possit dicentes aiaz ⁊ corpus in quibus integritas humane nãe consistit a verbo sic eẽ assumpta vt corpori aia non esset vnita ad aliquam substantiam ꝓstituendã ne cogerẽtur illam substantiam sic ꝓstitutã rationem persone hẽre: vnionem vero verbi ad aiam ⁊ corpus posuerũt sicut ad ea que accñtalr se hñt puta induti ad indumentũ: in hoc quodãmõ Nestorium imitantes. His igitur remotis per supra dicta nccium ẽ ponẽ talẽ fuisse vnionẽ vbi ⁊ hois vt neq; ex ou ab' vna nata ꝓflata sit neq; vbi ad hũanã nataz talr fuerit vnio sicut est alic' substãtie puta homini ad exteriora q̃ accñtalr se hñt ad ipsũ vt dom' ⁊ vestimentũ: sz vbũ in hũana natura sicut in sibi ꝓpria plona facta ꝑ icarnatiõez subsistẽ ponat vt ⁊ corp' illud vere sit corp' vbi dei: ⁊ siliter aia ⁊ vbũ dei vere sit hõ. Et q̃uis hec vnio perfecte ab hoie nõ valeat explicari: tñ fm modũ ⁊ facultatẽ nram conabimur aliq̃d dicere ad edificatõz fidei

vt circa hoc mysteriū fides catholica ab infidelib⁹ defendatur. In oib⁹ ãt reb⁹ creat nihil inuenitur huic vnioi tã sile sicut vnio aie ad corp⁹: et maior essz silitudo vt etiã Au. dic ꝯ Felicianũ: si eet vn itellect⁹ in oibus hominibz vt q̃dã posuerũt fm q̃s oporꝛet dicere q̃ itellect⁹ pexñs hoc mõ de nouo cõceptui hois vniatur vt ex vtroqz fiat vna perso na sicut ponimus verbum pexñs hũmane nature in psonam vnam vniri: vnde ꝓpter hanc silitudi nem vtriusqz vnionis Athanas⁹ dic in symbolo q̃ sicut aia rõnal⁹ z caro vnus est hõ: ita de⁹ z hõ vnus est xp̃s: sz cũ aia rõnal⁹ vniatur corpori z si cut mãe z sicut instio: nõ põt esse silitudo q̃tũ ad ꝑmũ modum vnioĩs sic. n. ex deo z homine fieret vna nã cum mã z foza ꝓprie nãz constituant spẽi relinquetur g̃ vt attẽdatur silitudo secũdũ q̃ aia vnitur corpori ut instio: ad qõ etiaz dicta antiq̃ꝝ doctoꝝ concoꝛdant qui humanã nãm in xp̃o or ganum qõdã diuinitatis posuerunt sicut z ponitur corpus organũ aie: aliter. n. est aie organũ corpus z eius ptes: z aliter exteriora instrumẽta: hec eniz dolabza non est ꝓpꝛium instrumẽtũ sic̃ hec ma nus: per dolabram. n. multi p̃nt opãi: sz hec ma nus ad ꝓpꝛiam opationẽ hui⁹ aie deputatur: p pter quod man⁹ est organũ vnitum z ꝓpꝛium: dolabza aũt instim extrinsecũ z cõe: sic igitur z in vnione dei z hominis ꝓsiderari põt: oẽs. n. hoies ꝓpantur ad deũ vt q̃dã instia quibus opat. Ipse enim est qui opatur in nobis velle z pfice ꝑ bona voluntate: fm aplm ꝓhil. ij. sz alĩ hoies ꝓparan tur ad deũ quasi instia extrinseca z separata: mo uentur eni a deo nõ ad opationes ꝓpꝛias sibi tm̃ sz ad operationes cões oi rõnali nãe: vt est intelli gere vitatem: diligere bona z operari iusta: sz hũa na nã in xp̃o assũpta est vt instialit̃ operetur ea q̃ sunt opationes ꝓprie solius dei sicut est mundare pcã illuminare mentes per gr̃az: z introducẽ in p fectionẽ vite eterne: ꝓparat igit hũna nã xp̃i ad õ um sicut instim ꝓpꝛium z coniũctum vt manus ad animã. Nec discrepat a rerũ nãlium ꝓsuetudi ne q̃ aliquid sit nãliter ꝓpꝛiũ instim alicui⁹ qõ tñ non sit forma ipsi⁹: nã lingua ꝓut est instim locu tionis est ꝓpꝛium organũ intellect⁹ qui tamẽ vt phs ꝓbat nullius ptis corporis act⁹ est. Silit etiã inuenitur aliqõ instim qõ ad nãm spẽi non perti net: z tñ ex parte mãe ꝓpetit huic idiuiduo vt sex t⁹ digit⁹ vel aliquid h⁹moi: nihil igitur prohibet hoc mõ ponẽ vnionẽ humane nãe ad verbum q̃ humana nã sit quasi verbi instim non separatuz sz cõiunctũ: nec tñ hũana nã ad nãz v̄bi pertinet nec uerbũ est eius forma: ptinet tñ ad eius perso nã. Predca tñ exẽpla non sic posita sũt: vt oioda silitudo sit in his requirẽda. itelligendũ est. n. uer bũ dei multo sublimius et itimius hũane nãe po tuisse uniri q̃ aĩa qualicunqz ꝓprio instio: preci pue cũ toti hũane nãe mediante intellectu cõiunc tũ dicatur: z sz uerbũ dei sua uirtute penetret oia vtpote oia conseruãs et portans: creaturis tñ itel lectualibus q̃ ꝓpꝛie uerbo pfrui p̃nt z ei⁹ partici pes esse ex quadam silitudinis affinitate z eminẽ tius et ineffabilius põt uniri.

Q. assumptio humane nature maxi me competebat v̄bo dei. XLII.

EX quo ẽt patet q̃ hũane nãe assũptio potissime cõpetit psone v̄bi. Naz si assũptio nãe hũane ad salutẽ hoium ordinatur: ultima ãt salus hois est: vt scõm intellectiuã ptem pficiatur cõtẽplatio ne veritatis ꝑme: oportuit p uerbũ q̃ scõz emana tionẽ intellectualẽ a ꝑe ꝓcedit humanã nãz assu mi. Rursus affinitas quedã vi maxime uerbi ad humanã nãm: hõ. n. ꝓpꝛiã spem sortitur scõz q̃ rõnalis est: verbũ ãt rõni affine ẽ: vñ apud gre cos logos uerbũ z rõ dr̃: conueniẽtissime igit uer bũ rõnali nãe unitum est: nã z ꝓpter affinitatem predictã diuina scriptura nomẽ imaginis et uerbo attribuit z hõi: dic. n. apl's Col. i. de verbo: q̃ est imago inuisibilis dei. z idẽ de hoie dicit. i. Cor. xi. q̃ uir est imago dei. Hz ẽt uerbum nõ soluz ad rõ nalẽ nãm sed ẽt vir ad oẽm creaturã quandã affi nitatis rõnem: cũ uerbũ cõtineat rões oiuz crea toꝝ a deo: sicut artifex hõ ꝓceptione sui intellect⁹ rões artificiatoꝝ cõprehendit: sic igitur oẽs cre ature nihil aliud sunt q̃ realis quedã expressio et repñtatio eoꝝ q̃ in cõceptiõe diui uerbi cõprehẽ dũtur: ꝓpter qõ z oia p uerbũ fca esse dicuntur: conuenienter igitur uerbum creature. s. humane nature unitum est.

Q. hũana nã assũpta a v̄bo ñ pextitit assũptioi: sed i ipsa cõceptione fuit assũpta v̄bo dei. XLIII.

QUm ãt uerbum hũanã naz assũpsit i vnitatẽ psõe ut ex dictis iam patet: oportuit hũa nã naturã nõ pexistere añq̃ verbo vniretur. Si n. pexisteret cũ nã pexistere nõ possit nisi i indiui duo: oportuisset eẽ aliqõ idiuiduũ illius hũe nãe pexistẽtis añ vnionẽ: idiuiduũ aũt hũane nature ẽ yoostasis z persõa erit igitur dicẽ q̃ hũana nã assumẽda a verbo in aliqua hypostasi uel psona pexistisset: si igitur natura illa assũpta fuisset ma nẽte ꝑ se hypostasi vl psõa: remãsissẽt tũc p⁹ vni onẽ due hypostases ul̃ psone: vna v̄bi z alia hõis z sic ñ esset facta vnio i hypostasi uel psona: qõ ẽ cõtra sentẽtiã fidei: si vero hypostasis ul̃ psõa illa nõ remaneret i ea nã i q̃ assumẽda a v̄bo pexistis set: hoc sine corruptõne accidere nõ potuisset: nul lũ. n. figr̃are desinit eẽ hoc qõ ẽ: nisi p cõruptionẽ

sic igitur oportuisset illum hominē corrūpi q̄ uni oni preexistisset: ⁊ per ꝓñs humanā naturā in eo existentem: ipossibile igitur fuit q̄ uerbū assumēt i unitatem persone aliquem hoiez ꝑexistentē. Sil' āt ⁊ derogaretur perfectiōi icarnatiōis dei uerbi si aliq̄d eoꝝ que nālia sūt hōi ei ḋesset: est at nāle hōi: vt nascatur natiuitate hūana: hoc āt uerbuz dei non hēret si hoiem preexistentem assūpsisset: nam ille hō i sua natiuitate pur' hō extitisset. vñ eius natiuitas uerbo non posset attribui nec bīa virgo mater uerbi dici possz: fides āt per oia sine pcō silem eum nobis i nālibus cōfitetur dicēs filium dei sc̄ōm ap̄lm fc̄m ex muliere ⁊ natum ⁊ uirginem matrē dei: non igit hoc decuit ut preexñtē hoiem assumeret. Hinc ēt apparet q̄ ab ipso conceptiōis p̄cipio: nām humanā sibi uniuit: quia sicut humanatio dei uerbi requirit q̄ uerbū dei sit natum natiuitate humana ad hoc q̄ sit uerus hō ⁊ nālis per oia i nālibus nobis conformis: ita requirit q̄ dei uerbum sit conceptū conceptione humana: non.n. sc̄ōm nature ordinem hō nascit nisi p̄ius cōcipiatur: si āt nā humana assumēda p̄ius i qualicūq̄ statu fuisset q̄ uerbo uniretur: illa conceptio uerbo dei attribui nō posset: vt diceretur conceptū conceptione humana: oportuit igitur q̄ ab ipso conceptiōis p̄cipio uerbum dei humane nature uniretur. Rursū in generatione hūana uirt' actiua agit ad cōplementū humane nature in aliquo determinato idiuiduo: si āt uerbum dei non a p̄ncipio cōceptionis humanam nām assūpsisset: uirtus actiua i generatione ante vnionē suā actionē ordinasset ad aliq̄ō idiuiduū humane nature: q̄ō est hypostasis uel p̄sona hūana: p' unionem āt ordinasset totā generationem ad aliā hypostasim uel personam. ſ. dei uerbum: q̄ō nascebatur in humana nā: sic igitur nō fuisset vna numero generatio utpote ad duas personas ordinata: nec fuisset uniformis p̄m totū: q̄ō a nāe ordinē vī alienum: non igitur fuit cōueniēs q̄ uerbū dei p' conceptionē humanā nām assumeret: sed simul i ipsa cōceptione. Itē hoc vī generationis humane ordo requirere: vt qui concipitur ipse idē nascatur: ⁊ non alius: cū cōceptio ad natiuitatē ordinetur: vñ si filius dei natus est natiuitate humana: oz ēt q̄ filius dei sit conceptione hūana conceptus: ⁊ non purus hō.

Q̄ natura humana assumpta a uerbo i ipsa ꝓceptione fuit p̄fecta quantuz ad aiam ⁊ corpus. XLIIII.

Ulterius autez ex hoc manifestum ē q̄ i ipso conceptionis p̄ncipio aia rōnalis corpori fuit unita: verbum.n. dei mediante aia rōnali corp' assūpsit: corpus.n. hois non magis assūptibile est a deo q̄ alia corpora nisi ꝓpter aiam rōnalez: nō igitur uerbuz dei assūpsit corpus absq̄ aia rōnali: cū igitur uerbum dei assumpserit corpus ab ipso conceptionis p̄cipio: oportuit q̄ in ipso cōceptionis p̄ncipio aia rōnalis corpori uniretur. Itez posito eo q̄ō est posterius in generatione nc̄e est ⁊ id quod ē p̄ius ſm generationis ordinez poni: posterius āt i generatione est id q̄ō est perfectissimum: perfectissimum āt ē ipsū idiuiduuz generatū q̄ō in generatione hūana ē hypostasis uel persona: ad cuius cōstitutionē ordinātur ⁊ aia ⁊ corpus: posita igitur personalitate hois generati necesse est quidē existere ⁊ corpus et aiam rōnalem: p̄sonalitas āt hois xp̄i nō ē alia q̄ p̄sonalitas uerbi dei: verbū āt dei i ipsa ꝓceptione uniuit sibi corpus humanū: fuit igitur ibi p̄sonalitas ill' hois: ergo oportuit q̄ et aia rōnalis adesset. Incōueniens ēt fuisset ut uerbū q̄ō est fons ⁊ origo oium p̄fectionū et formarū alicui rei informi et nondū p̄fectionem nature hñti uniretur: quicquid autem sit corporeum ante animationē est informe: ⁊ nō dum perfectionem nature hñs: nō igitur fuit cōueniens ut uerbū dei uniretur corpi nondū aiato ⁊ sic a p̄ncipio cōceptionis oportuit aiam illā corpori uniri. Ex hoc ēt apparet q̄ corpus illud assūptū a p̄ncipio ꝓceptionis fuit formatū: q̄nihil informe dei vbū assumere debuit. Sil' āt aia req̄rit ꝓpriam materiā sicut ⁊ quelibet alia forma naturalis: est āt ꝓpria materia aīe corpus organizatuz est.n. aia endelechia corpis organici phīsici potētia uitā hñtis: si igit aia a p̄ncipio ꝓceptiōis corpori sit unita ut oñsum ē: nc̄cium fuit ut corpus a p̄ncipio cōceptionis organizatū ⁊ formatū eēt. Et ēt q̄ organizatio corporis ordine generationis p̄cedit aie rōnalis introductionē. vñ posito posterioi nc̄e fuit ⁊ ponere ꝑius: cremētuz āt q̄titatis usq̄ ad debitā mēsurā nihil ꝓhibet sequi corpis aiationē: sic igit circa ꝓceptionē hois assūpti sētiē dū ē q̄ in ipso ꝓceptionis p̄ncipio fuit corp' organizatū et formatū: ſz nōdū hñs debitā quātitatē.

Q̄ xp̄m decuit nasci ex virgine. XLV.

Ex hoc aūt patet q̄ nc̄e fuit hominē illū ex vgine mē nasci absq̄ nāli seie. Semē.n. viri req̄ritur in generatiōe hūana tanq̄ p̄ncipiū actiuū ꝓpter uirtutē actiuā: q̄ in ipso ē: ſz uirt' actiua in generatiōe corpis xp̄i non potuit esse nālis ſz prēdēa: q̄ uirt' nālis nō subito p̄ficit totā corpis formationē: ſz ad hoc indiget tp̄e: corp' āt xp̄i i ipso p̄ncipio sue ꝓceptionis fuit formatū ⁊ organizatū vt oñsū ē: relinq̄t igitur q̄ generatio xp̄i hūana fuit absq̄ nāli semie. Itē semē maris i generatione aialis cuiuscūq̄ trahit ad se māz quā mī mistrat q̄i uirt' q̄ ē i seie maris ītēdat sui ipsi' cōplementū

vt finē totī generatiōis: vñ ⁊ cōpleta generatiōe ipsū semen imutatū ⁊ completū est ꝓles q̄ nascit: sed i generatione humana xp̄i fuit ultimus generationis terminus unio ad personā diuinā: nō āt aliqua pſona seu hypostasis hūana ꝓstituēda: ut ex dictis pz: non igitur i hac generatiōe potuit eē actiuū ꝓncipiū semen uiri sed sola uirtus diuina: vt sicut semen uiri in generatiōe cōi hoiuz in suā substantiā trahit mām a mīe ministratā: ita eādē mām i generatione xp̄i uerbū dei ad suā unionez assūpsit. Silr āt manifestū ē q̄ cōueniens erat: ut in ipsa generatione hūana uerbi dei aliqua ꝓpr̄i etas spualis generatiōis uerbi reduceret: verbum āt p̄m q̄ a dicente ꝓgreditur siue interi⁹ cōceptū siue exterius ꝓlatum corruptionē dicēti nō affert sed magis pfectiōis plenitudo p uerbū attēdit in dicēte: ꝓueniens igitur fuit: vt sic vbū dei p̄m hūanam generationē ꝓciperet ⁊ nasceret: vt mīis integritas nō corrūpēt. Cū hoc ēt manifestū est q̄ uerbum dei quo oīa constitura sunt ⁊ quo oīa in sua integritate ꝓseruant: sic nasci decuit ut p oīa mīis integritatē seruaret: ꝓueniens igit fuit hāc generationē fuisse ex uirgine. Neq; tñ hic generationis modus vē et nāli hūanitati xp̄i derogat: lz alr q̄ alij hoīes generar sit: manifestū ē āt cū uirtus diuina infinita sit: vt supra ꝓbatum ē: ⁊ per eā oēs cāe uirtutē ꝓducendi effectū sortiātur: q̄cunq; effectus p quācunq; cāz ꝓducitur: pōt p deū absq; illo cāe āminiculo ꝓduci eiusdē spēi ⁊ nāe: sic igit virt⁹ nālis q̄ est in hūano semie ꝓducit hoiem uerū: spēm ⁊ humanā naturā hūtem: ita uirt⁹ diuina q̄ talē uirtutē semini ōdit absq; h⁹mōi vtute pōt effectum illo⁹ uirtut ꝓducere ꝓstituendo uez hominē spēm ⁊ naturā huamanā hūtem. Si vo aliquis dicat: q̄ cū hō nālr generat⁹ bēat corp⁹ nālr ꝓstitutum ex semie maris: ⁊ eo qō femina submínistrat q̄cq̄d sit illud: corpus xp̄i nō fuit eiusdē nature cū nōbis: si non ē ex maris semie generatū. Ad hoc manifesta rñsio ē p̄m Azz. pōnez dicētis q̄ semen maris nō intrat mālr in ꝓstitutionē cōcepti: sz est solū actiuū ꝓncipium: mā vo corpis tota ministrat a mīe: ⁊ sic q̄tū ad māz corp⁹ xp̄i ñ differt a corpe nīo: nā ēt corpa nīa mālr ꝓstituta sūt: ex eo qō est sumptū ex mīe. Si vo aliqs p̄dcte positioni Azz. repugnet: adhuc p̄dicta obiectio efficaciaz nō hz: silitudo. n. aliquoz aut dissilitudo i mā nō attendit p̄m statū māe in ꝓncipio generatiōis sed scōm cōditionē marie iā ꝓparate ꝓut est i termino generationis: nō. n. differt scōm māz aer extra uel ex aq̄ generat⁹: qz lz aq̄ et terra in ꝓncipio generationis dīntia sint: tñ p actionē generāt ad vnā oispōnem reducūtur: sic igī dīna vtute mā q̄ solū ex muliere sumit: pōt reduci i fine generationis ad eandē dispositionē quam hz mā: si sumat silr ex mare ⁊ femia: vñ non erit aliqua dissilitudo ꝓpter diuersitatē materie iter corp⁹ xp̄i: qō dīna virtute formatum ē ex mā a sola mīe assūpta: et corpa nīa q̄ vtute nature formātur ex mā et si ab vtroq; parente assumatur: manifestū est. n. q⁹ pl⁹ differt a mā q̄ ex uiro et muliere silr assumitur: limus terre de quo deus ꝑmū hoiez formauit: quē vtiq; constat fuisse uez hoiem ⁊ nobis per oia similē q⁹ mā sūpta solum ex femina ex q̄ corp⁹ xp̄i formatum ē. vñ natiuitas xp̄i ex vgine nihil derogat vitati hūanitati ipsius nec silitudini eius ad nos: lz. n. vtus nālis requirat determinataz mām ad determinatū effectum ex ea ꝓducendū: vt⁹ tñ dīna q̄ pōt ex nihilo cuncta ꝓducere in agēdo ad mām determinatā nō coartat. Silr ēt nec p hoc aliquid depit dignitati matris xp̄i: q⁹ uirgo cōcepit ⁊ pepit: q̄n uera ⁊ nālis mī filij dei dicatur uirtute. n. dīna faciente mām nālem ad generationē corpis xp̄i ministrauit: qō solum ex pte mīis requiritur: ea uero que in alijs mīibus ad corruptionē vginitatis faciunt: nō ordinātur ad id qō mīis ē: sed solum ad id qō p̄tis est: vt semen maris ad locum generationis perueniat.

Q xp̄us natus est de spu sancto. XLVI.

Iannis autē oīs dīna operatio qua aliquid in creaturis agit: sit toti trinitati cōis: vt ex supra hītis oñsum est: formatio tñ corpis xp̄i q̄ dīna virtute pfecta est ꝓueniēter spui scō attribuitur lz sit toti trinitati cōis: hoc. n. cōgruere vī incarnatiōi verbi: nā sicut verbū nīm in mēte conceptū inuisibile ē: exterius āt voce ꝓlatum sēsibile fit: ita uerbū dei scōm generationē eternā in corde pīis inuisibiliter existit: p incarnationē āt nobis sēsibile fīt. ē: vñ uerbi dei icarnatio est sicut vocal uerbi nī i expressio: expressio āt uocalis uerbi nostri fit per spm nīm per quē uox uerbi nostri formatur: conueniēter igitur ⁊ p spm filij dei eius carnis formatio dī fca. Cōuenit ēt hoc et generatiōi hūane: virtus. n. actiua que ē i semie hūano ad se trahēs mām q̄ fuerit a matre p spz opatur: fundat. n. h⁹ modi vtus in spu ꝓpter cuius continentiam semē spumosū oz esse ⁊ albuz: uerbū igitur dei sibi carnē assumens ex vgine cōuenienter hoc p spm scm dz carnem assumēdo formare. Cōuenit ēt hoc ad insinuandā cām ad icarnationem uerbi mouentē: q̄ quidē nulla alia esse potuit nisi amor dei ad hoiez cuius naturā sibi uoluit i unitate pſone copulare: ī dīnis āt spūs scus est qui ꝓcedit ut amor: vt supra dēm est: conueniēs igitur fuit: ut icarnationis opus spui scō attribuatur. Solet ēt in sacra scriptura oīs gīa spui scō attribui: qz qō grat dat ex amore donātis vī esse collatuz: nulla āt maior ē gīa hōi collata: q̄ q⁹ deo in persona uniretur: cō

uenīēter igitur hoc opus ſpui ſco appꝛopꝛiatur.

Q. xpus non ſit filius ſpus ſancti ſecundum carnem. XLVII.

QJanuis ãt chriſtus de ſpu ſco ⁊ uirgine cõceptus dicatur: non põt tñ dici ſps ſcus pater xpi ſcõm generationem humanã: ſicut uirgo dicitur mater eius: ꝓduxit ãt ſps ſcus non humanaz nãm i xpo ex ſua ſubſtantia: ſed ſola ſua uirtute operatus eſt ad eius ꝓductionẽ: non igitur põt dici ſps ſcus pr̃ xpi ſcõm humanã generationẽ: eſſz ẽt iductiuũ in erroꝛem: ſi xps ſpus ſancti filius diceretur: manifeſtũ ẽ. n. q uerbũ dei fm hoc hz pꝛſonam diſtictam: q eſt filius dei pr̃is: ſi igitur fm humanã nãm ſps ſcti filius diceretur: daretur intelligi q xps eſſet duo filij. nã uerbũ dei ſps ſcti filius eſſe non põt: ⁊ ſic cũ filiationis nomẽ ad pſonã ptineat non ad nãz: ſequeꝛet q i xpo eſſẽt due perſone: qõ eſt a fide catholica alienum: iconueniens. n. eſſet ut auctoꝛitas patris ⁊ nomẽ ad perſonã aliam tranſferretur: quod contingit: ſi ſps ſãctus pater xpi diceretur.

Q. nõ ſit dicendũ xpm eẽ creaturã. XLVIII.

ALterius ẽt manifeſtũ ẽ q q̃uis humana nã a uerbo aſſũpta ſit aliqua creatura nõ tñ poteſt ſimplr enunciari xpz eſſe creaturã. Creari. n. eſt fieri qõdam. Cum ãt fieri termietur ad eẽ ſimpliciter: eius eſt fieri qõ hz eſſe ſubſiſtens: ⁊ hmõi eſt idiuiduum cõpletũ in genere ſubſtãtie: qõ q̃dem i nã intellectuali dr̃ pſona aut ẽt hypoſtaſis: foꝛme uero ⁊ accidẽtia ⁊ ẽt ptes non dicũtur fieri niſi fm quid: cũ et eſſe non hẽant in ſe ſubſiſtens: ſed ſubſiſtãt i alio: vñ cum aliq̃s ſit albus non dr̃ fieri ſimplr ſed fm quid: in xpo ãt nõ ẽ alia hypoſtaſis uel perſona niſi uerbi dei: q̃ eſt increata: ut ex premiſſis manifeſtũ ẽ: non igit ſimplr põt enũciari q xps ſit creatura: hz cũ additiõe põt hoc dici: vt dicatur creatura fm q hõ uel fm humanã nãm. Hz ãt de ſubiecto qõ eſt idiuiduum i genere ſubſtãtie nõ ſimplr dicatur fieri qõ eſt ꝓpꝛiuz eiꝰ ꝓpter accidẽtia uel ptes ſed ſolũ ſcõm q̃d: tñ ſimpliciꝰ predicãt de ſubiecto q̃cunq̃z ꝓſequũt nãliter ad accñtia uel ad ptes ſcõm ꝓpꝛiã rõnem: dr̃ eim ſimplr hõ eẽ uidens: qꝛ hoc cõſequit ad oculũ: et quidẽ criſpus ꝓpter capillos: ⁊ uiſibilis ꝓpter coloꝛẽ: ſic igitur et ea que cõſequũtur ꝓpꝛie ad hũana nã nãm: ſimplr pñt enunciari de xpo: ſicut q eſt hõ q ẽ uiſibilis q ambulauit et oia hmõi: q aũt eſt pſone ꝓpꝛium de xpo ñ enũciatur rõne hũane nãe: niſi cũ aliq̃ additiõe exp̃ſſa vl̃ ſubintellecta.

Solutio rationum contra icarnationẽ ſuperius poſitarum. XLIX.

HIs igitur habitis ea que õ icarnatiõis fidem ſupꝛa poſita ſunt: facile ſoluũtur. Q. ñſum eſt. n. icarnationẽ uerbi non ſic eſſe intelligendã: q uerbũ ſit in carnẽ cõuerſum aut ſit coꝛpoꝛi unitũ ut foꝛma: vñ non ẽ ꝓñs ex hoc q uerbũ eſt icarnatũ: q uere deus ſit coꝛpus uel uirtus i coꝛpe: vt ꝓma rõ ꝓcedebat. Silr ẽt nõ ſequitur q uerbũ ſit ſubſtãtialiter mutatũ: p hoc q nãm humanã aſſũpſit: nulla. n. mutatio in ipſo uerbo dei facta ẽ hz ſolũ i hũana nã q̃ eſt a uerbo aſſumpta: fm quam cõpetit uerbo et generatũ eẽ tpaliter et natũ: non ãt fm ſeipſũ. Qõ ẽt tertio ꝓponitur: nccãta tem non hz: hypoſtaſis. n. nõ extẽditur extra termios illius nãe: ex q̃ ſubſiſtentiã hz: nõ ãt uerbũ dei ſubſiſtentiã hz ex nã hũana ſed magis nãm hũanaz ad ſuaz ſubſiſtentiã uel pſonalitatẽ trahit: nõ. n. per illã: ſed i illa ſubſiſtit: vñ nihil ꝓhibet uerbuz dei eẽ vbiq̃: hz hũana nã a uerbo dei aſſũpta ubi q̃s non ſit. Ex hoc ẽt ſoluitur quartũ: cuiuſlibet n. rei ſubſiſtentis oꝛ eſſe unã nãm tñ: p quaz ſimpliciter eẽ hẽat: ⁊ ſic uerbũ dei p ſolã naturã diuinã ſimplr eſſe hz: non ãt p humanã naturã: ſed p eã hz q ſit hoc. ſ. q ſit hõ. Quintum ẽt ſoluit p hoc idẽ: ipoſſibile ẽ. n. q nã p quam uerbũ ſubſiſtit: ſit aliud q̃ ipſa pſona uerbi: ſubſiſtit ãt per naturã dinam non ãt p naturã humanã: ſeo eam ad ſuã ſubſiſtentiã trahit ut i ea ſubſiſtat: vt dẽtz eſt: vñ non oꝛ q natura humana ſit idez q perſona uerbi. Hinc etiam excluditur id quod ſexto obj̃ciebatur: hypoſtaſis enim eſt minus ſimplex vel re uel intellectu q̃ natura per quam conſtituitur in eſſe: re quidem: cum hypoſtaſis non ſit ſua natura: intellectu autez ſolo in illis in quibus idẽ eſt hypoſtaſis et natura: hypoſtaſis autem uerbi non conſtituitur ſimpliciter per humanam naturam: vt per eam ſit: ſed per eam ſolum habet uerbũ q ſit hõ: non igitur oꝛ q natura hũana ſit ſimplicioꝛ q̃ uerbũ in q̃tum eſt uerbum: ſed ſolum i q̃tum uerbũ ẽ hic hõ. Ex quo ẽt pz ſolutio ad id qõ ſeptio obj̃cit: nõ. n. oꝛ q hypoſtaſis dei uerbi ſimplr ſit cõſtituta p nãm ſignatã ſed ſolum i q̃tum eſt hic hõ: ſic. n. ſolũ per humanã naturaz conſtituitur ut dictum eſt. Q. autem anima hũana ⁊ coꝛpus in xpo ad perſonalitatem uerbi trahuntur non conſtituentia aliquam perſonaz preter perſonaz uerbi: non pertinet ad minoꝛationẽ virtutis: vt octaua rõ ꝓcedebat ſed ad dignitatez maioꝛem: unumquodq̃z enim melius eſſe habet cum ſuo digniꝛi unitur q̃ cum per ſe exiſtit ſicut aia ſenſibilis nobilius eſſe habet in homine q̃ in

alīs aialibus: i quibus est forma principalis: non tñ in hoie. Hinc ēt soluitur qō nono obiciebat: i xp̄o. n. uere fuit hec aia ⁊ hoc corpus: nō tñ ex eis constituta est persona aliqua preter personaz uerbi dei: qz sunt ao personalitatē dei uerbi assūpta sicut ⁊ corpus: cum est sine aia ppriam sp̄em hz: sed cū unitur aie ab ea sp̄em sortitur. Ex hoc etiam soluitur: qō xp̄o ꝓponebat: manifestū ē. n. ꝙ hic hō qui est xp̄s: substātia quedaz est nō vl̄is sed particularis: ⁊ hypostasis quedaz ē: nō tñ alia hypostasis ꝙ hypostasis uerbi: qz humana nā ab hypostasi uerbi assūpta est ut uerbum subsistat tam i humana nā ꝙ in dina: id āt qō in humana nā subsistit est hic hō: unde ipsum uerbuz supponitur cum dicit hic hō. Sed si quis eandez obiectionem ad humanam nām transferat dicens eaz esse substantiam quandā non vl̄em sed particularem ⁊ per ꝓnīs hypostasim: manifeste decipitur: nā humana nā ēt in sorte uel pl̄one non est hypostasis: sed id qō in ea subsistit: hypostasis est: ꝙ āt substantia sit ⁊ particularis non fm illam significationem dī qua hypostasis est particularis substantia: substantia. n. scōm pbz dī dupl̄r. s. de subiecto in genere substantie: qō dī hypostasis: ⁊ de eo qō quid est qō est nā rei: sed neqz partes alicuī substantie sic dicūtur particulares substantie q̄si sint per se subsistentes: sed subsistunt i toto: vnde nec hypostases pñt dici: cū nulla earuz sit substātia completa: alīs sequeretur ꝙ in uno hoie tot essent hypostases: quot sunt partes. Qō uero. xi. oppositum fuit: ex eo soluitur ꝙ equiuocatio inducitur ex diuersa forma signata per nomen: nō āt ex diuersitate suppōnis: non. n. hoc nomen hō equiuoce sumitur: ex eo ꝙ qñqz supponit p̄o platone qñqz p̄o sorte: hoc igitur nomen hō de xp̄o ⁊ de alīs hoibus dēm sp eandez formā significat. s. nām humanam: vñ uniuoce predicatur de eis: sed suppō tm̄ uariatur in hoc ꝙ scōz ꝙ ꝓ xp̄o sumitur supponit hypostasim increatam: scōm uero ꝙ p̄o alīs sumitur: supponit hypostasim creatam. Neqz āt hypostasis uerbi dī esse suppositū humane nāe quasi subīciatur ei ut formalioꝛi: sicut duodecima rō ꝓponebat: hoc. n. esset necessarium: si hypostasis uerbi per naturā humanam simpl̄r cōstitueretur in esse: qō pz esse fl̄z: dī. n. hypostasis uerbi humane nāe supponi ꝓut eam ad suā subsistentiaz trahit: sicut aliquid trahitur ad alterū nobilius cui unitur. Nō tñ sequitur ꝙ humana nā accidētaliter uerbo aduenīat: ex hoc ꝙ verbū ab eterno p̄exstitit: sicut ultima rō concludebat: sic. n. uerbum humanā nāz assūpsit: ut ure sit hō: esse āt hoiem est esse in genere substātie: qz igitur ex unione nāe humane hypostasis uerbi hz ꝙ sit hō: non aduenit ei accidētaliter: naz accidentia esse substantiale non conferunt.

Q⁹ peccatum oꝛiginale traducatur a primo parente in posteros. L.

OStensū est igitur ex p̄missis non esse ipossibile ꝙ fides catholica de incarnatione filī dei p̄dicat: p̄ñs āt est oñdere ꝙ conueniens fuit filium dei nām assumpsisse humanam: hꝰ āt conuenientie rōnem ap̄ls assignare vī ex pcō oꝛiginali: qō i oēs ptransit: dicit. n. Ro. v. Sicut per inobedientiam unius hois peccatoꝛes cōstituti sunt multi: ita ⁊ per unius hois obedientiā iusti constituētur multi. Sed qz pelagiani heretici pcm̄ oꝛiginale negauerūt: oñendū est hoies cum peccato oꝛiginali nasci: ⁊ primo quidem assumendum ē qō dicit Gene. ij. Tulit dñs deus hoiem: ⁊ posuit euz i paradiso: p̄cepitqz ei dicens. Ex oī ligno paradisi comede: de ligno āt scie boni ⁊ mali ne comedas: in quacūqz āt die comederis ex eo: morte morieris: sed qz Adā nec eo die quo comedit actu mōtuus est: oꝛ sic intelligi: qō dī morte morieris. n. nccitati mortī eris addictus: qō quidē frustra diceretur si hō ex īstitutione sue nature nccitatem moꝛiēdi hēret: oꝛ igitur dicere ꝙ mors ⁊ necessitas moriēdi sit pena hōi p pcō inflicta: pena āt non infligitur iuste nisi p culpa: i qbuscūqz igitur iuenitur hec pena: nccē est ut in eis iueniatur aliqua culpa sed i oī hoie iuenitur hec pena ēt a p̄cipio sue natiuitatis: ex tūc. n. nascitur nccitati mortī addict⁹. vñ ⁊ alīq mox p⁹ natiuitatē moꝛiūtur de uᵗo trāslati ad tumultū: g̈ i eis ē aliqō pcm̄: sz non pcm̄ actuale: qz nō hñt pueri usū liberi arbitrīj sine q̄ nihil iputatur hoi ad pctm̄ vt ex his que dicta sūt in. ij. li. apparet nccē est igitur dicē ꝙ in eis sit peccatū p originē traductū. Hoc etiaz exp̄resse apparet ex verbis ap̄li Ro. v. Sic per vnū hominez in hūc mūdum pctm̄ intrauit: ⁊ per pctm̄ mors: ita ⁊ in oēs hoies mors per: in quo oēs pec. Non pōt aūt dici ꝙ per vnū hominē in mūduz pctm̄ intrauit per modū imitationis: quia sic peccatū nō per ueniſſet nisi ad eos qui peccādo p̄mū hoiez imitātur: ⁊ cuz mors p pctm̄ imūduz itrauerit: nō p̄ueniret mors nisi ad eos q̄ peccāt in silitudinem p̄mi hois peccātis. Sed ad hoc excludēdū ap̄ls subdit ꝙ regnauit mors ab Adā vsqz ad Moysē ēt i eos q̄ ñ peccauēt i silitudinē p̄uaricatiōis Ade ñ g̈ intellexit ap̄lus ꝙ per vnū hoiez pctm̄ i mūdū intrauerit p modū imitatōis sz p modū origis. Preterea si ꝑz imitatiōez ap̄ls loqret̄ ō itroitu pcti in mundum: potius dixisset per diabolum peccatuz intrasse in mundum ꝙ per vnum hominem: sicut exp̄resse dicitur Sapientie. ij. Inuidia diaboli mors introiuit in oꝛbem terrarum: imitant autez illum qui sunt ex p̄te illius. Ad hec i p̄s

dauid dicit. Ecce in iniquitatibus ꝓceptus sū: ⁊ i peccatis concepit me mater mea: qō non pōt itelligi de peccato actuali: cū dauid ex legitimo matrimonio conceptus ⁊ natus dicatur: oz igitur ut hoc ad pcēm originale referatur. ¶ Amp. Job xiiij. dī. Quis pōt facere mundū de imundo ꝓceptum semine: nōne tu qui solus es: ex quo manifeste accipi pōt: q ex imunditia humani seminis aliqua imunditia ad hoiem ex semine conceptū pueniat: qō oz intelligi de imunditia pcī: p qua sola hō i iudicium deducitur: remittitur. n. Et dignum ducis sup huiuscemodi aperire oculos tuos: ⁊ adducere eū tecum i iudiciū: sic igitur aliqō pcēm est: qō hō contrahit ab ipsa sui origine: qō originale dī. ¶ Item baptismus ⁊ alia sacīa ecclesie sunt quedā remedia contra pcēm: vt infra patebit: exhibetur āt baptismus ꝑm cōez ecclesie cōsuetudinez pueris recenter natis: frustra igit exhiberetur: nisi in eis esset aliquod pcēm: non ē āt in eis pcēm actuale: qz carent usu liberi arbitrij: sine quo nullus actus hōis i culpaz iputatur: oz igitur dicere in eis esse pcēm per originem traductum: cū in operibus dei et ecclesie nihil sit uanū et frustra. ¶ Si āt dicatur q baptismus ifantibus dat non ut a peccato mundētur: sed ut ad regnuz dei perueniant: quo peruenire nō pōt sine baptismo cum dñs dicat Jo. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spū scō: non pōt itroire i regnum dei: hoc vanū ē. Nullus. n. a regno dei excluditur nisi ꝓpter aliquam culpā: finis. n. oīs rōnalis creature ē: vt ad bītudinem perueniat que esse non pōt nisi i regno dei: qō quidem nihil est aliud q ordinata societas eoz qui diuina uisione fruuntur: in qua uera bītudo consistit: vt pz ex his que in tertio sē oñsa: nihil āt a fine suo deficit: nisi ꝓpter aliquod pcēm: si igitur pueri nondū baptizati ad regnum dei peruenire non pñt: oz dicere esse i eis aliquod pcēm. Sic igitur ꝑm catholice fidei traditionem tenendum ē hoies nasci cum peccato originali.

Obiectiones contra peccatū originale. LI.

SUnt āt quedam adhuc que ueritati aduersari uidēt. Pcēm. n. unius alīs non iputatur ad culpam. Unde Ezechiel. xviij. dicit q filius non portat iniquitatem pīis: ⁊ hꝰ rō est: qz non laudamur neq uituperamur nisi ex his que i nobis st: hec āt sunt que nostra uolūtate cōmittimus: non igitur pcēz primi hois toti humano generi imputatur. Si uero quis dicat q uno peccante omnes peccauerunt in ipso: vt apls dicere vī: ⁊ sic uni nō iputatur peccatuz alterius sed suū pcēz: hoc etiā vt vī stare non pōt: qz illi qui ex Adam nati sunt qñ Adam peccauit: i eo nondum erant actu: sed virtute tm̄ sicut i ꝑma origie: peccare āt cū sit agere non cōpetit nisi exīti in actu: non igitur i Adā oēs peccauimus. Si āt ita dicatur nos in Adam peccasse quasi originaliter ab eo i nos pcēz proueniat sil' cum natura: hoc etiam ipossibile vī: accidens. n. cum de subiecto ad subiectū nō trāseat: ñ pōt traduci nisi subiectum traducatur: subiectuz āt peccati aia rōnalis est: que nō traducitur i nos ex ꝑmo parente sed a deo sigillatim creatur i uno quoqz: vt in scō oñsum est: non igitur per originem pcēm ad nos ab Adaz deriuari pōt. ¶ Ad huc si pcēm a ꝑmo parente in alios deriuatur: qz ab eo originem trahūt: cum xp̄us a ꝑmo parente originem duxit: vī q ipse ēt pcō originali subiectus fuerit quod est alienū a fide. ¶ Pre. quod cō sequitur aliquid ꝑm suam originē naturalem est ei naturale: quod ē alicui naturale non est pcēm i ipso: sicut in talpa non ē pcēm q uisu caret: non igitur per originē a ꝑmo hoie pcēz ad alios potuit deriuari. ¶ Si āt dicatur q pcēm a ꝑmo parēte i posteros deriuatur per originem: non in q̄tū est naturalis: sed in q̄tum est uiciata: hoc ēt vt vī stare non pōt: defectus. n. in opere nature non accidit nisi per defectuz alicuius naturalis principij sicut per corruptionem aliquam que est i semine cāntur monstruosi partus aialium: non est āt dare alicuius naturalis principij corruptionem i humano semine: nō uidetur igitur q aliqō peccatū ex uiciata origine deriuetur in posteros a primo parente. ¶ Item peccata que proueniunt in operibus nature per corruptionem alicuius principij non fiunt semper uel frequenter sed ut in paucioribus: si igitur per uiciatam originem pcēm a primo parente in posteros deriuetur: non deriuatur in omnes sed in aliquos paucos. ¶ Pre. si per viciatam originem aliquis defectus in prole proueniat: eiusdem generis oportet esse illum defectum cum uicio: qui est in origine: quia effectus sunt cōformes suis causis: origo autem siue generatio humana cum sit actus potentie generatiue: que nullo modo participat rationem: non potest habere in se uicium: quod pertineat ad genus culpe: quia in his solis actibus potest esse uirtus uel uicium: qui subduntur aliqualiter ratiōi: vnde nō imputatur homini ad culpam: si propter uiciatā originez nascatur leprosus uel cecus: nullo igitur modo defectus culpabilis prouenire pōt a primo parente in posteros per uiciatam originem. ¶ Adhuc nature bonum per peccatum non tollit: vnde etiam in demonibus manent naturalia bona: vt Dionysius dicit: generatio autem est actus nature: nō igitur per peccatuz primi hominis uiciari potuit humane generatiōis origo: ut sic peccatū primi hominis ad posteros deriuaretur. ¶ Amp. homo generat sibi similem secundum spēz

in his ergo que non pertinent ad generationem ſpei nō oz filium aſſiſtari parentibus: pcēm ātnō pōt pertinere ad rōnem ſpei: qz pcēm nō eſt eorū que ſunt fm nām: ſed magis corruptio naturalis ordinis: non igitur oz: q ex primo hoie peccante alij peccatores naſcātur. ¶ Pre. filij magis ſimi lātur proximis parētibus q remotis: contigit ātqñqz q proximi parentes ſūt ſine pcō: z in actu generationis nullum pcēm cōmittitur: non igitur ꝓpter pcēm ꝑmi parentis pcōres oēs naſcuntur. Deide ſi peccatum a ꝑmo hoie i alis deriuatū eſt maioris ātuirtutis in agendo ē bonū q malum: vt ſupra oñſum eſt: multo magis ſatiſfactio Ade z iuſticia eius per eum ad alios tranſiuit. ▼ Ad huc ſi pcēm ꝑmi hois ꝓ originem ꝓpagatur i poſteros: pari ēt rōne peccata aliorū parētum ad poſteros deueniunt: z ſic ſp posteriores eſſent magis onerati peccatis q ꝑores: qō ꝓcipue ex hoc ſequi neceſſe eſt ſi peccatum tranſit a parente in ꝓlem: z ſatiſfactio tranſire non pōt.

¶ Solutio obiectionum poſitarum. LII.

AD horum igitur ſolutionem ꝑmittendū eſt q peccati originalis i humano genere ꝓbabiliter quedam ſigna apparent. Cum.n. deus humanorū actuum ſic curā gerat: vt bonis opibus premium z malis penam retribuat: z ut i ſupiorib' ē oñſuz: ex ipſa pena poſſum' certificari de culpa patitur ātcōiter humanū genus diuerſas penas z corporales z ſpuales: iter corpales potiſſima eſt mors ad quam oēs alie tendunt z ordinantur. ſ. fames ſitis et alia h' modi: inter ſpuales āteſt potiſſima debilitas rōnis: ex qua contingit q hō difficulter peruenit ad ueri cognitionem: z de facili labitur i errorem: z appetitus beſtiales oio ſuperare non pōt: ſed multotiēs obnubilatur ab eis. Poſſet tñ aliquis dicere h' modi defectus taz corporales q ſpuales non eſſe penales ſed naturales defectuſ ex neceſſitate māe ꝓñtes: nec̄e eſt.n. corp' humanum cum ſit ex cōtrarijs cōpoſituz corruptibile eſſe: z ſenſibilem appetitū i ea que ſunt ꝓz ſē ſum delectabilia moueri: que iterdum ſunt cōtraria rōni: z itellectum poſſibilē: cum ſit i potentia ad oia itelligibilia nullum eorū hñs in actu ſz ex ſenſibus natum ea acquirere: difficulter ad ſcīam veritatis ptingere: z de facili ꝓpter fantaſmata a vero deuiare. Sed tñ ſi quis recte conſideret ſatis ꝓbabiliter poterit eſtimare dīna ꝓuidētia ſup poſita: que ſingulis perfectionibus congrua ꝑfectibilia coaptauit q deus ſupiorem naturam inferiori ad hoc coniunxit: vt ei dñaretur: et ſi qō h' dñij impedimentum ex defectu nature contingeret: eius ſpali et ſupnaturali bñficio tolleret: vt. ſ. cuz aīa rōnalis ſit altioris nature ē q corpus: tali ꝓditione credatur corpi eſſe coniuncta: q in corpe aliquid eſſe non poſſit cōtrarium aie per quā corp' viuit: z ſil'r ſi rō in hoie appetitui ſenſuali coniungitur z alijs ſenſitiuis potētijs: q rō a ſēſitiuis potentijs nō impediatur: ſed magis eis dñetur. Sic igitur ſcōm doctrinam fidei ponimus hoiem a principio taliter eſſe inſtitutuz: q q diu rō hois deo eſſet ſubiecta z inferiores uires ei ſine impedimento deſeruirent: z corpus ab eis ſubiectione impediri nō poſſet ꝓ aliquod impedimentuz corpale: deo z ſua gīa ſupplente qō ad hoc perficiēdū natura min' hēbat: rōne ātauerſa a deo z inferiores uires a rōne repugnarent: z corpus uite que eſt per aiaz cōtrarias paſſiones ſuſciperet: ſic igitur h' modi defectus q uis naturales hōi uideantur abſolute cōſiderando humanam naturā ex pte eius qō eſt in ea inferius: tñ conſiderando dīnam prouidentiaz z dignitatem ſupiorīs partis humane nature ſatis ꝓbabiliter ꝓbari pōt h' modi defectus eſſe penales: z ſic colligi pōt humanū gen' peccato aliquo originaliter eſſe īfectum. ¶ Dis igitur uiſis rñdēdum eſt ad ea que i contrarium ſunt obiecta. Nō n. eſt inconueniens q uno peccante peccatū i oēs dicimus per originem eſſe ꝓpagatum: q uis unuſquiſq ex ꝓprio actu laudatur uel uituperatur vt prima rō procedebat: aliter.n. eſt in his que ſūt vnius indiuidui: aliter in his due ſunt totius nāe ſpei: nā ꝑticipatione ſpei ſunt plures hoies uelut vnus hō: vt Porphirius dicit: peccatuz igitur qō ad aliqō indiuiduum ſiue perſonam hois ptinet: alteri nō iputatur ad culpā niſi peccāti: eo q perſonaliter unus ab alio diuiſus ē Si qō ātpcēm ē qō ipſā naturā ſpei reſpiciat: non ē incōueniēs q ex vno ꝓpagetur i altez: ſic̄ z nā ſpei p unuz aliꝰ cōicatur: cū ātpccz malum qōdam ſit rōnal' nāe malum qō eſt priuatio boni ſecundū illud bonū qō priuatur: iudicandū ē pcēm aliqō ad nāz cōez vel ad aliquam perſonā ꝓpriam ptinere: peccata igitur actualia q cōiter ab hoibus agūt: adimunt aliqō bonū pſone peccantis: puta gīam z ordinē debituz ptium aie: vnde perſonalia ſunt: nec uno peccante alteri imputatur: primum autem peccatum primi hominis non ſolum peccantem deſtituit proprio z perſonali bono .ſ. gīa et debito ordine anime: ſed etiam bono ad naturam communem pertinente: vt enim ſupra dictuz eſt: ſic natura humana fuit inſtituta i ſui primordio q inferiores uires perfecte rōni ſubīcerentur: ratio deo et anime corpus: deo per gratiaz ſupplente id quod ad hoc deerat per naturam. Huiuſmodi autem beneficium quod a quibuſdaz originalis iuſticia dicitur: ſic primo homini collatum fuit: vt ab eo ſimul cum nā humana ꝓpagaretur in poſteros: rōne ātper peccatum primi hois ſe ſubtrahēte a

subiectione dīna: subsecutuz est ꝙ nec iferiores ui
res perfecte rōni subīciant nec aie corpus: ⁊ hoc
non tm̄ in primo peccante: sed idē defectus cōis p
uenit ad posteros: ad quos ēt dca originalis iusti
cia peruentura erat: sic igitur pcēm primi hois a
quo oēs alīj ſm doctrinam fidei sunt deriuati: et
personale fuit in q̄tum ipsum primū hoiem pro
prio bono priuauit: ⁊ nāle in q̄tum abstulit sibi
⁊ suis posteris ꝓnter bn̄ficium collatum tori hūa
ne nāe. Sic igitur h⁹ modi defectus in alīs ꝓns ex
primo parente ēt in alīs rōnez culpe hz: ꝑut oēs
hoies cōputantur unus hō per participationem
nāe cōis: sic. n. iuenitur uoluntarium h⁹ mōi pcēz
volūtate primi parentis quēadmodū ⁊ actio ma
nus rōnem culpe hz ex uoluntate primi mouētis
qō est rō: vt sic estimētur i pcō nāe diuersi homi
nes quasi nāe cōis partes: sicut in pcō personali
diuerse vnius hois partes. Scōz hoc igitur uez
ē dicere ꝙ uno peccante oēs peccauerunt in ipso:
vt apls dicit: scōm ꝙ scōa rō ꝓponebat: non ꝙ es
sent actu in ipso alīj hoies sed uirtute sicut in ori
ginali principio: nec dicūtur peccasse in eo quasi
aliquem actū exercentes: sed in q̄tuz pertinēt ad
nām ipsius que per peccatum corrupta est. ¶ Nec
tm̄ sequitur: si pcēm a primo parente ꝓpagatur i
posteros: cum subiectū peccati sit aia rōnalis: ꝙ
aia rōnalis sit cum semie ꝓpagetur scōm ꝓcessuz
tertie rōnis: hoc. n. mō ꝓpagatur hoc pcēm natu
re: qō originale dī: sicut ⁊ ipsa nā spēi: que quāuis
per aiaz rōnalem perficiatur: nō tm̄ ꝓpagatur cū
semine: sed solum corpus ad susceptionē talis aie
aptum natū: vt in scōo oīsum ē. Et hz xp̄s a primo
parente scōm carnē descenderit: non tm̄ inquinati
onē originalis peccati incurrit: vt quarta rō con
cludebat: qz nām humani corporis solū a primo
parente suscepit: virtus āt formatiua corpis eius
nō fuit a primo parente deriuata: sed fuit uirtus
spūs sancti: vt supra oīsum ē: vñ nām humanaz
non ab Adā accepit sicut ab agente hz eā de Adā
susceperit sicut de māli principio. Cōsiderandum
est ēt ꝙ predicti defectus per naturalem originem
traducuntur: ex eo ꝙ nā destituta est auxilio gr̄e:
qō ei fuerat in primo parente collatū ad posteros
sīl cum nā deriuandum: ⁊ qz hec destitutio ex uo
luntario pcō ꝓcessit: defectus ꝓns suscipit culpe
rōnem: sic igitur defectus h⁹ et culpabiles sunt ꝑ
comparationem ad primum principiū: qō ē pcēz
Ade: ⁊ nāles sunt per cōparationem ad nām tam
destitutam: vnde ⁊ apls dicit Ephe. ij. Eram⁹ nā
filij ire. Et per hoc soluitur rō quinta. Pz igit ſm
predicta ꝙ uicium originis ex quo pcēz originale
cātur: prouenit ex defectu alicuius pncipij. s. gra
tuiti doni: qō nāe humane in sui institutione fuit
collatum: qō quidem donum quodāmō fuit nā
le non quasi ex principijs nāe cātum: sed qz sic fu
it hōi datum: ut sil cū nā ꝓpagaretur: obiectio
āt sexta procedebat ſm ꝙ nāle dī: qō ex pncipijs
nāe cātur. ¶ Procedit ēt septima rō per moduz
eundē de defectu principij nālis qō pertinet ad na
turam spēi: qō. n. ex defectu h⁹ nālis principij pro
uenit: accidit ut i pancioribus: sed defectus origi
nalis pcēi ꝓuenit ex defectu principij superadditi ꝑn
cipio spēi: ut dcm ē. ¶ Sciendum est ēt ꝙ in actu
generatiue uirtutis nō pōt esse uicium de genere
actualis pcēi: qō ex uoluntate singularis persone
dependet. eo ꝙ actus generatiue uirtutis nō obe
dit rōni uel uoluntati: vt octaua ratio ꝓcedebat:
sed uicium originalis culpe que ad nām pertinet
nihil ꝓhibet in actu generatiue potentie inueniri
cū ⁊ actus generatiue potētie nāles dicantur. Qō
vero nono obīcit: de facili solui pōt ſm p̄missa.
per pcēm. n. nō tollitur hōi bonū nāe: qō ad spēz
nāe pertinet: sed bonum nature qō per gr̄am sup
additum fuit: potuit per pcēz primi parentis au
ferri: vt supra dcm est. ¶ Pz ēt ex eisdem de facili
solutio ad decimam rōnem: qz cum priuatio ⁊ de
fectus sibi inuicem correspondeant: ea rōne i pec
cato originali filij parentibus sīlant: q ēt donuz a
principio nāe prestitū fuisset a parētib⁹ i posteros ꝓ
pagatū: qz hz ad rōez spēi nō ptinēt: tm̄ ex dina gr̄a
datū fuit primo hōi ut ab eo i totā speciē deriuā
dū. similiter peccatū per quod illud bonū priuat
i totā speciē deriuatur. Considerandum est etiam
ꝙ licet aliquis per gratie sacrām̄ta sic ab origina
li peccato mūdetur ut ei nō imputetur ad culpā
quod est personaliter ipsū a peccato origiali libe
rari: nō tamē natura totaliter sanatur. et ideo se
cūdū actū nature peccatū originale trāsmittitur
in posteros. sic igitur in homine generāte inquan
tū est persona quedā non est originale peccatū et
cōtingit ēt in actu generationis nullum esse actua
le peccatum: vt undecima rō proponebat: sed in
quantum homo generans est naturale generatio
nis principium infectio originalis peccati: quod
naturam respicit in eo manet et in actu generati
onis ipsius. ¶ Sciendum etiam est ꝙ peccatum
actuale primi hominis in naturam transiuit: ꝺa
natura in eo erat beneficio nature prestito adhuc
perfecta: sed per peccatum ipsius nature hoc be
neficio destituta actus eius simpliciter naturalis
fuit. Unde non potuit satisfacere pro tota na
tura: neque bonum nature reintegrare per suum
actum: sed solum satisfacere aliquatenus potu
it pro eo quod ad ipsius personam spectabat: ex
quo patet solutio ad duodecimam rationem. ¶
Similiter autem et ad decimamtertiam: quia
peccata posteriorum parentum inueniunt natu
ram destitutam beneficio primitus ipsi nature ꝓ
cesso: vnde ex eis non sequitur aliquis defectus q̄
ꝓpaget i posteros sz solū q̄ ꝑsonā peccātis ificiūt

sic igitur non est incõueniens neq; contra rõnem pcẽm originale in hoibus esse: ut pelagianorũ hereses cõfundatur: que pcẽm originale negauit.

Rõnes quibus vĩ probari q̃ non fuit cõueniens deum icarnari. LIII.

Alia uero icarnationis fides ab infidelibus stulticia reputatur ꝓm illud apli. i. Cor. p. Placuit deo per stultitiam predicationis saluos facere credentes: stultum ãt vĩ aliquid predicare non solum qr est ipossibile sed ẽt qr est indecens: ut sic infideles ad incarnationis ipugnationem non solum nitentes oñdere esse ipossibile q̃ fides catholica predicat: sed ẽt icongruum esse et diuinaz bonitatem non decere: est. n. diuine bonitati conueniens: vt oia suum ordinem teneant: est ãt hic ordo rerum: vt deus sit super oia exaltatus: homo ãt inter infimas creaturas contineatur: nõ igitur decet diuinam maiestatẽ hũane nature uniri.

Item si conueniens fuit deum hoiez fieri: oportuit hoc esse propter aliquam utilitatem ide prouenientem: sed quecunq; utilitas detur: cum de' õi potẽs sit hãc utilitatẽ producere: potuit sola sua voluntate: cum igitur unũqdq; fieri conueniat q̃ breuissime põt: non oportuit q̃ de' ꝓpter h'moi vtilitatem humanã naturam sibi uniret.

Ad huc cum deus sit vlis oium cã: ad utilitatem totius uniuersitatis rerum eũ precipue intendere oz: sed assumptio humane nature soluz ad utilitatẽ hois pertinet: nõ igitur fuit conueniens q̃ si alienã nãm deus assumere debuit: q̃ solum naturam humanã assũpserit.

Amp̃. quanto aliquid est alicui magis sile: tãto ei conueniẽtius unitur: deo ãt sil'ior et propiquior est angelica natura q̃ hũana: non igitur cõueniens fuit assumere naturam humanã angelica pretermissa.

Itẽ id qõ ẽ principium in hoie est itelligentia ueritatis ĩ quo uidetur hõi ipedimentum prestari: si deus humanaz naturã assũpsit: datur. n. ei ex hoc erroris occasio ut cõsentiat his qui posuerunt deum nõ esse supoia corpora exaltatũ: non igitur hoc ad humane nature utilitatẽ conueniebat: q̃ deus humanam naturã assumeret.

Itẽ experimẽto dicere possumus q̃ circa icarnationẽ dei plurimi errores sũt exorti: vĩ igitur humane saluti cõueniens nõ fuisse q̃ deus icarnaretur.

Adhuc inter oia que deus fecit: istud vĩ eẽ maximũ: q̃ ipsemet carnem assũpserit: ex maximo ãt opere maxima dz expectari utilitas: si igitur incarnatio dei ad salutez hominũ ordinatur: vĩ fuisse conueniens q̃ ipse totũ humanũ genus saluasset: cũ ẽt oium hoiuz salus uideatur esse cõpetens utilitas: pro qua tm̃ opus fieri debuisset.

Amp̃. si deus ꝓpter salutez hominum humanã nãm assũpsit: vĩ fuisse conueniens: vt eius diuinitas hoibus per sufficientia indicia manifestaretur: hoc ãt non vĩ contigisse: nam per aliquos alios hoies solo auxilio dine uirtutis absq; unione dei ad eoz nãz ueniuntur silia miracula esse facta: vel ẽt maiora q̃ fecerit xp̃s: non igitur vĩ dei icarnatio sufficienter procurata fuisse ad humanã salutẽ.

Pre. si hoc nccium fuit humane saluti q̃ deus carnẽ assumeret: cũ a ꝑncipio mundi hoies fuerint: vĩ q̃ a principio mundi humanã naturam assumere debuit et nõ quasi i fine tp̃um: vĩ. n. oium precedentiũ hoiuz salus pretermissa fuisse.

Itẽ pari rõne usq; ad finez mundi debuisset cũ hoibus cõuersari: vt homies sua pñtia erudiret et gubernaret.

Adhuc hoc maxime hoibus utile est: vt future beatitudinis ĩ eis spes fundetur: hãc ãt spem magis ex deo incarnato cõcepisset: si et carnem imortalem et ipassibilem et gliosam assũpsisset: et oibus oñdisset: nõ igitur vĩ fuisse conueniens: q̃ carnem mortalem et ẽt infirmã assũpserit.

Amp̃. vĩ fuisse conueniens ad oñdenduz q̃ oia que in mũdo sunt: sint a deo q̃ ipse abundantia rerum mundanarũ usus fuisset in diuitijs et i maximis honoribus uiuens: cui' cõtraria de ipso leguntur: videlz q̃ pauperẽ et abiectam uitã duxit et probrosam mortez sustinuit: non igitur vĩ esse conueniens: q̃ fides de deo icarnato predicat.

Pre. Ex hoc q̃ ipse abiecta passus ẽ: el' dinitas maxime fuit occultata: cũ tñ hoc maxime nccium fuerit hoibus: vt eius diuinitatẽ cognoscerẽt si ipse fuit deus icarnatus: non igitur vĩ quod fides predicat humane saluti conuenire.

Si quis autem dicat q̃ propter obedientiam patris filius dei mortem sustinuit: hoc non uidetur rationabile: obedientia eni ipletur per hoc q̃ obediens se conformat voluntati precipientis: uoluntas ãt dei patris irrationabilis esse non potest: si igitur non fuit conueniens deum hoiem factum mortez pati: qr mors cõtraria esse uidetur diuinitati que uita est: huius rei ratio ex obedientia ad patrem conuenienter assignari nõ potest.

Pre. voluntas dei non est ad mortem hominum etiaz peccatorum: sed magis dicitur ad uitam: secũduz illud Ezechi. xviij. Nolo mortem peccatoris: sed ut magis conuertatur ad uitam et uiuat: mlto igitur minus potuit esse voluntas dei patris: vt hõ perfectissimus morti subiiceretur.

Amp̃. ipiuz et crudele uidetur inocentem precepto ad mortez iducere et precipue ꝑ ipm̃ qui morte sũt digni: hõ ãt xp̃s ihesus innocens fuit: ipium igitur fuisset: si ꝑ cepto dei patris mortem subiisset.

Si uero aliquis dicat hoc necessarium fuisse propter humilitatem demonstrandam: sicut apostolus uidetur dicere Phil. ij. q̃ christus humiliauit semetipsuz factus obediens usq; ad mortem: nec hec quidez

rō conueniens vī: primum quidē qz i eo commendanda est hūlitas qui hz superiorem: cui subīci possit: qō de deo dici non pōt: non igitur cōueniens fuit dei verbum humiliari usqz ad mortem. Itē satis hoies ad humiliratem ifo: mari poterant uerbis diuinis quibus ē fides oīmoda adhibenda ꝛ exemplis humanis: nō igitur ad demonstrandū humilitatis exemplū nccīum fuit uerbuz dei aut carnem sumere aut mortem subire. Si quis autem iterū dicat q ꝓpter peccatoꝝ nōruz purgationē nccīum fuit xp̄m mortē subire ꝛ alia que uidentur esse abiecta: sicut apls dicit: q traditus est ꝓpter peccata nostra: ꝛ iterū mortuꝰ est ad multoꝝ exhauriēda pcā.: nec hoc vī esse cōueniens: primo quidē qz per solam dei gr̄az hoīuz peccata purgantur. Deīde qz si aliqua satisfactio requirebatur: conueniens fuit: vt ille satisfaceret qui peccauit: qz i iusto dei iudicio unusquisqz onus suū dz portare. Item si conueniens fuit: vt aliquis hoīe puro maior pro hoīe satisfaceret: sufficiens vī fuisse si angelus carne assūpta hmodi satisfactionē ipleret: cum angelus nāliter sit superior hoīe. Pre. pccm non expiatur peccato sed magis augetur: si igitur per mortē xp̄i satisfacere debuit: talis debuit eius mors esse in qua nullus peccaret: vt. s. non uiolenta morte sed nāliter moreretur. Adhuc si pro peccatis hoīum xp̄z mori oportuit: cū frequēter hoies peccēt: oportuisset eū frequenter mortem subire. Si qs āt dicat q sp̄aliter ꝓpter peccatū originale nccīuz fuit xp̄m nasci ꝛ pati: qō quidem totaz nām humanaz ifecerat hoīe primo peccante: hoc impossibile vī: si. n. alī hoies ad satisfaciendum ꝓ peccato originali. sufficientes nō sunt: nec mors xp̄i ꝓ peccatis humani generis satisfactoria fuisse vī: qz et ipse fm humanā nām mortuus est non fm dīnā. Pre. si xp̄s ꝓ peccatis humani generis sufficiēter satisfecit: iniustū vī quidē esse q hoies adhuc penas patiantur: quas pro pcco dīna scriptura inductas esse commemorat. Adhuc si xp̄us sufficienter ꝓ peccatis humani generis satisfecit: non essent ultra remedia pro absolutione peccatoruz querenda: queruntur āt ab oībus qui sue salutis curam hñt: non igitur vī sufficienter xp̄z peccata hoīum abstulisse. Hec igitur sunt ꝛ silia ex qbus alicui uideri pōt ea que de incarnatione fides catholica predicat dine maiestati et sapientie conuenientia non fuisse.

Q. conueniens fuit deū incarnari. LIIII.

Si qūis āt diligenter et pie icarnationis mysteria cōsideret: inueniet tantam sapie profunditatem: q̄ omnez humanam cognitionem excedat: fm illud apli. Qō stultum est dei: sapiētius ē hominibus: vñ fit: vt pie ꝓsideranti sp magis ac magis ammirabiles rōnes hmodi mysterīj manifestentur. Primuu igitur hoc considerandum est q icarnatio dei efficatissimum fuit auxiliū hmini ad bītudinem tendēti. Oñsum est. n. tertio q pfecta bītudo hoīs i īmediata dei uisione consistit: posset āt alicui uideri q hō ad hunc statum nunq̄ possit pertingere: q intellectus humanꝰ immediate ipsi diuine essentie uniretur: vt intellectꝰ itelligibili ꝓpter īmensam distantiam nārum: ꝛ sic circa iquisitionem bītudinis homo tepescēt ipsa desperatione detentus: ꝓ hoc āt q deus hūanam nām sibi unire uoluit in persona euidentissime hoībus demonstratur: q hō per itellectū deo pōt uniri ipsum īmediate uidendo: fuit igitur cōuenientissimum q deus humanam nām assumeret ad spem hoīs i bītudinem subleuandam: vñ post icarnationem xp̄i hoies ceperunt magis ad celestem bītudinem aspirare: fm q ipse dicit Jo. x. Ego ueni ut uitam hēant: ꝛ abundātius habeant. Sil̄ ēt per hoc hōi auferuntur ipedimēta beatitudinem adipiscendi: cum. n. perfecta hoīs beatitudo i sola dei fruitione consistit: vt oñsum est nccīum est q quicunqz his que infra deum sunt: inheret: finaliter a uere bītudinis ptcipatione impediatur. Ad hoc āt hō deduci poterat: q rebus infra deum exīstibus inhereret: vt fini ignorā do sue nature dignitatē: ex hoc. n. cōtingit q quidam considerantes se fm nām corpoream et sensitiauz quam cum alīs animalibus habent communem i rebus corporalibus et delectatiōib⁹ carnis quandam beatitudinem bestialem requirūt. Quidam uero considerantes quarūdam creaturarum excellentiam super homines quantum ad aliqua eorum cultui se astrinxerunt colentes mūdum ꝛ partes eius ꝓpter magnitudinem quantitatis et temporis diuturnitatem uel spirituales substantias angelos ꝛ demōes ꝓpter hoc q homineꝝ excedere inueniuntur tam in immortalitate q̄ i acumine intellectus estimantes in his utpote supra se existentibus hominis beatitudinem eē querendam. Quanuis āt q̄tū ad aliquas conditiones homo aliquibus creaturis exīstat iferior ac etiam infimis creaturis i quibusdam assimiletur tamen secundum ordinem finis nihil homine exīstit altius nisi solus deus: in quo solo perfecta hominis beatitudo consistit: hanc igitur hominis dignitatem q scilicet i immediata dei uisione beatificandus sit: conuenientissime deus ostendit per hoc q ipse imediate naturam humanaz assumpsit: vnde ex incarnatione dei hoc consecutū uidemus q magna ps hoīum cultu angeloꝝ demonū ꝛ q̄rūcūq̄z creaturaꝝ ꝓmissio sptis ēt uolupratib⁹

carnis ⁊ corpalibus oĩbus ad solum deũ colẽduz se dedicauerunt: i quo solo bĩtudinis complemẽ tum expectant: ꝓm q̃ aplus monet ad collo. iĩj. c. Que sursum sũt querite: vbi xp̃s est i dextera dei sedens: que surſũ sunt sapite nõ que super terrã.

Adhuc q̃ bĩtudo perfecta hoĩs i tali cogniti one dei consistit: que facultatem oĩs itellectus creati excedit: vt i tertio oñsum est: nec̃ium fuit quã dam h⁹ modi cognitionis prelibationẽ i hoie esse qua dirigeretur in illã plenitudinem cognitionis beate: qõ quidẽ fit per fidem: ut i tertio oñsum ẽ: cognitionem ãt qua hõ i ultimum finẽ dirigitur: oz esse certissimam: eo q̃ est pricipiũ oĩum que oz dinantur i vltimum finẽ: sicut ⁊ pricipia nãliẽ nota certissima sunt:: certissima ãt cognitio alicui⁹ esse non põt: nisi uel illud sit per se notum: sicut ꝑma demonstrationis principia: uel i ea que per se nota sunt resoluatur: qualiter nobis certissima ẽ demonstrationis conclusio: id ãt qõ de deo nobis per fidem tenendũ proponitur: non põt esse hõi per se notum: cũ facultatem humani itellectus excedat: opoꝛtuit igituꝛ hoc homini manifestari ꝑ eum cui sit per se notum: ⁊ q̃uis oĩbus diuinam essentiam uidentibus sit quodãmõ per se notuz: tñ ad certissimam cognitionẽ hñdaz opoꝛtuit reductionẽ fieri i ꝑmum h⁹ cognitionis ꝓncipiuz. s. i deum cui est nãliter per se notum: ⁊ a quo oĩb⁹ inotescit: sicut ⁊ certitudo scie non hẽtur nisi per resolutionẽ i ꝑma ꝓncipia idemonstrabilia: opoꝛtuit igitur hoiem ad perfectam certitudinem consequendã de fidei ueritate ab ipso deo istrui hoie facto ut hõ ꝓm modum humanũ dinam istructionem perciperet: ⁊ hoc est quod dr̃ Jo. ꝑmo. Deum nemo uidit vnq̃: vnigenitus qui est i sinu patris ipse enarrauit: ⁊ ipse dñs dicit Jo. xviij. Ad hoc natus sum i mundũ: vt testimoniuz perhibeam ueritati: ꝓpter qõ videmus post xp̃i icarnationẽ euidentius ⁊ certius hoies i dina cognitione esse istructos ꝓm illud Jsa. xi. Repleta est tra sciã dñi. Jtẽ cũ bĩtudo hoĩs perfecta i dina fruitione consistat: opoꝛtuit affectum hoĩs ad desiderium dine fruitionis disponi: sicut videmus hõi bĩtudinis desiderium naturaliter iesse: desiderium ãt fruitionis alicuius rei ex amoꝛe illius rei cãtur: necessarium igitur fuit hoiem ad perfectaz bĩtudinem tendentẽ ad amoꝛem dinum iduci: nihil aũt sic ad amoꝛẽ alicuius nos inducit: sicut experimẽtum illius ad nos: amoꝛ ãt dei ad hoies nullo mõ efficatius hõi potuit demonstrari q̃ ꝑ hoc q̃ hõi vniri uoluit i persona: est. n. ꝓprium amoris unire amantem cũ amato: i q̃tũ possibile est: nec̃iuz igitur fuit hõi ad beatitudinem perfectã tendenti: q̃ deus fieret homo. Almp. cũ amicitia in q̃ dam equalitate consistit: ea que multuz iequalia sũt: i amicitia copulari non posse uident: ad hoc igitur q̃ familiarioꝛ amicitia esset iter hoiez ⁊ deum: expediens fuit hõi q̃ deus fieret hõ: qꝛ ẽt nãliter homo hõi amicus est: vt sic dum uisibiliẽ deum cognoscimus i iuisibilium amoꝛẽ rapiamur. Silr ẽt manifestum est q̃ bĩtudo uirtutis est pre miũ: oz igitur ad bĩtudinem tendẽtes ꝑz virtutẽ disponi: ad virtutẽ ãt ⁊ uerbis ⁊ exẽplis prouocamur: exempla ãt alicuius ⁊ uerba tanto efficatiuꝫ ad uirtutem iducunt: q̃tum de eo firmioꝛ bonitatis hẽtur opinio: de nullo ãt hoie puro ifallibilis opio bonitatis hẽri poterat: qꝛ ẽt sanctissimi viri i aliquibus iueniuntur defecisse: vnde nec̃ium fuit hõi ad hoc q̃ i uirtute firmaretur q̃ a deo hũa nato doctrinam ⁊ exempla uirtutis acciperet: ꝓpter qõ ipse dñs dicit Jo. xiij. Exẽplũ dedi uobis vt quẽadmodum ego feci: ita ⁊ uos faciatis. Jtẽ sicut uirtutibus hõ ad bĩtudinez disponitur: ita ⁊ peccatis ipeditur: peccatum ãt virtuti contrarium ipedimentum affert beatitudini non solũ ioꝛdinationem quandam aie inducens scõm q̃ eam ab oꝛdine debiti finis abducit: sed ẽt deum offendens a quo beatitudinis premiũ expectatur: secũdũ q̃ deus humanoꝛum actuum curam habet: ⁊ peccatũ contrarium est charitati dine vt in tertio plenius ostensũ est. Et isuper huius offẽse homo conscientiã habens per peccatũ fiduciaz accedẽdi ad deum amittit que necessaria est ad beatitudinem consequendã: necessariuz est igitur humano generi q̃ peccatis abundat: ut ei remediuz aliquod adhibeatur contra peccata: hoc autem remediũ adhiberi non potest nisi per deum: qui et voluntatem hominis mouere potest in bonum: vt eam ad debitum oꝛdinẽ reducat: ⁊ offensam in se commissam potest remittere: offensa enim non remittitur nisi per eum in quẽ offensa cõmittit: ad hoc autem q̃ hõ a conscientia offense preterite liberetur oportet q̃ sibi de remissione offense per deum constet: non autem per certitudinẽ ei cõstare põt nisi a deo de hoc certificetur: ꝓueniẽs igit fuit ⁊ hũano generi ad beatitudinẽ consequẽdaz expediens q̃ deus fieret hõ vt sic ⁊ remissionẽ peccatoꝝ consequeretur per deum: ⁊ huius remissionis certitudinẽ per hominez deum: vñ et ipse dñs dicit Math. ix. Ut autez sciatis q̃ filius hominis pt̃em habet dimittendi pct̃a rc̃. ⁊ apls ad Heb. dicit q̃ sanguis xp̃i emundabit ꝓscientias nr̃as ab operibus mortuis ad seruiendum deo viuenti.

Ad hec. ex tradictione ecclesie docemur totuz humanum genus peccato esse infectum. His igitur visis respõdendum est ad ea que incontrarium sunt obiecta: non enim est inconueniẽs rc̃. Habet tñ hoc oꝛdo diuine iustitie vt ex superioꝛibus patet q̃ peccatuz sine satisfactione nõ remitat a deo: satisfacẽ aũt pro peccato totius humani generis nullus homo purus poterat: quia qlibet

homo purus aliquid minus ē tota generis hūani vniuersitate. oportuit igit ad hoc q̄ hūanū genus a pcō cōi liberaret q̄ aliquis satisfaceret q̄ et hō esset cui satisfactio competeret. ⁊ aliq̄d supra hoi nē vt ei⁹ meritū sufficiēs esset ad satisfaciēdū pro peccato totius humani generis: maius autez homine q̄tum ad ordinem beatitudinis nihil ē nisi solus deus. nam angeli lz sint superiores q̄tū ad cōditōem nature: nō tn q̄tū ad ordinem finis: quia eodem beatificant. Necessariū igit fuit hoi ad beatitudinē cōsequendā q̄ de⁹ hō fieret ad peccatū humani generis tollēdū: ⁊ hoc est qō Joānes baptista dixit de xp̄o. Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mūdi: ⁊ aplus ad Ro. dicit. Sicut pctm̄ ex vno in oēs in ꝺdēnatōnez. ita gratia ex vno in oēs ad iustificationē. Hec igit sunt ⁊ silia ex q̄bus alīqs ꝓcipe pōt nō fuisse incōgruū bonitati diuie deū hoiem fieri sed expedientissimū fuisse humane saluti. Solutio rōnū supra positarū cōtra ꝓuenientiam incarnationis. L. V.

DA uero qūe contra hoc superius sūt opposita nō difficile est soluere. Nō eni ē contrariū ordini rerū deū hoiem fieri vt prima rō ꝓcedebat: q̄ q̄uis natura diuina i infinitū naturā hūanā excedat: tn hō sm ordinē sue nature hz ipm deū ꝑ fine ⁊ nat⁹ ē ei p intellectū vniri: cui⁹ vniōis exemplū ⁊ documentum q̄dam fuit vnio dei ad hoiem i psona. seruata tn ꝑ ꝑtate vtriusq̄ nate vt nec excellētie diuine natura aliq̄d deperiret: nec hūana natura per exaltatiōnē aliquā extra t̄minos sue spēi traheret. Cō siderandū ē ēt q̄ ꝓpter pfectionē ⁊ imobilitatem diuine bonitatis nihil dignitatis deo depit ex hoc q̄ aliqua creatura quātuncūq̄z ei appropiāt ⁊si hoc creature accrescat: sic eni ipis creaturis suā bonitatē cōicat q̄ ex hoc ipse nullū patit detrimētū Silr etiaz lz ad oia faciēda dei volūtas sufficiat tn diuina sapia exigit vt reb⁹ singulis sm eoz cōgruentiā ꝓuideat a deo. reb⁹. n. singulis ꝓpas cās cōuenient instituit. vnde lz de⁹ sola sua voluntate efficere potuerit in hūano genere oēs vtilitates q̄s ex dei incarnatione vicim⁹ ꝓuenisse vt scōa ratō ꝓponebat: tn ꝓgruebat humane nate vt hui⁹modi vtilitates inducerent ꝑ deū hoiem factū sic ex inductis rōnib⁹ aliq̄tenus apparere pōt. Ad ētiaz ēt rōnē pz rnsio. homo. n. cū sit ꝓstitut⁹ ex spūali ⁊ corporali nata q̄si q̄dā cōfiniuz tenēs vtriusq̄ nature: ad totā creaturā ptinere videt q̄ fit ꝑ homis salute. nā inferiores create corpales in vsū homis cedere vident ⁊ ei q̄dam mō esse subiecte: superior aūt creatura spūalis. s. angelica cōe hz cū homine vltimi finis ꝓsecutionē vt ex superiorib⁹ patz: ⁊ sic cōueniēs videt vt vlīs oium cā illā creaturaz in vnitatē persone assumeret in q̄ magis cō cat cū oib⁹ creaturis. Cōsiderandū ē ēt q̄ solius rationalis nature ē per se agere: creature. n. irratōales magis aguntur naturali impetu q̄ agāt ꝑ seipas. vnde magis sūt in ordine instrumentaliū cārū q̄ se habeant per modū ꝓncipalis agentis: assumptionem aūt talis creature a deo oportuit esse q̄ ꝑ se agere posset tanq̄ agēs ꝓncipale. nā ea q̄ agūt sic instrumēta agūt inq̄tū sūt mota ad agendū. ꝓncipale vero agēs ipsū ꝑ se agit: si quid igit agendū fuit diuinitus ꝑ aliq̄ irrōnalē creaturā suffecit sm h⁹modi creature cōditionē q̄ solū moueret a deo: nō aūt q̄ assumeret in psona vt ipamet ageret: q⁹ hoc ei⁹ naturalis ꝓditio nō recipit sz solū ꝓditio rōnalis nature: nō igit fuit ꝓueniēs q̄ de⁹ aliq̄ irrōnalem creaturā assumeret sed rōnalē. s. angelicā vel humanā. Et q̄uis angelica natura q̄tuz ad naturales ꝓprietates inueniat excellātiōr q̄ humana natura vt q̄rta rō ꝓponebat: tn hūana ꝓgruentius fuit assūpta. ꝓmo q̄dē q⁹ in hōie pctm̄ expiabile est se pōt eo q⁹ ei⁹ electio nō immobiliter fert in aliq̄d sz a bono pōt puerti in malū ⁊ a malo reduci in bonū: sic ēt in hois rōne cōtingit q̄ q⁹ ex sensibilibus ⁊ ꝑ signa quedā colligit veritatē: viam hz ad vtrunq̄ oppositoꝝ. angelus aūt sic hz immobilez apprehensionē: q⁹ ꝑ simplicē intellectū imobiliter cognoscit: ita ēt hz imobilē electionē. vn̄ vel i malu oīo nō fert: vel si in malū ferat: imobiliter fert. vnō ei⁹ pctm̄ expiabile esse nō pōt: cū igit ꝓcipua causa videat diuine incarnatiōis ee expiatio peccatorum vt ex scripturis diuinis docemur: congruentius fuit humanam naturaz q̄ angelicaz assumi a deo. scōo quia assumptio creature a deo est i psona non in natura vt ex superioribus patet: conueniētius igitur assumpta est hominis natura q̄ angelica: quia in homine aliud est natura ⁊ aliud persona cum sit ex materia ⁊ forma compositus non autem in angelo quia immaterialis est. tertō quia angelus sm ꝓprietatem sue nature ꝓpinquior erat ad deum cognoscendum q̄ homo cui⁹ cognitio a sensu oritur: sufficiebat igitur q⁹ angelus a deo intelligibiliter instrueretur de veritate diuina: sed conditio hominis requirebat vt deus sensibiliter hominem de seipso homie instrueret qō per incarnatōnem est factum: ipsa etiam distātia hominis a deo magis repugnare videbatur fruitione diuine: ⁊ ideo magis indiguit homo q̄ ange lus assumi a deo ad spem de beatitudine concipiendam: homo etiam cum sit creaturarum terminus quasi omnes alias creaturas naturali generatōnis ordine ꝑsupponens conuenienter primo rerum principio vnitur etiam vt quadam circulatione perfectio rerum concludatur. Ex hoc autez q⁹ deus humanam naturaz assumpsit non datur

erroris occasio vt quinta ratio ꝓpōebat. qz assū
ptio humanitatis vt supra habitū est facta est in
vnitatē persone nō i vnitatem nature ut sic nō o
porteat nos cōsentire his qui posuerunt deū nō
esse super oia exaltatum dicētes deū esse aiaz mō
di vel aliquid huiusmōi. Licet autē circa icarna
tionē di sint aliqui errores exorti vt. vi. obȷcieba
tur. tn manifestū est multo plures errores post in
carnatiōem fuisse sublatos. sicut. ex creatiōe rez
a dīna bonitate ꝓcedēte aliqua mala sunt cōsecu
ta quod ꝓpetebat cōdictioni creaturaz que defi
cere possunt. ita ēt nō est mirꝫ si manifestata dīna
veritate sunt aliqui errores exorti ex defectu mē
tium humanaz qui tn errores exercuerūt fideliū
ingenia ad diligentius dīnoz veritatē exquirēdam
z itelligendā. sicut z mala que i creaturis accidūt
ordinat deus ad aliquod bonū. Quāuis āt bonū
omne creatū dīne bonitati compatū exiguum in
ueniat. tn quia in rebus creatis nihil pōt esse ma
ius q̄ salus rōnalis creature que cōsistit in fruitio
ne ipsius bonitatis dīne cū ex incarnatiōe dīna ꝓ
secuta sit salus humana: nō parū vtilitatis predi
cta incarnatio attulit mundo vt septia ratio ꝓce
debat. nec oportuit ꝓpter hoc q̄ ex incarnatione
dīna omnes homines saluarent. sed tn illi qui p̄
dicte incarnationi adhererēt p fidē z fidei sacram
ta. Est siquidē incarnatiōis dīne virtus sufficiens
ad omniū hominū salutē sed q̄ ñ omnes ex hoc
saluant. ex cozz idispositiōe cōtingit q̄ icarnatōis
fructū i se suscipere nolūt icarnatio deo p fidem
z amorē nō inherēdo. nō. n. erat hominibus sub
trahēda libertas arbitrii per quā pñt uel inhere
re vel nō inherere deo icarnato ne bonū hominis
coactū esset. z propi hoc absqz merito z illauda
bile redderetur. ¶ Predicta ēt dei incarnatio suf
ficiētibus indicijs hominib⁹ manifestata est. divi
nitas. n. nullo mō conuenientius manifestari pōt
q̄ per ea que sunt ꝓpria dei. est autē dei ꝓprium
q̄ nature leges imutare possit supra naturā aliq̄d
operādo cuius ipse est auctor. cōueniētissime igit̄
ꝓbat aliquid esse dīnum p opera que supra leges
nature fiunt. sicut q̄ ceci illuminētur. leprosi mū
dentur. mortui suscitentur. huiusmodi quidem
opera christus effecit. vnde z ipse per hec opera
querētibus. Tu es qui uenturus es an aliuz expe
ctamus: suaz dīnitatē demōstrauit dicēs. Ceci vi
dēt. claudi ambulāt. surdi audiūt. ⁊c. Aliū autez
mūdū creare necesse nō erat. nec rō diuine sapien
tie nec rez natura hoc habebat. Si autem dicat
vt octaua ratio ꝓponebat q̄ huiusmodi miracu
la etiam p alios esse facta leguntˉ. tamen cōsiderā
dum est q̄ multo differentius z diuini⁹ xp̄us effe
cit. nam alij orādo hoc fecisse leguntur. xp̄s autē
imperando quasi ex propria potestate. z nō solū
ipse hoc fecit: sed z alijs eadem z maiora faciendi
tribuit potestatē qui ad solā iuocationē nominis
christi huiusmodi miracula faciebāt. z nō soluz
corporalia miracula per christū facta sunt sed ēt
spūalia que sunt multo maiora. s. q̄ p xp̄m z ad
iuocationem nominis eius spiritus sanctus dare
quo accenderentur corda charitatis diuie affectu
z mēres istruerent subito i sciētia dīnoz. z lingue
simpliciū redderēt diserte ad dīnam veritatez ho
minibus ꝓponēdā. huiusmodi autem opa idicia
sunt expressa dīnitatis xp̄i que nullus purus hō
facere potuit. vnde apostolus ad Heb. dicit q̄ sa
lus hominū cū initium accepisset enarrari p do
minū per eos qui audierunt in nos confirmata ē
attestāte deo signis z virtutibus z vargs spūs san
cti distributionibus. Licet autem saluti totius hu
mani generis dei incarnatio necessaria foret. non
tamen oportuit q̄ deus a principio mundi incar
nare ut. ix. obȷciebatur. primo quidem quia p
deum incarnatum oportebat hominibus medici
nam afferri contra peccata ut superius habitum
est. Contra peccatum autem alicui cōuenient me
dicina non affertur nisi prius suum defectum re
cognoscat vt sic per humilitatē homo de seipso
nō presumēs iactet spem suam in deum a quo so
lo potest sanari peccatum vt supra habitum est.
poterat autem homo de seipso presumere z q̄tū
ad scientiam z q̄tum ad virtutem. relinquendus
igitur aliquādo fuit sibi vt experiret q̄ ipse sibi ñ
sufficeret ad salutem neqz per scientiam naturalē
quia ante tempus legis scripte homo legē nature
transgressus est. neqz per virtutē propriam quia
data sibi cognitōe peccati per legem: adhuc ex in
firmitate peccauit. z sic oportuit vt demuz homi
ni neqz de scientia neqz de virtute presumenti da
retur efficax auxilium contra peccatum per xp̄i i
carnationem. s. gratia christi per quam z instrue
retur in dubijs ne in cognitione deficeret. z robo
raretur contra tentationum insultus ne per infir
mitatem deficeret. sic igitur factum est q̄ essent
tres status humani generis. primus āte legem. se
cūdus sub lege. tertius sub gratia. deinde per deū
icarnatum precepta z documēta perfecta homi
nibus dāda erant. requirit autem hec cōditio hu
mane nature q̄ nō statim ad perfectum ducatur
sed manuducatur per imperfecta vt ad perfectio
nem perueniat. quod z in instructiōe puerorum
videmus qui primo de minimis instruūtur. nam
a pricipio perfecta capere non valent. Similiter
etiam si alicui multitudini aliqua inaudita ꝓpo
nerentur z magna: nō statim caperet nisi ad ea as
sueesceret prius per aliqua minora. sic igitur cōue
niēs fuit a pricipio vt humanū genus istrueretur
de his que pertinēt ad suam salutem p aliqua le
uia z miora documēta p p̄triarchas z legē z ꝓphe
tas z tādē in cōsummatione temporum perfecta

doctria xpi ꝓponeret i terris. ſm ꝙ aplus dic ad Gal. iiij. Vt vbi venit plenitudo tẽporis miſit deus filium ſuum i terris. ⁊ ibidẽ dr ꝙ lex pedagogꝰ noſter fuit in xpo. ſz iã nõ ſumus ſub pedagogo. Simul ẽt ꝑsiderãdũ eſt ꝙ ſicut aduentũ magni regis oz aliquos nuncios precedere vt preparentur ſubditi ad eum reuerentius ſuſcipiẽdũ ita oportuit aduẽtũ dei i terris multa precedere quib' hõies eſſent parati ad deũ icarnatum ſuſcipiendum. qõ quidẽ factũ eſt dũ ꝑ precedẽtia ꝓmiſſa ⁊ documẽta hominum mentes diſpoſite ſunt vt facilius ei crederent qui ante prenunciatus erat ⁊ deſiderantius ſuſciperet ꝓpter priora ꝓmiſſa. Et lz aduẽtꝰ dei icarnati in mũdum eſſet maxime neceſſarius humane ſaluti. tñ nõ fuit neceſſariũ ꝙ vſq; ad finẽ mũdi cũ hõibus conuerſaretur. vt. x. rõ ꝓpõebat. hoc. n. derogaſſet reuerentie quam homines debebant deo incarnato exhibere: dum videntes ipſum carne indutum alijs hominibus ſimilem: nihil de eo vltra alios homines eſtimaſſent. ſz eo poſt mira que geſſit in terris ſuam preſentiaz hominibus ſubtrahente magis ipſum reuereri ceperunt. ꝓpter quod ẽt ſuis diſcipulis plenitudinem ſpiritus ſancti nõ dedit ꝙdiu cum eis ꝓuerſatus fuit: quaſi ꝑ eius abſentiã eoꝝ animꝰ ad ſpiritualia munera magis ꝓparatis. vñ ⁊ ipe eis dicebat. Si nõ abiero: paraclitus nõ veniet ad vos. ſi autẽ abiero. mittã eũ ad vos. Nõ oportuit ãt deus carnẽ ipaſſibilẽ ⁊ imortalem ſuſcipere ſm ꝙ. xi. rõ ꝓponebat. ſed magis paſſibilem ⁊ mortalẽ. primo quidẽ quia neceſſariũ erat hominibꝰ ꝙ beneficiũ icarnationis cognoſcerent vt ex hoc ad diuinum amorẽ inflãmarent. oportuit ãt ad veritatem incarnationis manifeſtandã ꝙ carnẽ ſimilẽ alijs hominibꝰ ſumeret. ſ. paſſibilez ⁊ mortalem. ſi. n. impaſſibilẽ ⁊ imortalẽ carnẽ ſuſcepiſſet: viſuz fuiſſz hominibus qui talẽ carnẽ nõ nouerãt ꝙ aliquod fantaſma eſſet ⁊ non veritas carnis. ſecũdo qz neceſſariũ fuit deuz carnem aſſumere vt ꝓ peccato humani generis ſatiſfaceret. contingit ãt vnũ pro alio ſatiſfacere vt i tertio oſtenſum eſt. ita tñ ꝙ penã ꝓ peccato alteri debitã ipe ſibi nõ debitã volũtarie aſſumat. pena ãt ꝙſequens humani generis peccatum: eſt mors ⁊ alie paſſibilitates vite ꝓſentis ſicut ſupra dictũ eſt. vñ ⁊ apoſtolus dic ad Ro. ꝙ vnũ hominẽ peccatũ i hunc mũdum intrauit ⁊ ꝑ peccatũ mors. oportuit igit vt carnem paſſibilez ⁊ mortalẽ deus aſſumeret abſq; peccato vt ſic patiendo ⁊ moriẽdo ꝓ nobis ſatiſfaceret ⁊ peccatuz auferret. ⁊ hoc eſt qõ apoſtolus dic ad Ro. ꝙ deꝰ miſit filiũ ſuuz in ſimilitudinem carnis peccati. i. habẽtem carnẽ ſimilem peccatoribꝰ. ſ. paſſibilem ⁊ mortalẽ. ⁊ ſubdit. vt de peccato dãnarz peccatũ in carne. i. vt ꝑ penã quam i carne ꝓ peccato nõ ſuſtinuit peccatũ a nobis auferrz. tertio qz ꝑ hoc ꝙ carnẽ paſſibilẽ ⁊ mortalez habuit efficatius dedit nobis exempla virtutis. paſſiones carnis fortiter ſuperando ⁊ eis virtuoſe vtẽdo. quarto qz ꝑ hoc magis ad ſpem imortalitatis erigimur ꝙ ipe de ſtatu carnis paſſibilis ⁊ mortalis mutatus eſt i impaſſibilitatẽ ⁊ imortalitatẽ carnis. qõ ẽt de nobis ſperare poſſumus qui carnẽ gerimus paſſibilem ⁊ mortalẽ. ſi vero a principio carnẽ impaſſibilẽ ⁊ imortalẽ aſſumpſiſſet: nulla nobis daretur occaſio imortalitatem ſperandi his qui in ſeipſis mõtalitatẽ ⁊ corruptibilitatẽ experiũt. Hoc etiã mediatoris officium requirebat ꝙ cum cõmune haberet nobiſcum paſſibilẽ carnẽ ⁊ mortalẽ. cuz deo vero virtutem ⁊ gloriam: vt auferẽs a nobis quod nobiſcum cõmune habebat. ſ. paſſionem ⁊ mortem: ad id nos duceret quod ſibi ⁊ deo erat cõmune fuit enim mediator ad iungendum nos deo. Similiter etiam non fuit expediens ꝙ deus incarnatus vitam in hoc mundo ageret opulẽtã ⁊ honoribus ſeu dignitatibus ſublimem vt. xij. ratio concludebat. primo quidez quia ad hoc venerat vt mentes hominum terrenis deditas a terrenis abſtraheret ⁊ ad diuina eleuaret. vnde opõtuit vt ſuo exemplo homines in contemptum diuitiarum ⁊ aliorum que mundani deſiderant habeat ⁊ ꝙ inopem ⁊ priuatam vitam ageret i hoc mundo. ſecundo quia ſi diuitijs abundaſſet ⁊ in aliqua maxima dignitate cõſtitutus fuiſſet: id qõ diuine geſſit magis potentie ſeculari ꝙ virtuti diuinitatis fuiſſet attributum. vnde efficaciſſimum argumentum ſue diuinitatis fuit ꝙ abſq; ãmini culo potentie ſecularis totum mundum in melꝰ commutauit. Vnde patet etiam ſolutio ad id qõ xiij. obijciebatur. Non eſt autem procul hoc a vero ꝙ filius dei incarnatus obediens precepto patris mortem ſuſtinuit ſm doctrinaz apoſtoli. preceptum enim dei eſt ad homines de operibus virtutum. ⁊ quanto aliquis perfectius actuz virtutis exequitur: tanto magis deo obedit. inter alias ãt virtutes ꝓcipua charitas eſt: ad quaz omnes alie referuntur. Chriſtus igitur dum actuz charitatis perfectiſſime impleuit: deo maxime obediens fuit nullus eni eſt actus charitatis perfectior q̃ ꝙ homo pro amore alicuius etiam mortem ſuſtineat ſecundum quod ipſemet dominus dicit. Maiorẽ charitatem nemo habet q̃ ꝙ animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. ſic igitur inuenitur chriſtus mortem ſuſtinens pro ſalute hominum ⁊ ad gloriam dei patris: deo maxime obediens fuiſſe actum charitatis perfectum exequendo. nec hoc repugnat diuinitati ipius vt. xiij. ratio procedebat ſic eni facta eſt vnio in perſona vt proprietas vtriuſq; nature maneret diue. ſ. ⁊ humane vt ſupra habitum eſt. ⁊ ideo patiente Chriſto etiam mortem ⁊ alia q̃ humanitatis ſunt. diuinitas ipaſſibilis

manſit. q̃uis propter vnitatem perſone dicamus deum paſſum ⁊ mortuum. cuius exemplum aliq̃ liter in nobis apparet. quia morīte carne anima remanet immortalis. Sciendum eſt etiam q̃ licz voluntas dei non ſit ad mortem hominū. vt. xv. ratio proponebat. eſt tamen ad virtutem p quaz homo mortē fortiter ſuſtinet ⁊ ex charitate periculis mortis ſe obūcit. ⁊ ſic voluntas dei fuit de morte Chriſti in q̃tū Chriſtus eam ex charitate ſuſcepit ⁊ fortiter ſuſtinuit. Unde patet q̃ non fuit impium ⁊ crudele q̃ deus pater Chriſtum mori voluit vt. xvi. ratio concludebat. non enim coegit inuitum. ſed complacuit ei voluntas qua ex charitate Chriſtus mortem ſuſcepit. ⁊ hanc etiā charitatem in eius anima operatus eſt. Similit etiam non inconuenienter dicitur q̃ propter humilitatem demonſtrandam Chriſtus mortē crucis voluit pati. ⁊ re uera quidem humilitas in deum non cadit vt. xvij. ratio proponebat. quia virtus humilitatis in hoc conſiſtit vt aliquis infra ſuos terminos a ſe contineat ad ea que ſupra ſe ſūt non ſe extendens ſed ſuperiori ſe ſubūciat. vnde patet q̃ deo humilitas conuenire non poteſt qui ſuperiorem non habet ſed ipſe ſuper omnia exiſtit. ſi autem aliquis uel equali uel inferiori ſe ex humilitate aliquando ſubūciat. hoc eſt quidem ſm aliquid. cum qui ſimpliciter equalis uel inferior eſt ſuperiorem ſe arbitratur. Quāuis igitur Chriſto ſm diuinam naturam humilitatis uirt⁹ non competat. competit tamen ſibi ſm humanā naturam ⁊ eius humilitas ex eius diuinitate laudabilioz redditur. dignitas enim perſone abūcit ad laudem humilitatis puta quando pro aliqua neceſſitate expedit aliquem magnum aliqua infima pati. nulla autem tanta dignitas eſſe poteſt hominis q̃ q̃ ſit deus. unde hominis dei humilitas maxime laudabilis inuenitur dum abiecta ſuſtinuit que pro ſalute hominum ipſum pati expediebat. erant enim homines ꝓpter ſuperbiā mundane glorie amatores. ut igitur hominū aios ab amore mundane glorie i amorez dine glorie trāſmutaret. uoluit mortem ſuſtinere non qualēcūq; ſed abiectiſſimā. ſunt enim quidam qui ⁊ſi mortem non timeant. abhorrent tamen mortem abiectā: ad quā etiam contēnendam dominus homines animauit ſue mortis exemplo. Et licet homines ad humilitatem informari potuerint diuiniſ ſermonibus inſtructi. ut. xviij. ratio proponebat. tñ ad agenduz magis ꝓuocāt facta q̃ uerba. ⁊ tāto efficatius facta mouent quāto certior opio bonitatis habet de eo qui huiuſmodi operat. vnde licet aliozz hominū multa humilitatis exēpla inuenirent. tñ expedientiſſimuz fuit vt adhuc hoīs dei ꝓuocarent exemplo quem conſtat errare nō potuiſſe. ⁊ cuius humilitas tāto eſt mirabilior q̃ to maieſtas ſublimioz. Manifeſtū eſt ēt ex p̄dictis q̃ oportuit Chriſtum mortem pati nō ſoluz vt exemplū preberet mortē cōtēnendi ꝓpter vitatis amorē. ſed ut etiam alioz peccata purgaret. quod quidē factū ē dū ipſe qui abſq; peccato erat mortē peccato debitā pati voluit ut in ſe penam alīs debitā ꝓ aliis ſatiſfaciendo ſuſciperet. Et q̃ uis ſola dei gratia ſufficiat ad remittēdū peccata ut. xvij. ratio ꝓponebat. tñ in remiſſione peccati exigitur etiā aliquid ex parte eius cui peccatuz remittit. ut. ſ. ſatiſfaciat ei quem offendit. ⁊ quia alī homines ꝓ ſeipſis hoc facere non poterant: Chriſtus ꝓ omnibus hoc fecit mortem voluntariam ex charitate patiendo. Et q̃uis in puniēdo peccata oporteat illū puniri qui peccauit ut. xx. ratio ꝓponebat. tamen in ſatiſfaciendo vnus poteſt alterius penam ferre. quia duz pena ꝓ peccato infligitur penſatur eius qui punitur iniquitas in ſatiſfatōne uero dum quis ad placādum eum quem offendit uoluntarie penam aſſumit. ſatiſfacientis charitas ⁊ beniuolentia eſtimatur que maxime apparet cum quis pro alio penam aſſumit. ⁊ ideo deus ſatiſfationem vn⁹ pro alio acceptat ut etiam in tertio libro oſtenſum eſt. Satiſfacere autem pro toto humano genere ut etiam ſupra oſtenſum eſt nullus homo purus poterat nec ad hoc angelus ſufficiebat ut. xxi. ratio procedebat. angelus enim licet q̃tum ad aliquas proprietates naturales ſit homine potioz. tamē q̃tum ad beatitudinis participationem in quam per ſatiſfactionem reducendus erat eſt ei equalis. ⁊ itez nō plene reintegraretur hominis dignitas ſi angelo pro homine ſatiſfacienti obnoxius redderetur. Sciēdum autem eſt q̃ mors Chriſti virtutē ſatiſfacendi habuit ex charitate ipſius qua voluntarie mōtem ſuſtinuit non ex iniquitate occidentium qui eum occidendo peccauerūt. quia peccatum non delet̄ peccato ut. xxij. ratio proponebat. Et q̃uis mors Chriſti pro peccato ſatiſfactoria fuerit. non tamen totiens eum mori oportuit quotiens homines peccant ut. xxiij. ratio cōcludebat. quia mors Chriſti ſufficiens fuit ad omnium expiāda peccata. tum propter eximiam charitatem qua mortem ſuſtinuit. tum ꝓpter dignitatez perſone ſatiſfacientis que fuit deus ⁊ homo. Manifeſtuz eſt autem etiam in rebus humanis q̃ quanto perſona eſt altioz tanto pena quam ſuſtinet pro maioꝛi computatur ſiue ad humilitatē ⁊ charitatez patientis ſiue ad culpam inferentis. Ad ſatiſfaciēdum autez ꝓ peccato totius hūani generis mors Chriſti ſufficiens fuit. quia q̃uis ſm humanā natnrā ſolum mortuus fuerit vt. xxiij. ratio proponebat. tñ ex dignitate perſone patientis que eſt perſona filij dei mors eius redditur preciosa. ꝺa vt ſupra dictum eſt ſicut maioris eſt criminis alicui

ꝑsone iferre ũuriã q̃ maioris dignitat̃ existit. ita vtuosius ẽ ꝛ ex maiori charitate ꝓcedẽs q̃ maior ꝑsona ꝓ alijs se subijciat uolũtarie passioni. q̃uis ãt xp̃s ꝓ pcto̅ originali sua morte sufficient̃ satisfecerit. nõ ẽ tñ iconueiens q̃ penalitates ex pecca to originali consequentes. remaneãt adhuc ꝙ oĩb' qui ẽt redẽptionis xp̃i ꝑticipes fiũt ut. xxv. ratio ꝓcedebat. hoc. n. ꝓgruẽter ꝛ utilit̃ factũ ẽ ut ꝑpena remaneret ẽt culpa sublata. ꝑmo q̃dẽ ut esset con formitas fideliũ ad x̄pm sicut mẽbroꝝ ad caput. unde sicut x̄p̃s ꝑpus multas passiones sustinuit ꝛ sic ad imortalitatis gloriam pueĩt. sic decuit ut fi deles eius ꝑpus subiacerent passionib' ꝛ sic ad im mortalitatẽ pueniret̃ q̃si portãtes i seipsis ĩsignia passionis x̄pi ut similitudinẽ glorie eius ꝓsequerentur. sicut apostolus ad Ro. dic. Vẽdes quidez dei cohẽdes ãt x̄pi: si tñ ꝓpatimur ut ꝛ simul glo rificemur. secũdo q̃ si hõies veniẽtes ad x̄pm sta ti imortalitatẽ ꝛ ipassibilitatẽ cõsequerent: pluꝛs hõies ad x̄pm accederẽt magis ꝓpi hec corpalia beneficia q̃ ꝓpter spũalia bona. qõ ẽ ꝫ itentionẽ x̄pi uenientis i mundũ ut hõies ab amore corpo raliũ ad spũalia transferret. tertio q̃ si accedẽtes ad x̄pm statim ipassibiles ꝛ imortales redderent: hoc q̃dãmodo cõpelleret hõies ad fidẽ x̄pi susci piendã. ꝛ sic meritũ fidei minueret. quãuis ãt suf ficient̃ ꝑ peccatis hũani generis sua morte satisfe cerit ut. xxvi. ratõ ꝓponebat. sunt tñ unicuiq̃ re media ꝓprie salutis querenda. mors. n. x̄pi ẽ qua si quedã ulis cã salutis sicut peccatũ ꝑmi hois fu it quasi uerisimilis cã dãnationis. oportet autem uniuersalẽ causam applicari ad unũquodq̃ spẽa liũ ut effectũ uniuersalis cãe ꝑticipat. effectus igit peccati primi parentis peruenit ad unũquẽq̃ per carnis originẽ. effectus ãt mortis x̄pi pertingit ad unũquẽq̃ ꝑ spũalem regenerationem per quam homo x̄po quodãmodo ꝯiungitur ꝛ icorporat. ꝛ ideo oportet q̃ unusquisq̃ querat regenerari ꝑ x̄pm ꝛ alia suscipere in quibus uirtus mortis x̄pi operat̃. Ex quo ꝑz q̃ efflux' salutis a x̄po i hõies non est ꝑ nature ꝓpaginem sed per studiuꝫ bone uoluntatis qua homo x̄po adheret. ꝛ sic quod a x̄po unusquisq̃ consequitur est personale bonũ. unde non deriuatur ad posteros sicut peccatum primi parentis quod cum nature propagine pro ducitur. ꝛ inde est q̃ lz parentes sint a peccato ori ginali mundati per x̄pm. non tamen est incõueni ens q̃ eorum filij cum peccato originali nascant ꝛ sacramentis salutis indigeant. ut. xxvij. ratio cõ cludebat. Sic igitur ex premissis aliquatenus ꝑz q̃ ea que circa mysteriũ incarnatiõis fides catho lica ꝓdicat: neq̃ ipossibilia neq̃ icõgrua iueniũt.

De necessitate sacramẽtoꝝ. LVI.

QUia uero sicut iã dictũ est mors x̄pi est q̃si vniuersalis cã humane salutis. vniuersalẽ ãt cau sam oportet applicari ad unũquẽq̃ effectũ: neces sariũ fuit exhiberi hominib' quedam remedia ꝑ que eis beneficiũ mortis x̄pi quodãmodo ꝯiungẽ tur. huiusmodi autem esse dicunt ecclesie sacrã ta. huiusmodi autem remedia oportuit. cuꝫ alicq̃ bus visibilibus signis tradi. primo quidem quia sicut ceteris rebus ita etiam homini deus ꝓuidet ꝑm eius cõditionem. est ãt talis hominis cõditio q̃ ad spiritualia ꝛ itelligibilia capienda naturali ter ꝑ sensibilia ꝺducitur. oportuit igitur spiritua lia remedia hominibus sub signis sensibilib' dari secũdo q̃ instrumenta oportet esse prime cause ꝓportionata. prima autẽ ꝛ verisimilis causa hũa ne salutis est vbũ icarnatum vt ex premissis appa ret. cõgruũ igitur fuit vt remedia quibus vniu̅sa lis cause virtus pertingit ad homines: illius cause similitudinem haberent ut. s. i eis virtus diuina i uisibiliter operaretur sub' visibilibus signis. tertiõ q̃ homo in peccatum lapsus erat reb' visibilib' indebite inherendo. ne igitur crederetur visibilia ex sui natura mala esse ꝛ ꝓpter hoc ei inherẽtes peccasse. per ipsa visibilia congruum fuit q̃ hõi bus remedia salutis adhiberentur vt sic apparẽt ipsa visibilia ex sui natura bona esse uelut a deo creata sed hominibus noxia fieri ꝑm q̃ eis inordi nate inherent. salutifera uero ꝑm q̃ ordinate eis vtuntur. Ex hoc autem excluditur error quoꝝun dam hereticoꝝ qui omnia huiusmodi visibilia a sacramentis ecclesie volunt esse remouenda. nec mirum. q̃ ipsi opinantur omnia visibilia ex sui natura mala esse ꝛ ex malo actore ꝓducta' quod i secundo libro reꝓbauimus. Nec est inconueni ens q̃ per res visibiles ꝛ corporales spũalis salus ministretur. q̃ huiusmodi visibilia sunt quasi q̃ dam instrumenta dei incarnati ꝛ passi. instrume tum autem non operatur ex virtute sue nature ꝫ ex virtute ꝓncipalis agẽtis a quo applicatur ad operandum. sic igitur ꝛ huiusmodi res visibiles salutem spiritualem operantur non ex ꝓprietate sue nature sed ex institutõne ipsius x̄pi ex qua vir tutem instrumentalem consequuntur.

De distinctione sacramentoꝝ veteris ꝛ noue legis. LVII.

DEinde considerã dum est q̃ cum huiusmodi visibilia sacramenta ex passione x̄pi efficaciã habeãt ꝛ ipsam quodãmodo repꝛesentent. talia ea esse oportet vt congruant saluti facte per x̄p̃m.

hoc ãt ſalus ante xp̃i icarnatiõẽ ⁊ mortem erat quidẽ ꝓmiſſa ſed non exhibita: ſed v̈bũ icarnatũ ⁊ paſſum ẽ ſalutẽ huiuſmõi operatũ. ſacĩa igitur q̃ icarnatiõne xp̃i preceſſerũt talia eſſe oportuit vt ſignificarẽt ⁊ quodãmodo repꝛomitterẽt ſalutẽ. ſacrã ãt que xp̃i paſſionẽ ꝓſequuntur talia eẽ oportet vt ſalutem hõibus exhibeant ⁊ non ſolũ ſignãdo demonſtrent. Per hoc ãt euitat iudeoꝝ opio ꝺ credunt ſacramenta legalia ꝓpter hoc ꝙ a deo ſunt iſtituta i perpetuum eſſe ſeruãda. cum deꝰ ñ peniteat neq; mutet. Fit ãt abſq; mutatiõe diſponentis uel pnia ꝙ diuerſa diſponat ꝑm congruentiam tempoꝝ diuerſoꝝ. ſicut paterfamilias alia precepta tradit filio paruulo. ⁊ alia iam adulto. ſic ⁊ deus cõgruenter alia ſacĩa ⁊ precepta añ incarnatiõnẽ tradit ad ſignificandũ futura alia poſt icarnatiõnẽ ad exhidendũ pñtia ⁊ remorandũ ꝓterita. Magis ãt irrationabilis eſt nazareoꝝ ⁊ helonitaꝝ error qui ſacĩa legalia ſimul cũ euangelio dicebãt eſſe ſeruãda. q̃ huiuſmodi erroꝛ quaſi cõtraria implicat. oũ. n. ſeruãt euãgelica ſacĩa ꝓfitentur in carnatõne ⁊ alia xp̃i myſteria iam eſſe perfecta. oum autez etiam ſacĩa legalia ſeruãt ꝓfitent ea eſſe futura.

De numero ſacramentorũ noue legis. LVIII.

Quia uero ut dictũ eſt remedia ſp̃ualis ſalutis ſub ſignis ſenſibilib⁹ ſunt hominibus tradita. ꝓſequens ẽt fuit ut diſtingueret remedia ꝺ bus ꝓuideꝰ ſp̃uali vite ꝑm ſimilitudinẽ corporal⁹ In vita aũt corporali duplicem ordinẽ iuenim⁹ ſunt enim ꝓpagatores ⁊ ordinatores corporalis vite in alĝs. ⁊ ſunt qui ꝓpagant ⁊ ordinantur ſz corporalem vitã. vite autẽ corporali ⁊ naturali tria ſunt ꝓ ſe neceſſaria. ⁊ quartum ꝓ accñs. opõtet. n. primo ꝙ per generationem ſeu natiuitatez res aliq̃ vitam accipiat. ſecũdo ꝙ ꝓ augmentum ad debitã quãtitatem ⁊ robur pueniat. tertio ad ꝓſeruationem vite ꝓ generationem adepte. ⁊ ad augmentum pducte. eſt neceſſarium nutrimẽtuz ⁊ hec quidem ſunt per ſe neceſſaria naturali vite quia ſine his vita corporalis ꝑfici non põt. vnde ⁊ anime vegetatiue q̃ eſt viuendi ꝓncipium tres vires naturales aſſignantur. ſ. generatiua augmẽtatiua ⁊ nutritiua. Sed quia ꝓtingit aliquod impedimentuz circa vitã corporalẽ ex quo res viua infirmatur. per accidens neceſſarium eſt quartuz quod eſt ſanatio rei viuentis egrote. ſic igitur ⁊ i vita ſp̃uali primum eſt ſp̃ualis generatio ꝓ baptiſmum. ſecũdum eſt ſp̃uale augmentũ pducens ad robur perfectũ per ſacramentũ confirmationis. tertium eſt ſp̃uale nutrimentũ per euchariſtie ſacramentum. reſtat quartũ qꝺ eſt ſp̃ual⁹ ſanatio q̃ fit vel in aĩa tm̃ ꝓ penitentie ſacramentum vel ex aĩa deriuat ad corpus qñ fuerit opportunũ ꝓ extremã vnctionem. hec igitur pertinent ad eos qui i vita ſp̃uali ꝓpagant ⁊ ꝓſeruant. ꝓpagatores ãt ⁊ ordinatores corporalis vite ꝑm duo attendunt ſ. ꝑm originẽ naturalẽ quod ad parentes ptinet. ⁊ ꝑm regimen politicum ꝓ quod vita hõis pacifica ꝓſeruat. ⁊ hoc pertinet ad reges ⁊ principes. ſic igitur eſt ⁊ in ſp̃uali vita. ſunt. n. quidam ꝓpagatores ⁊ ꝓſeruatores ſp̃ualis uite ꝑm ſp̃uale miſterium tm̃ ad quod pertinet ordis ſacramentum. ⁊ ꝑm corporalẽ ⁊ ſp̃ualem ſimul quod fit per ſacramentum matrimonũ quo vir ⁊ mulier ꝓueniunt ad prolem generandã ⁊ educãdã ad cultũ dinũ.

De baptiſmo. LIX:

Secundum hoc igit apparere põt circa ſacramenta ſingula ⁊ effect⁹ ꝓpri⁹ vniuſcuiuſq; ⁊ materia ꝓueniẽs. Et ꝓmo quidẽ circa ſp̃ualem generationem que per baptiſmũ fit. ꝓſideranduz eſt igitur ꝙ generatio rei viuentis eſt mutatõ quedam de nõ viuente ad uitã. uita autem ſp̃uali ptiuatus eſt homo in ſua origine per peccatum originale ut ſupra dictum eſt. ⁊ ad hec quecũq; peccata ſunt addita abducũt a uita. oportuit igitur baptiſmũ qui eſt ſp̃ualis generatio talẽ uirtutem habẽ ꝙ etiã peccatũ originale ⁊ oĩa actualia peccata cõmiſſa tollat. ⁊ quia ſignũ ſacramenti ſenſibile congruum debet eſſe ad repreſentãdũ ſp̃uale ſacĩi effectum. feditatis autẽ ablutio i rebus cõporalibus facilius ⁊ ꝓuenientius fit ꝓ aquã. iccirco baptiſmus ꝓuenienter in aqua conferꝰ ꝓ v̈buz dei ſanctificata. Et quia generatio vnius eſt alterius corruptio. ⁊ quod generat ꝓrem formam amittit ⁊ ꝓprietates ipſam ꝓſequentes: neceſſe ẽ ꝙ ꝓ baptiſmum qui eſt ſp̃ualis generatio non ſolũ peccata tollant q̃ ſunt ſp̃uali vite ꝓtraria ſz ẽt oẽs peccatorum reatus. ⁊ ꝓpter hoc baptiſmus nõ ſolũ a culpa abluit ſed etiã ab omni reatu pene abſoluit. vnde baptizatis ſatiſfactio non iũngitur ꝓ peccatis. Itẽ cum ꝓ generationem res formam accquirat: ſimul acquirit ⁊ operationez conſequentem formam ⁊ locũ ei congruẽtẽ. ignis n. mox generatus tendit ſurſum ſicut in propriũ locum. ⁊ ideo cum baptiſmus ſit ſp̃ualis generatio. ſtatim baptizati idonei ſunt ad ſpirituales actiones ſicut ad ſuſceptionem aliorum ſacramẽtorum ⁊ ad alia huiuſmodi. ⁊ ſtatim eis debetur locus congruus ſp̃uali vite qui eſt beatitudo eterna. ⁊ propter hoc baptizati ſi decedant ſtatim in beatitudine recipiũtur. vnde dicitur ꝙ baptiſm⁹

sperit ianuam celi. Considerandum est etiam q̄ vnius rei est tm̄ vna generatio. vnde cum baptismus sit spūal' generatio: vnus homo est semel tm̄ baptizandus. manifestū est ēt q̄ infectō q̄ p Adā i mundū intrauit semel tm̄ hoiem inquinat. vnde ꝛ baptismus qui ꝺ eā p̄cipaliter ordinatur itera ri nō debet. Hoc etiam cōe est q̄ ex quo res aliq̄ semel cōsecrata est: q̄ diu manet vlterius cōsecra ri non debet ne consecratio ineficax videatur. vñ cum baptismus sit quedā cōsecratō hōis baptiza ti nō est iterādū baptisma. Per quod excludit er ror donatistaꝝ vel rebaptizantiū.

De confirmatione. .LX.

PErfectio aūtem spūalis roboris i hoc p̄prie ꝓsistit q̄ hō fidē xp̄i cōfiteri audeat coꝛā quibuscūq; nec ide retrahat̄ p̄pter cōfusionem ali quā uel terrorē. fortitudo. n. inordinatū timoreꝫ repellit. sacramentū igitur quo spūale robur regenerato confertur eū quodāmodo ī̄stituit p fidē xp̄i p̄pugnatorē. ꝛ quia pugnantes sub aliq̄ principe eius insignia deferūt: hi qui confirmationis sacramentū suscipiunt signo xp̄i insigniuntur vt licet signo crucis quo pugnauit ꝛ vicit. Hoc autē signum i fronte suscipiunt i signuꝫ q̄ publice fidē xp̄i confiteri nō erubescant. hec āt īsignitio fit ex confectōne olei ꝛ balsami que crisma vocat̄ non irratiōabiliter. nā p oleū spūs sancti vīs designatur q̄ ꝛ xp̄us unctus nominat̄ vt sic a xp̄o xp̄iani dicantur quasi sub ipō militantes. i balsamo aūt p̄pter odorem bona fama ostenditur quā necesse est habere eos qui int̄ mūdanos p̄uersant̄ ad fidē xp̄i publice cōfitendā quasi in campū certaminis de secretis ecclesie finib' p̄ducti. Cōuenient̄ etiam hoc sacramentū a solis pontificib' cōfert̄ qui sūt quodāmodo duces exercitus xp̄iani. nam ꝛ apō secularem militiā ad ducē exercitus p̄tinet ad militiā eligendo quosdā ascribere vt sic p hoc sacramentum suscipiunt ad spūalē militiaꝫ quodāmō videant̄ ascripti. vnde ꝛ eis manus iponit̄ ad designādā deriuationē virtutis a xp̄o.

De eucharistia. LXI.

SIcut aūtem corporalis uita materiali alimento idiget non solū ad quātitatis augmentum sed ēt ad nām corporis sustentandā ne p̄p̄ resolutiones p̄tinuas dissoluat ꝛ eius vīus ōperat. ita necessarium fuit i spirituali vita spūale alimentū habere quo regenerati ꝛ i vīutib' p̄seruē tur ꝛ crescant. Et quia spūales effectus sub similitudine visibiliū signoꝝ fuit nobis tradi vt dictum est. huiusmodi spūale alimentum nobis traditur sub speciebus illarum rerum quibus hōies coīus ad corporale alimentum vtunt. huiusmōi autem sunt panis ꝛ vinum. ꝛ ideo sub spēbus panis ꝛ vini hoc tradit sacramentum. Sed considerādum est q̄ aliter generans generato coniungit ꝛ aliter nutrimentum nutrito īcorporalib' reb' generās. n. nō oportet fm̄ substantiā generato cōiungi sed solum fm̄ similitudinem ꝛ virtutem. sꝫ alimentum oportet nutrito fm̄ substantiā p̄iūgi. vnde vt corporalibus signis spūales effect' respōdeant mysterium uerbi incarnati aliter nobis cōiungit in baptismo qui ē spūalis regeneratō. atq; aliter in hoc eucharistie sacō quod est spūale alimentū. in baptismo. n. continet̄ verbū incarnatū solū fm̄ virtutē. sed in eucharistie sacramēto confitemur ipsum fm̄ substantiā contineri. Et quia complemētum nostre salutis factū est per passionem xp̄i ꝛ mortem per quā eius sanguis a carne sepatus est: sepatim nobis tradit̄ sacramētum cōporis eius sub spē panis ꝛ sanguis sub spē vini vt sic in hoc sacramento passionis dominice memoria ꝛ representatio habeatur. ꝛ fm̄ hoc impletur quod dominus dixit Joā. vi. Caro mea vere ē cibus: ꝛ sanguis meus vere est potus.

De errore infidelium circa sacramentum eucharistie. LXII.

SIcut autem christo proferente hec verba quidam discipuloꝝ turbati sunt dicentes. Durus est hic sermo quis potest eum audire. ita ꝛ cōtra doctrinam ecclesie insurrexerunt heretici vītatem huius negantes. Dicunt enim in hoc sacramento non realiter esse corpus ꝛ sanguinem xp̄i sed significatiue tm̄ vt sic itelligatur q̄ō xp̄s dixit demonstrato pane: hoc est corpus meum. ac si diceret: hoc est signū vel figura corporis mei fꝫ quēmodum ꝛ apostolus dixit. p̄mo Cor. x. Petra āt erat xp̄us idest christi figura. ꝛ ad hūc intellectuꝫ referunt quecquid in scripturis inuenitur similiter dici. Huius autem opinionis occasionē assumūt ex vōbis domini qui de sui corporis comestione ꝛ sanguinis potatione ut scandalum discipulorum quod ortum fuerat sopiretur. quasi seipsum exponens dixit: Uerba que ego locutus sum vobis spiritus ꝛ vita sunt. quasi ea que dixerat nō ad litterā sed fm̄ spūalē sensum itelligēda essent. Inducunt ēt ad dissentiendū ex multis difficultatibus que ad hāc ecclesie doctrinā sequi uident. p̄pter quas hic sermo xp̄i ꝛ ecclesie durus eis apparet.

Et primo quidem difficile videtur quomodo verum corpus xpi in altare esse incipiat. Aliquid.n incipit esse vbi prius non fuit duplicit. vl p motū localem vel p cōuersionem alterius in ipsum vt pz in igne qui alicubi esse icipit. vel quia ibi de nouo accenditur. vel quia illuc de nouo apportatur manifestū est autem verum corpus xpi non semp in hoc altari fuisse. confitetur enim ecclesia xpm in suo corpore ascendisse in celum. videt autem i possibile dici q aliquid hic de nouo conuertatur in corpus xpi. nihil enim videtur conuerti in pte existens cum id i quod aliquid conuertitur p huius cōuersionem esse incipiat. manifestum est aūt corp' xpi preextitisse vtpote in utero vginali cōceptum. non igitur videtur esse possibile q i altari de nouo esse incipiat p cuersionem alterius in ipsum. Similiter autem nec p mutationē loci. qz omne quod localiter mouet sic incipit esse i vno loco quod desinit esse i alio i quo prius fuit. oportebit igitur dicere q cū xps incipit esse in hoc altari in quo hoc sacm pagitur: desinat esse in celo q̄ ascendendo puenerat. Amp. nullus motus localis terminatur simul ad duo loca manifestum est aūt hoc sacramētū simul i diuersis altaribus celebrari. nō est ergo possibile q p motū localē corp' xpi ibi esse incipiat. Secunda difficultas ex loco accidit. Non.n. semotum ptes alicuius in diuersis locis ptinent ipo itegro permanente. manifestum ē aūt i hoc sacramento seorsum esse panem et vinuz i locis sepatis. si igitur caro xpi sit sub spetie pānis et sanguis sub spetie vini videt sequi q xps non remaneat integer sz semp cū hoc sacrametum agit eius sanguis a cōpore sepetur. Ad hec. impossibile videt q maius corpus in loco minoris includatur. manifestū est aūt vnum corpus xpi esse maioris quātitatis q̄ panis qui i altari offert. impossibile igitur videt q verum corpus xpi totū et integruz sit vbi videt esse panis. si autem ibi est non totum sed aliqua ps eius. redibit primū inconueniens q semp cum hoc sacm agit corpus xpi p ptes discē pat. Amp. impossibile est vnū corpus i pluribus locis existere. manifestum est aūt hoc sacm in pluribus locis celebrari. impossibile igitur videtur q corpus xpi veraciter in hoc sacramento continea tur nisi forte quis dicat q fm aliquam particulā est hic et fz aliam alibi. ad quod iterum sequitur q p celebrationem huiusmodi sacramenti corp' Christi diuidatur in partes cum tamen nec quantitas corporis Christi sufficere videatur ad tot pticulas ex eo diuidendas in quot locis hoc sacramentum peragitur. Tertia difficultas est ex his que in hoc sacramento sensu percipimus. Sentimus enim manifeste et post consecrationem i hoc sacramento omnia accidētia panis et vini. s. colorem: saporem: odorem: figuram: quantitatem: et pondus circa que decipi non possumus. quia sensus circa ppria sensibilia non decipitur. huiusmodi autem accntia in corpore xpi esse non possunt sicut in subiecto. similiter etiam nec in aere adiacenti. quia cum plurima eorum sint accntia naturalia requirunt subiectum determiate nature nō qualis, est natura corporis humani vel aeris. nec etiam possunt per se subsistere: cum accntis cē sit inesse. accidentia autem cū sint forme: indiuidua ri non possunt nisi p subiectuz. vnde remoto subiecto essent forme vniuersales. relinquitur igitur huiusmodi accidentia esse in suis ōterminat subiectis. s. in substantia panis et vini. est ergo ibi substantia panis et vini et non substātia corporis xpi. cum impossibile videatur duo corpora esse simul. Quarta difficultas accidit ex passionib' et actiōibus que apparent in pane et vino post consecratōnem sicut et ante. nam vinum si in magna quantitate sumeretur: calefaceret et inebriaret. panis autem et confortaret et nutriret. videtur etiam si diu et incaute seruentur. putrefieri. a muribus comedi: comburi etiam possunt et in cinerem redigi. et vaporem. que omnia corpori xpi conuenire nō possunt cum fides ipsum impassibilem predicet. impossibile igitur videtur q corpus xpi in hoc sacramento substantialiter contineatur. Quinta difficultas videtur spetialiter accidere ex fractione panis que quidem sensibiliter apparet. nec sine subiecto esse potest. absurdum etiaz videtur dicere q illi' fractionis subiectum sit corpus Christi. non igitur videtur ibi esse corpus Christi sed solū substantia panis et vini. Hec igitur et huiusmodi sunt propter que doctrina xpi et ecclesie circa hoc sacramentum dura esse videtur.

Solutio premissarum difficultatum et primo quidē ad conuersionem panis in corpus Christi. LXIII.

Licet autem diuina virtus sublimius et secretius in hoc sacramento operetur q̄ ab homine perquiri possit. ne tamen doctrina ecclesie circa hoc sacramentum infidelibus impossibilis videatur: conanduz est ad hoc q omnis impossibilitas excludatur. Prima igitur occurrit consideratio: per quem modum verum Christi corpus esse sub hoc sacramento incipiat. impossibile autem est q hoc fiat per motum localem corporis Christi. tum quia sequeretur q in celo esse desineret quā documq̄ hoc agitur sacramentum. tum quia nō posset simul hoc sacramentum agi nisi in vno loco. cum vnus motus localis non nisi ad vnuz terminum finiatur. tum etiam quia motus localis

instantaneus esse nō pōt ꝫ tempe idiget. consecratio autem pficitur i vltimo istanti ,plationis verboꝛ. reliquitur ergo dicendum ꝙ verum corpus xp̄i esse icipiat in hoc sacramento p hoc ꝙ substātia panis cōuertit in substantiā corpis xp̄i. ⁊ substantia vini i substantiā sanguinis eius. Ex hoc aūt apparet falsam esse opinionē tam eoꝛ qui dicunt substātiam panis simul cū substantia corporis xp̄i in hoc sacramento existere q̄ etiam eoꝝ qui ponunt substantiaꝫ panis in nihilū redigi vel i primam mām resolui. ad vtrunqꝫ. n. sequitur ꝙ corpus xp̄i in hoc sacramento esse incipere non possit nisi per motum localem. quod est impossibile vt ostensum est. Preterea si substantia panis simul est i hoc sacramento cum vero corpore xp̄i potius xp̄o dicendum fuit hic est corpus meum q̄ hoc est corpus meum. cum p hic demonstretur substantia que videtur que quidē est substātia panis si in sacramento cum corpore xp̄i remaneat. Similiter impossibile videtur ēt ꝙ substantia panis oio i nihilum redeat. multū. n. de natura corporea primo creata iam in nihilum redigisset ex frequentatione huiusmodi mysterij. nec est decēs vt in sacramento salutis diuina virtute aliquid i nihilum redigatur. neqꝫ etiam in primam materiam substantiam panis est possibile resolui cum materia prima sine forma esse non possit nisi forte per materiā primam prima elementa corporea itelligantur. i que quidem si substātia panis resolueretur necesse esset hoc ipsum pcipi sensu. cū elementa corporea sensibilia sint. esset ēt ibi localis transmutatio ⁊ corporalis alteratio cōtrarioꝝ que istantanea esse non possunt. Sciendū tamen est ꝙ predicta cōuersio panis i corpus xp̄i alteri⁹ modi est ab omnibus cōuersionibus nālibus. naꝫ i qualibet conuersione naturali manet subiectuꝫ i quo succedūt sibi diuerse forme vel accidentales sicut cum album i nigrum conuertitur. vel substātiales sicut cum aer in ignem. vnde conuersiones formales nominantur sed i couuersione predicta subiectū transit i subiectū ⁊ accidētia manēt. vñ hec conuersio substātialis nominatur. ⁊ quidem qualiter hec accidentia maneat ⁊ quare: posteri⁹ pscrutandum est. nunc autem considerare oportet quō subiectū i subiectum conuertatur. quod quidem natura facere nō pōt. omnis. n. nāe operatio materiam p̄supponit p quam subiecta indiuiduatur. vnde natura facere ñ pōt ꝙ hec subiecta fiat illa sicut ꝙ hic digitus fiat ille digitus. sed materia subiecta est illi virtuti dine cum p ip̄um producatur i esse. vnde dina virtute fieri pōt ꝙ hec i diuidua substantia i illam p̄existentē cōuertatur. sicut. n. virtute naturalis agentis cuius operatio se extendit tm̄ ad imutationem forme ⁊ existētia subiecti suppositā hoc totū i illud totum conuertitur fm̄ variationē speciei ⁊ forme vtpote hunc aerem i hunc ignē generatum. ita virtute d̄ina q̄ materiam nō p̄supponit sed eam ,producit ⁊ hec materia conuertit i illam. ⁊ per consequēs hoc diuiduum i illud. idiuiduationis. n. principium materia est sicut forma est principiū speciei. Dic autem manifestum est ꝙ in conuersione predicta panis in corpus xp̄i non est aliquod subiectuꝫ cōmune permanens post conuersionem cum transmutatio fiat fm̄ primū subiectum quod est idiuiduationis principium. necesse est tamen id remanere vt verum sit quod dicitur: hoc est corp⁹ meum. que quidē verba sunt huius conuersionis significatiua ⁊ factiua. ⁊ quia substantia panis nō manet nec aliqua prior materia vt ostensum est necesse est dicere ꝙ maneat id quod est p̄ter substantiam panis. huiusmodi autem est accīs panis remanent igitur accidentia panis etiam post conuersionem predictam. Inter accidentia vero quidam ordo considerandus est. naꝫ inter omnia accidentia ,ppinqui⁹ inheret substantie quantitas dimensiua. deinde qualitates in substantia recipiuntur quantitate mediante sicut color mediante superficie. vnde ⁊ p diuisionem quantitatis p accidens alia accidentia diuiduntur. vlterius autem qualitates sunt actionum ⁊ passionum principia ⁊ relationum quarundam vt sunt pater ⁊ filius ⁊ dominus ⁊ seruus ⁊ alia huiusmodi. quedam vero relationes immediate ad quantitates sequunt̄ vt maius ⁊ minus. duplum ⁊ dimidium ⁊ similia sic igitur accidentia panis post conuersionez predictam remanere ponendum est vt sola quātitas dimensiua sine subiecto subsistat ⁊ in ip̄a qualitates fundentur sicut in subiecto. ⁊ per cōsequēs actiones passiones ⁊ relatōnes. Accidit igitur i hac conuersione cōtrarium ei quod i naturalib⁹ mutationibus accidere solet in quibus substātia manet vt mutationis subiectum. accidentia vero variantur. hic āt ecōuerso accidens manet ⁊ substātia transit. huiusmōi. n. cōuersio nō pōt ꝓprie dici motus sicut a naturali cōsideratur vt subiectū requirit sed est quedā substantialis successio sicut i creatione est successio esse ⁊ nō esse vt in secūdo dictū est. hec igitur est vna ratio quare accīs panis remanere oꝝ vt inueniat aliquod manēs i conuersione predicta. Est autem ⁊ propter aliud necessarium. si enim substantia panis in corpus xp̄i conuerteretur ⁊ panis accidentia transirēt ex tali conuersione non sequeretur ꝙ corpus xp̄i fꝫ suam substantiam esset vbi prius fuit panis. nulla. n. relinqueretur habitudo corpori xp̄i ad locū predictum. sed cum quantitas dimensiua panis remanet post cōuersionem p quam panis hūc locum sortiebatur substantia panis in corpus christi mutata fit corpus xp̄i sub quantitate dimensi

ua panis. ⁊ per consequẽs locus panis quodãmõ sortitur mediantibus tñ dimensionibus panis. Possunt ⁊ alie rationes assignari ⁊ quantus ad fi dei rationẽ que de inuisibilibus est. ⁊ eius meritus quod circa hoc sacramentum tãto maius ẽ quanto inuisibilius agitur corpore xp̃i sub panis accñtibus occultato. ⁊ propter cõmodiores ⁊ honestiorem vsum vsus sacramenti. esset enim errori sumẽtibus ⁊ abhominationi videntibus si corpus xp̃i in sua spẽ a fidelibus sumeretur. vnde sub spetie panis ⁊ vini quibus hõies comunius vtuntur ad esum ⁊ potum corpus xp̃i proponitur manducãdum ⁊ sanguis potandus.

¶ Solutio eorum que obꝟciebantur ex parte loci. LXIIII.

His igitur consideratis circa modũ ꝓuersionis ad alia soluenda nobis aliquatenus via patet. Dictũ est. n. ꝙ locus in quo hoc agit sacim attribuit corpori xp̃i ratione dimensionum pãis remanentium post cõuersionem substantie panis in corpus xp̃i. Ex hoc igitur ea que xp̃i sunt necesse est esse i loco predicto ſm ꝙ exigit rõ conuersionis predicte. cõsiderandũ est igit i hoc sacramẽto aliquid esse ex vi cõuersionis. aliquid aũt ẽ ex naturali ꝓcomitantia. Ex vi quidem ꝓuersionis est in hoc sacramento illud ad quod directe ꝓuersio terminatur. sicut sub spẽbus panis corpus xp̃i in quod substantia panis ꝓuertitur. ut per verba ꝓsecrationis ꝑz cum dicitur. hoc est corpus meus. ⁊ similiter sub spẽ vini est sanguis xp̃i cum dicit. Hic est calix sanguinis mei. ⁊c. Sed ex naturali ꝓcomitantia sunt ibi omnia alia ad que conuersio non terminatur. sed tamen ei in quod terminat sunt realiter coniuncta. manifestum est enim ꝙ ꝓuersio panis nõ terminatur i diuinitate xp̃i neqꝫ in eius animam. sed tamen sub spẽ panis est anima xp̃i ⁊ eius diuinitas propter vnionẽ vtriusqꝫ ad corpus xp̃i. Si vero in triduo mortis Christi hoc sacramentum celebratum fuisset. non fuisset sub spetie panis anima Christi: quia realiter non erat corpori eius vnita. ⁊ similiter nec sub spetie panis fuisset sanguis nec sub spẽ vini corpus propter sepationem vtriusqꝫ i morte. nũc autez quia corpus xp̃i in sua natura non est sine sanguie sub vtraqꝫ spẽ continetur corp⁹ ⁊ sanguis. Ex sub spẽ panis ꝓtinet corpus ex vi ꝓuersionis. sanguis aũt ex naturali ꝓcomitantia. sub spẽ ãt vini ecõuerso Per eadẽ etiam patet solutio ad id quod obꝟciebatur de inequalitate corporis xp̃i ad locum panis. substantia enim panis directe ꝓuertitur i substantiam corporis xp̃i. dimensiones autem cõporis xp̃i sunt in hoc sacramento ex naturali concomitantia nõ autem ex vi conuersionis. cum dimensiones panis remaneant. Sic igitur corpus xp̃i nõ comparatur ad hunc locum mediantibus dimensionib⁹ ꝓꝑijs vt eis oporteat adequari locum sed mediãtibus dimensionibus panis remanẽtibus quibus locus adequatur. Inde etiam ꝑz solutio ad id quod obꝟciebatur de pluralitate locorum. corpus enim xp̃i per suas proprias dimẽsiones i vno tñ loco existit. sed mediãtibus dimensionibus panis in ipsum transeuntis i tot locis est i quot huiusmodi cõuersio fuerit celebrata nõ quidem diuisum per partes sed itegrum i vnoquoqꝫ nam quilibet panis cõsecratus i integrum corp⁹ xp̃i conuertitur.

¶ Solutio eorum que obꝟciebãtur ex parte accidentium. LXV.

Sic igitur difficultate soluta que ex loco accidit: inspiciẽdũ est de ea que ex accidẽtibus remanẽtib⁹ eẽ videtur. Nõ. n. negari potest accidẽtia panis ⁊ vini remanere cũ sensus hoc ifallibiliter demõstret neqꝫ his corpus xp̃i aut sanguis afficitur: quia hoc sine eius alteratiõe esse nõ possz nec taliũ accñtium capax est. similiter autẽ ⁊ substãtia aeris. vnde relinquitur ꝙ sint sine subiecto tamen per modum predictum vt. s. sola quãtitas dimensiua sine subiecto subsistat. ⁊ ipsa alijs accidentibus prebeat subiectũ. Nec est impossibile ꝙ accidens virtute diuina subsistere possit sine subiecto. Idem enim est iudicandum de productiõe rerum ⁊ de conseruatione earum in esse. diuina autem virtus potest producere effectus quantũcũqꝫ causarum secundarum sine ipsis causis seccũdis. sicut potuit formare hominem sine semine ⁊ sanare febrem sine operatione nature. quod accidit propter infinitatẽ virtutis eius. ⁊ qz oĩb⁹ cãis secũdis largit virtutẽ agẽdi. vñ ⁊ effect⁹ cãz secundaz ꝓseruare põt i eẽ sine cãis secũdis ⁊ hoc mõ i hoc sacõ accñs cõseruatꝫ esse sublata substãtia q̃ ipm ꝓseruabat. quod quidẽ precipue dici põt de quãtitatibus dimẽsiuis q̃s etiã plonici posuerũt per se subsistere propter hoc ꝙ ſm itellectũ separant. manifestũ est aũt ꝙ plus põt deus i operando q̃ intellectus i apprehẽdendo. Habet autem ⁊ hoc ꝓprium quãtitas dimensiua inter accñtia reliqua ꝙ ipsa ſm se idiuiduatur. quod tõ est. qz positio que est ordo ꝑtium i toto in eius rõne includitur. est. n. quantitas positionẽ hñs. vbicũqꝫ autem itelligitur diuersitas ꝑtium eiusdem spẽi necesse est intelligi indiuiduationem. nam q̃ sunt vnius spẽi nõ multiplicant nisi ſm indiuiduum.

ꝛ inde est ꝙ nō possunt apprehendi multe albedines nisi ſm ꝙ sunt i diuersis subiectis. possunt ãt apprehendi multe linee etiam si ſm se cōsiderent diuersus enim situs qui per se linee ineſt ad pluralitatem linearum sufficiens est. Et qz sola quantitas dimensiua de sui ratione habz. vnde multiplicatio indiuiduoꝝ in eadē ſpetie possit accidere. ꝓma radix huiusmodi multiplicationis ex dimensione esse videtur. quia ꝛ in genere substãtie multiplicatio fit ſm dimensionem materie que nec intelligi posset nisi ſm ꝙ materia sub dimēſionib⁹ consideratur. nam remota quantitate substantia omnis indiuiſibilis est vt patet per philosophuz primo phiſicoꝝ. Manifestum est autem ꝙ i alīs generibus accidentium multiplicantur indiuidua eiusdem ſpetiei ex parte subiecti. ꝛ sic relinquitur ꝙ cum in huiusmodi sacramento ponamus diīſiones per se subsiſtere ꝛ alia accidentia in eis sic in subiecto fundari. non oportet nos dicere ꝙ accidentia huiusmodi indiuiduata non sint. remanet enim in ipſis dimensionibus indiuiduationis radix.

Solutio eorum que obꝫciebant ex parte actionis ꝛ passionis. LXVI.

His aũtem cōsideratis que ad quartam difficultatem pertinent consideranda sunt circa que aliquid est quod de facili expediri potest. aliquid quidem est quod maiorem difficultatem ꝓtendit. Quod enim in sacramento eedem actiōes appeãt q̄ pr⁹ i substãtia panis ꝛ vini appebãt puta ꝙ similiter imutēt sēſū ſil'r etiã alterent aerem circunſtantem vel quodlibet aliud odore aut colore: satis conueniens videtur ex his que posita sunt. Dictum est enim ꝙ in hoc sacramēto remaneant accidentia panis ꝛ vini inter que sunt qualitates sensibiles que sunt huiusmodi actionū ꝓncipia. Rursus circa passiones aliquas puta que fiũt ſm alterationes huiusmodi accidentuī: non magna etiaz difficultas accidit si premiſſa supponãt cū. n. ꝓmissum sit ꝙ alia accñtia i dimēſionibus fundant sicut i subiecto per eūdē modū circa huiusmodi subiectū alteratio alioꝝ accidentiū considerari pōt sicut si esset ibi subiecta vtputa si vinū esset calefactū ꝛ ifrigidaret: aut mutaret sapore: aut aliquod huiusmodi. Sed maxima difficl'tas apparet circa generationē ꝛ corruptionē que in hoc sacꝫ videt accidere. nam si quis in magna quãtitate hoc sacꝫali cibo vteret sustentari possz ꝛ vino ēt iebriari ſm illud apostoli. i. Cor'. xi. Alius esurit. alius ãt ebrius est. que quidē accidē nō possent nisi ex hoc sacꝫ caro ꝛ sanguis generaret nã nutrimētū ꝓuertit i substantia nutriti. q̄uis q̄ dã dicãt hoīem hoc sacꝫali cibo nō posse nutriri sz solū ꝓfortari ꝛ refocillari sicut cū ad odorē vini ꝓfortat. sz hec quidē ꝓfortatio ad horã accidē pōt. nō aũt sufficit ad sustentandū hominē si diu sine cibo permaneat. experimēto autē de facili inueniret hominē diu sacramentali cibo sustentari posse. Mirandū ēt videt cur negēt hoīem hoc sacramētali cibo posse nutriri. refugiētes hoc sacramētū in carnē ꝛ sanguinē posse ꝓuerti cū ad sēſū appareat ꝙ per putrefactionē uel combustionez in aliam substantiã. s. cineris ꝛ pulueris ꝓuertat. quod quidē difficile tamē uidet eo ꝙ nec videat possibile ꝙ ex accidentibus fiat substãtia. nec credi fas sit ꝙ substantia corꝓris xp̄i que est impassibilis i aliã substantiã cōuertat. Si quis aũt dicē velit ꝙ sicut miraculose panis i corp⁹ xp̄i ꝓuertit ita miraculose accñtia i substãtiã ꝓuertunt. ꝓmuz quidē hoc nō videt miraculo esse ꝓueniēs ꝙ hoc sacim putrescat vel p ꝓbustionē dissoluat. deinde qz putrefactio ꝛ ꝓbustio ꝓsueto nãe ordine huic sacꝫ accidē inueniunt qō nō solet esse i his q̄ miraculose fiũt. Ad hãc dubitationē tollēdā q̄dam famosa positō ē adinuēta q̄ a multis tenet. oñt. n ꝙ cū ꝓtigit hoc sacꝫ i carne ꝓuerti aut sanguinē p nutrimtū. uel i cinerē aut ꝓbustionē aut putrefactōnē nō ꝓtūt accñtia i substãtiã neqꝫ substãtia cꝓoris xp̄i. sz idit dino miraculo substãtia pānis q̄ ꝑus fuerat ꝛ ex ea generantur illa i que hoc sacꝫ ꝓuerti iuenit. Sed hoc quidē oio stare nō potest oñsū ē. n. supra ꝙ substãtia panis i substãtiã corꝓris xp̄i ꝓuertit. quod ãt i aliquid ꝓuersū ē redire nō pōt nisi ecōuerso illud reconuertat i ipm. si igit substãtia panis redit. sequit ꝙ substãtia cꝓoris xp̄i recōuertat i panē qō ē absurdū. Ad hec si substãtia pānis redit. nccē ē ꝙ vl redeat spēs⁹ pānis manētib⁹ l' spēb⁹ pānis iã destructis. spēb⁹ q̄dē panis durantibus substantia panis redire non pōt: quia q̄ diu species manent. manet sub eis substantia corꝓris Christi. sequeretur ergo ꝙ simul eēt ibi substantia panis ꝛ substantia corꝓris Christi. Similiter etiam neqꝫ corruptis ſpetiebus panis substantia panis redire potest. tum quia substantia panis non est sine proprijs ſpetiebus. tuz quia destructis ſpetiebus pānis iam generata est alia substantia ad cuius generationez ponebatur ꝙ substantia panis rediret. Melius igitur dicendum videtur ꝙ in ipsa consecratione sicut substãtia panis in corpus Christi miraculose conuertitur. ita miraculose accidentibus confertur ꝙ subsistant quod est proprium substantie. ꝛ per ꝑñs ꝙ oia possint facere ꝛ pati q̄ substantia possz

facere ⁊ pati si subiecta adesset. ūde sine nouo miraculo ⁊ inebriare ⁊ nutrire ⁊ incinerari ⁊ putrefieri pñt eodē mō ⁊ ordine ac si substātia panis ⁊ vini adesset.

Solutō eoꝝ q̄ obijciebāt ex pte fractōis. LXVII.

Restat autem ea q̄ ad quintā difficultatem ptinēt speculari. Manifestū est ät ſm p̄dicta q̄ fractionis subiectum ponē: possumus dimēsiones p se subsistētes. nec tñ huiusmōi dimensionibus fractis frangitur substantia corpis xp̄i eo q̄ totū corpus xp̄i sub q̄libet portione remaneat. qō quidem ⁊ si difficile videat. tñ ſm ea q̄ p̄missa sūt positionē habet. dictū est. n. supra q̄ corpus xp̄i est i hoc sacō p substantiā suā ex ui sacī. dimēsiones ät corpis xp̄i sunt ibi ex nāli p̄comitātia quaꝝ ad substantiā habent eō rīo ei ſm q̄ corp⁹ nāliť est in loco. nā corp⁹ nāle ē i loco mediantibus dimēsiōi b⁹ quib⁹ loco p̄mensurat. alio ät mō se hz aliq̄d substātiale ad id i quo est. ⁊ alio mō aliquid q̄tuz nā quātū totū ita est i aliquo toto q̄ totū nō ē in pte. ſz ps i pte sicut totū i toto. vnde ⁊ corp⁹ nāle sic ē i toto loco totū q̄ nō ē totū i q̄libet pte loci. sed ptes corpis ptib⁹ loci aptant eo q̄ ē i loco mediantibus dimēsionibus. si autē aliquod substantiale sit i aliquo toto totū. ēt totū est in q̄libet pte eius sicut tota nā ⁊ speties aque i q̄libet pte aque. ⁊ tota aia ē i qualibet corporis pte. q̄ igiť corpus xp̄i est i sacō rōne sue substantie i quā p̄uersa est substātia panis dimensionibus eius manētibus: sicut tota spēs panis erat sub qualibet pte dimensionū. ita integꝝ corpus xp̄i est sub qualibet pte earūdē. nō igiť fractio illa seu diuisio attingit ad corpus xp̄i vt sit in illo sicut i subiecto. sed subiectum eius sunt dimēsiones panis vel vini remanētes sicut ⁊ aliozꝝ accñtium ibidem remanentium diximus eas esse subiectū.

Solutio auctoritatis supra īducte. LXVIII.

Quis igitur difficultatib⁹ remotis manifestū est q̄ id qō ecclīastica traditio hz circa sacramētū altaris nihil p̄tinet impossibile deo q̄ oīa pōt. Nec ēt ꝺ ecclesie traditionē ē verbuz dñi dicentis ad discipulos qui de hac doctrina scādalizati videbantur. Uerba que ego locutus sum vobis: spiritus ⁊ vita sunt. Nō. n. per hoc dedit intelligere q̄ vera caro sua i hoc sacō manducāda fidelib⁹ nō traderetur. sed q⁊ nō traditur māducāda carnaliter vt. s. sicut alij cibi carnales i ꝓpria spē dila cerata sumeret. sed q⁊ quodā spūali mō sumit pter cōsuetudinē alioꝝ ciboꝝ carnalium.

Quod ex pane ⁊ vino dz p̄fici hoc sacz. LXIX.

Quia uero ut dictū est ex pane ⁊ vino hoc sacim cōficitur: necesse est eas p̄ditiones fuari i pane ⁊ vino vt ex eis hoc sacramentū confici possit que sunt de rōne panis ⁊ vini. vinū autem non dicit nisi liquor qui ex vuis exprimitur. nec panis dicit p̄prie nisi qui ex granis tritici p̄ficitur. Alij vō qui dicuntur panes p defectu panis tritici ad eius supplementū in vsum venerūt. ⁊ silit⁊ alij liquores in vsum vini. vnde nec ex alio pane nec ex alio vino hoc sacim p̄fici posset: neq⁊ etiaz si pani ⁊ vino tāta aliene materie admixtio fieret q̄ speties solueret. Si qua vō huiusmodi pani ⁊ vino accidunt que nō sunt de ratione panis ⁊ vini: manifestum ē q̄ his p̄termissis potest vtum cōfici sacim. vnde cū esse fermentatū vel azimū non sit de ratione panis. sed vtrolibet exñte spēs pāis saluetur: ex vtrolibet pane potest confici sacrām tum: ⁊ propter hoc diuerse ecclesie diuersum in hoc vsum habent. ⁊ vtrunq⁊ congruere potest significationi sacramenti. Nam vt Greg⁹. dicit in registro. Romana ecclesia offert azimos panes: propterea q̄ dominus sine vlla cōmixtione carnē suscepit. sed cetere ecclesie offerunt fermentatum pro eo q̄ verbum patris inductum est carne ⁊ ē verus deus ⁊ verus homo. sic ⁊ fermentum cōmiscetur farine. Congruit tamen magis puritati cōporis mystici ideſt ecclesie que in hoc sacramento configuratur vsus azimi panis. ſm illud apostoli p̄mo Cor. v. Pasca nostrum immolatus est christus. itaq⁊ epulemur in azimis sinceritatis ⁊ veritatis. Per hoc autem excluditur error quorūdaz hereticorum qui dicunt in azimo sacramentum hoc celebrari non posse. quod etiam euidenter euangelij auctoritate destruitur. dicit. n. Math. xxvi. ⁊ Mar. xiiij. ⁊ Luce. xxij. q̄ dominus p̄ma die azimorum pasca cum discipulis suis comedit ⁊ tunc hoc sacramentum instituit. Cum autē nō esset licitum ſm legem q̄ prima die azimorum fermentatum in domibus iudeorum inueniret. vt patet Exo. xij. dominus autem q̄ diu fuit in mundo legem seruauit. manifestum est q̄ panem azimum in corpus suum conuertit. ⁊ discipulis sumendū dedit. stultū est igitur ip̄robare i vsu ecclesie latinoꝝ q̄ dñs i ipsa institutiōe huius sacī fuauit. Sciendū tñ q̄ quidā dicunt ipsum preuenisse diē azimoꝝ ꝓpter passionem imminentem. ⁊ tunc fermētato pane eū vsū fuisse. qō quidē oñ dē nitūť ex duob⁹. p̄mo ex hoc qō dr Joā. xiij. añ

diem festum pasce dominus cum discipulis cenã celebrauit. in qua corpus suum consecrauit sicut apostolus tradit. i. Cor. xi. vñ videt q̃ xp̃s cenaz celebrauit ante diẽ azimoꝝ. ꝛ sic i p̃secratione sui corporis vsus fuit pane fermẽtato. Hoc ẽt confirmare volũt p̃ hoc quod habet Joã. xviij. q̃ sexta feria qua xp̃s est crucifixus iudei nõ itrauerunt p̃torium Pilati vt nõ cõtaminarent sed mãducarẽt pasca. pasca ãt dicunt azima. g̃ concludũt q̃ cena fuit celebrata ante azima. Ad hoc aũt respondet q̃ sicut dñs mãdat Exo. xij. festum azimorum septez dieb' celebrat inter quos dies p̃ma erat sancta atq; solẽnis precipue iter alias. qõ erat q̃nta decima die mensis. Sed qꝛ apud iudeos solẽnitates a precedẽti vespere icipiebant: iõ quarta decima die ad vesperã icipiebant comedere azima. ꝛ comedebant p̃ septẽ subsequentes dies. ꝛ iõ dicit i eodem caplo. Primo mense quartadecima die mensis ad vesperã comedetis azima usq; ad diez uigesimã primã eiusdem mensis ad uesperã: septem diebus fermentatũ nõ iueniet i domib' vr̃is. ꝛ eadẽ quartadecima die ad uesperas imolabat agnus paschalis. p̃ma ergo dies azimorũ a tribus euãgelistis Matheo Marco Luca dr̃ q̃rtadecima die mẽsis: qꝛ ad vesperã comedebãt azima. ꝛ tũc imolabat pasca. i. agnus paschalis. ꝛ hoc erat ſm Joãnẽ ante diẽ festũ pasce. i. ante quintũdecimũ diẽ mensis qui erat solẽnior iter oẽs i quo iudei volebãt comedẽ pasca. i. panes azimos paschales. nõ autẽ agnũ paschalẽ. Et sic nulla discordia inter euangelistas exñte planũ ẽ q̃ xp̃s ex azimo pane corpus suũ p̃secrauit i cena. vnde manifestum sit q̃ latinoꝝ ecclesia rationabiliter pane azimo vtit i hoc sacramento.

De sacramento penitentie ꝛ p̃mo q̃ hõies p̃ gratiã sacrãlẽ acceptã peccare p̃nt. LXX.

QUãuis autem p̃ p̃dicta sacia hõib' gratia p̃ferat. nõ tñ p̃ acceptã gratiã ipeccabiles fiũt. Gratuita. n. dona recipiũt i aia sicut habituales dispões. nõ. n. hõ secũdũ ea sp̃ agit. nihil aũt p̃hibet eũ qui habitũ hꝫ agere ſm habituꝫ vel ꝯ eũ sicut grãmaticus põt grãmaticã recte loq̃ vel ẽt ꝯ grãmaticã loqui incõgrue ꝛ ita est ẽt de habitib' vr̃tutũ moraliũ. põt. n. qui iustitie habituꝫ hꝫ iusta agere ꝛ põt ẽt ꝯ iustitiã agere. qõ iõ est: qꝛ vsus habituũ i nobis ex volũtate est. voluntas aũt ad vtrũꝝ oppositoꝝ se hꝫ. manifestũ ẽ igit q̃ suscipiẽs gratuita dona peccare põt ꝯ gratiã agẽdo Ad hec ipeccabilitas i hõie esse non põt sine imutabilitate voluntatis. imutabilitas ãt volũtatis ñ põt homini ꝓpetere nisi ſm q̃ attingit vltimuꝫ finẽ. ex hoc. n. volũtas imutabilis redditur q̃ tota liter impletur ita q̃ nõ hꝫ quo diuertat ab eo i q̃ est firmata. impletio aũt voluntatis nõ competit homini nisi ut finẽ vltimũ attingenti. q̃ diu. n. restat aliquid ad desiderãdum. voluntas ipleta nõ est. sic igit hõi ipeccabilitas nõ ꝓpetit ante q̃ ad vltimũ finem pueniat. quod quidem nõ dat hõi in gratia que in sacris ꝓfert. quia sacia sunt in adiutorium hominis ſm q̃ est i via ad finẽ. nõ igit ex gr̃a in sacris p̃cepta aliquis impeccabilis redditur. Amp̃. oñe pctm̃ ex quadã ignorãtia contingit. vnde philosophus dic q̃ omnis malus ẽ ignorãs. ꝛ in p̃uerbijs dicit. Errant qui operant malum. tunc igitur solũ homo securus potest esse a pcõ ſm voluntatẽ quando ſm intellectũ securus est ab ignorantia ꝛ errore. manifestũ est ãt q̃ hõ non redd̃it imunis ab omni ignorantia ꝛ errore p̃ gratiam in sacramentis perceptam. hoc enim ẽ hominis ſm intellectum illam vitatem inspicientis que est certitudo omniuꝫ vitatum. que quidẽ inspectio est vltimus hominis finis vt in tertio oñ sum est. non igitur per gratiam sacramentorum hõ ipeccabil redditur. Item ad alterationez hõis que est ſm malitiã ꝛ virtutẽ multũ operat alteratio que est ſm aie passiones. nam ex eo q̃ ratiõe passiones aie refrenant hõ virtuosus efficit ꝛ i virtute ꝓseruat. ex eo võ q̃ ratio sequit passiões hõ reddit vitiosus. q̃ diu igitur hõ est alterabilis secũdũ aie passiões. ẽ ẽt alrabilis secũdũ vitiũ ꝛ virtutẽ. alratio ãt q̃ est secũduꝫ aie passiões nõ tollit p̃ gr̃am in sacris collatã sꝫ manet i hõie q̃ diu aia passibili corpori vnit. manifestũ ẽ igit q̃ p̃ sacioꝝ gr̃am hõ ipeccabilis nõ reddit. Preterea supfluũ videt eos ãmonẽ ne peccẽt qui peccare nõ p̃nt. sꝫ p̃ euangelicã ꝛ apostolicã doctrinã ãmonent fideles iã p̃ sacia spũs sancti gr̃am ꝓsecuti. dicit enim Heb. xij. Contemplantes ne quid desit gratie dei. neq; radix amaritudinis sursum germinans impediat. ꝛ Eph. iiij. Nolite contristare spiritũ sanctum dei in quo signati estis. ꝛ. i. Cor. x. Qui se existimat stare: videat ne cadat. ipse etiam apostolus de se dicit. Castigo corpus meum: ꝛ in seruitutem redigo: ne forte cũ alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. non igitur per gratiã in sacramẽtis perceptam homines impeccabiles redduntur Per hoc excluditur quorundam hereticorum error qui dicunt q̃ homo postq̃ gratiam spiritus sancti percipit peccare non potest. ꝛ si peccat nũq̃ gratiam spiritus sancti habuit. Assumunt autez infulcimentum sui erroris quod dicitur. i. Cor. xiij. Charitas nunq̃ excidit. ꝛ. i. Joã. iij. dicit omnis qui in eo manet non peccat: ꝛ omnis qui peccat non vidit nec cognouit eum. ꝛ infra expressi' Omnis qui est ex deo peccatum non facit: qm̃ semen ipsius in eo manet: ꝛ non potest peccare.

cm̃ er deo natus ẽ. Sz hec ad eoz ꝓpositũ oñdẽ dũ efficatia nõ sunt talia argumenta. Nõ.n.dicit ꝙ charitas nunq̃ excidit ꝓpt̃ hoc ꝙ ille q̃ hz charitatem eã qñq̃ nõ amittat. cũ dicat Apoc.ij. habeo aduersũ te pauca ꝙ charitatẽ tuã primã reliq̃sti. sz ió dictũ est qz charitas nunq̃ excidit. qz cũ cetera dona spũs scti de sui rõne iperfectionẽ habentia utpote spũs ꝓphetie ⁊ huiusmõi euacuẽt cũ venerit qõ pfectũ est: charitas i illo pfectionis statu remanebit. Ea uero que ex epla Joānis iducta sunt iõ dicũt: qz dona spũs scti q̃b' hõ adoptatur i filiũ uel renascit i filiũ dei q̃tũ ẽ ò se tãtã hñt vtutẽ ꝙ hõiem sine pctõ ꝓseruare pñt. nec hõ peccare põt ꝑz ea viuẽs. põt tñ ꝺ ea agẽ ⁊ ab eis discẽdo peccare. sic.n. dictũ ẽ: q̃ nat' ẽ ex deo nõ põt peccare. sicut si diceret ꝙ calidũ nõ põt fieri frigidum ⁊ sic ifrigidabit uel sicut si diceret: iustus nõ iniusta agit. s. i q̃tũ est iustus.

Quod hõ peccãs post scõz gr̃am potest conuerti per gratiam. LXXI.

Ex premissis autẽ appet vltius ꝙ hõ p' scẽalez gr̃am susceptã i pctm̃ cadẽs itez reparі põt ad gr̃am. vt.n. oñsum ẽ q̃diu hic viuitur volũtas mutabilis est ꝑm vitiũ ⁊ vtutẽ. sicut igit̃ p' acceptã gr̃am põt peccare: ita ⁊ a pctõ vt videt̃ põt ad vtutẽ redire. Itẽ manifestũ est bonũ esse potẽtius malo. nã malũ nõ agit nisi vtute boni vt supra intẽtio est oñsum. si igit̃, volũtas hominis a statu gr̃e p pctm̃ auertit̃. multo magis p gr̃az potest a pctõ reuocari. adhuc imobilitas volũtatis nõ ꝓpetit alicui q̃ diu est in via. sed q̃diu hic hõ viuit ẽ i via tendẽdi i vltimũ finẽ. nõ igit̃ hz imobilez voluntatẽ i malo vt nõ possit p dinam gr̃am reuerti ad bonũ. Amꝑ. manifestũ est ꝙ a pctis q̃ ꝺs añ gr̃az pcepta i sacr̃is ꝓmisit p sacr̃oz gr̃az liberatur. dicit.n. apostolus. i. ad Cor̃. vi. Neq; fornicarij neque idolis seruientes. neq; adulteri. nẽ. regnuz dei possidebũt: ⁊ hec quidẽ fuistis aliq̃ sz abluti estis. sz sanctificati estis. sz iustificati estis i nõie dñi nr̃i Jesu xp̃i. ⁊ i spũ dei nostri manifestũ ẽ etiã ꝙ gr̃a in sacr̃is collata nature bonũ nõ minuit sz auget. pti net ãt hoc ad bonũ nãe ꝙ a pctõ reducibilis sit in statũ iustitie. nã potẽtia ad bonũ quoddã bonũ ẽ igit̃ si ꝓtingat peccare p' gr̃am pceptã. ad hec hõ reducibilis erit ad statũ iustitie. Ad hec si peccantes p' baptismũ ad gr̃am redire nõ pñt. tollit̃ eis spes salutis. desperatio ãt, est via ad libẽ peccãduz dicit̃. n. ad Eph. iiij. de quibusdaz ꝙ desperantes tradiderũt semetipsos impudicitie i opationẽ oris imũditie ⁊ auaritie. periculosissima est igit̃ hec põ q̃ i tãtã sentinam vitioz hõies iducit. Preterea oñsum ẽ supra ꝙ gr̃a in sacr̃is pcepta non ꝓstituit hominẽ ipeccabilem. si igitur p' gratiam in sacramentis perceptã peccant ad statum institie redire nõ posset periculosum esset sacramenta ꝓcipere. quod ꝓz esse inco̅ueniens. nõ igit̃ peccãtib' post facta pcepta reditus ad iustitiam denegatur Hoc ẽt auctoritate sacre scripture cõfirmat̃ dicit̃ n. i. Joã. ij. filioli mei hec scribo vobis vt nõ peccetis. sed ⁊ si quis peccauerit. aduocatũ habemus apud patrem Jesum xp̃m iustum. ⁊ ipse est ꝓpiatio ꝓ peccatis nostris. q̃ quidẽ vba manifestum ẽ ꝙ fidelibus iam renatis ꝓponebantur Paulus ẽt ò Corinthio fornicario scribit. ij. Cor̃. vij. Suffi cit illi qui eiusmodi est obiurgatio hec que fit a pluribus. ita vt ecõtrario magis doleatis ⁊ consolemini. ⁊. infra. vij. dic Gaudeo nõ qz contristati estis sed quia contristati estis ad penitentiam. dicit̃ etiam Jere. iij. Tu autez fornicata es cũ amatoribus multis. tamen reuertere ad me dicit dñs. ⁊ Trcñ. vlt. Conuerte nos domine ad te ⁊ cõuertemur: inoua dies nostros sicut a principio. ex q̃ bus omnibus apparet ꝙ si fideles post gratiam lapsi fuerint iterum patet eis reditus ad salutem. Per hoc autem excluditur error nouatianorum qui peccantibus post baptismum indulgentiã denegabant. Ponebant autẽ sui erroris occasionez ex eo quod dicitur. Heb. vi. impossibile est eos q̃ semel sunt illuminati ⁊ gustauerunt donum celeste. ⁊ participes sunt facti spiritus sancti. gustauerunt nihilominus bonuz verbum dei virtutes q̃z seculi venturi. ⁊ prolapsi sunt: renouari rursum ad penitentiam. sed ex quo sensu hoc apostolus dixerit apparet ex hoc quod subditur Rursus crucifigentes sibi metipsis filium dei ⁊ ostẽtui hñtes. ea igitur ratione qua prolapsi sunt post gratiam perceptam renouari rursus ad penitentiam non possunt: quia filius dei rursus crucifigendus non est. Denegatur igitur illa renouatio in penitẽtiam per quam homo simul crucifigitur Christo quod quidem est per baptismum. dicitur.n. Ro. vi. Quicũq; igitur baptizati sumus i Christo Jesu. in morte ipsius baptizati sumus. sicut igitur Christus non est iterum crucifigend': ita qui peccat post baptismum non est rursus baptizandus potest tamen rursus conuerti ad gratiam per penitentiam. vnde ⁊ apostolus nõ dixit ꝙ impossibile sit eos qui semel lapsi sunt rursus reuocari vel conuerti ad penitentiaz. sed ꝙ impossibile sit renouari. quod baptismo attribuere solet. vt patet Titum. tertio. Secundum misericordiam suam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis ⁊ renouationis spiritus sancti.

De necessitate penitentie ⁊ partiũ ei'. LXXII.

EX hoc igitur ap
paret q̄ si aliq̄s p̄ baptismū peccet: remediū sui peccati p̄ baptismū hīe nō pōt. ⁊ q̄ abūdātia dīne miserīcōdie ⁊ efficatia gīe xp̄i hoc ñ patīt vt absq̄ remedio dimittat. institutū ē aliud sacīale remediū q̄ pctā purgent. ⁊ hoc ē pñie sacīm q̄ ē q̄dā uelut spūalis sanatō. si ēnt. n. qui vitā nālē p̄ gnātōnē adepti sūt si aliquē morbū icurrāt q̄ sit ꝓtrarius pfectiōi vite morbo curari pñt ñ q̄dē sic vt ītato nascant sz q̄dā alīatō ne sanāt. ita baptismus qui ē spūal' regnātio ñ reterat ō pctā p̄ baptismū ꝓmissa sz pñia q̄si q̄daz spūali alīatiōe sanant. ꝓsiderādū ē āt q̄ corpalis sanatio q̄nq̄ quidē ab intrinseco totalīt est. sicut q̄n aliq̄s sola vtute nāe curat. q̄nq̄ āt ab itrinseco ⁊ extrinseco simul. utputa q̄n nāe opatō iuuatur exīori bñficio medicine. q̄ō āt totalīt ab extrinseco cureť. nō ꝓtingit. hz. n. adhuc i seipso p̄ncipia vite ex quib' sanitas i ipso causat. In spūali vō curatiōe accidē ñ pōt q̄ totalīt ab intrinseco fiat. oñ sum est. n. i. iij. q̄ a culpa hō liberari ñ pōt nisi auxilio gīe. Silīt ēt neq̄ pōt esse q̄ spūal' curatō sit totalīt ab exīori. nō. n. restitueret sanitas mentis nisi ordinati motus volūtat̄ i hōie causarent. oz igit i pñie sacīo spūalē salutē ⁊ ab intīori ⁊ ab exterīori p̄cedē. hoc āt sic ꝓtingit. ad hoc. n. q̄ aliq̄s a morbo corpali cureť pfecte. necesse ē q̄ ab oīb' incōmodis liberet q̄ p̄ morbū incurrit. sic ⁊ spūal' curatio pñie pfecta ñ esset nisi hō ab oīb' detrimētis subleuaretur in q̄ inductus ē p̄ pcm̄. primū āt detrimentū q̄ō hō ex pctō sustinet ē deordinatio mētis p̄m q̄ mēs auertīt ab incōmutabili bono. s. a deo ⁊ conuertīt ad pctm̄. secūdū āt ē q̄ reatū pēn incurrit. vt. n. in. iij. oñsū est: a iustissimo rectore deo p̄ q̄libet culpa pena debeť. tertium est q̄dam debilitatio nālis boni p̄m q̄ hō peccādo redditur p̄nior ad peccādū ⁊ tardior ad bene agendū. primū igit q̄ō i pñia requirīt est ordinatio mentis ut s. mens conuertat̄ ad deū ⁊ auertat̄ a pctō dolēs de ꝓmisso ⁊ ꝓponēs ñ ꝓmittendū. quod est de rōne ꝓtritiōis. hec vō mētis reordinatio sine gīa eē nō pōt. nā mens nostra debite ad deū conuerti ñ pōt sine charitate. charitas āt sine gīa haberi ñ pōt vt pz ex his q̄ in ttio dicta sunt. sic igitur p̄ ꝓtritionē ⁊ offensa dei tollīt ⁊ a reatu pene eterne liberat̄ q̄ cū gīa ⁊ charitate esse ñ pōt. nō. n. eterna pena ē nisi p̄ seperationē a deo cui gīa ⁊ charitate hō cōiungīt. hec. n. mētis reordiatio q̄ in ꝓtritiōe ꝓsistit. ex intīori p̄cedit. i. a libero arbitrio cū adiutorio dīne gīe. Quia vō supra oñsum est q̄ meritū xp̄i p̄ hūano gnē patiēter ad expiationē oīuz pctōz opat. necesse ē ad hoc q̄ hō de pctō liberet q̄ nō solū mente deo adhereat. sz ēt mediatori dei ⁊ hominū Jesu xp̄o i q̄ oat remissio oīum pctōz. nā i ꝓuersiōe mētis ad deū sal' spūal' ꝓsistit. quā q̄dem salutē ꝓsequi ñ possum' nisi p̄ medicū aiaz nīaz Jesum xp̄m q̄ saluat pp̄lm suū a peccatis eoz. cuius q̄dē meritū sufficiēs est ad oia pctā totalīt tollenda. Ipse ē. n. q̄ tollit pctā mūdi ut dī Joā. i. sed tn̄ ñ oēs effectū remissiōis pfecte ꝓsequunt. sz vn' quisq̄ i tm̄ ꝓsequit i quātū xp̄o p̄ pctis patīēti cōiūgīt. q̄ igit ꝓiunctio nīi ad xp̄m i baptismo ñ est p̄m opationē nīam q̄si ab iteriori. q̄ nulla res se ipsā gnāt vt sit sz a xp̄o q̄ nos regnāt i spem viuā remissio pctōz. i baptismo fit fz ptātē ipsius xp̄i nos sibi ꝓiūgētis pfecte ⁊ itegre vt ñ solū ipuritas pcti tollat sz ēt soluat penit' oīs pene reat' nisi forte p̄ accñs i his q̄ ñ ꝓsequūt effectū sacīi p̄p̄ hoc q̄ ficte accedūt. In hac vō spūali sanatiōe xp̄o p̄ iūgimur p̄m opationē nīam dīna gīa iformatam vñ nō semp totalīt nec oēs eq̄līt remissiōis effectū per hanc cōiunctionem cōsequimur. potest enīz esse cōuersio mentis in deuz ⁊ ad meritum Christi ⁊ in detestationem peccati tā vehemēs q̄ pfecte remissionē peccati hō cōsequitur nō solum q̄ tum ad expurgationem culpe sed etiam q̄tuz ad remissionem totius pene. hoc autē nō semp cōtingit. vnde q̄nq̄ p̄ cōtritionez āmota culpa ⁊ reatu pene eterne soluto ut dictum est remanet obligatio ad aliquam penam temporalez vt iustitia dei saluetur p̄m quam culpa ordinatur per penam. Cum autem subire penam p̄ culpa iudicium q̄dam requirat oportet q̄ penitens qui se Christo sanandum cōmīsit Christi iudicium i taxatione pene expectet. quod quidem per suos ministros exhibet Christus sicut ⁊ cetera sacramenta. null' autem potest iudicare de culpis quas ignorat. necessarium igitur fuit cōfessionem institui quasi secundam partem huiusmōi sacramēti vt culpa penitentis innotescat Christi mīstro. oportet igitur mīstrum cui fit cōfessio iudiciariaz ptātē habere vice xp̄i qui cōstitutus est iudex viuoz̄ ⁊ mortuorū. Ad iudiciariā āt ptātem duo requiruntur. s. auctoritas cognoscendi de culpa. ⁊ potestas absoluendi vel condēnandi. ⁊ hec duo dicuntur esse claues ecclesie. s. scientia discernendi. ⁊ potentia ligandi ⁊ soluendi quas dominus Petro cōmīsit. iuxta illud Math. xvi. tibi dabo claues regn. ce loz. Non autem sic intelligitur Petro cōmīsisse vt ipse solus hēret sz vt p̄ eū deriuarent ad alios. al' nō esset sufficiēs fideliū saluti. puisū. huiusmōi āt claues a passiōe xp̄i efficatiā hnt p̄ quaz. s. xp̄s nobis aperuit ianuam regni celestis. ⁊ ideo sicut sine baptismo in quo operatur passio Christi nō potest esse salus hoibus vel realiter susceptо vel p̄m ꝓpositum desiderato quando necessitas non contēptus sacramētum excludit: ita peccantibus post baptismum salus esse non potest nisi claui bus ecclesie se subd̄iciant vel actu confitendo ⁊

iudiciū mīstroꝝ eccl̄ie ſubeūdo. vel ſaltē h⁹ rei ꝓ poſitū habēdo vt ipleat tpe opportūo. qz vt dicit Petrus actꝫ .iiij. Nō ē aliūd nomē datū hoīb⁹ in q̄ oporteat nos ſaluos fieri niſi nomē dn̄i nr̄i Jeſu xp̄i. Per hoc ât excludit quorūdā error q̄ dixerit hoīem poſſe peccatoꝝ veniā ꝓſequi ſine ꝓfeſſione ꝛ ꝓpoſito ꝓfitēdi. vel q̄ ꝑ ꝓlatos eccleſie diſpenſari pōt q̄ ad ꝓfeſſionē aliquis ñ teneat. Nō. n. hoc pñt ꝓlati eccl̄ie vt claues fruſtrent eccl̄ie in q̄b⁹ to ta eoꝝ ptās ꝓſiſtit neq; vt ſine ſacō a paſſiōe xp̄i vtutē hñte aliq̄s ẽmiſſionē peccatoꝝ ꝓſequatur. hoc. n. ē ſolius xp̄i q̄ eſt ſacramētoꝝ inſtitutō ꝛ au ctor. ſicut igit diſpēſari nō pōt ꝑ ꝓlatos eccl̄ie vt a liquis ſine baptiſmo ſaluet. ita nec q̄ aliq̄s remiſ ſionē ſine ꝓfeſſione ꝛ abſolutōne ꝓſeq̄t. Cōſiderā dū tn̄ ē q̄ baptiſmus efficatiā aliquā hz ad remiſ ſionē peccati ēt anteq̄ actu ſuſcipiat dū ē i ꝓpoſi to ipſum ſuſcipiēdi lz poſtmodū pleniorē effectuz ꝓferat ꝛ i adeptiōe g̃ie ꝛ i remiſſiōe culpe cū actu ſuſcipit. ꝛ q̄ñq; i ipſa ſuſceptiōe baptiſmi ꝓfertur g̃ia ꝛ remittit culpa ei cui ꝓus remiſſa ñ fuit. Sic ꝛ clauis eccl̄ie efficatiā hñt i aliq̄ ãte q̄ eis ſe actu ſubīciat ſi tn̄ hēat ꝓpoſitū vt ſe eis ſubīciat. ple niorem tn̄ g̃iam ꝛ remiſſionē ꝓſequit dū ſe eis ac tu ſubīcit ꝓfitēdo ꝛ abſolutōnē ꝓcipiēdo. ꝛ nihil ꝓhibet q̄n aliq̄ñ vtute clauiū alicui ꝓfeſſo i ipſa abſolutōne g̃ia ꝓferat ꝑ quā ei culpa dimittitur. Quia igit ēt i ipa ꝓfeſſione ꝛ abſolutōne plenior effectus g̃ie ꝛ remiſſionis ꝓfert ei q̄ ꝓus ꝓpt bonū ꝓpoſitū vtrūq; obtinuit. manifeſtū ē q̄ vtute cla uiū miſter eccl̄ie abſoluēdo aliquid de pena tpali dimittit cuius debitor remāſit penitēs poſt cōtri tionē. ad reſiduū vo ſua iunctōne obligat penitē tē. cuius quidē obligatiōis ipletio ſatiſfactio dicit q̄ ē tria pnie ps ꝑ quā hō tōlit a reatu pene libera tur dū penā exſoluit quā debuit. ꝛ vlterius debili tas nāl̄is bōi curat dū hō a malis abſtinet ꝛ bōis aſſuelſcit deo ſpiritū ſubīciēdo ꝑ oꝛonē. carnē vo domādo ꝑ ieiunia vt ſit ſubiecta ſpū. ꝛ reb⁹ exte rioꝛib⁹ per eleārum largitionē ꝓrios ſibi adiūgē do a quib⁹ fuit ſepat⁹ ꝑ culpā. ſic igit ꝑz q̄ miſter eccleſie i vſu clauiū iudiciū quoddā exercet. nulli ât iudiciū ꝓmittit niſi in ſibi ſubiectos. vñ maiſe ſtū ē q̄ ñ q̄libz ſacerdos quēlibet pōt abſoluere a pecto vt q̄dā mētiūt ſz eū tn̄ i quē accipit ptātē.

De ſacō extreme vnctiōis. LXXIII.

Quia uero corpus ē aie iſtīm. iſtīm ât ē ad vſū ꝓncipal̄ agē tis. nccē ē q̄ tal̄ ſit diſpō inſtīi vt compe at ꝓncipali agēti. vnde ꝛ corp⁹ diſponit fm q̄ cō gruit aie. ex ifirmitate igit aie q̄ ē pctm̄ iterdū ifir mitas deriuat ad coꝛp⁹ hoc dīno iudicio diſpēſan te. q̄ q̄dē coꝛpal̄ ifirmitas iterdū util̄ ē ad aie ſani tatē ꝓut hō ifirmitatē cōpalē ſuſtinet hūilit ꝛ pa tiēter. ꝛ ei q̄ſi i penā ſatiſfactoriā ꝓputat. Eſt etiā q̄ñq; ipeditiua ſpūal̄ ſaluti ꝓut ex ifirmitate cor poꝛali ipediunt vtutes. Quenies igit fuit vt ꝯ pcm aliq̄ ſpūal̄ medicia adhiberet fz q̄ ex pctō ōriuat ifirmitas corpal̄ ꝑ quā quidē ſpūalē medicinā ſa nat ifirmitas corpal̄ al̄ ñ cū. ſ. expedit ad ſalutē. ꝛ ad hoc oꝛdinatū eſt ſacim extreme ūctiōis ō q̄ dī Jac. v. Infirmat quis i vobis indu. pſ. ec. ꝛ oꝛent ſu. eū. vn. eū oleo i no. dn̄i. ꝛ oꝛo fidei ſanabit ifir mū. Nec ꝑiudicat vtuti ſacti ſi aln ifirmi q̄b⁹ hoc ſacim ꝓfert ñ ex toto ab ifirmitate coꝛpali curant ḋa q̄ñq; ſanari coꝛpaliter ēt digne hoc ſacim ſum tib⁹ ñ ē vtile ad ſpūalē ſalutē. nec tn̄ iutilit ſumūt q̄uis coꝛpal̄ ſanitas ñ ſeq̄t. Cū. n. hoc ſacim ſic or dinet ꝯ ifirmitatē cōpis i q̄tū ꝓſeq̄t ex pctō mani feſtū ē q̄ ꝯ alias ſeq̄las pcti hoc ſacim ordinat q̄ ſunt ꝓnitas ad malū ꝛ difficultas ad bonū. ꝛ tan to magis quāto h⁹ ifirmitates aie ſūt ꝓpinq̄ores pctō q̄ ifirmitas cōpal̄. ꝛ q̄dē h⁹ ifirmitates ſpūa les ꝑ pniam ſūt curāde ꝓut penitēs ꝑ opa vtutis q̄bus ſatiſfaciēdo vtit a mal̄ retrahit ꝛ ad bonuz iclinat. ſz q̄ hō vel ꝑ negligētiā aut ꝑ occupatōes varias vite aut ēt ꝓpt tēpis breuitatē aut ꝓpt alia h⁹ ꝓdictos ōfectus i ſe pfecte ñ curat: ſalubrit ei ꝑ uidet ut ꝑ hoc ſacz ꝓdicta curatio ꝓpleat. ꝛ a rea tu pene tēpal̄ liberet vt ſic nihil i eo remaneat qō i exitu aie a corpe eā poſſit a ꝓceptiōe g̃lie ipedire ꝛ iō Jacob⁹ addit. Et alleuiabit eū dn̄s. Cōtingit ēt q̄ hō omniū peccatoꝝ q̄ ꝓmiſit notitiā vel me moriā ñ hz ut poſſit ꝑ pniam ſingula expurgare ſunt ēt quotidiana pcta ſine quibus pñs vita non agit. a quib⁹ oz hominē i ſuo exitu per hoc ſacz emundari vt nihil inueniatur in eo quod percep tioni glorie repugnet. ꝛ ideo addit Jacobus q̄ ſi in peccatis ſit dimittentur ei. vnde manifeſtum ē q̄ hoc ſacramentum eſt ultimum ꝛ quodāmodo cōſumatiuū totius ſpūalis curationis q̄ hō quaſi ad ꝓcipiēdā g̃liam ꝑparat. vnde ꝛ extrema vnctō nuncupatur. Ex quo manifeſtū ē q̄ hoc ſacramē tū ñ quibuſeūq; infirmantibus ē exhibēdū ſz illiſ tm̄ qui ex infirmitate videntur morti propinqua re. qui tamē ſi conualuerint iterato poteſt hoc ſa cramentum eis conferri ſi ad ſimilē ſtatū deuene rint. nō. n. h⁹ ſacramenti vnctō ē ad cōſecrādum ſicut. vnctio cōfirmationis ablutio baptiſmi ꝛ q̄ dam alie vnctiones que ideo nunq̄ iterātur quia cōſecratio ſemper manet dum res conſecrata du rat propter efficatiam dine virtutis cōſecrantis. ordinatur ât huius ſacramenti iunctio ad ſanan dū. medicina autē ſanatiua totiens iterari debet quotiēs infirmitas iterat. Et lz aliqui ſint i ſtatu ꝓpinquo morti etiam abſq; infirmitate vt ꝑz in his qui dānant ad mortez qui tamen ſpūalibus effectib⁹ h⁹ ſacti indigerent non tn̄ exhibendum ē niſi ifirmanti cum ſub ſpē coꝛporalis medicine

exhibeat q̄ ñ ꝓpetit nisi cōpal'r ifirmato. oz.n.i sacīis significatōz ꝓuari. Sic igit zqrit i baptismo ablutō corpi exhibita ita i hoc sacīo reqrit medicatio ifirmitati corpali apposita. vñ ēt oleū ē spūalis mā huj' sacīi: qz hz efficatiā ad sanādū corpal' mitigādo dolores. sicut aqua q̄ corpaliē abluit est mā sacīi i q̄ fit spūal' ablutio. Jñ ēt manifestū ē q̄ sicut medicatio corpalis adhibēda ē ad ifirmitat] oīginē. ita hec unctō illis ptib' corpis adhibet ex qb' ifirmitas peccati ꝓcedit sicut sunt istīa sensuz z manus z pedes q̄b' opa peccati exercēt. z hz q̄rūdā ꝓsuetudinē ēt rōes i qb' vis libidis uigz. qz vo p hoc sacramētū peccata dimittūt. pctm ātem ñ dimittit nisi p gr̄am. maifestū ē q̄ i hoc sacīo gr̄a ꝓfert. Ea vo i qb' gr̄a illuminās mītē ꝓfert exhibē solū ptiet ad sacēdotes q̄z ordo ē illumiatiu'. vt dicit Dio'. nec requirit ad hoc sacīz eps cū p hoc sacīm nō ꝓferat excellētia stat' sicut i ill' q̄rū ē minister eps. qz tñ hoc sacīm pfecte curatiōis effectuz hz. z i eo reqrit copia gr̄e. ꝓpetit huic sacīo q̄ mlti sacerdotes iter sint. z q̄ oratio totius eccl'ie ad effectū huj' sacīi coadiuuz. vñ Jacob' dic. Jndicat pſbyteros eccl'ie: z oīo fidei sanabit ifirmū. si tamen vnus solus pſbyt' adsit. itelligit hoc sacīm pficere i vtute totius eccl'ie cuius misi existit z cui' pſonā gerit. Jmpedit ātem huj' sacīi effect' p fictionē susci piētis sicut ꝓtigit z i alijs sacramētis.

De sacramento ordis. LXXIIII.

MAnifestum ē autem ex p̄dict̄ q̄ i oib' sacīis ō quib' iā dictū ē spūal' ꝓfert gr̄a sub sacīo visibiliū rerū dis ātem actio oz eē ꝓportiōata agēti. oz igit q̄ predictoz dispensatō sacramētoz fiat p homines visibiles spūalē vtutē hñtes. nō.n. āgel' ꝓpetit sacīoz dispensatio sz hōib' visibili carne'idut]. vñ z apls dic ad Heb. v. Ois pōtifex ex ho. as. ꝓ ho. con. in his q̄ sūt ad deū. h' aūt rō aliūde sumi pōt. sacīorū.n. istitutō z vl' a xp̄o ūtiū hz. ō ip̄o.n. dic apls Eph. v. q̄ xp̄s dilexit eccl'iaz z semetipsū tra. ꝓ ea il. sāctifi. mū. eaz la. vt aq̄ i vbo vite. maifestū ē ēt q̄ xp̄s sacīm sui cōpis z sangu's i cena dedit z frequētādū istituit q̄ sunt p̄ncipalia sacīa. qz igit xp̄s corpalē sui p̄nti erat eccl'ie subtractur' necessari uz fuit vt alios istitueret sibi mīstros q̄ sacīa fideli b' dispēsarēt. p̄m illō apl'i. i. Cor]. iij. Sic nos exi. hō vt mi. xp̄i z dis. mi. dei. vñ discipulis ꝓsecratiōnē sui corpis z sanguis ꝓmisit. dic. Hoc fa. i meaz ꝓme. eisdē tribuit ptātē pctā remittendi p̄m illud Joā. xx. Quoz remisse. pec. re. eis. Eisdē ēt docēdi z baptizādi iūxit officiū dicēs Math. vlt]. Euntes do. oēs gen. bap. eos mīster ātem ꝓpat ad oñz sic̄ istīm ad p̄ncipale agēs. sicut.n. istīz mouet ab agēte ad aliq̄d efficiēdū. sic mīster mouet ip̄io oñi ad aliq̄d exequēdū. oz ātem istīm eē ꝓportionatū agēti vñ z mīstros xp̄i oz eē ei ꝓsōmes. xp̄s ātem vt dñs auctoritate z vtute ꝓpria nām salutē opat' ē i q̄tū fuit de' z hō vt hz id q̄ hō ē: ad redēptionē nīaz patēt. p̄m ātem q̄ de': passio ei' nobis fieret salutar] oz igit ad mīstros xp̄i hōies eē z aliq̄d dīnitat] ei' pticipare p̄m aliquā spūal'ē ptātē. nā z istīz aliq̄d pticipat de vtute p̄ncipal' agēt]. ō hac ātem ptāte dic apls. 1. Cor]. vlt]. q̄ ptātē dedit ei dñs i edi. z ñ i dstructōnē. Nō ē ātem dicēdū q̄ ptās h' sic data sit xp̄i discipulis q̄ p eos ad alios deriuāda ñ eēt. data ē n. eis ad ecc'ie edificatōnē hz apl'i dictū. tā diu igitur oz hāc ptātē ꝓpetuari q̄diu nccē ē edificari ecclesiā. hoc ātem nccē ē p' mortē discipulorū xp̄i vsq̄ ad seculi finē. sic igit data fuit discipulis xp̄i spūal' ptās vt p eos deueniret ad alios. vñ z dñs discipulos i pſona aliorū fideliū aloq̄bat. vt pz p id q̄ hz Mar. xiij. Qō vobis di. oi. di. z Mato. vlt. dñs discipulis dixit. Ecce ego vo. sum vl. ad pſū. se. qz igit hec spūal' ptās a xp̄o i mīstros ecclesie deriuat spūales ātem effect' i nos a xp̄o deriuati sub quibusdā sensibilib' signis explēt vt ex supradictis pz oportuit ēt q̄ hec spūalis ptās sub q̄busdā sensibilib' signis hōib' tradēt. h' ātem sunt certe forme vboz z determiati act' puta i pō. manuū inunctō z porrectio libri vel calicis aut alicuius h' q̄ō ad executōnē spūalis ptiet ptāt] q̄ncūq̄z ātem aliq̄d spūale sub signo corpali tradit hoc dī sacīm. maifestū ē igit q̄ i collatiōe spūalis ptātis q̄dā sacīm pagit q̄ō dī ordis sacīz. Ad dīnā ātem liberalitatē ptiet vt cui ꝓfert ptās ad aliq̄d opandū ꝓferant ēt ea fine q̄b' h' opatio ꝓuenient exerceri ñ pōt. administrato ātem sacīoz ad q̄ ordiat spūal' ptās ꝓueniēt ñ fit nisi a liq̄s ad hoc a dīna gr̄a adiuuet. z iō i hoc sacīo cōfert gr̄a sicut z i alijs sacīis. qz vo ptās ordis ad dispensationem sacīorum ordiatur. inter sacīa autē nobilissimum z cōsumatiuū aliorum est eucharistie sacramētū ut ex dictis patet. oz q̄ ptās ordis consideret precipue p̄m cōpatōnem ad hoc sacīz. nam vnūquodq̄z denomiatur a fine. eiusdē autē vtutis eē videt aliquā pfectōnē tribuē z ad susceptōm illius mām ꝓparare sicut ignis vtutē hz vt formā suā trāsfundat i'altez. z vt mām disponat ad forme susceptionē. cū igit ptās ordis ad hoc se extēdat ut sacīm corporis xp̄i conficiat z fidelib' tradat oportet q̄ eadem ptas ad hoc se extendat q̄ fideles aptos reddat z congruos ad huius sacramenti perceptionem. redditur autē ap' z cōgruus fidelis ad huius sacīi pceptionē p hoc q̄ ē a peccato imunis. nō.n. pōt aliq̄s xp̄o spūaliē vniri cui sacīaliter ꝓiungit hoc sacīm percipiendo. opōtet igit q̄ ptās ordinis se extendat ad remissionez peccatoz per dispensatōnem illoz sacramētorū q̄ ordinant ad peccati remissionē cuiusmōi sunt bap'. z pnia ut ex dictis patet. vnde ut dictum est dñs discipulis quib' ꝓmisit sui corpis cōsecratio

nē dedit ēt ptātē remittēdi petā q̄ quidē ptās per claues intelligit de quib⁹ dñs petro Math.xvi.di xit.tibi dabo cla.re.ce. Celū.n. vnicuiq; claudit ⁊ aperit per hoc q̄ pctō subiacet uel a pctō purgat vñ ⁊ vsus hui⁹ clauiū dicit esse ligare ⁊ soluere.s. a peccatis.de quib⁹ quidē clauib⁹ supra dictū ē.

De distinctione ordinum. LXXV.

Considerandum ē aūt q̄ ptās q̄ ordinat ad aliquem p̄ncipalē effectū inata ē hīe sub se interiores ptātes sibi deseruiētes q̄ manifeste i artibus appet.arti.n.q̄ formā artificialē inducit deseruiūt artes que disponūt mām.⁊ illa q̄ formā inducit deseruit arti ad quā ptinet artificiati finis.⁊ vlterius q̄ ordinat ad citiorē finē deseruit illi ad quā ptiet vltimus finis.sicut ars q̄ cedit ligna deseruit nauifactiue.⁊ hec gubernatorie q̄ itez deseruit economice vel militari.aut alicui h⁹.sm q̄ nauigatio ad diuersos fines ordinari pōt.qr igit ptās ordinis p̄ncipaliter ordinat ad corp⁹ xp̄i cōsecrādū ⁊ fidelib⁹ dispensandū ⁊ ad fideles a peccatis purgādū.oz esse aliquē p̄ncipalē ordinē cui⁹ ptās ad hoc p̄ncipaliter se extēdat. ⁊ hic est ordo sacerdotal⁹.alios aūt qui eidē seruiāt aliqliter māz disponēdo.⁊ hi sunt ordines mīstrantiū.qr vo sacerdotalis ptās vt dictū est se extēdit ad duo.s. ad corpus xp̄i consecrationez. ⁊ ad reddēdū fideles idoneos p̄ absolutionē a peccatis ad eucharistie pceptionē.oz q̄ inferiores ordines ei deseruiant vel in vtroq; vel in alto tm̄.⁊ manifestū ē q̄ tāto aliqs inter inferiores ordines superior est quāto sacerdotali ordini defuit i plib⁹ vel i aliq̄ digniori. Infimi igitur ordines defuiūt sacerdotali ordini solū i ppli p̄paratiōe.hostiarū q̄dē arcēdo infideles a cetu fideliū.lectores aūt instruēdo cathecumios ō fidei rudimētis.vñ eis scriptura veteris testamēti p̄mittitur legēda.exorciste sunt āt purgādo eos qui iā instructi sunt sed aliqliter a demone ipediunt a pceptiōe sacioz.superiores vero ordies sacerdotali ō seruiūt ⁊ i p̄paratione ppli ⁊ ad cōsumationē sacramēti.naz acoliti hñt mīsteriū sup vasa non sacra i quib⁹ sacū mā p̄parat.vñ eis vrceoli i sua ordinatiōe tradunt.subdiaconi āt hñt mīsteriū super vasa sacra ⁊ sup dispositionē mē nōdū consecrate.diaconi aūt vlterius hñt aliquod mīsteriuz sup mām iā p̄secratā put sanguinē xp̄i dispēsant fidelib⁹.⁊ iō hi tres ordines.s.sacerdotū diaconorū ⁊ subdiaconoz sacri dicunt:qr accipiunt ministeriū sup aliq̄ sacra. Defuiūt ēt superiores ordines i p̄paratiōe ppli.vñ ⁊ diacōib⁹ p̄mittit euāgelica doctrina ppło ꝓponēda subdiacōib⁹ aplica. acolitis vt circa vtrūq; exhibeāt quod ptinet ad solēnitatē doctrine vt s.luminaria deferāt ⁊ alia huiusmōi administrēt.

De episcopali potestate. ⁊ q̄ in ea vnus sit sūmus. .LXXVI.

Quia uero oium hoz ordinū collatio cū q̄dā sacio p ficit vt dictū ē.sacia vo ecclie sunt p aliqs ministros ecclie dispēsanda. ⁊ iō necesse est aliquē supiorē ptātē eē i eccl̄ia alic⁹ altiorus misterii q̄ ordis sacīm dispēset.⁊ hec ē episcopal̄ ptās q̄ ⁊si quidē q̄tū ad p̄secratiōem corpis xp̄i nō excedat sacerdotē ptātē.excedit tñ eā i his q̄ ptinēt ad fideles.nā ⁊ ipa sacerdotal̄ ptās ab epāli deriuat ⁊ q̄dq̄d arduū circa pplm fidelē ē agēdū. epis reuat.q̄z auctoritate ēt sacerdotes p̄nt hoc qō eis agēdū p̄mittit.vñ ⁊ i his q̄ sacerdotes agūt vtunt reb⁹ p epz p̄secratis vt i eucharistie p̄secratōe vtūtur p̄secrat̄ p epm calice altari ⁊ pallis. sic igitur manifestū ē q̄ sūma regiminis fidel̄ ppli ad epāle ptinet dignitatē.manifestū ē aūt q̄ q̄uis ppli diuisi quant̄ p diuersas dioceses ⁊ ciuitates. tñ sicut est vna ecclesia ita oz esse vnū pplum xp̄ianuz. sicut igit in vno spāli populo vnius ecclesie requiritur vnus epūs qui sit totius ppli caput.ita i toto pplo xp̄iano requirit q̄ sit vnus totius ecclie caput. Itē ad vnitatē ecclesie requirit q̄ oēs fideles i fide conueniāt.circa vo ea que fidei sunt ꝓtigit qōnes moueri.p diuersitatē aūt sentētiaz diuideret eccl̄ia, nisi i vnitate p vnius sentētiā conseruarē.exigit ḡ ad vnitatē ecclie ꝓseruandā q̄ sit vnus qui toti ecclesie p̄sit.manifestū ē aūt q̄ xp̄us ecclesie in necessarijs nō defecit quā dilexit.⁊ pro ea sanguinez suum fudit.cū ⁊ ō synagoga dicat p dominū. Quid vltra debui facere vinee mee ⁊ nō feci. Esa.v. non est igit dubitādū q̄n ex ordinatiōe xp̄i vn⁹ toti ecclesie p̄sit. Ad hec nulli duduū eē oz quin ecclie regimē sit optie ordinatū vtpote p eū dispositum p quē reges regnāt ⁊ legū ꝓditores iusta decēnūt. optimū aūt regimē multitudinis ē vt regatur per vnū qō pz ex fine regiminis qui ē pax.pax.n. ⁊ vnitas subdito⁹ ē finis regēt̄.vnitat̄ āt ꝓgruētior cā ē vnus q̄ multi.manifestū ē igit regimē ecclesie sic eē dispositū vt vn⁹ toti ecclie p̄sit. Amp̄.ecclia militās a triūphāti eccl̄ia p similitudinē deriuat. vñ ⁊ Joā.i apoc.irl̄m descendētē ō celo. ⁊ Moy si dictū ē q̄ faceret oia sm exēplar ei i mōte monstratū.i triumphāti āt eccl̄ia vnus p̄sidet qui etiā p̄sidet i toto vniuerso.s.deus.dī.n.apoc.xxi. Jpi pplus eius erūt. ⁊ ipse cū eis erit eoz deus. ḡ ⁊ in eccl̄ia militāte vn⁹ ē q̄ p̄sidz vniuersis. Hic ē q̄ O see p̄mo dī.ꝓgregabūt filij Juda ⁊ filij isrl̄ pariter:⁊ ponēt sibi caput vnū.⁊ dñs dic Joā.x.fiet vnū ouile ⁊ vnū pas. Si q̄s āt dicat q̄ vn⁹ caput ⁊ vn⁹ pas.ē xp̄s q̄ ē vn⁹ vni⁹ eccl̄ie spōs⁹ ñ sufficiēt rñdet mānifestū ē.n.q̄ oia eccl̄iastica sacia ipe xp̄s perficit. Jpse.n.est qui baptizat.ipse est qui peccata re

mittit. ipe ẽ vus sacerdos q̃ se obtulit i ara crucis. ⁊ cui⁹ vtute corp⁹ eius i altari quottidie ꝓsecrat. ⁊ tñ qz corporaliter nõ cũ oib⁹ fidelib⁹ pticulariter erat futurus elegit ministros p qs p̃dicta fidelib⁹ dispensaret ut supra dictũ est. Eadẽ igit rõne qz pticia corporalẽ erat ecclesie subtracturus oportuit vt alicui cõmitteret qui loco sui vlis ecclesie gereret curã. Hic ẽ q Petro dixit añ assensionẽ. pasce oues meas. Joã. vlt. ⁊ añ passionẽ. Tu aũt iteruz ꝓuersus cõfirma fratres tuos. Luce. xxij. ⁊ ei soli ꝓmisit. Tibi dabo cla. reg. celoz. vt oñderet prãs clauiũ p eũ ad alios deriuãda ad cõseruãdũ eccle sie vnitatẽ. Nõ põt aũt dici q ⁊ si Petro hãc dignitatẽ dederit. p eũ tñ ad alios non deriuat. manifestũ est. n. q xps ecclesiã sic instituit vt essz vsqz ad finẽ seculi ouratura fm illud Esa. ix. Sup soliuz Dauid ⁊ sup regnũ eius sedebit vt ꝓfir. il. ⁊ corro. i iudi. ⁊ iusti. ãmodo ⁊ usq i sempiternũ. manifestũ ẽ igit q ita illos qui tũc erãt i ministerio ꝓstituit vt eoz ptãs deriuaret ad posteros p vtilitate ecclie vsqz ad finẽ seculi. pserti cũ ipe dicat Math. vlt. Ecce ego vobiscum sum vsqz ad cõsũ. seculi. Per hoc ãt excludit q̃rũdã psumptuosus error q̃ se subducẽ nitunt ab obediẽtia ⁊ subiectione Petri: successorem eius Romanũ põtificẽ v. is ecclie pastorẽ nõ recogscẽtes.

Quod p malos ministros sacramẽta dispensari possunt. .LXXVII.

EX his q̃ premissa sũt manifestũ ẽ q ministri ecclesie potẽtiã quãdã i ordinis suscepõe diuinus suscipiũt ad sacra fidelib⁹ dispẽsãda. Quod aũt alicui rei p ꝓsecratõnẽ acquirit: ppetuo i eo manet. vñ nihil ꝓsecratũ iterato cõsecrat. ptãs igitur ordinis ppetuo i ministris ecclie manet. nõ ergo tollit p peccatũ. p̃nt g etiã a peccatoꝛib⁹ ⁊ mal⁹ oũ modo ordinẽ hẽant ecclesiastica sacramẽta ꝓferri Jtẽ nihil põt i id q̃ ei⁹ facultatẽ excedit nisi acceptа aliũde ptãte. quod tã i nãlib⁹ q̃ i ciuilib⁹ pz. nõ. n. aq̃ calefacere põt nisi accipiat virtutẽ calefaciẽdi ab igne. neqz balu⁹ ciues cohercẽ põt nisi accepta ptãte a ẽge. ea ãt q̃ i sacris agũt facilitatẽ hũana excedũt vt ex p̃missis pz. g̃ nullus põt sacra dispẽsare quãtũcũqz sit bonus nisi ptãtẽ accipiat dispensandi. bõitati aũt hõis malitia opponit ⁊ peccatũ. g̃ nec p pctm̃ ille qui ptãtẽ accepit impedit q̃ minus sacra dispẽsare possit. Ad hec hõ dr bon⁹ vel malus fm vtutẽ vel vitiũ q̃ sunt habitus quidaz habitus ãt a potẽtia i hoc differt q p potẽtiã sumus potẽtes aliquid facere. p habitũ ãt nõ reddimur potẽtes ad aliquid faciẽdũ sz habiles vel ihabiles ad id qõ possumus bñ vel male agẽdũ. p habitũ igit ñ dat necz tollit nobis aliquid posse. sz hoc p habituz acq̃rim⁹ vt bñ vel male aliquid agam⁹. nõ igit ex hoc q aliqs ẽ bon⁹ vel malus ẽ potẽs vel ipotẽs ad dispensandũ sacra sz idoneus vel nõ idoneus ad bñ dispẽsandũ. Amp. qõ agit i vtute alt⁹. non assilat sibi patiẽs sz pncipali agenti. nõ. n. domus assimulat instiis q̃b⁹ artifex vtit sz arti ipsi⁹. ministri ãs eccle i sacris nõ agũt i vtute ppria sz in virtute xpi. de q̃ dr Joã. ꝑmo. hic ẽ q̃ baptizat. vñ ⁊ sicut istrumẽtũ ministri agẽ dicunt. miser. n. ẽ sic istrumẽtum aiatũ. nõ igit malitia mistroz ipedit quin fideles salutẽ p sacra ꝓsequant a xpo. pterea õ bõitate vel malitia alt⁹ hõis hõ iudicare nõ potest. hoc. n. solius dei est q̃ occulta cordis rimat. si igit malitia mistri ipedire posset sacri effectũ non possz hõ hẽre fiduciã certã de sua salute nec conscia eius remaneret libera a peccato. icõueniẽs igitur videt q spẽ sue salutis i bonitate puri hõis q̃s ponat. dr. n. Jere. xvij. maledictus hõ qui ꝓfidit i hõie. si aũt hõ salutẽ cõsequi p sacra nõ sparz nisi a bono mistro dispensata: videret spẽ sue salutis aliq̃liter i hõie ponẽ. vt g spẽ nre salutis i xpo ponamus qui ẽ deus ⁊ hõ. ꝓfitẽdõ ẽ q sacra sunt salutaria ex vtute xpi siue p bonos siue p malos ministros dispensent. Hoc ẽt appet p hoc q dns etiã malis platis obedire docet. q̃z tñ nõ sunt opera imitanda. dicit. n. Math. xxiij. Super cathedrã Moysi sederũt scribe ⁊ pharisei. q̃ g dixerint vobis seruate ⁊ facite. fm aũt opa eoz nolite facere multo aũt magis obediẽdũ ẽ aliquib⁹ ppt hoc q suscipiũt ministeriũ a xpo q̃ ppt cathedrã Moysi. Est g ẽt malis mistris obediẽdũ q nõ esset nisi i eis ordis ptãs manẽt ppter quã eis obedit. hñt g ptãtẽ dispẽsandi sacra ẽt mali. Per hoc aũt excludit q̃rundã errorẽ dicẽtiũ q oẽs boni pnt sacramẽta ministrare ⁊ nulli mali.

De sacro mrimonij. LXXVIII.

QUis autem hõies p sacra restaurẽt ad gzaz. ñ tñ mox restaurãt ad imortalitatẽ cuius rõnẽ supra oñdim⁹. q̃cũqz aũt corruptibilia sunt ppetuari nõ pnt nisi p gnãtionẽ. Quia igit pplm fideliũ ppetuari oportebat vsqz ad mũdi finẽ. necessariũ fuit hoc p gnãtionẽ fieri p quã ẽt hũana spes ppetuat. Cõsiderãdũ ẽ aũt q qñ aliq̃d ad diuersos fines ordiat idiget hẽre dĩsa dirigẽtia i finẽ q finis ẽ ꝓportionat⁹ agẽti. gnãtio aũt hũana ad mlta ordinatur scilicet ad perpetuitatem speciei ⁊ ad perpetuitatem alicuius boni politici puta populi i aliqua ciuitate ordinatur etiam ad perpetuitatez ecclesie que in fidelium collectiõe cõsistit. vñ opprtz q huiusmõi gnãtio a dĩsis dirigat

In quātū igit ordinat ad bonū nature qđ est perpetuitas spēi dirigit i finē a natura iclināte i hūc finez: ⁊ sic dicit esse nature officiū: in ꝯtū vo ordinat ad bonū politicū subiacet ordinationi ciuilis legis. In ꝯtū igit ordinat ad bonuz ecclesie: oz ꝙ subiaceat regimini ecclesiastico: ea aūt q̄ populo p ministros ecclesie dispensant: sacīa dicunt. Matrimoniū igit scōm ꝙ cōsistit in ꝓiūctiōe maris ⁊ femie intēdētiū prolē ad cultū dei generare ⁊ educare: ē ecclesie sacramētū: vñ ⁊ quedā benedictio nubētib⁹ p ministros ecclesie adhibet: ⁊ sicut i alijs sacīis p ea q̄ exterī agūt spūale aliqđ figurat: sic ⁊ in hoc sacīo p cōiūctionē maris ⁊ feie cōiunctio Christi ⁊ ecclesie figurat fm illud apli ad Eph̄. v. Sacramētū hoc magnū ē: ego āt dico in Christo ⁊ eccliā. Et qz sacīa efficiūt qđ figurāt credēdū est ꝙ nubētib⁹ p hoc sacīm gīa cōferat p quā ad vnionē Christi ⁊ ecclesie ptineāt qđ eis maxime necessariū ē vt sic carnalib⁹ ⁊ terrenis itēdāt ꝙ a Christo ⁊ ecclesia nō disiungant. Quia igit p coniunctionez maris ⁊ femie Christi ⁊ ecclesie cōiunctio designat: oz ꝙ figura significato respōdeat: cōiunctio aūt Christi ⁊ eccl̄ie ē vnius ad vnā ppetuo habendā: ē. n. vna ecclesia: fm illud Cantic. vi. Una ē colūba mea pfecta mea: nec vnq̄ Christus a sua ecclesia sepabit: dicit. n. ipse Mat. vltio. Ecce ego vobiscū sū vsq̄ ad cōsūmationē seculi: ⁊ vlterius sp cū dño erimus: vt dicit. i. Thessal. iiij. necesse ē igit ꝙ matrimoniū fm ꝙ ē ecclesie sacīm sit vnius ad unā indiuisibiliter habēdā: ⁊ hoc ptinet ad fidē qua sibi iuicē vir ⁊ vxor obligant. Sic igit tria sūt bona matrimonij fm ꝙ ē ecclesie sacīm. s. proles ad cultū dei suscipiēda ⁊ educāda: fides prout vnus vir vni vxori obligat: ⁊ sacīm fm ꝙ indiuisibilitatē hz matrimonialis cōiunctio in ꝯtū ē cōiunctiōis Christi ⁊ ecclesie sacīm. Letera autē q̄ in matrimonio cōsiderāda sūt supra in. iij. libro pertractauimus.

Qz per Christū corporū resurrectio sit futura LXXIX.

Quia uero supra oñsum est ꝙ per xp̄m liberati sumus ab his que per pctm̄ primi hominis incurrimus. Peccāte aūt primo homine non solum in nos pctm̄ deriuatum est sz etiaz moꝛs que est pena pcti: secundum illud apli ad Ro. v. Per vnum hoiem pctm̄ in hūc mūdum intrauit ⁊ per pctm̄ moꝛs: necessarium est ꝙ p xp̄m ab vtroq̄ liberemur ⁊ a culpa. s. ⁊ a morte: vnde ⁊ ibidē dicit apostolus. Si in vnius delicto moꝛs regnauit p vnū: multo magis accipientes abūdantiā donatōnis et iusticie in vitā regnabūt per vnū Jesū Chri stū: vt igit vtrūq̄ nobis i seipso ōmōstraret: ⁊ mori ⁊ resurgē voluit: mori q̄dez voluit vt nos a peccato purgaret. vñ apl̄us dicit Hebreoꝛ. ix. Quē admodū statutū est hoibus semel moꝛi: sic ⁊ Christus semel oblatus est ad multoꝛ exhauriēda peccata: resurgere āt voluit vt nos a morte liberaret: vñ apl̄us. i. Corl̄. xv. Christus resurrexit a mortuis p̄mītie dormientiū: qm̄ quidē per hoiem mors ⁊ per hoiem resurrectio mortuoꝛ: effectū igitur mortis Christi i sacris cōsequimur ꝯtū ad remissionē culpe: dictū ē eni supra ꝙ sacīa in vtute passionis Christi operant: effectū aūt resurrectionis Christi ꝯtū ad liberationez a morte in fine seculi consequemur quando omnes per Christi virtutē resurgemus: vnde dicit apl̄us. i. Corl̄. xv. Si christus p̄dicat ꝙ resurrexit a mortuis: quō quidaz dicūt in vobis quoniā resurrectio mortuoꝛ nō est: si autem resurrectio mortuorum non est neq̄ Christus resurrexit: si aūt Christus nō resurrexit: ianis ē p̄dicatio nīa: ianis ē ⁊ fides nīa: ē igit de necessitate fidei credere resurrectionē mortuorū futurā. Quidā vo hoc puerse itelligētes resurrectō nē coꝛpoꝛ futurā nō credūt: sed qđ de resurrectō ne legit in scripturis ad spūalē resurrectionē referre conant fm ꝙ aliqui a morte peccati resurgunt p gratiā. Hic aūt erroꝛ ab ipso apl̄o reprobat: dicit. n. ij. Thi. ij. Prophana ⁊ vaniloquia deuita. multū. n. proficiūt ad ipietatē: ⁊ sermo eoꝛ vt cācer serpit: ex quibus ē Himeneus ⁊ Philet⁹ quia a veritate fidei exciderūt dicentes resurrectiōez iā factam esse: qđ non poterat intelligi nisi de resurrectione spūali: ē ergo ꝓtra veritatem fidei ponē resurrectōez spūalē ⁊ negare coꝛpoꝛalē. Pꝛete rea manifestū est ex his que apl̄us Corl̄. dic ꝙ pꝛemissa verba de resurrectione coꝛpali sūt intelligēda: nam p⁹ pauca subdit: Seminatur corpus aiale: surgit cōpus spūale: vbi manifeste coꝛpis resurrectionem tangit: et postmodum subdit. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: et mortale hoc induere immortalitatem: hoc autem corruptibile et mortale est corpus: corpus igitur est quod resurget. Ad huc dominus Joan. v. utranq̄ resurrectionem promittit: dicit. n. Amen amē dico uobis quia uenit hora ⁊ nunc ē quando mortui audient uocem filij dei ⁊ qui audierint uiuent: quod ad resurrectionem spiritualem animarum pertinere videtur: que tūc iam fieri incipiebat dū aliqui per fidem christo adhere bant: sed postmodū corporalem resurrectionem exprimit dicens. Uenit hora in qua omnes qui i monumētis sunt audient vocem filij dei: manifestum est enim ꝙ anime in monumentis non sunt sed corpora: predicitur ergo hic corporum resurrectio. Expresse etiam corporum resurrectio pre nuntiatur a Job. dicitur enim Job. xviij. Scio

ꝙ redẽptor meus uiuit: ⁊ in nouissimo die de ⁊ra surrecturus sũ: ⁊ rursus circundabor pelle mea: ⁊ i carne mea uidebo deũ. Ad ostendendũ etiã resurrectionez carnis futuram euidens ratio suffragatur suppositis his que in superioribus sunt ostensa. ostẽsum est enim in ꝺo: animas hominuz imortales eẽ: remanẽt igitur post corpora a cõporibus absolute: manifestum est etiam ex his que i ꝺo dicta sũt ꝙ anima corpori naturaliter unitur: ẽ. n. ꝑm suam essentiam corporis forma: est igit ꝺ naturã aie absq; corpore esse: nihil autem quod ẽ ꝺ naturam põt eẽ perpetuũ: nõ igitur perpetuo erit aĩa absq; corpore: cũ igit perpetuo maneat: oz eã corpori iterato cõiũgi quod est resurgẽ. im mortalitaſ igitur animaz exigere videt resurrectionẽ corpoꝝ futurã. Adhuc oñsũ ẽ supra i tertio naturale hominis desideriũ ad felicitatẽ tẽdẽ felicitas aũt ultima est felicis pfectio. cuicũq; igit deest aliquid ad perfectionẽ nõdũ habet felicitatem perfectã: qz nõdũ eius desiderium totalit ꝺ tatur: oẽ. n. impfectũ perfectionẽ cõsequi naturaliter cupit: aia ãt a corpore sepata ẽ aliquo mõ i perfecta sicut oĩs ps extra suũ totũ exñs: aia enim naturaliter ẽ ps hũane nature: nõ igitur hõ põt ultimã felicitatẽ ꝓsequi nisi aia iterato corpori coniũgatur: ꝑsertim cũ ostẽsũ sit ꝙ hõ in hac uita nõ põt ad felicitatẽ ultimã peruenire. Itẽ sicut i tertio oñsum est ex oĩna ꝓuidentia peccãtib' pẽa debetur ⁊ bene agentibus premium. in hac autez uita hoies ex aia ⁊ corpore cõpositi peccãt uel recte agũt. debetur igitur hoibus ⁊ ꝑm aiam ⁊ ꝑz cõpus premiũ uel pena. manifestũ ẽ ãt ꝙ i hac uita premiũ ultime felicitatis cõsequi nõ possunt ex his que i tertio sũt ostensa: multotiẽs etiã peccata in hac nõ puniũt: ꝺnimo ut oĩ Job. xxi. Hic ipꝯ viuũt. cõfortati sunt: sublimatiq; diuitijs: necessarium igitur est ponere iteratam anime ad corpus coniunctionem ut homo in corpore ⁊ anima premiari ⁊ puniri possit.

Obiectões ꝯ resurrectionez LXXX

SUnt autẽ quedã que resurrectionis fidẽ ipugnãt uidẽt In nullo. n. naturaliũ rez inuenit id quod corrũptũ ẽ idẽ nũero redire in eẽ: sicut nec ab aliqua priuatiõe ad habitũ ṽ posse rediri: ⁊ iõ qz que corrũpũtur eadẽ nũero iterari nõ pñt: natura itendit ut id qõ corrũpitur idẽ spẽ per generationẽ cõseruetur: cũ igit hoies p mortẽ corrũpant ipmq; corpus hois usq; ad ꝑma elemẽta resoluatur: non ṽ ꝙ idẽ nũero hõ possit repari ad vitam. Item ipossibile ẽ eẽ idẽ nũero cuiꝰ aliquod eẽntialiũ ꝓncipioz idẽ nũero eẽ nõ põt: nã essentiali ꝓncipio variato semper uariatur essentia rei per quã res sicut est: ita ⁊ vna est: quod aũt oĩo redit in nihilũ: idẽ numero resumi nõ potest potius enim erit noue rei creatio ꝙ eiusdẽ repatõ uidentur autẽ plura ꝓncipiorum eẽntialium hominis per eius mortẽ i nihilũ redire: ⁊ ꝑmo ꝺdez ipa corporeitas ⁊ forma mixtionis cũ corꝓ manifeste dissoluatur: deinde ps aie sensitiua et nutriti ua que sine corporeis organis eẽ nõ possũt: ulteri us autẽ i nihilum videtur redire ipsa humanitas que dicitur esse forma totius aia a corpore sepata ipossibile igitur uidetur ꝙ hõ idem nũero resurgat. Adhuc quod non est continuum: idẽ nũero esse non uidetur: qõ ꝺdem nõ solum in magnitudinibus et motibus manifestum est sed etiam i qualitatibus et formis: si enim post sanitatem aliquis infirmatus iterato sanetur: nõ redibit eadẽ sanitas numero. manifestum est autez ꝙ ꝑ mortẽ esse hois aufert: cũ corruptio sit mutatio de eẽ in nõ esse: ipossibile est igit ꝙ eẽ hois idem nũero reiteretur: neq; igit erit idẽ homo nũero. que. n. sũt eadem nũero ꝑm esse sũt idez. Amp. si idez hominis corpus ꝓpatur ad vitã: pari rõne oz ꝙ quic ꝺd in corpe hois fuit eidez restituatur: ad hoc ãt maxima idecẽcia seq̃tur nõ solũ ꝓpter capillos ⁊ vngues ⁊ pilos ꝺ manifeste ꝺidiana precisiõe tollũtur: sed ẽt ꝓpter alias ptes corꝑis ꝺ occulte ꝑ actionẽ nãlis caloris resoluũtur que oĩa si restituãt hoi resurgẽti indecẽs magnitudo ꝓsurget non videtur igit ꝙ homo sit pⁿ mortem resurrecturꝰ. Preterea ꝓtingens ẽ ꝙnq; aliquos hoies carnib' humanis vesci: ⁊ solũ tali nutrimẽto nutriri ⁊ sic nutritos filios gnare: caro igit eadez in plurib' hominib' inuenit: nõ est aũt possibile ꝙ in pluribus resurgat: nec aliter videt eẽ vniuersalis resurectio ⁊ integra si vnicuiq; ñ restituetur qõ hic habuit. videtur igitur ipossibile ꝙ sit hoium resurrectio futura. Item illud qõ est cõe oĩbus exñtib' in aliqua spẽ videt esse naturale illi spẽi: nõ est autez hois resurrectio nãlis: nõ. n. aliqua vtus naturalis agentis sufficit ad hoc agendũ ut cõiter oẽs homines resurgant: nõ igit cõiter oẽs homies resurgẽt. Adhuc si ꝑ xp̃m liberamur ⁊ a culpa ⁊ a mõte que ẽ peccati effectus: illi soli videnť liberãdi esse a morte ꝑ resurrectionẽ ꝺ fuerũt ptícipes misterioz xp̃i ꝺbus liberarẽtur a culpa: hoc aũt ñ est oiuz hoium: nõ igi oẽs hoies resurgẽt ut videt.

Solutio p̃missarum obiectionũ. LXXXI.

AD horum igitur solutionẽ ꝓsiderãdum ẽ ꝙ deus sicut supra dictum ẽ in institutione humane nature aliq̃d corpori hũano attribuit supra id

qđ ei ex naturalib⁹ principijs debebatur. ſ. incor
ruptibilitatē quādam per quam ꝓuenient ſue fō
me coaptaret: ut ſicut aie uita ꝑpetua eſt: ita cor
pus ꝑ aiam poſſet perpetuo uiuere: ⁊ talis q̄dem
incorruptibilitas ēt ſi nō eſſet naturalis q̄tum ad
actiuum ꝓncipiū: erat tñ quodāmodo naturalis ex
ordine ad finē: ut. ſ. materia ꝓportionatetur ſue
naturali forme que eſt finis materie: aie igitur ꝑ
ter ordinē ſue nature a deo auerſe ſubtracta ē diſ
poſitio que eius corpori diuinitus indita erat: vt
ſibi ꝓportionaliter reſponderet. ⁊ ſecuta ē mors:
eſt igitur mors quaſi per accñs ſuperueniens hōi
per peccatū cōſiderata inſtitutione hūane nature:
hoc āt accidēs ſublatū eſt per chriſtū qui merito
ſue paſſionis mortē moriēdo deſtruxit: ex hoc igi
tur cōſequitur q̄ diuina v̄tute que corpori icorrup
tionē dedit iterato corpus de morte ad uitā repa
raretur. Secundum hoc igitur ad primum dicen
dum q̄ uirtus nature defitiens eſt a virtute diuia
ſicut virtus inſtrumenti a uirtute principalis agē
tis: quāuis igitur operatione nature hoc fieri nō
poſſit ut corpus corruptum reparetur ad vitā: tñ
v̄tute diuina id fieri poteſt: nā q̄ nata hoc facē nō
poſſit ideo ē q⁹ natura ſp per formā aliquā ope
ratur: qđ aūt habet formā: iam ē: vnde nihil ſe ip
ſū generare pōt: ſed gñat aliq̄d aliud ſibi ſm ſpē
ſimile: cū v̄o corruptum eſt formā amiſit q̄ potat
ēē actionis ꝓncipiū: vñ opatione nāe qđ corrup
tum ē idem nūero reparī non poteſt: ſz diuina v̄tus
que res ꝓduxit in eſſe ſic ꝑ nām opat q̄ abſq; ea
effectum nāe ꝓducē poteſt ut ſupius oñſum ē: vñ
cum v̄tus diuina maneat eadē etiā in rebus corrup
tis poteſt corrupta in integrū repare. Quod vero
ſecūdo obijciebat: impedire nō poteſt q̄n homo idē
nūero reſurgere poſſit. Nullum. n. ꝓncipiorū eſſē
tialium hois ꝑ mortē omnino cedit in nihilum
nam anima rōnalis que ē forma hois manet poſt
mortem ut ſuperi⁹ eſt oſtenſum: mā etiā manet q̄
tali forme fuit ſubiecta ſub dimēſionib⁹ eiſdē ex q̄
bus habebat ut eēt indiuidualis materia: ex cōiū
ctione igitur eiuſdem aia nūero ad eandem mām
nūero homo vnus numero reparabitur. Corpo
reitas autē ꝺupliciter accipi poteſt. Uno mō ſm
q̄ eſt forma ſubālis corporis prout in genere ſub
ſtantie collocatur: ⁊ ſic corporeitas cuiuſcūq; cor
poris nihil eſt aliud q̄ forma ſubālis eius ſz quaꝫ
in genere ⁊ ſpecie collocatur ex qua debeť rei cor
porali q̄ habeat tres dimēſiones: nō. n. ſunt diuer
ſe forme ſubāles in vno ⁊ eodē per quarū vnam
collocatur in genē ſupremo puta ſubſtantie: ⁊ ꝑ
aliā in genē proximo puta in genere corporis uel
aialis ⁊ per aliā in ſpē puta hois aut equi: quia ſi
ꝑma forma faceret cē ſubām. ſequentes forme iā
aduenirēt ei quod eſt hoc aliquid in actu et ſubſi
ſtens in natura: ⁊ ſic poſteriores forme nō facerēt
hoc aliquid. ſed eēnt in ſubiecto qđ eſt hoc aliq̄d
ſicut forme accidentales: oportet igitur q̄ corpore
itas prout eſt forma ſubālis in homine non ſit ali
ud q̄ aia rationalis que in ſua materia hoc requi
rit q̄ habeat tres dimenſiones: eſt enim actus cor
poris alicuius. Alio modo accipitur corporeitas
prout eſt forma accidentalis ſecūdum quam dici
tur corpus quod eſt in genere quātitatis: et ſic cō
poreitas nihil aliud eſt q̄ tres dimenſiones q̄ cor
poris rationem conſtituūt: ⁊ ſi igitur hec corpore
itas in nihilum cedit cōpore humano corrupto:
tamen impedire nō poteſt qui idem numero iſur
gat eo q̄ corporeitas eodē modo primo dicta nō
in nihilum cedit ſed eadem manet. Silr etiam for
ma mixti dupliciter accipi poteſt. Uno modo vt
per formam mixti itelligatur forma ſubālis cor
poris mixti: ⁊ ſic cū i homine non ſit alia forꝫ ſub
ſtātialis q̄ aia rationalis ut oſtenſū eſt: nec pote
rit dici q̄ forma mixti prout eſt forma ſubſtantia
lis homine moriente cedat in nihilū. Alio modo
dicitur forma mixti qualitas quedam cōpoſita ⁊
cōtemperata ex mixtione ſimplicium qualitatuꝫ
que ita ſe habet ad formam ſubſtantialem cōpo
ris mixti ſicut ſe habet qualitas ſimplex ad forꝫ
ſubſtantialem corporis ſimplicis: vnde ſi forma
mixtionis ſit dicta in nihilum cedat: non preiudi
cat unitati corporis reſurgentis. Sic etiam dicen
dum eſt ⁊ de parte nutritiua ⁊ ſenſitiua: ſi enim p
ptem ſenſitiuam ⁊ nutritiuam intelligantur ipſe
potentie que ſunt ꝓprietates naturales anime uł
magis compoſiti: corrupto corpore corrūpuntur
nec tamē per hoc impeditur vnitas reſurgentis.
ſi uero per partes predictas intelligatur ipa ſubā
anime ſenſitiue et nutritiue: utraq; eaꝝ eſt eadez
cū aīma rationali: nō enim ſunt in homine tres
aie ſed vna tātum ut in ſecūdo li. oſtenſum ē. De
humanitate uero nō eſt intelligendum q̄ ſit que
dam forma cōſurgens ex cōiūctōne forme ad ma
teriam q̄ realiter ſit alia ab utroq;: qz cū per for
mam materia fiat hoc aliquid actu ut dicitur ſo
de aīma: illa tertia forma conſequens non eſſet
ſubālis ſed accidentalis. Dicunt autem quidaz q̄
forma partis eadem eſt ⁊ forma totius. ſed dī for
ma partis ſm q̄ facit materiam eſſe in actu. forꝫ
v̄o totius dicitur ſm q̄ complet ſpēi rationem: ⁊
ſm hoc humanitas non eſt aliud realiter q̄ aia
rationalis: vnde patet q̄ corrupto corpore nō ce
dit in nihilū. Sed quia humanitas eſt eſſētia ho
minis: eſſentia aūt rei eſt quā ſignat diffinitio: dif
finitio āt rei nāl ñ ſignat tm̄ formā ſz forꝫam ⁊ ma
teriam: neceſſarium eſt q̄ humanitas aliquid ſi
gnificet compoſitum ex materia ⁊ forma ſicut ⁊
homo: differenter tamen: nam humanitas ſignat
ꝓncipia eſſentialia ſpeciei tam formalia q̄ mate
rialia cum preſciſione principiorū indiuidualiū:

dicitur. n. humanit
āt non eſt aliq̄s ex h
lia ſed ex hoc ſolū q
humanitas igitur
ēntialia. vnde ſign
ficat quedam prin
cludit principia in
nā homo dicitur
non excluditur qu
ſignificat ꝑ modū
ēntialia tñ actu: i
ma uero ſignificat
tiā genus hz poteſ
redit idē nūero in
dem nūero ꝓpter
tatem. Quod ver
vnum q⁹ non ē co
to: manifeſtū eſt.
non. n. materia h
fert tñ q̄tum ad
nam eſſe aliarū f
tione formarū ac
neq; in eſſe neq; i
manifeſtū eſt q̄ e
aliquam operati
corporalis. ſ. inte
lum in concretio
erat ꝓpoſiti: ma
parato corpore
citur qđ remanē
obijcitur: reſurg
non impedit un
dum continue u
pedire unitatem
minis q̄diu viu
materia ſed ſolū
fluunt et refluu
homo ſit vnus
cuius exemplū a
ardet unus nūe
manet licet ligna
nantur: ſic etiam
ma et ſpecies ſin
net per totam u
uitur per action
generatur ꝑ alīn
ſz diuerſas part
terialiter ē in ho
alium: ſic igitur
hō idē numero
totum tempus v
tum ſufficit ad
⁊ precipue illud
us fuit ſub form
ſi quid vero def

dicitur.n.humanitas ſm quã aliquis eſt hõ.hõ ãt non eſt aliqs ex hoc q̃ hz principia indiuidua lia ſed ex hoc ſolũ q̃ hz principia eẽntialia ſpeciei humanitas igitur ſignificat ſola principia ſpeciei eẽntialia.vnde ſignãt p̃ modũ ptis.hõ autẽ ſignificat quedam principia eſſentialia ſpẽi:ſed nõ excludit principia indiuiduantia a ſui ſignificatiõe nã homo dicitur q̃ habet humanitatem ex quo non excluditur quin alia hãe poſſit.ꝛ pp hoc hõ ſignificat p̃ modũ totũ.ſignificat.n.pricipia ſpẽi eẽntialia in actu:indiuiduãtia uero i potentia:fõma uero ſignificat utraq; in actu ſicut et differentiã genus hz poteſtate:ſpẽs vo actu uñ pz q̃ ꝛ hõ redit idẽ nũero in reſurrectione ꝛ humanitas eadem nũero ꝓpter aie rõalis pmanẽtiã ꝛ maſie vnitatem. Quod vero tertio obj̃citur.q̃ eẽ non eſt vnum q; non ẽ continuum:falſo inititur fũdamẽto:manifeſtũ eſt.n.q̃ materie et fo;me vnũ ẽ eſſe: non.n.materia hz eſſe in actu niſi per fo;maz:differt tñ q̃tum ad hoc aia rationalis ab alijs fõmis nam eſſe aliarũ fo;marum non eſt niſi in concretione fo;marũ ad materiã.non.n. excedũt mãm neq; in eſſe neq; in operari:anima vo rationalis manifeſtũ eſt q̃ excedit materiã in operari.hz.n. aliquam operationem abſq; pticipatione organi co;poralis.ſ.intelligere.vnde et eẽ ſuum non ẽ ſolum in concretione ad materiã: eſſe igitur eiuſ q̃ erat ꝓpoſiti:manet in ipo co;pore diſſoluto:ꝛ reparato corpore in reſurrectione in idem eſſe ẽducitur q̃ remanſit in ania. Quod etiam quarto obj̃citur:reſurgentis vnitatem non tollit:q̃.n. non impedit unitatem ſm numerum in homine dum continue uiuit.manifeſtuz eſt q̃ nõ poteſt impedire unitatem reſurgentis:in co;pore autez hominis q̃diu viuit non ſemper ſũt eedem ptes ſm materiã ſed ſolũ ſm ſpẽm:ſm uero materiã ptes fluunt et refluunt. Nec ꝓpter hoc impeditur q̃n homo ſit vnus nũero a pncipio uite uſq; in fiñ cuius exemplũ accipi poteſt ex igne qui cũ ꝓtinue ardet unus nũero dicitur ꝓpter hoc q̃ ſpecies eiꝰ manet licet ligna conſumantur et de nouo apponantur:ſic etiam eſt in corpore humano:nam fõma et ſpecies ſingulariũ partiũ eius continue manet per totam uitam:ſed materia ptium et reſoluitur per actionẽ caloris naturalis ꝛ de nouo ad generatur p̃ alimẽtuz. Nõ eſt aũt alius nũero hõ ꝓz diuerſas partes ꝛ etates q̃uis non quicq̃d materialiter ẽ in homine ſm unũ ſtatũ ſit in eo ſcõm alium:ſic igitur non requiritur ad hoc q̃ ꝛſurgat hõ idẽ numero q̃ quicq̃d fuit materialiter i eo ꝓz totum tempus vite ſue reſumatur:ſed tm̃ ex eo q̃ tum ſufficit ad complemẽtum debite quantitatꝛ ꝛ precipue illud reſumendum uidetur q̃ perfectius fuit ſub forma et ſpecie humanitatis conſiſtẽs ſi quid vero defuit ad complementum debite q̃n titatis.uel q; aliquis preuentus eſt morte anteq̃ natura ipſum ad perfectam quantitatem deduceret uel q; forte aliquis mutilatus eſt mẽbro: aliũ de hoc diuina ſupplebit potentia. Nec tam̃ hoc impediet reſurgentis co;poris unitatẽ:q; etiã ope nature ſuper id q̃ puer habet aliquid addit aliũ de ut ad perfectam perueniat quantitatez nec talis additio facit aliũ numero:idem enim nũero ẽ hõ et puer ꝛ adultus. Ex quo etiam patet q̃ nec reſurrectionis fidem impedire poteſt etiam ſi aliqui carnibus humanis ueſcantur ut quinto obj̃ciebatur:non.n.eſt neceſſarium ut oſtenſum ẽ q̃ quicq̃d fuit in homine materialiter reſurgat i eo ꝛ iteruz:ſi aliquid deeſt:ſuppleri poteſt per potentiam dei. Caro igitur comeſta reſurget in eo i quo p̃mo fuit anima rationalis perfecta reſurget.i fo vo ſi non ſolis carnibus humanis eſt paſtus ſed ꝛ alijs cibis:reſurgere poteri tantuz de alio quod ei materialiter aduenit quod erit neceſſarium ad debitam quantitatem co;poris reſtaurandam: ſi uero ſolis humanis carnibus ſit paſtus. reſurget in eo quod a generantibus traxit:ꝛ quod defuit ſupplebitur omnipotentia creatoris: q̃ etſi parẽtes ex ſolis humanis carnibus paſti fuerint:vt ſic ꝛ eorum ſemen quod eſt ſuperfluum alimenti ex carnibus alienis generatum ſit.reſurget quidem ſemen in eo qui eſt natus ex ſemine loco cuius ei cuius carnes comeſte ſunt ſupplebitur aliunde:hn.in reſurrectione ſeruabitur q̃ ſi aliquid materi aliter fuit in pluribus hominibus:reſurget in eo ad cuius perfectionem magis pertinebat:vnde ſi fuit in vno ut radicale ſemẽ ex quo eſt generatus in alio uero ſicut ſuperueniens nutrimentum: reſurget in eo qui eſt generatus ex hoc ſicut ex ſemine:ſi uero in uno fuit ut pertinens ad perfectõem indiuiduꝰ:in alio ut deputatum ad perfectionem ſpeciei:reſurget in eo ad quem pertinebat ſecũdũ perfectionem indiuiduꝰ:vnde ſemen reſurget i genito ꝛ ñ in generãte:et coſta Ade reſurget i Eua non in Adam in quo fuit ſicut in nature pncipio.ſi autem ſecundum eundem perfectõis modum fuit in utroq;:reſurget in eo in quo p̃mitus fuit. Ad id uero quod.vi.obiectum eſt:ex biſ que dicta ſunt iam patet ſolutio.reſurrectio eniz q̃tum ad finem naturalis eſt in q̃tum naturale ẽ anime eſſe co;pori vnitam:ſed principium eiꝰ actiuum non eſt naturale ſed ſola uirtute diuina cãtur. Nec etiam negandum eſt omnium reſurrectionem eſſe futuram quãuis non omnes per fidez chriſto adhereant nec eius myſterijs ſint imbuti: filius enim dei propter hoc naturam humanam aſſumpſit ut eam repararet:id igitur quod eſt defectus nature in omnibus reparabitur:vnde omnes a morte redibunt ad vitam: ſed defectus perfecte non reparabit niſi in illis qui xp̃o adheſerũt

uel per proprium actum credendo in ipsum: uel saltem per fidei sacramentum.

Q̃ homines resurgent immortales. LXXXII

Ex quo etiaz patet q̃ in futura resurrectione homines ñ sic resurgent ut sint iterum morituri. Necessitas enim moriendi est defectus in naturã humanam ex peccato proueniens: christus autem merito sue passionis nature defectus reparauit qui in ipsum ex peccato prouenerunt. Ut enim dicit apostolus Ro. v. Non sicut delictum: ita et donum: si enim vnius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia dei i gratia vnius hominis Jesu christi in plures abundauit. Ex quo habetur q̃ efficatius est meritum christi ad tollendum mortem q̃ peccatum Ade ad inducẽdum: illi igitur qui per meritum christi resurgẽt a morte liberati. mortem ulterius non patientur. Preterea illud quod est in perpetuum duraturum non est destructum: si igitur homines resurgentes adhuc iterum morientur: ut sic mors in perpetuum duret: nullo modo mors per mortem christi destructa est: est autem destructa quidem nunc in causa: quod dominus per O see predixerat dicens: Ero mors tua o mors. O see. xiij. vltimo autem destruetur in actu secundum illud Nouissime inimica destruetur mors. i. Corin. xv. est igitur secundum fidem ecclesie hoc tenendum q̃ resurgentes non iterum morientur. Adhuc effectus similatur sue cause: resurrectio aũt christi causa est future resurrectionis ut dictuz est: sic autez resurrexit christus ut non vlterius moreret secundum illud. Ro. vi. Christus resurgẽs ex mõtuis. iam non moritur: homines igitur sic resurgent ut ulterius non moriantur. Amp̃. si hoies resurgentes iterum moriantur: aut iterum ab illa morte iterato resurgent aut non: si non resurgent remanebunt perpetuo anime separate quod est i conueniens ut supra dictum est: ad quod euitãdũ ponuntur post resurgere uel si post secundaz mõtem non resurgant nulla erit ratio quare post p̃mã resurgant: si ãt post ſaz mortez itato resurgẽt aut resurgẽt iterꝫ moritũi aut ñ: si ñ iterꝫ moritũi eadem ratione hoc erit ponendum ⁊ in prima resurrectione: si uero iterum morituri procedet in infinitum alternatio mortis ⁊ uite in eodem subiecto quod uidetur inconueniens: oportuit enim q̃ intentio dei resuscitantis ad aliquid determiatum feratur: ipsa autem mortis ⁊ vite alternatio successiua est quasi quedam transmutatio que finis esse non potest: est. n. ꝯtra rõem motus q̃ sit finis: cum omnis motus in aliud tendat. Preterea intentio inferioris nature in agendo ad ꝑpetuitatẽ fertur: omnis enim nature iferioris actio ad generationẽ ordinatur: cuius quidem finis est ut conseruet esse perpetuũ speciei: vnde natura non intendit hoc indiuiduum sicut ultimũ finẽ: sz speciei conseruationẽ in ipso: ⁊ hoc habet natura in quãtum agit in uirtute dei que est prima radix ꝑpetuitatis: vnde etiam finis generatõis eẽ põitur a pho ut generata participent eẽ diuinũ ſm ꝑpetuitatem. multo igitur magis actio ipsius dei ad aliquid perpetuũ tendit: resurrectio ãt non ordinatur ad perpetuitatem spẽi: hoc. n. per generationẽ poterat conseruari. oportet igr̃ q̃ ordinetur ad perpetuitatẽ indiuidui: nõ ãt ſm aiam tantũ: hoc. n. iam aĩa habebat ante resurrectionẽ: ergo ſm compositum: hõ igitur resurgẽs perpetuo uiuet. Adhuc aĩa ⁊ corpus diuerso ordine comparari videntur ſm primã hoĩs generationẽ ⁊ resurrectionẽ eiusdem. nam ſm generationez p̃mã creatio aĩe sequitur generationẽ corporis: ꝑpata. n. materia corporali per v̄tutẽ decisi seis: deꝰ animam creando ifundit. in resurrectione aũt cõpꝰ aĩe preexñti coaptabitur. prima ãt vita quã hõ ꝑ generationẽ adipiscitur sequitur conditionẽ corruptibilis corporis in hoc q̃ per mortem priuat vita: uita igitur quam homo resurgendo adipiscitur erit perpetua scdm conditionẽ incorruptibil aĩe. Item si in ifinitum succedant sibi in eodez vita ⁊ mors: ipsa alternatio vite ⁊ mortis hẽbit speciem circulationis cuiusdam: omnis autez circulatio in rebus generabilibus ⁊ corruptibilibus a prima circulatione incorruptibiliũ corporũ cãt nam prima circulatio in motu locali inuenitur ⁊ secundum eius similitudinem ad motus alios deriuatur. causabitur igitur alternatio mortis ⁊ vite a corpore celesti: quod eẽ non potest qr repatõ corporis mortui ad uitam facultatẽ actionis nãe excedit. nõ igitur est ponẽda huiusmodi alternatio mortis ⁊ uite: nec per consequens q̃ resurgentia corpora moriantur. Amplius quecunqz succedunt sibi in eodem subiecto habent determinatam mensuram sue durationis secundum tempus: omnia autem huiusmodi subiecta sunt motui celi quem tempus consequtur: aĩa autem separata nõ est subiecta motui celi: qr excedit totam naturam corporalem: alternatio igitur separatõis eius et unionis ad corpꝰ nõ subiacet motui celi: nõ igr̃ ẽ talis circulatio in alternatione mortis ⁊ uite q̃lis sequitur si resurgentes iterum moriantur: resurgent igitur de cetero non morituri. Hinc ẽ qd̃ dicitur Isa. xxv. Precipitabit dominus mortem in sempiternum. et Apoca. xxi. Mors ultra non erit. Per hoc autem excluditur error q̃rũdaz

antiquoꝝ gentiliū qui credebant eadez temporū
volumina repeti: vbi gīa sicut i isto
seculo Plato phūs in urbe athenis fuit et in eadem
schola que academica dicta est discipulos docu
it ita q̄ per inumerabilia retro secula multis qui
dem prolixis interuallis sed tamē certis ⁊ idē pla
to ⁊ eadem ciuitas et eadē schola idēq̄ discipuli
repetiti ⁊ per inumerabilia demū secula repeten
di sūt ut Aug. introducit i .xp̄i. ò ciui. dei. Ad qō
ut ipe ibidē dicit quidam referre volunt illud qō
dicitur Ecclesiastes p̄mo. Quid est quod fuit: ipz
quod futurū est. quid ē qō factū est: ipm qō faciē
dū est. Nihil sub sole nouū: nec valet quisq̄ dicer
ecce hoc recēs ē. Jam. n. precessit in seculis q̄ fue
rūt ante nos. Quod quidem non sic intelligendū
ē q̄ eadem nūero per generationes varias repetā
tur: sed similia specie ut Aug. ibidez soluit: ⁊ Ari
sto. in fine de generatione hoc ipsum docuit p̄tra
predictam sectam loquens.

**Q⁹ in resurgentibus non erit usus ciborum ne
q⁹ venereorum. LXXXIII**

EX premissis autē
ostenditur q̄ apud hoies resurgentes
nō erit uenereoꝝ ⁊ ciborū vsus. Rēo
ta. n. vita corruptibili necesse est remouezi ea que
corruptibili uite deseruiūt: manifestū ēautem q̄
ciborū vsus corruptibili uite deseruit: ad hoc. n.
cibos assumim⁹: ut corruptio que posset accidere
ex consumptione naturalis humidi euitet. Est ēt
i presenti ciborū vsus necessarius ad augmētum
qō post resurrectionē in hoibus nō erit q⁹ hoies
in debita quātitate resurgēt vt ex dictis pz. Simi
liter cōmixtio maris ⁊ femine corruptibili uite ò
seruit. ordinat enī ad generationē per quā quod
perpetuo conseruari nō pōt p̄m indiuiduū: i spē
cōseruatur: oñsū est āt q̄ resurgētiū uita icorrup
tibilis erit: nō igitur in resurgentibus erit ciborū
neq̄ venereoꝝ vsus. Adhuc vita resurgentiū
nō min⁹ ordinata erit q̄ presens uita sed mag⁹: q⁹
ad illā hō perueniet solo deo agente: hāc āt p̄sequī
cooperāte nā: sed i hac uita ciboꝝ vsus ordiatur
ad aliquē finē. ad hoc. n. cibus assumitur ut p̄ di
gestionē cōuertat in corpus: si igitur tūc erit cibo
rū vsus oportebit q̄ ad hoc sit q̄ cōuertatur i cor
pus cū ergo a corpore nihil resoluat eo q̄ corpus
erit icorruptibile oportebit dicere q̄ totū qō con
uertitur ex alimēto trāseat i augmētū: resurget āt
hō in debita quātitate ut supra dictū est: ergo p
ueniet ad imoderatā quātitatē: imoderata est. n.
quātitas que debitā quātitatē excedit. Amp.
hō resurgens i ppetuū viuet: aut igit semper cibo
vtetur: aut non semp sed per aliq̄ō deimiatū tpa
si aūt semp cibo vtetur cū cibus i corpus p̄uersus
aquo nihil resoluit: resoluitur necē est q̄ augmē
tum faciat p̄m aliquā dimensionem: oportebit di
cere q̄ corpus hois resurgentis i infinitū augeat:
quod eē non pōt: q⁹ augmētum est motus naturalis
intentio aūt vtutis naturalis mouentis nunq̄ est
ad infinitū sed sp̄ est ad aliq̄d certum: q⁹ ut dicit
in .ij. de aīa: oium natura p̄stantiū termin⁹ ē ma
gnitudinis ⁊ augmēti: si aūt semp cibo vtetur hō
resurgens sp̄ aūt viuet: erit aliquod tp̄us dare in
quo cibo nō vtetur: quare hoc a p̄ncipio faciēdū
est: nō igitur hō resūgens cibo utetur: si aūt non
vtetur cibo seqūtur q̄ neq̄ venereoꝝ usum hēbit
ad quē req̄ritur decisio seminis: a corpe āt i resur
gentis semē decidi nō pōtit neq̄ ex substātia eius
tum q⁹ hoc est p̄tra rationē semis: eēt. n. semē nō
corruptū ⁊ a natura recedens: ⁊ sic nō posset esse
naturalis actionis p̄ncipiū ut p̄z p̄ phm in libro
de gnātione aīalium: tū etiaz q⁹ a substātia illoꝝ
corporum in corruptibiliū exñtium nihil resolui
poterit: nec etiā semē esse poterit supfluū alimēti
si resurgētes cibis nō vtantur ut oñsū ē nō igitur
in resurgētibus erit veneroꝝ vsus. Itē venereo
rum vsus ad gnationē ordinatur: si igitur post re
surrectōez erit venereoꝝ vsus nisi sit frusta seqūtur
q̄ tūc etiam erit hoium gnatio sicut ⁊ nūc: multi
igitur hoies erūt post resurrectiōem q̄ añ resurre
ctōez nō fuerūt: frustra igē tm̄ differt resurrectio
mortuoꝝ ut omēs simul vitā accipiāt q̄ eandem
hñt naturā. Amp. si post resurrectionem erit
hoiuz gnatio: aut igitur illi q̄ gnabūtur iterū cor
rumpētur: aut icorruptibiles erūt ⁊ imortales: si
aūt erūt icorruptibiles ⁊ imortales mlta icōueni
entia sequūtur. Primo q̄dem q⁹ oportebit ponē
q̄ illi hoies sine pcco nascantur originali cū neces
sitas moriēdi sit pena p̄sequēs pcām originale qō
est p̄tra aplm dicētem Ro. v. q̄ p vnū hominem
pec. in oēs ho. pue. ⁊ mors. Deinde sequit q̄ non
oēs indigeant redēptione que a xp̄o si aliqui sie
peccato originali ⁊ necitate moriēdi nascant: ⁊ sic
christus nō erit oium hominuz caput quod etiaz
est contra sententiam apostoli dicentis. i. Corin.
xv. q̄ sicut in Adam omnes moriūtur: ita ⁊ i chri
sto omnes viuificabunt. Sequitur etiā ⁊ aliud i
cōueniens. ut quoꝝ est similis gnatio nō est simil
generationis termin⁹: hoies. n. p̄ gnationē que est
ex semie nūc q̄dem p̄sequūtur corruptibilē vitaz:
tunc aūt immortalē: si aūt homiel q̄ tunc nascēt
corruptibiles erūt ⁊ moriētur si iterato nō resur
gunt: sequetur q̄ eoꝝ āie ppetuo remanebunt a
corporibus sepate qō est inp̄uenies cū sint eiusdez
speciei cuz aiabus hominū resurgētiū: si aūt ⁊ ipi
resurgent: debuit ⁊ eoꝝ resurrectio ab alīs expec
tari ut simul omnibus q̄ vnaz naturam pticipāt
beneficiū p̄feratur resurrectionis: qō ad nature

reparationē pertinet ut ex dictis patet. Et prete rea non uidetur esse aliqua ratio quare aliqui expectentur ad simul resurgendū si nō oēs expectāt

Adhuc si homines resurgentes venereis vtent et generabūt: aut hoc erit semper: aut non semp: si semp sequetur q multiplicatio hominū erit in infinitū: intentio autem nature generantis post ī surrectionem non poterit esse ad alium finem q̄ ad multiplicationem hominum: non enim erit ad conseruationem speciei per generationem cuz homines incorruptibiliter sint victuri. sequitur igitur q intentio nature generantis sit ad infinitū quod est impossibile: si uero ñ semper generabūt sed ad aliquod determinatum tempus: post illud igituz tempus non generabūt: quare et a pricipio hoc eis attribuendū est ut uenereis non vtantur nec generent. Si quis autem dicat q in resurgentibus erit vsus ciborum ⁊ venereorum non ꝓpter conseruationem uel augmentum corporis neq̄ conseruationem speciei uel multiplicationem hominum sed propter solam delectationem que in his actibus existit ne aliqua delectatio hominibus in vltima remuneratione delit. patet quidem multipliciter hoc inconuenienter dici: primo quidez quia uita resurgentium ordinatioz erit q̄ vita nostra vt supra dictum est. in hac autem uita inordinatum et uitiosuz est si quis cibis et venereis vtat ꝓpter solā delectationē ⁊ nō propter necessitatez sustentandi corporis uel prolis educāde: ⁊ hoc rōnabiliter: nam delectationes que sūt in premissis actōibus nō sūt fines actionū: sed magis econuerso. nā. n. ad hoc ordinauit delectationes i istis actibus ne animalia ꝓpter laborem ab istis actib⁹ necessarijs nature delisterent qđ ꝓtingeret nisi delectatione ꝓuocarent: ē ergo ordo ꝓposterus ⁊ indecens si opationes ꝓpter solas delectatiōes exerceant: nullo igitur mō hoc in resurgentibus erit q̄rum uita ordinatissima ponitur.

Adhuc vita resurgentium ad cōsequendam perfectā beatitudinem ordinatur: perfecta aūt beatitudo ⁊ felicitas hominis nō ꝓsistit i delectatōib⁹ corporalib⁹ que sūt delectatōes ciboz ꝑ venereorū vt in ⁊tio libro ostensū ē. non igitur oz ponere in uita resurgentiū hmōi delectationes eē.

Amp̄ actus virtutū ordinant ad beatitudinē sicut ad finez: si igit i statu future beatitudinis eēnt delectatōnes ciborū ⁊ venereorū quasi ad beatitudinē pertinētes. sequeretur q̄ in intentōe eoz q̄ vtuosa agūt eēnt aliqualiter delectatōes p̄dicte qđ rōez tēperantie excludit. est. n. ꝯ temperantie rōem ut aliquis a delectatōibus nūc abstineat ut postmodum eis frui magis possit: redderet igit oīs castitas ipudica et oīs abstinētia gulosa: si uero predicte delectatōes erūt nō tñ q̄i ad beatitudinē ptinētes ut oporteat eas eē intentas ab his qui vtuosa agūt: hoc eē nō pōt: q̄ omne qđ est: uel est ꝓpter alterz. uel ꝓpter se ipsum: predicte autem delectationes nō erūt ꝓpter alterū: nō enim erunt propter actiones ordinatas ad finē nature ut iam ostensum est: relinq̄t igitur q̄ erunt propter se ipsas: omne autem qđ est huiusmodi: vel est beatitudo: vel pars beatitudinis: oportet igitur si delectationes predicte ī uita resurgentium erūt q̄ ad beatitudinem eorum pertineant: quod esse non potest ut ostensum est: nullo igitur modo huiusmodi delectatōnes erūt in futura vita.

Preterea ridiculum videtur delectationes querere corporales i quibus nobiscū animalia bruta cōicant ubi expectantur delectationes altissime in quibus cum angelis cōicamus que erunt in dei visione que nobis ⁊ angelis erit cōis ut in tertio li. est oñsum: nisi forte quis dicere uelit beatitudinē angelorz esse iperfectaz q̄ dōsūt eis delectationes brutorz quod est omnino absurdū. Hinc est q̄ dominus dicit Math. xxij. q̄ in resurrectione neq̄z nubent neq̄z nubent: sed erunt sicut angeli dei. Per hoc autem excluditur error iudeorū ⁊ sarracenorū qui ponūt q̄ in resurrectione boies cibis ⁊ venereis vtūtur sicut ⁊ nūc: q̄s etiam quidam christiani heretici sunt secuti qui ponētes regnū christi futurz in terris terrenū per mille annos in quo spacio tpis dicūt eos qui tūc resurrexerint ímoderatissime carnalibus epulis uacaturos in quibus sit cibus tantus aut potꝰ ut non solum nullā modestiā teneāt: sed modū q̄q ipsius credulitatis excedant: nullo aūt modo ista possūt nisi a carnalibus credi. Di aūt qui spūales sunt istos ista credentes cyliastas appellāt greco uocabulo: quod verbū est verbo exprimētes nos possumus millenarios nuncupare ut Aug. dicit. vigesio de ciuitate dei. Sunt autem quedaz que huic opinioni suffragari uidentur: ⁊ primo q̄dez quia adam ante peccatum uitam habuit imortalē: ⁊ tamen cibis et uenereis uti potuit in illo statu cū ante peccatum illi sit dictū. Lrescite et multiplicamini. ⁊ iterum. De omni ligno quod est in paradiso comedes. Deinde ipse christus post rē surrectionem legitur comedisse et bibisse: dicitur enim Luce vlti. q̄ cum manducassez coram discipulis sumens reliquias dedit eis. ⁊ Act. decimo dicit Petrus. Dunc. scilicet Jesum deus suscitauit tertia die ⁊ dedit eum manifestum fieri non omni populo sed testibus preordinatis a deo nobis qui māducauimus et bibimus cum illo post ꝯ resurrexit a mortuis. Sunt et quedam auctoritates que ciborz usū in hmōi statu hoibꝰ repromittere uidēt. dī. n. Jsa. xxv. Faciet dñs exercituū omnibus populis in monte hoc ꝓuiuiū piguium medullatorz vīdemie defecate: ⁊ q̄ itelligat q̄tuz ad statum resurgentium patet ex hoc qđ postea subditur. Precipitabit mortem in sempiternū: ⁊

auferet dñs deus oẽm lachrymaz ab oi facie: dicit et Isa. lxv. Ecce serui mei comedent: z vos esurietis: ecce serui mei bibent: z uos sitietis: z q hoc referendũ sit ad statũ future vite: pz ex eo qõ postea subditur. Ecce ego creabo celum nouũ z terrã nouã ẽ. dñs ẽt dicit Mathe. xxvi. Nõ bibã ãmodo de hoc genimine vitẽ vsqz ad diẽ illũ cũ illud bibã vobiscũ nouũ in regno patris mei. z Luce. xxij. dicit. Ego disponо vobis sicut disposuit mihi pater meus regnuz ut edatis z bibatis super mensã meam in regno meo: z Apoc. ẽt xxi. dr: q ex vtraqz parte flumis qõ erit in ciuitate beatoz erit lignũ vite afferens fructus duodeci: z. xx. dr. Vidi aias decollatoz ꝓpter testiñ Jesu: z vixerunt z regnauerunt cũ xpo mille annis: ceteri mortuoz nõ vixerunt donec cõsumarentur mille anni. Ex qbus oĩbus predictorum hẽticoz opio confirmari vr.

Hec aũt nõ difficile est soluẽ. Quod. n. primo obꝟcit de Adam: efficaciã nõ hz. Adã. n. perfectõnem quandam habuit personalem nondum tñ erat nã humana totaliter perfecta nondum multiplicato hũano genẽ: institutus ergo fuit Adam in tali perfectione que competebat principio totius humani generis: z ideo oportuit q generaret ad multiplicationẽ humani generi: z per ꝓñs q cibis vteretur: sed in perfectiõe resurgentiũ erit nã humana totaliter ad suam perfectionem peruẽiens numero electoz iam cõpleto: z iõ gnãtio locũ non habebit nec alimentis vsus: propter qõ z alia erit imortalitas z incorruptio resurgentiũ: z alia que fuit in Adam: resurgentes enim sic imortales erunt et incorruptibiles: vt mori non possint nec ex eoz corporibus aliquid resolui. Adam aũt sic fuit immortal' ut posset non mori si non peccaret z posset mori si peccaret: z eius ĩmortalitas sic cõseruari poterat non q nihil resoluẽt ab el' corpe: sed vt ꝯ resolutõnẽ humidi nãlis ei subueniri posset p cibоz assumptionẽ ne ad corruptionẽ corp' eius peruenireт. De christo aũt dicẽdũ est q post resurrectionẽ comedit non ꝓpter nccitatẽ: sed ad demonstrandũ sue resurrectionis vitatẽ. vñ cibus ille non fuit conuersus in carnẽ: sed resolutus i ꝓiacentẽ mãz. hec aũt cã comedendi non erit in resurrectione cõi. Auctoritates vo q ciboz vsũ p' resurrectionẽ repromittẽ vident spũaliter intelligende sunt: ꝓponit. n. nobis dina scriptura intelligibilia sub similitudine sensibilium ut anim' nr ex his que nouit discat incognita amare: z scõm hunc modum delectatio que est in cõtẽplatione sapie z assumptio vitatis intelligibil' in intellectũ nostrũ per vsũ ciboz in sacra scriptura consueuit designari: fm illud ꝓuerb. ix. qõ de sapia dr. Miscuit vinũ et proposuit mensã suã: z insipientibus locuta est. Venite comedite panẽ meũ z bibite vinum qõ miscui vobis, z Eccl. xv. dr. Libauit illuz dñs pane vite z intellectus: z aqua sapie salutaris potabit illũ: de ipsa ẽt sapia dr ꝓuerb. iij. Lignuz vite est his qui apprehenderint eã: z qui tenuerit eam beatus. Non igitur predicte auctoritates cogunt dicere q resurgentes cibis vtant. hoc tamen qõ ꝓpositus est de verbis oñi q hñt Math. xxvi. potest z aliter intelligi ut referatur ad hoc q ipse cũ discipulis p' resurrectionẽ comedit z bibit nouũ quidẽ vinũ. i. nouo modo. s. ñ ꝓp nccitatẽ: sed ꝓpter resurrectionis demõstrationẽ: z dicit in regno ꝑis mei: qz in resurrectõe christi regnũ imortalitatis demõstrari incepit. Qõ vo in Apoc. dr de mille annis z ꝑma resurrectõe martyrz. intelligendũ est q prima resurrectio est aiaz: put a peccatis resurgũt: fm illud apli Eph. v. Exurge a mõtuis z illuminabit te christus. per mille ãt annos intelligit totũ tẽpus eccl'ie i quo martyres regnãt cum christo et alij sancti tã in pñti eccl'ia q regnuz dei dr q ẽt i celesti patria ꝙtũ ad aias: millenari' eni numerus perfectõem significat: qz ẽ numerus cubicus. i. figura solida z radix eius est denarius: q solet ẽt perfectionẽ signare: sic ergo manifestuz sit q resurgẽtes non vacabant cibis z potib' neqz venereis actibus. Ex quo vltimus hẽ põt q oñs occupationes actiue vite cessabunt que ordinari videntur ad vsum ciboz z venereoz z ad alia q̃ sunt nccia corruptibili vite: sola ergo occupatõ cõtẽplatiue vite in resurgentibus remanebit: propt qõ Luce. x. dr de Maria cõtẽplante: q optimã ꝑtẽ elegit que non auferet ab ea. Inde est et qõ dicitur Job. vij. Qui descẽdit ad inferos nõ ascendet nec reuertet vltra in domũ suã: neqz cognoscet eũ amplius locus eius: in quibus verbis talẽ resurrectionẽ Job negat qualẽ quidã posuerunt dicẽtes q plus resurrectionem hõ redibit ad sil'es occupationes quas nũc hz: vt. s. edificet domos z alia h' modi exerceat officia.

¶ Q corpa resurgẽtiũ ẽnt eiusdẽ nãe. LXXXIIII

Occasione autem premissorum quidam circa ꝓditiões resurgentium errauerũt. Quia. n. cõpus ex ꝯrijs cõpositũ vr ex nccitate corrũpi: fuerũt aliqui qui dixerunt homines resurgentes huius modi corpora ex ꝓtrarijs composita non habere quorum aliqui posuerunt corpora nostra non i natura corporali resurgere: sed transmutari i spiritum: moti ex eo qõ apls dicit. i. Corin. xv. Seminatur corpus aiale: surget spũale. Alij vero ex eodem verbo sunt moti vt dicerent q corpora nãa i resurrectõe erunt subtilia et aeri z ventis sil'ia. nã z spũs aer dicit ut sic spũalia aerea intelligantur. Alij vero dixerunt q in resurrectione aie resumẽt

z 4

corpora non quidem terrena sed celestia: occasionem accipientes ex eo qd̄ apostolus dicit. i. Cori. xv. de resurrectione loquens sūt corpora celestia ⁊ corpa terrestria: q̄bus oībus suffragari vr̄: qd̄ apostolus ibidem dicit ꝙ caro ⁊ sanguis reguū dei nō possidebūt: ⁊ sic videt ꝙ corpora resurgentium nō habebunt carnē ⁊ sanguinē: ⁊ per ꝯñs nec aliquos humōes: sed harū opinionū error manifeste apparet: nostra. n. resurrectio cōformis erit rēsurrectioni christi: ꝑm illud apostoli Phil. iij. Reformabit corpus humilitatis nr̄e cōfiguratū corpori claritatis sue. christus aūt post resurrectiouē hūit corpus palpabile ex carnibus ⁊ ossibus cōsistens. qr̄ vt dr̄ Luce vlt. post resurrectionē discipul' dixit. Palpate ⁊ videte: qr̄ spūs carnē et ossa nō hz: sicut me videtis hr̄e. ergo ⁊ alij hoies resurgentes corpora palpabilia habebūt ex carnibus ⁊ ossib⁹ cōposita. ¶ Ad hec aīa unitur corpori sicut forma māe: oīs aūt forma hz determinatā māz: oz. n. esse ꝓportionē actus ⁊ potentie: cū igit aīa sit eadem ꝑm spēm: videt ꝙ hēat eandē māz ꝑm spēm: erit ergo idē corpus ꝑm spēm post resurrectōem ⁊ añ: ⁊ sic oz ꝙ sit cōsistēs ex carnibus ⁊ ossibus ⁊ alijs huiusmodi ꝑtibus. ¶ Amp̄. cū in diffinitōe rerū nālīū que significat essentiam spēi ponitur mā: necessariū est ꝙ variata mā ꝑm speciez varietur species rei nālis. hō aūt res nālis est: si igitur p⁹ resurrectionez non habebit corpus consistens ex carnibus ⁊ ossibus ⁊ huiusmodi ꝑtibus sicut nunc hz: non erit qui resurget eiusdē spēi: sed dicet hō tm̄ equiuoce. ¶ Itē magis distat ab aīa vni' hoīs corpus alterius spēi q̄ corpus hūanū alterius hoīs: sed aīa non pōt iterato vniri cōpori alterius hoīs vt in scd̄o ostensum est: multo igitur minus poterit in resurrectione vniri corpori alterius speciei. ¶ Preterea ad hoc ꝙ hō idē numero resurgat necessariū est ꝙ partes eius essentiales sint eedē nūero: si igit corpus hoīs resurgentis nō erit ex his carnibus ⁊ his ossibus ex quibus nunc cōponit: non erit homo resurgens idē numero. Has aūt omēs falsas opiniōes manifestissime Job excludit dicēs Rursū circūdabor pelle mea: ⁊ in carne mea videbo deū: quem uisurus sū ego ipse et non ali⁹. Hūt aūt ⁊ singule predictaꝝ opionū ꝓpria icōuenientia: ponere. n. corpus transire in spūm: est oīo impossibile: non. n. transeunt in inuicem nisi que in mā cōicant. spūaliū aūt ⁊ corporaliū non pōt eē cōicatio in materia: cū substātie spūales sint oīno immāles vt in scd̄o ostensū est: ipossibile ē igit qd̄ corpus humanū transeat in subāz spūalē. ¶ Itē si transeat in subām spūalem corpus hūanū: aut transibit in ipsam spūalē subām que est aīa: aut ī aliquā aliā: si in ipsam: tunc post resurrectionem non esset in hoīe nisi aīa sicut ⁊ ante resurrectōez: non igitur īmutaretur ꝯditio hominis per resurrectionē. si aūt transibit in aliam substātiā spūalē sequetur ꝙ ex duabus substantijs spūalibus efficietur aliquid vnū in nā qd̄ est oīno īpossibile: quia quelibet subā spūalis est per se subsistens. ¶ Silr̄ ēt īpossibile est ꝙ corpus hoīs resurgentis sit quasi aereū ⁊ ventis simile: oz. n. corpus hoīs ⁊ cuiuslibet aīalis habere determinatam figurā in toto et in partibus. corpus autem habens determinatam figuram: oportet quod sit in se terminabile: quia figura est que termino vel terminis comprehenditur. aer autem non est in se terminabilis: sed solum termino alieno terminatur. Non est ergo possibile quod corpus hominis resurgentis sit aereum vel ventis simile. ¶ Preterea corpus hominis resurgentis oportet esse tactiuum: quia sine tactu nullum est animal. Oportet autem vt resurgens sic animal si sit homo. Corpus autem aereum non potest esse tactiuum: sicut nec aliquod corpus simplex cum oporteat corpus per quod fit tactus esse medium inter qualitates tangibiles ut sit quodam modo in potentia ad eas: vt philosophus probat in libro de anima. ¶ Impossibile est igitur quod corpus hominis resurgentis sit aereum et simile ventis. Ex quo etiam apparet quod non poterit esse corpus celeste: oportet enim corpus hominis ⁊ cuiuslibet animalis esse susceptiuum tangibilium qualitatum vt iam dictum est. Hoc autem corpori celesti non potest conuenire: quia non est neque calidum: neque frigidum: neque humidum: neque siccum: neque aliquid huiusmodi: vel actu vel potentia: ut probatur in primo de celo. Corpus igitur hominis resurgentis non erit corpus celeste. ¶ Ad hec corpora celestia sunt incorruptibilia: et ita transmutari non possunt a sua naturali dispositione. naturaliter autem eis debetur figura sperica: ut probatur in secundo de celo et mundo: non est igitur possibile quod accipiant figuram que naturaliter humano corpori debetur: impossibile est igitur quod corpora resurgentium sint de natura celestium corporum.

Qꝛ corpora resurgentiuz erunt alterius dispositionis. LXXXV.

Manūis autem corpora resurgētium sint futa eiusdē spēi cui⁹ nūc sūt corpa nr̄a: tñ aliā dispōez hēbūt: ⁊ prio quidez quantum ad hoc qd̄ omnia resurgentium corpora tam bonorum q̄ malorum incorruptibilia

erunt: cuius quidē rō triplex est. Una quidem sumitur ex fine resurrectiōis: ad hoc. n. resurgent tā boni q̄ mali: vt ēt i ꝑpria corpibus premiuz cōsequantur uel pena ꝓ his que gesserunt dū uixerūt in corpore: premiū ātem bonorū qō est felicitas erit perpetuū: silr ēt pcō mortali ōbetur pena perpetua: quorū utrūq; pz ex his que in tertio determinata sunt: oz igitur q̄ utriq; corpus icorruptibile recipiatur. Alia rō pōt sumi a cā formali resurgentiū: q̄ est aia: dictum ē. n. supra: q̄ ne aia i ppetuum remaneat a cōpore separata iterato per resurrectionē corpus resumet: qz igitur i hoc pfectioni aie ꝓuidetur: q̄ corpus recipiat cōueniēs erit vt corpus ꝑfm q̄ competit aie disponat: ē ātem aia incorruptibilis: vnde ⁊ corp' ei icorruptibile redditur. Tertia uero rō sumi pōt ex cā actiua resurrectionis: deus. n. qui corpora iam corrupta reparabit ad uitā: multo fortius hoc corpibus prestare poterit: vt recuperata uita in eis ppetuo cōseruetur. In cuius rei exemplū ēt corpa corruptibilia cū uoluit a corruptiōe seruauit illesa sicut corpa triū pueroz i fornace. Sic igitur itelligēda ē icorruptibilitas futuri stat': qz hoc corp' qō nūc corruptibile ē: icorruptibile diuina virtute reddetur ita q̄ aia i ipz pfecte dñabit q̄tū ad h̄ q̄ ipz uiuificet nec talis comunicatio vite a q̄cūq; alio poterit impediri: vñ ⁊ apls dic̄. i. Lo. xv. Oportet corruptibile hoc iduē incorruptiōz ⁊ mortale hoc iduere i mortalitatez: nō igit ꝓ hoc hō resurgēs imortalis erit q̄ aliud corpus incorruptibile resumat vt predicte opiones posuerūt sz quia hoc ipsū qō nūc ē corruptibile: icorruptibile fiet. Sic igit intelligēdū est qō apls dicit: Caro ⁊ sanguis regnū dei nō possidebunt: q̄ in statu resurgētiū corruptio tollet cānis ⁊ sanguinis substātia tñ carnis ⁊ sanguinis remanente. vnde subiūgit: nec; corruptio icorruptelam possidebit.

De qualitate cōporū glorificatoz. LXXXVI.

QManuis autē merito xp̄i defectus nature i resurrectione ab oibus cōiter tā bonis q̄ malis remanebit tñ differētia iter bonos ⁊ malos q̄tuz ad ea q̄ psonaliter utrisq; cōueniunt. Est ātem de rōne nāe: q̄ aia hūana sit corpis forma ipsuz uiuificans ⁊ i esse conseruās: sed ex psonalibus actibus meretur aia in gl'iam diuine uisionis eleuari: uel ab ordine h'modi glie ꝓpter culpam excludi: disponetur igitur corpus cōiter oium ꝑfm condecēti am aie: vt. s. forma icorruptibilis esse icorruptibile corpori tribuat cōtrariorū compōne non obstāte eo q̄ mā corpis humani diuina uirtute aie hūane q̄tum ad hoc subiacetur oio: sed ex claritate ⁊ uirtute aie ad diuinam uisionem eleuare corp' sibi unitum aliquid amplius cōsequetur: erit. n. totaliter subiectū aie diuina uirtute hoc faciēte: nō solū q̄tum ad esse sed ēt q̄tum ad actiones ⁊ passiones ⁊ motus ⁊ corpeas qualitates: sicut igitur aia diuina uisione fruens: quadā spuali claritate replebitur: ita per quandā redundantiā ex aia i corpus ipsuz corpus suo mō claritatis gloria iduet: vnde dicit apls. i. Lor. xv. Semiatur corp' i ignobilitate: surget in gl'ia: qz corpus nūz nunc est opacum: tunc ātem erit clarum ꝑfm illud Mat. xiij. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris mei. Alia ēt q̄ diuina uisione fruetur ultimo fini coniuncta in omnibus experietur suum desiderium adipletū: ⁊ qz ex desiderio aie mouetur corpus: ꝓñs erit ut corpus oio spui ad motuz obediet: vñ corpa resurgētiū bōrum futura erunt agilia: ⁊ hoc ē qō apls dic̄ ibidē. Seminatur i infirmitate: surget i virtute: infirmitatem. n. experimur in corpore: quia inuali dū inuenitur ad satisfaciēdū desiderio aie in motibus ⁊ actiōib' q̄s aia impat: q̄ infirmitas totaliter tūc tollet virtute redūdāte i corp' ex aia deo ꝓiūcta: ꝓpter qō ettā Sap. iij. dī de iustis q̄ tāq; scintille in arūdineto discurrēt: nō q̄ motus sit i eis ꝓpter necessitatē cū nullo idigeāt qui deū hñt sz ad virtutē demōstrationē. Sic aūt aia deo fruēs habebit desideriū adimpletuz q̄tū ad oīs boni adeptionē: ita etiā eius desideriū impletum erit q̄tum ad remotionē oīs mali: quia cū sūmo bono locuz nō hz aliq̄ malum: ⁊ corp' igit pfectū per animā ꝓportionaliter aie inmune erit ab oi malo ⁊ q̄tū ad actum ⁊ q̄tum ad potentiā: q̄tuz ad actū quidem: quia nulla in eis erit corruptio: nulla ōformitas: nullus defectus: q̄tū ad potentiā vero: quia non poterūt aliquid pati qō eis est molestū: ⁊ propter hoc in passibilia erūt: que tñ ipassibilitas nō excludit ab eis passionē que est de rōne sensus: vtētur. n. sensib' ad delectationē ꝑfm illa que statui i corruptionis nō repugnāt. Ad hanc igit eoz ipassibilitatē oñendā apls dic̄: Seminat in corruptione: surget i incorruptiōe. Rursus: aia deo fruēs ipi pfectissime adherebit ⁊ eius bonitatē pticipabit in summo secundum modum suum: sic igitur ⁊ corpus perfecte subdetur anime ⁊ eius proprietates pticipabit quantuz possibile est in perspicuitate sensuum in ordinatione corpori appetitus ⁊ in oioda perfectione nature: tanto enim aliq̄d perfectius est in natura quāto eius natura pfectī' subditur forme: ⁊ propter hoc dicit apostolus. Seminatur corpus animale: surget corpus spirituale: spirituale quidem corpus resurgentis erit: non quia sit spiritus: ut quidā male intellexerunt siue per spm intelligatur spualis substantia siue aer aut uentus: sed quia erit oio subiectum spui: sicut ⁊ nunc dicitur corpus animale non quia sit anima: sed quia animalibus passiōibus subiacet

ꝛ alimonia idiget. ꝓz igitur ex predictis: ꝙ ſicut aia hois eleuabitur ad gl̃iam ſpūum celeſtiuz: ut deū per eſſentiam uideat: ſicut in tertio eſt oñſz: ita eiuſ corpus ſublimabitur ad proprietates celeſtium corpum: i ꝙtum erit clarū ipaſſibile abſq; difficultate ꝛ labore mobile ꝛ pfectiſſime ſua forma pfectum: ꝛ ſic ꝓpter hoc apl̃s dicit reſurgenti um corpa eſſe celeſtia non ꝙtum ad naturā ſz ꝙtum ad gl̃iam: vñ cum dixiſſet: ꝙ ſunt corpora celeſtia: ꝛ ſuut terreſtria corpora: ſubiungit ꝙ alia ē celeſtium gl̃ia: alia terreſtrium. Sicut aūt gl̃ia inquam humana aia ſubleuatur: excedit naturalē virtutem celeſtiū ſpūum: ut i tertio oñſum eſt: ita gloria reſurgentiū corporum excedit nālem pfectionem celeſtium corpoū: ut ſit maior claritas: i paſſibilitas firmiō: agilitas facilio: ꝛ dignitas nature perfectior.

De loco corpoꝝ gl̃ificatoꝝ. LXXXVII.

Q Uia uero locus dz ꝓportionari locato: ꝓñs eſt ꝙ cuz corpora reſurgentiū ꝓprietatem celeſtium corpoꝝ conſequētur: ꝛ i celis locū hēant vl magis ſuper oēs celos: ut ſimul cū xp̃o ſint: cuius virtute ad hanc gloriā pducētur: de quo dic̃ apl̃s Ephe. iiij. Qui aſcendit ſuper oēs celos: ut adimpleret oia. Friuolum āt vī ꝫ hanc dinaz promiſſionē ex nāli elemento cū poſitione argumētari: q̄ſi ipoſſibile ſit corpus hois cum ſit terrenū ꝛ ſcom ſuam nām infimū locū hñs ſupra elementa leuia eleuari. Manifeſtum ē. n. ꝙ ex uirtute aie ē ꝙ corpus ab aia perfectum elementoꝝ inclinatiōes nō ſequatur: ipſa. n. aia ſua uirtute ēt non ꝓtinet corpus ꝙ diu uiuimus: ne ex contrarietate elementorum diſſoluatur: ꝛ uirtute ēt aie motiue corpus i altum eleuatur: ꝛ tanto amplius quanto uirtus motiua fortior fuerit. Manifeſtum eſt autem: ꝙ tunc aia perfecte uirtutis erit q̄n deo per uiſionē coniungetur: nō igitur dz graue uideri: ſi tunc uirtute aie corpus ꝛ ab oī corruptione ſeruetur īmune: ꝛ ſupra quecunq; corpora eleuetur. Neq; etiā huic promiſſioni diuine impoſſibilitatem affert: ꝙ corpora celeſtia frangi non p̃nt: ut ſuper ea glorioſa corpora ſubleuentur: quia a uirtute diuina hoc fiet: ut glorioſa corpora ſimul cuz alīs corporibus eſſe poſſint: cuius rei indicium in corpore chriſti preceſſit: dum ad diſcipulos ianuis clauſis intrauit.

De ſexu ꝛ etate reſurgētiū. LXXXVIII

N On eſt tamen eſtimandum ꝙ in corporibus reſurgentium deſit ſexus femineus: ut aliqui putauerunt: quia cum per reſurrectionē ſint reparādi defectus nāe: nihil eoꝝ que ad perfectionē nāe ꝓtinent: a corpibus reſurgentium aufertur. Sic̃ āt alia corpis membra ad itegritatez humani corporis ꝓtinent: ita ꝛ ea que generationi deſeruiūt tam i maribus ꝙ in feminis: reſurgent ergo membra h̄moi i utriſq;. Neq; tñ huic obuiat: ꝙ uſus horum mēbroꝝ non erit: vt ſupra oñſum eſt: qz ſi ꝓpter hoc hec membra i reſurgētibus non erunt pari rōne nec oia membra que nutrimento deſeruiunt in reſurgentibus eſſent: qz nec ciboꝝ uſus poſt reſurrectionem erit: ſic igitur magna ꝑs mēbrorum corpori reſurgentis deeſſet: erunt igit oia membra h̄modi q̄uis eorum uſus non ſit ad itegritatem nālis corporis reſtituendā: vnde fruſtra non erunt. Similiter ēt nec ifirmitas feminei ſexus perfectioni reſurgentium obuiat. Nō. n. eſt ifirmitas per receſſum a nā: ſed a nā itenta: ꝛ ipſa ēt nāe diſtinctio in oībus pfectionē nature demōſtrabit: ꝛ diuinā ſapiam oio cum quodaz ordine diſponentē cōmendabit. Nec ēt cogit ad hoc uerbum apl̃i quod dicit Ephe. iiij. Donec occurramus oēs in unitatem fidei et agnitionis filij dei in virum perfectum in menſuram etatis plenitudis xp̃i. Non enim hoc ideo dictum eſt ꝙ quilibet in illo occurſu quo reſurgentes exibunt obuiaz chriſto in aera ſit ſexum uirilem habiturus: ſed ad deſignandam perfectionem eccleſie et uirtutem: tota enim eccleſia erit quaſi uir perfectus chriſto occurrens: vt ex precedentibus ꝛ ſequētibus patet. In etate autem chriſti que eſt etas iuuenilis oportet omnes reſurgere propter perfectionez nature que in hac ſola etate conſiſtit: puerilis enim etas nondum perfectionem nature conſecuta eſt per augmentum: ſenilis uero etas iaz ab eo receſſit ꝓpter decrementum.

De qualitate corporum reſurgentium in damnatis. LXXXIX.

E X his āt rōnabiliter conſiderare poſſumus qualis futura ſit conditio corporum reſurgentiū in damnandis. Oportet enim ꝛ illa corpora animabus damnandoꝝ proportionata eſſe: anime autem malorum naturam quidem bonam hñt: vtpote a deo creatam: ſed uoluntatem habebūt inordinatam ꝛ a fine proprio deficientem: corpora igitur eorum quantum ad id quod nature eſt integra reparabuntur: quia uidelicet in etate perfecta reſurgent abſq; omni diminutiōe membrorum et abſq; omni defectu et corruptione quem error nature aut infirmitas itroduxit: unde apo

stolus dicit. i. Cor. xv. Mortui resurgẽt icorrupti gõ manifestũ est de oĩbus debere itelligi tã bonis q̃ malis ex his q̃ precedũt ꝛ sequũtur i lia. Quia uero aia eoꝝ erit ꝑm uoluntatẽ a deo auersa ꝛ fine ꝓprio destituta eoꝝ corpa non erũt ſpualia q̃ ſi ſpui oĩo ſubiecta: ſed magis eoꝝ aia ꝑ affectuz erit carnalis. Nec ipſa corpa erunt agilia q̃ſi ſine difficultate aie obedientia: ſed magis erunt põde roſa ꝛ grauia et quodãmõ aie iportabilia ſicut ꝛ ipſe aie ꝑ ĩnobiam a deo ſũt auerſe. Remanebũt etiam paſſibilia ſicut nunc uel etiam magis: ita tamen q̃ patientur quidem a rebus ſenſibilibus afflictionem non tamen corruptionem ſicut ꝛ ipſorum anime torquebuntur a naturali deſiderio beatitudinis totaliter fruſtrate. Erunt etiam eorum corpora opaca ꝛ tenebroſa ſicut et eoruz anime a lumie diuine cognitiõis erunt aliene: et hoc eſt quod apoſtolus dicit primo Cor. xv. q̃ omneſ reſurgemus: ſed non omnes immutabimur: ſoli enim boni immutabuntur ad gloziam: malorum vero corpora abſq̃ gloria reſurgent. Forte autem alicui poteſt impoſſibile uideri: q̃ malorum corpora ſint paſſibilia non tamen corruptibilia: cum omnis paſſio magis facta abꝯciat a ſubſtãtia: videmus enim q̃ ſi corpus diu in igne permaneat: finaliter conſummetur: dolor etiam ſi ſit nimis intenſus animam a corpore ſeparat. Sed hoc totũ accidit ſuppoſita tranſmutabilitate materie de forma in formam: corpus autem humanuz poſt reſurrectionem non erit tranſmutabile de forma in formam: neq̃ in bonis neq̃ in malis: quia in vtriſq̃ totaliter perficietur ab anima quantũ ad eſſe nature: ita ut iam non ſit paſſibile hanc formam a tali corpore remoueri neq̃ aliaz introduci diuina uirtute corpus anime totaliter ſubꝯciẽte: vnde et potentia que eſt in prima materia ad omnem formam in corpore humano remanebit quodammodo ligata per uirtutez anime: ne poſſit in actuz alterius forme reduci. Sed quia damnatorum corpora quantum ad aliquas conditiones non erunt anime totaliter ſubiecta: affligẽtur ſecundum ſenſum a contrarietate ſenſibilium: affligentur enim ab igne corporeo in quantum qualitas ignis propter ſui excellentiam contrariatur equalitati complexionis et armonie que eſt ſẽſui connaturalis: licet eam ſoluere non poſſit: non tamen talis afflictio animaz a corpore poterit ſeparare: cum corpus ſemper ſub eadem forma neceſſe ſit remanere. Sicut autem corpora beatorum propter innouationez glorie ſupra celeſtia corpora eleuabuntur: ita ꝛ locus iſimus et tenebroſus ꝛ penalis proportionaliter deputabitur corporibus damnatorum. Unde et in ꝑs dicitur. Veniat mors ſuper eos: et deſcendant in infernum uiuentes: ꝛ Apo. xx. dr. q̃ diabolus q̃ ſeducebat eos miſſus eſt in ſtagnum ignis ꝛ ſulphuris: ubi et beſtia ꝛ pſeudo prophete cruciabũtur die ac nocte in ſecula ſeculorum.

¶ Quomodo ſubſtantie incorporee patiantur ab igne. xc.

Sed põt uenire in dubium quomodo diabolus qui incorporeus eſt et anime damnatoruz ante reſurrectionem ab igne corporali poſſũt pati: a quo patientur in inferno corpora damnatorum: ſicut ꝛ dominus dicit Mat. xxv. Ite maledicti in ignem eternum: qui paratus eſt diabolo et angelis eius. ¶ Non igitur ſic eſtimandum eſt: q̃ ſubſtantie incorporee ab igne corporeo pati poſſunt: q̃ eorum natura corrumpatur per ignez vl̃ alteretur: aut qualitercunque aliter tranſmutetur: ſicut nunc noſtra corpora corruptibilia patiuntur ab igne: ſubſtantie enim incorporee non habent naturam corporalem: ut poſſint a rebus corporeis immutari: neque etiam formarum ſenſibilium ſuſceptiue ſunt: niſi intelligibiliter: talis autem ſuſceptio non eſt penalis: ſed magis perfectiua et delectabilis. ¶ Neque etiam poteſt dici: q̃ patiantur ab igne corporeo afflictionem ratione alicuius contrarietatis: ſic̃ corpora poſt reſurrectionẽ patiẽt: qz ſubſtãtie icorꝑee organa ſẽſuũ nõ hñt neq̃ potẽtiã ſẽſitiuis utũt: patiũt igz ab igne corporeo ſubſtãtie in corꝑee per modum alligationis cuiuſdan poſſunt enim alligari ſpiritus cõporibus vel per modum forme ſicut anima corpi humano alligatur vt det ei vitam: vel etiam abſque hoc q̃ ſit eius forma: ſicut nigromantici virtute demonum ſpiritus alligant imaginibus aut huiuſmodi rebus: multo igitur magis virtute diuina ſpiritus damnandi igni corporeo aligari poſſunt: et hoc ipſum eſt eis in aflictionem q̃ ſciũt ſe rebus infimis alligatos in penam. ¶ Eſt etiam conueniens q̃ damnati ſpiritus penis corporalibuſ puniantur: õne enim peccatum rationalis creature ex hoc eſt q̃ deo obediendo non ſubditur: pena autem proportionaliter debet culpe reſpõdere vt voluntas per penam in contrario eius affligatur quod diligendo peccauit: eſt igitur conueniens pena nature rationali peccanti vt rebus ſe inferioribus ſcilicet corporalibus quodammodo alligata ſubdatur. ¶ Itez pctõ qõ in deum ꝛ mittitur non ſolum pena damni ſed etiaz pena ſẽſus debetur vt in. iij. oſtenſum eſt: pena .n. ſenſus rñdet culpe q̃tum ad conuerſionẽ i ordinatã ad ꝛmutabile bonum: ſicut pẽa damni rñdet culpe quantũ ad auerſionem ab incommutabili bono creatura autem rationalis ꝛ precipue humana

aia peccat iordinate se ad corporalia cōuertendo ergo conueniēs pena est: vt p corpalia affligatur.

Pre. si pena afflictiua pcō debetur: quam dicimus penā sensus: ut in tertio oñsum est: oz q ex illo hec pena ꝓueniat: qō pōt afflictionē iferre: nihil āt afflictionem ifert nisi in ꝙtum est cōtrariū voluntati: non ē āt contrariū nāli uolūtati rōnalis nāe: q spuali substantie coniūgatur: quīmmo hoc est delectabile ei et ad eius pfectionē pertinēs est. n. coniunctio silis ad sile et itelligibilis ad itellectū: nā ois substātia spualis fm se itelligigilis ē: est āt contrarium nāli uolūtati spualis substātie vt corpi subdatur: a quo fm ordinez sue nāe libera esse dz: conueniēs igitur ē: vt substātia spualis per corporalia puniatur.

Dinc ēt apparet q lz corpalia que de premijs bꝛorum i scripturis legūt spualiter intelligūtur: sicut dēm ē de promissiōe ciborū ⁊ potuum: quedā tñ corpalia que scriptura peccātibus cōminatur in penaz: corpaliter sūt itelligenda et quasi ꝓprie dicta. Non. n. ē conueniens q nā superior per usū inferioris premietur: sz magis per hoc q superiori ꝓiungitur: puniturq; āt cōueniēter nā superior: per hoc q cū inferioribus deputatur. Nihil tñ ꝓhibet quedam etiam que de dānatorum penis i scripturis dicta corpaliter loquūtur: spualiter accipi et uelut per similitudinē dicta: sicut dī Isa. vlti. Uermis eorū nō morietur pōt. n. p uermē itelligi cōscie remorsus: quo ēt impij torquebūtur: nō. n. ē possibile q corpore' uermis spualem corrodat substātiā: neq; ēt corpa dānatorū q̄ incorruptibilia erūt. Fletꝰ ēt et stridor dētium i spualibus substātijs nō nisi methaphorice itelligi pñt: q̄uis i corporibus dānatorum pꝰ resurrectionē nihil ꝓhibeat corpaliter ea intelligi: ita tñ q per fletum nō itelligatur lachrymarū deductio: qz ab illis corpibus nulla resolutio fieri pōt: sed solū dolor cordis: conturbatio oculoz ⁊ capitis: prout i fletibus esse solet.

Q aie stati post seperationez a corpore pena uel premiū cōsequūtur. XCI.

EX his autem accipere possumus: q statim post mortez aie hoium recipiunt pro meritis uel penā uel premiuz. Sūt. n. aie separate susceptibiles penarum nō solū spualium sed ēt corpalium: vt oñsum est. Q āt sint susceptibiles glie: manifestū est ex his que in tertio sunt tractata: ex hoc. n. q aia separatur a corpe: fit capax uisionis diuine ad quam dū esset coniūcta corruptibili corpi peruenire non poterat: i uisione āt dei ultima hominis bītudo consistit: que ē uirtutis premium: nulla āt rō esset quare differretur pena et premium: ex quo utriusq; aia particeps esse pōt: statim igit cum aia separatur a corpore premium uel penaz recipit ꝓ his que in corpore gessit.

Adhuc i uita ista ē status merendi uel demerēdi: vñ cōparat militie ⁊ diebus mercēnarij: vt pz Job. vij. Militia est vita hois super terrā: ⁊ sicut mercēnarij dies eius: sed post statum militie et laborem mercēnarij statiz debet premiū vel pena bñ uꝰ male certātibus: vnde ⁊ Leuit. xix. dī. Non morabit opꝰ mercēnarij tui apō te usq; mane: dñs ēt dic Joel. vlti. Cito velociter redda uicissitudinē uobis super caput uīm: statim igitur pꝰ mortem aie uel premium cōsequūtur uel penam.

Imp. fm ordinem culpe ⁊ meriti conueniēter est ordo i pena ⁊ premio: meritum āt et culpa non cōpetit corpori nisi per aiam: nihil. n. hz rōnem meriti uel demeriti: nisi in ꝙtum ē uoluntariū: igitur tam premiū q̄ pena conueniēter ab aia deriuatur ad corpus: nō āt aie conuenit ꝓpter cōpus: nulla igitur rō ē q̄re in punitione uel premiatiōe aiaruz expectetur resūptio corporum: quin magis conueniēs vī vt aie in quibus per prius fuit culpa et meritum prius ēt puniantur uel premiētur.

Item eadē dei ꝓuidentia creaturis rōnalibus premia debētur et pena qua rebus nālibus pfectiones eis debite adhibentur: sic ē āt i rebus nālibus q unūqō q̄ statī recipit perfectionem cuius est capax: nisi sit impedimentum uel ex parte recipiētis uel ex parte agētis: cum igitur aie statim cum fuerint separate a corpore sint capaces ⁊ glie ⁊ pene: statim utrūq; recipient: nec differtur uel bonorum premium vl malorum pena quousq; anime corpora resumāt. Considerandum tñ est q ex parte bonorum aliqō ipedimentum esse pōt: ne aie statim a corpore absolute ultimam mercedem recipiant: que i dei uisione consistit: ad illam. n. visionem creatura rōnalis eleuari non potest nisi totaliter fuerit depurata: cum illa uisio totam facultatem naturalem creature excedat: vnde Sap. vij. dī de sapia q nihil inquinatum in illā incurrit: ⁊ Isa. xxxv. dicit. Non transibit per eam pollutus: polluitur autez aīa per peccatum: in ꝙtum rebus inferioribus inordinate cōiungitur: a qua quidez pollutione purificatur in hac uita per penitentiam et alia sacra: vt supra dictum est: qñq; uero contingit q purificatio talis non totaliter perficitur in hac uita: sed remanet adhuc debitor pene: uel propter negligētiam aliquam aut occupationem: aut ēt qz debitor pene homo mortem preuenitur: nec tñ propter hoc meretur totaliter excludi a premio: quia hec absq; peccato mortali contingere possunt: p quod solum tollitur charitas: cui premium uite eterne debetur: ut apparet ex his que in tertio dicta sunt: oportet igitur q post hanc uitam purgētur anteq; finale premium consequant: purgatio

autem hec fit per penas: sicut et in hac vita per penas satisfactorias purgatio cōpleta fuisset: alioqn melioris cōditōis essent negligētes q̄ soliciti si penā quā hic p̄o peccatis nō ipleāt nō sustineāt in futo. Retardāt igit aie bonorū qui hñt aliqd purgabile in hoc mundo a p̄mij consecutiōe q̄scq; penas purgatorias sustineant: et hec ē rō q̄re purgatoriū ponimus. Huic aūt pōni suffragat dictū apli: i. Cor̄. iij. Si cui' op' arserit: detrimentū patiet. ipe āt saluus erit sic tñ q̄si per ignem. Ad hoc etiā est ꝓsuetudo eccl'ie vl'is que p̄ defunctis orat: q̄ q̄ dē oīo inutilis esset si purgatoriū post mortē non ponat: non. n. orat ecclesia p̄ his q̄ iaz sūt i termino boni vel mali: sed p̄o his qui nūdū ad termiū peruenerūt. Q̄ āt stati p' mortē aie consequātur penā vl' premium si ipedimentū non sit: auctoritatibus scripture confirmatur: dr̄. n. Job. xxi. de malis. Dicunt in bonis dies suos: et in puncto ad inferna descendūt: et Luce. xvi. Mortu' est diues: et sepultus ē i infernū. ifern' aūt ē loc' vbi aie puniuntur. Silr̄ et de bonis p̄z: ut. n. hēt Luce. xxiij. dñs in cruce pendens latroni dixit. Hodie mecum eris in paradiso: per paradisū autē intelligitur p̄miū q̄ō repromittitur bonis ſm illud Apoc. ſo. Vincenti dabo edē de ligno vite q̄ ē in paradiso dei mei. Dicunt autem quidā q̄ per paradisū nō intelligitur vltima remuneratio que erit in celis: ſm illud Math. v. Gaudete et exultate qm̄ merces vr̄a copiosa est in celis: sed aliqualis remunēratio que erit in terra. nam paradisus locus quidē terrenus esse videtur: ex hoc quod dicitur Gen̄. ſcō. q̄ plantauerat dominus deus paradisū voluptatis in quo posuit hominem quem formauerat. Sed si quis recte verba sacre scripture consideret inueniet q̄ ipsa finalis retributio que i celis promittitur sanctis statim post hanc vitam dat. Apostolus enim ſcō Corin. cum de finali gloria locutus fuisset dicens: q̄ id q̄ō in p̄senti est tribulationis nostre momentaneum et leue: supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis: non contemplantibus nobis ea q̄ videntur: sed ea que non videntur: que enim vidē tur temporalia sunt: que autez non videntur: eterna: que manifestum est de finali gloria dici que ē i celis: vt ostendetur quando et qualiter hec gloria habeatur: subiungit. Scim'. n. qm̄ si terrestris domus nr̄a hui' hitationis dissoluat q̄ edificatōem ex deo habemus domū nō manufactā: sed eternā in celis: per quod manifeste dat intelligere q̄ dissoluto corpore anima ad eternam et celestem mā sionem perducitur: que nihil aliud est q̄ fruitio diuinitatis: sicut angeli fruuntur in celis. Si quis autem contradicere velit dicens apostolum non dixisse q̄ statim dissoluto corpore domum eternam habeamus in celis in re: sed solum in spe tandez habituri in re: manifeste hoc est contra intentionem apostoli: quia etiam dum hic viuimus habituri sumus celestem mansionem secundum predestinationem diuinam: et iam eam habemus in spe: secundum illud Roma. octauo. Spe enim salui facti sumus: frustra igitur addidit: si terrena domus nostra huius habitationis dissoluatur: sufficisset enim dicere. scimus q̄ edificationem habemus ex deo rē. Rursus expressius hoc appareret ex eo quod subditur. Scientes quoniam dum sumus in cor. peregri. a do. per fi. enim ambu. et non p̄ speciem: aude. autem et bo. vo. habemus magis peregri. a cor. et presen. esse ad do. frustra autem vellemus peregrinari a corpore scilicet separari: nisi statim essemus presentes ad dominum: nō autem sumus presentes nisi quando videmus p̄ speciem: quādiu enim ambulamus per fidem et non per speciem peregrinamur a domino vt ibidem dicitur. statim igitur cum anima sancta a corpore separatur deus per speciem videt quod est vltima beatitudo vt in tertio ostensum est. Hoc autez idem ostendunt et verba eiusdem apostoli Phil. p̄mo dicentis. Desiderium habeo dis. et cum christo esse. christus autem in celis est: sperabat igit aplus statim post corporis dissolutionem se peruenturū ad celum. Per hoc autē excluditur error q̄rundam grecoz̄ qui purgatoriū negant: et dicunt animas ante corporum resurrectionem neq; ad cel̄ū ascendere neq; in infernū demergi.

Q̄ anime sāctoz̄ post mortē hñt voluntatem immutabilem in bono. XCII.

EX his autez appareret q̄ aie statim cum a corpore fuerint separate imobiles ſm voluntatē reddantur: vt scilicet vlterius voluntas hominis mutari nō possit neq; de bono i malū. Quādiu enim aia de bono in malū vel de malo in bonū mutari p̄ōt ē in statu pugne et milit̄ie: oz. n. vt solicite resistat malo ne ab ipso vincatur: vel conet vt ab eo liberet: sed stati cū aia a corpe sepat nō erit in statu milit̄ie vel pugne: sed recipiendi p̄miū vel penā ꝓ eo q̄ō legitime vel illegitime certauit: ostēsum est enī q̄ statim vel premium vel penā cōsequit: non igitur vlterius aia scōm voluntatem vel de bono in malum vel de malo in bonum mutari potest. Ostē ostēsū ē in. iij. q̄ beatitudo q̄ in dei visiōe cōsistit: ꝑpetua ē: et sil̄ i eodē oñsū ē q̄ ꝑ pcō mortali debet pena eterna: sz aia beata eē nō p̄ōt si voluntas eius recta nō fuerit: desinit. n. eē recta p̄ h̄ q̄ a fine auertitur: et recta ē p̄ hoc q̄ fine fruit. non p̄ōt āt simil eē q̄ a fine auertat et fine fruat: oz igit rectitudinem voluntatis i aia beata eē ꝑpetuā: vt

non possit trāsmutari de bono i malū. Amp. naturaliter creata rōnalis appetit eē beata: vnde nō potest velle nō eē beata: potest tn̄ p volūtatem deflecti ab eo in quo vera beatitudo ꝓsistit qō est volūtatem eē puersaz: z hoc q̄dem ꝓtingit qz id i quo vera beatitudo ē nō apprehēdit sub ratione beatitudis sz aliq̄d aliud in q̄ volūtas iordinata deflectit sicut in finē: puta q̄ ponit finez suū in voluptatib' corpalibus estimat eas ut optimū: qō ē ratio bītudinis: sed illi q̄ iam bti sūt apprehēdūt id in quo vē bītudo ē sub ratione bītudinis z vltimi finis: alias in hoc nō q̄sceret appetitus: z p ꝓns nō eēnt bti: q̄cūqz igit bti sūt: uolūtatē ōflectē non pñt ab eo in quo ē vā beatitudo: non pñt igz puersam volūtatez hāe. Item cuicūqz sufficit id quod hz: nō q̄rit aliud extra ipsū: sed q̄cunqz ē beat' sufficit ei in q̄ est vā beatitudo: alias ñ iplēt eius desideriū: ergo q̄cunqz ē beatus nihil aliud q̄rit qō non ptineat ad id in q̄ vera bītudo ꝓsistit: nullus aūt hz puersā volūtatez nisi p hoc q̄ vult aliq̄d quod repugnat ei in q̄ vā beatitudo cōsistit nullus igit beati volūtas pōt mutari i maluz. Preterea pccm in volūtate nō accidit sine aliq̄li ignorantia intellect': nihil. n. volumus nisi bonuz verum uel apparens: propter quod dicitur ꝓuer. xiij. Errant qui operantur malum: z phus. iij. ethicorum dicit q̄ omnis malus est ignorans: sed anima que est vere beata nullo modo potest esse ignorans cum in deo omnia videat que ptinēt ad suaz pfectionē: nullo igit mō pōt malaz volūtatē hāe pcipue cum illa dei visio sp sit in actu ut in tertio est oñsuz. Ad hec intellect' nī circa ꝓclusiones aliquas errare pōt añ q̄ in pma pncipia resolutio fiat: in qua resolutiōe iam facta scia de ꝓclusionibus hētur q̄ falsa eē nō potest: sicut autē habet se pncipiū demōstrationis i speculatiuis ita se hz finis in appetitiuis: q̄diu igit finē vltimū non ꝓsequitur volūtas nīa pōt puerti: non aūt postq̄ ad fruitionē vltimi finis puenerit quod ē ꝑpter se ipsum desiderabile sicut pma pncipia demōstrationuz sūt p se nota. Amp. bonum in q̄tuz hmōi diligibile est: qō igitur apphendit ut optimum ē maxime diligibile. sed substātia rōnalis beata videns deum apphendit ipm ut optimuz: ergo maxime ipm diligit: hoc aūt hz ratio amoris q̄ volūtates se amātium sint ꝓformes: volūtates igit bōrz sūt maxime ꝓformes deo q̄ facit rectitudinē volūtatis cū diuina volūtas sit pma regula oiuz volūtatum volūtates igz deum videntiū non pñt fieri puerse. Item q̄diu aliquid est natum moueri ad alterum nondum habet vltimuz finem: si igitur anima beata posset adhuc transmutari de bono in malum nodum esset in vltimo fine quod est ꝓtra bītudis rōnē: māifestū ē igz q̄ aie q̄ statiz p' mortez sūt bte reddūtur imutabiles scōm voluntatē.

Qz anime malorum post mortem hñt volūtatem imutabilem in malo. XCIII.

Similiter etiā z aie que statim p' mortez efficiūt in penis misere: reddūtur immutabiles fm volūtatem. Ostensum ē. n. in tertio q̄ pccō mortali debet pena ppetua aiarum: non aūt esset ppetua pena aiarum q̄ dānant si possent voluntatez mutare in melius: qz iniquū esset q̄ ex quo bonaz voluntatē haberent: ppetuo punirētur. volūtas igit aie damnate nō potest mutari in bonū. Prete rea ipa inordinatio volūtatis quedā pena ē z maxime afflictiua: qz in q̄tum hz iordinatam volūtatem aliquis displiceret ea q̄ recte sūt: z damnatis displicebit q̄ volūtas dei implet in oibus cui peccando restituerūt. igit inordinata voluntas nūq̄ ab eis tolletur. Ad hec volūtatem a pccō mutari in bonum nō ꝓtingit nisi p gratiam dei ut pz ex his que in tertio dicta sūt: sicut aūt bonoz aie admittūtur ad pfectam pticipationez diuine bonitatis: ita damntoz anime a gratia totaliter excludūtur: non igit poterunt anime dānate in melius mutare volūtatem. Preterea sicut boni in carne viuētes oium suoz operum z desideriorum finem ꝓstituūt in deo: ita mali i aliquo debito fine auertēte eos a deo: sed anime sepate bonorum immobiliter inherebūt fini quē in hac vita sibi prestituerūt. s. deo: ergo z aie maloz immobiliter inherebūt fini quem sibi eligerūt: sicut igitur bonorum voluntas non poterit fieri mala: ita nec malorum poterit fieri bona.

De immutabilitate voluntatis in animabus in purgatorio detentis. XCIIII.

Sed quia q̄edam anime sūt que statim p' sepationē ad beatitudinem non perueniunt nec tn̄ sunt damnate: sicut ille que secum aliquid purgabile deferunt ut dictum est: ostendendum ē q̄ nec etiam huiusmodi anime postq̄ fuerint a corpore separate possunt secundum voluntatem mutari beatorum. n. z damnatoz aie hñt immobilez voluntatem ex fine cui adheserūt vt ex dictis pz: sed anime que secum aliquid purgabile deferūt i fine non discrepant ab animabus beatis decedūt. n. cum charitate per quaz inheremus deo ut fini: q̄ etiā ipsemet imobilē volūtatē habebunt.

De immutabilitate volūtatis cōuniter in omnibus animabus post separationem a corpore. XCV.

Quod ãt ex fine i oĩb' aialĩb' ſe patis ſequat imobilitas uolũtat' ſic mãifeſtũ eẽ põt. Finis eni ut dictũ ẽ ſe hz i appetitiuis ſic̃ prima ꝓncipia demõſtratõis i ſpeculatiuis: hmõi ãt pri cipia nãliter cognoſcũt: ⁊ error ꝙ circa hmõi pri cipia accideret ex corruptiõe nãe ꝓueĩret. vñ non poſſet hõ mutari de v̊a acceptõe ꝓncipioꝝ. i fl'am aũt ecõuerſo. niſi ꝑ mutationẽ nature. ñ tñ qui er rãt circa ꝓncipia reuocari pñt ꝑ aliq̃ cercioꝛa ſic̃ ꝛ uocat hõ ab erroꝛe ꝙ ẽ circa ꝓclões. et ſil'r nec poſ ſet alĩqs a v̊a acceptiõe ꝓncipiorũ ꝑ aliq̃ magi ap parẽtia ſeduci. ſic igz ⁊ ſe hz circa finẽ: qz vnuſq; qz naturalit hz deſideriũ vltimi finis. ⁊ h̃ ſeq̃t in vli nãm rõalẽ ut beatitudinẽ appetat: ſz ꝙ hoc vl' illud ſub rõe beatitudis ⁊ ultimi finis deſideret: ex aliq̃ ſpãli diſpõe nãe cõtigit: vñ phũs dicit ꝙ q̃ lis vnuſq;qz ẽ tal' et finis uidet ei: ſi igz diſpõ illa ꝑ quã aliq̃d deſiderat ab aliq̃ ut vltim' finis: ab eo remoueri ñ poſſit: ñ poſſit imutari uolũtas ei' q̃ tũ ad deſideriuz finis illius: hmõi aũt diſpões rẽo ueri pñt a nobis q̃diu ẽ aia coꝛpi ꝓiũcta: qõ. n. ali q̃d appetat a nobis ut ultim' finis: cõtigit qñq; ex eo ꝙ ſic diſpõimur aliq̃ paſſõe q̃ cito trãſit: vñ et deſideriũ finis de facili remouet ut i cõtigẽtib' apparet: qñq; ãt diſpõimur ad deſideriũ finis ali cuius boni uel mali ꝑ aliquẽ habitũ: ⁊ iſta diſpõ nõ de facili tollit: vñ ⁊ tale deſideriũ finis fortius manet ut i tẽpatis appet: ⁊ tñ diſpõ habit' i hac uita auferri põt. Sic igit mãifeſtũ ẽ ꝙ diſpõe ma nẽte qua aliq̃d deſiderat ut ultim' finis: nõ põt il li' finis deſideriũ moueri: qz ultim' finis maxie õ ſideratur. vñ nõ põt aliq̃s a deſiderio ultimi finis reuocari per aliq̃d deſiderabile magis. aia aũt eſt i ſtatu mutabili q̃diu coꝛpi unit: ñ ãt poſtq̃ fuẽit a coꝛpe ſepata: diſpõ. n. aie mouet ꝑ accñs ſm ali quẽ motũ coꝛpis: cũ. n. cõp' defuiat aie ad ꝓpas opatões ad h̃ ei nãl'r oatũ ẽ ut i ipo exñs pficiat q̃ ſi ad pfectionẽ mota: qñ igz erit a coꝛpe ſepata ñ erit i ſtatu vt moueat ad finẽ ſz ut i fine adepto ſẽ ꝑ q̃eſcat: imobil' igz erit uolũtas ei' q̃tũ ad deſide riũ vltimi finis: ex ultio ãt fine dependet tota boni tas ul' malitia uolũtatis: qz bõa q̃cũq; aliq̃s uult i oꝛdie ad bonũ finem bñ uult: male autem que cũq; i oꝛdie ad malũ finẽ. nõ ẽ igit volũtas aie ſe ꝑpetuabil' de bono i malũ lz ſit mutabilis de vno volito i aliũ uolitũ: ſuato tñ oꝛdie ad eũdez vltimũ finẽ. Ex q̃ appet ꝙ talis imobilitas volun tatis libero arbitrio ñ repugnat cui' act' ẽ eligẽ: electio. n. ẽ eoꝛ q̃ ſũt ad finẽ: ñ ãt vltimi finis: ſic igz ñ repugnat libero arbitrio ꝙ imobili volũta te deſideram' btitudinẽ ⁊ miſeriã fugim' i cõi: ita ñ erit ꝛriũ libero arbitrio ꝙ uolũtas imobilit̃ fer tur i aliquid determinatum ſicut in ultimũ finez: quia ſicut nunc imobiliter nobis inheret natura cõis per quam beatitudinem appetimus i cõi: ita etiam imobiliter manebit illa ſpecialis diſpoſi io per quam hoc uel illud deſideratur ut ultimus fi nis. Subſtantie autem ſeparate ſcilicet angeli ꝑ pinquioꝛes ſunt ſm naturã in qua creantur ultie pfectioni q̃ anime: quia non indigent acquirere ſcientiam ex ſenſibus neq; peruenire ratiocinãdo de principi͛s ad concluſiones ſicut anime ſed per ſpes inditas ſtatim pñt i cõtẽplationẽ vitatis pue nire: ⁊ iõ ſtatim ꝙ debito fini uel id debito adhe ſũt imobiliter in eo permãſerũt. Nõ ẽ tñ eſtiman dũ ꝙ aie poſtq̃ reſumẽt coꝛpa i reſurrectione im mobilitatẽ uolũtatis amittãt ſz in ea pſeuerẽt: qa ut ſupra dictũ eſt coꝛpoꝛa i reſurrectõe diſponen tur ſm exigentiã aie. nõ aũt aie imutabũtur per coꝛpoꝛa: ſed immobiliter perſeuerabũt.

De finali iudicio. XLVI.

Ex p̃miſſis igitur appet ꝙ duplex ẽ retributio ꝑ hũs q̃ hõ in uita geſſit vna ſm aiam quã ali q̃s ꝓcipit ſtati cũ aia fuerit a coꝛpe ſepata: alia vo retributio erit i reſũptõe coꝛpoꝝ ſm ꝙ q̃dã ipaſ ſibilia ⁊ gl'ioſa coꝛpa q̃dã vo paſſibilia reſumẽt ⁊ ignobilia ⁊ ꝓma q̃dem retributio ſingillati fit ſin gulis ſm ꝙ diuiſim ſinguli moꝛiũt: ſa aũt retribu tio ſil' oĩbus fiet ſm ꝙ oẽs ſim̃l reſurgent: oĩs aũt retributio qua diuerſa redduntur ſm diuerſitatẽ meritoꝛũ: iudiciũ requirit: neceſſe eſt ergo duplex eẽ iudiciũ: vnũ quo diuiſim ſingulis q̃tuz ad ani mã redditur pena uel premiũ: aliud aũt ẽ cõe ſm ꝙ q̃tũ ad aiam ⁊ corp' reddet oĩb' ſiml' qd̃ meru erũt. Et qz chriſtus ſua hũanitate ſm quã paſſus ẽ ⁊ reſurrexit: nobis ⁊ reſurrectionẽ ⁊ vitã eternã ꝓmeruit: ſibi competit illud cõe iudiciũ quo ẽſur gentes uel premiantur uel puniuntur: propterea de eo dicitur Joã. v. Poteſtatẽ dedit ei iudiciũ fa cere: qz filius hominis eſt. Oportet autem iudici um proportionale eſſe his de quibus iudicatur ⁊ quia finale iudicium erit de premio vel pena uiſi bilium coꝛpoꝛũ. conueniens eſt ut illud iudiciũ ui ſibiliter agatur: vnde etiam chriſtus in forma hu manitatis iudicabit quã oẽs pñt uidere tam bõi q̃ mali: uiſio aũt diuinitatis eius beatos facit ut in tertio oſtenſum eſt: vnde a ſolis bõis uideri po terit: iudiciũ autem animaꝛũ qz de inuiſibilibus eſt inuiſibil'r agitur. Licet autẽ chriſtus in illo fina li iudicio auctoritatem habeat iudicandi: iudica bũt tñ ſimul cũ illo velut iudicis aſſeſſoꝛes qui ei ꝑ ceĩs adheſerũt. ſ. apli q̃bus dictũ ẽ Math. xix Vos q̃ ſecuti eſtis me ſedebitis ſuper ſedes iudicã tes duodecim tribus iſrl'. : que promiſſio etiaz ad illos extenditur qui apoſtoloꝛum veſtigia imitãt.

De statu mundi post iudicium. XCVII.

Peracto igitur fina
li iudicio natura humana totaliter i
suo termino constituetur. Quia vero
oia corporalia facta sunt quodāmō ꝓpter hoiez
ut i tertio li. ē oñsū: tūc ēt totꝰ creature corporee
ꝓueniēs ē ut status imutet et ꝓgruat statui hoiuz
qui tūc erūt: z qz tūc hoies incorruptibiles erūt: a
tota creatura corporali tolletur generatōis z cor
ruptōis status: z hoc ē qō dicit apls Ro. viij. qō
ipa creatura liberabitur a seruitute corruptionis
i libertatē glie filioꝝ dei: generatio āt z corruptō
q̄ est in iferioribus corporib⁹ ex motu celi causat:
ad hoc igitur ꝙ i iferioribus cesset generatio z cō
ruptio: oz ꝙ etiā motus celi cesset: z ꝓpter hoc dr
Apoc. x. ꝙ tps āplius nō erit. Nō oz āt ipossibile
uideri ꝙ motus celi cesset: nō. n. motꝰ celi sic ē nā
lis sicut motus grauiū et leuiū ut ab aliquo interi
ori actiuo ꝓncipio iclinetur ad motū: sz dr nālis i
q̄tuz hz in sua natura aptitudinē ad talē motū.
ꝓncipiū āt illius motus est aliquis itellectus ut in
tertio oñsum est: mouetur igitur celū sicut ea q̄ a
uolūtate mouētur: volūtas aūt mouet ꝓpter finē
finis autē motus celi nō pōt eē ipm moueri: motꝰ
n. cū semp in aliud tēdat non habet rationē ulti
mi finis. Nec pōt dici ꝙ finis celestis motus sit ut
corpus celeste reducatur fm ubi de potentia in ac
tū: qz hec potētia nūq̄ potest tota in actū reduci
qz dū corpus celeste est actu i vno ubi est i poten
tia ad aliud sicut est de potentia materie ꝑme re
spectu formaruz: sicut igitur finis nature in genēa
tione nō est reducere mām de potētia i actum sed
aliquid qō ad hoc cōsequitur. s. perpetuitas rez
per quā ad diuinā similitudinē accedūt: ita finis mo
tus celestis nō est reduci de potētia i actū sz aliqd
consequens ad hāc reductionē. s. assimilari deo i
cāndo: oia āt generabilia z corruptibilia q̄ cānt
ꝑ motū celi: ad hoiem ordināt quodāmō sicut in
finē ut in tertio est oñsū: motꝰ igit celi precipue ē
ꝓpter generationē hoiuz. i hoc. n. maxiam dinaz
similitudinē consequitur in cāndo. qz forma hois. s.
aia rōalis imediate creat a deo ut i ttio oñsū est.
Nō āt pōt eē finis multiplicatio aiaꝝ i ifinitū: qz
ifinitū ꝓriatur rōi finis. Nihil igitur incōueniens
sequt si certo nūero hoiuz ꝓpleto ponam⁹ motum
celi desistere: cessāte tñ motu celi et generatione z
corruptione ab elemētis eoꝝ subā remanebit ex
imobilitate dine bonitatis: creauit. n. res ut eēnt
vñ eē rez q̄ aptitudinē hñt ad ꝓpetuitatē: i perpe
tuū remanebit: hñt āt nām ut sint ꝓpetua sz totū
z ptem corpa celestia: elemēta vo fm totū lz nō sz
ptē: qz fm partem corruptibilia sūt. hoies vo fm
ptem lz non fm totū: nam aia rationalis incorru
ptibilis est: cōpositū aūt corruptibile: hec igit fm
subām remanebūt in ultimo illo statu mūdi que
quoquo mō ad ꝓpetuitatē aptitudinem hñt deo
supplente sua uirtute quod eis ex propria infirmi
tate deest. Alia vo aialia z plāte et corpora mix
ta que totaliter sunt corruptibilia et secundum
totum z partem nullo modo in illo incorruptio
nis statu remanebunt. Sic igitur intelligendum
est quod apostolus dicit. i. Corin. vij. Preterit fi
gura huius mundi. quia hec species mūdi q̄ nunc
est cessabit. substantia uero remanebit. sic etiaz in
telligitur quod dicitur Job. xiiij. Dō cum dormi
erit non resurget donec atteratur celum. i. donec
ista dispositio celi cesset q̄ mouetur z in alīs mo
tum causat. Quia uero inter alia elemēta maxie
actiuum est ignis z corruptibilium consumptiuū
consumptio eorum que in futuro statu remanēt
non debent. conuenientissime fiet per ignem: z iō
secūdū fidem ponitur ꝙ finaliter mūdus ꝑ ignez
purgabitur non solum a corruptibilibus corpō
bus sed etiam ab infectione quam locus iste icur
rit ex habitatione peccatoruz: et hoc est quod di
citur. ij. P. iij. Celi qui nunc sunt z terra eodez v
bo repositi: sunt igni reseruati in diem iudicij ut
per celos non ipsum firmamentum intelligamus
in quo sunt sidera siue fixa siue errantia sed istos
celos aereos terre vicinos. Quia igitur creatu
ra corporalis finaliter disponetur per congruen
tiam ad hominis statum: homines autem non so
lum a corruptione liberabuntur sed etiam glo
ria induentur ut ex dictis patet: oportebit ꝙ etiā
creatura corporalis quandam claritatis gloriaz
suo modo consequatur. Et hinc est quod dicitur
Apoc. xxi. Uidi celū nouū z trā nouā z Isa. lxv.
Ego creabo celos nouos z terrā nouā: et nō erūt
in memoria priora et nō ascendent super cor sed
gaudebitis et exultabitis usq̄ i sempiternū. Amē

Diuinum opus errores in omnes gentilium
atq̄ hereticorum: christianam fidem suis argu
mentis impugnantium: Diui Thome acquina
tis ordinis predicatorum. Petrus Cantianus ve
netus: theologus patauinus: eiusdem professio
nis religiosus emendauit: castigauitq̄. Impressū
sum uero dedit. vir prestantissimus Nicolaus
Jenson gallicus: florente. Re. prin. Uenetorum.
Joanne Morenigo duce. Anno salutis. Mcccc
lxxx. ydibus Junijs. Uenetijs feliciter.

Hain *1389

Reuerendissimo patri.dño petro frigerio veneto theologo Excellentiss'mo Archiepiscopo. Corkirē si ordinis predicatorum. Frater Petrus albus sancti canciani venetus:inter Reuerendos theologos pata uinos minimus eiusdem professionis. S. P. D. Maiores nostri:tum etiam exteri quadam diuina eterni tate prediti. Reuerendissime pater sūmopere uelut nosti elaborarunt quo pacto semper aliquid vtilitatis aut eruditionis:siue comendāde memorie:suis posteris quasi munus quoddam duraturum:ex amore lar girentur. Hoc nempe genere amoris liberi:beneficijs donati:discipuli successoresq; quorūuis per multa se cula:veteruz gesta:narrant:laudant:comendant. Sic profecto babilony per se mede lacedemonij:athenienses ⁊ pene omnis gratia:Chartaginenses. Romani:Christiani penitus omēs:⁊ ut ad nostros cito peruenianus. Primi huius christianissime nostre vrbis uenetiarum:que omnium copia rerum:industria:exercitio:artibus:sciētia:remilitari: iusticia:imperio:senatu:cultuq; vnius ⁊ maximi uerique dei: omnes quot quot fuere:futureq; sūt vrbes:antecedit ⁊ suo splendore superat quasi quoddaz iure inserto seruauerunt nobisq; etiam atq; etiam seruandum clarissimis rebus a se optime gestis:non abre reliquerunt. Quorum Exemplo frequentissime lacessitus ne ipse aliquo ocio:pecudum vel brutorum more:hanc vitam defati gari viderer:cum varie tum periculose:vt arbitrabar:priores essent emendationes diuinorum librorum:tuz eorum maxime quos fere in omnes gentes:atq; in omnes hereticos:heresi archasue:uel in quoscunq; ad uersarios fidei christiane. Sanctissimus Thomas aquinus. Splendor ecclesie. Doctor angelicus: veritatis inuictissimus defensor:omnium litterarum eruditissimus:cuius doctrine fides christiana:nutritur:auget: seruatur:quēadmodum mundus iste sole lunaq; ornatur:mirabili ni fala: artificio edidit:documentisq; catholocis firmauit:stabiliuit. Atq; plures et pene singuli huiusce codices longitudine temporis:tum i curia quaddam:corrupti essent:diuersas etiam sua corruptione afferent legentibus difficultates: intellectum q; studentium variarent. Suasi tunc mihi:⁊ merito quidem:quantum uires ferebant:tam sanctum tam celeste:tāq; diuinum opus:admodum fidei christiane perutile ac necessarium:ad eum stilum:ordinē sententiasq; reduceret quo legentibus:legendi intelligendiq; labor:omnino facilior foret. Equidem Reuerendissime pater:veluti omnium fert vā opinio non absq; labore:tantam molem:tantāq; prouinciaz suscepi neq; doctissimos viros in ipsa castigatione fugi. accessi plures:plures etiam super ipsa re consului: deliberauiq; frequentius priusq; rem conducerem: At quotiens incepi:quotiens missum feci opus. Non tamē id honoris:uel inanis glorie gratia vt aiunt sed publici cōmodi audius. Is certe mos maioribus meis eque insedit:ut semper reipublice:obliti comoditatis proprie fauerent:eo ego omnem instituera emendationis propositum. Attn nescio:an factū satis erit omnibus presertim doctis viris quorum fama auctoritas: dignitasq; vbiq; habetur maxima. Ea de re cum in omnibus alijs rebus meis:te vnicū lumen ac decus nostre religionis:censorem:iudicem:patremq; humanissimum semper suscepierim impresentiarum:et i re tā ta maxime suscepturus sum. Et tali reuerentia. Hanc meam:licet fortassis a pluribus improbandam emendationem Reuerendissime pater dñationi tue:tāq; equo ydoneoq; iudici meritissime dedicaui:ea lege q; pe vt si recte sanctissimi Thome aquinatis doctrinā me sensisse agnoueris:e uestigio labore filij tui: uti solitus es gratulari possis:si uero me deuiasse:ab institutis ipsius sanctissimi doctoris quod facile cuilibet ēt pito viro :in emendandis alienis codicibus accidere solet:periculum faciunt qui huiusce castigationibus indulgent:alicubi comprehenderis:tua innata sapientia corrigito. solitaq; humanitate : in omnibus supplere uelis atq; digneris. Futuros autem hanc nostram emendationē lecturos satis orauerim omnes: nemedentibus quouis pacto mordeant:verum veniam pro sua ingenita optima consuetudie grato aio prestent. Eam insuper correctionem nouam Nicolaus Jenson Gallicus vir imprimis catholicus:erga omnes gratus:beneficus:liberalis:verax:constans:pulchritudine:magnitudine:fidelitateq; imprimendi :in toto terrarum orbe:pace omnium dixerim:primus:mira etiam celeritate:nostra hac tēpestate veluti:singulare munus celeste:nobis ipressā venetijs dedit. Anno Salutis. Mccccl xxx. ydibus Junijs feliciter. Vale

Gre napiej!

Incipit tabula capl'oꝝ libri ꝯ gētiles bti Thome de Aquino. Et primo capitulorum primi libri.

1 Quod sit officium sapientis. Folio primo.
2 Que sit i hoc ope auctor ītētō. fo. i.
3 Quis modus possibilis sit dine veritat manifestande. folio pmo.
4 Q vitas dinoꝝ ad quā nālis rō ptigit ꝯueniēt hōib' credēda ꝓponit. fo. primo.
5 Q ea que rōe inuestigari nō pñt ꝯueniēt fide tenēda hōib' ꝓponunt. folio scdo.
6 Q assentire his que sūt fidei nō ē leuitatis q̄uis supra rōem sint. folio. 2.
7 Q vitati fidei christiane non ꝯriatur veritas rationis. 2.
8 Qualiter se habeat humana ratio ad veritatem fidei primam. 3.
9 Quis ordo ⁊ modus procedendi sit in hoc opere. 3.
10 De opinione dicētiū q deū esse demōstrari nō pōt: cū sit per se notū. 3.
11 Reprobatio premisse opinionis ⁊ solutio rationū premissaꝝ. 3.
12 De opinione dicentiū q deū eē demr̄ari nō pōt: sed sola fide tenetur. 4.
13 Rōes ad probādū deū esse. 4.
14 Q ad cognitionem dei oportet vti via remotionis. 5.
15 Q deus sit eternus. 6.
16 Q in deo non est potentia passiua: sed est actus purus. 6.
17 Q deus non est materia. 6.
18 Q in deo nulla sit cōpositio. 6.
19 Q i deo nihil ē violētū neq; ꝑter nāz. 6.
20 Q deus non est corpus. 7.
21 Obiectōes ꝯtra hunc processū. 7.
22 Q deus est sua essentia. 8.
23 Q i deo idē ē esse ⁊ essentia. 8.
24 Q in deo nō ē accidens. 9.
25 Q dinū esse nō pōt designari per additionem alicui' dr̄ie subālis. 9.
26 Q deus non sit in aliquo genē. 9.
27 Q deus nō est eē forale diuz. 9.
28 Q de' nō sit fora alicui' corpis. 10.
29 De perfectōe diuina. 10.
30 De sil'itudine creature ad deū. 11.
31 Que noīa de deo pñt predicari. 11.
32 Q dīna pfectio ⁊ pluralitas noīuz dīnorū dīne simplicitati nō repugnant. 11.
33 Q nihil de deo ⁊ aliis reb' vniuoce predicatur. 11.
34 Q attributa dīna nō predicantur de deo ⁊ creaturis pure equoce. 12.
35 Q que dicūt de deo ⁊ creatur dicūt analogice. 12.
36 Q plura noīa dc̄a d deo ñ sūt synonima 12.
37 Q ꝓpōnes q̄s intellect' nr̄ de deo format non sunt vane. 12.
38 Q deus est bonus 12.
39 Q deus est sua bonitas. 12.
40 Q i deo nō pōt esse malū. 12.
41 Q deus est oīs boni bonū. 13.
42 Q deus sit sūmū bonū 13.
43 Q deus est vnus 13.
44 Q deus est infinitus. 14.
45 Q deus est intelligens. 14.
46 Q intelligē dei ē sua essētia. 15.
47 Q de' p nihil aliud intelligit q̄ per essētiā suaz. 15.
48 Q deus perfecte itelligit se ipsū. 15.
49 Q de' prio ⁊ p se solū se ipm cog̊scit. 15.
50 Q deus cognoscit alia a se. 16.
51 Q deus habet propriam cognitionem de omnibus rebus. 16.
52 Rationes ad inquirendum qualiter multitudo intellectorum sit in intellectu diuino. 16
53 Rationes q huiusmodi multitudo intelligibiliū non est nisi in itellectu dino. 16
54 Solutio rationū p̄missarū. 16.
55 Qualiter diuina essentia vna: et simplex sit propria similitudo ⁊ ratio omnium intelligibilium. 17.
56 Q de' oīa simul intelligit. 17.
57 Q in deo non est habitualis cognitio. 17
58 Q cognitio dei nō ē discursiua. 17.
59 Q deus non intelligit componendo et diuidendo. 18
60 Q a deo non excluditur veritas enunciabilium. 18.
61 Q deus est veritas. 18.
62 Q deus ē purissima vitas. 18.
63 Q diuina veritas sit prima et summa veritas. 19.
64 Rationes volentium subtrahere a deo cognitionē singulariuz. 19.
65 Ordo dicendorum circa diuinam cognitōnem. 19.
66 Q deus cognoscit singularia. 19.
67 Q deus cognoscit ea q̄ nō sūt. 20.
68 Q deus cognoscit singularia contingentia futura. 20.
69 Q deus cognoscit motus volūtat. 21.
70 Q deus cognoscit infinita. 21.
71 Q deus cognoscit vilia. 22.
72 Q deus cognoscit mala. 22
73 Q deus sit volens 22.
74 Q volūtas dei sit ei' essētia. 23.

75 Q2 ꝑncipale uolitū dei ē dina essētia. 23.
76 Q2 deus volendo se vult ēt alia. 23.
77 Q2 dē vno actu volūtati se ⁊ alia velit. 23
78 Q2 uolitorū multitudo non repugnat simplicitati diuine substantie. 24.
79 Q2 voluntas diuina ad singularia bonorū se extendit. 24.
80 Q2 deus vult ēt ea que nondū sūt. 24.
81 Q2 dens de necessitate vult suum esse et suam bonitatem. 24.
82 Q2 deus nō de nēcitate vult alia a se. 24.
83 Rationes ducentes ad incōueniens si deus alia a se non necessario velit: et solutio rationuꝫ premissarum. 25.
84 Q2 deus vult aliquid aliud a se nccitate cōditionis vel suppositionis. 25.
85 Q2 voluntas dei nō est ipossibilium secundum se. 25.
86 Q2 dina uoluntas nō tollit cōtingētiā a reb⁹: neqꝫ eis nccitatē absolutā iponit. 25.
87 Q2 dine uolūtatis pōt rō assignari. 25.
88 Q2 dine voluntatis nihil pōt eē cā. 26.
89 Q2 in deo est liberum arbitrium. 26.
90 Q2 in deo nō sunt passiōes affectuū. 26:
91 Q2 in deo sit dilectio et gaudiū: nō tñ repugnant diuine perfectioni. 26.
92 Q2 in deo sit amor. 27.
93 Q2 in deo ponantur esse uirtutes. 27.
94 Q2 in deo sunt uirtutes morales: que sunt circa actiones. 28.
95 Q2 in deo sint virtutes cōtēplatiue. 28.
96 Q2 deus non potest velle malum. 28.
97 Q2 deus nihil odit: nec odium alicuius rei ei conuenire potest. 28.
98 Q2 deus est viuens. 29.
99 Q2 deus est sua vita. 29.
100 Q2 vita dei ē sempiterna. 29.
101 Q2 deus est beatus. 29.
102. Q2 deus sit sua beatitudo. 29.
103 Q2 beatitudo diuina pfecta ⁊ singularis ē excedens omnē aliaꝫ beatitudinē. 29.

Incipiunt capitula secundi libri.

1 Ontinuatō sequē tium ad precedentia. 30.
2 Q2 consideratio creaturarum utilis est ad fidei instructionem. 30.
3 Q2 cognoscere nās creaturarū ualet ad destruēdū errores qui sūt circa deū. 30.
4 Q2 aliter ꝓsiderat de creaturis philosoph⁹ ⁊ aliter theologus. 30.
5 Q2 do dicendoruꝫ. 31.
6 Q2 deo ꝓpetit qꝫ sit alīs principiū essēdi. 31
7 Q2 potentia actiua sit in deo. 31.
8 Q2 dei potentia sit eius substātia. 31.
9 Q2 dei potentia sit eius actio. 31.
10 Qualiter potentia in deo dicatur. 31.
11 Q2 de deo dicatur aliquid relatiue ad creaturas. 31.
12 Q2 relationes dicte de deo ad creaturas nō sunt realiter in deo. 32.
13 Q2 relationes quibus deus ad res alias referur: nō sūt res extra deū exītes. 32.
14 Q2 multas relationes dici de deo nō derogat simplicitati diuine. 32.
15 Q2 oia que sunt: a deo sunt. 32.
16 Q2 deus ex nihilo produxit res i eē. 32.
17 Q2 creatio nō est mot⁹ neqꝫ mutatio. 33
18 Q2 creatio nō pōt ipugnari per rōnes sūptas ex natura mot⁹ vel mutationis. 33.
19 Q2 creatio est absqꝫ successione. 33.
20 Q2 nullū corpus potest creare. 34.
21 Q2 solius dei est creare. 34.
22 Q2 deus sit omnipotens. 34.
23 Q2 deus nō agit ꝑ necessitatē nature. 35.
24 Q2 deus per suā sapientiaꝫ agit. 35.
25 Qualiter deus oipotens dicatur quedam non posse. 36.
26 Q2 diuinus itellectus non coartatur ad determinatos effectus. 36.
27 Q2 diuina uoluntas ad determinatos effectus non artatur. 36.
28 Qualiter in rerū ꝓductione debitum iusticie inuenitur. 36.
29 Q2 in productione alicuius creature ex cōparatione posterioris ad priorem potest debitum iusticie inueniri. 37.
30 Qualiter in rebus creatis esse potest necessitas absoluta. 37.
31 Q2 non est necessarium creaturas fuisse ab eterno. 38.
32 Rationes probare uolentium eternitatem mundi ex parte dei accepte. 39.
33 Rationes ex parte creaturarū sūpte ad oñdendum eternitatem mundi. 39.
34 Rōnes sumpte ex parte factionis ad oñdēdum eternitatem mūdi. 39.
35 Solutio rōnum supra positarum: ⁊ ꝓmo eaꝝ que sumūtur ex parte dei. 40.
36 Solutio rōnum que sumuntur ex ꝑte rez factarum. 40.
37 Solutio rōnum que sumebantur ex parte factionis rerum. 41.
38 Rōnes quibus quidā ꝓbare conātur mundum non esse eternum. 41.
39. Q2 distinctio rerū non est casu. 41.
40 Q2 mā nō ē ꝓma cā distictiōis rez. 42.
41 Q2 distinctio reruꝫ non ē propter ꝓrietatē

primoꝝ principioꝝ. 42.
42 Q2 causa distinctionis rerum non est secū dorum agentium ordo. 43.
43 Q2 distinctio rerum non ẽ per aliquẽ angelū ioucentẽ i māz diuersas formas. 43.
44 Q2 distinctio rerum nō processit ex meritorū uel demeritoꝝ diuersitate. 43.
45 Que sit prima cā distinctiōis rerum secundum veritatem. 44.
46 Q2 oportuit ad pfectionem vniuersi aliqs creaturas itellectuales esse. 45.
47 Q2 substātie itellectuales sūt uolētes. 45.
48 Q2 substantie intellectuales sunt liberi arbitrij in agendo. 46.
49 Q2 substātia itellectualis ñ sit corp⁹. 46.
50 Q2 substātie itellectuales sūt imāles. 46.
51 Q2 substantie intellectuales non sūt forme materiales sed subsistentes. 46.
52 Q2 in substantijs intellectualibus creatis differt esse z quod est. 46.
53 Q2 in substātijs intellectualibus creatis est actus z potētia. 47.
54 Q2 non ẽ idē cōpositio ex substātia z esse z ex materia z forma. 47.
55 Q2 substātie itellcūales sīt icōruptibiles. 47
56 Utrum substātia itellectualis possit corpi vniri: et per quem modum. 48.
57 Positio Platonis de vnione aie intellectualis ad corpus. 49.
58 Q2 nutritiua z sensitiua et intellectiua non sunt in homine tres anime. 49.
59 Q2 itellectus possibilis hominis non ẽ substantia separata. 50.
60 Q2 hō non sortitur spem per itellectū passiuum et intellectum possibilem. 51.
61 Q2 ꝓdicta positio ẽ ꝯ sñiaz Aristotel. 52.
62 Cōtra opinionem Alexandri de itellectu possibili. 52.
63 Q2 aia ñ sit cōplexio: ut posuit Galien⁹. 53
64 Q2 anima non sit armonia. 53.
65 Q2 anima non sit corpus. 53.
66 Cōtra ponētes itellectū z sensū esse idē. 53.
67 Contra ponentes intellectum possibilez esse imaginationem. 53.
68 Qualiter substantia itellectualis possit eē forma corporis. 54.
69 Solutio rōnum quibus supra probabat: q⁹ substantia intellectualis non potest vniri corpori ut forma. 54.
70 Q2 ſm dicta Arr. oportet ponere itellectū vniri corpori ut forma. 54.
71 Q2 aia immediate unitur corpori. 55.
72 Q2 aia sit tota in tota: et tota in qualibet parte. 55.
73 Q2 intellectus possibilis non est unus i omnibus hominibus. 55.
74 De opinione Auicēne qui posuit formas itelligibiles non conseruari in intellectu possibili. 57.
75 Solutio rōnum quibus uidetur probari vnitas intellectus possibilis. 58.
76 Q2 itellectus agens non sit substantia separata sed aliquid anime. 59.
77 Q2 non est possibile intellectum possibilez z agentem in una substantia anime conuenire. 60.
78 Q2 non fuit sententia Aristotelis de itellectu agente q⁹ sit substantia separata: ſz magis q⁹ sit aliquid anime. 60.
79 Q2 anima humana corrupto corpore non corrumpitur. 61.
80 Rationes probantes animam humanam corrumpi corrupto corpore. 62.
81 Improbatio predictarum rōnum. 62.
82 Q2 anime brutorum animalium non sunt immortales. 63.
83 Q2 anima humana non incipiat cum corpore: sed fuerit ab eterno. 63.
84 Solutio rationum premissarum. 65.
85 Q2 anima non sit de substantia dei. 66.
86 Q2 anima humana non traducatur cum semine. 66.
87 Q2 anima humana producatur i cē a deo per creationem. 66.
88 Rationes ad probandum q⁹ anima humana causetur ex semine. 67.
89 Solutio rationum premissarum. 67.
90 Q2 nulli alij corpori nisi humano unitur substantia intellectualis ut forma. 68.
91 Q2 sunt alique substantie itellectuales corporibus non vnite. 69.
92 De multitudine substātiaꝝ sepatarū. 70.
93 Q2 in substantijs separatis non sunt multe vnius speciei. 70.
94 Q2 substantia separata et anima non sunt vnius speciei. 70.
95 Quomodo accipiatur genus et species in substantijs separatis. 70.
96 Q2 substantie separate non accipiunt cognitionem ex sensibilibus. 71.
97 Q2 intellectus substantie separate semper intelligit actu. 71.
98 Quomodo una substantia separata intelligit aliam. 71.
99 Q2 substantie sepate cognoscūt mālia. 72.
100 Q2 substantie sepate cogſcūt singlaria. 73.
101 Utruz substantie separate naturali cognitione cognoscant omnia simul. 73.

Incipiunt capitula tertij libri.

1 Proemium. 73.
2 Q ōe agens agit propter finē. 74.
3 Q ōe agens agit propt̄ bonū. 74
4 Q malū est preter itentionē i rebus. 74.
5 Rationes quibus uidet̄ ꝙ malū nō possit esse preter intentionem in rebus. 75.
6 Solutio rationum premissarum. 75.
7 Q malum non est aliqua essentia. 75.
8 Q malum sit natura aliqua uel res aliq̄: vt probant aliquorum rationes. 76.
9 Solutio rationum premissarum. 76.
10 Q causa mali est bonum. 76.
11 Q malum fundatur i aliquo bono. 77.
12 Q maluz totaliter consūmit bonū. 77.
13 Q malum habet aliquo modo cām. 78.
14 Q malum est causa per accidens. 78.
15 Q non est summum malum. 78.
16 Q finis cuiuslibet rei est bonum. 78.
17 Q oīa ordinātur i vnū finē: qd̄ ē de⁹. 78.
18 Quomodo deus sit finis omnium. 79.
19 Q oīa intendunt assimilari deo. 79.
20 Qūo res imitentur diuinā bonitatē. 79.
21 Q res intendūt naturaliter assimilari deo in hoc ꝙ est causa. 80.
22 Quomodo diuersimode res ordinantur i suos fines. 80.
23 Q celum mouetur ex aliqua intellectuali substantia. 81.
24 Q omnia appetunt bonum: etiam que cognitione carent. 81.
25 Q intelligere deum est finis omnis intellectualis substantie. 82.
26 Utrum felicitas consistat in actu uoluntatis vel in actu intellectus. 83.
27 Q felicitas humana non consistit in delectationibus corporalibus. 84.
28 Q felicitas hoīs ñ cōsistit i honorib⁹. 84.
29 Q felicitas hoīs ñ ꝯsistit i gl̄a mūdana. 84
30 Q felicitas hoīs non ꝯsistit i diuitijs. 84.
31 Q felicitas humana non consistit in potētia mundana. 85.
32 Q felicitas non ꝯsistit i bonis corpis. 85.
33 Q felicitas hūana ñ ꝯsistit i pte sēsitia. 85.
34 Q ultima hominis felicitas non consistit in actibus virtutum moralium. 85.
35 Q ultīa felicitas ñ sit i actu prudētie. 85.
36 Q felicitas nō ꝯsistit i opatiōe artis. 85.
37 Q ultima felicitas hominis consistit in cōtemplatione dei. 85.
38 Q humana felicitas non consistit i cognitiōe dei: que cōiter hētur a plurib⁹. 85.
39 Q felicitas hūana nō consistit in cognitione dei: q̄ habetur p demōstrationē. 86.
40 Q felicitas humana nō consistit in cognitione dei que est per fidem. 86.
41 Utruz in hac uita homo possit intelligere substantias separatas per studium et inq̄sitionē scientiarum speculatiuaruz. 86.
42 Q nō possumus in hac uita itelligē substātias sepatas: sic̄ posuit Alexēder. 87.
43 Q nō possum⁹ itelligē i hac uita substantias separatas: sic̄ posuit Auerrois. 88.
44 Q ultima felicitas hominis non consistit in cognitione substantiarum separatarū: qualem predicte opiniones fingūt. 89.
45 Q non possumus in hac uita intelligere substantias separatas. 89.
46 Q anima in hac uita non intelligit se ipsā per se ipsam. 90.
47 Q non possumus in hac uita uidere deuz per essentiam. 90.
48 Q ultima felicitas hominis non sit in hac vita. 90.
49 Q substantie separate non uident deum per essentiam: ex hoc ꝙ cognoscunt eum per suas essentias. 91.
50 Q in naturali cognitione quā habent substantie separate de deo non quiescit eorū naturale desiderium. 92.
51 Qūo deus per essentiam uideatur. 92.
52 Q nulla creata substantia potest sua naturali uirtute peruenire ad uidendum deū per essentiam. 93.
53 Q intellectus creatus indiget aliqua influentia diuini luminis ad hoc ꝙ deum per essentiam uideat. 93.
54 Rationes probare uolentium ꝙ absq̄ diuini luminis influentia uideri potest ab ītellectu creato diuina essentia: et solutio earum. 93.
55 Q intellectus creatus non comprehendit diuinam substantiam. 94.
56 Q nullus intellectus creatus uidendo deū videt oīa que in ipso uideri pñt. 94.
57 Q oīs intellect⁹ cuiuscunq̄ gradus pticeps esse potest diuine uisionis. 94.
58 Q vn⁹ alio psect⁹ deū videre potest. 95.
59 Q uidentes diuinam substantiam omnia videant. 95.
60 Q videntes deum oīa sil̄ uidēt i ipso. 95.
61 Q p visionem dei aliquis sit particeps vite eterne. 95.
62 Q vidētes deū i ppetuū eū uidebūt. 96.
63 Qualiter in illa ultima felicitate omne desiderium hominis completur. 96.
64 Q de⁹ sua ꝓuidētia gubernat vniūsa. 97.
65 Q deus conseruat res in esse. 97.
66 Q nihil dat esse: nisi in quantum agit i virtute diuina. 98.

67 Q2 de' ẽ cã operandi oĩb' operãtib'. 98.
68 Q2 deus est ubiq3. 98.
69 De opione eorum qui rebus nãlibus ꝓpri as subtrahunt actiones. 99.
70 Qũo idẽ effect' sit a ðo 7 a nãli agẽte. 100
71 Q2 diuina ꝓuidẽtia non excludit totaliter malum a rebus. 100.
72 Q2 diuina prouidentia non excludit cõtin gentiam a rebus. 101.
73 Q2 diuina prouidẽtia nõ excludit arbitrij libertatez. 101.
74 Q2 diuina ꝓuidentia non excludit casum et fortunam. 101.
75 Q2 ꝓuidẽtia dina sit singl'ariũ ꝓtigẽtiũ. 101
76 Q2 ꝓuidẽtia dei sit singl'ariũ imediate. 102
77 Q2 executio diuine ꝓuidẽtie fit mediãtib' causis secundis. 103.
78 Q2 mediantibus creaturis itellectualibus alie creature regũtur a deo. 103.
79 Q2 substãtie itellectuales iferiores regũtur per superiores. 103.
80 De ordinatiõe angelorũ ad inuicẽ. 103.
81 De ordiatiõe hoiuz ad iuicẽ 7 ad alia. 104
82 Q2 inferiora corpora reguntur a deo ꝑ cor pora celestia. 105.
83 Epilogus predictorum. 105.
84 Q2 corpora celestia non imprimãt itellect' nostros. 105.
85 Q2 corpora celestia nõ sunt cãe uoluntatũ 7 electionum nostrarum. 106.
86 Q2 corporales effect' i istis iferioríb' nõ se quũt ex necitate a corpib' celestib'. 107.
87 Q2 mot' celestis corpis nõ sũt cã electionũ nostrarum ex vtute aie mouentis: ut qui daz dicunt. 108.
88 Q2 substãtie sepate create ñ pñt eẽ cã direc te electionum 7 uoluntatum nostrarum sed solus deus. 108.
89 Q2 motus voluntatis cãtur a deo 7 non so lum potentia uoluntatis. 108.
90 Q2 electiones 7 uoluntates hũane subdun tur diuine prouidentie. 108.
91 Qũo res hũane ad superiores causas re ducãtur. 109.
92 Qũo dr aliquis bñ fortunatus: 7 qũo adiu uatur hõ ex superioribus causis. 109.
93 De fato an sit: 7 quid sit. 110.
94 De certitudine diuine ꝓuidentie. 110.
95 Q2 imobilitas diuine ꝓuidẽtie utilitatem oronis non excludit. 111.
96 Q2 peticiones orãtium non semper admit tuntur a deo. 112.
97 Qũo dispõ dine ꝓuidẽtie hẽat rõnẽ. 113.
98 Qũo de' possit facere preter ordinẽ sue ꝓ uidentie 7 quomodo non. 113.
99 Q2 deus põt oꝑari preꝛ ordinẽ rebus iditũ ꝓducẽdo effect' abscq3 cãis ꝓximis. 114.
100 Q2 ea que deus facit preter nãe ordinẽ nõ sunt contra naturam. 114.
101 De miraculis. 115.
102 Q2 solus deus facit miracula. 115.
103 Q2 substãtie spuales aliqua miracula opã tur: q tñ nõ sunt uere miracula. 115.
104 Q2 opera magorũ non sunt solũ ex ipremio ne celestium corporum. 116.
105 Uñ magorũ opatiões efficaciã hẽant. 116.
106 Q2 substãtia itellectualis q̃ prestat efficaciã magicis operibus non est bona. 117.
107 Q2 substãtia itellectualis cuius auxilio ma gice artes utũtur: non est mala secunduz suam naturam. 117.
108 Rõnes quibus ꝓbari vr q̃ in demonibus non possit esse peccatuz. 118.
109 Q2 i demonibus possit eẽ pcũz 7 q̃lr. 118.
110 Solutio rõnum premissarum. 119.
111 Q2 spali quadã rõne creature rõnales dine ꝓuidentie subduntur. 119.
112 Q2 creature rõnales gubernãtur ꝓpter se ipsas: alie uero i ordine ad eas. 119.
113 Q2 rõnalis creatura dirigit a deo ad suos act' ñ solũ scõz ordinẽ ad. spem: sz ẽt scõz q̃ congruit indiuiduo. 120.
114 Q2 diuinitus hoibus leges dãtur. 120.
115 Q2 lex diuina ꝑnc paliter ordinat hominẽ in deum. 120.
116 Q2 finis legis dine est dilectio dei. 120.
117 Q2 lege diuina ordinamur ad dilectionem proximi. 121.
118 Q2 per diuinã legem homines ad rectaz fi dem obligantur. 121.
119 Q2 per quedam sensibilia mens nra dirigit in deum. 121.
120 Q2 latrie cultus soli deo ẽ exhibẽdus. 121.
121 Q2 dina lex ordinat hoiem fm rõnez circa corporalia 7 sensibilia. 122.
122 Qua rõne fornicatio simplex fz legẽ dinaz sit pcũz: 7 q̃ mãimoniũ sit nãle. 123.
123 Q2 mãimoniũ debeat esse idiuisibile. 123.
124 Q2 mãimoniũ debeat eẽ uni' ad unã. 124.
125 Q2 mãioniũ nõ debeat fieri ir ꝓpiqs. 124.
126 Q2 nõ ois carnalis cõmixtio ẽ pcũz. 124.
127 Q2 nullius cibi usus ẽ pcũm fm se. 125.
128 Qũo fz legẽ dei hõ ordiat ad ꝓximũ. 125.
129 Q2 i actibus hũanis sũt aliqua recta fz na turã 7 non solũ quasi lege posita. 125.
130 De consilijs que dãtur i lege diuina. 126.
131 De errore impugnantium uoluntariã pau pertatem. 126.
132 De mõ viuendi eorũ qui uoluntariã paup tatem sectantur. 126.

133 Quo paupertas sit bona. 128
134 Solutio rationuz supra inductarū contra paupertatem. 128.
135 Solutio eoꝝ q̄ obijciebāt ꝯ dīsos modos viuēdi eorum qui assumūt volūtariam pauptatē 128.
136 De errore eoꝝ q̄ perpetuam continentiam impugnant. 130
137 Cōtra eos q̄ matrimoniū virginitati equabant. 130
138 De errore eoꝝ q̄ vota īpugnāt. 130.
139 Q̄ merita ⁊ pcca nō sūt paria. 131.
140 Q̄ act⁹ hois puniūt vl' pmiāt a deo. 131
141 De dīa ⁊ ordine penaꝝ. 132.
142 Q̄ ñ oia pmia ⁊ pene sūt eq̄les. 132.
143 De pena q̄ debet pcto mortali ⁊ veniali per respectū ad vltimū finē. 132.
144 Q̄ per peccatuz mortale vltio fine aliq̄s in eternū priuatur. 133.
145 Q̄ peccata puniunt etiā p experiētiā alicuius nociui. 133.
146 Q̄ iudicib⁹ lz penas inferre. 133
147 Q̄ hō indiget diuino auxilio ad beatitudinē consequendā. 134
148 Q̄ per auxiliū diuine gratie hō nō cogitur ad virtutē 134
149 Q̄ predictū dīnū auxiliū homo promereri non potest. 134
150 Q̄ predictū diuinū auxiliū gr̄a noiat ⁊ q̄d sit gr̄a gratū faciens. 135.
151 Q̄ gratia gratū faciēs causat in nobis dilectionez dei. 135.
152 Q̄ diuina gr̄a cāt i nobis fidē. 135
153 Q̄ diuina gr̄a causat in nobis spem future beatitudinis. 136.
154 De donis gratie gratis date. In quo ⁊ de diuinationibus demonū. 136.
155 Q̄ homo indiget auxilio gratie ad pseuerandū in bono. 138.
156 Q̄ ille q̄ decidit a gr̄a per pctm pōt iteruz p gr̄am reparari. 138.
157 Q̄ hō a pcto liberari ñ pōt nisi p gr̄az 138
158 Qualiter hō a pcto liberat. 138.
159 Q̄ rōnabilit hōi iputat si ad deū ñ cōuertat q̄uis hoc sine gr̄a nō possit. 139
160 Q̄ hō in peccato existens sine gr̄a peccatū vitare nō pōt. 139.
161 Q̄ deus aliquos a peccato liberat: ⁊ aliq̄s i peccato relinquit. 139
162 Q̄ de⁹ nemini ē cā peccādi. 139.
163 De predestinatiōe: reprobatione: ⁊ dilectione diuina. 140.

Incipiunt capitula quarti libri.

1 Proemium 140.
2 Q̄ sit generatio pr̄nitas: et filiatio in diuinis. 141.
3 Q̄ filius dei sit deus. 141
4 Quid opinatus sit Fotinus de filio dei: et eius īprobatio. 141
5 Opinio Sabellij d̄ filio dei: et eius improbatio. 142.
6 De opione Arrij circa filiū dei. 142.
7 Improbatō opiois Arrij circ̄ filiū d̄i 143
8 Solutō ad auc̄tes q̄s Arrius pro se inducebat. 144
9 Sol'o ad auc̄tes Fotini ⁊ Sabellij. 145.
10 Rōes ꝯ gnātōez ⁊ ꝓcessiōez dīnā. 146.
11 Quo accipiēda sit generatio i dīnis: ⁊ q̄ de filio dei i scripturl dicūt. 147.
12 Quo fili⁹ dei dicat dei sapia. 149.
13 Q̄ nō ē nisi vnus fili⁹ i dīnis. 149
14 Solutio ad rōes supra iductas ꝯ generatōnem eternam. 150.
15 De spu sācto q̄ sit in diuinis. 151.
16 Rōes ex quibus aliq̄ spiritū sanctū estimauerūt esse creaturā. 151.
17 Q̄ spiritus sanct⁹ sit ver⁹ de⁹. 151.
18 Q̄ spiritus sanctus sit subsistens persona. 152
19 Quomodo intelligenda sint que de spiritu sancto dicuntur. 153.
20 De effectibus attributis spūi sc̄o i scripturl respectu totius creature. 153
21 De effectibus attributis spiritui sancto in sacra scriptura respectu rationalis creature quantum ad ea que deus nobis largitur. 153.
22 De effectibus attributis spiritui sancto secumdum quod mouet creaturam in deum. 154.
23 Solutio rationum supra inductarum contra diuinitatem spirit⁹ sācti. 154.
24 Q̄ spirit⁹ sc̄us ꝓcedat a filio. 155
25 Rationes ostendere volentium qd̄ spiritus sanctus non procedat a filio. et solutio ipsarum. 156.
26 Q̄ non sunt nisi tres persone in diuinis scilicet pater filius: et spiritus sanctus. 157.
27 De incarnatione verbi secundum traditionem sacre scripture. 157.
28 De errore Fotini circa incarnationem. 157.
29 De errore Manicheorum circa incarnationem. 157.

30 De errore Valentini circa icānationē. 158
31 De erroi Apollinaris circ corp' xpi. 159.
32 De errore Arrij 7 Apollinaris circa aiam christi. 159.
33 De errore Apollinaris dicentis aiam ratō nalē nō fuisse in christo: 7 Origenis dicēt aiaz xpi añ mūdū fuisse creatā. 159
34 De errore Theodori mopsueseni circa vnio nē vbi ad hoiem. 160.
35 Cōtra errorē Euticeti. 162.
36 De errore Macharij antiocheni ponentis vnam tm voluntatem i xpo. 163.
37 Contra eos qui dixerunt ex aia 7 corpe nō eē aliq̄d vnū ꝓstitutū i xpo. 163.
38 Cōtra eos q̄ ponūt duo suppōsita vel duaſ hipostases i vna psona xpi. 163.
39 Quid fides catolica sentiat de incarnatio ne christi. 164.
40 Obiectōes ꝫ fidē icarnatōis. 164.
41 Quō oporteat intelligere incarnationem filij dei. 165.
42 Q2 assumptio humane nature maxime cō petebat verbo dei. 165.
43 Q2 hūana nā assūpta a vbo ñ pertitit assū ptōi: sz i ipa ꝓceptōe fuit assūpta. 165.
44 Q2 nā hūana assūpta a vbo i ipa ꝓceptōe fuit pfca q̄tū ad aiam 7 corp'. 166.
45 Q2 xpm decuit nasci ex virgine. 166.
46 Q2 xps natus ē de spu sācto. 166.
47 Q2 xps ñ sit filj' ispsci fm carnē. 167.
48 Q2 ñ sit dicēdū xpm eē creaturā. 167.
49 Solutio rationum contra incarnationem superius positarum. 167.
50 Q2 peccatum originale traducatur a pmo parente in posteros. 167.
51 Obiectōes ꝫ peccatū originale. 168.
52 Solutio obiectionū positaz. 168.
53 Rōes quibus videtur probari q̄ nō fuit cō ueniens deum incarnari. 169.
54 Q2 ꝓueniēs fuit deū icarnari. 170.
55 Solutio rationū supraposita z ꝫ ꝓuenien tiam incarnationis. 171.
56 De necessitate sacmentoz. 173.
57 De distinctōe veteris 7 noue legis. 173.
58 De nūero sacmētoz noue legis. 173.
59 De baptismo. 173.
60 De confirmatione. 174.
61 De Eucharistia. 174.
62 De errore infidelium circa sacramētū Eu charistie. 174.
63 Solutio pmissarū difficultatū. 7 pmo q̄dē ad ꝓuersatōez panis i corp' xpi. 174.
64 Solutio eoz que obijciebantur ex parte loci 175.
65 Solutio eoz q̄ obijciebant ex parte accci dentium. 175.
66 Solutio eorum que obijciebantur ex pte actionis 7 passionis. 176.
67 Solutio eorum que obijcibantur ex parte fractionis. 176.
68 Solutio auctis supta inducte. 176.
69 Q2 ex pane 7 vino oz ꝓfici h sacmētū 176.
70 De sacramēto pnie. 7 pmo q̄ homes p' aiaz sacmētalē acceptā peccaī pnt 177.
71 Q2 homo peccans post sacramentoz g̃iam pōt conuerti per g̃iam. 177.
72 De necessitate pnie 7 ptiū ei'. 177.
73 De sacramēto extreme vnctōis 178.
74 De sacramento ordinis. 179.
75 De distinctione ordinū. 179.
76 De episcopali potestate: 7 q̄ in ea vnus sit summus. 179.
77 Q2 per malos ministros sacmēta dispēsari possunt. 180.
78 De sacramēto matrimonij. 180
79 Q2 ꝑ xpz corpoz resurrectō sit futa. 180
80 Obiectōes ꝫ resurrectionē 181
81 Solutio pmissaz obiectionū. 181
82 Q2 homes resurgēt imortales. 182.
83 Q2 in resurgentibus nō erit vsus ciborum neqz venereorum 183.
84 Q2 corpa resurgentiū erit eiusdē nāe 184.
85 Q2 corpa resurgētiū erit alit' dispōis. 184
86 De qualitate corpoz glorificatoz. 185.
87 De loco corpoz glorificatoz. 185.
88 De sexu 7 etate resurgentiū. 185.
89 De q̄litate cōpoz ꝛsurgētiū i dānatis. 185.
90 Quomodo substantie icorporee patiantur ab igne. 186
91 Q2 aie statī post sepatōem a corpe penā vel premiū consequunt. 186.
92 Q2 aie sanctoz post mortē hñt voluntatez imutabilē in bono. 187.
93 Q2 aie maloz p' mortē hñt volūtatē imu tabilē in malo. 187.
94 De imutabilitate volūtatis cōit i oib' aialibus i purgatorio detentis. 187.
95 De immutabilitate voluntatis cōmuniter in omnibus animalibus post separatio nem a corpore. 187.
96 De finali iudicio. 188.
97 De statu mundi p' iudicium. 188.

Laus deo.

...i. bauul⁹ fidelis sacꝰ dis...

...ua ue intrās pād⁹ ī...

...onsequent' iuxta ptuz

P...

...ellare gremium at...

...aborat qndo parit filiuz

...s nō ē tue facultatu...

...ubo et ī igne nō appinq...

...nouoritu nouo inde fruct...

...dictꝰ talis fructꝰ fruc...

I...

...usta uerit ē sus no...

...is archangele sinc...

...namque profitentur e...

...obis ut mittat au...

...ta peccantes salvific...

...ciues te honorant su...

...se manibus Inde sc...

Quando cum dracone

...plurimas Hinc max...

...dat salus regi dno...

...de Ipoli sede nobis...